အင်္ဂုတ္တိုရ်ပါဠိတော်နိဿယ

ဒုတိယတွဲ

စတုက္ကနိပါတ်

ပထမ ပဏ္ဏာသက

၁- ဘဏ္ဍာဂါမဝဂ်၊ ၁-အနုဗုဒ္ဓသုတ်

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

ဝ။ (ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား၊ ဣဒံ=ဤအနုဗုဒ္ဓသုတ်ကို) ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝါ= ဤ ယခု လျှောက်ထားမည့်အတိုင်း၊ မေ= တပည့်တော် အာနန္ဒာသည်၊ သုတံ= (မြတ်စွာဘုရား အထံတော်မှ) နာယူမှတ်သား ထားအပ်ပါ၏၊ (ကထံ= အဘယ်သို့၊ သုတံ=နာယူမှတ်သား ထားအပ်သနည်းဟူမူ) [နောက်ထပ် အနက်ပေးနည်းများကို ဧကကနိပါတ် စာပိုဒ် (၁)သုတ်၌ ကြည့်။]

ဧကံ= တပါးသော၊ သမယံ=အခါ၌၊ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဝဇ္ဇီသု=ဝဇ္ဇီမည်သော ဧနပုဒ်၌၊ ဝါ= ဝဇ္ဇီတိုင်းပြည်၌ [ဗဟုဝုစ်ဝိဘတ်ဖြစ်လျက် ဧကဝုစ်အနက် ပြန်ဆိုရသောပုဒ်တည်း။ တိကနိပါတ်စာပိုဒ်(၆၄)ဓေနာဂပုရသုတ် (ဒုတိယအကြိမ်ရိုက် ပထမတွဲနိဿယ၊ နာ-၄၀၅)ကြည့်]ဘဏ္ဍာဂါမေ= ဘဏ္ဍာ မည်သောရွာ၌၊ ဝိဟရတိ= သီတင်းသုံးနေတော်မူ၏၊ တတြ=ထိုအခါ၌၊ (ဝဇ္ဇီတိုင်းပြည်, ဘဏ္ဍာရွာ၌ မြတ်စွာဘုရား သီတင်းသုံးနေတော်မူရာထိုအခါ၌) ဝါ=မြတ်စွာဘုရားသီတင်းသုံးနေတော်မူရာ ထိုဘဏ္ဍာရွာ၌၊ ဘဂဝါ= မြတ်စွာ ဘုရားသည်၊ ဘိက္ခူ= (စုဝေးထိုင်နေသော) ရဟန်းတို့ကို၊ဘိက္ခဝေါ= ရဟန်းတို့၊ ဣတိ=ဤသို့၊ အာမန္တေသိ= မိန့်ခေါ်တော်မူပြီ၊ ဘဒန္တေ=အရှင် ဘုရား၊ ဣတိ=ဤသို့၊ တေ ဘိက္ခူ=ထိုရဟန်းတို့သည်၊ ဘဂဝတော= မြတ်စွာ ဘုရား၏၊ (အာမန္တနံ=မိန့်ခေါ်တော်မူခြင်းကို၊ ဝါ=အမိန့်စကားတော်ကို၊) ပစ္စဿောသုံ= ရှေ့ရှုနာယူကြကုန်ပြီ၊ ဝါ= စကားတုံ့ပြန်, နာခံကြကုန်ပြီ၊ ဘဂဝါ=သည်၊ ဧတံ=ဤတရား စကားတော်ကို၊ အဝေါစ= မိန့်တော်မူပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အဝေါစ= မိန့်တော်မူသနည်းဟူမူ။)

ဘိက္ခဝေ= ရဟန်းတို့၊ စတုန္နံ=လေးပါးကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=တရားတို့ကို၊ အနနုဗောဓာ= မသိခြင်းကြောင့်၊ အပ္ပဋိဝေဓာ= ထိုးထွင်းမသိခြင်းကြောင့်၊ ဝါ= ကိုယ်တိုင်သိမှ, မျက်မှောက်မပြုနိုင်ခြင်းကြောင့်၊ ဧवံ= ဤမျှလောက်၊

ဒီဃံ=ရှည်လျားလှစွာသော၊ ဣဒံ အဒ္ဓါနံ= ဤအချိန်ကာလပတ်လုံး၊ မမ ဣဒေဝ= ငါဘုရားသည်လည်းကောင်း၊ တုမှာကဉ္စ= သင်ရဟန်းတို့သည်လည်းကောင်း၊ သန္ဓာဝိတံ= (ပဋိသန္ဓေနေခြင်းအားဖြင့်) တဘဝမှ တဘဝသို့ ပြောင်းရွှေ့ပြေးသွားအပ်ခဲ့လှလေပြီ၊ သံသရိတံ= (စုတေခြင်း, ပဋိသန္ဓေ နေခြင်းအားဖြင့်) ထပ်ကာ,ထပ်ကာ လှည့်လည်အပ်ခဲ့လှလေပြီ၊ [သန္ဓာဝိတံ, သံသရိတံတို့၌ တပစ္စည်းသည် ကံအနက်ကိုဟော၍၊ မမ, တုမှာကံတို့၌ ဆဋ္ဌီဝိဘတ်သည် ကတ္တားအနက်ကို ဟောတော်။]

(တနည်း) ဧဝံ =ဤမျှလောက်၊ ဒီဃံ=သော၊ ဣဒံ အဒ္ဓါနံ= လုံး၊ မမ ဣဒေဝ= ငါဘုရား၏ လည်းကောင်း၊ တုမှာကဉ္စ= သင်တို့၏ လည်းကောင်း၊ သန္ဓာဝိတံ= (ပဋိသန္ဓေနေခြင်းအားဖြင့်) တဘဝမှ တဘဝသို့ ပြောင်းရွှေ့ပြေးသွားရခြင်းသည်၊ သံသရိတံ= (စုတေခြင်း, ပဋိသန္ဓေနေခြင်းအားဖြင့်) ထပ်ကာ, ထပ်ကာ လှည့်လည်ရခြင်းသည်၊ (အဟောသိ=ဖြစ်ခဲ့ပြီ) [ဤနည်း၌ကား တပစ္စည်းသည် ဘောအနက်ဟော၊ ဆဋ္ဌီဝိဘတ်သည် သမ္မန်အနက်ဟောတည်း။]

ကတမေသံ= အဘယ်မည်ကုန်သော၊ စတုန္နံ= လေးပါးကုန်သော၊ (ဓမ္မာနံ=တရားတို့ကို၊ အနုနဟောဓာ=ကြောင့်၊ အပ္ပဋိဝေဓာ=ကြောင့်၊ ဧဝံ=လောက်၊ ဒီဃံ=သော၊ ဣဒံ အဒ္ဓါနံ= လုံး၊ မမ ဣဒေဝ=သည်လည်းကောင်း၊ တုမှာကဉ္စ=တို့သည်လည်းကောင်း၊ သန္ဓာဝိတံ= (ပဋိသန္ဓေနေခြင်းအားဖြင့်) တဘဝမှ တဘဝသို့ ပြောင်းရွှေ့ပြေးသွားအပ်ခဲ့သနည်း၊ သံသရိတံ= (စုတေခြင်း, ပဋိသန္ဓေနေခြင်းအားဖြင့်) ထပ်ကာ, ထပ်ကာ လှည့်လည် အပ်ခဲ့သနည်းဟူမူ) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အရိယသဿ= ဖြူစင်သန့်ရှင်း အပြစ်ကင်းသော၊ သီလဿ= မက်ဖိုလ်နှင့်ယှဉ်သော သီလကို၊ အနုနဟောဓာ=ကြောင့်။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အရိယဿ=သော၊ သမာဓိဿ= မက်ဖိုလ်နှင့် ယှဉ်သော သမာဓိကို။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အရိယာယ= ဖြူစင်သန့်ရှင်း အပြစ်ကင်းသော၊ ပညာယ=မက်ဖိုလ်နှင့် ယှဉ်သော ပညာကို။ပ။ ဝိမုတ္တိယာ= ဖိုလ်ဝိမုတ္တိကို၊ ဝါ= ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်ပြီးသော ဖိုလ်တရားကို။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အရိယ=ဖြူစင်သန့်ရှင်း အပြစ်ကင်းသော၊ တယိဒံ သီလံ= ထိုမက်ဖိုလ်နှင့်ယှဉ်သော သီလကို၊ အနုဗုဒ္ဓံ= သိအပ်ပြီ၊ ပဋိဝိဒ္ဓံ= ထိုထွင်းသိအပ်ပြီ၊ အရိယော= ဖြူစင်သန့်ရှင်း အပြစ်ကင်းသော၊ သော အယံ သမာဓိ= ထိုမက်ဖိုလ်နှင့်ယှဉ်သော သမာဓိကို၊ အနုဗုဒ္ဓေါ=ပြီ၊ ပဋိဝိဒ္ဓေါ=ပြီ၊ အရိယာ=သော၊ သာ အယံ ပညာ= ထိုမက်ဖိုလ်နှင့်ယှဉ်သော ပညာကို။ပ။ သာ အယံ ဝိမုတ္တိ= ထိုဖိုလ်ဝိမုတ္တိကို၊ [တယိဒ-ကိုပင် "သော အယံ၊ သာ

အယ်”ဟု လိုင်ပြင်၍ လိုက်ပေးသည်]။ပ။ ဘဝတဏှာ=ဘဝတို့၌ တပ်မက်သော တဏှာကို၊ ဥစ္ဆိန္နာ= ပယ်ဖြတ်အပ်ပြီးပြီ၊ ဘဝနေတ္တိ[1]=ဘဝ တဏှာကြိုးသည်၊ ဝါ=သတ္တဝါတို့ကို ထိုထိုဘဝသို့ ဆွဲငင်ခေါ်ဆောင်တတ်သော တဏှာကြိုးသည်၊ ခီဏာ= ကုန်ဆုံးပြီ၊ ဒါနိ= ယခုအခါ၌၊ ပုနဗ္ဘဝေါ= နောက်ထပ်ဖြစ်မည့် ဘဝသစ်သည်၊ နတ္ထိ=မရှိတော့ပြီ၊ ဣတိ= ဤသို့၊ (အဝေါစ= မိန့်တော်မူပြီ)

ဘဂဝါ= (ဘုန်းတော်ကြီးမား) မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဣဒံ= ဤစုဏ္ဏိယ စကားပြေ တရားဒေသနာတော်ကို၊ အဝေါစ= မိန့်တော်မူပြီ၊ သုဂတော= (ကောင်းသောစကားကို မိန့်ဆိုတော်မူသော) မြတ်စွာဘုရားသည်။ ဣဒံ= ဤစုဏ္ဏိယ စကားပြေ တရားဒေသနာတော်ကို၊ ဝတ္ဝာန= မိန့်တော်မူပြီး၍၊ အထ= မိန့်တော်မူပြီးရာ ထိုအခါ၌၊ သတ္ထာ=နတ်လူ တို့၏ ဆရာသခင် မြတ်စွာဘုရားရှင်သည်၊ အပရံ=အခြားတမျိုးသော၊ ဧတံ= ဤသီကုံးဖွဲ့စပ်, ဂါထာတော်မြတ်ကို၊ အဝေါစ=ပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အဝေါစ= မိန့်တော်မူသနည်းဟူမူ)။

သီလံ မဂ်ဖိုလ်နှင့်ယှဉ်သော သီလကိုလည်းကောင်း၊ သမာဓိ= မဂ်ဖိုလ်နှင့်ယှဉ်သော သမာဓိကိုလည်းကောင်း၊ ပညာစ= မဂ်ဖိုလ်နှင့်ယှဉ်သော ပညာကိုလည်းကောင်း၊ ဝိမုတ္တိ စ= ဖိုလ်ဝိမုတ္တိကိုလည်းကောင်း၊ အနုတ္တရာ= မိမိထက် ထူးကဲသာလွန် မွန်မြတ်သော တရားမရှိကုန်သော၊ ဝါ=အထူးမြတ်ဆုံး တရားဖြစ်ကုန်သော၊ ဣမေ ဓမ္မာ= ‘ဤလောကုတ္တရာတရားတို့ကို၊ ယသဿိနာ= များသော အခြံအရံ အကျော်အစော ရှိတော်မူသော၊ ဂေါတမေန= ဂေါတမနွယ်မှား, ရှင်တော်မြတ်ဘုရားသည်၊ အနုဗုဒ္ဓါ= သိတော်မူအပ်ကုန်ပြီ။

ဣတိ= ဤသို့လျှင်၊ ဗုဒ္ဓေါ= မြတ်စွာဘုရားသည် (ဣမေ ဓမ္မေ= ဤလောကုတ္တရာတရားတို့ကို)အဘိညာယ= သိတော်မူပြီး၍၊ ဘိက္ခုနံ= ရဟန်းတို့အား၊ ဓမ္မံ=တရားကို၊ အက္ခာသိ= ဟောကြားတော်မူပြီ၊ ဒုက္ခဿ= ဝဋ်ဒုက္ခ

၁။ **ဘဝနေတ္တိ**။ ။ ဘဝနေတ္တိပုဒ်ကို အဋ္ဌကထာ၌ “တာယ ဟိ သတ္တာ ဂေါဏာ ဝိယ ဂီဝါယ ဗန္ဓိတ္တာ တံ တံ ဘဝံ နီယန္တိ၊ တသ္မာ ဘဝနေတ္တိတိ ဝုစ္စတိ”ဟူ၍ အဝတ္တကတ္တာသာခေါ်ဖွင့်၏၊ သုတ်မဟာဝါ၊ မဟာပရိနိဗ္ဗာနသုတ် အဋ္ဌကထာ (၁၃၃)၌လည်း “ဘဝတော ဘဝံ နယနသမတ္ထာ တဏှာရဇ္ဇု”ဟူ၍ ဝတ္တကတ္တာ သာခေါ်ဖွင့်၏။

ဤသုတ်ဋီကာ၌မူ “တဏှာရဇ္ဇုနာ ဗဒ္ဓံ သတ္တသန္တာနံ အဘိသင်္ခိရော ဘဝန္တရံ နေတိ ဧတာယာတိ ဘဝနေတ္တိ”ဟူ၍ ကရဏသာခေါ် ဝေါဟာရတည်ပြု၏၊ ထိုဋီကာအလို “ဘဝနေတ္တိ= ဖွဲ့ချည်ခံရသော သတ္တဝါ ခန္ဓာအစဉ်ကို ဘဝတပါးသို့ ကုသိုလ်, အကုသိုလ်စေတနာ၏ ဆွဲငင်ခေါ်ဆောင်ကြောင်း ဖြစ်သော တဏှာကြိုးသည်” ဟု အနက်ဆိုပါ။

အားလုံး၏၊ အန္ဓကရော= အဆုံးကိုပြုတော်မူသော၊ (မိမိသန္တာန်, သူတပါး သန္တာန်၌ ကင်းပျောက်ပျက်သုဉ်း ကုန်ဆုံးခြင်းကို ပြုတော်မူသော) စက္ခုမာ= ငါးပါးသော မျက်စိရှိတော်မူသော၊ (ဗုဒ္ဓ, ဓမ္မ, သမန္တနှင့် မဲ့သ, ဒိဗ္ဗာ ငါးဖြာသော မျက်လုံးရှိတော်မူသော) သတ္ထာ= ဆရာသခင် ဘုရားရှင်သည်၊ ပရိနိဗ္ဗုတော= ကိလေသာခပ်သိမ်း, အပူငြိမ်းခြင်းဖြင့် ငြိမ်းအေးတော်မူပြီ၊ ဣတိ= ဤသို့၊ (အဝေါစ= မိန့်တော်မူပြီ၊) ပဌမံ= ပဌမသုတ်တည်း။

၂- ပဟတိတသုတ်

၂။ ဘိက္ခဝေ= ရဟန်းတို့၊ စတူဟိ= လေးပါးကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ= တရားတို့နှင့်၊ အသမန္နာဂတော= မပြည့်စုံသောပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဣမသ္မာ ဓမ္မဝိနယာ= ဤတရားဖြင့် ဆုံးမရာ သာသနာတော်မှ၊ ပဟတိတောတိ= လဲကျသောသူဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏၊ ကတမေဟိ= အဘယ်မည်ကုန်သော၊ စတူဟိ= လေးပါးကုန်သော၊ (ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်၊ အသမန္နာဂတော=ကို၊ ဣမသ္မာ ဓမ္မဝိနယာ=မှ၊ ပဟတိတောတိ=ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်သနည်းဟူမူ)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အရိယေန= ဖြူစင်သန့်ရှင်း, အပြစ်ကင်းသော၊ သီလေန= မဂ်ဖိုလ်သီလနှင့်၊ အသမန္နာဂတော=ကို။ပ။ သမာဓိနာ=မဂ်ဖိုလ်သမာဓိနှင့်။ပ။ ပညာယ=မဂ်ဖိုလ်ပညာနှင့်။ပ။ ဝိမုတ္တိယာ= ဖိုလ်ဝိမုတ္တိနှင့်၊ ဝါ=ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်ပြီးသော ဖိုလ် တရားနှင့်။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စတူဟိ=ကုန်သော၊ ဣမေဟိ ဓမ္မေဟိ= ဤတရားတို့နှင့်၊ အသမန္နာဂတော=ကို။ပ။ ဝုစ္စတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စတူဟိ=ကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော= ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဣမသ္မာ ဓမ္မဝိနယာ=မှ၊ အပဟတိတောတိ= မလဲကျသော သူဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏။ပ။ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ= မိန့်တော်မူပြီ)

စုတာ= သာသနာတော်မှ ရွှေ့လျောစုတေ သေသောသူတို့သည်၊ ပတန္တိ= သာသနာတော်မှ လဲကျသည်မည်ကုန်၏၊ ပတိတာ= သာသနာတော်မှ လဲကျသောသူတို့သည်၊ စုတာ=သာသနာတော်မှ ရွှေ့လျောစုတေ သေသူတို့ မည်၏၊ (တေ=ထိုသူတို့သည်) ဂိဒ္ဓါ=ရာဂဖြင့် တပ်မက်ကုန်သည်၊ (ဟုတ္မာ=ဖြစ်ကြ၍) ပုန=တဖန်၊ အာဂတာ= ပဋိသန္ဓေ, အိုခြင်း, နာ, သေရေး ဒုက္ခဘေးသို့ ပြန်လာသည်မည်ကုန်၏၊ (အပဟတိတေန= သာသနာတော်မှ မလဲကျဘဲ တည်မြဲနေသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်) ကိစ္စံ= မဂ်လေးပါးဖြင့် ပြုသင့်သော ကိစ္စကို၊ ကတံ= ပြုအပ်ပြီ၊ ရမ္ဘံ[1]=မွေ့လျော်ထိုက်သော ဂုဏ်အပေါင်းကို၊ ရတံ= မွေ့လျော်ပျော်ပိုက် နှစ်ခြိုက်အပ်ပြီ၊ သုခေန=(လူ့ချမ်းသာစသော)

၁။ ရတံ ရမ္ဘံ။ ။ "ရဟာဒိတော ဏ" သုတ်၏အဖွင့် ရူပသိဒ္ဓိ၌ ပြထားသော "ရမိတဗ္ဗော ရမဏီယော ဝိဟာရော"ဟူသော ပြယုဂ်နှင့် အညီ ရမ

အောက်အောက် ချမ်းသာဖြင့်၊ သုခံ= (စျာန်ဝိပဿနာချမ်းသာစသော) အထက်အထက် ချမ်းသာသို့၊ အန္တာဂတံ (အနုအာဂတံ)= စဉ်ကာဆက်ကာ ရောက်အပ်ပြီ၊ ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစ=ပြီ) ဒုတိယံ=နှစ်ခု မြောက်သုတ်တည်း။

၃–ပဌမစတသုတ်

၃။　ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စတူဟိ=လေးပါးကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ=တရားတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသော၊ ဗာလော=ဉာဏ်ပညာကင်း, လူဖျင်းလူမိုက်ဖြစ်သော၊ အဗျတ္တော=မလိမ္မာသော၊ အသပ္ပုရိသော=သူယုတ်မာသည်၊ ခတံ=တူးဖြိုထားအပ်ပြီးသော ဂုဏ်ရှိသော၊ ဝါ=ဂုဏ်မရှိသော၊ ဥပဟတံ=ဖျက်ဆီးထားအပ်ပြီးသော ဂုဏ်ရှိသော၊ ဝါ= ဂုဏ်မရှိသော၊ [ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ် (၁၃၅–၆)လည်းကြည့်] အတ္တာနံ=မိမိခန္ဓာကိုယ်ကို၊ ပရိဟရတိ=ပြုစုစောင့်ရှောက်၏၊ သာဝဇ္ဇော=အပြစ်ရှိသည်လည်းကောင်း၊ ဝိညူနံ=ပညာရှိတို့၏၊ သာနုဝဇ္ဇော=ကဲ့ရဲ့စွပ်စွဲခြင်းနှင့်တကွဖြစ်သည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ကဲ့ရဲ့ စွပ်စွဲခံရသည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဗဟုံ=များစွာသော၊ အပုညံ စ= မကောင်းမှု အကုသိုလ်ကိုလည်း၊ ပသဝတိ=မိမိသန္တာန်၌ဖြစ်စေ၏၊ ဝါ=ရရှိ၏။

ကတမေဟိ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ စတူဟိ=ကုန်သော၊ (ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=သော၊ ဗာလော=သော၊ အဗျတ္တော=သော၊ အသပ္ပုရိသော=သည်၊ ခတံ=သော၊ ဥပဟတံ=သော၊ အတ္တာနံ=ကို၊ ပရိဟရတိ= ပြုစုစောင့်ရှောက်သနည်း၊ သာဝဇ္ဇော=သည်လည်းကောင်း၊ ဝိညူနံ=တို့၏၊ သာနုဝဇ္ဇော စ=လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်း၊ ဗဟုံ=သော၊ အပုညံ

ဓာတ်သည် သကမ္မကဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် . အဋ္ဌကထာ၌ "ရမိတဗ္ဗယုတ္တကံ ဂုဏဓာတံ"ဟူ၍ ဒုတိယာဝိဘတ်ဖြင့် ပါ၌ရှိသင့်၏၊ သို့သော် ယခုစာမူများ၌ကား "ရမိတဗ္ဗယုတ္တကေ ဂုဏဓာတေ"ဟု သတ္တမီဝိဘတ်ဖြင့် ပါ၌ရှိနေ၏၊ ထိုပါ၌အတိုင်း ပါဠိတော် အနက်ပေးလိုလျှင်ကား–

(အပပတိတော=သာသနာတော်မှ မလဲကျဘဲ တည်မြဲနေသောပုဂ္ဂိုလ်သည်) ရမ္မံ (ရမ္မေ)=မွေ့လျော်ဖွယ်ဂုဏ်အပေါင်း၌၊ ရတံ(ရတော)=မွေ့လျော်ပြီ။ ဤသို့ အနက်ဆိုရာ၏။ ထိုအနက်၌ ရမ္မံပုဒ်မှ ဒုတိယာဝိဘတ်သည် ဘုမ္မတ္ထဖြစ်ရကား ရတံ၌လည်း ကတ္တုသာဓနနှင့် လိင်ဝိပလ္လာသ ကြံရတော့၏။

"ရတံ ရမ္မံ ရမိတဗ္ဗံ အရိယေဟိ သဗ္ဗသခ်ံတဝိနိသဒ္ဒံ နိဗ္ဗာနံ ရတံ အဘိရတံ ရမ္မံ" ဟူသော ထေရဂါထာ အဋ္ဌကထာ (ပ–၁၈၂)သည်လည်း "ရမ္မံ=အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့ မွေ့လျော်အပ်သော နိဗ္ဗာန်ကို၊ (မယာ=ငါသည်) ရတံ=မွေ့လျော်ပျော်ပိုက် နှစ်ခြိုက်အပ်ပြီ" ဟု ကဲ့အနက်ပေးစေလိုသော အဖွင့်တည်း။

စ=ကိုလည်း၊ ပသဝတိ=မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်စေသနည်းဟူမူ) အနနုဝိစ္စ=မသိမူ၍၊ ဝါ=မသိဘဲ၊ ဝါ=အမှားအမှန် မဆုံးဖြတ်နိုင်မူ၍၊ ဝါ=နိုင်ဘဲ၊ အပရိယောဂါ ဟောတွာ=ဉာဏ်ဖြင့် မသက်ဝင်နိုင်မူ၍၊ ဝါ=နိုင်ဘဲ၊ အဝဏ္ဏာရဟာသ=ကဲ့ရဲ့ဖွယ် အပြစ်ပြောဆိုထိုက်သူ၏၊ (ကဲ့ရဲ့ထိုက်သော တိတ္ထိယဆရာနှင့် တပည့်၏) ဝဏ္ဏံ=ဂုဏ်ကို၊ ဘာသတိ=ချီးမွမ်းပြောဆို၏။ ပ။ ဝဏ္ဏာရဟာသ=ချီးမွမ်းဖွယ် ဂုဏ်ကို ပြောဆိုထိုက်သူ၏၊ (ချီးမွမ်းထိုက်သော ရတနာမြတ်သုံးပါး၏) အဝဏ္ဏံ= ကဲ့ရဲ့ဖွယ်အပြစ်ကို၊ ဘာသတိ=ပြောဆို၏။ ပ။ အပ္ပသာဒနိယေ= မကြည်ညိုသင့်သော၊ ဌာနေ=(မှားယွင်းသောအကျင့် ဟူသော) အကြောင်း အရာ၌၊ ပသာဒံ=ကြည်ညိုခြင်းကို၊ ဥပဒံသေတိ=ဖြစ်စေ၏။ ပ။ ပသာဒနိယေ= ကြည်ညိုသင့်သော၊ ဌာနေ=(မှန်ကန်သောအကျင့်ဟူသော) အကြောင်းအရာ၌၊ အပ္ပသာဒံ=မကြည်ညိုခြင်းကို၊ ဥပဒံသေတိ=ဖြစ်စေ၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စတူဟိ= ကုန်သော၊ ဣမေဟိ ဓမ္မေဟိ=ဤတရား၊တို့နှင့်။ ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စတူဟိ=ကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော= သော၊ ပဏ္ဍိတော=ပညာရှိသော၊ ဝိယတ္တော=လိမ္မာသော၊ သပ္ပုရိသော=သူတော် ကောင်းသည်၊ အက္ခတံ=မတူးဖြိုအပ်သောဂုဏ်ရှိသော၊ ဝါ=ဂုဏ်နှင့်ပြည့်စုံ သော၊ အနုပဃာတံ=မဖျက်ဆီးအပ်သော ဂုဏ်ရှိသော၊ ဝါ=ဂုဏ်နှင့်ပြည့်စုံ သော၊ အတ္တာနံ=ကို။ ပ။ အနဝဇ္ဇော စ = အပြစ်မရှိသည်လည်းကောင်း၊ ဝိညူနံ=တို့၏၊ အနနုဝဇ္ဇော စ=ကဲ့ရဲ့စွပ်စွဲခြင်း မရှိသည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=၏၊ ဗဟုံ=သော၊ ပုညံ စ=ကောင်းမှုကုသိုလ်ကိုလည်း။ ပ။ အနုဝိစ္စ=သိ၍၊ ဝါ=အမှားအမှန် ဆုံးဖြတ်နိုင်၍၊ ပရိယောဂါဟောတွာ=ဉာဏ် ဖြင့် သက်ဝင်၍။ ပ။ ဗဟုံ=သော၊ ပုညံ စ=ကိုလည်း၊ ပသဝတိ=၏၊ ဣတိ= သို့၊ အဝေါစ=ပြီ။

[ဂါထာ] ယော=အကြင်လူမိုက်သည်၊ နိန္ဒိယံ=ကဲ့ရဲ့ထိုက်သောသူကို၊ ပသံသတိ=ချီးမွမ်း၏၊ ယော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ပသံသိယော=ချီးမွမ်းထိုက် သည်၊ (ဟောတိ=ဖြစ်၏) တံ ဝါ=ထိုချီးမွမ်းထိုက်သောပုဂ္ဂိုလ်ကိုလည်း၊ နိန္ဒတိ=ကဲ့ရဲ့၏၊ သော=ထိုလူမိုက်သည်၊ (ကဲ့ရဲ့ထိုက်သူကို ချီးမွမ်း၍၊ ချီးမွမ်းထိုက်သောပုဂ္ဂိုလ်ကို ကဲ့ရဲ့သော ထိုလူမိုက်သည်) မုခေန=နှုတ်ဖြင့်၊ ဝါ=ပါးစပ်ဖြင့်၊ ကလိं=အကုသိုလ်အပြစ်ကို၊ ဝိစိနာတိ=ဆည်းပူး စုဆောင်း၏၊ တေန ကလိနာ=ထိုအကုသိုလ်အပြစ်ကြောင့်၊ သုခံ=ကိုယ်စိတ်နှစ်ဖြာ ချမ်းသာ ကို၊ နိ ဝိန္ဒတိ=မရ။

သဗ္ဗသာပိ (သဗ္ဗေနာပိ)=အားလုံးသော ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာနှင့်လည်းကောင်း၊ အတ္တနာပိ=မိမိကိုယ်တိုင်နှင့်လည်းကောင်း၊ [သဟာပိ–၌ အပိကို အတ္တနာပုဒ်နှင့်

တွဲစပ်သည်] သဟ=အတူတကွ၊ အကျွေသု=ကြွေအံ့ကစားခြင်းတို့၌၊ ဝါ=တို့ကြောင့်၊ ယော ပရာဇယော[1]=အကြင်ဆုံးရှုံးခြင်းသည်၊ (ဟောတိ=ဖြစ်၏) အယံ=ဤဆုံးရှုံးခြင်းသည်၊ အပွမတ္တော=နည်းသော အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ ဝါ=မပြောလောက်ဖွယ် အနည်းငယ်မျှသာဖြစ်သော၊ ကလိ=အပြစ်တည်း၊ ယော=အကြင်လူမိုက်သည်၊ သုဂတေသု[2]=ကောင်းစွာ ကျင့်သွားတော်မူကြသော သူတော်ကောင်းတို့၌၊ ဝါ=ကောင်းသောနိဗ္ဗာန်အရပ်သို့ ကြွသွားတော်မူကြသော ဘုရားအစရှိသော သူတော်ကောင်းတို့၌၊ မနံ=မိမိစိတ်ကို၊ ပဒေါသယေ=ဖောက်ပြန်ပျက်စီးစေ၏၊ ဝါ=ဖောက်ပြန်ဆိုးသွမ်း သောင်းကျန်းစေ၏၊ တဿ=လိုလူမိုက်၏၊ အယမေဝ=ဤမိမိစိတ်ကို ဖောက်ပြန်ပျက်စီးစေခြင်းသည်သာလျှင်၊ မဟန္တ ဘရော=သာလွန်ကြီးမား မျိုးပြားသော၊ ကလိ=အပြစ်ပေတည်း။

အရိယဂရဟိ=အရိယာသူတော်ကောင်းတို့ကို ကဲ့ရဲ့သောလူမိုက်သည်၊ ပါပကံ=ယုတ်မာသော၊ ဝါစံ စ=နှုတ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=ဝစီကံ အကုသိုလ်ကိုလည်းကောင်း၊ မနံ စ= စိတ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=မနောကံ အကုသိုလ်ကိုလည်းကောင်း၊ ပဏိဓယ=မိမိသန္တာန်၌ထား၍၊ ဝါ=မိမိသန္တာန်၌ဖြစ်စေ၍၊ ဝါ=မိမိသန္တာန်၌ဖြစ်စေခြင်းကြောင့်၊ ယံ နိရယံ=အကြင် နိရဗ္ဗုဒဘေရဲ့သို့၊ ဥပေတိ=လားရောက်၏၊ (တတ္ထ=ထိုနိရဗ္ဗုဒဘေရဲ့၌) နိရဗ္ဗုဒါနံ=နိရဗ္ဗုဒကဏန်းသန်းတို့၏၊ သဟဿာနံ သတံ=တစ်သိန်းသည်လည်းကောင်း၊ [တနည်း-သဟဿာနံ=ထောင်ဂဏန်းတို့၏၊ သတံ=တစ်ရာသည်လည်းကောင်း]

---

[1] **ဓနပရာဇယောပါ၌ စဉ်းစားဖွယ်။** ။ယခု ပါဠိတော်စာမူအတိုင်းဆိုလျှင် "ယော ဓနပရာဇယော=အကြင်ပစ္စည်းဥစ္စာ ဆုံးရှုံးခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏" ဟု အနက်ဆိုရတော့မည်ဖြစ်၏၊ သို့သော် အဋ္ဌကထာအဖွင့်၌မူ "သဗ္ဗေနပိ သကေန ဓနေန စေဝ အတ္တနာ စ သဒ္ဓိं ယော ပရာဇယော" ဟူ၍ ပရာဇယော၏ တွဲဖက် ဓနပုဒ်မပါ၊ ထိုအဋ္ဌကထာအဖွင့်၏ အဓြိပ္ပာယ်မှာလည်း "ကိုယ်ပိုင်ပစ္စည်းဥစ္စာအားလုံး ဆုံးရှုံးခြင်း, မိမိကိုယ်တိုင်လည်း အသုံးမကျ, လူအ လူနဖြစ်၍ ဆုံးရှုံးခြင်းဖြစ်၏" ဟူ၍ ဆိုလိုသည်ဟု စဉ်းစားမိ၏။

[2] **သုဂတေသု။** ။ဤသုတ်အဋ္ဌကထာဝယ် "သုဂတေသု"၏ အဖွင့်၌ "သမဂ္ဂတေသု" ဟူ၍ မ တလုံးသာရှိ၏၊ သံယုတ်အဋ္ဌကထာ (ပ-၁၉၈)နှင့် ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိအခန်း ပါဠိတော်တို့၌ကဲ့သို့ "သမ္မဂ္ဂတေသု" ဟု မ နှစ်လုံးရှိသင့်၏၊ သုတ္တနိပါတ် အဋ္ဌကထာ (ခ-၁၉၈)၌ "သုဂတေသူတိ သုဋ္ဌု ဂတတ္တာ, သုန္ဒရဋ္ဌာနံ ဂတတ္တာ သုဂတနာမကေသု ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓသာဝကေသု" ဟုဖွင့်၏။

ဆတ္တိ=သတိ=ဘဝ–သည်လည်း၊ ကောင်း၊ [နောက်ထပ် နိုရဗ္ဗုဒကဏန်း (ဘဝ)တည်း[1]] ပဋ္ဌ=ငါးခုကုန်သော၊ အဗ္ဗုဒါနိ စ=အဗ္ဗုဒကဏန်းသန်းတို့သည်လည်း၊ ကောင်း၊ (အာယုပ္ပမာဏ=ငရဲခံသတ္တဝါတို့၏ သက်တမ်းပမာဏသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏) ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစ) တတိယံ=သုံးခုမြောက်သုတ်တည်း။

၄–ဒုတိယခတသုတ်

၄။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ စတူသု=လေးဦးသောပုဂ္ဂိုလ်တို့၌၊ မိစ္ဆာ=ဖောက်ပြန်လွဲမှား, ယုတ်မာသောအားဖြင့်၊ ဝါ=ယုတ်မာသောအကျင့်ကို၊ ပဋိပဇ္ဇမာနော=ကျင့်သော၊ ဗာလော=သော။ ပ။ ပသဝတိ=၏၊ ကတမေသု စတူသု=အဘယ်လေးဦးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၌နည်းဟူမူ၊ [တနည်း– ကတမေသု=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ စတူသု=လေးဦးသောပုဂ္ဂိုလ်တို့၌၊ (မိစ္ဆာ=ဖြင့်၊ ဝါ=ကို၊ ပဋိပဇ္ဇမာနော=သော၊ ဗာလော။ ပ။ ပသဝတိ=သနည်း ဟူမူ)] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မာတရိ=အမိ၌၊ မိစ္ဆာ=ဖြင့်၊ ဝါ=ကို ။ပ။ ပသဝတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပိတရိ=အဘ၌။ ပ။ တထာဂတေ=မြတ်စွာဘုရား၌။ ပ။ တထာဂတသာဝကေ=မြတ်စွာဘုရား၏တပည့်၌။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမေသု စတူသု=ဤလေးဦးသောပုဂ္ဂိုလ်တို့၌။ ပ။ ပသဝတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စတူသု=တို့၌၊ သမ္မာ=ကောင်းမွန်ရှိသေစွာ၊ ဝါ=ကောင်းမွန်မှန်ကန်သော အကျင့်ကို၊ ပဋိပဇ္ဇမာနော=သော၊ ပဏ္ဍိတော။ ပ။

[ဂါထာ] ယော=အကြင်လူမိုက်သည်၊ မာတရိ စ=အမိ၌လည်း၊ ကောင်း၊ ပိတရိ စာပိ=အဘ၌လည်း၊ ကောင်း၊ သမ္မုဒ္ဓေ=ကိုယ်တိုင်စတွင်, ကုန်စင်ခပင်း,

---

[1] **နိုရဗ္ဗုဒသန်းနှင့် နိုရဗ္ဗုဒငရဲ။** ။နိုရဗ္ဗုဒအရေအတွက် တစ်သိန်း, သုံးဆယ့်ခြောက်နှင့်တကွ အဗ္ဗုဒအရေ အတွက် ငါးခုသည် ထိုနိုရဗ္ဗုဒငရဲ၌ ဒုက္ခခံရသော သတ္တဝါတို့၏ နှစ်အရေအတွက် သက်တမ်းတည်း။

သိန်းပေါင်းတစ်ရာသည် ကောဋိ(ကုဋေ)ဖြစ်၏၊ ကုဋေသိန်းပေါင်းတစ်ရာသည် ပကောဋိဖြစ်၏၊ ပကောဋိသိန်းတစ်ရာသည် ကောဋိပကောဋိဖြစ်၏၊ ထိုကောဋိ ပကောဋိ သိန်းတစ်ရာသည် နဟုတမည်သော သန်းတစ်ခုဖြစ်၏၊ ထိုနဟုတ သိန်းပေါင်းတစ်ရာသည် နိန္နဟုတသန်းတစ်ခုဖြစ်၏၊ ထိုနိန္နဟုတ သိန်းတစ်ရာသည် အဗ္ဗုဒသန်း တစ်ခုဖြစ်၏၊ ထိုအဗ္ဗုဒ (၂၀)သည် နိုရဗ္ဗုဒသန်းတစ်ခုဖြစ်၏ဟု သံယုတ်၌ (ပ–၂၀၀)နှင့် ဤသုတ်ဋီကာ (၂၂၂)၌ မိန့်ဆို၏။

ဤ၌ "ယံနိရယံ=အကြင်နိုရဗ္ဗုဒငရဲသို့"ဟု ဆိုထားသော်လည်း နိုရဗ္ဗုဒငရဲဟူ၍ သီးခြားမရှိ၊ အဝီစိငရဲကြီးအတွင်းမှာပင် နိုရဗ္ဗုဒကဏန်းသန်းအရေအတွက် ကြာမြင့်အောင် ကျက်ရာ (ဒုက္ခခံရရာ)ဌာနကို နိုရဗ္ဗုဒငရဲဟု ခေါ်သည်ဟု ဖွင့်၏။

ကျန်ကြောင်းမရှိ သိမြင်တော်မူသော၊ တထာဂတော ဝါ=မြတ်စွာဘုရား၌ လည်း ကောင်း၊ အထ=ထိုမှတပါး၊ တသ=ထိုမြတ်စွာဘုရား၏၊ သာဝကော ဝါ=တပည့် သူတော်ကောင်း၌လည်းကောင်း၊ မိဆ္ဆာ=ဖြင့်၊ ဝါ=ကို၊ ပဋိပဇ္ဇတိ= ပြုကျင့်၏၊ တာဒိသော=ထိုကဲ့သို့ပင် တွေ့မြင်အပ်သော၊ ဝါ=ထိုသို့သဘောရှိသော၊ သော နရော=ထိုလူမိုက်သည်၊ ဗဟုံ စ = များပြားလှသည်သာဖြစ်သော၊ အပုညံ=ကို၊ ပသဝတိ=၏။

မာတာပိတူသု=အမိအဘတို့၌၊ တာယ အဓမ္မစရိယာယ=ထို မတရား ပြုကျင့်စော်ကားခြင်းကြောင့်၊ [တာယ နံ-၌ နံ အနုက်မရှိ] ပဏ္ဍိတာ=ပညာ ရှိ သူတော်ကောင်းတို့သည်၊ နံ=ထိုလူယုတ်မာကို၊ ဣဓေဝ=ဤ ယခုမျက်မှောက် ဘဝ၌ပင်၊ ဂရဟန္တိ=ကဲ့ရဲ့ကြကုန်၏၊ (သော=ထိုလူယုတ်မာသည်) ပေစ္စ= ဤဘဝမှ ပြောင်းရွှေ့သွားရ၍၊ ဝါ=ဤဘဝမှ ပြောင်းရွှေ့သွားရလသော်၊ အပါယဉ္စ=အပါယ်ဘုံသို့လည်း၊ ဂစ္ဆတိ=လားရောက်ရ၏။

ယော=အကြင် သူတော်ကောင်းသည်၊ မာတရိ စ=၌လည်းကောင်း၊။ပ။ သာဝကေ ဝါ=၌လည်းကောင်း၊ သမ္မာ=စွာ၊ ဝါ=ကို၊ ပဋိပဇ္ဇတိ=၏၊ ဧတာဒိသော=ထိုကဲ့သို့ပင် တွေ့မြင်အပ်သော။ ဝါ=ထိုသို့ သဘောရှိသော၊ သော နရော=ထိုသူတော်ကောင်းသည်၊ ဗဟုံ စ=များပြားလှသည်သာဖြစ်သော၊ ပုညံ=ကုသိုလ်ကောင်းမှုကို၊ ပသဝတိ=၏။

မာတာပိတူသု=တို့၌၊ တာယ ဓမ္မစရိယာယ=ထိုတရားသဖြင့် ပြုစုခြင်း ကြောင့်၊ ပဏ္ဍိတာ=တို့သည်၊ နံ=ထိုသူတော်ကောင်းကို၊ ဣဓေဝ=ပင်၊ ပသံသန္တိ=ချီးကျူးကြကုန်၏၊ (သော=ထိုသူတော်ကောင်းသည်) ပေစ္စ=၍၊ ဝါ=သော်၊ သဂ္ဂေ=နတ်ပြည်၌၊ ပမောဒတိ=ဝမ်းမြောက်ရ၏၊ ဝါ=ဝမ်းမြောက် ရွှင်လန်း ချမ်းသာစွာနေထိုင်ရ၏၊ ဣတိ (အဝေါစ) စတုတ္ထံ=လေးခုမြောက် သုတ်တည်း။

၅-အနုသောတသုတ်

၅။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ လောကသ္မိ=သတ္တလောက၌၊ စတ္တာရော=လေးဦး ကုန်သော၊ ဣမေ ပုဂ္ဂလာ=ဤပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ဝါ=တို့ကို၊ [တို့သည်-ဟု အနုက်ပေးခိုက် "သန္ဓော"၌စပ်ပါ၊ တို့ကို-ဟု အနုက်ပေးခိုက် "သံဝိဇ္ဇမာနာ" ၌စပ်ပါ။] သန္ဓော=ထင်ရှားရှိကုန်၏၊ သံဝိဇ္ဇမာနာ=ရအပ်ကုန်၏၊ ဝါ=သိမြင်အပ် ကုန်၏၊ စတ္တာရော=လေးဦးတို့ဟူသည်၊ ကတမေ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ။

အနုသောတဂါမီ=သံသရာရေအယဉ်အား လျှောက်စွာသွားသော၊ ဝါ= သံသရာရေစုံခရီးအတိုင်း မျှောသွားသော၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း၊ ပဋိသောတဂါမီ=သံသရာရေညာသို့ ဆန်တက်သွားသော၊ ဝါ=သံသရာ

ရေအယဉ်, ကိလေသာရေအယဉ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက် နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာစသော မြတ်သောအကျင့်ကို ဆန်တက်ကျင့်သွားသော၊ ပုဂ္ဂလော=လည်းကောင်း၊ ဤ, ဦးတို့ဖွင့်သည့်အတိုင်း သဒ္ဓတ္ထနှင့် အဘိဓေယျတ္ထ ပေါ်လွင်အောင် အနက်ပြန်ဆိုခြင်းဖြစ်၏၊ သို့သော် အကျဉ်းချုပ်ခေါင်းစဉ်မျှသာ ထုတ်ပြသော ဤနေရာ၌ "ပဋိသောတဂါမိ=ရေညာသို့ ဆန်တက်သွားသော၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း" ဟု အကျဉ်းချုပ်မျှ အနက်ဆိုလျှင်လည်း ဖြစ်ပါ၏၊ နောက်၌လည်း ပုဒ်နက် အသေးစိတ်ရေးပြဦးမည်]

ဌိတတ္တော=ခိုင်မြဲစွာရပ်တည်သော သဘောရှိသော၊ ပုဂ္ဂလော=လည်းကောင်း၊ [ဌိတော အတ္တာ သဘာဝေါ ယဿတိ ဌိတတ္တော] တိဏ္ဏော=သြဃလေးပါးကို ကူးခတ်လွန်မြောက်ပြီးသော၊ ပါရင်္ဂတော=နိဗ္ဗာန်ဟူသော တဖက်ကမ်းသို့ရောက်ပြီးသော၊ ထလေ=နိဗ္ဗာန်ဟူသော ကြည်းကုန်းထက်၌၊ ဝါ=အရဟတ္တဖလသမာပတ်ဟူသော ကြည်းကုန်းထက်၌၊ [ဤသုတ်အဋ္ဌကထာ၌ "နိဗ္ဗာနထလေ"ဟု ဖွင့်၍၊ ပုဂ္ဂလပညတ် အဋ္ဌကထာ (၉၅)၌ "အရဟတ္တဖလသမာပတ္တိထလေ" ဟု ဖွင့်သည်] တိဋ္ဌတိ=ရပ်တည်သော၊ ဗြာဟ္မဏော=မကောင်းမှုအကုသိုလ်တို့ကို ပယ်ရှားမျောသွားစေပြီးသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်းတည်း၊ [တိဋ္ဌတိ–ဟူသော အာချာတ်ပုဒ်ကို နာမ်ပုဒ်ပြုလုပ်၍ အနက်ပေးခြင်းဖြစ်သည်]

(တနည်း) ယော ဗြာဟ္မဏော=အကြင် မကောင်းမှုအကုသိုလ်တို့ကို ပယ်ရှားမျောသွားစေပြီးသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ တိဏ္ဏော=သြဃလေးပါးကို ကူးခတ်လွန်မြောက်ပြီးသည်၊ ပါရင်္ဂတော=နိဗ္ဗာန်ဟူသော တဖက်ကမ်းသို့ရောက်ပြီးသည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ထလေ=၌၊ တိဋ္ဌတိ=ရပ်တည်၏၊ သော ဗြာဟ္မဏော=(သြဃလေးပါးကိုလွန်မြောက်၍ နိဗ္ဗာန်ဟူသော တဖက်ကမ်း ကြည်းကုန်းထက်၌ရပ်တည်သော) ထိုရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်းတည်း၊ [ဤသို့လည်း အနက်ဆိုနိုင်သေး၏]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အနုသောတဂါမိ=သော၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသည်၊ ကတမော စ=အဘယ်နည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသတ္တလောကတွင်၊ ဧကစ္စော=အချို့သော၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ကာမေ စ=ဝတ္ထုကာမတို့ကိုလည်း၊ (ရူပါရုံအစရှိသော အာရုံငါးပါး ကာမဂုဏ်တရားတို့ကိုလည်း) ပဋိသေဝတိ=(ကိလေသာကာမတို့ဖြင့်) ခံစားမှီဝဲ၏၊ ပါပံ=ယုတ်မာသော၊ ကမ္မံ စ=(ပါဏာတိပါတ အစရှိသော) အကုသိုလ်ကံကိုလည်း၊ ကရောတိ=ပြုလုပ်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (ဝတ္ထုကာမတို့ကိုမှီဝဲလျက် ပါဏာတိပါတအစရှိသော အကုသိုလ်ကံကို ပြုလုပ်နေသော ဤပုထုဇဉ်

ပုဂ္ဂိုလ်ကို) အနုသောတဂါမီ[1]=သော၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆို အပ်၏။ ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပဋိသောတဂါမိ=သော၊ ပုဂ္ဂလော=ဟူသည်၊ ကတမော စ=နည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဝါ=ဤသာသနာတော်၌၊ (ဤသာသနာတော်က)ကေစ္စော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ ကာမေ စ=တို့ကို လည်း၊ နပ္ပဋိသေဝတိ=မမှီဝဲ။ ပ။ နိ ကရောတိ=မပြုလုပ်၊ ဒုက္ခေန=ကိုယ် ဆင်းရဲနှင့်၊ (ကိလေသာ ထကြွမှုကြောင့်ဖြစ်သော ကိုယ်ဆင်းရဲနှင့်) သဟာပိ=အတူတကွလည်းကောင်း။ ဒေါမနဿေန= စိတ်ဆင်းရဲနှင့်၊ (ကိလေသာထကြွမှုကြောင့်ဖြစ်သော စိတ်ဆင်းရဲနှင့်) သဟာပိ= လည်း ကောင်း၊ အဿုမုခေါ=မျက်ရည်ဖြင့် စိုစွတ်သော မျက်နှာရှိသည်၊ [အဿူဟိ တိန္တံ ကိလိန္နံ မုခံ ယဿာတိ အဿုမုခေါ] ဝါ=မျက်နှာ၌မျက်ရည်ရှိသည်၊ [အဿူနိ မုခေ ယဿာတိ အဿုမုခေါ] ဟုတ္တာပိ = ဖြစ်၍လည်း၊ ရုဒမာနော=ငိုကြွေးလျက်၊ (ကိလေသာဖြစ်ခြင်းတည်း ဟူသော ငိုကြွေးခြင်းဖြင့် ငိုကြွေးလျက်) ဗြဟ္မစရိယံ=သိက္ခာသုံးပါးတည်းဟူသော မြတ်သောအကျင့်ကို၊ ပရိပုဏ္ဏံ=မယုတ်ကုံလုံ ပြည့်စုံစွာ၊ ပရိသုဒ္ဓံ=ညစ်ကြေးမတင် ဖြူစင်စွာ၊ စရတိ=ကျင့်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (ဒုက္ခ ဒေါမနဿတို့ နှင့်တကွ ငိုကြွေးလျက် ဗြဟ္မစရိယကို ပြည့်စုံဖြူစင်စွာ ကျင့်သော သောတာပန်, သကဒါဂါမ်နှင့် သီလဝန္တ ပုထုဇဉ်ရဟန်းတည်းဟူသော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို) ပဋိသောတဂါမီ[2]= သော၊ ပုဂ္ဂလော=ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏။ ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ကေစ္စော=သော၊ ပုဂ္ဂလော= သည်၊ ပဉ္စန္နံ=ငါးမျိုးကုန်သော၊ သြရမ္ဘာဂိယာနံ=အောက်ကာမဓာတ်သို့

၁။ **အနုသောတဂါမီ**။ ။သောတသ အနုကူလ် အနုသောတံ–ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ဝတ္ထုကာမ, ကိလေသကာမတို့နှင့် ပါဏာတိပါတအစရှိသော အကုသိုလ်ကံတို့ကို အနုသောတ (သံသရာရေအလျဉ်အား လျော်သောတရား၊ ဝါ=သံသရာရေစုံ)ဟု ခေါ်၏၊ ထို့နောက် "အနုသောတံ ဂစ္ဆတီတိ အနုသောတဂါမီ"ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ဝတ္ထုကာမတို့ကို ခံစားလျက် ထိုကုသိုလ်တို့ကို ပြုလုပ်နေသော ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်ကို အနုသောတဂါမီ (သံသရာရေစုံမျှောသွားသော သူ)ဟု ခေါ်သည်။

၂။ **ပဋိသောတဂါမီ**။ ။သောတသ ပဋိကူလ် ပဋိသောတံ–ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာ အစရှိသော ဗြဟ္မစရိယကို ပဋိသောတ (သံသရာ ရေအလျဉ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်၊ ဝါ=သံသရာရေဆန်)ဟု ခေါ်၏၊ ပဋိသောတံ ဂစ္ဆတီတိ ပဋိသောတဂါမီ=သံသရာရေဆန်ဖြစ်သော ထို ဗြဟ္မစရိယကို ဆန်တက်ကျင့်သွားသော သောတာပန်, သကဒါဂါမ်တို့နှင့် သီလဝန္တ ပုထုဇဉ်ရဟန်း။

ချဉ်းကပ်တတ်ကုန်သော၊ ဝါ=အောက်ကာမ ဓာတ်အဖို့၏ စီးပွားဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=အောက်ကာမဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေ တည်နေစေတတ်ကုန်သော၊ [ဒုကနိပါတ် စာပိုဒ်–၃၇၊ တိကနိပါတ် စာပိုဒ်–၈၇(ဒုတိယအကြိမ် ရိုက်နှိပ်သော ပထမတွဲ နိဿယ၊ နာ ၁၆၀၊ ၅၂၁)လည်းကြည့်] သံယောဇနာနံ=သံယောဇဉ်အနှောင်အဖွဲ့တို့၏၊ ပရိက္ခယာ=ကုန်ဆုံးခြင်းကြောင့်၊ သြပပါတိကော=(သုဒ္ဓါဝါသဗြဟ္မာ့ဘုံ၌) ဥပပတ်ပဋိသန္ဓေတည်နေသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ တတ္ထ=ထိုသုဒ္ဓါဝါသဗြဟ္မာ့ဘုံ၌ (ထိုဥပပတ်ပဋိသန္ဓေ တည်နေရာ သုဒ္ဓါဝါသဗြဟ္မာ့ဘုံ၌) ပရိနိဗ္ဗာယီ=ပရိနိဗ္ဗာန်ဝင်စံသည်၊ ဝါ=ခန္ဓာဇာတ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းသည်၊ တသ္မာ လောကာ=ထိုသုဒ္ဓါဝါသဗြဟ္မာ့ဘုံမှ၊ အနာဝတ္တိဓမ္မော= ဤကာမဘုံသို့ ပဋိသန္ဓေပြန်နေ လာခြင်း သဘောမရှိသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (သြရမ္ဘာဂိယသံယောဇဉ်ငါးမျိုး ကုန်ဆုံးခြင်းကြောင့် သုဒ္ဓါဝါသဗြဟ္မာပြည်၌ ဥပပတ်ပဋိသန္ဓေတည်နေ၍ ဤကာမဘုံသို့ ပဋိသန္ဓေမနေလာတော့ဘဲ ထိုသုဒ္ဓါဝါသဗြဟ္မာဘုံ၌ပင် ပရိနိဗ္ဗာန်စံဝင်သော ဤအနာဂါမ်ဗြဟ္မာကို)ဌိတတ္တော=ခိုင်မြဲစွာရပ်တည်သော သဘောရှိသော၊ (အဿဒ္ဓိယ ကာမရာဂ ဗျာပါဒတို့ကြောင့် မလှုပ်ရှားသော စိတ်ရှိခြင်းကြောင့် လည်းကောင်း, ထိုသုဒ္ဓါဝါသဗြဟ္မာဘုံမှ ဤကာမဘုံသို့ပြန်၍ ပဋိသန္ဓေမနေလာတော့ ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း ခိုင်မြဲစွာရပ်တည်သော သဘောရှိသော) ပုဂ္ဂလော=ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိဏ္ဏော=သော၊ ပါရင်္ဂတော=သော၊ ထလေ=၌၊ တိဋ္ဌတိ=ရပ်တည်သော၊ ဗြာဟ္မဏော=မကောင်းမှုအကုသိုလ်တို့ကို ပယ်ရှားမျောသွားစေပြီးသော ရဟန္တာဖြစ်သော၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသည်၊ ကတမော စ=အဘယ်နည်းဟူမူ၊ [တနည်း–ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယော ပုဂ္ဂလော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ တိဏ္ဏော=သည်၊ ပါရင်္ဂတော=သည်၊ ဗြာဟ္မဏော=မကောင်းမှုအကုသိုလ်တို့ကို ပယ်ရှားမျောသွားစေပြီးသော ရဟန္တာသည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ထလေ=၌၊ တိဋ္ဌတိ=ရပ်တည်၏၊ သော ပုဂ္ဂလော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်ဟူသည်၊ ကတမော စ=အဘယ်နည်းဟူမူ]

ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဝါ=ဤသာသနာတော်က၊ ဧကစ္စော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ အာသဝါနံ=အာသဝတရားတို့၏၊ ခယာ=ကုန်ခန်းခြင်းကြောင့်၊ အနာသဝံ=အာသဝမရှိသော၊ စေတောဝိမုတ္တိ=ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်သော အရဟတ္တဖိုလ်စိတ် သမာဓိကို လည်းကောင်း၊ ဝါ=သို့လည်းကောင်း၊ ပညာဝိမုတ္တိ=ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်သော အရဟတ္တဖိုလ် ပညာကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=သို့လည်းကောင်း၊ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ=

ယခု တွေ့ကြုံနေရသော အတ္တဘောခ္ခန္ဓာပင်၊ ဝါ=ယခုဘဝခ္ခန္ဓာပင်၊ သယံ=ကိုယ်တိုင် သာလျှင်၊ အဘိညာ (အဘိညာယ)=သိ၍၊ သစ္ဆိကတွာ= မျက်မှောက်ပြု၍၊ [တနည်း- အဘိညာ(အဘိညာယ)=ထူးသော ပစ္စဝေက္ခဏာ ဉာဏ်ဖြင့်၊ သစ္ဆိကတွာ=၍] ဥပသမ္ပဇ္ဇ=ရောက်၍၊ ဝါ=ရ၍၊ ဝါ=ပြီးစီးစေ၍၊ ဝိဟရတိ=နေ၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (အာသဝမရှိသော စေတောဝိမုတ္တိ ပညာဝိမုတ္တိသို့ ကိုယ်တိုင် ဆိုက်ရောက်၍နေသော ဤရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်ကို) တိဏ္ဏော=သော၊ ပါရင်္ဂတော=သော၊ ထလေ=၌၊ တိဋ္ဌတိ=ရပ်တည်သော၊ ဗြာဟ္မဏော=မကောင်းမှု အကုသိုလ်တို့ကို ပယ်ရှားမျောသွားစေပြီးသော ရဟန္တာဖြစ်သော၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ လောကသ္မိံ=သတ္တဝလောကခ္ခန္ဓာ၌၊ စတ္တာရော=လေးဦးကုန်သော၊ ဣမေ ပုဂ္ဂလာ=ဤပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ဝါ=တို့ကို၊ သန္ဓေါ=ကုန်၏၊ သံဝိဇ္ဇမာနာ=ကုန်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါ စ=မိန့်တော်မူပြီ)

ဣဓ=ဤလောကခ္ခန္ဓာ၌၊ ယေကေစိ=ကြွင်းမဲ့ဥသုံ အားလုံးစုံကုန်သော၊ ဧနာ=ပုထုဇဉ်သတ္တဝါတို့သည်၊ ကာမေသု=ကာမဂုဏ်အာရုံတို့၌၊ အသညတာ= (ကိုယ်နှုတ်စိတ်တို့ကို) မစောင့်စည်း မထိန်းချုပ်ကုန်သည်၊ အဝိတရာဂါ=မကင်းသော ရာဂရှိကုန်သည်၊ ကာမသောဂိနော=ကာမဂုဏ်ခံစား နေကြကုန်သည်၊ (ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏) တေ (ဧနာ)=ထိုပုထုဇဉ်သတ္တဝါတို့သည်၊ ပုနပ္ပုနံ= ထပ်တလဲလဲ၊ ဓာတိဧရှုပဂါမိ=ပဋိသန္ဓေနေခြင်း အိုခြင်းသို့ ကပ်ရောက်ကြရကုန်သည်၊ [ဝံသဋ္ဌဂါထာပါဒဖြစ်၍ ရဂိုဏ်းလိုသောကြောင့် "မိ"ဟု ဣရသဖြင့်ရှိ၏] တဏှာဓိပန္နာ=တဏှာသည် လွှမ်းမိုးအပ်ကုန်သည်၊ ဝါ=တဏှာသို့ သက်ဝင်ကုန်သည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်ကြ၍) အနုသောတဂါမိနော=အနုသောတဂါမိတို့မည်၏၊ ဝါ=သံသရာရေစုံမျှောသွားသော သူတို့မည်၏။

တသ္မာ ဟိ=ထို့ကြောင့်သာလျှင်၊ ဣဓ=ဤလောကခ္ခန္ဓာ၌၊ ဥပဋ္ဌိတသတိ= ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ၌ စွဲကပ်တည်နေသော သတိရှိသော၊ ဓီရော=ပညာရှိသော၊ (ယော ပုဂ္ဂလော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်) ကာမေ စ = ကာမဂုဏ်အာရုံတို့ကို လည်းကောင်း၊ ပါပေ စ = မကောင်းမှု အကုသိုလ်တို့ကို လည်းကောင်း၊ အသေဝမာနော=မမှီဝဲဘဲ၊ ဒုက္ခေန=ကိုယ်စိတ်ဆင်းရဲခြင်းနှင့်၊ သဟာပိ=အတူတကွလည်း၊ ကာမေ=ဝတ္ထု၊ ကိလေသာ နှစ်ဖြာသော ကာမတို့ကို၊ ဧဟေယျ= ပယ်စွန့်နိုင်၏၊ တं ပုဂ္ဂလံ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (ကာမတို့ကိုပယ်စွန့်နိုင်သော သောတာပန် သကဒါဂါမ်နှင့် သီလဝန္တပုထုဇဉ်ဖြစ်သော ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို) ပဋိသောတဂါမိတိ=သံသရာရေညာသို့ ဆန်တက်သောပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ အာဟု= (ဘုရားရှင်တို့)ဟောတော်မူကြကုန်၏။

ယော နရော=အကြင်အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝေ=စင်စစ်ကား အမှန်အားဖြင့်၊ ပဋ္ဌ=ငါးမျိုးကုန်သော၊ ကိလေသာနိ=(သြဒ္ဓမ္ဘာဂိယ သံယောဇဉ် ဟူသော) ကိလေသာတို့ကို၊ ပဟာယ=ပယ်စွန့်၍၊ ပရိပုဏ္ဏသေခေါ= ပြည့်စုံသော အကျင့်သိက္ခာရှိသည်၊ အပရိဟာနဓမ္မော=မယုတ်လျော့ခြင်း သဘောရှိသည်၊ စေတောဝသိပ္ပတ္တော[1] = စိတ်၏ ဝသီဘော်သို့ရောက်သည်၊ ဝါ=စိတ်၏ လိုတိုင်းပြီးမြောက်, သိဒ္ဓိပေါက်သည်အဖြစ်သို့ ရောက်သည်၊ ဝါ=စိတ်၏ အစွမ်းသတ္တိရှိသည်အဖြစ်သို့ရောက်သည်၊ သမာဟိတိန္ဒြိယော=ကောင်းစွာ ထိန်းချုပ်ထားအပ်သော ဣန္ဒြေခြောက်ပါးရှိသည်၊ ဝါ=တည်ကြည်ငြိမ်သက်သော ဣန္ဒြေခြောက်ပါးရှိသည်၊ (ဟောတိ=ဖြစ်၏)ဝေ=စင်စစ်၊ သ(သော)နရော=ထို အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဒ္ဒိတတ္တောတိ=ခိုင်မြဲစွာ ရပ်တည်သော သဘောရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ ပဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏။

ယသ မုနိနော=အကြင်ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ [သမေစ္စ ဝိဓူပိတာ-တို့ဌ် စပ်။ တနည်း-"ယသ မုနိနော=အကြင်ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏၊ သန္ဓာနေ=ခန္ဓာ အစဉ်ဌ်၊" ဟူ၍ သန္ဓာနေ ပုဒ်ထည့်စပ်ပါ] ပရောပရာ[2]=မြင့်မြတ်ကုန်, ယုတ်ညံ့ကုန်သော၊ ဓမ္မာ=ကုသိုလ်, အကုသိုလ်တရားတို့သည်၊ [အတ္ထဂတာ နံ သန္ဓိ-ဌ်စပ်] ဝါ=ကုသိုလ်, အကုသိုလ်တရားတို့ကို၊ [သမေစ္စ ဝိဓူပိတာ-တို့ဌ်စပ်] သမေစ္စ=ဉာဏ်ဖြင့် ကောင်းစွာဆိုက်ရောက်၍၊ ဝါ=ကောင်းစွာသိ၍၊

၁။ **စေတောဝသိပ္ပတ္တော**။ ။ဝသံ ဝသော ယထာရုစိ ပဝတ္တိ၊ သမတ္ထတာ ဝါ (အလိုဆန္ဒ အတိုင်း ဖြစ်နိုင်ခြင်း၊ ဝါ=စွမ်းရည်သတ္တိ)ဝသော ယသ အတ္ထိတိ ဝသီ=အလိုဆန္ဒအတိုင်း ဖြစ်နိုင်ခြင်းရှိသူ၊ ဝါ=လိုတိုင်းပြီးမြောက် သိဒ္ဓိပေါက်သူ၊ ဝါ=စွမ်းရည်သတ္တိရှိသူ။ဝသိနော ဘာဝေါ ဝသိဘာဝေါ။ စေတသော ဝသိဘာဝေါ စေတောဝသိဘာဝေါ၊ စေတောဝသိဘာဝံ ပတ္တော စေတောဝသိပ္ပတ္တော။ ဘာဝပုဒ်အကျေကြ့။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဋီကာ၊ ပ-၁၇၈ နှင့် ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် အဋ္ဌကထာ၊ ပ-၂၈၅ ကို နည်းမှီးသည်။

၂။ **ပရောပရာ**။ ။"ပရာ စ အပရာ စ ပရောပရာ"ဟု ဝစနတ္ထပြု၊ ပရာပရာ-ဟုဆိုလိုလျက် အကို သြပြု၍"ပရောပရာ"ဟုရှိသည်၊ ပရပုဒ်က ဥတ္တမတ္ထ ဖြစ်၍ အပရပုဒ်သည် လာမကတ္ထဖြစ်၏။ (တနည်း) တိကနိပါတ် စာပိုဒ်(၃၂) သုတ်ဌ်ကဲ့သို့ ပရ+သြပရ"ဟုပုဒ်ဖြတ်၊ သြပရပုဒ်သည် သြရပုဒ်ကဲ့သို့ လာမကအနက် ဟောတည်း။

ဤသုတ်အဋ္ဌကထာဌ် ပရောပရာတို ပရောဝရာ (ပရ+အဝရာ)ဟူ၍ သံဝဏ္ဏနာပုဒ်ဌ် ဒန္ဓောဌ(ဝ)ဖြင့်ရှိ၏။ ထိုဒန္ဓောဌ(ဝ)နှစ်လုံးဖြင့် "ဝရောဝရာ"ဟု ရှိရာမှ သြဌ(ပ)ပြု၍လည်း "ပရောပရာ"ဟု ရပ်ပြီးနိုင်၏။ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်ဌ (ပ-၅၃) စူဠနိဒ္ဒေသဌ (၄၈၊၄၉)တို့မှ ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တပုဒ် ရပ်စီရင်ပုံ အတိုင်း ပင်တည်း။

ဝိရူပိတာ=ဖျက်ဆီးအပ်ကုန်သည်၊ ဝါ=လောင်ကျွမ်းစေအပ်ကုန်သည်၊ အတ္ထဂတာ=ချုပ်ငြိမ်းခြင်းသို့ ရောက်ကုန်သည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်ကုန်၍) နသန္တိ=မရှိတော့ကုန်၊ ဝေ=စင်စစ်၊ ဝုသိတဗြဟ္မစရိယော=ကျင့်သုံးအပ်ပြီးသော မြတ်သော မဂ်အကျင့်ရှိသော၊ လောကန္တဂူ=လောကသုံးပါး၏ အဆုံးသို့ ရောက်သော၊ သ(သော)မုနိ=ထိုရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ပါရဂတောတိ=ခန္ဓာစသော တရားအားလုံး၏ အပြီးအဆုံးသို့ရောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏၊ ဣတိ (အဝေါစ) [ပါရဂတောပုဒ်သည် ဤစတုက္ကနိပါတ် စာပိုဒ်(၂၂) သုတ်မှ "ပါရဂူ သဗ္ဗဓမ္မာနံ"နှင့် အနက်တူ၏။ ထိုဌာနသည်းကြည့်] ပဌမံ=ငါးခုမြောက်သုတ်တည်း။

၆–အပ္ပဿုတသုတ်

၆။　အပ္ပဿုတောနည်းသော ပရိယတ္တိမ္မသုတရှိသည်၊ ဝါ=အနည်းငယ်မျှ ကြားနာသင်မှတ်ထားအပ်သော ပရိယတ္တိတရားရှိသည်၊ ဝါ=ကြားနာသင်မှတ်ထားအပ်သော ပရိယတ္တိတရား နည်းပါးသည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) သုတေန=ကြားနာသင်မှတ်ထားအပ်သော ပရိယတ္တိတရားနှင့်၊ ဝါ=ကြားနာသင်မှတ်ထားအပ်သော ပရိယတ္တိတရားနှင့်တကွ ထိုတရား၏အနက် သဘောဖြစ်သော သီလ, သမထ, ဝိပဿနာအကျင့်နှင့်၊ အနုပပန္နော=မပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း၊ [သုတေန အနုပပန္နောတိ ယထာသုတေန ဝါ အတ္ထေန ဝါ နု သမန္နာဂတောတိ အတ္ထော။ ပုဂ္ဂလပညတ်မူလဋီကာ၊၄၃] အပ္ပဿုတောသည်၊ (ဟုတ္တာ)သုတေန=နှင့်၊ ဥပပန္နော=ပြည့်စုံသောပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း၊ ဗဟုဿုတောများသော ပရိယတ္တိဓမ္မသုတရှိသည်၊ ဝါ=များစွာ ကြားနာသင်မှတ်ထားအပ်သော ပရိယတ္တိတရားရှိသည်၊ (ဟုတ္တာ) သုတေန=နှင့်၊ အနုပပန္နော=လည်းကောင်း။ပ။ ဥပပန္နော=လည်းကောင်းတည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=အဘယ်သို့ အဘယ်ပုံအားဖြင့်၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အပ္ပဿုတောသည်၊ (ဟုတ္တာ=၍) သုတေန=နှင့်၊ ဝါ=နှင့်၊ အနုပပန္နော=မပြည့်စုံသူသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဧကစ္စဿ=အချို့သော၊ ပုဂ္ဂလဿ=ပုဂ္ဂိုလ်မှာ၊ သုတံ=ပရိယတ္တိဓမ္မဟူသော သုတသည်၊ ဝါ=ကြားနာသင်မှတ်ထားအပ်သော ပရိယတ္တိတရားတော်သည်၊ အပ္ပကံ=အနည်းငယ်မျှသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဝါ=ရှိ၏၊ [သုတအမည်ရသော ပရိယတ္တိတရားတော်ကိုပြလိုမှ သုတ္တံ ဂေယျံ စသည်ကို မိန့်တော်မူ၏] သုတ္တံ=သုတ်သည်လည်းကောင်း၊ ဂေယျံ=ဂေယျသည်လည်းကောင်း၊ ဝေယျာကရဏံ=ဝေယျာကရဏသည် လည်းကောင်း၊ ဂါထာ=ဂါထာသည်လည်းကောင်း၊ ဥဒါနံ=ဥဒါန်းသည် လည်းကောင်း၊ ဣတိဝုတ္တကံ=ဣတိဝုတ်သည်လည်းကောင်း၊ ဇာတကံ=ဇာတ်သည်

လည်းကောင်း၊ အတ္ဌတဓမ္မံ=အတ္ဌတဓမ္မသည် လည်းကောင်း၊ ဝေဒလ္လံ=ဝေဒလ္လသည် လည်းကောင်း၊ (အပ္ပကံ=အနည်းငယ်မျှသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏)

သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အပ္ပကသ=အနည်းငယ်သော၊ တသ သုတသ=ထိုပရိယတ္တိ ဓမ္မသုတ၏၊ အတ္ထံ=အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို၊ (အကျယ်တဝင့် ဖွင့်ပြအပ်သော အနက်အဓိပ္ပာယ်ဟူသော အဋ္ဌကထာကို) အညာယ[1]=သိနားလည်ပြီး၍၊ ဓမ္မံ=ပါဠိကို၊ အညာယ=သိနားလည်ပြီး၍၊ ဓမ္မာနုဓမ္မ ပဋိပန္နော=လောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးအားလျော်သော သီလ,သမထ, ဝိပဿနာ အကျင့်တရားကို ကျင့်သည်၊ နု ဟောတိ=မဖြစ်၊ [ဓမ္မ=လောကုတ္တရာ တရား ကိုးပါးအား + အနု (အနုရูပ)=လျော်သော+ဓမ္မ=အကျင့်တရားကို (အရိယမဂ်၏ ရှေ့ပိုင်းက ဖြစ်ခဲ့သော သီလ,ဓုတင်မှစ၍ ဂေါတြဘူ တိုင်အောင်သော သမထဝိပဿနာ အကျင့်တရားကို)+ပဋိပန္နော=ကျင့်သောသူ]

ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ဧဝံ ခေါ=ဤသို့ ဤပုံအားဖြင့်၊ (အနည်းငယ်သော ပရိယတ္တိဓမ္မသုတ၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်နှင့် ပါဠိကိုသိပြီး၍ ဓမ္မာနုဓမ္မကို မကျင့်ခြင်းအားဖြင့်) ပုဂ္ဂလော=သည်၊ အပ္ပသုတော=သည်၊ (ဟုတ္တာ=၍) သုတေန=နှင့်၊ အနုပပန္နော=သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ ၀။ဧကစ္စသ=သော၊ ပုဂ္ဂလသ=မှာ၊ သုတံ=သည်၊ ဗဟုကံ=များသည်၊ ဟောတိ=၏။။ပ။ ဗဟုကသ=များသော၊ တသ သုတသ=ထိုပရိယတ္တိဓမ္မဟူသော သုတ၏။ အတ္ထံ=ကို အညာယ=၍။ပ။

[ဂါထာ] (ယော=အကြင်သူသည်) အပ္ပသုတော=ရှိသည်၊ သီလေသု= သီလတို့၌၊ အသမာဟိတော=မိမိကိုယ်ကို ကောင်းစွာ ထိန်းသိမ်းမထားသည်၊ စေ ဟောတိ=အကယ်၍ ဖြစ်ကြားအုံ့၊ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့ဖြစ်လသော်) နံ=ထိုသူကို၊ သီလတော စ=သီလအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ သုတေန စ= ပရိယတ္တိဓမ္မဟူသော သုတအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဥဘယေန= နှစ်မျိုးစုံအားဖြင့်၊ ဂရဟန္တိ=ကဲ့ရဲ့ကြကုန်၏။

---

[1] **နု အတ္ထမညာယ ဓမ္မမညာယ**။ ။ဤသုတ်အဋ္ဌကထာ၌ "အဋ္ဌကထာ ပါဠိ၊ အဓိပ္ပာယ်တွေ"ဟု ပဋိသေဓနှင့်တကွ အဓိပ္ပာယ်တွေပါ၌ရှိနေ၏၊ ပရိယတ္တိတရား ဟူသော သုတ၏ အကျယ်ဖွင့်ပြချက် အနက်အဓိပ္ပာယ် (အဋ္ဌကထာ)နှင့် ပါဠိကို သိတဲ့အတိုင်း မကျင့်ဟု ဆိုလိုသောကြောင့် ပုဂ္ဂလပညတ်အဋ္ဌကထာ(၉၅)နှင့် ဋီကာအတိုင်း ပဋိသေဓ မပါဘဲ" ဓမ္မတေ"ဟုသာ ရှိသင့်ကြောင်း ထင်ရှားပါသည်။

အကယ်၍ "နု အတ္ထမညာယ နု ဓမ္မမညာယ"ဟု ပါ၌ရှိလျှင်ကား "အတ္ထံ=ကို၊ အညာယ=သိ၍၊ ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပန္နော=သည်၊ နု ဟောတိ=မဖြစ်၊ ဓမ္မံ=ကို၊ အညာယ=၍၊ ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပန္နော=သည်၊ နု ဟောတိ=မဖြစ်" ဟူ၍ အနက်ဆိုလေ။

(ယော=အကြင်သူသည်) အပ္ပဿုတောသည်၊ သီလေသု=တို့၌၊ သုသမာဟိတော=မိမိကိုယ်ကို ကောင်းစွာ ထိန်းသိမ်းထားသည်၊ စေဟောတိ=အံ့၊ (ဧဝံ သတိ=သော်)နံ=ထိုသူကို၊ သီလတော=သီလအားဖြင့်၊ ပသံသန္တိ=ချီမွမ်းကြကုန်၏။ တသ=ထိုသူ့မှာ၊ သုတံ=ပရိယတ္တိဓမ္မသုတသည်၊ သမ္ပဒေတော=ပြည့်စုံသည်မည်၏၊ [သုတ္တ, ဂေယျအစရှိသော ပရိယတ္တိဓမ္မသုတနှင့်အညီ ဓမ္မာနုဓမ္မကို လိုက်နာကျင့်သုံးခြင်းကိစ္စကိုပြုသောကြောင့် သုတနှင့်ပြည့်စုံသူဟု ခေါ်နိုင်၏] (ယော=အကြင်သူသည်) ဗဟုဿုတောရှိသည်။ပ။ (ဧဝံသတိ=သော်) နံ=ထိုသူကို၊ သီလတော=ဖြင့်၊ ဂရဟန္တိ=ကုန်၏။ အသ= ထိုသူမှာ၊ သုတံ=သည်၊ နု သမ္ပဒေတော=မပြည့်စုံ၊ ဝါ=ပြည့်စုံသည်မမည်။ပ။

ဗဟုဿုတံ=များစွာသော ပရိယတ္တိဓမ္မသုတရှိသော၊ ဝါ=များစွာကြားနာသင်မှတ်ထားအပ်သော ပရိယတ္တိတရားရှိသော၊ ဓမ္မဓရံ=ပရိယတ္တိတရားတော်ကို အာဂုံနှုတ်တက် ဆောင်ရွက်ထားသော၊ သပ္ပညံ=ကောင်းသော ပညာရှိသော၊ [သပ္ပညံ=သု+ပညံ။ သုန္ဒရာ ပညာ ယဿတိ သပ္ပညော] ဗုဒ္ဓသာဝက်= မြတ်စွာဘုရား၏ တပည့်ဖြစ်သော၊ တံ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဧမ္မောနဒဿ= ဧမ္ဘုရစ်ရွှေစင်စစ်၏၊ [တိကနိပါတ်စာပိုဒ် (၆၄)လည်းကြည့်] နေက္ခံ ဣဝ=တနိုင်္ဂ အလေးချိန်ရှိသော ရွှေတုံးရွှေခဲလေးကဲ့သို့၊ ကော=အဘယ် သူသည်၊ နိန္ဒိတုံ= ကဲ့ရဲ့ခြင်းငှာ၊ အရဟတိ=ထိုက်အံ့နည်း၊ [ငါးသုဝဏ်အလေးချိန် (သို့မဟုတ်– ရွှေးတထောင်)သည် တနိုင်္ဂမည်၏၊ အဘိဓာန်(၄၈၀)ဂါထာ] နံ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဒေဝါပိ=နတ်တို့သည်လည်း၊ ပသံသန္တိ=ချီးကျူးကြကုန်၏။ (သော= ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို) ဗြဟ္မုနာပိ=မဟာဗြဟ္မာသည်လည်း၊ ပသံသိတော=ချီးကျူးအပ်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)ဆဋ္ဌံ=ဖ–ခုမြောက်သုတ်တည်း။

၇–သောဘနသုတ်

၇။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ဝိယတ္တာ=လိမ္မာ ထက်မြက် ကုန်သော၊ (သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်း၍ သိနိုင်ခြင်းစသော ပညာအားဖြင့် လိမ္မာ ထက်မြက်ကုန်သော) ဝိနီတာ=ကိလေသာတို့ကို နှိပ်ကွပ်ပယ်ရှားတတ်ကုန်သော၊ ဝိသာရဒါ[1]=ကင်းသောကြောက်ရွံ့ခြင်းရှိကုန်သော၊ ဝါ=ကြောက်ရွံ့အောင်ပြု,

---

၁။ **ဝိသာရဒါ**။ ။ ဤပုဒ်ကို အနက်နှစ်နည်းပေးရာ၌ ပဌမနည်း၏ ဝစနတ္ထကို နောက် သုတ်၌ကြည့်။ ဝိသာရဒါတိ ဝေသာရဇ္ဇေန သောမနဿသမာ ဂတေန ဉာဏေန သမန္နာဂတာ (အဋ္ဌကထာ)။ ဝေသာရဇ္ဇေနာတိ သာရဇ္ဇကရာနံ ဒိဋ္ဌိဝိစိကိစ္ဆာဒီပါပဓမ္မာနံ ဝိဂမနတော ဝေသာရဇ္ဇေန၊ သာရဇ္ဇရဟိတေနာတိ အတ္ထော(ဋီကာ) ဤအဖွင့်များအတိုင်း ဒုတိယနည်း အနက်ပေးထားသည်။

သာရဇ္ဇတိ ဧတေဟီတိ သာရဒါ=ကြောက်ရွံ့ကြောင်းဖြစ်သော (မိမိ ကိန်းရာ သတ္တဝါကို ကြောက်ရွံ့အောင်ပြုတတ်သော) ဒိဋ္ဌိ, ဝိစိကိစ္ဆာ အစရှိသော

အကုသိုလ်ကင်း, ရဲတင်းရှင်ပျ, သောမနဿသဟဂုတ် ဉာဏ်ပညာရှိကုန်သော၊ ဗဟုသုတာ=များစွာကြားနာအပ်ပြီးသော သုံးဖြာပိဋကတ် ပရိယတ်တရား ရှိကုန်သော၊ ဓမ္မဓရာ=သုံးဖြာပိဋကတ် ပရိယတ်တရားကို အာဂုံနှုတ်တက် ဆောင်ရွက်မှတ်သားထားနိုင်ကုန်သော၊ ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပန္နာ=လောကုတ္တရာ တရားကိုးပါးအားလျော်သော သီလ,သမထ, ဝိပဿနာ အကျင့်တရားကို ကျင့်ကုန်သော၊ ဣမေ စတ္တာရော=ဤလေးဦးသောပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ သံဃံ=သံဃာ တော်ကို၊ သောဘေန္တိ=တင့်တယ်စေကုန်၏။

စတ္တာရော=လေးဦးတို့ဟူသည်၊ ကတမေ=အဘယ်တို့နည်း ဟူမူ၊ [တနည်း–ဝိယတ္တာ=ကုန်သော၊ ဝိနီတာ=ကုန်သော၊ ဝိသာရဒါ=ကုန်သော၊ ဗဟုသုတာ=ကုန်သော၊ ဓမ္မဓရာ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပန္နာ=ကုန်သော၊ ကတမေ စတ္တာရော=အဘယ်လေးဦးတို့သည်၊ သံဃံ=ကို၊ သောဘေန္တိ= တင့်တယ်စေကုန်သနည်းဟူမူ]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝိယတ္တော=လိမ္မာထက်မြက်သော၊ ဝိနီတော= ကိလေသာတို့ကို နှိပ်ကွပ်ပယ်ရှားတတ်သော။ပ။ ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပန္နော=ကိုကျင့် သော၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ သံဃံ=ကို၊ သောဘေတိ=တင့်တယ်စေ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝိယတ္တော=လိမ္မာထက်မြက်သော။ပ။ ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပန္နော=ကို ကျင့်သော၊ ဘိက္ခုနီ=ရဟန်းမသည်၊ သံဃံ=ကို၊ သောဘေတိ=၏။။ပ။ ဥပါသကော=သီတင်းသည် ဒါယကာသည်။ပ။ ဥပါသိကာ=သီတင်းသည် ဒါယိကာမသည်၊ သံဃံ=ကို၊ သောဘေတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝိယတ္တော= ကုန်သော၊ ဝိနီတာ=ကုန်သော။ပ။ ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပန္နာ=ကို ကျင့်ကုန်သော၊ ဣမေ စတ္တာရော=ဤလေးဦးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ သံဃံ=ကို၊ သောဘေန္တိ= ကုန်၏၊ ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစ)

ယော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝိယတ္တော စ=(သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်း သိခြင်းစသော ဉာဏ်ပညာအားဖြင့်) လိမ္မာထက်မြက်သည်လည်းကောင်း၊ ဝိသာရဒေါ စ = ရှိသည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဗဟုသုတော စ=ရှိသည်လည်းကောင်း၊ ဓမ္မဓရော စ=ထားနိုင်သည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ= ဖြစ်၏၊ ဓမ္မသ=လောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးအား၊ အနုဓမ္မစာရီ စ=လျော်သော သီလ, သမထ, ဝိပဿနာတရားကို ကျင့်သည်လည်း၊ ဟောတိ=၏၊ တာဒိ

အကုသိုလ်များ။ ဝိဂတာ သာရဒါ ယသ ဉာဏသောတိ ဝိသာရဒ=ကင်းသော သာရဒ အကုသိုလ်ရှိသော သောမနဿသဟဂုတ်ဉာဏ်။ ဝိသာရဒ ဣမေသံ စတုန္နံ အတ္ထိတိ ဝိသာရဒါ=ကြောက်ရွံ့အောင်ပြု အကုသိုလ်ကင်း, ရဲတင်းရှင်ပျ သောမနဿသဟဂုတ်ဉာဏ်ရှိသော ဘိက္ခုအစရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်လေးဦး။

သော=ထိုကဲ့သို့တွေ့မြင်အပ်သော၊ ဝါ=ထိုသို့သဘောရှိသော၊ သ(သော)=ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ သံဃသောဘနော=သံဃာကို တင့်တယ်စေတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ဆိုအပ်၏။

သီလသမ္ပန္နော=သီလနှင့်ပြည့်စုံသော၊ ဘိက္ခု စ=ရဟန်းသည် လည်းကောင်း၊ ဗဟုဿုတော=ရှိသော၊ ဘိက္ခုနီ စ=ရဟန်းမသည်လည်းကောင်း၊ သဒ္ဓေါ=သဒ္ဓါတရားရှိသော၊ ယော ဥပါသကော စ=အကြင်သီတင်းသည် ဒါယကာသည်လည်းကောင်း၊ သဒ္ဓါ=သဒ္ဓါတရားရှိသော၊ ယာ ဥပါသိကာ စ=အကြင်သီတင်းသည် ဒါယိကာမသည်လည်းကောင်း၊ (သန္တိ=ရှိကုန်၏) ဧတေ=ဤလေးဦးတို့သည်၊ သံဃံ=သံဃာတော်ကို၊ ဝါ=သံဃာ့ဂုဏ်ရောင်ကို၊ သောဘေန္တိ=တင့်တယ်စေကုန်၏။ ဝါ=ထွန်းပြောင်စေကုန်၏၊ ဧတေ=ဤလေးဦးတို့သည်၊ သံဃသောဘနာ=သံဃဂုဏ်ရောင် ထွန်းပြောင်စေသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ပေတည်း၊ ဣတိ (အဝေါစ) သတ္တမံ=(၇)ခုမြောက် သုတ်တည်း။

၈–ဝေသာရဒ္ဓသုတ်

ဣ ၈။ ဘိက္ခဝေ = ရဟန်းတို့၊ တထာဂတဿ = မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဝေသာရဒ္ဓာနိ[1]= ဝေသာရဒ္ဓဉာဏ်တော်တို့သည်၊ ဝါ=ကြောက်ရွံ့ခြင်းကင်း, ရဲတင်း ရှင်ပျဉ်သူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်သော သောမနဿသမ္ပယုတ် ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်တော်တို့သည်၊ ဣမာနိ စတ္တာရိ=ဤလေးပါးတို့တည်း၊ ယေဟိ ဝေသာရဒ္ဓေဟိ=ယင်းဝေသာရဒ္ဓဉာဏ်တော်တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံတော်မူသော၊ တထာဂတော=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ အာသဘံ[2]=မြင့်မြတ်သောသူ၏ ဥစ္စာဖြစ်သော၊ ဝါ=ရှေးဘုရားရှင်တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော၊ ဌာနံ=သဗ္ဗညုတဉာဏ်ဟူသော နေရာဌာနသို့၊ ဝါ=ဌာနကို၊ ပဋိဇာနာတိ=ဆိုက်ရောက်တော်မူ၏၊ ဝါ=ကိုယ်တော်၏ထံ လက်ခံထားရှိတော်မူ၏၊ ဝါ=ဝန်ခံတော်မူ၏။

၁။ **ဝေသာရဒ္ဓာနိ**။ ။သာရဒ္ဓနံ သာရဒေါ=စိတ်ထိတ်ထိတ်ယှာယှာဖြစ်ခြင်း၊ ကြောက်ရွံ့ခြင်း။ ဝိဂတော သာရဒေါ ဧတဿာတိ ဝိသာရဒေါ=ကင်းသော ကြောက်ရွံ့ခြင်းရှိသူ၊ ဝိသာရဒဿ ဘာဝေါ ဝေသာရဒ္ဓံ=ကင်းသော ကြောက်ရွံ့ခြင်းရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဉာဏ် (သောမနဿသမ္ပယုတ် ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်)

၂။ **အာသဘံ ဌာနံ ပဋိဇာနာတိ**။ ။ဥသဘဿ ဣဒံ အာသဘံ=မြင့်မြတ်သော သူ၏ ဥစ္စာ။ (တနည်း) သဗ္ဗညုတပဋိဇာနနဝသေန အာသန္တိ အဘိမုခံ ဂစ္ဆန္တိ, အဋ္ဌ ဝါ ပရိသာ ဥပသင်္ကမန္တိတိ အာသဘာ=အားလုံးစုံ အကုန်အစင် သိမြင်သည်အဖြစ်ကို ဝန်ခံသောအားဖြင့် ရှေ့ရှုဆိုက်ရောက်တော်မူကြသော ရှေးဘုရားရှင်များ၊ ဝါ=အားလုံးစုံအကုန်အစင်သိမြင်သည်အဖြစ်ကို ဝန်ခံသော

[တနည်း-အာသဘံ=နိုသဘခေါ်ကြား, ဥသဘနွားလား၏, လူပ်ရှားမယိုင်, မြဲခိုင်မတ်မတ်, ရပ်တည်ခြင်းနှင့်တူသော၊ ဌာနံ=ရန်သူမှန်သမျှ, လူပ်မရနိုင်, မြဲခိုင်မတ်မတ်, ရဲဝံ့စွာရပ်တည်ခြင်းတည်းဟူသော သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်သို့၊ ဝါ=တော်ကို၊ ပဒိဇာနာတိ=၏၊ ဝါ=၏၊ ဝါ=၏၊]

ပရိသာသု=ရှစ်ပါးသော ပရိသတ်တို့၌၊ သီဟနာဒံ=မြတ်သော မိန့်မြွက်တော်မူခြင်းကို၊ ဝါ=မကြောက်မရွံ့, ရဲဝံ့စွာ မိန့်မြွက်အပ်သော စကားတော်ကို၊ ဝါ=မရွံ့မကြောက်, ခြင်္သေ့ဟောက်သို့, ရဲရဲတောက်ကြီး၀ါးမိန့်မြွက်အပ်သော စကားတော်ကို၊ နဒတိ=မိန့်မြွက်တော်မူ၏၊ ဗြဟ္မစက္ကံ=မြတ်သောတရား

အားဖြင့် ပရိသတ်ရှစ်ပါးသို့ ချင်းနင်းဝင်ရောက်တော်မူကြသော ရှေးဘုရားရှင်များ။ အာသဘာနံ ဣဒံ အာသဘံ=ရှေးဘုရားရှင်တို့၏ဥစ္စာ။

(တနည်း) ဥသဘသ ဣဒံ အာသဘံ။ ဥသဘသ=နွားအားလုံးတို့ထက် အမြတ်ဆုံး ဖြစ်သော နိုသဘမည်သော နွားလားဥသဘ၏၊ (ရာပေါင်းများစွာသော မိုးကြိုးသံတို့ကြောင့် မထိတ်လန့်, မတုန်လှုပ်သော နိုသဘနွားလား၏) ဣဒံ=ဥစ္စာဖြစ်သော မလှုပ်မယိုင်, မြဲခိုင်မတ်မတ်, ရပ်တည်ခြင်းတည်း။ အာသဘံ ဝိယာတိ အာသဘံ=နိုသဘမည်သော နွားလားဥသဘ၏ ရပ်တည်ခြင်းနှင့်တူသော ခိုင်မြဲမတ်မတ် (သဗ္ဗညုတဉာဏ်တည်းဟူသော) ရပ်တည်ခြင်း။

ပဒိဇာနာတိပုဒ်ကို ဥပဂစ္ဆတိ (ချဉ်းကပ်ဆိုက်ရောက်၏) နှ ပစ္စက္ခာတိ (ရှောင်လွှဲစွန့်ပယ် မသွား)ဟု အဋ္ဌကထာဖွင့်၏၊ ထိုအဖွင့်သည် (နေရာဌာနသို့ ဆိုက်ကပ်၏ဟု အဖြောင့် အဓိပ္ပာယ်ရသောကြောင့်) နေရာဌာန အနက်ဟော "ဌာနံ"ဟူသော ပုဒ်နှင့် ဆီလျော်၏။

ထို့နောက် အတ္ထနိ အာရောပေတိ (မိမိအပေါ်၌ တက်ရောက်စေ၏၊ လက်ခံထား၏၊ ဝန်ခံ၏)ဟု ဒုတိယဖွင့်၏၊ "သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကို လက်ခံ(ဝန်ခံ)၏"ဟု ဆိုလိုသော ထိုဒုတိယ အဖွင့်သည် သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ဟူသော အနက်ကို (ဤနေရာ၌) ယူရသော ထို"ဌာနံ" ဟူသောပုဒ်နှင့် ဆီလျော်၏။ ဥပဂစ္ဆတိကိုပင် အနုဇာနာတိ (ခွင့်ပြု၏) ဟူ၍ ဋီကာဖွင့်၏၊ ထိုအဖွင့်သည် ဝန်ခံ၏ ဟူသော အနက်နှင့် သဘောတူ၏။

၁။ **သီဟနာဒံ နဒတိ**။ ။"ယထာ ဝါ သီဟော သဟနတောစ။ပ။ သီဟသ နာဒံ သီဟနာဒံ" ဟူ၍ တတိယနည်း အဋ္ဌကထာ အဖွင့်ရှိသေး၏။ ထိုအဖွင့်အတိုင်း "သီဟနာဒံ=ဘေးရန် ဒဏ်ကို ခံနိုင်ရည်ရှိ၍ ဆန့်ကျင်ဘက် ရန်သူတို့ကို ညှဉ်းဆဲသတ်ဖြတ်တတ်သော ခြင်္သေ့မင်းကဲ့သို့ လောကခံတို့ကို ခံနိုင်၍ (၆၂)ပါးသော မိစ္ဆာဝါဒတို့ကို ဖျက်ဆီးတော်မူသော မြတ်စွာဘုရား၏ ရဲဝံ့စွာမိန့်မြွက်တော်မူအပ်သော မိန့်ခွန်းစကားတော်ကို" ဟူ၍ ဝိဂြိုဟ်နက်ဆိုနိုင်သေး၏။ ပဌမတွဲနိုဿယ၊ နာ(၃၂၈)လည်းကြည့်။

စက်ဝန်းကို၊ (မြင့်မြတ်သန့်ရှင်းသော ပဋိဝေဓဉာဏ်, ဒေသနာဉာဏ်ဟူသော စက်ဝိုင်းစက်ဘီးကို) ပဝတ္တေတိ=အဆက်မပြတ်ဖြစ်စေတော်မူ၏၊ ဝါ=လည်စေတော်မူ၏၊ စတ္တာရိ=လေးပါးတို့ဟူသည်၊ ကတမာနိ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ။

သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ=အမှားမပါ, မှန်စွာပိုင်နိုင်, ကိုယ်တိုင်စတွင်, ကုန်စင်ခပင်း, ကျန်ကြွင်းမရှိ သိမြင်၏ဟူ၍၊ ပဋိဟာနတောဝ=ဝန်ခံသော၊ ဧတ=သင်သည်၊ (အသင်ရှင်ဂေါတမသည်) ဣမေ ဓမ္မာ=ဤမည်သောတရားတို့ကို၊ အနဘိသမ္ဗုဒ္ဓါ=မသိအပ်, မသိနိုင်ပါကုန်၊ ဣတိ=ဤသို့၊ [ပဋိစောဒေဿတိ ၌စပ်] တတြ=ထိုတရားတို့ကြောင့်၊ (မသိနိုင်ပါဟု သူတပါးတို့ ကြံဆပြောဆို အပ်သော ထိုတရားတို့ကြောင့်) ဝတ=အမှန်စင်စစ်အားဖြင့်၊ မံ=ငါဘုရားကို၊ သမဏော ဝါ=ရဟန်းသည်လည်းကောင်း၊ ဗြာဟ္မဏော ဝါ=ပုဏ္ဏားသည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ဗြာဟ္မဏအမည်ခံပုဂ္ဂိုလ်သည် လည်းကောင်း၊ ဒေဝေါ ဝါ=နတ်သည်လည်းကောင်း၊ မာရော ဝါ=မာရ်နတ်သည်လည်းကောင်း၊ ဗြဟ္မာ ဝါ=ဗြဟ္မာသည်လည်းကောင်း၊ လောကသ္မိ=သတ္တလောကခွဲ၊ ကောစိ ဝါ=တယောက်ယောက်သည် လည်းကောင်း၊ သဟဓမ္မေန=အကြောင်းယုတ္တိနှင့်တကွဖြစ်သော စကားဖြင့်၊ ပဋိစောဒေဿတိတိ=စောဒနာလိမ့်မည်ဟူ၍၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧတံ နိမိတ္တံ=ဤစောဒနာခြင်း၏ အကြောင်းကို၊ ဝါ=စောဒနာမည့်ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် စောဒနာကြောင်း တရားတည်းဟူသော ဤအကြောင်းအရိပ်နိမိတ်ကို၊ (အဟံ=ငါသည်) နု သမနုပဿာမိ=မြင်တော်မမူ၊ [ဤတရားများကိုကား အသင်မသိပါဟု စောဒနာမည့်ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် စောဒနာဖွယ်တရားများကို မြင်တော်မမူဟူလို]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အဟံ=ငါဘုရားသည်၊ ဧတံ နိမိတ္တံ=ဤစောဒနာခြင်း၏ အကြောင်းကို၊ ဝါ=ကို၊ အသမနုပဿန္တော=မြင်တော်မမူသည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ခေမပတ္ထော=အနှောင့်အယှက်ကုန်ခန်း ငြိမ်းချမ်းသည်အဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူလျက်၊ ဝါ=အနှောင့်အယှက်ကုန်ခန်း, ငြိမ်းချမ်းသည် အဖြစ်တည်းဟူသော ဝေသာရဇ္ဇဉာဏ်သို့ ရောက်တော်မူလျက်၊ အဘယပတ္ထော=ကြောက်ရွံ့ခြင်းမရှိသည်အဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူလျက်၊ ဝါ=ကြောက်ရွံ့ခြင်းကင်း, ရဲတင်းသည်အဖြစ်တည်းဟူသော ဝေသာရဇ္ဇဉာဏ်သို့ရောက်တော်မူလျက်၊ ဝေသာရဇ္ဇပတ္ထော=ဝေသာရဇ္ဇဉာဏ်သို့ ရောက်တော်မူလျက်၊ ဝါ=ကြောက်ရွံ့ခြင်းကင်း, ရဲတင်းရှင်ယှာသူ၏ အဖြစ်ဟူသော သောမနဿသမ္ပယုတ် ပစ္စဝေက္ခဏာ ဉာဏ်သို့ ရောက်တော်မူလျက်၊ ဝိဟရामိ=နေတော်မူ၏။

ခီဏာသဝဿ=ကုန်ခန်းပြီးသော အာသဝရှိသူဟူ၍၊ ပဋိဟာနတောဝ=ဝန်ခံသော၊ ဧတ=သင်မှာ၊ (အသင်ရှင်ဂေါတမမှာ) ဣမေ အာသဝါ=ဤ

မည်သော အာသဝတို့သည်၊ အပရိက္ခီဏာ=မကုန်ခန်းသေးပါကုန်၊ ဣတိ=ဤသို့၊ [ပဋိစောဒေသတိ–ဌ်စပ်]တတြ=ထိုအာသဝတို့ကြောင့်၊ (မကုန်ခန်းသေးပါဟု သူတပါးတို့ ကြံဆပြောဆိုအပ်သော ထိုကိလေသာ အာသဝတို့ကြောင့်) ဝတ=ဖြင့်၊ မံ=ငါဘုရားကို။ပ။ ပဋိစောဒေသတိတိ=ဟူ၍၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧတံ နိမိတ္တံ=ဤစောဒနာခြင်း၏ အကြောင်းကို၊ ဝါ=စောဒနာမည့်ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် စောဒနာကြောင်း အာသဝတရားတည်းဟူသော ဤအကြောင်း အရိပ်နိမိတ်ကို၊ (အဟံ=ငါသည်) နဿပဿामိ။ပ။

ယေ ဓမ္မာ=အကြင်မေထုန်အကျင့်တရားတို့ကို၊ အန္တရာယိကာ=မဂ်ဖိုလ်၏ အန္တရာယ်ကိုပြုတတ်ကုန်၏ဟူ၍၊ တေ=သင်သည်၊ (အရှင်ဂေါတမသည်) ဝုတ္တာ=ဟောပြောအပ်ကုန်ပြီ၊ တေ=ထိုမေထုန်အကျင့်တရားတို့သည်၊ ဝါ=တို့ကို၊ ပဋိသေဝတော=မှီဝဲသောပုဂ္ဂိုလ်အား၊ အန္တရာယာယ=မဂ်ဖိုလ်၏ အန္တရာယ် အကျိုးငှာ၊ နဿ အလံ=မစွမ်းနိုင်ပါကုန်၊ ဣတိ=ဤသို့၊ တတြ=ထိုမေထုန်အကျင့်တို့ကြောင့်၊ (မဂ်ဖိုလ်၏အန္တရာယ်ကို မပြုနိုင်ပါဟု သူတပါးတို့ ကြံဆပြောဆိုအပ်သော ထိုမေထုန်အကျင့်တို့ကြောင့်) ဝတ=ဖြင့်။ပ။ ဧတံ နိမိတ္တံ=ကို၊ ဝါ=စောဒနာမည့်ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် မဂ်ဖိုလ်၏ အန္တရာယ်ကို မပြုနိုင်ပါဟုပြောဆို အပ်သော မေထုန်အကျင့်ဟူသော ထိုအကြောင်း အရိပ်နိမိတ်ကို။ပ။

ယဿ=အကြင် ရာဂကုန်ခန်းခြင်းစသည်၏၊ ဝါ=အကြင်ရာဂကုန်ခန်းခြင်း စသည်ဟူသော၊ အတ္ထာယ=အကျိုးငှာ၊ တေ=သင်သည်၊ ဓမ္မာ=အသုဘဘာဝနာ အစရှိသောတရားကို၊ ဒေသိတော=ဟောပြောအပ်ပြီ၊ သော=ထိုအသုဘဘာဝနာ အစရှိသောတရားသည်၊ သမ္မာ=အကြောင်းမှန်, နည်းလမ်းမှန်အားဖြင့်၊ တက္ကရဿ=ထိုတရားကို လိုက်နာပြုကျင့်သော ပုဂ္ဂိုလ်မှာ၊ သမ္မာ=အကြောင်းမှန်, နည်းလမ်းမှန်အားဖြင့်၊ ဒုက္ခက္ခယာယ=ဝဋ်ဆင်းရဲ၏ ကုန်ခန်းခြင်းငှာ၊ (တံ အတ္ထံ=ထိုရာဂကုန်ခန်းခြင်းစသော အကျိုးကို) နနိယျာတိ= မဖြစ်စေနိုင်ပါ၊ ဝါ=မပြီးစီးစေနိုင်ပါ။

[သမ္မာသဒ္ဒေါ ဥဘယတ္ထာပိ ယောဇေတဗ္ဗော "သမ္မာ တက္ကရဿ သမ္မာ ဒုက္ခက္ခယာယာ"တိ–ဟူသော တိကနိပါတ်၊ သရဘသုတ်ဦးကာ (၁၆၄)အတိုင်း သမ္မာပုဒ်ကို နှစ်ထပ်အနက် ပေးသည်]

ဣတိ=ဤသို့၊ တတြ=ထိုအနိယျာနိကတရားကြောင့်၊ (ရာဂကုန်ခန်းခြင်းစသော အကျိုးကို မပြီးစေနိုင်ပါဟု သူတပါးတို့ ကြံဆပြောဆိုအပ်သော ထိုတရားဟူသော အကြောင်းကြောင့်)။ပ။ဧတံ နိမိတ္တံ=ဤစောဒနာခြင်း၏ အကြောင်းကို၊ ဝါ=ဤစောဒနာမည့်ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် အနိယျာနိက တရားဟူသော အကြောင်းကို။ပ။ ဝေသာရဇ္ဇပ္ပတ္တော=လျက်၊ ဝိဟရာမိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊

တထာဂတသ=၏၊ ဝေသာရဒ္ဓာနိ=တို့သည်၊ ဣမာနိ စတ္တာရိ=တည်း။။ပ။ ပဝတ္တေတိ=၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်ဆိုတော်မူပြီ)

ယေ ကေစိ=ကြွင်းမဲ့ညသုံ အားလုံးစုံကုန်သော၊ ပုထူ=များစွာကုန်သော၊ သိတာ=စုစည်းတိတွင် စီစဉ်ထားအပ်ကုန်သော၊ [ပုထုသိတာ=ပုထူ+သိတာ-ဟူ၍ ပုဒ်ဖြတ်၊ သိဓာတ် ဗန္ဓနတ္ထ။ တနည်းအားဖြင့် ယင်းသို့ တပုဒ်စီခွဲ၍ အနက်ပေးရသော ဝါကျမကြဲဘဲ သမာသ်ပုဒ်တပုဒ်ပြုလုပ်၍ အနက်ပြန်ဆိုရသော်- ပုထုသိတာ=များသည်အဖြစ်သို့ ရောက်ကုန်သော၊ (သိဓာတ် ဂတျတ္ထ) ဝါ=များစွာသော သမဏာ၊ ဗြာဟ္မဏာတို့သည် စုစည်းတိတွင် စီစဉ်ထားအပ်ကုန်သော] ဣမေ ဝါဒပထာ=ဤအယူဝါဒတို့သည်၊ ဝါ=ဤအယူဝါဒတည်းဟူသော အကြောင်းတို့သည်၊ (သန္တိ=ရှိကုန်၏) သမဏာ၊ ဗြာဟ္မဏာ စ=သမဏာ၊ ဗြာဟ္မဏာ မည်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်ကား၊ ယံနိဿိတာ=ယင်းသို့သော အယူဝါဒကို မှီတွယ်နေကုန်၏၊ တေ=ထိုအယူဝါဒအားလုံးတို့သည်၊ ဝိသာရဒံ=ကင်းသောကြောက်ရွံ့ခြင်း ရှိတော်မူသော၊ ဝါဒပထာတိဝတ္တံ= အယူဝါဒတို့ကို ကျော်လွန်တော်မူသော၊ တထာဂတံ=မြတ်စွာဘုရား ထံတော် မှောက်သို့၊ ပတ္တာ=ရောက်ကုန်၍၊ ဝါ=ရောက်ကုန်လသော်၊ နု ဘဝန္တိ[1]=မရှိတော့ကုန်၊ ဝါ=ပျက်စီးကြရကုန်၏။

ကေဝလီ=အားလုံးစုံသော ဂုဏ်တော်ပိုင်ရှင် ဖြစ်တော်မူသော၊ သဗ္ဗဘူတာနုကမ္ပိ=အားလုံးသော သတ္တဝါတို့ကို ငဲ့ညှာထောက်ထား သနားတော်မူသော၊ ယော=အကြင်မြတ်စွာဘုရားသည်၊ အဘိဘုယျ=သတ္တဝါအပေါင်းကို လွှမ်းမိုးအုပ်စီးတော်မူ၍၊ ဓမ္မစက္ကံ=(ပဋိဝေဓညာဏ်, ဒေသနာညာဏ်တော်ဟူသော) တရားစက်ဝန်းကို၊ ပဝတ္တယီ=အဆက်မပြတ် ဖြစ်စေတော်မူပြီ၊ ဝါ=လည်စေတော်မူပြီ၊ တာဒိသံ=ထိုသို့သဘောရှိသော၊ ဒေဝမနုဿသေဋ္ဌံ=နတ်လူတို့ထက် မြတ်တော်မူသော၊ ဘဝဿ=ဘဝ၏၊ ပါရဂုံ=ဟိုမှာဘက်ကမ်း, နိဗ္ဗာန်နန်းသို့ ကြွမြန်းဆိုက်ရောက်တော်မူသော၊ တံ=ထိုမြတ်စွာဘုရားကို၊ သတ္တာ=သတ္တဝါ

---

[1] **နု တေ ဘဝန္တိ။** ။နု ဘဝန္တိ၏ကတ္တားမှာ သမဏာ၊ ဗြာဟ္မဏာ မဟုတ်၊ ဝါဒပထာပုဒ် သာတည်း၊ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာ၌ "တေ ဝါဒပထာ နု ဘဝန္တိ ဘိဇ္ဇန္တိ ဝိနဿန္တိ" ဟူ၍ ဝါဒပထတို့ကိုသာ တေ၏စွဲနက်အဖြစ် ဖွင့်ပြသည်၊ ဂါထာ၏ဆိုလိုရင်းမှာ- သမဏာ၊ ဗြာဟ္မဏာ တို့သည် မြတ်စွာဘုရား၏ တရားတော်ကို နာယူကြရသောအခါ မိမိတို့၏ အယူဝါဒကို စွန့်လွှတ်လိုက်ကြသောကြောင့် ထိုအယူဝါဒတို့သည် မြတ်စွာဘုရားထံတော်မှောက်သို့ ရောက်၍ (ရောက်သောအခါ) နု ဘဝန္တိ=မရှိတော့ကုန်၊ ပျက်စီးကြရတော့ကုန်၏-ဟု ဆိုလိုသည်။

တို့သည်၊ နမသဿန္တိ=ရှိခိုးကြကုန်၏၊ ဣတိ(အဝေါစ) အဋ္ဌမ်=ရှစ်ခုမြောက် သုတ်တည်း။

၉-တဏှုပ္ပါဒသုတ်

၉။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ တဏှုပ္ပါဒါ=တဏှာ၏ ဖြစ်ပေါ်လာရာ အကြောင်းတရားတို့သည်၊ ဣမေ စတ္တာရော=ဤလေးမျိုးတို့တည်း၊ ဘိက္ခုနော= ရဟန်း၏၊ (သန္ဓာနေ=စိတ်အစဉ်၌) တဏှာ=တဏှာသည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ= ဖြစ်ပေါ်လာလသော်၊ ယတ္ထ=ယင်းတဏှုပ္ပါဒလေးပါးတို့၌၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=ဖြစ်၏၊ စတ္တာရော=တဏှုပ္ပါဒလေးပါးတို့ဟူသည်၊ ကတမေ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဘိက္ခုနော=၏၊ (သန္ဓာနေ=၌) တဏှာ=သည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇ မာနာ=သော်၊ စီဝရဟေတု ဝါ=သင်္ကန်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်လည်း၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=ဖြစ်၏၊ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဘိက္ခုနော=၏ (သန္ဓာနေ) တဏှာ=သည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ=သော်၊ ပိဏ္ဍပါတဟေတု ဝါ=ဆွမ်းဟူသောအကြောင်းကြောင့်လည်း၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ပ။သေနာသနဟေတု ဝါ=အိပ်ရာနေရာကျောင်းဟူသော အကြောင်း ကြောင့်လည်း။ပ။ ဣတိ=ဤသင်္ကန်းစသော အကြောင်းများကဲ့သို့ပင်၊ ဘဝါဘဝဟေတု ဝါ[1]=(ကျန်းမာရေးဖြစ်ထွန်းကြောင်း ထောပတ်, ဆီဦးစသော) ကောင်းမြတ်သောဆေး, သာလွန်တိုးတက်ကောင်းမြတ်သော ဆေးပစ္စည်း ဟူသော အကြောင်းကြောင့်လည်း၊ ဝါ=သေးနုပ်သော ဥပပတ္တိဘဝ, ကြီးမားသော

၁။ **ဣတိဘဝါဘဝဟေတု**။ ။ဘဝတိ ဧတေန အာရောဂျန္တိ ဘဝေါ= ကျန်းမာရေး ဖြစ်ထွန်းကြောင်း ကောင်းမြတ်သော ဆေးပစ္စည်း (ထောပတ်, ဆီဦးစသည်)။ အဘဝေါ၌ အသဒ္ဒါ ဝုဒ္ဓိအနက်ဟောတည်း၊ ထို့ကြောင့် ပဏီတတရော ပရိဝုဒ္ဓေါ ဘဝေါ အဘဝေါ (ကျန်းမာရေး ဖြစ်ထွန်းကြောင်း သာလွန်တိုးတက် ကောင်းမြတ်သောဆေး)ဟု ဝစနတ္ထပြု။ ဘဝပုဒ်အရ ပဏီတဆေးပစ္စည်းကိုယူ၍ အဘဝပုဒ်အရ အဘိဝုဒ္ဓ ပဏီတတရ ဆေးပစ္စည်းကိုယူပါ၊ ဘဝေါ ဧဝ ပဏီတတရော အဘိဝုဒ္ဓေါ အဘဝေါ။ (ခုဒ္ဒကဝတ္ထု ဝိဘင်းမူလဋ္ဌိကာ၊ ၂၂၄)

ဤနေရာဝယ် ဒီ,ပါထိကဝဂ်၊ သင်္ဂီတိသုတ်၌ (၂၀၄)ခုဒ္ဒကဝတ္ထုဝိဘင်း၌ (၄၈၂)တို့၌ "ဘဝါဘဝေါတိ စေတ္ထ ပဏီတပဏီတတရာနံ"ဟု ရှိသောကြောင့် ဤသုတ်အဋ္ဌကထာ၌ ပဏီတ တပုဒ်ကျရစ်ကြောင်းသိသာ၏။

ဒုတိယနည်း၌ အဘဝပုဒ်မှ အသဒ္ဒါ မဟန္တအနက်ဟော၍ ကြီးမားသော ဥပပတ္တိဘဝကို အဘဝအရ ယူရသောကြောင့် ဘဝအရ (ပါရိသေသနည်းအားဖြင့်) သေးနုပ်သော ဥပပတ္တိဘဝကိုသာ ယူရတော့၏။ နောက်ဆုံးနှစ်နည်း၌-ဘဝနံ ဘဝေါ=ဖြစ်ထွန်းပြည့်စုံခြင်း၊ ဝါ= ကြီးပွားတိုးတက်ခြင်း၊ နဘဝေါ အဘဝေါ= မဖြစ်ထွန်း မပြည့်စုံခြင်း (ပျက်စီးခြင်း) ဝါ=မကြီးပွားခြင်း (ဆုတ်ယုတ်ခြင်း)ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု။

ဥပပတ္တိဘဝဟူသော အကြောင်းကြောင့်လည်း၊ ဝါ=ဖြစ်ထွန်းပြည့်စုံခြင်း, ပျက်စီးခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်လည်း၊ ဝါ=ကြီးပွားခြင်း, ဆုတ်ယုတ်ခြင်း ဟူသော အကြောင်းကြောင့်လည်း၊ ဥပဓေတိ=ဖြစ်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တဏှာပ္ပါဒါ=တို့သည်၊ ဣမေ စတ္တာရော=တည်း၊ ဘိက္ခုနော=၏၊ (သန္ဓာနေ)။ပ။ ဥပဓေတိ=၏၊ ဣတိ (အဝေါစ)

တဏှာဒုတိယောဘဝတိ=တဏှာဟူသော အဖော်သဟဲပါရှိသော၊ ပုရိသော=သတ္တဝါသည်၊ ဒီဃံ=ရှည်လျားလှစွာသော၊ အဒ္ဓါနံ=ကာလပတ်လုံး၊ သံသရံ (သံသရန္တော)=တဘဝမှ တဘဝသို့ ထပ်တလဲလဲ ကျင်လည်နေရသည် အဖြစ်ကြောင့်၊ ဣတ္ထတ္ထာဘာဝညထာဘာဝံ[1]= ဤယခုဖြစ်ဆဲ အတ္တဘော, အခြားသောဖြစ်လတ္တံ့. အတ္တဘောရှိသော၊ ဝါ=ဤယခုဖြစ်ဆဲအတ္တဘောနှင့် အမျိုးအစားတူညီသော အတ္တဘော, အမျိုးအစားမတူသော အခြားအတ္တဘော ရှိသော၊ ဝါ=ဤလူ၏အဖြစ်နှင့် အခြားသော သတ္တဝါ၏အဖြစ်ရှိသော၊ သံသာရံ=သံသရာကို၊ ဝါ=ကြောင်းကျိုးဆက်စပ် မပြတ်ဖြစ်နေသော ခန္ဓာ အာယတန ဓာတ်အစဉ်ကို၊ နာ အတိဝတ္တတိ=မလွန်မြောက်နိုင်။

ဇဝံ=ဤအတိတ်, အနာဂတ်, ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာတို့၌၊ အာဒီနဝံ=အပြစ်ကို လည်းကောင်း၊ တဏှံ=တဏှာကို၊ ဒုက္ခဿ=ဝဋ္ဋဒုက္ခ၏၊ သမုဒယံ=ဖြစ်ကြောင်း သဘောဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဥတ္တာ=သိ၍၊ ဝိတတဏှော=ကင်းပြီးသော တဏှာ ရှိသော၊ အနာဒါနော=မြဲမြဲပြင်းထန်စွာ ဖမ်းယူတတ်သော ဥပါဒါန် မရှိသော၊ ဝါ=ဥပါဒါန်အစွဲအလမ်းမရှိသော၊ ဘိက္ခု=(ရဟန္တာ)ရဟန်းသည်၊ သတော=

၁။ ဣတ္ထတ္ထာဘာဝညထာဘာဝံ။ ။အယံ ပကာရော ဣတ္ထံ = ဤထူးထွေ ကွဲပြားခြားနားသော ပစ္စုပ္ပန်အတ္တဘော (ဤမည်သော ပစ္စုပ္ပန်အတ္တဘောဟု အထူးညွှန်ပြအပ်သော ပစ္စုပ္ပန်အတ္တဘောဝိသေသတဲ့သည်း) ဣတ္ထံ (ဣမဿ ပကာရဿ) ဘာဝေါ ဣတ္ထံဘာဝေါ= ယင်း ပစ္စုပ္ပန်အတ္တဘောဝိသေသ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်သော အများဆိုင်သာမညဖြစ်သော ပစ္စုပ္ပန်အတ္တဘော အမျိုးစာတ် (ထိုကဲ့သို့ အထူးမညွှန်ပြအပ်သဖြင့် အများဆိုင်သာမည ဖြစ်သော ပစ္စုပ္ပန်အတ္တဘော အမျိုးအစားတည်း)

အညထာ (အညဿ ပကာရဿ) ဘာဝေါ အညထာဘာဝေါ= ပစ္စုပ္ပန်အတ္တဘောမှ တပါးတခြားသော အနာဂတ် အတ္တဘောဝိသေသ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်သော အများဆိုင်သာမည အနာဂတ်အတ္တဘောအမျိုးအစား။ ကျန်အနက်များ၌လည်း ဤနည်းမှီး၍ ရဲ့.ထွင်သိပါလေ။ ဤပုဒ်များ၌ ဤသုတ်ဋီကာသည် ဣတိဝုတ် အဋ္ဌကထာ(၅၇)စကားစဉ်အတိုင်း ယူ၍ ဖွင့်ထားသည်။

သတိနှင့် သမ္မဇဉ်ဉာဏ်ရှိလျက်၊ [သတောဖြင့် သမ္မာနောကိုလည်း ယူရ၏] ပရိဗ္ဗဇေ=ကျင့်သုံးနေထိုင်နိုင်စွမ်း၏။

ဋီကာ၏ တနည်းဖွင့်ပြချက် အနက်။ ။ဧဝမာဒီနဝံ=ဤဆိုအပ်ပြီးသော သံသရာကို မလွန်မြောက်နိုင်ခြင်းတည်းဟူသော အပြစ်ကိုလည်းကောင်း၊ တဏှံ=တဏှာကို၊ ဒုက္ခဿ=၏၊ သမ္ဘဝံ=ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဥတ္တာ=သိ၍၊ [အကယ်၍ "ဧတမာဒီနဝံ"ဟု ပါဠိရှိခဲ့သော်–ဒုက္ခဿ=၏၊ သမ္ဘဝံ=ဖြစ်ကြောင်းသဘောဖြစ်သော၊ ဧတံ တဏှံ=ဤတဏှာကို၊ အာဒီနဝံ၊ အပြစ်ဟူ၍၊ ဥတ္တာ=သိ၍] ဝိတတဏှော=သော။ပ။သတောာ=လျက်၊ ပရိဗ္ဗဇေ=ခန္ဓာဇာတ်သိမ်းချုပ်ငြိမ်းခြင်းအားဖြင့် သခါရဖြစ်စဉ်မှ ခွဲခွာရာ၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) နဝမ်=ကိုးခုမြောက်သုတ်တည်း။

၁၀–ယောဂသုတ်

၁၀။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယောဂါ[1]=ယောဂတို့သည်၊ ဝါ=ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ ယှဉ်တွဲစေတတ်, ဆက်စပ်တတ်သော တရားတို့သည်၊ (အကြောင်းကဲကို အကျိုးဝိပါက်နှင့်လည်းကောင်း, ဘဝယောနိတမျိုးစသည်ကို အခြားဘဝယောနိတမျိုး စသည်တို့နှင့်လည်းကောင်း, သတ္တဝါတို့ကို ကိုယ်စိတ်ဒုက္ခနှင့်လည်းကောင်း ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ ယှဉ်တွဲစေတတ်, ဆက်စပ်တတ်သော တရားတို့သည်) ဣမေ စတ္တာရော=ဤလေးမျိုးတို့တည်း။ ပ။ ကာမယောဂေါ=ကာမယောဂလည်းကောင်း၊ ဝါ=ငါးဖြာအာရုံ ကာမဂုဏ်တို့ကို လိုလားတပ်မက်လျက် ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ ယှဉ်တွဲစေတတ်, ဆက်စပ်တတ်သော ရာဂလည်းကောင်း၊ ဝါ=ငါးဖြာအာရုံ ကာမဂုဏ်တို့၌ ယှဉ်တွဲစေတတ်, ဆက်စပ်တတ်သော ရာဂလည်းကောင်း၊ ဘဝယောဂေါ=ဘဝယောဂလည်းကောင်း၊ ဝါ=ရူပ အရူပဥပပတ္တိဘဝတို့၌ အာရုံပြုလျက် ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ ယှဉ်တွဲစေတတ်, ဆက်စပ်တတ်သော ရာဂလည်းကောင်း၊ ဝါ=ရူပ အရူပစျာန်ဟူသော ကမ္မဘဝတို့၌

၁။ **ယောဂပုဒ်ဝစနတ္ထ။** ။ဤပုဒ်ကိုအဋ္ဌကထာ၌ "ဝဋ္ဋသို့ ယောဇေန္တိ ယောဂါ"ဟု ဝစနတ္ထပြု၏။ ထိုဝစနတ္ထသည် ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ်(၃၃)သမစိတ္တသုတ် ဋီကာ(နှာ–၃၃) သံယောဇနပုဒ်၏ ဝစနတ္ထနှင့် အတူတူပင်ဖြစ်၏၊ ထိုဋီကာ၌ "ကမ္မုနာ ဝိပါကံ သတ္တေန စ ဒုက္ခံ သံယောဇေန္တိ သံယောဇနာနိ"ဟု ဝစနတ္ထပြုထား၏။ ယခု ယောဂသုတ်ဋီကာ၌ကား "ယောဇေန္တိ ကမ္မံ ဝိပါကေန, ဘဝါဒီ ဘဝန္တရာဒီဟိ ဒုက္ခေန သတ္တံ ယောဇေန္တိ ယဉ္ဇေန္တိ ယောဂါ"ဟု အဖွင့်ဝါကျတွေ့ရ၏။ ထိုဝါကျ၌ ရှေ့နောက်ပါဠိအစဉ်ကိုက်ညီအောင် "ဒုက္ခံ သတ္တေန"ဟု ရှိသင့်၏။

အာရုံပြုလျက် ဝင့်ဆင်းရဲ၌ ယှဉ်တွဲစေတတ်, ဆက်စပ်တတ်သော ရာဂလည်း. ကောင်း။

ဝါ=အတ္တကောင်သည် မပြတ်မစဲ အမြဲတည်ရှိ၏ဟု ယူဆသော သဿတဒိဋ္ဌိနှင့်တကွဖြစ်လျက် ဝင့်ဆင်းရဲ၌ ယှဉ်တွဲစေတတ်, ဆက်စပ်တတ်သော ရာဂလည်းကောင်း၊ [ဘဝတိ အတ္တိ သဗ္ဗကာလံ တိဋ္ဌတီတိ ဘဝေါ၊ ဘဝေါ ဣတိ ပဝတ္တာ ဒိဋ္ဌိ ဘဝေါ=(အသက်ရှင် အတ္တကောင်နှင့် လောကသည်) မပြတ်မစဲ အမြဲတည်ရှိ၏ဟုဖြစ်သော (ယူဆသော) အယူဒိဋ္ဌိ (သဿတဒိဋ္ဌိ)။ ဘဝဒိဋ္ဌိဟု ဆိုလိုလျက် ဒိဋ္ဌိပုဒ်ကိုချေ။ ဘဝေန သဟဂတော ယောဂေါ ဘဝယောဂေါ] ဝါ=ရူပ အရူပဘဝတို့၌ ယှဉ်တွဲစေတတ်, ဆက်စပ်တတ်သော ရာဂလည်းကောင်း၊ ဒိဋ္ဌိယောဂေါ=ဒိဋ္ဌိယောဂ လည်းကောင်း၊ ဝါ=ဖြ-ပါးသော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတည်းဟူသော ယောဂတရား လည်းကောင်း၊ ဝါ=ဖြ-ပါးသော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၌ ယှဉ်တွဲစေတတ်, ဆက်စပ်တတ်သော သဘောတရားလည်းကောင်း၊ [မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိပင်တည်း] အဝိဇ္ဇာယောဂေါ= အဝိဇ္ဇာယောဂ လည်းကောင်း၊ ဝါ= သစ္စာလေးပါး တရားတို့၌ မသိတတ်သည်ဖြစ်၍ ဝင့်ဆင်းရဲ၌ ယှဉ်တွဲစေတတ်, ဆက်စပ်တတ်သော တရား. လည်းကောင်း၊ ဝါ=အဝိဇ္ဇာ၌ ယှဉ်တွဲစေတတ်, ဆက်စပ်တတ်သော တရား လည်းကောင်းတည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကာမယောဂေါ=ကာမယောဂဟူသည်၊ ကတမောစ= အဘယ်နည်းဟူမူ. ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤလောကဌ်၊ ဧကစ္စော=အချို့သော သူသည်၊ ကာမာနံ=ငါးဖြာအာရုံ ကာမဂုဏ်တို့၏၊ သမုဒယဋ္ဌ=ဖြစ်ခြင်းကို လည်းကောင်း၊ အတ္ထင်္ဂမဋ္ဌ=ချုပ်ခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ အဿာဒဋ္ဌ=သာယာ ဖွယ် သုခသောမနဿကိုလည်းကောင်း၊ အာဒီနဝဋ္ဌ=အပြစ်ကိုလည်းကောင်း၊ (သာယာဖွယ်မဟုတ်သော ဒုက္ခ ဒေါမနဿ အပြစ်အနာကိုလည်းကောင်း) နိဿရဏဋ္ဌ=ထွက်မြောက်ကြောင်း နိဗ္ဗာန်ကိုလည်းကောင်း၊ ယထာဘူတံ= ဟုတ်မှန်စွာ၊ နပ္ပဇာနာတိ=မသိ၊ ကာမာနံ=တို့၏၊ သမုဒယဋ္ဌ= ကိုလည်း ကောင်း။ပ။ ယထာဘူတံ=စွာ၊ အပ္ပဇာနတော= မသိသော၊ တဿ= ထိုသူ ၏၊ [တနည်း- တဿ= ထိုသူ၏၊ ဝါ= ထိုသူသည်၊ ကာမာနံ= တို့၏၊ သမုဒယဋ္ဌ= ကိုလည်းကောင်း။ပ။ ယထာဘူတံ= စွာ၊ အပ္ပဇာနတော= မသိသည်အဖြစ်ကြောင့်] ကာမေသု=ဝတ္ထု ကာမတို့၌၊ ယော ကာမရာဂေါ= အကြင်ဝတ္ထုကာမတို့ကို အာရုံပြု၍ဖြစ်သော ရာဂသည်၊ ယာ ကာမနန္ဒီ= အကြင်ဝတ္ထုကာမတို့ကို အာရုံပြုလျက် နှစ်သက် တတ်သော သဘောတရား

သည်၊ ယော ကာမသ္မေဟော= အကြင် ဝတ္ထုကာမတို့ကို အာရုံပြုလျက် ပူးကပ်တတ်သော အစေးဓာတ်သဘောသည်။

ယာ ကာမမုဒ္ဓာ=အကြင်ဝတ္ထုကာမတို့၌ တွေဝေမိန်းမော နစ်မျောနေတတ်သော သဘောတရားသည်၊ ယာ ကာမပိပါသာ=အကြင်ဝတ္ထုကာမတို့၌ သောက်သုံးလိုသော သဘောတရားသည်၊ ယော ကာမပရိဠာဟော= အကြင် ဝတ္ထုကာမတို့ကို အာရုံပြုလျက် အပူမီးတိုက် လောင်မြိုက်တတ်သော သဘောတရားသည်၊ ယံ ကာမဇ္ဇောသာနံ=အကြင်ဝတ္ထုကာမတို့ကို အာရုံပြုလျက် မျိုချ၍ ပြီးဆုံးစေ တတ်သော သဘောတရားသည်၊ [ဂွတ်ခနဲ မျိုချသကဲ့သို့ဖြစ်ကာ အညွန့်တုံး အဆုံးသတ်စေ၍ ကုသိုလ်ဖြစ်ခွင့် မပေးတတ်သော သဘောတရားဟူလို]

ယာ ကာမတဏှာ=အကြင်ဝတ္ထုကာမတို့၌ တပ်မက်တတ်သော တဏှာသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) သာ=ထိုကာမတဏှာသည်၊ [အနိုးကပ်ဆုံးဖြစ်သော ကာမတဏှာပုဒ်သို့လိုက်၍ "သာ" ဟု ဣတ္ထိလိင်ဖြင့်ထားသော်လည်း ကာမရာဂေါ စသော ရှေးပုဒ်အားလုံးနှင့်လည်းဆိုင်ပါ၏] ဝါ=ထိုကာမရာဂ, ကာမနန္ဒီအစရှိသော သဘောတရားသည်၊ အနုသေတိ=ကိန်းအောင်း၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤကာမရာဂ, ကာမနန္ဒီ အစရှိသော သဘောတရားကို၊ ကာမယောဂေါ=ကာမယောဂမည်၏ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏၊ ဣတိ= ဤကား၊ ကာမယောဂေါ=ကာမယောဂတည်း။

ဘဝယောဂေါစ=ဘဝယောဂသည်လည်း၊ ကထံ=အဘယ်သို့ အဘယ်ပုံအားဖြင့်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ။ ပ။ ဘဝါနံ=ဘဝတို့၏၊ (ရူပ အရူပ ဥပပတ္တိ ဘဝတို့၏၊ ဝါ=ရူပ အရူပဈာန်ဟူသော ကမ္မဘဝတို့၏) သမုဒယဟု ။ပ။ ဘဝေသု= ဘဝတို့၌၊ (ရူပ အရူပ ဥပပတ္တိဘဝတို့၌၊ ဝါ=ရူပဈာန် အရူပဈာန်ဟူသော ကမ္မဘဝတို့၌) ယော ဘဝရာဂေါ= အကြင်ဘဝတို့ကို အာရုံပြု၍ဖြစ်သော ရာဂသည်၊ ယာ ဘဝနန္ဒီ= အကြင်ဘဝတို့ကို အာရုံပြုလျက် နှစ်သက်တတ်သော သဘောတရားသည်၊ ယော ဘဝသ္မေဟော= အကြင်ဘဝတို့ကို အာရုံပြု၍ ပူးကပ်တတ်သော အစေးဓာတ်သဘောသည်၊ [ဤသို့ စသည်ဖြင့် ယခင် စတ္ထုကာမနေရာ၌ ဘဝကိုသွင်း၍ ဆိုပါ]။ပ။ သာ=ထိုဘဝတဏှာသည်၊ ဝါ=ထိုဘဝရာဂ,ဘဝနန္ဒီ စသော သဘောတရား သည်၊ အနုသေတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤ ဘဝရာဂ, ဘဝနန္ဒီ အစရှိသော သဘောတရားကို၊ ဘဝယောဂေါ=ဘဝယောဂ ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏၊ ဣတိ= ဤကား၊ ကာမယောဂေါ=ကာမယောဂလည်းကောင်း၊ ဘဝယောဂေါ=ဘဝယောဂလည်းကောင်းတည်း။ပ။

ဒိဋ္ဌိနံ=ဖြ–ပါ:သော မိစ္ဆာအယူတို့၏၊ သမုဒယဋ္ဌ။ပ။ ဒိဋ္ဌိသု=ဖြ–ပါ:သော မိစ္ဆာအယူတို့၌၊ ယော ဒိဋ္ဌိရာဂေါ[1]=အကြင်မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတို့ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်သော ရာဂသည်၊ ဝါ=အကြင်မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတို့နှင့် ယှဉ်သော ရာဂသည်၊ ယာ ဒိဋ္ဌိနန္ဒီ=အကြင်မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတို့ကို အာရုံပြုလျက် နှစ်သက်တတ်သော သဘောတရား သည်၊ ဝါ=အကြင်မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတို့နှင့်ယှဉ်သော နှစ်သက်တတ်သော သဘောတရား သည်၊ ယော ဒိဋ္ဌိသေ့ဟော=အကြင်မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတို့ကို အာရုံပြု၍ ပူးကပ်တတ် သော အစေးဓာတ်သဘောသည်၊ ဝါ=အကြင်မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတို့နှင့် ယှဉ်သော ပူးကပ်တတ်သော အစေးဓာတ်သဘောသည်၊ ယာ ဒိဋ္ဌိမုစ္ဆာ=အကြင်မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတို့ ၌ တွေဝေမိန်းမော နစ်မျောနေသော သဘောတရားသည်၊ ဝါ=အကြင်မိစ္ဆာ ဒိဋ္ဌိတို့နှင့်ယှဉ်သော တွေဝေမိန်းမော နစ်မျောနေသော သဘောတရားသည်၊ ယာ ဒိဋ္ဌိပိပါသာ=အကြင်မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတို့၌ သောက်သုံးလိုသော သဘောတရားသည်၊ ဝါ=အကြင်မိစ္ဆာ ဒိဋ္ဌိတို့နှင့်ယှဉ်သော သောက်သုံးလိုသော သဘောတရားသည်။

ယော ဒိဋ္ဌိပရိဠာဟော=အကြင်မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတည်းဟူသော အပူမီးတို့ကို လောင်မြိုက်တတ်သော သဘောတရားသည်၊ ယံ ဒိဋ္ဌိဗျောသာနံ=အကြင်မိစ္ဆာ ဒိဋ္ဌိတည်းဟူသော မျိုချ၍ ပြီ.ဆုံ:စေတတ်သော သဘောတရားသည်၊ ယာ ဒိဋ္ဌိတဏှာ=အကြင်မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတို့၌ တပ်မက်သော တဏှာသည်၊ ဝါ=အကြင် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတို့နှင့် ယှဉ်သော တဏှာသည်၊ (အတ္ထိ) သာ=ထိုဒိဋ္ဌိတဏှာသည်၊ ဝါ=ထိုဒိဋ္ဌိရာဂ, ဒိဋ္ဌိနန္ဒီစသော တရား:သည်၊ အနုသေတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤဒိဋ္ဌိရာဂ, ဒိဋ္ဌိနန္ဒီ အစရှိသော သဘောတရားကို၊ ဒိဋ္ဌိယောဂေါ=ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏၊ ဣတိ=ဤသည်ကား၊ ကာမယောဂေါ=ကာမယောဂလည်:ကောင်:၊ ဘဝယောဂေါ=ဘဝယောဂလည်:ကောင်:၊ ဒိဋ္ဌိယောဂေါ=ဒိဋ္ဌိယောဂ လည်:ကောင်:တည်:။

အဝိဇ္ဇာယောဂေါ စ=အဝိဇ္ဇာယောဂသည်လည်:၊ ကထံ=အဘယ်သို့ အဘယ်ပုံအား:ဖြင့်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်:ဟူမူ။ပ။ ဆန္ဒံ=ဖ–ပါ:ကုန်သော၊ ဖဿာယတနာနံ=စက္ခုသမ္ဖဿ စသည်တို့၏ အကြောင်:ဖြစ်သော စက္ခု

၁။ ဒိဋ္ဌိယောဂနှင့် ဒိဋ္ဌိရာဂစသည်။ ။ အဋ္ဌကထာ၌ ဒိဋ္ဌိယောဂပုဒ်အရ (ဖြ)ပါ:သော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတို့ကို ယူထား:၏၊ ပါဠိတော်၌မူ ဒိဋ္ဌိယောဂပုဒ်ကို အကျယ် ချဲ့. ဟောတော်မူရာ ဤအပိုင်:၌ "ယော ဒိဋ္ဌိသု ဒိဋ္ဌိရာဂေါ။ပ။ ဒိဋ္ဌိတဏှာ" ဟူ၍ ရာဂ, တဏှာတို့ကို ခေါင်:တပ်၍ (ကာမယောဂအတိုင်:ပင်) ဟောတော်မူ၏၊ ဒိဋ္ဌိဖြစ်တိုင်: ရာဂ, တဏှာတို့ အမြဲပါဝင် ယှဉ်တွဲနေသောကြောင့် ထိုကဲ့သို့ ဟောတော်မူသည်ဟု ယူဆ၏၊ ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော် ဒုကနိက္ခေပကဏ္ဍမှ ဒိဋ္ဌိယောဂ (ဒိဋ္ဌာသဝ)တို့ ဟောပုံနှင့် ကွာခြား:ဟန်ကို သတိပြုရာ၏။

အစရှိသော အာယတနတို့၏၊ သမုဒယဿ=ကိုလည်းကောင်း။ပ။ ယထာဘူတံ=စွာ၊ နပ္ပဇာနာတိ=မသိ၊ ဆန္ဒံ=ကုန်သော၊ ဖဿာယတနာနံ=တို့၏။ပ။ အပ္ပဇာနနတော=မသိသော၊ တဿ=ထိုသူ၏၊ ဆသု=ဖ–ပါးကုန်သော၊ ဖဿာယတနေသု=တို့၌၊ အညာဏံ=သိတတ်သောဉာဏ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော၊ ယာ အဝိဇ္ဇာ= အကြင်အဝိဇ္ဇာသည် (အတ္ထိ=ရှိ၏) သာ=ထိုအဝိဇ္ဇာသည်၊ အနုသေတိ=ကိန်းအောင်း၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤအဝိဇ္ဇာကို၊ အဝိဇ္ဇာ ယောဂေါ=အဝိဇ္ဇာယောဂဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏၊ ဣတိ=ဤကား၊ ကာမယောဂေါ=လည်းကောင်း။ပ။ အဝိဇ္ဇာယောဂေါ=လည်းကောင်းတည်း။

(ယော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်) ပါပကေဟိ=ယုတ်မာကုန်သော၊ အကုသလေဟိ=အကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=မလိမ္မာသောသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း မောဟကြောင့် ဖြစ်ကုန်သော၊ သံကိလေသိကေဟိ=ကြည်လင်နေသောစိတ်ကို ညစ်နွမ်းစေတတ်ကုန်သော၊ ပေါနောဘဝိကေဟိ=နောက်ထပ် ဘဝသစ်ကို ဖြစ်စေတတ်ကုန်သော၊ [ဝါ=နောက်ထပ် ဘဝသစ်ကို ပြုခြင်းအလေ့ရှိကုန်သော၊ ဝါ=နောက်ထပ် ဘဝသစ်ကို ပေးတတ်ကုန်သော၊ ဝါ=နောက်ထပ် ဘဝသစ်အကျိုးငှာ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=အထပ်ထပ်သော ဘဝတို့ကို ဖြစ်စေတတ်ကုန်သော။ ဒုက္ခဝိပါကေဟိ=ဆင်းရဲခြင်းအကျိုးရှိကုန်သော၊ အာယတိं=နောင်အခါ၌၊ ဇာတိဇရာမရဏိကေဟိ=ပဋိသန္ဓေနေခြင်း, အိုခြင်း, သေခြင်းတို့ကို ထပ်တလဲလဲဖြစ်စေတတ်ကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ=တရားတို့နှင့်၊ သံယုတ္တော=ယှဉ်တွဲနေ၏၊ တဿာ=ထို့ကြောင့်၊ (သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို) အယောဂက္ခေမီတိ=ယောဂလေးဖြာ ဘေးကုန်ရာနိဗ္ဗာန်ကို မရသေး မရောက်သေးသောသူဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယောဂါ=ယောဂတို့သည်၊ ဣမေ စတ္တာရော=တို့တည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝိသံယောဂါ=ကင်းကွာစေတတ်သော တရားတို့သည်၊ (ကျင့်ကြံအားထုတ်သောပုဂ္ဂိုလ်ကို ယောဂလေးပါးတို့မှ ကင်းကွာစေတတ်သော တရားတို့သည်) ဣမေ စတ္တာရော=တို့တည်း။ပ။ ကာမယောဂ ဝိသံယောဂေါ= ကာမယောဂမှ ကင်းကွာစေတတ်သော တရားလည်းကောင်း၊ [အသုဘဈာန်ကိုလည်းကောင်း, အသုဘဈာန်ကို အခြေခံပြု၍ ဝိပဿနာရှုသဖြင့် ရအပ်သော အနာဂါမိမဂ်ကိုလည်းကောင်း ကာမယောဂဝိသံယောဂဟု ဆိုသည်] ဘဝယောဂဝိသံယောဂေါ=ဘဝယောဂမှ ကင်းကွာစေတတ်သော တရားလည်းကောင်း၊ [အရဟတ္တမဂ်တည်း] ဒိဋ္ဌိယောဂဝိသံယောဂေါ=ဒိဋ္ဌိယောဂမှ ကင်းကွာစေတတ်သော တရားလည်းကောင်း၊ [သောတာပတ္တိမဂ်တည်း] အဝိဇ္ဇာ

ယောဂဝိသံယောဂေါ=အဝိဇ္ဇာယောဂမှ ကင်းကွာစေတတ်သော တရားလည်း ကောင်းတည်း၊ [အရဟတ္တမဂ်တည်း]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကာမယောဂဝိသံယောဂေါ=ကာမယောဂမှ ကင်းကွာစေတတ်သော တရားဟူသည်၊ ကတမော စ=နည်းဟူမူ။ပ။ ပဇာနာတိ=သိ၏။ ပ။ ပဇာနတော=သိသော၊ တဿ=ထိုသူ၏။ပ။ နာနုသေတိ=မကိန်းအောင်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤတရားကို၊ (ကာမတို့၏ သမုဒယ, အတ္ထင်္ဂမစသည်တို့ကို ဟုတ်မှန်စွာသိ၍ ကာမရာဂ, ကာမနန္ဒီ, ကာမတဏှာတို့ကို မကိန်းအောင်းစေတတ်သော ဤတရားကို) ကာမယောဂဝိသံယောဂေါ=ကာမယောဂမှ ကင်းကွာစေတတ်သော တရားဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏၊ ဣတိ=ဤကား၊ ကာမယောဂဝိသံယောဂေါ=ကာမယောဂဝိသံယောဂတည်း။

ဘဝယောဂဝိသံယောဂေါ စ= ဘဝယောဂမှ ကင်းကွာစေတတ်သော တရားသည်လည်း၊ ကထံ=ဖြင့်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤတရားကို၊ (ဘဝတို့၏ သမုဒယ, အတ္ထင်္ဂမ စသည်တို့ကို ဟုတ်မှန်စွာသိ၍ ဘဝရာဂ, ဘဝနန္ဒီ, ဘဝတဏှာတို့ကို မကိန်းအောင်းစေတတ်သော ဤတရားကို) ဘဝယောဂဝိသံယောဂေါ=ဘဝယောဂမှ ကင်းကွာစေတတ်သော·တရားဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏၊ ဣတိ=ဤကား၊ ကာမယောဂဝိသံယောဂေါ=ကာမယောဂဝိသံယောဂလည်းကောင်း၊ ဘဝယောဂဝိသံယောဂေါ=ဂလည်းကောင်းတည်း။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤတရားကို၊ (မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတို့၏ သမုဒယ, အတ္ထင်္ဂမ စသည်တို့ကို ဟုတ်မှန်စွာသိ၍ ဒိဋ္ဌိရာဂ, ဒိဋ္ဌိနန္ဒီ, ဒိဋ္ဌိတဏှာတို့ကို မကိန်းအောင်းစေတတ်သော ဤတရားကို) ဒိဋ္ဌိယောဂဝိသံယောဂေါ=ဒိဋ္ဌိယောဂမှ ကင်းကွာစေတတ်သော တရားဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏ ! ဣတိ=ဤကား၊ ကာမယောဂဝိသံယောဂေါ=ဂလည်းကောင်း။ပ။ ဒိဋ္ဌိယောဂဝိသံယောဂေါ=ဒိဋ္ဌိယောဂဝိသံယောဂလည်းကောင်းတည်း။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤတရားကို၊ (ခြောက်ပါးသော ဖဿာယတနတို့၏ သမုဒယ, အတ္ထင်္ဂမစသည်တို့ကို ဟုတ်မှန်စွာသိ၍ အဝိဇ္ဇာကို မကိန်းအောင်းစေတတ်သော ဤတရားကို) အဝိဇ္ဇာယောဂဝိသံ
ယောဂေါ=အဝိဇ္ဇာယောဂမှ ကင်းကွာစေတတ်သော တရားဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏။ပ။

(ယော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်) ပါပကေဟိ=ကုန်သော၊ အကုသလေဟိ=ကုန်သော၊ သံကိလေသိကေဟိ=ကုန်သော။ပ။ ဇာတိဇရာမရဏိကေဟိ=ကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ=တရားတို့နှင့်၊ ဝါ=တရားတို့မှ၊ ဝိသံယုတ္တော=မယှဉ်တွဲ၊ ဝါ=ကင်းကွာ၏၊ တဿာ=ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ယုတ်မာသော သံကိလေသစသည်ဖြစ်ကုန်သော အကုသိုလ်တရားတို့နှင့် မယှဉ်တွဲသည်အဖြစ်ကြောင့်)

သော=ထိုအကုသိုလ်တို့နှင့် မယှဉ်တွဲသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ယောဂကွေမိတိ= ယောဂလေးဖြာ ဘေးကုန်ရာနိဗ္ဗာန်ကို ရသူရောက်သူဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ။ပ။

ကာမယောဂေန စ=ကာမယောဂနှင့်လည်းကောင်း၊ ဘဝယောဂေနစ= ဘဝယောဂနှင့်လည်းကောင်း၊ ဒိဋ္ဌိ (ဒိဋ္ဌိယောဂ) စ=ထိုနှစ်မျိုးစုံသော ယောဂနှင့်လည်းကောင်း၊ သံယုတ္တာ=ယှဉ်တွဲနေကုန်သော၊ ဒိဋ္ဌိယောဂေန= ဒိဋ္ဌိယောဂနှင့်၊ သံယုတ္တာ=ကုန်သော၊ အဝိဇ္ဇာယ=အဝိဇ္ဇာယောဂသည်၊ ပုရက္ခတာ= ရှေ့ဆောင်ရှေ့သွား ပြုအပ်ကုန်သော၊ ဝါ=ခြံရံအပ်ကုန်သော၊ သတ္တာ=သတ္တဝါ တို့သည်၊ ဇာတိမရဏာဂါမိနော=ပဋိသန္ဓေနေခြင်း, သေခြင်းသို့ ဆိုက်ရောက်ကြ ကုန်လျက်၊ ဝါ=သန္ဓေနေခြင်း, အိုမင်း,သေရ၊ ဘေးဒုက္ခသို့, မုချတွေ့ကြုံ, ဆိုက်ရောက်ကြရကုန်လျက်၊ သံသာရံ=သံသရာခရီးကို၊ ဝါ=ကြောင်းကျိုး ဆက်စပ် မပြတ်ဖြစ်နေသော ခန္ဓာ အာယတန ဓာတ်ခရီးစဉ်ကို၊ ဂစ္ဆန္တိ= သွားနေကြရကုန်၏။

ယေစ=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်ကား၊ ကာမေ=ဝတ္ထု, ကိလေသာ နှစ်ဖြာ သော ကာမတို့ကို၊ ပရိညာယ=ပိုင်းခြားသိကြ၍၊ ဘဝယောဂဏ္ဍ= ဘဝယောဂ ကိုလည်း၊ သဗ္ဗသော=အားလုံးစုံ အကုန်အစင်၊ (ပရိညာယ=၍) ဒိဋ္ဌိယောဂံ= ဒိဋ္ဌိယောဂကို၊ သမ္မဟစ္စ=ပယ်နုတ်ကြကုန်၍၊ အဝိဇ္ဇဏ္ဍ=အဝိဇ္ဇာယောဂ ကိုလည်း၊ ဝိရာဇယံ (ဝိရာဇယန္တော)[3]=ကင်းကွာစေကုန်လျက်၊ ဝါ=ပယ်သတ် ကုန်လျက်၊ (ပယ်သတ်နေဆဲ ဖြစ်ကုန်လျက်) [တနည်း–ဝိရာဇယံ (ဝိရာဇယိတွာ)= ကင်းကွာစေကုန်ပြီး၍၊] သဗ္ဗယောဂဝိသံယုတ္တာ=အားလုံးသော ယောဂ လေးပါးတို့နှင့် မယှဉ်တွဲကုန်၊ ဝါ=အားလုံးသော ယောဂလေးပါးတို့မှ ကင်းကွာကုန်၏၊ တေ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ဝေ=စင်စစ်ကေန်အားဖြင့်၊ ယောဂါတိဂါ= ယောဂလေးပါးတို့ကို ကျော်လွှား လွန်မြောက်တော်မူကြ ကုန်သော၊ မုနီ=ရဟန္တာ အရှင်မြတ်တို့ပေတည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ= မိန့်တော်မူပြီ) ဒသမံ=ဆယ်ခုမြောက်သုတ်တည်း၊ ပဌမော=ရှေးဦးစွာသော၊ ဘဏ္ဍာဂါ မဝဂ္ဂေါ=ဘဏ္ဍာဂါမဝဂ်တည်း။

၁။ ဝိရာဇယံပုဒ်ဖွင့် နှစ်နည်း။ ။ ဝိရာဇယံပုဒ်၏ ကတ္တားမှာ "ယေ,တေ" ဟူသော ဗဟုဝစနန္တပုဒ်များတည်း၊ ထို့ကြောင့် ဝိပုဗ္ဗ, ရန္ဓဓာတ်, ကာရိတ်ဏယပစ္စည်း, အန္တ ပစ္စည်းဖြင့် ဝိရာဇယံ (ဝိရာဇယန္တော)ဟုဖွင့်၍ ပြန်ဆိုအပ်သော ဤပဌမ အနက်ပေးနည်း၌ ဗဟုဝုစ်မှ ဧကဝုစ်သို့ ပြောင်းလဲသော ဝစနဝိပလ္လာသပုဒ် ကြဲ ရမည်။ ဝိရာဇယံ(ဝိရာဇယိတွာ)ဟုဖွင့်၍ အနက်ပြန်ဆိုရသော ဒုတိယနည်း၌ကား "ဝိ+ရန္ဓ+ဏယ+တွာ"ပြစ်၍ အနာပုစ္ဆံ ဝါ ပဏ္ဏမေယျ၌ကဲ့သို့ တွာပစ္စည်းအကျေကြဲပါ။

၂-စရဝဂ်၊ ၁-စရသုတ်

၁၁။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ စရတော=သွားနေဆဲဖြစ်သော၊ ဘိက္ခုနော=ရဟန်း၏၊ (သန္ဓာနေ=စိတ်အစဉ်၌) ကာမဝိတက္ကော ဝါ=ကာမဝိတက်သည်သော်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ဝတ္ထုကာမတို့ကို အာရုံပြု၍ဖြစ်သော ကြံစည်တွေးတောခြင်းသည်သော်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ကာမရာဂနှင့်ယှဉ်သော ကြံစည်တွေးတောခြင်းသည်သော်လည်းကောင်း၊ ဗျာပါဒဝိတက္ကောဝါ=ဗျာပါဒဝိတက်သည်သော်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ဒေါသနှင့် ယှဉ်သော ကြံစည်တွေးတောခြင်းသည်သော်လည်းကောင်း၊ ဝိဟိံသာဝိတက္ကောဝါ=ဝိဟိံသာဝိတက်သည်သော်လည်းကောင်း၊ ဝါ=သတ္တဝါတို့ကို ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်ကြောင်း ဒေါသစသော အကုသိုလ်နှင့်ယှဉ်သော ကြံစည်တွေးတောခြင်းသည်သော်လည်းကောင်း၊ စေပိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=အကယ်၍မူလည်း ဖြစ်လာအုံ့။

တံ=ထိုကာမဝိတက်စသည်ကို၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ စေ အဓိဝါသေတိ=အကယ်၍ မိမိစိတ် အထက်သို့တက်စီး၍နေစေအုံ့၊ ဝါ=အကယ်၍ မိမိစိတ်အတွင်း၌ လက်ခံထားအုံ့၊ [အဓိ=မိမိစိတ် အထက်သို့တက်စီးစေ၍+ဝါသေတိ=နေစေ၏] စေ နပ္ပဇဟတိ=(တဒင်္ဂပဟာန်စသည်ဖြင့်) အကယ်၍ မပယ်စွန့်အုံ့၊ စေ နဝိနောဒေတိ=(မိမိစိတ်အစဉ်မှ) အကယ်၍ မထုတ်ပယ်အုံ့၊ စေ နဗ္ဗန္ဓိကရောတိ=အကယ်၍ ကင်းသော အဆုံးအပိုင်းအခြားရှိအောင် မပြုအုံ့၊ ဝါ=အကယ်၍ ဘင်ခဏမျှပင် မကျွန်ရအောင် အပြီးအပြတ် အဆုံးသတ်မပယ်ရှားအုံ့၊ အနဘावं (အန+အဘावं)=ထပ်တလဲလဲ မဖြစ်ခြင်းသို့၊ ဝါ=မတိုးပွားခြင်းသို့၊ စေ နဂမေတိ=အကယ်၍ မရောက်စေအုံ့။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စရမို (စရန္တောပိ)=သွားနေစဉ်မှာလည်း၊ ဇဝံဘူတော=ဤသို့ဖြစ်သော၊ (ဤသို့ ကာမဝိတက်စသည်ကို ကြံစည်နေသူဖြစ်သော) ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ အနာတာပီ (နအာတာပီ)= (ပြင်းထန်သော) လုံ့လဝီရိယမရှိသော၊ (ကိလေသာတို့ကို ပူပန်လောင်ကျွမ်းစေတတ်သော ပြင်းထန်သော ဝီရိယမရှိသော)၊ အနောတ္တာပီ=မကောင်းမှုကို ကြောက်လန့်ခြင်းမရှိသော၊ သတတံ=အမြဲမပြတ်၊ သမိတံ=အခါခပ်သိမ်း၊ ကုသီတော=ပျင်းရိသော၊ ဟီနဝီရိယော=ယုတ်လျော့သော သမ္မပ္ပဓာန်ဝီရိယရှိသော၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းတည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဌိတသေ=ရပ်နေဆဲဖြစ်သော၊ ဘိက္ခုနော=၏၊ (သန္ဓာနေ=၌)။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဌိတောပိ=ရပ်နေစဉ်မှာလည်း၊ ဇဝံဘူတော=သော၊ ဘိက္ခု=သည်။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ နိသိန္နသေ=ထိုင်နေဆဲဖြစ်သော ။ပ။ နိသိန္နောပိ=ထိုင်နေစဉ်မှာလည်း ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သယာနသေ=လျောင်းစက်လျက်၊

ဓာဂရသ=နိုးကြားနေဆဲဖြစ်သော၊ ဘိက္ခုနော=၏၊ (သန္ဓာနေ=၌) ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သယာနော=လျောင်းစက်လျက်၊ ဓာဂရောပိ=နိုးကြားနေစဉ်မှာလည်း၊ ဇဝံဘူတော=သော၊ ဘိက္ခု=သည်။ပ။ တံ=ကို၊ ဘိက္ခု=သည်၊ စေ နာမိဝါသေတိ=အကယ်၍ မိမိစိတ် အထက်သို့တက်စီး၍ မနေစေအံ့၊ ဝါ=အကယ်၍ မိမိစိတ်အတွင်း၌ လက်ခံမထားအံ့။ စေ ပဇဟတိ=အကယ်၍ ပယ်စွန့်အံ့၊ စေ ဝိနောဒေတိ=အကယ်၍ ထုတ်ပယ်အံ့။

စေ ဗျာပ္ပိကရောတိ=အကယ်၍ ကင်းသော အဆုံးအပိုင်း အခြားရှိအောင် ပြုအံ့။ ဝါ=အကယ်၍ ဘင်ခဏမျှပင် မကြွင်းကျန်ရအောင် အပြီးအပြတ် အဆုံးသတ်ပယ်ရှားအံ့၊ အနဘာဝံ=သို့၊ စေ ဂမေတိ=အကယ်၍ ရောက်စေအံ့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စရမို (စရန္တော)=လည်း၊ ဇဝံဘူတော=ဤသို့ဖြစ်သော၊ (ဤသို့ ကာမဝိတက်စသည်ကို မကြံစည်သူဖြစ်သော) ဘိက္ခု=သည်၊ အာတာပီ=(ပြင်းထန်သော)ဝီရိယရှိသော၊ သြတ္တာပီ=မကောင်းမှုကို ကြောက်လန့်ခြင်းရှိသော။ပ။ အာရဒ္ဓဝီရိယော=အားထုတ်အပ်သော သမ္မပ္ပဓာန်ဝီရိယရှိသော၊ ပဟိတတ္တော=ရဲဝံ့စွန့်စား, နိဗ္ဗာန်သို့ စွန့်လွှတ်ထားအပ်သော စိတ်ရှိသော၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းပေတည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ ဝုစ္စတိ=၏။ပ။

[ဂါထာ] ယော=အကြင်ရဟန်းသည်၊ စရံ (စရန္တော) ဝါ=သွားနေစဉ်မှာသော်လည်းကောင်း၊ ယဒိ=သို့မဟုတ်၊ တိट्ठं (တိट्ठန္တော)ဝါ=ရပ်နေစဉ်မှာသော်လည်းကောင်း၊ နိသိန္နော ဝါ= ထိုင်နေစဉ်မှာသော်လည်းကောင်း၊ ဥဒ=သို့မဟုတ်၊ သယံ (သယန္တော) ဝါ=လျောင်းစက်နေစဉ်မှာသော်လည်းကောင်း၊ ပါပကံ=ယုတ်ညံ့သော၊ ဂေဟနိဿိတံ=ဝတ္ထုကာမတည်းဟူသော အိမ်၌ မှီတည်နေသော၊ ဝါ=ကိလေသာတည်းဟူသောအိမ်၌ မှီတည်နေသော၊ ဝိတက္ကံ=ကာမဝိတက်စသော အကြံအစည်ကို၊ ဝိတက္ကေတိ=ကြံစည်၏။

ကုမ္မဂ္ဂပဋိပန္နော=စက်ဆုပ်ဖွယ်လမ်းမှားသို့ သွားနေသော၊ (အရိယမဂ်၏ လမ်းကောင်းလမ်းမှန် မဟုတ်သော အဘိဗျာအစရှိသော စက်ဆုပ်ဖွယ်လမ်းမှားသို့သွားနေသော) [ကုစ္ဆိတော မဂ္ဂေါ ကုမ္မဂ္ဂေါ] မောဟနေယျသု=မောဟကိုဖြစ်စေတတ်သော အာရုံတို့၌၊ ဝါ=တွေဝေမေ့လျော့စေတတ်သော အာရုံတို့၌၊ မုစ္ဆိတော=တွေဝေမေ့လျော့နေသော၊ တာဒိသော=ထိုကဲ့သို့ပင် တွေ့မြင်အပ်သော၊ (ကာမဝိတက်စသော မိစ္ဆာဝိတက်ကို ကြံစည်နေသော) သော ဘိက္ခု=ထိုရဟန်းသည်၊ ဥတ္တမံ=မြတ်သော၊ သမ္ဗောဓိ=အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်သို့၊ ဖုဋ္ဌု=ရောက်ခြင်းငှာ၊ အဘဗ္ဗော=မထိုက်တန်။

ယော စ=အကြင်ရဟန်းသည်ကား၊ စရံ ဝါ=သွားနေစဉ်မှာသော်လည်းကောင်း၊ တိट्ठं ဝါ=ရပ်နေစဉ်မှာသော်လည်းကောင်း၊ နိသိန္နော ဝါ=လည်း

ကောင်း၊ ဥဒ=သို့မဟုတ်၊ သယံ ဝါ=လည်းကောင်း။ ဝိတက္ကံ=မိစ္ဆာဝိတက်ကို၊ (ကာမဝိတက်စသော မိစ္ဆာဝိတက်ကို) သမယိတ္ဝာန=ငြိမ်းစေပြီး၍၊ ဝိတက္ကူပသမေ=ဝိတက်ကြီး(၉)မျိုးတို့၏ ငြိမ်းအေးရာ အရဟတ္တဖိုလ်နိဗ္ဗာန်၌၊ [ဝိတက်ကြီး(၉)မျိုးကို ဆက္ကနိပါတ် အဂုံတွေ့ရ်ိ၌ (နာ-၁၃၀)ကြည့်] ရတောမ=မွေ့လျော်၏၊ တာဒိသော=သော၊ ဝါ=ထိုဝိတက်တို့ကို ငြိမ်းစေခြင်းသဘော ရှိသော၊ သော ဘိက္ခု=သည်၊ ဥတ္တမံ=သော၊ သမ္မောဓိ=သို့၊ ဖုဋ္ဌ=ဌာ၊ ဘဗ္ဗော=ထိုက်တန်၏၊ ဣတိ (အဝေါစ) ပဌမံ=တည်း။

၂-သီလသုတ်

၁၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သမ္မန္နသီလာ=ပြည့်စုံသော သီလရှိကုန်လျက်၊ သမ္မန္နပါတိမောက္ခာ=ပြည့်စုံသော ပါတိမောက်သီလ ရှိကြကုန်လျက်၊ ဝိဟရထ=နေကြကုန်လော၊ ပါတိမောက္ခသံဝရသံဝုတာ=ပါတိမောက်သီလဟူသော အပိတ်အဆီးဖြင့် ကာယဒွါရ ဓစိဒွါရတို့ကို ပိတ်ဆို့ စောင့်စည်းကြကုန်လျက်၊ ဝါ=ပါတိမောက္ခသံဝရသီလနှင့် ပြည့်စုံကြကုန်လျက်၊ [ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ် (၃၇) လည်းကြည့်] အာစာရဂေါစရသမ္ပန္နာ=အကျင့်, ကျက်စားရာဌာနတို့နှင့် ပြည့်စုံကြကုန်လျက် ၊ (ရဟန်းတို့အား လျောက်ပတ်သော အကျင့်နှင့်လည်းကောင်း, ဆွမ်းစသည်အတွက် သွားလာဝင်ထွက် ကျက်စားသင့်ရာဌာနနှင့် လည်းကောင်း ပြည့်စုံကြကုန်လျက်) ဝိဟရထ=လော။

အဏုမတ္တေသု=အဏုမြူ အတိုင်းအရှည်ရှိကုန်သော၊ ဝါ=အဏုမြူ သဖွယ် အလွန်သေးငယ်ကုန်သော၊ ဝဇ္ဇေသု=အကုသိုလ်အပြစ်တို့၌၊ ဘယဒဿာဝိနော=ကြောက်ဖွယ်ဘေးဟု ရှုလေ့ရှိကြကုန်လျက်၊ သိက္ခာပဒေသု=သိက္ခာပုဒ်တို့တွင်၊ (တံ တံ သိက္ခာပဒံ=ထိုထို သိက္ခာပုဒ်ကို) သမာဒါယ=ကောင်းစွာခံယူကြကုန်၍၊ သိက္ခထ=ဖြည့်ကျင့်ကြကုန်လော၊ [တနည်း-သိက္ခာပဒေသု=သီလသိက္ခာ ကုသိုလ်အဖို့တို့၌၊ (သိက္ခိတဗ္ဗံ=ဖြည့်ကျင့်ဖွယ် သီလသိက္ခာ အားလုံးကို) သမာဒါယ=၍၊ သိက္ခထ=လော]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သမ္မန္နသီလာနံ=ပြည့်စုံသော သီလရှိကြကုန်လျက်၊ သမ္မန္န ပါတိမောက္ခာနံ=ကုန်လျက်၊ ဝိဟရတံ=နေကြကုန်သော၊ ပါတိမောက္ခ သံဝရ သံဝုတာနံ=ကုန်လျက်၊ အာစာရဂေါစရသမ္ပန္နာနံ=ကုန်လျက်၊ ဝိဟရတံ=နေကြကုန်သော၊ အဏုမတ္တေသု=ကုန်သော၊ ဝဇ္ဇေသု=တို့၌၊ ဘယဒဿာဝိနံ=ကုန်လျက်၊ သိက္ခာပဒေသု=တို့တွင်၊ (တံ တံ သိက္ခာပဒံ=ကို) သမာဒါယ=၍၊ သိက္ခတံ=ဖြည့်ကျင့်ကြကုန်သော၊ ဝေါ=သင်တို့မှာ၊ ဥတ္တရိ=နောက်ထပ်၊ ကရဏီယံ=ပြုကျင့်ဖွယ်ကိစ္စကား၊ ကိံ=အဘယ်သည်၊ အသ=ဖြစ်သနည်း ဟူမူ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စရတောဿ=သွား၊နေဆဲဖြစ်သော၊ ဘိက္ခုနော=၏၊ (သန္တာနေ=၌) အဘိဏှာဗျာပါဒေါ=အဘိဏှာလောဘနှင့် ဒေါသဗျာပါဒသည်၊ ဝိဂတော=ကင်းစင်သည်၊ စေပိ ဟောတိ=အကယ်၍မူလည်းဖြစ်အုံ့၊ ထိနမိဒ္ဓံ=ထိနနှင့် မိဒ္ဓသည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=စိတ်၏ လေးလံထိုင်းမှိုင်းခြင်းနှင့် စေတသိက်၏ လေးလံထိုင်းမှိုင်းခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ကိုလည်းကောင်း၊ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စံ=ဥဒ္ဓစ္စနှင့် ကုက္ကုစ္စသည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=စိတ်ပျံ့လွင့်ခြင်းသဘောနှင့် နောင်တ တဖန် မှုပန်ခြင်းသဘောသည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ကိုလည်းကောင်း၊ ဝိစိကိစ္ဆာ=ဝိစိကိစ္ဆာသည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ရတနာသုံးဖြာ, အကျင့်သိက္ခာစသည်တို့၌ သို့လော သို့လော တွေးတောယုံမှားခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ကိုလည်းကောင်း၊ ပဟီနာ=ပယ်အပ်ပြီးသည်၊ စေပိ ဟောတိ=အကယ်၍ မူလည်းဖြစ်အုံ့။

ဝိရိယံ=ဝိရိယသည်၊ အာရဒ္ဓံ=အားထုတ်အပ်ပြီးသည်၊ အသလ္လီနံ=မတွန့်ဆုတ်သည်၊ စေပိ ဟောတိ=အုံ့၊ [တိကနိပါတ်စာပိုဒ် (၁၃၁) ဒုတိယအနုရုဒ္ဓသုတ်လည်းကြည့်] သတိ=သတိသည်၊ ဥပဋ္ဌိတာ=အာရုံ၌ စွဲကပ်တည်နေသည်၊ အသမ္မုဋ္ဌာ=မလွတ်ကင်း မပျောက်ပျက်သည်၊ (စေပိဟောတိ=အုံ့) ကာယော=ရူပကာယ, နာမကာယသည်၊ ပဿဒ္ဓေါ=အပူခပ်သိမ်း ကင်းငြိမ်းသည်၊ အသာရဒ္ဓေါ=ပူလောင်ခြင်းမရှိသည်၊ (စေပိ ဟောတိ=အုံ့) စိတ္တံ=စိတ်သည်၊ သမာဟိတံ=အာရုံ၌ ကောင်းမွန်တည်တံ့စွာထားအပ်သည်၊ ဧကဂ္ဂံ=တခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၊ ဝါ=တည်ကြည်ငြိမ်သက်သည်၊ (စေပိ ဟောတိ=အုံ့) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စရမိဒံ (စရန္တောပိ)=သွား၊နေစဉ်မှာလည်း၊ ဧဝံဘူတော=ဤသို့ဖြစ်နေသော၊ (ဤသို့ အဘိဏှာဗျာပါဒ ကင်းစင်ခြင်း စသောဂုဏ်နှင့် ပြည့်စုံသူဖြစ်နေသော) ဘိက္ခု=သည်။ပ။

[ဂါထာ] ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ ယတံ=စောင့်စည်း ထိန်းသိမ်းလျက်၊

၁။ ယတံ စရေ။ ။ဤသုတ်အဋ္ဌကထာ၌ "ယတံ စရေတိ ယထာ စရန္တော ယတော ဟောတိ သံယတော၊ ဧဝံ စရေယျ" ဟုဖွင့်၏၊ ထို၌ ယထာ, ဧဝံတို့ဖြင့် ဖွင့်ခြင်းကြောင့် ယတံ၌ ကြိယာဝိသေသန အနက်ဟော ဒုတိယာအဲဝိဘတ်ဟု သိသာ၏၊ သံယတောဟုဖွင့်ခြင်းကြောင့် ယတံ၌ ယမုဓာတ်, တပစ္စည်း ဟုလည်း သိသာ၏။ ဋီကာ၌ကား "ဝါယမမာနော စရေယျ" ဟုလည်းကောင်း, ဣတိဝုတ် အဋ္ဌကထာ၌လည်း "ယတမာနော စရေယျ"ဟု လည်းကောင်း ဖွင့်၏၊ ထိုအဖွင့် အလို ယတဓာတ်, အန္တပစ္စည်း, ပဌမာသိဝိဘတ်ဖြင့် "ယတံ"ဟု ရှုပ်ပြီးကြောင်း သိသာ၏၊ ကေစိ ပန "ယတန္တိ ပဒဿ သံယတောတိ အတ္ထံ ဝဒန္တိ။ ဣတိဝုတ် အဋ္ဌကထာ၊ ၃၄၄။

ဝါ=စောင့်စည်း ထိန်းသိမ်းသူ မည်လောက်အောင်၊ [တနည်း–ယတံ (ယတဿော)=သမ္မပ္ပဓာန်ဝီရိယကို ကြိုးစားအားထုတ်လျက်] စရေ=သွားသင့်၏၊ ဝါ=သွားရမည်၊ ယတံ=စောင့်စည်းထိန်းသိမ်းလျက်၊ ဝါ=အောင်၊ [တနည်း ယတံ(ယတဿော)=လျက်] တိဋ္ဌေ=ရပ်သင့်၏၊ ဝါ=ရပ်ရမည်။ပ။ အစ္ဆေ=ထိုင်သင့်၏၊ ဝါ=ထိုင်ရမည်။ပ။ သယေ=လျောင်းစက်သင့်၏၊ ဝါ=မည်။ပ။ သမိဉ္ဇယေ=(လက်ခြေစသော ကိုယ်အင်္ဂါကို) ကွေးသင့်၏၊ ဝါ=ကွေးရမည်၊ ယတံ=လျက်၊ ဧနံ=ဤလက်ခြေစသော ကိုယ်အင်္ဂါကို၊ ပသာရယေ=ဆန့်တန်းသင့်၏၊ ဝါ=မည်။

ဥဒ္ဓံ=အထက်ဌာလည်းကောင်း၊ တိရိယံ=အလယ်အရပ်ဌာလည်းကောင်း၊ ဝါ=အရှေ့ အနောက် အစရှိသော ပတ်ပတ်လည် ဖီလာအရပ်တို့ဌာလည်းကောင်း၊ အပါစီနံ=အောက်အရပ်ဌာလည်းကောင်း၊ ဧကတော (ဧကဿ)=လောကၜ၏၊ (သတ္တလောက, သခါရလောကၜ၏) ဂတိ=ဖြစ်ခြင်းသည်၊ ယာဝတာ=အကြင်မျှလောက် ပမာဏရှိ၏၊ (တာဝတိ=ထိုမျှလောက် ပမာဏရှိသော လောကၜ၏ဖြစ်ခြင်းဌာ၊ ဝါ=ထိုမျှလောက်သော လောကအားလုံးဌာ) ဓမ္မာနံ=သတ္တဝါကောင်စသည် မဖက်, သဘောတရားသက်သက်မျှသာ ဖြစ်ကုန်သော၊ ခန္ဓာနံ=ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့၏၊ ဥဒယဗ္ဗယံ=အဖြစ်အပျက်ကို၊ သမဝေက္ခိတာစ=အကြောင်းမှန်, နည်းလမ်းမှန်အားဖြင့် ရှုဆင်ခြင်တတ်သည်လည်း၊ (ဘဝေယျ=ဖြစ်သင့်၏၊ ဝါ=ဖြစ်ရမည်)

စေတော+သမထ+သာမိစိ=ကိလေသာစိတ်အပူတို့ကို+ ငြိမ်းအေးစေတတ်သော အရိယမဂ်အား+လျော်သော ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ အကျင့်ကို၊ သိက္ခမာနံ=ဖြည့်ကျင့်နေသော၊ သဒါ=အခါခပ်သိမ်း၊ သတံ= (သမ္မဇညလေးပါးနှင့်ပြည့်စုံသော) သတိရှိသော၊ တထာဝိဓံ=ထိုသို့သဘောရှိ သော၊ ဘိက္ခုံ=ရဟန်းကို၊ သတတံ=အမြဲမပြတ်၊ ပဟိတတ္တောတိ=ရဲဝံ့စွန့်စား, နိဗ္ဗာန်သို့ စွန့်လွှတ်ထားအပ်သော စိတ်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ အာဟု=(ဘုရား အစရှိသော အရိယာတို့)ဟောကြားတော်မူကြကုန်၏၊ ဣတိ(အဝေါစ)ဒုတိယံ။

၃–ပဓာနသုတ်

၁၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သမ္မပ္ပဓာနာနိ=သမ္မပ္ပဓာန်တရားတို့သည်၊ ဝါ=ကောင်းမြတ်သော ဝီရိယတို့သည်၊ ဣမာနိ စတ္တာရိ=ဤလေးပါးတို့တည်း၊ စတ္တာရိ=လေးပါးတို့ဟူသည်၊ ကတမာနိ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=ဟို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်ဌာ၊ ဝါ=ဤသာသနာတော်က၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ အနုပ္ပန္နာနံ=မဖြစ်သေးကုန်သော။ (ဝိနည်းကျင့်ဝတ်ကို ပြုကျင့်ဆောင်ရွက်နေခြင်း

စသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ခွင့်မရကုန်သော၊ ဝါ=ထိုဘဝ၌ မခံစားရဖူးသေးသော အာရုံနှင့်မတွေ့ရ၍ မဖြစ်သေးကုန်သော) [ဧကကနိပါတ်စာပိုဒ် (၃၉၄-၇) လည်းကြည့်] ပါပကာနံ=ယုတ်မာကုန်သော၊ အကုသလာနံ=အကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=လိမ္မာကျွမ်းကျင် သိမြင်သူဖြစ်ကြောင်း ဉာဏ်ပညာကြောင့် ဖြစ်သည် မဟုတ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=လောဘစသော တရားတို့၏၊ အနုပ္ပါဒါယ= မဖြစ်ခြင်းငှာ၊ ဆန္ဒံ=ကုသိုလ်ဆန္ဒကို၊ ဇနေတိ=ဖြစ်စေ၏၊ ဝါယမတိ=လုံ့လ ပြု၏၊ ဝိရိယံ=(ကာယိက, စေတသိက) ဝိရိယကို၊ အာရဘတိ=အားထုတ်၏၊ စိတ္တံ=စိတ်ကို၊ ပဂ္ဂဏှာတိ=(တကွဖြစ်ဖက် ဝိရိယဖြင့်) မြှောက်ပင့်၏၊ ပဒဟတိ=(သမ္မပ္ပဓာနဝိရိယကို) အားထုတ်၏။

ဥပ္ပန္နာနံ=ဖြစ်ပြီးကုန်သော၊ ဝါ= ဖြစ်ပြီး အကုသိုလ်နှင့်အလားတူဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=အကြောင်းညီညွတ်ခဲ့သော် ဖြစ်ပေါ်လာ နိုင်ကုန်သော၊ ပါပကာနံ=ကုန်သော၊ အကုသလာနံ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ= (အနုသယ ကိလေသာ) တရားတို့ကို၊ ပဟာနာယ=ပယ်ခြင်းငှာ၊ ဆန္ဒံ=ကို၊ ဇနေတိ=၏။ပ။ အနုပ္ပန္နာနံ=မဖြစ်သေးကုန်သော၊ ကုသလာနံ=ကုသိုလ်ဖြစ် ကုန်သော၊ ဝါ=လိမ္မာကျွမ်းကျင် သိမြင်သူ၏ ဖြစ်ကြောင်း ဉာဏ်ပညာကြောင့် ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=(အလောဘစသော) တရားတို့၏၊ ဥပ္ပါဒါယ=ဖြစ်ခြင်းငှာ။ ပ။ ဥပ္ပန္နာနံ=ဖြစ်ပေါ်လာကုန်သော၊ ကုသလာနံ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=တို့၏၊ ဌိတိယာ= တည်တံ့ခြင်းငှာ၊ အသမ္မောသာယ= မပျောက်ပျက်ခြင်းငှာ၊ ဘိယျောဘာဝါယ=ထပ်တလဲလဲတိုး၍ဖြစ်ခြင်းငှာ၊ ဝေပုလ္လာယ= ပြန့်ပွားသည် အဖြစ်ငှာ၊ ဘာဝနာယ= တိုးပွားခြင်းငှာ၊ ပါရိပူရိယာ=ပြည့်စုံခြင်းငှာ၊ [တနည်း- ဘာဝနာယ=စျာန်စသော ဘာဝနာအနေအားဖြင့်၊ ပါရိပူရိယာ=တိုးပွားပြည့်စုံခြင်းငှာ]။ပ။ ပဒဟာတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သမ္မပ္ပဓာနာနိ=တို့သည်၊ ဣမာနိ စတ္တာရိ=တို့တည်း၊ ဣတိ (အဝေါစ)

(ယေ=အကြင်ရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်) သမ္မပ္ပဓာနာ=ကောင်းမြတ်သော ဝိရိယရှိတော်မူကြကုန်လျက်၊ မာရမေယျာဘိဘူတာ=ကိလေသမာရ်၏ တည်ရာ တောဘူမကဝဋ်ကို လွှမ်းမိုးကျော်လွန်တော်မူကြကုန်၏၊ [မာရ= ကိလေသမာရ်၏+မေယျ=တည်ရာ(ဖြစ်ရာ) တောဘူမကဝဋ်။ ဓိယျတိ ဇဋ္ဌာတိ မေယျံ၊ မာရဿ (ကိလေသမာရဿ) မေယျံ မာရမေယျံ တောဘူမကဝဋ်] တေ= ထိုရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ အသိတာ=တောဘူမကဝဋ် ကို မမှီခိုသူတို့မည်၏၊ (ယေ=အကြင်ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်) ဧကတိမရဏာ ဘယဿ=ပဋိသန္ဓေနေခြင်း, သေခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော ကြောက်ရွံ့ခြင်း၏၊ ဝါ=ပဋိသန္ဓေနေခြင်း, သေခြင်းတည်းဟူသော ကြောက်ဖွယ်ဘေး၏၊ ပါရဂူ= ဟိုမှာဘက်ကမ်း,

နိဗ္ဗာန်နန်းသို့, ကြွမြန်းဆိုက်ရောက်တော်မူကြကုန်၏၊ တေ= ထိုရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ တုသိတာ=ကြည်နူးနှစ်သက်နေသူတို့မည် ၏။

(ယေ=အကြင်ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်) သဝါဟိနိ=စစ်သည်နှင့်တကွ ဖြစ်သော၊ မာရံ=မာရ်မင်းကို၊ ဧတ္တာ=အောင်မြင်တော်မူကြပြီး၍၊ (ဋ္ဌိတာ= တည်နေတော်မူကြကုန်၏) တေ=ထိုရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ အနေဇာ= (နေ+ဇာ)=တုန်လှုပ်တတ်သောတဏှာ မရှိသူတို့မည်၏၊ (ယေ=အကြင် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်) သဗ္ဗံ=အားလုံးစုံသော။ နမုစိဗလံ=မာရ်စစ်သည်ဗိုလ် ပါကို၊ ဥပါတိဝတ္တာ (ဥပ+အတိဝတ္တာ)=ကျော်လွန်တော်မူကြကုန်၏၊ တေ=ထိုရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ သုခိတာ=လောကတွင်ရာသုခရှိသူတို့မည်၏၊ ဣတိ (အဝေါစ) စတိယံ။

၄–သံဝရသုတ်

၁၄။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပဓာနာနိ=ကြိုးစားအားထုတ်ကြောင်း ဝိရိယတို့ သည်။ပ။ သံဝရပ္ပဓာနံ=စောင့်စည်းခြင်းကိစ္စကို ပြီးစီးစေတတ်သော ဝိရိယ လည်းကောင်း၊ [နောက်၌ အကျယ်တဝင့် ဟောတော်မူဦးမည်ဖြစ်သောကြောင့် ဘာကိုစောင့်စည်းသည်ဟု ဖော်၍ အနက်ပေးဖို့မလိုသေး။ သံဝရဿ သာဓနံ ပဓာနံ သံဝရပ္ပဓာနံ] ပဟာနပ္ပဓာနံ= ပယ်ခြင်းကိစ္စကို ပြီးစီးစေတတ်သော ဝိရိယလည်းကောင်း။ ဘာဝနာပ္ပဓာနံ=တိုးပွားစေခြင်းကိစ္စကို ပြီးစီးစေတတ် သော ဝိရိယလည်းကောင်း၊ အနုရက္ခဏာပ္ပဓာနံ=စောင့်ရှောက်ခြင်း ကိစ္စကို ပြီးစီးစေ တတ်သော ဝိရိယလည်းကောင်းတည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သံဝရပ္ပဓာနံ=စောင့်စည်းခြင်းကိစ္စကို ပြီးစီးစေတတ် သော ဝိရိယဟူသည်၊ ကတမဉ္စ=အဘယ်နည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ= ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခု=သည်၊ စက္ခုနာ=မျက်စိဖြင့်၊ ဝါ=စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့်၊ ရူပံ=အဆင်းရူပါရုံကို၊ ဒိသ္မာ=မြင်၍၊ ဝါ=မြင်လျှင်၊ နိမိတ္တဂ္ဂါဟီ=ဣတ္ထိနိမိတ်, ပုရိသနိမိတ်, သုဘနိမိတ် အစရှိသော အာရုံနိမိတ်ကို ဆန္ဒရာဂဖြင့် မှတ်ယူလေ့ရှိသည်၊ ဝါ=မိန်းမယောကျ်ား ပုံသဏ္ဌာန်နှင့် လုပသော အခြင်း အရာစသော ကိလေသာပွားကြောင်း တပေါင်းတစုတည်းသော အာရုံကို ဆန္ဒရာဂဖြင့် မှတ်ယူလေ့ရှိသည်၊ နေ ဟောတိ=မဖြစ်၊ အနုဗျဉ္ဇနဂ္ဂါဟီ=ကိလေသာ တို့ကို ဆင့်ကဲဆင့်ကဲ ထင်ရှားပေါ်ကြွလာစေတတ်သော လက်ခြေသဏ္ဌာန် ပြုံးရယ်ဟန်စသော အသေးစိတ် အမူအရာကို ဆန္ဒရာဂဖြင့် မှတ်ယူလေ့ရှိသည်၊ နေ ဟောတိ=မဖြစ်၊ [အနု=အဖန်ဖန် အထပ်ထပ်၊ ဝါ=ဆင့်ကဲဆင့်ကဲ+ဗျဉ္ဇန= ကိလေသာတို့ကို ထင်ရှာ.ပေါ်ကြွလာစေတတ်သော လက်ခြေသဏ္ဌာန် ပြုံးရယ်

ဟန်စသော အသေးစိတ်အမှုအရာ။ အနု အနု ဗျဥ္ဇယန္တိ ပါကဋဘာဝံ ကရောန္တိ တိ အနုဗျဥ္ဇနာ]

ယတ္တာဓိကရဏံ (ယတော အဓိကရဏံ)=အကြင်စက္ခုနှင့်ကို မပိတ်ဆီး မစောင့်ရှောက်ခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ ဝါ=အကြင် မပိတ်ဆီး မစောင့်ရှောက်အပ်သော စက္ခုနှင့်ဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ စက္ခုန္ဒြိယံ=စက္ခုနှင့်ကို၊ အသံဝုတံ=(သတိဟူသော တံခါးရွက်ဖြင့်) မပိတ်ဆီး မစောင့်ရှောက်ဘဲ၊ ဝိဟရန္တော=နေသော၊ ဧနံ(ဘိက္ခုံ)=ဤရဟန်းကို၊ အဘိဇ္ဈာ ဒေါမနဿာ=အဘိဇ္ဈာနှင့် ဒေါမနဿဟူကုန်သော၊ ဝါ=မတရားလိုချင်ခြင်းနှင့် စိတ်ဆင်းရဲခြင်းဟူကုန်သော၊ ပါပကာ=ယုတ်မာကုန်သော၊ အကုသလာ=အကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ=တရားတို့သည်၊ အန္ဝာဿဝေယျုံ=အစဉ်လိုက်ကုန်ရာ၏၊ ဝါ=ဖိစီးလွှမ်းမိုးကုန်ရာ၏၊ တဿ=ထိုစက္ခုနှင့်ကို၊ သံဝရာယ=(သတိတံခါးရွက်ဖြင့်) ပိတ်ဆီးစောင့်ရှောက်ခြင်းငှာ၊ ပဋိပဇ္ဇတိ=ကျင့်၏၊ စက္ခုန္ဒြိယံ=စက္ခုနှင့်ကို၊ ရက္ခတိ=စောင့်ရှောက်၏၊ စက္ခုန္ဒြိယေ=၌၊ သံဝရံ=ပိတ်ဆီးစောင့်ရှောက်ခြင်းသို့၊ အာပဇ္ဇတိ=ရောက်၏။

သောတေန=နားဖြင့်၊ ဝါ=သောတဝိညာဏ်ဖြင့်၊ သဒ္ဒံ=အသံသဒ္ဒါရုံကို၊ သုတ္တာ=ကြားရ၍၊ ဝါ=ကြားရလျှင်၊ နိမိတ္တဂ္ဂါဟီ=သည်၊ နိ ဟောတိ။ပ။ ယတ္တာဓိကရဏံ=အကြင် သောတိန္ဒြေကို မပိတ်ဆီး မစောင့်ရှောက်ခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ သောတိန္ဒြိယံ=သောတိန္ဒြေကို၊ အသံဝုတံ=ဘဲ။ပ။ တဿ=ထိုသောတိန္ဒြေကို၊ သံဝရာယ=ငှာ၊ ပဋိပဇ္ဇတိ=၏၊ သောတိန္ဒြိယံ=ကို၊ ရက္ခတိ=၏၊ သောတိန္ဒြေယေ=၌၊ သံဝရံ=သို့၊ အာပဇ္ဇတိ=၏၊ ဃာနေန=နှာခေါင်းဖြင့်၊ ဝါ=ဃာနဝိညာဏ်ဖြင့်၊ ဂန္ဓံ=အနံ့ဂန္ဓာရုံကို၊ ဃာယိတ္တာ=နမ်း၍။ပ။ ဇိဝှါယ=လျှာဖြင့်၊ ဝါ=ဇိဝှါဝိညာဏ်ဖြင့်၊ ရသံ=အရသာ ရသာရုံကို၊ သာယိတ္တာ=လျက်၍။ပ။

ကာယေန=ကိုယ်ဖြင့်၊ ဝါ=ကာယဝိညာဏ်ဖြင့်၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗံ=အတွေ့အထိ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို၊ ဖုသိတ္တာ=တွေ့ထိ၍။ပ။ မနသာ=မနောဝိညာဏ်ဖြင့်၊ ဓမ္မံ=သဘောဓမ္မာရုံကို၊ ဝိညာယ=သိ၍၊ နိမိတ္တဂ္ဂါဟီ။ပ။ ယတ္တာဓိကရဏံ=အကြင် မနိန္ဒြေကို မပိတ်ဆီး မစောင့်ရှောက်ခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ ဝါ=အကြင် မပိတ်ဆီး မစောင့်ရှောက်အပ်သော မနိန္ဒြေဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ မနိန္ဒြိယံ=မနိန္ဒြေကို။ပ။ တဿ=ထိုမနိန္ဒြေကို။ပ။ သံဝရံ=သို့၊ အာပဇ္ဇတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤစက္ခုနှင့်စသည်ကို စောင့်စည်းခြင်း ကိစ္စကို ပြီးစီးစေတတ်သော ဝိရိယကို၊ သံဝရပဓာနံ=သံဝရပဓာနမည်၏ဟု၍၊ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏။ပ။

ဥပ္ပန္နံ=ဖြစ်ပေါ်လာသော၊ ကာမဝိတက္ကံ=ကာမဝိတက်ကို၊ နာ အဓိဝါ သေတိ=မိမိ စိတ်အထက်သို့တက်စီး၍ မနေစေ၊ ဝါ=မိမိစိတ်အတွင်း၌ လက်ခံမထား၊ ပဇဟတိ= ပယ်စွန့်၏၊ ဝိနောဒေတိ= ထုတ်ပယ်၏၊ ဗျန္တီ ကရောတိ=၏၊ ဝါ=၏၊ အနဘावံ=သို့၊ ဝါ=သို့၊ ဂမေတိ=ရောက်စေ၏။ပ။ ဥပ္ပန္နုပ္ပန္နေ=ဖြစ်ပေါ်လာကုန်, ဖြစ်ပေါ်လာကုန်သော၊ ပါပကေ=ယုတ်မာကုန်သော၊အကုသလေ=အကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မေ=တံရားတို့ကို။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤကာမဝိတက်စသည်ကို ပယ်ရှားခြင်းကိစ္စကို ပြီးစီးစေတတ်သော ဝိရိယကို၊ ပဟာနပဓာနံ=ပဟာနပဓာန မည်၏ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=၌၊ ဘိက္ခု=သည်၊ သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂံ=သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်ကို၊ ဝိဝေကနိဿိတံ=(ခန္ဓာစသော) ဥပဓိတို့မှ ကင်းဆိတ်သော နိဗ္ဗာန်ကို အမှီတကဲ့ပြုနေအောင်၊ ဝိရာဂနိဿိတံ=ရာဂစသည်တို့ ကင်းပျောက်ပျက်စီးရာနိဗ္ဗာန်ကို အမှီတကဲ့ပြုနေအောင်၊ နိရောဓနိဿိတံ=ရာဂ စသည်တို့ ချုပ်ရာနိဗ္ဗာန်ကို အမှီတကဲ့ပြုနေအောင်၊ ဝေါသဂ္ဂပရိဏာမိံ[1]=ကိလေသာနှင့်

၁။ **ဝေါသဂ္ဂပရိဏာမိ။** ။ဝေါသဇ္ဇတိ ပရိစ္စဇတိတိ ဝေါသဂ္ဂေါ=ကိလေသာနှင့် ခန္ဓာတို့ကို တဒင်္ဂအားဖြင့် ပယ်စွန့်တတ်သော ဝိပဿနာ (ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာတည်း)ထိုဝိပဿနာကို ပရိစ္စာဂဝေါသဂ္ဂဟုခေါ်၏။ ဝေါသဇ္ဇတိ ပဂ္ဂန္ဒတိတိ ဝေါသဂ္ဂေါ=နိဗ္ဗာန်သို့ အာရုံပြုပြေးဝင်တတ်သော အရိယမဂ်တည်း၊ ထိုအရိယမဂ်ကို ပဂ္ဂန္ဓနဝေါသဂ္ဂဟုခေါ်၏။

ထို့နောက် ဝေါသဂ္ဂ တပုဒ်တည်း၌ ပရိစ္စာဂ, ပဂ္ဂန္ဓနဝေါသဂ္ဂ နှစ်မျိုးလုံးပါဝင်နိုင်အောင် ဝေါသဂ္ဂေါစ ဝေါသဂ္ဂေါစ ဝေါသဂ္ဂေါ ဟု ဧကသေသ်ပြု၊ ပရိဏာမတိ ပရိပစ္စတိတိ ပရိဏာမိ၊ ဝေါသဂ္ဂါယ ပရိဏာမိ ဝေါသဂ္ဂပရိဏာမိ–ဟု ဝစနတ္ထပြု၊ ဤသုတ်ဋီကာ၌ ပရိဏာမတိတိ ပရိစ္စဇတိ–ဟု ပါဋ္ဌပျက်နေ၏။

ဋီကာတို့ တနည်းဖွင့်ပြချက်။ ။ဝိပဿနာသည် ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ အဆင့်အတန်းသို့ရောက်သောအခါ နိဗ္ဗာန်သို့ ညွတ်ယိမ်းကိုင်းရှိုင်းသောအားဖြင့် အာရုံပြုပြေးဝင်၏၊ ထို့ကြောင့် ဝိပဿနာသည် ပဂ္ဂန္ဓနဝေါသဂ္ဂမည်၏၊ မဂ်သည် ကိလေသာနှင့် ခန္ဓာတို့ကို အကြွင်းအကျန်မရှိအောင် ပယ်တတ်သောကြောင့် ပရိစ္စာဂဝေါသဂ္ဂမည်၏ဟု အဋ္ဌကထာနှင့် ပြောင်းပြန်ဖွင့်၏၊ ထိုအဖွင့်အလို အနက်ပြန်ဆိုလျှင်–

ဝေါသဂ္ဂပရိဏာမိ=နိဗ္ဗာန်သို့ ညွတ်ကိုင်းသောအားဖြင့် အာရုံပြုပြေးဝင်တတ်သော ဝိပဿနာ၊ ကိလေသာနှင့် ခန္ဓာတို့ကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်စွန့်တတ်သော အရိယမဂ်အကျိုးငှာ ရင့်သန်လာအောင်၊ ဘာဝေတိ=၏၊ ဤသို့ အနက်ဆိုပါ။ ခန္ဓာတို့ကို ပယ်စွန့်၏ဟုဆိုရာ၌ ထိုခန္ဓာ၌ ဖွဲ့စပ် တပ်မက်သော ကိလေသာကို ပယ်စွန့်သည်ဟု ဆိုလိုကြောင်းဖွင့်ဆို၏၊ (ဤသုတ်ဋီကာနှင့် ဒီ, ပါထိကဝဂ် အဋ္ဌကထာ ၂၀၂။ ၎င်းဋီကာ ၂၂၃)

ခန္ဓာတို့ကို တဒင်္ဂအားဖြင့် ပယ်စွန့်တတ်သော ဝိပဿနာ၊ နိဗ္ဗာန်သို့ အာရုံပြု ပြေးဝင်တတ်သော အရိယမဂ်အကျိုးငှာ ရင့်သန်လာအောင်၊ ဘာဝေတိ=ဖြစ်ပွားစေ၏၊ ["ဝေါသဂ္ဂ=ဝိပဿနာနှင့် အရိယမဂ်အကျိုးငှာ၊ ပရိဏာမိ=ရင့်သန်လာအောင်"ဟု အကျဉ်းချုပ် အနက်ဖြစ်၏။ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီမည်သော ဝိပဿနာနှင့် အရိယမဂ်အဖြစ်သို့ ရောက်သည်တိုင်အောင် (သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်ကို) ဖြစ်ပွားစေ၏"ဟု ဆိုလိုသည်]

ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင် =ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်ကို၊ ဝိဝေကနိဿိတံ=အောင်၊ ဝိရာဂနိဿိတံ=အောင်၊ နိရောဓနိဿိတံ=အောင်၊ ဝေါသဂ္ဂပရိဏာမိ =အောင်၊ ဘာဝေတိ=၏ ၊ ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင် =ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင်ကို၊ ဝိဝေကနိဿိတံ=အောင် ။ပ။ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင် =ကို၊ ဝိဝေကနိဿိတံ=အောင်။ပ။ဝေါသဂ္ဂပရိဏာမိ =အောင်၊ ဘာဝေတိ=၏ ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤဗောဇ္ဈင်ခုနှစ်ပါး ဖြစ်ပွားစေခြင်းကိစ္စကို ပြီးစီးစေတတ်သော ဝီရိယကို၊ ဘာဝနာပွဓာနံ= ဘာဝနာပွဓာနမည်၏ ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏ ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အနုရက္ခဏာပွဓာနံ=စောင့်ရှောက်ခြင်းကိစ္စကို ပြီးစီးစေတတ်သော ဝီရိယဟူသည်၊ ကတမဉ္စ=အဘယ်နည်းဟူမူ။ပ။ဘိက္ခု=သည်၊ ဥပ္ပန္နံ=ဖြစ်ပေါ်လာသော၊ ဘဒ္ဒကံ=ကောင်းသော၊ သမာဓိနိမိတ္တံ=(အဋ္ဌကသညာ စသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်ရအပ်သော) သမာဓိဟူသော အကြောင်းတရားကို၊ ဝါ=နောက်နောက် သမာဓိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ရှေးရှေးသမာဓိကို၊ အနုရက္ခတိ=စောင့်ရှောက်၏ ၊ (သမာဓိ၏ သားရန်ဖြစ်သော ရာဂ, ဒေါသ, မောဟတို့ကို သုတ်သင်လျက် စောင့်ရှောက်၏) ဝါ=မဆုတ်ယုတ်အောင် ကျင့်၏ ၊ အဋ္ဌကသည်=အဋ္ဌကစျာန်သညာကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=စက်ဆုပ်ဖွယ် အရိုးစု ပဋိဘာဂနိမိတ်၌ ဖြစ်သော စျာန်သညာကို လည်းကောင်း၊ [အဋ္ဌက အစရှိသော ပုဒ်တို့၏ ဝိဂြိုဟ်ကို ဇကကနိပါတ် စာပိုဒ် (၄၆၃)၌ ရေးခဲ့ပြီ] ပုဋ္ဌဝကသည်=ပုဋ္ဌဝကစျာန်သညာကို လည်းကောင်း၊ ဝါ=ပိုးလောက်တွေထွက်, တရွရွတက်နေသော အသေကောင် ပဋိဘာဂနိမိတ်၌ဖြစ်သော စျာန်သညာကို လည်းကောင်း။

ဝိနီလကသည်=ဝိနီလကစျာန်သညာကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=ဖြူနီရောယှက်, ညိုနက်မဲပုပ်, စက်ဆုပ်ဖွယ် အသေကောင် ပဋိဘာဂနိမိတ်၌ဖြစ်သော

ဝိဝေကနိဿိတံ အစရှိသောပုဒ်တို့သည် ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ် (၁၂) သုတ်၌ လည်းပါခဲ့၏၊ ဤသံဝရသုတ် အဋ္ဌကထာအဖွင့်သည် ထိုဒုကနိပါတ် အဋ္ဌကထာ အဖွင့်နှင့် အဓိပ္ပာယ်အတူတူပင် ဖြစ်သော်လည်း ဝိဂြိုဟ်ဝစနတ် မတူသောကြောင့် ဤနေရာ၌ တဖန်ထပ်၍ အကျယ်တဝင့် ရေးသားခြင်းဖြစ်သည်။

ဈာန်သညာကိုလည်းကောင်း၊ ဝိစ္ဆိန္ဒကသည်=ဝိစ္ဆိန္ဒကဈာန် သညာကို လည်းကောင်း၊ ဝါ=အလယ်၌ ဖြတ်ပိုင်းထားအပ်သော စက်ဆုပ်ဖွယ်အသေကောင် ပဋိဘာဂနိမိတ်၌ ဖြစ်သော ဈာန်သညာကို လည်းကောင်း၊ ဥဒ္ဓုမာတကသည်=ဥဒ္ဓုမာတကဈာန်သညာကို လည်းကောင်း၊ ဝါ=သေပြီးသည့်အထက်, နောက်နောက်ရက်၌, ကြွတက်ဖူးရောင်, စက်ဆုပ်ဖွယ် အသေကောင် ပဋိဘာဂနိမိတ်၌ဖြစ်သော ဈာန်သညာကိုလည်းကောင်း၊ အနုရက္ခတိ=၏၊ ဝါ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤသမာဓိနိမိတ်ကို စောင့်ရှောက်တတ်သော ဝိရိယကို၊ အနုရက္ခဏာပဓာနံ=အနုရက္ခဏာပဓာနမည်၏ ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏။။ပ။

သံဝရော စ=ဣန္ဒြေစောင့်စည်းခြင်းကိစ္စကို ပြီးစီးစေတတ်သော ဝိရိယကို လည်းကောင်း၊ [သံဝရသ နိပ္ပါဒကံ သံဝရော။ နောက်ပုဒ်ကျေ၏] ပဟာနဋ္ဌ=ကာမဝိတက်စသည်ကို ပယ်ခြင်းကိစ္စကို ပြီးစီးစေတတ်သော ဝိရိယကို လည်းကောင်း၊ ဘာဝနာ စ=ဗောဇ္ဈင်(၇)ပါး တိုးပွားစေခြင်းကိစ္စကို ပြီးစီးစေတတ်သော ဝိရိယကိုလည်းကောင်း၊ အနုရက္ခဏာ စ = သမာဓိနိမိတ်ကို စောင့်ရှောက်ခြင်းကိစ္စကို ပြီးစီးစေတတ်သော ဝိရိယကို လည်းကောင်း၊ စတ္တာရော=လေးပါးကုန်သော၊ ဧတေ ပဓာနာ=ဤဝိရိယတို့ကို၊ အာဒိစ္စဗန္ဓုနာ=နေမင်း၏ ဆွေမျိုးဖြစ်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဒေသိတာ=ဟောတော်မူအပ်ကုန်ပြီ၊ ယေဟိ=ယင်းဝိရိယလေးပါးတို့ဖြင့်၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ အာတာပီ=ကိလေသာတို့ကို ပူပန်လောင်ကျွမ်းစေတတ်သော ဝိရိယရှိသော၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ ဒုက္ခသ=ဝဋ်ဒုက္ခ၏၊ ခယံ=ကုန်ရာအရဟတ္တဖိုလ်သို့၊ ပါပုဏော=ရောက်နိုင်၏။ ဣတိ (အဝေါစ) စတုတ္ထံ။

၅-ပညတ္တိသုတ်

၁၅။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အဂ္ဂပညတ္တိယော=အမြတ်ဆုံးပုဂ္ဂိုလ်ဟု ပြောဆိုသတ်မှတ် ပညတ်ခြင်းတို့သည်၊ ဣမာ စတသော=ဤလေးမျိုးတို့တည်၊ စတသော=လေးမျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမာ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အတ္တဘာဝိနံ=ကြီးမားသော ခန္ဓာကိုယ် အတ္တဘောရှိသော သတ္တဝါတို့တွင်၊ ရာဟု=ရာဟုမည်သော၊ ယဒိဒံ (ယော အယံ) အသုရိန္ဒော=အကြင်အသုရိန်သည်၊ ဝါ=အကြင် အသုရာနတ်ဘုရင်မင်းသည်၊ (အတ္တိ=ရှိ၏) ဧတံ (ဧသော)=ဤရာဟုအသုရိန်သည်၊ အဂ္ဂံ (အဂ္ဂေါ)=သာလွန်ထူးမြတ်ဆုံး ပုဂ္ဂိုလ်ပေတည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကာမဘောဂီနံ=ကာမဂုဏ်စည်းစိမ် ခံစားသောလူတို့တွင်၊ မန္ဓာတာ=မန္ဓာတုမည်သော၊ ယဒိဒံ (ယော အယံ)ရာဇာ=အကြင်စကြဝဠာမင်းသည်၊ (အတ္တိ=၏) ဧတံ (ဧသော)=ဤမန္ဓာတု စကြဝဠာမင်းသည်၊ အဂ္ဂံ (အဂ္ဂေါ)=သာလွန်ထူးမြတ်ဆုံးပုဂ္ဂိုလ်ပေတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊

အာဓိပတေယျာနံ=အကြီးအကဲ အရာဌာနကို ပြုလုပ်သူတို့တွင်၊ ဝါ=အကြီးအကဲ ပြုလုပ် အုပ်ချုပ်သူတို့တွင်၊ ပါ ပိမာ=ယုတ်မာသော သဘောရှိသော၊ ယဒိဒံ (ယော အယံ) မာရော=အကြင် မာရ်နတ်သည်၊ (အတ္ထိ) ဧတံ (ဧသော)=ဤ မာရ်နတ်သည်၊ အဂ္ဂံ (အဂ္ဂေါ)=သာလွန် ထူးကဲသော ပုဂ္ဂိုလ်ပေတည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သဒေဝကေ=အောက်ကာမာဝစရ နတ်ပြည်ငါးထပ်ရှိ နတ်အပေါင်းနှင့်လည်း တကွဖြစ်သော၊ သမာရကေ=မာရ်မင်းအမှူးထား ဝသဝတ္တီဘုံသား နတ်အပေါင်းနှင့်လည်းတကွဖြစ်သော၊ သဗြဟ္မကေ=(၂၀)သော ဗြဟ္မာအပေါင်းနှင့်လည်း တကွဖြစ်သော၊ လောကေ=သြကာသ လောကတွင် လည်းကောင်း၊ [တိကနိပါတ်စာပိုဒ် (၆၄)ဝေနာဂပုရသုတ်၌လည်းကြည့်] သဿမဏ ဗြာဟ္မဏိယာ=သမဏ, ဗြာဟ္မဏတို့နှင့်လည်း တကွဖြစ်သော၊ ဝါ=ဤသာသနာ တော်၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ရဟန်းပုဏ္ဏား, မကောင်းမှုတို့ကို ငြိမ်းစေပြီးသော ရဟန္တာ, မကောင်းမှုတို့ကို ပယ်ရှားမျောသွားစေပြီးသော သူတော်ကောင်းတို့နှင့်လည်း တကွဖြစ်သော၊ သဒေဝမနုဿာယ=သမ္မုတိနတ် တည်းဟူသော လူမင်း, ထိုလူမင်းနှင့် သမဏဗြာဟ္မဏတို့မှ ကြွင်းကျန်သော လူတို့နှင့်လည်းတကွဖြစ်သော၊ ပဇာယ=သတ္တဝါအပေါင်းတွင် လည်းကောင်း။

အရဟံ=ကိလေသာတို့မှ ဝေးကွာတော်မူသော၊ သမ္မာသမ္မုဒ္ဓေါ=အမှား မပါ, မှန်စွာပိုင်နိုင်, ကိုယ်တိုင်စထွင်, ကုန်စင်ခပင်း, ကျန်ကြွင်းမရှိသိမြင်တော် မူသော၊ တထာဂတောဟေ=မြတ်စွာဘုရားကို၊ အဂ္ဂं (အဂ္ဂေါ)=လောကီ လောကုတ္တရာ ဂုဏ်အားဖြင့် သာလွန်ထူးမြတ်ဆုံး ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ အက္ခာယတိ=ဆိုအပ်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အဂ္ဂပညတ္တိယော=တို့သည်၊ ဣမာ စတသော=တို့တည်း၊ ဣတိ (အဝေါစ)

အတ္ထာဘာဝိနံ=တို့တွင်၊ ရာဟု=ရာဟုအသုရိန်သည်၊ အဂ္ဂं(အဂ္ဂေါ)=တည်း၊ ကာမဘောဂိနံ=တို့တွင်၊ မန္ဒာတာ=မန္ဒာတ်စကြာမင်းသည်၊ အဂ္ဂं(အဂ္ဂေါ)=တည်း၊ ဣဒ္ဓိယာ=နတ်စည်းစိမ်၏ ပြည့်စုံခြင်းအားဖြင့် လည်းကောင်း၊ ယသသာ=အခြံ အရံအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဧလံ (ဧလန္ဓာနံ)=ထွန်းလင်း တောက်ပကုန်သော၊ အာဓိပတေယျာနံ=တို့တွင်၊ မာရော=သည်၊ အဂ္ဂं(အဂ္ဂေါ)=တည်း၊ [ဧလံ၌ ပဌမာဝိဘတ်ကို ဆဋ္ဌိနိဒ္ဒါရဏ အနက်ဟောဟု သော်လည်းကောင်း, ဆဋ္ဌီဝိဘတ်မှ ပဌမာဝိဘတ်သို့ ပြောင်းလဲလာသော ဝိဘတ္တိဝိပလ္လာသပုဒ် ဟုသော်လည်းကောင်း သိစေလို၍ အဋ္ဌကထာ၌ ဧလံကို ဧလန္ဓာနံ-ဟု ဖွင့်သည်]

ဥဒ္ဓံ=၌လည်းကောင်း ॥ပ॥ ဂတိ=ဖြစ်ပေါ်တည်နေခြင်းသည်၊ ယာဝတာ=အကြင်မျှလောက် ပမာဏရှိ၏၊ (တာဝတော=ထိုမျှလောက် ပမာဏ

ရှိသော) သဒေဝကဿ=နတ်ဗြဟ္မာနှင့် တကွဖြစ်သော၊ လောကဿ=တလောကလုံးတွင်၊ ဝါ=တလောကလုံးထက်၊ ဗုဒ္ဓေါ=မြတ်စွာဘုရားကို၊ အဂ္ဂေါ=သာလွန်ထူးမြတ်ဆုံးပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ ပဝုစ္စတိ=ဆိုအပ်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ပဋ္ဌမံ။

၆–သောခုမ္မသုတ်

၁၆။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သောခုမ္မာနိ=သောခုမ္မဉာဏ်တို့သည်၊ ဝါ=မမြဲခြင်းစသော သိမ်မွေ့သော လက္ခဏာတို့ကို ထွင်းဖောက်သိမြင်တတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်တို့သည်၊ [သုခုမာနိ အနိစ္စတာဒိလက္ခဏာနိ ပဋိဝိဇ္ဈန္တိ] သောခုမ္မာနိ] ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခု=သည်၊ ပရေမေန=မြတ်သော၊ ရူပသောခုမ္မေန=ရူပသောခုမ္မဉာဏ်နှင့်၊ ဝါ=ရုပ်၌ မမြဲခြင်းစသော သိမ်မွေ့သောလက္ခဏာကို ပိုင်းခြားယူဝင် သိမြင်တတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့်၊ [အနုလောမဉာဏ်တိုင်အောင်သော ဝိပဿနာဉာဏ်တည်း] သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ [သုခုမာနိ အနိစ္စတာဒိ လက္ခဏာနိ ပရိဂ္ဂဏှာတိတိ သောခုမ္မံ၊ ရူပေ သောခုမ္မံ ရူပသောခုမ္မံ] တေန စ ရူပသောခုမ္မေန=ထိုရူပသောခုမ္မဉာဏ်မှလည်း၊ အည်=အခြားသော၊ ဥတ္တရိတရံ ဝါ=ထို့ထက် ထူးချွန်လွန်ကဲသည်လည်း ဖြစ်သော၊ ပဏီတတရံ ဝါ=ထို့ထက် မြင့်မြတ်သည်လည်းဖြစ်သော၊ ရူပသောခုမ္မံ=ရူပသောခုမ္မဉာဏ်ကို၊ နသမနုပဿတိ=မမြင်၊ [အနုလောမဉာဏ်အဆင့်ထက် မြင့်သော ဝိပဿနာဉာဏ် (ရူပသောခုမ္မဉာဏ်) မရှိတော့သောကြောင့် မမြင်] ။ပ။ နဝတ္ထေတိ=မတောင့်တ။

(ဘိက္ခု=သည်) ပရေမေန=သော၊ ဝေဒနာသောခုမ္မေန=ဝေဒနာသောခုမ္မဉာဏ်နှင့်၊ ဝါ=ဝေဒနာ၌ မမြဲခြင်းအစရှိသော သိမ်မွေ့သော လက္ခဏာကို ပိုင်းခြားယူဝင် သိမြင်တတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့်၊ သမန္နာဂတော=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ တေန စ ဝေဒနာသောခုမ္မေန=ထိုဝေဒနာ သောခုမ္မဉာဏ်မှလည်း ။ပ။ (ဘိက္ခု=သည်) ပရေမေန=သော၊ သညာသောခုမ္မေန=သညာသောခုမ္မဉာဏ်နှင့်၊ ဝါ=သညာ၌ မမြဲခြင်းစသော သိမ်မွေ့သော လက္ခဏာကို ပိုင်းခြားယူဝင်သိမြင်တတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် ။ပ။ (ဘိက္ခု=သည်) ပရေမေန=သော၊ သခ်ါရသောခုမ္မေန=သခ်ါရသောခုမ္မဉာဏ်နှင့်၊ ဝါ=သခ်ါရတို့၌ မမြဲခြင်း... ဉာဏ်နှင့်။ပ။

ရူပသောခုမ္မတံ=ရူပကွန္ဓာ၏ သိမ်မွေ့သည် အဖြစ်ကို၊ [သုခုမသ ဘာဝေါ သောခုမ္မံ၊ သောခုမ္မံ ဇဝ သောခုမ္မတာ၊ ရူပဿ သောခုမ္မတာ ရူပသော ခုမ္မတာ] ဥတ္တာ=သိ၍၊ (သိမ်မွေ့သော လက္ခဏာကို ပိုင်းခြားယူတတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့်သိ၍) ဝေဒနာနံ=ဝေဒနာတို့၏၊ သမ္ဘဝံ

စ=ဖြစ်ကြောင်း တဏှာကို လည်းကောင်း၊ ယတော=အကြင်တဏှာဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ သညာ=သညာကွန္ဓာသည်၊ သမုဒေတိ=ဖြစ်၏၊ (တဿ=ထိုသညာကွန္ဓာ၏ ဖြစ်ကြောင်း တဏှာကိုလည်းကောင်း) ယတ္ထ=အကြင်နိဗ္ဗာန် အရပ်၌၊ (သညာ=သညာကွန္ဓာသည်) အတ္ထံ=ချုပ်ခြင်းသို့၊ ဂစ္ဆတိ=ရောက်၏ ၊(တဿ=ထိုသညာကွန္ဓာ၏ ချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်အရပ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဥတ္တာ=သိ၍)

သခ်ါရေ=သခ်ါရတို့ကို၊ ပရတော=သူစိမ်းပြင်ပ, အနိစ္စဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခတော=ဒုက္ခဟူ၍လည်းကောင်း၊ နော စ အတ္တတော=အသက်ရှင်အတ္တကောင် မဟုတ်ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဝါ=အနတ္တဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဥတ္တာ=သိ၍၊ ဝေ=စင်စစ်ကေန် အမှန်အားဖြင့်၊ သမ္မဒ္ဒသော=ကောင်းစွာသိမြင်သော၊ သန္တော= ကိလေသာအပူဝေး၍ ငြိမ်းအေးသော၊ သန္တိပဒေ=ငြိမ်းအေးသောနိဗ္ဗာန်၌၊ ရတော=မွေ့လျော်သော၊ သ(သော) ဘိက္ခု=ထိုရဟန်းသည်၊ သဝါဟိနိ= စစ်သည် ဗိုလ်ပါနှင့် တကွဖြစ်သော၊ မာရံ=ကိလေသမာရ်, သူပုန်ရန်ကို၊ ဇေတွာ=အောင်မြင်ပြီး၍၊ အန္တိမံ=နောက်ဆုံးဘဝ၌ဖြစ်သော၊ ဒေဟံ= ခန္ဓာကိုယ်ကို၊ ဓာရေတိ=ဆောင်၏၊ ဣတိ (အဝါစ) ဆဋ္ဌံ။

၇–ပဌမအဂတိသုတ်

၁၇။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အဂတိဂမနာနိ=အဂတိလိုက်ခြင်းတို့သည်၊ ဝါ= မလိုက်ပါထိုက်သောအရာကို လိုက်ပါပြုလုပ်ခြင်းတို့သည်၊ ဝါ=ဘက်လိုက်ခြင်း တို့သည်။ပ။ ဆန္ဒာ=ချစ်ခင်ခြင်းကြောင့်၊ အဂတိ=မလိုက်ပါထိုက်သောအရာကို၊ ဝါ=မပြုလုပ်ထိုက်သောအရာကို၊ ဂစ္ဆတိ=လိုက်ပါပြုလုပ်၏၊ ဒေါသာ=စိတ်ဆိုး မုန်းတီးခြင်းကြောင့်၊ အဂတိ=ကို၊ ဝါ=ကို၊ ဂစ္ဆတိ=၏၊ မောဟာ=မသိ နားမလည်ခြင်းကြောင့်။ပ။ ဘယာ=ကြောက်ရွံ့ခြင်းကြောင့်။ပ။ ဣတိ (အဝါစ)

(တနည်း) ဆန္ဒာ=ချစ်ခင်ခြင်းကြောင့်၊ အဂတိ=ကို၊ ယံ ဂစ္ဆတိ= အကြင်လိုက်ပါပြုလုပ်၏ ။(ဆန္ဒာ=ကြောင့်၊ တံ အဂတိဂမနံ=ထိုအဂတိလိုက်ခြင်း လည်းကောင်း၊ ဝါ=ထိုမလိုက်ပါ မပြုလုပ်ထိုက်သောအရာကို လိုက်ပါပြုလုပ်ခြင်း လည်းကောင်း) ဒေါသာ=ကြောင့်၊ အဂတိ=ကို၊ ဝါ=ကို၊ ယံ ဂစ္ဆတိ=အကြင် လိုက်ပါပြုလုပ်၏၊ (ဒေါသာ=ကြောင့်၊ တံ အဂတိဂမနံ=လည်းကောင်း) မောဟာ=ကြောင့်၊ အဂတိ=ကို၊ ယံ ဂစ္ဆတိ=၏၊ (မောဟာ=ကြောင့်၊ တံ အဂတိဂမနံ=လည်းကောင်း) ဘယာ=ကြောင့်၊ အဂတိ=ကို၊ ယံ ဂစ္ဆတိ=၏၊ (ဘယာ=ကြောင့်၊ တံအဂတိဂမနံ=ထိုအဂတိလိုက်ခြင်းလည်းကောင်းတည်း၊ ဝါ=လည်းကောင်းတည်း) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အဂတိဂမနာနိ=တို့သည်၊ဣမာနိ စတ္တာရိ=တို့တည်း၊ ဣတိ (အဝါစ)

[ဂါထာ] ယော=အကြင်သူသည်၊ ဆန္ဒာ=ချစ်ခင်ခြင်းကြောင့်လည်း ကောင်း၊ ဒေါသာ=လည်းကောင်း၊ ဘယာ= လည်းကောင်း၊ မောဟာ= လည်းကောင်း၊ ဓမ္မံ=အမှန်သဘောကို၊ အတိဝတ္တတိ=ကျော်လွှား၏၊ တဿ= ထိုသူ၏၊ ယသော=အခြံအရံ, အကျော်စောသည်၊ [ကိတ္တိယသ, ပရိဝါရယသ နှစ်မျိုးလုံးတည်း] ကာဠပက္ခေ=လဆုတ်ပက္ခ၌၊ ဝါ=လဆုတ်ရက်ပိုင်း၌၊ စန္ဒိမာ ဂ္ဂဝ=လကဲ့သို့၊ နိဟီယတိ=ဆုတ်ယုတ်၏၊ ဣတိ (အဝေါစ) သတ္တမံ။

ဝ၈ (စာပိုဒ်)။ ၈–ဒုတိယအဂတိသုတ်။ ။နာဂတိဂမနာနိ=အဂတိ မလိုက်စားခြင်းတို့သည်။ ဝါ=မလိုက်ပါထိုက်သောအရာကို မလိုက်ပါ မပြုလုပ်ခြင်း တို့သည်။ပ။ ဆန္ဒာ=ကြောင့်၊ အဂတိ=ကို၊ နု ဂစ္ဆတိ=မလိုက်ပါ မပြုလုပ်၊ [တနည်း–ဆန္ဒာ=ကြောင့်၊ အဂတိ=ကို၊ ယံ နု ဂစ္ဆတိ=အကြင် မလိုက်ပါမပြုလုပ်၊ (ဆန္ဒာ=ကြောင့်၊ တံ နာဂတိဂမနံ=ထိုအဂတိ မလိုက်စားခြင်း လည်းကောင်း၊ ဝါ=လည်းကောင်း) ဤသို့စသည်ဖြင့် တနည်းဆိုလိုကဆိုပါ] ။ပ။နာတိဝတ္တတိ=မကျော်လွှား၊ တဿ=ထိုသူ၏၊ ယသော=သည်၊ သုက္ကပက္ခေ=လဆန်းရက်ပိုင်း၌၊ စန္ဒိမာ=လသည်၊ အာပူရတိ ဂ္ဂဝ=ပြည့်ဖြိုးတိုးပွားသကဲ့သို့၊ အာပူရတိ= ပြည့်ဖြိုးတိုးပွား၏၊ ဣတိ (အဝေါစ) အဋ္ဌမံ၊ နဝမံ။

၁၀–ဘတ္တုဒ္ဒေသကသုတ်

၂၀။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ စတူဟိ=လေးပါးကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ=တရား တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတောပြည့်စုံသော၊ ဘတ္တုဒ္ဒေသကော=ဆွမ်းညွှန်ရဟန်းကို၊ (စာရေးတံ ဆွမ်းစသည်ကို ထေရ်စဉ်, ဝါစဉ်ညွှန်ပြ အလှည့်ချသောရဟန်းကို) အာဘတံ=တနေ့ရာရာသို့ ဆောင်ယူ၍၊ နိက္ခိတ္တော ယထာ=ချထားအပ်သကဲ့သို့၊ ဧဝံ=ဤအတူ၊ (အတ္တနော=မိမိ၏၊ ကမ္မုနာ=အကုသိုလ်ကံသည်) နိရယေ= ငရဲ၌၊ နိက္ခိတ္တော=ချထားအပ်၏၊ ဝါ=ချထားခံရ၏၊ ကတမေဟိ စတူဟိ= အာဘယ်လေးပါးတို့နှင့် နည်းဟူမူ [တနည်း– ကတမေဟိ=အာဘယ်မည် ကုန်သော၊ စတူဟိ=ကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတောသော၊ ဘတ္တုဒ္ဒေသကော=ကို၊ အာဘတံ=၍၊ နိက္ခိတ္တော ယထာ=ကဲ့သို့၊ ဧဝံ=တူ၊ (အတ္တနော=၏၊ ကမ္မုနာ=သည်) နိရယေ=၌၊ နိက္ခိတ္တော=ချထားအပ် သနည်းဟူမူ]

(ဘတ္တုဒ္ဒေသကော=သည်) ဆန္ဒာ=ကြောင့်၊ အဂတိ=ကို၊ ဂစ္ဆတိ=၏ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စတူဟိ=ကုန်သော၊ ဣမေဟိ ဓမ္မေဟိ=ဤတရားတို့နှင့်။ပ။ နိရယေ=၌၊ နိက္ခိတ္တော=၏ ။ပ။အာဘတံ=၍၊ နိက္ခိတ္တော ယထာ=ကဲ့သို့၊ ဧဝံ=တူ၊ (အတ္တနော=၏၊ ကမ္မုနာ=ကုသိုလ်ကံသည်) သဂ္ဂေ=နတ်ပြည်၌၊ နိက္ခိတ္တော= ၏ ။ပ။

[ဂါထာ] ယေကေစိ=ကြွင်းမဲ့ညဿုံ အားလုံးစုံကုန်သော၊ ဧနာ=သတ္တဝါတို့သည်၊ ကာမေသု=ဝတ္ထုကာမတို့၌၊ အသညတာ=(ကိလေသာကာမတို့မှ) မစောင့်စည်း မထိန်းသိမ်းကုန်သည်၊ ဝါ=ကိလေသာကာမ မဖြစ်အောင် မချုပ်တည်းကုန်သည်၊ [အဋ္ဌကထာ၌ "ဝတ္ထုကာမေသု ကိလေသကာမေဟိ အသံယတာ"ဟူသော အဖွင့်ဝါကျမှ "ကိလေသကာမေဟိ" ဟူသော အပါဒါန်သည် (ပါ၊ပါ စိတ္တံ နိဝါရယေ–၌ကဲ့သို့) အနိစ္စိတ အပါဒါန်တည်း] အဓမ္မိကာ=တရား သဘောမ၌ မယှဉ်ကုန်သည်၊ ဝါ=တရားမစောင့်ကုန်သည်၊ အဓမ္မဂါရဝါ=တရားတော်၌ ရိုသေလေးစားခြင်း မရှိကုန်သည်၊ (တရား၌ အလေးဂရပြုသောသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်သော ရိုသေလေးစားခြင်း မရှိကုန်သည်) ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။

(တေ ဧနာ=ထိုသတ္တဝါတို့သည်) ဆန္ဒာ=ချစ်ခင်ခြင်းကြောင့် လည်းကောင်း၊ ဒေါသာ=လည်းကောင်း၊ မောဟာ စ=လည်းကောင်း၊ ဘယာ=လည်းကောင်း၊ (အဂတိ=ကို) ဂါမိနော=လိုက်ပါပြုလုပ်ကြကုန်၏၊ ဧသ (ဧသော)=ဤသို့သော သူယုတ်မာအပေါင်းကို၊ ပရိသာကသဏ္ဌော=ပရိသတ် အမှိုက်သရိုက်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ဆိုအပ်၏၊ ဟာနတာ=ကြွင်းမဲ့ညဿုံ အကုန်အစင် သိမြင်တော်မူသော၊ သမဏောန=ရဟန်းတော် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည်၊ ဧဝံ ဟိ=ဤအတိုင်းပင်၊ ဝုတ္တံ=ဟောတော်မူအပ်ပြီ။

ဟိ=ချီးမွမ်းဖွယ်ရာ သူတော်ကောင်းပရိသတ်ကို ဟောတော်မူပေအုံ့၊ (ယသ္မာ=အကြောင့်ကြောင့်) ယေ=အကြင် ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ဓမ္မေ=အကျင့်သီလတရား၌၊ ဌိတာ=တည်မြဲကုန်၏။ ပါပကံ=ယုတ်မာညစ်ကျေး မကောင်းမှုကို၊ နာ ကရောန္တိ=မပြုလုပ်ကုန်၊ ဆန္ဒာ စ=ချစ်ခင်ခြင်းကြောင့်လည်း၊ (အဂတိ=ကို) နဂါမိနော=မလိုက်ပါ မပြုလုပ်ကုန်၊ ဒေါသာ စ=လည်း၊ (အဂတိ=ကို) နဂါမိနော=ကုန်၊ မောဟာ စ=လည်း၊ (အဂတိ=ကို) နဂါမိနော=ကုန်၊ ဘယာ စ=လည်း၊ (အဂတိ=ကို) နဂါမိနော=ကုန်၊ တသ္မာ=ထိုကြောင့်၊ (ထိုသို့ အကျင့်သီလ၌ တည်မြဲ၍ မကောင်းမှုရှောင်းရှား, အဂတိမလိုက်စားကြကုန်သည် အဖြစ်ကြောင့်) တေ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ (အကျင့်သီလ၌ တည်မြဲ၍ မကောင်းမှုရှောင်းရှား အဂတိမလိုက်စားသော ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်) ပသံသိယာ=ချီးမွမ်းထိုက်ကုန်သော၊ သပ္ပုရိသာ=သူတော်ကောင်းတို့ပေတည်း။

ပန=ထို့အပြင်၊ ဧသ (ဧသော)=ဤသို့သော သူတော်ကောင်း အပေါင်းကို၊ ပရိသာယ=ပရိသတ်၏၊ မင်္ဂလာ=သန့်ရှင်းကြည်လင်, သူတော်စင်အပေါင်းဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏၊ ဟာနတာ=သော၊ သမဏောန=သည်၊ ဧဝံဟိ=ပင်၊ ဝုတ္တံ=ပြီ၊ ဣတိ(အဝေါစ) ဒသမံ=တည်း၊ ဒုတိယော=နှစ်ခုမြောက်သော၊ စရဝဂ္ဂေါ=စရဝဂ်တည်း။

၃-ဥရဝေလဝဂ်

၁-ပထမဥရဝေလသုတ်

၂၁။ (ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား၊ ဣဒံ=ဤပဌမဥရဝေလသုတ်ကို) ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝါ=ဤ ယခုလျှောက်ထားမည့်အတိုင်း၊ မေ=တပည့်တော်သည်၊ သုတံ=(မြတ်စွာဘုရား အထံတော်မှ) နာယူမှတ်သား ထားအပ်ပါပြီ၊ (ကထံ=အဘယ်သို့၊ သုတံ=နာယူမှတ်သားထားအပ်သနည်းဟူမူ) ဧကံ=တပါးသော၊ သမယံ=အခါ၌၊ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ သာဝတ္ထိယံ=သာဝတ္ထိမြို့တော်အနီး၌၊ ဇေတဝနေ=ဇေတဝန်မည်သော၊ အနာထပိဏ္ဍိကဿ=အနာထပိဏ်သူဌေး၏၊ အာရာမေ=ကျောင်းတိုက်၌၊ ဝိဟရတိ=သီတင်းသုံးနေတော်မူ၏။ တတြ=ထိုအခါ၌၊ (ဇေတဝန်ကျောင်းတိုက်၌ မြတ်စွာဘုရား သီတင်းသုံးနေတော်မူရာ ထိုအခါ၌) ဝါ=မြတ်စွာဘုရား သီတင်းသုံးနေတော်မူရာဖြစ်သော ထိုဇေတဝန်ကျောင်းတိုက်၌၊ ဘဂဝါ=သည်၊ ဘိက္ခူ=တို့ကို၊ [ထို့နောက် ဤစတုက္ကနိပါတ်စာပိုဒ်(၁)သုတ်ကြည့်]

ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ဧကံ=တပါးသော၊ သမယံ=အခါ၌၊ [ဧကမိဒါဟံ=ဧကံ+ဣဒံ+အဟံ–ဟူ၍ ပုဒ်ဖြတ်၊ ဣဒံကား အနက်မရှိ နိပါတ်မျှသာ] အဟံ=ငါဘုရားသည်၊ ဥရဝေလာယံ[1]=ကြီးမားမြင့်မောက်သော ကမ်းပါးနှင့်တူသော သဲစုသဲပုံကြီး၌၊ ဝါ=ကမ်းပါးအလား, ကြီးမားမြင့်မောက်သော သဲစုသဲပုံ၌၊ ဝါ=စည်းကမ်းအပိုင်းအခြားကို ကျော်လွန်ခြင်းကြောင့် ထမ်းဆောင်အပ်သော သဲစုသဲပုံကြီး၌၊ ဝါ=ဥရဝေလာတောင်၌၊ နေရဉ္ဇရာယ[2]=

၁။ ဥရဝေလာ။ ။ဥရ=ကြီးမားမြင့်မောက်သော+ဝေလာ=ကမ်းပါး။ ဥရဝေလာ ဝိယ မဟန္တော ဝေလာတရော ဝိယာတိ ဥရဝေလာ=ကြီးမားမြင့်မောက်သော ကမ်းပါးနှင့်တူသော ကြီးစွာသော သဲစုသဲပုံ။ (တနည်း) ဝေလာ ဝိယာတိ ဝေလာ=ကမ်းပါးနှင့်တူသော သဲစုသဲပုံ၊ ဥရ မဟန္တီ ဝေလာ ဥရဝေလာ=ကမ်းပါးအလား, ကြီးမားမြင့်မောက်သော သဲပုံ။

(တနည်း) ဝေလာယ=စည်းကမ်းအပိုင်းအခြားကြောင့်၊ ဝါ=စည်းကမ်းအပိုင်းအခြားကို ကျော်လွန်ခြင်းကြောင့်၊ (အာဟရာ=ထမ်းဆောင်အပ်သော) ဥရ=သဲတည်း။ ဤသို့ ဝစနတ္ထပြု၊ အာဟဋပုဒ်ကျေ၏။ ဤနည်း၌ ဝေလာဥရ–ဟုဆိုလိုလျက် ဥရဝေလာဟု ရှေ့နောက်ပြန်ထားသည်။

၂။ နေရဉ္ဇရာ။ ။နေရဉ္ဇရာယ=ညွှန်မှော်စသော အပြစ်ကင်း၍ သန့်ရှင်းသောရေရှိသည် အဖြစ်ကြောင့် နေရဉ္ဇရာမည်သော၊ [နေ+ဧလ(အပြစ်)+ဧလ(ရေ)။ နတ္ထိ ဧလံ ဒေါသော ယဿ ဧလသာတိ နေလံ၊ နေလံ ဧလံ ယတ္တ နဒီယန္တိ နေလဉ္စလာ၊ ထို့နောက် လကိုရပြု၍ နေရဉ္ဇရာ–ဟု ရပ်ပြီး၏] ဝါ=စိမ်းညိုသောရေရှိသည် အဖြစ်ကြောင့် နေရဉ္ဇရာမည်သော၊ [နီလ=စိမ်းညိုသော(ပြာသော)+ဧလ=ရေ။ နီလံ ဧလံ ယတ္တ နဒီယန္တိ နီလဉ္စလာ=နေရဉ္ဇရာ။

နေရာ့ဌာနမည်သော၊ နဒ္ဓာ=မြစ်၏၊ တီရေ=ကမ်းနား၌၊ အဘိသမ္ဘုဒ္ဓေါ=သစ္စာလေးပါးတရားတို့ကို ကိုယ်တိုင်စထွင် သိမြင်တော်မူပြီးသည်၊ ဝါ=အားလုံးသော တရားတို့ကို ကိုယ်တိုင်စထွင်သိမြင်တော်မူပြီးသည်၊ ဝါ=ဘုရား ဖြစ်တော်မူပြီးသည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ပဌမံ=ရှေးဦးစွာ၊ (အခြားသော အရပ်ဒေသတို့၌ သီတင်းသုံးနေတော်မမူမီ ရှေးဦးအစ ပဌမဆုံးပင်)[3] အဇပါလနိဂြောဓေ[4]= အဇပါလမည်သော ပညောင်ပင်အောက်၌၊ ဝိဟာရာမိ= သီတင်းသုံးနေတော်မူ၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ရဟောဂတသေ=ဆိတ်ငြိမ်ရာသို့ကပ်ရောက်တော်မူလျက်၊ ပဋိသလ္လီနသေ=တပါးတည်း ကိန်းအောင်းတော်မူသော၊ ဝါ=အာရုံများစွာ,

---

၁။ **ပဌမာဘိသမ္ဘုဒ္ဓေါ။** ။ပဌမံ၌ ကြိယာဝိသေသနအနက်ဟော ဒုတိယာဝိဘတ်ကိုချေ၍ အဘိသမ္ဘုဒ္ဓေါနှင့် သန္ဓိစပ်ပြီးလျှင် ပဌမံကို ဝိဟာရာမိ၌ လည်းကောင်း, အဘိသမ္ဘုဒ္ဓေါကို ဟုတ္တာဟူသော ပါဌသေသ၌လည်းကောင်း စပ်ရမည်အဖြစ်ကို ဌ, ဋီတို့ဖွင့်ကြ၏။ ပဌမာဘိသမ္ဘုဒ္ဓေါတိ ပဌမံ အဘိသမ္ဘုဒ္ဓေါ၊ အနုနာသိကလောပေနာယံ နိဒ္ဒေသော၊ တေနေဝါဟ "သမ္ဘုဒ္ဓေါ ဟုတ္တာ ပဌမမေဝါ" တိ၊ ပဌမန္တိ စ ဘာဝနပုံသကနိဒ္ဒေသော၊ တသ္မာ အဘိသမ္ဘုဒ္ဓေါ ဟုတ္တာ ပဌမံ အဇပါလနိဂြောဓေ ဝိဟာရာမိတိ ဇဝမေတ္တ သမ္ဗန္ဓော ဝေဒိတဗ္ဗော။

ဤနေရာ၌ ပဌမံပုဒ်နှင့်စပ်၍ ဆိုဖွယ်ရှိသေး၏၊ မြတ်စွာဘုရားသည် ဘုရားဖြစ်တော်မူပြီး၍ လေးသတ္တာဟာ (၂၈–ရက်) ကျော်လွန်ပြီးနောက် ပဌမသတ္တာဟာ အတွင်း (၂၉–ရက်နှင့် ၃၅–ရက်အတွင်း)၌ ဤအဇပါလ ပညောင်ပင်အောက်၌ သီတင်းသုံးနေတော်မူ၏၊ ထိုကြောင့် ကျည်းပင်အောက်, လင်းလွန်းပင်အောက်စသော အခြားအရပ်ဒေသတို့၌ သီတင်းသုံးတော်မူခြင်းတို့ကို ထောက်ဆလျှင် ဤအဇပါလ ပညောင်ပင်အောက်၌ သီတင်းသုံးတော်မူခြင်းကို ပဌမဦးဆုံး သီတင်းသုံးတော်မူခြင်းဟု ဆိုနိုင်၏။

သို့သော် ဗောဓိပင်ရင်း၌ သီတင်းသုံးတော်မူပြီးမှ ဤအဇပါလပညောင်ပင်ရင်း၌ သီတင်းသုံးတော်မူခြင်း ဖြစ်သောကြောင့် ဝိနည်းမဟာဝါ ဗောဓိကထာ အဌကထာ၌ ပဌမံကို "သဗ္ဗပဌမံယေဝ"ဟု သဗ္ဗပုဒ်ထည့်စွက်ဖွင့်သကဲ့သို့ ဤသုတ်အဋ္ဌကထာ၌ သဗ္ဗပုဒ်ထည့်စွက်၍ မဖွင့်ခြင်း ဖြစ်ဟန်တူသည်။

၂။ **အဇပါလနိဂြောဓေ** = ဆိတ်ကျောင်းသွားတို့ အရိပ်ခိုနားနေရာ၏ အဖြစ်ကြောင့် အဇပါလမည်သော ပညောင်ပင်အောက်၌၊ ဝါ=ဗေဒင်မန္တန်မရွတ်အံ့နိုင်သော ပုဏ္ဏားအိုတို့ နေရာယူရာ၏ အဖြစ်ကြောင့် အဇပါလမည်သော ပညောင်ပင်အောက်၌၊ ဝါ=အတွင်းဝင်လာ, ဆိတ်များစွာတို့ကို မိမိအရိပ်ဖြင့် စောင့်ရှောက်တတ်သည် အဖြစ်ကြောင့် အဇပါလမည်သော ပညောင်ပင် အောက်၌။ ဤသို့လည်း ဋီကာဝိဂြိဟ်နက် ဆိုလိုက ဆိုနိုင်သေး၏။

စိတ်ကိုခွာ၍, ကောင်းစွာသန့်စင်, စိတ်ကြည်လင်ကြောင်း, ကိန်းအောင်းတော်မူသော၊ [ပဋိ(ပဋိနိ၀တ္တေတွာ)=အာရုံအများ ကျက်စားမှုမှ စိတ်ကိုခွဲခွာ၍+သံ(သမ္မာ)ကောင်းစွာ+လီနသ (နိလီနသ)=ကိန်းအောင်းတော်မူသော] တသ မယ္ဟ=ထိုငါဘုရားမှာ၊ ဧ၀ं=ဤသို့၊ စေတသော=စိတ်၏၊ ပရိ၀ိတက္ကော=အကြံအစည်သည်၊ ဥဒပါဒိ=ဖြစ်ပေါ်လာပြီ၊ (ကိန္တု=အဘယ်သို့၊ ဥဒပါဒိ=ဖြစ်ပေါ်လာသနည်းဟူမူ)

အဂါရ၀ေါ[3]=လေးစားထိုက်သူတို့၌ ရိုသေလေးစားခြင်းမရှိသော၊ ၀ါ=မည်သူ့ကိုမျှ အလေးဂရပြုထိုက်သူ၏အရာ၌ မထားသော၊ အပ္ပတိဿော[4]=မိုခိုထိုက်သော အကြီးအကဲ မရှိသော၊ ၀ါ=မည်သူ့ကိုမျှ အမှီအခို အကြီးအကဲ အရာ၌ မထားသော၊ (ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်) ဒုက္ခံခေါ=ခက်ခဲစွာသာလျှင်၊ ဝိဟရတိ=နေရ၏။ (တဿ=ထို့ကြောင့်) အဟံ= ငါသည်၊ ကံ= အဘယ်မည်သော၊ [သဂါထာ၀ဂ္ဂသံယုတ်(၁၄၀)၌ ကဲ့သို့ "ကံ"ဟုရှိသင့်၏] သမဏံ ၀ါ=မကောင်းမှု အကုသိုလ်တို့ကို ငြိမ်းစေပြီးသော ရဟန်းကို လည်းကောင်း၊ ဗြာဟ္မဏံ ၀ါ=မကောင်းမှုအကုသိုလ်တို့ကို ပယ်ရှား မျောသွား စေပြီးသော သူတော်ကောင်းကိုလည်းကောင်း၊ သက္ကတွာ=ရိုသေသမှု ကောင်းစွာပြု၍၊ ဂရုံကတွာ=အလေးဂရပြု၍၊ ဥပနိဿာယ=မှီခို၍၊ ဝိဟရေယျ နုခေါ= နေရပါမည်နည်း၊ ဣတိ=ဤသို့သောအကြံအစည်သည်၊ (ဥဒပါဒိ=ဖြစ်ပေါ်လာပြီ)

ဘိက္ခ၀ေ=တို့၊ တသ မယ္ဟ=ထိုငါဘုရားမှာ၊ ဧတं=ဤအကြံအစည်သည်၊ အဟောသိ=ဖြစ်ပြန်ပြီ၊ (ကိန္တု=အဘယ်အကြံအစည်သည်၊ အဟောသိ=ဖြစ်ပြန်

၁။ အဂါရ၀ေါ အပ္ပတိဿော။ ။ဂရုနော=ရိုသေ လေးစားထိုက်သူတို့၌ ရိုသေလေးစားသောသူ၏၊ ဘာ၀ေါ=ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ရိုသေလေးစားခြင်းတည်း၊ ဂါရ၀ံ=ခြင်း၊ နတ္ထိ ဂါရ၀ं ယဿတိ အဂါရ၀ေါ။

အပ္ပတိဿောတိ ပတိဿယရဟိတော (ဂရုပဿယရဟိတော) ဟူ၍ ၌,ဌိတိ,ဖွင့်သောကြောင့် မဏ္ဍိမပဏ္ဏာသ်ဌိကာ (၈၂)သာရတ္ထဒီကာ (တ၊၂၃၁)တို့၌ ကဲ့သို့ "ပတိ+သိဓာတ်"ဖြင့် ပတိဿိယတီတိ ပတိဿော (မှီခိုထိုက်, အလေးဂရပြုထိုက်သောပုဂ္ဂိုလ်)ဟုလည်း ဝစနတ္ထပြုသင့်၏၊ ထို့နောက် "နတ္ထိ ပတိဿော ယဿတိ အပ္ပတိဿော"ဟု ဝစနတ္ထပြု။

ဌိကာ၌ သုဓာတ်ဖြင့် ပတိဿ၀တိ ဂရုနော အာဏာ သမ္ပဋိစ္ဆတိတိ ပတိဿော၊ နု ပတိဿော အပ္ပတိဿော–ဟု ဝစနတ္ထပြု၏။ "အပ္ပတိဿော=အလေးဂရပြုထိုက်သောသူ၏ အမိန့်အာဏာကို မနာခံသော"ဟု အနက်ဆိုပါ။ ပတိဿတိ–ဟု မရှိသင့်၊ သံယုတ်ဌိကာ (ပ–၂၃၈)အတိုင်း ပတိဿ၀တိ–ဟု ရှိစေ၊ ပဋ္ဌာနပါတ်စာပိုဒ် (၉)သုတ်လည်း ကြည့်။

သနည်း ဟူမူ)အဟံ=ငါသည်၊ အပရိပူရဿ=မပြည့်စုံသေးသော၊ သီလက္ခန္ဓဿ=သီလအစုအဝေး၏။ ဝါ=သီလဂုဏ်၏၊ ပါရိပူရိယာ=ပြည့်စုံခြင်းငှာ၊ အည=ငါဘုရားမှ တပါးတခြားသော၊ သမဏဝါ=ကို လည်းကောင်း။ပ။ဝိဟရေယျုံ=နေလို၏၊ ပန=ထိုသို့ပင် နေလိုပါသော်လည်း၊ ["ယမဟံ သက္ကတွာ"ဟူသော နောက်ဝါကျသို့သွားအုံ့] အဟံ=ငါသည်၊ ယံ သမဏ ဝါ=အကြင်မကောင်းမှုတို့ကို ငြိမ်းစေပြီးသော ရဟန်းကိုလည်းကောင်း၊ ယံ ဗြာဟ္မဏ ဝါ=အကြင်မကောင်းမှုတို့ကို ပယ်ရှားမျောသွားစေပြီးသော သူတော်ကောင်းကိုလည်းကောင်း၊ သက္ကတွာ=၍၊ ဂရုံကတွာ=၍၊ ဥပနိဿာယ=၍၊ ဝိဟရေယျုံ=နေရာ၏။

["နု ခေါ ပနာဟံ ပဿာမိ" အစချီသော ဝါကျသို့ ပြန်လာခဲ့အုံ့] အဟံ=ငါသည်၊ သဒေဝကေ=သော၊ သမာရကေ=သော၊ သဗြဟ္မကေ=သော၊ လောကေ=သြကာသ လောကဌ် လည်းကောင်း၊ [စာပိုဒ်(၁၅)ပညတ္တိသုတ်ကြည့်] ။ပ။ ပဇာယ=သတ္တဝါအပေါင်းဌ် လည်းကောင်း၊ အတ္တနာ=ငါဘုရားထက်၊ သီလသမ္ပန္နတရံ=သီလနှင့် သာလွန်၍ ပြည့်စုံသော၊ အည=ငါဘုရားမှ တပါးသော၊ တံ သမဏ ဝါ=ထိုမကောင်းမှုတို့ကို ငြိမ်းစေပြီးသော ရဟန်းကို လည်းကောင်း၊ တံ ဗြာဟ္မဏ ဝါ=ကိုလည်းကောင်း၊ နု ခေါ ပဿာမိ=မြင်တော်မမူ။ပ။ သမာဓိက္ခန္ဓဿ=သမာဓိ အစုအဝေး၏၊ ဝါ=သမာဓိဂုဏ်၏။ပ။ သမာဓိသမ္ပန္နတရံ=သမာဓိနှင့်သာလွန်၍ ပြည့်စုံသော။ပ။ပညာက္ခန္ဓဿ=ပညာအစုအဝေး၏၊ ဝါ=ပညာဂုဏ်၏။ပ။ ဝိမုတ္တိက္ခန္ဓဿ=အရဟတ္တဖိုလ်ဝိမုတ္တိအစုအဝေး၏။ ဝါ=အရဟတ္တဖိုလ်ဝိမုတ္တိဂုဏ်၏။ပ။ ဝိမုတ္တိသမ္ပန္နတရံ=သာလွန်၍ အရဟတ္တဖိုလ် ဝိမုတ္တိနှင့် ပြည့်စုံသော။ပ။

["အပရိပူရဿ ခေါ အဟံ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနက္ခန္ဓဿ ပါရိပူရိယာ" စသော ဝါကျများ မပါလာ၊ အဋ္ဌကထာ၌ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနပုဒ်ကို ဖွင့်ထားသောကြောင့် ပါရမည်သာဖြစ်၏၊ သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ်ပါဠိတော် (၁၄၁)၌လည်းပါ၏]

ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနက္ခန္ဓဿ=အရဟတ္တဖိုလ် ဝိမုတ္တိကို သိတတ်မြင်တတ်သော ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ဟူသော ဂုဏ်၏၊ ပါရိပူရိယာ။ပ။ အတ္တနာ=ငါဘုရားထက်၊ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနသမ္ပန္နတရံ=အရဟတ္တဖိုလ်ဝိမုတ္တိကို သိတတ်မြင်တတ်သော ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်နှင့် သာလွန်၍ ပြည့်စုံသော၊ အည=ငါဘုရားမှ တပါးသော၊ တံ သမဏ ဝါ=ထိုမကောင်းမှုတို့ကို ငြိမ်းစေပြီးသော ရဟန်းကို လည်းကောင်း၊ တံ ဗြာဟ္မဏ ဝါ=ထိုမကောင်းမှုတို့ကို ပယ်ရှားမျောသွားစေပြီးသော သူတော်ကောင်းကိုလည်းကောင်း၊ နခေါ ပဿာမိ=မြင်တော်မမူ၊ ဣတိ=ဤသို့သော အကြံအစည်သည်၊ (အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တသ မယံ=ထို ငါဘုရားမှာ၊ ဧတံ=ဤအကြံအစည်သည်၊ အဟောသိ=ဖြစ်ပြန်ပြီ၊ (ကိန္တိ အဟောသိ) ယွာယံ (ယော အယံ) ဓမ္မော=အကြင် လောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးကို၊ မယာ=ငါသည်၊ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ=ထိုးထွင်းသိမြင်တော်မူအပ်ပြီ၊ အဟံ=ငါဘုရားသည်၊ တမေဝ ဓမ္မံ=(ငါသိမြင်အပ်ပြီးသော) ထိုလောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးကိုသာလျှင် ॥ပ॥ ဥပနိဿာယ=၍၊ ယံနူနာ ဝိဟရေယျံ=နေရပါမူ ကောင်းလေစွာ၊ ဣတိ=ဤသို့သော အကြံအစည်သည်၊ (အဟောသိ=ဖြစ်ပြန်ပြီ)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အထ ခေါ=အကြံအစည်ဖြစ်ရာ ထိုအခါ၌၊ သဟမ္ပတိ= သဟမ္ပတိ မည်သော၊ ဗြဟ္မာ=ဗြဟ္မာသည်၊ စေတသာ=သူ၏စိတ်ဖြင့်၊ မမ=ငါဘုရား၏၊ စေတော ပရိဝိတက္ကံ=စိတ်အကြံအစည်ကို၊ အညာယ=သိ၍၊ ဗလဝါ=အားကောင်းသော၊ ပုရိသော=ယောကျ်ားသည်၊ သမိဉ္ဇိတံ=ကွေးထားအပ်ပြီးသော၊ ဗာဟံ=လက်မောင်းကို၊ ပသာရေယျ သေယျထာပိ နာမ ဝါ=ဆန့်တန်းလိုက်ရာသကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ ပသာရိတံ=ဆန့်တန်းထားအပ်ပြီးသော၊ ဗာဟံ=ကို၊ သမိဉ္ဇေယျ သေယျထာပိ နာမ ဝါ=ကွေးလိုက်ရာသကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ ဧဝမေဝံ=ဤနည်းအသွင် လျင်မြန်စွာပင်၊ ဗြဟ္မလောကေ=ဗြဟ္မာ့ပြည်၌၊ အန္တဓရဟိတော=ကွယ်ပျောက်သည် (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) မမ=ငါဘုရား၏၊ ပုရတော=ရှေ့တော်မှောက်၌၊ ပါတုရဟောသိ=ထင်းရှားပေါ်လာပြီ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အထ ခေါ=ထိုအခါ၌၊ သဟမ္ပတိ=သော၊ ဗြဟ္မာ=သည်၊ ဧကံသံ (ဧကသ္မိံ အံသေ)=တခုသော လက်ပဲဘက် ပခုံးပေါ်၌၊ ဝါ=လက်ပဲတဖက် ပခုံးထက်၌၊ ဥတ္တရာသင်္ဃံ=အပေါ်ရုံခြုံထည်ကို၊ ကရိတ္တာ=တင်ထား၍၊ ဒက္ခိဏံ=လက်ျာဘက်ဖြစ်သော၊ ဇာဏုမဏ္ဍလံ=ပုဆစ်ဒူးဝန်းကို၊ ပထဝိယံ=မြေပေါ်၌၊ နိဟန္တွာ=ထောက်၍၊ ယေန=အကြင်အရပ်၌၊ အဟံ=ငါဘုရားသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) တေန=ထိုငါဘုရားရှိရာအရပ်သို့၊ အဉ္ဇလိ=လက်အုပ်ကို၊ ပဏာမေတ္တွာ=ချီမြှောက်၍၊ မံ=ငါ့ကို၊ ဧတံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစ=လျှောက်ပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အဝေါစ=လျှောက်သနည်းဟူမူ)

ဘဂဝါ=ဘုန်းတော်ကြီးတော်မူသော မြတ်စွာဘုရား၊ ဧတံ=ဤအကြံအစည်တော်သည်၊ ဧဝံ=ဤသို့ ကြံစည်သည့်အတိုင်း သင့်မြတ်လှပါပေ၏၊ သုဂတ=ကောင်းသောစကားကို မိန့်ဆိုတော်မူသော မြတ်စွာဘုရား၊ ဧတံ=ဤအကြံအစည်တော်သည်၊ ဧဝံ=ဤသို့ ကြံစည်သည့်အတိုင်း မှန်ကန်လှပါပေ၏၊ ဘဂ္ဂေ=မြတ်စွာဘုရား၊ အတိတံ=လွန်ခဲ့ပြီးသော၊ အဒ္ဓါနံ=အချိန်ကာလ၌၊ ဝါ=အချိန်ကာလတုန်းက၊ အရဟန္တော=ကိလေသာကင်းဝေးသဖြင့် ရှိခိုးဦးခိုက် အပူဇော်ခံယူတော်မူထိုက်ကုန်သော၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါ=အမှားမပါ, မှန်စွာပိုင်နိုင်,

ကိုယ်တိုင်စထွင်, ကုန်စင်ခပင်း, ကျန်ကြွင်းမရှိသိမြင်တော်မူကုန်သော၊ ယေပိ တေ ဘဂဝန္တော=အကြင် မြတ်စွာဘုရားတို့သည်လည်း၊ အဟောသုံ=ပွင့်ထွန်းတော်မူခဲ့ကြကုန်ပြီ၊ တေပိ ဘဂဝန္တော=ထိုမြတ်စွာဘုရားတို့သည်လည်း၊ ဓမ္မံယေဝ=လောကုတ္တရာ တရားတော်ကို သာလျှင်၊ သက္ကတ္တာ။ပ။ဝိဟာရိုံသု=သီတင်းသုံးနေတော်မူခဲ့ကြပါကုန်ပြီ။

ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား၊ အနာဂတံ=နောင်လာလတ္တံ့သော၊ အဒ္ဓါနံ=အချိန်ကာလ၌၊ အရဟန္တော=ကုန်သော၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါ=ကုန်သော၊ ယေပိ တေ ဘဂဝန္တော=တို့သည်လည်း၊ ဘဝိဿန္တိ=ပွင့်ထွန်းတော်မူကြ ကုန်လိမ့်ဦးအုံ၊ တေပိ ဘဂဝန္တော=လည်း။ပ။ဝိဟာရိဿန္တိ=သီတင်းသုံးနေတော်မူကြကုန်လိမ့်အုံ၊ ဘန္တေ=ရား၊ ဧတရဟိ=ယခုအခါ၌၊ အရဟံ=ကိလေသာကင်းဝေးသဖြင့် ရှိခိုးဦးခိုက် အပူဇော်ခံယူတော်မူထိုက်သော၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ=တော်မူသော၊ ဘဂဝါပိ=ရှင်တော်မြတ်ဘုရားသည်လည်း၊ ဓမ္မံယေဝ=သာလျှင်။ပ။ ဝိဟာရတု=သီတင်းသုံး နေတော်မူပါလော၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ) သဟမ္ပတိ=သဟမ္ပတိမည်သော၊ ဗြဟ္မာ=ဗြဟ္မာသည်၊ ဣဒံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစ=လျှောက်ထားပြီ၊ ဣဒံ=ဤစကားကို၊ ဝတ္ဝာ=လျှောက်ထားပြီး၍၊ အထ=လျှောက်ထားပြီးသည့်နောက်၌၊ အပရံ=အခြားတမျိုးသော၊ ဧတံ=ဤဂါထာစကားကို၊ အဝေါစ=လျှောက်ထားပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အဝေါစ=လျှောက်ထားသနည်းဟူမူ)

အတီတာ=ပရိနိဗ္ဗာန်စံလွန်တော်မူခဲ့ကြကုန်ပြီးသော၊ ဝါ=ရှေးလွန်လေပြီးကာလတုန်းက ပွင့်ထွန်းတော် မူခဲ့ကြကုန်ပြီးသော၊ ယေ စ သမ္မုဒ္ဓါ=အကြင် မြတ်စွာဘုရားရှင်တို့သည်လည်းကောင်း၊ အနာဂတာ=နောင်ပွင့်ထွန်းတော်မူလတ္တံ့ ဖြစ်ကုန်သော၊ ယေ စ ဗုဒ္ဓါ=အကြင် မြတ်စွာဘုရားရှင်တို့သည်လည်းကောင်း၊ ဧတရဟိ=ယခုအခါ၌၊ ဗဟူနံ=များစွာသော သတ္တဝါတို့၏၊ သောကနာသနော=သောကအပူဓာတ်ကို ငြိမ်းသတ်ဖျက်ဆီးတော်မူသော၊ ယော စ သမ္မုဒ္ဓေါ=အကြင်မြတ်စွာဘုရားရှင်သည် လည်းကောင်း၊ (သန္တိ=ရှိတော်မူကြကုန်၏)

သဗ္ဗေ=အားလုံးကုန်သော၊ တေ သမ္မုဒ္ဓါ=ထိုမြတ်စွာဘုရားရှင်တို့သည်၊ သဒ္ဓမ္မဂရုနော=သူတော်ကောင်းတရား (လောကုတ္တရာ ကိုးပါး)ဟူသော အလေးဂရပြုထိုက်သော အကြီးအကဲရှိတော်မူကြကုန်လျက်၊ [သဒ္ဓမ္မော ဂရု ဂရုကာတဗ္ဗော ယေသန္တိ သဒ္ဓမ္မဂရုနော] ဝါ=သူတော်ကောင်းတရား လောကုတ္တရာကိုးပါးကို အလေးဂရပြုတော်မူကြကုန်လျက်၊ ဝိဟံသု စ=သီတင်းသုံးလည်း သီတင်းသုံးတော်မူခဲ့ကြကုန်ပြီ၊ ဝိဟရန္တိ စ=သီတင်းသုံးလည်း

သီတင်းသုံးတော်မူကုန်ဆဲ၊ အထောပိ=ထို့အပြင်လည်း၊ ဝိဟရိသန္တိ စ=သီတင်းသုံးလည်း သီတင်းသုံးတော်မူကြကုန်လိမ့်ဦးမည်၊ ဧသော=ဤသူတော်ကောင်းတရားကို အလေးဂရ ပြုတော်မူခြင်းသည်၊ ဗုဒ္ဓါနံ=မြတ်စွာဘုရားရှင်တို့၏၊ ဓမ္မတာ=ထုံးတမ်းစဉ်လာ တရပ်ပေတည်း။

တသ္မာ ဟိ=ထို့ကြောင့်သာလျှင်၊ (ထိုသို့ အားလုံးသောဘုရားရှင်တို့ သူတော်ကောင်းတရားကို အလေးဂရပြုတော်မူကြကုန်သည် အဖြစ်ကြောင့် သာလျှင်) အတ္တကာမေန=မိမိ၏ စီးပွားချမ်းသာကို အလိုရှိသော၊ [အတ္တကာမာတိ အတ္တနော ဟိတကာမာ(ဟိတသုခံ ဣစ္ဆန္တာ)အဂုံတ္ကိရ်ဋ္ဌ၊ဒု၊ ၂၁ဖ။ သီလက္ခန်ဋီကာ၊ ၂၄၅] မဟတ္တံ=မြင့်မြတ်သည် အဖြစ်ကို၊ အဘိကင်္ခတာ=လိုလားတောင့်တသော၊ ဗုဒ္ဓါနံ=မြတ်စွာဘုရားရှင်တို့၏၊ သာသနံ=အဆုံးအမ ဩဝါဒကို၊ သရဏံ=အောက်မေ့ အမှတ်ရသောသူသည်၊ သဒ္ဓမ္မော=(လောကုတ္တရာတရားကိုးပါးဟူသော) သူတော်ကောင်းတရားကို၊ ဂရုကာတဗ္ဗော=အလေးဂရပြုသင့်၏၊ [သရဏံ (သရဏ္ဟော)ဠ္ဍ ပဌမာဝိဘတ်ကို ကရိဏ်းဝိဘတ်၏ တတိယာ ကတ္တားအနက်ဠ္ဍ သက်၊ ထိုသရဏံပုဒ်သည် ဂရုကာတဗ္ဗော၏ အဝုတ္တကတ္တားတည်း]

(တနည်း) မဟတ္တံ=ကို၊ အဘိကင်္ခတာ=လိုလားတောင့်တသူသည်၊ ဗုဒ္ဓါနံ=တို့၏၊ သာသနံ=ကို၊ သရဏံ=အောက်မေ့ အမှတ်ရလျက်၊ ဝါ=အောက်မေ့ အမှတ်ရသည်အဖြစ်ကြောင့်၊ သဒ္ဓမ္မော=ကို၊ ဂရုကာတဗ္ဗော=၏။ [သရဏ္ဟော ဝါ သရဏဟေတု စာတိ အတ္ထော– ဟူ၍ ဋီကာဠ္ဍ သရဏ (သရဏ္ဟော)မှ အန္တပစ္စည်းကို ဟိတ်အနက်ဟောကြ၍ တနည်းဖွင့်သေးသည်။]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သဟမ္မတိ=သဟမ္မတိမည်သော၊ ဗြဟ္မာ=ဗြဟ္မာသည်၊ ဣဒံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစ=လျှောက်ထားပြီ၊ ဣဒံ=ဤစကားကို၊ ဝတ္တာ=လျှောက်ထားပြီး၍၊ မံ=ငါဘုရားကို၊ အဘိဝါဒေတ္တာ=ရိုသေစွာရှိခိုးပြီး၍၊ ပဒက္ခိဏံ=အရိုအသေကို၊ ကတ္တာ=ပြုပြီး၍၊ တတ္ထေဝ=ထိုငါ၏ ရှေ့မှောက်ဠ္ဍသာလျှင်၊ အန္တရဓာယိ=ကွယ်ပျောက်ပြီ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အထခေါ=ထိုအခါဠ္ဍ၊ အဟံ=ငါသည်၊ ဗြဟ္မုနော=သဟမ္မတိဗြဟ္မာ၏၊ အဠျေသနံစ=တိုက်တွန်းတောင်းပန်ခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ အတ္တနော=ငါဘုရားအား၊ ပတိရူပံ စ=သင့်လျော်သည့် အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဝိဒိတ္တာ=သိတော်မူ၍၊ ဝါ=သိတော်မူခြင်းကြောင့်၊ ယွာယံ (ယော အယံ) ဓမ္မော=အကြင်လောကုတ္တရာတရားကိုးပါးကို၊ မယာ=ငါသည်၊ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ=ထိုးထွင်းသိမြင်တော်မူအပ်ပြီ။ပ။ဝိဟာသိ=နေတော်မူပြီ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စ=ထို့အပြင်၊ ယတော=အကြင်အခါဠ္ဍ၊ သံယောပိ=သံယောဇဉ်သည်လည်း၊ မဟတ္တေန=များသည်အဖြစ်နှင့်၊ (ရတ္တညူမဟတ္တ

စသောလေးပါးဖြင့် ပြန့်ပွားများပြားသည်အဖြစ်နှင့်) သမန္နာဂတောပြည့်စုံ၏၊ အတ=ထိုအခါ၌၊ မေ=ငါ၏၊ သံဃေပိ=သံဃာတော်၌လည်း၊ ဂါရဝေါ=လေးစားသည်၏ အဖြစ်သည်၊ (ဟောတော=ဖြစ်ပြီ) ဣတိ (အဝေါစ) ပဌမံ။

၂-ဒုတိယ ဥရုဝေလသုတ်

၂၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အတ ခေါ=ထိုအခါ၌၊ ဇိဏ္ဏာ=ဇရာစီးနင်းအိုးမင်းကုန်သော၊ (ဗျာဓိမပါ, ဇရာသက်သက်, နှိပ်စက်ယိုယွင်း, အိုမင်းကုန်သော) ဝုဒ္ဓါ=အရွယ်အားဖြင့် ကြီးရင့်ကုန်သော၊ မဟလ္လကာ=မွေးဖွားခဲ့ရာ, ကာလကြာပြီး, အဘိုးကြီးဖြစ်ကုန်သော၊ [မွေးဖွားချိန်မှ စ၍ရေတွက်, ညဉ့်ရက်တိုးပွား များသည်အဖြစ်ကို ယူကုန်သော။ ဤသို့လည်း ဝိဂြိဟ်နက်စွက်၍ဆိုနိုင်၏၊ ဒုကနိပါတ် စာပိုဒ် (၃၉)၌ စုံလင်စွာရေးခဲ့ပြီ] အဒ္ဓဂတာ=ကာလရှည်လျား, အရွယ်သုံးပါးကို ကျော်လွန်ကုန်သော၊ ဝယောအနုပ္ပတ္တာ=(၆၇ နှစ်, စလစ်ချိန်ထောက်) နောက်ဆုံး အရွယ်သို့ရောက်ကုန်သော၊ သမ္ဘဟုလာ=များစွာကုန်သော၊ ဗြာဟ္မဏာ=ပုဏ္ဏားတို့သည်၊ ယေန=အကြင် အရပ်၌၊ အဟံ=ငါသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) တေန=ထို ငါရှိရာအရပ်၌၊ ဝါ=ရပ်သို့၊ ဥပသင်္ကမိ=သု=ရောက်လာကြကုန်၏၊ ဝါ=ရောက်လာကြကုန်ပြီ၊ ဥပသင်္ကမိတ္မာ=ရောက်လာကြပြီး၍၊ မယာ=ငါဘုရားနှင့်၊ သဒ္ဓိ=အတူတကွ၊ သမ္မောဒိ=သု=တည်ငြိမ်ညွတ်တည်း နှီးနှောမိကြကုန်ပြီ၊ (ကျန်းမာသာရေးစသည်မေးကာ, ညီညာဆိုပြော နှီးနှောမိကြကုန်ပြီ)

သမ္မောဒနီယံ=ဝမ်းမြောက်သင့်, ဝမ်းမြောက်ထိုက်သော၊ [တနည်း-သမ္မောဒနီယံ=ဝမ်းမြောက်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော] သာရဏီယံ=အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် အမှတ်ရသင့်သော၊ ဝါ=အမြဲမသွေ ကြာမြင့်စွာ ဖြစ်တည်နေစေသင့်သော၊ ကထံ=စကားကို၊ ဝီတိသာရေတွာ=ပြီးဆုံးစေကြပြီး၍၊ ဧကမန္တံ=သင့်လျော်သည့် တခုသောနေရာ၌၊ (ဝေး, နီး, ရှေ, နောက်၊ မြင့်မောက်, လေညာ၊ ဤခြောက်ဖြာဟု၊ ထိုင်မှုအပြစ်၊ ကင်းလစ်စင်ကွာ၊ တခုသောနေရာ၌) ဝါ=သင့်လျော်သည့် တခုသောနေရာ၌ ထိုင်ရာရောက်အောင်၊ ဝါ=သင့်လျော်လျောက်ပတ်စွာ၊ နိသီဒိ=သု=ထိုင်နေကြကုန်ပြီ၊ [သမ္မောဒိ=သု စသည်တို့၏ ပုဒ်နက်ရှင်းလင်းချက်ကို ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ် - ၁၆ (ဒုအကြိမ်ရိုက်နိဿယ၊ ပတ္တေ၊ နှာ-၁၄၃)၌ ရေးခဲ့ပြီ] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧကမန္တံ=၌၊ ဝါ=အောင်၊ ဝါ= စွာ၊ နိသိန္နာ=ထိုင်နေကြကုန်ပြီးသော၊ တေ ဗြာဟ္မဏာ==ထိုပုဏ္ဏားတို့သည်၊ မံ=ငါ့ကို၊ ဧတံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစုံ=လျှောက်ထားကြကုန်ပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အဝေါစုံ=လျှောက်ထားကြကုန်သနည်းဟူမူ) .

ဘောဂေါတမ=အရှင်ဂေါတမ၊ [နေတံ=နော+ဧတံ]နော=အကျွန်ုပ်တို့သည်၊ ဧတံ=ဤအကြောင်းကို၊ သုတံ=ကြားအပ်ဖူးပါပြီ၊ (ကိန္တု=အဘယ်သို့၊ သုတံ=ကြားအပ်ဖူးသနည်းဟူမူ) သမဏော ဂေါတမော=ရဟန်းတော် ရှင်ဂေါတမသည်၊ ဧဝဏ္ဏော=ဧရာစီးနှင်း အိုမင်းကုန်သော၊ ဝုဒ္ဓေ=ကုန်သော။ပ။ ဝယောအနုပ္ပတ္တော=ကုန်သော၊ ဗြာဟ္မဏော=ပုဏ္ဏားတို့ကို၊ နု အဘိဝါဒေတိ ဝါ=ရှိခိုးထိုက်၏ဟု မမှတ်ထင်၊ ဝါ=ရှိခိုးထိုက်၏ဟု မမှတ်ထင် မယူဆသည့် ပင်ကိုသဘာဝရှိ၏၊ (ဒိသ္မာ=တွေ့မြင်၍၊ ဝါ=တွေ့မြင်လသော်) နု ပစ္စုဋ္ဌေတိ ဝါ=နေရာမှ ထပေးထိုက်၏ဟု မမှတ်ထင်၊ ဝါ=နေရာမှထပေးထိုက်၏ဟု မမှတ်ထင် မယူဆသည့် ပင်ကိုသဘာဝရှိ၏၊ [တနည်း-ဝယောအနုပ္ပတ္တော=ကုန်သော၊ ဗြာဟ္မဏော=တို့ကို၊ နု အဘိဝါဒေတိ ဝါ=ထင်၊ ဝါ=ရှိ၏၊ နု ပစ္စုဋ္ဌေတိဝါ=ထ၍ ခရီးဦးကြိုဆိုထိုက်၏ဟု မမှတ်ထင်၊ ဝါ=ထ၍ ခရီးဦးကြိုဆိုထိုက်၏ဟု မမှတ်ထင် မယူဆသည့် ပင်ကိုသဘာဝရှိ၏။ ဤနည်းဌ ဒိသ္မာပုဒ် ထည့်စပ်ဖို့မလို၊ ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ် (၃၉) ဒုအကြိမ်ရိုက် နိဿယ၊ ပ-တွဲ၊ နှာ (၁၇၂)လည်းကြည့်] အာသနေန=နေရာဖြင့်၊ နု နိမန္တေတိ ဝါ=ဖိတ်မန်ထိုက်၏ဟု မမှတ်ထင်၊ ဝါ=ဖိတ်မန်ထိုက်၏ဟု မမှတ်ထင် မယူဆသည့် ပင်ကိုသဘာဝ ရှိ၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (သုတံ=ကြားအပ်ဖူးပါပြီ)

ဘော ဂေါတမ=အရှင်ဂေါတမ၊ တယိဒံ (တံ ဣဒံ)=ထို အကျွန်ုပ်တို့ကြားအပ်ဖူးသော အကြောင်းအရာသည်၊ တထေဝ=ထိုကြားဖူးသည့်အတိုင်း မလွဲဧကန် အမှန်ချည်းသာတည်း၊ (ကသ္မာ=အဘယ့်ကြောင့်နည်းဟူမူ) ဟိ=အကြင့်ကြောင့်၊ ဘဝံဂေါတမော=အရှင်ဂေါတမသည်၊ ဧဝဏ္ဏော=ကုန်သော။ပ။ ဝယောအနုပ္ပတ္တော=ကုန်သော၊ ဗြာဟ္မဏော=တို့ကို၊ နု အဘိဝါဒေတိ ဝါ=ရှိလည်းမခိုး၊ (ဒိသ္မာ=၍၊ ဝါ=သော်) နုပစ္စုဋ္ဌေတိဝါ=နေရာမှလည်းမထ၊ အာသနေန=နေရာဖြင့်၊ နနိမန္တေတိဝါ=မဖိတ်မန်လည်း မဖိတ်မန်၊ (ဣတိ=ထို့ကြောင့်၊ တထေဝ=ထိုကြားဖူးသည့်အတိုင်း ဟုတ်မှန်သည်သာတည်း) ဘောဂေါတမ=မ၊ တယိဒံ=ထိုရှိခိုးမှု စသည်ကိုမပြုခြင်းသည်၊ နု သမ္ဘုနမေဝ=မသင့်လျော်သည်သာတည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစုံ=လျှောက်ကြကုန်ပြီ) [ဒုတဒဝေါစုံ သို့ ပြန်လှည့်စပ်သည်]။ပ။

[နယိမေ=နု+ဣမေ] ဣမေ အာယသ္မန္တော=ဤအရှင် ပုဏ္ဏားတို့သည်၊ ထေရံ ဝါ=ထေရ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=ခိုင်မြဲတည်တံ့သည်အဖြစ်သို့ရောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကိုလည်းကောင်း၊ ထေရကရဏော=ထေရ်၏အဖြစ်ကို ပြုတတ်ကုန်သော၊ ဝါ=ထေရ်ဖြစ်အောင် ပြုတတ်ကုန်သော၊ ဓမ္မေ ဝါ=တရားတို့ကိုလည်း

ကောင်း၊ နု ဓာနန္တိ=မသိကြကုန်၊ ဣတိ=ဤသို့ကြံစည်စဉ်းစားမိခြင်းသည်၊ (အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝုဒ္ဓေါ=အသက်အရွယ်ကြီးသူသည်၊ ဓာတိယာ=အမိဝမ်းမှ မွေးဖွားခြင်းအားဖြင့်၊ အာသိတိကော ဝါ=အနှစ်ရှစ်ဆယ် အသက်အရွယ်ရှိသည်သော်လည်းကောင်း၊ နာဝုတိကော ဝါ=အနှစ်ကိုးဆယ် အသက်အရွယ်ရှိသည်သော်လည်းကောင်း၊ ဝဿသတိကော ဝါ=အနှစ်တစ်ရာ အသက်အရွယ်ရှိသည်သော်လည်းကောင်း၊ စေပိ ဟောတိ=အကယ်၍ကား ဖြစ်နေပေ၏၊ စ=ထိုသို့ပင် ဖြစ်နေပါသော်လည်း၊ သော=ထိုအသက်ကြီးသူသည်၊ အကာလဝါဒီ=မပြောသင့်ရာအခါ၌ ပြောဆိုသည်၊ အဘူတဝါဒီ=အဖြစ်မှန်သဘောမဟုတ်သော အကြောင်းအရာကို ပြောဆိုသည်၊ အနတ္ထဝါဒီ=အကြောင်းကင်းဘီ, အကျိုးမရှိသောစကားကို ပြောဆိုသည်၊ အဓမ္မဝါဒီ=အမှန်သဘော မဟုတ်သည်ကို ပြောဆိုသည်၊ အဝိနယဝါဒီ=သံဝရဝိနည်းကို မပြောဆိုသည်၊ (ပါတိမောက္ခသံဝရ, သတိသံဝရ, ဉာဏသံဝရ, ခန္တီသံဝရ, ဝီရိယသံဝရဟူသော သံဝရဝိနည်းကို မပြောဆိုသည်)

အနိဓာနဝတိ=သိမ့်မှီးသိမ်းဆည်းထားရာ စိတ်နှလုံးတည်းဟူသော ဘဏ္ဍာတိုက်မရှိသော၊ ဝါ=စိတ်နှလုံးတည်းဟူသော ဘဏ္ဍာတိုက်၌ သိမ့်မှီးသိမ်းဆည်းမထားထိုက်သော၊ [နိဓေတိ သန္ဓိဓာနံ ကရောတိ ဇတ္ထာတိ နိဓာနံ=သိမ့်မှီးသိမ်းဆည်းထားရာ (စိတ်နှလုံးတည်းဟူသော) ဘဏ္ဍာတိုက်၊ သေတ္ထာ] အနုပဒေသံ=(ဘုရားဟောပါဠိတော်ဟူသော) ညွှန်ပြပြောဆိုအပ်သော အာဂုံသာဓက အကြောင်းပြမပါရှိသော၊ [အပဒိသိတဗ္ဗောတိ အပဒေသော=ညွှန်ပြအပ်သော အာဂုံသာဓကအကြောင်း၊ ဘုရားဟောပါဠိ။ နတ္ထိ အပဒေသော ဧတိသာ ဝါစာယာတိ အနုပဒေသာ]

အပရိယန္တဝတိ=အပိုင်းအခြား အကန့်အသတ်မရှိသော၊ အနတ္ထသံဟိတံ= လောကီ လောကုတ္တရာ အကျိုးစီးပွားနှင့် မစပ်ဆိုင်သော၊ ဝါစံ=စကားကို၊ အကာလေန=မပြောဆိုသင့်ရာအခါ၌၊ ဘာသိတာ=ပြောဆိုတတ်သည်၊ ဧဝ ဟောတိ=အကယ်၍ဖြစ်ငြားအုံ့၊ အထ=ထိုသို့ဖြစ်လသော်၊ သော=ထိုအသက်ကြီးသောသူကို၊ ဗာလော=ဖျင်းအ နားမလည်သော၊ ထေရောတ္တေ၀ (ထေရော+ဣတိ+ဧ၀)=ထေရ်ဟူ၍သာလျှင်: သခံ=ထည့်သွင်းရေတွက်အပ်သည်အဖြစ်သို့၊ ဂစ္ဆတိ=ရောက်၏။

(တနည်း) အနိဓာနဝတိ=မရှိသော၊ ဝါ=ထိုက်သော၊ ဝါစံ=ကို၊ အနုပဒေသံ=(ဘုရားဟောပါဠိတော်ဟူသော) ညွှန်ပြပြောဆိုအပ်သော အာဂုံသာဓကအကြောင်းပြ မပါရှိဘဲ၊ အပရိယန္တဝတိ=မရှိဘဲ၊ အနတ္ထသံဟိတံ=

ဆိုင်ဘဲ၊ အကာလေန=၌၊ ဘာသိတာ=သည်၊ စေ ဟောတိ=အံ့၊ အထ=သော်။ပ။ သခ်ံ=သို့၊ ဂစ္ဆတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒဟရော=အသက်အရွယ်ငယ်သူသည်၊ ယုဝါ=ပျိုမျစ်သည်၊ သုသု=နုနယ်သည်၊ ကာဠကေသော=ကောင်းစွာ မည်းနက်သော ဆံပင်ရှိသည်၊ [ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ် (၃၉)လည်းကြည့်) ဘဒ္ဒြေန=ကောင်းသော၊ ယောဗ္ဗနေန=နုပျိုသူ၏အဖြစ်နှင့်၊ ပဌမေန=ပထမဖြစ်သော၊ ဝယသာ=အရွယ်နှင့်၊ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသည်၊ စေပိ ဟောတိ=အကယ်၍ကား ဖြစ်နေသေး၏၊ စ=ထိုသို့ပင် ဖြစ်နေသေးပါသော်လည်း၊ သော=ထိုအသက်အရွယ် ငယ်သူသည်၊ ကာလဝါဒီ=ပြောသင့်ရာအခါ၌ ပြောဆိုသည်၊ ဘူတဝါဒီ=အဖြစ်မှန်သဘောကို ပြောဆိုသည်၊ အတ္ထဝါဒီ=အကြောင်းမှီစပ်, အကျိုးအမြတ်ရှိသော စကားကိုပြောဆိုသည်၊ ဓမ္မဝါဒီ=အမှန်သဘောကို ပြောဆိုသည်၊ ဝိနယဝါဒီ=သံဝရဝိနည်းကို ပြောဆိုသည်၊ ဝါ=သံဝရဝိနည်းနှင့်စပ်သော စကားကို ပြောဆိုသည်။

နိဓာနဝတိ=သိုမှီးသိမ်းဆည်းထားရာ စိတ်နလုံးတည်းဟူသော ဘဏ္ဍာတိုက်ရှိသော၊ ဝါ=စိတ်နလုံးတည်းဟူသော ဘဏ္ဍာတိုက်၌ သိုမှီးသိမ်းဆည်းထားထိုက်သော၊ သာပဒေသံ= (ဘုရားဟော ပါဠိတော်ဟူသော) ညွှန်ပြပြောဆိုအပ်သော အာဂုံသာဓက အကြောင်းပြနှင့်တကွဖြစ်သော။ ပရိယန္တဝတိ=အပိုင်းအခြား အကန့်အသတ်ရှိသော၊ အတ္ထသံဟိတံ=လောကီ လောကုတ္တရာ အကျိုးစီးပွားနှင့်စပ်ဆိုင်သော၊ ဝါစံ=စကားကို၊ ကာလေန=ပြောဆိုသင့်ရာအခါ၌၊ ဘာသိတာ=ပြောဆိုတတ်သည်၊ စေဟောတိ=အကယ်၍ဖြစ်အံ့၊ အထ=ထိုသို့ဖြစ်လသော်၊ သော=ထိုအသက်အရွယ် ငယ်သူကို၊ ပဏ္ဍိတော=ပညာရှိသော၊ ထေရောတွေဝ=ထေရ်ဟူ၍သာလျှင်၊ ဝါ=ခိုင်မြဲတည်တံ့သည်အဖြစ်သို့ ရောက်သောသူ ဟူ၍သာလျှင်၊ သခ်ံ=သို့၊ ဂစ္ဆတိ=၏၊ [ထိရံ ထိရဘာဝံ အာပဇ္ဇတီတိ ထေရော]

(တနည်း) နိဓာနဝတိ=ရှိသော၊ ဝါ=ထိုက်သော၊ ဝါစံ=စကားကို၊ သာပဒေသံ=(ဘုရားဟောပါဠိတော် တည်းဟူသော) ညွှန်ပြအပ်သော အာဂုံသာဓက အကြောင်းပြနှင့်တကွဖြစ်အောင်၊ ဝါ=အကြောင်းပြ ပါရှိစေလျက်၊ (အကြောင်းပြချက်ထည့်သွင်းလျက်) ပရိယန္တဝတိ=အပိုင်းအခြား အကန့်အသတ်ထားလျက်၊ အတ္ထသံဟိတံ=လောကီလောကုတ္တရာ အကျိုးစီးပွားနှင့်ဆက်သွယ်လျက်၊ ကာလေန=ပြောဆိုသင့်ရာအခါ၌၊ ဘာသိတာ=သည်၊ စေဟောတိ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ထေရကရဏာ=ထေရ်၏အဖြစ်ကို ပြုတတ်ကုန်သော၊ ဝါ=ခိုင်မြဲတည်တံ့သည်အဖြစ်သို့ ရောက်သူဖြစ်အောင် ပြုတတ်ကုန်သော၊

ဓမ္မာ=တရား၊ တို့သည်၊ ဣမေ စတ္တာရော=ဤလေးမျိုးတို့တည်း၊ စတ္တာရော=လေးမျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမေ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ သီလဝါ=ပါတိမောက္ခ သံဝရသီလရှိသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ပါတိမောက္ခသံဝရသံဝုတော=ပါတိမောက်သီလဟူသော အပိတ်အဆီးဖြင့် ကာယဒွါရ ဝစီဒွါရတို့ကို ပိတ်ဆို့စောင့်စည်းလျက်၊ ဝါ=ပါတိမောက္ခသံဝရသီလနှင့် ပြည့်စုံလျက်၊ အာစာရဂေါစရသမ္ပန္နော=နှင့်ပြည့်စုံလျက်၊ [ဤစတုက္ကနိပါတ် စာပိုဒ် (၁၂)သုတ်ကြည့်၊ ဤ၌ ဧကဝုစ်အနက်ပြောင်းလဲဆိုပါ] ဝိဟရတိ=နေ၏၊ အဏုမတ္တေသု=ကုန်သော၊ ဝဇ္ဇေသု=တို့၌၊ ဘယဒဿာဝီ=လေ့ရှိလျက်။ပ။ သိက္ခတိ=ဖြည့်ကျင့်၏။

ဗဟုဿုတော=များစွာသော ပရိယတ္တိဓမ္မဟူသော သုတရှိသည်၊ ဝါ=များစွာကြားနာ သင်မှတ်ထားအပ်သော သုံးဖြာပိဋကတ် ပရိယတ်ရှိသည်၊ သုတဓရော=ပရိယတ္တိဓမ္မဟူသော သုတကို မမေ့မပျောက် နှုတ်ရောက်ဆောင်ထား မှတ်သားနိုင်သည်၊ သုတသန္နိစယော[1]= (စိတ်နှလုံးဟူသော သေတ္တာအတွင်း၌) မပျက်မယွင်း ထည့်သွင်းသိုမှီး သိမ်းဆည်းထားအပ်သော ပရိယတ္တိဓမ္မသုတရှိသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏။

ယေ တေ ဓမ္မာ=အကြင်ပရိယတ္တိ တရားတော်တို့သည်၊ အာဒိကလျာဏာ=အစ၌ ကောင်းမွန်ကုန်သည်၊ မဇ္ဈေကလျာဏာ=အလယ်၌ ကောင်းမွန်ကုန်သည်၊ ပရိယောသာနကလျာဏာ=အဆုံး၌ ကောင်းမွန်ကုန်

၁။ **သုတသန္နိစယော**။ ။ဝဋ္ဋဒုက္ခနိဿရဏတို့ကေဟိ သောတဗ္ဗန္တိ သုတံ=ဝဋ်ဒုက္ခမှ ထွက်မြောက်ခြင်းငှာ အလိုရှိသောသူတို့သည် ကြားနာမှတ်သားထိုက်သော ပရိယတ္တိတရားတော်။ သန္နိစိယတိတိ သန္နိစယော=သိုလှောင်သိမ်းဆည်းထားအပ်သော ပရိယတ္တိတရားတော် (ပုဒ်အကွာရာ တခုတလေမျှ မပျက်ယွင်းအောင် စိတ်နှလုံးတည်းဟူသော သေတ္တာအတွင်း၌ ထည့်သွင်းသိုမှီး သိမ်းဆည်းထားအပ်သော ပရိယတ္တိတရားတော်)။ သုတံ သန္နိစယော တေသန္တိ သုတသန္နိစယော=သိုလှောင်သိမ်းဆည်းထားအပ်သော ပရိယတ်တရားတော် (သုတ) ရှိရာဖြစ်သော ရဟန်း။ ဒီကာ၌ ဤအတိုင်းပင် သန္နိစယပုဒ်ကို ကမ္မသာဓနဝစနတ္ထပြု၍ သုတပုဒ်နှင့် သတ္တမီဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ် တွဲစပ်ထား၏၊ အဋ္ဌကထာ၌မူ "သုတသန္နိစယောတိ သုတသ သန္နိစယဘူတော" ဟူ၍ဖွင့်ထား၏၊ ထို့ကြောင့် သန္နိစိယတိ ဣတ္ထာတိ သန္နိ စယော=သိုလှောင်သိမ်းဆည်းထားရာဖြစ်သော ရဟန်း၊ သုတသ သန္နိစယော သုတသန္နိစယော=ပရိယတ္တိတရားတော် (သုတ)ကို သိုလှောင်သိမ်းဆည်းထားရာ ရဟန်း။ ဤသို့လည်း သန္နိစယပုဒ်ကို အဓိကရဏသာဓန ဝစနတ္ထပြု၍ သုတပုဒ်နှင့် ကမ္မတ္ထဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ် တွဲနိုင်သည်ဟု ယူဆ၏။

သည်၊ သာတ္ထာ[3]=(သတိပဋ္ဌာန်, သမ္မပ္ပဓာန်စသော) အနက်သဘောနှင့် ပြည့်စုံကုန်သည်၊ သဗ္ဗဋ္ဌနာ=(အကွာရာ, ပုဒ်, ဝါကျစသော) သဒ္ဒါနှင့် ပြည့်စုံကုန်သည်၊ ဝါ=သိထိုလ, ဓနိတစသော အကွာရာနှင့်ပြည့်စုံကုန်သည်၊ [သိထိုလ, ဓနိတ အစရှိသော အကွာရာအသံနှင့် ပြည့်စုံပိသစ္စာ ဟောကြားအပ်ကုန်သည်

၁။ **သာတ္ထာ စသော ပုဒ်လေးပုဒ် စာမူစီစစ်ချက်။** ။ဤသုတ်ပါဠိတော်မြန်မာစာမူနှင့် သြဝါဒသိက္ခာပုဒ် အစရှိသော ဝိနည်းပါဠိတော်တို့၌ သာတ္ထ, သဗ္ဗဋ္ဌန စသော ပုဒ်လေးပုဒ်တို့ကို ဗြဟ္မစရိယ်၏ ဝိသေသနအဖြစ်ဖြင့် (သာတ္ထံ သဗ္ဗဋ္ဌံ ကေဝလပရိပုဏ္ဏံ ပရိသုဒ္ဓံ) ဟူ၍ ဒုတိယာ အံဝိဘတ်နှင့်ချည်းတွေ့ရ၏၊ ယင်းသို့ အံဝိဘတ်နှင့်ရှိသော ပါဌ်များ သင့်မသင့် စိစစ်ပြဦးအုံ-

"သော ဓမ္မံ ဒေသေတိ အာဒိကလ္လာဏံ။ပ။ ပရိသုဒ္ဓံ ဗြဟ္မစရိယံ ပကာသေတိ" ဟူသော အခြားနေရာတို့၌ ကတ္တားမှာ သော (ဘဂဝါ) ဖြစ်သောကြောင့် ဓမ္မံအရ ယူထားအပ်ပြီးသော ပရိယတ္တိမှ (တန္တိမှ)ကိုပင် ဗြဟ္မစရိယံပုဒ်အရ ထပ်၍ယူနိုင်၏၊ ထိုကြောင့် သာတ္ထ, ကေဝလပရိပုဏ္ဏ, ပရိသုဒ္ဓပုဒ်တို့သာမက သဗ္ဗဋ္ဌနပုဒ်သည်ပင် ဗြဟ္မစရိယ်၏ ဝိသေသနဖြစ်နိုင်၏။

သို့သော် "ယေ တေ ဓမ္မာ။ပ။ ဗြဟ္မစရိယံ အဘိဝဒန္တိ" ဟူသော ဤနေရာပါဠိတော်၌ကား ကတ္တားမှာ 'ယေ တေ ဓမ္မာ' ဖြစ်သောကြောင့် ထို 'ယေ တေ ဓမ္မာ'အရ ယူထားပြီးသော ပရိယတ္တိဓမ္မကိုပင် ဗြဟ္မစရိယံပုဒ်၌ ထပ်၍မယူသင့်တော့ပေ၊ အကယ်၍ ထပ်မံယူခဲ့လျှင်လည်း "ယေ တေ ဓမ္မာ ဗြဟ္မစရိယံ အဘိဝဒန္တိ=အကြင် ပရိယတ္တိဓမ္မတို့သည် ပရိယတ္တိဓမ္မဖြစ်သော ဗြဟ္မစရိယကို ဟောဖော်ညွှန်ပြကုန်၏"ဟူ၍ မဆီလျော်သော အဓိပ္ပာယ်ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်၏။

ထို့ကြောင့် ဗြဟ္မစရိယံပုဒ်၌ ပရိယတ္တိဓမ္မ မပါဝင်နိုင်ကြောင်းမှာ သိသာထင်ရှားလှပါ၏၊ ယင်းသို့ မပါဝင်နိုင်သောကြောင့်ပင် ပရိယတ္တိဓမ္မ တမျိုးနှင့်သာ သက်ဆိုင်သော သဗ္ဗဋ္ဌနသဒ္ဒါသည်လည်း (ထိုပရိယတ္တိဓမ္မ မပါဝင်နိုင်သော) ဗြဟ္မစရိယံပုဒ်၏ ဝိသေသနမဖြစ်နိုင်၊ "သဗ္ဗဋ္ဌံ ဗြဟ္မစရိယံ=သဒ္ဒါနှင့်ပြည့်စုံသော သိက္ခာသုံးရပ် မြတ်သောအကျင့်" ဟူ၍ ဝိသေသန ဝိသေသျ မဖြစ်နိုင်ဟူလို။

ထို့ကြောင့် သဗ္ဗဋ္ဌနသဒ္ဒါကိုလည်းကောင်း, ၎င်းနှင့် တွဲဖက် (သဟစရဏ) ဖြစ်သော သာတ္ထအစရှိသော ကျန်သော ဝိသေသနသုံးပုဒ်ကိုလည်းကောင်း 'ယေ တေ ဓမ္မာ'၏ ဝိသေသနအဖြစ်ဖြင့် (သာတ္ထာ သဗ္ဗဋ္ဌနာ ကေဝလပရိပုဏ္ဏာ ပရိသုဒ္ဓါ-ဟူ၍) ပဌမာဗဟုဝုစ် ယောဝိဘတ်နှင့်ချည်း ရှိစေသင့်ပါသည်။

ယင်းသို့ ယောဝိဘတ်နှင့်ချည်း ပါဠိရှိမှသာလျှင် "ယေ တေ ဓမ္မာ အာဒိကလ္လာဏာ။ပ။ ပရိသုဒ္ဓါ ဗြဟ္မစရိယံ အဘိဝဒန္တိ=အကြင် ပရိယတ္တိတရားတော်တို့သည် အစ, အလယ်, အဆုံး သုံးပါးလုံး၌ ကောင်းမွန်ကြကုန်လျက်, သာတ္ထ သဗ္ဗဋ္ဌန ကေဝလပရိပုဏ္ဏ ပရိသုဒ္ဓဖြစ်ကြကုန်လျက် သိက္ခာသုံးရပ် အကျင့်မြတ် (ဗြဟ္မစရိယ)ကို ဟောဖော်ညွှန်ပြကုန်၏" ဟူ၍ မှန်ကန်သော အနက်အဓိပ္ပာယ် ရရှိနိုင်မည်။

ဟူလို] ကေဝလပရိပုဏ္ဏာ=အားလုံးစုံ ထက်ဝန်းကျင် ပြည့်စုံကုန်သည်၊ ပရိသုဒ္ဓါ=ထက်ဝန်းကျင် သန့်ရှင်းစင်ကြယ်ကုန်သည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်ကုန်၍) ဗြဟ္မစရိယံ=သိက္ခာသုံးရပ်ဖြင့် သိမ်းယူအပ်သော မြတ်သောအကျင့်ကို၊ အာဘိဝဒန္တိ=ဟောဖော်ညွှန်ပြကုန်၏။

အသ=ထိုရဟန်းသည်၊ တထာရူပါ=ထိုသို့သဘောရှိကုန်သော၊ (ထိုသို့အာဒီကလျာဏစသော ဂုဏ်တို့နှင့်ပြည့်စုံ၍ သိက္ခာသုံးရပ်ဖြင့် သိမ်းယူအပ်သည့် မြတ်သောအကျင့်ကို ဟောဖော်ညွှန်ပြခြင်း သဘောရှိကုန်သော) ဓမ္မာ=သုံးဖြာပိဋကတ် ပရိယတ်တရားတော်တို့ကို၊ ဝါ=တို့သည်၊ ဗဟုသုတာ=များစွာကြားနာ သင်ယူထားအပ်ပြီးကုန်သည်၊ ဓတာ[3]=အာဂုံနှုတ်တက်, အရကျက်မှတ်, ဆောင်ထားအပ်ကုန်သည်၊ ဝစသာ=နှုတ်ဖြင့်၊ ပရိစိတာ=ဆည်းပူးရွတ်အံ့အပ်ကုန်သည်၊ မနသာ=စိတ်ဖြင့်၊ အနုပေက္ခိတာ=အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ရှုဆင်ခြင်အပ်ကုန်သည်၊ ဒိဋ္ဌိယာ=ပညာဖြင့်၊ သုပဋိဝိဒ္ဓါ=(အကျိုးအကြောင်းအားဖြင့်) ကောင်းစွာထိုးထွင်း သိအပ်ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။

အာဘိစေတသိကာနံ[4]= ထူးချွန်လွန်ကဲသော ဥပစာရစျာန်စိတ်၌ ဖြစ်ကုန်,

---

၁။ **ဓာတာဟူသော စာမူစိစစ်ချက်။** ။ယခု မြန်မာမူပါဠိတော်စာအုပ်၌ ဓာဓာတ် တုပစ္စည်းဖြင့် ရုပ်ပြီးသော "ဓာတာ"ဟူသော (ရှေ့နောက်ဒီဃသရနှစ်ခုရှိသော)ပါဠိကိုတွေ့နေရသော်လည်း အောက်ခြေ (သီ၊ သျာ၊ ကံ၊ ဣ)စာမူတို့၌ ကား ရဿသရရှိသော "ဓ"အက္ခရာဖြင့် "ဓတာ"ဟုရှိကြောင်း ပြထား၏။ ဤနေရာ၌ တုပစ္စယန္တပုဒ်ဖြင့် ကတ္တားအနုက်ကို ဆိုလိုသည်မဟုတ်၊ တပစ္စယန္တပုဒ်ဖြင့် ကံအနုက်ကိုသာ ဆိုလို၏။ ထို့ကြောင့် "ရကာရောစ" ဟူသော ကစ္စည်းသုတ်ဖြင့် စီရင်သော "ကတ, ဘတ, ဥဒ္ဓတ"ပုဒ်တို့ကဲ့သို့ ဓရဓာတ် တပစ္စည်းဖြင့် ဓာတွန်ရ်ကိုချေလျှက် ရုပ်ပြီးသော"ဓတာ"ဟူသော ပုရိသာဒိဂုဏ်ဝင်ပုဒ် (သီ၊ သျာ၊ ကံ၊ ဣ စာမူ)သာလျှင် ပါဠိမှန်ဖြစ်သင့်ပါသည်။

၂။ **အာဘိစေတသိကာနံ။** ။အဓိက် စေတော အာဘိစေတော=ထူးချွန်လွန်ကဲသော ဥပစာရစျာန်စိတ်၊ ဝါ=ထူးချွန်လွန်ကဲသော ဥပစာရသမာဓိ။ ထိုစိတ်, ထိုသမာဓိသည် ပကတိရိုးရိုးကာမာဝစရစိတ် (ကာမာဝစရသမာဓိ)တို့ထက် ကောင်း၏။ ဆန့်ကျင်ဘက် နိုဝရဏကိလေသာ အညစ်အကြေး ကင်းဝေး၍ သန့်ရှင်းစင်ကြယ်၏၊ ထို့ကြောင့် ထူးချွန်လွန်ကဲသော ဥပစာရစျာန်စိတ် (ဥပစာရသမာဓိ) ဟုခေါ်ဆိုရသည်၊ အာဘိစေတသိ ဓာတာနံ, အာဘိစေတော ဝါ သန္နိဿိတာနံတိ အာဘိစေတသိကာနံ=(ဆန့်ကျင်ဘက်နိုဝရဏကိလေသာ အညစ်အကြေး ကင်း၍ သန့်ရှင်းစင်ကြယ်ကောင်းမွန်သောကြောင့်) ထူးချွန်လွန်ကဲသော ဥပစာရစျာန်စိတ်, ဥပစာရသမာဓိ၌ ဖြစ်ကုန်သော ရူပါဝစရစျာန်လေးပါးတို့၊ ဝါ=ထူးချွန်လွန်ကဲသော ထိုစိတ် ထိုသမာဓိကို မှီတည်နေကုန်သော ရူပါဝစရစျာန်လေးပါးတို့။ ထိုစျာန်လေးပါးကို အာဘိစေတသိက ခေါ်သည်ဟူလို။

မိုတည်ကုန်သော၊ ဝါ=တူးချွန်လွန်ကဲသော ဥပစာရ သမာဓိစိတ်၌ ဖြစ်ကုန်, မိုတည်ကုန်သော၊ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရာနံ=ယခုမျက်မှောက် အတ္တဘောဌ် ချမ်းသာစွာနေထိုင်ရကြောင်း ဖြစ်ကုန်သော၊ စတုန္နံ=လေးပါးကုန်သော၊ ဈာနာနံ=ရူပါဝစရစျာန်တို့ကို၊ နိကာမလာဘီ=မိမိအလိုဆန္ဒအားဖြင့် ရနိုင်ခြင်းရှိသည်၊ ဝါ=အလိုရှိရာခဏာ၌ပင် ဝင်စားနိုင်သည်၊ အကိစ္ဆလာဘီ=မပင်မပန်း ချမ်းသာစွာ ရနိုင်ခြင်းရှိသည်။ ဝါ=လွယ်ကူစွာ ဆန့်ကျင်ဘက်တို့ကို ပယ်ရှားမ,ဝင်စားနိုင်သည်။ အကသိရလာဘီ=ပြန့်ပြောပေါများစွာ ရနိုင်ခြင်းရှိသည်။ ဝါ=သတ်မှတ်ထားသည့် အချိန်ပိုင်း၌ ထနိုင် ရပ်တန့်နိုင်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ [အာသဝါနံ ခယာ စသည်ကို စာပိုဒ်(၅)သုတ်ကြည့်] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ထေရကရဏာ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာ=တို့သည်၊ ဣမေ စတ္တာရော=တည်း၊ ဣတိ (အဝေါစ)

ယော=အကြင်သူသည်၊ ဥဒ္ဓတေန=ပျံ့လွင့်သော၊ စိတ္တေန=စိတ်ဖြင့်၊ သမ္ဘဋ္ဌ=ပြိန်ဖျင်းသောစကားကိုလည်း၊ (စီးပွားချမ်းသာကို ဖျက်ဆီးတတ်သော အနက်မဲ့ကင်း ပြိန်ဖျင်းသောစကားကိုလည်း) ဗဟု (ဗဟုံ)=များစွာ၊ ဘာသတိ=ပြောဆို၏၊ အသမာဟိတသက်ပေါ=ကောင်းမွန်တည်တံ့စွာ ထားအပ်သော အကြံအစည်မရှိသည်၊ အသဒ္ဓမ္မရတော=သူယုတ်မာတို့၏ အကျင့်တရား၌ မွေ့လျော်သည်၊ မဂေါ=သားသမင်နှင့် တူသည်၊ (ဟောတိ=၏) ပါပဒိဋ္ဌိ=ယုတ်မာသော အယူမှားရှိသော၊ အနာဒရော=ပုဂ္ဂလ,ဓမ္မ၌ ရိုသေခြင်းမရှိသော၊ သော=ထို သူသည်၊ ထာဝ ရေယျမှာ=ခိုင်မြဲတည်တံ့ သူ၏ အဖြစ်မှ၊ အာရာ=ဝေးကွာ၏။

ယော စ=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်ကား၊ သီလေန=သီလနှင့်၊ သမ္ပန္နော=ပြည့်စုံသည်၊ သုတဝါ=ကြားနာသင်ယူထားအပ်သော ပရိယတ်တရားရှိသည်၊ ပဋိဘာနဝါ=ဉာဏ်အားရှေ့ရှု ထင်ပေါ်လာသော စကားရှိသည်၊ (မှန်ကန်သင့်မြတ်, ဖျတ်လတ်လျင်မြန် နှစ်တန်စုံပြား ဉာဏ်အားထင်ပေါ်လာသော စကားရှိသည်) [ယုတ္တပဋိဘာန, မုတ္တပဋိဘာနဟူသော ပဋိဘာန်နှစ်မျိုးနှင့် ပြည့်စုံသည်ဟူလို။ ဤစတုက္ကနိပါတ်စာပိုဒ် (၁၃၂)ကြည့်] သညတော=ကိုယ်နှုတ်စိတ်တို့ကို စောင့်စည်းသည်၊ ဓီရော=လုံ့လဝီရိယရှိသည်၊ ဝါ=ပညာရှိသည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ဓမ္မေသု=သစ္စာလေးပါး တရားတို့၌၊ ပညာယ=ဝိပဿနာနှင့်တကွသော မဂ်ပညာဖြင့်၊ အတ္ထံ=အနက်သဘောကို၊ ဝိပဿတိ=ထွင်းဖောက်သိမြင်၏။

သပ္ဗဓမ္မာနံ=အားလုံးစုံသော ခန္ဓာအစရှိသော တရားတို့၏၊ ပါရဂူ=အပြီးအဆုံးသို့ ရောက်သည်၊ (အဘိညာအစထား, ခြောက်ပါးပြီးမြောက်,

အဆုံးသို့ရောက်သည်)[1] အခိလော=ရာဂအစရှိသော ငြောင့်တံကျင် မရှိသည်၊ ပဒီဘာနဝါ=သည်၊ ဝါ=ရှေ့ရှုထင်ပေါ်လာသော ဉာဏ်ရှိသည်၊ ပဟိနဇာတိ မရဏော=ပယ်အပ်ပြီးသော ပဋိသန္ဓေနေခြင်း သေခြင်းရှိသည်၊ ဗြဟ္မစရိယသ=မြတ်သောမဂ်အကျင့်၏၊ ဝါ=မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ၏၊ ကေဝလီ= လေးပါးကုံလုံ ပြည့်စုံသည် အဖြစ်ရှိသည်။ ဝါ=လေးပါးကုံလုံ အပြည့်အစုံ ကျင့်သုံးပြီးသည်၊ (ဟောတိ=၏) [တိကနိပါတ်စာပိုဒ် (၅၈)လည်း ကြည့်]

တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ ယသ=ယင်းသို့သောပုဂ္ဂိုလ်မှာ၊ အာသဝါ=အာသဝ ကိလေသာတို့သည်၊ နော သန္တိ=မရှိကုန်၊ တံ=ထိုသို့သောပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ထေရောတိ=ထေရ်ဟူ၍၊ ဝါ=ခိုင်မြဲတည်တံ့သူ၏ ဖြစ်ကြောင်းတရားကောင်း ရှိသူဟူ၍၊ အဟံ=ငါသည်၊ ဝဒါမိ=ဟောတော်မူ၏၊ [ထိရံ ထိရဘာဝေါ ယသ အတ္ထိတိ ထေရော] သော ဘိက္ခု=ထိုရဟန်းကို၊ အာသဝါနံ=အာသဝ တရားတို့၏၊ ခယာ=ကုန်ခန်းခြင်းကြောင့်၊ ထေရောတိ=ထေရ်ဟူ၍၊ ဝါ=၍၊ ပဝုစ္စတိ=ဆိုအပ်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဒုတိယံ။

၃–လောကသုတ်

၂၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ လောကော=ဒုက္ခသစ္စာဟူသော လောကကို၊ ဝါ=အမျိုးမျိုး အဖုံဖုံ ယျက်စီးတတ်သော ဒုက္ခသစ္စာကို၊ တထာဂတောန=မြတ် စွာဘုရားသည်၊ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ=မျက်မှောက်ထင်ထင် သိမြင်တော်မူအပ်ပြီ၊ လောကသ္မာ=ဒုက္ခသစ္စာဟူသော လောကမှ၊ တထာဂတော=မြတ်စွာဘုရား သည်၊ ဝိသံယုတ္တော=ကင်းကွာတော်မူပြီ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ လောကသမုဒယော=

၁။ **သဗ္ဗခမ္မာနံ ပါရဂူ**=ခန္ဓာအစရှိသော တရားအားလုံးတို့၏ အပြီးအဆုံး (အထွတ်အထိပ်)သို့ ရောက်သူဟု ဆိုရာ၌–

(၁) အဘိညာပါရဂူ=လောကီလောကုတ္တရာ တရားအားလုံးကို ထူးခြားသော အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ဖြင့် သိပြီး၍လည်း အပြီးအဆုံးသို့ရောက်သူဖြစ်၏။

(၂) ပရိညာပါရဂူ=ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို ပိုင်းခြားသိပြီး၍လည်း အပြီးအဆုံးသို့ ရောက်သူဖြစ်၏။

(၃) ဘာဝနာပါရဂူ=မဂ်လေးပါးတို့ကို ဖြစ်ပွားစေပြီး၍လည်း အပြီးအဆုံးသို့ ရောက်သူ ဖြစ်၏။

(၄) ပဟာနပါရဂူ=ကိလေသာ အားလုံးတို့ကို ပယ်သတ်ပြီး၍လည်း အပြီး အဆုံးသို့ရောက်သူ ဖြစ်၏။

(၅) သစ္ဆိကိရိယာပါရဂူ=နိဗ္ဗာန်ကိုမျက်မှောက်ပြုပြီး၍လည်း အပြီးအဆုံး သို့ ရောက်သူဖြစ်၏။

(၆) သမာပတ္တိပါရဂူ=သမာပတ်အားလုံးတို့ကို ဝင်စားပြီး၍လည်း အပြီးအဆုံးသို့ ရောက်သူ ဖြစ်၏။

ဒုက္ခသစ္စာလောကဏ် ဖြစ်ကြောင်းတရားကို၊ ဝါ=ဒုက္ခသစ္စာ လောကဏ် ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်သော စေတနာဟူသော အဘိသင်္ခါရတို့နှင့်တကွ တစ်ထောင့်ငါးရာကိလေသာကို၊ တထာဂတေန=သည်၊ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ=ပြီ၊ လောကသမုဒယော=ကို၊ တထာဂတသ=မြတ်စွာဘုရား=သည်၊ ပဟီနော=(အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ဖြင့်) ပယ်သတ်တော်မူအပ်ပြီ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ လောကနိရောဓော=ဒုက္ခသစ္စာ လောကဏ် ချုပ်ရာနိဗ္ဗာန်ကို။ပ။ သစ္ဆိကတော=မျက်မှောက်ပြုတော်မူအပ်ပြီ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ လောကနိရောဓဂါမိနီ=ဒုက္ခသစ္စာဟူသော လောကဏ် ချုပ်ရာနိဗ္ဗာန်သို့ အာရုံပြုသွားရောက်တတ်သော၊ ပဋိပဒါ=မဂ္ဂင်ရှစ်ရပ် အကျင့်မြတ်ကို။ပ။ ဘာဝိတာ=ဖြစ်ပွားစေတော်မူအပ်ပြီ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သဒေဝကသ=အောက် ကာမာဝစရနတ်ပြည်ငါးထပ်ရှိနတ်အပေါင်းနှင့်လည်း တကွဖြစ်သော၊ သမာရကသ=သော၊ သဗြဟ္မကသ=သော၊ လောကသ=သြကာသလောကသည်လည်း=ကောင်း၊ သဿမဏာ ဗြာဟ္မဏိယာ=သော၊ သဒေဝမနုဿာယ=သော၊ပဇာယ=သတ္တဝါအပေါင်းသည်လည်း=ကောင်း၊ ဒိဋ္ဌ=(စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့်)မြင်အပ်သော၊ ယံ=အကြင်ရူပါရုံသည်လည်း=ကောင်း၊ သုတံ=(သောတဝိညာဏ်ဖြင့်) ကြားအပ်သော၊ ယံ=အကြင်သဒ္ဒါရုံသည် လည်း=ကောင်း၊ မုတံ=(ဃာန, ဇိဝှါ, ကာယဝိညာဏ်တို့ဖြင့်) ထိရောက်၍ သိအပ်သော၊ ယံ=အကြင်ဂန္ဓာရုံ, ရသာရုံ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံသည်လည်း=ကောင်း၊ ဝိညာတံ=မနောဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော၊ ယံ=အကြင်ဓမ္မာရုံသည်လည်း=ကောင်း၊ ပတ္တံ=လက်ရောက်ရရှိအပ်သော၊ (ရှာမှီး၍ဖြစ်စေ, မရှာမှီးဘဲဖြစ်စေ လက်ရောက်ရရှိအပ်သော) ယံ=အကြင်အာရုံသည်လည်း=ကောင်း၊ ပရိယေသိတံ= (ရသည်ဖြစ်စေ, မရသည်ဖြစ်စေ) ရှာမှီးအပ်သော၊ ယံ=အကြင်အာရုံသည် လည်း=ကောင်း၊ မနသာ=စိတ်ဖြင့်၊ အနုဝိစရိတံ=အဖန်ဖန်အထပ်ထပ် လှည့်လည် ကျက်စားအပ်သော၊ ဝါ=အဖန်ဖန်အထပ်ထပ် ကြံစည်စဉ်းစားအပ်သော၊ ယံ=အကြင်အာရုံသည်လည်း=ကောင်း၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏)

သဗ္ဗံ=အားလုံးစုံသော၊ တံ=ထိုဒိဋ္ဌ သုတ အစရှိသော အာရုံကို၊ တထာဂတေန=သည်၊ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ=အပ်ပြီ၊ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ဒိဋ္ဌသုတ အစရှိသော အာရုံအားလုံးကို မျက်မှောက်ထင်ထင် သိမြင်တော်မူတတ်သည် အဖြစ်ကြောင့်) [အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါကို အနက်ပြန်ဆိုရာ၌ "လောကော,လောကသမုဒယော" အစရှိသော ဝုတ္တက်ပုဒ်ကိုင်၍ "အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ=သိမြင်တော်မူအပ်"ဟု ကမ္မသာဓန အနက်ပြန်ဆိုခဲ့သော်လည်း တသ္မာ ပုဒ်ကို ယခု အကျယ်တဝင့် အနက်ပြန်ဆိုသည့်အခါ၌ကား တထာဂတဟူသော ကတ္တားကိုင်၍ "သိမြင်တော်မူတတ်"ဟူ၍ ကတ္တုသာဓန အနက်ပြန်ဆိုရ

သည်] ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားကို၊ [ထည့်ဆို] တထာဂတောတိ=တထာဂတ မည်၏ဟူ၍၊ ဝါ=ဒိဋ္ဌ သုတ အစရှိသော အာရုံအားလုံးကို သတ္တဝါအပေါင်းတို့ သိမြင်သည့်အတိုင်းပင် မျက်မှောက်ထင်ထင် သိမြင်တော်မူသော ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏။ [တထာ=ထိုသတ္တဝါအပေါင်းသည် သိမြင်သည့် နည်း တူပင်+ ဂတ=အာရုံအားလုံးကို သိမြင်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရား။ တထေဝ ဂတောဟု အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါတိ တထာဂတောဟု]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယဉ္စ ရတ္တိ=အကြင်ကဆုန်လပြည့်နေ့, ညဉ့်ခွဲလည်း၊ တထာဂတောဟု=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ အနုတ္တရံ=သူ့ထက် သာလွန် မွန်မြတ် သော တရား မရှိသော၊ ဝါ=အမြတ်ဆုံးတရားဖြစ်သော၊ သမ္မာသမ္ဗောဓိ= မမှားမယွင်း ရှင်းလင်းကိုယ်တိုင် သိမြင်နိုင်သော အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်, သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကို၊ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါတိ=မျက်မှောက်ထင်ထင် သိမြင်တော်မူ၏၊ ဝါ=ရရှိတော်မူ၏၊ ယဉ္စ ရတ္တိ=အကြင်ကဆုန်လပြည့်နေ့, ညဉ့်ခွဲလည်း၊ အနု ပါဒိသေသာယ=ကံကိလေသာတို့သည် မြဲမြဲစွာ ဖမ်းယူအပ်သော ဝိပါက်နာမ ကွန္ဓာ ကင္ဒတ္တာရုပ် အကြွင်းအကျန်မရှိသော၊ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ=ခန္ဓာဇာတ်သိမ်း ငြိမ်းအေးခြင်းသဘောဖြင့်၊ ပရိနိဗ္ဗာယတိ=ငြိမ်းအေးတော်မူ၏၊ ဝါ=ပရိနိဗ္ဗာန် စံတော်မူ၏၊ ဧတသ္မိံ အန္တရေ=ဤအချိန်ကာလအတွင်းခဏ၊ [အရဟတ္တမဂ် ဉာဏ်, သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကို ရရှိတော်မူရာ ကဆုန်လပြည့်နေ့ညဉ့်မှစ၍ ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူရာ ကဆုန်လပြည့်နေ့ညဉ့်တိုင်အောင် (၄၅)ဝါ ကာလ အတွင်းခဏ၊] (တထာဂတောဟု=မြတ်စွာဘုရားသည်) ယံ ဓမ္မံ=အကြင်တရားတော် ကို၊ ဘာသတိ=(အကျဉ်းချုပ်မျှ) ဟောပြတော်မူ၏။ လပတိ=(အကျယ်ချဲ့လျက်) မိန့်မြွက်တော်မူ၏၊ နိဒ္ဒိသတိ=(ထပ်ဆင့်ချဲ့ပွား) ညွှန်ကြားတော်မူ၏။

သဗ္ဗံ=အားလုံးစုံသော၊ တံ=ထိုတရားတော်သည်၊ တထေဝ=ထိုဟော ကြားတော်မူသည့်အတိုင်း မလွဲကေန် အမှန်ချည်းသာလျှင်၊ (ညွှန်ပြ အပ်သောအကျိုးကို ကေန်ရရှိသောကြောင့် ထိုဟောကြားတော်မူသည့်အတိုင်း မလွဲကေန် အမှန်ချည်းသာလျှင်) ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ အညထာ=တမျိုးတခြား လွဲမှားသောအားဖြင့်၊ နော (ဟောတိ)=မဖြစ်၊ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့ မလွဲကေန် အမှန်ချည်းသာ ဟောကြားတော်မူသည်အဖြစ်ကြောင့်) (ဘဂဝါ=မြတ် စွာဘုရားကို) တထာဂတောတိ=တထာဂတမည်၏ဟူ၍၊ ဝါ=မလွဲကေန် အမှန်တရားတော်ကိုသာ ဟောကြားတော်မူသော ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ ဝါ=မလွဲကေန် အမှန်တိကျသော ဟောပြောခြင်းရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏၊ [တထံ=(အမှန် တရားတော်ကို) ဂဒတိ ဘာသတိတိ တထာဂတောဟု (ဒကို တပြို)။ တနည်း- အာဂဒနံ ဝစနံ အာဂဒေါ=ဟောပြောခြင်း၊ တတော အဝိပရီတော အာဂဒေါ အသဿတိ တထာဂတောဟု]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တထာဂတော=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ယထာဝါဒီ=အကြင်သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့် နှုတ်တော်ဖြင့် ပြောဆိုတော်မူလေ့ရှိ၏၊ တထာကာရီ=ထိုနှုတ်တော်ဖြင့် ပြောဆိုတော်မူသည့် အတိုင်းပင် ကိုယ်တော်ဖြင့် ပြုတော်မူလေ့ရှိ၏။ ယထာကာရီ=အကြင်သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ကိုယ်တော်ဖြင့် ပြုတော်မူလေ့ရှိ၏၊ တထာ ဝါဒီ=ထိုကိုယ်တော်ဖြင့် ပြုတော်မူသည့်အတိုင်းပင် နှုတ်တော်ဖြင့် ပြောဆိုတော်မူလေ့ရှိ၏။ ဣတိ=ထို့ကြောင့်၊ (ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်) ယထာဝါဒီ တထာကာရီ=ယထာဝါဒီ တထာကာရီ မည်တော်မူ၏၊ ယထာကာရီ တထာဝါဒီ=ယထာကာရီ တထာဝါဒီ မည်တော်မူ၏၊ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ ဝါ=ထိုသို့ နှုတ်အပြောနှင့် ကိုယ်အကျင့်, ကိုယ်အကျင့်နှင့်နှုတ်အပြော လိုက်လျောညီမျှ, တထပ်တည်းကျမှ ရှိတော်မူသည် အဖြစ်ကြောင့်၊ (ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားကို) တထာဂတောတိ=တထာဂတ မည်တော်မူ၏ဟူ၍၊ ဝါ=နှုတ်တော်နှင့် အလားတူ ကိုယ်တော်၏ ဖြစ်ခြင်း, ကိုယ်တော်နှင့်အလားတူ နှုတ်တော်၏ဖြစ်ခြင်း ရှိတော်မူသော ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏၊ [တထာ (ထိုအလားတူ)ဂတံ ပဝတ္တိ အသ္သာတိ တထာဂတော]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သဒေဝကေ=သော ။ပ။ လောကေ=၌လည်းကောင်း၊ ။ပ။ ပဇာယ=၌လည်းကောင်း၊ တထာဂတော=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ အဘိဘူ=(သီလ,သမာဓိ,ပညာ,ဝိမုတ္တိဂုဏ်တို့ဖြင့်) သတ္တဝါအားလုံးတို့ကို လွှမ်းမိုးအုပ်စီးတော်မူ၏၊ အနဘိဘူတော=သူတပါးတို့က မလွှမ်းမိုးနိုင်သော ပုဂ္ဂိုလ်ပေတည်း၊ အညဒတ္ထု=စင်စစ်ကောနှ် အမှန်အားဖြင့်၊ ဒသော=အားလုံးစုံ အကုန်သိမြင်တော်မူ၏၊ ဝသဝတ္တီ=မိမိအလိုသို့ လိုက်ပါစေတော်မူနိုင်၏၊ (သတ္တဝါ, သင်္ခါရ, သမာပတ်နှင့် စိတ်တို့ကို မိမိအလိုဆန္ဒ၌ လိုက်ပါစေတော်မူနိုင်၏) တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ ဝါ=ထိုသို့ သီလသမာဓိအစရှိသော ဂုဏ်တော်တို့ဖြင့် သတ္တဝါအားလုံးတို့ကို လွှမ်းမိုးအုပ်စီးတော်မူနိုင်သည် အဖြစ်ကြောင့်၊ (ဘဂဝါ=ကို) တထာဂတောတိ=တထာဂတ မည်တော်မူ၏ဟူ၍၊ ဝါ=တလောကလုံးကို လွှမ်းမိုးတော်မူခြင်း ကိစ္စ၌ မဖောက်မပြန် မှန်ကန် သော ဒေသနာဝိလာသနှင့် ပုညသယတည်းဟူသော နတ်ဆေးအလား တရားထူးရှိတော်မူသော ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏[3]။

---

[3]။ **တထာဂတပုဒ် ရှင်းပြီး**။ ။ဤနည်းခ၌ "တထ+အဂဒ"ဟု ပုဒ်ခွဲ၍ ဒကို တပြု၊ အာဒီဃပြုလျှင် တထာဂတဟု ဖြစ်၏။ အဂ် ရောဂ် ဒါတိ အဝခဏ္ဍတိတိ အဂဒေါ=ရောဂါကို ပယ်ဖြတ်တတ်သောဆေး (နတ်ဆေး)။ တနည်း-နတ္ထိ ဂဒေါ ရောဂေါ ဧတောနာတိ အဂဒေါ=ရောဂါမရှိကြောင်း (ရောဂါပျောက်ကင်းကြောင်း)

(သော ဘဂဝါ=ထိုမြတ်စွာဘုရားသည်) သဗ္ဗံ=အားလုံးစုံသော၊ လောကံ=သတ္တဝါအပေါင်းကို၊ (ကာမ, ရူပ, အရူပဟူသော ဓာတ်သုံးပါး၌ စုဝေးတည်နေသော သတ္တဝါအပေါင်းကို) အဘိညာယ=သိတော်မူ၍၊ လောကေ=သတ္တဝါအပေါင်း၌၊ သဗ္ဗံ=အားလုံးသော သိဖွယ်ဟူသမျှကို၊ ယထာတထံ=ဟုတ်မှန်စွာ၊ အဘိညာယ=သိတော်မူ၍၊ သဗ္ဗံ=အားလုံးသော၊ လောကံ²=သတ္တဝါအပေါင်း၌၊ ဝိသံယုတ္တော=လေးပါးသောယောဂတို့မှ ကင်းကွာတော်မူ၏၊ သဗ္ဗလောကေ=အားလုံးသော သတ္တဝါအပေါင်း၌၊ အနူပယော=တွယ်ကပ်တတ်သော တဏှာဒိဋ္ဌိရှိတော်မမူ။

သ(သော)=ထိုမြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဝေ=စင်စစ်အားဖြင့်၊ သဗ္ဗာဘိဘူ=အားလုံးစုံသော အာရုံတို့ကို လွှမ်းမိုးကျော်လွန်တော်မူ၏၊ ဓီရော=ခိုင်မြဲသော လုံ့လဝီရိယရှိတော်မူ၏၊ သဗ္ဗဂန္ထပ္ပမောစနော=အားလုံးသော အထုံးအဖွဲ့လေးမျိုးကို (ကိုယ်တော်၏သန္တာန်မှ) ဖြေရှင်း ကျွတ်လွတ်စေတော်မူ၏၊

ဖြစ်သောဆေး (နတ်ဆေး)။ ဤနေရာ၌ကား "အဂဒေါ ဝိယာတိ အဂဒေါ"ဟု ဥပမာတဒ္ဓိတ်ဆင့်၍ ထိုနတ်ဆေးနှင့်တူသော ဒေသနာဝိလာသနှင့် ပုညသယဟူသော တရားနှစ်ပါးကို အဂဒဟု ခေါ်သည်။

အစွမ်းထက်မြတ်သော ဆေးဆရာသည် နတ်ဆေးဖြင့် ဖျားတို့ကို လွှမ်းမိုးအုပ်စီးသကဲ့သို့ ထို့အတူ မြတ်စွာဘုရားသည်လည်း ထိုဒေသနာဝိလာသ, ပုညသယနှစ်ပါးဖြင့် မိစ္ဆာအယူဝါဒတို့ကို လည်းကောင်း, နတ်နှင့်တကွသော လောကအားလုံးကိုလည်းကောင်း လွှမ်းမိုးအုပ်စီးတော်မူ၏၊ ထိုသို့ လွှမ်းမိုးအုပ်စီးတော်မူရာ၌ မြတ်စွာဘုရားသည် ဒေသနာဝိလာသနှင့် ပုညသယတည်းဟူသော နတ်ဆေး၏ ပိုင်ရှင်ဖြစ်တော်မူ၏။

ထို့ကြောင့် တထာ အဝိပရီတော အဂဒေါ ယသာတိ တထာဂတော (မဖောက် မပြန် မှန်ကန်သော နတ်ဆေးနှင့်တူသော ဒေသနာဝိလာသ, ပုညသယဟူသော တရားထူးရှိတော်မူသော မြတ်စွာဘုရား)ဟု ဝစနတ္ထပြု၊ ထိုတွင် တရားဒေသနာ တော်ကို ကွန်မြူးစမ္ပယ်တင့်တယ်စေတတ်သော သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်မြတ်ကို ဒေသနာဝိလာသဟု ခေါ်၏။ ပုညသယ=ပုည+ဥသယဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ ဥသယ= များပြားသော+ပုည=ကုသိုလ်ပါရမီတော်များ။

— ၁။ **သဗ္ဗံ လောကံ ဝိသံယုတ္တော**။ ။ဤ၌ "သဗ္ဗလောကေ"ဟု သတ္တမီဝိဘတ်ဖြင့် သမာသ်ပုဒ်သော်လည်း ရှိသင့်၏၊ ဣတိဝုတ်အဋ္ဌကထာ (၃၅)၌မူ "သဗ္ဗလောကဝိသံယုတ္တောတိ စတုန္နံ ယောဂါနံ အနဝသေသပ္ပဟာနေန သဗ္ဗေနပိ လောကေန ဝိသံယုတ္တော ဝိပ္ပမုတ္တော"ဟူ၍ သမာသ်ဖြင့် အဖွင့်ရှိ၏၊ "သဗ္ဗလောကဝိသံယုတ္တော=ယောဂလေးပါးတို့ကို အကုန်အစင်ပယ်ရှားခြင်းဖြင့် အားလုံးသော လောကနှင့် ကင်းကွာတော်မူ၏"ဟု အနက်ဆိုပါ။

ဝါ=ဝေနေယျသတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌ရှိသော အားလုံးသော အထုံးအဖွဲ့လေးမျိုးတို့ကို ကိုယ်တော်၏ ဒေသနာဝိလာသဉာဏ်တော်စွမ်းဖြင့် ဖြေရှင်းကျွတ်လွတ်စေတော်မူ၏၊ (ယသ္မာ=အကြင့်ကြောင့်) နိဗ္ဗာနံ=နိဗ္ဗာန်သည်၊ အကုတောဘယံ=မည်သည့်အကြောင်းကြောင့်မျှ ဘေးရန်မရှိ၊ (တသ္မာ=ထို့ကြောင့်) ပရမာ=လွန်မြတ်သော၊ ဝါ အလွန်အကဲ၊ သန္တိ=ငြိမ်းချမ်းသော နိဗ္ဗာန်ကို၊ အသ=ထိုမြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဖုဋ္ဌာ=ဉာဏ်တော်အတွေ့ဖြင့် တွေ့ထိတော်မူအပ်ပြီ၊ [တနည်း-ပရမာ=လွန်မြတ်သော၊ သန္တိ=ငြိမ်းချမ်းသော၊ အကုတောဘယံ=မည်သည့်အကြောင်းကြောင့်မျှ ဘေးရန်မရှိသော၊ နိဗ္ဗာနံ=နိဗ္ဗာန်ကို၊ အသ=ထိုမြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဖုဋ္ဌံ=ပြီ]

ခီဏာသဝေါ=ကုန်ခန်းပြီးသော အာသဝရှိတော်မူသော၊ အနီဃော=ဆင်းရဲဒုက္ခ ရှိတော်မမူသော၊ ဆိန္နသံသယော = ပယ်ဖြတ်အပ်ပြီးသော ယုံမှားသံသယ ရှိတော်မူသော၊ ဧသ (ဧသော) ဗုဒ္ဓေါ=သစ္စာလေးပါး တရားသိမြင် ဤဘုရားရှင်သည်၊ သဗ္ဗကမ္မက္ခယံ=အားလုံးသော ကံတို့၏ ကုန်ဆုံးခြင်းသို့၊ ပတ္တော=ရောက်တော်မူ၏၊ ဥပဓိသင်္ခယေ=ခန္ဓာအစရှိသော ဥပဓိတို့၏ ကောင်းစွာကုန်ရာနိဗ္ဗာန်၌၊ ဝိမုတ္တော=အရဟတ္တဖိုလ်ဖြင့် ညွှတ်ကိုင်းတော်မူ၏။

ဧသ သော=ထိုမြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဘဂဝါ=ဘုန်းတော်ခြောက်ပါးနှင့် ပြည့်စုံတော်မူ၏၊ ဗုဒ္ဓေါ=အားလုံးစုံ အကုန်အစင် သိမြင်တော်မူ၏၊ ဧသ (ဧသော)=ဤမြတ်စွာဘုရားသည်၊ အနုတ္တရော=မိမိထက် သာလွန်မြင့်မြတ်သောသူ ရှိတော်မမူသော၊ ဝါ=အမြင့်မြတ်ဆုံး ဖြစ်တော်မူသော၊ သီဟော=ဆန့်ကျင်ဘက် ဘေးဘေးမ်းတို့ကို ကျော်လွှမ်းဖိစီး ခြေသုံ့မင်းကြီးသည်၊ ဝါ=ကိလေသာတို့ကို သတ်ဖြတ်ပယ်ရှား ခြေသုံ့မင်းဘုရားသည်၊ (ဟုတ္ဝာ=ဖြစ်၍) သဒေဝကဿ=နတ်နှင့်တကွသော၊ လောကဿ=သတ္တဝါအပေါင်း၏၊ (အတ္ထာယ=အကျိုးငှာ) ဗြဟ္မစက္ကံ=မြတ်သောတရား စကြာရတနာကို၊ ပဝတ္တယိ=လည်စေတော်မူပြီ၊ (အပြန်သုံးဖြာ, ခြင်းရာ(၁၂)လီ, စုံညီမပြတ်, ရပ်တန့်မနေ, လည်စေတော်မူပြီ)

ဣတိ=ဤသို့ မြတ်စွာဘုရားဂုဏ်တော်တို့ကို သိကြကုန်၍၊ ယေ ဒေဝါ စ=အကြင်နတ်တို့သည်လည်းကောင်း၊ ယေ မနုဿာ စ=အကြင်လူတို့သည်လည်းကောင်း၊ ဗုဒ္ဓံ=မြတ်စွာဘုရားကို၊ သရဏံ= ကိုးကွယ်အားထားရာ ဟူ၍၊ ဂတာ=ဆည်းကပ်ကြကုန်၏၊ ဝါ=သဘောပေါက် သိမြင်ကြကုန်၏၊ (တေ=ထိုနတ်လူတို့သည်) သဂ်ံမ=လာရောက်ကြကုန်၍၊ မဟန္တံ=မြတ်သော၊ (မြတ်သော သီလအစရှိသော ဂုဏ်တို့နှင့် ပြည့်စုံတော်မူသည်အဖြစ်ကြောင့်

မြတ်သော) ဝိတသာရဒ်=(ဝေသာရဇ္ဇာဉာဏ်လေးပါး တို့နှင့်ပြည့်စုံတော်မူသည် အဖြစ်ကြောင့်) ကင်းသော ကြောက်ရွံ့ခြင်းရှိတော်မူသော၊ တံ=ထို မြတ်စွာဘုရားကို၊ နမဿန္တိ=ရှိခိုးကြကုန်၏။

ဣသိ=သီလ, သမာဓိ၊ အစရှိဂုဏ်အပေါင်းကို ရှာမှီးစုဆောင်းတော်မူသော မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဒမယတံ=ယဉ်ကျေးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင်၊ ဝါ=တို့ထက်၊ သေဋ္ဌော=အထူးသဖြင့် ချီးမွမ်းအပ် မြတ်တော်မူသော၊ ဒန္တော=ယဉ်ကျေးသောပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်တော်မူ၏၊ သမယတံ=ကိလေသာခပ်သိမ်း ငြိမ်းအေးစေသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင်၊ ဝါ=တို့ထက်၊ သေဋ္ဌော=သော၊ သန္တော=ကိလေသာခပ်သိမ်း ငြိမ်းစေသောပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်တော်မူ၏၊ မောစယတံ=ကိလေသာတို့ကို စွန့်လွှတ်ပယ်ရှားသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင်၊ ဝါ=တို့ထက်၊ အဂ္ဂေါ=အမြင့်မြတ်ဆုံးဖြစ်သော၊ မုတ္တော=ကိလေသာတို့ကို စွန့်လွှတ်ပယ်ရှားသောပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်တော်မူ၏၊ တာရယတံ=သြဃလေးဖြာ, သံသရာမှ ကူးခပ်လွန်မြောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင်၊ ဝါ=တို့ထက်၊ ဝရော=အမြင့်မြတ်ဆုံးဖြစ်သော၊ တိဏ္ဏော=သြဃလေးဖြာ, သံသရာမှ ကူးခပ်လွန်မြောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်တော်မူ၏။

ဣတိ=ဤသို့သော မြတ်စွာဘုရားဂုဏ်တော်တို့ကို သိကြကုန်၍၊ မဟန္တံ=သော၊ ဝိတသာရဒ်=သော၊ ဧတံ=ဤမြတ်စွာဘုရားကို၊ နမဿန္တိ=(နတ်လူတို့က) ရှိခိုးကြကုန်၏၊ သဒေဝကသ္မိံ=နတ်နှင့်တကွသော၊ လောကသ္မိံ=သတ္တလောကဌာ၊ မေ=ငါဘုရားနှင့်၊ ပဋိပုဂ္ဂလော=တန်းတူရည်တူ အရည် အချင်းတူ ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ နတ္ထိ=မရှိ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) တတိယံ။

၄-ကာဠကာရာမသုတ်

၂၄။ ဧကံ=သော၊ သမယံ=၌၊ ဘဂဝါ=သည်၊ သာကေတေ=သာကေတမြို့၌၊ ကာဠကာရာမေ=ကာဠကကျောင်းတိုက်၌၊ ဝါ=ကာဠကသူဌေး၏ အာရာမ်၌၊ ဝါ=ကာဠကသူဌေး ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းအပ်သော ကျောင်းတိုက်၌၊ ဝိဟရတိ=၏၊ တတြ=ထိုကာဠကကျောင်းတိုက်၌ မြတ်စွာဘုရား သီတင်းသုံးနေတော်မူရာ ထိုအခါ၌ ။ပ။ မနသာ=ဖြင့်၊ အနုဝိစရိတံ=သော၊ ယံ=အကြင်အာရုံသည်လည်းကောင်း၊ (အတ္ထိ=၏) တံ=ထိုဒီဋ္ဌ သုတ အစရှိသောအာရုံကို၊ အဟံ=ငါသည်၊ ဇာနာမိ=သိတော်မူ၏ ။ပ။ အဇ္ဇညာသိ=သိတော်မူပြီ၊ တံ=ထိုဒီဋ္ဌ သုတ အစရှိသော အာရုံကို၊ တထာဂတသ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဝိဒိတံ=ထင်ရှားသိတော်မူအပ်ပြီ၊ တံ=ကို၊ တထာဂတော=သည်၊ နဲ ဥပဋ္ဌာသိ=တဏှာဒီဋ္ဌိတို့ဖြင့် ငြိကပ်တွယ်တာတော်မမူပြီ ။ပ။

နဲ ဇာနာမိတိ=မသိပါဟူ၍၊ ဝေဒယျံ=ပြောဆိုကြားအံ့၊ မမ=ငါ၏၊ တံ=ထိုစကားသည်၊ မုသာ=လွဲမှားသည်၊ အသေ=ဖြစ်၏ ။ပ။ ဇာနာမိ စ=

တရို့လည်းသိ၏၊ နု စ ဇာနာမိ=တရို့လည်း မသိ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ ဝဒေယျ=အံ့၊ တမ္မိ=ထိုစကားသည်လည်း၊ တာဒိသမေव=ထိုနည်းမခြား လွဲမှားသည်သာလျှင်၊ အသေ=ဖြစ်၏။ ပ။ နေဝ ဇာနာမိ=သိသည်လည်းမဟုတ်၊ နု နု ဇာနာမိ=မသိသည်လည်း မဟုတ်၊ ဣတိ=သို့၊ ဝဒေယျ=အံ့၊ မမ=ငါ၏၊ တံ=ထိုစကားသည်၊ ကလိ=အပြစ်သည်၊ အသေ=ဖြစ်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣတိ=ဤသို့လျှင်၊ တထာဂတော=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဒဋ္ဌမ္ဘံ=မြင်ထိုက်သော ရူပါရုံကို၊ ဒဋ္ဌာ=မြင်ရ၍၊ ဒိဋ္ဌံ=ထိုမြင်အပ်သော ရူပါရုံကို၊ နု မညတိ=(လူအများ မြင်အပ်သမျှတိုင်းပင် ငါမြင်၏ဟု) တဏှာ, မာန, ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် စွဲမှတ်ထင်မြင်မနေ၊ အဒိဋ္ဌံ=လူအများ မမြင်အပ်သော ရူပါရုံကို၊ နု မညတိ=(ငါမြင်ရ၏ဟု) တဏှာမာန ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် စွဲမှတ်ထင်မြင်မနေ၊ ဒဋ္ဌမ္ဘံ=မြင်ထိုက်သော ရူပါရုံကို၊ နု မညတိ=(မြင်ထိုက်သည်ကို ငါမြင်၏ဟု) တဏှာ မာန ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် စွဲမှတ်ထင်မြင်မနေ၊ ဒဋ္ဌာရံ=မြင်တတ်သော သတ္တဝါကို၊ နု မညတိ=တဏှာ မာန ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် စွဲမှတ်ထင်မြင်မနေ။

💬 သောတဗ္ဗံ=ကြားထိုက်သော သဒ္ဒါရုံကို၊ သုတ္တာ=ကြားရ၍၊ သုတံ=ထိုကြားအပ်သော သဒ္ဒါရုံကို၊ နု မညတိ=(ငါကြားရ၏ဟု) တဏှာ မာန ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် စွဲမှတ်ထင်မြင်မနေ၊ အသုတံ=လူအများ မကြားရသော သဒ္ဒါရုံကို၊ နု မညတိ=(ငါကြားရ၏ဟု)..... မနေ၊ သောတဗ္ဗံ=ကြားထိုက်သော သဒ္ဒါရုံကို၊ နုမညတိ=(ကြားထိုက်သည်ကို ငါကြားရ၏ဟု).....မနေ၊ သောတာရံ=ကြားတတ်သော သတ္တဝါကို၊ နု မညတိ=တဏှာ မာန ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် စွဲမှတ်ထင်မြင်မနေ။

မောတဗ္ဗံ=ထိရောက်၍ သိထိုက်သောအာရုံကို၊ (ထိရောက်၍ သိထိုက်သော ဂန္ဓာရုံ, ရသာရုံ, ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို) မုတ္တာ=ထိရောက်သိ၍၊ မုတံ=ထိုထိရောက်၍ သိအပ်သောအာရုံကို၊ နု မညတိ=(ငါသိ၏ဟု)..... မနေ၊ အမုတံ=လူအများ ထိရောက်၍ မသိအပ်သောအာရုံကို၊ နု မညတိ=(ငါသိ၏ဟု) .....မနေ၊ မောတဗ္ဗံ=ထိရောက်၍ သိထိုက်သောအာရုံကို၊ နုမညတိ=(ငါသိ၏ဟု)..... မနေ၊ မောတာရံ=ထိရောက်၍ သိတတ်သော သတ္တဝါကို၊ နု မညတိ=တဏှာ မာန..... မနေ။

ဝိညာတဗ္ဗံ=(မနောဝိညာဏ်ဖြင့်) သိထိုက်သော ဓမ္မာရုံကို၊ ဝိညတ္တာ=(မနောဝိညာဏ်ဖြင့်) သိရ၍၊ ဝိညာတံ=ထိုသိအပ်သော ဓမ္မာရုံကို၊ နုမညတိ=(ငါသိ၏ဟု)..... မနေ၊ အဝိညာတံ=လူအများ မသိအပ်သော ဓမ္မာရုံကို၊ နုမညတိ= (ငါသိ၏ဟု)..... မနေ၊ ဝိညာတဗ္ဗံ=သိထိုက်သော ဓမ္မာရုံကို၊ နု မညတိ=(ငါသိ၏ဟု)..... မနေ၊ ဝိညာတာရံ=သိတတ်သော သတ္တဝါကို၊ နု မညတိ=တဏှာ.....မနေ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣတိ ခေါ=ဤသို့လျှင်၊တထာဂတော=မြတ်စွာဘုရား သည်၊ ဒိဋ္ဌသုတမုတဝိညာတေသု= မြင်အပ်, ကြားအပ်, ထိရောက်အပ်, သိအပ်ကုန်သော၊ [ဝိညာတဗ္ဗေသု–ဟူ၍ တဗ္ဗပစ္စည်းဖြင့် မရှိသင့်] ဓမ္မေသု= အာရုံတရားတို့၌၊ တာဒိယေဝ=ကောင်းဆိုးနှစ်ခု တန်းတူရှိတော်မူသည်သာလျှင်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) တာဒိ=တာဒိမည်တော်မူ၏။ ["တာဒိယေဝ တာဒိ" နေရာ၌ "တာဒိတာယ တာဒိ"ဟု ရှိလျှင်ကောင်း၏၊ အဋ္ဌကထာနှင့် တိုက်ဆိုင်ကြည့်ပါ] စ ပန=အထူးဆိုဖွယ်ကား၊ တမှာ တာဒိမှာ=ထိုမြတ်စွာဘုရားတည်းဟူသော တာဒိပုဂ္ဂိုလ်မှ၊ အညော=အခြားသော၊ ဥတ္တာရိတရော ဝါ=ထို့ထက်သာလွန်သည် လည်းဖြစ်သော၊ ပဏီတတရော ဝါ=ထို့ထက် မြင့်မြတ်သည်လည်းဖြစ်သော၊ တာဒိ=တာဒိ ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ နတ္ထိ=မရှိ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဟံ=ငါသည်) ဝဒါမိ=ဟောတော်မူ၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)

(ယေဟိ သယသံဝုတေဟိ=အကြင်ကိုယ်တိုင်နှစ်သက်၍ လက်ခံထား အပ်သော မိစ္ဆာအယူရှိသူတို့သည်) ယံကိဉ္စိ=အားလုံးစုံသော၊ ဒိဋ္ဌံ ဝ (ဒိဋ္ဌံ ဝါ)=မြင်အပ်သော ရူပါရုံကိုလည်းကောင်း၊ သုတံ ဝါ=ကြားအပ်သော သဒ္ဒါရုံကိုလည်းကောင်း၊ မုတံ ဝါ=ထိရောက်၍သိအပ်သော ဂန္ဓာရုံ, ရသာရုံ, ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကိုလည်းကောင်း၊ ပရေသံ=သူတပါးတို့ကို၊ (သဒ္ဓါယ=ယုံကြည်ခြင်း ဖြင့်) သစ္စမုတံ=မှန်ကန်သော မုတအာရုံဟူ၍၊ ဝါ=မှန်ကန်သော ဒိဋ္ဌ,သုတ, မုတ,ဝိညာတအာရုံဟူ၍၊ [မုတဖြင့် ကျန်သော ဒိဋ္ဌစသည်တို့ကိုလည်းယူရမ်၏] အဇ္ဈောသိတံ=မျိုချ၍ ပြီးဆုံးစေအပ်ပြီ၊ ဝါ=မျိုချလိုက်သကဲ့သို့ အပြီးသတ် လက်ခံအပ်ပြီ၊ တေသု သယသံဝုတေသု[1]=ထိုကိုယ်တိုင်နှစ်သက်၍ လက်ခံထား အပ်သော မိစ္ဆာအယူရှိသူတို့၌၊ တာဒိ=ကောင်းဆိုးနှစ်ခု, တန်းတူရှိတော်မူသော မြတ်စွာဘုရားသည်၊ (ကောင်းဆိုးအာရုံ, တွေ့ကြုံနှစ်ရပ်, တထပ်တည်းပြု, တန်းတူ ရှိတော်မူသော မြတ်စွာဘုရားသည်) (တေသံ=ထို မိစ္ဆာအယူ ရှိသူတို့၏၊ ဧကဝစနမ္ပိ=တခွန်းသော စကားကိုမျှလည်း) သစ္ဆံ ဝါပိ= အမှန်ဟူ၍လည်းကောင်း၊ မုသာ ဝါပိ=အမှားဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ပရံ= အမွန်အမြတ်ကို၊ (ကတ္တာ=ပြု၍) နဒဟေယျ=လက်ခံထားတော်မမူနိုင်။

(အဟံ=ငါဘုရားသည်) ဧတဉ္စ သလ္လံ=ဤမိစ္ဆာအယူ ဟူသော ဆူးငြောင့်

၁။ **သယသံဝုတေသု**။ ။သံဝုယတေ သံဝရိတ္တာ ပိယာယိတ္တာ ဂယ္ဟတေတိ သံဝုတာ=နှစ်သက်၍ လက်ခံထားအပ်သော မိစ္ဆာအယူ၊ သယမေဝ သံဝုတာ ဧတေသံ ဒိဋ္ဌိဂတိကာနန္တိ သယံသံဝုတာ=ကိုယ်တိုင်ကပင် နှစ်သက်၍ လက်ခံထားအပ်သော မိစ္ဆာအယူရှိသူများ။ ဥပေန္ဒဝဇိရာဂါထာပါဒဖြစ်၍ ဧကိုက်: လိုသောကြောင့် သယံ၌ နိဂ္ဂဟိတ်ကိုချေထားသည်။

ကိုလည်း၊ ပဋိကစ္စ=ရှေးဦးအလျင် ကြိုတင်၍ပင်၊ (ဟောဒိပင်အောက်ဝယ် ရှေးဦးအစ, ဘုရားဖြစ်စဉ်ကာလကပင်) ဒိသွာ=မြင်တော်မူ၍၊ ယတ္ထ= အကြင် မိစ္ဆာအယူ၌၊ ပဇာ=သတ္တဝါအပေါင်းသည်၊ အဇ္ဈောသိတာ=မျိုချ၍ ပြီးဆုံးစေလျက်၊ ဝါ=မျိုချလိုက်သကဲ့သို့ အညွှန့်တုံး အဆုံးသတ်လျက်၊ ဝိသတ္တာ=ငြိကပ်ပြီ၊ တဏှေ၀=ထိုသတ္တဝါအပေါင်း ငြိကပ်တွယ်တာပုံ အခြင်း အရာအားဖြင့်ပင်၊ ဧတံ=ဤမိစ္ဆာအယူကို၊ ဇာနာမိ=သိတော်မူ၏။ ပဿာမိ=မြင်တော်မူ၏၊ တထာဂတာနံ=မြတ်စွာဘုရားတို့မှာမူကား၊ အဇ္ဈောသိတံ= (သတ္တဝါတို့ကဲ့သို့)မျိုချပြီးဆုံးစေခြင်းသည်၊ ဝါ=မျိုချလိုက်သကဲ့သို့ ကိစ္စတုံး အဆုံးသတ်စွဲလမ်းဖမ်းချုပ်ယူငင်ခြင်းသဘောသည်၊ နတ္ထိ=မရှိ၊ ဣတိ(အ၀ါစ) စတုတ္ထံ။

၅-ဗြဟ္မစရိယသုတ်

၂၅။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ ဗြဟ္မစရိယံ=ဤသာသနာ မဂ္ဂ ဟူသော မြတ်သောအကျင့်နှစ်ပါးကို၊ ဧနကုဟနတ္ထံ=လူအပေါင်းကို အံ့ဩစေခြင်းငှာ၊ နာ ဝုဿတိ=ကျင့်သုံးအပ်သည် မဟုတ်၊ ဧနလပနတ္ထံ=လူအပေါင်းအား မြှူဆွယ်မြှောက်ပင့် ပြောဆိုခြင်းငှာ၊ (ပစ္စည်းရကြောင်း, လူအပေါင်းအား, စောင်းရိပ်တသွယ်, မြှူဆွယ်မြှောက်ပင့် ပြောဆိုခြင်းငှာ) နဝုဿတိ=ကျင့်သုံးအပ်သည် မဟုတ်၊ [တနည်း-ဧနလာပနတ္ထံ=လူအပေါင်းကို ပစ္စည်းလေးပါး လျှောက်ထားပိတ်မန်စေခြင်းငှာ၊ နဝုဿတိ=ဟုတ်။ ဤနည်း၌ "လာပန"ဟု ဝုဒ္ဓိဖြင့် ရှိရမည်၊ ဋီကာနှင့် ဣတိဝုတ်၌၊ ၁၀၄]

လာဘ+သက္ကာရ+သိလောက+အာနိသံသတ္ထံ=ပစ္စည်းလာဘ်+ကောင်းစွာလှူမှု, အလေးဂရပြုခြင်း+ချီးမွမ်းအံ့ဩ ကျော်စောခြင်းဟူသော+အကျိုးအာနိသင် ရရှိခြင်းငှာ၊ နာ ဝုဿတိ=ဟုတ်၊ [သုဠု ကရဏံ သက္ကာရော=ကောင်းမွန်ရှိသေစွာ လှူဒါန်း, အလေးဂရပြုခြင်း] ဣတိ၀ါဒပဋိမောက္ခာနိသံသတ္ထံ[1]= ထိုထိုအကြောင်းအမျိုးမျိုးဖြင့် သူတပါးတို့ကို ကဲ့ရဲ့နှိပ်ကွပ်နှိုင်ခြင်းအကျိုး,

---

၁။ **ဣတိ၀ါဒပဋိမောက္ခာနိသံသတ္ထံ**။ ။"ဣတိ+ကတ၀ါဒ+ ၀ါဒပဋိမောက္ခ+ အာနိသံသ"ဟု ပုဒ်ခွဲ၍ ကတ၀ါဒပုဒ် အကျေကြေရမည်။ ဣတိ=ထိုထို အကြောင်းအမျိုးမျိုးဖြင့်+ကတ=ပြုအပ်သော+ဝါဒ=ကဲ့ရဲ့နှိပ်ကွပ်ခြင်း (မိမိက သူတပါးတို့ကို ကဲ့ရဲ့နှိပ်ကွပ်ခြင်း)+ဝါဒပဋိမောက္ခ=ကဲ့ရဲ့နှိပ်ကွပ်မှုမှ လွတ်ကင်းခြင်း (သူတပါးတို့က မိမိကို ကဲ့ရဲ့နှိပ်ကွပ်လျှင် ရှောင်းရှားနိုင်ခြင်း)+ အာနိသံသ=အကျိုး။

အဋ္ဌကထာ၌ "တေန တေန ကာရဏေန"ဟု ဖွင့်သောကြောင့် "ဣတိ၀ါဒပဋိမောက္ခ"၌ ဣတိသဒ္ဒါကို ဝိဘတ္တိအနက်နှင့် တသဒ္ဒါ၏ အနက် ဟောကြောင်း၏၊ ဣတိဝုတ်ပါဠိတော် (၂၁၄)၌ ဣတိ၀ါဒပဋိမောက္ခာနိသံသတ္ထံ ဟူသော ဤပါဠိမပါ၊ ဤသုတ်ဋီကာ၌လည်း ဤပါဠိကို မဖွင့်ချေ။

သူတပါးတို့၏ ကဲ့ရဲ့နှိပ်ကွပ်မှု ကင်းလွတ်ခြင်းအကျိုးငှာ၊ နု ဝုဿတိ=ဟုတ်၊ ဣတိ=ဤရဟန်းသည် ဗြဟ္မစရိယကို ကျင့်သတဲ့ဟူ၍၊ မံ=ငါ့ကို၊ ဇနော=လူအပေါင်းသည်၊ဇာနာတု=သိပါစေသတည်း၊ ဣတိ=ဤသို့ လူသူအများသိစေခြင်းငှာ၊ နု ဝုဿတိ=ဟုတ်၊[တနည်း–ဣတိ=ဤသို့ ဗြဟ္မစရိယကိုကျင့်လသော်၊ ဝါ=ဤသို့ ဗြဟ္မစရိယကို ကျင့်ခြင်းကြောင့်၊ မံ=ငါ့ကို၊ ဇနော=သည်၊ဇာနာတု=သိလရှိသူဟု ချီမွမ်းစေသတည်း၊ ဣတိ=ဤသို့ လူသူအများ ချီးမွမ်းခြင်းငှာ၊ နု ဝုဿတိ]

ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ဣဒံ ဗြဟ္မစရိယံ=ကို၊ အထခေါ=ကုဟနစသည်မှ တမျိုးတခြားသော အကျိုးငှာသာလျှင်[1]၊ ဝုဿတိ=ကျင့်သုံးအပ်၏၊ [တမျိုးတခြားသော အကျိုးကိုပြလိုမူ သံဝရတ္ထံ စသည်ကို မိန့်တော်မူ၏] သံဝရတ္ထံ=(သီလသံဝရစသော သံဝရငါးပါးတို့ဖြင့်) ဒုဿီလျစသော အကုသိုလ်ကို တားဆီးပိတ်ပင်ခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ ဝါ=ဒုဿီလျစသော အကုသိုလ်ကို တားဆီးပိတ်ပင်ကြောင်းဖြစ်သော သီလသံဝရအစရှိသော ငါးပါးသော သံဝရကို ဖြစ်စေခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ ပဟာနတ္ထံ= (တဒင်္ဂပဟာန် စသည်တို့ဖြင့်) အကုသိုလ်ကို ပယ်စွန့်ခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ ဝိရာဂတ္ထံ=ရာဂစသည်တို့၏ ကုန်ခန်းပျက်စီးခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ နိရောဓတ္ထံ=ရာဂစသည်တို့၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းငှာ လည်းကောင်း၊ ဝုဿတိ=ကျင့်သုံးအပ်၏၊ ဣတိ (အဝေါစ)

သော ဘဂဝါ=ထိုမြတ်စွာဘုရားသည်၊ အနိတိဟံ[2]=ဧဝေဧဝါ ဝိစိကိစ္ဆာ

၁။ **အထခေါ–အနက်ဖွင့်။** ။ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ အထခေါ= အဟုတ် အမှန်ကား၊ ဣဒံ ဗြဟ္မစရိယံ=ကို၊ သံဝရတ္ထံ=ငှာလည်းကောင်း။ပ။ နိရောဓတ္ထံ=ငှာလည်းကောင်း၊ ဝုဿတိ=ကျင့်သုံးအပ်၏။ ဤအတိုင်းလည်း အနက်ဆိုနိုင်ပါ၏၊ သို့သော် နိဿယခန်းဌကား–အထ ခေါတိ ဇော အထာတိ အညဒတ္ထော နိပါတော၊ ခေါတိ အဝေရဏော၊ တေန ကုဟနာဒီတော အညဒတ္ထာယေဝ ပန ဣဒံ ဘိက္ခဝေ ဗြဟ္မစရိယံ ဝုဿတိတိ ဒဿေတိ–ဟူသော ဣတိဝုတ်၌ (၁၀၄)နှင့် ဤသုတ်ဦးကာတို့ဖွင့်သည့်အတိုင်း အထခေါကို အနက်ပြန်ဆိုထားသည်။

၂။ **အနိတိဟပုဒ် ဝစနတ္ထ။** ။ဣတိဟ=ဧဝေဧဝါ ဝိစိကိစ္ဆာ။ နတ္ထိ ဇော ဣတိဟန္တိ အနိတိဟံ (ဧဝေဧဝါ ဝိစိကိစ္ဆာ မရှိရာ ဗြဟ္မစရိယ)။ ထို့နောက် 'နိ'မှ ဣကို ဒီဃပြု၍ အနိတိဟ–ဟုဖြစ်၏။ (တနည်း) အနု= အစဉ်လိုက်၍+ ဤတိ=ဘေးရန်တို့ကို+ဟ(ဟနု+ကို)=ပယ်သတ်တတ်သော ဗြဟ္မစရိယ။ ဤတိယော ဟနတိတိ ဤတိဟံ၊ အနု ဤတိဟံ အနိတိဟံ။

(တနည်း) ဤတိ=မကောင်းကျိုး။ ဤတိဟိ အနတ္ထေဟိ သဒ္ဓိံ ဟနန္တိ ဂစ္ဆန္တိ ပဝတ္တန္တိတိ ဤတိဟာ=မကောင်းကျိုးတို့နှင့် အတူတကွဖြစ်တတ်ကုန်သော

မရှိရာဖြစ်သော၊ ဝါ=ပစ္စုပ္ပန်, တမလွန်ဘေးရန်တို့ကို အစဉ်လိုက်၍ ပယ်သတ်တတ်သော၊ ဝါ=မကောင်းကျိုးတို့နှင့် တကွဖြစ်သော တဏှာ အစရှိသော အညစ်အကြေးမရှိရာဖြစ်သော၊ ဝါ=မကောင်းကျိုးတို့နှင့် တကွဖြစ်သော မိစ္ဆာအယူဝါဒတို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော၊ နိဗ္ဗာနောဂဝဂါမိနံ[2]=နိဗ္ဗာန်၏ အတွင်းခ္ခဏာ အာရုံပြုရှုဖြစ်တတ်သော၊ ဝါ=နိဗ္ဗာန်ဟူသော ထောက်တည်ရာ ထဖက်ကမ်းသို့ သွားရောက်တတ်သော၊ ဝါ=နိဗ္ဗာန်ခ္ခဏ သက်ဝင်လျက် ဖြစ်တတ်သော၊ ဗြဟ္မစရိယ=သာသနာ, မဂ္ဂဟူသော မြတ်သော အကျင့်နှစ်ပါးကို၊ သံဝရတ္ထံ=ဌာလည်းကောင်း၊ ပဟာနတ္ထံ=ဌာလည်းကောင်း၊ အဒေသယိ=ဟောတော်မူပြီ။

ဧသ မဂ္ဂေါ=ဤမြတ်သောအကျင့်လမ်းစဉ်ကို၊ မဟန္တော ဟိ=အလိုဆန္ဒအားဖြင့် မြင့်မြတ်တော်မူကြကုန်သော၊ [ဣတိဝုတ်ပါဠိတော် (၂၁၅)၌မူ "မဟတ္တော ဟိ"ဟု ပါဠိရှိ၍ "မဟတ္တောဟိတိ မဟာ အာတုမေဟိ ဥဠာရဿ သယေဟိ" ဟူ၍ ဣတိဝုတ်ဋ္ဌဖွင့်၏။ မဟတ္တ=မဟန္တ+အတ္တာ။ "မဟတ္တောဟိ=ကြီးမားခန့်ညားသော ကိုယ်တော်နှင့်မြတ်သော အလိုဆန္ဒရှိတော်မူကြကုန်သော" ဟု အနက်ဆိုပါ၊ အတ္တသဒ္ဒါကို ခန္ဓာကိုယ်ဟူသော အာတုမအနက်နှင့် အလိုဆန္ဒဟူသော သဘာဝအနက်ဟု အနက်နှစ်မျိုးဟောသည်ဟု ကြံသင့်၏။] မဟေသိဘိ=မြတ်သောနိဗ္ဗာန်ကို ရှာမှီးတော်မူကြကုန်သော ဘုရားအစရှိသော အရိယာသူတော်ကောင်းတို့သည်၊ ဝါ=မြတ်သောသီလ အစရှိသော ဂုဏ်တို့ကို ရှာမှီးတော်မူကြကုန်သော ဘုရားအစရှိသော အရိယာ သူတော်ကောင်းတို့သည်၊ အနုယာတော=အစဉ်သဖြင့် ကျင့်ကြံလိုက်သွားအပ်ပြီ။

စ=ဗြဟ္မစရိယကို ကျင့်ရခြင်း၏ အကျိုးကျေးဇူးကား၊ ယထာ=အကြင်

တဏှာအစရှိသော အညစ်အကြေးများ။ (ဤတိ+ဟန+ကွိ+အာ) နတ္ထိ ဧတ္ထ ဤတိဟာတိ အနိတိဟံ=ယင်းအညစ်အကြေးများမရှိရာ ဗြဟ္မစရိယ။ (တနည်း) ဤတိဟာ=မကောင်းကျိုးတို့နှင့် အတူတကွဖြစ်တတ်သော မိစ္ဆာအယူဝါဒများ။ နဤတိဟံ အနိတိဟံ=ယင်းမိစ္ဆာ အယူတို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဗြဟ္မစရိယ။

၁။ **နိဗ္ဗာနောဂဝဂါမိနံ။** ။နိဗ္ဗာနသ သြဂဓော နိဗ္ဗာနောဂဓော၊ နိဗ္ဗာနောဂဓေ=နိဗ္ဗာန်၏အတွင်းခ္ခဏ=ဂစ္ဆတိတိ ဂါမိ=ဖြစ်တတ်သော မဂ္ဂ ဗြဟ္မစရိယ။ (တနည်း) နိဗ္ဗာန=နိဗ္ဗာန်ဟူသော=သြဂဓ=ထောက်တည်ရာတဖက် ကမ်းသို့+ဂါမိ=သွားတတ်သော မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ။ (တနည်း) အဝဂစ္ဆတိ အဝဂါဟတိတိ သြဂဓော=သက်ဝင်တတ်သော အရိယမဂ် (မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ)။ နိဗ္ဗာနောဂဓော=နိဗ္ဗာန်ခ္ခဏ သက်ဝင်လျက်၊ ဂါမိ=ဖြစ်တတ်သော မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ။ ဗြဟ္မစရိယပုဒ်၏ နပုလ္လိင်သို့ လိုက်၍ ဣရသဖြင့် "ဂါမိ"ဟု ဆိုရသည်။

ပါ ၃၃၅

၇၆ အင်္ဂုတ္တိုရ်ပါဠိတော်နိဿယ (စတုက္ကနိပါတ်) [ပထမ

အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ (အကြင် အဘိညေယျ၏အဖြစ် အစရှိသော အခြင်းအရာ အားဖြင့်) ဗုဒ္ဓေန=ငါဘုရားသည်၊ ဒေသိတံ=ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ (တထာ=ထို အခြင်းအရာ အားဖြင့်၊ ဝါ=ထိုဟောတော်မူသည့်အတိုင်း) ယေ=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ တံ=(သာသန, မဂ္ဂအားဖြင့် နှစ်ပါးသော) ထိုဗြဟ္မစရိယကို၊ ပဋိပဇ္ဇန္တိ=ကျင့်တော်မူကြကုန်၏။ သတ္ထုသာသနကာရိနော=မြတ်စွာဘုရား၏ အဆုံးအမကို လိုက်နာပြုကျင့်တော်မူကြကုန်သော၊ တေ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ဒုက္ခဿ=ဝဋ်ဒုက္ခအားလုံး၏၊ အန္တံ=အဆုံးကို၊ ဝါ=နောက်ထပ် မဖြစ်လုံးလုံး ကုန်ဆုံးခြင်းကို၊ ကရိဿန္တိ=ပြုတော်မူကြကုန်လတ္တံ့၊ [တနည်း-ဒုက္ခဿ=ဝဋ်ဒုက္ခ အားလုံး၏၊ အန္တံ=အဆုံးဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်ကို၊ ကရိဿန္တိ=မျက်မှောက်ပြုတော်မူကြကုန်လတ္တံ့] ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ပဋ္ဌမံ။

၆-ကုဟသုတ်

(၂၆)။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ယေ တေ ဘိက္ခူ=အကြင်ရဟန်းတို့သည်၊ ကုဟာ=အံ့ဩဖွယ်စေတတ်ကုန်၏၊ (မင်ဖိုလ်ရကြောင်း, ချိတ်ရိပ်စောင်းကာ, ကြွားဝါလိမ်လည် ပြောဆိုခြင်းစသည်ဖြင့် အံ့ဩစေတတ်ကုန်၏) ထဒ္ဒါ=ဒေါသ, မာနဖြင့် ကြမ်းတမ်းခက်ထန်ကုန်၏၊ လပါ=ဒါယကာတို့ကို မိစ္ဆာဇီဝဖြင့် မြှူဆွယ်ကြကုန်၏၊ ဝါ=ပစ္စည်းရဖို့အတွက် ဒါယကာတို့ကို ဖိနှိပ်ပြောဆိုကြကုန်၏၊ သိဂ်ီ=(ကုသိုလ်တရားတို့ကို ထိုးသတ် ခတ်ဝှေ့တတ်သော) ဦးချိုအလား ထင်ရှားသော ကိလေသာရှိကုန်၏၊ ဥန္နဠာ=ထောင်မတ်မြင့်တက်သော ကျူရိုးနှင့်တူသော အချည်းနှီးသော မာနရှိကုန်၏၊ အသမာဟိတာ=ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ၌ စိတ်ကိုကောင်းမွန်တည်တံ့စွာ မထားကြကုန်၊ ဝါ=စိတ်မတည်ကြည်ကြကုန်။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တေ ဘိက္ခူ=ထိုရဟန်းတို့သည်၊ (ငါ့ကို ရည်းစူး၍ ရဟန်းပြုကြကုန်လျက် ကုဟ, ထဒ္ဒစသည်ဖြစ်နေကြသော ထိုရဟန်းတို့သည်) မေ=ငါဘုရား၏၊ ဘိက္ခူ=ရဟန်းတို့သည်၊ နု=မဟုတ်ကုန်၊ မာမကာ=ငါ၏ ကိုယ်ပိုင်, ငါနှင့်စပ်ဆိုင်သူတို့သည်၊ နု=မဟုတ်ကုန်၊ [မမ ဣမေ (သန္တကာ) မာမကာ။ ဏာပစ္စည်းနှောင်းရာ၌ အမှုကို မာမကပြု။ မောဂ္ဂလ္လာန်နိဿယ၊ ဏာဒီကဏ္ဍ (၃၃)သုတ်] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တေ ဘိက္ခူ=တို့သည်၊ ဣမသ္မာ ဓမ္မဝိနယာ=ဤတရားဖြင့် ဆုံးမရာ သာသနာတော်မှ၊ အပဂတာ စ=ကင်းကွာလည်း ကင်းကွာကုန်၏၊ တေ=ထိုရဟန်းတို့သည်၊ ဣမသ္မိံ ဓမ္မဝိနယေ=၌၊ (သီလာဒိဂုဏောဟိ=သီလအစရှိသော ဂုဏ်တို့ဖြင့်) ဝုဒ္ဓိံ=ကြီးပွားခြင်းသို့၊ ဝိရူဠှိံ= မလှုပ်မယိုင်မြဲခိုင်စည်ပင်ခြင်းသို့၊ ဝေပုလ္လံ=နယ်ပယ်အနှံ့, ကျယ်ပြန့်သည် အဖြစ်သို့၊ နု စ အာပဇ္ဇန္တိ=ရောက်လည်းမရောက်ကုန်။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယေ စ တေ ဘိက္ခူ=အကြင်ရဟန်းတို့ သည်ကား၊ နိက္ကုဟာ= (မင်ဖိုလ်ရကြောင်း, ချိတ်ရိုပ်စောင်းကာ, ကြွားဝါလိမ်လည်ပြောဆိုခြင်းစသည်ဖြင့်) မအံ့သြစေကြကုန်၊ နိလ္လပါ=ဒါယကာ တို့ကို မိစ္ဆာဇီဝဖြင့် မမြှူဆွယ်ကြကုန်၊ ဝါ=ပစ္စည်းရဖို့အတွက် ဒါယကာတို့ကို ဖိနှိပ်၍ မပြောဆိုကြကုန်၊ ဓီရာ=လုံ့လဝီရိယ ရှိကုန်၏၊ ဝါ=ပညာရှိကုန်၏၊ အတ္ထဒ္ဓါ=ဒေါသမာနဖြင့် ကြမ်းတမ်းခက်ထန်သူ မဟုတ်ကုန်၊ သုသမာဟိတာ=ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ၌ စိတ်ကို ကောင်းမွန်တည်တံ့စွာ ထားကြကုန်၏၊ ဝါ=ဈာန်ကြည်သော စိတ်ရှိကြကုန်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တေ ဘိက္ခူ=ထိုရဟန်းတို့သည်သာ၊ (နိက္ကုဟ, နိလ္လပ-စသည်ဖြစ်ကြသော ထိုရဟန်းတို့သည်သာ) မေ=ငါဘုရား၏၊ ဘိက္ခူ=ရဟန်းတို့ပေတည်း၊ မာမကာ=ငါ၏ကိုယ်ပိုင်, ငါနှင့်စပ်ဆိုင်သူတို့ပေတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တေ ဘိက္ခူ=တို့သည်၊ ဣမသ္မာ ဓမ္မဝိနယာ=မှ၊ အနုပဂတာ စ=မကင်းလည်း မကင်းကွာကုန်၊ တေ=ထိုရဟန်းတို့သည် ။ပ။ အာပဇ္ဇန္တိ စ=ရောက်လည်းရောက်ကုန်၏၊ ဣတိ (အဝေါစ)

(ယေ ဘိက္ခူ=အကြင်ရဟန်းတို့သည်) ကုဟာ=ကုန်၏၊ ထဒ္ဓါ=ကုန်၏ ။ပ။ အသမာဟိတာ=ကုန်၊ တေ ဘိက္ခူ=ထိုရဟန်းတို့သည်၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေ ဒေသိတေ=မြတ်စွာဘုရား ဟောကြားတော်မူအပ်သော၊ ဓမ္မေ=တရားရတနာ သာသနာတော်၌၊ နု .ဝိရူဟန္တိ=မစည်ပင်နိုင်ကုန်၊ (ယေ ဘိက္ခူ=တို့သည်) နိက္ကုဟာ=ကုန်။ပ။တေ ဘိက္ခူ=တို့သည်၊ ဝေ=စင်စစ်အားဖြင့်။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေ ဒေသိတေ=သော၊ ဓမ္မေ=၌၊ ဝိရူဟန္တိ=စည်ပင်ကုန်၏၊ ဣတိ(အဝေါစ)ဆုံး။

၇-သန္ဓိဒ္ဓိသုတ်

၂၇။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမာနိ စတ္တာရိ=ဤလေးမျိုးတို့သည်၊ အပ္ပါနိစ=နည်းပါးကုန်သည်လည်းကောင်း၊ သုလဘာနိ စ=လွယ်ကူစွာ ရအပ်ကုန်သည်လည်းကောင်း၊ (ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏) တာနိ=ထိုလေးမျိုး တို့သည်၊ အနဝဇ္ဇာနိ စ=အပြစ်လည်းမရှိကုန်၊ စတ္တာရိ=လေးမျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမာနိ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စီဝရာနံ=သင်္ကန်းတို့တွင်၊ ပံသုကူလ[1]=

---

[1] ပံသုကူလ်။　　။အမှိုက်ပုံစသည်၌ စွန့်ပစ်ထားအပ်သော တထွာ, တမိုက် စသည်ရှိသော အဝတ်စ, အဝတ်ပိုင်းသည်လည်းကောင်း, အိန္ဒိယနိုင်ငံ၌ ကဲ့သို့ သချိုင်း၌ လူသေကိုရစ်ပတ်၍ စွန့်ပစ်ထားအပ်သော အဝတ်သည် လည်းကောင်း ပံသုကူသင်္ကန်းမည်၏။ ပံသူနံ ကူလံ ပံသုကူလံ=မြေမှုန့်တို့၏ကမ်းပါး၊ ဝါ=မြေမှုန့်အစုအပုံ။ ပံသုကူလံ ဝိယာတိ ပံသုကူလံ=(မြေကြီးပေါ်၌ ပစ်ထားအပ်သဖြင့် မြေမှုန့်တို့၏ အထက်၌ မို့မို့မောက်မောက် ဖြစ်နေသောကြောင့်) မြေမှုန့်ပုံနှင့်တူသော သင်္ကန်း။ (တနည်း)ပံသု ဝိယ ကုစ္ဆိတာဘာဝံ ဥလတိ ဂစ္ဆတီတိ ပံသုကူလံ=မြေမှုန့်ပမာ ရွံ့ဖွယ်ရာအဖြစ်သို့ ရောက်သောသင်္ကန်း။

ပ်သုကူသက်နှ်းသည်၊ အပ္ပဋ္ဌ=အသုံးနည်းပါး အပေါစား အညှဲစားသည်လည်းကောင်း၊ သုလဘဋ္ဌ=လွယ်ကူစွာ ရအပ်သည်လည်းကောင်း၊ (ဟောတိ=၏) တံ=ထိုပ်သုကူသက်နှ်းသည်၊ အနဝဇ္ဇံ စ=အပြစ်လည်းမရှိ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဘောဇနာနံ=ဆွမ်းတို့တွင်၊ ပိဏ္ဍိယာလောပေါ=ခြေသလုံးကြွက်သား, အစွမ်းအားဖြင့် သွားလာလှည့်ပတ်၍ ရအပ်သော ဆွမ်းတလုပ်စာမျှ, တလုပ်စာမျှသည်၊ အပ္ပဋ္ဌ=တာဝန်ကြောင့်ကြ နည်းပါးလှသည်လည်းကောင်း၊ သုလဘဋ္ဌ=လည်းကောင်း၊ (ဟောတိ) တံ=ထိုပိဏ္ဍိယာလောပသည်၊ အနဝဇ္ဇံ စ=အပြစ်လည်းမရှိ။ [ပိဏ္ဍိဟတ်၊ ဣဟစ္ဆည်း၊ သွတ္ထကပစ္ဆည်းဖြင့် ပိဏ္ဍိကာဟု ဖြစ်၏၊ ကကိုယပြုလျှင် ပိဏ္ဍိယာဟု ဖြစ်၏၊ ပိဏ္ဍိယာ=ခြေသလုံးကြွက်သားဆိုင်။ ပိဏ္ဍိယာယ (ဇယ်ာပိဏ္ဍိယာဗလေန) စရိတ္တာ လဒ္ဓေါ အာလောပေါ ပိဏ္ဍိယာလောပေါ]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သေနာသနာနံ=အိပ်ရာနေရာကျောင်းတို့တွင်၊ ရုက္ခမူလံ=သစ်ပင်အနီး (သစ်ပင်အောက်) သည်၊ အပ္ပံ စ=တာဝန်ကြောင့်ကြ နည်းပါးလှသည်လည်းကောင်း၊ သုလဘဋ္ဌ=လည်းကောင်း၊ (ဟောတိ) တံ=ထိုရုက္ခမူလ အိပ်ရာနေရာကျောင်းသည်၊ အနဝဇ္ဇံ စ=အပြစ်လည်းမရှိ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဘေသဇ္ဇာနံ=ဆေးတို့တွင်၊ ပူတိမုတ္တံ=နွားကျင်ငယ်ပုပ်သည်၊ [အသက်ရှင်သူ၏ ခန္ဓာကိုယ်ပင်ဖြစ်စေကာမူ "ပူတိကာယ=ခန္ဓာကိုယ်ကောင်ပုပ်"ဟု နှိမ်ချပြောသကဲ့သို့ ယခုလောလောလတ်လတ် စွန့်ချထားသော ပူနွေးသော နွားကျင်ငယ်ကိုလည်း မပုပ်သေးဘဲလျက် ပြောရိုးဆိုစဉ်အတိုင်း "ပူတိမုတ္တ=နွားကျင်ငယ်ပုပ်" ဟု ဆိုသည်]

ဝါ=နွားကျင်ငယ်ပုပ်ဖြင့် စိမ်အပ်သော ဆီးဖြူ သျှိသျှား သဖန်းခါးဆေးသည်၊ [ပူတိမုတ္တေန ပရိဘာဝိတံ ဟရီတကခဏ္ဍံ ပူတိမုတ္တံ] ဝါ=ပုပ်သည်ဖြစ်၍ စွန့်ပစ်ထားအပ်သော ဆေးအားလုံးသည်၊ [ပူတိ ဟုတ္တာ မုတ္တံ ဆဋ္ဌိတံ ယံကိဉ္စိ ဘေသဇ္ဇံ ပူတိမုတ္တံ] အပ္ပဋ္ဌ=အသုံးနည်းပါး အပေါစား (အညှဲစား) သည်လည်းကောင်း။ပ။တံ=ထိုပူတိမုတ္တသည်၊ အနဝဇ္ဇံ စ=အပြစ်လည်းမရှိ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမာနိ စတ္တာရိ=တို့သည်။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ အပ္ပေနစ=နည်းပါးသည်လည်းဖြစ်သော၊ သုလဘေန စ=ရလွယ်သည်လည်းဖြစ်သော၊ (ပစ္စယေန=ပစ္စည်းဖြင့်) တုဋ္ဌော=ရောင့်ရဲသည်၊ ယတော ဟောတိ (ယံ ဟောတိ)=အကြောင်းဖြစ်၏၊ ဣဒံ=ဤသို့ ဖြစ်ခြင်းကို၊ ဝါ=ဤသို့ရောင့်ရဲခြင်းကို၊ အသ=ထိုရဟန်း၏၊ အညတရံ=(သီလသံဝရ စသည်တို့တွင်) တပါးအပါအဝင် ဖြစ်သော၊ သာမညဂ်ဏ်ဿ= ရဟန်းအဖြစ်၏ အကြောင်းအင်္ဂါဟူ၍၊ အဟံ=ငါသည်၊

ဝဒါမိ=ဟောတော်မူ၏၊ [သမဏသ ဘာဝေါ သာမညံ၊ သာမညသ အင်္ဂ ကာရဏံ သာမညင်]

(တနည်း) အညတရံ=(အဋ္ဌတ္ထိက, ဗာဟိရ အင်္ဂါနှစ်ပါးတို့တွင်) တပါးအပါအဝင်ဖြစ်သော၊ သာမညင်္ဂီ=ကိလေသာတို့ကို ငြိမ်းစေတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဖြစ်ကြောင်း အရိယမဂ်၏ အဋ္ဌတ္ထိက အကြောင်းအင်္ဂါဟူ၍၊ အဟံ=ငါသည်၊ ဝဒါမိ=ဟောတော်မူ၏၊ ဣတိ (အဝေါစ) [ကိလေသေ သမေတိတိ သမဏော၊ သမဏသ ဘာဝေါ သာမညံ (အရိယမဂ္ဂေါ)။ သာမညသ အင်္ဂ သာမညင်] ။

အနဝဇ္ဇေန စ=အပြစ်မရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ အပ္ပေန စ=အသုံးနည်းပါး အညံစားလည်းဖြစ်သော၊ ဝါ=တာဝန်ကြောင့်ကြ နည်းပါးလှသည်လည်း ဖြစ်သော၊ သုလဘေန စ=ရလွယ်သည်လည်းဖြစ်သော၊ (ပစ္စယေန=ပစ္စည်းဝတ္ထု ဖြင့်) တုဋ္ဌသ=ရောင့်ရဲသော်ရဟန်း၏၊ ဝါ=ရောင့်ရဲသောရဟန်းမှာ [စိတ္တသ ဝိယာတော-ဌ်စပ်ပါ] သေနာသနံ=အိပ်ရာနေရာ ကျောင်းကိုလည်းကောင်း၊ စီဝရံ=သင်္ကန်းကိုလည်းကောင်း၊ ပါနဘောဇနံ=သောက်ဖွယ်အဖျော်နှင့် ခဲဖွယ် စားဖွယ်ကိုလည်းကောင်း၊ အာရဗ္ဘ=အကြောင်းပြု၍၊ စိတ္တသ=စိတ်၏၊ ဝိယာတော=ပင်ပန်းဆင်းရဲခြင်းသည်၊ နု ဟောတိ=မဖြစ်၊ (တသ=ထိုရဟန်း၏၊ ဝါ=ထိုရဟန်းမှာ) ဒီသာ=အရပ်မျက်နှာသည်၊ ဝါ=သွားရောက်ရာ အရပ်ဒေသ၌ ပစ္စည်းလာဘ်ကို မျှော်လင့်သောလောဘသည်၊ နပ္ပဋိဟညတိ=မတားဆီး[1]။

စ=ထို့အပြင်၊ သာမညသ=ရဟန်း၏ ဥစ္စာဖြစ်သော သမထ,ဝိပဿနာ ဘာဝနာအား၊ ဝါ=ကိလေသာတို့ကို ငြိမ်းစေသောပုဂ္ဂိုလ်၏ ဖြစ်ကြောင်း အရိယမဂ်အား၊ အနုလောမိကာ=သင့်လျော်ကုန်သော၊ ယေ ဓမ္မာ=အကြင် အပို ဓ္ဌတာ အစရှိသော ပဋိပတ်တရားတို့ကို၊ အသ=ထိုမြတ်စွာဘုရားသည်၊ အဂ္ဂါတာ=ဟောကြားတော်မူအပ်ကုန်ပြီ၊ (တေ ဓမ္မာ=ထိုအပို ဓ္ဌတာ အစရှိသော ပဋိပတ်တရားတို့ကို) အပ္ပမတ္တသ=မမေ့လျော့ဘဲ၊ သိက္ခတော=ကျင့်သော၊ တုဋ္ဌသ=ရောင့်ရဲလွယ်သော ရဟန်းသည်၊ အဓိဂ္ဂဟီတာ=ဆန့်ကျင်ဘက်တရား

၁။ ဒီသာ နပ္ပဋိဟညတိ။ ။ပစ္စည်းလာဘ်ကို မျှော်လင့်သော လောဘဖြင့် ပစ္စည်းလာဘ်ရနိုင်ရာ အရပ်ဒေသကိုသာ ရွေးချယ်၍ ခရီးသွားလျှင် ထိုပစ္စည်း လာဘ်မျှော်လင့်သော လောဘသည် အခြားသော သွားလိုရာအရပ် ဒေသကို မသွားနိုင်အောင် တားဆီး၏၊ ယင်းသို့ မျှော်လင့်သောလောဘ မရှိ၍ ရောင့်ရဲလွယ်သော ရဟန်းမှာကား သွားလိုရာ အရပ်ဒေသအားလုံးသည် အဆီးအတားမရှိ လွတ်လပ်၏၊ ထိုရဟန်းသည် သွားလိုရာ အရပ်ဒေသ အားလုံးသို့ လွတ်လပ်စွာ သွားလာနိုင်၏ဟု ဆိုလို၏။

တို့ကို လွှမ်းဖိ၍ ယူအပ်ကုန်ပြီ၊ ဝါ=ကိုယ်တွင်း၌ ယူထားအပ်ကုန်ပြီ။ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) သတ္တမ်။

၈-အရိယဝံသသုတ်

(၂၈)။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ စတ္တာရော=လေးပါးကုန်သော၊ ဣမေ အရိယဝံသာ=ဤအရိယဝံသတရားတို့သည်၊ ဝါ=ဤဘုရားအစရှိသော အရိယာသူတော်ကောင်းတို့၏ အဆက်အနွယ်တရားတို့သည်၊ အဂ္ဂညာ=မြင့်မြတ်သော တရားတို့ဟု သိထိုက်ကုန်သည်၊ ရတ္တညာ=ရှည်မြင့်စွာသော နေ့ညဉ့်ပတ်လုံး ဖြစ်ထွန်းသောတရားတို့ဟု သိထိုက်ကုန်သည်၊ ဝံသညာ=ဘုရားအစရှိသော အရိယာ သူတော်ကောင်းတို့၏ အဆက်အနွယ်တို့ဟု သိထိုက်ကုန်သည်၊ ပေါရာဏာ=ရှေးဦးဖြစ်ကုန်သည်၊ အသံကိဏ္ဏာ=မပယ်စွန့်အပ်ကုန်သည်၊ အသံကိဏ္ဏပုဗ္ဗာ=(ရှေးဘုရားရှင်တို့လည်း) မပယ်စွန့်အပ်ဖူးကုန်သည်၊ (ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏)

(တေ=ထိုအရိယဝံသတရားတို့ကို) နု သံကိယန္တိ=ယခုလည်း မပယ်စွန့်အပ်ကုန်၊ နု သံကိယိဿန္တိ=နောက်ကာလဘုရားရှင်တို့လည်း မပယ်စွန့်အပ်ကုန်လတ္တံ့၊ ဝိညူဟိ=တရားသဘောသိမြင် ပညာရှင်ဖြစ်ကြကုန်သော၊ သမဏေဟိ=မကောင်းမှုအကုသိုလ်တို့ကို ငြိမ်းစေတတ်သော ရဟန်းတို့သည် လည်းကောင်း၊ ဗြာဟ္မဏေဟိ=မကောင်းမှုအကုသိုလ်တို့ကို ပယ်ရှားမျောသွားစေတတ်သော သူတော်ကောင်းတို့သည်လည်းကောင်း၊ အပ္ပဋိကုဋ္ဌာ=မကဲ့ရဲ့အပ်ကုန်၊ စတ္တာရော=လေးပါးတို့ဟူသည်၊ ကတမေ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဝါ=ဤသာသနာတော်က၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ ဣတရီတရေန[1]= တမျိုးမျိုးသော၊ (ကောင်းဆိုးမမှန်း,

---

၁။ **ဣတရီတရေန စီဝရေန**။ ။သင်္ဃောသ သုံးမျိုးရှိသည့် အလျောက် သင်္ကန်းလည်း သုံးမျိုးရှိ၏၊ ထိုသုံးမျိုးမှာ-

(၁) ယထာလဒ္ဓစီဝရ=ကောင်းသည် မကောင်းသည် အထူးမရည်ရွယ်ဘဲ ရရှိလာသော သင်္ကန်း။

(၂) ယထာဗလစီဝရ=ခန္ဓာကိုယ်အင်အား ကျန်းမာရေးနှင့် သင့်လျော်သော သင်္ကန်း။

(၃) ယထာသာရုပ္ပစီဝရ=အကောင်းကို သူတပါးအား လှူဒါန်း၍ မိမိအတွက်မှာမူ သင့်လျော်လျောက်ပတ်ရုံမျှဖြစ်သော သင်္ကန်း။

ဤသင်္ကန်းသုံးမျိုးတို့တွင် တမျိုးမျိုးကို "ဣတရီတရေန စီဝရေန" ဟု ဟောတော်မူသည်၊ ဣတရီတရေန ပိဏ္ဍပါတေန-စသည်၌လည်း ဤနည်း အတိုင်းပင်တည်း။

ရရှိလာသည့် သက်နှံ:စသည်တို့တွင် တမျိုးမျိုးသော) စီဝရေနေ=သက်နှံ:ဖြင့်၊ သန္တုဋ္ဌော=ရောင့်ရဲကျေနပ်လွယ်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဣတရီတရစီဝရ သန္တုဋ္ဌိယာ=ထိုတမျိုးမျိုးသော သက်နှံ:ဖြင့် ရောင့်ရဲကျေနပ်လွယ်ခြင်း:၏။ ဝဏ္ဏဝါဒီ စ = ဂုဏ်ကို ချီးမွမ်းပြောဆိုလေ့ ရှိသည်လည်း၊ (ဟောတိ) စီဝရဟေတု=သက်နှံ:ဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ အပ္ပတိရူပ်=မသင့်လျော်သော၊ အနေသနံ=ရဟန်:တို့အား မလျောက်ပတ်သော ရာမှီ:ခြင်:သို့၊ (လူဒါယကာတို့ စေလွှတ်ရာသို့သွား:ခြင်:, အခိုင်:ခံ အစေခံပြုလုပ်ခြင်:, ဆေ:ကုခြင်: စသည်ဖြင့် မသင့်တော်သော့ရာဖွေခြင်:သို့) နေ စ အာပဇ္ဇတိ=ရောက်လည်: မရှောက်၊ စီဝရံ=သက်နှံ:ကို၊ အလဒ္ဓါ စ=မရ၍လည်:၊ ဝါ=မရခြင်:ကြောင့်လည်:၊ နေ ပရိတသတိ=ထက်ဝန်:ကျင်မှ မစိုး:ရိမ်မပူပန်၊ ဝါ=ကိုယ်နှုတ်နှစ်ဖြာ ပျာပျာသလဲ မဖြစ်။

စီဝရံ=ကို၊ လဒ္ဓါ စ=တရား:သဖြင့်ရ၍လည်:၊ အဂဓိတော=မက်မောခင်တွယ်ခြင်:မရှိဘဲ၊ အမုစ္ဆိတော=(လွန်ကဲသောတဏှာဖြင့်) တွေဝေခြင်:သို့ မရောက်ဘဲ၊ အနဇ္ဈောပန္နော=တဏှာသည် မဖိစီ:မမြှေ:ယှက်အပ်ဘဲ၊ [ဒုကနိပါတ် စာပိုဒ် (၄၉)ဒုတိယအကြိမ်ရိုက် ပထမတွဲနိဿယ စာမျက်နှာ (၁၈၉) လည်:ကြည့်] အာဒီနဝဒဿာဝီ=အပြစ်ကို မြင်လျက်၊ (မလျောက်ပတ်သော ရှာဖွေခြင်:နှင့် မက်မောခင်တွယ်စွာ သုံ:စွဲခြင်:၌ ပစ္စုပ္ပန်အပြစ်, တမလွန်အပြစ်ကို မြင်လျက်) နိဿရဏပညော=မက်မောခင်တွယ်စွာသုံ:စွဲခြင်:မှ ထွက်မြောက်ကြောင်:ဖြစ်သော အကျိုး:ကျေး:ဇူ:ကိုသိလျက်၊ (အချမ်:အပူကို ကာကွယ်ခြင်: စသော အကျိုး:ကျေး:ဇူ:ကို သိလျက်) ပရိဘုဥ္ဇတိ=သုံ:စွဲ၏၊ [သာရတ္ထဒီကာ၊ တ၊ ၂၄၀–၌ သဒ္ဒေါကို အဿတ္ထိတဒ္ဓိတ် မဆင့်တော့ဘဲ "သဒ္ဒဟတိတိ သဒ္ဒေါ" ဟု တိုက်ရိုက် ကတ္တုသာဓနဝစနတ္ထပြုသကဲ့သို့ပင် ဤ "နိဿရဏ ပညော"ပုဒ်၌လည်: "ပဇာနာတိတိ ပညော"ဟု တိုက်ရိုက် ကတ္တုသာဓန ဝစနတ္ထပြုနိုင်၏၊ ဋီကာကြည့်ပါ]

စပန=ဤမျှမကသေ:၊ တာယ ဣတရီတရစီဝရသန္တုဋ္ဌိယာ=ထိုတမျိုးမျိုးသော သက်နှံ:ဖြင့် ရောင့်ရဲလွယ်ခြင်:ဖြင့်၊ ဝါ=ခြင်:ကြောင့်၊ အတ္တာနံ= မိမိကိုယ်ကို၊ နေဝ ဥက္ကံသေတိ=မချီးမြှောက်၊ ပရံ=သူတပါ:ကို၊ နဝမ္ဘေတိ=မရှုတ်ချ မကဲ့ရဲ့၊ ဟိ=စင်စစ်ကေန် အမှန်အား:ဖြင့်၊ ယော=အကြင်ရဟန်:သည်၊ တတ္ထ=ထိုစီဝရသန္တောသ၌၊ ဝါ=ထိုစီဝရသန္တောသ၏ ဂုဏ်ကို ချီးကျူ:ခြင်: စသည်တို့၌၊ ဒက္ခော=ကျွမ်:ကျင်သည်၊ အနလသော=မပျင်:ရိသည်၊ သမ္ဘာသနော=ကောင်:စွာ ခွဲခြား:သိမြင်သည်၊ ပတိဿတော=အဖန်ဖန်သတိရသည်၊ (ဟောတိ=၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ ဘိက္ခု=ဤရဟန်:ကို၊ ပေါရာဏော=

ရှေးဦးဖြစ်သော၊အဂ္ဂသည်=မြင့်မြတ်သောတရား၊ ဟု သိထိုက်သော၊ အရိယဝံသ=အရိယဝံသ တရားခြောက်၊ ဒ္ဒိတော=တည်သော ရဟန်းဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပုန စပရံ=နောက်ထပ် အခြား၊သော အရိယဝံသ တမျိုး၊ကား၊ [တနည်း-ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပုန စ=နောက်ထပ်တဖန်လည်း၊ အပရံ=အခြား၊သော အရိယဝံသတရား၊ကို၊ အဟံ=ငါသည်၊ ဘာသိဿာမိ=ဟောတော်မူအံ့] ဘိက္ခု=ရဟန်း၊သည်၊ ဣတရီတရေန=တမျိုးမျိုး၊သော၊ (ကောင်း၊ဆိုး၊မမှန်း, ရရှိလာ၊သော ဆွမ်း၊စသည်တို့တွင် တမျိုးမျိုး၊သော) ပိဏ္ဍပါတေန=ဆွမ်းဖြင့်၊ သန္တုဋ္ဌော=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဣတရီတရ ပိဏ္ဍပါတသန္တုဋ္ဌိယာ=ထိုတမျိုးမျိုး၊သော၊ဆွမ်းဖြင့် ရောင့်ရဲကျေနပ်ခြင်း၏၊ ဝဏ္ဏဝါဒီစ=သည်လည်း၊ ဟောတိ=၏၊ ပိဏ္ဍပါတဟေတု=ဆွမ်း၊ဟူ၊သော အကြောင်း၊ကြောင့်။ပ။ပိဏ္ဍပါတံ=ဆွမ်း၊ကို၊ အလဒ္ဓါ စ=လည်း။ပ။နိဿရဏာပညော=မက်မောခင်တွယ်စွာ ဘုဉ်းပေးခြင်းမှ ထွက်မြောက်ကြောင်းဖြစ်သော အကျိုးကျေးဇူး၊ကိုသိလျက်၊ [ဤခန္ဓာကိုယ်၏ ခိုင်မြဲတည်တံ့ခြင်း၊စသော အကျိုး၊ကျေးဇူး၊ကိုသိလျက်ဟူလို] ပရိဘုဉ္ဇတိ=ဘုဉ်းပေး၏။ပ။

ဟိ=ဖြင့်၊ ယော=အကြင်ရဟန်းသည်၊ တတ္ထ=ထိုပိဏ္ဍပါတသန္တောသ၌၊ ဝါ=ထို ပိဏ္ဍပါတသန္တောသ၏ဂုဏ်ကို ချီးမွမ်းခြင်း၊စသည်တို့၌ ။ပ။ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပုန စ ပရံ=နောက်ထပ်အခြား၊သော အရိယဝံသတမျိုး၊ကား၊ ဘိက္ခု=သည်၊ ဣတရီတရေန=တမျိုးမျိုး၊သော၊ (ကောင်း၊ကောင်း၊ဆိုး၊ဆိုး ရရှိလာ၊သော သေနာသန စသည်တို့တွင် တမျိုးမျိုး၊သော) သေနာသနေန=အိပ်ရာနေရာ၊ကျောင်းဖြင့်၊ သန္တုဋ္ဌော=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဣတရီတရသေနာသနသန္တုဋ္ဌိယာ=ထိုတမျိုးမျိုး၊သော အိပ်ရာနေရာ၊ကျောင်းဖြင့် ရောင့်ရဲကျေနပ်လွယ်ခြင်း၏ ။ပ။ သေနာသနဟေတု=အိပ်ရာနေရာ၊ကျောင်း၊ဟူ၊သော အကြောင်း၊ကြောင့်။ပ။ ဟိ=ဖြင့်၊ ယော=သည်၊ တတ္ထ=ထိုသေနာသနသန္တောသ၌၊ ဝါ=ထိုသေနာသနသန္တောသ၏ ဂုဏ်ကို ချီးမွမ်းခြင်း၊စသည်တို့၌။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပုန စပရံ=ကား၊ ဘိက္ခု=သည်၊ ဘာဝနာရာမော=သတိပဋ္ဌာန်စ၊သော တရား၊ကို ဖြစ်ပွား၊စေခြင်း၌ ပျော်မွေ့ခြင်း၊ရှိ၊သည်၊ [အာရမဏ် အာရာမော၊ ဘာဝနာယ အာရာမော အသ၊ဿတိ ဘာဝနာရာမော] ဝါ=သတိပဋ္ဌာန်စ၊သော တရား ဖြစ်ပွား၊စေခြင်း၊ဟူ၊သော ပျော်မွေ့ဖွယ်လုပ်ငန်း၊ရှိ၊သည်၊ [အာရမိတမ္ဘောတိ အာရာမော၊ ဘာဝနာ အာရာမော အသ၊ဿတိ ဘာဝနာရာမော] ဝါ=သတိပဋ္ဌာန်စ၊သောတရား၊ကို ပြစ်ပွား၊စေ၊လျက် ပျော်မွေ့တတ်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ [ဘာ၊ဝေတီတိ ဘာဝနော၊ အာရမတီတိ အာရာမော၊ ဘာဝနော အာရာမော ဘာဝနာရာမော] ဘာဝနာရတော= သတိပဋ္ဌာန် စ၊သောတရား၊ကို ဖြစ်ပွား၊စေခြင်း၌ ပျော်မွေ့သည်၊ ဟောတိ=၏။

ပဟာနာရာမော=ကိလေသာတို့ကို ပယ်သတ်ခြင်းဌ ပျော်မွေ့ခြင်းရှိသည်၊ ဝါ=ကိလေသာတို့ကို ပယ်သတ်ခြင်းဟူသော ပျော်မွေ့ဖွယ်လုပ်ငန်းရှိသည်၊ ဝါ=ကိလေသာတို့ကို ပယ်သတ်လျက် ပျော်မွေ့သည်၊ ပဟာနရတောာ= ကိလေသာတို့ကို ပယ်သတ်ခြင်းဌ ပျော်မွေ့သည်၊ ဟောတိ=၏။

စ ပန=ထိုမျှမကသေး၊ တာယ ဘာဝနာရာမတာယ=ထိုသတိပဋ္ဌာန် စသောတရားကို ဖြစ်ပွားစေခြင်းဌ ပျော်မွေ့ခြင်းရှိသည်အဖြစ်ဖြင့်၊ ဝါ=အဖြစ် ကြောင့်၊ တာယ ဘာဝနာရတိယာ=ထိုသတိပဋ္ဌာန် အစရှိသောတရားကို ဖြစ်ပွားစေခြင်းဌ ပျော်မွေ့ခြင်းဖြင့်၊ ဝါ=ခြင်းကြောင့်၊ တာယ ပဟာနာရာမ တာယ=ထိုကိလေသာတို့ကို ပယ်သတ်ခြင်းဌ ပျော်မွေ့ခြင်းရှိသည်အဖြစ်ဖြင့်၊ ဝါ=ကြောင့်၊ တာယ ပဟာနရတိယာ=ထိုကိလေသာတို့ကို ပယ်သတ်ခြင်းဌ ပျော်မွေ့ခြင်းဖြင့်၊ ဝါ=ကြောင့်၊ အတ္ထာနံ=ကို၊ နေဝ ဥက္ကံသေတိ=မချီးမြှောက် ။ပ။ဟိ=စင်စစ်ကောန် အမှန်အားဖြင့်၊ ယော=သည်၊ တတ္ထ=ထိုဘာဝနာရာမတာ စသည်တို့ဌ၊ ဒကွောပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စ ပန=ထိုအရိယဝံသ လေးပါးတို့နှင့် ပြည့်စုံသော ရဟန်း၏ စွမ်းရည်သတ္တိကို ဟောပြရလျှင်ကား၊ စတူဟိ=လေးပါးကုန်သော၊ ဣဓမဟိ အရိယဝံသေဟိ=ဤအရိယဝံသတရားတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံ သော၊ ဘိက္ခု=သည်၊ ပုရတ္ထိမာယ=အရှေ့ဖြစ်သော၊ ဒိသာယ=အရပ်မျက်နှာဌ၊ စေ ဝိဟရတိ=အကယ်၍နေအံ့၊ (ဧဝံ သတိပိ=ဤသို့ နေသည်ဖြစ်လျှင်လည်း) သေ၀ (သော ဧဝ)=ထိုအရိယဝံသတရားတို့နှင့် ပြည့်စုံသော ရဟန်းသည်သာ လျှင်၊ အရတိ=(တောကျောင်းနှင့် သမထ, ဝိပဿနာကုသိုလ်တို့ဌ) မပျော် မွေ့ခြင်းကို၊ သဟတိ=လွမ်းမိုး၏၊ ဝါ=အနိုင်ယူ၏၊ တံ=ထိုရဟန်းကို၊ အရတိ=(တောကျောင်းနှင့် သမထ, ဝိပဿနာကုသိုလ်တရားတို့ဌ) မပျော်မွေ့ ခြင်းသည်၊ နဿတိ=မလွမ်းမိုး။

ပစ္ဆိမာယ=အနောက်ဖြစ်သော။ပ။ဥတ္တရာယ=မြောက်ဖြစ်သော။ပ။ ဒက္ခိဏာယ=တောင်ဖြစ်သော။ပ။ကိသ ဟေတု=အဘယ်အကြောင်းကြောင့်၊ တံ=ထိုသို့ ရဟန်းကသာ အရတိကို လွမ်းမိုးအနိုင်ယူခြင်းသည်၊ (ဟောတိ=ဖြစ် ဘုန်းဟူမူ) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဟိ (ယသ္မာ)=အကြင့်ကြောင့်၊ (သော=ထိုရဟန်း သည်) အရတိ+ရတိ+သဟော=တောကျောင်းနှင့် သမထ ဝိပဿနာတရားတို့ဌ မပျော်မွေ့ခြင်း+ကာမဂုဏ်ငါးပါးတို့ဌ ပျော်မွေ့ခြင်းကို+လွမ်းမိုးနိုင်သည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍၊ ဝါ=ဖြစ်ခြင်းကြောင့်) ဓီရော=လုံ့လဝီရိယရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်မည်၏၊ ဣတိ=ထို့ကြောင့်၊ (တံ=ထိုသို့ရဟန်းကသာ အရတိကို လွမ်းမိုးအနိုင်ယူခြင်း သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)

[ဂါထာ] (ယသ္မာ=အကြင်ကြောင့်) အရတိ=တောကျောင်းနှင့် သမထ ဝိပဿနာတရားတို့၌ မပျော်မွေ့ခြင်းသည်၊ ဓီရံ=လုံ့လဝီရိယရှိသော ရဟန်းကို၊ နု သဟတိ=မလွမ်းမိုးနိုင်၊ (လွမ်းမိုးခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်) (တသ္မာ=ထို့ကြောင့်) အရတိ=သည်၊ ဓီရံ=ကို၊ နု သဟတိ=မလွမ်းမိုး၊ [ဤပဌမ, ဒုတိယ နှစ်ပါဒ လုံးဖြင့် "မလွမ်းမိုးနိုင်သောကြောင့် မလွမ်းမိုး"ဟု ဆိုလို၏။]

ဟိ (ယသ္မာ)=အကြင်ကြောင့်၊ (သော=ထိုရဟန်းသည်) အရတိသ ဟော=မပျော်မွေ့ခြင်းကို လွမ်းမိုးနိုင်သည်။ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍၊ ဝါ=ဖြစ်ခြင်းကြောင့်) ဓီဇရော=လုံ့လဝီရိယရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်မည်၏၊ (တသ္မာ=ထို့ကြောင့်) ဓီရောဝ= လုံ့လဝီရိယရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်သာ၊ အရတိ=ကို၊ သဟတိ=လွမ်းမိုး၏၊ [ယသ္မာဟူသော အနိယမဝါကျအတွင်းမှ သဟတိကို "လွမ်းမိုးနိုင်၏"ဟု (နိုင်)ဟူသော အသုံးအနှုန်းပါစေရမည်၊ တသ္မာဟူသော နိယမဝါကျအတွင်း၌ ကား (နိုင်) ဟူသော စကားအသုံးမထည့်ဘဲ "လွမ်းမိုး၏"ဟုသာဆိုပါ၊ သို့မှသာ အကြောင်းအကျိုးပေါ်လွင်မည်]

သဗ္ဗကမ္မဝိဟာယိနံ=အားလုံးစုံ ဘုံသုံးပါး၌ဖြစ်သော ကံကိုပယ်စွန့်ပြီး သော၊ ပနုဏ္ဏံ=ကိလေသာတို့ကို ပစ်ပယ်ပြီးသော၊ (ပုဂ္ဂလံ=ပုဂ္ဂိုလ်ကို) ကော=အဘယ်မည်သော ရာဂဒေါသသည်၊ နိဝါ ရယေ=တားမြစ်နိုင်အံ့နည်း၊ ဇမ္ဗောနဒသုဝဏ္ဏ=နီမြန်းသော ဇမ္ဗူရစ်ရွှေ၏၊ နေက္ခံ ဣဝ=တနိုကွအလေးချိန်ရှိသော ရွှေတုံး ရွှေခဲကဲ့သို့၊ ကော=အဘယ်သူသည်၊ တံ=ထိုအပြစ်ကင်းသောပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ နိန္ဒိတုံ=ကဲ့ရဲ့ခြင်းငှာ၊ အရဟတိ=နည်း၊ [စာပိုဒ် ၆–ဂါထာကြည့်] ။ပ။အဋ္ဌမံ။

၉–ဓမ္မပဒသုတ်

၂၉။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ စတ္တာရိ=လေးပါးကုန်သော၊ ဣမာနိ ဓမ္မပဒါနိ=ဤတရားအဖို့တို့သည်၊ ဝါ=ဤစျာန်စသော တရား၏ ဖြစ်ကြောင်း တရားတို့သည်၊ အဂ္ဂညာနိ=ကုန်သည်။ပ အသံကိဏ္ဏပုဗ္ဗာနိ=ကုန်သည်၊ (ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ တာနိ=ထိုဓမ္မပဒတို့ကို) နု သံကိယန္တိ=ကုန်။ပ။ ဝိညူဟိ=ကုန်သော၊ သမဏေဟိ=လည်းကောင်း၊ ဗြာဟ္မဏေဟိ=လည်းကောင်း၊ အပ္ပဋိကုဋ္ဌာနိ=ကုန်၊ စတ္တာရိ=လေးပါးသော ဓမ္မပဒတို့ဟူသည်၊ ကတမာနိ= အဘယ်တို့နည်းဟူမူ။

(တနည်း) ကတမာနိ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ စတ္တာရိ=လေးပါးကုန် သော၊ (ဓမ္မပဒါနိ=တို့သည်၊ ဝါ=တို့သည်၊ အဂ္ဂညာနိ=ကုန်သည်။ပ။ အသံ ကိဏ္ဏပုဗ္ဗာနိ=ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်သနည်း၊ တာနိ=ထိုဓမ္မပဒတို့ကို၊ နု သံကိယန္တိ=ကုန်သနည်း။ပ။ အပ္ပဋိကုဋ္ဌာနိ=ကုန်သနည်းဟူမူ။)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အနုဘိဒ္ဓာ=အဘိဒ္ဓာ တဏှာ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် အလောဘဟူသော၊ ဝါ=အဘိဒ္ဓာတဏှာ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် အလောဘနှင့်တကွ ထို အလောဘကို အကြီးအမှူး အဦးပဓာနပြု၍ ရအပ်သော စျာန်, ဝိပဿနာ, မဂ်ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်ဟူသော၊ ဓမ္မပဒံ=တရား၊အဖို့သည်၊ အဂ္ဂသည်=မြင့်မြတ်သော တရားဟု သိထိုက်သည်၊ ရတ္တသည်=ထိုက်သည်၊ ဝံသသည်=သည်၊ ပေါရာဏံ=ရှေးဦးဖြစ်သည်၊ အသံကိဏ္ဏံ=မပယ်စွန့်အပ်သည်၊ အသံကိဏ္ဏပုဗ္ဗံ=သည်၊ (ဟောတိ=၏၊ တံ=ထိုအနုဘိဒ္ဓာဓမ္မပဒကို) နု သံကိယတိ=ယခုလည်း မပယ်စွန့်အပ်၊ နု. သံကိယိဿတိ=အပ်လတ္တံ့။ပ။ အပ္ပဋိကုဋ္ဌ=မကဲ့ရဲ့အပ်။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အဗျာပါဒေါ=ဒေါသဗျာပါဒ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် မေတ္တာဟူသော၊ ဝါ=ဒေါသ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် မေတ္တာနှင့်တကွ ထိုမေတ္တာကို အကြီးအမှူး အဦးပဓာနပြု၍ ရအပ်သော စျာန်ဝိပဿနာ မဂ် ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်ဟူသော၊ ဓမ္မပဒံ=တရား၊အဖို့သည်။ပ။ အသံကိဏ္ဏပုဗ္ဗံ=သည်၊ (ဟောတိ=၏၊ တံ=ထို အဗျာပါဒဓမ္မပဒကို) နု သံကိယတိ=အပ်။ပ။ အပ္ပဋိကုဋ္ဌ=အပ်။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သမ္မာသတိ=မှန်ကန်ကောင်းမြတ်သော သတိဟူသော၊ ဝါ=သမ္မာသတိနှင့်တကွ ထိုသမ္မာသတိကို အကြီးအမှူး အဦးပဓာနပြု၍ ရအပ်သော စျာန်ဝိပဿနာ မဂ် ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်ဟူသော၊ ဓမ္မပဒံ=သည်။ပ။ အသံကိဏ္ဏပုဗ္ဗံ=သည်၊ (ဟောတိ=၏၊ တံ=ထိသမ္မာသတိဓမ္မပဒကို) နု သံကိယတိ=အပ်။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သမ္မာသမာဓိ=မှန်ကန် ကောင်းမြတ်သော သမာဓိဟူသော၊ ဝါ=သမ္မာသမာဓိဟူသော သမာပတ်ရှစ်ပါးနှင့်တကွ ထို သမာပတ်ရှစ်ပါးကို အကြီးအမှူး အဦးပဓာနပြု၍ရအပ်သော စျာန်ဝိပဿနာ မဂ် ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်ဟူသော၊ ဓမ္မပဒံ=သည်။ပ။ တံ=ထိုသမ္မာ သမာဓိဓမ္မပဒကို၊ နု သံကိယတိ။ပ။

[ဂါထာ] အနုဘိဒ္ဓာလု=သူတပါးစည်းစိမ်ကို တပ်မက်သောအားဖြင့် ရှေ့ရှုကြံစည်လေ့မရှိသည်၊ ဝါ=မျှားသော အဘိဒ္ဓာတဏှာ မရှိသည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) အဗျာပန္နေန=ဒေါသဖြင့် ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ မရောက်သော၊ စေတသာ=စိတ်ဖြင့်၊ ဝိဟရေယျ=နေထိုက်၏၊ ဝါ=နေ့ရမည်၊ သတော=ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ၌ မြဲစွာ စွဲကပ် အမှတ်ရသည်၊ ဝါ=သတိရှိသည်၊ ဧကဂ္ဂစိတ္တော=တခုတည်းသော အာရုံရှိသော စိတ်ရှိသည်၊ ဝါ=တည်ကြည်သော စိတ်ရှိသည်၊ အဒ္ဓုတ္တံ=မိမိခန္ဓာအစဉ်ဟူသော နိယကဒ္ဓတ္တာ၌၊ ဝါ=မိမိသန္တာန်၌၊ သုသမာဟိတော=စိတ်ကို ကောင်းမွန်တည်တံ့စွာ ထားသည်၊ အသေ=ဖြစ်သင့်၏၊ ဝါ=ဖြစ်ရမည်၊ ဣတိ (အဝေါစ) နုဝမ်။

၁၀–ပရိဇ္ဇာဓကသုတ်

၃၀။ ဧကံ=တပါးသော၊ သမယံ=အခါ၌၊ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ရာဇဂဟေ=ရာဇဂြိုဟ်မြို့အနီး၌၊ ဂိဇ္ဈကူဋေ=ဂိဇ္ဈကူဋ်မည်သော၊ [တိကနိပါတ် စာပိုဒ် (၆၅) သရဘသုတ်လည်းကြည့်] ပဗ္ဗတေ=တောင်ပေါ်၌၊ ဝါ=တောင်ပေါ် ကျောင်း၌၊ ဝိဟရတိ=သီတင်းသုံးနေတော်မူ၏၊ တေန ခေါ ပန သမယေန= ထိုအခါ၌၊ (ရာဇဂြိုဟ်မြို့အနီး ဂိဇ္ဈကူဋ်တောင်ပေါ်၌ မြတ်စွာဘုရား သီတင်းသုံး နေတော်မူရာ ထိုအခါ၌) သမ္ဗဟုလာ=များစွာကုန်သော၊ အဘိညာတာ အဘိညာတာ=အမှတ်အသားအားဖြင့် သိအပ်ကုန်, အမှတ်အသားအားဖြင့် သိအပ်ကုန်သော၊ ဝါ=ထင်ရှားကုန်, ထင်ရှားကုန်သော၊ ပရိဗ္ဗာဇကာ=ပရိဗိုဇ် တို့သည်၊ သိပ္ပိနိကာတီရေ=သိပ္ပိနိကာ မြစ်ကမ်းအနီး၌၊ ပရိဗ္ဗာဇကာရာမေ= ပရဗိုဇ်အာရာမ်၌၊ ဝါ=ပရိဗိုဇ်ကျောင်း တိုက်၌၊ ပဋိဝသန္တိ=နေထိုင်ကြကုန်၏။

သေယျထိဒံ=ထိုပရိဗိုဇ်တို့ဟူသည် အဘယ်သူတို့နည်းဟူမူ၊ [တ္ဘနည်း– ဣဒံ (ဣမေ ပရိဗ္ဗာဇကာ)=ဤပရိဗိုဇ်တို့ဟူသည်၊ သေယျထာ=အဘယ်သူ တို့နည်းဟူမူ။ "သေယျထာ+ဣဒံ"ဟု ပုဒ်ဖြတ်] အန္ဓဘာရော=အန္ဓဘာရ မည်သော၊ ပရိဗ္ဗာဇကော စ=ပရိဗိုဇ်လည်းကောင်း၊ ဝရဝရော=ဝရဝရ မည်သော၊ ပရိဗ္ဗာဇကောစ=လည်းကောင်း၊ သကုလုဒါယီ=သကုလုဒါယီ မည်သော၊ ပရိဗ္ဗာဇကောစ=လည်းကောင်း၊ အညေ=အခြားကုန်သော၊ အဘိညာတာ အဘိညာတာ=ကုန်သော၊ ပရိဗ္ဗာဇကာ စ=ပရိဗိုဇ်တို့လည်းကောင်းတည်း။

အထ ခေါ=ထိုအခါ၌၊ ဘဂဝါ=သည်၊ သာယနှသမယံ=ညနေချမ်း အခါ၌၊ ပဋိသလ္လာနာ=အာရုံများစွာ, စိတ်ကိုခွာလျက်, ငြိမ်သက်ကိန်းဝပ်, ဖလသမာပတ်မှ၊ ဝါ=သခ်ါရသတ္တဝါ, ဖဲခွာကင်းဆိတ်, ကိုယ်စိတ်ရှင်းလင်း, ဖလသမာပတ် ဝင်စားတော်မူခြင်းမှ၊ [တိကနိပါတ်စာပိုဒ် (၆၅) သုတ်ကြည့်] ဝုဋ္ဌိတော=ထတော်မူပြီးသည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ယေန=အကြင်အရပ်၌၊ သိပ္ပိနိကာတီရံ=သိပ္ပိနိကာ မြစ်ကမ်းသည်လည်းကောင်း၊ ပရိဗ္ဗာဇကာ ရာမော= သည်လည်းကောင်း၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) တေန=ထိုအရပ်၌၊ ဝါ=သို့၊ (သိပ္ပိနိကာ မြစ်ကမ်း, ပရိဗိုဇ်အာရာမ်ရှိရာ ထိုအရပ်သို့) ဥပသင်္ကမိ=ကြွသွားတော်မူ၏၊ ဥပသင်္ကမိတ္တာ=ကြွသွားပြီး၍၊ ပညတ္တေ=ခင်းထားအပ်သော၊ အာသနေ=နေရာ၌၊ နိသီဒိ=ထိုင်နေတော်မူပြီ၊ နိသဇ္ဇ=ထိုင်နေတော်မူပြီး၍၊ ဘဂဝါ=သည်၊ တေ ပရိဗ္ဗာဇကေ=ထိုပရိဗိုဇ်တို့ကို၊ ဧတံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အဝေါစ=မိန့်တော်မူသနည်းဟူမူ)

ပရိဗ္ဗာဇကာ=ပရိဗိုဇ်တို့၊ စတ္တာရိ=လေးပါးကုန်သော၊ ဣမာနိ ဓမ္မပဒါနိ ။ပ။ ပရိဗ္ဗာဇကာ=ပရိဗိုဇ်တို့၊ အနဘိဇ္ဈာ=သော၊ ဓမ္မပဒံ ။ပ။ ပရိဗ္ဗာဇကာ=တို့၊

ယော=အကြင်သူသည်၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝေဒယျ=ပြောဆိုကြား၏ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ ဝေဒယျ=ပြောဆိုရာသနည်းဟူမူ) အဟံ=ငါသည်၊ အနုဘိဂ္ဂဏှာ=သော၊ ဧတံ ဓမ္မပဒံ=ဤတရားအဖို့ကို၊ ပစ္စက္ခာယ=စွန့်ပယ်ထား၍၊ အဘိဂ္ဂါလုံ=များသော အဘိဂ္ဂါရှိသော၊ ကာမေသု=ဝတ္ထုကာမတို့၌၊ (ရူပါရုံ အစရှိသော အာရုံငါးပါး ကာမဂုဏ်တရားတို့၌) တိဗ္ဗသာရာဂံ=ထူထဲပြင်းထန်သော ရာဂရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ သမဏော ဝါ=သမဏသူတော်ကောင်းဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ဗြာဟ္မဏော်ဝါ=ဗြာဟ္မဏသူတော်ကောင်းဟူ၍လည်းကောင်း၊ ပညာပေဿာမိ=သိစေအံ့၊ဝါ=ပြောဆိုသတ်မှတ်ပညတ်အံ့၊ဣတိ=ဤသို့၊(ဝေဒယျ=ပြောဆိုကြား၏)

တံ=ထို ပြောဆိုသောသူကို၊ အဟံ=ငါသည်၊ တတ္ထ=ထိုအကြောင်း၌၊ ဝါ=ထိုအကြောင်းနှင့်စပ်၍၊ (အဘိဂ္ဂါလု တိဗ္ဗသာရာဂပုဂ္ဂိုလ်ကို သမဏ ဗြာဟ္မဏဟု ပညတ်ခြင်းဟူသော ထိုအကြောင်းနှင့် ပတ်သက်၍) ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝေဒယျ=ပြောဆိုရာပါအံ့၊ ဝါ=ပြောဆိုရပေမည်၊ "ဧတု=လာပါစေလော၊ ဝဒတု=ဆိုစမ်းပါစေလော၊ ဗျာဟရတု=ပြောပြစမ်းပါစေလော၊ အသ=ထိုသူ၏၊ အာနုဘာဝံ=အစွမ်းသတ္တိကို၊ ပဿာမိ=ငါကြည့်အံ့၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (ဝေဒယျ=ပြောဆိုရပါအံ့) ပရိဗ္ဗာဇကာ=တို့၊ ဝတ=အမှန်တကယ်ပင်၊ သော= ထိုသူသည် ॥ပ॥ ပညာပေဿတိ = ပြောဆိုသတ်မှတ် ပညတ်လတ္တံ့၊ ဣတိ ဧတံ ဌာနံ=ဤသို့ပညတ်ခြင်းဟူသော အကြောင်းသည်၊ နု ဝိဇ္ဇတိ=မရှိနိုင်။ပ॥

အဟံ=ငါသည်၊ အဗျာပါဒံ=သော၊ ဧတံ ဓမ္မပဒံ=ကို၊ ပစ္စက္ခာယ=၍၊ ဗျာပန္နစိတ္တံ=ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ရောက်သော ဒေါသမူစိတ်ရှိသော၊ ပဒုဋ္ဌမနသင်္ကပ္ပံ=ဒေါသသည် ဖျက်ဆီးအပ်သော စိတ်အကြံရှိသော၊ (ပုဂ္ဂလံ=ပုဂ္ဂိုလ်ကို) သမဏော ဝါ=သမဏသူတော်ကောင်းဟု လည်းကောင်း॥ပ॥ မုဋ္ဌဿတိံ=ကင်းလွတ် ပျောက်ပျက်သော သတိရှိသော၊ အသမ္ပဇာနံ=ကောင်းစွာခွဲခြားမသိတတ်သော၊ ဝါ=သမ္ပဇဉ်ဉာဏ် မရှိသော၊ (ပုဂ္ဂလံ=ကို)॥ပ॥ အသမာဟိတံ=ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ၌ စိတ်ကို ကောင်းမွန်တည်တံ့စွာ မထားသော၊ ဝါ=စိတ်မတည်ကြည်သော၊ ဝိဗ္ဘန္တစိတ္တံ=မတည်မတံ့ ပျံ့လွင့်သော စိတ်ရှိသော၊ (ပုဂ္ဂလံ=ကို) ॥ပ॥

ပရိဗ္ဗာဇကာ=တို့၊ ယော=အကြင်သူသည်၊ စတ္တာရိ=ကုန်သော၊ ဣမာနိ ဓမ္မပဒါနိ=တို့ကို၊ ဂရဟိတဗ္ဗံ (ဂရဟိတဗ္ဗာနိ)=ကဲ့ရဲ့ထိုက်ကုန်၏ ဟူ၍၊ ပဋိက္ကောသိတဗ္ဗံ (ပဋိက္ကောသိတဗ္ဗာနိ)=ပယ်ရှားတားမြစ်ထိုက်ကုန်၏ ဟူ၍၊ မညေယျ=မှတ်ထင်ကြားအံ့၊ တဿ=ထိုသူ့မှာ၊ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ=ယခု တွေ့ကြုံနေ့ရသော မျက်မှောက် အတ္တဘောဘ၌ပင်၊ ဝါ=ယခုဘဝ၌ပင်၊ သဟဓမ္မိကာ=သူတပါးတို့ အပြစ်ပြောဖွယ် အကြောင်း အခန့်အလက်နှင့် တကွ

ဖြစ်ကုန်လျက်၊ ဝါဒါနုပါတာ=အဓမ္မိကဝါဒအပေါ်သို့ အစဉ်တော်လျှောက် ကျရောက်လာကုန်သော၊ စတ္တာရော=လေးမျိုးကုန်သော၊ ဂါရယှာ= ကဲ့ရဲ့ ထိုက်ကုန်သော၊ ဌာနာ=အကြောင်းအရာတို့သည်၊ အာဂစ္ဆန္တိ=ဆိုက်ရောက် လာကုန်၏။

(တနည်း) တသ=ထိုသူ့မှာ၊ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ=ပင်၊ သဟဓမ္မိကာ= သူတပါးတို့ အပြစ်ပြောဖွယ် အကြောင်းအချက်အလက်နှင့်တကွ ဖြစ်ကုန် သော၊ ဝါ=တကွဖြစ်ကုန်လျက်၊ စတ္တာရော=ကုန်သော၊ ဝါဒါနုပါတာ= အဓမ္မိကဝါဒ၏ ဖြစ်လာခြင်းတို့သည်၊ ဝါ=ဖြစ်လာသော အဓမ္မိကဝါဒ တို့သည်၊ (တရားနည်းလမ်းကျသော အယူဝါဒ၌ တိုက်ခိုက် ပုတ်ခတ်သော တရားနည်းလမ်းမကျ ဖြစ်ပေါ်လာသော အယူဝါဒတို့သည်) ဂါရယှံ=ကဲ့ရဲ့ ထိုက်သော၊ ဌာနံ=အကြောင်းသို့၊ အာဂစ္ဆန္တိ=ဆိုက်ရောက်ကုန်၏။

၁။ **ဝါဒါနုပါတာ ဂါရယှာ ဌာနာ။** ။"ဝါဒါနုပ္ပတ္တာ ဂါယှဌာနာ" ဟူသော မူကွဲပါဌ်ပြု၍ တနည်းဖွင့်ပြသော ဥပရိပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ, ဋီကာတို့ကို နည်းမှီ၍ "ဂါရယှာ ဌာနာ"ဟူသော ပဌမာ ဗဟုဝစနန္တပါဌ်နှင့် လျော်အောင် ထိုဝါကျကို ပဌမနည်း အနက်ပေးထားသည်၊ ဤနည်းအလို 'စတ္တာရော'ပုဒ်ကို ဂါရယှာ ဌာနာ၌စပ်၍ ဂါရယှဌာနလေးမျိုးဟု အဓိပ္ပာယ်ယူရ၏။

"ဝါဒါနုပ္ပတ္တာ ဂါရယှဌာနာ"တိပိ ပါဌော၊ တသ္မာ–ပရေဟိ ဝုတ္တေန ကာရဏေန သကာရဏာ(ဟုတ္တာ)နိဂ္ဂဟာနံ ဝါဒံ အနုပ္ပတ္တာ တံ ဝါဒံ သော သေန္တာ မိလာပေန္တာ ။ပ။ ဒသ ဂါရယှဌာနာ အာဂစ္ဆန္တိ (ဥပရိပဏ္ဏ၊ နာ–၆)

ဒုတိယနည်း၌ကား ဤသုတ် အဂ်ုတ္တိုရ်အဋ္ဌကထာအဖွင့်နှင့် ကိုက်ညီ သော "ဂါရယှံ ဌာနံ"ဟူသော ဒုတိယာကေဝစနန္တပါဌ်နှင့် လျော်အောင် အနက်ပေးထား၏၊ ဤနည်း၌ ဝါဒါနုပါတ လေးမျိုးဟု တိုက်ရိုက်ဆိုခြင်း ကြောင့် ထို ဝါဒါနုပါတ၌ ကဲ့ရဲ့ဖွယ် ဂါရယှဌာနလည်း လေးမျိုးဟု ဆိုပြီး ဖြစ်တော့၏။

သဟဓမ္မိကာတိ သကာရဏာ၊ ဝါဒါနုပါတာတိ ဓမ္မိကဝါဒေ ဃဋ္ဋယ မာနာ အဓမ္မိကဝါဒါနုပါတာ၊ ဝါဒပ္ပဝတ္တိယောတိ အတ္ထော။ ဂါရယှံ ဌာနန္တိ ဂရဟိတဗ္ဗ ယုတ္တက် ပစ္စယ်။ (ဤသုတ်အဋ္ဌကထာ၊ ၂၈၈)

ဤအဋ္ဌကထာမှ ဝါဒါနုပါတပုဒ် အဖွင့်သည် တိကနိပါတ် ဝစ္ဆဂေါတ္တ သုတ်အဖွင့် (၁၄၂)နှင့် အလားတူပင်ဖြစ်၏။ ထိုအဖွင့်သည် ဂါရယှံ ဌာနံ ဟူသော ဒုတိယာ ကေဝစနန္တပါဌ်နှင့်သာ လျော်၏၊ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာ၌ "ဂါရယှာ ဌာနာတိ ဂရဟိတဗ္ဗယုတ္တကာ ပစ္စယာ"ဟု၍ ပဌမာဗဟုဝစနန္တပါဌ် မရှိသင့်၊ အလားတူ ပါဠိတော်စာသွားကို ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိတော် အနုပဒဝဂ်၊ မဟာစတ္တာရီသကသုတ် စာပိုဒ်(၁၄၃)၌လည်း ကြည့်ပါ။

စတ္တာရော=လေးမျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမေ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ ဘဝ=အရှင်သည်၊ အနဘိဇ္ဈံ=သော၊ ဓမ္မပဒ=ကို၊ စေ ဂရဟတိ=အကယ်၍ ကဲ့ရဲ့ငြားအုံ့၊ စေ ပဒုဋ္ဌောသတိ=အကယ်၍ ပယ်ရှားတားမြစ်ငြားအုံ့၊ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့ဖြစ်လသော်) အဘိဇ္ဈာလု=များသော အဘိဇ္ဈာတဏှာရှိကုန်သော၊ ကာမေသု=တို့၌၊ တိဗ္ဗသာရာဂါ=ကုန်သော၊ ယေ သမဏ ဗြာဟ္မဏာ=အကြင် သမဏဗြာဟ္မဏမည်သူတို့သည်၊ (သန္တိ=ရှိကုန်၏) တေ စ=ထို သမဏဗြာဟ္မဏမည်သူတို့သည်သာလျှင်၊ ဘောတော=အရှင်၏၊ ပုဗ္ဗာ=အပူဇော်ခံပုဂ္ဂိုလ်တို့ပေတည်း၊ တေ စ=ထိုသမဏဗြာဟ္မဏတို့သည်သာလျှင်၊ ဘောတော=၏၊ ပါသံသာ=ချီးကျူးခံထိုက်သူတို့ပေတည်း။ပ။ ဘဝ=သည်၊ အဗျာပါဒ=သော။ပ။ ဗျာပန္နစိတ္တာ=ရှိကုန်သော၊ ပဒုဋ္ဌမနသင်္ကပ္ပာ=ရှိကုန်သော၊ ယေ သမဏဗြာဟ္မဏာ=တို့သည်၊ (သန္တိ) တေ စ=တို့သည်သာလျှင် ။ပ။ မုဋ္ဌသတိ=ရှိကုန်သော၊ အသမ္ပဇာနာ=ကုန်သော ။ပ။ အသမာဟိတာ=ကုန်သော၊ ဝိဗ္ဗန္တစိတ္တာ=ကုန်သော ။ပ။

ပရိဗ္ဗာဇကာ=တို့၊ ဥက္ကလာ=ဥက္ကလဇနပုဒ်၌ နေထိုင်ကုန်သော၊ ယေပိ တေ ဝဿဘညာ=အကြင်ဝဿမည်သောသူနှင့် ဘညမည်သော သူတို့သည်လည်း၊ အဟေတုကဝါဒါ=အကြောင်းကံ မရှိဟူသော အယူဝါဒရှိကုန်သည်လည်းကောင်း၊ အကိရိယဝါဒါ=ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံကို ပြုသော်လည်း ပြုအပ်ရာ မရောက်ဟူသော အယူဝါဒရှိကုန်သည်လည်းကောင်း၊ နတ္ထိကဝါဒါ=ကုသိုလ်အကုသိုလ်ကံ၏ အကျိုးတရား မရှိဟူသော အယူဝါဒရှိကုန်သည်လည်းကောင်း၊ အဟောသုံ=ဖြစ်ကုန်ပြီ၊ တေပိ=ထိုဝဿနှင့် ဘညတို့သော်မူလည်း၊ စတ္တာရိ=ကုန်သော၊ ဣမာနိ ဓမ္မပဒါနိ=တို့ကို၊ နဂရဟိတဗ္ဗံ (နဂရဟိတဗ္ဗာနိ)=မကဲ့ရဲ့ ထိုက်ကုန်ဟူ၍၊ နပဒုဋ္ဌောသိတဗ္ဗံ (နပဒုဋ္ဌောသိတဗ္ဗာနိ)=ကုန်ဟူ၍၊ အမည်သုံ=သိနားလည်ထားကြကုန်ပြီ၊ တံ=ထိုသို့ သိနားလည်ထားကြခြင်းသည်၊ ကိဿ ဟေတု=အဘယ်အကြောင်းကြောင့်နည်းဟူမူ၊ နိန္နာ+ဗျာရောသန+ဥပါရမ္ဘ+ဘယာ=ကဲ့ရဲ့ခံရခြင်း+ထိပါးစော်ကားခံရခြင်း+ စွပ်စွဲနှိပ်ကွပ်ခံရခြင်းတို့မှ+ကြောက်ခြင်းကြောင့်ပေတည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)

အဗျာပဇ္ဇော=ဒေါသဖြင့် ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ မရောက်သော၊ သဒါ=အခါခပ်သိမ်း၊ သတော=သတိရှိသော၊ အဗ္ဗေတ္တံ=၌၊ သုသမာဟိတော=စိတ်ကိုကောင်းမွန်တည်တံ့စွာထားသော၊ အဘိဇ္ဈာဝိနယေ=(တဖန်ငြိမ်းစေခြင်းအားဖြင့်) အဘိဇ္ဈာကင်းငြိမ်းကြောင်း အရဟတ္တဖိုလ်၌၊ သိက္ခံ (သိက္ခန္တော)=ဖြည့်ကျင့်အားထုတ်သော၊ (ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်ကို) အပ္ပမတ္တောတိ=မမေ့လျော့သော သူဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏၊ ပြင်ပပွဿဒ္ဓိဝသေန အဘိဇ္ဈာ ဝိနယတိ

ဧတေနာတိ အဘိဗျာဝိနယော၊ အရဟတ္တဖလံ။ ဒ္ဝိကာ] ဣတိ (အဝေါစ) ဒသမံ။ တတိယော=သော၊ ဥရုဝေလဝဂ္ဂေါ=ဝဂ်တည်း။

၄–စက္ခုဝဂ်၊ ၁–စက္ခုသုတ်

ဒုဝ။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ စက္ခာနိ=သမ္မတ္တိစက်တို့သည်၊ ဝါ=စက်ဘီး ပမာ, ဆက်ကာမပြုတ်, လည်ပတ်တတ်သော ကောင်းကျိုးတရား တိုးပွား ပြည့်စုံခြင်းတို့သည်၊ ဣမာနိ စတ္တာရိ=ဤလေးပါးတို့တည်း၊ ယေဟိ=ယင်းသို့ သော သမ္မတ္တိစက်တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတာနံ=ပြည့်စုံကုန်သော၊ ဒေဝမနုဿာနံ= နတ်လူတို့၏၊ စတုစက္ကံ=လေးပါးသော သမ္မတ္တိစက်သည်၊ ဝတ္တတိ=အဆက် မပြုတ်လည်ပတ်၏၊ ယေဟိ=ယင်းသမ္မတ္တိစက်တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတာ=ပြည့်စုံ ကုန်သော၊ ဒေဝမနုဿာ=နတ်လူတို့သည်၊ နု စိရဿေဝ=မကြာမြင့်မီသာလျှင်၊ ဘောဂေသု=စည်းစိမ်ဥစ္စာတို့၌၊ မဟန္တတ္တံ=များကုန်သည်အဖြစ်သို့၊ ဝေပုလ္လတ္တံ= ပြန့်ပွားကုန်သည်အဖြစ်သို့၊ ပါပုဏာန္တိ=ရောက်ကုန်၏။

စတ္တာရိ=လေးပါးသော သမ္မတ္တိစက်တို့ဟူသည်၊ ကတမာနိ=အဘယ် တို့နည်းဟူမူ၊ ပတိရူပဒေသဝါသော စ=သင့်လျော်လျောက်ပတ်သော အရပ် ဒေသ၌ နေထိုင်ရခြင်းလည်းကောင်း၊ (ဘိက္ခု, ဘိက္ခုနီစသော ပရိသတ် လေးပါးရှိသဖြင့် ကုသိုလ်ကောင်းမှုပြုရန် သင့်လျော်သောအရပ်၌ နေထိုင် ရခြင်းလည်းကောင်း) သပ္ပုရိသာဝဿယော စ= (ဘုရားအစရှိသော) သူတော် ကောင်းတို့ကို မှီခိုဆည်းကပ်ရခြင်းလည်းကောင်း၊ အတ္တသမ္မာပဏိဓိ စ=မိမိ စိတ်အစဉ်ကို ကုသိုလ်ဖြစ်ကြောင်း ကောင်းစွာထားခြင်းလည်းကောင်း၊ (အသဒ္ဓါ အစရှိသော အကုသိုလ်တို့ကို ပယ်ရှားရ၍ သဒ္ဓါ အစရှိသော ကုသိုလ်တရား တို့၌ မိမိစိတ်အစဉ်ကို ကောင်းစွာတည်နေစေခြင်း လည်းကောင်း) ပုဗ္ဗေ စ ကတပုညတာ=ရှေးဘ၌ ဆည်းပူးပြုလုပ်ခဲ့ဖူးသော ကုသိုလ်ရှိသူ၏ အဖြစ် လည်းကောင်းတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စက္ခာနိ=တို့သည်၊ ဣမာနိ စတ္တာရိ=တည်း ။ပ။ ဣတိ(အဝေါစ)

ယော နုရော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ပတိရူပေ=(ကုသိုလ်ပြုခြင်းငှာ) သင့်လျော်သော၊ ဒေသေ=အရပ်၌၊ ဝသေ=နေထိုင်အံ့၊ အရိယမိတ္တကရော= ဘုရားအစရှိ, အရိယာအပေါင်း, မိတ်ဆွေကောင်းကို, မှီခိုဆည်းကပ်, ပြုလုပ်တတ်သည်လည်းကောင်း၊ သမ္မာပဏိဓိသမ္ပန္နော=မိမိ စိတ်အစဉ်ကို ကုသိုလ်ဖြစ်ကြောင်း, ကောင်းစွာထားခြင်းနှင့် ပြည့်စုံသည်လည်းကောင်း၊ ပုဗ္ဗေ=ရှေးဘ၌၊ ပုညကတော=ပြုအပ်ဖူးသော ကုသိုလ်ကောင်းမှုရှိသည်လည်း ကောင်း၊ သိယာ=ဖြစ်အံ့၊ ဧတံ (နုရံ)=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဓည်=ကောက်ပဲသီးနှံ

သည်လည်းကောင်း၊ ဓနံ=အခြားသော ရွှေငွေစသော ဥစ္စာသည်လည်းကောင်း၊ ယသော=အခြံအရံပရိသတ်သည် လည်းကောင်း၊ ကိတ္တိ=ဂုဏ်သတင်းကျော်စောခြင်းသည် လည်းကောင်း၊ သုခံ စ=ကိုယ်စိတ်နှစ်ဖြာ ချမ်းသာသည် လည်းကောင်း၊ အဓိဝတ္ထတိ=လွှမ်းမိ၏၊ ဣတိ (အဝေါစ) ပဌမံ။

၂–သင်္ဂီဟသုတ်

၃၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သင်္ဂီဟဝတ္ထူနိ=ချီးမြှောက်ထောက်ပံ့ခြင်းဟူသော အကြောင်းတရားတို့သည် ။ပ။ ဒါနံ=လှူဒါန်းပေးကမ်းခြင်းလည်းကောင်း၊ ပေယျဝဇ္ဇံ=ချစ်ဖွယ်စကားကို ပြောဆိုခြင်းလည်းကောင်း၊ အတ္ထစရိယာ=အကျိုးစီးပွားကို ပြောဆိုဖြေကျင့်ခြင်းလည်းကောင်း၊ သမာနတ္တတာ=မိမိနှင့် ချမ်းသာဆင်းရဲ, မခွဲတန်းတူ, ထားနိုင်သူ၏အဖြစ်လည်းကောင်းတည်း၊ [သမာနသဘာဝေါ သမာနတ္တံ=(ချမ်းသာ ဆင်းရဲအားဖြင့် မိမိနှင့်)တူသောသူ (တန်းတူထားနိုင်သူ)၏အဖြစ်၊ သမာနတ္တမေव သမာနတ္တတာ] ။ပ။ဣတိ (အဝေါစ)

ဣဓ=ဤလောကဌ်၊ ယံ ဒါနဋ္ဌ=အကြင် လှူဒါန်းပေးကမ်းခြင်းသည် လည်းကောင်း၊ ယံ ပေယျဝဇ္ဇဋ္ဌ=အကြင် ချစ်ဖွယ်စကားကို ပြောဆိုခြင်းသည် လည်းကောင်း၊ ယာ အတ္ထစရိယာ စ=အကြင် အကျိုးစီးပွားကို ပြောဆိုပြုကျင့်ခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ တတ္ထ တတ္ထ ဓမ္မေသု=ထိုထို စားအိပ်ထိုင်ငြား, သဘောတရားတို့၌၊ ယထာရဟံ=ထိုက်သည်အားလျော်စွာ၊ (လူရှင်ရဟန်းအလိုက် ထိုက်သည်အားလျော်စွာ) ယာ သမာနတ္တတာ စ=အကြင် သုခ ဒုက္ခ, ညီမျှတန်းတူ ထားနိုင်သူ၏ အဖြစ်သည်လည်းကောင်း၊ (သန္တိ=ရှိကုန်၏)

ယာယတောဝ=သွားနေသော၊ ရထသ=ရထား, လှည်း၏၊ အာဏီ=ဘီးစောင့် နုပမ်းစွန်းသည်၊ သင်္ဂဟော=ရထားဘီးများ, ကျွတ်မသွားအောင်, ဆီးတားစောင့်ရှောက်, အထောက်အကူသည်၊ ဟောတိ ဣဓ=ဖြစ်သကဲ့သို့၊ [ရထသ+အာဏီ+ဣဓ] (တထာ=ထိုအတူ) ဧတေ=ဤဒါန အစရှိသော တရားတို့သည်၊ လောကေ=သတ္တလောကဌ်၊ သင်္ဂဟာ=ချစ်ကြည်ကြရေး, အားပေးချီးမြှောက်, အထောက်အကူတို့သည်၊ (ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏)

စ=တမျိုးတဖုံဖြစ်ဖွယ် ရှိသည်ကား၊ ဧတေ သင်္ဂဟာ=ထိုဒါနစသော သင်္ဂဟဝတ္ထုတို့သည်၊ နိ အသု=မရှိကုန်ငြားအံ့၊ မာတာ=မိခင်သည်၊ ပုတ္တ ကာရဏာ=သားသမီးဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ မာနံ ဝါ=ချစ်မြတ်နိုးခြင်းကို လည်းကောင်း၊ ပူဇံ ဝါ=ပူဇော်ခြင်းကို လည်းကောင်း၊ နိ လဘေထ=မရလေရာ၊ ပိတာ ဝါ=ဖခင်သည်လည်း၊ ပုတ္တကာရဏာ=ကြောင့်၊ (မာနံ ဝါ=လည်းကောင်း၊ ပူဇံ ဝါ=လည်းကောင်း၊ နိ လဘေထ=ရာ)

စ=ထိုသို့မဟုတ်မူ၍၊ ယသ္မာ=အကြင်ကြောင့်၊ ယေ ပဏ္ဍိတာ=အကြင် ပညာရှိတို့သည်၊ ဧတေ သင်္ဂဟာ=ထိုသင်္ဂဟဝတ္ထုတို့ကို၊ သမဝေက္ခန္တိ=ကောင်းစွာမြော်မြင် ရှုဆင်ခြင်ကြကုန်၏၊ [သင်္ဂဟာဌ် ပဌမာယောဝိဘတ်ကို ဒုတိယာ အနက်ဌ်သက်] တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ တေ ပဏ္ဍိတာ=ထိုပညာရှိတို့သည်၊ မဟတ္တံ=မြင့်မြတ်ကုန်သည် အဖြစ်သို့၊ ဝါ=တိုးတက်မြင့်မား ကြီးပွားကြသူတို့၏အဖြစ်သို့၊ ပပ္ပေါန္တိ=ရောက်ကြကုန်၏၊ ပါသံသာ စ=ချီးမွမ်းထိုက်သူတို့သည်လည်း၊ ဘဝန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ ဣတိ(အဝေါစ) ဒုတိယံ။

၃-သီဟသုတ်

(ပါ) ၃၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မိဂရာဇာ=သားကောင်တို့၏ ဘုရင်ဖြစ်သော၊ သီဟော=ကောသရခြင်္သေ့သည်၊ ဝါ=လည်ဆံမွေးရှိသော ခြင်္သေ့သည်၊ သာယန္ဟသမယံ=ညနေချမ်းအခါ၌၊ အာသယာ= (ရွှေဂူစသော) နေရာဌာနမှ၊ နိက္ခမတိ=ထွက်၏၊ အာသယာ=မှ၊ နိက္ခမိတ္တာ=ထွက်ခဲ့ပြီး၍၊ ဝိဇမ္ဘတိ=ကွန့်မြူးစံပယ်၏၊ ဝါ=ကိုယ်ဟန်ပြ၏၊ ဝိဇမ္ဘိတ္တာ=ကွန့်မြူးစမှယ်ပြီး၍၊ ဝါ=ကိုယ်ဟန်ပြပြီး၍၊ သမန္တာ=ပတ်ပတ်လည်ဌ်၊ စတုဒ္ဒိသာ=အရပ်လေးမျက်နှာတို့ကို၊ အနုဝိလောကေတိ=စောင့်ငဲ့လှည့်ကာကြည့်၏။ ။ပ။ တိက္ခတ္တုံ=သုံးကြိမ်၊ သီဟနာဒံ=ခြင်္သေ့ဟောက်ခြင်းကို၊ နဒတိ=ဟောက်၏။ ။ပ။ နဒိတ္တာ= ဟောက်ပြီး၍၊ ဂေါစရာယ=အစာအာဟာရအကျိုးငှာ၊ ပက္ကမတိ=ထွက်ခွာသွား၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိရစ္ဆာနဂတာ=တိရစ္ဆာန်ဖြစ်ကုန်သော၊ ယေ တေ ပါဏာ=အကြင် သတ္တဝါတို့သည်၊ နဒတော=ဟောက်သော၊ မိဂရညော=သားကောင်တို့၏ ဘုရင်ဖြစ်သော၊ သီဟဿ=ခြင်္သေ့၏၊ သဒ္ဒံ=အသံကို၊ သုဏန္တိ=ကြားကြကုန်၏၊ တေ=ထိုခြင်္သေ့ဟောက်သံ ကြားသော သတ္တဝါတို့သည်၊ ယေဘုယ္ယေန=များသောအားဖြင့်၊ ဘယံ=ကြောက်ခြင်းသို့၊ သံဝေဂံ=ထိတ်ခြင်းသို့၊ သန္တာသံ=လန့်ခြင်းသို့၊ အာပဇ္ဇန္တိ=ရောက်ကုန်၏။ ဗိလာသယာ=တွင်းအောင်းသတ္တဝါတို့သည်၊ [ဗိလံ အာသယော ဧတေသန္တိ ဗိလာသယာ=တွင်းဟူသော အောင်းရာဌာနရှိသော သတ္တဝါများ] ဗိလံ=တွင်းသို့၊ ပဝိသန္တိ=ဝင်ကြကုန်၏၊ ဒကာသယာ=ရေနေသတ္တဝါတို့သည်၊ ဒကံ=ရေသို့၊ ပဝိသန္တိ=၏၊ ဝနာသယာ=တောနေသတ္တဝါတို့သည်၊ ဝနံ=တောအတွင်းသို့၊ ပဝိသန္တိ=၏၊ ပက္ခိနော=ငှက်တို့သည်၊ အာကာသံ=ကောင်းကင်သို့၊ ဘဇန္တိ=ချဉ်းကပ်ပျံတက်ကြကုန်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ရညော=မင်း၏၊ ယေပိ တေ နာဂါ=အကြင်ဆင်တို့သည်လည်း၊ ဂါမနိဂမရာဇဓာနိသု=ရွာ, နိုဂုံး, မင်းနေပြည်ကြီးတို့ဌ်၊ ဒဇ္ဇေဟိ=ခိုင်မြဲကုန်သော၊ ဝရတ္ထေဟိ=သားရေကြိုးဖြစ်ကုန်သော၊ ဗန္ဓနေဟိ=အနှောင်

အဖွဲ့တို့ဖြင့်၊ ဗဒ္ဓါ=နှောင်ဖွဲ့အပ်ကုန်၏၊ တေပိ(နာဂါ)=ထိုဆင်တို့သည်လည်း၊ တာနိ ဗန္ဓနာနိ=ထိုအနှောင်အဖွဲ့တို့ကို၊ သဉ္ဇိန္နိတွာ=ဖြတ်တောက်ကြကုန်၍၊ သမ္ဘဒါလေတွာ=ဖောက်ခွဲကြကုန်၍၊ ဘီတာ=ကြောက်ရွံ့ကြကုန်လျက်၊ မုတ္တာကရီသံ=ကျင်ငယ်ကျင်ကြီးကို၊ စဇမာနာ=စွန့်ကုန်လျက်၊ ယေန ဝါ တေန ဝါ=ဦးတည်မိရာ အရပ်တခုခုသို့၊ ပလာယန္တိ=ပြေးကြကုန်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တိရစ္ဆာနဂတာနံ=တိရစ္ဆာန် ဖြစ်ကုန်သော၊ ပါဏာနံ=သတ္တဝါ တို့တွင်၊ မိဂရာဇာ=သော၊ သီဟော=သည်၊ ဇဝံ=ဤမျှလောက်၊ မဟိဒ္ဓိကော=ကြီးသော တန်ခိုးရှိ၏၊ ဇဝံ=လောက်၊ မဟေသက္ခော=ကြီးသောအရှိန်အဝါရှိ၏၊ [တိက နိပါတ် စာပိုဒ်(၁၂၇) သုတ်လည်းကြည့်]ဇဝံ=လောက်၊ မဟာနုဘာဝေါ= ကြီးသောအစွမ်းသတ္တိရှိ၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဇဝမေဝ=ဤအတူပင်၊ ယဒါ=အကြင်အခါ၌၊ အရဟံ= ကိလေသာတို့မှ ဝေးကွာတော်မူသော၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ=အမှားမပါ, မှန်စွာ ပိုင်နိုင်, ကိုယ်တိုင်စတွင်, ကုန်စင်ခပင်း, ကျန်ကြွင်းမရှိ သိမြင်တော်မူသော၊ ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပန္နော=ဝိဇ္ဇာသုံးပါး, ဝိဇ္ဇာရှစ်ပါး, စရဏ(၁၅)ပါးတို့နှင့် ပြည့်စုံ တော်မူသော၊ ဝါ=အဘိညာဏ်ဝိဇ္ဇာ, အကျင့်စရဏာတို့နှင့် ပြည့်စုံတော်မူသော၊ သုဂတော=ကောင်းမြတ်ဖြောင့်တန်း, နိဗ္ဗာန်နန်းသို့ ကြွမြန်းတော်မူသော၊ လောကဝိဒူ=(သတ္တလောက, သင်္ခါရလောက, သြကာသလောကတည်း ဟူသော) လောကသုံးပါးကို သိတော်မူ၏သော။

အနုတ္တရော=သီလ, သမာဓိ, ပညာစသော ဂုဏ်တော်တို့ဖြင့် မိမိထက် သာလွန်မြင့်မြတ်သောသူရှိတော်မမူသော၊ ဝါ=သီလ.....တို့ဖြင့် လူနတ်ဗြဟ္မာ သတ္တဝါအားလုံးတို့ထက် သာလွန်မြင့်မြတ်တော်မူသော၊ ပုရိသဒမ္မသာရထိ= ဆုံးမသင့် ဆုံးမထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ယဉ်ကျေးအောင် ဆုံးမတော်မူသော၊ [တနည်း–အနုတ္တရော ပုရိသဒမ္မသာရထိ=ဆုံးမသင့် ဆုံးမထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ယဉ်ကျေးအောင်ဆုံးမတော်မူရာ၌ တန်းတူရည်တူ မှီသူကင်းအောင် စွမ်းဆောင် တော်မူသော] ဒေဝမနုဿာနံ=နတ်လူတို့၏၊ သတ္ထာ=ဆရာဖြစ်တော်မူသော၊ ဗုဒ္ဓေါ=သစ္စာလေးပါးတရားတို့ကို ကိုယ်တိုင်လည်းသိ၍ ဝေနေယျသတ္တဝါ တို့ကိုလည်း တဆင့်သိအောင် ဟောကြားတော်မူသော၊ ဘဂဝါ= (ဣသရိယ, ဓမ္မ, ယသ, သိရီ, ကာမ, ပယတ္တဟူသော) ဘုန်းတော်ခြောက်ပါးတို့နှင့် ပြည့်စုံတော်မူသော၊ တထာဂတော=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ လောကေ=သတ္တ လောကဌ်၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=ပွင့်ထွန်းပေါ်ပေါက်တော်မူ၏။

သော=ထိုမြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဓမ္မံ=တရားတော်ကို၊ ဒေသေတိ=ဟော တော်မူ၏၊ (ကိန္တိ=အဘာယ်သို့၊ ဒေသေတိ=ဟောတော်မူသနည်းဟူမူ) ဣတိ=

ဤဥပါဒါနက္ခန္ဓာ၎င်းပါ:သည်ကား၊ ဝါ=ဤဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ၎င်းပါ:မျှသည်သာ၊ သက္ကာယော=ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှား:ရှိသော တရား:အပေါင်:မည်၏၊ ဣတိ=ဤတရားသည်ကား၊ သက္ကာယသမုဒယော=သက္ကာယ၏ဖြစ်ကြောင်: တရား:မည်၏၊ ဣတိ=ဤနိဗ္ဗာန်သည်၊ သက္ကာယနိရောဓော=သက္ကာယ၏ ချုပ်ရာမည်၏၊ ဣတိ=ဤမဂ္ဂင်ရှစ်ပါ:သည်၊ သက္ကာယနိရောဓဂါမိနီ=သက္ကာယ၏ ချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ သွား:ရောက်ကြောင်:ဖြစ်သော၊ ပဋိပဒါ=အကျင့်မည်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (ဒေသေတိ=ဟောတော်မူ၏)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ (တဒါ=ထိုအခါ၌) [ယဒါပုဒ်ရှိခဲ့သောကြောင့် တဒါပုဒ်ထည့်ရ၏] ယေပိ တေ ဒေဝါ=အကြင်နတ်တို့သည်လည်း၊ ဒီဃာယုကာ=ရှည်သော အသက်ရှိကုန်၏၊ ဝဏ္ဏဝန္တော=ကိုယ်ရောင်အဆင်:ရှိကုန်၏၊ သုခ ဗဟုလာ=များသော သုခရှိကုန်၏၊ ဥစ္စေသု=မြင့်ကုန်သော၊ ဝိမာနေသု=ဗိမာန်တို့၌၊ စိရဋ္ဌိတိကာ=ကြာမြင့်စွာ တည်နေရခြင်:ရှိကုန်၏၊ တေပိ(ဒေဝါ)=ထိုနတ်တို့သည်လည်း၊ တထာဂတဿ=မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဓမ္မဒေသနံ=တရား:ဒေသနာတော်ကို၊ သုတ္တာ=ကြား:နာကြရ၍၊ ဝါ=ကြား:နာကြရခြင်:ကြောင့်၊ ယေဘုယျေန=များသောအား:ဖြင့်၊ ဘယံ=ကြောက်ရွံ့ခြင်:သို့၊ [စိတ္တုတ္တာသ ဘယဟူသော ဒေါသမူစိတ်တည်:] ဝါ=ကြောက်ရွံ့ဖွယ်ဟု သိမြင်သော ဘယဉာဏ်သို့၊ ဝါ=ကြောက်ရွံ့ကြောင်: ဉာဏ်သို့၊ သံဝေဂံ=ထိတ်ခြင်:သို့၊ ဝါ=ထိတ်ဖွယ်ဟု သိမြင်သောဉာဏ်သို့၊ သန္တာသံ=လန့်ခြင်:သို့၊ ဝါ=လန့်ဖွယ်ဟု သိမြင်သောဉာဏ်သို့၊ အာပဇ္ဇန္တိ=ရောက်ကုန်၏။

(ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အာပဇ္ဇန္တိ=ရောက်ကြကုန်သနည်:ဟူမူ) မယံ=ငါတို့သည်၊ ဝတ=အမှန်တကယ်ပင်၊ အနိစ္စာ=မမြဲကုန်သည်၊ သမာနာ=ဖြစ်နေကြပါကုန်လျက်၊ နိစ္စာ=မြဲကုန်သည်၊ အမှ ဣတိ=ဖြစ်ကုန်၏ဟူ၍၊ အမည်မှ ကိရ ဘော=မှတ်ထင်နေခဲ့ကြပါကလား:ဟရိ့၊ ["ဣဒပ္ပစ္စယာ ကိရ မေ ဉာဏံ ဥဒပါဒိ"ဟူသော သီလက္ခန်ပါဠိတော် (၁၇၂)၌ ကဲ့သို့ ကိရသဒ္ဒါ အနုသရဏ အနက်ဟော ဖြစ်သင့်၏၊ အရစိသံသူစနတ္ထဟုလည်: ဆိုနိုင်၏] မယံ=ငါတို့ သည်၊ ဝတ=ပင်၊ အဒ္ဓုဝါ=မခိုင်ခဲ့ကုန်သည်၊ သမာနာ=ဖြစ်ပါကုန်လျက်၊ ဓုဝါ=ခိုင်ခဲ့ကုန်သည်၊ အမှ ဣတိ=ဖြစ်ကုန်၏ဟူ၍၊ အမည်မှ ကိရ ဘော=ဟရိ့။ပ။

မယံ=ငါတို့သည်၊ ဝတ=ပင်၊ အသဿတာ=မတည်မြဲကုန်သည်၊ သမာနာ=လျက်၊ သဿတာ=တည်မြဲကုန်သည်၊ အမှ ဣတိ=ဟူ၍၊ အမည်မှ ကိရ ဘော=ရှိ၊ မယံ=ငါတို့သည်၊ အနိစ္စာ=ကုန်သည်၊ အဒ္ဓုဝါ=ကုန်သည်၊ အသဿတာ=ကုန်သည်၊ သက္ကာယပရိယာပန္နာ=ပရမတ္ထအား:ဖြင့် ထင်ရှား:ရှိ

သော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးအပေါင်းဌ် အကျုံးဝင်ကုန်သည့်၊ အမှ ကိုရ ဘော=ဖြစ်ကြပါကလားဟရိ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အာပဇ္ဇန္တိ=ရောက်ကြကုန်၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သဒေဝကဿ=နတ်နှင့်တကွသော၊ လောကဿ=သတ္တလောကတွင်၊ တထာဂတော=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဧဝံ=ဤမျှလောက်၊ မဟိဒ္ဓိကော=ကြီးသောတန်ခိုးရှိတော်မူ၏၊ ဧဝံ=လောက်၊ မဟေသက္ခော=၏၊ ဧဝံ=လောက်၊ မဟာနုဘာဝေါ=၏၊ ဣတိ (အဝေါစ)

ယဒါ=အကြင်အခါ၌၊ သဒေဝကဿ=သော၊ လောကဿ=၏၊ သတ္ထာ=ဆရာဖြစ်တော်မူသော၊ အပ္ပဋိပုဂ္ဂလော=မိမိနှင့် အရည်အချင်းတန်းတူ ပုဂ္ဂိုလ် ရှိတော်မမူသော၊ ဗုဒ္ဓေါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ အဘိညာယ=သိမြင်တော်မူ၍၊ ဓမ္မစက္ကံ=(ပဋိဝေဓဉာဏ်, ဒေသနာဉာဏ်ဟူသော) တရားစက်ဝန်းကို၊ ပဝတ္တယိ=လည်စေတော်မူပြီ။

💬 သက္ကာယဠ=ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားရှိသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး အပေါင်းကိုလည်းကောင်း၊ သက္ကာယဿ=၏၊ နိရောဓဠ=ချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်ကိုလည်းကောင်း၊ သက္ကာယဿ=၏၊ သမ္ဘဝဠ=ဖြစ်ကြောင်း တရား ကိုလည်းကောင်း၊ ဒုက္ခူပသမဂါမိနံ=ဒုက္ခ၏ ချုပ်ငြိမ်းရာနိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော၊ အရိယံ=ဖြူစင်သန့်ရှင်း အပြစ်ကင်းသော၊ အဋ္ဌင်္ဂိကံ=ရှစ်ပါးသော အင်္ဂါရှိသော၊ မဂ္ဂဠ=မဂ်တရားကိုလည်းကောင်း၊ (အဒေသယိ=ဟောကြားတော်မူပြီ)

(တဒါ=ထိုအခါ၌) ဒီဃာယုကာ=ကုန်သော၊ ဝဏ္ဏဝန္တော=ကုန်သော၊ ယသဿိနော=မျှားသော အခြေအရံရှိကုန်သော၊ ယေ ဒေဝါ=အကြင် နတ်တို့သည်၊ (သန္တိ=ရှိကုန်၏၊ တေပိ ဒေဝါ=ထိုနတ်တို့သည်လည်း) ဝိပွမုတ္တသ=ကိလေသာတို့မှ ကင်းလွတ်တော်မူသော၊ တာဒိနော=ကောင်းဆိုးနှစ်ခု တန်းတူရှုတော်မူသော၊ ဝါ=လာဘာလာဘ, အဉီးစသည့် တွေ့ရရှစ်တန်, လောကမ်ကြောင့်, ဖောက်ပြန်မရှိ, တာဒိမြတ်ဂုဏ် ပြည့်စုံတော်မူသော၊ အရဟတော=မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဝါကျံ=တရားစကားတော်ကို၊ သုတ္တာ=ကြားနာကြရ၍၊ ဝါ=ကြားနာကြရခြင်းကြောင့်။

မယံ=ငါတို့သည်၊ သက္ကာယံ=ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားရှိသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး အပေါင်းကို၊ အဝိတိဝတ္တာ=မကျော်လွန်ကြကုန်သည်၊ အနိစ္စာ=မမြဲကုန်သည်၊ အမှ ကိုရ ဘော=ဖြစ်ကြပါကလားဟရိ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ ဣတရေ မိဂါ=အခြားသော သားကောင်တို့သည်၊ သီဟသ=ခြင်္သေ့မှ၊ ဘီတာ ဣဝ=ကြောက်ကြကုန်သကဲ့သို့၊ [သီဟသ+ဣဝ+ဣတရေ] တထာ=ထို

အတ္ထု၊ ဘိတာ=ကြောက်ကြကုန်ပြီ၊ ဝါ=ကြောက်ဖွယ်သောဟု သိမြင်ကြကုန်ပြီ၊ သန္ဓာသံ=ထိတ်လန့်ခြင်းသို့၊ ဝါ=ထိတ်လန့်ဖွယ်ဟု သိသော ဉာဏ်သို့၊ ဝါ=ထိတ်လန့်ကြောင်းဉာဏ်သို့၊ အာပါဒုံ=ရောက်ကြကုန်ပြီ၊ ဣတိ (အဝေါစ) တတိယံ။

၄-အဂ္ဂပ္ပသာဒသုတ်

၃၄။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အဂ္ဂပ္ပသာဒါ=မြင့်မြတ်သော ရတနာတို့၌ ကြည်ညိုခြင်းတို့သည်၊ ဝါ=မြင့်မြတ်သော ကြည်ညိုခြင်းတို့သည်၊ ဣမေ စတ္တာရော=ဤလေးမျိုးတို့တည်း၊ စတ္တာရော=လေးမျိုးတို့ ဟူသည်၊ ကတမေ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အပဒါ=ခြေမရှိကုန်သော၊ သတ္တာဝါ=(မြွေ ငါး အစရှိသော)သတ္တဝါတို့သည် လည်းကောင်း၊ ဒ္ဝိပဒါ=ခြေနှစ်ချောင်းရှိကုန်သော၊ သတ္တာဝါ=(လူ, ငှက် အစရှိသော) သတ္တဝါတို့သည်လည်းကောင်း၊ စတုပ္ပဒါ=ခြေလေးချောင်းရှိကုန်သော၊ သတ္တာဝါ=(ဆင် မြင်း အစရှိသော) သတ္တဝါတို့သည်လည်းကောင်း၊ ဗဟုပ္ပဒါ=များသော ခြေရှိကုန်သော၊ သတ္တာဝါ=(ကင်းခြေများစသော) သတ္တဝါတို့သည် လည်းကောင်း၊ ရူပိနော=ရုပ်ရှိကုန်သော၊ သတ္တာဝါ=(ပဉ္စဝေါကာရ, ဧကဝေါကာရဘုံသားဖြစ်သော)သတ္တဝါတို့သည် လည်းကောင်း၊ အရူပိနော=ရုပ်မရှိကုန်သော၊ သတ္တာဝါ=(စတုဝေါကာရဘုံသား) သတ္တဝါတို့သည်လည်းကောင်း။

သညိနော=သညာရှိကုန်သော၊ သတ္တာ ဝါ=(နေဝသညာ နာသညာယတနဘုံသားမှ တပါးသော စတုဝေါကာရဘုံသား, ပဉ္စဝေါကာရဘုံသား) သတ္တဝါတို့သည်လည်းကောင်း၊ အသညိနော=သညာမရှိကုန်သော၊ သတ္တာ ဝါ=(ဧကဝေါကာရဘုံသား) သတ္တဝါတို့သည်လည်းကောင်း၊ နေဝသညိ နာသညိနော=ရှုန့်ရင်းပေါ်လွင်သော သညာရှိသည်လည်း မဟုတ်ကုန်, သိမ်မွေ့သော သညာမရှိသည်လည်း မဟုတ်ကုန်သော၊ သတ္တာဝါ=(နေဝသညာ နာသညာယတနဘုံသား) သတ္တဝါတို့သည်လည်းကောင်း၊ ယာဝတာ=အကြင် မျှလောက် အရေအတွက်ရှိကုန်၏၊ တေသံ=ထိုမျှလောက်သော သတ္တဝါတို့တွင်၊ အရဟံ=ကိလေသာတို့မှ ဝေးကွာတော်မူသော၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ=အမှားမပါ, မှန်စွာပိုင်နိုင်, ကိုယ်တိုင်စထွင်, ကုန်စင်ခပင်း,ကျန်ကြွင်းမရှိ သိမြင်ထော်မူသော၊ တထာဂတော=မြတ်စွာဘုရားကို၊ အဂ္ဂံ (အဂ္ဂေါ)=ဂုဏ်အားဖြင့် အမြင့်မြတ်ဆုံး ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊အက္ခာယတိ=ဆိုအပ်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယေ=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ဗုဒ္ဓေ=မြတ်စွာဘုရား၌၊ ပသန္နာ=ကြည်ညိုကြကုန်၏၊ တေ=ထိုဘုရား၌ ကြည်ညိုကြသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ အဂ္ဂေ=မြင့်မြတ်သော ရတနာ၌၊ ပသန္နာ=ကြည်ညိုသည် မည်ကုန်၏၊ အဂ္ဂေ=မြင့်မြတ်သော ဘုရားရတနာ၌၊ ပသန္နာနံ=ကြည်ညိုကြသူတို့မှာ၊ အဂ္ဂေါ=မြင့်မြတ်သော၊ ဝိပါကော=အကျိုးသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊သခ်ၤတာ=အကြောင်းတရားတို့သည် ပေါင်းဆုံဆိုက်ရောက်၍ စီမံပြုလုပ်အပ်ကုန်သော၊ [ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ် ၈၇ ကြည့်] ဓမ္မာ=တရားတို့သည်၊ ယာဝတာ=ကုန်၏၊ တေသံ=ထိုမျှလောက်ရှိသော သခ်ၤတဓာတုတို့တွင်၊ အရိယော=ဖြူစင်သန့်ရှင်းအပြစ်ကင်းသော၊ အဋ္ဌင်္ဂိကော=ရှစ်ပါးသော အစိတ်အပိုင်းရှိသော၊ မဂ္ဂေါ=မဂ်တရားကို၊ အဂ္ဂံ(အဂ္ဂေါ)=အမြင့်မြတ်ဆုံးတရားဟူ၍၊ အက္ခာယတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယေ=အကြင် ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ အရိယေ=သော၊ အဋ္ဌင်္ဂိကေ=သော၊ မဂ္ဂေ=မဂ်တရားဌာ၌၊ ပသန္နာ=ကြည်ညိုကြကုန်၏၊ တေ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ အဂ္ဂေ=မြင့်မြတ်သောရတနာဌာ၌၊ ပသန္နာ=ကြည်ညိုသည်မည်ကုန်၏၊ အဂ္ဂေ=မြင့်မြတ်သော ရတနာဌာ၌၊ ပသန္နာနံ=တို့မှာ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သခ်ၤတာ=အကြောင်းတရားတို့သည် ပေါင်းဆုံဆိုက်ရောက်၍ စီမံပြုလုပ်အပ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ ဝါ=တရားတို့သည်လည်းကောင်း၊ အသခ်ၤတာ=အကြောင်းတရားတို့သည် ပေါင်းဆုံဆိုက်ရောက်၍ စီမံပြုလုပ်အပ်သည်မဟုတ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာဝါ=လည်းကောင်း၊ ယာဝတာ=ကုန်၏၊ တေသံ=ထိုမျှလောက်သော သခ်ၤတ, အသခ်ၤတတရားတို့တွင်၊ ဝိရာဂေါ=ကိလေသာအားလုံးတို့ ပျက်စီးရာနိဗ္ဗာန်တရားကို၊ အဂ္ဂံ (အဂ္ဂေါ)=အမြင့်ဆုံးတရားဟူ၍၊ အက္ခာယတိ=၏။

ယဒိဒံ (ယော အယံ) ဝိရာဂေါ=ယင်းဝိရာဂတရားသည်၊ မဒနိမ္မဒနော[1]=ရာဂစသား, အမူးအရှူးတရားတို့၏ အမူးပျက်သုန်း ကုန်ဆုံးရာလည်းဖြစ်၏၊ ဝါ=ရာဂစသော မူးယစ်စေတတ်သော တရားတို့ကို ချေမှုန်းပျက်ဆီးအပ်ရာလည်းဖြစ်၏၊ ပိပါသဝိနယော[2]=ပိပါသတရားအားလုံးတို့ကို ပယ်ရှားအပ်ရာလည်းဖြစ်၏၊ ဝါ=ကာမဂုဏ်အာရုံတို့ကို သောက်သုံးလိုသော တဏှာအငတ်တရားတို့၏ ပျက်ပြားချုပ်ဆုံးရာလည်းဖြစ်၏၊ အာလယသမုဂ္ဃါတော=အာလယ

၁။ **မဒနိမ္မဒနော**။ ။မဒ=မူးယစ်တတ်, မူးယစ်စေတတ်သော ရာဂ, မာနတရားများ။ မဒါ နိမ္မဒီယန္တိ ဧတ္ထ အမဒဘာဝံ ဝိနာသံ ဂစ္ဆန္တိတိ မဒနိမ္မဒနော=မူးယစ်တတ်, မူးယစ်စေတတ်သော ရာဂ မာနတရားတို့၏ မူးယစ်စေတတ်သော အစွမ်းသတ္တိကင်းရာ, အမူးအရှူးပျက်သုဉ်း ကုန်ဆုံးရာနိဗ္ဗာန်။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဋီကာ၊ ပ–၃၄၇။ (တနည်း) ဣတိဝုတ်ဋ္ဌ (၂၇၂)နှင့်အညီ "မဒေါ နိမ္မဒီယတိ ပမဒ္ဒီယတိ ဧတ္ထာတိ မဒနိမ္မဒနော=ရာဂအစရှိသော မူးယစ်စေတတ်သော တရားတို့ကို ချေမှုန်းပျက်ဆီးအပ်ရာတရား (နိဗ္ဗာန်တရား)"ဟု ဝေစနတ္ထပြု။

၂။ **ပိပါသဝိနယော**။ ။ပိပါသာ=ဝတ္ထုကာမတို့ကို သောက်သုံးလိုခြင်းသဘော (ကာမတဏှာ)။ ပိပါသာ ဝိနိယန္တိ ဧတ္ထာတိ ပိပါသဝိနယော။ ဤပုဒ်၌ ဤသုတ်ဋီကာနှင့် ဣတိဝုတ်ဋ္ဌတို့၌ "ကာမပိပါသာဒီကာ သဗ္ဗာ ပိပါသာ" ဟု ဖွင့်၍ ပါရာဇိကဏ်ဋ္ဌ (ပ–၁၈၂) ဝိသုဒ္ဓိမဂ် (ပ–၂၈၅)တို့၌ကား "သဗ္ဗာပိ ကာမပိပါသာ" ဟု အာဒိမပါဘဲဖွင့်၏၊ နောက် အာလယပုဒ်၌လည်း ထိုအတိုင်း အာဒိ ပါမပါထူး၏။

အားလုံးတို့ကို ပယ်နှတ်အပ်ရာလည်းဖြစ်၏၊ ဝါ=ဣတွယ်ဟော်ပါ: မိုဝဲ ခံစားအပ်သော ကာမဂုဏ်ငါးပါးတို့ကို ပယ်နှတ်အပ်ရာလည်းဖြစ်၏[1]။

ဝဋ္ဋပစ္ဆေဒေါ=ဝဋ်ဆင်းတို့၏ပြတ်စဲရာလည်းဖြစ်၏၊ (ကမ္မဝဋ်, ကိလေသဝဋ်, ဝိပါကဝဋ်တို့၏ ပြစ်စဲရာလည်းဖြစ်၏) [ဤကာဋ္ဌ ကိလေသဝဋ္ဋပုဒ်ကျရစ်၏] တဏှာက္ခယော=တဏှာကုန်ခန်းရာလည်းဖြစ်၏၊ ဝိရာဂေါ=ကိလေသာ အားလုံးတို့ ပျက်စီးရာလည်းဖြစ်၏၊ နိရောဓော=ဝဋ်ဒုက္ခတို့ချုပ်ရာလည်းဖြစ်၏၊ နိဗ္ဗာနံ=အပူခပ်သိမ်း အေးငြိမ်းရာလည်းဖြစ်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယေ=အကြင် ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ဝိရာဂေ=ကိလေသာအားလုံးတို့ ပျက်စီးရာဖြစ်သော၊ ဓမ္မေ=နိဗ္ဗာန်တရား၌။ပ။ အဂ္ဂေ=မြတ်သောရတနာ၌။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သံဃာ ဝါ=သံဃာတို့သည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ အပေါင်းအစုတို့သည် လည်းကောင်း၊ ဂဏာ ဝါ=ဂိုဏ်းတို့သည် လည်းကောင်း၊ ဝါ=ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ အသင်းအဖွဲ့တို့သည် လည်းကောင်း၊ ယာဝတာ=ကုန်၏၊ တေသံ=ထိုမျှလောက်ရှိသော သံဃာဂိုဏ်းတို့တွင်၊ တထာဂတသာဝကသံဃော=မြတ်စွာဘုရား၏တပည့် အရိယာ သံဃာတော်ကို၊ အဂ္ဂံ (အဂ္ဂေါ)=အမြတ်ဆုံးသံဃာတော်ဟူ၍၊ အက္ခာယတိ=၏၊ ယဒိဒံ=ယင်းသို့သော အရိယာသံဃာတော်ဟူသည်၊ စတ္တာရိ=(သူ့ဖိုလ်, သူ့မဂ်၊ တွဲဖက်ထားတုန်) လေးပါးကုန်သော၊ ပုရိသယုဂါနိ=ယောကျ်ားမြတ် အစုံတို့ပေတည်း၊ အဋ္ဌ=(တွဲဖက်မထား, တသီးတခြားစီ အားဖြင့်) ရှစ်ပါးကုန်သော၊ ပုရိသပုဂ္ဂလာ=ယောကျ်ားမြတ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့ပေတည်း။

ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဧသ (ဧသော) သာဝကသံဃော=(တွဲလျက်လေးပါး, ခွဲထားရှစ်ဖော်)ဤတပည့် အရိယာသံဃာတော်သည်၊ အာဟုနေယျော=လေးစားကြည်ဖြူ, အဝေးမှပင် ဆောင်ယူ၍ ပေးလှူအပ်သော ပစ္စည်းဝတ္ထုကို ခံယူတော်မူထိုက်၏၊ [တိကနိပါတ်စာပိုဒ်(၇၁) ဥပေါသထသုတ်ကြည့်] ပါဟုနေယျော=ဝေးနယ်ရပ်ခြား, ဥည့်သည်များဖို့, သီးခြားစီမံထားအပ်သော ပစ္စည်းဝတ္ထုကိုပင် အလှူခံခြင်းငှာ ထိုက်တော်မူ၏၊ ဒက္ခိဏေယျော=တမလွန်ဘဝအကျိုးကို မျှော်ကိုးယုံကြည်၍ ပေးလှူအပ်သောပစ္စည်းဝတ္ထုကို ခံယူတော်မူထိုက်၏၊ အဉ္ဇလိကရဏီယော=လက်အုပ်ချီမိုး ရှိခိုးသမ္ဘ ပြုထိုက်၏၊ လောကဿ=သတ္တဝါအပေါင်း၏၊ အနုတ္တရံ=မိမိထက် ထူးကဲသာလွန်

၁။ **အာလယသမုဂ္ဃါတော**။ ။အာလိယန္တီ အဘိရမိတဗ္ဗဋ္ဌေန သေဝီယန္တီတိ အာလယာ=ပျော်မွေ့ဖွယ်အဖြစ်ဖြင့် မှီဝဲအပ်သော ကာမဂုဏ်ငါးပါး (ထိုကာမဂုဏ်တို့၌ တပ်မက်သော ဆန္ဒရာဂ)။ အာလယာ သမုဂ္ဃါတီယန္တီ ဇဋ္ဌာတိ အာလယ သမုဂ္ဃါတော။ စာပိုဒ်(၁၂၈) ဒုတိယ တထာဂတအစ္ဆရိယသုတ်လည်း ကြည့်လေ။

မြင့်မြတ်သောသူ မရှိသော၊ ဝါ=အထူးမြတ်ဆုံးဖြစ်သော၊ ပုညကွေတ္တံ=ကုသိုလ်ကောင်းမှု, မျိုးစေ့စုတ်, ကြီးထုမြင့်မား, ဖွံ့ထွားပေါက်ရောက်ရာ လယ်ယာမြေကောင်းအတူ ဖြစ်တော်မူ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယေ=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ သံဃေ=အရိယာသံဃာတော်၌၊ ပသန္နာ=ကုန်၏၊ တေ=တို့သည်၊ အဂ္ဂေ=မြတ်သောရတနာ၌။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အဂ္ဂပ္ပသာဒါ=တို့သည်၊ ဣမေ စတ္တာရော=တည်း၊ ဣတိ(အဝေါစ)

အဂ္ဂံ=မြတ်သော၊ ဓမ္မံ=ရတနာသုံးပါး၏ ဂုဏ်တော်သဘောကို၊ ဝိဇာနတံ=သိကြကုန်၍၊ အဂ္ဂတော=မြတ်သောရတနာသုံးပါး၌၊ [တနည်း-အဂ္ဂတော=မြတ်သည်အဖြစ်ကြောင့်] ဝေ=စင်စစ်၊ ပသန္နာနံ=ကြည်ညိုကြသော သူတို့မှာလည်းကောင်း၊ ဒက္ခိဏေယျေ=မြတ်သောအလှူကိုခံယူတော် မူထိုက်သော၊ အနုတ္တရေ=မိမိထက် ထူးကဲသောလွန်မြင့်မြတ်သောသူ ရှိတော်မမူသော၊ အဂ္ဂေ=မြတ်သော၊ ဗုဒ္ဓေ=ဘုရားရတနာ၌၊ ပသန္နာနံ=တို့မှာ လည်းကောင်း၊ ဝိရာဂူပသမေ=ကိလေသာအားလုံးတို့၏ ပျက်စီးကြောင်း, ကင်းငြိမ်းကြောင်းဖြစ်သော၊ သုခေ=ချမ်းသာ အစစ်အမှန်ဖြစ်သော၊ (ဝဋ်ဒုက္ခကုန်ရာ, သခ်ါရကင်းငြိမ်းရာ ချမ်းသာအစစ်အမှန်ဖြစ်သော) အဂ္ဂေ=မြတ်သော၊ ဓမ္မေ=နိဗ္ဗာန်တရားတော်၌၊ ပသန္နာနံ=တို့မှာလည်းကောင်း။

အနုတ္တရေ=သော၊ ပုညကွေတ္တေ=ကုသိုလ်ကောင်းမှု မျိုးစေ့စုတ်ကြီးထုမြင့်မား ဖွံ့ထွားပေါက်ရောက်ရာ လယ်ယာမြေကောင်းအတူ ဖြစ်တော်မူသော၊ အဂ္ဂေ=သော၊ သံဃေ=အရိယာသံဃာ ရတနာ၌၊ ပသန္နာနံ=တို့မှာလည်းကောင်း၊ အဂ္ဂသ္မိ=မြတ်သော ရတနာသုံးပါး၌၊ ဒါနံ=လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို၊ ဒဒတံ=ပေးလှူသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့မှာလည်းကောင်း၊ အဂ္ဂံ=မြတ်သော၊ ပုညံ=ကုသိုလ်ကောင်းမှုသည်၊ ပဝဍ္ဎတိ=တိုးပွားတတ်၏၊ အဂ္ဂံ=သော၊ အာယု စ=လူနတ်အသက်သည်လည်းကောင်း၊ (အဂ္ဂါ=မြတ်သော) ဝဏ္ဏော စ=အဆင်းသည်လည်းကောင်း၊ ယသော စ=အခြံအရံ ပရိသတ်သည်လည်းကောင်း၊ (အဂ္ဂါ=မြတ်သော) ကိတ္တိ စ=ကျော်စောခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ (အဂ္ဂံ=သော) သုခံ=ကိုယ်စိတ်နှစ်ဖြာ ချမ်းသာသည်လည်းကောင်း၊ ဗလံ=ကိုယ်အား, ဉာဏ်အား စွမ်းပကားသည်လည်းကောင်း၊ (ပဝဍ္ဎတိ=၏)

အဂ္ဂဿ=မြတ်သောရတနာသုံးပါးအား၊ (ဒါနံ=လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို) ဒါတာ=ပေးလှူသော၊ [တနည်း-အဂ္ဂဿ=မြတ်သော လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို၊ ဒါတာ=ပေးလှူတတ်သော] အဂ္ဂဓမ္မသမာဟိတော=မြတ်သောကြည်ညိုခြင်း, လှူဒါန်းခြင်းစသော ကုသိုလ်တရားတို့နှင့် ပြည့်စုံသော၊ [အဂ္ဂ=မြတ်သော+ဓမ္မ=ကုသိုလ်တရား၌+သမာဟိတ=မိမိကိုယ်ကို ကောင်းစွာထားသော] (တနည်း) အဂ္ဂဓမ္မ

သမာဟိတောမြတ်သော ကြည်ညိုခြင်း, လွှဒါန်းခြင်းစသော ကုသိုလ်၏ အကျိုးဖြစ်သော (လူအပေါင်း၏)ချစ်ခင်မြတ်နိုးခြင်းစသော တရားတို့နှင့် ယှဉ်တွဲနေသော [အဂ္ဂ=မြတ်သောကုသိုလ်၏+ဓမ္မ=အကျိုးတရားတို့နှင့်+ သမာဟိတောယှဉ်တွဲသော] မေဓာဝီ=ပညာရှိသော၊ ဒေဝဘူတော ဝါ=နတ်ဖြစ်သူသည် လည်းကောင်း၊ မနုဿော ဝါ=လူသည်လည်းကောင်း၊ အဂ္ဂပ္ပတ္တော= (ဖြစ်လေရာဘဝ၌) မြတ်သည်အဖြစ်သို့ ရောက်လျက်၊ ဝါ=မြတ်သောသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း မဂ်ဖိုလ်တရားထူးသို့ရောက်လျက်၊ ပမောဒတိ=ရွှင်လန်းဝမ်းမြောက်ရ၏၊ ဣတိ (အဝေါစ) စတုတ္ထံ။

၅-ဝဿကာရသုတ်

၃၅။ ဧကံ=တပါးသော၊ သမယံ=အခါ၌၊ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ရာဇဂဟေ=ရာဇဂြိုဟ်မြို့အနီး၌၊ ကလန္ဒကနိဝါပေ=ရှဉ့်တို့အား အစာပေးရာဖြစ်သော၊ ဝေဠုဝနေ=ဝေဠုဝန်ကျောင်းတိုက်၌၊ ဝါ=ဝါ:တို့ဖြင့် ကာရံအပ်သော ဥယျာဉ်ကျောင်းတိုက်၌၊ ဝိဟရတိ=သီတင်းသုံးနေတော်မူ၏၊ အထ ခေါ=ထိုအခါ၌၊ မဂဓမဟာမတ္တော=မဂဓမင်း၏ အမတ်ကြီးဖြစ်သော၊ ဝါ=မဂဓတိုင်းနိုင်ငံ၌ အမတ်ကြီးဖြစ်သော၊ ဝဿကာရော=ဝဿကာရမည်သော၊ ဗြာဟ္မဏော=ပုဏ္ဏားသည်၊ ယေန=အကြင်အရပ်၌၊ ဘဂဝါ=သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိတော်မူ၏) တေန=ထိုအရပ်၌၊ ဝါ=ထိုအရပ်သို့၊ ဥပသင်္ကမိ=ရောက်လာ၏၊ ဝါ=သွား၏၊ ဥပသင်္ကမိတ္တာ=ရောက်လာပြီး၍၊ ဝါ=သွားပြီး၍၊ ဘဂဝတာ=မြတ်စွာဘုရားနှင့်၊ သဒ္ဓိ=အတူတကွ၊ သမ္မောဒိ=တည်ကြည်ညွတ်တည်းနှီးနှောမိပြီ၊ (ကျန်းမာသာရေး, စသည်မေးကာ ညီညာဆိုပြော, နှီးနှောမိပြီ) သမ္မောဒနိယံ=သော၊ သာရဏီယံ=သော၊ ကထံ=ကို၊ ဝီတိသာရေတ္တာ=ပြီးဆုံးစေပြီး၍၊ ဧကမန္တံ=၌၊ နိသိဒိ=ထိုင်နေပြီ၊ [စာပိုဒ် (၂၂) ဒုတိယ ဥရဝေလသုတ်ကြည့်] ဧကမန္တံ=၌၊ နိသိန္နော=ထိုင်နေပြီးသော၊ မဂဓမဟာမတ္တော=သော၊ ဝဿကာရော=သော၊ ဗြာဟ္မဏော=သည်၊ ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာဘုရားကို၊ ဧတံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစ=လျှောက်ပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့)၊ အဝေါစ= လျှောက်သနည်းဟူမူ)

ဘော ဂေါတမ=အရှင်ဂေါတမ၊ မယံ=အကျွန်ုပ်တို့သည်၊ စတူဟိ= လေးပါးကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ=တရားတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတံ=ပြည့်စုံသောသူကို၊ မဟာပညံ=ကြီးသောပညာရှိသော၊ မဟာပုရိသံ=မြတ်သောယောကျ်ားဟူ၍၊ ပညာပေမ=သိစေကြပါကုန်၏၊ ဝါ=ထုတ်ဖော်သတ်မှတ် ပညတ်ကြပါကုန်၏၊ ကတမေဟိ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ စတူဟိ=လေးပါးကုန်သော၊ (ဓမ္မေဟိ= တရားတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတံ=ကို၊ မဟာပညံ=သော၊ မဟာပုရိသံ= ဟူ၍၊ ပညာပေမ=သိစေကြကုန်သနည်းဟူမူ၊ ဝါ=ဟူမူ)

ဘော ဂေါတမ=အရှင်ဂေါတမ၊ ဣဓ=ဤလောကဌ်၊ (ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်တဦးတယောက်သည်) တဿ တသေဝ သုတဇာတဿ=ထိုထို ကြားနာသင်ယူထားအပ်သော အတတ်ပညာအားဖြင့်ပင်၊ ဗဟုသုတော=များသော အကြားအမြင် အတတ်ပညာရှိသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်အုံ့၊ ပန=ထို့အပြင်၊ အယံ=ဤသည်ကား၊ ဣမဿ ဘာသိတဿ=ဤပြောဆိုအပ်သော စကား၏၊ အတ္ထော=အနက်အဓိပ္ပာယ်တည်း၊ အယံ=ကား၊ ဣမဿ ဘာသိတဿ=၏၊ အတ္ထော=တည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ တဿ တသေဝ ဘာသိတဿ=ထိုထိုပြောဆိုအပ်သော စကား၏ပင်လျှင်၊ အတ္ထံ=အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို၊ ဇာနာတိ=သိအုံ့၊ ပန=ထို့အပြင်၊ သတိမာ=သတိရှိသည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) စိရကတမ္မိ=ကြာမြင့်စွာက ပြုလုပ်ထားအပ်ပြီးသော အလုပ်ကိစ္စကိုလည်းကောင်း၊ စိရဘာသိတမ္မိ=ကြာမြင့်စွာက ပြောဆိုထားအပ်ပြီးသော အကြောင်းအရာ ကိုလည်းကောင်း၊ သရိတာ=(မမေ့မပျောက်) အောက်မေ့မှတ်သားထား နိုင်သည်၊ အနုဿရိတာ=ထပ်ကာ မပြတ် အောက်မေ့ မှတ်သားထားနိုင်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်အုံ့။

ပန=ထို့အပြင်၊ ကိံ ကရဏီယာနိ=ဘာကို ပြုလုပ်ရမည်နည်းဟု စဉ်းစား၍ ပြုလုပ်သင့်ကုန်သော၊ [ကိံ ဣတိ စိန္တေတွာ ကရဏီယာနိ ကိံ ကရဏီယာနိ] ယာနိ တာနိ ဂဟဋ္ဌကာနိ=အကြင် အိမ်နေလူတို့၏ အမှုလုပ်ငန်းတို့သည်၊ (ဟောန္တိ=ရှိကုန်၏) တတ္ထ=ထိုအိမ်နေလူတို့ အမှုလုပ်ငန်းတို့၌၊ ဒဏ္ဍော=ကျွမ်းကျင်လိမ္မာသည်၊ အနလသော=မပျင်းရိသည်၊ တတြုပါယာယ=ထိုထိုကိစ္စကြီးငယ်တို့၌ ပြီးစီးခြင်း၏အကြောင်းဖြစ်သော၊ ဝီမံသာယ=စူးစမ်းဆင်ခြင်တတ်သော ဉာဏ်ပညာနှင့်၊ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသည်၊ ကာတုံ=ကိုယ်တိုင် ပြုလုပ်ခြင်းငှာ၊ အလံ=စွမ်းနိုင်သည်၊ သံဝိဓာတုံ=စီမံခန့်ခွဲခြင်းငှာ၊ အလံ=သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်အုံ့။

ဘော ဂေါတမ=မ၊ မယံ=တို့သည်၊ စတူဟိ=ကုန်သော၊ ဣမေဟိ ဓမ္မေဟိ=ဤတရားတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတံ=ကို။ပ။ ပညာပေမ=ကုန်၏၊ ဘော ဂေါတမ=မ၊ မေ=အကျွန်ုပ်၏၊ (ဝစနံ=စကားကို) သစေ အနုမောဒိတဗ္ဗံ=အကယ်၍ နှစ်သက်ရှင်လန်း ဝမ်းမြောက်သင့်ပါမူ၊ ဝါ=အကယ်၍ ဝမ်းမြောက်နှစ်သက် လက်ခံသင့်ပါမူ၊ ဘဝံ ဂေါတမော=အရှင်ဂေါတမသည်၊ မေ=၏၊ (ဝစနံ=ကို) အနုမောဒတု=နှစ်သက်ရှင်လန်း ဝမ်းမြောက်တော်မူပါ၊ ဝါ=ဝမ်းမြောက်နှစ်သက် လက်ခံတော်မူပါ၊ ဘော ဂေါတမ=မ၊ ပန=သို့မဟုတ်၊ မေ=၏၊ (ဝစနံ=ကို) သစေ ပဋိက္ခောသိတဗ္ဗံ=အကယ်၍ပယ်ရှားသင့်ပါမူ၊ ဘဝံ ဂေါတမော=သည်၊ မေ=၏၊ (ဝစနံ=ကို) ပဋိက္ခောသတု=ပယ်ရှားတော်မူပါ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)

ဗြာဟ္မဏာ=ပုဏ္ဏား၊ အဟံ=ငါသည်၊ တေ=သင်၏၊ (ဝစနံ=ကို) နေဝ အနုမောဒါမိ=နှစ်သက်ရှင်လန်း ဝမ်းလည်းမမြောက်၊ နေ ပဋိက္ခောသာမိ= ပယ်လည်း မပယ်ရား၊ ဗြာဟ္မဏာ=ပုဏ္ဏား၊ အဟံ=ငါသည်၊ စတ္တာဟိ။ပ။ ဗြာဟ္မဏာ=ပုဏ္ဏား၊ ဣဓ=ဤလောကဌ်၊ (ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်တဦးဦးသည်) ဗဟုဇနဟိတာယ=များစွာသော သတ္တဝါအပေါင်း၏ စီးပွားအလို့ငှာ၊ ဗဟုဇနသုခါယ=များစွာသော သတ္တဝါအပေါင်း၏ ချမ်းသာခြင်းငှာ၊ ပဋိပန္နော=ကျင့်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်အုံ့၊ ကလျာဏဓမ္မတာ=ကောင်းသော တရားတည်းဟူသော၊ [တာပစ္စည်း အနက်မရှိကြ၏] ကုသလဓမ္မတာ= အပြစ်ကင်းသော တရားတည်းဟူသော၊ ယဒိဒံ (ယော အယံ) ဥယော=အကြင် ဝိပဿနာနှင့် မဂ်တည်းဟူသော အကြောင်းတရားသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) အသ=ထိုသူသည်၊ ဗဟု=များစွာသော၊ ဇနတာ=သတ္တဝါအပေါင်းကို၊ အရိယေ= ကိလေသာအညစ်အကြေး ကင်းဝေးစင်ကြယ်သော၊ တသ္မိံ ဥယေ= ထို ဝိပဿနာနှင့် မဂ်တည်းဟူသော အကြောင်းတရားဌ်၊ ပတိဋ္ဌာပိတာ= တည်စေအပ်ကြား၏။

သော=ထိုသူသည်၊ ယံ ဝိတက္ကံ=အကြင်နေကွမ္မဝိတက် အစရှိသော ကောင်းသော အကြံတမျိုးမျိုးကို၊ ဝိတက္ကေတိ=ကြံစည်ခြင်းငှာ၊ အာကင်္ခတိ= အလိုရှိ၏။ တံ ဝိတက္ကံ=ထိုနေကွမ္မဝိတက် အစရှိသော ကောင်းသော အကြံ တမျိုးမျိုးကို၊ ဝိတက္ကေတိ=ကြံစည်အုံ့၊ ယံ ဝိတက္ကံ=အကြင်ကာမဝိတက်အစ ရှိသော မကောင်းသောအကြံကို၊ ဝိတက္ကေတုံ=ငါ၊ နာကင်္ခတိ= အလိုမရှိ၊ တံ ဝိတက္ကံ= ထိုကာမ ဝိတက်စသော မကောင်းသော အကြံကို၊ နေ ဝိတက္ကေတိ= မကြံစည်အုံ့[1]၊ ယံ သက်ပ္ပံ=အကြင်နေကွမ္မသက်ပွ အစရှိသော ကောင်းသောအကြံ တမျိုးမျိုးကို၊ သက်ပ္ပေတုံ=ကြံစည်ခြင်းငှာ၊ အာကင်္ခတိ=၏၊ တံ သက်ပ္ပံ= ထိုနေကွမ္မသက်ပွ စသော ကောင်းသောအကြံတမျိုးမျိုးကို၊ သက်ပ္ပေတိ= ကြံစည်အုံ့။

၁။ **သော ယံ ဝိတက္ကံ။ပ။ နေ ဝိတက္ကေတိ။** ။ဆိုလိုရင်းကား "သူတော်ကောင်းတို့သည် မိမိတို့သန္တာန်ဌ် နေကွမ္မဝိတက် အစရှိသော ကောင်းသော အကြံ အစည် (ဝိတက်)များကိုသာ ဖြစ်ပွားနေစေချင်သောဆန္ဒ (ထိုအကြံများကိုသာ ကြံစည်နေချင်သောဆန္ဒ) ရှိကြ၏၊ ထိုဆန္ဒရှိသည့်အတိုင်းပင် ထိုကောင်းသော ဝိတက်များကိုသာ အဆက်မပြတ် ဖြစ်ပွားစေတော်မူကြ၏၊ ကာမဝိတက် အစရှိ သော မကောင်းသော ဝိတက်များကိုကား လုံးဝ မဝင်လာအောင် (မကြံစည်မိ အောင်) တားဆီးတော်မူလိုကြသည့်အလျောက် တကယ်ပင် တားဆီးတော်မူကြ သည်"ဟူလို။

ယံ သက်ပ္ပ=အကြင် ကာမသက်ပွစသော မကောင်းသော အကြံကို၊ သက်ပေတုံ=ဌာ၊ နာကခ်ံတိ=အလိုမရှိ၊ တံ သက်ပ္ပ=ထိုကာမသက်ပွစသော မကောင်းသောအကြံကို၊ နု သက်ပေတိ=မကြံစည်အုံ့၊ ဣတိ=ဤသို့လျှင်၊ (သော=ထိုသူသည်) ဝိတက္ကပထေ=ဝိတက်၌၊ ဝါ=ဝိတက်တည်းဟူသော ခရီးလမ်းကြောင်း၌၊ ဝါ=ဝိတက်တည်းဟူသော အကြောင်းတရား၌၊ စေတော ဝသိပဋ္ဌော=စိတ်၏ လိုအင်ဆန္ဒအတိုင်း ဖြစ်နိုင်ခြင်းရှိသည်အဖြစ်သို့ ရောက်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ အာဘိစေတသိကာနံ ။ပ။ [စာပိုဒ်(၂၂)ကြည့်] ဗြာဟ္မဏ=ဏွား၊ အဟံ=သည်၊ စတူဟိ=ကုန်သော၊ ဣမေဟိ ဓမ္မေဟိ ။ပ။ ပညာပေမိ=၏၊ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်)

ဘော ဂေါတမ=မ၊ အစ္ဆရိယံ=လက်ဖျစ်ခတ်တီး အံ့ချီးထိုက်ပါပေစွ၊ ဘော ဂေါတမ=မ၊ အဗ္ဘုတံ=မဖြစ်စဖူး အသစ်အထူးဖြစ်ပါပေစွ၊ ဘောတာ ဂေါတမေန=အရှင်ဂေါတမသည်၊ ယာဝ=အလွန်အကဲသာလျှင်၊ ဣဒံ=ဤတရား စကားကို၊ သုဘာသိတံ=ကောင်းစွာ မိန့်ကြားအပ်ပါပေပြီ၊ ဘော ဂေါတမ=မ၊ စ=ဆက်လက်၍လျှောက်ထားရလျှင်ကား၊ မယံ=အကျွန်ုပ်တို့သည်၊ ဘဝန္တံ ဂေါတမံ=အရှင်ဂေါတမကို၊ စတူဟိ=လေးပါးကုန်သော၊ ဣမေဟိ ဓမ္မေဟိ= ဤတရားတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတံ=ပြည့်စုံသောပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ ဓာရေမ=သိရှိမှတ်သား ထားပါကုန်၏။

(ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ ဓာရေမ=သိရှိမှတ်သားထားကြကုန်သနည်းဟူမူ)ဟိ= အမှန်တကယ်ပင်၊ ဘဝံ ဂေါတမော=သည် ။ပ။ ပဋိပန္နော=ကျင့်သောပုဂ္ဂိုလ် ပါတည်း၊ ကလျာဏဓမ္မတာ=ဟူသော ။ပ။ တေ=အရှင် ဂေါတမသည်၊ ဗဟု=များစွာသော ။ပ။ ပတိဋ္ဌာပိတာ=တည်စေအပ်ပါပေပြီ၊ ဟိ=အမှန် တကယ်ပင်၊ ဘဝံ ဂေါတမော=သည်၊ ယံ ဝိတက္ကံ။ပ ။ဟိ=ပင်၊ ဘဝံ ဂေါတမော=သည်၊ ဝိတက္ကပထေ=၌၊ စေတောဝသိပ္ပတ္တော=သို့ရောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်ပါတည်း။ ပ။ ဝိဟရတိ=နေ၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (ဓာရေမ=ကုန်၏၊ ဣတိ=သို့၊ အဝေါစ=လျှောက်ထားပြီ)

ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား၊ အဒ္ဓါ ခေါ=အမှန်တကယ်သာလျှင်၊ တေ=သင်သည်၊ အာသန္နေ=ငါ့ဂုဏ်တို့ကို မသွယ်မဝိုက် တိုက်ရိုက်တိုက်ခတ်၍၊ ဥပနိယ=ငါ့ ဂုဏ်တို့၏ အနီးသို့ဆောင်ကပ်၍၊ အယံ ဝါစာ=ဤစကားကို၊ ဘာသိတာ= ပြောဆိုအပ်ပြီ၊ အပိစ=အမှန်စင်စစ်ကား၊ အဟံ=ငါကိုယ်တိုင်ပင်၊ တေ=သင့် အား၊ ဗျာကရိဿာမိ=ပြောကြားပေအုံ့၊ ဗြာဟ္မဏ=ဏွား၊ ဟိ=အမှန်တကယ် ပင်၊ အဟံ=ငါသည် ။ပ။ မေ=ငါသည်၊ ဗဟု=သော၊ ဇနတာ=ကို။ပ။ ဝိဟရာမိ=၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)

[ဂါထာ]ယော=အကြင်မြတ်စွာဘုရားသည်၊ သဗ္ဗသတ္တာနံ=အားလုံးသော သတ္တဝါတို့ကို၊ မစ္စုပါသပမောစနံ[1]=သေမင်း၏ ကျော်ကွင်းဖြစ်သော တဏှာမှ လွတ်မြောက်ကြောင်းဖြစ်သော မဂ်တရားကို၊ ဝေဒိ=သိတော်မူပြီ၊ ဒေဝ မနုဿာနံ=နတ်လူတို့၏၊ ဟိတံ=စီးပွားဖြစ်သော၊ ဥဃံ=နိဗ္ဗာန်ကို ထိုးထွင်းသိကြောင်းဖြစ်သော၊ ဓမ္မံ=ဝိပဿနာနှင့် မဂ်တရားတော်ကို၊ ပကာသယိ=ထင်ရှားစွာ ဟောပြတော်မူပြီ၊ ယံ=ယင်းတရားတော်ကို၊ ဝေ=စင်စစ်၊ ဒိသွာ စ=ဉာဏ်ဖြင့် မြင်ကြကုန်၍လည်းကောင်း၊ ဝါ=ဉာဏ်ဖြင့် မြင်ကြခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ သုတွာ စ=ဉာဏ်ဖြင့် ကြားနာကြကုန်၍လည်းကောင်း၊ ဝါ=ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဗဟူ=များစွာကုန်သော၊ ဧနာ=သတ္တဝါတို့သည်၊ ပသီဒန္တိ=ကြည်ညိုကြကုန်၏။

မဂ္ဂါမဂ္ဂသ[2] = (ဒုဂ္ဂတိ, သုဂတိ, နိဗ္ဗာန်တို့၏) လမ်းခရီး ဟုတ်သည်, လမ်းခရီးမဟုတ်သည်၌၊ ကုသလော= ကျွမ်းကျင်တော်မူသော၊ ကတကိစ္စော= ပြုအပ်ပြီးသော (၁၆)ပါးသော မဂ်ကိစ္စရှိတော်မူသော၊ အနာသဝေါ= အာသဝကိလေသာ ရှိတော်မမူသော၊ အန္တိမသာရီရော= နောက်ဆုံးဘဝ၌ဖြစ်သော ခန္ဓာကိုယ်ဝန်ထုပ်ကို ဆောင်တော်မူသော၊ သော ဘဂ္ဂေါ= ထိုမြတ်စွာဘုရားကို၊ မဟာပညော= ကြီးမြတ်သော ပညာရှိတော်မူသော၊ မဟာပုရိသောတိ= ယောက်ျားမြတ် ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ= ခေါ်ဆိုအပ်၏။ ဣတိ (အဝေါစ= မိန့်) ပဋ္ဌမံ။

၆–ခေါဏသုတ်

၃၆။ ဧကံ= တပါးသော၊ သမယံ= အခါ၌၊ ဘဂဝါ= မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဥက္ကဋ္ဌံ= ဥက္ကဋ္ဌာမြို့၏၊ အန္တရာ စ= အကြား၌လည်းကောင်း၊

၁။ **မစ္စုပါသပမောစနံ။** ။ဤသုတ်အဋ္ဌကထာ၌ "**မစ္စုပါသပမောစနန္တိ** မစ္စုပါသာ ပမောစနကံ မဂ္ဂံ"ဟုသာ ဖွင့်၏၊ မစ္စုပါသ၏ တရားကိုယ်ကို မဖွင့်ပြ၊ သုတ္တနိပါတ်အဋ္ဌကထာ (ပ–၂၀၅)၌ "တေဘူမကဝဋ္ဋသ မစ္စုပါသဿ ပမောစနံ ဝိဝဋ္ဋံ နိဗ္ဗာနံ ပုစ္ဆာမ၊ ယေန ဝါ ဥပါယေန ဒုက္ခသမုဒယသခ်ါတာ မစ္စုပါသာ ပမုစ္စတိ၊ တံ မစ္စုပါသပမောစနံ ပုစ္ဆာမ"ဟူ၍ တေဘူမကဝဋ္ဋဒုက္ခကို (တနည်း) ဒုက္ခသမုဒယ (တဏှာ)ကို မစ္စုပါသ (သေမင်း၏ကျော်ကွင်း)ဟု ဆိုလိုကြောင်း နှစ်နည်းဖွင့်ပြ၏၊ ဤ၌ ဒုတိယနည်းကိုယူ၍ အနက်ပြန်ဆိုသည်။ ထေရဂါထာ အဋ္ဌကထာ၊ ဒု(၃)အလိုအားဖြင့်ကား "မစ္စုဿ မစ္စုရာဇဿ ပါသဘူတော ရူပါဒိကော ဩဠိတော"ဟူ၍ ရူပါရုံစသည်ကို မစ္စုပါသဟုဆိုလို၏။

၂။ **မဂ္ဂါမဂ္ဂ။** ။အယံ ဒုဂ္ဂတိယာ မဂ္ဂေါ၊ အယံ သုဂတိယာ မဂ္ဂေါ၊ အယံ နိဗ္ဗာနဿ မဂ္ဂေါ၊ အယံ အမဂ္ဂေါတိ ဧဝံ မဂ္ဂေ စ အမဂ္ဂေ စ ဆေကတာယ မဂ္ဂါမဂ္ဂဿ ကောဝိဒံ။ ဓမ္မပဒအဋ္ဌကထာ၊ ဒု(၄၁၂) နှင့်အညီ အနက်ပြန်ဆိုထားသည်။

သေတဗ္ဗံ= သေတဗ္ဗမြို့၏၊ အန္တ ရာ စ= အကြားဌ်လည်းကောင်း၊ အဒ္ဓါနမဂ္ဂ ပဋိပန္နော= အဓွန့်ရှည်လျားသော ခရီးကို ကြွသွားတော်မူသည်၊ ဟောတိ= ဖြစ်၏၊ ဒေါဏော= ဒေါဏမည်သော၊ ဗြာဟ္မဏောပိ= ပုဏ္ဏားသည်လည်း၊ [သုဒ်အနက်မရှိ] ။ပ။ အဒ္ဓါနမဂ္ဂပဋိပန္နော= အဓွန့်ရှည်လျားသော ခရီးကို သွားသည်၊ ဟောတိ=၏။

ဒေါဏော= ဒေါဏမည်သော၊ ဗြာဟ္မဏော=သည်၊ ဘဂဝတော= မြတ်စွာဘုရား၏၊ ပါဒေသု= ခြေတော်ရာတို့ဌ်၊ (ခြေတော်ဖြင့် နင်းထားအပ်သော နေရာတို့ဌ်) သဟဿာရာနိ= တထောင်သော အကန့်ဒေါက်ဆန်ရှိကုန်သော၊ သနေမိကာနိ= အကွပ်တကွနှင့် တကွဖြစ်ကုန်သော၊ သနာဘိကာနိ= ပုံတောင်းနှင့် တကွဖြစ်ကုန်သော၊ သဗ္ဗာကာရပရိပူရာနိ= အားလုံးစုံသော အခြင်းအရာတို့နှင့် ပြည့်စုံကုန်သော၊ စက္ကာနိ= စက်လက္ခဏာတော်တို့ကို၊ ဝါ= လှည်းဘီးအမှတ်အသားတို့ကို၊ အဒ္ဒသာ ခေါ= မြင်ပြီးသည်သာ၊ ဒိသ္မာနု= မြင်ပြီး၍၊ အသ= ထိုဒေါဏပုဏ္ဏားမှာ၊ တေ= ဤသို့ တွေးတော အံ့သြခြင်းသည်၊ အဟောသိ= ဖြစ်ပြီ၊ (ကိန္တု= အဘယ်သို့ အံ့သြခြင်းသည်၊ အဟောသိ= ဖြစ်သနည်းဟူမူ)

အစ္ဆရိယံ ဝတ ဘော= လက်ဖျစ်ခတ်တီး အံ့ချီးထိုက်ပါကလားဟရိ၊ အဗ္ဘုတံ ဝတ ဘော= ရှေးက မဖြစ်စဖူး, ယခုမှ အသစ်အထူး ဖြစ်ပါပေကလားဟရိ၊ ဝတ= အမှန်တကယ်ပင်၊ ဣမာနိ= ဤခြေရာတို့သည်၊ မနုဿဘူတဿ= လူစင်စစ်ဖြစ်သူ၏၊ ပဒါနိ= ခြေရာတို့သည်၊ နု ဘဝိဿန္တိ= ဖြစ်မည် မဟုတ်နိုင်ကုန်၊ ဣတိ= ဤသို့ တွေးတောအံ့သြ ခြင်းသည်၊ (အဟောသိ=ပြီ)

အထ ခေါ= ထိုအခါ၌၊ ဘဂဝါ= မြတ်စွာဘုရားသည်၊ မဂ္ဂါ= လမ်းမှ၊ သြက္ကမ္မ= ဖဲခွာရောင်လွှဲ၍၊ အညတရသ္မိံ= တပင်သော၊ ရုက္ခမူလေ= သစ်ပင်၏အနီး၌၊ ဝါ= သစ်ပင်ရင်း, သစ်ပင်အောက်၌၊ ပလ္လင်္ကံ = ထက်ဝယ်ဖွဲ့ခွေခြင်းကို၊ ဝါ= ပတ်ပတ်လည် ပေါင်နှစ်ဖက် ဖွဲ့ယှက်နေခြင်းဟူသော ပလ္လင်ကို၊ အာภุဇိတ္မာ= ဖွဲ့ခွေ၍၊ ကာယံ= အထက်ပိုင်းကိုယ်ကို၊ ဥဇုံ= ဖြောင့်မတ်စွာ၊ (၁၈-ချောင်းသော ကျောက်ကုန်းဆူးရိုးတို့ကို အချင်းချင်း ထိစေခြင်းအားဖြင့် ဖြောင့်ဖြောင့် စန့်စန့်) ပဏိဓာယ=ထား၍၊ သတိံ= သတိကို၊ ပရိမုခံ= ကမ္မဋ္ဌာန်းသို့ ရှေ့ရှု၊ [ကျန်အနက်များကို တိကနိပါတ် စာပိဒ် (၆၄) ဝေနာဂပုရသုတ်၊ ဒုတိယအကြိမ်ရိုက် ပထမတွဲ နိဿယစာမျက်နှာ - ၄၂၇ ကြည့်] ဥပဋ္ဌပေတွာ= ထား၍၊ နိသီဒိ= ထိုင်နေတော်မူပြီ။

အထ ခေါ= ထိုအခါ၌၊ ဒေါဏော=သော၊ ဗြာဟ္မဏော=သည်၊ ဘဂဝတော=၏၊ ပဒါနိ= ခြေတော်ရာတို့ကို၊ အနုဂစ္ဆန္တော= အစဉ်လိုက်လသော်၊ အညတရသ္မိံ= သော၊ ရုက္ခမူလေ=၌၊ နိသိန္နံ= ထိုင်နေတော်မူသော၊ ပါသာဒိကံ= စိတ်ကြည်လင်ခြင်းကို ဖြစ်စေနိုင်သော၊ ပသာဒနီယံ= ကြည်ညိုဖွယ်ကောင်းသော၊ သန္တိန္ဒြိယံ= ငြိမ်သက်သော ဣန္ဒြေရှိတော်မူသော၊ (ငြိမ်သက်သော စက္ခုစသော ဣန္ဒြေ၀ါးပါးရှိတော်မူသော) သန္တမာနသံ= ငြိမ်သက်သော စိတ်ရှိတော်မူသော၊ ၀ါ= ငြိမ်သက်သော မနိန္ဒြေရှိတော်မူသော၊ ဥတ္တမ ဒမထသမထံ[2]=မြတ်သော အရဟတ္တမဂ်နှင့် မြတ်သော အရဟတ္တမဂ် သမာဓိသို့[3]၊ အနုပ္ပတ္တံ=ရောက်တော်မူသော၊ ဒန္တံ= မာနကင်းမဲ့ ယဉ်ကျေး တော်မူသော၊ ၀ါ=ကိုယ်အားဖြင့် ယဉ်ကျေးတော်မူသော၊ [ဒန္တန္တိ နိဗ္ဗိသေ၀နံ။ ဤသုတ် အဋ္ဌကထာ၊ ၂၉၉။ ဒန္တန္တိ . . . ကာယေန ဒန္တံ။ ဥဒါန၊ အဋ္ဌကထာ၊ ၇၈]

ဂုတ္တံ= စောင့်စည်းထိန်းသိမ်းတော်မူသော၊ [နှုတ်အားဖြင့် စောင့်စည်းထိန်းသိမ်းတော်မူသော။ ဥဒါနဋ္ဌကထာ] သံယတိန္ဒြိယံ= စောင့်စည်းအပ်သော ဣန္ဒြေရှိတော်မူသော၊ [ဥဒါနဋ္ဌ၌ မနိန္ဒြေကိုသာယူ၏] နာဂံ[4] = အဂတိ

၁။ **ဥတ္တမဒမထ သမထံ** = ကိလေသာတို့ကို ဆုံးမနှိပ်ကွပ်တတ်သော မြတ်သော အရဟတ္တမဂ်နှင့် ကိလေသာတို့ကို ငြိမ်းစေတတ်သော မြတ်သောအရဟတ္တမဂ် သမာဓိသို့၊ အနုပ္ပတ္တံ= ရောက်တော်မူသော၊ ဤသို့ အကျယ်တ၀င့် အနက်ဆိုနိုင်၏။ ကိလေသေ ဒမေတိ ဝိနေတိတိ ဒမထော= ကိလေသာတို့ကို ဆုံးမနှိပ်ကွပ် တတ်သော အရဟတ္တမဂ်၊ ကိလေသေ သမေတိတိ သမထော= ကိလေသာတို့ကို ငြိမ်းစေတတ်သော အရဟတ္တမဂ်သမာဓိဟု ၀စနတ္ထပြု။ "ဥတ္တမဒမထ+ဥတ္တမ သမထ"ဟူ၍ ဥတ္တမပုဒ်ကို နှစ်ကြိမ်အနက်ဆို။

၂။ **နာဂသဒ္ဒါ၏အနက်များ။** ။မဟာနိဒ္ဒေသပါဠိတော် (၁၅၅)အတိုင်း အဋ္ဌကထာဖွင့်ပြအပ်သော အနက်များဖြစ်၏။ (၁) ဆန္နာဒီဟိ အဂတိ နဂစ္ဆတိတိ နာဂေါ= ချစ်ခင်ခြင်း စသည်တို့ကြောင့် အဂတိလိုက်စားတော်မမူသော မြတ်စွာဘုရား။ နေ+ဂမု+ကွိ။ နမု အကို အာဒီယပြု၍ နာဂဟု ရှုပ်ပြီး၏။ (၂) ပဟီနကိလေသေ နေ အာဂစ္ဆတိ နေ ပစ္စာဂစ္ဆတိတိ နာဂေါ= မဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်ပြီးသော ကိလေသာတို့သို့ တဖန်လာရောက်ချဉ်းကပ်တော် မမူသော မြတ်စွာဘုရား။ နေ+အာ+ဂမု+ကွိ။ (၃) အာဂုံ နေ ဂရောတိတိ နာဂေါ= မကောင်းမှုအကုသိုလ် ကို ပြုတော်မမူသော မြတ်စွာဘုရား"။ ဤ၀ါကျကား ဝိဂြိုဟ်ပြ၀ါကျမျှသာတည်း၊ ၎င်းကိုကြည့်၍ "နေ+အာဂု"ဟု ပုဒ်ခွဲပြီး "နတ္ထိ အာဂု(ပါပံ) ယဿာတိ နာဂေါ= မကောင်းမှုအကုသိုလ်ရှိတော်မမူသောမြတ်စွာဘုရား"ဟူ၍ ဗဟုဗ္ဗီဟိဝိဂြိုဟ် ပြုရသည်။ (၄) နာဂေါ ဝိယာတိ နာဂေါ= ဆင်ပြောင်ကြီးအလား ကြီးမားသော ခွန်အားရှိတော်မူသော မြတ်စွာဘုရား။ တနည်းအားဖြင့် ယင်းသို့ ဥပမာတဒ္ဓိတ်ဝိဂြိုဟ်မပြုဘဲ အားကောင်းသော ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော (ဗလ၀န္တ) အနက်ကိုဟောသော ရဏ္ဍီအနိမ္ပန္နပါဠိပဒိက ဖြစ်သော နာဂသဒ္ဒါဟုသော်လည်း ကြံသင့်၏။

လိုက်စားတော်မမူသော၊ ဝါ=ပယ်အပ်ပြီးသော ကိလေသာတို့သို့ တဖန် ကပ်ရောက်တော်မမူသော၊ ဝါ= မကောင်းမှုအကုသိုလ်ကို ပြုတော်မမူသော၊ ဝါ= ဆင်ပြောင်ကြီးအလား, ကြီးမားသော ခွန်အားရှိတော်မူသော၊ ဘဂဝန္တံ= မြတ်စွာဘုရားကို၊ အဒ္ဒသ= မြင်ပြီ၊ ဒိသွာန= မြင်ပြီး ၍ ။ပ။ ဥပသင်္ကမိ=သွား၏၊ ဥပသင်္ကမိတ္တာ= သွားပြီး၍။ပ။အဝေါစ (ကိန္တိ\အဝေါစ)

ဘဝံ= အရှင်သည်၊ ဒေဝေါ= နတ်သည်၊ ဘဝိဿတိ နော= ဖြစ်လိမ့်မည်လော၊ [အရှင်သည် နောက်ဘဝ၌ တန်ခိုးကြီးသော နတ်ဖြစ်လိမ့်မည်လော ဟူလို] ဣတိ= ဤသို့၊ (အဝေါစ=မေးလျှောက်ပြီ) ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား၊ အဟံ= ငါသည်၊ ဒေဝေါ= နတ်သည်၊ နု ဘဝိဿာမိ= ဖြစ်တော့မည်မဟုတ်၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်ကြားပြောဆိုတော်မူပြီ) ဘဝံ=အရှင်သည်၊ ဂန္ဓဗ္ဗော= ဂန္ဓဗ္ဗနတ်သည်၊ ဘဝိဿတိ နော= ဖြစ်လိမ့်မည်လော၊ ဣတိ (အဝေါစ=မေး) ဗြာဟ္မဏ=ဏွား၊ အဟံ=သည်၊ ဂန္ဓဗ္ဗော= သည်၊ နု ဘဝိဿာမိ= ဟုတ်၊ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်) ဘဝံ=သည်၊ ယက္ခော= ဘီလူးသည် ။ပ။ မနုဿော= လူသည် ။ပ။ နု ဘဝိဿာမိ= ဖြစ်တော့မည်မဟုတ်၊ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်)

ဘဝံ=သည်၊ ဒေဝေါ=သည်၊ ဘဝိဿတိ နောတိ= ဖြစ်လိမ့်မည်လော ဟူ၍၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (မယာ=အကျွန်ုပ်က) ပုဋ္ဌော= မေးအပ်သည်၊ သမာနော= ဖြစ်လသော်၊ ဗြာဟ္မဏ=ဏွား၊ အဟံ=ငါသည်၊ ဒေဝေါ=သည်၊ နု ဘဝိဿာမီတိ= ဖြစ်တော့မည်မဟုတ်ဟူ၍၊ (တွံ= အရှင်သည်) ဝဒေသိ= ပြောဆို၏၊ ဘဝံ=သည်၊ ဂန္ဓဗ္ဗော=သည်၊ ဘဝိဿတိ နောတိ = လောဟူ၍၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (မယာ=က) ပုဋ္ဌော=သည်၊ သမာနော=သော်၊ ဗြာဟ္မဏ= ဏွား၊ အဟံ=သည်၊ ဂန္ဓဗ္ဗော=သည်၊ နု ဘဝိဿာမီတိ=ဟုတ်ဟူ၍၊ (တွံ= သည်) ဝဒေသိ=၏ ။ပ။ မနုဿော=သည်၊ နု ဘဝိဿာမီတိ=ဟုတ်ဟူ၍၊ (တွံ=သည်) ဝဒေသိ=၏၊ အထ=အဲဒီလိုဆိုလျှင်၊ ဘဝံ=သည်၊ ကောစရဟိ= အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဘဝိဿတိ=ဖြစ်လတ္တံ့နည်း၊ ဣတိ (အဝေါစ=လျှောက်)

ဗြာဟ္မဏ=ဏွား၊ အဟံ=ငါသည်၊ ယေသံ အာသဝါနံ= အကြင် အာသဝတို့၏၊ ဝါ=တို့ကို၊ အပ္ပဟီနတ္တာ= မပယ်အပ်ကုန်သေးသည့် အဖြစ်ကြောင့်၊ ဒေဝေါ= နတ်သည်၊ ဘဝေယျံ=ဖြစ်ရာ၏၊ တေ အာသဝါ= ထို အာသဝတို့ကို၊ ဝါ= တို့သည်၊ မေ= ငါဘုရားသည်၊ ဝါ= ငါဘုရားမှာ၊ ပဟီနာ= ပယ်အပ်ပြီးကုန်ပြီ၊ [တနည်း– တေ အာသဝါ=တို့သည်၊ မေ= ငါ၏၊ (စိတ္တသန္တာနတော= စိတ်အစဉ်မှ) ပဟီနာ= ကင်းကွာကုန်ပြီ] ဥစ္ဆိန္နာ

မူလာ= (အရဟာတ္တမဂ်ဟူသောဓား ဖြင့်) ပယ်ဖြတ်အပ်ပြီးသော အဝိဇ္ဇာ, တဏှာ အမြစ်အရင်းရှိကုန်၏၊ တာလာဝတ္ထုကတာ= (လည်ပင်းပြတ်ပြီး၍) အရွက်အသီးစသည်တို့၏ တည်ရာ မဖြစ်နိုင်သော ထန်းပင်ငုတ်ကဲ့သို့ ပြုအပ်ပြီးကုန်ပြီ၊ ဝါ= ထန်းပင်ရိုခဲ့ဖူးသော မြေနေရာကဲ့သို့ ပြုအပ်ပြီးသော တည်နေရာ စိတ်အစဉ် ရှိကုန်၏၊ [တိကနိပါတ်စာပိုဒ် (၃၅) ဟတ္ထကသုတ်လည်းကြည့်] အနုဘာဝံကတာ= နောက်၌ ဖြစ်ခြင်းမရှိအောင် ပြုအပ်ပြီးကုန်ပြီ၊ အာယတိं= နောင်အခါ၌၊ အနုပ္ပါဒဓမ္မာ= ဖြစ်ခြင်းသဘော မရှိကုန်။ပ။

ဗြာဟ္မဏ=ဏှား၊ ဥပ္ပလံ ဝါ= ကြာညိုသည်လည်းကောင်း၊ ပဒုမံ ဝါ= ပဒုမာကြာသည်လည်းကောင်း၊ ဝါ= ကြာဖြူသည်လည်းကောင်း၊ ပုဏ္ဏရိကံ ဝါ= ပုဏ္ဏရိက်ကြာသည်လည်းကောင်း၊ ဝါ= ကြာနီသည် လည်းကောင်း၊ ဥဒကေ= ရေ၌၊ ဇာတံ=ပေါက်လျက်၊ ဥဒကေ=ရေ၌၊ သံဝဍ္ဎံ= ကြီးပွားလျက်၊ ဥဒကာ= ရေမှ၊ အစ္ဘုဂ္ဂမ္မ= ကျော်လွန်မြင့်တက်၍၊ ဥဒကေန=ရေသည်၊ အနုပလိတ္တံ= မလိမ်းကပ်အပ်ဘဲ၊ တိဋ္ဌတိ သေယျထာပိ= တည်နေသကဲ့သို့၊ ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား၊ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်၊ အဟံ= ငါဘုရားသည်၊ လောကေ=သတ္တလောကဌ၌၊ ဇာတော=ဖြစ်လျက်၊ ဝါ=မွေးဖွားလျက်၊ လောကေ= ၌၊ သံဝဍ္ဎော=ကြီးပွားလျက်၊ လောကံ= သတ္တလောကကို၊ အဘိဘုယျ=လွှမ်းကျော်၍၊ လောကေန= သခါရလောကသည်၊ အနုပလိတ္တော= မလိမ်းကပ်အပ်ဘဲ၊ ဝိဟရामိ= နေတော်မူ၏၊ ဗြာဟ္မဏ=ဏှား၊ မံ=ငါ့ကို၊ ဗုဒ္ဓေါတိ= သစ္စာလေးပါးတရားသိမြင် ဘုရားရှင်ဟူ၍၊ ဓာရေဟိ= မှတ်လော၊ ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစ= မိန့်တော်မူပြီ)

ယေန အာသဝေန= အကြင် (ကံ, ကိလေသာဟူသော) အာသဝကြောင့် [အကြင် တေဘူမက ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံနှင့် အကုသိုလ်ကံမှ ကြွင်းကျန်သော အကုသိုလ်တရားဟူသော အာသဝကြောင့်] (မယံ=ငါ၏၊ ဝါ= ငါ့မှာ) ဒေဝူပပတ္တိ=နတ်တို့၌ဖြစ်ခြင်းသည်၊ အသ=ဖြစ်ရာ၏၊ (အဟံ=ငါသည်) ဝိဟာဂီမော= ကောင်းကင်၌ လှည့်လည်သွားလာသော၊ ဂန္ဓဗ္ဗော ဝါ= ဂန္ဓဗ္ဗနတ်သည်လည်း၊ အသံ= ဖြစ်ရာ၏၊ ယေန အာသဝေန=ကြောင့်၊ (အဟံ= သည်) ယက္ခတ္တံ= ဘီလူး၏ အဖြစ်သို့၊ ဂစ္ဆေယျံ= ရောက်ရာ၏၊ မနုဿတ္တဉ္စ= လူ့အဖြစ်သို့လည်း၊ အဗ္ဘဝေ=ရောက်ရာ၏၊ [အာ+ဝ+ဘ+ဥတ္တမပုရိသ် ဇယျံ ဝိဘတ်ကို ဇပြု] မယံ=ငါ၏၊ (သန္ဓာနေ= စိတ်အစဉ်၌) တေ အာသဝါ= ထို(ကံကိလေသာဟူသော) အာသဝတို့သည်၊ ခီဏာ=ကုန်ခန်းကုန်ပြီ၊ (မယံ=

ငါသည်၊ တော အာသဝါ=တို့ကို) ဝိဒ္ဓသ္တာ= ဖျက်ဆီးအပ်ပြီးကုန်ပြီ၊ ဝိနဋ္ဌကတာ[1]= ကင်းသော အနှောင်အဖွဲ့ရှိအောင် ပြုအပ်ပြီးကုန်ပြီ၊ ဝါ= ကင်းသောအမြစ်အရင်းရှိအောင် ပြုအပ်ပြီးကုန်ပြီ။

ဝဂ္ဂု= ကောင်းသော၊ ပုဏ္ဏာရိက= ပုဏ္ဏာရိက်ကြာကို၊ တောယေန=ရေသည်၊ အနုပလိပ္ပတိ ယထာ= မလိမ်းကပ်အပ်သကဲ့သို့၊ (တထာ၊ ထို့အတူ၊ အဟံ=ငါ့ကို) လောကေန= သတ္တဝါရလောကသည်၊ အနုပလိပ္ပါမိ= မလိမ်းကပ်အပ်၊ ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား၊ တသ္မာ= ထို့ကြောင့်၊ အဟံ=ငါသည်၊ ဗုဒ္ဓေါ= သစ္စာလေးပါး တရားသိမြင် ဘုရားရှင်သည်၊ အသ္မိ= ဖြစ်တော်မူ၏၊ ဣတိ (အဝေါစ) ဆင်ဋ္ဌ။

၇–အပရိဟာနိယသုတ်

၃၇။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ စတူဟိ= လေးပါးကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ= တရားတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော= ပြည့်စုံသော၊ ဘိက္ခု= ရဟန်းသည်၊ ပရိဟာနာယ= ဆုတ်ယုတ်ခြင်းငှာ၊ (သမထ, ဝိပဿနာ, မဂ်, ဖိုလ်တို့မှ ဆုတ်ယုတ်ခြင်းငှာ) အဘဗ္ဗော= မထိုက်၊ နိဗ္ဗာနဿ= နိဗ္ဗာန်၏၊ ဝါ=ကိလေသာ ချုပ်ငြိမ်းခြင်း, ရုပ်နာမ်ခန္ဓာချုပ်ငြိမ်းခြင်း၏၊ သန္တိကေ ဧव= အနီးဌာသာလျှင်၊ (စရတိ= လှည့်လည်နေ၏) ကတမေဟိ= အဘယ်မည်ကုန်သော၊ စတူဟိ= ကုန်သော၊ (ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=သော၊ ဘိက္ခု=သည်၊ ပရိဟာနာယ=ငှာ၊ အဘဗ္ဗော= မထိုက်သနည်း၊ နိဗ္ဗာနဿ=၏၊ သန္တိကေ ဧव= လျှင်၊ စရတိ=သနည်းဟူမူ)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဝါ=ဤသာသနာတော်က၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ သီလသမ္ပန္နော= သီလနှင့်ပြည့်စုံသည်၊ ဟောတိ= ဖြစ်၏၊ ဣန္ဒြိယေသု=(စက္ခုစသော) ဣန္ဒြေခြောက်ပါးတို့၌၊ ဂုတ္တဒ္ဒါရော=ပိတ်ဆီးစောင့်ရှောက်အပ်သော ဒွါရရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘောဇနေ=စားဖွယ်ဘောဇဉ်၌၊ မတ္တညူ=(ခံယူခြင်း, သုံးဆောင်ခြင်းနှင့်စပ်၍) အတိုင်းအတာပမာဏကိုသိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဇာဂရိယံ=နိုးကြားသူ၏ အဖြစ်ကို၊ ဝါ= နိုးကြားမှုကို၊ အနုယုတ္တော= ကြိုးစား အားထုတ်သည်၊ ဟောတိ=၏။

၁။ **ဝိနဋ္ဌကတာ**။ ။ဤသုတ် အဋ္ဌကထာ (၃၀၀)၌ "**ဝိနဋ္ဌကတာ** တိ ဝိဂတနဋ္ဌာ ဝိဂတဗန္ဓနာ ကတာ"ဟု ဖွင့်၏၊ တိကနိပါတ်ဋီကာ၊ နာ–၈၇ (စာပိုဒ်–၁၆–သုတ်)တုန်းကမူ "နဋ္ဌော ဝုစ္စတိ မူလံ၊ တသ္မာ ဝိနဋ္ဌကတာတိ ဝိဂတနဋ္ဌာ ဝိဂတမူလာ ကတာတိ အတ္ထော"ဟု ဖွင့်ခဲ့သည်၊ ထိုဋီကာအတိုင်းလည်း ဒုတိယနည်း အနက်ပေးထားပါ၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=အဘယ်သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဘိက္ခု=သည်၊ သီလသမ္ပန္နော=သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ။ပ။ [စာပိုဒ်(၂၂) ဒုတိယဥရဝေလသုတ်ကြည့်] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ (ဤသို့ ပါတိမောက္ခသံဝရသီလနှင့် ပြည့်စုံခြင်းဟူသော အခြင်းအရာအားဖြင့်) ဘိက္ခု=သည်၊ သီလသမ္ပန္နော= သည်၊ဟောတိ=၏။[စက္ခုနာ ရူပံ–စသည်ကို စာပိုဒ်(၁၄) သံဝရသုတ်ကြည့်]။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့သောအခြင်းအရာအားဖြင့်၊ (ဤသို့ ရူပါရုံ, သဒ္ဒါရုံအစရှိသော အာရုံ(၆)ပါးတို့နှင့် တွေ့ကြုံရာအခါတို့၌ နိမိတ္တဂ္ဂါဟ, အနုဗျဉ္ဇနဂ္ဂါဟ မဖြစ်အောင်, အဘိဇ္ဈာ ဒေါမနဿအစရှိသော အကုသိုလ်တို့ မဝင်လာအောင် စက္ခုစသော ဒွါရခြောက်ပေါက်တို့၌ သတိတံခါးရွက်ဖြင့် ပိတ်ဆီးခြင်းဟူသော အခြင်းအရာအားဖြင့်) ဘိက္ခု=သည်၊ ဣန္ဒြိယေသု=တို့၌၊ ဂုတ္တဒ္ဒါရော=သည်၊ ဟောတိ=၏ ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ဣဒံ=၌၊ ဘိက္ခု=သည်၊ ယောနိသော= သင့်လျော်သော အကြောင်းအားဖြင့်၊ ပဋိသင်္ခါ (ပဋိသင်္ခါယ)= ပညာဖြင့် ဆင်ခြင်၍၊ အာဟာရံ=အစာအာဟာရကို၊ အာဟာရေတိ=စားမျိုမြိုဝဲ၏၊ ဒဝါယ= (ကလေးသူငယ်တို့ကဲ့သို့) မြူးတူးပျော်ပါး ကစားခြင်းငှာ၊ နေဝ အာဟာရေတိ= စားမျိုသည်မဟုတ်၊ မဒါယ= (လက်ဝှေ့သမား, လက်ပန်းသမား စသည်တို့ကဲ့သို့) ခွန်အားမာန်, ယောကျ်ားမာန်စသည်ဖြင့် မာန်တက်ထောင်လွှားဝင့်ကြွားခြင်းငှာ၊ နေ အာဟာရေတိ= စားမျိုသည်မဟုတ်၊ မဏ္ဍနာယ= (နန်းတွင်းသူ, ပြည့်တန်ဆာမတို့ကဲ့သို့) ကိုယ်လက်အင်္ဂါ ပြည့်ဖြိုးခြင်းငှာ၊ နေ အာဟာရေတိ=ဟုတ်၊ ဝိဘူသနာယ= (ရွှမ်းသမား, ကချေသည်တို့ကဲ့သို့) အရေအဆင်း ကြည်လင်ခြင်းငှာ၊ နေ အာဟာရေတိ=ဟုတ်။

ဣမဿ ကာယဿ= ဤခန္ဓာကိုယ်၏၊ ယာဝဒေव ဋ္ဌိတိယာ= အဆက်မပြတ် ခိုင်မတ်တည်တံ့နေရုံ အကျိုးငှာသာလျှင်၊ (အာဟာရေတိ= စားမျိုမြိုဝဲ၏) ယာဝဒေव ယာပနာယ= ဧဝံတိန္ဒြေကို မပြတ်မစဲ ဖြစ်မြဲဖြစ်တည်စေရုံ အကျိုးငှာသာလျှင်၊ (အာဟာရေတိ=၏) ယာဝဒေव ဝိဟိံသူပရတိယာ= ဆာလောင်မွတ်သိပ်ခြင်း ဆင်းရဲကင်းရုံ အကျိုးငှာသာလျှင်၊ (အာဟာရေတိ=၏) ယာဝဒေव ဗြဟ္မစရိယာနုဂ္ဂဟာယ= သာသနာ, မဂ္ဂဟူသော ဗြဟ္မစရိယနှစ်ပါးကို ချီးမြှောက်နိုင်ရုံ အကျိုးငှာသာလျှင်၊ (အာဟာရေတိ=၏)။

ဣတိ=ဤသို့ အာဟာရကို စားမျိုမြိုဝဲခြင်းဖြင့်၊ ပုရာဏံ= အဟောင်းဖြစ်သော၊ ဝေဒနံ စ= ဆာလောင်မွတ်သိပ်ခြင်း ဆင်.ရဲဝေဒနာကိုလည်.၊

ပဋ္ဌိဟာရ်ါမိ= ပယ်ရှားတားဆီးခဲ့၊ နဝံ= အသစ်ဖြစ်သော၊ ဝေဒနဋ္ဌ= အတိုင်း အဆမရှိ စားမိခြင်းကြောင်းဖြစ်သော ဆင်းရဲဝေဒနာကိုလည်း၊ နဲ ဥပ္ပါ ဒေဿာမိ= မဖြစ်စေခဲ့၊ မေ= ငါ့မှာ၊ ယာတြာ စ= ဤကိုယ်ခန္ဓာ, ရှည် ကြာကာလ, မျှတဖြစ်တည်နေခြင်းသည် လည်းကောင်း၊ ဝါ = ဣရိယာပုထ် လေးပါး မပျက်ပြားဘဲ ဖြစ်မြဲဖြစ်တည်နေခြင်းသည် လည်းကောင်း၊ အနဝဋ္ဌတာ စ = အပြစ်မရှိသူ၏ အဖြစ်သည်လည်းကောင်း၊ ဖာသုဝိဟာရော စ = ချမ်းသာစွာနေရခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ ဘဝိဿတိ= ဖြစ်လတ္တံ့၊ ဣတိ= ဤသို့ နှလုံးသွင်းဆင်ခြင်၍၊ (အာဟာရေတိ=၏) [ကျန်သော အနက် ပေးနည်းများနှင့် ဝိနိစ္ဆယကို ဒုတိယအကြိမ်ရိုက် ပထမတွဲနိဿယ၊ နာ–၂၄၉၊၂၅၀။ တိကနိပါတ်စာပိုဒ် (၁၆) အပဏ္ဏကသုတ်၌ ရေးခဲ့ပြီ] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့ ဆင်ခြင်နှလုံးသွင်း၍ အာဟာရကို မှီဝဲ ခြင်းဖြင့်၊ ဘိက္ခု=သည်၊ ဘောဇနေ=၌၊ မတ္တညု=သည်၊ ဟောတိ=၏။

॥ပ॥ဘိက္ခု=သည်၊ ဒီဝသံ=နေ့အချိန်၌၊ စင်္ကမေန=စင်္ကြံလျှောက်ခြင်း ဖြင့်လည်းကောင်း၊ နိသဇ္ဇာယ= ထိုင်ခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ အာဝရဏီ ယေဟိ= ကုသိုလ်စိတ်ကို တားဆီးတတ်ကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ= နိဝရဏတရား တို့မှ၊ စိတ္တံ=စိတ်ကို၊ ပရိသောဓေတိ=သုတ်သင်၏၊ ရတ္တိယာ=ညဉ့်၏၊ ပဌမံ=ပဌမပိုင်းဖြစ်သော၊ယာမံ=ယာမ်၌॥ပ॥ မဇ္ဈိမံ=အလယ်၌ဖြစ်သော၊ယာမံ= ယာမ်၌၊ ပါဒေ=လက်ျာဘက်ခြေပေါ်၌၊ ပါဒံ=လက်ဝဲဘက်ခြေကို၊ အစ္ဆာဓယ (အတိ အာဓယ)=အနည်းငယ် ပိုလွန်အောင်ထား၍၊ သတော=ကမ္မဋ္ဌာန်း အာရုံကို မြဲစွာစွဲကပ် အမှတ်ရနေသည်၊ ဝါ=သတိရှိသည်၊ သမ္ပဇာနော= ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံကို ကောင်းစွာခွဲခြားသိသည်၊ ဝါ=သမ္ပဇဉ်ဉာဏ် ပညာရှိသည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ဥဋ္ဌာနသညံ=အိပ်ရာမှထခြင်း၌ ဖြစ်သော အမှတ်သညာကို၊ ဝါ=အိပ်ရာမှ ထချိန်ကို ပိုင်းဖြတ်ကန့်သတ်တတ်သော အမှတ်သညာကို၊ မနသိ=စိတ်နှလုံးအတွင်း၌၊ ကရိတ္တာ=သွင်းပိုက်ထား၍၊ ဝါ=ဖြစ်ပေါ်လာစေ၍၊ ဒက္ခိဏေန=လက်ျာဘက်ဖြစ်သော၊ ပဿေန=နံပါးဖြင့်၊ သီဟသေယ္ယံ= ခြင်္သေ့မင်း၏ အိပ်ခြင်းနှင့်တူသော အိပ်ခြင်းကို၊ ကပ္ပေတိ=ပြု၏၊ ရတ္တိယာ=၏၊ ပစ္ဆိမံ=နောက်ဆုံး၌ဖြစ်သော၊ ယာမံ=၌၊ ပစ္စုဋ္ဌာယ=ထ၍॥ပ॥

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ (ဤသို့ နေ့ပိုင်းအချိန်နှင့် ညဉ့်၏ပဌမယာမ်၌ စင်္ကြံလျှောက်ခြင်း, ထိုင်ခြင်းဖြင့် နိဝရဏတရားတို့မှ စိတ်ကိုသုတ်သင်ခြင်း၊ ညဉ့်မဇ္ဈိမယာမ်၌ သတိသမ္ပဇဉ်မြဲစွာ ယှဉ်လျက် ဥဋ္ဌာနသညာကိုဖြစ်စေ၍ လက်ျာဘက်စောင်းကာ ခြင်္သေ့မင်း၏ အိပ်စက်ခြင်းမျိုးဖြင့် အိပ်စက်မှုပြုခြင်း၊ ညဉ့်၏နောက်ပိုင်းယာမ်၌ အိပ်ယာမှထ၍

စကြ် လျှောက်ခြင်း, ထိုင်ခြင်းဖြင့် နံဝရဏတရားတို့မှ စိတ်ကို သုတ်သင်ခြင်း အားဖြင့်) ဘိက္ခု=သည်၊ ဇာဂရိယံ=ကို၊ အနုယုတ္တော=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စတ္ဆဟိ=ကုန်သော၊ ဣမေဟိ ဓမ္မေဟိ=ဤတရားတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=သော၊ ဘိက္ခု=သည်၊ ပရိဟာနာယ=ငှာ၊ အဘဗ္ဗော=မထိုက်၊ နိဗ္ဗာနဿ=၏၊ သန္တိကေ ဇဝ=လျှင်၊ (စရတိ=၏) ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)

[ဂါထာ] ဘိက္ခု=သည်၊ သီလေ=ပါတိမောက္ခသံဝရသီလ၌၊ ပတိဋ္ဌိတော= တည်၏၊ ဣန္ဒြိယေသု စ = စက္ခုစသော ဣန္ဒြေခြောက်ပါး တို့၌လည်း၊ သံဝုတော=သတိဖြင့် ပိတ်ဆီးစောင့်ရှောက်၏၊ (အဘိဇ္ဈာ ဒေါမနဿ စသည်တို့ မဝင်လာအောင် သတိတည်းဟူသော တံခါးရွက်ဖြင့် ပိတ်ဆီးစောင့်ရှောက်၏) ဘောဇနမှိ စ=ဘောဇဉ်၌လည်း၊ မတ္တညူ=အတိုင်းအတာ ပမာဏကိုသိ၏၊ ဇာဂရိယံ စ=နိုးကြားသူ၏ အဖြစ်ကိုလည်း၊ အနုယုဉ္ဇတိ=အားထုတ်၏။

ဇဝံဝိဟာရီ=ဤသို့နေလေ့ရှိသော၊ အာတာပိ=ကိလေသာတို့ကို ပူပန် စေတတ်သော ဝီရိယရှိသော၊ အဟောရတ္တံ=နေ့ညဉ့်ပတ်လုံး၊ အတန္ဒိတော= မပျင်းရိသော၊ ယောဂက္ခေမဿ=ယောဂလေးဖြာ, ဘေးကုန်ရာနိဗ္ဗာန်သို့၊ ပတ္ထိယာ=ရောက်ခြင်းငှာ၊ ကုသလံ=ကုသိုလ်ဖြစ်သော၊ ဓမ္မံ=တရားကို၊ ဘာဝယံ (ဘာဝယန္တော)=ဖြစ်ပွားစေသော။

အပ္ပမာဒရတော=(သမထ ဝိပဿနာတရားဝယ်) မမေ့လျော့မှု သတိတရား၌ ပျော်မွေ့သော၊ ပမာဒေ=မေ့လျော့ခြင်း၌၊ ဝါ=မေ့လျော့ခြင်းကို၊ ဘယဒဿိဝါ=(ငရဲဘဝ, ဝဋ်ဒုက္ခအဖုံဖုံ, တွေ့ကြုံစေရေး) ကြောက်ဖွယ်ဘေးဟု ရှုလေ့ရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ ပရိဟာနာယ=ငှာ၊ အဘဗ္ဗော=မထိုက်၊ နိဗ္ဗာနဿ=၏၊ သန္တိကေ ဇဝ=လျှင်၊ (စရတိ=၏) ဣတိ (အဝေါစ) သတ္တမံ။

၈-ပတိလီနသုတ်

၃၈။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဘိက္ခု=(ရဟန္တာဖြစ်သော) ရဟန်းသည်၊ ပနုဏ္ဏ ပစ္စေကသစ္စော[1]=ပယ်နုတ်အပ်ပြီးသော တဏှာတည်း တယူသန် အမှန်ဟု စွဲကိုင် ထားအပ်သော ဒိဋ္ဌိသစ္စာရှိ၏၊ ဝါ=တဏှာတည်း တယူသန် အမှန်ဟု စွဲကိုင် ထားအပ်သော ဒိဋ္ဌိသစ္စာတို့ကို ပယ်နုတ်ပြီးသူတည်း၊ သမဝယ

၁။ **ပနုဏ္ဏပစ္စေကသစ္စော**။ ။ပနုဏ္ဏ (ပ+နုဒ+တ)= ပယ်နုတ်အပ်ပြီးသော။ ပစ္စေက် ပါဠိကြွေ (တဏှာတည်း တယူသန်) ဂဟီတာနိ ပစ္စေကာနိ၊ ပစ္စေကာနိ သစ္စာနိ ပစ္စေကသစ္စာနိ (ဤအယူဝါဒသာအမှန်ဟု သီးခြား တဏှာတည်း တယူသန် စွဲကိုင် ယူဝင်ထားအပ်သော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိများ)။ ဤအယူဝါဒသာ အမှန်ဟု စွဲမြဲစွာ

သဒ္ဓေသနော[1]=ကောင်းစွာစွန့်လွှတ်အပ်ပြီးသော အားလုံးစုံသော ရာဂမှိုးခြင်းရှိ၏၊ ဝါ=အားလုံးသော ရာဂမှိုးခြင်းတို့ကို ကောင်းစွာ စွန့်လွှတ်ပြီးသူတည်း၊ ပဿဒ္ဓကာယသင်္ခါရော=ချုပ်ငြိမ်းပြီးသော ထွက်သက်ဝင်သက်လေရှိ၏၊ [ထွက်သက်လေ, ဝင်သက်လေကို ကာယသင်္ခါရဟုခေါ်၏] ပတိလိနော=တပါးတည်း ကိန်းအောင်းသူတည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ ဝုစ္စတိ=ဆိုအပ်၏။

ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ကထဉ္စ=အဘယ်သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဝါ=အဘယ်သို့အဘယ်ပုံအားဖြင့်၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ ပနုဏ္ဏပစ္စေကသဏ္ဌော=စွာရှိသည်၊ ဝါ=ပြီးသူသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခုနော=ရဟန်းသည်၊ [စာကြောင်း(၇)ကြောင်း(၈)ကြောင်းလောက်မှ "နုဏ္ဏာနိ ပနုဏ္ဏာနိ" စသည်၌ လှမ်း၍ စပ်ပါ] ပုထုသမဏဗြာဟ္မဏာနံ=များစွာသော ရဟန်းပုဏ္ဏားတို့၏၊ ယာနိ တာနိ ပုထုပစ္စေကသစ္စာနိ=အကြင်များစွာသော ပစ္စေကသစ္စာတို့သည်၊ ဝါ=အကြင်များစွာသော တဦးတည်း တယူသန် အမှန်ဟု စွဲကိုင်ထားအပ်သော ဒိဋ္ဌိသစ္စာတို့သည်၊ [သဒ္ဓါအစဉ်(သဒ္ဓကွမ)အတိုင်း ပြန်ဆိုအပ်သော အနက်တည်း] ဝါ=အကြင် တဦးတည်း တယူသန်အမှန်ဟု စွဲကိုင်ထားအပ်သော ဒိဋ္ဌိသစ္စာမြောက်မြားစွာတို့သည်၊ [အနက်စဉ် ·အတ္ထကွမတည်း] သန္တိ=ရှိကုန်၏။

သေယျထိဒံ=ထို ပုထုပစ္စေကသစ္စာတို့ဟူသည် အဘယ်နည်း ဟူမူ၊ [တနည်း-ကွဲ (ကွမာနိ) ပုထုပစ္စေကသစ္စာနိ=ဤများစွာသော ပစ္စေကသစ္စာတို့ဟူသည်၊ သေယျထာ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ] လောကော=လောကသည်၊

ဆုပ်ကိုင်ထားမှုကို အကြောင်းပြု၍ ထိုမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတို့ကို "သစ္စ"ဟု ခေါ်သည်၊ ပနုဏ္ဏာနိ ပစ္စေကသစ္စာနိ အသေ ဘိက္ခုနောတိ ပနုဏ္ဏပစ္စေကသဏ္ဌော။ ဤနေရာဝယ် ပနုဏ္ဏဟုခေါ်၍ နဝယ် ဏကြီးအဆုံးအဖြတ်ကို ဒသကနိပါတ် စာပိုဒ် (၁၉) အင်္ဂုတ္တိရ်နိကာယ၊ ပဌမတွဲ၊ နာ-၃၁၅ ကြည့်။

၁။ **သမဝယသဒ္ဓေသန**=သံ+အဝယ+သဒ္ဓ+သေန၊ [သံ=ကောင်းစွာ၊ သဒ္ဓာ (ဝိသဒ္ဓာ)= ပယ်စွန့်အပ်ပြီးသော၊ အဝယာ(သဗ္ဗာ)= အားလုံးစုံသော၊ သေနာ= ရာဂမှိုးခြင်း]သဒ္ဓာ သေနာ သဒ္ဓေသနာ၊ အဝယာ သဒ္ဓေသနာ အဝယသဒ္ဓေသနာ (အားလုံးစုံသော ပယ်စွန့်အပ်ပြီးသော ရာဂမှိုးခြင်း)။ သမ္မာ အဝယသဒ္ဓေသနာ အသေ ဘိက္ခုနောတိ သမဝယသဒ္ဓေသနော= ကောင်းစွာ အားလုံးသော ပယ်စွန့်အပ်ပြီးသော ရာဂမှိုးခြင်းရှိသောရဟန်း။ နတ္ထိ ဧတာသံ ဝယော · ဝေဂ်လွန်ကြီ အဝယာ= ယုတ်လျော့ ချို့တဲ့မှု မရှိကုန်သော (အားလုံးသော) ရာဂမှိုးခြင်းများ။

(အတ္တဟူသော လောကသည်၊ ဝါ=ခန္ဓာငါးပါးဟူသော လောကသည်)[1] သဿတောဟု=မြဲ၏၊ ဣတိ ဝါ=ဤသို့သော အယူအဆ ပစ္စေကသစ္စာလည်းကောင်း၊ လောကော=လောကသည်၊ အသဿတောဟု=မမြဲ၊ ဣတိဝါ=ဤသို့သော အယူအဆ ပစ္စေကသစ္စာလည်းကောင်း။

လောကော=လောကသည်၊ (ကသိဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ် ဟူသော လောကသည်၊ ဝါ=ကသိဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံပြုသော စိတ်ဟူသော လောကသည်၊ ဝါ=ကသိဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံပြုလျက် ဝင်စားအပ်သော ဈာန်သမာပတ်အတွင်း၌ဖြစ်သော ရုပ်နာမ်ဟူသော လောကသည်) အန္တ ဝါ[2]= အဆုံးအပိုင်းအခြားရှိ၏။ ဣတိ ဝါ=စွာလည်းကောင်း၊ လောကော=သည်၊ အနန္တ ဝါ=အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိ၊ ဣတိဝါ= စွာလည်းကောင်း၊ တံ=ထို ကိုယ်ဟူသည်၊ (ထိုခန္ဓာငါးပါး အစုအဝေး ဖြစ်သော ကိုယ်ဟူသည်) ဇီဝံ= အသက်ရှင် အတ္တကောင်ပေတည်း၊ တံ=ထိုအသက်ရှင် အတ္တကောင်ဟူသည်၊ သရီရံ=ကိုယ်ပင်တည်း၊ (ခန္ဓာငါးပါး အစုအဝေးဖြစ်သော ကိုယ်ပင်တည်း) ဣတိ ဝါ=လည်းကောင်း၊ ဇီဝံ=အသက်ရှင် အတ္တကောင်သည်၊ အညံ=ကိုယ်မှ

၁။ **သဿတော လောကော** စသည်တို့၌ လောကော စသည်၏ လက်သဲကွင်းအတွင်းမှ အကျယ်ဖွင့်အနက်ကို အဋ္ဌသာလိနီ (၄၀၂-၃) ပဋိသम्भिဒါမဂ် ၌ (၃၊၅၊၆) သီလက္ခန် ၌(၁၀၆)နှင့် ဤသုတ်ဋီကာအဖွင့်များအတိုင်း သရုပ်တရားကိုယ် ပေါ်လွင်အောင် ပြန်ဆိုထားသည်။

၂။ **အန္တ ဝါ လောကော** စသည်၌ အနည်းငယ်ရှင်းပြဦးအုံ-ဈာန်ရဟုဂ္ဂိုလ်သည် စကြဝဠာတတိုက်လုံး ဆုံးသည်အထိ ပတ်ပတ်လည် အရပ်အားလုံး နှံ့စပ်ကျယ်ပြန့်အောင် ကသိဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ်ကို ချဲ့ထွင် အာရုံပြုပြီးလျှင် ထိုကသိဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ်ကို လောကဟုယူဆ၏၊ ထိုမျှလောက် ကျယ်ပြန့်သော ကသိဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ်ဟူသော လောကကို "အန္တ ဝါ= အဆုံး အပိုင်းအခြား အကန့်အသတ် ပမာဏမရှိသော လောက"ဟု ဆိုလို၏။

ထိုမျှလောက်ကျယ်ပြန့်အောင် မချဲ့ထွင်ဘဲ တစွန်းတစ တဖက်မျှကိုသာ ချဲ့ထွင် အာရုံပြုအပ်သော ကသိဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ် ဟူသော လောကကိုကား "အန္တ ဝါ=အဆုံးအပိုင်းအခြား အကန့်အသတ်ပမာဏရှိသောလောက"ဟု ဆိုလို၏။

နောက်အနက်နှစ်နည်း၌ကား ကသိဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံပြုသော စိတ်ကိုလည်းကောင်း, ကသိဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံပြုသော ဈာန်သမာပတ် အတွင်း၌ဖြစ်သော ရုပ်နာမ်တရားတို့ကိုလည်းကောင်း လောကဟုယူဆပြီးလျှင် မိမိဈာန်၏ ကသိဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ်သည် ဗန်းစကောဝိုင်းလောက်, အိုးဖုံးခွက် လောက်ရှိ၍ သေးငယ်ကျဉ်းမြောင်းနေလျှင် ထိုစိတ်နှင့် ထိုရုပ်နာမ်တရားဟူသော လောကကို "အန္တ ဝါ"ဟု ယူဆ၏၊ မိမိဈာန်၏ ကသိဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ်သည်

တမျိုးတခြားတည်း၊ သရီရံ=ကိုယ်သည်၊အည်=အသက်ရှင်၏ အတ္တကောင်မှ တမျိုးတခြားတည်း၊ ဣတိ ဝါ=စွာ လည်းကောင်း၊ [ဒီဝေါဟူသော ပုဂ္ဂိုလ်မှ ဒီဝံဟု နပုဂ္ဂိုလ်ပြောင်းထားသည်]

တထာဂတော=သတ္တဝါသည်၊ မရဏာ=သေသည်မှ၊ ပရံ=နောက်ဖြစ်သော လောကဌ်၊ ဟောတိ=ရှိသေး၏၊ ဝါ=မပျက်စီးသေး၊ ဣတိ ဝါ=စွာ လည်းကောင်း၊ တထာဂတော=သည်၊ မရဏာ=မှ၊ ပရံ=ဌ်၊ နု ဟောတိ=မရှိတော့၊ ဣတိ ဝါ=လည်းကောင်း၊ တထာဂတော=သည်၊ မရဏာ=မှ၊ ပရံ=ဌ်၊ ဟောတိ စ=တချို့လည်းရှိ၏၊ နု စ ဟောတိ=တချို့လည်း မရှိ၊ ဣတိ ဝါ=လည်းကောင်း။ပ။ပရံ=ဌ်၊နေဝ ဟောတိ=ရှိသည်လည်းမဟုတ်၊ နု နု ဟောတိ=မရှိသည်လည်း မဟုတ်၊ ဣတိ ဝါ=ဤသို့သော အယူအဆ ပစ္စေကသစ္စာလည်းကောင်းတည်း။

သဗ္ဗာနိ=အားလုံးကုန်သော၊ တာနိ (ပုထုပစ္စေကသစ္စာနိ)=ထိုများစွာသော ပစ္စေကသစ္စာတို့ကို၊ ဝါ=တို့သည်၊ နုဏ္ဍာနိ=ပယ်နုတ်အပ်ပြီးကုန်သည်၊ ပနုဏ္ဍာနိ=ကောင်းစွာ ပယ်နုတ်အပ်ပြီးကုန်သည်၊ စတ္တာနိ=စွန့်ပစ်အပ်ပြီးကုန်သည်၊ ဝန္တာနိ=ထွေးအန်အပ်ပြီးကုန်သည်၊ (နောက်ထပ်တဖန်, ယူရန်ဆန္ဒ, ကင်းပရေးအမှန်, ထွေးအန်အပ်ပြီးကုန်သည်) မုတ္တာနိ=စွန့်လွှတ်အပ်ပြီးကုန်သည်၊ (စိတ်အစဉ်ဝယ်, မတွယ်မကပ်, စွန့်လွှတ်အပ်ပြီးကုန်သည်)

ကျယ်ဝန်းကြီးမားလျှင် ထိုစိတ်နှင့် ထိုရုပ်နာမ်တရားဟူသော လောကကို "အနန္တဝါ" ဟု ယူဆ၏၊ ဗျာန်ရုပ္ဂိုလ်သည် ဗျာန်မျက်စိဖြင့်တိုက်ရိုက် မြင်သိ၍ ထိုကဲ့သို့ ယူဆ၏၊ ဗျာန်မရသော တက္ကိပုဂ္ဂိုလ် (အတွေးသမား)ကား တိုက်ရိုက် မသိမြင်ဘဲ စိတ်ကူးဖြင့်ကြံဆ၏။

ဥဒါနအဋ္ဌကထာ (၃၀၀–၉) မဏ္ဍိမပဏ္ဍာသဋ္ဌိကာ (၆၅)တို့၌ကား ကသိုဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ်ကို လောကဟု မဖွင့်ဆိုဘဲ သတ္တဝါတဦးစီ တဦးစီ၏ အတ္တတခုစီ တခုစီကို လောကဟုဖွင့်ဆို၍ ထိုအတ္တသည် မိမိသတ္တဝါ၏ ကိုယ်ခန္ဓာလောက်ရှိ၏၊ လက်မလောက်, မုယောစပါးလောက်, ပရမာဏုမြူလောက်ဟု အရွယ်အစားစားရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် "လောကော=သတ္တဝါတို့၏ အတ္တကောင်လောကသည်၊ အန္တဝါ= အပိုင်းအခြား အကန့်အသတ် အတိုင်းအတာရှိ၏"ဟု ဆိုသည်။

ထိုသတ္တဝါတို့ကို ဖန်ဆင်းသော ဘုရားသခင်ဗြဟ္မာမင်း၏ ပရမအတ္တဟူသော အတ္တကောင်ကြီးကား အရွယ်အစား အကန့်အသတ် မရှိလောက်အောင်ကြီးမား၏၊ သဗ္ဗဂတော=လောကအားလုံးကို ဖုံးနှံ့ဆိုက်ရောက်၏၊ ထို့ကြောင့် "လောကော= ဘုရားသခင်၏ ပရမအတ္တဟူသော လောကသည်၊ အနန္တဝါ= အပိုင်းအခြား အကန့်အသတ်မရှိ"ဟု ဆို၏၊ ဤအနန္တဝါ ဟူသော ဝါဒမှာ ကပိလ ကဏာဒ စသည်တို့၏ ဝါဒဖြစ်သတတ်။

ပဟီနာနိ=ပယ်အပ်ပြီးကုန်သည်၊ (ကြွေကျပြီးကာ, တနေရာဝယ်,မိုတွယ်သစ်သီး, ပုံနည်းမတူ, တမူရုပ်ခြား, ဝေးကွာသွားအောင်, ပယ်ရှားအပ်ပြီးကုန်သည်) ပဋိနိဿဋ္ဌာနိ=(နောက်ထပ် စိတ်အထက်သို့ မတက်စီးနိုင်လောက်အောင်) တဖန် စွန့်ပစ်အပ်ပြီးကုန်သည်၊ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ (ဤသို့ သဿတ ဒိဋ္ဌိ, အသဿတဒိဋ္ဌိ အစရှိသော ဒိဋ္ဌိအားလုံးတို့ကို ပယ်နုတ်စွန့်ပစ်ခြင်းဟူသော အခြင်းအရာအားဖြင့်) ဘိက္ခု=သည်၊ ပနုဏ္ဏာပစ္ဆေကာသစ္ဆော=စွာရှိသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=အားဖြင့်၊ ဘိက္ခု=သည်၊ သမဝယသင်္ခေသနော=ခြင်းရှိသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူ မှု။ပ။ ဘိက္ခုနော= သည်၊ ကာမေသနာ= ဝတ္ထုကာမတို့ကို ရှာမှီးတတ်သောရာဂကို၊ ဝါ= ကိလေသကာမတည်းဟူသော ရှာမှီးတတ်သောရာဂကို၊ ဝါ=ကိလေသကာမတည်းဟူသော ရှာမှီးတတ်သော ရာဂနှင့်တကွ ထိုနှင့်ယှဉ်ဘက် အကုသိုလ် ကာယဂတ် ဝစီဂတ် မနောဂတ်ကို၊ ဝါ=သည်၊ ပဟီနာ=(အနာဂါမိမဂ်ဖြင့်) ပယ်အပ်ပြီးသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘဝေသနာ=ရူပ အရူပဘဝကို ရှာမှီးတတ်သော ရာဂကို၊ ဝါ=ရူပ အရူပဘဝကို ရှာမှီးတတ်သော ရာဂနှင့်တကွ ထိုနှင့်ယှဉ်ဘက် အကုသိုလ်ကာယဂတ် ဝစီဂတ် မနောဂတ်ကို၊ ဝါ=သည်၊ ပဟီနာ= (အရဟတ္တမဂ်ဖြင့်) ပယ်အပ်ပြီးသည်၊ ဟောတိ=၏။

(ဘိက္ခုနော=ရဟန်းမှာ) ဒြဟ္မစရိယသနာ=မြတ်သော အရိယမဂ်အကျင့်ကို ရှာမှီးလိုသော အလိုဆန္ဒသည်၊ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓါ= (အရဟတ္တမဂ်ဖြင့်) ချုပ်ငြိမ်းပြီ၊ [တနည်း-ဘိက္ခုနော=ရဟန်းမှာ၊ ဒြဟ္မစရိယသနာ=(မိစ္ဆာအယူရှိသူတို့က သမုတ်ထားအပ်သော) မြတ်သောအကျင့်ကို ရှာမှီးတတ်သော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသည်၊ ဝါ= မိစ္ဆာအယူရှိသူတို့က သမုတ်ထားအပ်သော မြတ်သောအကျင့်ကို ရှာမှီးတတ်သော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိနှင့်တကွ ထိုနှင့်ယှဉ်ဘက် အကုသိုလ်ကာယဂတ် ဝစီဂတ် မနောဂတ်သည်၊ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓါ= (သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့်) ချုပ်ငြိမ်းပြီ] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့ -(ကာမေသနာကို ပယ်ပြီးခြင်း အစရှိသော) အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဘိက္ခု။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒ=ဌ၊ ဘိက္ခု=သည်[သုခသ ၀ ပဟာနာ စသည်တို့ကို စာပိုဒ်(၁၆၃)အသုဘသုတ်ဌ]။ပ။ ဥပသမ္ပဇ္ဇ=၍၊ ဝိဟရတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့ စတုတ္ထဈာန်သို့ရောက်၍ နေခြင်းဟူသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဘိက္ခု ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=ဖြင့်၊ ဘိက္ခု=သည်၊ ပတိလီနော=တပါးတည်း ကိန်းအောင်းသူသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမှု၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒ=ဌ၊ ဘိက္ခုနော=သည်၊ ဝါ=မှာ၊ အသ္မိမာနော=ငါတကားဟု

ဝင့်ကြွားတတ်သော မာနကို၊ ဝါ=သည်၊ ပဟီနော= ပယ်အပ်ပြီးသည်၊ [တနည်း-ဘိက္ခုနော=ရဟန်း၏ (သန္တာနတော=စိတ်အစဉ်မှ) အသွင်မာနော= သည်၊ ပဟီနော=ကင်းကွာသည်]

ဥစ္ဆိန္နမူလော=(အရဟတ္တမဂ်ဟူသောမား‌ဖြင့်) ပယ်ဖြတ်အပ်ပြီးသော အဝိဇ္ဇာတဏှာ အမြစ်အရင်းရှိသည်၊ တာလာဝတ္ထုကတော= (လည်ပင်းပြတ်ပြီး၍) အရွက်အသီးစသည်တို့၏ တည်ရာမဖြစ်နိုင်သော ထန်းပင်ငုတ်ကဲ့သို့ ပြုအပ်ပြီးသည်၊ ဝါ=ထန်းပင်ရှိခဲ့ဖူးသော မြေနေရာကဲ့သို့ ပြုအပ်ပြီးသော တည်နေရာ စိတ်အစဉ်ရှိသည်၊ [တိကနိပါတ်စာပိုဒ် (၃၅)လည်းကြည့်] အနုဘာဝံကတော=နောက်၌ ဖြစ်ခြင်းမရှိအောင် ပြုအပ်ပြီးသည်၊ အာယတိं= နောင်အခါ၌၊ အနုပ္ပါဒဓမ္မော=ဖြစ်ခြင်းသဘော မရှိသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့ အသွင်မာနကို ပယ်ပြီးခြင်းအား‌ဖြင့်။ပ။

[ဂါထာ] ဗြဟ္မစရိယေသနာ=နှင့်၊ သဟ=တကွ၊ [ဗြဟ္မစရိယေသနာယဟု ဆိုလိုလျက် နာဝိဘတ်၏ ကာရိယဖြစ်သော ယအက္ခရာကို ချေထား‌၏၊ သို့မဟုတ် ဗြဟ္မစရိယေသနာ၌ ပဌမာဝိဘတ်ကို ကရိဏ်းဝိဘတ်၏ သဟာ ဒီယောဂအနုက်၌သက်] ကာမေသနာ= သည်လည်းကောင်း၊ ဘဝေသနာ=သည် လည်းကောင်း၊ (သန္တိ=ရှိကုန်၏) ဣတိသစ္စပရာမာသော=ဤအယူသာ မှန်၏ဟု မှား‌သောအား‌ဖြင့် သုံ‌းသပ်တတ်သော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသည် လည်‌းကောင်.၊ သမုဿယာ=မြင့်တက် ထောင်မတ်နေကုန်သော၊ (ကိလေသာ, ဝဋ်ဒုက္ခတို့ဖြင့် အဆင့်ဆင့် မြင့်တက်ထောင်မတ်နေကုန်သော) ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနာ= မကောင်းကျိုးတို့၏ အကြောင်‌းဖြစ်သော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတို့သည်လည်‌းကောင်‌း၊ (သန္တိ=ရှိကုန်၏)

သဗ္ဗရာဂဝိရတ္တာသ=အား‌လုံ‌းသော ကာမရာဂ ဘဝရာဂတို့ဖြင့် မတပ်မက်သော၊ တဏှာက္ခယဝိမုတ္တိနော= တဏှာကုန်ရာ နိဗ္ဗာန်၌ဖြစ်သော အရဟတ္တဖိုလ် ဝိမုတ္တိရှိသော၊ ဝါ=တဏှာကုန်ရာနိဗ္ဗာန်၌ ညွှတ်ကိုင်‌းသော၊ (ဘိက္ခုနော= ရဟန်‌းသည်) ဧသနာ=ထိုသုံ‌းမျိုးသော ဧသနာတို့ကို၊ ပဋိနိဿဋ္ဌာ=အား‌လုံ‌းစုံ ပယ်စွန့်အပ်ကုန်ပြီ၊ ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနာ= မကောင်‌းကျိုးတို့၏ အကြောင်‌းဖြစ်သော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတို့ကို၊ သမူဟတာ= ပယ်နုတ်အပ်ကုန်ပြီ၊ [တနည်‌း-ဧသနာ= ကာမေသနာနှင့် ဘဝေသနာတို့ကို၊ ပဋိနိဿဋ္ဌာ=ပြီ၊ ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနာ=ဗြဟ္မစရိယေ သနာဟူသော ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနတို့ကို၊ ဝါ= မကောင်‌းကျိုးတို့၏ အကြောင်‌းဖြစ်သော ဗြဟ္မစရိယေသနာ ဟူသော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတို့ကို၊ သမူဟတာ= (ပဌမမဂ်ဖြင့်သာ) ပယ်နုတ်အပ်ကုန်ပြီ။]

(တနည်‌း) သဗ္ဗရာဂဝိရတ္တာသ=သော၊ တဏှာက္ခယဝိမုတ္တိနော=သော၊ (ဘိက္ခုနော=ရဟန်‌းသည်) ဗြဟ္မစရိယေသနာ=နှင့်၊ သဟ=တကွ၊ ကာမေသနာ=

ကာမေသုနာလည်းကောင်း၊ [ပုဒ်နက်ကိုဖော်ဆိုပါ] ဘဝေသနာ=ဘဝေသနာလည်းကောင်း၊ (ဣတိ=ဤမည်ကုန်သော) ဧသနာ=သုံးမျိုးသောဧသနာတို့ကို၊ ပဋိနိဿဋ္ဌာ=အကြွင်းမဲ့ပယ်စွန့်အပ်ပြီးကုန်ပြီ၊ ဣတိသစ္စပရာမာသော=.....ဌိလည်းကောင်း၊ သမုဿယာ=ကုန်သော၊ ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနာ=မကောင်းကျိုးတို့၏အကြောင်းဖြစ်သော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတို့လည်းကောင်း၊ (ဣတိ=ဤမည်ကုန်သော) ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနာ=မကောင်းကျိုးတို့၏အကြောင်းဖြစ်သော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတို့ကို၊ သမူဟတာ=ပယ်နုတ်အပ်ပြီးကုန်ပြီ။

ဝေ=စင်စစ်၊ သန္တော=ကိလေသာခပ်သိမ်းအေးငြိမ်းသော၊ သတော=သတိရှိသော၊ ပဿဒ္ဓေါ=ကိုယ်စိတ်နှစ်ပါးငြိမ်းအေးသော၊ အပရာဓိတော=ကိလေသာရန်သူတို့က မရှုံးစေနိုင်သော၊ ဝါ=ကိလေသာရန်သူတို့ကို အောင်နိုင်ပြီးသော၊ မာနာဘိသမယာ=မာနကိုပယ်သတ်ခြင်းကြောင့်၊ ဗုဒ္ဓေါ=သစ္စာလေးပါးကိုသိပြီးသော၊ သ(သော)ဘိက္ခု=ထိုရဟန္တာရဟန်းကို၊ ပတိလီနောတိ= တပါးတည်း ကိန်းအောင်းသောပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ဆိုအပ်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ= မိန့်တော်မူပြီ) အဋ္ဌမံ။

၉–ဥဒ္ဓယသုတ်

ဣ ၃၉။ အထခေါ=ထိုအခါ၌၊ ဥဒ္ဓယော= ဥဒ္ဓယမည်သော၊ ဗြာဟ္မဏော=ပုဏ္ဏား၊သည်။။ပ။ဘဝမ္ဘိ ဂေါတမော=အရှင်ဂေါတမသည်လည်း၊ ယည်=ယင်းကို၊ ဝါ=အလျှဒါနကို၊ ဝဏ္ဏေတိ နော(ဝဏ္ဏေတိနု) ချီးမွမ်းပါသလော၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ) ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား၊အဟံ=ငါသည်၊ သဗ္ဗံ=အားလုံးသော၊ ယည်=ကို၊ နု ခေါ ဝဏ္ဏေမိ=ချီးမွမ်းသည်မဟုတ်၊ ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဍား၊အဟံ=သည်၊ သဗ္ဗံ=သော၊ ယည်=ကို၊ နု ပန နု ဝဏ္ဏေမိ=မချီးမွမ်းသည်လည်း မဟုတ်၊ ဝါ=ကဲ့ရဲ့သည်လည်းမဟုတ်။

ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဍား၊ ယထာရူပေ=အကြင်သို့သဘောရှိသော၊ ယညေ=ယင်း၌၊ ဝါ=အလျှဒါန၌၊ ဂါဝေါ=နွားတို့ကို၊ ဟညန္တိ=သတ်အပ်ကုန်၏၊ အဇေဠကာ(အဇ+ဧဠကာ)=ဆိတ်နှင့် သိုးတို့ကို၊ ဟညန္တိ=၏၊ ကုက္ကုဋေသူကရာ=ကြက်,ဝက်တို့ကို၊ ဟညန္တိ=၏၊ ဝိဝိဓာ=ထူးထွေမျိုးပြားလှကုန်သော၊ ပါဏာ=သတ္တဝါတို့သည်၊ သံဃာတံ= သတ်အပ်ကုန်သည်အဖြစ်သို့၊ ဝါ အသတ်ခံရခြင်းသို့၊ အာပဇ္ဇန္တိ=ရောက်ကုန်၏၊ ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဍား၊အဟံ= ငါသည်၊ ဧဝရူပံ=ဤသို့သဘောရှိသော၊ သာရမ္ဘံ=ညှဉ်းပန်းသတ်ဖြတ်ရခြင်းရှိသော၊ ယည်=ကို၊ နု ဝဏ္ဏေမိ=မချီးမွမ်း။

တံ=ထိုသို့ မချီးမွမ်းခြင်းသည်၊ ကိသ ဟေတု=အဘယ်အကြောင်းကြောင့် နည်းဟူမူ၊ ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဍား၊ ဟိ=အကြင်ကြောင့်၊ ဧဝရူပံ=သော၊ သာရမ္ဘံ=သော၊ ယည်=သို့၊ အရဟန္တော ဝါ= ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်လည်း

ကောင်း၊ အရဟတ္တမဂ္ဂ=အရဟတ္တမဂ်သို့၊ သမာပန္နာ ဝါ= ရောက်ဆဲပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်လည်းကောင်း၊ နဉပသက်မန္တီ=ကြွရောက်တော်မမူကြကုန်၊ ဝါ=ကြွရောက်၍ အလှူခံတော်မမူကြကုန်၊ ဣတိ= ထို့ကြောင့်ပေတည်း၊ [အရဟန္တနှင့် အရဟတ္တမဂ္ဂသမာပန္နပုဂ္ဂိုလ်တို့ ကြွရောက် အလှူမခံကြသောကြောင့် ယင်းသို့သော သာရမ္ဘယဇ်အလှူဒါနကို ငါမချီးမွမ်းဟူ လို]

ဗြာဟ္မဏ=ဣတိ၊ စ=ချီးမွမ်းဖွယ် ယဇ်အလှူဒါနကား၊ ယထာရူပေ=သော၊ ယညေ=ယဇ်အလှူဒါနဌာ၌၊ ဝါ=ယဇ်အလှူဒါနကြောင့်၊ ဂါထေါ=နွားတို့ကို၊ နေဝ ဟညန္တိ=မသတ်အပ်ကုန်၊ အဇေ္ဇကာ=တို့ကို၊ နေ ဟညန္တိ=မသတ်အပ်ကုန်။ပ။ နေ အာပဇ္ဇန္တိ=မရောက်ကုန်၊ ဗြာဟ္မဏ=ဣတိ၊ နိစ္စဒါနံ= နိစ္စဘာတ်စာရေးတံဆွမ်း အလှူတည်းဟူသော၊ ဝါ=မပြတ်မစဲမြဲသောစာရေးတံဆွမ်းအလှူတည်းဟူသော၊ ယဒိဒံ အနုကုလယညံ= အကြင်မျိုး နွယ်စဉ်ဆက်လှူဒါန်းအပ်သော အလှူဒါနသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) အဟံ= ငါသည်၊ ဧဝရူပံ=သော၊ နိရာရမ္ဘံ=ညှဉ်းဆဲသတ်ဖြတ်ရခြင်း မရှိသော၊ တံ ယညံ=ထို နိစ္စဒါန အနုကုလယညကို၊ ဝဏ္ဏေမိ=ချီးမွမ်း၏၊ ကိသ ဟေတု=အဘယ်အကြောင်းကြောင့်၊ တံ=ထိုသို့ ချီးမွမ်းခြင်းသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ အဝေါစ= မိန့်တော်မူပြီ) [ဣတိ တလုံးကျေ၏၊ ထိုဣတိဖြင့် အဝေါစသို့ ပြန်စပ်]

အဿမေဓံ= အဿမေဓယဇ်လည်းကောင်း၊ ဝါ= မြင်းကိုသတ်ရာယဇ်လည်းကောင်း၊ [အဿမေဓ စသည်တို့နှင့်စပ်၍ မှတ်ဖွယ်ကို အဌကနိပါတ်၊ ပထမဦးဆုံးသုတ်(စာပိုဒ်-၁-မေတ္တာသုတ်)၌ ရေးထားပြီ] ပုရိသမေဓံ= ပုရိသမေဓယဇ်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ယောကျ်ားကိုသတ်ရာယဇ်လည်းကောင်း၊ သမ္မာပါသံ=လည်းကောင်း၊ ဝါ=ထမ်းပိုးကျည်းကို ပစ်ချရာယဇ်လည်းကောင်း၊ ဝါဧပေယျံ=လည်းကောင်း၊ ဝါ=(မန္တန်ဖြင့် စီမံထား အပ်သော) ထောပတ်များရည်ကို သောက်ရာယဇ်လည်းကောင်း၊ နိရဂ္ဂဠံ=လည်းကောင်း၊ ဝါ= (ဘဏ္ဍာတိုက် စပါးကျီစသည်တို့၌) တံခါးရွက်မရှိရာယဇ်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ပစ္စည်းဥစ္စာတို့ကို လျှို့ဝှက်ချင်းချန် မထားတော့ဘဲ တံခါးကို ဖွင့်လှစ်၍ အားလုံးစုံပေးအပ်ပူဇော်ရာ ယဇ်လည်းကောင်း၊ (ဣတိ= ဤမည်ကုန်သော) မဟာရမ္ဘာ=များစွာကုန်သော သားကောင်တို့ကို သတ်ဖြတ် ရခြင်းရှိကုန်သော၊ ဝါ=များစွာအားထုတ် ပြုလုပ်မှုကိစ္စရှိကုန်သော၊ ယေ မဟာယညာ=အကြင်ယဇ်ကြီး ငါးမျိုးတို့သည်၊ (သန္တိ=ရှိကုန်၏) တေ မဟာယညာ=ထို ယဇ်ကြီးငါးမျိုးတို့သည်၊ မဟာပဿာ=များသောအကျိုးရှိ ကုန်သည်၊ နေ ဟောန္တိ=မဖြစ်ကုန်။

ယတ္ထ=အကြင်ယဇ်ကြီးငါးမျိုးဌ၊ အဇေဋ္ဌကာစ=တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဂါဝေါ စ= နွားတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဝိဝိဓာ စ= ထူးထွေများပြားလှသော သတ္တဝါတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဟညရေ= သတ်အပ်ကုန်၏။ သမ္မဂ္ဂတာ= ကောင်းစွာ ကျင့်တော်မူကြကုန်သော၊ မဟေသိနော=သီလ သမာဓိ အစရှိ ဂုဏ်ထူး ဆည်းပူးရှာမှီးတော်မူကြကုန်သော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ တံ ယည်=ထိုယဇ်ကြီးငါးမျိုးသို့၊ နိ ဥပယန္တိ=ကြွရောက်ခံယူတော်မမူကြကုန်။

ယေ စ ယညာ=အကြင်နိစ္စဘတ် ဆွမ်းအလှူတို့သည်ကား၊ နိရာရမ္ဘာ= သတ်ဖြတ်ရခြင်း မရှိကုန် (ယေ ယညေ= အကြင်နိစ္စဘတ် ဆွမ်းအလှူတို့ကို) သဒါ=အခါခပ်သိမ်း၊ အနုကုလ=မျိုးရိုးတသိုက် အစဉ်လိုက်၍၊ ယဇန္တိ= လှူဒါန်းပူဇော်ကြကုန်၏၊ ဧတ္ထ=ဤနိစ္စဘတ် ဆွမ်းအလှူတို့ဌ၊ အဇေဋ္ဌကာ စ= လည်းကောင်း၊ ဂါဝေါစ=လည်းကောင်း၊ ဝိဝိဓာ စ=လည်းကောင်း၊ နဟညရေ= မသတ်အပ်ကုန်၊ တဋ္ဌ ယည်=ထို နိစ္စဘတ် ဆွမ်းအလှူသို့သာလျှင်၊ သမ္မဂ္ဂတာ=ကုန်သော၊ မဟေသိနော=တို့သည်၊ ဥပယန္တိ=ကြွရောက်ခံယူတော် မူကြကုန်၏။

☞ မေဓာဝိ=ပညာရှိသည်၊ ဧတံ=ဤနိစ္စဘတ် ဆွမ်းအလှူကို၊ ယဇေထ= လှူဒါန်းထိုက်၏၊ ဧသော ယညော=ဤနိစ္စဘတ် ဆွမ်းအလှူသည်၊ မဟပ္ဖ လော=များသောအကျိုးရှိ၏၊ ဟိ=ထိုစကားမှန်၏၊ ဧတံ=ဤနိစ္စဘတ် ဆွမ်းအလှူ ကို၊ ယဇမာနသ=လှူဒါန်းပူဇော်သောသူမှာ၊ သေယျော=မြတ်သော အကျိုးထူး သည်သာ၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ပါပိယော=ယုတ်နိမ့်သော အကျိုးသည်၊ နဟောတိ=မဖြစ်နိုင်၊ ယညော စ= အလှူဒါနသည်လည်း၊ ဝိပုလော=အကျိုး တရားအားဖြင့် ပြန့်ပွားများပြားသည်၊ ဝါ=ပြန့်ပွားများပြားသော အကျိုးရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဒေဝတာ စ=နတ်တို့သည်လည်း၊ ပသီဒန္တိ=ကြည်ညိုကြကုန်၏၊ ဣတိ(အဝေါစ)နဝမ်။

၁၀-ဥဒါယီသုတ်

၄၀။ အထ ခေါ=ထိုအခါ၌၊ ဥဒါယီ=ဥဒါယီမည်သော၊ ဗြာဟ္မဏော= သည်။ပ။ [ဂါထာများကို အနက်ပြန်ဆိုတော့အုံ]

အဘိသခ်တံ=ပေါင်းစုပြုလုပ်အပ်သော၊ နိရာရမ္ဘံ=သော၊ ကပ္ပိယံ=အပ်စပ် သော၊ တာဒိသံ=ထိုသို့သဘောရှိသော၊ (ထိုသို့ မသတ်မည့်ဉီး, အပြစ်ကင်း၍ သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သော သဘောရှိသော) ယည်=လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို၊ သညတာ= ကိုယ်နှုတ်စိတ်တို့ကို စောင့်စည်းတော်မူကြကုန်သော၊ ဗြဟ္မစာရယော=မြတ်သော အကျင့်ကို ကျင့်တော်မူကြသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ကာလေန= သင့်လျော် သောအခါ၌၊ ဥပသံယန္တိ=ကြွရောက်ခံယူတော်မူကြကုန်၏။

လောကေ=သတ္တလောကဌ်၊ ယေ ဗုဒ္ဓါ=အကြင် မြတ်စွာဘုရားတို့သည်၊ ဝိဝဋ္ဋဆဒါ= ဖွင့်လှစ်အပ်ပြီးသော ရာဂဒေါသအစရှိသော အမိုးအကာရှိတော်မူ ကြကုန်၏၊ ကုလ်=ဝဋ်ဒုက္ခအနွယ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဂတိ=ဝဋ်ဒုက္ခဟူသော လားရာဘဝကို လည်းကောင်း၊ ဝိတိဝတ္တာ= ကျော်လွန်တော်မူကြကုန်ပြီ၊ ယညသ= စတုဘူမကတရားတည်းဟူသော ယဇ်ဌ်၊ ကောဝိဒါ=ကျွမ်းကျင် တော်မူကြကုန်သော၊ တေ ဗုဒ္ဓါ=ထိုမြတ်စွာဘုရားတို့သည်၊ ဧတံ ယည်= ထိုအပ်စပ်သော လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို၊ ပသ်သန္တိ=ချီမွမ်းတော်မူကြကုန်၏။

ယညေ ဝါ= ပကတိရိုးရိုးအလှူဒါနဌ်လည်းကောင်း၊ ယဒိ=သို့မဟုတ်၊ သဒ္ဓေ ဝါ= သေသူကိုရည်းစူး၍ လှူဒါန်းအပ်သော အလှူဒါနဌ်လည်းကောင်း၊ ယထာရဟံ=သင့်လျော်သည်အားလျော်စွာ၊ ဝါ=သင့်လျော်လျောက်ပတ်အောင်၊ ဟဏ္ဍ=လှူဒါန်းပူဇော်ဖွယ်ဝတ္ထုကို၊ [ဟုနိတဗ္ဗော ဒါတဗ္ဗောတိ ဟဏ္ဍော။ ဟုဓာတ်,ဏ္ဍပစ္စည်း၊ ဥကို ဩပြု၊ ဩကို အဝပြု၊ ဝကို ဗပြု] ကတ္တာ=ပြုလုပ် စီမံ၍၊ ဗြဟ္မစာရိသု= မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်သော၊ သုခေတ္တေ=ကောင်းသော လယ်ယာမြေသဖွယ်ဖြစ်သော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်အပေါင်းဌ် [ဗြဟ္မစာရိသုကား ဝစနဝိပလ္လာသ] ပဋိသန္ဓိတ္တော= ကြည်ညိုသောစိတ်ရှိသည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ယဇတိ=လှူဒါန်းပူဇော်အုံ့။

ဒကို့ဏောယျသု=မြတ်သောအလှူကို ခံယူထိုက်သော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့ဌ်၊ ယံ=အကြင် အလှူဒါနကို၊ ကတံ=ပြုလုပ်အပ်ပြီ၊ (တံ=ထိုအလှူဒါနကို) သုဟုတံ=ကောင်းစွာ လှူဒါန်းအပ်ပြီ၊ သုယိဋ္ဌံ=ကောင်းစွာပူဇော်အပ်ပြီ၊ သုဖွတ္တံ= ကောင်းစွာရောက်အပ် ရအပ်ပြီ။။ပ။ ဧဝံ=ဤသို့၊ သဒ္ဓေါ=ရတနာသုံးပါး ဂုဏ်တော်တို့ကို ကြည်ညိုခြင်းရှိသော၊ မေဓာဝီ=ပညာရှိသည်၊ မုတ္တေန=(မစ္ဆရိယ မကပ်) စွန့်လွှတ်အပ်သော၊ ဝါ=မစ္ဆရိယမနှော ရက်ရောသော၊ စေတသာ=စိတ် ဖြင့်၊ ယဇိတ္တာ=လှူဒါန်း ပူဇော်ပြီး၍၊ ပဏ္ဍိတောဟိ=ထို လှူဒါန်းပူဇော်သော ပညာရှိသည်၊ အဗျာပဇ္ဇော=ဆင်းရဲမရှိရာဖြစ်သော၊ သုခံ=ချမ်းသာရှိသော၊ လောကံ=ဘုံဘဝသို့၊ ဥပပဇ္ဇတိ=လားရောက်၏၊ ဣတိ=ဤသို့။ (အဝေါစ=မိန့် တော်မူပြီ) ဒသမံ။

၅–ရောဟိတသုတ်

၁–သမာဓိဘာဝနာသုတ်

၄၁။ ဘိက္ခဝေ= ရဟန်းတို့၊ သမာဓိဘာဝနာ= သမာဓိဟူသော ဘာဝနာတို့သည်၊ ဝါ=ဖြစ်ပွားစေအပ်သော သမာဓိတို့သည်၊ ဣမာ စတသော= ဤလေးမျိုးတို့တည်း၊ စတသော=လေးမျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမာ=အဘယ်တို့ နည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယာ သမာဓိဘာဝနာ=အကြင် သမာဓိဟူသော

ဘာဝနာသည်၊ ဘာဝိတာ=ဖြစ်ပွားစေအပ်သည်၊ ဗဟုလီကတာ=ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာပြုအပ်သည်၊ (သမာနာ=ဖြစ်လသော်) ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရာယ=ယခုမျက်မှောက်အတ္တဘောဌ် ကိလေသာ အာမိသမရှိသော သုခဖြင့် နေရခြင်းငှာ၊ သံဝတ္တတိ=ဖြစ်၏၊ (သာ သမာဓိဘာဝနာ=ထိုသမာဓိဟူသော ဘာဝနာသည်) အတ္ထိ=ရှိ၏။

(တနည်း) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဘာဝိတာ=သည်၊ ဗဟုလီကတာ=သည်၊ (သမာနာ=သော်) ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရာယ=ငှာ၊ သံဝတ္တတိ=ဖြစ်သော၊ သမာဓိဘာဝနာ= သမာဓိဟူသော ဘာဝနာသည်၊ အတ္ထိ=ရှိ၏၊ [ဤသို့လည်း သံဝတ္တတိဟူသော အာချာတ်ပုဒ်ကို နာမ်ပုဒ်ပြုလုပ်၍ အနက်ဆိုနိုင်၏]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယာ သမာဓိဘာဝနာ=သည်၊ ဘာဝိတာ=သည်၊ ဗဟုလီကတာ=သည် (သမာနာ=သော်) ဉာဏဒဿနပဋိလာဘာယ= ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ် အမြင်ကို ရခြင်းငှာ၊ သံဝတ္တတိ=ဖြစ်၏၊ (သာ သမာဓိဘာဝနာ=သည်) အတ္ထိ=ရှိ၏။ပ။ သတိသမ္ပဇညာယ=သတိနှင့် သမ္ပဇဉ်ဉာဏ်အကျိုးငှာ။ပ။ အာသဝါနံ=အာသဝတရားတို့၏၊ ခယာယ=(ပဋိပွဿဒ္ဓိအားဖြင့်) ကုန်ခန်းကြောင်းဖြစ်သော အရဟတ္တဖိုလ်အကျိုးငှာ၊ သံဝတ္တတိ=ဖြစ်၏၊ (သာ သမာဓိဘာဝနာ=သည်) အတ္ထိ=ရှိ၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကတမာ=အဘယ်မည်သော၊ သမာဓိဘာဝနာ=သမာဓိဟူသော် ဘာဝနာသည်၊ ဘာဝိတာ=သည်၊ ဗဟုလီကတာ=သည်၊ (သမာနာ=သော်) ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရာယ=ငှာ၊ သံဝတ္တတိ=ဖြစ်သနည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ= ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည် ။ပ။ [စာပိုဒ်(၁၆၃)အသုဘသုတ်၌ ကြည့်] ဝိဟရတိ=နေ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ သမာဓိဘာဝနာ= (စျာန်လေးပါးတည်းဟူသော) ဤသမာဓိဘာဝနာသည်၊ [ဖလသမာပတ္တိစျာန် လေးပါးတို့ကိုလည်းကောင်း, ရဟန္တာအရှင်မြတ် အာသဝက္ခယဉာဏ်ရပြီးနောက် ရရှိအပ်သော ရူပ အရူပစျာန်တို့ကိုလည်းကောင်း ဆိုလိုသည်ဟု ဒီ, ပါထိကဝဂ် သင်္ဂီတိသုတ် အဋ္ဌကထာ(၁၈၉)နှင့် ဤသုတ်ဋီကာဖွင့်၏] ဘာဝိတာ=သည်၊ ဗဟုလီကတာ=သည်၊ (သမာနာ=သော်) ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရာယ=ငှာ၊ သံဝတ္တတိ။ပ။

ဘိက္ခု=သည်၊ အာလောကသည်= အရောင်အလင်းဟူ၍ သိမှတ်ခြင်းသဘောကို၊ မနသိ=စိတ်နှလုံးအတွင်း၌၊ ကရောတိ=သွင်းပိုက်ထား၏၊ ဝါ= ဖြစ်ပေါ်လာစေ၏၊ ဒိဝါသည်=နေ့ဟူသော အမှတ်သညာကို၊ အဓိဋ္ဌာတိ= မှတ်သားထား၏၊ ဒိဝါ=နေ့၌၊ (အာလောကသညာ=အရောင်အလင်းဟူသော အမှတ်သညာကို၊ မနသိ=၌၊ ကတာ ယထာ=သွင်းပိုက်ထားအပ်ခဲ့သကဲ့သို့)

တထာ=ထို့အတူ၊ ရတ္တိ=ညဉ့်၌လည်း၊ (အာလောကသည်=ကို၊ မနသိ=၌၊ ကရောတိ=၏) ရတ္တိ=ညဉ့်၌၊ (အာလောကသည်=ကို၊ မနသိ=၌၊ ကတာ ယထာ=ကဲ့သို့) တထာ=တူ၊ ဒိဝါ=နေ့၌လည်း၊ (အာလောကသည်=ကို၊ မနသိ=၌၊ ကရောတိ=၏)

ဣတိ=ဤသို့၊ ဝိဝဋေန=ဟင်းလင်းဖွင့်လှစ်အပ်သော၊ ဝါ=ထိန်မိုဒ္ဓသည် မပိတ်ဆီးအပ်သော၊ အပရိယောနဒ္ဓေန=ထက်ဝန်းကျင်မှ နီဝရဏ မမြှေးယှက် မပိတ်ဖုံးအပ်သော၊ စေတသာ=စိတ်ဖြင့်၊ သပ္ပဘာသံ= ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ် အရောင်အလင်းနှင့် တကွဖြစ်သော၊ စိတ္တံ=စိတ်ကို၊ ဘာဝေတိ= ဖြစ်ပွားစေ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ သမာဓိဘာဝနာ= ဤသမာဓိဘာဝနာသည်၊ (ဤ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ် အရောင်အလင်းနှင့်တကွ ဖြစ်သောစိတ်ကို ဖြစ်ပွားစေတတ်သော ပါဒကဈာန်ဟူသော သမာဓိဘာဝနာသည်) [ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်၏ အခြေခံ အဖြစ်ဖြင့် ဝင်စားအပ်သော စတုတ္ထဈာန်တည်း] ။၀။ သံဝတ္တတိ=၏။၀။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=၌၊ ဘိက္ခုနော= ရဟန်းမှာ၊ ဝေဒနာ=ဝေဒနာတို့သည်၊ ဝိဒိတာ[3]= (ဝိပဿနာဉာဏ်၌) ထင်ရှားကုန်လျက်၊ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ (ဖြစ်ပေါ်ဥပါဒ်ကုန်၏) ဝိဒိတာ= (ဝိပဿနာဉာဏ်၌) ထင်ရှားကုန်လျက်၊ ဥပဋ္ဌဟန္တိ=(ဌီခဏာ၌) တည်တံ့နေကုန်၏၊ ဝိဒိတာ=ကုန်လျက်၊ အဗ္ဘတ္ထံ=ချုပ်ခြင်းသို့၊ (ဘင်ခဏာ၌ ချုပ်ခြင်းသို့) ဂစ္ဆန္တိ=ရောက်ကုန်၏၊ [ဥပါဒ်, ဌီ, ဘင် ဟူသော ခဏသုံးပါး၌ ဝေဒနာတို့၏ဖြစ်ပုံ, တည်တံ့ပုံ, ချုပ်ပုံတို့သည် ရဟန်း၏ ဝိပဿနာဉာဏ်၌ ထင်ရှားလာကုန်၏ဟူလို]

၁။ **ဝိဒိတာ ဝေဒနာ– စသည်၌ တနည်းအဖွင့်။** ။ဘိက္ခုနော= ရဟန်းမှာ၊ ဝေဒနာ=ဝေဒနာတို့သည်၊ ဝိဒိတာ=ဝိပဿနာဉာဏ်၌ ထင်ရှားကုန်လျက်၊ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ= (အဝိဇ္ဇာအစရှိသောအကြောင်းကြောင့်) ဖြစ်ပေါ်လာကုန်၏၊ ဝိဒိတာ=လျက်၊ ဥပဋ္ဌဟန္တိ=(ခယ, ဘယ, သုညအားဖြင့်) ထင်လာကုန်၏၊ ဝိဒိတာ=လျက်၊ အဗ္ဘတ္ထံ=(အဝိဇ္ဇာစသည်တို့ ချုပ်သဖြင့်)ချုပ်ပျောက်ခြင်းသို့၊ ဂစ္ဆန္တိ=ရောက်ကုန်၏။

ဤ ဒုတိယနည်း၌ ဆိုလိုရင်းမှာ–အဝိဇ္ဇာစသည်တို့ကြောင့် ဝေဒနာတို့၏ ဖြစ်ရပုံနှင့် အဝိဇ္ဇာစသည်တို့ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဝေဒနာတို့ချုပ်ရပုံသည် ရဟန်း၏ ဝိပဿနာဉာဏ်၌ ထင်ရှားလာ၏၊ အနိစ္စဟုနှလုံးသွင်းခြင်းကြောင့် ဝေဒနာ၏ ခယ(ကုန်ခန်းခြင်း)သဘောအားဖြင့် ထင်လာပုံသည်လည်းကောင်း, ဒုက္ခဟု နှလုံးသွင်းခြင်းကြောင့် ဝေဒနာ၏ ဘယ(ကြောက်ဖွယ်ဘေး)အားဖြင့် ထင်လာပုံသည် လည်းကောင်း, အနတ္တဟု နှလုံးသွင်းခြင်းကြောင့် သုညသည် (အတ္တမှဆိတ်သုဉ်းခြင်း) သဘောအားဖြင့် ထင်လာပုံသည်လည်းကောင်း ဝိပဿနာဉာဏ်၌ ထင်ရှားလာ သည်ဟူလို၊ သညာနှင့် ဝိတက်တို့၌လည်း ဤနည်းအတိုင်း အနက်ပေး၍ အဓိပ္ပာယ်ယူပါ။။

သညာ=သညာတို့သည်၊ ဝိဒိတာ=ကုန်လျက်၊ ဥပဋ္ဌေန္တိ ။ပ။ ဝိတက္ကာ= ဝိတက်တို့သည်၊ ဝိဒိတာ။ပ။ ဂစ္ဆန္တိ=ရောက်ကုန်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ သမာဓိဘာဝနာ[1]=ဤသမာဓိဘာဝနာသည်၊ (ဤ အရိယာတို့၏ အတွင်အထိပ်သို့ ရောက်သော ဝိပဿနာသမာဓိဘာဝနာနှင့် ထို၏အခြေခံ စျာန်သမာပတ် ဟူသော သမာဓိဘာဝနာသည်)[2] ဘာဝိတာ=သည်။ပ။သတိ သမ္မဇညာယ=ဌာ၊ သံဝတ္တတိ=၏ ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=၌၊ ဘိက္ခု=သည်၊ ပဋ္ဌသု=ငါးပါးကုန်သော၊ ဥပါဒါနက္ခန္ဓေသု= ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့၌၊ ဝါ=ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံဖြစ်သော ခန္ဓာတို့၌၊ ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿီ=ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်းကို အဖန်ဖန် ရှုလျက်၊ဝိဟရတိ= နေ၏၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ ဝိဟရတိ=နေသနည်းဟူမူ) ဣတိ=ဤသည်ကား၊ (ဤဘူတရုပ်, ဥပါဒါရုပ်သည်ကား) ရူပံ=ရုပ်တည်း၊ [တနည်း-ရူပံ=ရုပ်သည်၊ ဣတိ=ဤဘူတရုပ်, ဥပါဒါရုပ်အားဖြင့် နှစ်မျိုးနှစ်စားသောတည်း] ဣတိ=ဤသို့သော လက္ခဏာအပြားအားဖြင့်၊ (ဤသို့အဝိဇ္ဇာ, တဏှာ, ကံ, အာဟာရတည်းဟူသော အကြောင်းလေးပါးတို့၏ ဖြစ်ခြင်းရှိခြင်း လက္ခဏာနှင့် ဥပါဒ်ခဏာ၌ ရုပ်၏ဖြစ်ခြင်း လက္ခဏာဟူသော ငါးပါးသော လက္ခဏာအပြားအားဖြင့်) ရူပဿ=ရုပ်၏၊ သမုဒယော=ဖြစ်ခြင်းသည်၊ (ဟောတိ=ဖြစ်၏) ဣတိ=ဤသို့သော လက္ခဏာအပြားအားဖြင့်၊ (ဤသို့ အဝိဇ္ဇာ, တဏှာ, ကံ, အာဟာရဟူသော အကြောင်းလေးပါးတို့ နောက်ထပ်မဖြစ်တော့ဘဲ အပြီးအပြတ် ချုပ်ခြင်းလက္ခဏာနှင့် ဘင်ခဏာ၌ ရုပ်၏ဖောက်ပြန်ပျက်ယွင်း ချုပ်ပျောက်ခြင်း လက္ခဏာဟူ သော ငါးပါးသော လက္ခဏာအပြားအားဖြင့်) ရူ ပဿ=ရုပ်၏၊ အတ္ထင်္ဂမော= ချုပ်ခြင်းသို့ရောက်ခြင်းသည်၊ (ဟောတိ=ဖြစ်၏)

ဣတိ=ဤသည်ကား၊ (ဤသုခ, ဒုက္ခ, သောမနဿ, ဒေါမနဿ, ဥပေက္ခာအားဖြင့် ငါးပါးသော တရားသည်ကား) ဝေဒနာ=ဝေဒနာတည်း၊ [တနည်း-ဝေဒနာ=ဝေဒနာသည်၊ ဣတိ=ဤ သုခ, ဒုက္ခစသောအားဖြင့် ငါးပါးမျှသာတည်း] ဣတိ=ဤသို့သော လက္ခဏာအပြားအားဖြင့်၊ (ဤသို့

၁။ **အယံ သမာဓိဘာဝနာ။** ။(က) ဝေဒနာ, သညာ, ဝိတက်တို့ကို ဥပါဒ်, ဌီ, ဘင်ဟူသော ခဏအားဖြင့်လည်းကောင်း, အဝိဇ္ဇာအစရှိသော အကြောင်း အားဖြင့်လည်းကောင်း, ခယ ဘယ သုညအားဖြင့်လည်းကောင်း ထင်ရှားစွာ သိမြင်သော ဝိပဿနာနှင့် ယှဉ်သော သမာဓိဘာဝနာနှင့် (ခ) ထို သမာဓိဘာဝနာ၏ အခြေခံစျာန်သမာပတ် ဟူသော သမာဓိဘာဝနာ ဖြစ်သည်။

ဣမ သမာဓိဘာဝနာတိ သိခါပတ္တာ အရိယာနံ ဝိပဿနာသမာဓိဘာဝနာ, တသာ ပါဒကဘူတာ စျာနသမာပတ္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဒီ, ပါထိဝဂ်ဋ္ဌကာ၊ ၂၂၀။

အဝိဇ္ဇာ, တဏှာ, ကံ, ဖဿဟူသော အကြောင်းလေးပါးတို့၏ ဖြစ်ခြင်းရှိခြင်း လက္ခဏာနှင့် ဥပါဒ်ခဏာ၌ ဝေဒနာ၏ဖြစ်ခြင်း လက္ခဏာဟူသော ငါးမျိုးသော လက္ခဏာအပြားအားဖြင့်) ဝေဒနာယ= ဝေဒနာ၏ ၊ သမုဒယော=ဖြစ်ခြင်းသည်၊ (ဟောတိ=ဖြစ်၏) ဣတိ=ဤသို့သော လက္ခဏာအပြားအားဖြင့် (ဤသို့အဝိဇ္ဇာ, တဏှာ, ကံ, ဖဿဟူသော အကြောင်းလေး ပါးတို့ နောက်ထပ်ဖြစ်ခြင်းမရှိသော အပြီးအပြတ် ချုပ်ခြင်းလက္ခဏာနှင့် ဘင်ခဏာ၌ ဝေဒနာ၏ ဖောက်ပြန်ပျက်ယွင်းချုပ်ပျောက်ခြင်း လက္ခဏာဟူသော ငါးပါးသော လက္ခဏာအပြားအားဖြင့်) ဝေဒနာ့ယ=ဝေဒနာ၏ ၊ အတ္ထင်္ဂမော=ချုပ်ခြင်းသည်၊ (ဟောတိ)

ဣတိ=ဤသည်ကား၊ (ဤ ရူပသညာ, သဒ္ဒသညာ, ဂန္ဓသညာ, ရသသညာ, ဖောဋ္ဌဗ္ဗသညာ, ဓမ္မသညာအားဖြင့် ခြောက်ပါးသောတရားသည်ကား) သညာ=သညာတည်း [တနည်း—သညာ=သညာသည်၊ ဣတိ=ဤ ရူပသညာ စသောအားဖြင့် ခြောက်ပါးမျှသာတည်း] ဣတိ=ဤသို့သော လက္ခဏာအပြားအားဖြင့်၊ (ဤသို့ အဝိဇ္ဇာ, တဏှာ, ကံ, ဖဿဟူသော အကြောင်းလေးပါးတို့၏ဖြစ်ခြင်းရှိခြင်းလက္ခဏာနှင့် ဥပါဒ်ခဏာ၌ သညာ၏ ဖြစ်ခြင်း လက္ခဏာအားဖြင့် ငါးမျိုးသော လက္ခဏာအပြားအားဖြင့်) သညာယ= သညာ၏ ၊ သမုဒယော=ဖြစ်ခြင်းသည်၊ (ဟောတိ) ဣတိ=အားဖြင့်၊ (ဤသို့ အဝိဇ္ဇာ, တဏှာ, ကံ, ဖဿဟူသော အကြောင်းလေးပါးတို့ နောက်ထပ်ဖြစ်ခြင်းမရှိသော အပြီးအပြတ် ချုပ်ခြင်းလက္ခဏာနှင့် ဘင်ခဏာ၌ သညာ၏ ဖောက်ပြန်ပျက်ယွင်း ချုပ်ပျောက်ခြင်းလက္ခဏာဟူသော ငါးပါးသောလက္ခဏာ အပြားအားဖြင့်) သညာယ= သညာ၏ ၊ အတ္ထင်္ဂမော=သည် (ဟောတိ)

ဣတိ=ဤသည်တို့ကား (ဤဝေဒနာသညာမှ ကြွင်းကျန်သော စေတသိက်ငါးဆယ်တို့သည်ကား) သခ်ါရာ=သခ်ါရတို့တည်း၊ [တနည်း—သခ်ါရာ= သခ်ါရတို့သည်၊ ဣတိ=ဤ ဝေဒနာသညာမှ တပါးသော စေတသိက် ငါးဆယ်တို့သာတည်း] ဣတိ=ဤသို့သော လက္ခဏာအပြားအားဖြင့် (ဤသို့ အဝိဇ္ဇာ, တဏှာ, ကံ, ဖဿဟူသော အကြောင်းလေးပါးတို့၏ ဖြစ်ခြင်းရှိခြင်း လက္ခဏာနှင့် ဥပါဒ်ခဏာ၌ သခ်ါရတို့၏ ဖြစ်ခြင်း လက္ခဏာအားဖြင့် ငါးမျိုးသော လက္ခဏာအပြားအားဖြင့်) သခ်ါရာနံ= သခ်ါရတို့၏ ၊ သမုဒယော=သည်၊ (ဟောတိ) ဣတိ=ဖြင့်၊ (ဤသို့ အဝိဇ္ဇာ, တဏှာ, ကံ, ဖဿဟူသော အကြောင်းလေးပါးတို့ နောက်ထပ်မဖြစ်တော့ဘဲ အပြီးအပြတ် ချုပ်ခြင်းလက္ခဏာနှင့် ဘင်ခဏာ၌ သခ်ါရတို့၏ ဖောက်ပြန်ပျက်ယွင်း ချုပ်ပျောက်ခြင်း လက္ခဏာဟူသော ငါးမျိုးသော လက္ခဏာအပြားအားဖြင့်) သခ်ါရာနံ=တို့၏ ၊ အတ္ထင်္ဂမော=သည်၊ (ဟောတိ)

ဣတိ=ဤသည်ကား၊ (ဤလောကီစိတ် ၈၁-ပါ:သည်ကား) ဝိညာဏ်=ဝိညာဏ်တည်း၊ [တနည်း-ဝိညာဏ်=ဝိညာဏ်သည်၊ ဣတိ=ဤစက္ခုဝိညာဏ်, သောတဝိညာဏ် အစရှိသော လောကီစိတ် ၈၁-ပါ:မျှသာတည်း] ဣတိ=ဖြင့်၊ (ဤသို့ အဝိဇ္ဇာ, တဏှာ, ကံ, နာမ် ရူပ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်း:ရှိခြင်း: လက္ခဏာနှင့် ဥပါဒ်ခဏာ၌ ဝိညာဏ်၏ ဖြစ်ခြင်း:လက္ခဏာဟူသော ငါ:မျိုး: သော လက္ခဏာအပြား:အား:ဖြင့်) ဝိညာဏဿ= ဝိညာဏ်၏၊ သမุဒယော= သည်၊ (ဟောတိ) ဣတိ=ဖြင့်၊ (ဤသို့ အဝိဇ္ဇာ, တဏှာ, ကံ, နာမ်ရူပ်တို့ နောက်ထပ်မဖြစ်တော့ဘဲ အပြီ:အပြတ် ချုပ်ခြင်:လက္ခဏာနှင့် ဘင်ခဏာ၌ ဝိညာဏ်၏ ဖောက်ပြန်ပျက်ယွင်: ချုပ် ပျောက်ခြင်:လက္ခဏာဟူသော ငါ:ပါ:သောလက္ခဏာအပြား:အား:ဖြင့်) ဝိညာဏဿ=ဝိညာဏ်၏၊ အတ္ထင်္ဂမော= ချုပ်ခြင်:သို့ ရောက်ခြင်:သည်၊ (ဟောတိ=၏)ဣတိ=ဤသို့၊ (ဥဒယဗ္ဗယာ နုပဿီ=လျက်၊ ဝိဟရတိ=နေ၏) [ပြန်စပ်သည်။ ဤပုဒ်တို့၏အနက်ကို ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်ပါဠိတော်၊ နှာ၊ (၅၃) ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၃(၂၆၆-၇) ဒီ, မဟာဝဂ္ဂ (၅၃-၃၇၃)တို့နှင့် ယင်:တို့၏ ဋီကာ အဖွင့်တို့ကို ကြည့်၍အနက်ပေ:သည်]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ သမာဓိဘာဝနာ=ဤ သမာဓိ ဘာဝနာသည်၊ ဝါ= ဤဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါ:ပါ:တို့၌ ဖြစ်ခြင်:ယျက်ခြင်:ကိုရှုသော ဝိပဿနာ ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော သမာဓိဘာဝနာသည်၊ ဘာဝိတာ။ပ။ သံဝတ္တတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သမာဓိဘာဝနာ= သမာဓိဘာဝနာတို့သည်၊ ဣမာ စတသော= တို့တည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန=နောက်ထပ် ဆိုဖွယ်ရှိသေ:သည်ကား၊ ဣဒဏ္ဍ= ဤဖလသမာပတ်ကိုပင်၊ [အာသဝါနံ ခယာယ-ဟု ဟောတော်မူခဲ့သော အရဟတ္တဖိုလ်ပင်တည်:] သန္ဓာယ=ရည်ရွယ်၍၊ မေ=ငါသည်၊ ပါရာယနေ= ပါရာယနတရား:နှာ ရသေ့အစည်:အဝေ:၌၊ [ပါရာယနေ မေတ္တေယျပဉ္ဇေတိ ပါရာယနသမာဂမမှီ မေတ္တေယျမာဏဝသ ပဉ္ဇေ။ အဂုံတွေ့ရ်၏ အဋ္ဌကထာ၊ တ-၁၃၂] ပုဏ္ဏကပဉ္ဇေ= ပုဏ္ဏကလုလင်၏ အမေး:ပုစ္ဆာခန်:၌၊ "သခ်ါယ လောကသို့ ။ပ။ ဗြူမိတိ= သခ်ါယ လောကသို့ ။ပ။ ဗြူမိ"ဟူ သော၊ ဧတံ= ဤတရား:ကို၊ ဘာသိတံ=ဟောကြား:တော်မူအပ်ပြီ။

လောကသို့=သတ္တလောကဌ်၊ ပရောပရာနိ (ပရ+သြပရာနိ)=မြတ်ကုန်, ယုတ်ကုန်သော သူတပါ:အတ္တဘော,မိမိအတ္တဘောတို့ကို၊ သခ်ါယ=ဉာဏ်ဖြင့် သိ၍၊ ဝါ=ဉာဏ်ဖြင့် သိခြင်:ကြောင့်၊ ယသ=အကြင် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏၊ (သန္တာနေ= စိတ်အစဉ်၌) လောကေ= သတ္တလောကဌ်၊ ကုဟိဋိ=မည်သည့် ခန္ဓာ, အာယတန, ဓာတ်, အာရုံတပါ:တလေ၌မျှ၊ ဣဋ္ဌိတံ= လှုပ်လှုပ်ရှား:ရှား: ဖြစ်တတ်သော တဏှာဒိဋ္ဌိသည်၊ နတ္ထိ=မရှိ၊ သော=ထိုရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည်၊

သန္ဓော=ကိုယ်လေးသောခပ်သိမ်း အေးငြိမ်းပြီးသည်၊ ဝိဂ္ဂမော=အမျက်ဒေါသဟူသော အခိုးမရှိသည်၊ အနိဿော(နိ+ဣဿော)=ရာဂစသော မကောင်းမှုမရှိသည်၊ နိရာသော=တောင့်တတွယ်တာသော တဏှာမရှိသည်။(ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ဧတိ ဧရံ=ပဋ္ဌိသန္ဓေနေခြင်း အိုခြင်းကို၊ အတာရိ=ကျော်လွန်တော်မူပြီ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဟံ=ငါသည်) ဗြူမိ= ဟောတော်မူ၏၊ ဣတိ (အဝေါစ) ပဌမံ။

၂– ပဌမဗျာကရဏသုတ်

၄၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပဌမဗျာကရဏာနိ=ဖြေဆိုဖွယ်ရာ ပြဿနာတို့သည်၊ ဣမာနိ စတ္တာရိ=ဤလေးမျိုးတို့တည်း၊ စတ္တာရိ=လေးမျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမာနိ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧကံသဗျာကရဏီယော=ဧကန်တကယ်ဖြေဆိုသင့်သော်၊ ပညော=ပြဿနာသည်၊ အတ္ထိ=ရှိ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝိဘဇ္ဇဗျာကရဏီယော=အမျိုးမျိုး ခွဲဝေ၍ ဖြေဆိုသင့်သော၊ ပညော=သည်၊ အတ္ထိ=ရှိ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပဋိပုစ္ဆာဗျာကရဏီယော၊ ပြန်မေး၍ ဖြေဆိုသင့်သော ။ပ။ ဌပနီယော=မဖြေဆိုဘဲ ထားသင့်သော၊ ပညော=သည်၊ အတ္ထိ။ပ။

ဧကံသဝစနံ= ဧကန်တကယ် ဖြေဆိုသင့်သော၊ ဧကံ=တမျိုးသော ပြဿနာသည်၊ (အတ္ထိ=၏) ဝိဘဇ္ဇဝစနံ=ခွဲဝေ၍ ဖြေဆိုသင့်သော၊ အပရံ= နောက်တမျိုးသော ပြဿနာသည်၊ (အတ္ထိ) တတိယံ= သုံးခုမြောက်ပြဿနာကို၊ ပဋိပုစ္ဆေယျ=ပြန်၍မေးရမည်၊ ဝါ=ပြန်မေး၍ ဖြေဆိုရမည်၊ စတုတ္ထံ ပန= လေးခုမြောက် ပြဿနာကိုကား၊ ဌာပယေ= မဖြေဆိုဘဲ ရပ်တန့်ထားရမည်၊ ဝါ= ရပ်တန့်ထားသင့်၏။

ယော=အကြင်ရဟန်းသည်၊ တေသံ=ထိုပြဿနာလေးမျိုးတို့၏၊ တတ္ထ တတ္ထ=ထိုထို မေးမြန်းထားအပ်သော နေရာဌာနဿ၊ အနုဓမ္မတံ=ပြဿနာအားသင့်လျော်သော အဖြေသောကို၊ ဇာနာတိ=သိ၏၊ တထာဝိဓံ=ထိုသို့သောရှိသော၊ ဘိက္ခုံ=ရဟန်းကို၊ စတုပဌသ= လေးမျိုးသော ပြဿနာ၌၊ ကုသလော= လိမ္မာကျွမ်းကျင်သူဟူ၍၊ အာဟု=(ပညာရှိတို့)ဆိုကြကုန်၏။

(သော=ထိုရဟန်းသည်) ဒုရာသဒေါ= သူတပါးတို့က မတိုက်ခိုက်မညှဉ်းဆဲနိုင်သည်၊ ဒုပ္ပသဟော= သူတပါးတို့က မလွှမ်းမိုးနိုင်သည်၊ ဂမ္ဘီရော=နက်နဲသည်၊ (သီဒန္တ ရမဟာသမုဒ္ဒရာ ခုနှစ်စင်းကဲ့သို့ နက်သည်)ဝါ= တည်ကြည်ရှိုင်းနက် အသိခက်သည်၊ ဒုပ္ပဓံသိယော=မိမိအယူအဆကို သူတပါးတို့က မစွန့်လွှတ်စေနိုင်သည်၊ အထော=ထိုမှတပါး၊ အတ္ထေ စ=ကြီးပွားမှု၌လည်းကောင်း၊ အနတ္ထေ စ=မကြီးပွားမှု၌ လည်းကောင်း၊ ဝါ=ဆုတ်ယုတ်မှု၌လည်းကောင်း၊ ဥဘယတ္ထ=နှစ်မျိုးစုံ၌၊ ကောဝိဒေါ=ကျွမ်းကျင်သည်၊ ဟောတိ=၏။

ပဏ္ဍိတောဟ=ပညာရှိသည်၊ အနတ္တံ=မကြီးပွားမှုကို၊ ပရိဝဇ္ဇေတိ=ရှောင်ရှား၏၊ အတ္တံ=ကြီးပွားမှုကို၊ ဂဏှာတိ=ယူ၏၊ အတ္ထာဘိသမယာ=ကြီးပွားမှုနှင့် ပေါင်းဆုံမိခြင်းကြောင့်၊ ဝါ=ကြီးပွားမှုကို ရခြင်းကြောင့်၊ ဝါ=ကြီးပွားမှုကို ရှေ့ရှုဆုံတွေ့ ရရှိခြင်းကြောင့်၊ ဓီရော=လုံ့လဝီရိယရှိသူကို၊ ပဏ္ဍိတောတိ=ပညာရှိဟူ၍၊ ပဝုစ္စတိ=ဆိုအပ်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဒုတိယံ။

၃–ပဌမကောဓဂရုသုတ်

၄၃။ [စာပိုဒ်(၅)အနုသောတသုတ်လည်းကြည့်] ကောဓဂရု=အမျက်ဒေါသဟူသော အလေးဂရုပြုဖွယ်ရှိသော၊ [ကောဓော ဂရု ဂရုကာတဗ္ဗော ယသ္သာတိ ကောဓဂရု]ဝါ=အမျက်ဒေါသကို အရေးပေး အလေးထားသော၊ ဝါ=အမျက်ဒေါသ အားကြီးသော၊ နု သဒ္ဓမ္မဂရု=သူတော်ကောင်းတရားဟူသော အလေးဂရုပြုဖွယ်ရှိသည် မဟုတ်သော၊ ဝါ=သူတော်ကောင်းတရားကို အလေးဂရုမပြုသော၊ (ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း) မက္ခဂရု=သူတပါးဂုဏ်ကျေးဇူးကို ချေဖျက်ခြင်းဟူသော အလေးဂရုပြုဖွယ်ရှိသော၊ ဝါ=သော၊ နု သဒ္ဓမ္မဂရု=သော၊(ပုဂ္ဂလော=လည်းကောင်း) လာဘဂရု=ပစ္စည်းလာဘ်ဟူသော အလေးဂရုပြုဖွယ်ရှိသော၊ နု သဒ္ဓမ္မဂရု=သော၊ (ပုဂ္ဂလော=လည်းကောင်း) သက္ကာရဂရု=ရိုသေသမှု ကောင်းစွာပြုစုခံရမှုဟူသော အလေးဂရုပြုဖွယ်ရှိသော၊ နု သဒ္ဓမ္မဂရု=သော၊ (ပုဂ္ဂလော=လည်းကောင်းတည်း) ။ပ။ သဒ္ဓမ္မဂရု=သူတော်ကောင်းတရားဟူသော အလေးဂရုပြုဖွယ်ရှိသော၊ ဝါ=သူတော်ကောင်းတရားကို အလေးဂရုပြုသော၊ နု ကောဓဂရု=အမျက်ဒေါသဟူသော အလေးဂရုပြုဖွယ်ရှိသည် မဟုတ်သော၊ (ပုဂ္ဂလော=လည်းကောင်း) ။ပ။

ကောဓမက္ခဂရူ=အမျက်ထွက်ခြင်း, သူတပါးဂုဏ်ကို ချေဖျက်ခြင်းဟူသော အလေးဂရုပြုဖွယ် ရှိကုန်သော၊ လာဘသက္ကာရဂါရဝါ=ပစ္စည်းလာဘ်ရခြင်း, ရိုသေသမှု ကောင်းစွာပြုစုခံရခြင်း၌ အလေးဂရုပြုတတ်သူ၏ အဖြစ်ရှိကုန်သော၊ တေ ဘိက္ခူ=ထိုရဟန်းတို့သည်၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေသိတေ=မြတ်စွာဘုရား ဟောကြားတော်မူအပ်သော၊ ဓမ္မေ=တရားတော်၌၊ နု ဝိရူဟန္တိ=မပေါက်ပွား မစည်ကားနိုင်ကုန်။

ယေ စ=အကြင်ရဟန်းတို့သည်ကား၊ သဒ္ဓမ္မဂရုနော=သူတော်ကောင်းတရားဟူသော အလေးဂရုပြုဖွယ်ရှိကုန်လျက်၊ ဝိဟံသု စ=ရှေးကလည်း နေခဲ့ကြကုန်ပြီ၊ ဝိဟရန္တိ စ=ယခုလည်း နေကြကုန်ဆဲ၊ တေ=ထိုရဟန်းတို့သည်သာ၊ ဝေ=စင်စစ်၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေသိတေ=သော၊ ဓမ္မေ=၌၊ ဝိရူဟန္တိ=

ပေါက်ပွားစည်းကားကုန်၏၊ ဝါ=အမြစ်စွဲပွား သဒ္ဓါတရားဖြင့် လူပ်ရှားမယိုင်မြဲခိုင်တည်တံ့ကုန်၏၊ ဣတိ (အဝေါစ) တတိယံ။

၄–ဒုတိယကောဓရသုတ်

၄၄။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အသဒ္ဓမ္မာ=သူယုတ်မာတို့၏ တရားတို့သည်၊ ဣမေ စတ္တာရော=ဤလေးပါးတို့တည်း ။ပ။ ကောဓဂရတာ=စိတ်ဆိုးခြင်းဟူသော အလေးဂရပြုဖွယ်ရှိသူ၏ အဖြစ်လည်းကောင်း၊ ဝါ=စိတ်ဆိုးခြင်းဌ အရေးယေး အလေးထားခြင်းလည်းကောင်း၊ နဿဒ္ဓမ္မဂရတာ= သူတော်ကောင်းတရားဟူသော အလေးဂရပြုဖွယ်ရှိသည် မဟုတ်သူ၏ အဖြစ်လည်းကောင်း၊ ဝါ=သူတော်ကောင်းတရားဌ အလေးဂရမပြုခြင်း လည်းကောင်း၊ မက္ခဂရတာ= သူတပါးဂုဏ်ကျေးဇူးကို ချေဖျက်ခြင်းဟူသော အလေးဂရပြုဖွယ်ရှိသူ၏ အဖြစ်လည်းကောင်း၊ နဿဒ္ဓမ္မဂရတာ=လည်းကောင်း ။ပ။ သက္ကာရဂရတာ= လည်းကောင်း၊ နဿဒ္ဓမ္မဂရတာ=လည်းကောင်း၊ (ဣတိ=ဤသည်တို့တည်း) ။ပ။ သဒ္ဓမ္မာ=သူတော်ကောင်းတရားတို့သည်၊ ဣမေ စတ္တာရော။

ကောဓမက္ခဂရ=စိတ်ဆိုးခြင်း, သူတပါးဂုဏ်ကျေးဇူးကို ချေမှုန်းဖျက်ဆီးခြင်းဟူသော အလေးဂရပြုဖွယ်ရှိသော၊ လာဘသက္ကာရဂါရဝေါ=... အဖြစ်ရှိသော၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ သုခေတ္တေ=ကောင်းသောလယ်မြေ၌၊ ပူတိဗီဇံ= ပုပ်ဆွေးသော မျိုးစေ့သည်၊ နဝိရူဟတိ ဣဝ=မပေါက်ပွားမစည်းကားသကဲ့သို့၊ (တထာ=ထို့အတူ) သဒ္ဓမ္မေ=သူတော်ကောင်းတရားတော်၌၊ နဝိရူဟတိ= မပေါက်ပွား မစည်းကားနိုင်။

ယေ စ=အကြင်ရဟန်းတို့သည်ကား၊ သဒ္ဓမ္မဂရနော=ကုန်လျက် ။ပ။ တေ=ထိုရဟန်းတို့သည်သာ၊ ဝေ=စင်စစ်၊ သေ္ဟာနွယာ=ရေမြေ အစိုအစေးဓာတ်သို့ အစဉ်လိုက်ကုန်သော၊ [အနုယန္တီတိ အနွယာ၊ သေ္ဟာ အနွယာ သေ္ဟာနွယာ] ဝါ=ရေမြေ အစိုအစေးဓာတ်သည် အစဉ်လိုက်အပ်ကုန်သော၊ [အနုယာယန္တိ အနုဂစ္ဆိယန္တီတိ အနွယာ၊ သေ္ဟဟေန အနွယာ သေ္ဟာနွယာ] ဩသဓာ=ဆေးပင်တို့သည်၊ ဝိရူဟန္တိ ဣဝ=ပေါက်ပွားစည်းကားကုန်သကဲ့သို့၊ (တထာ=ထို့အတူ) ဓမ္မေ=သူတော်ကောင်းတရားတော်၌၊ ဝိရူဟန္တိ=ပေါက် ပွားစည်းကားကုန်၏၊ [သေ္ဟာ+အနွယာ=ဣဝ] ။ပ။ စတုတ္ထံ။

၅–ရောဟိတသုတ်

၄၅။ [စာပိုဒ် (၂.) ပဌမဥ္စရဝေလသုတ်လည်းကြည့်] အထ ခေါ=ဌ၊ ရောဟိတဿော=ရောဟိတသမည်သော၊ ဒေဝပုတ္တော=နတ်သားသည်၊ အဘိက္ကန္တာယ=အလွန်နှစ်သက်အပ် ကောင်းမြတ်သော၊ ဝါ=ညဉ့်ဦးယာမ်ကို ကျော်လွန်ပြီးသော၊ ရတ္တိယာ=ညဉ့်သန်းခေါင်ဌ၊ ဝါ=ညဉ့်အလယ်ပိုင်း

မ၏ မယာမ်၌၊ [ဒုတိယအကြိမ်ရိုက်၊ ပထမတွဲနိဿယ၊ နှာ-၅၉၇၊ တိကနိပါတ် စာပိုဒ် (၁၂၈) ဟတ္ထကသုတ်လည်းကြည့်] အဘိက္ကန္တ ဝဏ္ဏော=အလွန်နှစ်သက်ဖွယ် တင့်တယ်သော ကိုယ်အရေ အဆင်းရောင်ရှိသည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ကေဝလကပ္ပံ=ပတ်လုံးဝန်းကျင် ကုန်စင်အောင်၊ ဝါ=အားလုံးလောက်နီးပါးဖြစ်သော၊ ဧတဝန်=ဧတဝန်ကျောင်းတိုက်ကို၊ သြဘာသေတ္တာ=(ကိုယ်အရောင်, တန်ဆာရောင်တို့ဖြင့်) ထွန်းလင်းစေ၍၊ ယေန=အကြင်အရပ်၌၊ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိတော်မူ၏) တေန=ထိုအရပ်၌၊ ဝါ=ထိုအရပ်သို့၊ ဥပသင်္ကမိ=ရောက်လာ၏၊ ဝါ=ရောက် လာပြီ၊ ဝါ=သွား၏၊ ဝါ=သွားပြီ၊ ဥပသင်္ကမိတ္တာ=ရောက်လာပြီး၍၊ ဝါ=သွားပြီး၍၊ ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာဘုရားကို၊ အဘိဝါဒေတ္တာ=ရှိသေစွာရှိခိုးပြီး၍၊ ဧကမန္တံ=၌၊ အဋ္ဌာသိ=ရပ်ပြီ၊ ဧကမန္တံ=၌၊ ဋ္ဌိတော=ရပ်ပြီးသော ။ပ။ ဘဂဝန္တံ=ကို၊ ဧတံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစ=လျှောက်ပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အဝေါစ=လျှောက်သနည်းဟူမူ)

ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား၊ ယတ္ထ=အကြင် လောက၏ အဆုံး၌၊ (အကြင် စကြဝဠာလောက၏ အဆုံးဟု အသိအမှတ်ပြုအပ်သော တနေရာ၌) နဇာယတိ=မဖြစ်၊ ဝါ=ပဋိသန္ဓေမနေ၊ နဇီယတိ=မအို၊ နမီယတိ=မသေ၊ နစဝတိ=ထပ်တလဲလဲ မစုတော မသေ၊ နဥပပဇ္ဇတိ=ထပ်တလဲလဲ ပဋိသန္ဓေမ၌နေ၊ ဘန္တေ=ရား၊ ဂမနေန=ခြေဖြင့်သွားခြင်းဖြင့်၊ လောကဿ=လောက၏၊ (စကြဝဠာလောက၏)သော အန္တော[1]=ထိုအဆုံးသည်၊ (ထိုအဆုံးဟု အသိအမှတ်ပြုအပ်သော နေရာသည်) ဝါ=ကို၊ ဥာတုံ ဝါ=သိခြင်းငှာ လည်းကောင်း၊ ဒဋ္ဌုံ ဝါ=မြင်ခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ ပါပုဏိတုံ ဝါ=ရောက်ခြင်း ငှာ လည်းကောင်း၊ သက္ကာ နုခေါ=တတ်နိုင်ပါမည်လော၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)

အာဝုသော=အချင်းနတ်သား၊ ယတ္ထ=အကြင်လောက၏ အဆုံး၌၊ (အကြင် သင်္ခါရလောက၏ အဆုံးဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်၌) နဇာယတိ ။ပ။ နဥပပဇ္ဇတိ=နေ၊ ဂမနေန=ခြေဖြင့်သွားခြင်းဖြင့်၊ လောကဿ=လောက၏၊ (သင်္ခါရလောက၏) တံ အန္တံ=ထိုအဆုံးကို၊ (ထိုအဆုံးဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်ကို) ဥာတေယျန္တိ=သိအပ် သိနိုင်၏ဟူ၍၊ ဒဋ္ဌေယျန္တိ=မြင်အပ် မြင်နိုင်၏ ဟူ၍၊

---

[1] **သက္ကာ အန္တော ဥာတုံ။** ။သက္ကာကိုင်ခဲ့၍ အန္တောဟု ပဌမာဝိဘတ်ဖြင့်ထားသည်၊ ထိုအန္တောကို ထိုသက္ကာဟူသော နိပါတ်ပုဒ်၌ ကတ္တားအဖြစ်ဖြင့် စပ်ပြီးလျှင် ဥာတုံ စသည်၌မူ ကံအဖြစ်ဖြင့် (အဓိပ္ပာယ်ရရုံမျှ) စပ်ပါ၊ နဲ သက္ကာ အတ္ထော ဝိညာတဝေ-ဟူသော ဌီကာကျော်ပဏာမပါဠိနှင့် ဗုဒ္ဓါနံ ဒေဝိတသ နဲ သက္ကာ ကေနစိ အန္တရာယော ကာတုံ-စသည်တို့၌ကဲ့သို့ မှတ်ပါ။

ပတ္တေယျန္တိ=ရောက်အပ် ရောက်နိုင်၏ဟူ၍၊ အဟံ=ငါဘုရားသည်၊ နု ဝဒါမိ=မဆို၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)

ဘဂ္ဂေ=အရှင်ဘုရား၊ အစ္ဆရိယံ[1]=လက်ဖျစ်ခတ်တီး အံ့ချီးထိုက်ပါပေစွာ၊ ဘဂ္ဂေ=ရား၊ အဗ္ဘုတံ=မဖြစ်ဖူးမြဲ ထူးကဲစွာ ဖြစ်ပါပေစွာ၊ ဘဂ္ဂေ=ရား၊ ဘဂဝတာ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ "ယတ္ထ ခေါ အာဝုသော ॥ပ॥ ဝဒါမိတိ= ယတ္ထ ခေါ အာဝုသော ॥ပ॥ ဝဒါမိ"ဟူသော၊ ဣဒံ=ဤစကားကို၊ ယာဝ= အလွန်အကဲပင်၊ သုဘာသိတံ=ကောင်းစွာ မိန့်ဆိုတော်မူအပ်ပါပေပြီ။

ဘဂ္ဂေ=မြတ်စွာဘုရား၊ ဘူတပုဗ္ဗံ=ရှေးဘ၌ ဖြစ်ခဲ့ဖူးသော အကြောင်း အရာကား၊ [တနည်း-ဘဂ္ဂေ=ရား၊ ဘူတပုဗ္ဗံ=ရှေးဘ၌ ဖြစ်ခဲ့ဖူးသော အကြောင်း အရာကို၊ ဘာသိဿာမိ=လျှောက်ထားပါဦးမည်] အဟံ=တပည့်တော်သည်၊ ဘောဇပုတ္တောဟု=မုဆိုးသား ဖြစ်သော၊ [ဘောဇပုတ္တောတိ လုဒ္ဒကော။ အဋ္ဌသာလိနီ မူလဋီကာ၊ ၂၆] ဣဒ္ဓိမာ=တန်ခိုးရှိသော၊ ဝေဟာသင်္ဂမော=ကောင်းကင်၌ သွားနိုင်သော၊ ရောဟိတဿော နာမ=ရောဟိတဿမည်သော၊ ဣသိ=ရသေ့ သည်၊ အဟောသိ=ဖြစ်ခဲ့ဖူးပါပြီ။

ဘဂ္ဂေ=ရား၊ ဒဋ္ဌဓမ္မာ=ခိုင်ခံ့သော လေးရှိသော၊ (ဒဋ္ဌံ ထိရံ ဓနု ယဿာတိ ဒဋ္ဌဓနော။ "ဓနုမှာ စ"သုတ်ဖြင့် အာပစ္စည်းသက်၍ ဓနွကို ဓမ္မပြု။ နဝကနိပါတ်စာပိုဒ် (၃၈)၌လည်းကြည့်] သိက္ခိတော=၁၂-နှစ်ပတ်လုံး သင်ယူအပ်ပြီးသော လေးအတတ်ရှိသော၊ [သဗ္ဗာတာ သိက္ခာ ဓနုသိပ္ပံ ယဿာတိ သိက္ခိတော] ဝါ=၁၂-နှစ်ပတ်လုံး လေးအတတ်ကိုသင်ယူပြီးသော၊ [ဓနုသိပ္ပံ အသိက္ခိတိ သိက္ခိတော] ကတဟတ္ထော=အလေ့အကျင့် ပြုအပ်ပြီးသော လက်ရှိသော၊ [ကတော ပရိစိတော ဟတ္ထော ယေနာတိ ကတဟတ္ထော= တစ်ဥသဘ ကွာဝေးသော အရပ်၌ရှိသော သားမြီးဖျားကို မှန်အောင်ပစ်နိုင် လောက်သည်အထိ လေ့ကျင့်အပ်ပြီးသော လက်ရှိသော]

ကတူပါသနော=(ပြုပွဲပြုင်ပွဲတို့၌) ပြုအပ်ပြီးသော မြားပစ်အတတ် ရှိသော၊ [ကတံ ဒဿိတံ ဥပါသနံ သရက္ခေပေါ ယေနာတိ ကတူပါသနော] ဓနုဂ္ဂဟော=လေးဆရာသည်၊ လဟုကေန=ပေါ့ပါ.သော၊ အသနေန=မြားဖြင့်၊

၁။ **အစ္ဆရိယံ ဘဂ္ဂေ။** ။လောက၏အဆုံးဟူသော သာမညစကား၌ နတ်သားက စကြဝဠာဟူသော သြကာသလောက၏ အဆုံးကို ရည်ရွယ်၍မေး၏၊ မြတ်စွာဘုရားကမူ သခါရလောက၏အဆုံးကိုရည်ရွယ်၍ ဖြေဆိုတော်မူ၏၊ ထိုသို့ ရည်ရွယ်ပုံ မတူသော်လည်း နတ်သားသည် မိမိ၏ မေးခွန်းနှင့် ကိုက်ညီသော အဖြေဟု ထင်မှတ်ကာ အလွန်ဝမ်းမြောက်စွာဖြင့် "အစ္ဆရိယံ"စသော ကောင်းချီး သြဘာစကား လျှောက်ထားလေသည်။

အပ္ပကသိရေန=မခက်ခဲသောအားဖြင့်၊ တိရိယံ=ဖီလာကန့်လန့်အားဖြင့်၊ တာလစ္ဆာယံ=ထန်းပင်အရိပ်ကို၊ (တတောင်ထွာမျှသာရှိသော ထန်းပင်အရိပ်ကို) အတိပါတေယျ သေယျထာပိ နာမ=ကျော်ဖြတ်သွားစေနိုင်သကဲ့သို့၊ တသ မယံ=ထိုတပည့်တော်၏၊ ဧဝရူပေါ=ဤသို့သဘောရှိသော၊ (ထန်းပင်ရိပ်ကို ဖီလာကန့်လန့် မြားဖြတ်သန်းသွားသည့် အချိန်ပိုင်းအတွင်းမှာပင် စကြဝဠာတစ်ခုကို ကျော်လွန်အောင် ဖြတ်သန်းသွားနိုင်ခြင်းသဘောရှိသော) ဧဝေါ=လျင်မြန်ခြင်းသည်၊ အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ။

ဘန္တေ=ရား၊ ပုရတ္ထိမာ=အရှေ့,အရပ်၌ဖြစ်သော၊ သမုဒ္ဒါ=သမုဒ္ဒရာမှ၊ ပစ္ဆိမာ=အနောက်အရပ်၌ဖြစ်သော၊ သမုဒ္ဒေါ=သမုဒ္ဒရာသည်၊ (ဒူရေ သေယျထာပိ နာမ=ဝေးကွာသကဲ့သို့) တသ မယံ=၏၊ ဧဝရူပေါ=ဤမျှလောက် ဝေးကွာခြင်းသဘောရှိသော၊ ပဒဝိတိဟာရော=ခြေလှမ်းသည်၊ အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ၊ [ပဒသ=ခြေကို၊ ဝိတိဟာရော=ကျော်လွှားဆောင်ယူခြင်းတည်း၊ ဝါ=လှမ်းခြင်းတည်း]

ဘန္တေ=ရား၊ ဧဝရူပေန=ဤသို့ သဘောရှိသော၊ ဧဝေန စ=လျင်မြန်ခြင်းနှင့်လည်းကောင်း၊ ဧဝရူပေန=သော၊ ပဒဝိတိဟာရေန စ=ခြေလှမ်းနှင့်လည်းကောင်း၊ သမန္နာဂတသ=ပြည့်စုံသော၊ တသ မယံ=ထိုတပည့်တော်မှာ၊ ဧဝရူပ=ဤသို့ သဘောရှိသော၊ ဣဒ္ဓိဂတ=အလိုဆန္ဒသည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇိ=ဖြစ်ပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်အလိုဆန္ဒသည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ) အဟံ=ငါသည်၊ ဂမနေန=ခြေဖြင့်သွားခြင်းဖြင့်၊ လောကသ=စကြဝဠာလောက၏၊ အန္တံ=အဆုံးသို့၊ ပါပုဏိဿာမိ=ရောက်လိမ့်မည်၊ ဣတိ=ဤသို့သော အလိုဆန္ဒသည်၊ (ဥပ္ပဇ္ဇိ=ဖြစ်ပြီ)

ဘန္တေ=ရား၊ သော အဟံ=ထိုတပည့်တော်သည်၊ အသိတ, ပီတ, ခါယိတ, သာယိတာ=စားခြင်း, သောက်ခြင်း, ခဲဖွယ်ခဲခြင်း, လျက်ခြင်းတို့ကို၊ အညတြ ဧဝ=ကြဉ်ဖယ်ထား၍သာလျှင်၊ ဥစ္စာရပဿာဝကမ္မာ=ကျင်ကြီးကျင်ငယ်စွန့်ခြင်းကို၊ အညတြ ဧဝ=လျှင်၊ နိဒ္ဒါကိလမထပဠိဝိနောဒနာ=အိပ်ခြင်း, ပင်ပန်းမှုဖြေဖျောက်ခြင်းကို၊ အညတြ ဧဝ=လျှင်၊ ဝဿ သတာယုကော=အနှစ်တရာ အသက်ရှိသည်၊ ဝဿသတဇီဝီ=အနှစ်တရာ အသက်ရှည်သည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ဝဿသတံ=အနှစ်တစ်ရာပတ်လုံး၊ ဂန္တွာ=စကြဝဠာခရီးကိုသွား၍၊ ဝါ=သွားသော်လည်း၊ လောကသ=စကြဝဠာ လောကအပေါင်း၏၊ အန္တံ=အဆုံးနေရာသို့၊ အပ္ပတ္တွာဝ=မရောက်မူ၍သာလျှင်၊ အန္တရာ ယေव=အကြားကာလ၌သာလျှင်၊ ကာလကံတော=ကွယ်လွန်ခဲ့ပါပြီ ။ပ။

[နု စာဟ် အာဝုသော အပ္ပတ္တာဝ စသည်ကို အနက်ပေးအုံ့] အာဝုသော=အချင်းနတ်သား၊ စ=ထို့အပြင်၊ ဝါ=ပြီးတော့၊ လောကသ=သခ်ါရလောကၿ၊ အန္ဓ=အဆုံးဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်သို့၊ အပ္ပတ္တာဝ=မရောက်သေးဘဲ သာလျှင်၊ ဒုက္ခသ=ဝဋ်ဒုက္ခၿ၊ အန္ဓကိရိယ=အဆုံးကိုပြုခြင်းကို၊ ဝါ=ကုန်ဆုံးအောင် ပြုနိုင်ခြင်းကို၊ အဟံ=ငါဘုရားသည်၊ နု ဝဒါမိ=မဆို၊ အာဝုသော=အချင်းနတ်သား၊ အပိစ=စင်စစ်သော်ကား၊ အဟံ=ငါသည်၊ သသညိမှိ=သညာနှင့်တကွဖြစ်သော၊ သမနကေ=စိတ်နှင့်တကွဖြစ်သော၊ ဗျာမမတ္တေ=တလံ အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ ဣမသ္မိံ ယေဝ ကဠေဝရေ=ဤခန္ဓာကိုယ် အတွင်းဘာ၌သာလျှင်၊ လောကဉ္စ=လောကဟူသော ဒုက္ခသစ္စာကို လည်းကောင်း၊ လောကသမุဒယဉ္စ=လောကဟူသော ဒုက္ခသစ္စာၿ ဖြစ်ကြောင်း တဏှာသမุဒယသစ္စာကို လည်းကောင်း၊ လောကနိရောဓံ စ= လောကဟူသော ဒုက္ခသစ္စာၿ ချုပ်ရာနိဗ္ဗာန်ဟူသော နိရောဓသစ္စာကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ= လောကဟူသော ဒုက္ခသစ္စာၿ ချုပ်ခြင်းဟူသော နိုရောဓသစ္စာကို လည်းကောင်း၊ လောကနိရောဓဂါမိနိ=လောကဟူသော ဒုက္ခသစ္စာၿ ချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ သွားရောက်ကြောင်းဖြစ်သော၊ ပဋိပဒဉ္စ=အကျင့်ဖြစ်သော မဂ္ဂသစ္စာကို လည်းကောင်း၊ ပညာယေမိ=ဟောကြားမြွက်ဖော် သိစေတော်မူ၏၊ ဣတိ= ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)

ဂမနေန=ခြေကျင်သွားခြင်းဖြင့်၊ လောကသ=သခ်ါရလောကၿ၊ အန္တော=အဆုံးဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်သို့၊ ဝါ=ကုန်ဆုံးအောင် ပြုကြောင်းနိဗ္ဗာန်သို့၊ ကုဒါစနံ=မည်သည့်အခါ၌မျှ၊ နု ပတ္တမ္ဘော=မရောက်နိုင်၊ လောကန္တ=သခ်ါရလောကၿ အဆုံးဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်သို့၊ ဝါ=သခ်ါရလောက ကုန်ဆုံးအောင် ပြုကြောင်းနိဗ္ဗာန်သို့၊ အပ္ပတ္တာ=(အရဟတ္တမဂ်ဖြင့်) မရောက်သေးမူ၍၊ ဝါ=မရောက်သေးပါဘဲ၊ ဒုက္ခာ=ဝဋ်ဒုက္ခမှ၊ ပမောစနံ=လွတ်မြောက်နိုင်ခြင်းသည်၊ နု စ အတ္ထိ=မရှိနိုင်သည်သာ။

ကြေ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့ သခ်ါရလောကၿ အဆုံးဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်သို့ မရောက်ဘဲ ဝဋ်ဒုက္ခမှ မလွတ်မြောက်နိုင်သည် အဖြစ်ကြောင့်) ဟဝေ=စင်စစ်၊ လောကဝိဒူ=လောကအားလုံးကိုသိသော၊ (ခန္ဓာ အာယတနအစရှိသော သခ်ါရလောကအားလုံးကို ဒုက္ခ, သမุဒယ, နိရောဓ, မဂ္ဂအားဖြင့် ခွဲခြားသိမြင်သော) လောကန္တဂူ=သခ်ါရလောကၿ အဆုံး နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်သော၊ ဝုသိတဗြဟ္မစရိယော=ကျင့်သုံးအပ်ပြီးသော မြတ်သော အရိယမဂ် အကျင့်ရှိသော၊ ဝါ=မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယကို ကျင့်သုံးပြီးသော၊ သမိတာဝီ= မကောင်းမှု အကုသိုလ်တို့ကို ငြိမ်းစေပြီးသော၊ ဝါ=သစ္စာလေးပါးတို့ကို

ထိုးထွင်းသိမြင်ပြီးသော၊ သုမေဓော=ကောင်းသော ပညာရှိပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ လောကဿ=သစ်ါရလောက၏၊ အန္ဓံ=အဆုံးဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်ကို၊ ဥတ္တာ=သိ၍၊ ဝါ=သိခြင်းကြောင့်၊ ဣမံ လောကဉ္စ=ဤယခု ပစ္စုပ္ပန်လောကကိုလည်းကောင်း၊ ပရံ လောကဉ္စ=နောင်တမလွန်လောကကိုလည်းကောင်း၊ န အာသိသတိ=မတောင့်တ၊ ဣတိ(အဝေါစ) ပဋ္ဌမံ။

၆–ဒုတိယရောဟိတဿသုတ်

၄၆။ အထ ခေါ=ထိုအခါ၌၊ ဘဂဝါ=သည်၊ တဿာ ရတ္တိယာ=ထိုညဉ့်၏၊ အစ္စယေန=ကုန်လွန်ရာအခါ၌၊ ဘိက္ခူ=ရဟန်းတို့ကို၊ အာမန္တေသိ=မိန့်ကြားတော်မူပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အာမန္တေသိ=ဟူမူ) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမံ ရတ္တိ=ဤညဉ့်၌ ။ပ။ ယေန=အကြင်အရပ်၌၊ အဟံ=ငါဘုရားသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိတော်မူ၏) တေန=ထို ငါဘုရားရှိတော်မူရာအရပ်၌၊ ဝါ=အရပ်သို့၊ ဥပသင်္ကမိ=ရောက်လာ၏၊ ဥပသင်္ကမိတ္မာ=ရောက်လာပြီး၍၊ မံ=ငါဘုရားကို ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝုတ္တေ=ရောဟိတဿ နတ်သားက လျှောက်ထားအပ်လသော်၊ အဟံ=သည်၊ ရောဟိတဿံ=ရောဟိတဿမည်သော၊ ဒေဝပုတ္တံ=နတ်သားကို၊ ဝါ=ဖြဟ္မာကို၊ ဧတံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစံ=မိန့်ဆိုပြီ၊ (ကိန္တိ=သို့၊ အဝေါစံ=ဟူမူ) ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝုတ္တေ=ငါဘုရားက မိန့်ဆိုအပ်လသော်၊ ရောဟိတဿော=သော၊ ဒေဝပုတ္တော=သည်၊ မံ=ငါ့ကို ။ပ။ ဆဋ္ဌံ။

၇–သုဝိဒူရသုတ်

၄၇။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သုဝိဒူရဝိဒူရာနိ=အလွန်ဝေးကွာလှ, အလွန်ဝေးကွာလှသော အရာတို့သည်၊ ဝါ=အလွန်အလွန် ဝေးကွာလှသော အရာတို့သည်၊ ဣမာနိ စတ္တာရိ=ဤလေးမျိုးတို့တည်း ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ နဘဉ္စ=ကောင်းကင်သည်လည်းကောင်း၊ ပထဝီ စ=မြေကြီးသည် လည်းကောင်း၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) ဣဒံ=ဤကောင်းကင်နှင့် မြေကြီးသည်၊ ပဌမံ=ရှေးဦးစွာသော၊ သုဝိဒူရဝိဒူရေ=အလွန်ဝေးကွာလှ, အလွန်ဝေးကွာလှသော အရာမည်၏၊ [အချင်းချင်းဆက်စပ်၍ မဖြစ်နိုင်သဖြင့် မည်သည့်နည်းနှင့်မျှ မနီးစပ်သော အရာမည်၏ဟူလို။ ဤ၌ ပဌမာသိဝိဘတ်ကို ဖြေ၍ 'ဝိဒူရေ'ဟု ရှိသည်] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သမုဒ္ဒဿ=သမုဒ္ဒရာ၏၊ သြရိမံ=ဤမှာဘက်၌ဖြစ်သော၊ တီရဉ္စ=ကမ်းသည်လည်းကောင်း၊ ပါရိမံ=ဟိုမှာဘက်၌ဖြစ်သော၊ တီရဉ္စ=ကမ်းသည်လည်းကောင်း၊ (အတ္ထိ) ဣဒံ=ဤသမုဒ္ဒရာ၏ ဤဘက်ကမ်းနှင့် ဟိုဘက်ကမ်းသည်၊ ဒုတိယံ=နှစ်ခုမြောက်သော၊ သုဝိဒူရဝိဒူရေ=ဖြစ်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယတော စ=အကြင်အရပ်မှလည်း၊ ဝေရောစနော=နေသည်၊ အဗ္ဗဒေတိ=တက်၏၊ ဝါ=ထွက်၏၊ ယတ္ထ စ=အကြင်အရပ်၌လည်း၊ (ဝေရော စနော=သည်) အတ္ထံ=ကွယ်ပျောက်ခြင်းသို့၊ ဝါ=ဝင်ခြင်းသို့၊ ဧတိ=ရောက်၏၊ ဣဒံ=ဤနေထွက်ရာအရပ်နှင့် နေဝင်ရာအရပ်သည်၊ တတိယံ=သုံးခုမြောက်သော ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သတံ=သူတော်ကောင်းတို့၏၊ ဓမ္မော စ=(၃၇)ပါးသော ဗောဓိပက္ခိယတရားသည်လည်းကောင်း၊ အသတံ=သူယုတ်မာတို့၏၊ ဓမ္မော စ=(၆၂)ပါးသော မိစ္ဆာအယူတရားသည်လည်းကောင်း၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) ဣဒံ=ဤသူတော်ကောင်းတရားနှင့် သူယုတ်မာတရားသည်၊ စတုတ္ထံ=လေးခုမြောက်သော၊ သုဝိဒူရဝိဒူရေ=မည်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သုဝိဒူရ ဝိဒူရာနိ=အရာတို့သည်၊ ဣမာနိ စတ္တာရိ=ဤလေးမျိုးတို့တည်း၊ ဣတိ(အဝေါစ)

နဘဗ္ဗ=လည်းကောင်း၊ ပထဝီ စ=လည်းကောင်း၊ ဒူရေ=ဝေးကွာလှ၏၊ သမုဒ္ဒဿ=၏၊ ပါရံ=ဟိုဘက်ကမ်းသည်၊ ဒူရေ=ဤဘက်ကမ်းမှ ဝေးကွာလှ၏၊ ယတော စ=အကြင်အရပ်မှလည်း၊ ဝေရောစနော=သည်၊ အဗ္ဗဒေတိ=ထွက်၏၊ ယတ္ထ စ=အကြင်အရပ်၌လည်း၊ ပဘင်္ကရော=အရောင်အလင်းကို ပြုတတ်သော နေသည်၊ အတ္ထံ=ဝင်ခြင်းသို့၊ ဧတိ=ရောက်၏၊ တံ=ထိုနေထွက်ရာနှင့် နေဝင်ရာ အရပ်ကို၊ ဒူရေ=ဝေးကွာ၏ဟူ၍၊ အာဟု=ဟောတော်မူကြကုန်၏၊ [တဒါဟု=တံ+အာဟု] သတံ=သူတော်ကောင်းတို့၏၊ ဓမ္မံ စ=(၃၇)ပါးသော ဗောဓိပက္ခိယတရားကို လည်းကောင်း၊ အသတံ=သူယုတ်မာတို့၏၊ ဓမ္မံ စ=(၆၂)ပါးသော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတရားကို လည်းကောင်း၊ တတော=ထိုကောင်းကင်နှင့် မြေကြီးစသည်တို့ ဝေးကွာသည်ထက်၊ ဟဝေ=စင်စစ်၊ ဒူရတရံ=သာ၍ ဝေးကွာ၏ဟူ၍၊ ဝဒန္တိ=ဟောတော်မူကုန်၏။

သတံ=သူတော်ကောင်းတို့၏၊ သမာဂမော=မိတ်ဖွဲ့ပေါင်းသင်း ဆက်ဆံခြင်းသည်၊ အဗျာယိကော[1]=မကွဲကွာ မပျက်စီးခြင်းသဘော ရှိသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ယာဝ=အကြင်မျှလောက်သော ကာလပတ်လုံး၊ (ဧဝိတံ=အသက်သည်) တိဋ္ဌေယျ[2]=တည်ရှိနေရာ၏၊ (တာဝ=ထိုအသက်တည်ရှိ နေသမျှ

၁။ **အဗျာယိက**။ ။ဗျာယ=ဝိ+အာယ။ အယနံ အာယော=ဖြစ်ခြင်း၊ နု အာယော ဗျာယော=မဖြစ်ခြင်း၊ ဝါ=ကွဲကွာပျက်စီးခြင်း၊ နု ဗျာယော အဗျာယော=မပျက်စီးခြင်း၊ အဗျာယော အသ အတ္ထိတိ အဗျာယိကော=မကွဲကွာမပျက်စီးခြင်း ရှိသော ပေါင်းသင်းဆက်ဆံမှု။

၂။ **ယာဝမ္ပိ တိဋ္ဌေယျာ** တိ ယတ္တကံ ကာလံ ဧဝိတံ တိဋ္ဌေယျ၊ တတ္တကံ ကာလံ တထေဝ ဟောတိ၊ နု ဧရတိ သပ္ပုရိသေဟိ မိတ္တဘာဝေါ။ အသိတိ ဓိပါတ်၊ မဟာသုတသောမနတ် အဋ္ဌကထာ၊(ဇာ၊ ၌၊ မ-၅၅၀)

ကာလပတ်လုံး) တဏေ=ထိုရှေးကအတိုင်း မကွဲကွာသည်သာလျှင်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏။

အသတံ=တို့၏၊ သမာဂမော=သည်၊ ခိပ္ပံ ဟိ=လျင်မြန်စွာသာလျှင်၊ ဝေတိ(ဝိ+ဧတိ)=ကွဲကွာဖျက်စီး၏၊ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ သတံ=တို့၏၊ ဓမ္မော=သည်၊ အသဇ္ဇိ=သူယုတ်မာတို့မှ၊ ဝါ=သူယုတ်မာတို့၏ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတရားမှ၊ အာရကာ=ဝေးကွာလတ္တံ၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) သတ္တမံ။

၈-ဝိဿာခသုတ်

၄၈။ တေန ခေါ ပန သမယေန=ထိုအခါ၌၊ ပဋ္ဌာလပုတ္တော=ပဋ္ဌာလပုဏ္ဏားမ၏ သားဖြစ်သော၊ အာယသ္မာဝိဿာခေါ=အရှင်ဝိဿာခသည်၊ ဥပဋ္ဌာနသာလာယံ=စည်းဝေးရာဇရပ်၌၊ ဝါ=အစည်းအဝေး ခန်းမဆောင်၌၊ ဘိက္ခူ=ရဟန်းတို့ကို၊ ဓမ္မိယာ=တရားရှိသော၊ ကထာယ=စကားဖြင့်၊ ပေါရိယာ=အကျင့်ဝတ်ပုဒ်, မယုတ်ကုံလုံ ဖြည့်စုံသော၊ [ဝါ=စကား၏ ပြေပြစ်ညက်ညော ချောမောခြင်းဟူသော အကြောင်းဂုဏ်တို့၏ ပြည့်စုံခြင်း၌ဖြစ်သော"ဟု ဋီကာဝိဂြိုဟ်နက်ဆိုနိုင်၏၊ ဋီကာ၌ "ပူရိယံ ဘဝါ"ဟု ပါဠိ၌ရှိသင့်၏၊ တိကနိပါတ် စာပိုဒ် (၂၈) ဂုထဘာဏိသုတ်အဖွင့်နှင့် ယှဉ်ကြည့်ပါလေ] ဝိဿဋ္ဌာယ[1]=သည်းခြေ, ချဲ့သလိပ်၊ မပိတ်မကပ် လွတ်လပ်ရှင်းလင်းသော၊ အနေလဂလာယ[2]=သဒ္ဓါအနက်, ပြစ်ချက်မရှိ၊ ကျကျနှံယုတ်ဟာ, ပုဒ်အကျွံရာလည်း မရှိသော၊ ဝါ=တံတွေးအပြစ်ဒေါသ မယိုကျစေသော။

အတ္ထသ=အနက် အဓိပ္ပာယ်ကို၊ ဝိညာပနိယာ=သိစေနိုင်သော၊ ပရိယာပန္နာယ=ဝင့်ဒုက္ခကင်းရာ နိဗ္ဗာန်၌ အကျုံးဝင်သော၊ အနိဿိတာယ=ဝင့်ဒုက္ခကို မမှီတွယ်သော၊ ဝါစာယ=စကားဖြင့်၊ သန္ဒဿေတိ=(နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးတို့ကို) မျက်မှောက်ထင်ထင်, ကောင်းစွာ မြင်စေ၏၊ သမာဒ

၁။ **ဝိဿဋ္ဌာ**။ ။ဝိဿဒ္ဓိယတေတိ ဝိဿဋ္ဌာ=သည်းခြေ ချဲ့သလိပ်တို့သည် စွန့်လွှတ်အပ်သော၊ ဝါ=သည်းခြေ ချဲ့သလိပ် မပိတ် မကပ်သဖြင့် လည်ချောင်း, အာခံတွင်းမှ လွတ်လပ်ရှင်းလင်းစွာ ထွက်လာသော (စကား)။

၂။ **အနေလဂလာ**။ ။နတ္ထိ ဧလ ဒေါသော ဧတိသာ ဝါစာယာတိ အနေလာ= (သဒ္ဓါအနက်အားဖြင့်) ချွတ်ယွင်းချက် အပြစ်မရှိသော စကား၊ ဂလန္တိ ပတန္တိတိ ဂလာနိ=ကျကျန်နေရစ်သော ပုဒ်အကျွံရာများ၊ နတ္ထိ ဂလာနိ ဧတိသာ ဝါစာယာတိ အဂလာ=ကျကျန်နေရစ်သော ပုဒ်အကျွံရာ မရှိသော စကား၊ အနေလာ စ သာ အဂလာစာတိ အနေလဂလာ။ (တနည်း) ဧလံ ဒေါသံ ဂလတိတိ ဧလဂလာ=တံတွေးအပြစ်ဒေါသကို ယိုချတတ်သောစကား။ နဲ့ ဧလဂလာ အနေလဂလာ။

ပေတိ=(ကုသိုလ်တရား)တို့ကို) ကောင်းစွာ လက်ခံနာယူစေ၏၊ သမုဒ္ဓေဇေတိ= (နာယူအပ်ပြီးသော တရား)တို့၌) ကောင်းစွာအားတက်ထက်မြက်စေ၏၊ သမ္မဟံသေတိ=(ရပြီးဂုဏ်ထူး ချီးကျူးပြောလျက်) စိတ်ဓာတ်အစဉ် ကြည်လင်ရွင်လန်းစေ၏။

အထ ခေါ=ထိုအခါ၌၊ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ သာယန္ဟသမယံ= ညနေချမ်းအခါ၌၊ ပဋိသလ္လာနာ=မှ၊ [ဤ စတုက္ကနိပါတ် စာပိုဒ် (၃၀) ပရိဗ္ဗာဇကသုတ်နှင့် တိကနိပါတ်စာပိုဒ် (၆၅)သရဘသုတ်ကြည့်] ဝုဋ္ဌိတောသည်၊ (ဟုတ္တာ=၍) ယေန=အကြင်အရပ်၌၊ ဥပဋ္ဌာနသာလာ=အစည်းအဝေးခန်းမဆောင်သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) တေန=ထိုအရပ်သို့၊ ဥပသင်္ကမိ=ကြွသွားတော်မူပြီ၊ ဥပသင်္ကမိတ္ဝာ=ကြွသွားတော်မူပြီး၍၊ ပညတ္တေ=ခင်းထားအပ်သော၊ အာသနေ=နေရာ၌၊ နိသီဒိ=ထိုင်နေတော်မူပြီ၊ နိသဇ္ဇ=ထိုင်နေတော်မူပြီး၍၊ ဘဂဝါ=သည်၊ ဘိက္ခူ=ရဟန်းတို့ကို၊ အာမန္တေသိ=မေးမြန်းတော်မူပြီ၊ (ကိန္တိ= အဘယ်သို့၊ အာမန္တေသိ=မေးမြန်းတော်မူသနည်းဟူမူ)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧကာ=အဘယ်ရဟန်းသည်၊ ဥပဋ္ဌာနသာလာယံ=၌ ။ပ။ အနိသိတာယ=သော၊ ဝါစာယ=ဖြင့်၊ သန္ဓဿေတိ နုခေါ=စေသနည်း၊ သမာဒပေတိ နုခေါ=သနည်း၊ သမုတ္တေဇေတိ နုခေါ=နည်း၊ သမ္မဟံသေတိ နုခေါ=နည်း၊ ဣတိ=သို့၊ (အာမန္တေသိ=မေးမြန်းတော်မူပြီ) ဘန္တေ=ရား၊ ပဋ္ဌာလပုတ္တော=သော၊ အာယသ္မာ ဝိသာခေါ=သည် ။ပ။ သန္ဓဿေတိ=စေပါ၏ ။ပ။ သမ္မဟံသေတိ=ပါ၏၊ ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစုံ=လျှောက်ထားကြကုန်ပြီ)

အထခေါ=၌၊ ဘဂဝါ=သည်၊ ပဋ္ဌာလပုတ္တံ=သော၊ အာယသ္မန္တံ ဝိသာခံ= အရှင်ဝိသာခကို၊ ဧတံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ၊ (ကိန္တိ=သို့၊ အဝေါစ=ဟူမူ) ဝိသာခ=ဝိသာခ၊ သာဓု သာဓု= ကောင်းပါပေ၏၊ ကောင်းပါပေ၏၊ ဝိသာခ=ဝိသာခ၊ သာဓု ခေါ= ကောင်းလှပါပေ၏၊ တွံ=သင်သည်၊ ဘိက္ခူ=ရဟန်းတို့ကို ။ပ။ အနိသိတာယ=သော၊ ဝါစာယ=ဖြင့်၊ သန္ဓဿေသိ= (နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးတရား)တို့ကို) မျက်မှောက်ထင်ထင် ကောင်းစွာမြင်စေပါပေ၏၊ သမာဒပေသိ= ပါပေ၏၊ သမုတ္တေဇေသိ=၏၊ သမ္မဟံသေသိ=၏၊ ဣတိ (အဝေါစ)

(တနည်း) ဝိသာခ=ခ၊ သာဓု သာဓု=၏၊ ဝိသာခ= ခ၊ တွံ= သင်သည်၊ ဘိက္ခူ=တို့ကို ။ပ။ အနိသိတာယ=သော၊ ဝါစာယ=ဖြင့်၊ သန္ဓဿေသိ= စွာမြင်စေသည်မှာ၊ သမာဒပေသိ=ယူစေသည်မှာ၊ သမုတ္တေဇေသိ= မြှက်စေသည်မှာ၊ သမ္မဟံသေသိ=စေသည်မှာ၊ သာဓု ခေါ=ကောင်းလှပါပေ၏၊ ဣတိ (အဝေါစ)

အဘာသမာနံ= တရားစကား မပြောဟောဘဲ၊ ဗာလေဟိ= ပညာမဲ့သူ လူဖျင်းတို့နှင့်၊ မိသံ= ရောနှောနေသော၊ ပဏ္ဍိတံ= ပညာရှိကို၊ နဝ ဇာနန္တိ= ပညာရှိဟု မသိကြကုန်၊ ဘာသမာနံ စ= တရားစကား ပြောဟောမှသာလျှင်၊ အမတံ=သေခြင်းကင်းရာဖြစ်သော၊ ပဒံ=နိဗ္ဗာန်တရားကို၊ ဒေသေန္တံ=ဟောကြား မှသာလျှင် (ပဏ္ဍိတံ=ကို) ဇာနန္တိ=ပညာရှိဟု သိကြကုန်၏။

(တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ ပဏ္ဍိတော=ပညာရှိသည်) ဓမ္မံ=လောကုတ္တရာ တရားကို၊ ဘာသယေ= ထိန်ထိန်လင်းစေသင့်၏၊ ဇောတယေ=ဝင်းဝင်း လက်လက် ထွန်းတက်စေသင့်၏၊ ဣသိနံ=ဘုရားအစရှိသော အရိယာသူ တော်ကောင်းတို့၏၊ ဓဇံ=အလံတံခွန်ဖြစ်သော လောကုတ္တရာတရားကိုးပါးကို၊ (လောကီတရားအားလုံးတို့ထက် မြင့်တက်ထူးချွန် အလံတံခွန်ဖြစ်သော လောကုတ္တရာ တရားကိုးပါးကို) ပဂ္ဂဏှေ=ချီးပင့်မြှင့်တင်၍ ဟောကြားသင့်၏၊ ဣသယော=ဘုရားအစရှိသော · အရိယာ သူတော်ကောင်းတို့သည်၊ သုဘာသိတဇော=ကောင်းစွာ ဟောကြားအပ်သော လောကုတ္တရာ တရားဟူသော အလံတံခွန် ရှိတော်မူကြကုန်၏၊ ဟိ=မှန်၏၊ ဓမ္မော= လောကုတ္တရာတရားသည်၊ ဣသီနံ=တို့၏၊ ဓဇော=အလံတံခွန်ပေတည်း၊ ဣတိ(အဝေါစ) အဋ္ဌမံ။

၉- ဝိပလ္လာသသုတ်

၄၉။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သညာဝိပလ္လာသာ[1]= သညာ၏ ဖောက်ပြန်သော အားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းတို့သည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ဖေါက်ပြန်သော သညာတို့သည် လည်းကောင်း၊ စိတ္တဝိပလ္လာသာ=စိတ်၏ ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းတို့ သည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ဖောက်ပြန်သော စိတ်တို့သည်လည်းကောင်း၊ ဒိဋ္ဌိဝိပလ္လာသာ=အယူ၏ ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းတို့သည်လည်း ကောင်း၊ ဝါ=ဖောက်ပြန်သော အယူတို့သည်လည်းကောင်း၊ ဣမေ စတ္တာရော= ဤလေးမျိုးတို့တည်း။

စတ္တာရော=လေးမျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမေ=အဘယ်တို့နည်း ဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အနိစ္စေ=မမြဲသောဝတ္ထုဌာ၌၊ [အနိစ္စေ ဝတ္ထုသ္မိ"–ဟု အဋ္ဌကထာဖွင့်၏၊

၁။ **သညာဝိပလ္လာသာ**။ ။ ဝိပရိတတော အသနံ ပဝတ္တနံ ဝိပလ္လာသော၊ သညာယ ဝိပလ္လာသော သညာဝိပလ္လာသော။ "သညာ၏ ဖောက်ပြန်သော အားဖြင့်ဖြစ်ခြင်း"ဟူရာ၌ သညာက တခြား၊ ဖောက်ပြန်ခြင်းက တခြားမဟုတ်၊ ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းဟူသည်လည်း သညာပင်တည်း၊ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာ၌ ဝိပရိတ သညာယော–ဟု အဓြောင့်ဖွင့်ပြသည်။ ဋီကာ၌ အနိစ္စာဒိနိ ဝတ္ထူနိ ။ပ။ ဝိပရိတတော အသန္တိတိ–ဟု ပါဌ်ပျက်နေ၏။

မမြဲသော ခန္ဓာငါးပါးပင်တည်း] နိစ္စန္တိ=မြဲ၏ဟူ၍၊ သညာဝိပလ္လာသော= သညာ၏ ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းလည်းကောင်း၊ ဝါ=ဖောက်ပြန်သော သညာလည်းကောင်း၊ စိတ္တဝိပလ္လာသော=စိတ်၏ ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းလည်းကောင်း၊ ဝါ=ဖောက်ပြန်သော စိတ်လည်းကောင်း၊ ဒိဋ္ဌိ ဝိပလ္လာသော=အယူ၏ ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းလည်းကောင်း၊ ဝါ=ဖောက်ပြန်သောအယူလည်းကောင်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒုက္ခေ=ဒုက္ခဖြစ်သော ဝတ္ထုဟု၊ ဝါ=ဒုက္ခဖြစ်သော ခန္ဓာငါးပါးဟု၊ သုခန္တိ=သုခဟူ၍၊သညာဝိပလ္လာသော=လည်းကောင်း၊ ဝါ=လည်းကောင်း။ပ။ဒိဋ္ဌိဝိပလ္လာသော=လည်းကောင်း၊ ဝါ=လည်းကောင်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အနတ္တနိ=(ခိုင်မြဲသော အနှစ်သာရ အမာခံ) အသက်ရှင် အတ္တကောင် မဟုတ်သော ဝတ္ထုဟု၊ အတ္တာတိ=(ခိုင်မြဲသော အနှစ်သာရ အမာခံ) အသက်ရှင် အတ္တကောင်ဟူ၍။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အသုဘေ=မတင့်တယ်သော အာရုံဝတ္ထုဟု၊ သုဘန္တိ=တင့်တယ်၏ဟူ၍။ သညာဝိပလ္လာသော= လည်းကောင်း။ပ။ဒိဋ္ဌိဝိပလ္လာသော=လည်းကောင်းတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သညာ ဝိပလ္လာသာ=တို့သည်လည်းကောင်း။ပ။ဒိဋ္ဌိဝိပလ္လာသာ=တို့သည်လည်းကောင်း၊ ဣမေ စတ္တာရော=ဤလေးမျိုးတို့တည်း။

ဘိက္ခဝေ=ကို့၊ နု သညာဝိပလ္လာသာ=သညာ၏ ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့် မဖြစ်ခြင်းတို့သည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=မဖောက်ပြန်သော သညာတို့သည် လည်းကောင်း၊ နု စိတ္တဝိပလ္လာသာ=စိတ်၏ ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့် မဖြစ်ခြင်း တို့သည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=မဖောက်ပြန်သော စိတ်တို့သည်လည်းကောင်း၊ နု ဒိဋ္ဌိဝိပလ္လာသာ=တို့သည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=လည်းကောင်း၊ ဣမေ စတ္တာရော=တို့တည်း။ပ။ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အနိစ္စေ=ဟု၊ အနိစ္စန္တိ=မမြဲဟူ၍၊ နု သညာဝိပလ္လာသော=သညာ၏ ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့် မဖြစ်ခြင်းလည်း ကောင်း၊ ဝါ=မဖောက်ပြန်သော သညာလည်းကောင်း။ပ။ နဒိဋ္ဌိဝိပလ္လာသော= လည်းကောင်း၊ဘိက္ခဝေ=တို့၊ဒုက္ခေ=ဟု၊ ဒုက္ခန္တိ=ဆင်းရဲဟူ၍။ပ။ အနတ္တနိ=ဟု၊ အနတ္တာတိ=(ခိုင်မြဲသော အနှစ်သာရ အမာခံ) အသက်ရှင် အတ္တကောင် (ကြ) မဟုတ်ဟူ၍။ပ။ အသုဘန္တိ=မတင့်တယ်ဟူ၍။ပ။နု ဒိဋ္ဌိဝိပလ္လာသော=လည်း ကောင်းတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ နု သညာဝိပလ္လာသာ=တို့သည်လည်းကောင်း။ပ။ နဒိဋ္ဌိဝိပလ္လာသာ=တို့သည်လည်းကောင်း၊ ဣမေ စတ္တာရော=တို့တည်း၊ ဣတိ= ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)

သတ္တာ=သတ္တဝါတို့သည်၊ အနိစ္စေ=ဟု၊ နိစ္စသညိနော=မြဲ၏ဟု မှတ်ထင်မှုရှိကြကုန်၏၊ ဒုက္ခေ စ=ဟုလည်း၊ သုခသညိနော=သုခဟု မှတ်ထင်မှု

ရှိကြကုန်၏၊ အနုတ္တနိ စ=၌လည်း၊ အတ္တာတိ=အသက်ရှင် အတ္တကောင်ဟူ၍၊ (ဧဝံသညိနော=ဤသို့သော မှတ်ထင်မှုရှိကြကုန်၏) အသုဘေ=၌၊ သုဘသညိနော=တင့်တယ်၏ဟု မှတ်ထင်မှုရှိကြကုန်၏၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဟတာ=မှားယွင်းသော အယူသည် နှိပ်စက်အပ်ကုန်၏၊ ခိတ္တစိတ္တာ=အမျိုးမျိုးသော အာရုံ၌ ပစ်လွင့်အပ်သော စိတ်ရှိကြကုန်၏၊ ဝါ=ပျံ့လွင့်သောစိတ် ရှိကြကုန်၏၊ ဝိသညိနော=ဖောက်ပြန်သော သညာရှိကြကုန်၏၊ ဝါ=ဖောက်ပြန်သော သညာစိတ်ဒိဋ္ဌိ ရှိကြကုန်၏။

တေ ဧနော=ထိုသတ္တဝါတို့သည်၊ မာရဿ=ကိလေသမာရ်၏၊ ယောဂ ယုတ္တာ=ယောဂလေးပါး၌ ယှဉ်တွဲနေကြကုန်သည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်နေကြကုန်၍) အယောဂက္ခေမိနော=ယောဂလေးဖြာ ဘေးကုန်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ မရောက်နိုင်ကြကုန်၊ တေ သတ္တာ=ထိုသတ္တဝါတို့သည်၊ ဇာတိမရဏာဂါမိနော=ပဋိသန္ဓေနေခြင်းသေခြင်းသို့ ဆိုက်ရောက်ကြရကုန်လျက်၊ သံသာရံ=သံသရာခရီးကို၊ ဝါ=ကြောင်းကျိုးဆက်စပ် မပြတ်ဖြစ်နေသော ခန္ဓာ အာယတနဓာတ် ခရီးစဉ်ကို၊ ဥစ္ဆဒ္ဒန္တိ=သွားနေကြရကုန်၏။

စ=သံသရာခရီးလမ်းဆုံး၍ ဝဋ်ဒုက္ခအားလုံး ကုန်ဆုံးရာ အခါကိုဟောပြရသော်ကား၊ ယဒါ=အကြင်အခါ၌၊ ပဘာကံရာ=တရား အရောင်အလင်းကို ပြုတော်မူကြကုန်သော၊ ဗုဒ္ဓါ=သစ္စာလေးပါး တရားသိမြင် ဘုရားရှင်တို့သည်၊ လောကသ္မိ=သတ္တလောက၌၊ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ=ပွင့်ထွန်းတော်မူကြကုန်၏၊ တေ=ထို ဘုရားရှင်တို့သည်၊ ဒုက္ခူပသမဂါမိနံ=ဒုက္ခငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော၊ ဣမံ ဓမ္မံ=ဤသစ္စာလေးပါးတရားကို၊ ပကာသေန္တိ=ထင်ရှားဟောပြတော်မူကြကုန်၏။

သပ္ပညာ=ပညာနှင့်တကွဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=ပညာရှိကုန်သော၊ တေ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ တေသံ=ထိုဘုရားရှင်တို့၏၊ (တံ ဓမ္မံ=ထိုသစ္စာလေးပါးတရားတော်ကို) သုတ္တာန=ကြားနာကြရကုန်၍၊ သစိတ္တံ=မိမိ၏ ကိုယ်ပိုင်စိတ်ကောင်းစိတ်မြတ်ကို၊ ပစ္စလဒ္ဓါ=ရကြ၍၊ အနိစ္စံ=မမြဲသောခန္ဓာငါးပါးကို၊ အနိစ္စတောဟု=မမြဲဟူ၍၊ ဒက္ခုံ=သိမြင်ကြရကုန်ပြီ၊ ဒုက္ခံ=ဒုက္ခဖြစ်သော ခန္ဓာငါးပါးကို၊ ဒုက္ခတောဟု=ဒုက္ခဟူ၍၊ အဒ္ဒက္ခုံ=သိမြင်ကြကုန်ပြီ။

အနတ္တနိ=ခိုင်မြဲသော အနှစ်သာရ အမာခံအတ္တ မဟုတ်သော ခန္ဓာငါးပါး၌၊ အနတ္တာတိ=ခိုင်မြဲသော အနှစ်သာရ အမာခံအတ္တ မဟုတ်ဟူ၍၊ အဒ္ဒက္ခုံ=ပြီ၊ အသုဘံ=မတင့်တယ်သော အာရုံကို၊ အသုဘတောဟု=မတင့်တယ်ဟူ၍၊ အဒ္ဒသုံ=သိမြင်ကြကုန်ပြီ၊ (တဒါ=ခန္ဓာငါးပါးကို အနိစ္စစသည်ဖြင့်

သိမြင်ကြရာ ထိုအခါ၌၊ တေ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်) သမ္မာဒိဋ္ဌိ သမာဒါနာ=ကောင်းစွာယူအပ်သော မှန်ကန်သော အယူပညာရှိကြကုန်သည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်ကြကုန်၍) သဗ္ဗံ=အားလုံးသော၊ ဒုက္ခံ=ဝဋ်ဒုက္ခကို၊ ဥပစ္စဂုံ=ကျော်လွန်တော်မူကြကုန်ပြီ၊ ဣတိ (အဝေါစ) နဝမံ။

၁၀–ဥပက္ကိလေသသုတ်

၅၀။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စန္ဒိမသူရိယာနံ=လ,နေတို့၏၊ ဥပက္ကိလေသာ=(ညစ်နွမ်းကြောင်းဖြစ်သော) အညစ်အကြေးတို့သည်၊ ဣမေ စတ္တာရော=တည်း၊ ယေဟိ ဥပက္ကိလေသေဟိ=ယင်း အညစ်အကြေးတို့ဖြင့်၊ ဥပက္ကိလိဋ္ဌာ=ညစ်နွမ်းနေကုန်သော၊ စန္ဒိမသူရိယာ=လနေတို့သည်၊ နေ တပန္တိ=အရောင်မတောက်ကုန်၊ နေ ဘာသန္တိ=အရောင်မထွန်းလင်းကုန်၊ နေ ဝိရောစန္တိ=မတင့်တယ်ကုန်။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အဗ္ဘာ=တိမ်တိုက်သည်၊ စန္ဒိမသူရိယာနံ=လနေတို့၏၊ ဥပက္ကိလေသာ=အညစ်အကြေးတည်း၊ [ဤလိုဝါကျမျိုးဌ်ကား "ဥပက္ကိလေသော" ဟုသာ ပုလ္လိင်ဩကာရန္တ ပါဋ္ဌရှိသင့်၏၊ အဗ္ဘာ (မဟိကာ)တို့ကို ငဲ့ဖွယ်မလိုပါ] ယေန ဥပက္ကိလေသေန=ယင်း တိမ်တိုက် အညစ်အကြေးဖြင့်။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မဟိကာ=ဆီးနှင်းသည်။ပ။ယေန ဥပက္ကိလေသေန=ယင်းဆီးနှင်းအညစ်အကြေးဖြင့်။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဓူမော=အခိုးသည် လည်းကောင်း၊ ရဇော=မြှုပ်မှုန်သည်လည်းကောင်း။ပ။ယေန ဥပက္ကိလေသေန=ယင်းအခိုးမြှုပ်မှုန်ဟူသော အညစ်အကြေးဖြင့်။ပ။ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ရာဟု=ရာဟုမည်သော၊ အသုရိန္ဒော=အသုရိန်သည်၊ ဝါ=အသုရာနတ်တို့၏ ဘုရင်မင်းသည်။ပ။ယေန ဥပက္ကိလေသေန=ယင်း ရာဟုအသုရိန်ဟူသော အညစ်အကြေးဖြင့်။ပ။ နေ ဝိရောစန္တိ=ကုန်၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊စန္ဒိမသူရိယာနံ=တို့၏၊ ဥပက္ကိလေသာ=တို့သည်၊ ဣမေ စတ္တာရော=တို့တည်း၊ ယေဟိ ဥပက္ကိလေသေဟိ=ယင်း အညစ်အကြေးတို့ဖြင့်။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝေမေဝံ=ဤအတူပင်၊ သမဏဗြာဟ္မဏာနံ=ရဟန်း,သူတော်ကောင်းတို့၏၊ ဥပက္ကိလေသာ=အညစ်အကြေးတို့သည်၊ ဣမေ စတ္တာရော=တို့တည်း၊ ယေဟိ ဥပက္ကိလေသေဟိ=ယင်း အညစ်အကြေးတို့ဖြင့်၊ ဥပက္ကိလိဋ္ဌာ=ညစ်နွမ်းနေကုန်သော၊ ဧကေ=အချို့ကုန်သော၊ သမဏဗြာဟ္မဏာ=ရဟန်း သူတော်ကောင်းတို့သည်၊ နေ တပန္တိ=သီလစသော ဂုဏ်ရောင်ဖြင့် မတောက်ပြောင်ကုန်၊ နေ ဘာသန္တိ=သီလစသော ဂုဏ်အလင်းဖြင့် မထွန်းဝင်းကုန်၊ နေ ဝိရောစန္တိ=သီလစသော ဂုဏ်ဖြင့် မတင့်တယ်ကုန်။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧကေ=အချို့ကုန်သော၊ ယေ သမဏဗြာဟ္မဏာ=အကြင်ရဟန်း သူတော်ကောင်းဆိုသူတို့သည်၊ သုရံ=သေရည်ကိုလည်းကောင်း၊ မေရယံ=အရက်ကိုလည်းကောင်း၊ ပိဝန္တိ=သောက်ကြကုန်၏၊ သုရာမေရယ

ပါနာ=သေရည်အရက်ကို သောက်ခြင်းမှ၊ အပ္ပဋိဝိရတာ=မရှောင်ကြဉ်ကြကုန်၊ (တေ သမဏာ ဗြာဟ္မဏာ=ထိုရဟန်းသူတော်ကောင်း ဆိုသူတို့သည်) သန္တိ=ရှိကုန်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤသေရည်အရက်သောက်ခြင်းသည်၊ သမဏဗြာဟ္မဏာနံ=ရဟန်းသူတော်ကောင်းတို့၏၊ ပဌမော=ရှေးဦးစွာသော၊ ဥပက္ကိလေသော=အညစ်အကြေးတည်း၊ ယေန ဥပက္ကိလေသေန=ယင်း အညစ်အကြေးဖြင့်။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧကေ=ကုန်သော၊ ယေ သမဏဗြာဟ္မဏာ=တို့သည်၊ မေထုနံ=မေထုန်ဖြစ်သော၊ ဝါ=ရာဂထလာ, ညီညာတူကြ အဖိုအမတို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော၊ ဓမ္မံ=အကျင့်ကို၊ ပဋိသေဝန္တိ=မှီဝဲကုန်၏၊ မေထုနသ္မာ= မေထုန်ဖြစ်သော၊ ဓမ္မာ=အကျင့်မှ၊ အပ္ပဋိဝိရတာ=ကုန်၊ (တေ သမဏ ဗြာဟ္မဏာ=တို့သည်) သန္တိ=ရှိကုန်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤမေထုန် မှီဝဲခြင်းသည်၊ သမဏဗြာဟ္မဏာနံ=တို့၏၊ ဒုတိယော=နှစ်ခုမြောက်သော၊ ဥပက္ကိလေသော=တည်း၊ ယေန ဥပက္ကိလေသေန=ယင်း အညစ်အကြေးဖြင့်။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧကေ=ကုန်သော၊ ယေ သမဏဗြာဟ္မဏာ=တို့သည်၊ စာတရူပ, ရဇတံ=ရွှေငွေကို။ သာဒိယန္တိ=ခံယူသာယာကြကုန်၏။ စာတရူပ ရဇတပဋိဂ္ဂဟဏာ=ရွှေငွေကို ခံယူသာယာခြင်းမှ၊ အပ္ပဋိဝိရတာ=ကုန်၊ (တေ သမဏဗြာဟ္မဏာ=တို့သည်) သန္တိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤရွှေငွေကို ခံယူသာယာခြင်းသည်၊ သမဏဗြာဟ္မဏာနံ=တို့၏၊ တတိယော=သုံးခုမြောက် သော။ပ။ယေ သမဏဗြာဟ္မဏာ=တို့သည်၊ မိစ္ဆာဇီဝေန=မှားယွင်းသော အသက်မွေးခြင်းဖြင့်၊ ဇီဝန္တိ=အသက်မွေးကြကုန်၏၊ မိစ္ဆာဇီဝါ=မှားယွင်းသော အသက်မွေး ခြင်းမှ၊ အပ္ပဋိဝိရတာ=ကုန်၊ (တေ သမဏဗြာဟ္မဏာ=တို့သည်) သန္တိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤမိစ္ဆာဇီဝသည်၊ သမဏဗြာဟ္မဏာနံ=တို့၏၊ စတုတ္ထော=လေးခုမြောက်သော။ပ။

ရာဂဒေါသပရိက္ကိဋ္ဌာ[1]= ရာဂဒေါသတို့ဖြင့် ညစ်ပေ နေကုန်သော၊ အဝိဇ္ဇာနိဝုတာ=အဝိဇ္ဇာသည် ပိတ်ဆီးအပ်ကုန်သော၊ ပိယရူပါဘိနန္ဒိနော=ချစ်ဖွယ် သာယာဖွယ်သဘောကို နှစ်သက်ကြကုန်သော၊ [ပိယရူပဠ သာတရူပဠ ပိယရူပါနိ-ဟု ဝိရူပေကသေသ်ပြုပါ] ဧကေ=အချို့ကုန်သော၊ သမဏ

၁။ ရာဂဒေါသပရိက္ကိဋ္ဌာ။ ။ပရိက္ကိလိဋ္ဌာ-ဟု ဆိုလိုလျက် ဂါထာ ဖြစ်သောကြောင့် လိကိုချေထားသည်ဟု ကြံပါ၊ သို့မဟုတ် ပရိက္လိဋ္ဌာ-ဟု သော်လည်း ပါ၌ ရှိသင့်၏။ (တနည်း) ပရိပုဗ္ဗ, ကသဓာတ်, ဟိ'သဒ္ဒတ္ထကြ၍ "ရာဂဒေါသ ပရိက္ကိဋ္ဌာ=ရာဂဒေါသတို့သည် နှိပ်စက်အပ်ကုန်သော"ဟုသော်လည်း အနက်ဆိုပါ။

ဗြာဟ္မဏာ=ရဟန်းသူတော်ကောင်း အမည်တွင်ကုန်သော၊ ပေါသာ=ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ သုရံ=သေရည်ကိုလည်းကောင်း၊ မေရယံ=အရက်ကိုလည်းကောင်း၊ ပိဝန္တိ=သောက်ကြကုန်၏၊ မေထုနံ=မေထုန်ကို၊ ဝါ=ရာဂထလာ, ညီညာတူကြ, အဖိုအမတို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သောအကျင့်ကို၊ ပဋိသေဝန္တိ=မှီဝဲကြကုန်၏၊ ဧကေ=ကုန်သော၊ သမဏဗြာဟ္မဏာ=ကုန်သော၊ အဝိဇ္ဇသူ=မသိနားမလည်သူတို့သည်၊ ရဇတံ=ငွေကိုလည်းကောင်း၊ ဇာတရူပဉ္စ=ရွှေကိုလည်းကောင်း၊ သာဒိယန္တိ=ခံယူသာယာကြကုန်၏၊ မိစ္ဆာဇီဝေန=ဖြင့်၊ ဇီဝန္တိ=ကုန်၏။

💬 အာဒိစ္စဗန္ဓုနာ=နေမင်း၏ ဆွေမျိုးဖြစ်တော်မူသော၊ ဗုဒ္ဓေန=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဧတေ=ထိုသေရည် အရက်သောက်ခြင်း စသည်တို့ကို၊ ဥပက္ကိလေသာ=(သမဏဗြာဟ္မဏတို့၏) အညစ်အကြေးတို့ဟူ၍၊ ဝုတ္တာ=ဟောတော်မူအပ်ကုန်ပြီ၊ ယေဟိ ဥပက္ကိလေသေဟိ=ယင်း အညစ်အကြေးတို့ကြောင့်၊ ဧကေ=ကုန်သော၊ သမဏဗြာဟ္မဏာ=တို့သည်၊ နိ တပန္တိ=ကုန်၊ နိ ဘာသန္တိ=ကုန်၊ အသုဒ္ဓါ=မစင်ကြယ်ကုန်သည်၊ သရဇာ=ကိလေသာမြူနှင့် တကွဖြစ်ကုန်သည်၊ မဂါ=သားကောင်နှင့် တူကုန်သည်။

အန္ဓကာရေန=မောဟအမိုက်မှောင်သည်၊ သြနဒ္ဓါ=မြေးယှက်ပိတ်ဖုံးအပ်ကုန်သည်၊ တဏှာဒါသာ=တဏှာ၏ကျွန်တို့သည်၊ သနေတ္တိကာ=ထိုထိုဘဝသို့ ဆွဲငင်တတ်သော တဏှာနှောင်ကြိုးနှင့် တကွဖြစ်ကုန်သည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်ကြ၍) ယောရံ=ကြမ်းတမ်းသော၊ ကဋုသိ=အတ္တဘောကို၊ ဝမ္ဘေန္တိ=တိုးပွားစေကုန်၏၊ ပုနဗ္ဘဝံ=နောက်ထပ်ဘဝအသစ်ကို၊ အာဒိယန္တိ=ယူကုန်၏၊ ဣတိ (အဝေါစ) ဒသမံ=တည်း၊ ပဒုမော=သော၊ ရောဟိတသုဝဏ္ဏော=ဝဂ်တည်း။

ပဒုမော=သော၊ ပဏ္ဏာသကော=သုတ် (၅၀)အပေါင်းအစုသည်၊သမတ္တော=ပြီးပြီ။

၂–ဒုတိယပဏ္ဏာသက

(၆) ၁–ပုညာဘိသန္ဒဝဂ်

၁–ပဌမပုညာဘိသန္ဒသုတ်

☞ ၅၁။ သာဝတ္ထိနိဒါနံ=သာဝတ္ထိမြို့ဟူသော နိဒါန်းတည်း၊ ဝါ=သာဝတ္ထိမြို့တော်သည် ဤသုတ်ဟောရာဌာနတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ စတ္တာရော=လေးပါးကုန်သော၊ ဣမေ ပုညာဘိသန္ဒာ[1]=ဤကောင်းမှု၏ အယဉ်တို့သည်၊ ဝါ=ဤကောင်းမှုတည်းဟူသော မပြတ်အစဉ် တသွင်သွင် စီးသွားတတ်သော မြစ်တို့သည်၊ ဝါ=ဤမပြတ်အစဉ် တသွင်သွင်စီးသွား ဖြစ်ပွားတတ်သော ကောင်းမှုတို့သည်၊ ဣမေ ကုသလာဘိသန္ဒာ=ဤကုသိုလ်၏ အယဉ်တို့သည်၊ ဝါ=ဤကုသိုလ်တည်းဟူသော မပြတ်အစဉ် တသွင်သွင်စီးသွားတတ်သော မြစ်တို့သည်၊ ဝါ=ဤမပြတ်အစဉ် တသွင်သွင်စီးသွား ဖြစ်ပွားတတ်သော ကုသိုလ်တို့သည်၊ သုခဿာဟာရာ[2]=ချမ်းသာသုခကို ဆောင်ကုန်သည်။ သောဝဏ္ဏိကာ[3]=အလွန်မြတ်သော ရူပါရုံအစရှိသော အကျိုးထူးတို့ကို ပေးတတ်ကုန်သည်၊ သုခဝိပါကာ=ချမ်းသာသုခဟူသော အကျိုးရှိကုန်သည်၊ သဂ္ဂသံဝတ္တနိကာ[4]=နတ်ပြည်၌ ပဋိသန္ဓေနေခြင်းငှာ ဖြစ်ကုန်သည်၊ (ဟုတ္တာ=-ဖြစ်ကုန်၍) ဣဋ္ဌာယ=အလိုရှိအပ်သော အကျိုးဝိပါက်အလို့ငှာ၊ ကန္တာယ=

၁။ **ပုညာဘိသန္ဒာ**။ ။အဘိသန္ဒန္တီတိ အဘိသန္ဒာ=မပြတ်အစဉ် တသွင်သွင် စီးသွားတတ်သော ရေအယဉ်၊ ဝါ=မြစ်။ ပုညဿ အဘိသန္ဒာ ပုညာဘိသန္ဒာ=ကောင်းမှု၏အယဉ်။ (တနည်း) ပုညာနိ ဧဝ အဘိသန္ဒာ ပုညာဘိသန္ဒာ=ကောင်းမှုသာလျှင်မြစ်၊ ဝါ=မပြတ်အစဉ် တသွင်သွင်စီးသွားတတ်သော မြစ်နှင့်တူသော ကောင်းမှု။

၂။ **သုခဿာဟာရာ**။ ။အာဟရန္တီတိ အာဟာရာ၊ သုခဿ အာဟာရာ သုခဿာဟာရာ=သုခကို သယ်ဆောင်တတ်သော (ကောင်းမှုအယဉ်)။ သုခဿ၌ သဝိဘတ်မကျသော အလုတ္တတပ္ပုရိသ် သမာသ်တည်း။

၃။ **သောဝဏ္ဏိကာ**။ ။"သု+အဂ္ဂ"ကို သန္ဓိစပ်လျှင် သဏ္ဌာဟု လည်းကောင်း, သုဝဏ္ဏဟုလည်းကောင်းဖြစ်၏၊ သုဋ္ဌု အတိဝိယ အဂ္ဂါ သုဝဏ္ဏာ=အလွန်မြတ်သော ရူပါရုံစသော အကျိုးထူးများ။ သုဝဏ္ဏေ ဒေန္တီတိ သောဝဏ္ဏိကာ=အလွန်မြတ်သော ရူပါရုံစသော အကျိုးတို့ကို ပေးတတ်ကုန်သော ပုညာဘိသန္ဒများ။

၄။ **သဂ္ဂသံဝတ္တနိကာ**။ ။သဂ္ဂေ ဥပပတ္တိ သဂ္ဂေါ=နတ်ပြည်၌ဖြစ်ခြင်း (ပဋိသန္ဓေနေခြင်း)၊ သဂ္ဂါယ သံဝတ္တန္တီတိ သဂ္ဂသံဝတ္တနိကာ=နတ်ပြည်၌ ပဋိသန္ဓေ

နှစ်သက်ဖွယ် အကျိုးဝိပါက်အလို့ငှာ၊ မနာပါယ=စိတ်နှလုံးကို တိုးပွားစေ တတ်သော အကျိုးဝိပါက်အလို့ငှာ၊ ဟိတာယ=စီးပွားအလို့ငှာ၊ သုခါယ= ချမ်းသာခြင်းငှာ၊ သံဝတ္တန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ စတ္တာရော=လေးပါးတို့ဟူသည်၊ ကတမေ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ။ [တနည်း–ကတမေ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ စတ္တာရော=လေးပါးကုန်သော၊ ပုညာဘိသန္ဒာ=ကောင်းမှု၏အယဉ်တို့သည်၊ ကုသလာဘိသန္ဒာ=ကုသိုလ်၏ အယဉ်တို့သည်၊ သုခဿာဟာရာ=သုခကို ဆောင်ကုန်သည်၊ သောဝဂ္ဂိကာ=ကုန်သည်။ပ။သုခါယ=ငှာ၊ သံဝတ္တန္တိ=ဖြစ်ကုန် သနည်းဟူမူ]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ ယဿ=အကြင် ဒါယကာ၏၊ စိဝရံ=သင်္ကန်းကို၊ ပရိဘုဉ္ဇမာနော=ဝတ်ရုံသုံးစွဲနေစဉ်၊ အပ္ပမာဏံ=အပ္ပမာဏ တရားဖြစ်သော၊ ဝါ=သတ္တဝါတို့၏ အကျင့်ဂုဏ်ပမာဏကို ဖော်ပြပြုလုပ်သကဲ့သို့ ဖြစ်သော ကိလေသာမရှိသော၊ စေတောသမာဓိ=အရဟတ္တဖိုလ်စိတ်နှင့် ယှဉ်သော သမာဓိသို့၊ ဥပသမ္ပဇ္ဇ=ရောက်၍၊ ဝိဟရတိ=နေအံ့၊ တဿ=ထို သင်္ကန်းလှူသော ဒါယကာမှာ၊ အပ္ပမာဏော=(ခတိုင်းအတာ ပမာဏမရှိသော၊ ဝါ=အတိုင်းအဆမရှိမျှားပြားလှသော၊ ပုညာဘိသန္ဒော=ကောင်းမှု၏ အယဉ် သည်၊ ကုသလာဘိသန္ဒော=ယဉ်သည်၊ သုခဿာဟာရော=သုခကို သယ်ဆောင် သည်။ပ။သဂ္ဂသံဝတ္တနိကော=ဘဝဖြစ်သည်၊ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) ဣဋ္ဌာယ=လို့ငှာ။ပ။ သံဝတ္တတိ=ဖြစ်၏။ပ။

ပိဏ္ဍပါတံ=ဆွမ်းကို၊ ပရိဘုဉ္ဇမာနော=ဘုဉ်းပေးစဉ်။ပ။ တဿ=ထိုဆွမ်း ဒါယကာမှာ။ပ။ သေနာသနံ=အိပ်ရာနေရာကျောင်းကို၊ ပရိဘုဉ္ဇမာနော=သုံးစွဲ နေစဉ်။ပ။တဿ=ထိုသေနာသနဒါယကာမှာ။ပ။ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဘိက္ခု=သည်၊ ယဿ=အကြင်ဒါယကာ၏၊ ဂိလာနပ္ပစ္စယ ဘေသဇ္ဇပရိက္ခာရံ=လူမမာ၏ ရောဂါအတွက် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်၍ အသက်၏အကာအကွယ်နှင့် အကြောင်း အဆောက်အဦ ဖြစ်သောဆေးကို၊ [ဒုကနိပါတ် စာပိုဒ်(၂)သုတ်လည်းကြည့်] ပရိဘုဉ္ဇမာနော=သောက်သုံးမိုဝဲစဉ်။ပ။တဿ=ထိုဆေးဒါယကာမှာ။ပ။

နေခြင်းငှာ ဖြစ်ကုန်သော ပုညာဘိသန္ဒများ။ ဤသို့ အဋ္ဌကထာဖွင့်၏။ စာပိုဒ် (၆၁)ပတ္တကမ္မသုတ်၌လည်းကြည့်။

၂။ **အပ္ပမာဏံ**။ ။ပမာဏံ ကရောန္တီတိ ပမာဏာ=(မိမိတို့ ဖြစ်ရာ တည်ရာ သတ္တဝါတို့၏) အကျင့်ဂုဏ်အရည်အချင်း ပမာဏကို ဖော်ပြပြုလုပ် တတ်ကြသော ကိလေသာများ၊ နတ္ထိ ပမာဏာ (ကိလေသာ) ယဿတိ အပ္ပမာဏော=အကျင့်ဂုဏ်ပမာဏကို ဖော်ပြပြုလုပ်တတ်သော ကိလေသာ မရှိသော (စေတောသမာဓိ)။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စ ပန=ကောင်းမှုကုသိုလ်ပမာဏ များပြားလှပုံကား၊ စတူဟိ=လေးပါးကုန်သော၊ ဣမေဟိ ပုညာဘိသန္ဒေဟိ=ဤကောင်းမှု အယဉ်တို့နှင့်၊ ဣမေဟိ ကုသလာဘိသန္ဒေဟိ=တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတသော=ပြည့်စုံသော၊ အရိယသာဝကသော=အရိယာသူတော်ကောင်းဖြစ်သော တပည့်၏၊ ဝါ=ဗုဒ္ဓမြတ်စွာအရိယာ သူတော်ကောင်း၏ တပည့်၏၊ ပုညသော=ကောင်းမှုကုသိုလ်၏၊ ပမာဏံ=အရေအတွက်ပမာဏကို၊ [ဂဟေတုံ၌စပ်] "ဧတ္တကော=ဤမျှ အရေအတွက်ရှိသော၊ ပုညာဘိသန္ဒေါ=သည်။ပ။သံဝတ္တတိ=ဖြစ်၏" ဣတိ=ဤသို့၊ ဂဟေတုံ=မှတ်ယူခြင်းငှာ၊ နု သုကရံ=လွယ်ကူစွာမပြုအပ်၊ ဝါ=မလွယ်ကူ။ အထ ခေါ=အမှန်စင်စစ်သော်ကား၊ အသင်္ခေယ္ယော=မရေတွက်နိုင်သော၊ အပ္ပမေယ္ယော=မချင့်ချိန်နိုင်သော၊ မဟာပုညက္ခန္ဓောတွေဝ=ကြီးမားလှသော ကောင်းမှုအစုအပုံ ဟူ၍သာလျှင်၊ သခၠံ=ခေါ်ဆိုအပ်သည်အဖြစ်သို့၊ ဂစ္ဆတိ=ရောက်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သေယျထာပိ=ဥပမာပြုရလျှင်ကား၊ မဟာသမုဒ္ဒေ=မဟာသမုဒ္ဒရာ၌၊ ဧတ္တကာနိ=ဤမျှ အရေအတွက်ရှိကုန်သော၊ ဥဒကာဇ္ဇကာနိ=ရေပြည်ကွမ်းစားတို့တည်း၊ ဣတိ ဝါ=ဤသို့လည်းကောင်း၊ ဧတ္တကာနိ=ကုန်သော၊ ဥဒကာဇ္ဇကသတာနိ=ရေပြည်ကွမ်းစား အရာတို့တည်း၊ ဣတိ ဝါ=လည်းကောင်း၊ ဧတ္တကာနိ=ကုန်သော၊ ဥဒကာဇ္ဇကသဟဿာနိ=ရေပြည်ကွမ်းစား အထောင်တို့တည်း၊ ဣတိ ဝါ=လည်းကောင်း၊ ဧတ္တကာနိ=ကုန်သော၊ ဥဒကာဇ္ဇကသတသဟဿာနိ=ရေပြည်ကွမ်းစားအသိန်းတို့တည်း၊ ဣတိ ဝါ=ဤသို့လည်းကောင်း၊ ဥဒကသော=ရေ၏၊ ပမာဏံ=အရေအတွက်ပမာဏကို၊ ဂဟေတုံ=မှတ်ယူခြင်းငှာ၊ နု သုကရံ=အပ်၊ အထခေါ=ကား၊ အသင်္ခေယ္ယော=သော၊ အပ္ပမေယ္ယော=သော၊ မဟာ ဥဒကက္ခန္ဓောတွေဝ=ကြီးမားလှစွာသော ရေအစုအပုံ ဟူ၍သာလျှင်၊ သခၠံ=သို့၊ ဂစ္ဆတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်။ပ။သခၠံ=သို့၊ ဂစ္ဆတိ=၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)

မဟောဒဓိ=များစွာသောရေတို့ကို ဆောင်ထားတတ်သော၊ အပရိမိတံ=(ပြည်ကွမ်းစား အရေအတွက်အားဖြင့်) မချင့်ချိန် မရေတွက်နိုင်သော၊ မဟာသရံ=ကြီးမားလှသော ရေအိုင်ဖြစ်သော၊ ဝါ=ကြီးမားသော အသံရှိရာဖြစ်သော၊ ဗဟုဘောရဝံ=များစွာသော သက်ရှိသက်မဲ့ ကြောက်မက်ဖွယ် အာရုံရှိရာဖြစ်သော၊ ရတနဝရာနံ=မြတ်သောရတနာ(၇)ပါးတို့၏၊ အာလယံ=တည်ရာဌာနဖြစ်သော၊ သာဂရံ=သမုဒ္ဒရာသို့၊ နရဂဏသံဃသေဝိတာ=လူအုပ်စု, လူအပေါင်းတို့သည် မှီခိုအပ်ကုန်သော၊ ပုထူ=များပြားလှကုန်သည်၊

(ဟုတ္တာ=ဖြစ်ကုန်၍) သဝန္တီ=စည်းသွားကုန်သော၊ နဒြော=မြစ်တို့သည်၊ ဥပယန္တိ ယထာ=စီးဝင်သက်ရောက်ကုန်သကဲ့သို့။ [ပူထူ သဝန္တီတိ ဗဟုကာ ဟုတ္တာ သန္ဓမာနာ–ဟူသော အဋ္ဌကထာ အဖွင့်အတိုင်း အနက်ပြန်ဆိုထားသည်]

ဧဝံ=ဤအတူ၊ အန္ဓဒပါနဝတ္ထာဒံ=အစားအစာကို ပေးလှူတတ်, အဖျော်နှင့် အဝတ်သက်နိုး်ကို ပေးလှူတတ်သော၊ [အန္ဓံ ဒဒါတီတိ အန္ဓဒေါ] သေယျာ နိသဇ္ဇတ္ထရဏာသ=အိပ်ရာ ထိုင်နေရာကျောင်းအခင်းကို၊ ဒါယကံ=ပေးလှူတတ်သော၊ ပဏ္ဍိတံ=ပညာရှိသော၊ နရံ=ပုဂ္ဂိုလ်သို့၊ ပုညသ=ကောင်းမှုကုသိုလ်၏၊ ဓာရာ= အယဉ်တို့သည်၊ ဥပယန္တိ=ကပ်ရောက်ကုန်၏၊ (ကေ ဝိယ=အဘယ်တို့ကဲ့သို့နည်းဟူမူ) ဝါရိဝဟာ=ရေကို ဆောင်တတ်ကုန်သော၊ နဒြော=မြစ်တို့သည်၊ သာဂရံ=သမုဒ္ဒရာသို့၊ ဥပယန္တိ ယထာ=စီးဝင်သက်ရောက်ကုန်သကဲ့သို့တည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်) ပဋ္ဌမံ။

၂-ဒုတိယပုညာဘိသန္ဓသုတ်

☰ ၅၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ အရိယသာဝကော=သည်၊ ဗုဒ္ဓေ=မြတ်စွာဘုရား၌၊ အဝေစ္စပ္ပသာဒေန=ဂုဏ်တော်တို့ကို ဟုတ်မှန်စွာသိ၍ ခိုင်မြဲစွာ ကြည်ညိုခြင်းနှင့်၊ [အဝေစ္စ (အဝ+ဣ+တ္တာ)=ဟုတ်မှန်စွာသိ၍] သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ သော ဘဂဝါ=ထိုမြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဣတိပိ=ကိလေသာတို့မှ ဝေးကွာတော်မူသဖြင့် လူနတ်ဗြဟ္မာ သတ္တဝါအားလုံးတို့၏ ရှိခိုးဦးခိုက် အပူဇော်ခံယူတော်မူထိုက်သည် အဖြစ်ဟူသော ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း၊ အရဟံ=အရဟံမည်တော်မူ၏၊ သော ဘဂဝါ=သည်၊ ဣတိပိ=အမှားမပါ, မှန်ကန်စွာဖြင့်, ဆရာမကူ, နည်းမယူပဲ, သဲကွဲပိုင်နိုင်, ကိုယ်တိုင်စထွင်, ကုန်စင်ခပင်း, ကျန်းကြွင်းမရှိ သိမြင်တော်မူခြင်းတည်းဟူသော ဤအကြောင်း ကြောင့်လည်း၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ=သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓမည်တော်မူ၏။

သော ဘဂဝါ=သည်၊ ဣတိပိ=ဝိဇ္ဇာသုံးပါး, ဝိဇ္ဇာရှစ်ပါး, စရဏ(၁၅)ပါးတို့နှင့် ပြည့်စုံတော်မူခြင်းတည်းဟူသော ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း၊ ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပန္နော=ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပန္နမည်တော်မူ၏၊ သော ဘဂဝါ=သည်၊ ဣတိပိ=ကောင်းမြတ်ဖြောင့်တန်း နီဗ္ဗာန်နန်းသို့ ကြွမြန်းတော်မူခြင်းတည်းဟူသော ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း၊သုဂတော=သုဂတမည်တော်မူ၏၊ သော ဘဂဝါ=သည်၊ ဣတိပိ=(သတ္တလောက, သင်္ခါရလောက, သြကာသလောကတည်းဟူသော) လောကသုံးပါးကို သိတော်မူခြင်းတည်းဟူသော ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း၊ လောကဝိဒူ=လောကဝိဒူ မည်တော်မူ၏။ သော ဘဂဝါ=သည်၊

ဣတိပိ=သီလ, သမာဓိ,ပညာ အစရှိသော ဂုဏ်တော်တို့ဖြင့် လူနတ်ဗြဟ္မာ သတ္တဝါအားလုံးတို့ထက် သာလွန်ထူးကဲတော်မူခြင်းတည်းဟူသော ဤ အကြောင်းကြောင့်လည်း၊ အနုတ္တရောဝေ=အနုတ္တရမည်တော်မူ၏။ သော ဘဂဝါ=သည်၊ ဣတိပိ=ဆုံးမထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ယဉ်ကျေးအောင် ဆုံးမတော်မူခြင်းတည်းဟူသော ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း၊ ပုရိသ ဒမ္မသာရထိ=ပုရိသဒမ္မသာရထိမည်တော်မူ၏။

သော ဘဂဝါ=သည်၊ ဣတိပိ=နတ်လူတို့၏ ဆရာဖြစ်တော်မူခြင်း တည်းဟူသော ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း၊ သတ္ထာ ဒေဝမနုဿာနံ=သတ္ထာ ဒေဝမနုဿာနံ မည်တော်မူ၏၊ သော ဘဂဝါ=သည်၊ ဣတိပိ=သစ္စာလေးပါး တရားတို့ကို ကိုယ်တော်တိုင်သိ၍ ဝေနေယျသတ္တဝါတို့ကိုလည်း တဆင့် သိအောင် ဟောကြားတော်မူခြင်းတည်းဟူသော ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း၊ ဗုဒ္ဓေါ=ဗုဒ္ဓမည်တော်မူ၏၊ သော ဘဂဝါ=ထိုမြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဣတိပိ= (ဣဿရိယ, ဓမ္မ, ယသ, သိရီ, ကာမ, ပယတ္တတည်းဟူသော) ဘုန်းတော် ခြောက်ပါးတို့နှင့် ပြည့်စုံတော်မူခြင်းတည်းဟူသော ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း၊ ဘဂဝါ=ဘဂဝါ မည်တော်မူ၏၊ [ဘဂဝန္တမည်တော်မူ၏] ဣတိ=ဤသို့၊ (ဗုဒ္ဓေ=၌၊ အဝေစ္စပ္ပသာဒေန=နှင့်၊ သမန္နာဂတောဝေ=သည်၊ ဟောတိ=၏) [ပြန်စပ်သည်] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပဌမော=ရှေးဦးစွာသော၊ အယံ ပုညာဘိသန္ဒော= (ဘုရားခ၌ကြည်ညိုခြင်းတည်းဟူသော) ဤကောင်းမှုအယဉ်သည်၊ အယံ ကုသလာဘိသန္ဒော=(ဘုရားခ၌ ကြည်ညိုခြင်းတည်းဟူသော) ဤကုသိုလ် အယဉ်သည်၊ သုခဿာဟာရော=သည်။ပ။သံဝတ္တတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပုန စ=နောက်ထပ်တဖန်လည်း၊ အပရံ=အခြားသော ပုညာဘိသန္ဒတမျိုးကား၊ အရိယသာဝကော=သည်၊ ဓမ္မေ=တရားတော်၌။ပ။ ဘဂဝတာ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဓမ္မော=တရားတော်မြတ်ကို၊ သွာက္ခာတော= ကောင်းစွာ ဟောကြားတော်မူအပ်ပါပေ၏၊ (ဓမ္မော=တရားတော်မြတ်သည်) သန္ဒိဋ္ဌိကော=ဉာဏ်ဖြင့် ကိုယ်တိုင် သိမြင်နိုင်သော တရားတော်ပါပေတည်း၊ [အကျယ်တဝင့် အနက်ကို ဒုတိယအကြိမ်ရိုက်နှိပ်သော ပထမတွဲနိဿယ၊ နာ–၃၂၄။ တိကနိပါတ်စာပိုဒ်(၄၀)အာဓိပတေယျသုတ်ကြည့်] အကာလိကော= အကျိုးပေးခွင့်, ဆိုင်းငံ့သင့်ရာ, အချိန်အခါမရှိသော တရားတော် ပါပေတည်း၊ ဝါ=ယခုချက်ချင်း,မယွင်းတိကျ, အရိယဖိုလ်, အကျိုးကိုပေးသော တရားတော် ပါပေတည်း။

ဧဟိပဿိကော=လိုက်ခဲ့စမ်းပါ, ကြည့်ရှုလှည့်စမ်းပါဟု ဖိတ်ခေါ်ပြထိုက် သော တရားတော်ပါပေတည်း၊ ဩပနေယျိကော=မိမိစိတ်မှာ, မက္စာစွဲအောင်,

ဆွဲကပ်ဆောင်လင့်, ဖြစ်စေသင့်သော တရားတော်ပေတည်း၊ ဝိညူဟိ=(သစ္စာ လေးပါး တရားမြင်သိ)အရိယာပညာရှိတို့သည်၊ ပစ္စတ္တံ=မိမိ မိမိသန္တာန်၌၊ ဝါ=မိမိကိုယ်တိုင် ကိုယ်တိုင်သာလျှင်၊ ဝါ=ကိုယ်စီကိုယ်ငါ အသီးအသီး၊ ဝေဒိတဗ္ဗော=သိမြင်ခံစားထိုက်သော တရားတော်ပါပေတည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (ဓမ္မေ=တရားတော်၌၊ အဝေစ္စပ္ပသာဒေန=နှင့်၊ သမန္နာဂတော=သည်၊ ဟောတိ= ၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒုတိယော=နှစ်ခုမြောက်သော၊ အယံ ပုညာဘိသန္ဓော=(တရား တော်၌ ကြည်ညိုခြင်းတည်းဟူသော) ဤကောင်းမှုအယဉ်သည်၊ အယံ ကုသလာဘိသန္ဓော=(တရားတော်၌ ကြည်ညိုခြင်းတည်းဟူသော) ဤကုသိုလ် အယဉ်သည်။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပုန စ=နောက်ထပ်တဖန်လည်း၊အပရံ=အခြားသော ပုညာဘိသန္ဓတမျိုးကား၊ အရိယသာဝကော=သည်၊ သံဃေ=အရိယာသံဃာ တော်၌။ပ။ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏ ၊ သာဝကသံဃော=တပည့် အရိယာ သံဃာတော် အပေါင်းသည်၊ သုပ္ပဋိပန္နော=အဆုံးအမတရား, လေးစားလိုက်နာ, ကောင်းစွာ ကျင့်တော်မူပါပေ၏ ၊ ဘဂဝတော=၏ ၊ သာဝကသံဃော=သည်၊ ဥဇုပ္ပဋိပန္နော=ဖြောင့်မတ်စွာ ကျင့်တော်မူပါပေ၏ ။ပ။ဉာယပ္ပဋိပန္နော=နိဗ္ဗာန် အကျိုးငှာ ကျင့်တော်မူပါပေ၏ ။ပ။သာမီစိပ္ပဋိပန္နော=အရိုအသေပြုမှုနှင့် ထိုက်တန်အောင် ကျင့်တော်မူပါပေ၏ ။

စတ္တာရိ=(သူ့ဖိုလ်, သူ့မဂ် တွဲဖက်ထားတုန်) လေးပါးကုန်သော၊ ယဒိဒံ (ယာနိ ဣမာနိ) ပုရိသယုဂါနိ=အကြင်ယောကျ်ားမြတ်အစုံတို့သည်၊ အဋ္ဌ=(တွဲဖက်မထား တခြားစီအားဖြင့်) ရှစ်ပါးကုန်သော၊ ယဒိဒံ (ယေ ဣမေ)ပုရိသပုဂ္ဂလာ=အကြင် ယောကျ်ားမြတ် ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ (သင်္ဃော=ရှိကုန်၏) ။ပ။ [စာပိုဒ်(၃၄)အဂ္ဂပ္ပသာဒသုတ်(ဤစာအုပ်စာမျက်နှာ၃၈ကြည့်] ပုညဂ္ဂေဟော=ပါပေ၏ ၊ ဣတိ=သို့၊ (သံဃေ=၌၊ အဝေစ္စပ္ပသာဒေန=နှင့်၊ သမန္နာဂတော=သည်၊ ဟောတိ=၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တတိယော=သုံးခုမြောက်သော၊ အယံ ပုညာဘိ သန္ဓော=(အရိယာ သံဃာတော်၌ ကြည်ညိုခြင်းတည်းဟူသော) ဤကောင်းမှု အယဉ်သည်။ပ။ သံဝတ္တတိ=၏ ။

။ပ။အရိယသာဝကော=သည်၊ အရိယကန္တေဟိ=အရိယာသူတော်ကောင်း တို့ နှစ်သက်အပ်ကုန်သော၊ အခဏ္ဍေဟိ=အကျိုးအပြတ်မရှိကုန်သော၊ [အကျယ်တဝင့်အနက်ကို ဒုတိယအကြိမ်ရိုက်နှိပ်သော ပထမတွဲနိဿယ၊ နာ–၄၆၉၊၄၇၁။ တိကနိပါတ်စာပိုဒ်(၇၁)ဥပေါသထသုတ်ကြည့်] အစ္ဆိဒ္ဒေဟိ= အပေါက်မရှိကုန်သော၊ အသဗလေဟိ=အကွက်အကျားမရှိကုန်သော၊ အကမ္မာသေဟိ=အပြောက်အစက် မရှိကုန်သော၊ ဘုဇိဿေဟိ=တဏှာ၏

ကျွန်, တာဝန်မစပ်, လွတ်လပ်သူ၏အဖြစ်ကို ပြုတတ်ကုန်သော၊ ဝိညူပ္ပသတ္ထေဟိ=ဘုရားအစရှိသော ပညာရှိတို့ ချီးမွမ်းအပ်ကုန်သော၊ အပရာမဋ္ဌေဟိ=တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် မှားသောအားဖြင့် မသုံးသပ်, မဆွဲကိုင်အပ်ကုန်သော၊ ဝါ=သီလဝိပတ္တိအပြစ်ဖြင့် မည်သူကမျှ မစွပ်စွဲ မသုံးသပ်အပ်ကုန်သော၊ သမာဓိသံဝတ္တနိကေဟိ=(ဥပစာရ, အပ္ပနာ နှစ်ဖြာသော) သမာဓိကို ဖြစ်စေတတ်ကုန်သော၊ သီလေဟိ= မက်ဖိုလ်နှင့်ယှဉ်သော သီလတို့နှင့်၊, သမန္နာဂတော=သည်၊ ဟောတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စတုတ္ထော=လေးခုမြောက်သော၊ အယံ ပုဗ္ဗာဘိသန္ဒော=ဤသီလတည်းဟူသော ကောင်းမှုအယဉ်သည်၊ အယံ ကုသလာဘိသန္ဒော=ဤသီလတည်းဟူသော ကုသိုလ်အယဉ်သည်။ပ။သံဝတ္တတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စတ္တာရော=ကုန်သော၊ ဣမေ ပုဗ္ဗာဘိသန္ဒာ=ဤကောင်းမှုအယဉ်တို့သည်၊ ဣမေ ကုသလာဘိသန္ဒာ=ဤကုသိုလ် အယဉ်တို့သည်၊ သုခဿာဟာရာ=သုခကိုဆောင်ကုန်သည်။ပ။ သံဝတ္တန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) .

ယဿ=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်မှာ၊ တထာဂတော=မြတ်စွာဘုရား၌၊ အစလာ=လှုပ်ရှားယိမ်းယိုင်ခြင်းမရှိသော၊ သုပ္ပတိဋ္ဌိတာ=ကောင်းစွာ ခိုင်ခံ့ တည်တံ့သော၊ သဒ္ဓါ=သဒ္ဓါသည်၊ (သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်၏ မက်ဖြင့် ဖြစ်လာသော သဒ္ဓါသည်) အတ္ထိ=ရှိ၏၊ ယဿ=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်မှာ၊ ကလျာဏံ=ကောင်းသော၊ အရိယကန္တံ=အရိယာတို့ နှစ်သက်အပ်သော၊ ပသံသိတံ=(ဘုရားအစရှိသော ပညာရှိတို့) ချီးမွမ်းအပ်သော၊ သီလဋ္ဌ=သီလသည်လည်း၊ (သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်၏ သီလသည်လည်း) အတ္ထိ=ရှိ၏။

ယဿ=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်မှာ၊ သံဃေ=သံဃာတော်၌၊ ပသာဒေါ=ကြည်ညိုခြင်းသည်၊ အတ္ထိ=ရှိ၏၊ ဥဇုဘူတံ=ဖြောင့်မတ်စွာဖြစ်သော၊ ဒဿနဋ္ဌ=ဉာဏ်အမြင်သည်လည်း၊ (ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်အမြင် သည်လည်း) အတ္ထိ=၏၊ တံ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (သဒ္ဓါ, သီလ, ပသာဒနှင့် ဒဿနမည်, လေးလီစုံမှတ်, ထိုပုဂ္ဂိုလ်မြတ်ကို)အဒလိဒ္ဓေါတိ=ဥစ္စာမမဲ့, မဆင်းရဲသူဟူ၍၊ဝါ=ပစ္စည်းဥစ္စာကြွယ်ဝချမ်းသာသူဟူ၍၊ အာဟု=မိန့်ဆိုတော်မူကြကုန်၏၊ တဿ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ဒိဋ္ဌိတံ=အသက်ရှင်ခြင်းသည်၊ အမောဃံ=အကျိုးမပြီး အချည်းနှီးမဟုတ်။

တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ယင်းလေးပါးနှင့် ပြည့်စုံ၍ မဆင်းရဲသူဖြစ်ခြင်း, အချည်းနှီး အသက်ရှင်နေခြင်း မဟုတ်၍ အသက်ရှင်ရကျိုးနပ်ခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်) ဗုဒ္ဓါနံ=ဘုရားရှင်တို့၏၊ သာသနံ=အဆုံးအမ သြဝါဒကို၊သရံ (သရဏ္ဏော)=သတိရလျက်၊ ဝါ=သတိ ရသော၊

မေဓာဝီ=ပညာရှိသည်၊ သဒ္ဓဠ= သဒ္ဓါတရားကိုလည်းကောင်း၊ သီလဠ= သီလကိုလည်းကောင်း၊ ပသာဒဠ=ရတနာသုံးပါးခ္ခ ကြည်ညိုခြင်းကို လည်းကောင်း၊ ဓမ္မဒဿနဠ=သစ္စာလေးပါးကို သိမြင်သော ဉာဏ်ကိုလည်းကောင်း၊ အနုယုဇ္ဇေထ=အထပ်ထပ် အားထုတ်သင့်၏၊ ဝါ=အားထုတ်မနာ: ဖြစ်ပွား စေသင့်၏၊ ဣတိ (အဝေါစ)ဒုတိယံ။

၃-ပဌမ သံဝါသသုတ်

၅၃။ ကော=တပါးသော၊ သမယ=အခါခ္ခ၊ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ မဂုရံ=မဂုရာမြို့၏၊ အန္တ ရာ စ=အကြားခ္ခလည်းကောင်း၊ ဝေရဉ္ဇ=ဝေရဉ္ဇာမြို့၏၊ အန္တ ရာစ=အကြားခ္ခလည်းကောင်း၊ အဒ္ဓါနမဂ္ဂပ္ပဋိပန္နော=အဓွန့်ရှည်လျားသော ခရီးကို ကြွသွားတော်မူသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ပိ=မြတ်စွာဘုရားသာ ခရီးရှည်လျား ကြွသွားတော်မူသည်မဟုတ်သေး၊ သမ္ဗဟုလာ=များစွာကုန်သော၊ ဂဟပတီ စ=အိမ်ရှင် လူဒါယကာတို့သည် လည်းကောင်း၊ ဂဟပတာနိယော စ=အိမ်ရှင် လူဒါယိကာမတို့သည် လည်းကောင်း၊မဂုရံ=၏၊ အန္တ ရာ စ=ခ္ခ လည်းကောင်း၊ ဝေရဉ္ဇ=၏၊ အန္တ ရာ စ=ခ္ခလည်းကောင်း၊ အဒ္ဓါနမဂ္ဂပ္ပဋိပန္နာ= အဓွန့်ရှည်လျားသောခရီးကို သွားကုန်သည်၊ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။ အထ ခေါ= ထိုအခါခ္ခ၊ ဘဂဝါ=သည်၊ မဂ္ဂါ=လမ်းမှ၊ သြက္ကမ္မ=ဖယ်ခွာရှောင်လွှဲ၍၊ အညတရသ္မိံ=တပင်သော၊ ရုက္ခမူလေ=သစ်ပင်၏အနီးခ္ခ၊ ဝါ=သစ်ပင်အောက်ခ္ခ၊ နိသီဒိ=ထိုင်နေတော်မူပြီ။

ဂဟပတိ စ=တို့သည်လည်းကောင်း၊ ပဟပတာနိယော စ=လည်းကောင်း၊ ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာဘုရားကို၊ အညတရသ္မိံ=သော၊ ရုက္ခမူလေ=ခ္ခ၊ နိသိန္နံ=ထိုင်နေ တော်မူသည်ကို၊ အဒ္ဒသံသု=မြင်ကြကုန်ပြီ၊ ဒိသ္မာ=မြင်ကြပြီး၍၊ ယေန=အကြင် အရပ်ခ္ခ၊ ဘဂဝါ=သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိတော်မူ၏) တေန= (မြတ်စွာဘုရားရှိတော်မူရာ) ထိုအရပ်ခ္ခ၊ ဝါ=သို့၊ ဥပသင်္ကမိံသု=သွားကြကုန်၏၊ ဥပသင်္ကမိတ္မာ=သွားကြပြီး၍၊ ဘဂဝန္တံ=ကို၊ အဘိဝါဒေတ္မာ=ရှိသေစွာ ရှိခိုးကြပြီး၍၊ ဧကမန္တံ=ခ္ခ၊ နိသီဒိံသု=ကုန်ပြီ၊ [စာပိဒ်(၂၂)ဒုတိယ ဥရုဝေလသုတ်ကြည့်] ဧကမန္တံ=ခ္ခ၊ နိသိန္နေ=ထိုင်နေကြကုန်သော၊ တေ ဂဟပတိ စ=ထိုအိမ်ရှင်

၁။ ဂဟပတိအမည်ရသူများ။ ။သူဌေးသူကြွယ် လူတန်းစားလောက်မျှကိုသာ ဂဟပတိဟု ခေါ်သည်မဟုတ်၊ မင်းမျိုး ပုဏ္ဏားမျိုးတို့ကို ချန်ထား၍ ကျန်သော အိမ်နေသူလူများကို (အထူးအားဖြင့်) ကုန်သည် လယ်သမား လူတန်းစားများကို ဂဟပတိဟုခေါ်၏။ ဂဟပတိကာတိ ဓတ္တိယဗြာဟ္မဏော ဝဓ္ဓေတ္မာ ယေကေစိ အဂါရံ အဇ္ဈာဝသန္တာ ဝုစ္စန္တိ၊ ဝိသေသတော ဝေဿာ။ ဥဒါန်းအဋ္ဌကထာ၊ ၃၄၂။

ဒါယကာတို့ကို လည်းကောင်း၊ တာ ဂဟပတာနိယောစ=ထိုအိမ်ရှင် ဒါယိကာမတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဘဂဝါ=သည်၊ ဧတံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အဝေါစ=မိန့်တော်မူသနည်းဟူမူ)

ဂဟပတယော=အိမ်ရှင်ဒါယကာတို့၊ သံဝါသာ=ဆက်ဆံပေါင်းသင်းနေထိုင်ခြင်းတို့သည်၊ ဣမေ စတ္တာရော=ဤလေးမျိုးတို့တည်း၊ စတ္တာရော=လေးမျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမေ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ ဆဝေါ=သူသေလင်ယောကျ်ားသည် (သီလဂုဏ်မရှိ၍ ဂုဏ်အားဖြင့် သေနေသောလင်ယောကျ်ားသည်) ဆဝါယ=သူသေမယားနှင့်၊ (ဂုဏ်အားဖြင့် သေနေသောမယားနှင့်) သဒ္ဓိ=အတူတကွ၊ သံဝသတိ=ပေါင်းသင်းနေထိုင်၏၊ ဆဝေါ=သည်၊ ဒေဝိယာ=ဇနီးနတ်သို့းနှင့်၊ (ဂုဏ်အားဖြင့် နတ်သို့းသဖွယ် တင့်တယ်သောမယားနှင့်) သဒ္ဓိ=ကွ၊ သံဝသတိ=၏၊ ဒေဝေါ=နတ်သားလင်ယောကျ်ားသည်၊ (ဂုဏ်အားဖြင့် နတ်သားသဖွယ် တင့်တယ်သော လင်ယောကျ်ားသည်) ဆဝါယ=သူသေမယားနှင့်၊သဒ္ဓိ=ကွ၊ သံဝသတိ=၏၊ ဒေဝေါ=သည်၊ ဒေဝိယာ=နှင့်၊ သဒ္ဓိ=ကွ၊ သံဝသတိ=၏။

ဂဟပတယော=တို့၊ ကထဉ္စ=အဘယ်သို့ အဘယ်ပုံအားဖြင့်၊ ဆဝေါ=သည်၊ ဆဝါယ=နှင့်၊ သဒ္ဓိ=ကွ၊ သံဝသတိ=ပေါင်းသင်းနေထိုင်သနည်းဟူမူ၊ ဂဟပတယော=တို့၊ ဣဓ=ဤလောကဌ၌၊ သာမိကော=လင်ယောကျ်ားသည်၊ ပါဏာတိပါတီ=သတ္တဝါ, အသက်ကို သတ်သောသူသည်၊ [သတ္တဝါ၏ အသက်ဟု အဓိပ္ပာယ်မယူရ၊ အနက်ပေးပုံအမျိုးမျိုးနှင့် ရှင်းလင်းချက်ကို ဒုတိယအကြိမ်ရိုက်နှိပ်သော ပထမတွဲနိသယ၊ နာ-၄၇၄။ တိကနိပါတ်စာပိုဒ် (၇၁)ဥပေါသထသုတ်ကြည့်] အဒိန္နာဒါယီ=ပိုင်ရှင် မပေးအပ်သော သူတပါးပစ္စည်းဥစ္စာကို နိုးယူလုယက်သူသည်၊ ကာမေသု မိစ္ဆာစာရီ=ကာမဂုဏ်မေထုန်အကျင့်တို့၌ ယုတ်မာစွာ ပြုကျင့်သူသည်၊ [တိကနိပါတ်စာပိုဒ် (၁၁၈) ဝိပတ္တိသမ္ပဒါသုတ်လည်းကြည့်] မုသာဝါဒီ=မဟုတ် မမှန်သော စကားကို ပြောဆိုသူသည်။

သုရာမေရယမဒ္ဒပမာဒဋ္ဌာယီ=ကုသိုလ်ကောင်းမှုတို့၌ မေ့လျော့စေတတ်, မူးယစ်စေတတ်သော သေရည်အရက်သောက်ခြင်း၌ ရပ်တည်သူသည်၊ [ပမာဒ=မေ့လျော့စေတတ်သော+မဒ္ဒ=မူးယစ်စေတတ်သော+သုရာမေရယ=သေရည်, အရက် (သောက်ခြင်း)၌+ဋ္ဌာယီ=ရပ်တည်လေ့ရှိသူ။ ယခင် ဥပေါသထသုတ်လည်းကြည့်] ဒုဿီလော=သီလမရှိသည်၊ ပါပဓမ္မော=ယုတ်မာသော သဘောရှိသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ မစ္ဆေရမလ ပရိယုဋ္ဌိတေန=ဝန်တိုမှု အကုသိုလ် အညစ်အကြေးသည် အုပ်စီးတည်နေအပ်သော၊ စေတသာ=စိတ်ဖြင့်၊ အဂါရံ=

အိမ်ခ်ဉ်၊ အဏ္ဏာဝသတိ=နေ၏၊ သမဏဗြာဟ္မဏာနံ=ရဟန်းသူတော်ကောင်းတို့ကို၊ အဂ္ဂေါသကပရိဘာသကော=ဆဲရေးတတ်, ပေါ်ကိုပြ၍ ခြိမ်းခြောက်တတ်၏။ အသေ=ထိုယောကျ်ား၏၊ ဘရိယာပိ=မယားသည်လည်း၊ ပါဏာတိပါတိနီ=သတ္တဝါ, အသက်ကိုသတ်သော သူမသည်၊ အဒိန္နာဒါယိနီ=ယက်သူမသည်။ပ။ပါပဓမ္မာ=ယုတ်မာသော သဘောရှိသည်။ပ။ဂဟပတယော=အိမ်ရှင်ဒါယကာတို့၊ ဧဝံ=ဤသို့, ဤပုံအားဖြင့်၊ (ဤသို့လင်နှင့်မယား နှစ်ဦးသားလုံးပင် ပါဏာတိပါတ စသော အကုသိုလ် ဒုစရိုက်ပြုကျင့်ခြင်းအားဖြင့်) ဆဝေါ=သည်၊ ဆဝါယ=နှင့်၊ သဒ္ဓိ=ကွ၊ သံဝသတိ=၏။ပ။

အသေ=ထိုယောကျ်ား၏၊ ဘရိယာခေါ=မယားသည်ကား၊ ဝါ=မယားသည်သာလျှင်၊ ပါဏာတိပါတာ=သတ္တဝါ, အသက်ကိုသတ်ခြင်းမှ၊ ပဋိဝိရတာ=ရှောင်ကြဉ်သည်၊ အဒိန္နာဒါနာ=ပိုင်ရှင် မပေးအပ်သော သူတပါး ပစ္စည်းဥစ္စာကို ခိုးယူလုယက်ခြင်းမှ၊ ပဋိဝိရတာ=သည်၊ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရာ=ကာမဂုဏ် မေထုန်အကျင့်တို့၌ ယုတ်မာစွာကျင့်ခြင်းမှ၊ ပဋိဝိရတာ=သည်၊ မုသာဝါဒါ=မဟုတ်မမှန်သော စကားကို ပြောဆိုခြင်းမှ၊ ပဋိဝိရတာ=သည်၊ သုရာမေရယမဒ္ဒပမာဒဋ္ဌာနာ=မေ့လျော့ခြင်း၏ တည်ရာအကြောင်းဖြစ်သော မူးယစ်စေတတ်သော သေရည်အရက်ကို သောက်ခြင်းမှ၊ [ပမာဒ=မေ့လျော့ခြင်း၏+ဋ္ဌာန=တည်ရာအကြောင်း။ ယခင်ဥပေါသထသုတ်လည်းကြည့်] ပဋိဝိရတာ=သည်၊ သီလဝတီ=သီလရှိသည်၊ ကလ္လာဏဓမ္မာ=ကောင်းသောသဘောရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဝိဂတမလ မစ္ဆေရေန=ကင်းရှင်းသောဝန်တိုမှု အညစ်အကြေးရှိသော၊ စေတသာ=ဖြင့်၊ အဂါရံ=၌၊ အဏ္ဏာဝသတိ=၏၊ သမဏဗြာဟ္မဏာနံ=တို့ကို၊ အနဂ္ဂေါသကာ ပရိဘာသကာ=မဆဲရေးတတ်, မခြိမ်းခြောက်တတ်၊ ဂဟပတယော=တို့၊ ဧဝံ=အားဖြင့်၊ (ဤသို့ လင်ယောကျ်ားက အကုသိုလ် ဒုစရိုက်အမှုပြု၍ မယားကမူ ထိုဒုစရိုက်မှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းအားဖြင့်)။ပ။

[ဂါထာ] ဥဿော စ=လင်မယား နှစ်ဦးသားလုံးတို့သည်ပင်၊ ဒုဿီလာ=သီလမရှိသူတို့သည်၊ ကဒရိယာ=စက်ဆုပ်ဖွယ် သတ္တဝါတို့သည်၊ [ကုစ္ဆိတာ အရိယာ သတ္တာ ကဒရိယာ] ဝါ=ပြင်းထန်သော ဝန်တိုမှုရှိသူတို့သည်၊ ပရိဘာသကာ=(ရဟန်းသူတော်ကောင်းတို့ကို) ခြိမ်းခြောက်တတ်သူတို့သည်၊ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်အံ့၊ တေ ဇာနိပတယော=ထိုမယားနှင့် လင်တို့သည်၊ [ဇာယာ စ ပတိ စ ဇာနိပတယော။ ဇာယာသဒ္ဒါကို ဇာနိပြု] ဆဝါ=သူသေကောင်တို့သည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်ကြကုန်၍) သံဝါသံ=ဆက်ဆံပေါင်းသင်း နေထိုင်ခြင်းသို့၊ အာဂတာ=ရောက်ကုန်၏။

သာမိကောမလင်သည်၊ ဒုဿီလော=သီလမရှိသည်၊ ကဒရိယော=စက်ဆုပ်ဖွယ် သတ္တဝါသည်၊ ဝါ=သည်၊ ပရိဘာသကော=သူသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်အုံ့၊ ဘရိယာ=မယား၊ သည်၊ သီလဝတီ=သီလရှိသည်၊ ဝဒညူ=အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ စကား၊ အဓိပ္ပာယ်ကိုသိသည်၊ ဝိတမစ္ဆရာ=ကင်းရှင်းသော ဝန်တိုမှုရှိသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်အုံ့၊ သာပိ=ထိုမယား၊ သည်လည်း၊ ဒေဝိ=ဧနီ၊ နတ်သျှီ၊ သည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ဆဝေန=သူသေဖြစ်သော၊ ပတိနာ=လင်ယောကျ်ား၊ နှင့်၊ သဟ=အတူတကွ၊ သံဝသတိ=၏။

သာမိကော=သည်၊ သီလဝါ=သီလရှိသည်၊ ဝဒညူ=သည်၊ ဝိတမစ္ဆရော=ရှိသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်အုံ့၊ ဘရိယာ=သည်၊ ဒုဿီလာ=သီလမရှိသည်၊ ကဒရိယာ=စက်ဆုပ်ဖွယ် သတ္တဝါသည်၊ ဝါ=သည်၊ ပရိဘာသိကာ=(ရဟန်းသူတော်ကောင်းတို့ကို) ဘေးကိုပြု၍ ခြိမ်းခြောက်တတ်သူသည်၊ ဟောတိ=အုံ့၊ သာပိ=ထိုမယား၊ သည်လည်း၊ ဆဝါ=သူသေသည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ဒေဝေန=နတ်သား၊ ဖြစ်သော၊ ပတိနာ=လင်နှင့်၊ သဟ=ကွ၊ သံဝသတိ=၏။

ဥဘော=နှစ်ဦး၊ ကုန်သော၊ တေ ဇာနိပတယော=ထိုမယား၊ နှင့် လင်တို့သည်၊ သဒ္ဓါ စ=သဒ္ဓါတရား၊ ရှိကုန်သည် လည်း၊ ကောင်း၊ ဝဒညူစ=ကို သိကုန်သည် လည်း၊ ကောင်း၊ သညတာ စ=သီလကို စောင့်ထိန်း၊ ကုန်သည်လည်း၊ ကောင်း၊ ဓမ္မဒိဋ္ဌိနော စ=ကောင်းမြတ်သော အကျင့်တရား၌ ရပ်တည်၍ အသက်မွေး၊ ကုန်သည် လည်း၊ ကောင်း၊ အညမညံ=အချင်းချင်း၊ ပိယံဝဒါ စ=ချစ်ဖွယ်စကား၊ ကို ပြောဆိုကြ၊ ကုန်သည် လည်း၊ ကောင်း၊ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်အုံ့၊ [အတ္ထာသံ= အတ္ထာ+အာသံ။ အာသံ၌ **"အာ စ တိလိင်္ဂ"**ဟူသော သဒ္ဒနီတိ (၃၆၈)သုတ် အလို တကို အာပြု၊ ဤသုတ် အဋ္ဌကထာ၌မူ "ဧတေသံ"ဟု ဖွင့်ရကား ဧတကို အာပြုဟုလည်း ရှုပ်စီရင်သင့်၏] အာသံ=ထိုဧနီ၊ မောင်နှံတို့၏၊ အတ္ထာ=ကြီးပွား တိုးတက်မှုတို့သည်၊ ပစုရာ=များ၊ လာ၊ ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ= ဖြစ်ကုန်၏၊ ဟာသုကံ= ချမ်းသာစွာနေ ရခြင်း၊ သည်၊ ဥပဇာယတိ=ဖြစ်၏။

သမသီလိနံ=တူညီသော သီလရှိ၊ ကုန်သော၊ ဥဘိန္နံ=ဧနီ၊ မောင်နှံ၊ နှစ်ဦး၊ တို့၏၊ အမိတ္တာ=ရန်သူ၊ တို့သည်၊ ဒုမ္မနာ=မကောင်းသောစိတ် ရှိကြ၊ ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ=၏၊ သမသီလမ္ပတာ=တူညီသော သီလအကျင့် ရှိကြ၊ ကုန်သော၊ ဥဘော=ဧနီ၊ မောင်နှံ နှစ်ဦး၊ တို့သည်၊ ဣဓ=ဤလူ့ပြည်လောက၌၊ ဓမ္မံ=ကုသိုလ်တရား၊ ကို၊ စရိတ္တာန=ကျင့်ကြ၊ ကုန်၍၊ ဒေဝလောကသ္မိ=နတ်ပြည်လောက၌၊ နန္ဒိနော=နှစ်သက်ကြ၊ ကုန်လျက်၊ ကာမကာမိနော=ကာမဂုဏ်အာရုံ၊ တို့ကို အလို ရှိကြ၊ ကုန်လျက်၊ ဝါ=ကာမဂုဏ် အာရုံ၊ တို့ကို လိုတိုင်း၊ ရကြ၊ ကုန်လျက်၊ မောဒန္တိ= ဝမ်းမြောက်ကြ၊ ကုန်၏၊ ဣတိ(အဝေါစ) တတိယံ။

၄–ဒုတိယ သံဝါသသုတ်

(ပ) ၅၄။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒ=ဤ၊ သာမိကော=သည်၊ ပါဏာတိပါတီ=သည်။ပ။ ပိသုဏာဝါစော=ကုန်းတိုက်စကားကို ပြောဆိုသည်၊ [တိကနိပါတ်စာပိုဒ် (၁၁၈)ဝိပတ္တိသမ္ပဒါသုတ်လည်းကြည့်] ဖရုသဝါစော=ကြမ်းတမ်းသောစကားကို ပြောဆိုသည်၊ သမ္ဖပ္ပလာပီ=ပြိန်ဖျင်းသော် စကားကို ပြောဆိုသည်၊ အဘိဇ္ဈာလု=များသော ဝိသမလောဘရှိသည်၊ ဗျာပန္နစိတ္တော=ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ ရောက်သော ဒေါသမူစိတ်ရှိသည်၊ မိစ္ဆာ ဒိဋ္ဌိကော=မှားယွင်းသောအယူရှိသည်၊ ဒုဿီလော=သည်၊ ပါပဓမ္မော=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ [ပါဏာတိပါတိနီ စသည်တို့နှင့် သမ္ဖပ္ပလာပိနီ စသည်တို့မှာ ဣတ္ထိလိင်ပုဒ် ပြောင်းလဲရုံမျှသာထူး၏၊ အနက်ပေးပုံမှာ ပါဏာတိပါတီ စသော ပုလ္လိင်ပုဒ်အတိုင်းသာတည်း]။ပ။

ပိသုဏာယ=ညီညွတ်နေသူတို့ကို စိတ်ဝမ်းကွဲပြားအောင် ပြုတတ်သော၊ ဝါ=မိမိကိုချစ်မြတ်နိုးခံရအောင်, သူတပါးကို အချစ်ဆိတ်သုဉ်း အမုန်းခံရအောင် ပြုကြောင်းဖြစ်သော၊ ဝါစာယ=ကုန်းတိုက်စကားမှ၊ ဝါ=ကုန်းတိုက်စကား၏ အကြောင်းရင်းစေတနာမှ၊ ပဋိဝိရတာ=ရှောင်ကြဉ်သည်၊ ဖရုသာယ=ကြမ်းတမ်းသော၊ ဝါ=မိမိနှင့် သူတပါးကို ကြမ်းတမ်းအောင် ပြုကြောင်းဖြစ်သော၊ ဝါစာယ=စကားမှ၊ ဝါ=စကား၏ အကြောင်းရင်းစေတနာမှ၊ ပဋိဝိရတာ=သည်၊ သမ္ဖပ္ပလာပါ=ပြိန်ဖျင်းသော စကားမှ၊ ဝါ=စီးပွားချမ်းသာကို ဖျက်ဆီးတတ်သော အနုက်အဓိပ္ပာယ်ကင်းမဲ့သော အကြောင်းအရာကို ပြောဆိုကြောင်း စေတနာမှ၊ ပဋိဝိရတာ=သည်၊ အနဘိဇ္ဈာလုနိ=များသော ဝိသမလောဘ မရှိသည်၊ အဗျာပန္နစိတ္တာ=ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ရောက်သော ဒေါသမူစိတ် မရှိသည်၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိကာ=မှန်ကန်သောအယူရှိသည်။ပ။စတုတ္ထံ။

၅–ပဌမ သမဏီဝိသုတ်

(ဝ) ၅၅။ (ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား၊ ဣဒံ=ဤ ပဌမ သမဏီဝိသုတ်ကို) ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝါ=ဤယခု လျှောက်ထားမည့်အတိုင်း။ပ။ဧကံ=တပါးသော၊ သမယံ=အခါ၌၊ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဘဂ္ဂေသု=ဘဂ္ဂမည်သော ဧနပုဒ်၌၊ ဝါ=ဘဂ္ဂတိုင်းပြည်၌၊ သုသုမာရဂိရေ=သုသုမာရဂိရ မြို့၌၊ [မိကျောင်းမည်သံ, အကြောင်းခံကြား, တည်ထောင်ထားအပ်သည် အဖြစ်ကြောင့် သုသုမာရဂိရ မည်သော မြို့၌၊ ဝါ=မိကျောင်းပုံဟန်, သဏ္ဌာန်တူဘီ, တောင်အနီးရှိသည် အဖြစ်ကြောင့် သုသုမာရဂိရမည်သောမြို့၌] ဘီဂဒါယေ=သားကောင်တို့အားဘေးမဲ့ပေးရာ ဖြစ်သော၊ ဘေသကဠာဝနေ=ဘေသကဠာမည်သောတောင်၌၊ [ဘေသကဠာ မည်သော ဘီလူးမသည် အုပ်စိုးတည်နေအပ်သည် အဖြစ်ကြောင့် ဘေသကဠာမည်သောတောင်]။ သံယုတ် ၌၊ ၃– (၂၂၉)အမှင့်တည်း၊

သာရတ္ထဒီပကာ၊ တ (၈၁) မူလပဏ္ဏာသ၊ ဒု (၄၉)တို့၌ တမျိုးဖွင့်သေး၏] ဝိဟရတိ=သီတင်းသုံးနေတော်မူ၏။

အထ ခေါ=ထိုအခါ၌၊ ဘဂဝါ=သည်၊ ပုဗ္ဗဏှသမယံ=နံနက်အခါ၌၊ နိဝါသေတ္ဝာ=သင်းပိုင်ကို ကောင်းမွန်စွာ ပြင်ဝတ်၍၊ ပတ္တစီဝရံ=သပိတ်သင်္ကန်းကို၊ အာဒါယ=ယူတော်မူ၍၊ ဝါ=ကိုင်ဆောင်ခြိုရုံ၍၊ ယေန=အကြင် အရပ်၌၊ နကုလပိတုနော=နကုလပိတုမည်သော၊ ဝါ=နကုလသူငယ်၏ ဘခင်ဖြစ်သော၊ ဂဟပတိဿ=အိမ်ရှင်၏၊ နိဝေသနံ=နေအိမ်သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) တေန=ထိုအရပ်၌၊ ဝါ=ထိုအရပ်သို့၊ ဥပသင်္ကမိ=ကြွသွားတော်မူပြီ၊ ဥပသင်္ကမိတ္ဝာ= ကြွသွားတော်မူပြီး၍၊ ပညတ္တေ= ခင်းထားအပ်သော၊ အာသနေ=နေရာ၌၊ နိသီဒိ=ထိုင်နေတော်မူပြီ။

အထ ခေါ=၌၊ နကုလပိတာ=နကုလပိတုမည်သော၊ ဂဟပတိ စ=အိမ်ရှင်ယောကျ်ားသည်လည်းကောင်း၊ နကုလမာတာ=နကုလမာတု မည်သော၊ ဂဟပတာနီ စ = အိမ်ရှင်မိန်းမသည်လည်းကောင်း၊ယေန ။ပ။ ကေမဇ္ဇံ =၌၊ နိသိန္နော=ထိုင်နေပြီးသော၊ နကုလပိတာ=သော၊ ဂဟပတိ=သည်၊ ဘဂဝန္တံ = မြတ်စွာဘုရားကို၊ တေ=ဤစကားကို၊ အဝေါစ=လျှောက်ပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အဝေါစ=လျှောက်သနည်းဟူမူ)

ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား၊ ယတော=အကြင်အခါ၌၊ ဒဟရသော=ငယ်ရွယ်သေးသည်သာဖြစ်သော၊ မေ=တပည့်တော်သည်၊ ဒဟရာ=ငယ်ရွယ်သေးသော၊ နကုလမာတာ=သော၊ ဂဟပတာနိ=အိမ်ရှင်မကို၊ အာနိတာ=ထိမ်းမြားခေါ်ဆောင်အပ်ခဲ့ပါပြီ၊ (တတော=ထိုအခါမှ၊ ပဋ္ဌာယ=စ၍၊ အဟံ=တပည့်တော်သည်) နကုလမာတရံ=နကုလမာတုမည်သော၊ ဝါ=နကုလသူငယ်၏ မယ်တော်ဖြစ်သော၊ ဂဟပတာနိ=ကို၊ မနသာ=ပိ=စိတ်ဖြင့်သော်မှပင်၊ အတိစရိတာ= ကျော်လွန်ကျင့်ဖူး၏ဟူ၍၊ (နကုလမာတာကို ကျော်လွန်၍ အခြားမိန်းမနှင့် မေထုန်လွန်ကျူးပြုကျင့်ဖူး၏ဟူ၍) နာဘိစာနာမိ=မသိပါ၊ ကုတော=အဘယ်ကြောင့်၊ ဝါ=အဘယ်မှာလျှင်၊ ကာယေန=ကိုယ်ဖြင့်၊ (အတိစရိတာ=၍၊ အဘိစာနာမိ ပန=သိပါအုံ့နည်း) ဘန္တေ=ရား၊ မယံ=တပည့်တော်တို့သည်၊ ဒိဋ္ဌေစေဝ ဓမ္မေ=ယခု မျက်မှောက်ဘဝ အတ္တဘောဘ၌လည်း၊ အညမညံ= အချင်းချင်း၊ ပဿိတုံ=တွေ့မြင်ခြင်းငှာ၊ ဣဒ္ဓေယျာမ=အလိုရှိပါကုန်၏၊ အဘိသမ္ပရာယဉ္စ=နောင်တမလွန်ဘဝ၌လည်း၊ အညမညံ=ချင်း၊ ပဿိတုံ=ငှာ၊ ဣဒ္ဓေယျာမ=၏၊ ဣတိ (အဝေါစ)

နကုလမာတာ=သော၊ ဂဟပတာနိပိ=သည်လည်း။ပ။ ဘန္တေ=ရား၊ ယတော=၌၊ ဒဟရသော=သော၊ နကုလပိတုနော=နကုလပိတုမည်သော၊

ပဟာပတိသ=သည်၊ ဒဟရာ=သော၊ အဟံ=တပည့်တော်မကို၊ အာနိတာ=ပြီ၊ (တတော=မှ၊ ပဋ္ဌာယ=၍၊ အဟံ=သည်) နကုလပိတရံ=နကုလပိတု မည်သော၊ ဂဟပတိ=ကို၊ မနသာပိ=ပင်၊ အတိစရိတာ=ကျော်လွန်ကျင့်ဖူး၏ဟူ၍၊ (နကုလပိတုကို ကျော်လွန်၍ အခြားယောကျ်ားနှင့် မေထုန်ပျော်မြူး ကျူးလွန်ဖူး၏ဟူ၍) နာဘိဇာနာမိ=မသိပါ။ပ။ဣတိ (အဝေါစ=လျှောက်)

. ဂဟပတယော=အိမ်ရှင်ဒါယကာတို့၊ ဥဘော=နှစ်ဦးကုန်သော၊ ဇာနိပတယော=ဇနီးမောင်နှံတို့သည်၊ ဒိဋ္ဌေစေဝ ဓမ္မေ=လည်း၊ အညမညံ=ချင်း၊ ပသိတုံ=ဖွာလည်းကောင်း၊ အဘိသမ္ဘရာယဘ္ဗေ=လည်း၊ အညမညံ=အချင်းချင်း၊ ပသိတုံ=လည်းကောင်း၊ ဧစ အာကခ်ေယျုံ=အကယ်၍ အလိုရှိကုန်ငြားအုံ၊ (ဧဝံ အာကခ်ံန္တာ=ဤသို့ အလိုရှိကုန်လတော်၊ ဝါ=ဤသို့ အလိုရှိကုန်သော) ဥဘောဝ=နှစ်ဦးလုံးတို့သည်ပင်၊ သမသဒ္ဓါ=တူညီသော သဒ္ဓါတရားရှိသူတို့သည်၊သမသီလာ=တူညီသော သီလရှိသူတို့သည်၊ သမစာဂါ=တူညီသော စွန့်ကြဲပေးကမ်းမှုရှိသူတို့သည်၊ သမပညာ=တူညီသော ပညာရှိသူတို့သည်၊ အသု=ဖြစ်ကြရမည်၊ (ဧဝံ သန္တာ=ဤသို့ဖြစ်ကြကုန်သော) တေ=ထိုဇနီးမောင်နှံတို့သည်၊ ဒိဋ္ဌေစေဝ ဓမ္မေ=လည်း၊ အညမညံ=ချင်း၊ ပသန္တီ=တွေ့မြင်ကြရကုန်၏။ပ။ ပသန္တီ=၏၊ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ပဌမံ။ ဆဋ္ဌံ။

၇-သုပ္ပဝါသာသုတ်

၅၇။ ဧကံ=သော၊ သမယံ=၌၊ ဘဂဝါ=သည်၊ ကောလိယေသု=ကောလိယဇနပုဒ်၌၊ ဝါ=ကောလိယတိုင်းပြည်၌၊ ပဇနိကံ နာမ=မဇ္ဈနိက မည်သော၊ ကောလိယာနံ=ကောလိယမင်းမျိုးတို့၏[1]၊ ယော နိဂမော=အကြင်နိဂုံးသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏၊ တံ နိဂမံ=ထိုနိဂုံးကို၊ ဂေါစရဂါမံ=ဆွမ်းခံရွာကို၊ ကတ္တာ=ပြု၍) ဝိဟရတိ=နေတော်မူ၏၊ အထ ခေါ=သီတင်းသုံးနေတော်မူရာ ထိုအခါ၌။ပ။ယေန=အကြင်အရပ်၌၊ သုပ္ပဝါသာယ=သုပ္ပဝါသာ မည်သော၊

၁။ **ကောလိယေသုတိ** ဝေဒနာမဂေ ဇနပဒေ၊ သော ဟိ ဇကောပိ ကောလနဂရေ ပတိဋ္ဌိတာနံ ကောလိယာနံ ရာဇကုမာရာနံ နိဝါသဋ္ဌာနတ္တာ ဧဝံ ဝုစ္စတိ၊ တသ္မိံ ကောလိယေသု ဇနပဒေ။ ဤ မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသ အဋ္ဌကထာ(၇၀)နှင့်အညီ မြို့ကို ကောလဟုခေါ်၍ မင်းသား (မင်းမျိုး) တို့ကိုလည်းကောင်း, ထိုမင်းသားတို့၏ နေရာဖြစ်သော တိုင်းနယ်ပယ် ဇနပုဒ်ကိုလည်းကောင်း ကောလိယဟုခေါ်၏။

ထို့ကြောင့် ဤသုတ်အဂ်ုတ္တိရ်အဋ္ဌကထာ၌ "ကောလိယာနန္တိ ကောလိယရာဇကုလာနံ"ဟု ပါဠိ၌ရှိရမည်ဖြစ်၏၊ ယခုစာအုပ်များ၌ကား "ကောလရာဇကုလာနံ" ဟု ပါဠိပျက်နေ၏။ ကောလ+ဣယ။ ကောလေ (ကောလနဂရေ) ပတိဋ္ဌိတာ ကောလိယာ=ကောလမြို့(ကလောပင်မြို့)၌ အခြေစိုက်တည်နေကြသော မင်းသားများ။

ကောလိယဓီတုယာ=ကောလိယမင်းသွီး၏။။ပ။ အထ ခေါ=ထိုအခါ၌၊ သုပ္ပဝါသာ=သုပ္ပဝါသာမည်သော၊ ကောလိယ ဓီတာ=ကောလိယမင်းသွီးသည်၊ ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာဘုရားကို၊ ပဏီတေန= မွန်မြတ်သော၊ ခါဒနီယေန= ခဲဖွယ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဘောဇနီယေန=ဘောဇဉ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ သဟတ္ထာ= မိမိလက်ဖြင့်၊ ဝါ=ကိုယ်တိုင်၊ သန္တပ္ပေသိ=ကောင်း စွာ ရောင့်ရဲနှစ်သက်စေပြီ၊ ဝါ=ပြည့်စုံလုံလောက်စေပြီ၊ သမ္မဝါရေသိ=(တော်ပြီဟု) ကောင်းစွာ ငြင်းပယ်စေပြီ၊ အထခေါ=၌။။ပ။ ဘဂဝန္တံ=ကို၊ ဘုတ္တာဝိ=ဆွမ်းဘုဉ်းပေးပြီးတော်မူသည်ကို၊ ဩနီတပတ္တပါဏိ=သပိတ်တော်မှ ဖယ်ထားအပ်ပြီးသော လက်ရှိတော်မူသည်ကို၊ (ဥတ္တာ=သိ၍) ဧကမန္တံ=သင့် လျော်သည့် တခုသောနေရာ၌၊ နိသီဒိ=ထိုင်နေပြီ၊ ဧကမန္တံ=၌၊ နိသိန္နံ=ထိုင်နေ ပြီးသော၊ သုပ္ပဝါသံ=သော၊ ကောလိယဓီတရံ=ကို။။ပ။

သုပ္ပဝါသေ=သုပ္ပဝါသာ၊ ဘောဇနံ=စားဖွယ်ဘောဇဉ်ကို၊ ဒေန္တီ=လှူဒါန်းသော၊ အရိယသာဝိကာ=အရိယာဖြစ်သော တပည့်မသည်၊ ဝါ=ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ အရိယာသူတော်ကောင်း၏ တပည့်မသည်၊ ပဋိဂ္ဂါဟကာနံ=အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်တို့အား၊ စတ္တာရိ=လေးမျိုးကုန်သော၊ ဌာနာနိ=အကြောင်းတရားတို့ကို၊ ဒေတိ=ပေးလှူသည်မည်၏၊ ကတမာနိ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ စတ္တာရိ=လေးမျိုးကုန်သော၊ (ဌာနာနိ=တို့ကို၊ ဒေတိ=ပေးလှူသည် မည်သနည်းဟူမူ) အာယုံ=အသက်ကို၊ဒေတိ=ပေးလှူသည်မည်၏၊ ဝါ=ပေးလှူရာရောက်၏၊ ဝဏ္ဏံ=ကိုယ်အဆင်းကို၊ ဒေတိ=၏၊ သုခံ=ကိုယ်စိတ်နှစ်ဖြာ ချမ်းသာကို၊ ဒေတိ=၏၊ ဗလံ=ကာယဗလကို၊ ဒေတိ=၏။

ပန=ထိုဘောဇနဒါန၏ အကျိုးကား၊ (သာ=ထိုဘောဇဉ်ကိုလှူသော အရိယာတပည့်မသည်) အာယုံ=အသက်အလှူကို၊ ဒတ္တာ=(အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်တို့အား) ပေးလှူပြီး၍၊ ဝါ=ပေးလှူခြင်းကြောင့်၊ ဒိဗ္ဗသဿ ဝါ=နတ်ဌာလည်းဖြစ်သော၊ မာနုသဿ ဝါ=လူဌာလည်းဖြစ်သော၊ အာယုဿ=အသက်၏၊ ဝါ=အသက်ရှည်ခြင်း၏၊ ဘာဂိနီ=အဖို့ဝေစုရရှိသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏။

(တနည်း) ဒိဗ္ဗသဿ ဝါ=သော၊ မာနုသဿ ဝါ=သော၊ အာယုဿ= အသက်ကို၊ ဝါ=အသက်ရှည်ခြင်းကို၊ ဝါ=သို့၊ဘာဂိနီ=ချဉ်းကပ် ဆိုက်ရောက်မှ ရှိသည်၊ ဝါ=ရရှိသည်၊ ဟောတိ=၏။

ဝဏ္ဏံ=အဆင်းအလှကို၊ ဒတ္တာ=ပေးလှူခြင်းကြောင့်၊ ဒိဗ္ဗသဿ ဝါ=သော၊ မာနုသဿ ဝါ=သော၊ ဝဏ္ဏဿ=အဆင်း၏၊ ဘာဂိနီ=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ [နောက်တနည်းလည်း ဆိုလေဦး]။ပ။သုပ္ပဝါသေ=သုပ္ပဝါသာ၊ ဘောဇနံ=ကို၊ ဒေန္တီ=သော၊ အရိယသာဝိကာ=သည်၊ ပဋိဂ္ဂါဟကာနံ=တို့အား၊ စတ္တာရိ=

ကုန်သော၊ ဣမာနိ ဌာနာနိ=ဤအကြောင်းတရားတို့ကို၊ ဒေတိ=၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အ၀ေါ၀စ=မိန့်တော်မူပြီ)

ယာ=အကြင်အရိယာ တပည့်မသည်၊ သုသခ်ံတံ=ကောင်းစွာစီမံထားအပ်သော၊ သုစီ=သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သော၊ ပဏီတံ=မွန်မြတ်သော၊ ရသသာ=အရသာနှင့်၊ ဥပေတံ=ပြည့်စုံသော၊ ဘောဇနံ=ဘောဇဉ်ကို၊ ဒဒါတိ=ပေးလှူ၏၊ ''ဥဇုဂ္ဂတေသု=ဖြောင့်မတ်စွာ ကျင့်သွားတတ်ကုန်သော၊ (စဉ်းလဲကောက်ကျစ်သော ဒုစ္စရိတ်, မာယာ, သာဌေယျစသည်တို့မှ ကင်းရှင်းသည်ဖြစ်၍ ဖြောင့်မတ်စွာ ကျင့်သွားတတ်ကုန်သော) စရဏူပပန္နေသု=အကျင့်စရဏာ (၁၅)ပါးနှင့် ပြည့်စုံကုန်သော၊ မဟာဂ္ဂတေသု=မြတ်သည်အဖြစ်သို့ ရောက်ကုန်သော၊ (ခီဏာသ ဝေသု=ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့၌၊ ဝါ=တို့အား) ဒိန္နာ=ပေးလှူရကြောင်းဖြစ်သော၊ (တသာ=ထိုအရိယာတပည့်မ၏) သာ ဒက္ခိဏာ=ထို ဒါနကုသိုလ်ကို၊ ပုညေန=ရှေးဖြစ်သော ကုသိုလ်နှင့်၊ (သဒ္ဓိ=အတူတကွ) ပုညံ=နောက်ဖြစ်သော ကုသိုလ်သည်၊ သံသန္ဒမာနာ=ဆက်စပ်နှီးနှောမိလသော်၊ မဟပ္ဖလာ=များသော အကျိုးရှိ၏ဟူ၍၊ လောကဝိဒူနံ=လောကသုံးပါးကို သိတော်မူကြသော မြတ်စွာဘုရားတို့သည်၊ ဝဏ္ဏိတာ=ချီးမွမ်းတော်မူအပ်ပြီ။

တောဒိသံ=ဤကဲ့သို့ပင် တွေ့မြင်အပ်သော၊ ဝါ=ဤသို့ သဘောရှိသော၊ ယည်=အလှူဒါနကို၊ အနုသရန္တာ=အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် အမှတ်ရကြကုန်သော၊ ယေ=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ မဇ္ဈေရမလံ=ဝန်တို့မှ အညစ်အကြေးကို၊ သမူလံ=အမြစ်အရင်းနှင့်တကွ၊ ဝိနေယျ=ပယ်ရှားကြကုန်၍၊ ဝေဒဇာတာ=ဖြစ်သော နှစ်သက်မှု ရှိကြကုန်လျက်၊ လောကေ=လောကဌ၌၊ ဝိစရန္တိ=လှည့်လည်ကြကုန်၏၊ (တေ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်) အနိန္ဒိတာ=မကဲ့ရဲ့အပ်ကုန်သည်၊ ဝါ=ချီးကျူးအပ်ကုန်သည်၊ (ဟုတ္ဝာ=ဖြစ်ကြ၍) သဂ္ဂံ=နတ်ပြည်တည်းဟူသော၊ ဌာနံ=နေရာဘုံဌာနသို့၊ ဥပေန္တိ=ရောက်ကြကုန်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အ၀ေါ၀စ=မိန့်တော်မူပြီ) သတ္တမံ။

၈–သုဒတ္တသုတ်

၅၈။ အထ ခေါ=ထိုအခါ၌၊ အနာထပိဏ္ဍိကော=အနာထပိဏ်မည်သော၊ ပဟပတိ=အိမ်ရှင်သည်၊ ယေန=အကြင်အရပ်၌၊ ဘဂ၀ါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိတော်မူ၏) တေန=(မြတ်စွာဘုရားရှိတော်မူရာ) ထိုအရပ်၌၊ ၀ါ=ထိုအရပ်သို့၊ ဥပသင်္ကမိ=ရောက်လာ၏၊ ၀ါ=သွား၏၊ ၀ါ=သွားပြီ၊ ဥပသင်္ကမိတ္ဝာ=ရောက်လာပြီး၍၊ ၀ါ=သွားပြီး၍၊ ဘဂ၀န္တံ= မြတ်စွာဘုရားကို၊ အဘိ၀ါဒေတ္ဝာ=ရှိသေစွာရှိခိုးပြီး၍၊ ဧကမန္တံ=သင့်လျော်သည့် တခုသောနေရာ၌၊ [စာပိုဒ် (၂၂) ဒုတိယဥရ၀ေလသုတ်လည်းကြည့်] နိသိဒိ=ထိုင်နေပြီ၊ ဧကမန္တံ=၌၊

နိသိန်=ထိုင်နေပြီးသော၊ အနာထပိဏ္ဍိကံ=သော၊ ဂဟပတိ= ကို၊ ဘဂဝါ=သည်၊ ဧတံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ၊ (ကိန္တိ= အဘယ်သို့၊ အဝေါစ=မိန့်တော်မူသနည်းဟူမူ)။

ဂဟပတိ=အိမ်ရှင်ဒါယကာ၊ ဘောဇနံ=ဘောဇဉ်ကို၊ ဒဒမာနော=ပေးလျှက်သော၊ အရိယသာဝကော=အရိယာသူတော်ကောင်း၏ တပည့်သည်။ပ။ ဗလံ=ကို၊ ဒေတိ=၏၊ ပန=ထိုအာယုဒါနစသည်၏ တမလွန်အကျိုးကား၊ (သော=ထိုအရိယာတပည့်သည်) အာယုံ=ကို၊ ဒတ္တာ။ပ။

[ဂါထာ]ယော= အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သညတာနံ= ကိုယ်နှုတ်တို့မှ မကောင်းမှုကိုကားဆီးစောင့်ရှောက်ကုန်သော၊ [ကာယဒွါရ,ဝစီဒွါရ အပေါက်တို့မှ မကောင်းမှုအကုသိုလ်မဝင်လာအောင် ပိတ်ဆီးစောင့်ရှောက်ကုန်သော၊ အဋ္ဌကထာ၌ "သညတာနန္တိ ကာယဝါစာဟိ သံယတာနံ"ဟု ဖွင့်၏၊ ထို၌ "ရက္ခဏတ္ထာနမိစ္ဆိတံ"ဟူသော ကစ္စည်းသုတ်နှင့်အညီ "ကာဂေ ရက္ခန္တိ တဏ္ဍုလာ" ၌ကဲ့သို့ ကာယဝါစာဟိ-သည် ရက္ခဏတ္ထဖြစ်သော ယမုဂေတ်၏ ယှဉ်ရာ အပါဒါန်တည်း။ စာပိုဒ်(၂၀) ဘတ္တုဒ္ဒေသကသုတ်၌ လည်းကြည့်] ပရဒတ္တဘောဇနံ=သူတပါးတို့ လှူဒါန်းအပ်သော ဘောဇဉ်ကိုသာ ဘုဉ်းပေးကြသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား၊ ကာလေန=လှူဒါန်းခြင်းငှာ သင့်လျော်သောအခါ၌၊ သက္ကစ္စံ=ရိုသေစွာ၊ ဘောဇနံ=ဘောဇဉ်ကို၊ ဒဒါတိ=လှူဒါန်း၏။

(သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်) စတ္တာရိ=လေးမျိုးကုန်သော၊ ဌာနာနိ=အကြောင်းတရားတို့ကို၊ အနုပ္ပဝေစ္ဆတိ=ပေးလှူသည်မည်၏၊ (ကတမာနိ စတ္တာရိ=အဘယ်လေးမျိုးသော အကြောင်းတရားတို့ကို၊ အနုပ္ပဝေစ္ဆတိ=ပေးလှူသည်မည်သနည်းဟူမူ) အာယုံ စ=အသက်ကိုလည်းကောင်း၊ ဝဏ္ဏဉ္စ=ကိုယ်အဆင်းကို လည်းကောင်း၊ သုခဉ္စ=ကိုယ်စိတ်နှစ်ဖြာ ချမ်းသာကိုလည်းကောင်း၊ ဗလဉ္စ=ကာယဗလကို လည်းကောင်း၊ အနုပ္ပဝေစ္ဆတိ=၏။

အာယုဒါယီ=အသက်ကိုပေးလှူသော၊ ဝဏ္ဏဒါယီ=အဆင်းကိုပေးလှူသော၊ သုခံ=ကိုလည်းကောင်း၊ ဗလံ=ကိုလည်းကောင်း၊ ဒဒေါ=ပေးလှူသော၊ သော နရော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ယတ္ထ ယတ္ထ=အကြင် အကြင်ဘဝ၌၊ ဥပပဇ္ဇတိ=ဖြစ်၏၊ (တတ္ထ တတ္ထ=ထိုထိုဖြစ်လေရာဘဝ၌) ဒီဃာယု=ရှည်သော အသက်ရှိသည်လည်းကောင်း၊ ယသဝါ=များသော အခြံအရံရှိသည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်) အဋ္ဌမံ။

၅၉ (စာပိုဒ်)။ ၉-ဘောဇနသုတ်။ ။ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဘောဇနံ=ကို၊ ဒဒမာနော=သော၊ ဒါယကော=ဒါယကာသည်။ပ။ဗလံ=ကို၊ ဒေတိ=၏၊

ပန=ကား၊ (သော=ထိုဒါယကာသည်) အာယုံ=ကို၊ ဒတ္တာ=၍၊ ဝါ=ကြောင့်။ပ။ နဝမ်။

၁၀–ဂိဟိသာမိစိသုတ်

ဖြ ၆၀။ ဂဟပတိ= အိမ်ရှင်ဒါယကာ၊ စတ္ဌဟိ= လေးပါးကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ= တရား တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသော၊ အရိယသာဝကော=သည်၊ ယသော်လာဘိနီ=အခြံအရံ အကျော်အစောကို ရစေနိုင်သော၊ သဂ္ဂသံဝတ္တနိကံ= နတ်ပြည်၌ ပဋိသန္ဓေနေခြင်းငှာ ဖြစ်သော၊ ဂိဟိသာမိစိ ပဋိပဒံ=လူတို့အား လျှောက်ပတ်သောအကျင့်ကို၊ ပဋိပန္နော=ကျင့်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ကတမေဟိ= အဘယ်မည်ကုန်သော၊ စတ္ဌဟိ=ကုန်သော၊ (ဓမ္မေဟိ=တရားတို့နှင့်၊ သမန္နာ ဂတော=သော၊ အရိယသာဝကော=သည်။ပ။ပဋိပန္နော=သည်၊ ဟောတိ= ဖြစ်သနည်းဟူမူ)

ဂဟပတိ=ကာ၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ အရိယသာဝကော=သည်၊ ဘိက္ခုသံဃံ=ရဟန်းအပေါင်းကို၊ စီဝရေန=သင်္ကန်းဖြင့်၊ ပစ္စုပဋ္ဌိတော= (လှူဒါန်း လိုသဖြင့် ယူဆောင်ကာ) ချဉ်းကပ်တည်နေသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ [ရဟန်း သံဃာအား သင်္ကန်းကို လှူဒါန်း၏ဟူလို] ။ပ။ဘိက္ခုသံဃံ=ကို၊ ပိဏ္ဍပါတေန= ဆွမ်းဖြင့်၊ * ပစ္စုပဋ္ဌိတော=သည်၊ ဟောတိ=၏။ပ။သေနာသနေန=အိပ်ရာ နေရာကျောင်းဖြင့်။ပ။ ဂိလာနပစ္စယဘေသဇ္ဇပရိက္ခာရေန=လူမမာ၏ ရောဂါ အတွက် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်၍ အသက်၏အကာအကွယ်နှင့် အကြောင်း အဆောက်အဦဖြစ်သော ဆေးဖြင့်၊ ပစ္စုပဋ္ဌိတော=သည်၊ဟောတိ=၏။ပ။

ယေ ပဏ္ဍိတာ=အကြင်ပညာရှိတို့သည်၊ သမ္မဂ္ဂတော=ကောင်းစွာ ကျင့် ကုန်သော၊ သီလဝန္တော=သီလရှိသော ရဟန်းတို့ကို၊ စီဝရေန=သင်္ကန်းဖြင့် လည်းကောင်း၊ ပိဏ္ဍပါတသယနေန=ဆွမ်း, အိပ်ရာနေရာ ကျောင်းဖြင့် လည်းကောင်း၊ ဂိလာနပစ္စယေန စ=မကျန်းမာသူ၏ ဆေးပစ္စည်းဖြင့် လည်း ကောင်း၊ ဥပဋ္ဌိတာ=ချဉ်းကပ်တည်နေကုန်လျက်၊ ဝါ=ပြုစုလှူဒါန်း ပေးကမ်း ကြကုန်လျက်၊ ဂိဟိသာမိစိပဋိပဒံ=ကို၊ ပဋိပဇ္ဇန္တိ=ကျင့်ကုန်၏။

တေသံ=ထို ပညာရှိပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ (သန္ဓာနေ=စိတ်အစဉ်၌) ဒိဝါ စ=နေ့၌လည်းကောင်း၊ ရတ္တော စ=ညဉ့်၌လည်းကောင်း၊ သဒါ=အခါခပ်သိမ်း၊ ပုညံ=ကုသိုလ်ကောင်းမှုသည်၊ ပဝဍ္ဎတိ=တိုးပွားနေ၏၊ (စွန့်လွှတ်လှူဒါန်းခြင်း, အထပ်ထပ် အမှတ်ရခြင်းဖြင့် တိုးပွားနေ၏) (တာဒိသော=ထိုသို့ သဘောရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်) ဘဒ္ဒကံ=ကောင်းသော၊ ကမ္မံ=ကုသိုလ်ကံကို၊ ကတ္တာန=ပြုပြီး၍၊ သဂ္ဂံ=နတ်ပြည်ဖြစ်သော၊ ဌာနံ=ဘုံဌာနသို့၊ ဂမတိ=ရောက်ရ၏၊ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်) ဒသမံ။ ပဌမော=သော၊ ပုညာဘိသန္ဓဝဂ္ဂေါ=ဝဂ်တည်း။

(၇) ၂-ပဏ္ဍိတကမ္မဝဂ်

၁-ပဏ္ဍိတကမ္မသုတ်

ဖြ ၆၁။ ဂဟပတိ=အိမ်ရှင်ဒါယကာ၊ လောကသ္မိံ=သတ္တလောကဌာ၊ ဣဒ္ဓာ=အလိုရှိအပ်သော အာရုံဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=ဣဋ္ဌာရုံဖြစ်ကုန်သော၊ ကန္တာ=စိတ်နှလုံးဌာ သက်ဝင်တတ်ကုန်သော၊ ဝါ=လိုလား နှစ်သက်အပ်ကုန်သော၊ မနာပါ=စိတ်နှလုံးကို တိုးပွားစေတတ်ကုန်သော၊ ဒုလ္လဘာ=ခက်ခဲသဖြင့် ရအပ်ကုန်သော၊ ဝါ=ရနိုင်ခဲကုန်သော၊ ဓမ္မာ=အကျိုးတရားတို့သည်၊ ဣမေ စတ္တာရော=ဤလေးမျိုးတို့တည်း၊ စတ္တာရော=လေးမျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမေ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ။

သဟဓမ္မေန=ကုသိုလ်တရားနှင့် တကွသာလျှင်၊ ဝါ=အကြောင်းနှင့်တကွသာလျှင်၊ (စစ်သူကြီးရာထူး, သူဌေးရာထူးစသော အကြောင်းနှင့်တကွသာလျှင်) မေ=ငါ့အတွက်၊ ဘောဂါ=ခံစားဖွယ် အာရုံတို့သည်၊ ဥပဂစ္ဆန္တု=ဖြစ်ပေါ်လာပါစေကုန်သတည်း၊ ဣတိ=ဤသို့ တောင့်တအပ်သော၊ အယံ=ဤခံစားဖွယ်အာရုံသည်၊ လောကသ္မိံ=ဌာ၊ ပဌမော=ရှေးဦးစွာသော၊ ဣဋ္ဌော=အလိုရှိအပ်သော အာရုံဖြစ်သော၊ ကန္တော=စိတ်နှလုံးဌာ သက်ဝင်တတ်သော၊ ဝါ=လိုလားနှစ်သက်အပ်သော၊ မနာပေါ=စိတ်နှလုံးကို တိုးပွားစေတတ်သော၊ ဒုလ္လဘော=ရနိုင်ခဲသော၊ ဓမ္မော=အကျိုးတရားတည်း။

ဘောဂေ=ခံစားဖွယ်အာရုံတို့ကို၊ သဟဓမ္မေန=လျှင်၊ လဒ္ဓါ=ရပြီး၍၊ ဥတိဟိ=ဆွေမျိုးတို့နှင့်၊ သဟ=တကွ၊ ဥပဇ္ဇာယေဟိ=မိတ်ဆွေတို့နှင့်၊ (သုခဒုက္ခ တွေ့ကြုံပါက အောက်မေ့ အမှတ်ရဖွယ်ရာ မိတ်ဆွေတို့နှင့်) [သုခဒုက္ခေသု ဥပဂန္ဓေသု ဥပနိဇ္ဈာယိတဗ္ဗာ အနုဿရိတဗ္ဗာတိ ဥပဇ္ဇာယာ] သဟ= အတူတကွ၊ မေ=ငါ့အတွက်၊ ယသော=အခြံအရံသည်၊ အာဂစ္ဆတု=ရောက်လာပါစေသတည်း၊ ဣတိ=ဤသို့ တောင့်တအပ်သော၊ အယံ=ဤအခြံအရံသည်၊ လောကသ္မိံ=ဌာ၊ ဒုတိယော=နှစ်ခုမြောက်သော၊ ဣဋ္ဌော=သော။ပ။ ဒုလ္လဘော=သော၊ ဓမ္မော=အကျိုးတရားတည်း။

သဟဓမ္မေန=လျှင်၊ ဘောဂေ=တို့ကို၊ လဒ္ဓါ=ရပြီး၍၊ ဥတိတိ=တို့နှင့်၊ သဟ=ကွ၊ ဥပဇ္ဇာယေဟိ=တို့နှင့်၊ သဟ=ကွ၊ ယသံ=အခြံအရံကို၊ လဒ္ဓါ=ရပြီး၍၊ (အဟံ=ငါသည်) စိရံ=ကြာမြင့်စွာ၊ ဇီဝါမိ=အသက်ရှင်လိုပါ၏၊ ဒီဃံ=ကြာမြင့်စွာ၊ အာယုံ=အသက်ကို၊ ပါလေမိ=(ရောဂါမရောက်အောင်) စောင့်ရှောက်နိုင်ရပါလို၏၊ ဣတိ=ဤသို့ တောင့်တအပ်သော၊ အယံ=ဤရောဂါကင်းရှင်း အသက်ရှည်ခြင်းသည်၊ လောကသ္မိံ=ဌာ၊ တတိယော=သုံးခုမြောက်သော၊ ဣဋ္ဌော=သော။ပ။ဒုလ္လဘော=သော၊ ဓမ္မော=တည်း။ပ။

စိရံ=စွာ၊ ဒီဃံ=စွာ၊ အာယုံ=ကို၊ ပါလေတွာ=(ရောဂါမရောက်အောင်) စောင့်ရှောက်ပြီး၍၊ ကာယဿ=ဥပါဒိန္နကိုယ်ခန္ဓာ၏၊ ဘေဒါ=ပျက်စီးခြင်းတည်းဟူသော၊ မရဏာ=သေခြင်းမှ၊ ဝါ=သေသည်မှ၊ ပရံ=နောက်၌၊ ဝါ=နောက်ဖြစ်သော ဘဝသစ်ခန္ဓာကို ယူခြင်း၌၊ ဝါ=နောက်ထပ်ယူအပ်သော ဘဝသစ်ခန္ဓာကိုယ်၌။ [တနည်း-ကာယဿ=ဥပါဒိန္နကိုယ်ခန္ဓာ၏ တည်တံ့ကြောင်း ဇီဝိတိန္ဒြေ၏၊ ဘေဒါ=ပျက်စီးကြောင်းဖြစ်သော၊ မရဏာ=စုတိစိတ်မှ၊ ပရံ=နောက်ဖြစ်သော ပဋိသန္ဓေစိတ်၌] သုဂတိ=ကောင်းသော လားရောက်ရာ ဖြစ်သော၊ ဝါ=သုခ၏ဖြစ်ရာဖြစ်သော၊ သဂ္ဂံ=ရူပါရုံ အစရှိသော သမ္ဘတ္တိတို့ဖြင့် လွန်စွာမြင့်မြတ်သော၊ လောကံ=နတ်ပြည်သို့၊ ဥပပဇ္ဇာမိ=လားရောက်လိုပါ၏၊ [ဧကကနိပါတ်စာပိုဒ် (၄၃၊ ၄၄) သုတ်နှင့် တိကနိပါတ်စာပိုဒ်(၅၉)၌လည်းကြည့်] ဣတိ=ဤသို့ တောင်တအပ်သော၊ အယံ=ဤနတ်ပြည်၌ဖြစ်ခြင်းသည်၊ လောကသ္မိံ=၌၊ စတုတ္ထော=လေးခု မြောက်သော ။ပ။ ဒုလ္လဘော=သော၊ ဓမ္မော=တည်း၊ ဂဟပတိ=ကာ၊ လောကသ္မိံ=၌၊ ဣဒ္ဓါ=ကုန်သော ။ပ။ ဒုလ္လဘာ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာ=အကျိုး တရားတို့သည်၊ ဣမေ စတ္တာရော=တို့တည်း။

ဂဟပတိ=ကာ၊ လောကသ္မိံ=၌၊ ဣဒ္ဓါနံ=ကုန်သော။ပ။ဒုလ္လဘာနံ=ကုန်သော၊ စတုန္နံ=လေးမျိုးကုန်သော၊ ဣမေသံ ဓမ္မာနံ=ဤအကျိုးတရားတို့ကို၊ ပဋိလာဘာယ=ရခြင်းငှာ၊စတ္တာရော=လေးပါးကုန်သော၊ ဓမ္မာ=အကြောင်းတရားတို့သည်၊ သံဝတ္တန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ ကတမေ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ စတ္တာရော=ကုန်သော၊ (ဓမ္မာ=အကြောင်းတရားတို့သည်၊ သံဝတ္တန္တိ=ဖြစ်ကုန်သနည်းဟူမူ) သဒ္ဓါသမ္ပဒါ=သဒ္ဓါ၏ ပြည့်စုံခြင်းသည် လည်းကောင်း၊ သီလသမ္ပဒါ=သီလ၏ ပြည့်စုံခြင်းသည် လည်းကောင်း၊ စာဂသမ္ပဒါ=စွန့်ကြဲပေးကမ်းလှူခါန်းမှ ကုသိုလ်၏ ပြည့်စုံခြင်းသည် လည်းကောင်း၊ ပညာသမ္ပဒါ=ပညာ၏ ပြည့်စုံခြင်းသည် လည်းကောင်း၊ (သံဝတ္တန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏)

ဂဟပတိ=ကာ၊ သဒ္ဓါသမ္ပဒါ=သဒ္ဓါ၏ ပြည့်စုံခြင်းဟူသည်၊ ကတမာစ=အဘယ်နည်းဟူမူ၊ ဂဟပတိ=ကာ၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ အရိယသာဝကော=အရိယာတပည့်သည်၊ သဒ္ဓေါ=သဒ္ဓါတရားရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ တထာဂတဿ= မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဗောဓိံ= အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ကို၊ [ပဉ္စကနိပါတ်စာပိုဒ် (၅၃)သုတ်ကြည့်] သဒ္ဒဟတိ=ယုံကြည်၏၊ ဝါ=ကြည်ညိုခြင်း၊ (ကိန္တိ=သို့၊ သဒ္ဒဟတိ=ဟူမူ)သော ဘဂဝါ=ထိုမြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဣတိပိ=ကြောင့်လည်း၊ အရဟံ=မူ၏ ။ပ။ဣတိပိ=လည်း၊ ဘဂဝါ=မူ၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (သဒ္ဒဟတိ=၏) [နာ-၁၄၇၊ စာပိုဒ် (၅၂)ဒုတိယ ပုညာဘိသန္ဒသုတ်ကြည့်]

ဂဟပတိ=ကာ၊ အယံ=ဤမြတ်စွာဘုရား၏ ဗောဓိကိုယုံကြည်ခြင်း, ကြည်ညိုခြင်းကို၊ သဒ္ဓါသမ္ပဒါ=သဒ္ဓါ၏ ပြည့်စုံခြင်းဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ဆိုအပ်၏။ပ။

ဂဟပတိ=ကာ၊ အယံ=ဤပါဏာတိပါတစသည်မှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းကို၊ သီလသမ္ပဒါ=၍၊ ဝုစ္စတိ=၏။ပ။အရိယသာဝကော=သည်၊ ဝိဂတမလ မစ္ဆေရေန=ကင်းရှင်းသော ဝန်တိုမှုအညစ်အကြေးရှိသော၊ စေတသာ=စိတ်ဖြင့်၊ မုတ္တစာဂေါ=လွတ်လွတ်ကျွတ်ကျွတ် စွန့်ကြဲမှုရှိလျက်၊ ပယတပါဏိ=ဆေးကြော အပ်သော လက်ရှိလျက်၊ ဝေါသဂ္ဂရတော=စွန့်လွတ်လျှဒါန်းခြင်းဌာ မွေ့လျော်လျက်၊ ယာစယောဂေါ=တောင်းရမ်း အလှူခံခြင်းငှာ သင့်လျော်လျက်၊ ဝါ= တောင်းရမ်း အလှူခံသူတို့နှင့် ယှဉ်တွဲမှုရှိလျက်၊ ဒါနသံဝိဘာဂရတော= ပေးလှူခြင်း, ခွဲခြမ်းဝေဖန်ခြင်းဌာ မွေ့လျော်လျက်၊ အဂါရံ=အိမ်ဌာ၊ အဇ္ဈာဝသတိ= နေ၏၊ ဂဟပတိ=ကာ၊ အယံ=ဤဝန်တိုမှုကင်း စွန့်ကြဲခြင်းကို၊ စာဂသမ္ပဒါ= ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏။ပ။

ဂဟပတိ=ကာ၊ အဘိဇ္ဈာဝိသမလောဘာဘိဘူတေန=အဘိဇ္ဈာဟူသော မညီမျှသောလောဘသည် ဖိစီးနှိပ်စက်အပ်သော၊ စေတသာ=စိတ်ဖြင့်၊ ဝိဟရန္တော=နေသောသူသည်၊ အကိစ္စံ=မပြုလုပ်သင့်သော အလုပ်ကိစ္စကို၊ ကရောတိ=ပြုလုပ်မိတတ်၏၊ ကိစ္စံ=ပြုလုပ်သင့်သော ကိစ္စကို၊ အပရာဓေတိ= (မပြုမိဘဲ) လွဲချော်စေ၏၊ အကိစ္စံ=ကို၊ ကရောန္တော=ပြုလုပ်လျက်၊ ကိစ္စံ=ကို၊ အပရာဓေန္တော=လွဲချော်စေသောသူသည်၊ယသသာ စ=အခြံအရံမှလည်းကောင်း၊ သုခါ စ=ချမ်းသာမှလည်းကောင်း၊ ဓံသတိ=လျော့ကျ၏၊ ဂဟပတိ=ကာ၊ ဗျာပါဒါဘိဘူတေန=ဒေါသသည် ဖိစီးနှိပ်စက်အပ်သော၊ စေတသာ=စိတ်ဖြင့်။ပ။ ထိနမိဒ္ဓါဘိဘူတေန=ထိန နှင့် မိဒ္ဓသည် ဖိစီးနှိပ်စက်အပ်သော၊ ဝါ=စိတ်၏ ထိုင်းမှိုင်းခြင်းသဘောနှင့် စေတသိက်၏ ထိုင်းမှိုင်းခြင်းသဘောသည် ဖိစီးနှိပ်စက် အပ်သော။ပ။

ဥဒ္ဓစ္စ ကုက္ကုစ္စာဘိဘူတေန=ပျံ့လွင့်ခြင်းသဘောနှင့် နောင်တတဖန် ပူပန်ခြင်းသဘောသည် ဖိစီးနှိပ်စက်အပ်သော။ပ။ဝိစိကိစ္ဆာဘိဘူတေန= ဝိစိကိစ္ဆာသည် ဖိစီးနှိပ်စက်အပ်သော၊ ဝါ=ရတနာသုံးဖြာ အကျင့်သိက္ခာ စသည်တို့၌ သို့လောသို့လော တွေးတောယုံမှားခြင်းသဘောသည် ဖိစီးနှိပ်စက် အပ်သော။ပ။ဂဟပတိ=ကာ၊ သဿ အရိယသာဝကော=ထိုအရိယာတပည့် သည်၊ အဘိဇ္ဈာဝိသမလောဘော=အဘိဇ္ဈာဟူသော မညီမျှသော လောဘသည်၊ စိတ္တသ=စိတ်၏၊ ဥပက္ကိလေသောတိ=ညစ်နွမ်းကြောင်း အညစ်အကြေးဟူ၍၊ ဣတိ=ဤသို့၊ ဝိဒိတ္တာ=သိ၍၊ အဘိဇ္ဈာဝိသမလောဘံ=အဘိဇ္ဈာဟူသော မညီမျှသော လောဘတည်းဟူသော၊ စိတ္တသ ဥပက္ကိလေသံ=စိတ်၏

ညစ်နွမ်းကြောင်း အညစ်အကြေးကို၊ ပဇဟတိ=၏၊ ဗျာပါဒေါ=ဒေါသသည်၊ စိတ္တသ=စိတ်၏၊ ဥပက္ကိလေသောတိ=ကြေးဟူ၍၊ ဣတိ=ဤသို့၊ ဝိဒိတ္တာ=သိ၍၊ ဗျာပါဒံ=ဒေါသဟူသော၊ စိတ္တသ ဥပက္ကိလေသံ=စိတ်၏ ညစ်နွမ်းကြောင်း အညစ်အကြေးကို၊ ပဇဟတိ=၏၊ ထိနမိဒ္ဓံ=စိတ်၏ ထိုင်းမှိုင်း ခြင်းသဘောနှင့် စေတသိက်၏ ထိုင်းမှိုင်းခြင်းသဘောသည်။ပ။ ဝိဒိတ္တာ=၍၊ ထိနမိဒ္ဓံ=သဘောဟူသော။ပ။ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စံ=ပျံ့လွင့်ခြင်းသဘောနှင့် နောင်တ တပန်ပူပန်ခြင်းသဘောသည်။ပ။ ဝိဒိတ္တာ=၍၊ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စံ=ဘေးဟူသော ။ပ။ဝိစိကိစ္ဆာ=သည်။ပ။ဝိဒိတ္တာ=သိ၍၊ ဝိစိကိစ္ဆံ=ဟူသော၊ စိတ္တသ=စိတ်၏၊ ဥပက္ကိလေသံ=ညစ်နွမ်းကြောင်း အညစ်အကြေးကို၊ ပဇဟတိ=ပယ်စွန့်၏။

ဂဟပတိ=ကာ၊ ယတော=အကြင်ကြောင့်၊ ဝါ=အကြင်အခါ၌၊ အရိယသာဝကသ=သည်၊ [ပဟီနော၌စပ်] အဘိဇ္ဈာဝိသမလောဘော=ဘသည်၊ စိတ္တသ=၏၊ ဥပက္ကိလေသောတိ=အညစ်အကြေးဟူ၍၊ ဣတိ=ဤသို့၊ ဝိဒိတ္တာ=သိ၍၊ အဘိဇ္ဈာဝိသမလောဘော=ဘဟူသော၊ စိတ္တသ=စိတ်၏၊ ဥပက္ကိလေသော=အညစ်အကြေးကို၊ ဝါ=သည်၊ ပဟီနော=ပယ်အပ်ပြီးသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဗျာပါဒေါ=သည်။ပ။ဝိဒိတ္တာ=၍၊ ဗျာပါဒေါ=ဒေါသဟူသော၊ စိတ္တသ ဥပက္ကိလေသော=စိတ်၏ အညစ်အကြေးကို၊ ဝါ=ကြေးသည်၊ ပဟီနော=သည်၊ ဟောတိ=၏။ပ။

ဂဟပတိ=ကာ၊ (တတော=ထို့ကြောင့်၊ ဝါ=ထိုအခါ၌) အယံ အရိယသာဝကော=ဤအရိယာတပည့်ကို၊ မဟာပညော=ကြီးမားသောပညာရှိသူဟူ၍၊ ပုထုပညော=ကျယ်ပြန့်သော ပညာရှိသူဟူ၍၊ အာပါတဒသော=ထိုထို သိမ်မွေ့သော အနက်သဘောကို ရှေ့ရှုကျရောက်စေတတ်, သိမြင်တတ်သူဟူ၍၊ [အာပါတ=ရှေ့ရှုကျရောက် စေတတ်သူ+ဒသ=သိမြင်တတ်သူ] ပညာသမ္ပန္နော=ပညာနှင့် ပြည့်စုံသူဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏၊ ဂဟပတိ=ကာ၊ အယံ=ဤအဘိဇ္ဈာစသည်ကို ပယ်ရှားတတ်သော မဟာပညာစသည်နှင့် ပြည့်စုံခြင်းကို၊ ပညာသမ္ပဒါ=ပညာသမ္ပဒါဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏။

ဂဟပတိ=ကာ၊ သသော အရိယသာဝကော=သည်၊ ဥဒ္ဓာနဝီရိယာဓိဂတောဟိ=ထကြွလုံ့လ ဝီရိယကြောင့် ရအပ်ကုန်သော၊ ဗာဟာဗလပရိစိတောဟိ=လက်ရုံးခွန်အားဖြင့် ဆည်းပူးစုဆောင်း ထားအပ်ကုန်သော၊ သေဒါဝကိ္ခတ္တောဟိ=ထွက်ကျယိုစီးစေအပ်သော ချွေးပေါက်ရှိကုန်သော၊ ဝါ=ချွေးတဒီးဒီး ယိုစီးကျအောင် ကြိုးစားသဖြင့် ရရှိထားအပ်ကုန်သော၊ ဓမ္မိကေဟိ=တရားနှင့် ယှဉ်ကုန်သော၊ (ကုသိုလ်ကမ္မပထတရား ဆယ်ပါးနှင့် ယှဉ်ကုန်သော)ဓမ္မလဒ္ဓေဟိ= (ကုသိုလ်ကမ္မပထ)တရားဖြင့် ရအပ်ကုန်သော၊ ဝါ=ကုသိုလ်ကမ္မ

ပထတရား မပျက်ပြားစေဘဲ ရအပ်ကုန်သော၊ ဘောဂေဟိ=စီးပွား ဥစ္စာတို့ဖြင့်၊ စတ္တာရိ=လေးမျိုးကုန်သော၊ ပတ္တကမ္မာနိ=သင့်လျော်လျောက်ပတ်သော အမှုလုပ်ငန်းတို့ကို၊ ကတ္တာ= ပြုလုပ်တတ်သည် ဟောတိ=၏။

ကတမာနိ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ စတ္တာရိ=ကုန်သော၊ (ပတ္တကမ္မာနိ=တို့ကို၊ ကတ္တာ=သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ) ဂဟပတိ=ကာ၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ အရိယသာဝကော=သည်။ပ။ ဓမ္မလဒ္ဓေဟိ=ကုန်သော၊ ဘောဂေဟိ=တို့ဖြင့်၊ အတ္တာနံ=မိမိကိုယ်ကို၊ သုခေတိ=ချမ်းသာစေ၏၊ ပီဏေတိ= နှစ်သက်ပြည့်ဖြိုး အင်အားတိုးစေ၏၊ သမ္မာ=ကောင်းစွာ၊ သုခံ=ချမ်းသာကို၊ ပရိဟာရတိ=ဆောင်ထားစ၏၊ မာတာပိတရော= မိဘတို့ကို။။ပ။ ပုတ္တဒါရ+ဒါသ+ကမ္မကရ+ပေါရိသေ=သားမယား+ကျွန်+အခကြေးစားအလုပ်သမား+မိုခိုအသက်မွေးသူ လူတို့ကို ။ပ။ မိတ္တ+အမစ္စေ= မိတ်ဆွေ+သူငယ်ချင်းတို့ကို။ပ။ ပရိဟာရတိ=၏။

အသ=ထို အရိယာသာဝက၏၊ ပဌမံ=ရှေးဦးစွာသော၊ ဣဒံ (ဘောဂ ဓာတံ)=ဤ စီးပွားဥစ္စာသည်၊ (ဤ မိမိနှင့် မိဘစသည်တို့ ချမ်းသာရေးအတွက် သုံးစွဲအပ်သော စီးပွားဥစ္စာသည်) ဌာနဂတံ=သင့်လျော်သော အကြောင်းသို့ရောက်သည်၊ ပတ္တဂတံ=သင့်လျော်သော အရာဌာနသို့ရောက်သည်၊ အာယတနသော=အကြောင်းဖြင့်သာလျှင်၊ ဝါ=အကြောင်းနှင့်တကွသာလျှင်၊ (မိမိနှင့် မိဘစသည်တို့ကို ချမ်းသာစေခြင်းဟူသောအကြောင်းနှင့်တကွသာလျှင်) ပရိဘုတ္တံ=သုံးစွဲအပ်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ [ဤတိုင်အောင်သော စကားဝါကျတို့ဖြင့် မိမိနှင့် မိဘ စသူတို့ကို ချမ်းသာစေခြင်းဟူသော ပဌမပတ္တကမ္မကို ဟောတော်မူ၏]

ဂဟပတိ=အိမ်ရှင် ဒါယကာ၊ ပုန စပရံ=နောက်ထပ် အခြားသော ပတ္တကမ္မ တမျိုးကား၊ အရိယသာဝကော=သည် ။ပ။ ဓမ္မလဒ္ဓေဟိ=ကုန်သော၊ ဘောဂေဟိ=တို့ဖြင့်၊ [ပရိယောဓယ သံဝတ္တတိ–စသည်၌စပ်] အဂ္ဂိတော ဝါ=မီးကြောင့်သော်လည်းကောင်း၊ ဥဒကတော ဝါ=ရေကြောင့်သော်လည်းကောင်း၊ ရာဇတော ဝါ=မင်းကြောင့်သော်လည်းကောင်း၊ စောရတော ဝါ=သူခိုးဓားပြကြောင့်သော်လည်းကောင်း၊ အပ္ပိယတော=မချစ်လုံးလုံး မုန်းစရာဖြစ်သော၊ ဒါယာဒတော ဝါ=အဓမ္မခံ လူဆိုးကြောင့်သော်လည်းကောင်း၊ ယာ တာ အာပဒါ=အကြင်ဘေးရန်တို့သည်၊ ဟောန္တိ=ဖြစ်လာတတ်ကုန်၏။

တထာရူ ပါသု=ထိုသို့ သဘောရှိကုန်သော၊ အာပဒါသု=ဘေးရန်တို့၌၊ [တနည်း–အာပဒါသု=ဘေးရန်တို့သည်၊ ဥပဋ္ဌာသု=ဖြစ်လာကုန်လတ်] ပရိယောဓယ=ပိတ်ပင်တားဆီး၍၊ သံဝတ္တတိ=ဖြစ်၏၊ သောတ္ထိ=ဘေးရန်ကင်း

ကွာ ချမ်းသာအောင်၊ အတ္တာနံ=မိမိကိုယ်ကို၊ ကရောတိ=ပြု၏၊ အသ=ထိုအရိယ သာဝက၏၊ ဒုတိယံ=နှစ်ခုမြောက်သော၊ ဣဒံ (ဘောဂဇာတံ)= ဤစီးပွားဥစ္စာ သည်၊ (မိမိကိုယ်ကို ဘေးရန်ကင်းကွာ ချမ်းသာအောင် ပြုကြောင်းဖြစ်သော ဤ စီးပွားဥစ္စာသည်၊) ဌာနဂတံ=သည်၊ ပတ္တဂတံ=သည်၊ အာယတနသော= အကြောင်းဖြင့်သာလျှင်၊ ဝါ=အကြောင်းနှင့်တကွသာလျှင်၊ (မိမိကိုယ်ကို ဘေးရန်ကင်းအောင် ပြုခြင်းဟူသော အကြောင်းနှင့်တကွသာလျှင်) ပရိဘုတ္တံ= သည်၊ ဟောတိ=၏။

ဂဟပတိ=ကာ၊ ပုန စပရံ=နောက်ထပ် အခြားသော ပတ္တကမ္မတမျိုးကား ။ပ။ ဓမ္မလဒ္ဓေဟိ=ကုန်သော၊ ဘောဂေဟိ=တို့ဖြင့်၊ ပဗ္ဗဇလိ=ငါးမျိုးသော ပေးကမ်းဖွယ် ဒါနဝတ္ထုကို၊ ကတ္တာ=စီမံပြုလုပ်တတ်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဉာတိဗလိ=ဆွေမျိုးတို့အား ပေးကမ်းဖွယ် ဒါနဝတ္ထုကိုလည်းကောင်း၊ အတိထိဗလိ=ဧည့်သည်တို့အား ပေးကမ်းဖွယ် ဒါနဝတ္ထုကိုလည်းကောင်း၊ ပုဗ္ဗပေတဗလိ=ရှေးက သေလွန်ပြီးသော ဆွေမျိုးတို့အား ပေးကမ်းဖွယ် ဒါနဝတ္ထုကိုလည်းကောင်း၊ ရာဇဗလိ=မင်းအားဆက်သဖွယ် ဒါနဝတ္ထု ကိုလည်းကောင်း၊ ဒေဝတာဗလိ=နတ်တို့အား ပူဇော်ပသဖွယ် ဒါန ဝတ္ထုကိုလည်းကောင်း၊ (ကတ္တာ=သည်၊ ဟောတိ=၏) အသ=ထိုအရိယာ သာဝက၏၊ တတိယံ=သုံးခုမြောက်သော၊ ဣဒံ(ဘောဂဇာတံ)= ဤ စီးပွားဥစ္စာသည်။ (ဤ ငါးမျိုးသော ဗလိကို စီမံပြုလုပ်ကြောင်း စီးပွားဥစ္စာ သည်) ဌာနဂတံ=သည် ။ပ။ အာယတနသော=အကြောင်းဖြင့်သာလျှင်၊ (ငါးမျိုးသော ဗလိကို စီမံပြုလုပ်ခြင်းဟူသော အကြောင်းဖြင့်သာလျှင်) ပရိဘုတ္တံ=သည်၊ ဟောတိ=၏။

။ပ။ ဓမ္မလဒ္ဓေဟိ=ကုန်သော၊ ဘောဂေဟိ=တို့ဖြင့်၊ [ဒကို့ဏံ ပတိဋ္ဌာ ပေတိ၌စပ်] ယေ တေ သမဏာဗြာဟ္မဏာ=အကြင် ရဟန်းသူတော်ကောင်း တို့သည်၊ မဒပွမာဒါ=မာန်တက်ဝင့်ကြွားခြင်း, မေ့လျော့ခြင်းမှ၊ ပဋိဝိရတာ= ရှောင်ကြဉ်ကုန်၏၊ ခန္တီသောရေ=သည်းခံခြင်း, တင့်တယ်သော ကာယက် ဝစီက်တို့၌ မွေ့လျော်သူ၏အဖြစ်၌၊ [သောဘနေ ရတော သူရတော= တင့်တယ်သော ကာယက် ဝစီက်တို့၌ မွေ့လျော်သူ။ သူရတသ ဘာဝေ သောရစ္စံ] နိဝိဋ္ဌာ=သက်ဝင်တည်နေကုန်၏၊ ဧကံ=အဖော်မဲ့မှီး တယောက်တည်း သော၊ အတ္တာနံ= မိမိကိုယ်ကို၊ [တနည်း-ဧကံ=တခုသော၊ အတ္တာနံ=မိမိစိတ်ကို] ဒမေန္တိ=ကျင့်ကြံတို့ကို ဆုံးမခြင်းဖြင့် ဆုံးမကုန်၏။ ဧကံ=တခုသော၊ အတ္တာနံ=မိမိ စိတ်ကို၊ သမေန္တိ=ကိလေသာတို့ကို ငြိမ်းအေးစေခြင်းအားဖြင့် ငြိမ်းအေးစေကုန် ၏၊ ဧကံ=တခုသော၊ အတ္တာနံ= မိမိစိတ်ကို၊ ပရိနိဗ္ဗာပေန္တိ=ကိလေသာတို့ကို ချုပ်ငြိမ်းစေခြင်းအားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းစေကုန်၏။

တထာရူပေသု=ထိုသို့ သဘောရှိကုန်သော၊ သမဏာဗြာဟ္မဏေသု=တို့၌၊ ဥဒ္ဓဂ္ဂိုက်[3]=အထက်အထက် နတ်ခြောက်ဘုံတို့၌ ကံအကျိုးရှိသော၊ ဝါ= အထက်အထက် နတ်ခြောက်ဘုံတို့၌ ကံအကျိုးကိုပေးသော၊ သောဝဂ္ဂိုက်[4]= နတ်ပြည်၏ စီးပွားဖြစ်သော၊ (နတ်ပြည်၌ ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို ဖြစ်စေခြင်း ကြောင့် နတ်ပြည်၏ စီးပွားဖြစ်သော) သုခဝိပါက်=(ဖြစ်လေရာရာဌာနခ)၌) သုခသက်သက်ဖြစ်သော အကျိုးဝိပါက်ရှိသော၊ သဂ္ဂသံဝတ္တနိုက်=လွန်စွာ မြင့်မြတ်သော နတ်အဆင်းရှုပါရုံစသော အကျိုးထူးဆယ်ပါးတို့ကို ဖြစ်စေတတ် သော၊ ဒကွိုဏ်=ကြီးပွားတိုးတက်ကြောင်း ဒါနကုသိုလ်ကို၊ ပတိဋ္ဌာပေတိ= တည်စေ၏၊ အသ=ထို အရိယသာဝကဏ်၊ စတုတ္ထံ=လေးခုမြောက်သော၊ ဣဒံ(ဘောဂဇာတံ)=သည်၊ (ဤရဟန်း သူတော်ကောင်းတို့၌ ဒါနကုသိုလ်ကို တည်စေကြောင်းဖြစ်သော စီးပွားဥစ္စာသည်) ဌာနဂတံ= သည်၊ ပတ္တဂတံ=သည်၊ အာယတနသော=လျှင်၊ (ရဟန်းသူတော်ကောင်းတို့၌ ဒါနကုသိုလ်ကို တည်စေ ခြင်းဟူသော အကြောင်းဖြင့်သာလျှင်) ပရိဘုတ္တံ=သည်၊ ဟောတိ=၏။

ဂဟပတိ=ကာ၊ သသော အရိယသာဝကော=သည်။ပ။ ဓမ္မလဒ္ဓေဟိ= ကုန်သော၊ ဘောဂေဟိ=တို့ဖြင့်၊ စတ္တာရီ=ကုန်သော၊ ဣမာနိ ပတ္တဂတမ္ပာနိ= ဤသင့်လျော်လျောက်ပတ်သော အမှုလုပ်ငန်းတို့ကို၊ ကတ္တာ=သည်၊ ဟောတိ=၏။ ဂဟပတိ=ကာ၊ ယသ ကသ=ဘဉ်းဉီးသောပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ဘောဂါ= စီးပွားဥစ္စာ တို့သည်၊ စတူဟိ=လေးပါးကုန်သော၊ ဣမေဟိ ပတ္တဂတမ္ဘေဟိ= ဤသင့်လျော် လျောက်ပတ်သော အမှုလုပ်ငန်းတို့ကို၊ အညတြ =ကြဉ်ဖယ်ထား၍၊ ပရိဂ္ဂယ်= ကုန်ခန်းခြင်းသို့၊ ဂစ္ဆန္တိ=ရောက်ကုန်အုံ့၊ ဂဟပတိ=ကာ၊ (တသ= ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏) ဣမေ ဘောဂါ= ဤစီးပွားဥစ္စာတို့ကို၊ အဌာနဂတာ= သင့်လျော်သောအကြောင်း

၁။ **ဥဒ္ဓဂ္ဂိုကာ။** ။အဂ္ဂ ဝိယ အဂ္ဂိသိခါ ဝိယာတိ အဂ္ဂ=မီးညွှန့်ဖျားနှင့် တူသော ကံအကျိုး၊ ဥဒ္ဓံ အဂ္ဂ အသသာတိ ဥဒ္ဓဂ္ဂိုကာ=အထက်အထက် နတ်ခြောက် ဘုံတို့၌ မီးညွှန့်ဖျားနှင့်တူသော ကံအကျိုးရှိသော ဒါနကုသိုလ်။ သီလကွန်ဋီကာ (၂၂၀)၌ "အဂ္ဂိသိခါ ဝိယ"ဟု ဖွင့်၏။

၂။ **သောဝဂ္ဂိုကာ။** ။သဂ္ဂသ ဟိတာတိ သောဝဂ္ဂိုကာ–ဟု အဋ္ဌကထာ ဖွင့်၏၊ ဋီကာ၌မူ (ဒီ, ပါထိကဝဂ်ဋီကာ၊ ၃၀–အတိုင်း) သုဝဏ္ဏေ နိယုတ္တာတိ သောဝဂ္ဂိုကာ (နတ်ပြည်၌ယှဉ်သော)ဟု လည်းကောင်း, သုဝဏ္ဏပွယောဇနာတိ ဝါ သောဝဂ္ဂိုကာ (နတ်ပြည်ဟူသော အကျိုးရှိသော)ဟုလည်းကောင်း ဖွင့်သေး၏။

ဤအဂုံတွေ့ရ်အဋ္ဌကထာ၌ ဤသုတ်မှ သောဝဂ္ဂိုကာပုဒ်အဖွင့်သည် စာပိုဒ် (၅၁)သုတ်မှ သဂ္ဂသံဝတ္တနိုကာပုဒ် အဖွင့်နှင့်လည်းကောင်း, ဤသုတ်မှ သဂ္ဂသံ ဝတ္တနိုကာပုဒ်အဖွင့်သည် စာပိုဒ်(၅၁)သုတ်မှ သောဝဂ္ဂိုကာပုဒ်အဖွင့်နှင့်လည်းကောင်း အဓိပ္ပာယ်တူ၏။

သို့ မရောက်ကုန်ဟူ၍၊ အပတ္တဂတာ= သင့်လျော်သော အရာဌာနသို့ မရောက်ကုန်ဟူ၍၊ အနာယတနသော=အကြောင်းမဲ့သာလျှင်၊ ပရိဘုတ္တာ= သုံးစွဲအပ်ကုန်၏ဟူ၍၊ ဝုစ္စန္တိ=ဆိုအပ်ကုန်၏။

ကဟပတိ=ကား၊ ယသ ကသ္သစိ=၏၊ ဘောဂါ=တို့သည်၊ စတူဟိ= ကုန်သော၊ ဣမေဟိ ပတ္တကမ္မေဟိ=တို့ဖြင့်၊ ပရိဘုယ်=သို့၊ ဂစ္ဆန္တိ=အံ့၊ ကဟပတိ=ကား၊ (တသ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏) ဣမေ ဘောဂါ=တို့ကို၊ ဌာနဂတာ= သင့်လျော်သောအကြောင်းသို့ ရောက်ကုန်၏ဟူ၍၊ ပတ္တဂတာ=သင့်လျော်သော အရာဌာနသို့ ရောက်ကုန်၏ဟူ၍၊ အာယတနသော=အကြောင်းဖြင့်သာလျှင်၊ ပရိဘုတ္တာ=၍၊ ဝုစ္စန္တိ=၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)

မေ=ငါသည်၊ ဘောဂါ=စီးပွားဥစ္စာတို့ကို၊ ဘုတ္တာ=သုံးဆောင်အပ်ကုန်ပြီ၊ (ဘောဂေဟိ=စီးပွားဥစ္စာတို့ဖြင့်) ဘစ္စာ=ကျွေးမွေးထိုက်သော မိဘသားမယား စသည်တို့ကို၊ ဘတာ=ကျွေးမွေးအပ်ကုန်ပြီ၊ အာပဒါသု=ဘေးရန်တို့ကို၊ [သတ္တမီဝိဘတ်ကို ပဌမာအနက်ဟောကြ၏] ဝိတိဏ္ဏာ= ကူးခပ်လွန်မြောက် အပ်ကုန်ပြီ၊ ဥဒ္ဓဋ္ဌါ=အထက်အထက်နတ်ခြောက်ဘုံတို့၌ ကံအကျိုးရှိသော၊ ဝါ=အထက်အထက် နတ်ခြောက်ဘုံတို့၌ ကံအကျိုးပေးသော၊ ဒက္ခိဏာ=ဒါန ကုသိုလ်ကို၊ ဒိန္နာ=သုတ်သင်အပ်ပြီ၊ ဝါ=စင်ကြယ်စေအပ်ပြီ၊ အထော=ထိုမှ တပါး၊ ပဗ္ဗဇလိ=ငါးမျိုးသော ပေးလှူဖွယ်တို့ကို၊ ကတာ=ပြုလုပ် အပ်ပြီးကုန်ပြီ။

သီလဝန္တော=သီလရှိကုန်သော၊ သညတာ=ကိုယ်နှုတ်တို့မှ မကောင်းမှုကို တားဆီးစောင့်ရှောက်ကုန်သော၊ ဗြဟ္မစာရယော= မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်သော သူတော်ကောင်းတို့ကို၊ ဥပဋ္ဌိတာ= ပြုစုလုပ်ကျွေးအပ်ကုန်ပြီ၊ ယရံ=အိမ်၌၊ အာဝသံ (အာဝသန္တော) =နေသော၊ ပဏ္ဍိတော=ပညာရှိသည်၊ ယဒတ္ထံ=အကြင်အကျိုးဟာ၊ (မိဘသားမယားစသည်တို့ကို ကျွေးမွေးခြင်းစသော အကြင်အကျိုးဟာ) ဘောဂံ=စီးပွားဥစ္စာကို၊ ဣဿရေယျ=အလိုရှိရာ၏၊ မေ=ငါသည်၊ သော အတ္ထော=ထိုအကျိုးကို၊ (မိဘသားမယားစသည်တို့ကို ကျွေးမွေးခြင်း စသော ထိုအကျိုးကို) အနုပ္ပတ္တော=ရောက်အပ်ရအပ်ပြီ၊ အနနုတာပိယံ= နောင်တတဖန် မပူပန်စေနိုင်သော ကုသိုလ်ကောင်းမှုကို၊ ကတံ=ပြုအပ်ပြီးပြီ။

မစ္စော=သတ္တဝါဟူသော၊ နရော=လူသည်၊ တံ=ဤအကြောင်းကို၊ အနုဿရံ (အနုဿရန္တော)=ထပ်တလဲလဲ အမှတ်ရနေလျက်၊အရိယမဂ္ဂေ= အရိယာတို့၏ ငါးပါးသီလတရား၌၊ ဋ္ဌိတော=ရပ်တည်၏၊ နံ=ထိုလူကို၊ ဣဓေဝ= ဤယခု ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ပင်၊ (ပဏ္ဍိတာ=ပညာရှိ သူတော်ကောင်းတို့ သည်) ပသံသန္တိ=ချီးမွမ်းကြကုန်၏၊ (သော=ထို အရိယမဂ္ဂ၌ ရပ်တည်သော လူသည်) ပေစ္စ=တမလွန်ဘဝသို့ ပြောင်းသွား၍၊ ဝါ=တမလွန်ဘဝသို့

ပြောင်းသွားလသော်၊ သရေ=နတ်ပြည်၌၊ (ပဋိသန္ဓေတည်နေရရာ နတ်ပြည်၌) ပမောဒတိ=ဝမ်းမြောက်ရ၏၊ ဝါ= ဝမ်းမြောက်ရှင်လန်း ချမ်းသာစွာ နေတိုင်ရ၏၊ ဣတိ (အဝေါစ) ပဌမံ။

၂-အာနဏျသုတ်

၆၂။ ဂဟပတိ=အိမ်ရှင်ဒါယကာ၊ ကာလေန ကာလံ=သင့်လျော်သော အခါတိုင်း အခါတိုင်းကို၊ သမယေန သမယံ =ကောင်းမြတ်သော အချိန်တိုင်း အချိန်တိုင်းကို၊ ဝါ=အကြောင်းညီညွတ်သော အချိန်တိုင်း အချိန်တိုင်းကို၊ ဥပါဒါယ= အကြောင်းပြု၍၊ ကာမဘောဂိနာ= ဝတ္ထု,ကိလေသာ နှစ်ဖြာသော ကာမကို ခံစားသော၊ ဂိဟိနာ=လူသည်၊ အဓိဂမနီယာနိ=ရောက်အပ် ရအပ် ကုန်သော၊ သုခါနိ=ချမ်းသာတို့သည်၊ ဣမာနိ စတ္တာရိ=ဤလေးမျိုးတို့တည်း၊ စတ္တာရိ=လေးမျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမာနိ=အဘယ်တို့နည်းဟူ မူ။

အတ္ထိသုခံ= အတ္ထိသုခလည်းကောင်း၊ ဝါ=ရှိ၏ဟု စိတ်ကူးရင်းဖြစ်သော ချမ်းသာလည်းကောင်း၊ ဘောဂသုခံ=ဘောဂသုခ လည်းကောင်း၊ ဝါ=စည်းစိမ် ခံစားရင်းဖြစ်သော ချမ်းသာလည်းကောင်း၊ အာနဏျသုခံ=လည်းကောင်း၊ ဝါ=ကြွေးမြီမရှိသူ၏ အဖြစ်ကြောင့်ဖြစ်သော ချမ်းသာလည်းကောင်း ဝါ=ကြွေးမြီ မရှိဟု စိတ်ကူးရင်းဖြစ်သော ချမ်းသာလည်းကောင်း၊ အနဝဇ္ဇသုခံ=လည်း ကောင်းတည်း၊ ဝါ=အပြစ်မရှိဟု စိတ်ကူးရင်းဖြစ်သော ချမ်းသာလည်းကောင်း တည်း။

ဂဟပတိ=ကာ၊ အတ္ထိသုခံ=အတ္ထိသုခဟူသည်၊ ကတမဉ္စ=အဘယ်နည်း ဟူမူ၊ ဂဟပတိ=ကာ၊ ဣဓ=ဤလောကဌ်၊ ကုလပုတ္တသ=အမျိုးကောင်းသားမှာ၊ ဥဋ္ဌာနဝီရိယာဓိဂတာ= ကုန်သော။ပ။ ဓမ္မလဒ္ဓါ=ကုန်သော၊ ဘောဂါ=တို့သည်၊ ဟောန္တိ=ရှိကုန်၏၊ သော=ထိုအမျိုးကောင်းသားသည်၊ မေ=ငါ့မှာ၊ ဥဋ္ဌာနဝီရိယာ ဓိဂတာ=ကုန်သော ။ပ။ ဓမ္မလဒ္ဓါ=ကုန်သော၊ ဘောဂါ=တို့သည်၊ အတ္ထိ=ရှိ နေပေကုန်၏၊ ဣတိ=ဤသို့ ကြံစည်စိတ်ကူး၍၊ သုခံ=ချမ်းသာကို၊ အဓိဂစ္ဆတိ=ရ၏၊ သောမနဿံ=ဝမ်းမြောက်မှုကို၊ အဓိဂစ္ဆတိ=ရ၏၊ ဂဟပတိ=ကာ၊ ဣဒံ=ဤသုခကို၊ (ငါ့မှာ တရားသဖြင့် ရရှိထားသော စီးပွား ဥစ္စာတွေ ရှိနေပေ၏ဟု ကြံစည်စိတ်ကူးရင်း ဖြစ်နေသော ဤသုခကို) အတ္ထိသုခံ=အတ္ထိသုခဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏။

ဂဟပတိ=ကာ၊ ဘောဂသုခံ=ဘောဂသုခဟူသည်၊ ကတမဉ္စ= အဘယ်နည်းဟူမူ၊ ဂဟပတိ=ကာ၊ ဣဓ=ဤလောကဌ်၊ ကုလပုတ္တော=သည် ။ပ။ ဓမ္မလဒ္ဓေဟိ=ကုန်သော၊ ဘောဂေဟိ=တို့ဖြင့်၊ ပရိဘုဉ္ဇတိ= သုံးဆောင်ခံစား၏၊ ပုညာနိ စ=ကောင်းမှုတို့ကိုလည်း၊ ကရောတိ=ပြုလုပ်၏၊ သော=ထိုအမျိုး

ကောင်းသားသည်၊ (အဟံ=ငါသည်) ဥဒ္ဒါနဝိရိယာဓိဂတေဟိ= ကုန်သော ။ပ။ ဓမ္မလဒ္ဓေဟိ=ကုန်သော၊ ဘောဂေဟိ=ဖြင့်၊ ပရိဘုဥ္ဇာမိ= သုံးဆောင်ခံစား ရပေ၏၊ ပုညာနိ စ=လည်း၊ ကရောမိ=ပြုလုပ်ရပေ၏၊ ဣတိ=ဤသို့ ကြံစည်စိတ်ကူး၍၊ သုခံ=ကို၊ အဓိဂစ္ဆတိ=၏ ။ပ။ ဂဟပတိ=ကာ၊ ဣဒံ=ဤ သုခကို၊ (ဤစည်းစိမ်ဥစ္စာတွေ့ကို သုံးဆောင်ခံစား၍ ကုသိုလ်ကောင်းမှု ပြုလုပ်ရပေ၏ဟု ကြံစည်စိတ်ကူးရင်းဖြစ်သော ဤသုခကို) ဘောသုခံ= ဘောသုခံဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏ ။ပ။

ကုလပုတ္တော=သည်၊ ကဿစိ=တစုံတယောက်သောသူ၏၊ အပ္ပဝါ= အနည်းငယ်သော်လည်းဖြစ်သော၊ ဗဟုဝါ=အများအပြားသော်လည်းဖြစ်သော၊ ကိဉ္စိ=တစုံတခုသောကြွေးမြီကို၊ နဓာရေမိ=ထမ်းဆောင်(ယူဆောင်)မထား၊ ဝါ=ပေးဆပ်စရာမလို၊ ဤနေရာ၌ "ကဿစိ=တစုံတယောက်အား။ပ။ ကိဉ္စိ=ကို၊ နဓာရေမိ=မပေးဆပ်ရ၊ ဝါ=ပေးဆပ်စရာမလို"ဟု သဒ္ဒါကျမ်းကိုမှီ၍ ယခင်က အနက်ပြန်ဆိုခဲ့သည်] သော=ထိုအမျိုးကောင်းသားသည်၊ (အဟံ= ငါသည်) ကဿစိ=၏၊ ။ပ။ နဓာရေမိ=ယူဆောင်မထား၊ ဣတိ=ဤသို့ ကြံစည်စိတ်ကူး၍၊ သုခံ=ကို၊ အဓိဂစ္ဆတိ ။ပ။ ဣဒံ=ဤသုခကို၊ (ငါသည် မည်သူ၏ကြွေးမြီကိုမျှ ယူဆောင်မထားဟူ၍ စိတ်ကူးရင်းဖြစ်သော ဤသုခကို၊ အာနဏျသုခံ=အာနဏျသုခဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ ။ပ။

အနဝဇ္ဇေန= အပြစ်မရှိသော၊ ကာယကမ္မေန= ကာယကံနှင့်၊ ဝါ=ကာယ ဒွါရဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော စေတနာကံသုံးပါးနှင့်၊ သမန္နာဂတော= ပြည့်စုံသည်၊ ဟောတိ=၏၊ အနဝဇ္ဇေန=သော၊ ဝစီကမ္မေန= ဝစီကံနှင့်၊ ဝါ=ဝစီဒွါရဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော စေတနာကံလေးပါးနှင့်။ပ။ မနောကမ္မေန=မနောကံနှင့်၊ ဝါ=မနောဒွါရဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော စေတနာကံသုံးပါးနှင့်၊ သမန္နာဂတော=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ သော=ထိုအရိယသာဝကသည်၊ (အဟံ=ငါသည်) အနဝဇ္ဇေန=သော၊ ကာယကမ္မေန=နှင့်၊ သမန္နာဂတော=သည်၊ အမှိ=ဖြစ်၏၊ အနဝဇ္ဇေန=သော၊ ဝစီကမ္မေန=နှင့်၊ သမန္နာဂတော=သည်၊ အမှိ=ဖြစ်၏၊ ။ပ။ ဂဟပတိ=ကာ၊ ဣဒံ=ဤသုခကို၊ (ငါ့မှာ အနဝဇ္ဇ ကာယကံစသည်နှင့် ပြည့်စုံနေပေ၏ဟု စိတ်ကူးရင်း ဖြစ်နေသော ဤသုခကို) အနဝဇ္ဇသုခံ= အနဝဇ္ဇသုခမည်၏ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏ ။ပ။

မစ္ဆော=အမျိုးကောင်းသားသည်၊ အာနဏျသုခံ=ကို၊ ဥတ္တာန=သိ၍၊ အယော=ထိုမှတပါး၊ ပရံ=နောက်တမျိုးသော၊ အတ္ထိသုခံ=ကို၊ ဥတ္တာန=သိ၍၊ ဘောဂသုခံ=ဘောဂသုခကို၊ ဘုဉ္ဇံ(ဘုဉ္ဇန္တော) =သုံးဆောင်ခံစားသည်၊ (ဟောတိ=ဖြစ်၏) တတော=ထိုသုံးဆောင်ခံစားရာ အခါမှ၊ (ပရံ=နောက် ကာလ၌) ပညာ(ပညာယ)=ပညာဖြင့်၊ ဝိပဿတိ=အထူးရှုဆင်ခြင်၏။

ဝိပဿမာနော=အထူးရှုဆင်ခြင်သော၊ သုမေဓသော=ကောင်းသော ပညာရှိသူသည်၊ ဥဘော=နှစ်မျိုးကုန်သော၊ ဘာဂေ=သုခအဖို့အစုတို့ကို၊ [အာနဏျသုခ, ဒိဋ္ဌိသုခ, ဘောဂသုခတို့ကို တဖို့တစုထား၍ အနဝဇ္ဇသုခကို တဖို့တစုထားလျှင် ဥဘောဘာဂေဖြစ်၏] ဇာနာတိ=သိ၏၊ ဧတံ=ဤအာနဏျ သုခစသော သုခသုံးမျိုးသည်၊ အနဝဇ္ဇသုခဿ= အနဝဇ္ဇသုခ၏၊ သောဠသိံ= (၁၆)စိတ်မြောက်သော၊ ကလံ=အစိတ်တစိတ်ကိုပင်၊ နအဂ္ဃတိ=မထိုက်တန် တော့ပေ၊ ဣတိ(အဝေါစ) ဒုတိယံ။

၃– ဗြဟ္မသုတ်

၆၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ယေသံ (ကုလာနံ) အကြင်အမျိုးတို့၏၊ ပုတ္တာနံ= သားသမီးတို့သည်၊ မာတာပိတရော= မိဘတို့ကို၊ [ပူဇိတာဿု စပ်] ဝါ=မိဘ တို့သည်၊ [ဟောန္တိဿု စပ်] အဗ္ဘာဂါ ရေ=မိမိအိမ်ဌ၊ ပူဇိတာ=ပူဇော်စောင့်ရှောက် ထားအပ်ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ တာနိ ကုလာနိ=ထိုအမျိုးတို့သည်၊ (မိဘတို့ကို ပူဇော်စောင့်ရှောက်တတ်သော သားသမီးရှိသော ထိုအမျိုးတို့သည်) သဗြဟ္မကာနိ=ဗြဟ္မာနှင့်တကွဖြစ်ကုန်၏၊ ဝါ= မြတ်သောပုဂ္ဂိုလ်နှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယေသံ (ကုလာနံ) =တို့၏၊ ပုတ္တာနံ=တို့သည်၊ မာတာပိတရော=တို့ကို၊ ဝါ=တို့သည်၊ အဗ္ဘာဂါ ရေ=ဌ၊ ပူဇိတာ=ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ=၏၊ တာနိ ကုလာနိ=တို့သည်၊ သပုဗ္ဗာစရိယကာနိ=လက်ဦးဆရာနှင့် တကွဖြစ်ကုန်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယေသံ (ကုလာနံ) =တို့၏ ။ပ။ ပူဇိတာ ဟောန္တိ၊ တာနိ ကုလာနိ=တို့သည်၊ သပုဗ္ဗဒေဝတာနိ=လက်ဦးပဌမ အပူဇော်ခံ နတ်နှင့် တကွဖြစ်ကုန်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယေသံ (ကုလာနံ)=တို့၏ ။ပ။ ပူဇိတာ ဟောန္တိ၊ တာနိ ကုလာနိ=တို့သည်၊ သာဟုနေယျကာနိ= အဝေးမှပင်ဆောင်ယူ၍ ပေးကမ်းသမျှ ကောင်းနိုးရာရာ စားသောက်ဖွယ် စသည်ကို လက်ခံထိုက် သူတို့နှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဗြဟ္မာတိ စေတံ= ဗြဟ္မာဟူသော ဤနာမည်သည်၊ မာတာပိတူနံ= မိဘတို့၏၊ အဓိဝစနံ= နာမည်တည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပုဗ္ဗာစရိယာတိ စေတံ= လက်ဦးဆရာ ဟူသော ဤနာမည်သည်၊ မာတာပိတူနံ=တို့၏၊ အဓိဝစနံ=တည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပုဗ္ဗဒေဝတာတိ စေတံ=လက်ဦးပဌမ အပူဇော်ခံနတ်ဟူသော ဤနာမည်သည် ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အာဟုနေယျာတိ စေတံ= အာဟုနေယျဟူသော ဤအမည်သည်၊ ဝါ=အဝေးမှပင် ဆောင်ယူ၍ ပေးကမ်းအပ်သမျှ ကောင်းနိုး ရာရာ စားသောက်ဖွယ်စသည်ကို လက်ခံထိုက်သူဟူသော ဤအမည်သည်၊

မာတာပိတူနံ=တို့၏၊ အဓိဝစ္စနံ=တည်း၊ ကိသ ဟေတု=အဘယ်အကြောင်း ကြောင့်၊ တံ=ထိုသို့ မိဘတို့ကို ဗြဟ္မာစသည်ဖြင့် ခေါ်ဆိုရခြင်းသည်။ (ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မာတာပိတရော=တို့သည်၊ ပုတ္တာနံ=သားသမီးတို့အား၊ ဗဟုကာရာ=များသောကျေးဇူး ရှိကုန်၏၊ (ပုတ္တာနံ=တို့ကို) အာပါဒကာ=အသက်ရှည်ခြင်းသို့ ရောက်စေတတ်ကုန်၏၊ ပေါသကာ=နို့ချိုတိုက်ကျွေး မွေးမြူတတ်ကုန်၏၊ ဣမဿ လောကဿ= ဤလောကကို၊ ဝါ= ဤလောကမှ အာရုံကောင်းဆိုး အမျိုးမျိုးကို၊ ဒဿေ တာရော= ပြတတ်ကုန်၏၊ ဣတိ=ထို့ကြောင့် (တံ=ထိုသို့ မိဘတို့ကို ဗြဟ္မာ စည်ဖြင့် ခေါ်ဆိုခြင်းသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏) ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်)

မာတာပိတရော=တို့ကို၊ ပုတ္တာနံ=သားသမီးတို့၏၊ ဗြဟ္မာတိ=ဗြဟ္မာဟူ၍ လည်းကောင်း၊ [တိကနိပါတ်စာပိုဒ်(၃၁)သဗြဟ္မကသုတ်လည်းကြည့်] ပုဗ္ဗာစရိယာတိ= လက်ဦးဆရာတို့ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ပုတ္တာနံ=တို့၏၊ အာဟု နေယျာတိစ=အဝေးမှ ॥ပ॥ ထိုက်သူတို့ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ဝုစ္စရေ=ဆိုအပ် ကုန်၏။ (မာတာပိတရော=တို့သည်) ပဇာယ=သားသမီးကို၊ အနုကမ္ပကာ= ငဲ့ညှာထောက်ထား သနားတတ်ကုန်၏။

တသ္မာ ဟိ=ထို့ကြောင့်ပင်၊ ပဏ္ဍိတော= ပညာရှိ သားသမီးကောင်း သည်၊ နေ=ထို မိဘတို့ကို၊ နမဿေယျ စ= ရှိခိုးလည်း ရှိခိုးထိုက်၏၊ အန္နေန စ=ခဲဖွယ်ဘောဇဉ်ဖြင့် လည်းကောင်း၊အထ=ထိုမှတပါး၊ ပါနေန စ=သောက်ဖွယ်အဖျော်ဖြင့် လည်းကောင်း၊ ဝတ္ထေန စ= အဝတ်အထည်ဖြင့် လည်းကောင်း၊ သယနေန စ= အိပ်ရာဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဥစ္ဆာဒနေန စ= နံ့သာဖြင့် ပွတ်တိုက်လိမ်းကျံပေးခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ နှာပနေန စ= ရေချိုးပေးခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ ပါဒါနံ=ခြေတို့ကို၊ ဓောဝနေန စ=ရေ ဆေးပေးခြင်း ဆီလိမ်းပေးခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ သက္ကရေယျ စ= ကောင်းစွာ ပြုစုလည်း ပြုစုထိုက်၏။

မာတာပိတူသု= မိဘတို့၌၊ [နံအနက်မရှိ] တာယ ပါရိစရိယာယ=ထိုသို့ ပြုစုလုပ်ကျွေးခြင်းကြောင့်၊ ပဏ္ဍိတာ= ပညာရှိတို့သည်၊ နံ=ထိုပြုစုလုပ်ကျွေးသော သားသမီးကို၊ ဣဓေဝ=ဤ ယခု မျက်မှောက်ဘဝ၌ပင်၊ ပသံသန္တိ= ချီးကျူး ကြကုန်၏၊ (သော=ထို သားသမီးသည်) ပေစ္စ=တမလွန်ဘဝသို့ သွားရောက်၍ [ပ+ဣ+တွာ] သဂ္ဂေ=နတ်ပြည်၌၊ ပမောဒတိ=ဝမ်းမြောက်ရ၏၊ ဝါ= နတ်စည်းစိမ်တို့ဖြင့် ဝမ်းမြောက်ရှင်းလန်း ချမ်းသာစွာ နေထိုင်ရ၏၊ ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစ) တတိယံ။

၄။ နိရယသုတ်

၆၄။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စတ္တာ=လေးပါး၊ ကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ=တရား၊ ကုန်နှင့်၊ သမန္နာဂတော= ပြည့်စုံသော သူကို၊ အာဘာတံ=တနေရာရာသို့ ဆောင်ယူ၍၊ နိက္ခိတ္တော ယထာ=ချထား အပ်သကဲ့သို့၊ ဧवं=ဤအတူ၊ (အတ္တနော=မိမိ၏၊ ကမ္မုနာ=အကုသိုလ်ကံသည်) နိရယေ=ငရဲ၌၊ နိက္ခိတ္တော=ချထား အပ်၏၊ ဝါ= ပစ်ချခံရ၏၊ ကတမေဟိ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ စတ္တာဟိ=ကုန်သော၊ (ဓမ္မေဟိ=တရား၊ ကုန်နှင့်၊ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသော သူကို၊ အာဘာတံ=၍၊ နိက္ခိတ္တော ယထာ=ကဲ့သို့၊ ဧवं=တူ၊ အတ္တနော= မိမိ၏၊ ကမ္မုနာ=သည်၊ နိရယေ=ငရဲ၌၊ နိက္ခိတ္တော=ပစ်ချ အပ်သနည်းဟူမူ) ॥ပ॥

[ဂါထာ] ပါဏာတိပါတော စ=သတ္တဝါ, အသက်ကို သတ်ခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ အဒိန္နာဒါနံ စ=ပိုင်ရှင် မပေးအပ်သော သူတပါး ပစ္စည်းဥစ္စာကို ခိုးယူ လုယက်ခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ မုသာဝါဒေါ စ= မဟုတ် မမှန်သော စကားကို ပြောဆိုခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ ပရဒါရဂမနဉ္စာပိ= သူတပါးမယားကို မေထုန်ပြစ်မှား သွားလာခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ ဝုစ္စတိ= ယုတ်မာဆိုးဝါး အကုသိုလ်တရားဟု ခေါ်ဆိုအပ်၏၊ (တံ=ထိုပါဏာတိပါတ အစရှိသော အကုသိုလ်ကို၊ ဝါ=ထို ပါဏာတိပါတ အစရှိသော ဒုစ္စရိတ်အမှုပြုသော လူမိုက်ကို) ပဏ္ဍိတာ=ပညာရှိ သူတော်ကောင်းတို့သည်၊ နပ္ပသံသန္တိ= မချီးမွမ်းကြကုန်၊ ဝါ= ကဲ့ရဲ့ကြကုန်၏၊ ဣတိ (အဝေါစ) စတုတ္ထံ။

၅။ ရူပသုတ်

၆၅။ [စာပိုဒ် (၅) အနုသောတသုတ်လည်းကြည့်] ရူပပွမာဏော= ရူပကာယဟူသော အတိုင်းအတာ ပမာဏရှိသော၊ ဝါ=အဆင်းရူပကာယ လှပခန့်ညား, အချိုးအစားကျနမှုကို ပဓာနထား လေးစားသော၊ ရူပပွသမ္ပန္နော= ရူပကာယ၌ ကြည်ညိုသော၊ (ပုဂ္ဂလော= ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း) ယောသပွ မာဏော=ချီးမွမ်းအုံ့သြ ကျော်စောသံဟူသော အတိုင်းအတာ ပမာဏရှိသော၊ ယောသပွသမ္ပန္နော=ချီးမွမ်းအုံ့သြ ကျော်စောသံ၌ ကြည်ညိုသော၊ (ပုဂ္ဂလော= ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း) လူ ခပွမာဏော= (အသုံးအဆောင်ပစ္စည်း) ခေါင်းပါးသည် အဖြစ်ဟူသော ပမာဏရှိသော၊ ဝါ= ခေါင်းခေါင်းပါးပါး အညံ့စားပစ္စည်း သုံးစွဲမှုကို ပဓာနထား လေးစားသော၊ လူ ခပွသမ္ပန္နော= (အသုံးအဆောင်ပစ္စည်း) ခေါင်းပါးသည်အဖြစ်၌ ကြည်ညိုသော၊ (ပုဂ္ဂလော=လည်းကောင်း) ဓမ္မပွမာ ဏော= သီလဂုဏ်စသော တရားဟူသော ပမာဏရှိသော၊ ဓမ္မပွသမ္ပန္နော= သီလဂုဏ် စသော တရား၌ ကြည်ညိုသော၊ (ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ် လည်းကောင်း တည်)

ယေ ဇနာ=အကြင်သူတို့သည်၊ ရူပေ=ရူပကာယ၌၊ ဝါ=ရုပ်ပုံသဏ္ဌာန်၌၊ ဝါ=အဆင်းရူပကာယ လှပခန့်ညား, အချိုးအစားကျနမှု၌၊ ပမာဏိ=သု=အတိုင်းအတာ ပမာဏထားကြကုန်ပြီ၊ ဝါ=ပဓာနထား လေးစားကြည်ညိုကြကုန်ပြီ၊ တေ ဇနာ စ= ထိုသူတို့သည်လည်းကောင်း၊ ယေ ဇနာ= တို့သည်၊ ယောသေန= ချီးမွမ်းသံဖြင့်၊ အနုဂ္ဂ=အစဉ်လိုက်ကုန်ပြီ၊ ဝါ=အစဉ်လိုက်၍ ကြည်ညိုကြကုန်ပြီ၊ တေ ဇနာ စ=ထို သူတို့သည်လည်းကောင်း၊ ဆန္ဒရာဂဝသူပေတာ= လိုလားမှု, စွဲမက်မှု အကုသိုလ်၏ အလိုသို့ လိုက်ပါကြကုန်၍၊ ["ဝသ=အလိုသို့+ဥပေတာ=လိုက်ကြကုန်၍"ဟု ပုဒ်ဖြတ်] နာဘိဇာနန္တိ= သီလ စသောဂုဏ်ကို မသိကြကုန်။

(ယော=အကြင်လူဖျင်း လူအသည်) အဗ္ဗတ္တဗ္ဗ= ခန္ဓာကိုယ်အတွင်း၌လည်း (ဂုဏ်= ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ သီလစသောဂုဏ်ကို) နဇာနာတိ= မသိ၊ ဗဟိဒ္ဓါ စ= အပြင်အပ၌လည်း၊ (ပဋိပတ္တိ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ အကျင့်ကို) နပသဿတိ=မမြင်၊ သမန္တာဝရဏော=ထက်ဝန်းကျင်မှ ပိတ်ဆီးဖုံးကာထားအပ်သော၊ ဝါ=ထက်ဝန်းကျင်မှ ပိတ်ဆီးဖုံးကာထားခြင်းရှိသော၊ သ(သော) ဗာလော=ထို နားမလည်သူ လူဖျင်းကို၊ ဝေ=စင်စစ်ကေန်ပင်၊ ယောသေန= သူတပါးနှုတ်ဖျား ချီးမွမ်းစကားသံကသာလျှင်၊ ဝုယ္ဟတိ= ခေါ်ဆောင်အပ်၏။

စ=ပုဂ္ဂိုလ်တမျိုးကား၊ (ယော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်) အဗ္ဗတ္တံ=ခန္ဓာကိုယ်အတွင်း၌၊ (ဂုဏံ=သီလစသောဂုဏ်ကို) နဇာနာတိ=မသိ၊ ဗဟိဒ္ဓါ စ= အပြင်အပ၌ကား၊ (ပဋိပတ္တိ=အမှုအရာ အကျင့်ကို) ဝိပသ္သတိ=မြင်နိုင်၏၊ ဗဟိဒ္ဓါဖလဒဿာဝီ= (သူတပါးတို့ ကောင်းစွာပြုစု ပူဇော်မှုဟူသော) အပြင်ဗန်းပြ အကျိုးမျှကိုသာ မြင်နိုင်သော၊ သောဝိ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကိုလည်း၊ ယောသေန= ချီးမွမ်းသံကသာ၊ ဝုယ္ဟတိ=၏။

(ယော=အကြင် ပညာရှိသည်) အဗ္ဗတ္တဗ္ဗ=၌လည်း၊. (ဂုဏံ=ကို) ဇာနာတိ=၏၊ ဗဟိဒ္ဓါ စ=၌လည်း၊ (ပဋိပတ္တိ= အမှုအရာ အကျင့်ကို) ဝိပသ္သတိ=၏၊ ဝိနိဝရဏဒဿာဝီ= အတွင်းအပြင် အပိတ်အဆီးမရှိ ရှင်းလင်းစွာ သိမြင်နိုင်သော၊ သော=ထိုပညာရှိကို၊ ယောသေန=သည်၊ နဝုယ္ဟတိ=မခေါ်ဆောင်အပ်၊ ဣတိ (အဝေါစ) ပဋ္ဌမံ။

၆–သရာဂသုတ်

၆၆။ သရာဂေါ= ရာဂနှင့်တကွဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း၊ သဒေါသော= ဒေါသနှင့် တကွဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း၊ သမောဟော= မောဟနှင့်တကွဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း၊ သမာနော= မာနနှင့်တကွဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်းတည်း။ပ။

ရဇနီယေသု=တပ်မက်ဖွယ်အာရုံတို့၌၊ သာရတ္တာ=ပြင်းထန်စွာ တပ်မက်ကြကုန်သော၊ ပိယရူပါဘိနန္ဒိနော= ချစ်ဖွယ်သဘောကို လွန်စွာနှစ်သက်ကြကုန်သော၊ မောဟေန=မောဟသည်၊ အာဝုတာ= ပိတ်ဆီးအပ်ကုန်သော၊ ပဒ္ဓါ=နှောင်ဖွဲ့အပ်ကုန်သော၊ သတ္တာ=သတ္တဝါတို့သည်၊ ဗန္ဓနံ= သံယောဇဉ် အနှောင်အဖွဲ့ကို၊ ဝဿေန္တိ=တိုးပွားစေကုန်၏။

အဝိဒ္ဒသု= မသိနားမလည်သူတို့သည်၊ ရာဂဇ စ= ရာဂကြောင့်လည်းဖြစ်သော၊ ဒေါသဇ္ဇာပိ=ဒေါသကြောင့်လည်းဖြစ်သော၊ မောဟဇ္ဇာပိ= မောဟကြောင့်လည်းဖြစ်သော၊ သဝိဃာတံ= ပင်ပန်းဆင်းရဲခြင်းနှင့် တကွဖြစ်သော၊ ဒုခုဒ္ရြယံ= နှောင်အခါ၌ ဒုက္ခကို တိုးပွားစေတတ်သော၊ အကုသလံ= အကုသိုလ်ဖြစ်သော ကမ္မံ=ကံကို၊ ကရောန္တိ=ပြုလုပ်ကြကုန်၏။

အဝိဇ္ဇာနိဝုတာ= အဝိဇ္ဇာသည် ပိတ်ဆီးအပ်ကုန်သော၊ အန္ဓဘူတာ= အကန်းဖြစ်နေကြကုန်သော၊ အစက္ခုကာ= ပညာမျက်စိ မရှိကြကုန်သော၊ ပေါသာ=သတ္တဝါတို့သည်၊ ယထာ=အကြင် အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဓမ္မာ=ရာဂအစရှိသော တရားတို့သည် (ဌိတာ=တည်ရှိနေကုန်၏။) တထာ=ထိုရာဂစသည် တည်ရှိနေခြင်းဟူသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ သန္တာ=ဖြစ်နေကြပါကုန်လျက်၊ ဧဝံ ဣတိ=ငါတို့ ဤသို့ဤပုံ ဖြစ်နေကြကုန်၏ဟူ၍၊ တသ=ထိုရာဂစသည်တို့ ဖြစ်ပွားနေခြင်းသဘောကို၊ နိ မညရေ=မဆင်ခြင် မအောက်မေ့နိုင်ကြကုန်၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ= မိန့်တော်မူပြီ) [တသပုဒ်၌ သဝိဘတ်ကို ဥပယောဂတ္တ ကြဲလိုက်သည်] ဆုံး။

၇– အဟိရာဇသုတ်

၆၇။ [စာပိုဒ် (၂၁)သုတ်လည်း ကြည့်] တေန ခေါ ပန သမယေန= (ဧကေဝန်ကျောင်းတိုက်၌ မြတ်စွာဘုရား သီတင်းသုံးနေတော်မူရာ) ထိုအခါ၌၊ သာဝတ္ထိယံ= သာဝတ္ထိမြို့၌၊ အညတရော= (အမည်အနွယ် မထင်မရှား) တပါးသော၊ ဘိက္ခု= ရဟန်းသည်၊ အဟိနာ=မြွေသည်၊ ဒဋ္ဌော=ကိုက်အပ်သည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ကာလကံတော= ကွယ်လွန်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ အထ ခေါ= (ရဟန်းတပါး မြွေကိုက်ခံရ၍ ကွယ်လွန်ရာ) ထိုအခါ၌၊ သမ္ဗဟုလာ=များစွာကုန်သော၊ ဘိက္ခူ= ရဟန်းတို့သည် ။ပ။ ဧကမန္တံ=၌၊ နိသိန္နာ= ထိုင်နေကြကုန်သော၊ တေ ဘိက္ခူ=ထိုရဟန်းတို့သည်၊ ဘဂဝန္တံ= မြတ်စွာဘုရားကို၊ တေ=ဤစကားကို၊ အဝေါစုံ=လျှောက်ကြကုန်ပြီ၊ (ကိန္တိ= အဘယ်သို့၊ အဝေါစုံ= လျှောက်ကြကုန်သနည်းဟူမူ) ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား၊ ဣဓ သာဝတ္ထိယံ=ဤသာဝတ္ထိမြို့၌ ။ပ။ ကာလကံတော= ကွယ်လွန်ပါပြီ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစုံ=လျှောက်ကြကုန်ပြီ)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သော ဘိက္ခု=ထိုရဟန်းသည်၊ စတ္တာရိ=လေးဦးကုန်သော၊ အဟိရာဇကုလာနိ= မြွေမင်းအမျိုးတို့ကို၊ မေတ္တေန= မေတ္တာနှင့်ယှဉ်သော၊ [မေတ္တာယ နိယုတ္တံ မေတ္တံ] စိတ္တေန=စိတ်ဖြင့်၊ နဟိ နူန ဖရိ= မဖြန့်ပါလေ တကား၊ ဝါ=မဖြန့်ဘဲကိုး၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဟိ=အမှန်သဘောပြောရလျှင်ကား၊ သော ဘိက္ခု=သည် ။ပ။ သစေ ဖရေယျ=အကယ်၍ ဖြန့်ငြားအုံ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့ ဖြန့်သည်ရှိသော်) သော ဘိက္ခု=သည်၊ အဟိနာ=သည်၊ ဒဋ္ဌော=သည်၊ (ဟုတ္တာ=၍) ကာလံ=ကွယ်လွန်ခြင်းကို၊ နဟိ ကရေယျ= တကယ်ပင် မပြုနိုင်ပါ၊ [တနည်း–နဟိ ကာလံ ကရေယျ= တကယ်ပင် မသေနိုင်ပါ]

စတ္တာရိ= မြွေမင်းအမျိုး လေးဦးတို့ဟူသည်၊ ကတမာနိ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ ဝိရူပက္ခံ=ဝိရူပက္ခမည်သော၊ အဟိရာဇကုလံ= မြွေမင်း အမျိုးလည်းကောင်း၊ ဧရာပထံ= ဧရာပထမည်သော၊ အဟိရာဇကုလံ= လည်းကောင်း၊ ဆဗ္ဗာပုတ္တံ= ဆဗ္ဗာပုတ္တမည်သော၊ အဟိရာဇကုလံ=လည်းကောင်း၊ ကဏ္ဏာဂေါတမကံ= ကဏ္ဏာဂေါတမကမည်သော၊ အဟိရာဇကုလံ= မြွေမင်း အမျိုးလည်းကောင်းတည်း။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အတ္တာဂုတ္တိယာ= မိမိ၏လုံခြုံမှုအကျိုးငှာ၊ အတ္တာရက္ခာယ=မိမိကိုယ်ကို စောင့်ရှောက်ခြင်းငှာ၊ အတ္တာပရိတ္တာယ= မိမိကိုယ်ကို ကာကွယ် ခြင်းငှာ၊ စတ္တာရိ= ကုန်သော၊ ဣမာနိ အဟိရာဇကုလာနိ= ဤမြွေမင်းအမျိုး တို့ကို၊ မေတ္တေန=သော၊ စိတ္တေန=ဖြင့်၊ ဖရိတုံ=ဖြန့်ခြင်းငှာ၊ (အဟံ=ငါသည်၊ ပရိတ္တံ နာမ= အရံ အတားပရိတ်မည်သည်ကို) အနုဘာနာမိ= ခွင့်ပြုတော်မူ၏၊ ဣတိ (အဝေါစ= မိန့်)

ဝိရူပက္ခေဟိ= ဝိရူပက္ခနဂါးမျိုးတို့နှင့်၊ (သဟ=အတူ တကွ) မေ=ငါ၏၊ မေတ္တံ= မိတ်ဆွေ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်သော ချစ်ခင်မှုသည်၊ ဝါ=မေတ္တာနှင့် ယှဉ်သော စိတ်သည်၊ ဝါ= မေတ္တာစိတ်သည်၊ (ဟောတု=ဖြစ်ပါစေသတည်း) [မိတ္တသေ ဘာဝေါ မေတ္တံ၊ မေတ္တာယ ဝါ နိယုတ္တံ စိတ္တံ မေတ္တံ–ဟူ၍ ဝစနတ္ထပြု။ တေဟိ သဟ မယှံ မိတ္တဘာဝေါ။ သာရတ္ထဒီကာ၊ တ–၃၈၁] ဧရာပထေဟိ= ဧရာပထနဂါးမျိုးတို့နှင့်၊ (သဟ=ကွ) မေ=ငါ၏၊ မေတ္တံ=သည်၊ (ဟောတု=တည်း) ဆဗ္ဗာပုတ္တေဟိ= ဆဗ္ဗာပုတ္တနဂါးမျိုးတို့နှင့်၊ (သဟ=ကွ) မေ=၏၊ မေတ္တံ=သည်၊ (ဟောတု=တည်း) ကဏ္ဏာဂေါတမကေဟိ= စ= ကဏ္ဏာဂေါတမက နဂါးမျိုးတို့နှင့်လည်း၊ (သဟ=ကွ)။ပ။ အပါဒကေဟိ= ခြေထောက်မရှိသော သတ္တဝါတို့နှင့်၊ (သဟ)။ပ။ ဒွိပါဒကေဟိ=ခြေနှစ်ချောင်း ရှိသောသတ္တဝါတို့နှင့် ။ပ။ စတုပ္ပဒေဟိ= ခြေလေးချောင်းရှိသော သတ္တဝါတို့နှင့် ။ပ။ ဗဟုပ္ပဒေဟိ=များသောခြေထောက်ရှိသောသတ္တဝါတို့နှင့်၊ (သဟ=ကွ) မေ=၏၊ မေတ္တံ=သည်၊ (ဟောတု=တည်း)

အပါဒကော= ခြေထောက်မရှိသော သတ္တဝါသည်၊ မံ=ငါ့ကို၊ မာ ဟိ သိ=မညှဉ်းဆဲပါစေသတည်း၊ ဒ္ဝိပါဒကော= ခြေထောက် နှစ်ချောင်းရှိသော သတ္တဝါသည်၊ မံ=ငါ့ကို၊ မာ ဟိ သိ=တည်း၊ စတုပ္ပဒေါ=ခြေလေးချောင်းရှိသော သတ္တဝါသည်။ပ။ ဗဟုပ္ပဒေါ=များသော ခြေရှိသော သတ္တဝါသည်၊ မံ=ငါ့ကို၊ မာဟိ သိ=တည်း၊ သဗ္ဗေ=အားလုံးကုန်သော၊ သတ္တာ=ခန္ဓာငါးရပ် ဦးကပ်တွယ်တာသော သတ္တဝါတို့သည်၊ သဗ္ဗေ=ကုန်သော၊ ပါဏာ=အသက်ရှူရှိုက်တတ်သော သတ္တဝါတို့သည်၊ သဗ္ဗေ=အားလုံးကုန်သော၊ ကေဝလာ=ကြွင်းမဲ့ဉဿုံ အကုန်အစင်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဘူတာ=ကံကိလေသာတို့ကြောင့်ဖြစ်သော သတ္တဝါတို့သည် (သန္တိ=ရှိကုန်၏) [ပါဠိပရိယာယ် ပေါများသလောက် မြန်မာပရိယာယ် မလိုက်နိုင်သောကြောင့် "ပဌသု ခန္ဓေသု သဠာယတနေသု သတ္တာ" စသော ဝိဂြိုဟ်နက်ကို အသုံးပြုရသည်]

သဗ္ဗေ=ရှိရှိသမျှ အားလုံးသော ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါတို့သည်၊ ဘဒ္ဒာနိ=ကောင်းမြတ်သော အာရုံတို့ကို၊ ပဿန္တု=တွေ့မြင်ကြပါစေကုန်သတည်း၊ ကဿ=မည်သည့် သတ္တဝါ တဦးတယောက်ထံသို့မျှ၊ ပါပံ=ဆိုးဝါးနိမ့်ကျ ဆင်းရဲခဲကျွသည်၊ မာ အဂမာ=မလာမရောက်ပါစေသတည်း၊ ဗုဒ္ဓေါ=မြတ်စွာဘုရား၏ ဂုဏ်တော်အပေါင်းသည်၊ အပ္ပမာဏော=(ဤရွေ့ဤမျှဟု) အကန့်အသတ် ပမာဏမရှိ၊ ဓမ္မော=တရားဂုဏ်တော်အပေါင်းသည်၊ အပ္ပမာဏော=မရှိ၊ သံဃော=သံဃာ့ဂုဏ်တော် အပေါင်းသည်၊ အပ္ပမာဏော=မရှိ၊ အဟိ, ဝိစ္ဆိကာ=မြွေ, ကင်းမြီးကောက်တို့သည်လည်းကောင်း၊ သတပဒီ=ကင်းခြေများတို့သည်လည်းကောင်း၊ ဥဏ္ဏနာဘီ=ပင့်ကူတို့သည်လည်းကောင်း၊ သရဋု=အိမ်မြှောင်တို့သည် လည်းကောင်း၊ မူသိကာ=ကြွက်တို့ သည်·လည်းကောင်း၊ ဣမာနိ သရီသပါနိ=ဤရင်ဖြင့် တွားလျက် သွားတတ် သော သတ္တဝါတို့သည်၊ ပမာဏဝန္တာနိ=ဂုဏ်အားဖြင့် အကန့်အသတ် ပမာဏရှိကုန်၏။

မေ=ငါသည်၊ ရက္ခာ=အစောင့်အရှောက်ကို၊ ကတာ=ပြုအပ်ပြီ၊ မေ=ငါသည်၊ ပရိတ္တံ= အရံအတားကို၊ ကတံ=ပြုအပ်ပြီ၊ ဘူတာနိ= (အန္တရာယ်ပြုတတ်သော) သတ္တဝါအားလုံးတို့သည်၊ ပဋိက္ကမန္တု= ဖဲခွာရှောင်ရှားကြပါစေကုန်သတည်း။ သော အဟံ=ထိုငါသည်၊ ဘဂဝတော=ပရိနိဗ္ဗာန် ဝင်စံတော်မူကြပြီးသော ရှေးရှေးဘုရားရှင်အပေါင်းအား၊ နမော=ရှိခိုးခြင်းကို၊ (ကရောမိ= ပြုပါ၏) သတ္တန္နံ= (၇)ဆူကုန်သော၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါနံ= ဝိပဿီအစရှိသော မြတ်စွာဘုရားရှင်တို့အား၊ နမော= ရှိခိုးခြင်းကို၊ (ကရောမိ=ပြုပါ၏) ဣတိ=ဤကား အရံအတား ပရိတ်တော်တည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ) [သောဟံ နမော ဘဂဝတောတိ သော အဟံ ဧဝံ ကတပရိတ္တော အတီတသ ပရိနိဗ္ဗုတသ သမ္ဗုဒ္ဓသ ဘဂဝတော နမော ကရောမိ။ ဧတ်အဋ္ဌ ကထာ၊ ၃-၁၃၅]

(တနည်း) ဗုဒ္ဓေါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ အပ္ပမာဏော=အကျင့်ဂုဏ် ပမာဏကို ဖော်ပြပြုလုပ်တတ်သော ကိလေသာမရှိ၊ ဝါ=ဂုဏ်တော် အရေအတွက်အားဖြင့် ဤရွေ့ဤမျှပမာဏမရှိ၊ ဓမ္မော=လောကုတ္တရာကိုးပါး တရားတော်မြတ်သည်၊ အပ္ပမာဏော= ဂုဏ်တော် အရေအတွက်အားဖြင့် ဤရွေ့ဤမျှ ပမာဏမရှိ၊ သံဃော=အရိယာသံဃာတော်သည်၊ အပ္ပမာဏော=ဂုဏ်တော် အရေအတွက် ပမာဏမရှိသောတရားတော်တို့နှင့် ပြည့်စုံပါ၏။ အဟိရိန္ဓိကာ= တို့သည်လည်းကောင်း။ပ။ မုသိကာ=တို့သည်လည်းကောင်း၊ ဣမာနိ သရီသပါနိ= တို့သည်၊ ပမာဏဝန္တာနိ=အကျင့်ဂုဏ် ပမာဏကို ဖော်ပြပြုလုပ်တတ်သော ကိလေသာရှိကုန်၏။ [ထိုဇာတ်အဋ္ဌကထာအဖွင့်] သတ္တမ်။

၈- ဒေဝဒတ္တသုတ်

ဖြ ၆၈။ ဧကံ=တပါးသော၊ သမယံ=အခါ၌၊ ဘဂဝါ=သည်၊ ဒေဝဒတ္တေ= ဒေဝဒတ်သည်၊ အစိရပက္ကန္တေ=သံဃာသင်းခွဲလျက် ထွက်သွားပြီး၍ မကြာမြင့်မီ၊ ရာဇဂဟေ=ရာဇဂြိုဟ်မြို့အနီး၌၊ ဂိဇ္ဈကူဋေ= ဂိဇ္ဈကူဋ်မည်သော၊ ပဗ္ဗတေ= တောင်၌၊ ဝါ= တောင်ပေါ်ကျောင်း၌၊ ဝိဟရတိ=၏၊ တတြ=(ဂိဇ္ဈကူဋ် တောင်ပေါ်၌ မြတ်စွာဘုရားသီတင်းသုံးနေတော်မူရာ) ထိုအခါ၌၊ ဘဂဝါ=သည်၊ ဒေဝဒတ္တံ=ဒေဝဒတ်ကို၊ အာရဗ္ဘ=အကြောင်းပြု၍၊ ဘိက္ခူ=ရဟန်းတို့ကို၊ အာမန္တေသိ= မိန့်ကြားတော်မူပြီ၊ (ကိန္တိ=သို့၊ အာမန္တေသိ=ဟူမူ) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒေဝဒတ္တသ=ဒေဝဒတ်၏၊ ဝါ=ဒေဝဒတ်မှာ၊ အတ္တဝဓာယ=မိမိကိုယ်ကိုသတ်ခြင်းငှာ၊ လာဘ+သက္ကာရ+သိလောကော=ပစ္စည်းလာဘ်+ကောင်းမွန်စွာပြုစုခံရခြင်း+ ကျော်စောခြင်းသည်၊ ဥဒပါဒိ=ဖြစ်လာပြီ၊ ဝါ=ရရှိလာပြီ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒေဝဒတ္တသ=၏၊ ဝါ=မှာ၊ ပရာဘဝါယ=ပျက်စီးဆုံးရှုံး ခြင်းငှာ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကဒလီ=ငှက်ပျောပင်သည်၊ အတ္တဝဓာယ=ငှာ၊ ဖလံ= အသီးကို၊ ဒေတိ သေယျထာပိ=ပေးသကဲ့သို့၊ ဝါ=သီးသကဲ့သို့၊ ပရာ ဘဝါယ=ငှာ၊ ဖလံ=ကို၊ ဒေတိ သေယျထာပိ=ကဲ့သို့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝေ ဝေဏ=ဤအတူပင်။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝေဠု=ဝါးပင်သည် ။ပ။ နဠော=ကျူ ပင်သည် ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အဿတရီ[1]=အဿတိုရ်မြင်းမသည်၊ ဝါ=ကင်း

၁။ **အဿတရီသဒ္ဒါ၏ အနက်စဉ်းစားဖွယ်။** ။အဘိဓာန်နိသျှသစ် (၃၆၉-ဂါထာ)၌ "အဿတိုရ်လားမြင်းမမှာ သားမဖွားနိုင်၍ သေရကြောင်းကို လောက၌ မတွေ့မြင်ရ၊ ကင်းပုဖွန်မ, မြွေပွေးမတို့သာ သားကောင်ပေါက်၍ သေရကြောင်း တွေ့မြင်ရ၏၊ ထို့ကြောင့် ဤ၌ အဿတရီသဒ္ဒါသည် လားမြင်းမ အနက်ဟော မဖြစ်သင့်၊ ကင်းပုဖွန်မ, မြွေပွေးမ အနက်ဟောသာ ဖြစ်သင့်ကြောင်း"ကို စာဏက္ခ နီတိ ဋီကာ စသော သာဓကများဖြင့် ဆုံးဖြတ်ထားသည်။ တကယ် ဖြစ်ရပ်နှင့် ကိုက်ညီမည်မည် လေ့လာကြပါကုန်။

ပုဒ္ဓန်မ, မြွေပွေးမသည်၊ အတ္တဝဓေယ=ဌာ၊ ဂဇ္ဇံ=ကိုယ်ဝန်ကို၊ ဂဏှာတိ သေယျထာပိ= ယူသကဲ့သို့၊ ပရာဘဝါယ=ဌာ၊ ဂဇ္ဇံ=ကို၊ ဂဏှာတိ သေယျထာပိ=ကဲ့သို့ ။ပ။

ဝေ=စင်စစ်ကေန် အမှန်အားဖြင့်၊ ဖလံ=မိမိ၏ အသီးကပင်၊ ကဒလိံ= ငှက်ပျောပင်ကို၊ ဟန္တိ ယထာ=သတ်သကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ဖလံ=ကပင်၊ ဝေဠုံ=ကို၊ ဟန္တိယထာ=လည်းကောင်း၊ ဖလံ=ပင်၊ နဠံ=ကို၊ ဟန္တိယထာ=လည်းကောင်း၊ ဂဗ္ဘော=မိမိ၏ ကိုယ်ဝန်ကပင်၊ အဿတရိံ= အဿတိုရ်လားမြင်းမကို၊ ဝါ=ကင်းပုဒ္ဓန်မ, မြွေပွေးမကို၊ ဟန္တိယထာ= သတ်သကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ (ဧဝံ=ဤအတူ) သက္ကာရော=ကောင်းစွာ ပြုလုပ်စိမ်အပ်သော ပစ္စည်းလာဘ်သည်၊ [သုဒ္ဓ ကရီယတေတိ သက္ကာရော လာဘော] ဝါ=ရှိသေသမျှ ကောင်းစွာပြုစုခံ ရခြင်းသည်၊ [သုဒ္ဓ ကရဏံ သက္ကာရော] ကာပုရိသံ=စက်ဆုပ်ဖွယ် ယောကျ်ားယုတ်ကို၊ ဟန္တိ=သတ်၏၊ ဣတိ(အဝေါစ) အဋ္ဌမံ။

၉–ပဓာနသုတ်

၆၉။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ပဓာနာနိ=အားထုတ်ကြောင်း ကောင်းမြတ်သော ဝိရိယတို့သည်၊ ဣမာနိ စတ္တာရိ=တည်း ။ပ။ သံဝရပ္ပဓာနံ= (ကိလေသာတို့၏ ဝင်ရောအပေါက်ကို) ပိတ်ပင်တားဆီးခြင်းငှာ အားထုတ်ကြောင်း ကောင်းမြတ်သော ဝိရိယလည်းကောင်း၊ ပဟာနပ္ပဓာနံ= (ကိလေသာတို့ကို) ပယ်ရှားခြင်းငှာ အားထုတ်ကြောင်း ကောင်းမြတ်သော ဝိရိယလည်းကောင်း၊ ဘာဝနာပ္ပဓာနံ=(ကုသိုလ်တရားတို့) ဖြစ်ပွားစေခြင်းငှာ အားထုတ်ကြောင်း ကောင်းမြတ်သော ဝိရိယလည်းကောင်း၊ အနုရက္ခဏာပ္ပဓာနံ = (ကုသိုလ်တရားတို့ကို) အစဉ်စောင့်ရှောက်ခြင်းငှာ အားထုတ်ကြောင်း ကောင်းမြတ်သော ဝိရိယလည်းကောင်းတည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သံဝရပ္ပဓာနံ= ပိတ်ပင်တားဆီးခြင်းငှာ အားထုတ်ကြောင်း ကောင်းမြတ်သော ဝိရိယဟူသည်၊ ကတမဉ္စ=အဘယ်နည်း ဟူမူ၊ [ထို့နောက် စာပိုဒ်(၁၃)ပဓာနသုတ်ကြည့်] ။ပ။ စိတ္တံ=ကို၊ ပဂ္ဂဏှာတိ=၏၊ ပဒဟတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤဝိရိယကို၊ (ဤအနုပွန္နပါပကဖြစ်သော အကုသိုလ်ကိလေသာတို့၏ ဝင်ပေါက်ကို ပိတ်ဆီးခြင်းငှာ အားထုတ်ကြောင်း ကောင်းမြတ်သော ဝိရိယကို၊) သံဝရပ္ပဓာနံ= သံဝရပ္ပဓာနဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပဟာနပ္ပဓာနံ= ပယ်ရှားခြင်းငှာ အားထုတ်ကြောင်း ကောင်းမြတ်သော ဝိရိယဟူသည်၊ ကတမဉ္စ=ဟူမူ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤ ဝိရိယကို၊ (ဥပွန္နပါပက အကုသိုလ်တို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှာ အားထုတ်ကြောင်း ကောင်းမြတ်သော ဤဝိရိယကို) ပဟာနပ္ပဓာနံ= ပဟာနပ္ပ

ဓာနဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤ ဝိရိယကို၊ (အနုပ္ပန္နဗောဓိ ကုသိုလ်တရားတို့ကို ဖြစ်ပွားစေခြင်းငှာ အားထုတ်ကြောင်း ကောင်းမြတ်သော ဤ ဝိရိယကို) ဘာဝနာပဓာနံ= ဘာဝနာပဓာနမည်၏ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤဝိရိယကို (ဥပ္ပန္နကုသိုလ်တရားတို့ကို အစဉ် စောင့်ရှောက်ခြင်းငှာ အားထုတ်ကြောင်း ကောင်းမြတ်သော ဤဝိရိယကို) အနုရက္ခဏာပဓာနံ=၍၊ ဝုစ္စတိ=၏ ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့ ပဓာနာနိ=တို့သည်၊ ဣမာနိ စတ္တာရိ=တည်း၊ ဣတိ(အဝေါစ)

သံဝရောစ= သံဝရပဓာန လည်းကောင်း၊ ဝါ=မဖြစ်သေးသော အကုသိုလ်တို့ ဝင်ရောအပေါက်ကို ပိတ်ဆီးခြင်းငှာ အားထုတ်ကြောင်း ဝိရိယလည်းကောင်း၊ [သံဝရပဓာနံ–ဟု ဆိုလိုလျက် ပဓာနပုဒ်ကိုချေ၍ သံဝရော–ဟုရှိသည်၊ ပဟာနံ စသည်၌လည်း နည်းတူပင်တည်း] ဝါ=မဖြစ်သေးသော အကုသိုလ်တို့ ဝင်ရောအပေါက်ကို ပိတ်ဆီးကြောင်း ဝိရိယလည်းကောင်း၊ [သံဝရတိ ဧတေနာတိ သံဝရော၊ ဤနည်း၌ကား ပဓာနပုဒ် အကျေကြိုဖွယ်မလို၊ နောက်ပုဒ်များ၌လည်း ဤအတိုင်းပင်တည်း] ပဟာနဉ္စ= ပဟာနပဓာန လည်းကောင်း၊ ဝါ=ဖြစ်ပြီးသော အကုသိုလ်တို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှာ အားထုတ်ကြောင်း ဝိရိယလည်းကောင်း၊ ဝါ=ဖြစ်ပြီးသော အကုသိုလ်တို့ကို ပယ်ရှားကြောင်း ဝိရိယလည်းကောင်း၊ ဘာဝနာ စ= ဘာဝနာပဓာနလည်းကောင်း၊ ဝါ=မဖြစ်သေးသော ကုသိုလ်တရားတို့ကို ဖြစ်ပွားစေခြင်းငှာ အားထုတ်ကြောင်း ဝိရိယလည်းကောင်း၊ ဝါ=မဖြစ်သေးသော ကုသိုလ်တရားတို့ကို ဖြစ်ပွားစေကြောင်း ဝိရိယလည်းကောင်း၊ အနုရက္ခဏာ စ= အနုရက္ခဏာပဓာနလည်းကောင်း၊ ဝါ=ဖြစ်ပြီး ကုသိုလ်တရားတို့ကို အစဉ်စောင့်ရှောက်ခြင်းငှာ အားထုတ်ကြောင်း ဝိရိယလည်းကောင်း။

ဝါ=ဖြစ်ပြီး ကုသိုလ်တရားတို့ကို အစဉ်စောင့်ရှောက်ကြောင်း ဝိရိယလည်းကောင်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ စတ္တာရော=လေးပါးကုန်သော၊ ဧတေ ပဓာနာ= ဤအားထုတ်ကြောင်း ဝိရိယတို့ကို၊ အာဒီစ္စဗန္ဓုနာ=နေမင်း၏ ဆွေမျိုးဖြစ်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဒေသိတာ=ဟောတော်မူအပ်ကုန်ပြီ၊ ဟိ=ထို ဝိရိယလေးပါး၏ အကျိုးကား၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ယော ဘိက္ခု= အကြင်ရဟန်းသည်၊ အာတာပီ=ကိလေသာတို့ကို ပူပန်လောင်ကျွမ်းစေတတ်သော ဝိရိယရှိ၏၊ (သော ဘိက္ခု=ထိုရဟန်းသည်) ဒုက္ခဿ=ဝဋ်ဒုက္ခ၏၊ ခယံ=ကုန်ကြောင်း အရဟတ္တဖိုလ်သို့၊ ပါပုဏော= ရောက်နိုင်၏၊ [ဤ၌ စာပိုဒ် (၁၄) သံဝရသုတ်အတိုင်း "ယေဟိ"ဟု ပါ၌ရှိသင့်၏၊ "ယေဟိ=ယင်း ဝိရိယလေးပါးတို့ဖြင့်၊ ဣဓ= ဤ သာသနာတော်၌၊ အာတာပီ=ကိလေသာတို့ကို ပူပန်လောင်ကျွမ်းစေတတ်သော ဝိရိယရှိသော၊ ဘိက္ခု=သည်၊ ဒုက္ခဿ=၏၊ ခယံ=သို့၊ ပါပုဏော=ရောက်နိုင်၏"ဟု အနက်ဆိုပါ] နဝမ်။

၁၀- အဓမ္မိကသုတ်

၇၀။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယသ္မိं သမယေ=အကြင်အခါ၌၊ ရာဇာနော= မင်းတို့သည်၊ အဓမ္မိကာ= တရားမစောင့်ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်အံ့၊ တသ္မိं သမယေ= ထိုအခါ၌၊ (မင်းများ တရားမစောင့်ရာ ထိုအခါ၌) ရာဇယုတ္တာပိ= ဘုရင်မင်းသည် ခန့်ထားအပ်သော လက်အောက်ခံမင်း,မှူး မတ်စသည်တို့သည်လည်း၊ အဓမ္မိကာ=ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ [ရညာ အာယုတ္တော နိယောဇိတော ရာဇယုတ္တော၊ တတ္ထ တတ္ထ ရညော ကာတဗ္ဗကိစ္စေ ဌပိတပုရိသော။ သံယုတ်ဋီ၊ ၃၊ ၃၄၃] ရာဇယုတ္တေသု= တို့သည်၊ အဓမ္မိကေသု= တရားမစောင့်ကုန်လသော်၊ တသ္မိं သမယေ= ထိုအခါ၌၊ ဗြာဟ္မဏဂဟပတိကာပိ= ပုဏ္ဏားနှင့် အိမ်ရှင်လူတန်းစားတို့သည် လည်း၊ အဓမ္မိကာ=ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ=၏ ။ပ။ တသ္မိं သမယေ=၌၊ နေဂမဇာနပဒါပိ= နိဂုံးနေသူနှင့် ဇနပုဒ်နေသူတို့သည်လည်း ။ပ။ ဝိသမံ= မညီညွတ်ဘဲ၊ ဝါ=မပြောင့်မမှန်၊ စန္ဒိမသူရိယာ= လနေတို့သည်၊ ပရိဝတ္တန္တိ= လှည့်လည်ကုန်၏ ။

ဝိသမံ=မညီညွတ်ဘဲ၊ စန္ဒိမသူရိယေသု=တို့သည်၊ ပရိဝတ္တေသု=လှည့် လည်ကုန်လသော်၊ ဝိသမံ=ဘဲ၊ နက္ခတ္တာနိ= နက္ခတ်ဖြစ်ကုန်သော၊ တာရက ရူပါနိ=ကြယ်တာရာတို့သည် ။ပ။ ရတ္တိန္ဒိဝါ= ညဉ့်နေ့တို့သည် ။ပ။ မာသဒ္ဓမာသာ=လနှင့် လထက်ဝက်ရက်ပိုင်းတို့သည်၊ [အဒ္ဓမာသ= တလ၏ ထက်ဝက်] ။ပ။ ဥတုသံဝစ္ဆရာ= ရာသီဥတုနှင့် နှစ်တို့သည် ။ပ။ ဝိသမံ= တိုက်ခတ်သင့်ရာ အချိန်အခါနှင့် မကိုက်ညီဘဲ၊ ဝါတာ= လေတို့သည်၊ ဝါယန္တိ= တိုက်ခတ်ကုန်၏၊ (ဝါတာ=လေတို့သည်) ဝိသမာ= ထန်ချီ,လျော့ချီ၊ မပြေညီကုန်ဘဲ၊ အပဇ္ဇသာ= သွားနေကျလမ်းကြောင်းမှ ဖွဲ့ခွာကုန်လျက်၊ ဝါ=လမ်းမှားကို သွားကုန်လျက်[1]၊[ဝါ=ပဓာနလမ်းကြောင်း မရှိကုန်ဘဲ၊ ဝါ=သွား

၁။ **အပဇ္ဇသာ**။ ။ဤအနက်နှစ်မျိုးမှာ "အပဇ္ဇသာတိ မဂ္ဂတော အပဂတာ" ဟူသော အဋ္ဌကထာအဖွင့်အတိုင်း ရေးထားသော အနက်များတည်း၊ သို့သော် ဆိုလိုရင်း အဓိပ္ပာယ် ပေါ်လွင်ဖို့လောက်သာ ရည်ရွယ်၍ သာမည္ဘွဲ့ဖွင့်ထားခြင်း ဖြစ်သောကြောင့် "အပ+အဇ္ဇသ"ဟု ပုဒ်ခွဲရမည်မဟုတ်၊ (အဇ္ဇသတော မဂ္ဂတော အပဂတာ အပဇ္ဇသာ–ဟု ဝစနတ္ထပြုရမည်မဟုတ်)

သုက္ကပက္ခ၌ "သမာ ပဇ္ဇသာ"ဟု ရှိသောကြောင့် "အပဇ္ဇသာ=နေ+ပ+ အဇ္ဇသာ"ဟု ပုဒ်ခွဲ၍ ပဂဒ်ခဲ ပဓာနံ အဇ္ဇသံ ဧတေသန္တိ ပဇ္ဇသာ=ပဓာန ဖြစ်သော လမ်းကြောင်းရှိသော လေများ၊ နေ ပဇ္ဇသာ အပဇ္ဇသာ=ပဓာနလမ်းကြောင်းရှိသည် မဟုတ်သော လေများ၊ (တနည်း) အဇ္ဇသံ ပဂတာ ပဋိပန္နာတိ ပဇ္ဇသာ၊ နေ ပဇ္ဇသာ အပဇ္ဇသာ = သွားနေကျလမ်းကြောင်းကို မသွားသော လေများ။ ဋီကာဝိဂြိုဟ်။

နေကျလမ်းကြောင်းကို မသွားကြကုန်ဘဲ] ဝါယန္တီ=တိုက်ခတ်သွားလာကြကုန်၏။

ဝိသမံ=တိုက်ခတ်သင့်ရာ အချိန်အခါနှင့် မကိုက်ညီဘဲ၊ ဝါတေသု=လေတို့သည်၊ ဝါယန္တေသု= တိုက်ခတ်ကုန်လသော်၊ ဝိသမေသု=ထန်ချိုလျှော့ချိုမပြေညီကုန်ဘဲ၊ အပဋ္ဌသေသု= သွားနေကျလမ်းကြောင်းမှ ဖဲခွာကုန်လျက်၊ ဝုါ=လမ်းမှားကို သွားကုန်လျက်၊ (ဝါယန္တေသု=သော်) ဒေဝတာ=နတ်တို့သည်၊ ပရိကုပိတာ=စိတ်ဆိုးကုန်သည်၊ ဘဝန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ ဒေဝတာသု= နတ်တို့သည်၊ ပရိကုပိတာသု= စိတ်ဆိုးကုန်လသော်၊ ဒေဝေါ= မိုးသည်၊ သမ္မာ=ကောင်းစွာ၊ ဝါ=ရွာသင့်ရာအခါ၌၊ ဓာရံ= မိုးရေအယဉ်ကို၊ နအနုပ္ပဝေစ္ဆတိ= မရွာသွန်း၊ ဒေဝေ=မိုးသည်၊ သမ္မာ=စွာ၊ ဝါ=၌၊ ဓာရံ=ကို၊ နှ အနုပ္ပဝေစ္ဆန္တေ=မရွာသွန်းလသော်၊ ဝိသမပါကာနိ= မညီမညာ မှည့်ကုန်သော၊ ဝါ= အမှည့်မညီကုန်သော၊ သဿာနိ= ကောက်တို့သည်၊ ဘဝန္တိ= ဖြစ်ကုန်၏၊ [တနည်း–နှ အနုပ္ပဝေစ္ဆန္တေ=သော်၊ သဿာနိ=တို့သည်၊ ဝိသမပါကာနိ= မညီမညာ မှည့်ကုန်သည်၊ ဝါ=သည်၊ ဘဝန္တိ]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝိသမပါကာနိ= ကုန်သော၊ သဿာနိ=ကောက်တို့ကို၊ မနုဿာ= လူတို့သည်၊ ပရိဘုဉ္ဇန္တာ= စားကုန်လသော်၊ အပ္ပါယုကာ=တိုတောင်းသော အသက်ရှိကုန်သည်လည်းကောင်း၊ ဒုဗ္ဗဏ္ဏာစ= မတင့်တယ်သော အဆင်းရှိကုန်သည်လည်းကောင်း၊ ဝါ= အရုပ်ဆိုးကုန်သည် လည်းကောင်း၊ ဗဟုဗာဓာ စ= များသော အနာရောဂါရှိကုန်သည် လည်းကောင်း၊ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏ ။ပ။ ဓမ္မိကာ= တရားစောင့်ကုန်သည် ။ပ။ သမံ=ညီညွတ်စွာ၊ ဝါ=ဖြောင့်မှန်စွာ၊ စန္ဒိမသူရိယာ=တို့သည်၊ ပရိဝတ္တန္တိ=ကုန်၏ ။ပ။

သမံ=စွာ၊ ဥတုသံဝစ္ဆရေသု=တို့သည်၊ ပရိဝတ္တန္တေသု= လှည့်လည်ကုန်လသော်၊ ဝါတာ= လေတို့သည်၊ သမံ= တိုက်ခတ်သင့်ရာ အချိန်အခါနှင့် ကိုက်ညီစွာ၊ သမာ=မလျှော့မထန် ပုံမှန်ဖြစ်ကုန်လျက်၊ ပဋ္ဌသာ= လမ်းမှန်ကို သွားကုန်လျက်၊ ဝါ=ပဓာနလမ်းကြောင်းရှိကုန်လျက်၊ ဝါယန္တိ=တိုက်ခတ်သွားလာကြကုန်၏၊ ဝါတေသု= လေတို့သည်၊ သမံ=တိုက်ခတ်သင့်ရာ အချိန်အခါနှင့် ကိုက်ညီစွာ၊ သမေသု=မလျှော့မထန် ပုံမှန်ဖြစ်ကုန်လျက်၊ ပဋ္ဌသေသု= လမ်းမှန်ကို သွားကုန်လျက်၊ ဝါယန္တေသု=သော်၊ ဒေဝတာ= နတ်တို့သည်၊ အပရိကုပိတာ= စိတ်မဆိုးကုန်သည်၊ ဘဝန္တိ=၏ ။ပ။ အနုပ္ပဝေစ္ဆတိ= ရွာသွန်း၏ ။ပ။ သမပါကာနိ= ညီညာစွာ မှည့်ကုန်သော ။ပ။ ဒီဃာယုကာ စ=ရှည်သောအသက်ရှိကုန်သည်လည်းကောင်း၊ ဝဏ္ဏဝန္တော စ= လှပသောအဆင်းရှိကုန်သည်လည်းကောင်း၊ ဗလဝန္တော စ= ခွန်အားရှိကုန်

သည်လည်းကောင်း၊ အပ္ပါဟာဟစ = အနာရောဂါမရှိကုန်သည်လည်းကောင်း၊ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ ဣတိ(အဝေါစ) [နတ္ထိ အာဟာရော ဇရာသန္တိ အပ္ပါဟာရာ၊ အပ္ပသဒ္ဒါ အာဘာဝ အနက်ဟော]

တရမာနာနံ= မြစ်ရေအယဉ်ကို ဖြတ်ကူးကုန်သော၊ ဂုန္နံ=နွားတို့တွင်၊ ပုဂ်ဝေါ=ရှေ့ဆောင် နွားလားသည်၊ ဇိမ္မံ=ကောက်ကွေ့လျက်၊ ဧဝ ဂစ္ဆတိ=အကယ်၍ သွားငြားအုံ၊ နေတ္ထော= ရှေ့ဆောင်နွားသည်၊ ဇိမ္မံ=လျက်၊ ဂတော=သွားသည်၊ သတိ=ဖြစ်လသော်၊ သဗ္ဗာ=အားလုံးကုန်သော၊ တာ=ထိုနောက်လိုက်နွားမတို့သည်၊ ဇိမ္မံ=လျက်၊ ဂစ္ဆန္တိ=လိုက်သွားကုန်၏။

ဧဝမေဝ= ဤအတူပင်၊ မနုဿေသု=လူတို့တွင်၊ ယော=အကြင်လူသည်၊ သေဋ္ဌသမ္မတော= အထွတ်အမြတ် ပဓာန ဖြစ်သူဟု သမုတ်အပ်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ သော=ထိုသူသည်၊ အဓမ္မံ=ကုသိုလ်တရား၏ ဆန့်ကျင်ဘက် အကုသိုလ်တရားကို၊ ဧဝ စရတိ=အကယ်၍ ပြုကျင့်အုံ၊ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့ ပြုကျင့်သည်ဖြစ်လသော်) ဣတရာ=အခြားသော၊ ပဇာ= လူအပေါင်းသည်၊ ပဂေဝ=အဘယ်မှာလျှင် မပြုကျင့်ဘဲ နေတော့အုံနည်း။

ရာဇာ=မင်းသည်၊ အဓမ္မိကော= တရားမဟောင့်ရှောက်သည်၊ ဧဝဟောတိ= အကယ်၍ ဖြစ်ငြားအုံ၊ (ဧဝံ သတိ= ဤသို့ဖြစ်လသော်) သဗ္ဗံ= အားလုံးသော၊ ရဋ္ဌံ=တိုင်းနိုင်ငံနေသူ လူအပေါင်းသည်၊ ဒုက္ခံ=ဆင်းရဲစွာ၊ သေတိ=နေထိုင်ရ၏ ။ပ။ ဥဒုံ=ဖြောင့်တန်းစွာ၊ ။ပ။ သော=ထိုသူသည်၊ ဓမ္မံ=ကုသိုလ်တရားကို၊ သစေ စရတိ=အကယ်၍ ပြုကျင့်အုံ၊ (ဧဝံ သတိ= ဤသို့ပြုကျင့်သည်ဖြစ်လသော်) ။ပ။ ဣတိ(အဝေါစ) ဒဿမံ။ ဒုတိယော=သော၊ ပတ္တကမ္မဝဂ္ဂေါ= ပတ္တကမ္မဝဂ်တည်း။

(ဂ) ၃– အပဏ္ဏကဝဂ်

၁–ပဓာနသုတ်

ဂ၁။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ စတ္တာရိ=လေးပါးကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ= တရားတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော= ပြည့်စုံသော၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ အပဏ္ဏကပဋိပဒံ=မလွဲချော်သောအကျင့်ကို၊ ပဋိပန္နော= ကျင့်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ အသ=ထိုရဟန်းသည်၊ [တနည်း–အသ= ထိုရဟန်း၏၊ သန္ဓာနေ=စိတ်အစဉ်၌] အာသဝါနံ= အာသဝတရားတို့၏၊ ခယာယ= ကုန်ကြောင်းဖြစ်သော အရဟတ္တမဂ်လိုလ်အကျိုးငှာ၊ ယောနိ စ= အကြောင်းတရားကိုလည်း၊ ဝါ=သည်လည်း၊ အာရဒ္ဓါ=အားထုတ်အပ်, ပြီးစီးစေအပ်ပြီးသည်၊ ဝါ= ပြည့်စုံလုံလောက်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏။

ကတမေဟိ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ စတူ ဟိ=ကုန်သော၊ (ဓမ္မေဟိ= တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော= သော၊ ဘိက္ခု=သည်၊ အပဏ္ဏကပဋိပဒံ=ကို၊

ပဋိပန္နော=သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်း၊ အသ=ထိုရဟန်းသည်၊ အာသဝါနံ=တို့၏၊ ခယာယ=ဟု၊ ယောနိ စ= ကိုလည်း၊ ဝါ=သည်လည်း၊ အာရဒ္ဓါ=သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခု=သည်၊ သီလဝါ=သီလရှိသည်။ ဟောတိ=၏၊ ဗဟုသုတော=များစွာ ကြားနာသင်မှတ်ထား အပ်ပြီးသော သုံးပုံပိဋကတ် ပရိယတ်ကျမ်းဂန်ရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ အာရဒ္ဓဝိရိယော= အားထုတ်အပ်, ပြီးစီးစေအပ်ပြီးသော ဝိရိယရှိသည်၊ ဝါ=ပြည့်စုံသောဝိရိယရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ပညဝါ=ပညာရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စတူဟိ=ကုန်သော၊ ဣမေဟိ ဓမ္မေဟိ=ဤတရား တို့နှင့်။ပ။ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)ပဌမံ။

၂- သမ္မာဒိဋ္ဌိသုတ်

၇၂။ နေက္ခမ္မဝိတက္ကေန= နေက္ခမ္မဝိတက်နှင့် လည်းကောင်း၊ ဝါ=လောဘမှ ထွက်မြောက်သော အလောဘနှင့် ယှဉ်စပ်သော အကြံအစည်နှင့် လည်းကောင်း၊ ဝါ=လောဘမှ ထွက်မြောက်သော အလောဘ, နိဝရဏာတို့မှ ထွက်မြောက်သော ပဌမစျာန်, အားလုံးသော အကုသိုလ်တို့မှ ထွက်မြောက်သော အားလုံးသော ကုသိုလ်တို့နှင့် ဥပနိဿယ, သမ္မယောဂအားဖြင့် ယှဉ်စပ်သော အကြံအစည်နှင့် လည်းကောင်း၊ (တနည်း) နေက္ခမ္မဝိတက္ကေန=အားလုံးသော သစ္စာတရားတို့မှ ထွက်မြောက်သော နိဗ္ဗာန်နှင့် အာရုံပြုသောအားဖြင့် ယှဉ်စပ်ဆက်သွယ်သော အကြံအစည်နှင့်လည်းကောင်း။ [ဓာတုဝိဘင်း အဌကထာ (၇၀)နှင့် ဒီ၊ ပါထိကဝဂ်ဋီကာ(၁၈၆) စသည် အဖွင့်အတိုင်း အနက်ပေးသည်]

အဗ္ယာပါဒဝိတက္ကေန= အဗျာပါဒဝိတက်နှင့် လည်းကောင်း၊ ဝါ= ဒေါသဗျာပါဒ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် မေတ္တာနှင့်ယှဉ်သော အကြံအစည်နှင့် လည်းကောင်း၊ အဝိဟိံ သာဝိတက္ကေန= အဝိဟိံ သာဝိတက်နှင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ= သတ္တဝါတို့ကို ညှဉ်းဆဲကြောင်း ဒေါသစသော အကုသိုလ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ကရုဏာနှင့်ယှဉ်သော အကြံအစည်နှင့် လည်းကောင်း၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ= မှန်ကန်သော ဉာဏ်အမြင်နှင့်လည်းကောင်း (သမန္နာဂတော=သော၊ ဘိက္ခု= သည်၊ အပဏ္ဏကပဋိပဒံ=ကို၊ ပဋိပန္နော။ပ။ အာရဒ္ဓါ= သည်၊ ဟောတိ) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စတူဟိ=ကုန်သော၊ ဣမေဟိ ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော။ပ။ အာရဒ္ဓါ=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဣတိ (အဝေါစ) ဒုတိယံ။

၃- သပ္ပုရိသသုတ်

၇၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စတူဟိ=ကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသောသူကို၊ အသပ္ပုရိသော=သူယုတ်မာဟူ၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗော=

သိထိုက်၏၊ ဝါ=သိနိုင်၏၊ ကတမေဟိ=ကုန်သော၊ စတူဟိ=ကုန်သော၊ (ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=သူကို၊ အသပ္ပုရိသော=ဟူ၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗော= သိထိုက်သနည်းဟူ မူ)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ= ဤလောကဌ်၊ အသပ္ပုရိသော=သူယုတ်မာသည်၊ [ပါတု ကရောတိ၌စပ်] ပရဿ=သူတပါး၏၊ ယော အဝဏ္ဏော=အကြင် ကဲ့ရဲ့ဖွယ်အပြစ်သည်၊ (အကြင် ချီးမွမ်းဖွယ်ဂုဏ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်အပြစ်သည်) ဟောတိ=ရှိ၏၊ တံ(အဝဏ္ဏံ)= ထိုကဲ့ရဲ့ဖွယ် သူတပါးအပြစ်ကို၊ အပုဗ္ဗောပိ= မမေးအပ်ပါဘဲလျက်လည်း၊ ပါတု ကရောတိ=ထင်ရှားဖော်ပြ ပြုလုပ်၏၊ ပုဗ္ဗဿ=မေးအပ်ပါမူကား၊ (မေးအပ်သော သူယုတ်မာမှာမူကား) ဝါဒေါ=အထူး ပြောဆိုဖွယ်စကားသည်၊ (သူတပါးအပြစ်ကို ထင်ရှားဖော်ပြ၏ဟု အထူး ပြောဆိုဖွယ်စကားသည်) ကော ပန (အတ္ထိ)= အဘယ်မှာရှိတော့အံ့နည်း။

ပုဗ္ဗော=သူတပါးက မေးမြန်းအပ်သည်၊ ပဋိဘာဏိတော= မေးမြန်းခြင်းဏ ရှေ့ရှုခေါ်ဆောင်အပ်သည်၊ (သမာနော ပန=ဖြစ်သော်ကား) အဟာပေတွာ= မယုတ်လျော့စေမူ၍၊ အလမ္ဘိတွာ= အချိန်မဆွဲမူ၍၊ ဝါ=မနှေးကွေးမူ၍၊ ပရိပူရံ=ပြည့်စုံစွာ၊ ဝိတ္ထာရေန=အကျယ်တဝင့်အားဖြင့် ၊ပရဿ=သူတပါး၏၊ အဝဏ္ဏံ=ကို၊ ဘာသိတာ=ပြောဆိုတတ်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့ဖြစ်လသော်)"အယံ ဘဝံ= ဤပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အသပ္ပုရိသော၊ သူယုတ်မာတည်း" ဣတိ=ဤသို့၊ ဧတံ=ဤသူယုတ်မာ၏ သဘောကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ= သိထိုက်၏၊ ဝါ=သိနိုင်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပုန စ= နောက်ထပ်လည်း၊ အပရံ= အခြားသော သူယုတ်မာ သဘောတမျိုးကား ။ပ။ ပရဿ=၏၊ ယော ဝဏ္ဏော=အကြင် ချီးမွမ်းဖွယ်ဂုဏ်သည်၊ ဟောတိ=ရှိ၏၊ တံ(ဝဏ္ဏံ)=ထို ချီးမွမ်းဖွယ် သူတပါး ဂုဏ်ကို၊ ပုဗ္ဗောပိ=မေးမြန်းအပ်ပါလျက်လည်း၊ နု ပါတုကရောတိ= ထင်ရှား ဖော်ပြမူမပြု၊ အပုဗ္ဗဿ= မမေးမြန်းအပ်ပါမူကား၊ (မမေးမြန်းအပ်သော သူယုတ်မာမှာမူကား) ဝါဒေါ=အထူးပြောဆိုဖွယ် စကားသည်၊ (သူတပါးဂုဏ်ကို ထင်ရှားမဖော်ပြဟု အထူးပြောဖွယ် စကားသည်) ကော ပန(အတ္ထိ) =နည်း။ပ။ ဟာပေတွာ=ယုတ်လျော့စေ၍၊ လမ္ဘိတွာ= အချိန်ဆွဲ၍၊ ဝါ=နှေးကွေး လေးကန်၍၊ အပရိပူ ရံ=မပြည့်မစုံ၊ အဝိတ္ထာရေန=အကျယ် မချဲ့ခြင်းဖြင့်။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပုန စပရံ=နောက်ထပ် အခြားသော သူယုတ်မာသဘော တမျိုးကား၊ [တနည်း—ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပုနစ=နောက်ထပ်လည်း၊ အပရံ=အခြား သော သူယုတ်မာသဘောကို၊ အဟံ= ငါသည်၊ ဘာသိဿာမိ= ဟောတော်မူအံ့] အသပ္ပုရိသော=သည်၊ အတ္တနော=မိမိ၏၊ ယော အဝဏ္ဏော=သည်၊ ဟောတိ=၏၊

တံ(အဝဏ္ဏံ)=ထို ကဲ့ရဲ့ဖွယ် မိုမိုအပြစ်ကို၊ ပုဗ္ဗေဝိ=လျက်လည်း၊ နု ပါတုကရောတိ=ထင်ရှားဖော်ပြမှု မပြု။ပ။ အတ္တနော=၏၊ ယော ဝဏ္ဏော=သည်၊ ယောတိ=ရှိ၏၊ တံ(ဝဏ္ဏံ)=ထိုချီးမွမ်းဖွယ် မိမိဂုဏ်ကို၊ အပုဗ္ဗေဝိ။ပ။ ဝိတ္ထာရေန=ဖြင့်၊ အတ္တနော=၏၊ ဝဏ္ဏံ=ချီးမွမ်းဖွယ်ဂုဏ်ကို။ပ။

သမန္နာဂတော= ပြည့်စုံသောသူကို၊ သပ္ပုရိသော= သူတော်ကောင်းဟူ၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗော=၏။။ပ။ အပုဗ္ဗသ= မမေးမြန်းအပ်ပါမူကား၊ (မမေးမြန်းအပ်သော သူတော်ကောင်းမှာမူကား)၊ ဝါဒေါ=သည်၊ ကောပန(အတ္ထိ)=နည်း။ပ။ ဣတိ=ဤသို့၊ ဧတံ=ဤသူတော်ကောင်း၏ သဘောကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ပ။ ပုနစပရံ=နောက်ထပ် အခြားသော သူတော်ကောင်း၏ သဘောတမျိုးကား။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စတူဟိ=ကုန်သော၊ ဣမေဟိ ဓမ္မေဟိ=ဤသဘောတရားတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ သပ္ပုရိသော=ဟူ၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗော=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သေယျထာပိ= ဥပမာပြရလျှင်ကား၊ ဝဇုကာ=ချွေးမသည်၊ ဝါ=ကို၊ ယညေဝ ရတ္တိ ဝါ=အကြင် အကြင် ညဉ့်၌သော်လည်းကောင်း၊ ယညေဝ ဒိဝံ ဝါ=အကြင်အကြင် နေ့၌သော်လည်းကောင်း [ယညေဝ=ယံယံ+ဧဝ] အာနိတာ=ခေါ်ဆောင်အပ်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ တာဝဒေဝ=ထိုထို ခေါ်ဆောင်လာရာ ညဉ့်နေ့၌သာလျှင်၊ သဿုယာပိ=ယောကျ္ကမမိန်းမ၌လည်းကောင်း၊ သဿုရေပိ= ယောကျ္ကမ ယောကျ်ား၌လည်းကောင်း၊ သာမိကေပိ= လင်၌လည်းကောင်း၊ အန္တေ မသော=ယုတ်စွာ အဆုံးအားဖြင့်၊ ဒါသ, ကမ္မကရ, ပေါရိသေသု=ကျွန်, အခကြေးစား အလုပ်သမား, မိုရိုအသက်မွေးနေထိုင်သူတို့၌လည်းကောင်း၊အဿာ=ထိုချွေးမ၏ ။ဝါ=သည်၊ တိမ္ဗံ=အားကြီးသော၊ ဟိရောတ္တပ္ပံ=အရှက်အကြောက်ကို၊ ပစ္စုပဋ္ဌိတံ= ရှေ့ရှုတည်စေ, ဖြစ်စေအပ်သည်၊ ဟောတိ=၏။

သာ=ထိုချွေးမသည်၊ အပရေန=တပါးသော၊ သမယေန=အခါ၌၊ သံဝါသံ= အတူတကွပေါင်းသင်းနေထိုင်ခြင်းကို၊ အန္ဓာယ=စွဲ၍၊ ဝိဿာသံ= အကျွမ်းဝင်ခြင်းကို၊ အန္ဓာယ=စွဲ၍၊ သဿုမ္ဟိ= ယောကျ္ကမ မိန်းမကိုလည်းကောင်း၊ သဿုရမ္ဟိ=ကိုလည်းကောင်း၊ သာမိကမ္ဟိ=လည်းကောင်း၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ အာဟ=ပြောဆို၏၊ "အပေထ=ဖယ်ကြစမ်းပါကုန်လော၊ တုမှေ=သင်တို့သည်၊ ကိံ ပန= အဘာယ်ကို၊ ဓာနာထ= နားလည်ကြကုန်သနည်း" ဣတိ=ဤသို့၊ (အာဟ=ပြောဆို၏)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝံ= ဤအတူပင်၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဧကစ္စော=အချို့သော၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်။ပ။ အဂါရသ္မာ=အိမ်မှ၊ (နိက္ခမိတ္တာ=ထွက်ခွာ၍) အနဂါရိယံ= ရဟန်းအဖြစ်သို့၊ (အိမ်၌နေထိုင်မှု လူ့အဆင့်အတန်း

မြင့်မား ကြီးပွားရေးကို ဆောင်နိုင်သော လယ်လုပ်နွားမွေး, ကုန်သွယ်ရေး မရှိရာ ရဟန်းအဖြစ်သို့) ပဗ္ဗဇိတော=ဝင်ရောက်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ တာဝဒေဝ=ထိုထို ရဟန်းအဖြစ်သို့ရောက်ရာ ညဉ့်နေ့၌သာလျှင်၊ ဘိက္ခူသု= ရဟန်းတို့၌လည်းကောင်း၊ ဘိက္ခုနိသု= ရဟန်းမတို့၌လည်းကောင်း၊ ဥပါသကေသု= သီတင်းသည် ဒါယကာတို့၌လည်းကောင်း၊ ဥပါသိကာသု= သီတင်းသည် ဒါယိကာမတို့၌လည်းကောင်း၊ အန္တ မသော=ဖြင့်၊ အာရာမိက, သမဏာဒ္ဒေသေသု= အာရာမ်စောင့်နှင့် သာမဏေတို့၌လည်းကောင်း၊ အသ= ထိုရဟန်း၏၊ တိဗ္ဗံ=သော၊ ဟိရောတ္တပ္ပံ=ကို၊ ဝါ=သည်။ပ။ သော=ထိုရဟန်း သည်၊ အပရေန=သော ။ပ။ အာစရိယမ္မိ=ဆရာကိုသော်မှလည်းကောင်း၊ ဥပဇ္ဈာယမ္မိ=ဥပဇ္ဈာယ်ကိုသော်မှလည်းကောင်း ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ရဟန်းဖြစ်စ အချိန်အခါ၌သာ ဘိက္ခု ဘိက္ခုနီစသည်တို့၌ အားကြီးသော ဟိရိသြတ္တပ္ပရှိပြီးလျှင် အနေကြာ သောအခါ၌ကား ဟိရိသြတ္တပ္ပနည်းပါး၍ ဆရာဥပဇ္ဈာယ်တို့ကိုပင် မလေးမစား ပြုတတ်သည်အဖြစ်ကြောင့်)၊ ဣဟ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဧဝံ=ဤသို့နှလုံးသွင်း၍၊ (ဝေါ=သင်တို့သည်)၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ=ကျင့်ကြံအားထုတ်ရမည်၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့ နှလုံးသွင်း၍၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ= ကျင့်ကြံအားထုတ်ရမည်နည်းဟူမူ)၊ မယံ=ငါတို့ သည်၊ အဓုနာဂတာ ဝုဏ္ဏာသမေန= ယခုရောက်သစ်စ ချေးမနှင့်တူသော၊ စေတသာ=စိတ်ဖြင့်၊ ဝိဟရိဿာမ=နေထိုင်ကြကုန်အံ့၊ ဣတိ=ဤသို့နှလုံးသွင်း၍၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ=ရမည်)၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့နှလုံးသွင်း၍၊ ဝေါ=သင်တို့သည်၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ=မည်၊ ဣတိ (အဝေါစ)

၄-ပဌမအဂ္ဂသုတ်

၇၄။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အဂ္ဂါနိ=မြတ်သော တရားတို့သည်၊ ဣမာနိ စတ္တာရိ= ဤလေးမျိုးတို့တည်း၊ စတ္တာရိ=လေးမျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမာနိ= အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ သီလဂ္ဂံ=သီလဟူသော မြတ်သောတရားလည်းကောင်း၊ သမာဓိဂ္ဂံ= သမာဓိဟူသော မြတ်သောတရားလည်းကောင်း၊ ပညာဂ္ဂံ=ပညာ ဟူသော မြတ်သောတရားလည်းကောင်း၊ ဝိမုတ္တိဂ္ဂံ= အရဟတ္တဖိုလ် ဝိမုတ္တိဟူသော မြတ်သောတရား လည်းကောင်းတည်း။ပ။ စတုတ္ထံ။

၇၅ (စတုတ္ထ)။ ၅-ဒုတိယအဂ္ဂသုတ်။ ။ရူပဂ္ဂံ=ရုပ်ဟူသော မြတ်သောတရား လည်းကောင်း၊ ဝါ=မြတ်သောရုပ်တရားလည်းကောင်း၊ (အရဟတ္တဖိုလ်သို့ရောက် စေသော ဝိပဿနာ၏ အာရုံဖြစ်၍ မြတ်သောရုပ်လည်းကောင်း)၊ [အကြင်ရုပ်ကို ရှုမှတ်သုံးသပ်၍ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်၏၊ ထိုရုပ်သည် မြတ်သောရုပ်မည်၏၊ ဝေဒနာဂ္ဂစသည်တို့၌လည်း ဤနည်းအတိုင်းမှတ်] ဝေဒနာဂ္ဂံ= ဝေဒနာဟူသော

မြတ်သောတရားလည်းကောင်း၊ ဝါ=မြတ်သော ဝေဒနာလည်းကောင်း၊ (အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်စေသော ဝိပဿနာ၏ အာရုံဖြစ်၍ မြတ်သောဝေဒနာ လည်းကောင်း)၊ သညာဂ္ဂ= သညာဟူသော မြတ်သောတရားလည်းကောင်း၊ ဝါ=လည်းကောင်း၊ (အရဟတ္တဖိုလ်သို့.....မြတ်သောသညာလည်းကောင်း)၊ ဘဝဂ္ဂ=ဘဝအတ္တဘောဟူသော မြတ်သောတရားလည်းကောင်းတည်း၊ ဝါ=မြတ်သော ဘဝအတ္တဘောလည်းကောင်းတည်း၊ (အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ရာဘဝ အတ္တဘောဖြစ်၍ မြတ်သော ဘဝအတ္တဘောလည်းကောင်း တည်း)၊ [ဤ ဘဝဂ္ဂပုဒ်သည်သာ ရူပဂ္ဂစသော ရှေ့(၃)ပုဒ်နှင့် အနက်အဓိပ္ပာယ် ထူးခြားမ၏] ။ပ။ ပဠမံ။

၆– ကုသိနာရသုတ်

၇၆။ ကော်=တပါးသော၊ သမယံ=အခါ၌၊ ဘဂဝါ=သည်၊ ကုသိနာရာယံ= ကုသိနာရုံမြို့အနီး၌၊ မလ္လာနံ=မလ္လမင်းတို့၏၊ ဥပဝတ္တနေ= အကွေ့ဖြစ်သော၊ သာလဝနေ=အင်ကြင်းဥယျာဉ်၌၊ ယမကသာလာနံ= အင်ကြင်းပင်ပျိုအစုံတို့၏၊ ဝါ=အင်ကြင်းပင်ပျို နှစ်ပင်တို့၏၊ အန္တရေန= အလယ်အကြား၌၊ ပရိနိဗ္ဗာနသမယေ= ပရိနိဗ္ဗာန်စံခါနီးအချိန်၌၊ ဝိဟရတိ= သီတင်းသုံး နေတော်မူ၏၊ [ကုသိနာရုံမြို့၏ အနောက်တောင်ထောင့်၌ ဥယျာဉ်ရှိ၏၊ အင်ကြင်းပင်များ စဉ်တန်းပေါက်လျက်ရှိသော လမ်းတလမ်းသည် ထိုဥယျာဉ်မှ အရှေ့ဘက်ဆီသို့ သွားပြီးနောက် မြို့၏တောင်တံခါးပေါက်နှင့် တည့်တည့် အရောက်တွင် မြောက်သို့ ကွေ့ချိုးသွား၏၊ ထိုအကွေ့ကို ဥပဝတ္တနဟုခေါ် သည်]

တတြ=ထိုအခါ၌၊ (ကုသိနာရုံမြို့အနီး မလ္လမင်းတို့၏ ဥပဝတ္တနအင်ကြင်း ဥယျာဉ်ဝယ် အင်ကြင်းပင်ပျို နှစ်ပင်တို့၏အကြား၌ ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူခါနီး အချိန်တွင် မြတ်စွာဘုရား သီတင်းသုံးတော်မူရာ ထိုအခါ၌) ဘဂဝါ= သည်။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဗုဒ္ဓေ ဝါ=မြတ်စွာဘုရား၌ သော်လည်းကောင်း၊ ဓမ္မေ ဝါ= တရားတော်၌ သော်လည်းကောင်း၊ သံဃေ ဝါ=သံဃာတော်၌ သော်လည်းကောင်း၊ မဂ္ဂေ ဝါ=အရိယမဂ်၌သော်လည်းကောင်း၊ ပဋိပဒါယ ဝါ=အကျင့်၌သော်လည်းကောင်း၊ ကောဘိက္ခဝေ=တဦးသော ရဟန်း၏ သော် မှလည်း၊ ကခ်ါ ဝါ=နှလုံးနှစ်ခွ ယုံမှားသံသယသည်လည်းကောင်း၊ ဝိမတိ ဝါ=သို့လောသို့လော တွေးတောခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ သိယာ= ဖြစ်နေ ကြားခဲ့။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့ ဖြစ်နေလသော်) (တုမှေ=သင်တို့ သည်) ပုစ္ဆထ=မေးမြန်းကြကုန်လော၊ "သတ္ထာ=ဆရာ မြတ်စွာဘုရားသည်၊

နော=ငါတို့၏၊ သမ္ဘုခီဘူတောဿ ရှေ့မှောက်မှာ ရောက်နေတော်မူသည်၊ အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ၊ ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာဘုရားကို၊ သမ္ဘုခါ=ရှေ့တော်မှောက်၌၊ ပဋိပုစ္ဆိတုံ= မေးမြန်းလျှောက်ထားခြင်းငှာ၊ နာသက္ခိမှ= မစွမ်းနိုင်ကုန်" ဣတိ= ဤသို့၊ ပစ္စာ= နောက်၌၊ ဝါ= နောက်ကျမှ၊ ဝိပ္ပဋိသာရိနော=လွန်ပြီးအမှ, အစွဲပြုကာ, ဖောက်ပြန်စွာ တွေးတောမူပန်နေကြကုန်သည်။ ဝါ=နောင်ဘုရား ကာ, စိတ်မချမ်းသာ နေကြကုန်သည်၊ မာ အဟုဝတ္တ=မဖြစ်ရစ်ကြကုန်လင့်၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ= မိန့်တော်မူပြီ)

ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝုတ္တေ=မြတ်စွာဘုရား မိန့်တော်မူအပ်လသော်၊ တေ ဘိက္ခူ=ထိုရဟန်းတို့သည်၊ တုဏှီ=ဆိတ်ဆိတ်နေကုန်သည်၊ အဟေသုံ= ဖြစ်ကုန်ပြီ၊ ဒုတိယမ္ပိ=နှစ်ကြိမ်မြောက်လည်း၊ ဘဂဝါ=သည်၊ ဘိက္ခူ=ရဟန်း တို့ကို၊ အာမန္တေသိ=မိန့်ကြားတော်မူပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အာမန္တေသိ=ဟူမူ) ။ပ။ ပဋိပုစ္ဆိတုံ=ငှာ၊ နာသက္ခိမှ=ကုန်၊ဣတိ=သို့၊ ပစ္စာ=၌၊ ဝိပ္ပဋိသာရိနော= ကုန်သည်၊ မာ အဟုဝတ္တ=လင့်၊ ဣတိ=သို့၊ (အာမန္တေသိ)။ပ။ တတိယမ္ပိ= သုံးကြိမ်မြောက်လည်း ။ပ။ အထ ခေါ= ထိုအခါ၌၊ ဘဂဝါ=သည်၊ ဘိက္ခူ= တို့ကို၊ အာမန္တေသိ=ပြီ၊ (ကိန္တိ အာမန္တေသိ)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သိယာ=စင်စစ်ကောန်အားဖြင့်၊ သတ္တာဟ ဝေနပိ= မြတ်စွာ ဘုရား၌ ရှိသေလေးစားခြင်းကြောင့်လည်း၊ နု ပုဗ္ဗေယျာထ= မမေးလျှောက်ကြ ကုန်ငြားအုံ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သဟာယကောပိ= မိတ်ဆွေရဟန်းသည်လည်း၊ သဟာယကသ= မိတ်ဆွေရဟန်းအား၊ အာရောစေတု= ပြောကြားပါလော၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အာမန္တေသိ=ပြီ)။ပ။ အထ ခေါ=ထိုအခါ၌၊ အာယသ္မာ အာနန္ဒော=အရှင် အာနန္ဒာသည်။ပ။ ဘဂ္ဂေ=အရှင်ဘုရား၊ အစ္ဆရိယံ= လက်ဖျစ် ခတ်တီး အုံ့ချီးထိုက်ပါပေစွာ၊ ဘဂ္ဂေ= ရှင်း၊ အဗ္ဘုတံ=မဖြစ်ဖူးမြဲ ထူးကဲစွာ ဖြစ်ပါပေစွာ၊ ဘဂ္ဂေ=ရှင်း၊ ဣမသ္မိံ ဘိက္ခုသံဃေ=ဤရဟန်းအပေါင်း၌၊ ဝါ=ဤရဟန်းအပေါင်းတွင်၊ ကေဘိက္ခုသ္မိပိ=လည်း၊ ဗုဒ္ဓေ ဝါ=၌လည်း ကောင်း။ပ။ ပဋိပဒါယ ဝါ=၌လည်းကောင်း၊ ကစ်ါ ဝါ=လည်းကောင်း၊ ဝိမတိဝါ=လည်းကောင်း၊ နတ္ထိ=မရှိ၊ ဣတိ ဧဝံ=ဤသို့၊ အဟံ=တပည့် တော်သည်၊ ပသန္နော=ကြည်ညိုပါ၏၊ (ဣတိ=ဤသို့၊ အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)

အာနန္ဒ=အာနန္ဒာ၊ တွံ=သင်သည်၊ ပသာဒါ ခေါ= ကြည်ညိုခြင်းကြောင့် သာ၊ ဝဒေသိ=လျှောက်ထား၏၊ အာနန္ဒ=အာနန္ဒာ၊ ဧတ္ထ=ဤအရာ၌၊ (ဗုဒ္ဓဓမ္မ စသည်တို့၌ ရဟန်းတို့ ကစ်ါဝိမတိ မရှိခြင်းဟူသော ဤအံ့ရာ၌) တထာဂတသ=မြတ်စွာဘုရားမှာ၊ ဉာဏမေဝ= သဗ္ဗညုတ ဉာဏ်တော်သည် ပင်လျှင်၊ (ကစ်ါ ဝိမတိ မရှိခြင်းကို မျက်မှောက်ထင်ထင် သိမြင်သော

သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်သည်ပင်လျှင်) ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ (သဒ္ဓါမတ္တက်= ယုံကြည်မှု, ကြည်ညိုမှု သက်သက်မျှသည်သာ၊ နု ဟောတိ=ဖြစ်သည်မဟုတ်) [ဤပါဠိမျှား ထည့်ဆိုလိုကဆိုပါ] ဣမသ္မိं ဘိက္ခုသံဃေ=၌၊ ဝါ=တွင်။ပ။ ဝိမတိ ဝါ=သည်လည်းကောင်း၊ နတ္ထိ=မရှိ။

(ကသ္မာ=အဘယ့်ကြောင့်နည်းဟူမူ) အာနန္ဒ=အာနန္ဒာ၊ ဟိ=အကြောင့်ကြောင့်၊ ဣမေသံ ပဏ္ဍိတာနံ ဘိက္ခူသတာနံ= ဤရဟန်းငါးရာတို့တွင်၊ (ဤကန့်လန့်ကာ အတွင်း၌ရှိသော ရဟန်းငါးရာတို့တွင်) ယော ဘိက္ခု=အကြင် ရဟန်းသည်၊ ပဏ္ဍိမကော= ဂုဏ်အားဖြင့် နောက်ဆုံး၌ဖြစ်၏၊ သော ဘိက္ခု=ထိုရဟန်းသည်၊ သောတာပန္နော= သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝါ=ဆန့်ကျင်ဘက် အကုသိုလ်တို့ကို အကြွင်းမဲ့သွန်ချ စွန့်ပစ်တတ်သော အရိယမဂ်ဖြင့် ဖိုလ်သို့ရောက်ပြီး ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ [တိကနိပါတ် စာပိုဒ်(၈၇) ပဌမသိက္ခာသုတ်လည်းကြည့်]

အဝိနိပါတဓမ္မော= မိမိကိုယ်ကို အပါယ်လေးပါးတို့၌ ဖောက်ပြန်စွာ ကျရောက်စေတတ်သော သဘောမရှိသူသည် ၊ နိယတော= သောတာပတ္တိမဂ်တည်းဟူသော ဓမ္မနိယာမဖြင့် အထက်မဂ်ရရန် ကိန်းသေမှုချ မြဲသောသူသည်၊ သမ္ဗောဓိပရာယဏော=အထက်မဂ်သုံးပါးတည်းဟူသော နောက်ထပ် လားရောက်အပ်သော တရားထူးရှိသူသည်၊ (ဟောတိ=ဖြစ်၏) ဣတိ=ထို့ကြောင့်ပေတည်း၊ [ထို့ကြောင့် ရဟန်းတပါးမျှပင် ဗုဒ္ဓ ဓမ္မစသည်တို့၌ ကခ်ါ ဝိမတိ မရှိဟူလို] (ဣတိ အဝေါစ) ဆင့်။

၇–အစိန္တေ ယျသုတ်

၇၇။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စတ္တာရိ=လေးမျိုးကုန်သော၊ ဣမာနိ=ဤအကြောင်းအရာတို့ကို၊ အစိန္တေ ယျာနိ=မကြံစည်သင့်ကုန်၊ ဝါ=မကြံစည်နိုင်ကုန်၊ (အစိန္တေ ယျတ္တာယေဝ=မကြံစည်သင့်ကုန်သည်အဖြစ်ကြောင့်ပင်) နု စိန္တေ တဗ္ဗာနိ=မကြံစည်အပ်ကုန်၊ ဝါ=မကြံစည်ကောင်းကုန်၊ ယာနိ=ယင်း အကြောင်းအရာ လေးမျိုးတို့ကို၊ စိန္တေ ဣဿာ=ကြံစည်သောသူသည်၊ ဥမ္မာဒဿ=ရူးသွပ်ခြင်း၏ လည်းကောင်း၊ ဝိဃာတဿ=စိတ်ဆင်းရဲခြင်း၏လည်းကောင်း၊ ဘာဂီ= အဖို့ရှိသည်၊ အဿ=ဖြစ်ရာ၏၊ စတ္တာရိ=လေးမျိုးသော အကြောင်းအရာတို့ ဟူသည်၊ ကတမာနိ= အဘယ်တို့နည်းဟူမူ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဗုဒ္ဓါနံ=မြတ်စွာဘုရားတို့၏၊ ဗုဒ္ဓဝိသယော=မြတ်စွာဘုရားတို့ အရာဌာနကို၊ (မြတ်စွာဘုရားတို့ အရာဌာနသာဖြစ်သော သဗ္ဗညုတဉာဏ်စသော ဗုဒ္ဓဂုဏ်တော်တို့၏ ဖြစ်ပေါ်လာပုံနှင့် အစွမ်းအာနုဘော်ကို) အစိန္တေ ယျော=မကြံစည်သင့်၊ (အစိန္တေ ယျတ္တာ ဧဝ=မကြံစည်သင့်သည် အဖြစ်ကြောင့်ပင်) နစိန္တေ တဗ္ဗော=မကြံစည်အပ်၊ ဝါ=မကြံစည်ကောင်း၊ ယံ=ယင်း

ဗုဒ္ဓဝိသယကို၊ စိန္တေန္တော=ကြံစည်သောသူသည်။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဗျာယိသ= ဗျာန်အဘိညာဉ်ရရှိသူ၏၊ ဗျာနဝိသယော= ဗျာန်အဘိညာဉ်အရာကို၊ အစိန္တေယျော=သင့်၊ (အစိန္တေယျတ္တာဧဝ=ပင်) နစိန္တေတဗ္ဗော=အပ်၊ ယံ=ယင်း ဗျာနဝိသယကို၊ [ဗျာနဝိသယနေရာ၌ "ဣဒ္ဓိဝိသယ= တန်ခိုးအရာ"ဟုလည်း သာရတ္ထဋီကာ (ပ–၉၁)၌ အသုံးရှိ၏] ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကမ္မဝိပါကော= (ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယက်စသော) က်တို့၏ အကျိုးကို ။ပ။ယံ= ယင်းကမ္မဝိပါကကို။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ လောကစိန္တာ= လောကတည်နေပုံနှင့်စပ်သော အကြံအစည်ကို၊ [လနှင့်နေကို ဘယ်သူ တည်ဆောက်ခဲ့သနည်း၊ မဟာပထဝီမြေကြီးကို ဘယ်သူကတည်ထောင်၍ သမုဒ္ဒရာကြီးကို ဘယ်သူတူးခဲ့သနည်း၊ သတ္တဝါတွေကော ဘယ်သူဖန်ဆင်း ထားသနည်း စသည်ဖြင့် ကြံစည်တွေးတောမှု အမျိုးမျိုးတည်း၊ လောက– စိန္တာနေရာ၌ လောကဝိသယဟုလည်း အသုံးရှိ၏၊ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ်၊ လောကစိန္တာသုတ်(နာ–၃၉၀) လည်းကြည့်]။ပ။ ယံ= ယင်းလောကစိန္တာကို၊ စိန္တေန္တော=သည်။ပ။ သတ္တမံ။

၈–ဒက္ခိဏာသုတ်

၇၈။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒက္ခိဏာဝိသုဒ္ဓိယော[1]=ဒါနစေတနာ၏ စင်ကြယ် ကြောင်းတို့သည်၊ ဝါ=ဒါနစေတနာ၏ အကျိုးကြီးမားခြင်း, အကျိုးပေးထက် သန်ခြင်း၏ အကြောင်းတရားတို့သည်၊ ဣမာ စတသော=ဤလေးမျိုးတို့ တည်း။ စတသော=လေးမျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမာ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယာ ဒက္ခိဏာ=အကြင် ဒါနစေတနာသည်၊ ဒါယကတော= အလှူပေးပုဂ္ဂိုလ် ကြောင့်၊ ဝိသုဒ္ဓတိ= (ကြီးမားသော အကျိုးရှိသည်အဖြစ်ဖြင့်) စင်ကြယ်၏၊ ဝါ=ကြီးမားသောအကျိုးရှိ၏၊ ပဋိဂ္ဂါဟကတော=အလှူခံ ပုဂ္ဂိုလ်ကြောင့်၊ နော ဝိသုဒ္ဓတိ= မစင်ကြယ်၊ ဝါ=ကြီးမားသောအကျိုးမရှိ၊ သာ ဒက္ခိဏာ=ထိုဒါနစေတနာသည်၊ (အလှူပေးပုဂ္ဂိုလ်ကြောင့် စင်ကြယ်၍ အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်ကြောင့် မစင်ကြယ်သော ထို ဒါနစေတနာသည်) အတ္ထိ=ရှိ၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယာ ဒက္ခိဏာ=သည်၊ ပဋိဂ္ဂါဟကတော=ကြောင့်၊ ဝိသုဒ္ဓတိ=၏၊ ဒါယကတော=ကြောင့်၊ နော ဝိသုဒ္ဓတိ=မစင်ကြယ်၊ သာ ဒက္ခိဏာ=သည်၊ အတ္ထိ=၏။ ပ။ နေဝ ဝိသုဒ္ဓတိ=မစင်ကြယ် ။ပ။ ဒါယကတော စေဝ=

၁။ **ဒက္ခိဏာဝိသုဒ္ဓိယော**။ ။ဒီ,ပါထိကဝဏ္ဏီကာ(၂၄၂)၌ "ဒါနသခ်ါတာ ဒက္ခိဏာ၊ နှ ဒေယျမ္မသခ်ါတာ"ဟု ရှိသောကြောင့် ဤသုတ် အဂုတ္တိုရ် ဋီကာ၌ "ဒါနသခ်ါတာယ ဒက္ခိဏာယာတိ နှ ဒေယျမ္မသခ်ါတာယ ဒက္ခိဏာယ" ဟု၍ ပဋိသေဓဖြစ်သော နအက္ခရာပါရှိစေရမည်။

ကြောင့်လည်း၊ ဝိသုဒ္ဓိတိ=၏၊ ပဋိဂ္ဂါဟကတော စ=ကြောင့်လည်း၊ ဝိသုဒ္ဓိတိ=၏၊ သာ ဒက္ခိဏာ=ထိုဒါနစေတနာသည်၊ (အလှူပေး, အလှူခံ နှစ်ဦးလုံးကြောင့် စင်ကြယ်သော ထိုဒါနစေတနာသည်) အတ္ထိ=ရှိ၏။ ဘိက္ခဝေ= ရဟန်းတို့၊ ကထဉ္စ=အဘယ်သို့ အဘယ်ပုံအားဖြင့်၊ ဒက္ခိဏာ= ဒါနစေတနာသည်၊ ဒါယကတော=အလှူပေးပုဂ္ဂိုလ်ကြောင့်၊ ဝိသုဒ္ဓိတိ= စင်ကြယ်သနည်း၊ ပဋိဂ္ဂါဟကတော=အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်ကြောင့်၊ နော ဝိသုဒ္ဓိတိ= မစင်ကြယ်သနည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤလောကဌ်၊ ဒါယကော= အလှူ.ဒါယကာသည်၊ သီလဝါ=သီလရှိသည်၊ ကလ္ယာဏဓမ္မော=ကောင်းသော သဘောရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ပဋိဂ္ဂါဟကာ=အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ဒုဿီလာ=သီလမရှိကုန်သည်၊ ပါပဓမ္မာ= ယုတ်မာသော သဘောရှိကုန်သည်၊ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့ ဤပုံအားဖြင့်၊ (ဤသို့ အလှူ.ဒါယကာက သီလရှိခြင်း, အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်တို့က သီလမရှိခြင်းအားဖြင့်) ဒက္ခိဏာ=သည်၊ ဒါယကတော=ကြောင့်၊ ဝိသုဒ္ဓိတိ=၏၊ ပဋိဂ္ဂါဟကတော= ကြောင့်၊ နော ဝိသုဒ္ဓိတိ=မစင်ကြယ် ။ပ။ သီလဝန္တော=သီလရှိကုန်သည်၊ ကလ္ယာဏဓမ္မာ=ရှိကုန်သည်၊ ဟောန္တိ=၏။ ပ။ ပဋိဂ္ဂါဟကာပိ=တို့သည်လည်း။ ပ။ အဋ္ဌမံ။

၉-ဝဏိဇသုတ်

၇၉။ အထ ခေါ=ဌ်၊ အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော=အရှင်သာရိပုတြာ သည် ။ပ။ ဥပသင်္ကမိ=ကြွရောက်လာ၏၊ ဝါ=ကြွသွား၏။ ပ။ ဘဂ္ဂေ= အရှင်ဘုရား၊ ယေန=အကြင်အကြောင်းကြောင့်၊ ဣဓ=ဤလောကဌ်၊ ကေစိ=အချို့သောသူ၏၊ ပယုတ္တာ=ကြိုးစားအားထုတ်အပ်သော၊ ဝဏိဇာ=ကုန်သွယ်မှုသည်၊ တာဒိသာဝ=ထိုအခြားသူတို့နှင့် ကုန်သွယ်ပုံချင်း တူညီသည်သာဖြစ်ပါလျက်၊ [သာ ဝိယ ဒိဿတိတိ တာဒိသာ=ထိုကုန်သွယ် မှုကဲ့သို့ တွေ့မြင်အပ်သော ကုန်သွယ်မှု-ဟု သဒ္ဒတ္ထဖြစ်၏] ဆေဒဂါမိနိ= ဆုံးရှုံးပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ သော ဟေတု=ထို အကြောင်းသည်၊ (ထိုအချို့သောသူ ကုန်သွယ်မှု၏ ဆုံးရှုံးပျက်စီးရခြင်း၏ အကြောင်းသည်)၊ ကော နုခေါ=အဘယ်ပါနည်း၊ သော ပစ္စယော=ထို အကြောင်းပစ္စည်းသည်၊ (ထိုအချို့သောသူ ကုန်သွယ်မှု၏ ဆုံးရှုံးပျက်စီး ရခြင်း၏ အကြောင်းပစ္စည်းသည်)၊ ကော=အဘယ်ပါနည်း။

ဘဂ္ဂေ=ရား၊ ပန=ထို့အပြင်၊ ယေန=အကြင်အကြောင်းကြောင့်၊ ဣဓ=ဌ်၊ ကေစိ=၏၊ ပယုတ္တာ=သော၊ ဝဏိဇာ=သည်၊ တာဒိသာဝ=လျက်၊ ယထာဓိပ္ပာယာ=မျှော်မှန်းချက် လိုအင်ဆန္ဒအားလျော်သည်၊ ဝါ=မျှော်မှန်း

ထားအပ်သော အကျိုးအမြတ်ရှိသည်၊ နု ဟောတိ=မဖြစ်၊ [အဓိပ္ပာယသ အဠာ်သယသ အနုရူပါ ယထာဓိပ္ပာယာ] သော ဟေတု=ထိုအကြောင်းသည်၊ (ထိုမျှော်မှန်းထားအပ်သော် အကျိုးအမြတ် မရှိခြင်း၏ အကြောင်းသည်) ကော=အဘယ်ပါနည်း၊ သော ပစ္စယော=ထိုအကြောင်းပစ္စည်းသည် (ထိုမျှော်မှန်းထားအပ်သော အကျိုးအမြတ်မရှိခြင်း၏ အကြောင်းပစ္စည်းသည်) ကော=နည်း။ပ။

ယထာဓိပ္ပာယာ=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ သော ဟေတု=သည်၊ (ထိုမျှော်မှန်းထားအပ်သော အကျိုးအမြတ် ရှိခြင်း၏ အကြောင်းသည်) ကော နုခေါ=နည်း၊ သော ပစ္စယော=သည်၊ ကော=နည်း၊ ဘဂ္ဂေ=ရား၊ ပဲန=ထို့အပြင် ။ပ။ ပရာဓိပ္ပာယာ=မျှော်မှန်းချက် လိုအင်ဆန္ဒထက် အကျိုးအမြတ်အားဖြင့် ပိုလွန်သည်၊ ဝါ=မျှော်မှန်းထားသည်ထက်ပိုလွန်သော အကျိုးအမြတ် ရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ သော ဟေတု=သည်၊ (ထိုမျှော်မှန်းထားသည်ထက် ပိုလွန်၍ အကျိုးအမြတ် ရှိခြင်း၏ အကြောင်းသည်) ကော=နည်း၊ သော ပစ္စယော=သည်၊ကော=နည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ) [အဓိပ္ပာယတော အဠာသယတော ပရာ ဝိသိဋ္ဌာ အဓိကာတိ ပရာဓိပ္ပာယာ]

သာရိပုတ္တ=သာရိပုတြာ၊ ဣဒ=ဤလောကဌ်၊ ဧကစ္စော=အချို့သော သူသည်၊ သမဏဲ ဝါ=မကောင်းမှုအကုသိုလ်တို့ကို ငြိမ်းစေပြီးသော ရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဗြာဟ္မဏဲ ဝါ=မကောင်းမှု အကုသိုလ်တို့ကို ပယ်ရှားမျောသွားစေပြီးသော သူတော်ကောင်းကို လည်းကောင်း၊ ဥပသင်္ကမိတ္မာ=ချဉ်းကပ်၍၊ "ဘဂ္ဂေ=အရှင်ဘုရား၊ ပစ္စယေန=သင်္ကန်းစသော ပစ္စည်းလေးပါးကြောင့်၊ (မံ=တပည့်တော်ကို) ဝဒတု=တောင့်တတော်မူပါ" ဣတိ=ဤသို့၊ ပဝါရေတိ=ဖိတ်မန်၏၊ [စီဝရာဒိနာ ပစ္စယေန ဝဒေယျာသိတိ စီဝရာဒိပစ္စယဟေတု မံ ဝဒေယျာသိ ပတ္ထေယျာသိ။ ဋီကာ]

(တနည်း) ဘဂ္ဂေ=အရှင်ဘုရား၊ ယဒါ=အကြင်အခါ၌၊ ပစ္စယေန=သင်္ကန်းစသော ပစ္စည်းလေးပါးဖြင့်၊ အတ္ထော=အလိုဆန္ဒသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်လာ၏၊ တဒါ=ထိုအခါ၌၊ မံ=တပည့်တော်ကို၊ ဝဒတု=တောင်းတော်မူပါ၊ ဝါ=အလှူခံတော်မူပါ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ ပဝါရေတိ=၏၊ [ဤသို့လည်း ပါဌသေသ ထည့်စွက်၍ အနက်ပေးနိုင်၏၊ အထ ဝါ ယဒါ စီဝရာဒိနာ ပစ္စယေန အတ္ထော ဟောတိ၊ တဒါ မံ ယာစေယျာသိတိ အတ္ထော]

သော=ထိုသူသည်၊ (ပစ္စည်းလေးပါးဖြင့် ဖိတ်မန်သော ထိုသူသည်) ယေန=အကြင်ပစ္စည်းဖြင့်၊ ပဝါရေတိ=ဖိတ်မန်၏၊ တံ=ထိုပစ္စည်းကို၊ နု ဒေတိ=မလှူ၊ (လှူနိုင်ပါလျက်နဲ့ နှမြောမှုမလှူ)သော=ထိုသူသည်၊ တတော=

ထိုဘဝမှ၊ စုတောစုတေ သေလွန်ပြီးသည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ဣတ္ထတ္တံ=ဤလူ့ဘဝသို့၊ စေ အာဂန္ဆတိ=အကယ်၍ ရောက်လာအုံ့၊ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့ ရောက်လာသည်ဖြစ်လသော်) သော=ထိုသူသည်၊ ယညေဝ (ယံ ယံ ဧဝ) ဝဏိဇံ=အကြင်အကြင် ကုန်သွယ်မှုကို၊ ပယောဇေတိ=အားထုတ်အုံ့၊ အသ=ထိုသူ၏၊ သာ (ဝဏိဇာ)=ထိုထို ကုန်သွယ်မှုသည်၊ ဆေဒဂါမိနီ=ဆုံးရှုံးပျက်စီးခြင်းသို့ရောက်သည်၊ ဟောတိ=၏။

သာရိပုတ္တ=တြာ၊ ပန=ထိုမှတပါး၊ ဣဓ=၌၊ ဧကစ္စော=သည်။ပ။ တံ=ထိုပစ္စည်းကို၊ ယထာဓိပ္ပာယံ=ရည်ရွယ်မှန်းထား, အလိုဆန္ဒအားလျော်စွာ၊ ဝါ=ရည်မှန်းထားသလောက်၊ နု ဒေတိ=မပေးလှူ၊ (နှမြှောရ်) ။ပ။ အသ=ထိုသူ၏၊ သာ(ဝဏိဇာ)=သည်၊ ယထာဓိပ္ပာယာ=မျှော်မှန်းထားချက်အားလျော်သည်၊ ဝါ=မျှော်မှန်းထားအပ်သော အကျိုးအမြတ်ရှိသည်၊ နု ဟောတိ=မဖြစ် ။ပ။ တံ=ထိုပစ္စည်းကို၊ ယထာဓိပ္ပာယံ=ရည်ရွယ်မှန်းထား, အလိုဆန္ဒအားလျော်စွာသာလျှင်၊ ဝါ=ရည်မှန်းထားသလောက်သာလျှင်၊ ဒေတိ=ပေးလှူ၏။ ။ ပ။ အသ=ထိုသူ၏၊ သာ(ဝဏိဇာ)=သည်၊ ယထာဓိပ္ပာယာ=မျှော်မှန်းထားချက်အားသာ လျော်သည်၊ ဝါ=မျှော်မှန်းထားအပ်သော အကျိုးအမြတ်လောက်သာ ရှိသည်၊ ဟောတိ=၏ ။ပ။

တံ=ထိုပစ္စည်းကို၊ ပရာဓိပ္ပာယံ=ပေးလှူဖို့ ရည်မှန်းထားသည်ထက် ပိုလွန်၍၊ ဒေတိ=၏။ပ။ အသ=၏၊ သာ(ဝဏိဇာ)=သည်၊ ပရာဓိပ္ပာယာ=မျှော်မှန်းထားချက်ထက် အကျိုးအမြတ်အားဖြင့် ပိုလွန်သည်၊ ဝါ=မျှော်မှန်းထားသည်ထက် ပိုလွန်သော အကျိုးအမြတ် ရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ သာရိပုတ္တ=သာရိပုတ္တရာ၊ ယေန=အကြင် အကြောင်းကြောင့်၊ ဣဓ=၌၊ ဧကစ္စသ=၏။ ။ ပ။ ဆေဒဂါမိနီ=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ သော ဟေတု=ထိုအကြောင်းသည်၊ (ထိုကုန်သွယ်မှု ဆုံးရှုံးရခြင်း၏ အကြောင်းသည်) အယံ ခေါ=ဤသည်ပင်တည်း၊ (ဤသို့ ပစ္စည်းဝတ္ထုကို အလှူခံဖို့ ဖိတ်မန်ထားပြီးပါလျက် နှမြှောရ် လုံးဝ မလှူခြင်းပင်တည်း) သော ပစ္စယော=ထိုအကြောင်းပစ္စည်းသည်၊ (ထိုကုန်သွယ်မှု ဆုံးရှုံးရခြင်း၏ အကြောင်းပစ္စည်းသည်) အယံ=ဤသည်ပင်တည်း၊ (ဤသို့ ပစ္စည်းဝတ္ထုကို အလှူခံဖို့ ဖိတ်မန်ထားပြီးပါလျက် နှမြှောရ် လုံးဝ မလှူခြင်းပင်တည်း)

သာရိပုတ္တ=ဟုရာ၊ ပန=ထို့အပြင်၊ ယေန=အကြင်အကြောင်းကြောင့်၊ ဣဓ=၌၊ ဧကစ္စသ=၏။ ။ ပ။ ယထာဓိပ္ပာယာ=သည်၊ နု ဟောတိ=မဖြစ်၊ သော ဟေတု=သည်၊ (ထိုမျှော်မှန်းထားအပ်သော အကျိုးအမြတ် မရှိခြင်း၏ အကြောင်းသည်) အယံ=ဤသည်ပင်တည်း၊ (ဤသို့ ပစ္စည်းဝတ္ထုကို

ရည်မှန်းထားသလောက် မလွှဘဲ နမြောသဖြင့် လျှော့ချ၍ လွှဲခြင်းပင်တည်း) သော် ပစ္စယော=သည်၊ အယံ=တည်း၊ သာရိပုတ္တ=တ္တရာ၊ ပန=ပြင် ။ပ။ ယထာဓိပ္ပာယော=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ သော ဟေတု=သည်၊ (ထိုမျှော်မှန်းထားသလောက်သာ အကျိုးအမြတ် ရှိခြင်း၏ အကြောင်းသည်) အယံ ခေါ=တည်း၊ (ဤသို့ ပစ္စည်းဝတ္ထုကို ရည်မှန်းထားသလောက်သာ လွှဲခြင်းပင်တည်း) ။ပ။ ပရာဓိပ္ပာယော=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ သော ဟေတု=သည်၊ (ထိုမျှော်မှန်းထားသည်ထက် ပိုလွန်၍ အကျိုးအမြတ် ရှိခြင်း၏အကြောင်းသည်) အယံ=တည်း၊ (ဤသို့ ပစ္စည်းဝတ္ထုကို ရည်ရွယ်ထားသည်ထက် ပိုလွန်၍ လွှဲဒါန်းခြင်းပင်တည်း) သော ပစ္စယော=သည်၊ အယံ=တည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) နဝမံ။

၁၀-ကမ္မောဇသုတ်

၈၀။ ဧကံ=တပါး၊သော၊ သမယံ=အခါ၌၊ဘဂဝါ=သည်၊ ကောသမ္မိယံ=ကောသမ္မိမြို့.အနီး၌၊ ဃောသိတာရာမေ=ဃောသိတသူဌေး၏ အာရာမ်၌၊ ဝါ=ဃောသိတကျောင်းတိုက်၌၊ ဝိဟရတိ=သီတင်းသုံးနေတော်မူ၏ ။ပ။ ဘဒ္ဒန္တေ=ရား၊ ယေန=အကြင် အကြောင်းကြောင့်၊ မာတုဂါမော= မိန်းမသည်၊ သဘာယံ=သဘင်၌၊ ဝါ=တရားဆုံးဖြတ်ရာလွတ်ရုံး၌၊ နေဝ နိသီဒတိ=မထိုင်ရ၊ (တရားဆုံးဖြတ်ခြင်းငှာ ထိုင်ခွင့်မရ) မာတုဂါမံ=မိန်းမကို၊ [ကာရိတ်ကံပြင်၍ လိုက်စေ] ကမ္မန္တံ=(လယ်လုပ်ကုန်သွယ် စသော ကြီးကျယ်သော) လုပ်ငန်းကို၊ နေ ပယောဇေတိ=ကြိုးစားအားထုတ် မပြုလုပ် စေရ၊ (မာတုဂါမော=မိန်းမသည်) ကမ္မောဇံ=ကမ္မောဇနိုင်ငံသို့၊ နေ ဂစ္ဆတိ= မသွားရ၊ (စီးပွားဥစ္စာ စုဆောင်းခြင်းငှာ သွားခွင့်မရ) သော ဟေတု=ထို အကြောင်းသည်၊ ကောနုခေါ=နည်း၊ သော ပစ္စယော=သည်၊ ကော=နည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မေးလျှောက်ပြီ)

အာနန္ဒ=အာနန္ဒာ၊ မာတုဂါမော=သည်၊ ကောဓနော=အမျက်ထွက်တတ်၏၊ အာနန္ဒ=အာနန္ဒာ၊ မာတုဂါမော=သည်၊ ဣဿုကီ=ငြူစူတတ်၏ ။ပ။ မစ္ဆရီ=ဝန်တိုတတ်၏ ။ပ။ ဒုပ္ပညော=ပညာမရှိ၊ အာနန္ဒ=ဒ္ဓာ၊ ယေန=အကြင် အကြောင်းကြောင့်၊ မာတုဂါမော=သည်၊ သဘာယံ=၌၊ နေဝ နိသီဒတိ ။ပ။ နေ ဂစ္ဆတိ=မသွားရ၊ သော ဟေတု=သည်၊ (ထိုသဘင်၌ မထိုင်ရခြင်းစသည်၏ အကြောင်းသည်) အယံ ခေါ=ဤအမျက်ထွက်တတ်ခြင်းစသည်ပင်တည်း၊ သော ပစ္စယော=ထိုအကြောင်းပစ္စည်းသည်၊ (ထိုသဘင်၌ မထိုင်ရခြင်းစသည်၏ အကြောင်းပစ္စည်းသည်) အယံ=ဤအမျက်ထွက်တတ်ခြင်းစသည်ပင်တည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဒသမံ၊ ဘတိယော=သော၊ အပဏ္ဏကဝဂ္ဂေါ=တည်း။

(၉) ၄–မစလဝဂ်

ဂ၁(စာပိုဒ်)။၁–ပါဏာတိပါတသုတ်။ ။[စာပိုဒ်(၆၄) နိရယသုတ်နှင့် စာပိုဒ်(၅၃) ပဌမသံဝါသသုတ်တို့လည်းကြည့်] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စတူဟိ=ကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသောသူကို၊ အာဘာတံ=တနေရာရာသို့ ဆောင်ယူ၍၊ နိက္ခိတ္တော ယထာ=ချထားအပ်သကဲ့သို့၊ ဧवံ=ဤအတူ၊ (အတ္တာနော=မိမိ၏၊ ကမ္မုနာ=ကုသိုလ်ကံသည်) သဂ္ဂေ=နတ်ပြည်၌၊ နိက္ခိတ္တော= ချထားအပ်၏၊ ဝါ=၏။ပ။ [ထို့နောက် မုသာဝါဒသုတ်ကို စာပိုဒ်(၅၄) ဒုတိယသံဝါသသုတ်၌ကြည့်။ အဝဏ္ဏာရဟသုတ်ကို စာပိုဒ်(၃) ပဌမခတသုတ်ကြည့်]

ဂ၄ (စာပိုဒ်)။၄–ကောဓဂရသုတ်။ ။ကောဓဂရ=အမျက်ဒေါသဟူသော အလေး ဂရပြုဖွယ်ရှိသည်၊ ဝါ=အမျက်ဒေါသကို အရေးယေး အလေးထားသည်၊ နံ သဒ္ဓမ္မဂရ=သူတော်ကောင်းတရားဟူသော အလေးဂရပြုဖွယ်ရှိသူ မဟုတ်သည်၊ ဝါ=သူတော်ကောင်းတရားကို အလေးဂရ မပြုသည်၊ ဟောတိ=၏၊ [ဤသို့စသည်ဖြင့် စာပိုဒ်(၄၃) ပဌမကောဓဂရသုတ်ကြည့်]

၅–တမောတမသုတ်

ဂ၅။ တမော=မိုက်မှောင်နေသည်၊ ဝါ=မိုက်မှောင်နေသော ဘဝခန္ဓာနှင့် ယှဉ်သည်၊ ဝါ=အမိုက်တိုက် အမှောင်တိုက်ကဲ့သို့ဖြစ်သည်၊ (ဟူတွာ=

၁။ တမော တမပရာယဏော။ ။တမတိ အပ္ပကာသဘာဝေန ဘဝတိတိ တမော=(ယုတ်နိမ့်သောအမျိုးဌ်ဖြစ်ရခြင်း အစရှိသော) မတောက်မပြောင် မိုက်မှောင်သည်အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်သော ဘဝခန္ဓာ၊ ဤသို့ ဝစနတ္ထပြု၍ ဘဝခန္ဓာကို အရကောက်ရသော်လည်း တမပရာယဏော ဇောတိပရာယဏော ပုဒ်တို့ကဲ့သို့ ပင် ပုဂ္ဂလောနှင့် အရတူ တုလျာဓိကရဏဖြစ်သော ဤ "တမော"ဟူသော ပုဒ်၌ကား ထိုမိုက်မှောင်နေသော ဘဝခန္ဓာနှင့် ယှဉ်သော (ထိုမိုက်မှောင်နေသော ဘဝသို့ ရောက်နေသော)ပုဂ္ဂိုလ်ကို ဂုဏ္ဏပစာရအားဖြင့် တမော (မိုက်မှောင်နေသောပုဂ္ဂိုလ်)ဟု ဆိုရသည်။

ဦးကာ၌ "ပကာသဘာဝေန ဇောတေတိတိ ဇောတိ"၌ ပကာသဘာဝေန"ဟူသောပါဋ်ဖြင့် ဇုတဓာတ်၏အနက်ကို ဖွင့်သကဲ့သို့ ထို့အတူ "အပ္ပကာသဘာဝေန တမတိတိ တမော"၌လည်း အပ္ပကာသဘာဝေနပါဋ်ဖြင့် တမဓာတ်၏အနက်ကို ဖွင့်ပြသည်ဟု ယူဆသည်၊ "ဓာတူနံ အနေကတ္ထတ္တာ"နှင့်အညီ တမဓာတ်သည် အပ္ပကာသ (မတောက်ပြောင်ခြင်း) အနက်ကို ဟောသည်ဟု ဆိုလိုသည်။

တမပရာယဏောသ၌ တဗဟုဗီအရ ယခင်ဝစနတ္ထနှင့်အညီ မိုက်မှောင်နေသော ဘဝခန္ဓာကိုယူရ၏၊ ပရံ (ပရတော)=နောက်ထပ်၊ ဝါ=နောက်၌၊ အယနံ=လားရောက်အပ်သောဂတိ (ဘဝ)တည်း။ ပရာယဏံ=နောက်ထပ်လားရောက်အပ်သော

ဖြစ်၍) တမပရာယဏော=မိုက်မှောင်နေသော ဘဝခန္ဓာဟူသော နောက်ထပ်လားရောက်အပ်သော ဂတိရှိသော၊ (ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း၊) တမော=သည်၊ ဝါ=သည်၊ (ဟုတ္တာ=၍)၊ ဧာတိပရာယဏော=ထွန်းလင်းတောက်ပြောင်သော ဘဝခန္ဓာဟူသော နောက်ထပ်လားရောက်အပ်သော ဂတိရှိသော၊ (ပုဂ္ဂလော=လည်းကောင်း)၊ ဧာတိ=ထွန်းလင်းတောက်ပြောင်သည်၊ ဝါ=ထွန်းလင်းတောက်ပြောင်သော ဘဝခန္ဓာနှင့်ယှဉ်သည်၊ ဝါ=ထွန်းလင်းတောက်ပြောင် အလင်းရောင်ကဲ့သို့ဖြစ်သည်၊ (ဟုတ္တာ) တမပရာယဏော=သော၊ (ပုဂ္ဂလော=လည်းကောင်း) ဧာတိ=သည်၊ ဝါ=သည်၊ ဝါ=သည်၊ (ဟုတ္တာ) ဧာတိပရာယဏော=သော၊ (ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်းတည်း။)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=အဘယ်သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ တမော=သည်၊ (ဟုတ္တာ) တမပရာယဏော=ဂတိရှိသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤလောကဌ်၊ ဧကစ္စော=အချို့သော၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ နီစေ=နိမ့်ကျသော၊ ကုလေ=အမျိုးဌ်၊ ပစ္စာဇာတော=ဖြစ်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ယတ္ထ=အကြင်အမျိုးဌ်၊ [စာတကြောင်းကျော် လုမ်းရှည်ကြည့်လျှင် "ယတ္ထ"ပုဒ်တွေ့မည်] ကသိရေန=ခက်ခဲသဖြင့်၊ ယာသစ္ဆာဒေါ=အစား အဝတ်ကို၊ [ယာသ+အစ္ဆာဒေါ] လဗ္ဘတိ=ရအပ်၏၊ (တာဒိသေ=ထိုကဲ့သို့ တွေ့မြင်အပ်သော) ဒလိဒ္ဒေ=ဆင်းရဲသော၊ အပ္ပန္နပါနဘောဇနေ=နည်းပါးသော ထမင်းအဖျော် ဘောဇဉ်ရှိသော [အပ္ပ=နည်းပါးသော+အန္န=ထမင်း+ပါန=အဖျော်] ကသိရဝုတ္တိကေ=ဆင်းရဲသဖြင့် အသက်မွေးရခြင်းရှိသော။

စဏ္ဍာလကုလေ ဝါ=ခွန်းစဏ္ဍား အောက်တန်းစားမျိုးဌ်သော်လည်းကောင်း၊ ဝေနကုလေ ဝါ=နှီးအလုပ်သမားမျိုးဌ်သော်လည်းကောင်း၊ (ဝါ=, ကြိမ်စသော နှီးတို့ဖြင့် ဗျာ, စကော, တောင်း စသည်ရက်လုပ်သော အမျိုးဌ်လည်းကောင်း)၊ နေသာဒကုလေ ဝါ=မုဆိုး, တံငါမျိုးဌ်သော်လည်းကောင်း၊ ရထကာရကုလေ ဝါ=ရထားသားရေ အလုပ်သမားမျိုးဌ်သော် လည်းကောင်း၊ [ရထေသု စမ္မေန နဟာနံ ကရောတိတိ ရထကာရော=ရထားလှည်းတို့ဌ်သားရေဖြင့် ဖွဲ့ပတ်ကွပ်မှုကိုပြုသောသူ၊ သားရေအလုပ်သမား၊ ဖိနပ်ချုပ်

ဂတိ။ တမမေဝ ပရာယဏံ ယဿ ပုဂ္ဂလဿာတိ တမပရာယဏော=မိုက်မှောင်နေသော ဘဝ(ခန္ဓာ)ပင် ဖြစ်သော နောက်ထပ်လားရောက်အပ်သော ဂတိရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်။ ဧာတေတိ ပကာသဘာဝေန ဟောတိတိ ဧာတိ=(မြင့်မြတ်သော အမျိုးဌ်ဖြစ်ရခြင်းစသော) ထွန်းလင်းတောက်ပြောင်သည် အဖြစ်ဖြင့်ဖြစ်သော ဘဝခန္ဓာ၊ ဝါ=ထိုဘဝခန္ဓာရှိသောသူ၊ ထွန်းလင်းတောက်ပြောင်နေသောပုဂ္ဂိုလ်။

သမား] ပုဏ္ဏသကုလေ ဝါ=ပုန်းမှိုက်သွန် မစင်ကျုံးသမား အမျိုးဌ်သော် လည်းကောင်း၊ (ပစ္စာဇာတော=သည်၊ ဟောတိ=၏)။

စ=ထိုမျှမကသေး၊ (မျိုးရိုးနိမ့်ကျ၍ စားဝတ်နေရေး ကျပ်တည်းရုံမျှ မကသေး) သော=ထိုသူသည်၊ ဒုဗ္ဗဏ္ဏော=မတင့်တယ်သော အဆင်းရှိသည်၊ ဝါ=အရုပ်ဆိုးသည်၊ ဒုဒ္ဒသိကော=(မွေးမိခင်ဖြစ်သူကပင်) ဆိုးဝါးစွာ မြင်ရခြင်းရှိသည်၊ ဩဋ္ဌကောဋိမကော=ပုကွသည်၊ ဗဟ္ဝါဗာဓော=များသောအနာရောဂါရှိသည်၊ ကာဏော ဝါ=မျက်စိကန်းသည်လည်းကောင်း၊ ကုဏီဝါ=လက်ကောက်ကွေးခြင်းရှိသည် လည်းကောင်း၊ ခဇ္ဇော ဝါ=ခြေခွင်သည်လည်းကောင်း၊ ပက္ခဟတော ဝါ=သေနေသော အောက်ပိုင်းကိုယ်ရှိသည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=၏၊ [ဟတ=နှိပ်စက်ဖျက်ဆီးအပ်သော (သေနေသော)+ပက္ခ=ကိုယ်တပိုင်း(ရှိသူ)၊ ပီဌသပ္ပီ=ထိုင်ခုံ ကုလားထိုင်ဖြင့် တွန်းဆွဲသွားရသူ၊ ငဆွံ့]

အန္ဓသ=ခဲဖွယ် စားဖွယ်ကိုလည်းကောင်း၊ ပါနသ=သောက်ဖွယ် အဖျော်ကိုလည်းကောင်း၊ ဝတ္ထသ=အဝတ်ကိုလည်းကောင်း၊ ယာနသ=ယာဉ်ကိုလည်းကောင်း၊ မာလာ, ဂန္ဓ, ဝိလေပနသ=ပန်း, နံ့သာ, နံ့သာပျောင်းကိုလည်းကောင်း၊ သေယျာ+အာဝသထ+ပဒီပေယျသ=အိပ်ရာခင်း+နေရာအိမ်+မီးထွန်းစရာ မီးစာ, မီးခွက်, ဆီကိုလည်းကောင်း၊ [တိကနိပါတ် စာပိုဒ်(၁၃) အာသံသသုတ်လည်းကြည့်] လာဘီ=ရခြင်းရှိသည်၊ နု ဟောတိ=မဖြစ်၊ သော=ထိုသူသည်၊ (ထိုဒွန်းစကြားစသော ယုတ်နိမ့်သောအမျိုးဌ် ဖြစ်သောသူသည်)၊ ကာယေန=ကိုယ်ဖြင့်၊ ဝါ=ကာယဒွါရဖြင့်၊ ဝါ=ကာယဝိညတ်ဖြင့်၊ ဒုစ္စရိတံ=ဒုစ္စရိတ်အကုသိုလ်ကို၊ ဝါ=မကောင်းသဖြင့် ပြုကျင့်အပ်သော အကုသိုလ်ကာယကံသုံးပါးကို၊ စရတိ=ပြုကျင့်၏။

ဝါစာယ=နှုတ်ဖြင့်၊ ဝါ=ဝစီဒွါရဖြင့်၊ ဝါ=ဝစီဝိညတ်ဖြင့်၊ ဒုစ္စရိတံ=ဒုစ္စရိတ်အကုသိုလ်ကို၊ ဝါ=မကောင်းသဖြင့် ပြုကျင့်အပ်သော အကုသိုလ်ဝစီကံလေးပါးကို၊ စရတိ=၏၊ မနသာ=စိတ်ဖြင့်၊ ဝါ=မနောဒွါရဖြင့်၊ ဒုစ္စရိတံ=ဒုစ္စရိတ်အကုသိုလ်ကို၊ ဝါ=မကောင်းသဖြင့် ပြုကျင့်အပ်သော အကုသိုလ်မနောကံသုံးပါးကို၊ စရတိ=၏၊ သော=ထိုသူသည်၊ (ထိုဒွန်းစကြား စသော နိမ့်ကျသော အမျိုးဌ်ဖြစ်၍ ဒုစ္စရိတ်အကုသိုလ်ကို ပြုကျင့်သောသူသည်)၊ ကာယေန=ဖြင့်၊ ဝါ=ဖြင့်၊ ဒုစ္စရိတံ=ကို၊ စရိတ္ဝာ=ပြုကျင့်ပြီး၍ ။ပ။ ကာယဿ=၏။ ပ။ ပရံ=ဌ်၊ [စာပိုဒ်(၆၁) ပဏ္ဍိတမဂ္ဂသုတ်ဤစာအုပ်၊ နာ–ဘ–ကြည့်] အပါယံ=လိုချင်ဖွယ် အခြင်းအရာအားဖြင့်ဖြစ်သော သုခမှကင်းသော၊ ဝါ=သုခ၏ ဖြစ်ပေါ်လာရာ ကုသိုလ်မှကင်းသော။

ဒုဂ္ဂတိ=ဒုက္ခ၏ ဖြစ်ရာတည်ရာဖြစ်သော၊ ဝါ=ပျက်စီးသော အကုသိုလ်ကံကြောင့် ဖြစ်ရသော ဘဝဖြစ်သော၊ ဝိနိပါတံ=မကောင်းမှု ပြုသူတို့ မိမိအလိုဆန္ဒ မပါဘဲ ကျရောက်ရာဖြစ်သော၊ ဝါ=ကိုယ်အင်္ဂါ ခြေလက် ပျက်စီးလျက် ကျရောက်ရာဖြစ်သော၊ နိရယံ=သာယာဖွယ်သုခ အနည်းငယ်မျှ မရှိရာ ငရဲသို့၊ ဥပပဇ္ဇတိ=လားရောက်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ (ဤသို့ နိမ့်ကျသော စဏ္ဍာလအမျိုး စသော အမိုက်မှောင်တွင်း၌ဖြစ်၍ သေပြီးနောက် အပါယ်ငရဲဘဝဟူသော အမိုက်မှောင်တွင်းသို့ ပင် လားရောက်ရခြင်းဟူသော အခြင်းအရာအားဖြင့်) ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ တမော=သည်၊ (ဟုတ္တာ) တမပရာယဏော=သည်၊ ဟောတိ=၏ ။ပ။

သော=ထိုသူသည်၊ (ထိုနိမ့်ကျသော စဏ္ဍာလအမျိုးစသည်၌ ဖြစ်ရသောသူသည်) ကာယေန=ကိုယ်ဖြင့်၊ ဝါ=ကာယဒွါရဖြင့်၊ ဝါ=ကာယဝိညတ်ဖြင့်၊ သုစရိတံ=သုစရိတ်ကုသိုလ်ကို၊ ဝါ=ကောင်းစွာ ပြုကျင့်အပ်သော ကုသိုလ်ကာယကံသုံးပါးကို၊ စရတိ=၏၊ ဝါစာယ=ဖြင့်၊ ဝါ=ဖြင့်၊ ဝါ=ဖြင့်၊ သုစရိတံ=ကို၊ ဝါ=ကောင်းစွာပြုကျင့်အပ်သော ကုသိုလ်ဝစီကံလေးပါးကို၊ စရတိ=၏၊ မနသာ=စိတ်ဖြင့်၊ ဝါ=ဖြင့်၊ သုစရိတံ=ကို၊ ဝါ=ကောင်းစွာပြုကျင့်အပ်သော ကုသိုလ်မနောကံ သုံးပါးကို၊ စရတိ=၏၊ သော=ထိုသူသည်၊ (နိမ့်ကျသော စဏ္ဍာလအမျိုးစသည်၌ ဖြစ်၍ သုစရိတ်ကုသိုလ်ကို ပြုကျင့်သော ထိုသူသည်)။ပ။ ဥပပဇ္ဇတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဖြင့်၊ (ဤသို့ နိမ့်ကျသော စဏ္ဍာလအမျိုးစသော အမိုက်မှောင်တွင်း၌ဖြစ်၍ သေပြီးနောက် သုဂတိနတ်ဘဝဟူသော အလင်းရောင်တွင်းသို့ လားရောက်ရခြင်းဟူသော အခြင်းအရာအားဖြင့်) ။ပ။

ဥစ္စေ=မြင့်မြတ်သော၊ ကုလေ=အမျိုး၌၊ ပစ္စာဇာတော=ဖြစ်သည်၊ အရှေ=ဥစ္စာကြွယ်ဝ၍ အစိုးရသော၊ မဟာဒ္ဓနေ=(မြေ၌မြှုပ်ထား) များသော ဥစ္စာရှိသော၊ မဟာဘောဂေ=(ရွှေခွက်, ငွေခွက်, အဝတ်ထည်စသား)များသော အသုံးအဆောင် ဘဏ္ဍာရှိသော၊ ပဟူတဇာတရူပရဇတေ=(မြှုပ်နှံမထား) များသော ရွှေငွေရှိသော[1]၊ ပဟူတဝိတ္တူပကရဏော=များစွာသော နှစ်သက်ခြင်း

၁။ **မဟာဒ္ဓနေ။ပ။ ပဟူတဇာတရူပရဇတော။** ။နိဓာနဂတဓနသော မဟာဓနတာယ မဟာဒ္ဓနာ ။ပ။ အနိဓာနဂတသော ဇာတရူပရဇတသော ပဟူတတာယ ပဟူတဇာတရူပရဇတော။ သံယုတ် အဋ္ဌကထာ၊ ၁–၁၂၆။ ဤအဋ္ဌကထာနှင့်အညီ မဟာဒ္ဓနသည် နိဓာနဂတဖြစ်၍ ဇာတရူပရဇတသည် အနိဓာနဂတဖြစ်သည်ဟု ခွဲခြားယူရ၏၊ ပုဂ္ဂလပညတ် အဋ္ဌကထာ (၇၉)၌မူ ပဟူတဇာတရူပရဇတပုဒ်အဖွင့်၌ ပဋိသေဓ ကျနေရစ်၏။

၏ အကြောင်းဖြစ်သော အဆင်တန်ဆာရှိသော၊ [ဝိတ္ထိ=နှစ်သက်ခြင်း၏+ဥပကရဏ=အကြောင်း] ပဟူတဓနဓညေ=များစွာသော နွားစသောဥစ္စာနှင့် ခုနစ်မျိုးသော စပါးရှိသော၊ ခတ္တိယမဟာသာလကုလေ ဝါ=များသော ဥစ္စာနှစ်ရှိသော မင်းမျိုးဌေသော်လည်းကောင်း၊ ဗြာဟ္မဏမဟာသာလကုလေ ဝါ=များသော ဥစ္စာနှစ်ရှိသော ပုဏ္ဏားမျိုးဌေသော်လည်းကောင်း၊ ဂဟပတိမဟာသာလကုလေ ဝါ=များသော ဥစ္စာနှစ်ရှိသော အိမ်ရှင်သူဌေးမျိုးဌေသော်လည်းကောင်း၊ ပစ္စာဇာတော=သည်၊ ဟောတိ=၏။

စ=ဤမျှမကသေး၊ (ဤသို့ ချမ်းသာကြွယ်ဝ အစိုးရသော ခတ္တိယမဟာသာလစသောအမျိုးဌေ ဖြစ်သည်သာ မကသေး) သော=ထိုသူသည်၊ (အမှ, မဟာဓနစသည်ဖြစ်သော ခတ္တိယမဟာသာလစသော အမျိုးဌေဖြစ်ရသော ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်) အဘိရူပေါ=(အခြားသူတို့ထက်) လွန်ကဲသော အဆင်းရှိသည်၊ ဝါ=အလွန်အဆင်းလှသည်၊ ဒဿနီယော=ကြည့်ရှုသင့်ကြည့်ရှုထိုက်သည်၊ ဝါ=ရွှေချင်စဖွယ် တင့်တယ်သည်၊ ပါသာဒိကော=စိတ်ကြည်လင်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သည်၊ ပရမာယ=မွန်မြတ်သန့်ရှင်းသော၊ ဝဏ္ဏပေါက္ခရတာယ=အဆင်း၏ ကောင်းမွန်လှပသည် အဖြစ်နှင့်၊ [ဝဏ္ဏသမ္ပေါက္ခရတာ သုန္ဒရဘာဝေါ ဝဏ္ဏပေါက္ခရတာ] ဝါ=တင့်တယ်ဝင်းပ အဆင်းလှ၍ ကိုယ်ကာယသဏ္ဌာန် ပုံစံကျနသည်အဖြစ်နှင့်၊ [ဝဏ္ဏဉ္စ ပေါက္ခရဉ္စ ဝဏ္ဏပေါက္ခရာနိ=အဆင်းနှင့် ကိုယ်ကာယ။ ဝဏ္ဏပေါက္ခရာနံ ဘာဝေါ ဝဏ္ဏပေါက္ခရတာ=အဆင်းနှင့် ကိုယ်ကာယတို့၏ အဖြစ်။ ပေါက္ခရတာကိုပင် သရီရသဏ္ဌာနသမ္ပတ္တိ–ဟူ၍ စာပိုဒ် (၁၉၇)သုတ်ဦးကာစသည် ဖွင့်၏] သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသည်၊ ဟောတိ=၏။

အနုသ=ကိုလည်းကောင်း ။ပ။ သေယျာဝသထပဒီပေယျသ=ကိုလည်းကောင်း၊ လာဘီ=ရခြင်းရှိ၏၊ သော=ထိုသူသည်၊ (ခတ္တိယမဟာသာလစသော အမျိုးဌေဖြစ်သော ထိုသူသည်) ကာယေန=ဖြင့်။ ပ။ မနသာ=ဖြင့်၊ ဒုစ္စရိတံ=ကို၊ စရတိ=၏၊ သော=ထိုသူသည်၊ (ခတ္တိယမဟာသာလ စသော အမျိုးဌေ ဖြစ်၍ အကုသိုလ် ဒုစ္စရိတ် ပြုကျင့်သော ထိုသူသည်) ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ (ဤသို့ အမှ, မဟာဓနစသည်ဖြစ်သော ခတ္တိယမဟာသာလစသော မြင့်မြတ်သော အမျိုးတည်းဟူသော အလင်းရောင်တွင်းဌေ ဖြစ်၍ သေပြီးနောက် အပါယ်ငရဲဘဝဟူသော အမှိုက်မှောင်တွင်းသို့ လားရောက်ရခြင်းဟူသော အခြင်းအရာအားဖြင့်) ပုဂ္ဂလော=သည်၊ ဟောတိ=သည်၊ (ဟုတ္တာ) တမပရာယဏော=သည်၊ ဟောတိ=၏။ ။ပ။ ပဋ္ဌမံ။

၆–သြဏတောဏတသုတ်

၆။ သြဏတောဏတော=ယခုဘဝ၌ နိမ့်ကျ၍ နောက်ဘဝ၌လည်း နိမ့်ကျဦးမည်ဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း၊ [သြဏတ+သြဏတော] သြဏတုဏ္ဍတော=ယခုဘဝ၌ နိမ့်ကျ၍ နောက်ဘဝ၌ မြင့်မြတ်လိမ့်မည် ဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း၊ ဥဏ္ဍတောဏတော=ယခုဘဝ၌ မြင့်မြတ်၍ နောက်ဘဝ၌ နိမ့်ကျလိမ့်မည်ဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း၊ ဥဏ္ဍတုဏ္ဍတော= ယခုဘဝ၌မြင့်မြတ်၍ နောက်ဘဝ၌လည်း မြင့်မြတ်လိမ့်ဦးမည်ဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်းတည်း၊ ဤ၌ "ကထဉ္စ ဘိက္ခဝေ ပုဂ္ဂလော သြဏ တောဏတော ဟောတိ၊ ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဧကစ္စော ပုဂ္ဂလော နီစေ ကုလေ ပစ္စာဇာတော ဟောတိ" စသည်ဖြင့် တမောတမသုတ်၌ကဲ့သို့ အကျယ်ဝိတ္ထာရ ဝါကျ ပါရဦးမည်သာဖြစ်၏။ သြနမတိ နီစော ဘဝတီတိ သြဏတော၊ အဝ+နမု+တ။ သြနမိဿတိ နီစော ဘဝိဿတီတိ သြဏတော၊ သြဏတော စ သော သြဏတော စာတိ သြဏတောဏတော။ ဥဏ္ဍမတိ ဥစ္စော ဘဝတီတိ ဥဏ္ဍတော (ဉ+နမု=တ) စသည်ဖြင့် ဝစနတ္ထပြု ဆင့်။

၇–ပုဏ္ဏသုတ်

၇။ သမဏမစလော=ယိမ်းယိုင်လှုပ်ရှားခြင်း မရှိသော ရဟန်းလည်း ကောင်း၊ (သာသနာတော်၌ စွဲမြဲသောအမြစ်ရှိသော သဒ္ဓါတရားဖြင့် မလှုပ် မရှား မားမားမတ်မတ် ရပ်တည်သော ခုနစ်ယောက်သော သေက္ခရဟန်းလည်း ကောင်း) [သမဏ+အစလဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ မအာဂုံ] သမဏပုဏ္ဏရိကော=ပုဏ္ဏရိက် ကြာနှင့် တူသော ရဟန်းလည်းကောင်း၊ (ဈာန်အဘိညာဉ် မရရှိ၍ ပွင့်ချပ်တရာ မပြည့်သော ပုဏ္ဏရိက်ကြာနှင့် တူသော သုက္ခဝိပဿက ရဟန္တာဖြစ်သော ရဟန်းလည်းကောင်း၊) သမဏပဒုမော= ပဒုမ္မာကြာနှင့် တူသောရဟန်း လည်းကောင်း၊ (ဈာန်အဘိညာဉ်ရရှိသဖြင့် ပွင့်ချပ်တစ်ရာပြည့်သော ပဒုမ္မာ ကြာနှင့်တူသော ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တ ရဟန္တာဖြစ်သော ရဟန်းလည်း ကောင်း) [ဒုကနိပါတ် စာပိုဒ် (၄၉) သုတ်လည်းကြည့်] သမဏောသု=ထို ရဟန်းအားလုံးတို့တွင်၊ သမဏသုခုမာလော=နုနယ်သိမ်မွေ့ ချမ်းမြေ့သော ရဟန်းလည်းကောင်းတည်း၊ (ကိုယ်စိတ် ဒုက္ခ, ကင်းပချမ်းမြေ့, သိမ်မွေ့ နုနယ်သော မြတ်စွာဘုရားနှင့် မြတ်စွာဘုရားအလားတူ ရဟန္တာဖြစ်သော ရဟန်းလည်းကောင်းတည်း)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=အဘယ်သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သမဏမစလော=ယိမ်းယိုင်လှုပ်ရှားခြင်း မရှိသော ရဟန်းသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာ

တော်၌၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ သေခေါ=သေကွမ်းပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ပါဠိဗုဒ္ဓေါ=သိက္ခာသုံးရပ် အကျင့်မြတ်ရှိသည်၊ [ပဋိပဒါ အသ အတ္ထိတိ ဗုဒ္ဓေါ] ဝါ=သိက္ခာသုံးရပ် အကျင့်မြတ်ကို ကျင့်တုန်းကျင့်ဆဲသည်၊ ဟောတိ=၏။ အနုတ္တရံ=မိမိထက်လွန်မြတ်သော တရားမရှိသော၊ ဝါ=အမြတ်ဆုံး တရားဖြစ်သော၊ ယောဂက္ခေမံ=ယောဂလေးဖြာ ဘေးကုန်ရာ အရဟတ္တဖိုလ်ကို၊ ပတ္ထယမာနော=တောင့်တလျက်၊ ဝိဟရတိ=နေ၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သေယျထာပိ=ဥပမာပြုရလျှင်ကား၊ ခတ္တိယသ=အမျိုးအားဖြင့် မင်းဖြစ်သော၊ မုဒ္ဓါဝသိတ္တသ=ဦးထိပ်ထက်၌ အဘိသိက်ရေစင်ဖြင့် သွန်းဖျန်းအပ်ပြီးသော၊ ဝါ=ဦးထိပ်ထက်၌ အဘိသိက်သွန်း၍ မင်းမြှောက်အပ်ပြီးသော၊ ရညော=မင်း၏၊ ဧဝဏ္ဍော=အကြီးဆုံးဖြစ်သော၊ အဘိသေကော=အဘိသိက်သွန်းသင့် သွန်းထိုက်သော၊ [ဤကား၌ "အဘိသိဉ္စိတဗ္ဗောတိ အဘိသေကော"ဟု ကမ္မသာဓနဝစနတ္ထပြု၏၊ တဒ္ဓိတ်ဏပစ္စည်းမဆင့်၊ထို့ကြောင့် အဘိဥပသာရ၌ အာဝုဒ္ဓိမလို] အနဘိသိတ္တော=အဘိသိက် မသွန်းအပ်သေးသော၊ ပုတ္တော=သည်၊ မစလပဗ္ဗတ္တော=(အဘိသိက်သွန်းခံရဖို့ အကျိုးငှာ) မလှုပ်မယိုင်မြဲခိုင်သူအဖြစ်သို့ရောက်သည်၊ ဝါ=အဘိသိက် သွန်းခံရဖို့ သေချာပြီးဖြစ်နေသည်၊ ဟောတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင် ။ပ။ ဝိဟရတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ (ဤသို့ သိက္ခာသုံးရပ် အကျင့်မြတ်ကိုကျင့်လျက် အရဟတ္တဖိုလ်ကို တောင့်တနေခြင်းဟူသော အခြင်းအရာအားဖြင့်) ပုဂ္ဂလော=သည်၊ သမဏာမစလော=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ [အာသဝါနံ ခယာ–စသည်ကို ဤစတုက္ကနိပါတ် စာပိုဒ်(၅) အနုသောတသုတ်ကြည့်] ။ပ။ ဥပသမ္ပဒ=၍၊ ဝိဟရတိ=၏၊ စ=သို့သော်လည်း၊ အဒ္ဓဝိမောက္ခေ=ရှစ်ပါးကုန်သော ဝိမောက္ခတို့ကို၊ ဝါ=ရှစ်ပါးကုန်သော သမာပတ်တို့ကို၊ ကာယေန=တကွဖြစ်ဖက် နာမကာယဖြင့်၊ ဖုသိတ္တာ=တွေ့ထိရရှိ၍၊ နော ဝိဟရတိ=မနေ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ (ဤသို့ စေတောဝိမုတ္တိ, ပညာဝိမုတ္တိကိုသာ မျက်မှောက်ပြု၍ ဝိမောက္ခရှစ်ပါးကို မတွေ့ထိ မရရှိခြင်းဟူသော အခြင်းအရာအားဖြင့်) ။ပ။ ဥပသမ္ပဒ=၍၊ ဝိဟရတိ=၏၊ စ=ထိုမျှမကသေး၊ အဒ္ဓ=ရှစ်ပါးကုန်သော၊ ဝိမောက္ခေ=သမာပတ်တို့ကို ။ပ။ ဝိဟရတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဖြင့်၊ (ဤသို့ စေတောဝိမုတ္တိ ပညာဝိမုတ္တိကိုလည်း မျက်မှောက်ပြု၍ ဝိမောက္ခရှစ်ပါးကိုလည်း တွေ့ထိရရှိခြင်းဟူသော အခြင်းအရာအားဖြင့်)။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=၌၊ ဘိက္ခု=သည်၊ ယာဝိတော=တိုက်တွန်းတောင်းပန်အပ်၍သာလျှင်၊ ဗဟုလ=အကြိမ်များစွာ၊ စီဝရံ=သင်္ကန်းကို၊

ပရိဘုဥ္ဇတိ=ဝတ်ရုံသုံးစွဲရ၏၊ အပ္ပံ=အကြိမ်အနည်းငယ်မျှသာ၊ အယာစိတောဝ= မတိုက်တွန်း မတောင်းပန်အပ်ဘဲ၊ ပရိဘုဥ္ဇတိ=၏၊ [ဤသက်နှ်းကို ဝတ်ရုံတော်မူပါဟု သက်နှ်းဒါယကာတို့က အထူး တောင်းပန်လျှောက်ထား၍ ဝတ်ရုံသုံးစွဲရသည်ကသာ မျှား၏၊ ထိုကဲ့သို့ အထူး မတောင်းပန် မလျှောက်ထားဘဲ ဝတ်ရုံသုံးစွဲရသည်မှာ နည်းနည်းပါးပါးသာရှိသည် ဟူလို၏၊ ယာစိတောဝ=အပ်၍သာလျှင်၊ ဗဟုလ်=စွာ၊ ပိဏ္ဍပါတံ=ဆွမ်းကို၊ ပရိဘုဥ္ဇတိ=ဘုဉ်းပေးရ၏၊ အပ္ပံ=သာ၊ 'အယာစိတောဝ=အပ်ဘဲ၊ ပရိဘုဥ္ဇတိ= ၏ ။ပ။ သေနာသနံ=အိပ်ရာနေရာကျောင်းကို၊ ပရိဘုဥ္ဇတိ=သုံးစွဲရ၏ ။ပ။

ဂိလာနပ္ပစ္စယဘေသဇ္ဇပရိက္ခာရံ=လူမမာ၏ ရောဂါအတွက် ဆန်ကျင်ဘက်ဖြစ်၍ အသက်၏ အကာအကွယ်နှင့် အကြောင်း အဆောက်အဦ ဖြစ်သော ဆေးကို၊ ပရိဘုဥ္ဇတိ=သုံးဆောင်မှီဝဲရ၏။ ပ။ ပန=ထိုမှတပါး၊ ယေဟိ သဗ္ဗဟွစာရီဟိ=အကြင် သီတင်းသုံးဖော်တို့နှင့်၊ ဝါ=အကြင် အတူတကွ မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်သော ရဟန်းတို့နှင့်၊ သဒ္ဓိं=အတူတကွ၊ ဝိဟရတိ=နေ၏၊ တေ (သဗ္ဗဟွစာရီနော)=ထိုသီတင်းသုံးဖော် ရဟန်းတို့သည်၊ [တျဿ=တေ+အဿ] အဿ=ထိုရဟန်းအတွက်၊ မနာပေနေဝ= စိတ်နှလုံးသို့ ထိစပ်ငြိကပ်သည်သာဖြစ်သော၊ [မနံ အပ္ပေါတိ အလ္လီယတီတိ မနာပံ]၊ ဝါ=နှလုံးခွေ.၍ ချမ်းမြေ.ဖွယ်သာဖြစ်သော၊ ကာယကမ္မေန=ကာယ ကံဖြင့်၊ ဝါ=ကိုယ်အမူအရာဖြင့်၊ ဗဟုလ်=စွာ၊ သမုဒါစရန္တိ=ပြုဖွယ်ကိစ္စကို ပြုလုပ်ကြကုန်၏။

(တနည်း) တေ (သဗ္ဗဟွစာရီနော)=တို့သည်၊ အဿ=ထိုရဟန်း အတွက်၊ မနာပေနေဝ=သော၊ ဝါ=သော၊ ကာယကမ္မေန=ဖြင့်၊ ဗဟုလ်=စွာ၊ သမုဒါစရန္တိ=ဖြစ်လာကုန်၏၊ [ဤနောက်နည်း၌ ဆိုလိုရင်းမှာ– "ထိုသဗ္ဗဟွစာရီ ရဟန်းတို့သည် ထိုရဟန်းအတွက် မနာပကာယကံဖြင့်သာ အကြိမ်များစွာ ဖြစ်လာကုန်၏"ဟု ဆိုလို၏]

💬 အပ္ပံ=သာ၊ အမနာပေန=စိတ်နှလုံးသို့ ထိစပ်ငြိကပ်သည် မဟုတ်သော၊ ဝါ=နှလုံးခွေ.၍ ချမ်းမြေ.ဖွယ် မဖြစ်သော၊ (ကာယကမ္မေန=ဖြင့်၊ ဝါ= ဖြင့်၊ သမုဒါစရန္တိ=၏) ။ပ။ ဝစီကမ္မေန=ဝစီကံဖြင့်၊ ဝါ=နှုတ်အမူအရာ ဖြင့်၊ ။ပ။ မနောကမ္မေန=မနောကံဖြင့်၊ ဝါ=စိတ်အမူအရာဖြင့် ။ပ။ မနာပံယေဝ= သော၊ ဥပဟာရံ=ကိုယ်စိတ်တို့ဖြင့် ချဉ်းကပ် ကျွေးဆောင်ခြင်းကို၊ ဗဟုလ်=စွာ၊ ဥပဟာရန္တိ=ချဉ်းကပ် ကျွေးဆောင်ကြကုန်၏၊ အမနာပံ=သော၊ (ဥပဟာရံ=ကို) အပ္ပံ=သာ၊ (ဥပဟာရန္တိ=၏)

ပန=ထို့အပြင်၊ ပိတ္တသမုဒ္ဒာနာနိ ဝါ=သည်းခြေကြောင့်လည်း ဖြစ်တတ်ကုန်သော၊ သေမှသမုဒ္ဒာနာနိ ဝါ=သလိပ်ကြောင့်လည်း ဖြစ်တတ်ကုန်သော၊ ဝါတသမုဒ္ဒာနာနိ ဝါ=လေကြောင့်လည်း ဖြစ်တတ်ကုန်သော၊ သန္နိပါတိကာနိ ဝါ=ထိုသည်းခြေစသော သုံးမျိုးတို့ မညီမမျှ ပေါင်းစုမိခြင်းကြောင့်လည်း ဖြစ်တတ်ကုန်သော၊ [သန္နိပါတ=ပေါင်းစုမိခြင်းကြောင့်+ဣက=ဖြစ်တတ်သော ဝေဒနာများ] ဥတုပရိဏာမဇာနိ ဝါ=လွန်ကဲသော အအေး အပူဥတု ပြောင်းလဲ ဖောက်ပြန်မှုကြောင့်လည်း ဖြစ်တတ်ကုန်သော၊ [ဥတု=အအေး အပူဥတု၏+ပရိဏာမ=ပြောင်းလဲမှုကြောင့်+ဇ=ဖြစ်တတ်သောဝေဒနာများ] ဝိသမပရိဟာရဇာနိ ဝါ=(အလွန်အကဲ ထိုင်ခြင်း ရပ်ခြင်း စသည်ဖြင့်) ခန္ဓာကိုယ်ကို မညီမမျှ အသုံးချခြင်းကြောင့်လည်း ဖြစ်တတ်ကုန်သော၊ [ဝိသမ=မညီမမျှ+ပရိဟာရ=အသုံးချခြင်းကြောင့်+ဇ=ဖြစ်တတ်သော ဝေဒနာများ]

ဩပက္ကမိကာနိ ဝါ=(ရိုက်နှက်သတ်ပုတ် ချုပ်နှောင်ခြင်း စသော) သူတပါးတို့၏ လုံ့လပယောဂကြောင့်လည်း ဖြစ်တတ်ကုန်သော၊ [ဩပက္ကမိ=သူတပါး လုံ့လပယောဂကြောင့်+ဣက=ဖြစ်တတ်သော ဝေဒနာများ] ကမ္မဝိပါကဇာနိ ဝါ=ရှေးကံ၏ အကျိုးဝိပါက် အနေအားဖြင့်လည်း ဖြစ်တတ်ကုန်သော၊ [ပြခဲ့သော ပိတ္တ, သေမှ, ဝါတ, သန္နိပါတ, ဥတုပရိဏာမ, ဝိသမပရိဟာရ, ဩပက္ကမဟူသော အကြောင်းများ မပါဘဲ ရှေးဂ်ံ အကျိုးပေးမှုသက်သက်ကြောင့်လည်း ဖြစ်တတ်ကုန်သော–ဟူလို] ယာနိ တာနိ ဝေဒယိတာနိ=အကြင် ဒုက္ခဝေဒနာတို့သည်၊ (သန္တိ=ရှိကုန်၏) တာနိ ဝေဒယိတာနိ=ထို ဒုက္ခဝေဒနာတို့သည်၊ အသ=ထိုရဟန်း၏၊ (သရီရေ=ခန္ဓာကိုယ်၌) ဗဟုဒေဝ=များစွာသာလျှင်၊ နု ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ=မဖြစ်ကုန်။

(သော=ထိုရဟန်းသည်) အပ္ပါဗာဓော=နည်းပါးသော အနာရောဂါ ရှိသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ အာဘိစေတသိကာနံ=ကုန်သော၊ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခ ဝိဟာရာနံ= ကုန်သော၊ စတုန္နံ=ကုန်သော၊ ဈာနာနံ=ရူပါဝစရကြီယာဈာန်တို့ကို၊ နိကာမ လာဘီ=သည်၊ [စာပိုဒ် (၂၂) ဒုတိယဥရုဝေလသုတ်ကြည့်] ။ပ။ ဥပသမ္ပဇ္ဇ=၍၊ ဝိဟရတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ (ဤသို့ အလျှဒါယကာတို့က ပျူးပျူးငှာငှာ ကြည်ဖြူစွာဖြင့် ကြိမ်ဖန်များစွာ အထူး တိုက်တွန်းတောင်းပန်မှုကြောင့်သာ ပစ္စည်းလေးပါး သုံးစွဲရခြင်း, အတူနေ သီတင်းသုံးဖော်တို့က စိတ်နှလုံးချမ်းမြေ့ဖွယ်ရာ ကိုယ်နှုတ်စိတ် အမှုအရာများဖြင့် ကြိမ်ဖန်များစွာ ပြုစုဆောင်ရွက် ဆက်ဆံခြင်း, အနာရောဂါနည်းပါး၍ ကျန်းမာရေးကောင်းခြင်း, ရူပါဝစရ ကိရိယာ ဈာန်လေးပါးတို့ နိကာမလာဘ စသည်ဖြစ်ခြင်း, စေတောဝိမုတ္တိ ပညာ

ဝိမုတ္တိသို့ ကိုယ်တွေ့မျက်မှောက် ဆိုက်ရောက်၍ နေခြင်းအားဖြင့်) ပဋ္ဌလော=သည်၊ သမဏောသု=တို့တွင်၊ သမဏသုခုမာလော=သည်၊ ဟောတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ဟိ=အထူးဆိုဖွယ်ကား ၊"သမဏောသု သမဏသုခုမာလောတိ=သမဏောသု သမဏသုခုမာလော" ဟူသော၊ ယံ တံ=အကြင်စကားကို၊ ဝဒမာနော=ပြောဆိုသောသူသည်၊ သမ္မာ=ကောင်းစွာ၊ ဝါ=ဟုတ်မှန်စွာ၊ ဝဒေယျ=ပြောဆိုလိုကြားအုံ့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ "သမဏောသု သမဏသုခုမာလောတိ=သမဏောသု သမဏသုခုမာလော" ဟူသော၊ တံ=ထိုစကားကို၊ မမေဝ=ငါဘုရားကိုသာလျှင်၊ ဝဒမာနော=ပြောဆိုလသော်၊ ဝါ=ပြောဆိုပါမှ၊ သမ္မာ=စွာ၊ ဝဒေယျ=ပြောဆိုသည်မည်၏၊ ဝါ=ပြောဆိုရာရောက်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဟိ=ထိုစကားအမှန်ပင်ဖြစ်၏၊ အဟံ=ငါဘုရားသည်၊ ယာဝိတောဝ=လျှင်။ပ။ပန=ထိုမှတပါး၊ (အဟံ=ငါသည်) ယေဟိ ဘိက္ခု=ဟိ=အကြင်ရဟန်းတို့နှင့်၊ သဒ္ဓိ=အတူတကွ၊ ဝိဟရာမိ=နေ၏၊ တေ ဘိက္ခု=ထိုအတူနေ ရဟန်းတို့သည်၊ မေ=ငါ့အတွက်။ပ။ တာနိ ဝေဒယိတာနိ=ထိုဒုက္ခဝေဒနာတို့သည်၊ မေ=ငါဘုရား၏၊ (သရီရေ=ဌ) ဗဟုဒေဝ=လျှင်၊ နုဥပ္ပဇ္ဇန္တိ=မဖြစ်ကုန်၊ အဟံ=ငါသည်၊ အပ္ပါဗာဓော=သည်၊ အသ္မိ=ဖြစ်၏၊ ပန=ထိုမှတပါး၊ အာဘိစေတသိကာနံ=ကုန်သော၊ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရာနံ=ကုန်သော၊ စတုန္နံ=ကုန်သော၊ ဈာနာနံ=ရူပါဝစရ ကိရိယာဈာန်တို့ကို၊ နိကာမလာဘီ=သည် ။ပ။ အကသိရလာဘီ=သည်၊ အသ္မိ=ဖြစ်၏။ပ။ သတ္တမံ။

၈-သံယောဇနသုတ်

၈၈။ သမဏမစလော=ယိမ်းယိုင် လှုပ်ရှားခြင်းမရှိသော ရဟန်းလည်းကောင်း၊ (ယိမ်းယိုင် လှုပ်ရှားခြင်းမရှိသော သဒ္ဓါတရားနှင့် ပြည့်စုံခြင်းကြောင့် သာသနာတော်၌ ခိုင်ခိုင်မတ်မတ် ရပ်တည်ရာရှိသော သောတာပန်ရဟန်းလည်းကောင်း) သမဏပုဏ္ဏရိကော=ပုဏ္ဏရိက်ကြာနှင့် တူသော ရဟန်းလည်းကောင်း၊ (အလွန်မျှားသော ဂုဏ်ရှိသူမဟုတ်သေးသောကြောင့် ပွင့်ချပ်တရာ မပြည့်သော ပုဏ္ဏရိက်ကြာနှင့်တူသော သကဒါဂါမ်ရဟန်းလည်းကောင်း) သမဏပဒုမော=ပဒုမာကြာနှင့်တူသော ရဟန်းလည်းကောင်း၊ (ထိုသကဒါဂါမ်ရဟန်းထက် သာလွန်မျှားပြားသော ဂုဏ်ရှိသောကြောင့် ပွင့်ချပ်တရာပြည့်သော ပဒုမာကြာနှင့်တူသော အနာဂါမ်ရဟန်းလည်းကောင်း) သမဏောသု=ထိုရဟန်းအားလုံးတို့တွင်၊ သမဏသုခုမာလော=နုနယ်သိမ်မွေ့ ချမ်းမြေ့သော ရဟန်းလည်းကောင်းတည်း၊ (ကြမ်းတမ်း ခက်ထန်စေတတ်သော ကိလေသာတို့ကို

အကြွင်းမဲ့ပယ်သတ်ပြီးဖြစ်၍ နနယ်သိမ်မွေ့ချမ်းမြေ့သော ရဟန္တာရဟန်းလည်း ကောင်းတည်း)။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ တိဏ္ဏံ=သုံးပါးကုန်သော၊ (သက္ကာယဒိဋ္ဌိ, ဝိစိကိစ္ဆာ, သီလဗ္ဗတပရာမာသအားဖြင့် သုံးပါးကုန်သော) သံယောဇနာနံ=သံယောဇဉ်တို့၏၊ ၀ါ=အနောင်အဖွဲ့တို့၏၊ ပရိက္ခယာ=ကုန်ခန်းခြင်းကြောင့်၊ သောတာပန္နော=သောတာပန် ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ၀ါ=ဆန့်ကျင်ဘက်အကုသိုလ်တို့ကို အကြွင်းမဲ့ သွန်ချစွန့်ပစ်တတ်သော အရိယမဂ်ဖြင့် ဖိုလ်သို့ရောက်ပြီးသောပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အဝိနိပါတဓမ္မော=မိမိကိုယ်ကို အပါယ်လေးပါးတို့၌ ဖောက်ပြန်စွာ ကျရောက်စေတတ်သော (သက္ကာယဒိဋ္ဌိ အစ်ရှိသော အကုသိုလ်တရား) သဘောမရှိသူသည်၊ [တိကနိပါတ် စာပိုဒ် (၈၇) ပဌမသိက္ခာသုတ်လည်းကြည့်]

နိယတော=သောတာပတ္တိမဂ်တည်းဟူသော နိယာမတရားဖြင့် အထက်မဂ်ရရှိန် ကိန်းသေမှုရှိ မြဲသောသူသည်၊ ၀ါ=အောက်ထစ်ဆုံး (၇)ဘ၀မှနောက်၌ မဖြစ်ခြင်းသဘောအားဖြင့် မြဲသောသူသည်၊ သမ္ဗောဓိပရာယဏော=အထက်မဂ်သုံးပါးတည်းဟူသော နောက်ထပ်လားရောက်အပ်သော တရားထူးရှိသူသည်၊ ၀ါ=သောတာပတ္တိမဂ်တည်းဟူသော မြတ်သောဖြစ်ရာ မိုရာရှိသူသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧ၀ံ=ဤသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ (ဤသို့ သံယောဇဉ်သုံးမျိုး ကုန်ခန်း၍ သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်ခြင်းဟူသော အခြင်းအရာအားဖြင့်) ပုဂ္ဂလော=သည်၊ သမဏာမစလော=ယိမ်းယိုင်လှုပ်ရှားခြင်း မရှိသော ရဟန်းသည်၊ ဟောတိ=၏။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒ=၌။ပ။ပရိက္ခယာ=ကြောင့်၊ ရာဂဒေါသမောဟာနံ= ရာဂ, ဒေါသ, မောဟတို့၏၊ တနုတ္တာ=နည်းပါးကုန်သည် အဖြစ်ကြောင့်၊ သကဒါဂါမီ=သကဒါဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ၀ါ=တကြိမ်တခါသာ ပဋိသန္ဓေတည်နေ လာရောက်တတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ သကိဒေ၀=တကြိမ် သာလျှင်၊ ဣမံ လောကံ=ဤလူ့ပြည်သို့၊ အာဂန္တွာ=ပဋိသန္ဓေတည်နေ လာ၍၊ ဒုက္ခဿ=၀ဋ်ဒုက္ခ၏၊ အန္တံ=အဆုံးအပိုင်းအခြားကို၊ ကရောတိ=ပြု၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧ၀ံ=အားဖြင့်၊ (ဤသို့ သံယောဇဉ်သုံးမျိုးကုန်ခန်းခြင်းနှင့် ရာဂ, ဒေါသ, မောဟတို့ နည်းပါးခြင်းတို့ကြောင့် သကဒါဂါမ် ပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်ခြင်းဟူသော အခြင်းအရာအားဖြင့်) ပုဂ္ဂလော=သည်၊ သမဏာပဏ္ဍရိကော= ပဏ္ဍာရိက်ကြာနှင့်တူသော ရဟန်းသည်၊ ဟောတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=အဘယ်သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ပုဂ္ဂလော= သည်၊ သမဏာပဒုမော=ပဒုမာကြာနှင့်တူသော ရဟန်းသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်

သနည်းဟူမူ၊ [ထို့နောက် စာပိုဒ်(၅) အနုသောတသုတ်ကြည့်]။ပ။ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=အားဖြင့်၊ (ဤသို့ သြဒ္ဓမ္မာဂိယသံယောဇဉ်ငါးမျိုး ကုန်ခန်းခြင်းကြောင့် သုဒ္ဓါဝါသဘုံ၌ သြပပါတိက အနာဂါမ် ဗြဟ္မာဖြစ်၍ ထိုဘုံ၌ပင် ပရိနိဗ္ဗာန်စံခြင်း အားဖြင့်) ဟုဂ္ဂလော=သည်၊ သမဏာပဒုမော=ပဒုမာကြာနှင့်တူသော ရဟန်းသည်၊ ဟောတိ=၏ ။ပ။ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=အားဖြင့်၊ (ဤသို့ အာသဝအားလုံး ကုန်ခန်းခြင်းကြောင့် အနာသဝ စေတောဝိမုတ္တိ ပညာဝိမုတ္တိသို့ ယခုဘဝ၌ပင် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက်ဆိုက်ရောက်၍ နေခြင်းဟူသော အခြင်းအရာအားဖြင့်) ။ပ။ အဋ္ဌမံ။

၉–သမ္မာဒိဋ္ဌိသုတ်

၈၉။ [ဤသုတ်၌ သမဏာမစလ–စသောပုဒ်တို့၏ အကျဉ်းချုပ် အနက်နှင့် ပုဂ္ဂိုလ်အရကောက်၍ အကျယ်တဝင့်အနက်ပေးပုံမှာ ပုတ္တသုတ် အတိုင်းပင်ဖြစ်၏] သမ္မာဒိဋ္ဌိကော=မှန်ကန်စွာ သိတတ်သော ဉာဏ်ပညာရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပေါ=မှန်ကန်စွာ ကြံစည်တတ်သော တရားရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ သမ္မာဝါစော=မှန်ကန်စွာ ပြောဆိုကြောင်း တရားရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ [သမ္မာ ဝစတိ ဧတာယာတိ သမ္မာဝါစာ၊ သမ္မာဝါစာ အသ အတ္ထိတိ သမ္မာဝါစော] သမ္မာကမ္မန္တော=မှန်ကန်စွာ ပြုလုပ်ကြောင်း တရားရှိသည်၊ [သမ္မာ ကရောတိ ဧတောနာတိ သမ္မာကမ္မံ၊ တဒေဝ သမ္မာကမ္မန္တော၊ သော အသ အတ္ထိတိ သမ္မာကမ္မန္တော]။ပ။

သမ္မာအာဇီဝေါ=မှန်ကန်စွာ အသက်မွေးကြောင်း တရားရှိသည်။ပ။ သမ္မာဝါယာမော=မှန်ကန်စွာ အားထုတ်တတ်သော ဝီရိယတရားရှိသည်။ပ။ သမ္မာသတိ=မှန်ကန်စွာ အောက်မေ့အမှတ်ရတတ်သော တရားရှိသည်။ပ။ သမ္မာသမာဓိ=မှန်ကန်စွာ စိတ်ကို အာရုံ၌ တည်တည်တံ့တံ့ ထားကြောင်း တရားရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဖြင့်၊ (ဤသို့ သမ္မာဒိဋ္ဌိ စသည်တို့နှင့် ပြည့်စုံခြင်းအားဖြင့်)။ပ။သမ္မာဉာဏိ=မှန်ကန်သော အရဟတ္တဖိုလ် ဉာဏ်ရှိသည်။ပ။သမ္မာဝိမုတ္တိ=မှန်ကန်သော အရဟတ္တဖိုလ် ဝိမုတ္တိရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ စ=သို့သော်လည်း၊ အဋ္ဌ=ကုန်သော၊ ဝိမောက္ခေ=တို့ကို။ပ။နော ဝိဟရတိ=မနေ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဖြင့်၊ (ဤသို့ သမ္မာဒိဋ္ဌိ စသည်တို့နှင့်သာ ပြည့်စုံ၍ ဝိမောက္ခရှစ်ပါးတို့ကို မတွေ့ထိ မရရှိခြင်းအားဖြင့်)။ပ။ သမ္မာဝိမုတ္တိ=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ စ=ထိုမျှမက၎င်း၊ အဋ္ဌ=ကုန်သော၊ ဝိမောက္ခေ=တို့ကို။ပ။ ဝိဟရတိ=နေ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဖြင့်၊ (ဤသို့ သမ္မာဒိဋ္ဌိ စသည်တို့နှင့် ပြည့်စုံရုံမျှမက, ဝိမောက္ခရှစ်ပါးတို့ကိုလည်း တွေ့ထိရရှိခြင်းအားဖြင့်) ။ပ။နဝမံ။

၁၀–ခန္ဓသုတ်

၉၀။ သမဏာမစလော=(သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်တည်းဟူသော) ယိမ်းယိုင်လှုပ်ရှားခြင်း မရှိသော ရဟန်းလည်းကောင်း၊ သမဏာပုဏ္ဏာရိကော=(သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်တည်းဟူသော) ပုဏ္ဏာရိက်ကြာနှင့်တူသော ရဟန်းလည်းကောင်း၊ သမဏာပဒုမော=(သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်တည်းဟူသော) ပဒုမာကြာနှင့်တူသော ရဟန်း လည်းကောင်း၊ သမဏောသု=ထိုရဟန်းအားလုံးတို့တွင်၊ သမဏာသုခုမာလော=နုနယ်သိမ်မွေ့ ချမ်းမြေ့သော ရဟန်းလည်းကောင်းတည်း၊ (ကိုယ်စိတ်ဒုက္ခ, ကင်းပ ချမ်းမြေ့, သိမ်မွေ့နုနယ်သော မြတ်စွာဘုရားနှင့် မြတ်စွာဘုရားအလားတူ ရဟန္တာဖြစ်သော ရဟန်းလည်းကောင်းတည်း)။ပ။

ဘိက္ခူ=သည်၊ သေခေါ=သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (ဟုတ္တာ=၍) အပ္ပတ္တမာနသော=မရောက်အပ်သေးသော အရဟတ္တဖိုလ်ရှိသည်၊ ဝါ=အရဟတ္တဖိုလ်သို့ မရောက်သေးသည်၊ ဟောတိ=၏။ပ။ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့ အရဟတ္တဖိုလ်ကို မျှော်လင့်တောင့်တနေခြင်းအားဖြင့်၊ (ဤသို့ အရဟတ္တဖိုလ်ကို မျှော်လင့်တောင့်တရုံမျှ တောင့်တ၍ အရဟတ္တဖိုလ်ရှိခြင်းငှာ လုံးပမ်းကြိုးကုတ်အားထုတ်မှု မပြုဘဲ မေ့မေ့လျော့လျော့နေခြင်းအားဖြင့်)ပုဂ္ဂလော=သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သမဏာမစလော= ယိမ်းယိုင်လှုပ်ရှားခြင်းမရှိသော ရဟန်းသည်၊ ဟောတိ=၏။ပ။[သမဏာပုဏ္ဏာရိကဋ္ဌ စာပိုဒ်(၄၁)သမာဓိဘာဝနာ သုတ်လည်းကြည့်] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့သောအခြင်းအရာအားဖြင့် (ဤသို့ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါးတို့၌ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် အဖြစ်အပျက်ကို ရှုခြင်း, ရှစ်ပါးသော ဝိမောက္ခ စျာန်သမာပတ်တို့ကို မတွေ့ထိ မရရှိခြင်းအားဖြင့်)ပုဂ္ဂလော= (မမေ့လျော့သော)သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သမဏာပုဏ္ဏာရိကော=သည်၊ ဟောတိ=၏။ပ။

ဒသမံ=ဆယ်ခုမြောက်သုတ်တည်း၊ စတုတ္ထော=လေးခုမြောက်သော၊ မစလဝဂ္ဂေါ=မစလဝဂ်တည်း။

(၁၀) ၅–အသုရဝဂ်

၁–အသုရသုတ်

၉၁။ အသုရော= (မိမိကိုယ်တိုင်က) အသုရာပမာ, ရွံဖွယ်ရာသည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) အသုရပရိဝါရော=အသုရာပမာ, ရွံဖွယ်ရာ အခြွေအရံပရိသတ်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း၊ အသုရော=သည်၊ (ဟုတ္တာ=၍) ဒေဝပရိဝါရော=နတ်နှင့်မခြား, ဂုဏ်အားဖြင့် လုပတင့်တယ်သော အခြွေအရံပရိသတ်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း၊ ဒေဝေါ=(မိမိကိုယ်တိုင်က) နတ်နှင့်မခြား,ဂုဏ်အားဖြင့် လုပတင့်တယ်သူသည်၊(ဟုတ္တာ=၍) အသုရ ပရိဝါရော=လည်းကောင်း၊ဒေဝေါ=သည်၊(ဟုတ္တာ=၍)ဒေဝပရိဝါရော=လည်းကောင်းတည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=ဖြင့်၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အသုရော=သည်၊ (ဟုတ်ကား=၍) အသုရပရိဝါရော=အသုရာပမာ, ရွံဖွယ်ရာ အခြွေအရံ ပရိသတ်ရှိသည်၊ ဟောတိ=နည်းဟူမူ၊ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤလောကဌ်၊ ဧကစ္စော=အချို့သော၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ ဒုဿီလော=သီလမရှိသည်၊ ပါပဓမ္မော= ယုတ်မာသော သဘောရှိသည်။ ဟောတိ=၏၊ အသော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ပရိသာပိ=ပရိသတ်သည်လည်း၊ ဒုဿီလာ=သီလမရှိသည်၊ ပါပဓမ္မာ=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ (ဤသို့ မိမိနှင့်တကွသော အခြွေအရံပရိသတ်၏ သီလမရှိခြင်းအားဖြင့်)။ပ။အသော=ထို ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ပရိသာ စ=ပရိသတ်သည်ကား၊ သီလဝတီ=သီလရှိသည်၊ ကလျာဏ ဓမ္မာ=ကောင်းသော သဘောရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ဧဝံ=ဖြင့်၊ (ဤသို့ မိမိကိုယ်တိုင်က သီလမရှိမူ၍ အခြွေအရံပရိသတ်ကသာ သီလရှိခြင်း အားဖြင့်) ။ပ။ သီလဝါ=သီလရှိသည်။ပ။ပဌမံ။

၂-ပဌမသမာဓိသုတ်

၉၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဌ၊ ဧကစ္စော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ အဗ္ဗုတ္တံ=မိမိရုပ်နာမ်ခန္ဓာအစဉ်ဌ၊ (မိမိရုပ်နာမ်ခန္ဓာအစဉ် ဟူသော နိယက ဗျုတ္တဌ)စေတောသမထသ=အပွနာစိတ်နှင့် ယှဉ်သော သမာဓိကို၊ လာဘီ= ရခြင်းရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာယ[1]=(အခြားသော လောကီ ပညာတို့ထက်) သာလွန်သော ပညာလည်းဖြစ်၍ ခန္ဓာငါးပါးတို့ဌ အမျိုးမျိုး ရှုတတ်သော တရားလည်းဖြစ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်ကို၊ လာဘီ=သည်၊ နု ဟောတိ=မဖြစ်။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန=ထိုမှတပါး၊ ဣဓ=ဌ၊ ဧကစ္စော=သော၊ ပုဂ္ဂလော= သည်၊ အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာယ=ကို၊ လာဘီ=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ အဗ္ဗုတ္တံ=ဌ၊ စေတောသမထသ=ကို၊ လာဘီ=သည်၊ နု ဟောတိ=မဖြစ်၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန=ပါး၊ ဣဓ=ဌ၊ ဧကစ္စော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ အဗ္ဗုတ္တံ=ဌ၊ စေတော သမထသ=ကို၊ လာဘီ စေဝ=ရခြင်းရှိသည်လည်း၊ နု ဟောတိ=မဖြစ်၊ အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာယ=ကို၊ လာဘီ စ=ရခြင်းရှိသည်လည်း၊ နု ဟောတိ= မဖြစ် ။ပ။ လာဘီ စေဝ=သည်လည်း၊ ဟောတိ=၏ ।।ပ।। ဒုတိယံ။

၁။ **အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာ**။ ။အဓိကာ ပညာ အဓိပညာ=အခြားသော လောကီပညာတို့ထက် သာလွန်သော ပညာ (ဝိပဿနာပညာ)၊ ဓမ္မေသု (ပဉ္စက္ခန္ဓဓမ္မေသု) ဝိပဿနာ ဓမ္မဝိပဿနာ=ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့ဌ အနိစ္စစသည် ဖြင့် အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ ရှုတတ်သောပညာ၊ အဓိပညာ စ သာ ဓမ္မဝိပဿနာ စာတိ အဓိပညာဓမ္မ ဝိပဿနာ။

၃–ဒုတိယသမာဓိသုတ်

၉၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တတြ=ထိုလေးဦးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင်၊ ယွာယံ (ယော အယံ) ပုဂ္ဂလော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တေန ပုဂ္ဂလေန=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (အဒ္ဓတ္တ စေတောသမထကိုသာရ၍ အဓိပညာ ဓမ္မဝိပဿနာကို မရသေးသော ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်) အဒ္ဓတ္တံ=၌၊ စေတောသမထေ= အပွဲနာစိတ်နှင့်ယှဉ်သော သမာဓိ၌၊ ပတိဋ္ဌာယ=ရပ်တည်၍၊ အဓိပညာ ဓမ္မဝိပဿနာယ=အဓိပညာဓမ္မ ဝိပဿနာဉာဏ်၌၊ ဝါ=ကို၊ ယောဂေါ= (ရှိုးအောင်) အားထုတ်မှုကို၊ ကရဏီယော=ပြုသင့်ပြုထိုက်၏၊ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ် သည်၊ အပရေန=တပါးသော၊ ဝါ=နောက်ဖြစ်သော၊ သမယေန=အခါ၌၊ အဒ္ဓတ္တံ=၌၊ စေတောသမထဿ=ကို၊ လာဘီ စေဝ=ရခြင်းရှိသည်လည်း၊ ဟောတိ=၏၊ အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာယ=ကို၊ လာဘီ စ=သည်လည်း၊ ဟောတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊တတြ=ထိုလေးဦးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင်၊ ယွာယံ ပုဂ္ဂလော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ပ။ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တေန ပုဂ္ဂလေန=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာကိုသာရ၍ အဒ္ဓတ္တစေတောသမထကို မရသေးသော ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်) အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာယ=၌၊ ပတိဋ္ဌာယ=၍၊ အဒ္ဓတ္တံ=၌၊ စေတောသမထေ=၌၊ ယောဂေါ=ကို၊ ကရဏီယော=၏။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တေန ပုဂ္ဂလေန=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (အဒ္ဓတ္တစေတော သမထနှင့် အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာဟူသော တရားနှစ်မျိုးလုံးပင် မရှိသေးသော ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်) ကုသလာနံ=ကုသိုလ် ဖြစ်ကုန်သော၊ တေသံယေဝ ဓမ္မာနံ=ထို တရားတို့ကိုပင်၊(အဒ္ဓတ္တစေတောသမထနှင့် အဓိပညာဓမ္မ ဝိပဿနာဟူသော ထိုတရားတို့ကိုပင်) ပဋိလာဘာယ=ရခြင်းငှာ၊ အဓိမတ္တော=လွန်ကဲသော အတိုင်းအတာ ပမာဏရှိသော၊ [အဓိကာ မတ္တာ ပမာဏံ ယဿ ဆန္ဒာဒိဓမ္မသာတိ အဓိမတ္တော] ဝါ=အလွန်ထက်သန်သော၊ဆန္ဒော စ=ပြုလုပ်လိုသော ဆန္ဒကိုလည်းကောင်း၊ ဝါယာမော စ=ကြိုးစားမှု ဝီရိယကို လည်းကောင်း၊ ဥဿာဟော စ=ထို့ထက်ပိုမိုလွန်ကဲသော ဝီရိယကိုလည်းကောင်း၊ ဥဿောဠှိ စ=(ရွံ့ညွန်ဗွက်ထဲမှ လှည်းကိုဆွဲထုတ်ခြင်းနှင့်တူသော)ကြီးမားသော ဝီရိယကိုလည်းကောင်း၊ အပ္ပဋိဝါနီ[1]စ=(လုပ်ငန်းကိစ္စ၊ မပြီးဆုံးမီအတွင်း၌) နောက်သို့ ဆုတ်နစ်ခြင်းမရှိသူ၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=(လုပ်ငန်း

၁။ **အပ္ပဋိဝါနီ။** ။(အဋ္ဌ ရာယေဝ) ပဋိဂမနံ နိဝတ္တနံ ပဋိဝါနံ= (လုပ်ငန်း ကိစ္စ မပြီးဆုံးမီအတွင်း၌ပင်) နောက်သို့ဆုတ်နစ်ခြင်း၊ ပဋိဝါနံ အသေ အတ္ထိတိ ပဋိဝါနီ= နောက်သို့ ဆုတ်နစ်ခြင်းရှိသူ၊ နှ ပဋိဝါနီ အပ္ပဋိဝါနီ= နောက်ဆုတ်ခြင်း ရှိသည် မဟုတ်သူ၊ အပ္ပဋိဝါနီနော ဘာဝေါ အပ္ပဋိဝါနိတာ= နောက်မဆုတ်သူ၏

ကိစ္စ မပြီးဆုံးမီအတွင်း၌) နောက်သို့ မဆုတ်နစ်ခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ သတိ စ=မြဲစွာစွဲကပ် အမှတ်ရမှု သတိကိုလည်းကောင်း၊ သမ္မဇညဉ္စ=ကောင်းစွာ ခွဲခြားသိမြင်သော ဉာဏ်ပညာကို လည်းကောင်း၊ ကရဏီယံ=ပြုလုပ်သင့်, ဖြစ်စေသင့်၏။

ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊အာဒီတ္တစေလော ဝါ=မီးလောင်အပ်သော အဝတ်ရှိသောသူသည် လည်းကောင်း၊ အာဒီတ္တသီသော ဝါ=မီးလောင်အပ်သော ဦးခေါင်းရှိသောသူသည်လည်းကောင်း၊ တသ္မေ စေလဿ ဝါ=ထိုအဝတ်ကို လည်းကောင်း၊ တသ္မေ သီသဿ ဝါ = ထိုဦးခေါင်းကိုလည်းကောင်း၊ နိဗ္ဗာပနာယ=မီးငြိမ်းစေခြင်းငှာ၊ အဓိမတ္တံ=လွန်ကဲသော အတိုင်းအတာ ပမာဏရှိသော၊ ဆန္ဒဉ္စ=ပြုလုပ်လိုသော ဆန္ဒကိုလည်းကောင်း၊ ဝါယာမဉ္စ=ကို လည်းကောင်း။ပ။သမ္မဇညဉ္စ=ကိုလည်းကောင်း၊ ကရေယျ သေယျထာပိ= ဧကန်ပြုလုပ်သင့်သကဲ့သို့၊ ဝါ=ဧကန် ဖြစ်စေသင့်သကဲ့သို့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်။ပ။ကုသလေသု=ကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ တေသုယေဝ ဓမ္မေသု=ထိုတရားတို့၌ပင်လျှင်၊ (ထိုအဋ္ဌတ္ထ စေတောသမထနှင့် အဓိပညာ ဓမ္မဝိပဿနာတရားတို့၌ပင်လျှင်) ပတိဋ္ဌာယ=ရပ်တည်၍၊ ဥတ္တရိ=နောက်ထပ် တဖန်၊ အာသဝါနံ=အာသဝတရားတို့၏၊ ခယာယ=ကုန်ခန်းကြောင်းဖြစ်သော အရဟတ္တဖိုလ်အကျိုးငှာ၊ ယောဂေါ=အားထုတ်ခြင်းကို၊ ကရဏီယော=ပြုသင့် ပြုထိုက်၏။ပ။တတိယ။

၄–တတိယ သမာဓိသုတ်

၉၄။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တေန ပုဂ္ဂလေန=သည်၊ (အဋ္ဌတ္ထစေတော သမထကိုသာရ၍ အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာကို မရသေးသော ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်) [ဥပသက်မိတ္တာ ဝစနီယော–တို့၌စပ်] ယွာယံ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ အဓိပညာ ဓမ္မဝိပဿနာယ=ကို၊ လာဘီ=သည်၊ (ဟောတိ=၏) သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို၊

အဖြစ် (နောက်မဆုတ်ခြင်း)။ ဤသို့အားဖြင့် "အပ္ပဋိဝါနိတာ"ဟု ဆိုလိုလျက် တာပစ္စည်းအကျေကြဲ (ဘာဝလောပကြဲ)၍ "အပ္ပဋိဝါနိ"ဟု ရှိသည်။

[သို့မဟုတ် တာပစ္စည်းအကျေမကြဲဘဲ သောအနက်ကို ပမာနထား၊ရသော ဘာဝပွဓာနပုဒ်ဟုလည်း ဆိုနိုင်၏၊ ဋီကာ၌လည်း အပ္ပဋိဝါနိတာတိ ဝါ ဝတ္တမ္ဘေ ဟူ၍ ဝါသဒ္ဒါ ပါသင့်သည်ဟု ယူဆ၏။]

(တနည်း) အသယတ္ထိအနက်ဟော ဤပစ္စည်းဟုမဆိုဘဲ ဣတ္ထိဓောတက ဤပစ္စည်းဟုလည်း ဆိုနိုင်၏၊ ဤနည်းအလို (အန္ဓ ရာယေဝ) ပဋိဂမနံ နိဝတ္တနံ ပဋိဝါနိ၊ နဲ ပဋိဝါနိ အပ္ပဋိဝါနိ= (လုပ်ငန်းကိစ္စမပြီးဆုံးမီအတွင်း) နောက်မဆုတ်ခြင်း။ ဤသို့ ဝစနတ္ထပြုပါ။

(အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာကိုရသော ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို) ဥပသက်မိတွာ=ချဉ်းကပ်၍၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝစနီယော=မေးမြန်းသင့်သည်၊ အသေ=ဖြစ်၏၊ (ကိန္တို=အဘယ်သို့၊ ဝစနီယော=သည်၊ အသေ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ)

အာဝုသော=အရှင်ဘုရား၊ ကထံ=အဘယ်သို့၊ ဝါ=အဘယ်လို၊ သခ်ါရာ=ရုပ်နာမ်သင်္ခါရတို့ကို၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ နုခေါ=မှတ်ရပါကုန်မည်နည်း။ပ။ သမ္မသိတဗ္ဗာ နုခေါ=ဆင်ခြင်သုံးသပ်ရပါကုန်မည်နည်း။ပ။ ဝိပဿိတဗ္ဗာ နုခေါ=ရှုရပါကုန်မည်နည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (ဝစနီယော=သည်၊ အသေ=ဖြစ်၏) တသေ=ထိုမေးမြန်းလျှောက်ထားသော ပုဂ္ဂိုလ်အား၊ သော=ထိုအဓိပညာ ဓမ္မ ဝိပဿနာကို ရရှိပြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ယထာဒိဋ္ဌံ=အကြင်အကြင် မိမိ မြင်တွေ့အပ်သည့်အတိုင်း၊ ဝါ=မိမိ မြင်အပ် မြင်အပ်သည့်အတိုင်း၊ ယထာ ဝိဒိတံ=အကြင်အကြင် မိမိသိအပ်သည့်အတိုင်း၊ ဝါ=မိမိသိအပ်သိအပ်သည့် အတိုင်း၊ ဗျာကရောတိ=ဖြေကြား၏။

(ကိန္တို=အဘယ်သို့၊ ဗျာကရောတိ=ဖြေကြားသနည်းဟူမူ) အာဝုသော= ငါ့ရှင်၊ ဧဝံ=ဤသို့ အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တဟူ၍၊ သခ်ါရာ=ရုပ်နာမ် သင်္ခါရ တို့ကို၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ=မှတ်ရပါကုန်၏။ ဧဝံ=ဤသို့ အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တဟူ၍၊ သခ်ါရာ=တို့ကို၊ သမ္မသိတဗ္ဗာ=ဆင်ခြင်သုံးသပ်ရပါကုန်၏၊ ဧဝံ=ဟူ၍၊ သခ်ါရာ=တို့ကို၊ ဝိပဿိတဗ္ဗာ=ရှုရပါကုန်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊(ဗျာကရောတိ=၏) သော=ထိုမေးမြန်းသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (အဒ္ဓုတ္တစေတောသမထကိုသာရ၍ အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာကို မရသေးသောကြောင့် အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာကို ရရှိပြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်ထံ ချဉ်းကပ်၍ မေးမြန်းသော ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်)အပရေန=သော၊ သမယေန=၌၊အဒ္ဓုတ္တံ=၌၊စေတောသမထသ=ကို၊လာဘီ စေ=လည်း၊ဟောတိ= ၏၊ အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာယ=ကို၊ လာဘီ စ=လည်း၊ ဟောတိ=၏။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တေန ပုဂ္ဂလေန=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (အဓိပညာဓမ္ম ဝိပဿနာကိုသာရ၍ အဒ္ဓုတ္တစေတောသမထကို မရသေးသော ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်) ယွာယံ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ အဒ္ဓုတ္တံ=၌၊ စေတောသမထသ=ကို၊ လာဘီ=သည်၊ (ဟောတိ=၏) သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (အဒ္ဓုတ္တစေတောသမထကို ရရှိသော ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို) ဥပသက်မိတွာ။ပ။ အာဝုသော=အရှင်ဘုရား၊ ကထံ=အဘယ်သို့၊ စိတ္တံ=စိတ်ကို၊ သဏ္ဌပေတဗ္ဗံ နုခေါ=ကောင်းစွာ ထားရပါမည်နည်း။ပ။ သန္နိသာဒေတဗ္ဗံ နုခေါ=ငြိမ်သက်စွာ တည်နေစေရပါမည်နည်း၊ (သမာဓိ၏ အာရုံဖြစ်သော ဂေါစရဒ္ဓုတ္တ၌ ငြိမ်သက်စွာ တည်နေစေရပါမည်နည်း)

ကထံ=သို့၊ စိတ္တံ=ကို၊ ဧကောဒိ=တခုတည်းသော အာရုံ၌ဖြစ်သည်ကို၊ ဝါ=တခုတည်းသောအာရုံ၌ တည်ငြိမ်နေအောင်၊ ကာတဗ္ဗံ=ပြုရပါမည်နည်း။ပ။

သမာဒဟာတဗ္ဗံ=အာရုံ၌ ကောင်းစွာ တင်ထားရပါမည်နည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (ဝစနီယော=သည်၊ အသ=၏) တသ=ထိုမေးမြန်းသော ပုဂ္ဂိုလ်အား၊ (အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာကိုသာရ၍ အဒ္ဓတ္တစေတောသမထကို မရသေးသော ကြောင့် အဒ္ဓတ္တစေတောသမထကို ရရှိပြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်ထံချဉ်းကပ်၍ မေးမြန်းသော ထိုပုဂ္ဂိုလ်အား) သော=ထို အဒ္ဓတ္တစေတောသမထကို ရပြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ပ။ အာဝုသော=ငါ့ရှင်၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝါ=ဤပဌမစျာန်စသည်၏ အစွမ်းဖြင့်၊ စိတ္တံ=ကို၊ သဏ္ဌာပေတဗ္ဗံ=ကောင်းစွာထားရမည်၊ ဧဝံ=သို့၊ ဝါ=ဖြင့်။ပ။သမာဒဟာတဗ္ဗံ=ရမည်၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (ဗျာကရောတိ=၏)

သော=ထို မေးမြန်းသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အပရေန။ပ။ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တေန ပုဂ္ဂလေန=သည်၊ (အဒ္ဓတ္တစေတောသမထနှင့် အဓိပညာဓမ္မ ဝိပဿနာဟူသော တရားနှစ်မျိုးလုံးကို မရသေးသော ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်) ယွာယံ ပုဂ္ဂလော=သည်။ပ။ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို၊(အဒ္ဓတ္တစေတောသမထနှင့် အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာဟူသော တရားနှစ်မျိုးလုံးကို ရရှိပြီးသော ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို) ဥပသင်္ကမိတွာ။ပ။ တသ=ထိုမေးမြန်းသော ပုဂ္ဂိုလ်အား၊ သော=ထိုတရားနှစ်မျိုးလုံးကို ရရှိပြီးသော ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ယထာဒိဋ္ဌံ။ပ။သော=(ထိုတရားနှစ်မျိုးလုံးကို မရသေးသော) ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အပရေန=သော။ပ။ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တေန ပုဂ္ဂလေန=(ထိုတရားနှစ်မျိုးလုံးကို ရရှိပြီးသော) ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ကုသလေသု=ကုန်သော၊ တေသုယေဝ ဓမ္မေသု=လျှင် [စေဝ–ဟုပါ၌ မရှိသင့်] ပတိဋ္ဌာယ=၍။ပ။စတုတ္ထံ။

၅–ဆဝါလာတသုတ်

၉၅။ အတ္တာဟိတာယ=မိမိ၏အကျိုးစီးပွားအလို့ငှာ၊ နေဝ ပဋိပန္နော=မကျင့်သော၊ ပရဟိတာယ=သူတပါးအကျိုးစီးပွား အလို့ငှာ၊ နော ပဋိပန္နော=မကျင့်သော၊ (ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း) ပရဟိတာယ=ငှာ၊ ပဋိပန္နော=ကျင့်၍၊ ဝါ=ကျင့်လျက်၊ အတ္တာဟိတာယ=ငှာ၊ နော ပဋိပန္နော=မကျင့်သော၊ (ပုဂ္ဂလော=လည်းကောင်း) အတ္တာဟိတာယ=ငှာ၊ ပဋိပန္နော=ကျင့်၍၊ ပရဟိတာယ=ငှာ၊ နော ပဋိပန္နော=မကျင့်သော၊ (ပုဂ္ဂလော=လည်းကောင်း) အတ္တာဟိတာယ စေဝ=ငှာလည်း၊ ပဋိပန္နော=ကျင့်၍၊ ပရဟိတာယ စ=ငှာလည်း၊ ပဋိပန္နော=ကျင့်သော၊ (ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်းတည်း)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သေယျထာပိ=ဥပမာဆိုရသော်ကား၊ ဥဘတော=အစွန်းနှစ်ဖက်၌၊ ပဒီတ္တံ=မီးစွဲလောင်ထားအပ်လျက်၊ မဇ္ဈေ=အလယ်ပိုင်း၌၊ ဂျုထဂတံ=မစင်လူးကပ်အပ်သော၊ ဆဝါလာတံ=သူသေကောင်မီးရှို့ရာ အရပ်မှ ထင်းမီးစသည်၊ ဝါ=ထင်းကုလားတုံးသည်၊ [ဆဝ=သူသေကောင်တို့၏+အလာတ=

ထင်မိုးစ] ဂါမေ=ရွာ၌၊ ကဋ္ဌတ္ထံ=သစ်သားဖြင့် ပြုသင့်သောကိစ္စကို၊ [အိမ်အထွတ်, အချင်ယနယ်, တိုင်, လှေကားစသည် ပြုလုပ်ခြင်းကိစ္စတည်း၊ ကဋ္ဌေန ကာတဗ္ဗော အတ္ထော ကိစ္စံ ကဋ္ဌတ္ထော] နေဝ ဖရတိ=မပြီးစီးစေနိုင်၊ အရညေ=တော၌၊ ကဋ္ဌတ္ထံ=သစ်သားဖြင့် ပြုသင့်သော ကိစ္စကို၊ [လယ်လုပ်တဲခြေထောက်, ခုတင်ခြေထောက်စသည် ပြုလုပ်ခြင်းကိစ္စတည်း] နှ ဖရတိ=မပြီးစေနိုင်။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယွာယံ ပုဂ္ဂလော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အတ္တာဟိတာယ=ငှာ၊ နေဝ ပဋိပန္နော=မကျင့်၊ ပရဟိတာယ=ငှာ၊ နော ပဋိပန္နော=မကျင့်၊ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (ဤ မိမိစီးပွား, သူတပါးစီးပွား နှစ်ပါးလုံးကို မကျင့်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို) တထူပမံ=ထိုသူသေကောင် ထင်းမီးစ ဟူသော ဥပမာရှိ၏ ဟူ၍၊ အဟံ=ငါသည်၊ ဝဒါမိ=မိန့်ဆို၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တတြ=ထိုဦးလေးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင်၊ ယွာယံ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ ပရဟိတာယ=ငှာ၊ ပဋိပန္နော=ကျင့်၏၊ အတ္တာဟိတာယ=ငှာ၊ နောပဋိပန္နော=မကျင့်၊ ဒွိန္နံ=နှစ်ဦးကုန်သော၊ (မိမိအကျိုးစီးပွား, သူတပါးအကျိုးစီးပွားနှစ်ပါးလုံးကို မကျင့်သောပုဂ္ဂိုလ်၊ သူတပါး အကျိုးစီးပွားကိုသာ ကျင့်၍ မိမိအကျိုးစီးပွားကို မကျင့်သောပုဂ္ဂိုလ်အားဖြင့် နှစ်ပါးကုန်သော) ဣမေသံ ပုဂ္ဂလာနံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင်၊ အယံ (ပုဂ္ဂလော)= ဤသူတပါး အကျိုးစီးပွားကိုသာကျင့်၍ မိမိအကျိုးစီးပွားကို မကျင့်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အဘိက္ကန္တ တရော စ=သာလွန်၍ ကောင်းသည်လည်းကောင်း၊ ပဏီတတရော စ=သာလွန်၍ မြတ်သည်လည်းကောင်း၊ (ဟောတိ=၏)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တတြ=ထိုလေးဦးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင်။ပ။ တိဏ္ဏံ=သုံးဦးကုန်သော၊ (မိမိအကျိုးစီးပွား, သူတပါးအကျိုးစီးပွား နှစ်ပါးလုံးကို မကျင့်သော ပုဂ္ဂိုလ်၊ သူတပါးအကျိုးစီးပွားကိုသာကျင့်၍ မိမိအကျိုးစီးပွားကို မကျင့်သော ပုဂ္ဂိုလ်၊ မိမိအကျိုးစီးပွားကိုသာကျင့်၍ သူတပါးအကျိုးစီးပွားကို မကျင့်သော ပုဂ္ဂိုလ်အားဖြင့် သုံးဦးကုန်သော) ဣမေသံ ပုဂ္ဂလာနံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင်၊ အယံ=ဤမိမိအကျိုးစီးပွားကိုသာ ကျင့်၍ သူတပါးအကျိုးစီးပွားကို မကျင့်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အဘိက္ကန္တ တရော စ=လည်းကောင်း၊ ပဏီတတရော စ=လည်းကောင်း၊ (ဟောတိ)။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တတြ=တို့တွင်၊ ယွာယံ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ အတ္တာဟိတာယ စေဝ=ငှာလည်း၊ ပဋိပန္နော=ကျင့်၏၊ ပရဟိတာယ စ=ငှာလည်း၊ ပဋိပန္နော=ကျင့်၏၊ စတုန္နံ=လေးဦး ကုန်သော၊ ဣမေသံ ပုဂ္ဂလာနံ=တို့တွင်၊ အယံ=ဤမိမိအကျိုးစီးပွား, သူတပါး အကျိုးစီးပွား နှစ်ပါးလုံးကို ကျင့်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (ဂုဏေဟိ=ဂုဏ်တို့ဖြင့်) အဂ္ဂေါ စ=သာလွန်ထူးချွန်သည် လည်းကောင်း၊

သေဠော စ=အထူးချိုးမွမ်း အပ်သည်လည်းကောင်း၊ ပါမောက္ခော စ=အကြီးအမှူး သည်လည်းကောင်း၊ ဥတ္တမော စ=မြင့်မြတ်သည်လည်းကောင်း၊ ပဝရော စ=လိုလားတောင့်တ ထိုက်သည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သေယျထာပိ=ကား၊ ဂဝါ=နွားမမှ၊ ခီရံ=နို့ရည်သည်၊ (နိဗ္ဗတ္တံ=ဖြစ်၏) ခီရမှာ=နို့ရည်မှ၊ဒဓိ=နို့ခမ်းသည်၊ (နိဗ္ဗတ္တံ=၏) ဒဓိမှာ=မှ၊ နဝနီတံ=ဆီဦးသည်၊ (နိဗ္ဗတ္တံ=၏) နဝနီတမှာ=မှ၊ သပ္ပိ=ထောပတ်သည်၊ (နိဗ္ဗတ္တံ=၏) သပ္ပိမှာ=မှ၊ သပ္ပိမဏ္ဍော=ထောပတ်ဆီကြည်သည်၊ (နိဗ္ဗတ္တော= ဖြစ်၏) တတ္ထ=ထိုနို့ရည်စသော ငါးမျိုးတို့တွင်၊ ဝါ=နို့ရည်, နို့ခမ်း,ဆီဦး, ထောပတ်, ထောပတ်ဆီကြည်တို့တွင်၊ သပ္ပိမဏ္ဍော=ထောပတ်ဆီကြည်ကို၊ အဂ္ဂံ(အဂ္ဂေါ)=အသာဆုံး (အကောင်းဆုံး)ဟူ၍၊ အက္ခာယတိ=ဆိုအပ်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်။ပ။ပဌမံ။

၆-ရာဂဝိနယသုတ်

၉၆။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=အဘယ်သို့အဘယ်ပုံအားဖြင့်၊ ပုဂ္ဂလော= သည်၊ အတ္တဟိတာယ=ငှာ၊ ပဋိပန္နော=ကျင့်သည်၊ (ဟုတ္မာ=ဖြစ်၍) ပရဟိတာယ=ငှာ၊ နော ပဋိပန္နော=မကျင့်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤလောကဌ်၊ ဧကစ္စော=အချို့သော၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ် သည်၊ အတ္တနာ=မိမိကိုယ်တိုင်၊ရာဂဝိနယာယ=ရာဂကိုပယ်သတ်ခြင်းငှာ၊ ပဋိပန္နော=ကျင့်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ပရံ=သူတပါးကို၊ ရာဂဝိနယာယ=ငှာ၊ နော သမာဒပေတိ=ကောင်းစွာမနာယူစေ၊ ဝါ=မပြောဟော။ပ။ဒေါသ ဝိနယာယ=ဒေါသကို ပတ်သတ်ခြင်းငှာ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ= ဤသို့ ဤပုံအားဖြင့်၊ (ဤသို့ မိမိကိုယ်တိုင်ကသာ ရာဂ, ဒေါသ, မောဟတို့ကို ပယ်သတ်ခြင်းငှာကျင့်၍ သူတပါးကို ယင်းသို့ကျင့်အောင် မပြောဟောခြင်း အားဖြင့်) ပုဂ္ဂလော=သည်၊ အတ္တဟိတာယ=ငှာ၊ ပဋိပန္နော=ကျင့်၍၊ ဝါ=ကျင့်လျက်၊ ပရဟိတာယ=ငှာ၊ နော ပဋိပန္နော=မကျင့်သည်၊ ဟောတိ=၏ ။ပ။

အတ္တနာ=တိုင်၊ ရာဂဝိနယာယ=ငှာ၊ ပဋိပန္နော=ကျင့်သည်၊ နံဟောတိ=မဖြစ်၊ ပရံ=ကို၊ ရာဂဝိနယာယ=ငှာ၊ သမာဒပေတိ=ကောင်းစွာ လက်ခံနာယူစေ၏၊ ဝါ=တိုက်တွန်းဟောပြဆုံးမ၏ ။ပ။ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ= ဖြင့်၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ အတ္တဟိတာယ=ငှာ၊ နေဝ ပဋိပန္နော=မကျင့်သည်၊ ပရဟိတာယ=ငှာ၊ နော ပဋိပန္နော=မကျင့်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ ။ပ။ အတ္တနာ စ=ကိုယ်တိုင်လည်း ။ပ။ ပရဉ္စ=သူတပါးကိုလည်း ။ပ။ ဆဋ္ဌံ။

၇-ခိပ္ပနိသန္တိသုတ်

(ဗုဒ္ဓ) ၉၇။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ဣဓ=ဤ၌၊ ဧကစ္စော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ ကုသလေသု=ကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မေသု=တရားတို့၌၊ ခိပ္ပနိသန္တိ[1]စ=လျင်မြန်စွာ သိမြင်နိုင်ခြင်းရှိသည်လည်း၊ ဝါ=လျင်မြန်စွာ သိမြင်နိုင်သော ဉာဏ်ပညာရှိသည်လည်း၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ သုတာနံ=ကြားနာသင်မှတ်ထားအပ်ပြီးကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=ဓမ္မကွန်ပါဠိ ပရိယတ္တိတရားတို့ကို၊ ဓာရကဇာတိကော[2]စ=နှုတ်တက်အရဆောင်ထားတတ်သူ၏ သဘောရှိသည်လည်း၊ ဝါ=နှုတ်တက်အရဆောင်ထားတတ်သူ၏ အဖြစ်ဟူသော သဘောရှိသည်လည်း၊ ဝါ=နှုတ်တက်အရဆောင်ထားခြင်း သဘောရှိသည်လည်း၊ ဟောတိ=၏။

ဓတာနံ=နှုတ်တက်အရဆောင်ထားအပ်ပြီးကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=ပရိယတ္တိတရားတော်တို့၏၊ အတ္ထူပပရိက္ခိစ=အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို ကြံစည်စဉ်းစားတတ်သည်လည်း၊ ဟောတိ=၏၊ အတ္ထံ=အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို၊ (အကျယ်ဖွင့်ပြအပ်သော အနက်အဓိပ္ပာယ်ဟူသော အဋ္ဌကထာကို) အညာယ=သိ၍၊ ဓမ္မံ=ပါဠိကို၊ အညာယ=သိ၍၊ ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပန္နော စ=လောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးအားလျော်သော သီလနှင့်တကွသော ရှေ့ပိုင်းအကျင့်တရားကို ကျင့်သည်လည်း၊ ဟောတိ=၏၊ [စာပိုဒ်(၆) အပ္ပသုတသုတ်လည်းကြည့်]

စ=သို့သော်လည်း၊ ကလ္လာဏဝါစော=ကောင်းမွန် ပီသသောစကား ရှိသည်၊ (ဝိုင်းဝန်းညီညာ ပုဒ်အကွာရှာရှိသဖြင့် ကောင်းမွန်ပီသသော

၁။ **ခိပ္ပနိသန္တိ**။ ။နိ+သမ+တိ။ နိသာမနံ နိသန္တိ = သိမြင်နိုင်ခြင်း၊ နိသာမေတီတိ ဝါ နိသန္တိ= သိမြင်နိုင်သောဉာဏ်ပညာ၊ ခိပ္ပံ (ခိပ္ပါ ဝါ) နိသန္တိ ယဿ ပုဂ္ဂလဿာတိ ခိပ္ပနိသန္တိ (ဣရဿပင်တည်း)

၂။ **ဓာရကဇာတိကော**။ ။ဇာတိပုဒ်နှင့် လိင်တူ "ဓာရိကာ"ဟု မရှိခြင်းကြောင့် ဤ၌ ဓာရကပုဒ်သည် နှုတ်တက် အရဆောင်ထားတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော အနက်ကိုဟော၏၊ ဇာတိပုဒ်သည် သဘောဟူသော အနက်ကိုဟော၏၊ သို့ဖြစ်၍ ထိုနှစ်ပုဒ်အနက် အရမတူသောကြောင့် အနက်အရတူအောင် ဓာရကပုဒ်ကို ဘာဝပွဓာနကြံရ၏၊ သို့မဟုတ် ဓာရကဘာဝဟု ဆိုလိုလျက် ဘာဝပုဒ်ကျော်သည်ဟု (ဘာဝလောပ)သော်လည်းကြံရ၏။ ထို့ကြောင့်-

ဓာရက (ဓာရကဘာဝ)=ဆောင်ထားတတ်သူ၏ အဖြစ် (ဆောင်ထားခြင်း) ဟူသော + ဇာတိ=သဘော။ ဓာရကော ဇာတိ ယဿာတိ ဓာရကဇာတိကော- ဟု ဝစနတ္ထပြုပါ။ (တနည်း) ထိုကဲ့သို့ ဘာဝပွဓာန, ဘာဝလောပ မကြံတော့ဘဲ နိဿယခန်းမှ ပဌမအနက်အတိုင်း "ဓာရကဿ ဇာတိ ယဿာတိ ဓာရကဇာတိကော= ဆောင် ထားတတ်သူ၏ သဘော(ဆောင်ထားခြင်းသဘော) ရှိသူဟုသော်လည်းကြံပါ။

စကားရှိသည်) ကလျာဏဝါက္ကရဏော=ကောင်းမွန်ချိုသာသော စကားသံ ရှိသည်၊ [ဝါက္ကရဏ=စကားသံ] နော ဟောတိ=မဖြစ်၊ ပေါ ရိယာ=မြို့ကြီးသူ သဖွယ် နနယ်သိမ်မွေ့သော၊ ဝါ=ကောင်းခြင်းဂုဏ်အင် ပြည့်စုံလင်သည်အဖြစ်၌ ဖြစ်သော၊ ဝါ=မြို့သူမြို့သား၊ ဥစ္စာဖြစ်သော အသုံးအနှုန်းဖြစ်သော၊ ဝိသဒ္ဒါယ=သည်းခြေရှိသလိပ်, မပိတ်မကပ်,လွတ်လပ်ရှင်းလင်းသော၊ အနေလဂလာယ=အပြစ်လည်းမရှိ,ကျကျန်နေရစ်သော ပုဒ်အကွာရာလည်း မရှိသော၊ (မသဲမကွဲ ဗလုံးဗထွေးဖြစ်၍ ယုံမှားတွေးတောစေနိုင်ခြင်း၊ ဒရွတ်တိုက်၍ ဆွဲငင်ပြောရခြင်းစသော အပြစ်လည်းမရှိ, ကျကျန်နေရစ်သော ပုဒ်အကွာရာလည်း မရှိသော) [စာပိုဒ်(၄၈)သုတ်၌ကား အပြစ်မရှိဟူရာ၌ "သဒ္ဒါအနုက်အားဖြင့် မှားယွင်းချက်အပြစ်မရှိ"ဟု ဖွင့်ခဲ့သည်]

အတ္ထသ=ပြောဆိုလိုအပ်သော အနုက်အဓိပ္ပာယ်ကို၊ ဝိညာပနိယာ=သိစေနိုင်သော၊ ဝါစာယ=စကားနှင့်၊ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသည်၊ နောဟောတိ=မဖြစ်၊ စ=ထို့အပြင်၊ သဗ္ဗဟွစာရိန်=သီတင်းသုံးဖော် ရဟန်းတို့ကို၊ (ဧကုဒ္ဒေသတာ အစရှိသော တူညီသော အကျင့်မြတ်ကို ကျင့်ကြသောရဟန်းတို့ကို) သန္ဒဿဿကော=(နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်သော အကျိုးတို့ကို) မျက်မှောက်ထင်ထင် ကောင်းစွာမြင်စေသည်၊ သမာဒပကော=ကုသိုလ်တရားတို့ကို ကောင်းစွာ လက်ခံနာယူစေသည်၊ သမုတ္တေဇကော=(နာယူအပ်ပြီးသော တရားတို့၌) ကောင်းစွာ အားတက် ထက်မြက်စေသည်၊ သမ္မဟံသကော=(ရပြီးဂုဏ်ထူးချီးကျူးပြောကာ) ကြည်သာရွှင်လန်း ဝမ်းမြောက်စေသည်၊ နော ဟောတိ=မဖြစ်၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့ ဤပုံအားဖြင့်၊ (ဤသို့ ကုသိုလ်တရားတို့၌ လျင်မြန်စွာ သိမြင်နိုင်ခြင်း, ကြားနာမှတ်သား ထားအပ်ပြီးသော ပရိယတ္တိတရားတို့ကို နှုတ်တက်အရ ဆောင်ထားနိုင်ခြင်း, နှုတ်တက်အရဆောင်ထားအပ်ပြီးသော ပရိယတ္တိတရားတို့၏ အနုက်အဓိပ္ပာယ်ကို ကြဲစည်စဉ်းစားခြင်း, ဓမ္မာနုဓမ္မကို ကျင့်ခြင်းဟူသော ဂုဏ်အရည်အချင်းတို့နှင့်သာ ပြည့်စုံ၍ ကလျာဏဝါစတာစသည်နှင့် သန္ဒဿကတာ, သမာဒပကတာ အစရှိသော ဂုဏ်အရည်အချင်းတို့နှင့် မပြည့်စုံခြင်းအားဖြင့်)။ပ။

ဧကစ္စော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ ကုသလေသု=ကုန်သော၊ ဓမ္မေသု=တို့၌၊ ခိပ္ပနိသန္တီ=ရှိသည်၊ နဟောဝ ဟောတိ=မဖြစ်သည်သာ၊ သုတာနံ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=တို့ကို၊ ဓာရကဇာတိကော စ=သည်လည်း၊ နောဟောတိ=မဖြစ်၊ ဓတာနံ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=တို့၏၊ အတ္ထူပပရိက္ခီ စ=လည်း၊ နော ဟောတိ=မဖြစ်၊ အတ္ထံ=ကို၊ အညာယ=၍၊ ဓမ္မံ=ကို၊ အညာယ=၍၊ ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပန္နော စ=သည်လည်း၊ နော ဟောတိ=မဖြစ်၊

စ=သို့သော်လည်း၊ ကလျာဏဝါစော=သည်၊ ကလျာဏဝါက္ကရဏော=သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ ပ။ အတ္ထသ=ကို၊ ဝိညာပနိယာ=သော၊ ဝါစာယ=နှင့်၊ သမန္နာဂတော=သည်၊ ဟောတိ=၏။

စ=ထို့အပြင်၊ သဗြဟ္မစာရီနံ=တို့ကို၊ သန္ဒဿကော=သည်၊ သမာဒပကော=သည်။ ပ။ သမ္မဟံသကော=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့ဤပုံအားဖြင့်၊ (ဤသို့ ခိပ္ပနိသန္တိ စသော ဂုဏ်အရည်အချင်းတို့နှင့် မပြည့်စုံမူ၍ ကလျာဏဝါစတာ အစရှိသော ဂုဏ်အရည်အချင်းတို့နှင့်သာ ပြည့်စုံခြင်းအားဖြင့်) ။ပ။ ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပန္နောစ=လည်း၊ နောဟောတိ=မဖြစ်၊ စ=ထို့အပြင်၊ ကလျာဏဝါစော=သည်၊ ကလျာဏဝါက္ကရဏော=သည်၊ နော ဟောတိ=မဖြစ်၊ ပေါရိယာ=သော၊ ဝိသဒ္ဒါယ=သော ။ပ။ ဝိညာပနိယာ=သော၊ ဝါစာယ=နှင့်၊ သမန္နာဂတော=သည်၊ နော ဟောတိ=မဖြစ်၊ စ=ထို့အပြင်၊ သဗြဟ္မစာရီနံ=တို့ကို၊ သန္ဒဿကော=သည် ။ပ။ သမ္မဟံသကော=သည်၊ နော ဟောတိ=မဖြစ်၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဖြင့်၊ (ဤသို့ ခိပ္ပနိသန္တိ စသော ဂုဏ်, သန္ဒဿကတာ စသောဂုဏ် နှစ်မျိုးစုံတို့နှင့် မပြည့်စုံခြင်းအားဖြင့်) ။ပ။ ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပန္နော စ=သည်လည်း၊ ဟောတိ=၏၊ စ=ထို့အပြင်၊ ကလျာဏဝါစော=သည်။ပ။ စ=ထို့အပြင်၊ သဗြဟ္မစာရီနံ=တို့ကို၊ သန္ဒဿကော ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဖြင့်၊ (ဤသို့ဆိုအပ်ပြီးသော ဂုဏ်နှစ်မျိုးလုံးနှင့် ပြည့်စုံခြင်းအားဖြင့်) ။ပ။ သတ္တမံ။ အဋ္ဌမံ။

၉၉(စာပိုဒ်)။ ၉–သိက္ခာပဒသုတ်။ ။[စာပိုဒ်၅၃–လည်းကြည့်] အတ္ထနာ=ကိုယ်တိုင်၊ ပါဏာတိပါတာ=မှ၊ ပဋိဝိရတော=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ပရံ=သူတပါးကို၊ ပါဏာတိပါတာ=မှ၊ ဝေရမဏိယာ=ရှောင်ကြဉ်ခြင်း၌၊ ဝါ=ရှောင်ကြဉ်ကြောင်းဖြစ်သော မဟာကုသိလ်ဝိရတိ, စေတနာ, စေတနာသမ္မယုတ် တရားတည်းဟူသော သိက္ခာပုဒ်၌၊ နော သမာဒပေတိ=ကောင်းစွာ မနာယူ မကျင့်သုံးစေ ။ပ။ အပဋိဝိရတော=မရှောင်ကြဉ်သည်၊ ဟောတိ=၏။ ပ။ နဝမံ။

၁၀–ပေါတလိယသုတ်

,၁၀၀။ အထ ခေါ=ထိုအခါ၌၊ ပေါတလိယော=ပေါတလိယမည် သော၊ ပရိဗ္ဗာဇကော=ပရိဗိုဇ်သည်။ ပ။ [စာပိုဒ် ၃၅–ဝဿကာရသုတ် ကြည့်] စကမန္ဒီ=၌၊ နိသိန္နော=ထိုင်နေပြီးသော၊ ပေါတလိယံ=ပေါတလိယ မည်သော၊ ပရိဗ္ဗာဇကံ=ကို၊ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဧတံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အဝေါစ=မိန့်တော်မူသနည်း

ဟူမ္ဟု)။ပ။ပေါ်တလိယ=ပေါ်တလိယ၊ ကုမ=ဤလောကခ္ခ၊ ဧကစ္စော=အချို့သော၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အဝဏ္ဏာရဟာသ=ကဲ့ရဲ့ဖွယ်အပြစ်ကို ပြောဆိုထိုက်သောသူ၏၊ ဝါ=ကဲ့ရဲ့ထိုက်သောသူ၏၊ အဝဏ္ဏံ=ကဲ့ရဲ့ဖွယ်အပြစ်ကို၊ ဘူတံ=ထင်ရှားရှိသည်ကို၊ တစ္ဆံ=ဟုတ်မှန်သည်ကို[1]၊ ကာလေန=ပြောဆိုသင့်ရာအခါ၌၊ ဘာသိတာ=ပြောဆိုတတ်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဝဏ္ဏာရဟာသ=ချီးမွမ်းဖွယ်ဂုဏ်ကို ပြောဆိုထိုက်သောသူ၏၊ ဝါ=ချီးမွမ်းထိုက်သောသူ၏၊ ဝဏ္ဏံ စ=ဂုဏ်ကိုကား၊ ဘူတံ=ကို၊ တစ္ဆံ=ကို၊ ကာလေန=၌၊ ဘာသိတာ=သည်၊ နော ဟောတိ=မဖြစ်။

ပေါ်တလိယ=ပေါ်တလိယ၊ ပန=ထိုမှတပါး၊ ကုမ=ဤလောကခ္ခ၊ ဧကစ္စော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ ဝဏ္ဏာရဟာသ=၏၊ ဝဏ္ဏံ=ကို၊ ဘူတံ=ကို၊ တစ္ဆံ=ကို၊ ကာလေန=၌၊ ဘာသိတာ=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ အဝဏ္ဏာ-ရဟာသ=၏၊ အဝဏ္ဏံ စ=ကဲ့ရဲ့ဖွယ် အပြစ်ကိုကား၊ ဘူတံ=ကို၊ တစ္ဆံ=ကို၊ ကာလေန=၌။ ဘာသိတာ=သည်၊ နော ဟောတိ=မဖြစ်၊ ပေါ်တလိယ=ယ၊ ပန=ထိုမှတပါး၊ ကုမ=၌။ ဧကစ္စော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ အဝဏ္ဏာ-ရဟာသ=၏၊ အဝဏ္ဏံ=ကိုလည်း၊ ဘူတံ=ကို၊ တစ္ဆံ=ကို၊ ကာလေန=၌၊ ဘာသိတာ=သည်၊ နေဝ ဟောတိ=မဖြစ်၊ ဝဏ္ဏာရဟာသ=၏၊ ဝဏ္ဏံ စ=ကိုလည်း၊ ဘူတံ=ကို၊ တစ္ဆံ=ကို၊ ကာလေန=၌၊ ဘာသိတာ=သည်၊ နော ဟောတိ=မဖြစ် ။ပ။ အဝဏ္ဏာရဟာသ=၏၊ အဝဏ္ဏံ စ=ကိုလည်း ။ပ။ ဝဏ္ဏာရဟာသ=၏၊ ဝဏ္ဏံ စ=ကိုလည်း ။ပ။

ပေါ်တလိယ=ယ၊ စတုန္နံ=လေးယောက်ကုန်သော၊ ကုမသော် ပုဂ္ဂလာနံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင်၊ ကတမော=အဘယ်မည်သော၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊

၁။ **ဘူတံ တစ္ဆံပုဒ်တို့၏အနက်။** ။အဝဏ္ဏံနှင့် ဝဏ္ဏံတို့မှာ ပကတိက်ဖြစ်၍ ဘူတံနှင့် တစ္ဆံတို့မှာ ဝိကတိက်ဖြစ်ကြ၏၊ ဤနေရာ၌ ဘာသိတာ၌ ကြိယာဝိသေသနစပ်ဖို့အတွက် "ဘူတံ=ထင်ရှားရှိသည့်အတိုင်း၊ တစ္ဆံ=ဟုတ်မှန်သည့်အတိုင်း"ဟု အနက်ပေးလျှင် (ဟုတ်မှန်သည့်အတိုင်း ပြောသည်၊ မဟုတ်မမှန်ကား မပြောဟုလည်းကောင်း, ဟုတ်မှန်သည့်အတိုင်း မပြော၊ မဟုတ်မမှန်ကား ပြော၏ဟုလည်းကောင်း) ဤသို့ ပြောင်းပြန် အဓိပ္ပာယ်ယူစရာ ဖြစ်လာနိုင်၏။ သို့ဖြစ်လျှင် ဘာမျှမပြောဘဲနေသော တတိယပုဂ္ဂိုလ် ရှိတော့မည် မဟုတ်။

တဖန် ထိုဘူတံ တစ္ဆံတို့ကို ဝဏ္ဏာရဟာသ အဝဏ္ဏာရဟာသပုဒ်တို့၌ ကြိယာဝိသေသနစပ်၍ အနက်ပေးလျှင် အဓိပ္ပာယ်ကား ကောင်းပါ၏၊ သို့သော် အစပ်ဝေးသည့်အပြင် ပုဂ္ဂလညတ် ပါဠိတော် ၁၅၇-၌ ထိုဝဏ္ဏာရဟာသ စသော နှစ်ပုဒ်မပါသော ဝါကျများလည်း ရှိသေး၏၊ ထို့ကြောင့် ဘူတံ တစ္ဆံတို့ကို ကြိယာဝိသေသန အနက် မပြန်ဆိုတော့ပါ။

အဘိက္ကန္တ တရော စ=သာလွန်..ကောင်းမွန်လျက် လည်းကောင်၊ ဝါ=မွန်၍ လည်းကောင်း၊ ပဏီတတရော စ=သာလွန် မြင့်မြတ်လျက် လည်းကောင်း၊ ဝါ=မြတ်၍လည်းကောင်း၊ တေ=သင့်အား၊ ဝါ=သင်၏စိတ်၌၊ ခမတိ=နှစ်သက်ပါသနည်း၊ ဝါ=နှစ်သက်မှုကို ဖြစ်စေပါသနည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါ စ=မေးမြန်းတော်မူပြီ)၊ [တိကနိပါတ် စာပိုဒ် ၂၁–သမိဒ္ဓသုတ်လည်းကြည့်] ။ပ။ ဘော ဂေါတမ=အရှင်ဂေါတမ၊ စတုန္နံ=ကုန်သော၊ ဣမေသံ ပုဂ္ဂလာနံ=တို့တွင်၊ ယွာယံ ပုဂ္ဂလော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အဝဏ္ဏာရဟာသ=၏၊ အဝဏ္ဏံ=ကိုလည်း၊ ဘူတံ=ကို၊ တစ္ဆံ=ကို၊ ကာလေန=၌၊ ဘာသိတာ=သည်၊ နေဝ ဟောတိ=မဖြစ်၊ ဝဏ္ဏာရဟာသ=၏၊ ဝဏ္ဏံ စ=ကိုလည်း။ပ။ နော ဟောတိ=မဖြစ်၊ စတုန္နံ=ကုန်သော၊ ဣမေသံ ပုဂ္ဂလာနံ=တို့တွင်၊ အယံ ပုဂ္ဂလော=ဤပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (ကဲ့ရဲ့ထိုက်သူကိုလည်း မကဲ့ရဲ့, ချီးမွမ်းထိုက်သူကိုလည်း မချီးမွမ်းသော ဤပုဂ္ဂိုလ်သည်) အဘိက္ကန္တ တရော စ=လျက်လည်းကောင်း၊ ဝါ=၍လည်းကောင်း၊ ပဏီတတရော စ=လည်းကောင်း၊ မေ=အကျွန်ုပ်အား၊ ဝါ=အကျွန်ုပ်၏စိတ်၌၊ ခမတိ=နှစ်သက်ပါ၏၊ ဝါ=နှစ်သက်မှုကို ဖြစ်စေပါ၏။

တံ=ထိုသို့နှစ်သက်ခြင်းသည်၊ ကိသ ဟေတု=အဘယ်အကြောင်းကြောင့်နည်းဟူမူ၊ ဘော ဂေါတမ=အရှင်ဂေါတမ၊ ဟိ(ယသ္မာ)=အကြင့်ကြောင့်၊ ယဒိဒံ (ယာ အယံ) ဥပေက္ခာ=အကြင် လျစ်လျူရှုခြင်းသည်၊ (အကြင် ချီးမွမ်းမှု, ကဲ့ရဲ့မှု အလျှင်းမပြုဘဲ လျစ်လျူရှုနေခြင်းသည်)အတ္ထိ=ရှိ၏၊ သော ဥပေက္ခာ=ဤလျစ်လျူရှုခြင်းသည်၊ အဘိက္ကန္တာ=အလွန် နှစ်သက်အပ် ကောင်းမြတ်လှပေ၏၊ ဣတိ=ထို့ကြောင့်ပါတည်း၊ (ဣတိ=ဤသို့၊ အဝေါစ=လျှောက်ပြီ) ။ပ။

[အယံ ဣမေသံ စတုန္နံ ပုဂ္ဂလာနံ အဘိက္ကန္တ တရော စ–စသော ဝါကျတို့ကို အနက်ပေးတော့အုံ၊ စာကြောင်း ၅–ကြောင်းလောက် ကျော်၍ ကြည့်လိုက်ပါ]

စတုန္နံ=ကုန်သော၊ ဣမေသံ ပုဂ္ဂလာနံ=တို့တွင်၊ အယံ ပုဂ္ဂလော=ဤပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (ကဲ့ရဲ့ထိုက်သူကိုလည်း ကဲ့ရဲ့၍ ချီးမွမ်းထိုက်သူကိုလည်း ချီးမွမ်းသော ဤပုဂ္ဂိုလ်သည်) အဘိက္ကန္တ တရော စ=သာလွန်၍လည်းကောင်းမွန်၏၊ ပဏီတတရော စ=သာလွန်၍လည်း မြင့်မြတ်၏၊ ကိသ ဟေတု=အဘယ်အကြောင်းကြောင့်၊ တံ=ထိုသို့ သာလွန်၍ ကောင်းမွန် မြင့်မြတ်သည်အဖြစ်သည်၊ (ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ)

ပေါတလိယ=ပေါတလိယ၊ ဟိ(ယသ္မာ)=ကြောင့်၊ တတ္ထ တတ္ထ=ထိုထိုအရာဌာနဌ၌၊ (ထိုထိုချီးမွမ်းရာ, ကဲ့ရဲ့ရာဌာနဌ၌) ယဒိဒံ (ယာ အယံ)

ကာလညုတာ=အကြင် အချိန်အခါကို သိသည်အဖြစ်သည်၊ ဝါ=အကြင် အချိန်အခါကိုသိ၍ ကဲ့ရဲ့ထိုက်သူကို ကဲ့ရဲ့ခြင်း, ချီးမွမ်းထိုက်သူကို ချီးမွမ်းခြင်းသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) ဧသော (ကာလညုတာ)=ဤအချိန်အခါကို သိသည်အဖြစ်သည်၊ ဝါ=ခြင်းသည်၊ အဘိက္ကန္တာ=အလွန် နှစ်သက်အပ် ကောင်းမြတ်လှပေ၏၊ ဝါ=အလွန်နှစ်သက်အပ် ကောင်းမြတ်လှသော ပညာရှိ ထုံးတမ်းစဉ်လာပေတည်း၊ ဣတိ=ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ကာလညုတာသည် အဘိက္ကန္တဖြစ်သည်အဖြစ်ကြောင့်) တံ=ထိုသို့ သာလွန်၍ ကောင်းမွန် မြင့်မြတ်သည်အဲဖြစ်သည်၊ (ထိုသို့ ကဲ့ရဲ့ထိုက်သူကို ကဲ့ရဲ့၍ ချီးမွမ်းထိုက်သူကို ချီးမွမ်းသော ပုဂ္ဂိုလ်ကသာလျှင်/သာလွန်၍ ကောင်းမွန်မြင့်မြတ်သည် အဖြစ်သည်) ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဣတိ (အဝေါစ)

[ထို့နောက် ပေါတလိယက ပြန်၍လျှောက်ထားသော စကားများ၌ "အဘိက္ကန္တာဟောသာ ။ပ။ ကာလညုတာ"ဟူသော ဝါကျ၏ အဆုံးတွင် "ဣတိ (အဝေါစ)" ဟူ၍ အဆုံးမသတ်သေးဘဲ "အဘိက္ကန္တံ ဘောဂေါတမ" စသည်ကို ဆက်၍ အနက်ဆိုရမည်]

ဘော ဂေါတမ=အရှင်ဂေါတမ၊ အဘိက္ကန္တံ=အလွန် လိုလားနှစ်သက်အပ်ပါပေ၏၊ ဝါ=အလွန်ကောင်းပါပေ၏၊ ဘော ဂေါတမ=မ၊ အဘိက္ကန္တံ=၏၊ ဝါ=၏၊ [ဒုကနိပါတ် စာပိုဒ် (၁၆)သုတ်လည်းကြည့်] ဘော ဂေါတမ=မ၊ နိက္ကုဇ္ဇိတံ=(တစုံတယောက်က) မှောက်ချထားအပ်သော အိုးခွက်ကို၊ ဝါ=(အလိုအလျောက်) မှောက်လျက် တည်နေသော အိုးခွက်ကို၊ ဥက္ကုဇ္ဇေယျ သေယျထာပိ ဝါ=လှန်ပြရာသကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ပဋိစ္ဆန္နံ=မြက်သစ်ရွက် စသည်တို့ဖြင့် ဖုံးအုပ်ထားအပ်သော အရာဝတ္ထုကို၊ ဝိဝရေယျ သေယျထာပိ ဝါ=ဖွင့်ဖော်ပြရာသကဲ့သို့လည်းကောင်း။

မူဠှဿ=အရပ်မျက်နှာတို့၌ တွေဝေနေသူအား၊ ဝါ=မျက်စိလည် လမ်းမှားနေသောသူအား၊ မဂ္ဂံ=လမ်းမှန်ကို၊ အာစိက္ခေယျ သေယျထာပိ ဝါ=ပြောပြရာသကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ စက္ခုမန္တော=မျက်စိရှိသောသူတို့သည်၊ ရူပါနိ=အရောင်အဆင်းတို့ကို၊ ဝါ=မြင်စရာဟူသမျှတို့ကို၊ ဒက္ခန္တိ=မြင်ကြ ရကုန်လိမ့်မည်၊ ဣတိ=ဤသို့ကြံစည်၍၊ အန္ဓကာရေ=အမှိုက်မှောင်၌၊ (တောကြီး မြို့ကြီးအုပ်, လဆုတ်ဆယ်လေး, တိမ်မြှားဖုံးကာ, သန်းခေါင်ခါဟု, လေးဖြာ စုံခိုက်, အမှိုက်တိုက်၌) တေလပဒီပေါ=ဆီမီးတန်ဆောင် အလင်းရောင်ကို၊ ဓာရေယျ သေယျထာပိ ဝါ=ညှိထွန်းဆောင်ပြရာသကဲ့သို့လည်း ကောင်း။

ဧवमेव=ဤအတူပင်၊ ဘောတာ ဂေါတမေန=အရှင်ဂေါတမသည်၊ အနेကပရိယာယေန=များစွာသော နည်းပရိယာယ်ဖြင့်၊ ဓမ္မော=တရားတော်

ကို၊ ပကာသိတော=ထင်ရှားပြတော်မူအပ်ပါပြီ၊ ဧသောဟံ (ဧသော အဟံ)= ထိုအကျွန်ုပ်သည်၊ ဘဝန္တံ ဂေါတမံ=အရှင်ဂေါတမကို၊ သရဏံ=ကိုးကွယ် အားထားရာဟူ၍၊ (ကိုးကွယ် လည်းလျောင်း ပုန်းအောင်း မှီခိုရာဟူ၍၊) [သရဏံ=အပါယ်လေးဖြာ၊ အိုနာသေရေး၊ ပူဆွေးနေ့ညူ၊ ငိုကြွေးရသည့်၊ ဒုက္ခအဖန်ဖန်၊ ဘေးရန်ပယ်ဖျောက်၊ ချမ်းသာရောက်အောင်၊ စောင့်ရှောက် ကယ်တင်၊. အစဉ်အားထား၊ ကိုးစားမှီခိုရာဟူ၍] ဂစ္ဆာမိ= (ယုံကြည် လေးမြတ်) ဆည်းကပ်ပါ၏၊ ဝါ=သဘောပေါက်သိမြင်ပါ၏၊ ဓမ္မဉ္စ= ဆယ်ပါး သော တရားတော်ကိုလည်းကောင်း၊ ဘိက္ခုသံဃဉ္စ=ရှစ်ပါးသော အရိယာ ရဟန်းတော် အပေါင်းကို လည်းကောင်း၊ (သရဏံ=၍၊ ဂစ္ဆာမိ=၏၊ ဝါ=၏)

အဇ္ဇတံ=ယနေ့ကို၊ ဝါ=ယနေ့ဦးဖြစ်သော ကြည်ညိုမှုစသည်ကို၊ အဂ္ဂေ= အဦးအစကို၊ (ကတ္တာ=ပြု၍) [အဇ္ဇတဂ္ဂေ=အဇ္ဇတံ+အဂ္ဂေ-ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ "အဇ္ဇတဂ္ဂေ=ယနေ့ကိုအစပြု၍"ဟူလည်း အလွယ်အနက်ဆိုနိုင်၏] ပါဏုပေတံ=အသက်တို့ဖြင့် ဆည်းကပ်လျက်၊ ဝါ=အသက်ထက်ဆုံး ဆည်းကပ် လျက်၊ သရဏံ=၍၊ ဂတံ=သဘောပေါက်သိမြင်သော၊ ဥပါသကံ=သီတင်း သည် ဒါယကာဟူ၍၊ မံ=အကျွန်ုပ်ကို၊ ဘဝံ ဂေါတမော=အရှင်ဂေါတမ သည်၊ ဓာရေတု=အသိအမှတ်ပြုတော်မူပါ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=လျှောက် ပြီ) ဒသမံ။

ပဋမော=ငါးခုမြောက်သော၊ အသုရဝဂ္ဂေါ=အသုရဝဂ်တည်း ။၆။ ဒုတိယော=နှစ်ခုမြောက်သော၊ ပဏ္ဏာသကော=သုတ်(၅၀) အပေါင်းအစု သည်၊ သမတ္တော=ပြီးပြီ။

၃–တတိယ ပဏ္ဏာသက

(၁၁) ၁–ဝလာဟကဝဂ်

၁–ပဌမ ဝလာဟကသုတ်

၁၀၁။ (ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား၊ ဣဒံ=ဤပဌမဝလာဟက သုတ်ကို၊) ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝါ=ဤ ယခု လျှောက်ထားမည့်အတိုင်း၊ မေ=တပည့်တော်သည်၊ သုတံ=(မြတ်စွာဘုရားအထံတော်မှ) နာယူမှတ်သားထားအပ်ပါပြီ၊ (ကတံ=အဘာယ်သို့၊ သုတံ=နာယူမှတ်သားထားအပ်သနည်းဟူမူ) ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ဝလာဟကာ=မိုးတိမ်တို့သည်၊ ဣမေ စတ္တာရော=ဤလေးမျိုးတို့တည်း၊ စတ္တာရော=လေးမျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမေ=အဘာယ်တို့နည်းဟူမူ၊ ဂဇ္ဇိတာ=ထစ်ချုန်းရုံသာ ထစ်ချုန်းလျက်၊ ဝါ=ထစ်ချုန်းရုံသာ ထစ်ချုန်း၍၊ နော ဝဿိတာ=မရွာသော၊ (ဝလာဟကော=မိုးတိမ် လည်းကောင်း) ဝဿိတာ=ရွာရုံသာ ရွာလျက်၊ ဝါ=၍၊ နော ဂဇ္ဇိတာ=မထစ်ချုန်းသော၊ (ဝလာဟကော=မိုးတိမ်လည်းကောင်း) နေဝ ဂဇ္ဇိတာ=မထစ်ချုန်းလည်း မထစ်ချုန်းသော၊ နော ဝဿိတာ=မရွာလည်း မရွာသွန်းသော၊ (ဝလာဟကော=လည်းကောင်း) ဂဇ္ဇိတာ စ=ထစ်ချုန်းလည်း ထစ်ချုန်းသော၊ ဝဿိတာ စ=ရွာလည်း ရွာသွန်းသော၊ (ဝလာဟကော=လည်းကောင်းတည်း) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝလာဟကာ=တို့သည်၊ ဣမေ စတ္တာရော=တို့တည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်၊ လောကသ္မိံ=သတ္တလောကဌ၊ စတ္တာရော=လေးယောက်ကုန်သော၊ ဝလာဟကူပမာ=မိုးတိမ်ဟူသော ဥပမာရှိကုန်သော၊ ဝါ=မိုးတိမ်ဖြင့် ဥပမာနှိုင်းခိုင်းအပ်ကုန်သော၊ ပုဂ္ဂလာ=ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ဝါ=တို့ကို၊ သန္ဓော=ထင်ရှားရှိကုန်၏၊ သံဝိဇ္ဇမာနာ=ရအပ်ကုန်၏၊ ဝါ=တွေ့မြင်အပ်ကုန်၏၊ စတ္တာရော=လေးယောက်တို့ဟူသည်၊ ကတမေ=အဘာယ်တို့နည်းဟူမူ။

ဂဇ္ဇိတာ=ထစ်ချုန်းရုံသာ ထစ်ချုန်းတတ်၍၊ နော ဝဿိတာ=မရွာတတ်သော၊ (ပုဂ္ဂလော=မိုးတိမ်နှင့်တူသော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း) ဝဿိတာ=ရွာရုံသာ ရွာ၍၊ နော ဂဇ္ဇိတာ=မထစ်ချုန်.သော၊ (ပုဂ္ဂလော=မိုးတိမ်နှင့်တူသော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း) နေဝ ဂဇ္ဇိတာ=မထစ်ချုန်းလည်း မထစ်ချုန်းသော၊ နော ဝဿိတာ=မရွာလည်း မရွာသော၊ (ပုဂ္ဂလော=မိုးတိမ်နှင့်တူသော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း) ဂဇ္ဇိတာ စ=သော၊ ဝဿိတာ စ=သော၊ (ပုဂ္ဂလော=မိုးတိမ်နှင့်တူသော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်းတည်း)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=အဘာယ်နည်း အဘာယ်ပုံအားဖြင့်၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဂဒ္ဓိတာ=ထစ်ချုန်းရုံသာ ထစ်ချုန်း၍၊ နော ဝဿိတာ=မရွာသည်၊ ဝါ=မရွာသော မိုးတိမ်နှင့်တူသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသတ္တလောကဌ၊ ဧကစ္စော=အချို့သော၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ ဘာသိတာ=ပြောရုံသာ ပြောတတ်၍၊ နော ကတ္တာ=(ပြောသည့်အတိုင်း) မပြုလုပ်တတ်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤနည်း ဤပုံအားဖြင့်၊ (ဤသို့ ပြောရုံသာပြော၍ မပြုလုပ်ခြင်းအားဖြင့်) ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဂဒ္ဓိတာ=ထစ်ချုန်းရုံသာ ထစ်ချုန်းတတ်၍၊ နော ဝဿိတာ=မရွာသည်၊ ဝါ=မရွာသောမိုးတိမ်နှင့်တူသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဂဒ္ဓိတာ=ထစ်ချုန်းရုံသာထစ်ချုန်းတတ်၍၊ နော ဝဿိတာ=မရွာတတ်သော၊ သော ဝလာဟကော သေယျထာပိ=ထိုမိုးတိမ် ကဲ့သို့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (ပြောရုံသာ ပြောတတ်၍ ပြောသည့်အတိုင်း မပြုလုပ်တတ်သော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို) တထူပမံ=ထိုမိုးတိမ် ဥပမာရှိ၏ဟူ၍၊ အဟံ=ငါသည်၊ ဝဒါမိ=ဟောတော်မူ၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=ဖြင့်၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ ဝဿိတာ=ရွာရုံသာ ရွာတတ်၍၊ နော ဂဒ္ဓိတာ=မထစ်ချုန်းတတ်သည်၊ ဝါ=မထစ်ချုန်းတတ်သော မိုးတိမ်နှင့်တူသည်၊ဟောတိ=ဟူမူ ။ပ။ ကတ္တာ=ပြုလုပ်ရုံသာ ပြုလုပ်တတ်၍၊ နော ဘာသိတာ=မပြောဆိုတတ်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝဿိတာ=ရွာရုံသာရွာတတ်၍၊ နော ဂဒ္ဓိတာ=မထစ်ချုန်းတတ်သော၊ သော ဝလာဟကော သေယျထာပိ=ကဲ့သို့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ=(ပြုရုံသာ ပြုလုပ်တတ်၍ မပြောဆိုတတ်သော) ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ တထူပမံ=ထိုမိုးတိမ်ဥပမာရှိ၏ဟူ၍၊ (ရွာရုံသာရွာတတ်၍ မထစ်ချုန်းတတ်သော ထိုမိုးတိမ် ဥပမာရှိ၏ဟူ၍) အဟံ=သည်၊ ဝဒါမိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=ဖြင့်၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ နေဝ ဂဒ္ဓိတာ=မထစ်ချုန်းလည်း မထစ်ချုန်းတတ်သည်၊ ဝါ=မထစ်ချုန်းလည်း မထစ်ချုန်းတတ်သကဲ့သို့ ဖြစ်သည်၊ နော ဝဿိတာ=မရွာလည်း မရွာတတ်သည်၊ ဝါ= မရွာလည်း မရွာတတ်သကဲ့သို့ ဖြစ်သည်၊ ဟောတိ=ဟူမူ ။ပ။ နေဝ ဘာသိတာ=မပြောလည်း မပြောဆိုတတ်သည်၊ နော ကတ္တာ=မပြုလည်း မပြုလုပ်တတ်သည်၊ ဟောတိ=၏။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ နေဝ ဂဒ္ဓိတာ=မထစ်ချုန်းလည်း မထစ်ချုန်းတတ်သော၊ နော ဝဿိတာ=မရွာလည်း မရွာ တတ်သော၊ သော ဝလာဟကော သေယျထာပိ=ကဲ့သို့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ=(မပြောလည်း မပြောတတ်, မပြုလည်း မပြုလုပ်တတ်သော) ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=ဖြင့်၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ ဂဒ္ဒိတာ စ=ထစ်ချုန်းလည်း ထစ်ချုန်းတတ်သည်၊ ဝါ=ထစ်ချုန်းလည်း ထစ်ချုန်းတတ်သကဲ့သို့ ဖြစ်သည်၊ ဝဿိတာစ=ရွာလည်းရွာတတ်သည်၊ ဝါ=ရွာလည်းရွာတတ်သကဲ့သို့ ဖြစ်သည်၊ ဟောတိ=မူ၊ ပ။ ဘာသိတာ စ=ပြောလည်း ပြောတတ်သည်၊ ကတ္တာ စ=ပြုလည်းပြုလုပ်တတ်သည်၊ ဟောတိ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဂဒ္ဒိတာစ=ထစ်ချုန်းလည်း ထစ်ချုန်းတတ်သော၊ ဝဿိတာ စ=ရွာလည်း ရွာတတ်သော၊ သော ဝလာဟကော သေယျထာပိ=ကဲ့သို့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ=(ပြောလည်း ပြောတတ်, ပြုလည်း ပြုလုပ်တတ်သော) ဤ ပုဂ္ဂိုလ်ကို ။ပ။ ဝဒါမိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ လောကသ္မိံ=၌၊ စတ္တာရော= ကုန်သော၊ ဣမေ ပုဂ္ဂလာ ။ပ။ သံဝိဇ္ဇမာနာ=ကုန်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ပဌမံ။

၂-ဒုတိယ ဝလာဟကသုတ်

၁၀၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=၌၊ ဧကစ္စော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ ဓမ္မံ=ပရိယတ်တရား၊ တော်ကို၊ ပရိယာပုဏာတိ=သင်ယူ၏၊ ဝါ=သင်အံ့ပို့ချ ဟောပြ၏၊ သုတ္တံ=သုတ်ကိုလည်း၊ ကောင်း၊ ဂေယျံ=ဂေယျကို လည်း၊ ကောင်း၊ ဝေယျာကရဏံ=ဝေယျာကရဏာကိုလည်း၊ ကောင်း၊ ဂါထံ=ဂါထာကို လည်း ကောင်း၊ ဥဒါနံ=ဥဒါန်းကို လည်း၊ ကောင်း၊ ဣတိဝုတ္တကံ=ဣတိဝုတ်ကို လည်း၊ ကောင်း၊ ဇာတကံ=ဇာတ်ကိုလည်း၊ ကောင်း၊ အဗ္ဘုတဓမ္မံ=အဗ္ဘုတဓမ္မကို လည်း၊ ကောင်း၊ ဝေဒလ္လံ=ဝေဒလ္လကိုလည်း၊ ကောင်း၊ (ပရိယာပုဏာတိ=၏)

သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ "ဣဒံ=ဤတရားမှ တပါး၊ သော တောဘူမက ခန္ဓာငါးပါး၊ သည်သာ၊ ဒုက္ခံ=ဒုက္ခသစ္စာတည်း၊" ဣတိ=ဤသို့၊ (ဒုက္ခသစ္စံ= ဒုက္ခသစ္စာအားလုံးကို) ယထာဘူတံ=အဖြစ်မှန် သဘောအတိုင်း၊ နပ္ပဇာနာတိ= ထိုးထွင်း၍ မသိ၊ အယံ=ဤတရားသည်သာ၊ ဒုက္ခ သမုဒယော=ဒုက္ခဖြစ် ကြောင်း သမုဒယသစ္စာတည်း၊ ဣတိ=သို့၊ (တဏှံ=ဒုက္ခကို ဖြစ်စေတတ် သော တဏှာကို) ယထာဘူတံ=အဖြစ်မှန်သဘောအတိုင်း၊ နပ္ပဇာနာတိ= ထိုးထွင်းမသိ၊ အယံ=ဤနိဗ္ဗာန်သည်သာ၊ ဒုက္ခနိရောဓော=ဒုက္ခ၏ ချုပ်ကြောင်း နိရောဓသစ္စာတည်း၊ ဣတိ=ဟု၊ (နိဗ္ဗာနံ=ဒုက္ခနှင့် သမုဒယတို့ မဖြစ်ကြောင်း နိဗ္ဗာန်ကို) ။ပ။ အယံ=ဤမဂ္ဂင်ရှစ်ဖါးသည်သာ၊ ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနီ=ဒုက္ခ၏ ချုပ်ကြောင်း နိဗ္ဗာန်သို့ သွားကြောင်းဖြစ်သော၊ ပဋိပဒါ=အကျင့်ဖြစ်သော မဂ္ဂသစ္စာ တည်း၊ ဣတိ=သို့၊ (အရိယမဂ္ဂံ=နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း အရိယမဂ်ကို) ယထာဘူတံ=တိုင်း၊ နပ္ပဇာနာတိ=မသိ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့ဤပုံအားဖြင့်၊ (ဤသို့ သုတ္တဂေယျ အစ ရှိသော ပရိယတ္တိတရားကိုသာ သင်အံ့ပို့ချ၍ သစ္စာလေးပါး တရားကို

မသိခြင်းအားဖြင့်) ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဂဒ္ဓိတာ=ထစ်ချုန်းရုံသာ ထစ်ချုန်း၍၊ နော ဝသိတာ=မရှာသည်၊ ဝါ=မရှာသော မိုးတိမ်နှင့်တူသည်၊ ဟောတိ=၏ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (ပရိယတ္တိတရားကိုသာ သင်အံပို့ချ၍ သစ္စာလေးပါးကို မသိသော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို) တထူပမံ=ထိုမိုးတိမ်ဥပမာရှိ၏ဟူ၍၊ (ထစ်ချုန်းရုံသာ ထစ်ချုန်း၍ မရှာသော ထိုမိုးတိမ်ဥပမာရှိ၏ဟူ၍) အဟံ=သည်၊ ဝဒါမိ=၏ ။ပ။

ဓမ္မံ=ပရိယတ္တိတရားကို၊ နေ ပရိယာပုဏာတိ=မသင်အံ မပို့ချ မဟောပြ၊ သုတ္တံ=ကိုလည်းကောင်း။ပ။ ဝေဒလ္လံ=ကိုလည်းကောင်း၊ (နေ ပရိယာပုဏာတိ) သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် ။ပ။ ပဇာနာတိ= ထိုးထွင်း၍ သိ၏၊ (သဘောလက္ခဏာကို မတွေ့မဝေ ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းဖြင့်သိ၏) ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဖြင့်၊ (ဤသို့ ပရိယတ္တိတရားတော်ကို သင်အံပို့ချ ဟောပြမှု မပြုမူ၍ သစ္စာလေးပါးတရားကိုသာ ထိုးထွင်းသိခြင်းအားဖြင့်) ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ=ကို၊ (ပရိယတ္တိတရားကို သင်အံပို့ချမှု မပြုမူ၍ သစ္စာလေးပါးတရားကို သိသော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို) တထူပမံ=၍၊ (ရွာရုံသာရွာ၍ မထစ်ချုန်းသော ထိုမိုးတိမ်ဥပမာရှိ၏ဟူ၍) ။ပ။

ပုဂ္ဂလော=သည်၊ ဓမ္မံ=ကို၊ နေဝ ပရိယာပုဏာတိ=မသင်အံ မပို့ချ၊ သုတ္တံ=သုတ်ကိုလည်းကောင်း ။ပ။ ဝေဒလ္လံ=ကိုလည်းကောင်း၊ (နေဝ ပရိယာပုဏာတိ) ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ=ကို။ (ပရိယတ္တိ တရားကိုလည်း သင်အံပို့ချမှုမပြု, သစ္စာလေးပါးကိုလည်း မသိသော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို) တထူပမံ=ဟူ၍၊ (မထစ်ချုန်းလည်း မထစ်ချုန်း, မရှာလည်း မရှာသော ထိုမိုးတိမ်ဥပမာရှိ၏ဟူ၍) အဟံ=သည်၊ ဝဒါမိ=၏။ ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (ပရိယတ္တိ တရားကိုလည်း သင်အံပို့ချ၍ သစ္စာလေးပါးကိုလည်း သိသော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို) တထူပမံ=ဟူ၍၊ (ထစ်ချုန်းလည်း ထစ်ချုန်း၍ ရှာလည်း ရှာသွန်းသော ထိုမိုးတိမ်ဥပမာရှိ၏ ဟူ၍) အဟံ=သည်၊ ဝဒါမိ=၏။ ပ။ သံဝိဇ္ဇမာနာ=ကုန်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ= မိန့်တော်မူပြီ) ဒုတိယံ။

၃-ကုမ္ဘသုတ်

၁၀၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကုမ္ဘော=ရေအိုးတို့သည်၊ ဣမေ စတ္တာရော=ဤလေးမျိုးတို့တည်း ။ပ။ တုစ္ဆော=အတွင်းခ၌ အချည်းနှီးသည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ပိဟိတော=ဖုံးပိတ်ထားအပ်သော၊ (ကုမ္ဘော=ရေအိုးလည်းကောင်း) ပူရော=အတွင်းခ၌ ရေဖြင့်ပြည့်နေသည်၊ (ဟုတ္တာ=၍) ဝိဝဋော=ဖွင့်လှစ်ထားအပ်သော (ကုမ္ဘော=လည်းကောင်း) တုစ္ဆော=သည်၊ (ဟုတ္တာ) ဝိဝဋော=သော၊

(ကုမ္ဘော=လည်းကောင်း) ပူရော=သည်၊ (ဟုတ္တာ) ပိဟိတော= သော၊ (ကုမ္ဘော=ရေအိုးလည်းကောင်းတည်း) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကုမ္ဘာ=ရေအိုး တို့သည်၊ ဣမေ စတ္တာရော=တည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်၊ လောကသ္မိံ=သတ္တလောကဌ်၊ ကုမ္ဘူပမာ=ရေအိုးဥပမာရှိကုန်သော၊ ဝါ=ရေအိုးဖြင့် ဥပမာနှိုင်းခိုင်းအပ်ကုန်သော၊ စတ္တာရော=လေးဦးကုန်သော၊ ပုဂ္ဂလာ=ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ဝါ=တို့ကို၊ သန္ဓေါ=ကုန်၏၊ သံဝိဇ္ဇမာနာ=ကုန်၏။။ပ။ တုဏ္ဍော=အတွင်းဌ် အချည်းနှီးသည်၊ (ဟုတ္တာ=၍) ပိဟိတော=ဖုံးပိတ်ထားအပ်သော၊ (ပုဂ္ဂလော=ရေအိုးနှင့်တူသော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း) ပူရော=အတွင်းဌ်ပြည့်နေသည်၊ (ဟုတ္တာ) ဝိဝဋော=ဖွင့်လှစ်ထားအပ်သော၊ (ပုဂ္ဂလော=ရေအိုးနှင့်တူသော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း) ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=အဘယ်သို့ အဘယ်ပုံအားဖြင့်၊ ပုဂ္ဂလော= ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ တုဏ္ဍော=သည်၊ (ဟုတ္တာ) ပိဟိတော=ဖုံးပိတ်ထားအပ်သည်၊ ဝါ=ဖုံးပိတ်ထားအပ်သော အိုးနှင့်တူသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤလောကဌ်၊ ဧကစ္စဿ=အချို့သော၊ ပုဂ္ဂလဿ= ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ အဘိက္ကန္တံ=ရှေ့သို့ သွားခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ ပဋိက္ကန္တံ= နောက်သို့ပြန်လှည့်လာခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ အာလောကိတံ=ရှေ့ရှုတူရှု ကြည့်ခြင်းသည် လည်းကောင်း၊ (မိမိ၏ ရှေ့တည့်တည့် ကြည့်ခြင်းသည် လည်းကောင်း၊) ဝိလောကိတံ=စောင်းငဲ့၍ကြည့်ခြင်းသည် လည်းကောင်း၊ (မိမိ၏ ဝဲယာဘက်တို့ကို စောင်းငဲ့၍ ကြည့်ခြင်းသည် လည်းကောင်း) သမိဉ္ဇိတံ=လက်ခြေစသည်တို့ကို ကွေးခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ ပသာရိတံ= လက်ခြေစသည်တို့ကို ဆန့်တန်းခြင်းသည် လည်းကောင်း၊ သဃာဋိပတ္တစီဝရ ဓာရဏံ=နှစ်ထပ်သင်္ကန်းကြီးနှင့် သပိတ်သင်္ကန်းတို့ကို ကိုင်ဆောင်ဝတ်ရုံ ခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ ပါသာဒိကံ=ကြည်ညိုမှုကို ဖြစ်စေနိုင်သည်၊ ဝါ= ကြည်ညိုဖွယ်ကောင်းသည်၊ ဟောတိ=၏၊ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့ဤပုံအားဖြင့်၊ (ဤသို့ပါသာဒိက အဘိက္ကန္တ စသည်သာရှိ၍ သစ္စာလေးပါးတရားကို ထိုးထွင်းမသိခြင်း အားဖြင့်) ပုဂ္ဂလော= ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ တုဏ္ဍော=သည်၊ (ဟုတ္တာ) ပိဟိတော=ဖုံးပိတ်ထားအပ်သည်၊ ဝါ=ဖုံးပိတ်ထားအပ်သော အိုးနှင့်တူသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တုဏ္ဍော=သည်၊ (ဟုတ္တာ) ပိဟိတော=ဖုံးပိတ်ထားအပ်သော၊ သော ကုမ္ဘော သေယျထာပိ=ထိုရေအိုးကဲ့သို့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (အပြင်အပဌ် ပါသာဒိက အဘိက္ကန္တ စသည် ရှိ၍ အတွင်းဌ်မှ သစ္စာလေးပါး

ကို သိသော အသိဉာဏ် အနှစ်သာရ မရှိသော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို) တထုပမံ= ထိုရေအိုးဥပမာ ရှိ၏ဟူ၍၊ (အတွင်း၌ ရေနှင့်ကင်းကွာ အချည်းနှီးသာဖြစ်၍ ဖုံးပိတ်ထားအပ်သော ထိုရေအိုးဥပမာ ရှိ၏ဟူ၍) အဟံ=သည်၊ ဝဒါမိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=ဖြင့်၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ ပူရော=အတွင်း၌ ပြည့်နေသည်၊ (ဟုတွာ=၍) ဝိဝဋော=ဖွင့်လှစ်ထားအပ်သည်၊ ဝါ=ဖွင့်လှစ်ထားအပ်သော ရေအိုးနှင့်တူသည်၊ ဟောတိ=ဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=၌၊ ဧကစ္စဿ=အချို့သော၊ ပုဂ္ဂလဿ=၏၊ အဘိက္ကန္တံ=သည်လည်းကောင်း။ပ။ သဟ်ဘဋိ ပတ္တစီဝရဓာရဏံ=လည်းကောင်း၊ ပါသာဒိကံ=သည်၊ နု ဟောတိ= မဖြစ်။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဖြင့်၊ (ဤသို့ ပါသာဒိက အဘိက္ကန္တ စသည် မရှိမူ၍ သစ္စာလေးပါးကို သိမြင်ခြင်းအားဖြင့်) ပုဂ္ဂလော=သည်၊ ပူရော= အတွင်း၌ ပြည့်နေသည်၊ (ဟုတွာ=၍) ဝိဝဋော=ဖွင့်လှစ်ထားအပ်သည်၊ ဝါ= ဖွင့်လှစ်ထားအပ်သော ရေအိုးနှင့် တူသည်၊ ဟောတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပူရော=ရေဖြင့်ပြည့်သည်၊ (ဟုတွာ) ဝိဝဋော=ဖွင့် လှစ်ထားအပ်သော၊ သော ကုမ္ဘော သေယျထာပိ=သို့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ=ကို၊ (အပြင်အပ၌ ပါသာဒိက အဘိက္ကန္တ စသည် မရှိသော်လည်း အတွင်း၌ သစ္စာလေးပါးကို သိသော အသိဉာဏ် အနှစ်သာရရှိသော ဤ ပုဂ္ဂိုလ်ကို) တထုပမံ= ထိုရေအိုးဥပမာ ရှိ၏ဟူ၍၊ (အတွင်း၌ ရေပြည့်၍ ဖွင့်လှစ်ထားအပ်သော ထို ရေအိုး ဥပမာ ရှိ၏ဟူ၍) အဟံ=ငါသည်၊ ဝဒါမိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=ဖြင့်၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ တုစ္ဆော= အတွင်း၌ အချည်းနှီးသည်၊ (ဟုတွာ) ဝိဝဋော=ဖွင့်လှစ်ထားအပ်သည်၊ ဝါ= ဖွင့်လှစ်ထားအပ်သော ရေအိုးနှင့်တူသည်၊ ဟောတိ=ဟူမူ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ= တို့၊ ဧဝံ=ဖြင့် (ဤသို့ ပါသာဒိက အဘိက္ကန္တ စသည်တို့နှင့်လည်း မပြည့်စုံ မူ၍ သစ္စာလေးပါးကိုလည်း မသိခြင်းအားဖြင့်) ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ=ကို၊ (အပြင်အပ၌ ပါသာဒိကအဘိက္ကန္တ စသည်တို့နှင့်လည်း မပြည့် စုံ, သစ္စာလေးပါးကိုလည်း ထိုးထွင်း မသိသော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို) တထုပမံ= (အတွင်း၌ ရေမရှိ အချည်းနှီးဖြစ်၍ ဖွင့်လှစ်ထားအပ်သော) ထို ရေအိုးဥပမာ ရှိ၏ဟူ၍၊ အဟံ=သည်၊ ဝဒါမိ=၏။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဖြင့်၊ (ဤသို့ ပါသာဒိက အဘိက္ကန္တ စသည် တို့နှင့်လည်း ပြည့်စုံ၍ သစ္စာ လေးပါးကိုလည်း ထိုးထွင်း သိခြင်းအားဖြင့်) ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ပူရော=အတွင်း၌ ပြည့်သည်၊ (ဟုတွာ) ဝိဟိတော= ဖုံးပိတ်ထားအပ်သည်၊ ဝါ=ဖုံးပိတ်ထားအပ်သော ရေအိုးနှင့် တူသည်။ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပူရော=ရေပြည့်သည်၊ (ဟုတွာ) ဝိဟိတော= ဖုံးပိတ်ထားအပ်သော၊ သော

ကုမ္ဘော သေယျထာပိ=ထိုရေအိုးကဲ့သို့၊ ဘိက္ခဝေ= တို့၊ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (အပြင်အပ၌ ပါသာဒိက အဘိက္ကန္တ စသည်နှင့်လည်း ပြည့်စုံ၍ သစ္စာလေးပါးကိုလည်း ထိုးထွင်းသိသော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို) တထူပမံ=(အတွင်း၌ ရေဖြင့် ပြည့်၍ ဖုံးပိတ်ထားအပ်သော) ထိုရေအိုး ဥပမာရှိ၏ ဟူ၍၊ အဟံ ဝဒါမိ။ပ။ တတိယံ။

၄–ဥဒကရဟဒသုတ်

၁၀၄။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဥဒကရဟဒါ=ရေအိုင်တို့သည်၊ ဣမေ စတ္တာရော=ဤလေးမျိုးတို့တည်း။ပ။ ဥတ္တာနော=တိမ်လျက်၊ ဂမ्भီရောဘာသော= နက်ယောင် ထင်ရသော၊ (ဥဒကရဟဒေါ=ရေအိုင်လည်းကောင်း) [ဂမ्भီရော၀ ဟုတ္တာ အ၀ဘာသတိ ခါယတိ ဥပဋ္ဌာတိတိ ဂမ्भီရောဘာသော=နက်သည် သာဖြစ်၍ ထင်ပေါ်လာသော ရေအိုင်] ဂမ्भီရော=နက်လျက်၊ ဥတ္တာနော ဘာသော=တိမ်ယောင် ထင်ရသော၊ (ဥဒကရဟဒေါ=ရေအိုင်လည်းကောင်း) ဥတ္တာနော=တိမ်လျက်၊ ဥတ္တာနောဘာသော=သော၊ ဥဒကရဟဒေါ=လည်း ကောင်း၊ ဂမ्भီရော=နက်လျက်၊ ဂမ्भီရောဘာသော=သော၊ (ဥဒကရဟဒေါ= လည်းကောင်းတည်း) ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧ၀မေ၀=ပင်၊ လောကသ္မိံ=၌၊ စတ္တာရော=ကုန်သော၊ ဥဒကရဟဒူပမာ=ရေအိုင် ဥပမာရှိကုန်သော၊ ပုဂ္ဂလာ ။ပ။ ဥတ္တာနော=တိမ်လျက်၊ ဂမ्भီရောဘာသော=သော၊ (ပုဂ္ဂလာ=ရေအိုင်နှင့် တူသော ပုဂ္ဂိုလ် လည်းကောင်း) ဂမ्भီရော=နက်လျက်၊ ဥတ္တာနောဘာသော=သော၊ (ပုဂ္ဂလာ= ရေအိုင်နှင့်တူသော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း) ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=ဖြင့်၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဥတ္တာနော= တိမ်လျက်၊ ဂမ्भီရောဘာသော=နက်ယောင်ထင်ရသည်၊ ၀ါ=နက်ယောင် ထင်ရသော ရေအိုင်နှင့်တူသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ။ပ။ ဘိက္ခဝေ= တို့၊ ဧ၀ံ=ဤသို့ ဤပုံအားဖြင့်၊ (ဤသို့ ပါသာဒိက အဘိက္ကန္တ စသည်နှင့် သာ ပြည့်စုံ၍ သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်း မသိခြင်းအားဖြင့်) ပုဂ္ဂလော= ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဥတ္တာနော=တိမ်လျက်၊ ဂမ्भီရောဘာသော=နက်ယောင်ထင်ရသည်၊ ၀ါ=နက်ယောင်ထင်ရသော ရေအိုင်နှင့်တူသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဥတ္တာနော=တိမ်လျက်၊ ဂမ्भီရောဘာသော=နက်ယောင်ထင်ရသော၊ သော ဥဒကရဟဒေါ သေယျထာပိ=ထိုရေအိုင်ကဲ့သို့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (ပါသာဒိက အဘိက္ကန္တ စသည်နှင့်သာပြည့်စုံ၍ သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်းမသိသော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို) တထူပမံ=(တိမ်လျက် နက်ယောင်ထင်ရသော) ထိုရေအိုင် ဥပမာရှိ၏ဟူ၍၊ အဟံ ဝဒါမိ။ပ။

ဒုတိယပုဂ္ဂိုလ်၌–ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧ၀ံ=ဖြင့်၊ (ဤသို့ ပါသာဒိက အဘိက္ကန္တ စသည်တို့နှင့် (အထူးတလည်) မပြည့်စုံမူ၍ သစ္စာလေးပါးကို

ထိုးထွင်းသိခြင်းအားဖြင့်)။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ=ကို၊ (ပါသာဒိက အဘိဏှန္တ စသည်တို့နှင့် အထူးတလည် မပြည့်စုံသော်လည်း သစ္စာလေးပါး ကို ထိုးထွင်းသိသော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို) တထူပမံ=(နက်လျက် တိမ်ယောင် ထင်ရသော) ထိုရေအိုင် ဥပမာရှိ၏ဟူ၍၊ အဟံ ဝဒါမိ။ပ။

တတိယပုဂ္ဂိုလ်၌–ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝေ=ဖြင့်၊ (ဤသို့ပါသာဒိက အဘိဏှန္တ စသည်တို့နှင့် မပြည့်စုံခြင်း, သစ္စာလေးပါးကိုလည်း ထိုးထွင်း မသိခြင်း အားဖြင့်)။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ=ကို၊ (ပါသာဒိက အဘိဏှန္တ စသည်တို့နှင့်လည်း မပြည့်စုံ, သစ္စာလေးပါးကိုလည်း ထိုးထွင်း မသိသော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို) တထူပမံ =(တိမ်လျက် တိမ်ယောင် ထင်ရသော) ထိုရေအိုင် ဥပမာ ရှိ၏ဟူ၍၊ အဟံ ဝဒါမိ။ပ။ [ဤနည်းကိုမှီ၍ စတုတ္ထပုဂ္ဂိုလ်အတွက်လည်း အကျယ်ဖွင့် အနက်ဆိုပါ]

၅–အမ္ဗသုတ်

၁၀၅။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အမ္ဗာနိ=သရက်သီးတို့သည်၊ ဣမာနိ စတ္တာရိ= ဤလေးမျိုးတို့တည်း၊ စတ္တာရိ=လေးမျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမာနိ=အဘယ် တို့နည်းဟူမူ၊ အာမံ=အတွင်း၌ စိမ်းသည်၊ ဝါ=မမှည့်သေးသည်၊ (ဟုတ္တာ= ဖြစ်၍) ပက္ကဝဏ္ဏီ[1]=အပြင်၌ မှည့်သော သရက်သီး၏ အရောင်အဆင်းနှင့် တူသော အရောင်အဆင်းရှိသော၊ ဝါ=အသီးမှည့် အရောင်အဆင်းရှိသော၊ (အမ္ဗံ=သရက်သီးလည်းကောင်း) ပက္ကံ=အတွင်း၌ မှည့်သည်၊ (ဟုတ္တာ) အာမဝဏ္ဏီ=အပြင်၌ စိမ်းသော သရက်သီး၏ အရောင်အဆင်းနှင့်တူသော အရောင်အဆင်းရှိသော၊ ဝါ=အသီးစိမ်း အရောင်အဆင်းရှိသော၊ (အမ္ဗံ= သရက်သီးလည်းကောင်း) အာမံ=အတွင်း၌ စိမ်းသည်၊ (ဟုတ္တာ) အာမ ဝဏ္ဏီ=သော၊ ဝါ=သော၊ (အမ္ဗံ=လည်းကောင်း) ပက္ကံ=သည်၊ (ဟုတ္တာ) ပက္ကဝဏ္ဏီ=သော၊ ဝါ=သော၊ (အမ္ဗံ=သရက်သီးလည်းကောင်းတည်း)။ပ။

အမ္ဗူပမာ=သရက်သီး ဥပမာ ရှိကုန်သော၊ ပုဂ္ဂလာ ။ပ။ အာမော= အတွင်း၌ စိမ်းသည်၊ ဝါ=အတွင်း၌စိမ်းသော ပုထုဇဉ် ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (ဟုတ္တာ) ပက္ကဝဏ္ဏီ=အပြင်၌ အသီးမှည့် အရောင်အဆင်းရှိသော၊ ဝါ=မှည့်

၁။ **ပက္ကဝဏ္ဏီ(ဏ္ဏိ)၌ ဣဤ**။ ။ပက္ကသ ပက္ကအမ္ဗသ ဝဏ္ဏော ပက္ကဝဏ္ဏော၊ ပက္ကဝဏ္ဏော ဝိယ ဝဏ္ဏောတိ ပက္ကဝဏ္ဏော၊ သော အသ အတ္ထီတိ ပက္ကဝဏ္ဏီ။ နဂိုမူလက အသတ္ထိ ဤပစ္စည်းသက်ခဲ့သော်လည်း သိဝိဘတ်ဖြင့် ရုပ်ပြီးသောအခါ အမ္ဗသဒ္ဒါ၏ နပုလ္လိင်သို့လိုက်၍ "သုခကာရီ ဒါနံ"၌ကဲ့သို့ "ပက္ကဝဏ္ဏီ"ဟု ဣရသရုပ်ရှိရ၏၊ ထို့နောက်တဖန် အာမော ပက္ကဝဏ္ဏီ စသည်၌ကား ပုဂ္ဂလသဒ္ဒါ၏ ပုလ္လိင်သို့ လိုက်၍ "သုခကာရီ ပုဂ္ဂလော"၌ကဲ့သို့ ဤဒီဃဖြင့် ပါ၌ရှိရ၏။

ရင့်သော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်၏ အရောင်အဆင်းနှင့်တူသော အရောင်အဆင်း ရှိသော၊ (ပုဂ္ဂလော=သရက်သီးနှင့်တူသော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း) ပဏ္ဏော= အတွင်း၌ မှည့်သည်၊ ဝါ=မှည့်ရင့်သော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (ဟုတ္တာ) အာမဝဏ္ဏီ=အသီးစိမ်း အရောင်အဆင်းရှိသော၊ ဝါ=စိမ်းသော ပုထုဇဉ်၏ အရောင်အဆင်းနှင့် တူသော အရောင်အဆင်းရှိသော၊ (ပုဂ္ဂလော=သရက်သီး နှင့်တူသော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း) အာမော=အတွင်း၌ စိမ်းသည်၊ ဝါ= အတွင်းစိမ်း ပုထုဇဉ်သည်၊ (ဟုတ္တာ) အာမဝဏ္ဏီ= အသီးစိမ်း အရောင် အဆင်းရှိသော၊ ဝါ=အတွင်းစိမ်း ပုထုဇဉ်၏ အရောင်အဆင်း နှင့်တူသော အရောင်အဆင်းရှိသော (ပုဂ္ဂလော=လည်းကောင်း) ပဏ္ဏော=သည်၊ ဝါ=သည်။ (ဟုတ္တာ)ပက္ကဝဏ္ဏီ=အသီးမှည့် အရောင်အဆင်းရှိသော၊ ဝါ=မှည့်ရင့်သော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်၏ အရောင်အဆင်းနှင့်တူသော အရောင်အဆင်းရှိသော၊ (ပုဂ္ဂလော= လည်းကောင်းတည်း)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=အဘယ်နည်း အဘယ်ပုံအားဖြင့်၊ ပုဂ္ဂလော= ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အာမော=အတွင်း၌ စိမ်းသည်၊ ဝါ=အတွင်းစိမ်း ပုထုဇဉ်သည်၊ (ဟုတ္တာ)ပက္ကဝဏ္ဏီ=အသီးမှည့် အရောင်အဆင်းရှိသည်၊ ဝါ=အသီးမှည့် အရောင်အဆင်းရှိသော သရက်သီးနှင့်တူသည်၊ ဝါ=မှည့်ရင့်သော အရိယာ ပုဂ္ဂိုလ်၏ အရောင်အဆင်းနှင့်တူသော အရောင်အဆင်းရှိသည်။ ဟောတိ= ဖြစ်သနည်းဟူမူ ॥ပ॥ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤနည်းဤပုံအားဖြင့်၊ (ဤသို့ အပြင်အပ၌ ပါသာဒိက အဘိက္ကန္တစသော အမှုအရာရှိ၍ အတွင်း၌ သစ္စာ လေးပါးကို ထိုးထွင်းမသိခြင်းအားဖြင့်) ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အာမော=အတွင်း ၌ စိမ်းသည်၊ ဝါ=အတွင်းစိမ်း ပုထုဇဉ်သည် (ဟုတ္တာ) ပက္ကဝဏ္ဏီ=အသီးမှည့် အရောင်အဆင်းရှိသည်၊ ဝါ=အသီးမှည့်အရောင်အဆင်းရှိသော သရက်သီးနှင့် တူသည်၊ ဝါ=မှည့်ရင့်သော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်၏ အရောင်အဆင်းနှင့်တူသော အရောင်အဆင်းရှိသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏ ॥

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အာမံ=အတွင်း၌စိမ်းသည်၊ (ဟုတ္တာ)ပက္ကဝဏ္ဏီ=အပြင်၌ အသီးမှည့် အရောင်အဆင်းရှိသော၊ တံ အမ္ဗံ သေယျထာပိ= ထိုသရက်သီး ကဲ့သို့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (အပြင်၌ ပါသာဒိက အဘိက္ကန္တအစရှိသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့ အမှုအရာ အရောင်အဆင်းနှင့် ပြည့်စုံ၍ အတွင်း၌မူ သစ္စာလေးပါးကို သိမြင်သော ဉာဏ်မရှိသဖြင့် စိမ်းစိုသော ဤပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်ကို) တထူပမံ= (အတွင်း၌စိမ်း၍ အပြင်၌ အသီးမှည့် အရောင်အဆင်းရှိသော) ထို သရက်သီးဥပမာရှိ၏ဟူ၍၊ အဟံ= သည်၊ ဝဒါမိ=၏ ॥

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=ဖြင့်၊ ပုဂ္ဂလော=သည်။ ပဏ္ဏော=အတွင်းခ္ခ မှည့်သည်၊ ဝါ=မှည့်ရင့်သော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (ဟုတ္တာ) အာမဝဏ္ဏီ= အပြင်ခ္ခ အသီးစိမ်း အရောင်အဆင်းရှိသည်၊ ဝါ=အပြင်ခ္ခ အသီးစိမ်းအရောင် အဆင်းရှိသော သရက်သီးနှင့်တူသည်၊ ဝါ=စိမ်းသော ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်၏ အရောင်အဆင်းနှင့်တူသော အရောင်အဆင်းရှိသည်၊ ဟောတိ= နည်းဟူမူ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဖြင့်၊ (ဤသို့ အပြင်ခ္ခ ပါသာဒိက အဘိက္ကန္တ စသော အမှု အရာ အထူးတလည် မရှိသော်လည်း အတွင်းခ္ခ သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်းသိ သော ဉာဏ်ရှိခြင်းအားဖြင့်) ပုဂ္ဂလော= ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ပဏ္ဏော=အတွင်းခ္ခ မှည့်သည်၊ ဝါ=မှည့်ရင့်သော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (ဟုတ္တာ) အာမဝဏ္ဏီ=အပြင်ခ္ခ အသီးစိမ်း အရောင်အဆင်းရှိသည်၊ ဝါ=အပြင်ခ္ခ အသီးစိမ်း အရောင်အဆင်း ရှိသော သရက်သီးနှင့်တူသည်၊ ဝါ=စိမ်းသော ပုထုဇဉ်၏ အရောင်အဆင်းနှင့် တူ သော အရောင်အဆင်းရှိသည်၊ ဟောတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပဏ္ဏံ=အတွင်းခ္ခ မှည့်ရင့်သည်၊ (ဟုတ္တာ)အာမဝဏ္ဏီ= အပြင်ခ္ခ အသီးစိမ်း အရောင်အဆင်းရှိသော၊ တံ အမ္ဗံ သေယျထာပိ=ကဲ့သို့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (အပြင်ခ္ခ ပါသာဒိက အဘိက္ကန္တ အစရှိ သော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့ အမှုအရာ အရောင်အဆင်း (အထူးတလည်)မရှိ သော်လည်း အတွင်းခ္ခ သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်းသိသော ဉာဏ်ရှိသဖြင့် မှည့်ရင့်သော ဤအရိယာပုဂ္ဂိုလ်ကို) တထူပမံ=(အတွင်းခ္ခမှည့်၍ အပြင်ခ္ခ အသီးစိမ်း အရောင်ရှိသော) ထိုသရက်သီး ဥပမာရှိ၏ဟူ၍၊ အဟံ ဝဒါမိ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=ဖြင့်၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ အာမော=အတွင်းခ္ခ စိမ်းသည်၊ ဝါ=အတွင်းစိမ်း ပုထုဇဉ်သည်၊ (ဟုတ္တာ)အာမဝဏ္ဏီ=အပြင်ခ္ခ အသီးစိမ်း အရောင်အဆင်းရှိသည်၊ ဝါ=အပြင်ခ္ခ စိမ်းသော သရက်သီးနှင့် တူသည်၊ ဝါ=စိမ်းသော ပုထုဇဉ်၏ အရောင်နှင့်တူ သော အရောင်အဆင်းရှိ သည်၊ ဟောတိ=ဟူမူ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဖြင့် (ဤသို့အပြင်ခ္ခလည်း ပါသာဒိက အဘိက္ကန္တ စသော အမှုအရာမရှိခြင်း, အတွင်းခ္ခလည်း သစ္စာလေးပါး ကို ထိုးထွင်းသိသောဉာဏ်မရှိခြင်းအားဖြင့်)။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ= ကို၊ (အပြင်ခ္ခလည်း ပါသာဒိက အဘိက္ကန္တ အစရှိသော အမှုအရာ အရောင်အဆင်း မရှိ, အတွင်းခ္ခလည်း သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်းသိသော ဉာဏ်မရှိ၍ အတွင်းပြင်ပ နှစ်ဌာနလုံး စိမ်းသော ဤပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်ကို) တထူပမံ=(အတွင်း စိမ်း, အပြင်စိမ်းဖြစ်သော) ထို သရက်သီးဥပမာရှိ၏ဟူ၍၊ အဟံ ဝဒါမိ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤနည်းဤပုံအားဖြင့်၊ (ဤသို့ အပြင်ခ္ခလည်း ပါသာဒိက အဘိက္ကန္တ အစရှိသော အမှုအရာရှိခြင်း, အတွင်းခ္ခလည်း သစ္စာလေး

ပါ:ကို ထိုးထွင်:သိမြင်သော ဉာဏ်ရှိခြင်:အား:ဖြင့်) ပုဂ္ဂလော=သည်၊ ပဏ္ဍော=အတွင်:၌ မှည့်ရင့်သည်၊ ဝါ=အတွင်:၌ မှည့်ရင့်သော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ပဏ္ဍဝဏ္ဏီ=အပြင်၌ မှည့်ရင့်သော သရက်သီး အရောင်အဆင်:ရှိသည်။ ဝါ=အသီ:မှည့် အရောင်အဆင်:ရှိသော သရက်သီ:နှင့်တူသည်၊ ဝါ=မှည့်ရင့်သော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်၏ အရောင်အဆင်:နှင့်တူသော အရောင်အဆင်:ရှိသည်၊ ဟောတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပဏ္ဏံ=အတွင်:၌ မှည့်ရင့်သည်၊ (ဟုတ္တာ) ပဏ္ဍဝဏ္ဏီ=အပြင်၌ အသီ:မှည့်အရောင်အဆင်:ရှိသော ၊ တံ အမ္ဗံ သေယျထာပိ=ထို သရက်သီ:ကဲ့သို့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (အပြင်၌လည်း ပါသာဒိက အဘိဏ္ဏန္တစသော အမှုအရာ အရောင်အဆင်:ရှိ၍ အတွင်:၌လည်း သစ္စာလေ:ပါ:ကို သိမြင်သော ဉာဏ်ရှိသဖြင့် အတွင်:ပြင်ပ နှစ်ဌာနလုံ:ပင် မှည့်ရင့်သော ဤအရိယာပုဂ္ဂိုလ်ကို) တထူပမံ=(အတွင်:မှည့် အပြည့်မှည့်သော) ထိုသရက်သီ:ဥပမာရှိ၏ဟူ၍၊ အဟံ ဝဒါမိ။ပ။ပဋ္ဌမံ။

ဆဋ္ဌသုတ်မှာ ပါဠိတော်စာအုပ်၌ မတွေ့ရသော်လည်း အဆုံ:ဥဒ္ဒါန်:ဂါထာ၌ "ဒွေ ဟောန္တိ အမ္ဗာနိ"ဟူ၍ အမ္ဗသုတ် နှစ်သုတ်ရှိကြောင်: ပြထား:သည်သာမက အဋ္ဌကထာ၌လည်း "ဆဋ္ဌံ ဥတ္တာနတ္ထမေဝ"ဟု မိန့်ဆိုထား:၏။ ဖြစ်သင့်သော ပါဠိဝါကျကို ဆဋ္ဌသင်္ဂါယနာမှ စာအုပ်အောက်ခြေ၌ "အာမံ ပဏ္ဍောဘာသံ၊ ပဏ္ဏံ အာမောဘာသံ" စသည်ဖြင့် ရှိသင့်ကြောင်: ထင်မြင်ချက် ပြဆိုတော်မူကြ၏။

၇—မူသိကသုတ်

၁၀၇။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မူသိကာ=ကြွက်တို့သည်၊ ဣမာ စတသော=ဤလေ:မျိုးတို့တည်:၊ စတသော= လေ:မျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမာ=အဘယ်တို့နည်:ဟူမူ၊ ဂါဓံ=တွင်:ကို၊ ကတ္တာ=တူ:ရုံသာ တူ:လျက်၊ နော ဝသိတာ=ထိုတွင်:၌ မခိုအောင်:သော၊ (မူသိကာ=ကြွက်လည်:ကောင်:) ဝသိတာ=ခိုအောင်:ရုံသာ ခိုအောင်:လျက်၊ (အခြား:ကြွက်တကောင်က တူ:ထား:ပြီ:သော တွင်:၌သာ ခိုအောင်:လျက်) ဂါဓံ=တွင်:ကို၊ နောကတ္တာ= ကိုယ်တိုင် မတူ:သော၊ (မူသိကာ=ကြွက်လည်:ကောင်:) ဂါဓံ=တွင်:ကို၊ နေဝ ကတ္တာ=ကိုယ်တိုင်လည်: မတူ:သော၊ နော ဝသိတာ= (အခြား:ကြွက်၏တွင်:၌) မအောင်:လည်: မအောင်:သော၊ (မူ သိကာ=လည်:ကောင်:) ဂါဓံ=ကို၊ ကတ္တာ စ=တူ:လည်:တူ:သော၊ ဝသိတာ စ= ခိုအောင်:လည်: ခိုအောင်:သော၊ (မူသိကာ=ကြွက်လည်:ကောင်:တည်:)။ပ။

မူသိကူပမာ=ကြွက်ဟူသော ဥပမာရှိကုန်သော၊ ပုဂ္ဂလာ။ပ။ ဂါဓံ=တွင်:ကို၊ ကတ္တာ=တူ:ရုံသာ တူ:လျက်၊ နော ဝသိတာ=မခိုအောင်:သော၊

(ပုဂ္ဂလော=ကြွက်နှင့်တူသော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း) ဝသိတာ=ခိုအောင်းရုံသာ ခိုအောင်းလျက်၊ ဂါဓံ=တွင်းကို၊ နော ကတ္တာ=မတူးသော၊ (ပုဂ္ဂလော=ကြွက်နှင့်တူသော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း) ဂါဓံ=ကို၊ နေဝ ကတ္တာ=တူးလည်း မတူးသော၊ နော ဝသိတာ=မအောင်းလည်း မအောင်းသော= (ပုဂ္ဂလော=လည်းကောင်း) ဂါဓံ=ကို၊ ကတ္တာ စ=တူးလည်းတူးသော၊ ဝသိတာ စ=အောင်းလည်း အောင်းသော၊ (ပုဂ္ဂလော=လည်းကောင်းတည်း)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=ဖြင့်၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ ဂါဓံ=တွင်းကို၊ ကတ္တာ=တူးရုံသာ တူးလျက်၊ နော ဝသိတာ=မအောင်းသည်၊ ဝါ=မအောင်းသော ကြွက်နှင့်တူသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဖြင့်၊ (ဤသို့ သုတ္တ ဂေယျအစရှိသော ပရိယတ္တိဓမ္မကိုသာ သင်အံပို့ချ၍ သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်း မသိခြင်းအားဖြင့်) ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဂါဓံ=ကို၊ ကတ္တာ=လျက်၊ နော ဝသိတာ=မခိုအောင်းသည်၊ ဝါ=မခိုအောင်းသော ကြွက်နှင့်တူသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သာ မူသိကာ=ထိုကြွက်သည်၊ ဂါဓံ=ကို၊ ကတ္တာ=လျက်၊ နော ဝသိတာ=မခိုအောင်းသည်၊ ဟောတိ သေယျထာပိ=ဖြစ်သကဲ့သို့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (ပရိယတ္တိဓမ္မကိုသာ သင်အံပို့ချ၍ သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်းမသိမြင်သော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို) တထူပမံ=(တွင်းတူးရုံသာတူး၍ မခိုအောင်းသော) ထိုကြွက်ဥပမာရှိ၏ဟူ၍၊ အဟံ ဝဒါမိ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=ဖြင့်၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ ဝသိတာ=အောင်းရုံသာ အောင်းလျက်၊ ဂါဓံ=ကို၊ နော ကတ္တာ=မတူးသည်၊ ဝါ=မတူးသော ကြွက်နှင့်

တူသည်၊ ဟောတိ=ဟူမူ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဖြင့်၊ (ဤသို့ပရိယတ္တိဓမ္မကို သင်အံပို့ချမှု မပြုသော်လည်း သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်းသိမြင်ခြင်းအားဖြင့်) ပုဂ္ဂလော=သည်၊ ဝသိတာ=လျက်၊ ဂါဓံ=ကို၊ နော ကတ္တာ=မတူးသည်၊ ဝါ=မတူးသော ကြွက်နှင့်တူသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သာ မူသိကာ=ထိုကြွက်သည်၊ ဝသိတာ=လျက်၊ ဂါဓံ=ကို၊ နော ကတ္တာ=မတူးသည်၊ ဟောတိ သေယျထာပိ=ဖြစ်သကဲ့သို့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ=ကို၊ (ပရိယတ္တိကျမ်းဂန်ဓမ္မကို သင်အံပို့ချမှု မပြုသော်လည်း သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်းသိသော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို) တထူပမံ=(အောင်းရုံသာ အောင်း၍ တွင်းမတူးသော) ထိုကြွက်ဥပမာရှိ၏ဟူ၍။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=ဖြင့်၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဂါဓံ=တွင်းကို၊ နေဝ ကတ္တာ=တူးလည်း မတူးသည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) နော ဝသိတာ=အောင်းလည်းမအောင်းသည်၊ ဝါ=အောင်းလည်းမအောင်းသော ကြွက်နှင့်

တူသည်၊ ဟောတိ=ဟူမူ။ပ။ ဘိက္ခဝေ= တို့၊ ဧဝံ=ဖြင့် (ဤသို့ ပရိယတ္တိ ကျမ်းဂန်ဓမ္မကိုလည်း သင်အံပို့ချမှုမပြုခြင်း, သစ္စာလေးပါးကိုလည်း ထိုးထွင်းမသိခြင်းအားဖြင့်)။ပ။ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ=ကို၊ (ပရိယတ္တိကျမ်းဂန်ဓမ္မကိုလည်း သင်အံပို့ချမှုမပြု, သစ္စာလေးပါးကိုလည်း ထိုးထွင်းမသိသော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို) တထူ ပမံ= (တွင်းလည်းမတူး, အောင်းလည်း မအောင်းသော) ထိုကြွက်ဥပမာ ရှိ၏ဟူ၍။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=ဖြင့်၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ ဂါမံ=ကို၊ ကတ္တာ စ=တူးလည်းတူးသည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ဝသိတာ စ= အောင်းလည်းအောင်းသည်၊ ဝါ=အောင်းလည်း အောင်းသော ကြွက်နှင့်တူသည်၊ဟောတိ=ဟူမူ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဖြင့် ၊(ဤသို့ သုတ္တဂေယျ အစရှိသော ပရိယတ္တိကျမ်းဂန်ဓမ္မကိုလည်း သင်အံပို့ချဟောပြခြင်း, သစ္စာလေးပါးကိုလည်း ထိုးထွင်းသိခြင်းအားဖြင့်) ပုဂ္ဂလော=သည်၊ ဂါမံ=ကို၊ ကတ္တာ စ=သည်၊ (ဟုတ္တာ)ဝသိတာ စ=သည်၊ ဝါ=သည်၊ ဟောတိ=၏ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (သုတ္တ ဂေယျအစရှိသော ပရိယတ္တိ ကျမ်းဂန်ဓမ္မကိုလည်း သင်အံပို့ချဟောပြ၍ သစ္စာလေးပါးကိုလည်း ထိုးထွင်းသိသော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို)တထူ ပမံ= (တွင်းကို တူးလည်းတူး, ထိုတွင်းခ္ဍ အောင်းလည်းအောင်းသော) ထိုကြွက်ဥပမာရှိ၏ ဟူ၍၊ အဟံ ဝဒါမိ။ပ။ သတ္တမံ။

၈–ဗလိဗဒ္ဓသုတ်

၁၀၈။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဗလိဗဒ္ဓါ=နွားလားတို့သည်၊ ဣမေ စတ္တာရော= ဤလေးမျိုးတို့တည်း။ပ။ သဂဝစဏ္ဍာ=မိမိနွားအုပ်ခ္ဍသာ ကြမ်းတမ်းသည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) နော ပရဂဝစဏ္ဍာ=အခြားသော နွားအုပ်ခ္ဍ မကြမ်းတမ်းသော၊ (ဗလိဗဒ္ဓေါ=နွားလားလည်းကောင်း) ပရဂဝစဏ္ဍာ=အခြားသော နွားအုပ်ခ္ဍသာ ကြမ်းတမ်းသည်၊ (ဟုတ္တာ) နော သဂဝစဏ္ဍာ=မိမိနွားအုပ်ခ္ဍ မကြမ်းတမ်းသော၊ ဗလိဗဒ္ဓေါ=လည်းကောင်း၊ သဂဝစဏ္ဍာ စ=မိမိနွားအုပ်ခ္ဍလည်း ကြမ်းတမ်းသော၊ ပရဂဝစဏ္ဍာ စ=အခြားနွားအုပ်ခ္ဍလည်း ကြမ်းတမ်းသော၊ (ဗလိဗဒ္ဓေါ= လည်းကောင်း) နေဝ သဂဝစဏ္ဍာ=မိမိနွားအုပ်ခ္ဍလည်း မကြမ်းတမ်းသော၊ နော ပရဂဝစဏ္ဍာ=အခြားနွားအုပ်ခ္ဍလည်း မကြမ်းတမ်းသော၊ (ဗလိဗဒ္ဓေါ=နွား လား လည်းကောင်းတည်း)။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်၊ လောကသ္မိံ=သတ္တလောကခ္ဍ၊ စတ္တာရော= လေးမျိုးကုန်သော၊ ဗလိဗဒ္ဓူပမာ=နွားလား ဥပမာ ရှိကုန်သော၊ ပုဂ္ဂလာ။ပ။ သဂဝစဏ္ဍာ= မိမိနွားအုပ်ခ္ဍသာ ကြမ်းတမ်းသည်၊ (ဟုတ္တာ) နော ပရဂဝစဏ္ဍာ=သော၊ (ပုဂ္ဂလော=နွားလားနှင့် တူသော ပုဂ္ဂိုလ်လည်း

ကောင်း) ပရဂဝစဏ္ဍာ=သည်၊ (ဟုတ္တာ)နော သဂဝစဏ္ဍာ=သော၊ (ပုဂ္ဂလော= နွားလားနှင့်တူ သော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း)။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=ဖြင့်၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သဂဝစဏ္ဍာ= သည်၊ (ဟုတ္တာ)နော ပရဂဝစဏ္ဍာ=အခြားသော နွားအုပ်၌ မကြမ်းတမ်းသည်၊ ဝါ=အခြားနွားအုပ်၌ မကြမ်းတမ်းသော နွားလားနှင့်တူသည်၊ ယောတိ=ဟူမူ။ပ။ သကပရိသံ=မိမိပရိသတ်ကို၊ ဥဗ္ဗေဇေတာ= ထိတ်လန့်စေတတ်သည်၊ ဝါ=ခြိမ်း ခြောက် ငေါက်ငမ်းတတ်သည်။ ယောတိ=၏၊ ပရပရိသံ=အခြားသူတပါး၏ ပရိသတ်ကို၊ ဥဗ္ဗေဇေတာ=သည်၊ နော ယောတိ=မဖြစ်၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စဝံ=ဤနည်းဤပုံအားဖြင့်၊ (ဤသို့ မိမိပရိသတ်ကိုသာ ထိတ်လန့်စေတတ်၍ သူ့တပါး ပရိသတ်ကို မထိတ်လန့်စေခြင်းအားဖြင့်) ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သဂဝစဏ္ဍာ=မိမိနွားအုပ်၌သာ ကြမ်းတမ်းသည် (ဟုတ္တာ=၍)နော ပရဂဝ စဏ္ဍာ=အခြားနွားအုပ်၌ မကြမ်းတမ်းသည်၊ ဝါ= အခြားနွားအုပ်၌ မကြမ်း တမ်းသော နွားလားနှင့်တူသည်၊ ယောတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သဂဝစဏ္ဍာ=မိမိနွားအုပ်၌သာ ကြမ်းတမ်းသည်၊(ဟုတ္တာ) နော ပရဂဝစဏ္ဍာ= အခြားနွားအုပ်၌ မကြမ်းတမ်းသော၊ သော ဗလိဗဒ္ဓေါ သေယျထာပိ=ထိုနွားလားကဲ့သို့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (မိမိပရိသတ်ကိုသာ ထိတ်လန့်စေတတ်၍ အခြားသူတပါး ပရိသတ်ကို မထိတ်လန့်စေတတ်သော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို) တထူပမံ=(မိမိနွားအုပ်၌သာ ကြမ်း တမ်း၍ အခြားသော နွားအုပ်၌ မကြမ်းတမ်းသော) ထိုနွားလားဥပမာရှိ၏ ဟူ၍၊ အဟံ ဝဒါမိ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=ဖြင့်၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ ပရဂဝစဏ္ဍာ=သည်၊ (ဟုတ္တာ) နော သဂဝစဏ္ဍာ=မိမိနွားအုပ်၌ မကြမ်းတမ်းသည်၊ ဝါ= မိမိနွား အုပ်၌ မကြမ်းတမ်းသော နွားလားနှင့်တူသည်၊ ယောတိ=ဟူမူ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စဝံ=ဖြင့် (ဤသို့ သူတပါးပရိသတ်ကိုသာ ထိတ်လန့်စေတတ်၍ မိမိပရိသတ်ကို မထိတ်လန့်စေခြင်းအားဖြင့်)။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=ဖြင့်၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ သဂဝစဏ္ဍာ စ=မိမိနွားအုပ်၌လည်း ကြမ်းတမ်းသည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ပရဂဝစဏ္ဍာစ=အခြား နွားအုပ်၌လည်း ကြမ်းတမ်းသည်၊ ဝါ=အခြားနွားအုပ် ၌လည်း ကြမ်းတမ်းသော နွားလားနှင့်တူသည်၊ ယောတိ=ဟူမူ။ပ။ သကပရိသံ= မိမိ ပရိသတ်ကိုလည်း၊ ဥဗ္ဗေဇေတာ=သည်၊ ပရပရိသဉ္စ=အခြား သူတပါး ပရိသတ်ကိုလည်း၊ ဥဗ္ဗေဇေတာ=သည်၊ ယောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စဝံ=ဖြင့်၊ (ဤသို့ မိမိပရိသတ်, သူတပါးပရိသတ် နှစ်ရပ်လုံးကို ထိတ်လန့်စေခြင်း အားဖြင့်)။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သဂ၀စက္ခော စ= မိမိနှားအုပ်ခ်ိန်လည်း ကြမ်းတမ်းသော၊ ပရဂ၀စက္ခော စ=အခြားသော နှားအုပ်ခ်ိန်လည်း ကြမ်းတမ်းသော၊ သော ဗလီဗဒ္ဓေါ သေယ္ယထာပိ=ထိုနှားလားကဲ့သို့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ=ကို၊ (မိမိပရိသတ်, သူတပါးပရိသတ် နှစ်ရပ်လုံးကို ထိတ်လန့်စေတတ်သော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို) တထူပမံ= (မိမိနှားအုပ်ခ်ိန်လည်း ကြမ်းတမ်း၍ အခြားနှားအုပ်ခ်ိန်လည်း ကြမ်းတမ်းသော) ထိုနှားလားဥပမာရှိ၏ဟူ၍၊ အဟံ ဝဒါမိ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=ဖြင့်၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ နေ၀ သဂ၀စက္ခော= မိမိနှားအုပ်ခ်ိန်လည်း မကြမ်းတမ်းသည်၊ (ဟုတ္တာ) နော ပရဂ၀စက္ခော=အခြား နှားအုပ်ခ်ိန်လည်း မကြမ်းတမ်းသည်၊ ဝါ= အခြားနှားအုပ်ခ်ိန်လည်း မကြမ်းသော နှားလားနှင့်တူသည်၊ ဟောတိ=ဟူမူ။ပ။ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သကပရိသံ= မိမိ ပရိသတ်ကိုလည်း၊ ဥဗ္ဗေဇေတာ=သည်၊ နေ၀ဟောတိ=မဖြစ်၊ ပရပရိသဉ္စ= အခြား သူတပါးပရိသတ်ကိုလည်း၊ ဥဗ္ဗေဇေတာ=သည်၊ နောဟောတိ= မဖြစ်။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ နေ၀ သဂ၀ စက္ခော=မိမိနှားအုပ်ခ်ိန်လည်း မကြမ်း တမ်းသော၊ နော ပရဂ၀စက္ခော= အခြားနှားအုပ်ခ်ိန်လည်း မကြမ်းတမ်းသော၊ သော ဗလီဗဒ္ဓေါ သေယ္ယထာပိ=ကဲ့သို့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ=ကို၊ (မိမိပရိသတ်, သူတပါးပရိသတ် နှစ်ရပ်လုံးကို မထိတ်လန့်စေတတ်သော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို) တထူပမံ= (မိမိနှားအုပ်, အခြားသောနှားအုပ် နှစ်မျိုးလုံးခ်ိန်ပင် မကြမ်းတမ်းသော) ထိုနှားလား ဥပမာရှိ၏ဟူ၍၊ အဟံ ဝဒါမိ။ပ။ အဋ္ဌမံ။

၉-ရက္ခသုတ်

၁၀၉။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ရက္ခာ= သစ်ပင်တို့သည်၊ ဣမေ စတ္တာရော= တို့တည်း။ပ။ ဖေဂ္ဂု (အနှစ်မပါ) အကာပင်သည်၊ (ဟုတ္တာ) ဖေဂ္ဂုပရိ၀ါရော= အကာပင် အခြံအရံရှိသော (ရက္ခော=သစ်ပင်လည်းကောင်း) ဖေဂ္ဂု=သည်၊ (ဟုတ္တာ) သာရပရိ၀ါရော=အနှစ်ပင် အခြံအရံရှိသော (ရက္ခော=သစ်ပင်လည်း ကောင်း) သာရော=အနှစ်ရှိသော သစ်ပင်သည်၊ ဝါ=အနှစ်ပင်သည်၊ (ဟုတ္တာ) ဖေဂ္ဂုပရိ၀ါရော= သော၊ (ရက္ခော=လည်းကောင်း) သာရော=သည်၊ (ဟုတ္တာ) သာရပရိ၀ါရော=သော၊ (ရက္ခော=သစ်ပင်လည်းကောင်းတည်း)။ပ။ ရက္ခူပမာ= သစ်ပင်ဥပမာရှိကုန်သော၊ ပုဂ္ဂလာ။ပ။ ဖေဂ္ဂု=အနှစ်မပါ အကာပင်သည်၊ (ဟုတ္တာ) ဖေဂ္ဂုပရိ၀ါရော=သော၊ (ပုဂ္ဂလော=သစ်ပင်နှင့်တူသော ပုဂ္ဂိုလ်လည်း ကောင်း) ဖေဂ္ဂု=သည် (ဟုတ္တာ) သာရပရိ၀ါရော=သော၊ (ပုဂ္ဂလော=သစ်ပင် နှင့်တူသော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း)။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=အားဖြင့်၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဖေဂ္ဂု=အကာ ပင်သည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ဖေဂ္ဂုပရိ၀ါရော=အကာပင် အခြံအရံရှိသည်၊

ဝါ=အကာပင် အခြေအရံရှိသော သစ်ပင်နှင့်တူသည်၊ ဟောတိ=ဟူမူ။ပ။ ပုဂ္ဂလော= ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဒုဿီလော=သီလမရှိသည်၊ ပါပဓမ္မော= ယုတ်မာသော သဘောရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ အသေ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ပရိသာပိ=ပရိသတ်သည်လည်း၊ ဒုဿီလာ=သီလ မရှိသည်၊ ပါပဓမ္မာ= ယုတ်မာသော သဘောရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဖြင့်၊ (ဤသို့ မိမိကလည်း သီလမရှိ, မိမိ၏ ပရိသတ်ကလည်း သီလမရှိခြင်းအားဖြင့်)။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဖေဂ္ဂု=သည်၊ (ဟုတ္တာ) ဖေဂ္ဂုပရိဝါရော=အကာဝင်အခြေအရံရှိသော၊ သော ရုက္ခော သေယျထာပိ=ထိုသစ်ပင်ကဲ့သို့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (မိမိကိုယ်တိုင်ကလည်း ဒုဿီလဖြစ်၍ ဒုဿီလ ပရိသတ်ခြံရံအပ်သော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို) တထူပမံ=(အကာပင် ပတ်ပတ် ဝိုင်းရံအပ်သော) ထိုအကာပင် ဥပမာရှိ၏ဟူ၍၊ အဟံ=ငါသည်၊ ဝဒါမိ=၏ ။ပ။

အသေ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ပရိသာ စ= ပရိသတ်သည်ကား၊ သီလဝတီ=သီလရှိသည်၊ ကလ္လာဏဓမ္မော=ကောင်းသော သဘောရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဖြင့်၊ (ဤသို့ မိမိက ဒုဿီလဖြစ်၍ မိမိ၏ ပရိသတ်က သီလဝတီဖြစ်ခြင်းအားဖြင့်)။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ=ကို၊ (သီလဝတီ ပရိသတ် ခြံရံအပ်လျက် မိမိကမူ ဒုဿီလဖြစ်နေသော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို) တထူပမံ= ထိုသစ်ပင်ဥပမာရှိ၏ဟူ၍၊ (အနှစ်ပင် ပတ်ပတ် ဝိုင်းရံအပ်သော ထိုအကာပင် ဥပမာရှိ၏ဟူ၍) အဟံ ဝဒါမိ။ပ။ နဝမံ။

၁၀–အာသီဝိသသုတ်

၁၁၀။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အာသီဝိသာ= မြွေ တို့သည် ။ပ။ အာဂတ–ဝိသော=လျင်မြန်စွာ တက်လာသော အဆိပ်ရှိသည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) နဿောရဝိသော= ကြမ်းတမ်း ပြင်းထန်သော အဆိပ်မရှိသော၊ (အာသီဝိသော=မြွေလည်းကောင်း) ဃောရဝိသော= ကြမ်းတမ်း ပြင်းထန်သော အဆိပ်ရှိသည်၊ (ဟုတ္တာ) နဿ အာဂတဝိသော=လျင်မြန်စွာ တက်လာသော အဆိပ်မရှိသော၊ (အာသီဝိသော=မြွေလည်းကောင်း) အာဂတဝိသော စ=လျင်မြန်စွာတက်လာသော အဆိပ်ရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ ဃောရဝိသော စ= ရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ (အာသီဝိသော=လည်းကောင်း) နေဝါဂတဝိသော=လျင်မြန်စွာ တက်လာသော အဆိပ်မရှိသည်လည်း ဖြစ်သော၊ နဿ ဃောရဝိသော= ကြမ်းတမ်း ပြင်းထန်သော အဆိပ်မရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ (အာသီဝိသော=မြွေလည်းကောင်းတည်း)။ပ။

အာသီဝိသူပမာ=မြွေဥပမာရှိကုန်သော၊ ဝါ=မြွေဖြင့် ဥပမာနှိုင်းခိုင်းအပ်ကုန်သော၊ ပုဂ္ဂလာ=ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်။ပ။ အာဂတဝိသော=လျင်မြန်စွာ တက်လာ

သော အဆိပ်ရှိသည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) နှ ယောရဝိသော= မရှိသော၊ (ပုဂ္ဂလော=မြွေနှင့်တူသော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း)။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=ဖြင့်၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အာဂတဝိသော=သည်၊ (ဟုတ္တာ) နှ ယောရဝိသော = ကြမ်းတမ်းပြင်းထန်သော အဆိပ်မရှိသည်၊ ဝါ=ကြမ်းတမ်းပြင်းထန်သော အဆိပ်မရှိသော မြွေနှင့်တူသည်၊ ဟောတိ=ဟူမူ။ပ။ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အာဘိဏှံ=အမြဲမပြတ်၊ ကုဋ္ဌတိ=စိတ်ဆိုးတတ်၏၊ စ=သို့သော်လည်း၊ အသ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏၊ သော ကောဓော=တိုအမျက်ဒေါသသည်၊ ဒီဃရတ္တံ= ရှည်မြင့်စွာသော နေ့ညဉ့်ပတ်လုံး၊ နှ အနုသေတိ=ကိန်းအောင်းနေသည် မဟုတ်။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့ဤပုံအားဖြင့်၊ (ဤသို့ အမြဲစိတ်ဆိုးတတ်ခြင်း, အမျက်ဒေါသ ကြာရှည်စွာ မကိန်းအောင်ခြင်း အားဖြင့်) ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ် သည်၊ အာဂတဝိသော=သည်၊ (ဟုတ္တာ=၍) နှ ယောရဝိသော= ကြမ်းတမ်း ပြင်းထန်သော အဆိပ်မရှိသည်၊ ဝါ=မရှိသောမြွေနှင့်တူသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အာဂတဝိသော=သည် (ဟုတ္တာ) နှ ယောရဝိသော= ကြမ်းတမ်း ပြင်းထန်သော အဆိပ်မရှိသော၊ သော အာသီဝိသော သေယျထာပိ=ထိုမြွေ ကဲ့သို့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ=ကို၊ (အမြဲမပြတ် စိတ်ဆိုးတတ်သော် လည်း ကြာရှည်စွာ ကိန်းအောင်းသော ဒေါသအဆိပ် မရှိသော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို) တထူ ပမံ=ထို မြွေဥပမာရှိ၏ဟူ၍၊ (လျင်မြန်စွာတက်သော အဆိပ်ရှိ၍ ကြမ်းတမ်းသော အဆိပ်မရှိသော ထိုမြွေဥပမာရှိ၏ဟူ၍)။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=ဖြင့်၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ ယောရဝိသော= ကြမ်းတမ်းပြင်းထန်သော အဆိပ်ရှိသည်၊ (ဟုတ္တာ) နှ အာဂတဝိသော= လျင်မြန်စွာ တက်လာသောအဆိပ် မရှိသည်၊ ဝါ=လျင်မြန်စွာတက်လာသော အဆိပ်မရှိသော မြွေနှင့်တူသည်၊ ဟောတိ=ဟူမူ။ပ။ ကေစ္စော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ အာဘိဏှံ=အမြဲမပြတ်၊ နဟောဝ ကုဋ္ဌတိ=စိတ်ဆိုးနေသည် မဟုတ်၊ စ=သို့သော်လည်း။ပ။ အနုသေတိ=ကိန်းအောင်း၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဖြင့်၊ (ဤသို့ အမြဲမပြတ် စိတ်မဆိုးတတ်ခြင်း, ကြာရှည်စွာ အမျက်ဒေါသ ကိန်းအောင်းခြင်းအားဖြင့်)။ပ။ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ=ကို၊ (အမြဲမပြတ်-စိတ်မဆိုးတတ် သော်လည်း ကြာရှည်စွာ ကိန်းအောင်းသော ဒေါသအဆိပ်ရှိသော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို) တထူ ပမံ=ထိုမြွေဥပမာရှိ၏ဟူ၍၊ (ကြမ်းတမ်းသောအဆိပ်ရှိ၍ လျင်မြန်စွာ တက်လာသော အဆိပ်မရှိသော ထိုမြွေဥပမာရှိ၏ဟူ၍)။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=ဖြင့်၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ အာဂတဝိသော စ= လျင်မြန်စွာ တက်လာသော အဆိပ်လည်းရှိသည်၊ (ဟုတ္တာ) ယောရဝိသော စ=ကြမ်းတမ်းပြင်းထန်သော အဆိပ်လည်းရှိသည်၊ ဝါ=ကြမ်းတမ်းပြင်းထန်

သော အဆိပ်လည်းရှိသော ဖြေနှင့်တူသည်၊ ဟောတိ=ဟူမူ။ပ။ အဘိဏှံ=အမြဲမပြတ်၊ ကုဗ္ဗတိ=၏၊ စ= ဤမျှမကသေး၊ အသ= ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏၊ သော ကောဓော။ပ။ ဝေ=ဖြင့်၊ (ဤသို့ အမြဲမပြတ် စိတ်ဆိုးတတ်ခြင်း, ကြာရှည်စွာ အမျက်ဒေါသ ကိန်းအောင်းခြင်းအားဖြင့်)။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အာဂတဝိသော စ = လျင်မြန်စွာတက်လာသော အဆိပ်လည်းရှိသော၊ ဃောရဝိသော စ=ကြမ်းတမ်းပြင်းထန်သော အဆိပ်လည်းရှိသော၊ သော အာသီဝိသော သေယျထာပိ=ထိုမြွေ ကဲ့သို့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ=ကို (အမြဲမပြတ် စိတ်ဆိုးတတ်သည်သာမက ကြာမြင့်စွာ ကိန်းအောင်းသော ဒေါသရှိသော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို) တထူပမံ=ဟူ၍ (လျင်မြန်စွာ တက်လာသော အဆိပ်လည်းရှိ၍ ကြမ်းတမ်းသော အဆိပ်လည်းရှိသော ထိုမြွေဥပမာရှိ၏ ဟူ၍)။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=ဖြင့်၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ နေဝါဂတဝိသော= လျင်မြန်စွာ တက်လာသော အဆိပ်လည်းမရှိသည်၊ (ဟုတ္တာ)နှ ဃောရဝိသော= ကြမ်းတမ်းပြင်းထန်သော အဆိပ်လည်းမရှိသည်၊ ဝါ=ကြမ်းတမ်းပြင်းထန်သော အဆိပ်လည်းမရှိသော ဖြေနှင့်တူသည်၊ ဟောတိ=ဟူမူ။ပ။ နှ ဟေဝ ခေါ ကုဗ္ဗတိ=စိတ်ဆိုးတတ်သည်လည်း မဟုတ်၊ စ=ဤမျှမကသေး၊ အသ= ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏၊ သော ကောဓော=သည်၊ ဒီဃရတ္တံ=လုံး၊ နှ အနုသေတိ=ကိန်း အောင်းသည်လည်း မဟုတ်။ပ။ ဒသမံ=ဆယ်ခုမြောက်သုတ်တည်း၊ ပဌမော= ရှေးဦးစွာသော၊ ဝလာဟကဝဂ္ဂေါ=ဝလာဟကဝဂ်တည်း။

(၁၂) ၂- ကေသိဝဂ်

၁- ကေသိသုတ်

ဝ၁၁။ အထ ခေါ=ထိုအခါ၌၊ အဿဒမ္မသာရထိ=ယဉ်အောင် ဆုံးမ လေ့ကျင့်ပေးသင့်သော မြင်းတို့ကို သင်ပေးသည့် မြင်းဆရာဖြစ်သော၊ ဝါ=မြင်းရိုင်းသင် ဆရာဖြစ်သော၊ ကေသိ=ကေသိမည်သော သူသည်၊ [ဒမ္မ=ဆုံးမသင့်သော၊ ဝါ=ယဉ်အောင် လေ့ကျင့်ပေးသင့်သော၊ အဿ=မြင်း။ အဿဒမ္မ=မြင်းရိုင်း၊ အဿဒမ္မေ သာရေတိ သိက္ခာပေတိ (သင်ပေးတတ်၏) ပဝတ္တေတိ (မိမိအလိုကျဖြစ်စေတတ်၏) ဣတိ အဿဒမ္မသာရထိ]ယေန= အကြောင်းအရပ်၌၊ ဘဂဝါ။ပ။ [စာပိုဒ်(၅၈)သုတ်ကြည့်] ကေမန္ဒံ=၌၊ နိသိန္နံ= ထိုင်နေပြီးသော၊ အဿဒမ္မသာရထိ=သော၊ ကေသိ=ကေသိမည်သောသူကို၊ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဧတံ=ဤအကြောင်းကို၊ အဝေါစ=မေးတော်မူပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အဝေါစ= မေးတော်မူသနည်းဟူမူ)

ကေသိ=ကေသိ၊ တွံ=သင်သည်၊ အဿဒမ္မသာရထိတိ=မြင်းရိုင်းသင် ဆရာဟူ၍၊ ပညာတော=ထင်ရှားသူသည်၊ အသိ=ဖြစ်၏၊ ကေသိ=ကေသိ၊

တွံ=သင်သည်၊ ကထံ=အဘယ်သို့၊ အသဒ္ဓမ္မံ=ယဉ်အောင်ဆုံးမ သင်ပြပေးသင့်သော မြင်းကို၊ ဝါ=မြင်းရိုင်းကို၊ ဝိနေသိ=ဆုံးမသင်ပြသနည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ= မေးမြန်းတော်မူပြီ) ဘဂ္ဂေ = အရှင်ဘုရား၊ အဟံ=တပည့်တော်သည်၊ အသဒ္ဓမ္မံ=ကို၊ သဏ္ဍေနပိ=နသော ဆုံးမနည်းဖြင့်လည်း၊ ဝိနေမိ=ဆုံးမပါ၏၊ ဖရုသေနပိ=ကြမ်းသော ဆုံးမနည်းဖြင့်လည်း၊ ဝိနေမိ=၏၊ သဏှဖရုသေနပိ= အနုအကြမ်း နှစ်ခုပြွမ်းသော ဆုံးမနည်းဖြင့်လည်း၊ ဝိနေမိ=၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)

ကေသိ=ကေသိ၊ တေ=သင်၏၊ အသဒ္ဓမ္မော=မြင်းရိုင်းသည်၊ သဏ္ဍေန= အနုနည်းဖြင့်၊ ဝိနယံ=ဆုံးမအပ်သည်အဖြစ်သို့၊ ဝါ=အဆုံးအမကို လိုက်နာခံယူခြင်းသို့၊ သစေ နု ဥပေတိ=အကယ်၍ မရောက်ဝြားအံ့၊ ဖရုသေန= အကြမ်းနည်းဖြင့်၊ ဝိနယံ=သို့၊ သစေ နု ဥပေတိ=အံ့၊ သဏှဖရုသေန=ဖြင့်၊ ဝိနယံ=သို့၊ သစေ နု ဥပေတိ=အံ့၊ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့ မရောက်သည်ဖြစ်လသော်၊ တွံ=သင်သည်) ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ နံ=ထိုမြင်းရိုင်းကို၊ ကရောသိ=ပြုလုပ်သနည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မေးမြန်းတော်မူပြီ)

ဘဂ္ဂေ =အရှင်ဘုရား၊ မေ=တပည့်တော်၏၊ အသဒ္ဓမ္မော=သည်။ပ။ (ဧဝံ သတိ=သော်) အဟံ=တပည့်တော်သည်၊ နံ=ထိုမြင်းရိုင်းကို၊ ဟနာမိ= ဘဂ္ဂေ = သတ်လိုက်ပါသည်ဘုရား၊ ကိဿ ဟေတု= အဘယ်အကြောင်းကြောင့်၊ တံ=ထိုသို့ သတ်လိုက်ရခြင်းသည်၊ (ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ)မေ= တပည့်တော်၏၊ အာစရိယကုလဿ=ဆရာ့အမျိုး၏၊ အဝဏ္ဏော= ကဲ့ရဲ့ဖွယ်အပြစ်သည်၊ မာ အဟောသိ=မပြစ်ပါစေသည်း၊ ဣတိ=ဤသို့ ကဲ့ရဲ့ဖွယ်အပြစ် မပြစ်စေလိုခြင်းကြောင့်၊ (တံ= ထိုသို့ သတ်လိုက်ရခြင်းသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်ပါ၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ အဝေါစ=လျှောက်ထားပြီ) ဘဂ္ဂေ =အရှင်ဘုရား၊ ပန=တပည့်တော်၏ သိလိုရေးကို မေးလျှောက်ပါဦးမည်၊ ဘဂဝါ= မြတ်စွာဘုရားသည်၊ အနုတ္တရော=မိမိထက် သာလွန်သူရှိတော်မမူသော၊ ဝါ= အသာလွန်ဆုံးဖြစ်တော်မူသော၊ ပုရိသဒမ္မသာရထိ=ဆုံးမသင့်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ယဉ်ကျေးအောင် ဆုံးမတော်မူသော ပုဂ္ဂိုလ်ပါတည်း၊ ဘဂ္ဂေ =ရား၊ ပန=ယင်းသို့သော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ရကား၊ ဘဂဝါ=သည်၊ ကထံ=အဘယ်နည်း အဘယ်ပုံအားဖြင့်၊ ပုရိသဒမ္မံ=ဆုံးမသင့်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဝိနေတိ= ဆုံးမတော်မူပါသနည်း။ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မေးလျှောက်ပြီ) ကေသိ=ကေသိ၊ အဟံ=ငါသည်၊ ပုရိသဒမ္မံ=ကို။ပ။

ကေသိ=ကေသိ၊ တတြ=ထိုသုံးမျိုးသော ဆုံးမနည်းတို့တွင်၊ ဣဒံ=ဤ ဆုံးမနည်းကား၊ သဏှသို့=အနုစား ဆုံးမနည်းပေတည်း၊ ဣတိ=ဤသည်ကား၊

(ဤ ပါဏာတိပါတမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း စသည်ကား၊) ကာယ သုစရိတ်=ကာယ သုစရိတ် ကုသိုလ်တည်း၊ ဝါ= ကာယဒွါရဖြင့် ကောင်းစွာပြုကျင့်အပ်သော ကုသိုလ်ကာယကံတည်း၊ ဣတိ=ဤသည်ကား (ဤသုခဝိပါကသည်ကား) ကာယသုစရိတသ= ကာယသုစရိတ် ကုသိုလ်၏၊ ဝိပါကော= အကျိုးတည်း၊ ဣတိ= ဤသည်ကား၊ (ဤ မုသာဝါဒမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း စသည်ကား) ဝစီသုစရိတံ= ဝစီသုစရိတ် ကုသိုလ်တည်း၊ ဝါ= ဝစီဒွါရဖြင့် ကောင်းစွာ ပြုကျင့်အပ်သော ကုသိုလ်ဝစီကံတည်း၊ ဣတိ=ဤသည်ကား၊ (ဤ သုခ ဝိပါကသည်ကား) ဝစီသုစရိတသ= ဝစီသုစရိတ်ကုသိုလ်၏၊ ဝိပါကော= အကျိုးတည်း။

ဣတိ=ဤသည်ကား၊ (ဤအနဘိဇ္ဈာ စသည်ကား) မနောသုစရိတံ= မနောသုစရိတ် ကုသိုလ်တည်း၊ ဝါ=မနောဒွါရဖြင့် ကောင်းစွာပြုကျင့်အပ်သော ကုသိုလ် မနောကံတည်း၊ ဣတိ=ကား၊ မနောသုစရိတသ=၏၊ ဝိပါကော= တည်း၊ ဣတိ= ဤသည်တို့ကား၊ ဒေဝါ=နတ်တို့တည်း၊ ဣတိ= ဤသည်တို့ ကား၊ မနုဿာ=လူတို့တည်း၊ ဣတိ=ဤဆုံးမနည်းသည်၊ (သဏ္ဌာသို့=အနုစား ဆုံးမနည်းပေတည်း) ဤသို့ ပြန်စပ်ပါ၊ သဏ္ဌာသို့ကား သဏ္ဌာဟု ဆိုလိုလျက် ပဌမာဝိဘတ်မှ သတ္တမီဝိဘတ်သို့ ပြောင်းလဲထားသော ဝိဘတ္တိဝိပလ္လာသ ပုဒ်တည်း။]

ကေသီ=ကေသီ= တတြ=ထိုသုံးမျိုးသော ဆုံးမနည်းတို့တွင်၊ ဣဒံ= ဤယခုဟောပြောမည့် ဆုံးမနည်းသည်ကား၊ ဖရသသို့= အကြမ်းစား ဆုံးမနည်းတည်း၊ ဣတိ=ဤသည်ကား၊ (ဤ ပါဏာတိပါတ စသည်ကား) ကာယ ဒုစ္စရိတံ= ကာယ ဒုစ္စရိတ် အကုသိုလ်တည်း၊ ဝါ=ကာယဒွါရဖြင့် မကောင်းသဖြင့် ပြုကျင့်အပ်သော အကုသိုလ်ကာယကံတည်း၊ ဣတိ=ဤသည် ကား၊(ဤဒုက္ခဝိပါကသည်ကား)ကာယဒုစ္စရိတသ=ကာယဒုစ္စရိတ်အကုသိုလ်၏၊ ဝိပါကော=အကျိုးတည်း၊ ဣတိ=ကား (ဤ မုသာဝါဒ စသည်ကား)ဝစီဒုစ္စရိတံ= ဝစီဒုစ္စရိတ် အကုသိုလ်တည်း၊ ဝါ= ဝစီဒွါရဖြင့် မကောင်းသဖြင့် ပြုကျင့်အပ် သော အကုသိုလ်ဝစီကံတည်း၊ ဣတိ=ကား (ဤဒုက္ခဝိပါကသည်ကား) ဝစီဒုစ္စရိတသ= ဝစီဒုစ္စရိတ် အကုသိုလ်၏၊ ဝိပါကော=တည်း။

ဣတိ=ဤအဘိဇ္ဈာ စသည်ကား၊ မနော ဒုစ္စရိတံ= မနော ဒုစ္စရိတ် အကုသိုလ်တည်း၊ ဝါ=မနောဒွါရဖြင့် မကောင်းသဖြင့် ပြုကျင့်အပ်သော အကုသိုလ် မနောကံတည်း၊ ဣတိ=ဤ ဒုက္ခဝိပါကသည်ကား၊ မနော-ဒုစ္စရိတသ=၏၊ ဝိပါကော=တည်း၊ ဣတိ=ဤသည်ကား၊ နိရယော=ငရဲတည်း၊ ဣတိ=ဤသည်ကား၊ တိရစ္ဆာနယောနိ= တိရစ္ဆာန်ဘဝတည်း၊ ဣတိ=ကား၊

ပေတ္တိ ဝိသယော= ပြိတ္တာအပေါင်း၏ ဖြစ်ရာဘဝတည်း၊ ဣတိ= ဤဆုံးမနည်း သည်၊ (ဣတိ ကာယဒုစ္စရိတ်–အစရှိသည်ဖြင့် ဤယခု ဟောပြခဲ့သော ဆုံးမနည်းသည်)(ဖရသဿိ=အကြမ်းစား ဆုံးမနည်းတည်း) [ပြန်စပ်သည်]

ကေသိ=ကေသိ၊ တတြ=ထိုဆုံးမနည်း သုံးမျိုးတို့တွင်၊ ဣဒံ=ဤယခု ဟောပြောမည့် ဆုံးမနည်းသည်ကား၊ သဏှဖရသဿိ=အနု အကြမ်း နှစ်ခု ပြွမ်းသော ဆုံးမနည်းပေတည်း၊ ဣတိ=ကား၊ ကာယသုစရိတ်= တည်း။ပ။ ပေတ္တိဝိသယော=တည်း၊ ဣတိ=ဤ ယခု ဟောပြောတော်မူခဲ့သော ဆုံးမနည်း သည်၊ (သဏှဖရသဿိ=တည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ အဝေါစ= မိန့်တော်မူပြီ)

ဘဏ္ဍေ=အရှင်ဘုရား၊ တေ=ရှင်တော်မြတ်၏၊ ပုရိသဒမ္မော=အဆုံးအမခံ ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ပ။ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့ မရောက်သည်ဖြစ်လသော်) ကိန္တိ= အဘယ်သို့၊ နံ=ထို အဆုံးအမခံ ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဘဂဝါ= မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ကရောတိ=ပြုတော်မူပါသနည်း၊ ဣတိ=ဤသို့ (အဝေါစ=မေးလျှောက်ပြီ)

ကေသိ=ကေသိ၊ မေ=ငါ၏၊ ပုရိသဒမ္မော=သည်။ပ။ (ဧဝံ သတိ=သော်) နံ=ထို အဆုံးအမခံ ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဟနာမိ ကေသိ=သတ်လိုက်တယ် ကေသိ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဘဏ္ဍေ=မြတ်စွာဘုရား၊ ဘဂဝတော= မြတ်စွာဘုရားအား၊ ပါဏာတိပါတော= သတ္တဝါ, အသက်ကို သတ်ခြင်းသည်၊ နု ခေါ ကပ္ပတိ=မအပ်စပ်သည်သာ မဟုတ်ပါလော၊ အထ စ ပန=ထိုသို့ မအပ်စပ်ပါဘဲလျက်၊ ဘဂဝါ=သည်၊ "ဟနာမိ နံ ကေသိတိ= ဟနာမိ နံ ကေသိ"ဟူ၍၊ ဝါ=ထိုအဆုံးအမခံ ပုဂ္ဂိုလ်ကို ငါသတ်လိုက်တယ် ကေသိဟူ၍၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ အာဟ=မိန့်တော်မူပါ၏။

ကေသိ=ကေသိ၊ သစ္စံ=သင့်စကား မှန်ပါ၏၊ [တနည်း–ကေသိ=ကေသိ၊ ယံ ဝစနံ=(နု ခေါ ဘဏ္ဍေ ဘဂဝတော ပါဏာတိပါတော ကပ္ပတိ ဟူသော) အကြင် စကားကို၊ တေ=သင်သည်၊ ဝုတ္တံ=လျှောက်ထားအပ်ပြီ၊ တံ ဝစနံ= (နု ခေါ ဘဏ္ဍေ ဘဂဝတော ပါဏာတိပါတော ကပ္ပတိ ဟူသော) အသင် လျှောက်ထားအပ်သော ထိုစကားသည်၊ သစ္စံ= မှန်ပါ၏] တထာဂတသ=မြတ်စွာဘုရားအား၊ ပါဏာတိပါတော=သည်၊ နု ကပ္ပတိ= မအပ်စပ်ပါ၊ အပိစ=အမှန်စင်စစ်ကား၊ ယော ပုရိသဒမ္မော= အကြင် အဆုံးအမခံ ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊သဏှေန=ဖြင့်၊ ဝိနယံ=သို့၊ နု ဥပေတိ= မရောက်။ပ။ တံ (ပုရိသဒမ္မံ) =ထို အဆုံးအမခံ ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ တထာဂတော= မြတ်စွာဘုရား သည်၊ ဝတ္တုံ=ပြောဆိုသင့်သူဟူ၍၊ ဝါ=ပြော၍ ရမည့်သူဟူ၍၊ အနုသာသိတုံ= ဆုံးမသင့်သူဟူ၍၊ ဝါ=ဆုံးမ၍ ရမည့်သူဟူ၍၊ နု မညတိ=သဘောမထား၊ ဝါ=အသိအမှတ်မပြု၊ ဝိညူ=ပညာရှိဖြစ်ကုန်သော၊ သဗ္ဗဟုစာရိပိ=သီတင်း သုံးဘော် တို့သည်လည်း၊ ဝတ္တုံ=၍၊ အနုသာသိတုံ=၍၊ နု မညန္တိ=သဘော မထားကြတော့ကုန်၊ ဝါ= အသိအမှတ် မပြုကြတော့ကုန်။

ကေသီ=ကေသီ၊ (တံ=ထို အဆုံးအမခံ ပုဂ္ဂိုလ်ကို) တထာဂတော=သည်၊ ဝတ္တာဖွံ့=၍၊ အနုသာသိတဖွံ့=၍၊ ယံ နု မညတိ=အကြင် သဘောမထား၊ ဝါ=အကြင် အသိအမှတ်မပြု၊ ဝိညူ=ကုန်သော။ပ။ ယံ နု မညန္တိ=အကြင် သဘောမထားကြတော့ကုန်၊ ဝါ=အကြင် အသိအမှတ် မပြုတော့ကုန်၊ ဧသော= ဤသို့ ပြောဆိုဆုံးမ၍ ရမည့်သူဟု သဘောမထား အသိအမှတ် မပြုတော့ခြင်းသည်၊ အရိယဿ= ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ အရိယာ သူတော်ကောင်း၏၊ ဝိနယေ=အဆုံးအမ တရားတော်၌၊ ဝါ=အဆုံးအမ တရားတော် အလိုအားဖြင့်၊ ဝဓော ဟိ (ဝဓော ဧဝ)=သတ်လိုက်ခြင်း မည်တော့သည်သာတည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)

ဘဂ္ဂေ=အရှင်ဘုရား၊ ဟိ=မှန်လှပါ၏၊ (တံ=ထို အဆုံးအမခံ ပုဂ္ဂိုလ်ကို) တထာဂတော=သည်၊ ဝတ္တာဖွံ့=၍၊ အနုသာသိတဖွံ့=၍၊ ယံ နု မညတိ=ထား၊ ဝါ=ပြု၊ ဝိညူ=ကုန်သော၊ သဗ္ဗဟွစာရိပိ=လည်း ။ပ။ ယံ နု မညန္တိ=ကုန်၊ သော=ထိုသို့ ပြောဆိုဆုံးမ၍ ရမည့်သူဟု သဘောမထား အသိအမှတ် မပြုခြင်းသည်၊ နူန=အမှန်တကယ်ပင်၊ သုဝဓော[1]=ကောင်းကောင်းကြီး

၁။ သုဝဓော-ဟုပါဠိပြင်သင့်။ ။'သုဟတော'နေရာ၌ 'သုဝဓော'ဟု ပါဠိပြင်ထားသည်၊ 'သုဝဓော'ဟု ရှိမှသာ 'ဝဓောဟေသော'ဟူသော ယခင်စကားနှင့် တထပ်တည်း တူညီမည်ဖြစ်၏၊ အကယ်၍ သုဟတောကို ဝဓောကဲ့သို့ ဘောဟောကြောက "သုဟတော=ကောင်းစွာ အသတ်ခံရခြင်း မည်သည်"ဟု အနက်ပေးလျှင်လည်း "ဘာဝအနက် သက်သည့်တမှာ နပုံသာ"ဟူသော သဒ္ဒါစည်းကမ်းနှင့် ဆန့်ကျင်၏၊ ဘောအနက်ဟော တပစ္စည်းဖြစ်လျှင် 'သုဟတော'ဟု ပုလ္လိင်ရပ် မရှိစေရ၊ 'သုဟတံ'ဟုသာ နပုလ္လိင်ရပ် ရှိစေရမည်။ သဒ္ဒါကျမ်းများ၌လည်း-

ယု စာကတ္တရိ ဘာဝသ္မိं၊ ကိစ္စာ တော စ နပုံသကေ (ကစ္စာယနသာရ)
ဘာဝေ တပစ္စယန္တာ နပုံသကာ (ရူပသိဒ္ဓိ)ဟု မိန့်ဆို၏။

အကယ်၍ သုဟတောကို ဘောဟောမကြောဘဲ ကံဟောကြ၍ လည်းကောင်း, ယံကိုလည်း ကြိယာပရာမသနမကြောဘဲ ယံ (ပုရိသဒမ္မံ) ဟု စွဲနက်ပြု၍လည်းကောင်း-

ဘဂ္ဂေ=အရှင်ဘုရား၊ ဟိ=မှန်လှပါ၏၊ ယံ(ပုရိသဒမ္မံ) =အကြင် အဆုံးအမခံ ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ တထာဂတော=သည်၊ ဝတ္တာဖွံ့=ဟူ၍၊ အနုသာသိတဖွံ့=၍၊ နမညတိ= သဘောမထား၊ ဝိညူ=ကုန်သော ။ပ။ နု မညန္တိ=သဘောမထားကြတော့ကုန်၊သော (ပုရိသဒမ္မော)=ထို အဆုံးအမခံ ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ နူန=အမှန်တကယ်ပင်၊ သုဟတော= ကောင်းကောင်းကြီး အသတ်ခံရသူမည်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်ပါ၏၊ ဣတိ(အဝေါစ)

ဤသို့ အနက်ပြန်ဆိုလျှင်လည်း အဓိပ္ပာယ်ကား ကောင်းပါ၏၊ သို့သော် "ဝဓော ဟေသော"စသော ယခင် ဝါကျများနှင့် စကားအသွား တထပ်တည်း မကျခြင်း, "နု ယံ တထာဂတော"ဟု မရှိဘဲ ယခင်ဝါကျအတိုင်းပင် "ယံ နု တထာဂတော"ဟုပင် ရှိခြင်းတို့ကြောင့် အပြစ်မကင်းသည်ပင် ဖြစ်ပါ၏၊ ထို့ကြောင့် နိဿယခန်း၌ 'သုဝဓော'ဟု ပါဠိပြင်၍ အနက်ပေးခဲ့ပါသည်။

အသတ်ခံရခြင်းမည်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်ပါပေ၏၊ ဣတိ=ဤသို့ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ) ဘဂ္ဂေ=ရှား၊ အဘိဏှံ=ပါပေ၏၊ ဘဂ္ဂေ=ရှား၊ အဘိဏှံ=၏ ။ပ။ [စာပိုဒ်(၁၀၀)ပေါ်တလိယသုတ်ကြည့်] ဘဂ္ဂေ=ရှား၊ အဇ္ဈတ္တဂ္ဂေ=၍၊ ပါဏုပေတံ=လျှက်၊ သရဏံ=ဟူ၍၊ ဂတံ=သော၊ ဥပါသကံ=၍၊ မံ=တပည့်တော်ကို၊ ဘဂဝါ=သည်၊ ဓာရေတု=ပါ၊ ဣတိ=ဤသို့ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ) ပဌမံ။

၂- ဇဝသုတ်

၁၁၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စတူဟိ=လေးပါးကုန်သော၊ အင်္ဂေဟိ=ဂုဏ်အင်္ဂါတို့နှင့်၊ ဝါ=အကြောင်းတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော= ပြည့်စုံသော၊ ရညော=မင်း၏၊ ဘဒ္ဒြာ=ကောင်းသော၊ အဿာဇာနီယော= မြင်းအာဇာနည်သည်၊ ဝါ=အကြောင်းဟုတ်သည်, အကြောင်းမဟုတ်သည်ကို သိသော မြင်းလိမ္မာသည်၊ ရာဇာရဟော=မင်းအားထိုက်တန်သည်၊ ရာဇဘောဂ္ဂေါ=မင်း၏ အသုံးအဆောင်သည်၊ ဝါ=မင်း၏ အသုံးတော်ခံသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ရညော=မင်း၏၊ အင်္ဂေ ဝ=ခြေလက်အင်္ဂါ အစိတ်အပိုင်းနှင့် တူ၏ဟူ၍သာလျှင်၊ ဝါ=စစ်မက်အင်္ဂါဟူ၍သာလျှင်၊ သံခံ=ထည့်သွင်း ရေတွက်အပ်သည် အဖြစ်သို့၊ ဝါ=ခေါ်ဆိုအပ်သည် အဖြစ်သို့၊ ဂစ္ဆတိ=ရောက်၏။

ကတမေဟိ စတူဟိ=အဘယ် လေးပါးသော ဂုဏ်အင်္ဂါတို့နှင့် နည်း၊ အဇ္ဈဝေန=ဖြောင့်မတ်သည် အဖြစ်နှင့် လည်းကောင်း၊ ဇဝေန=ခြေ၏ လျင်မြန်မှု အရှိန်အဟုန်နှင့် လည်းကောင်း၊ ခန္တိယာ= သည်းခံခြင်းနှင့် လည်းကောင်း၊ ဝါ= ခံနိုင်ရည်ရှိခြင်းနှင့် လည်းကောင်း၊ သောရစ္စေန= သန့်ရှင်းစင်ကြယ်တင့်တယ်သော လုပ်ငန်း၌ မွေ့လျော်သူ၏ ဖြစ်ကြောင်း အကျင့်သီလနှင့် လည်းကောင်းတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စတူဟိ=ကုန်သော၊ ဣမေဟိ အင်္ဂေဟိ=ဤဂုဏ်အင်္ဂါတို့နှင့်။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဇဝမေဝံ=ဤအတူပင်၊ စတူဟိ=ကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ=တရားတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=သော၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ အာဟုနေယျော=လေးစားကြည်ဖြူ, အဝေးမှပင် ဆောင်ယူ၍ ပေးလှူအပ်သော ပစ္စည်းဝတ္ထုကို ခံယူတော်မူထိုက်သည် လည်းကောင်း။ပ။ လောကဿ=သတ္တဝါအပေါင်း၏၊ အနုတ္တရံ=မိမိထက် သာလွန်ထူးမြတ်သောသူ မရှိသော၊ ဝါ=ထူးကဲသာလွန်မြင့်မြတ်ဆုံးဖြစ်သော၊ ပုညက္ခေတ္တံ=ကုသိုလ်ကောင်းမှု မျိုးစေ့စု၏ ကြီးထွားမြင့်မားဖွံ့ထွားပေါက်ရောက်ရာ လယ်ယာမြေကောင်းအတူ ဖြစ်တော်မူသည် လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ကတမေဟိ စတူဟိ= အဘယ်လေးပါးသော တရားတို့နှင့် နည်းဟူမူ၊ အဇ္ဈဝေန=နှင့်လည်းကောင်း၊ ဇဝေန=ဉာဏ်လျင်မြန်မှု

အရှိန်အဟုန်နှင့်လည်းကောင်း၊ ခန္ဓီယာ=လည်းကောင်း၊ သောရစ္စေန=သန့်ရှင်း စင်ကြယ် တင့်တယ်သော သုစရိတ်တို့ဌ် မွေ့လျော်သူ၏ ဖြစ်ကြောင်း အကျင့် သီလနှင့်လည်းကောင်းတည်း။ပ။ ဒုတိယံ။

၃–ပတောဒသုတ်

ဝ၁၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စတ္တာရော=လေးမျိုးကုန်သော၊ ဘဒြာ=ကောင်းကုန်သော၊ ဣမေ အဿာဇာနီယာ=ဤမြင်းအာဇာနည်တို့သည်၊ ဝါ=တို့ကို၊ လောကသ္မိံ=၌၊ သန္ဓော=ကုန်၏၊ သံဝိဇ္ဇမာနာ=ကုန်၏၊ ကတမေ= အဘယ်မည်ကုန်သော၊ စတ္တာရော=ကုန်သော၊ (ဘဒြာ=ကုန်သော၊ ဣမေ အဿာဇာနီယာ=တို့သည်၊ ဝါ=တို့ကို၊ လောကသ္မိံ=၌၊ သန္ဓော=ထင်ရှားရှိကုန်သနည်း၊ သံဝိဇ္ဇမာနာ= သနည်းဟူမူ)

ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ဣဓ=ဤလောကဌ်၊ ဧကစ္စော=အချို့သော၊ ဘဒြော=ကောင်းသော၊ အဿာဇာနီယော= မြင်းအာဇာနည်သည်၊ ပတောဒဿာယံ=နှင်တံ၏ အရိပ်ကို၊ ဒိသွာ=မြင်ရ၍၊ ဝါ=မြင်ရခြင်းကြောင့်၊ "အဓ=ယခု၊ အဿဒမ္မသာရထိ=မြင်းရိုင်းသင်ဆရာသည်၊ ဝါ=မြင်းမောင်းသွားသည်၊ ဝါ=မြင်းထိန်းသည်၊ မံ=ငါ့ကို၊ ကိံ=အဘယ်မည်သော၊ ကာရဏံ= အကြောင်းကိစ္စကို၊ ကာရေသတိ နုခေါ=ပြုလုပ်စေလိမ့်မည်နည်း၊ ဝါ=ပြုလုပ်ခိုင်းလိမ့်မည်နည်း၊ အဟံ=ငါသည်၊ အဿ=ထိုမြင်းရိုင်းသင်ဆရာအတွက်၊ ကိံ=အဘယ်အရာကို၊ ပဋိကရောမိ နုခေါ= ပြုလုပ်ပေးရပါမည်နည်း၊" ဣတိ=ဤသို့၊ သံဝိဇ္ဇတိ=ထိတ်လန့်၏၊ ဝါ= အထိတ်တလန့်, စူးစမ်း အကဲခတ်၏၊ သံဝေဂ=ထိတ်လန့်ခြင်းသို့၊ ဝါ=အထိတ်တလန့်, စူးစမ်း အကဲခတ်ခြင်းသို့၊ အာပဇ္ဇတိ=ရောက်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤလောကဌ်၊ ဧဝရူပေါ=ဤသို့ သဘောရှိသော၊ (ဤသို့ ဖြောက်အပ်သော နှင်တံရိပ်ကို မြင်ရုံမျှဖြင့် မြင်းမောင်းသမား၏ လိုအင်ဆန္ဒကို အထိတ်တလန့်, အကဲခတ်ခြင်း သဘောရှိသော) ဧကစ္စော=သော၊ ဘဒြော=သော၊ အဿာဇာနီယောပိ=သည်လည်း၊ ဟောတိ=ရှိ၏၊ ဘိက္ခဝေ= ထို့၊ ပဌမော=ရှေးဦးစွာသော၊ ဘဒြော=သော၊ အယံ အဿာ ဇာနီယော=ဤမြင်းအာဇာနည်သည်၊ ဝါ=ကို၊ လောကသ္မိံ=၌၊ သန္ဓော=ထင်ရှားရှိ၏၊ သံဝိဇ္ဇမာနော= ရအပ်၏၊ ဝါ=သိမြင်အပ်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပုန စပရံ= နောက်ထပ် အခြားသော မြင်းအာဇာနည် တမျိုးကား၊ [တနည်း–ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပုန=နောက်ထပ်တဖန်၊ အပရံစ= အခြားသော မြင်းအာဇာနည် တမျိုးကိုလည်း၊ အဟံ=ငါသည်၊ ဘာသိဿာမိ= ပြောတော်မူအုံ] ဣဓ=ဌ်၊ ဧကစ္စော=သော၊ ဘဒြော=သော၊ အဿာဇာနီယော=

သည်၊ ပတောဒစ္ဆာယ်=ကို၊ ဒီသွာ=မြင်ရ၍၊ နဟေဝ သံဝိဇ္ဇတိ=မထိတ်လန့်သေး သည်သာ၊ (မြင်းဆရာ၏ လိုအင်ဆန္ဒကို အထိတ် တလန့် အကဲမခတ် တတ်သေးသည်သာ) သံဝေဂ=ထိတ်လန့်ခြင်းသို့၊ နဟေဝ အာပဇ္ဇတိ= မရောက်သေးသည်သာ။

အပိစ ခေါ=အမှန်စင်စစ်ကား၊ လောမဝေဓိဒ္ဓေါ=မွေးညှင်းတွင်းပေါက်၌ နှင်တံချန်ဖြင့် ထိုးစိုက်ခြင်းဖြင့် ထိုးစိုက်အပ်သည်၊ (ဟုတ္တာ ဝေ=ဖြစ်၍သာလျှင်၊ ဝါ=ဖြစ်မှသာလျှင်)[လောမ(လောမကူပ)=အမွေးတွင်းပေါက်၌+ဝေဓ=ထိုးစိုက် ခြင်းဖြင့်+ဝိဒ္ဓ= ထိုးစိုက်ခံရသောမြင်း] "အဓ္ဓ=ယခု၊ အသဒမ္မသာရထိ=သည်၊ မံ=ငါ့ကို၊ ကိံ=သော၊ ကာရဏာ=ကို၊ ကာရေသိတိ နုခေါ=နည်း၊ အဟံ=ငါသည်၊ အသ=တွက်၊ ကိံ=အဘာယ်အရာကို၊ ပဋိကရောမိ နုခေါ=နည်း" ဣတိ=ဤသို့၊ သံဝိဇ္ဇတိ=၏၊ သံဝေဂ=သို့၊ အာပဇ္ဇတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=၌၊ ဧဝရူပေါ=ဤသို့ သဘောရှိသော၊ (ဤသို့ မွေးညှင်းတွင်းပေါက်၌ နှင်တံချန်ဖြင့် ထိုးစိုက်ခံရ၍ မြင်းဆရာ၏ လိုအင်ဆန္ဒကို အထိတ်တလန့် အကဲခတ်ခြင်း သဘောရှိသော) ဧကစ္ဆော=သော၊ ဘဒြော=သော၊ အသာဓာရဏီယောပိ=မြင်း အာဓာနည်သည်လည်း၊ ဟောတိ=ရှိ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒုတိယော=နှစ်ကောင် မြောက်သော၊ ဘဒြော=သော၊ အယံ အသာဓာရဏီယော=ဤ မြင်းအာဓာနည် သည်။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပုန=နောက်ထပ်၊ အပရံ စ=အခြားသော မြင်းအာဓာနည် တမျိုးကား၊ ဣဓ=၌၊ ဧကစ္ဆော=သော၊ ဘဒြော=သော၊ အသာဓာရဏီယော=သည်၊ ပတောဒစ္ဆာယ်=ကို၊ ဒီသွာ=၍၊ နဟေဝ သံဝိဇ္ဇတိ=သည်သာ၊ သံဝေဂ=သို့၊ နဟေဝ အာပဇ္ဇတိ=သာ၊ လောမဝေဓိဒ္ဓေါ=သည်၊ (ဟုတ္တာပိ=ဖြစ်၍လည်း) နသံဝိဇ္ဇတိ=မထိတ်လန့်သေး၊ သံဝေဂ=သို့၊ နအာပဇ္ဇတိ= မရောက်သေး၊ အပိစ ခေါ=အမှန်စင်စစ်ကား၊ စမ္မဝေဓိဒ္ဓေါ=အရေထူ, အရေပါးကို ဖော်ဖြတ်လျက် ထိုးခြင်းဖြင့် ထိုးစိုက်ခံရသည်၊ ဝါ=အရေထူ, အရေပါးကို ပြတ်သွားစေသော ထိုးစိုက်ခြင်းဖြင့် ထိုးစိုက်ခံရသည်၊ (ဟုတ္တာဝ=ဖြစ်၍သာလျှင်၊ ဝါ=ဖြစ်မှသာလျှင်) အဓ္ဓ=ယခု၊ အသဒမ္မသာရထိ ။ပ။ ပဋိကရောမိ နုခေါ=နည်း၊ ဣတိ=သို့၊ သံဝိဇ္ဇတိ=၏၊ သံဝေဂ=သို့၊ အာပဇ္ဇတိ=၏။

[စမ္မံ ဆိန္နန္တော ဝေဓော စမ္မဝေဓော= အရေကို ဖောက်ဖြတ်တတ်သော ထိုးခြင်း (ပေါက်ပြတ်သွားအောင် ထိုးစိုက်ခြင်း) စမ္မဝေဓေန ဝိဒ္ဓေါ စမ္မဝေဓဝိဒ္ဓေါ]။ပ။ စမ္မဝေဓဝိဒ္ဓေါ=သည်၊ (ဟုတ္တာပိ=ဖြစ်၍လည်း) နသံဝိဇ္ဇတိ=သေး၊ သံဝေဂ=သို့၊ နအာပဇ္ဇတိ=သေး၊ အပိစ ခေါ=ကား၊ အဋ္ဌိဝေဓဝိဒ္ဓေါ= အရိုးကိုခွဲလျက် ထိုးခြင်းဖြင့် ထိုးစိုက်ခံရသည်၊ ဝါ=အရိုးကွဲ

အောင် ထိုးခြင်းဖြင့် ထိုးစိုက်ခံရသည်၊ (ဟုတ္တာဝ=ဖြစ်၍သာလျှင်) [အဋ္ဌိ ဘိန္နဏ္ဏော ဝေဒေါ အဋ္ဌိဝေဒေါ၊ အဋ္ဌိဝေဒေန ဝိဒ္ဓေါ အဋ္ဌိဝေဒဝိဒ္ဓေါ]။ပ။

ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်၊ စတ္တာရော=လေးယောက် ကုန်သော၊ ဘဒြာ=ကောင်းကုန်သော၊ ဣမေ ပုရိသာဇာနိယာ=ဤယောကျ်ား အာဇာနည်တို့သည်၊ ဝါ=ဤအကြောင်းဟုတ်သည်,အကြောင်းမဟုတ်သည်ကို သိတတ်သော ယောကျ်ားပညာရှိတို့သည်၊ ဝါ=တို့ကို။ပ။ သံဝိဇ္ဇမာနာ=ကုန်၏၊ ကတမေ= အဘယ်မည်ကုန်သော၊ စတ္တာရော=ကုန်သော (ဘဒြာ=ကောင်းကုန် သော၊ ဣမေ ပုရိသာဇာနိယာ=တို့သည်၊ ဝါ=တို့ကို၊ လောကသ္မိံ=၌၊ သဇ္ဇော=ကုန်သနည်း၊ သံဝိဇ္ဇမာနာ=နည်းဟူမူ)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=၌၊ ဧကစ္စော=သော၊ ဘဒြော=သော၊ ပုရိသာ ဇာနိယော=ယောကျ်ားအာဇာနည်သည်၊ သုဏာတိ=ကြား၏၊ (ကိန္တိ=အဘယ် သို့၊ သုဏာတိ=ကြားသနည်းဟူမူ) အမုကသ္မိံ နာမ=ထိုမည်သော၊ ဂါမေ ဝါ=ရွာ၌လည်းကောင်း၊ နိဂမေ ဝါ= နိဂုံး၌လည်းကောင်း၊ ဣတ္ထိ ဝါ= မိန်းမ သည်လည်းကောင်း၊ ပုရိသော ဝါ=ယောကျ်ားသည်လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခိတော= ဒုက္ခရောက်နေပြီ၊ ဝါ= ဒုက္ခဝေဒနာ စွဲကပ်နေပြီ၊ ဣတိ ဝါ=ဤသို့သော် လည်းကောင်း၊ ကာလကံတော= ကွယ်လွန်ရာ အချိန်ကာလကို ပြုပြီ၊ ဝါ= ကွယ်လွန်ခြင်းကို ပြုပြီ၊ ဝါ=သေပြီ၊ ဣတိ ဝါ= ဤသို့သော်လည်းကောင်း၊ (သုဏာတိ=ကြားရ၏)

သော=ထိုယောကျ်ား အာဇာနည်သည်၊ တေန=ထိုသို့ ကြားရခြင်းကြောင့်၊ သံဝိဇ္ဇတိ=ထိတ်လန့်၏၊ သံဝေဂံ=ထိတ်လန့်ခြင်းသို့၊ ဝါ=ထိတ်လန့်ခြင်းဟူ သော သဟောတ္တပ္ပညာဏ်သို့၊ [သဟ+သြတ္တပ္ပ=သြတ္တပ္ပနှင့်တကွ ဖြစ်သောညာဏ်] အာပဇ္ဇတိ=ရောက်၏၊ သံဝိဂ္ဂေါ=ထိတ်လန့်သည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ယောနိ သော= ကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းအားဖြင့်၊ ပဒဟတိ=အားထုတ်၏၊ ပဟိတတ္တော=(ရဲဝံ့စွန့်စား, နိဗ္ဗာန်သို့) စွန့်လွှတ်ထားအပ်သော စိတ်ရှိသည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ကာယေန စေဝ=နာမ ကာယဖြင့်လည်း၊ ပရမသစ္စံ=မဖောက် မပြန် မြဲတ်သောနိဗ္ဗာန်ဟူသော အမှန်တရားကို၊ သစ္ဆိကရောတိ= မျက်မှောက် ပြု၏၊ ပညာယ စ=ဝိပဿနာပညာ, မဂ်ပညာဖြင့်လည်း၊ အတိဝိဇ္ဈ= (ကိလေသာတို့ကို) ထွင်းဖောက်၍၊ (ပရမသစ္စံ=ကို) ပဿတိ=မြင်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဘဒြော=သော၊ သော အာသသာဇာနိယော=ထိုမြင်းအာ ဇာနည်သည်၊ ပတောဒဿာယ=(ထိုးစိုက်ခြင်းငှာ အထက်သို့ မြှောက်အပ်သော) နှင်တံ၏ အရိပ်ကို၊ ဒိသ္မာ=မြင်၍၊ သံဝိဇ္ဇတိ သေယျထာပိ=ထိတ်လန့်သကဲ့သို့၊ သံဝေဂံ=ထိတ်လန့်ခြင်းသို့၊ အာပဇ္ဇတိ သေယျထာပိ= ရောက်သကဲ့သို့၊

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဘဒ္ဒ=ကောင်းသော၊ ဣမံ ပုရိသာဇာနိယံ=ဤ အာဇာနည် ယောက်ျားကို၊ (ထိုရွာနိုဂုံးမှ မိန်းမ, ယောက်ျား ဒုက္ခရောက်ကြောင်း, ကွယ်လွန်ကြောင်း ကြားရံမျှဖြင့် သံဝေဂဉာဏ်ဖြစ်ပွားကာ ကမ္မဋ္ဌာန်းတရား ကြိုးစားအားထုတ်၍ နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုသော ဤအာဇာနည် ယောက်ျားကို) တထူပမံ=ထိုအာဇာနည်မြင်း ဥပမာရှိ၏ဟူ၍၊ (နှင်တံရိပ်ကို မြင်ရံမျှဖြင့် မြင်းဆရာ၏ လိုအင်ဆန္ဒကို အထိတ်တလန့် အကဲခတ်တတ်သော ထိုအာဇာနည်မြင်း ဥပမာရှိ၏ဟူ၍၊) အဟံ=ငါသည်၊ ဝဒါမိ=ဟောတော်မူ၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤလောကဌ၊ ဧဝရူပေါ=ဤသို့ သဘောရှိသော၊ (ထိုရွာနိုဂုံးမှ မိန်းမ ယောက်ျား ဒုက္ခရောက်ကြောင်း, ကွယ်လွန်ကြောင်း ကြားရံမျှဖြင့် သံဝေဂဉာဏ်ဖြစ်ပွားကာ ကမ္မဋ္ဌာန်းတရား ကြိုးစားအားထုတ်၍ နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်း သဘောရှိသော) ဧကစ္စော=အချို့သော၊ ဘဒ္ဒြော=ကောင်းသော၊ ပုရိသာဇာနိယောပိ=အာဇာနည် ယောက်ျားသည်လည်း၊ ဟောတိ=ရှိ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပဌမော=ရှေးဦးစွာသော၊ ဘဒ္ဒြော=သော၊ အယံ ပုရိသာဇာနိယော=ဤ အာဇာနည်ယောက်ျားသည်၊ ဝါ=ကို၊ လောကသ္မိံ=ဌ၊ သန္ဓော=ထင်ရှားရှိ၏၊ သံဝိဇ္ဇမာနော=ရအပ်၏၊ ဝါ=သိမြင်အပ်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပုန စပရံ=နောက်ထပ် အခြားသော အာဇာနည် ယောက်ျားတယောက်ကား၊ ဣဓ=ဌ၊ ဧကစ္စော=သော၊ ဘဒ္ဒြော=သော၊ ပုရိသာဇာနိယော=သည်၊ "အမုကသ္မိံ နာမ=ထိုမည်သော၊ ဂါမေ ဝါ=ရွာဌ လည်းကောင်း။ပ။ ဒုက္ခိတော=ပြီ၊ ဣတိ ဝါ= ဤသို့သော် လည်းကောင်း၊ ကာလင်္ကတော=ပြီ၊ ဣတိ ဝါ=လည်းကောင်း၊ နုဟော ဓေါ သုဏာတိ=မကြားရသေးသည်သာ၊ အပိစ ခေါ=ကား၊ ဣတ္ထိံ ဝါ= မိန်းမကိုသော်လည်းကောင်း၊ ပုရိသံ ဝါ=ယောက်ျားကိုသော်လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခိတံ ဝါ=ဒုက္ခရောက်နေသည်ကိုသော်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ဒုက္ခဝေဒနာ စွဲကပ်နေသည်ကိုသော် လည်းကောင်း၊ ကာလင်္ကတံ ဝါ=ကွယ်လွန်သည်ကိုသော်လည်းကောင်း၊ သာမံ= ကိုယ်တိုင်၊ ပဿတိ=တွေ့မြင်၏၊ သော=ထို အာဇာနည်ယောက်ျား သည်၊ တေန=ထိုသို့တွေ့မြင်ခြင်းကြောင့်။ပ။ အတိဝိဇ္ဇ=၍၊ (ပရမသစ္စံ=ကို) ပဿတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဘဒ္ဒြော=သော၊ သော အဿာဇာနိယော=သည်၊ လောမဝေဓဝိဒ္ဓေါ=သည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) သံဝိဇ္ဇတိ သေယျထာပိ=ကဲ့သို့၊ သံဝေဂံ=သို့၊ အာပဇ္ဇတိ သေယျထာပိ=ကဲ့သို့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဘဒ္ဒြ=သော၊ ဣမံ ပုရိသာဇာနိယံ=ဤ အာဇာနည်ယောက်ျားကို၊ (မိန်းမယောက်ျား ဒုက္ခရောက်နေသည်, ကွယ်လွန်နေသည်ကို ကိုယ်တိုင်တွေ့မြင်ရ၍ သံဝေဂဉာဏ်

ဖြစ်ပွားကာ ကမ္ဘာန်းတရား ကြိုးစားအားထုတ်သဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြု သော ဤအာဇာနည်ယောကျ်ားကို) တထူ ပမံ= ထို အာဇာနည်မြင်း ဥပမာရှိ၏ဟူ၍၊ (မွေးညင်းပေါက်တွင်း၌ နှင်တံချွန်ဖြင့် ထိုးစိုက်ခံရ၍ မြင်းဆရာ၏ လိုအင်ဆန္ဒကို အထိတ်တလန့် အကဲခတ်တတ်သော ထိုအာဇာနည်မြင်း ဥပမာရှိ၏ဟူ၍) အဟံ=ငါသည်၊ ဝဒါမိ=၏။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပုန စပရံ=နောက်ထပ် အခြားသော အာဇာနည်းယောကျ်ား ကား၊ ဣဓ=၌။ပ။ ကာလက်ံတော=ပြီ၊ ဣတိ ဝါ= လည်းကောင်း၊ နု ဟေဝ ခေါ သုဏာတိ=သည်သာ၊ ဣတ္ထိ ဝါ=ကိုသော်လည်းကောင်း၊ ပုရိသံ ဝါ= လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခိတံ ဝါ= လည်းကောင်း၊ ကာလက်ံတံ ဝါ=လည်းကောင်း၊ သာမံ=ကိုယ်တိုင်၊ နာပိ ပဿတိ=မြင်လည်းမမြင်၊ အပိစ ခေါ=ကား၊ အသ=ထိုအာဇာနည်ယောကျ်ား၏၊ ဥတိ ဝါ=ဆွေမျိုးသည်သော်လည်း ကောင်း၊ သာလောဟိတော ဝါ=သွေးသား တော်စပ်သူသည် သော်လည်း ကောင်း၊ ဝါ= သားချင်းသည်သော်လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခိတော ဝါ=ဒုက္ခရောက် နေသည်သော်လည်းကောင်း၊ ကာလက်ံတော ဝါ=ကွယ်လွန်သည် သော်လည်း ကောင်း၊ ဟောတိ=၏၊ သော=ထို အာဇာနည်ယောကျ်ားသည်၊ တေန=ထို ဆွေမျိုးသားချင်း ဒုက္ခရောက်ခြင်း, ကွယ်လွန်ခြင်းကြောင့်။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပုန စပရံ=ကား၊ ဣဓ=၌။ပ။ ကာလက်ံတံ ဝါ=ကိုသော် လည်းကောင်း၊ နာပိ ပဿတိ=မြင်လည်းမမြင်၊ အသ=ထိုအာဇာနည်ယောကျ်ား ၏၊ ဥတိ ဝါ=သည်သော်လည်းကောင်း။ပ။ ကာလက်ံတော ဝါ=သော်လည်း ကောင်း၊ နာပိ ဟောတိ=ဖြစ်လည်းမဖြစ်၊ အပိစ ခေါ=ကား၊ သာရီရိကာဟိ= ခန္ဓာကိုယ်၌ စွဲကပ်နေကုန်သော၊ ဒုက္ခာဟိ=ခက်ခဲသဖြင့် သည်းခံအပ်ကုန်သော၊ ဝါ=သည်းခံနိုင်ခဲကုန်သော၊ တိဗ္ဗာဟိ=ထူထပ်ကုန်သော၊ ခရာဟိ=ကြမ်းတမ်းကုန် သော၊ ကဋုကာဟိ=ထက်မြက်စူးရှကုန်သော၊ ဝါ=ခါးစပ်သော အရသာနှင့် တူကုန်သော၊ အသာတာဟိ= ချိုသာခံချင်ဖွယ် မကောင်းကုန်သော၊ အမနာပါဟိ=စိတ်နှလုံးကို မတိုးပွားစေတတ်ကုန်သော၊ ဝါ=မနှစ်မြို့ဖွယ်ဖြစ်ကုန် သော၊ ပါဏဟရာဟိ=အသက်ကို ဆောင်ယူပယ်ရှားနိုင်ကုန်သော၊ ဝေဒနာဟိ= ,ဆင်းရဲဝေဒနာတို့သည်၊ သာမညေဝ (သာမံ ဧဝ)=ကိုယ်တိုင်သာလျှင်၊ ဖုဋ္ဌော=ထိရောက်နိပ်စက်အပ်သည်၊ ဝါ=နှိပ်စက်ခံရသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ သော=ထိုအာဇာနည်ယောကျ်ားသည်၊ တေန=ထိုသို့ ကိုယ်တိုင် ဒုက္ခဝေဒနာ နှိပ်စက်ခံရခြင်းကြောင့်၊ သံဝိဇ္ဇတိ=၏။ပ။ တတိယံ။

၄-နာဂသုတ်

၁၁၄။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ စတူဟိ=ကုန်သော။ပ။ ရညော=မင်း၏၊ နာဂေါ=ဆင်ပြောင်သည်။ပ။ သံခ=သို့၊ ဂစ္ဆတိ=၏၊ ကတမေဟိ=အဘယ်မည်

ကုန်သော၊ စတူဟိ=ကုန်သော၊ (အဂေါ်ဟိ=တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=သော၊ ရညော=၏၊ နာဂေါ=သည်၊ ရာဇာရဟော=သည်၊ ရာဇသောဘော=သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်း။ပ။ သခ=သို့၊ ဂစ္ဆတိ=ရောက်သနည်းဟူမူ) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤလောကဌ၌၊ ရညော=မင်း၏၊ နာဂေါ=သည်၊ သောတာ စ=စကားကို နာယူတတ်သည်လည်းကောင်း၊ ဟန္တာစ=ရန်သူကိုသတ်တတ်သည်လည်းကောင်း၊ ခန္တာ စ=ကြံ့ကြံ့ခံနိုင်သည်လည်းကောင်း၊ ဂန္တာ စ=သွားတတ်သည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=အဘယ်နည်း အဘယ်ပုံအားဖြင့်၊ ရညော=၏၊ နာဂေါ=သည်၊ သောတာ=စကားကို နာယူတတ်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်း ဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤလောကဌ၌၊ ရညော=၏၊ နာဂေါ=သည်၊ [“အဋ္ဌ ကတွာ”စသည်နှင့် “သုဏာတိ”၌ လှမ်းစပ်] ဟတ္ထိဒမ္မသာရထိ=ယဉ်အောင် ဆုံးမလေ့ကျင့်ပေးသင့်သော ဆင်တို့ကို သင်ပေးသည့် ဆင်ဆရာသည်၊ ဝါ=ဆင်ရိုင်းသင်ဆရာသည်၊ ယံ ဧနံ ကာရဏံ=အကြင် လုပ်ငန်းကိစ္စဟူသော အကြောင်းကို၊ ယဒိ ဝါ ကတပုဗ္ဗံ=ရှေးဌ ပြုလုပ်အပ်ဖူးသောကိစ္စကို သော်လည်းဖြစ်စေ၊ ယဒိ ဝါ အကတပုဗ္ဗံ=ရှေးဌ မပြုလုပ်အပ်ဖူးသော ကိစ္စကို သော်လည်းဖြစ်စေ၊ ကာရေတိ=ပြုလုပ်စေအံ့၊ ဝါ=ပြုလုပ်ခိုင်းအံ့။

တံ(ကာရဏံ)=ထိုလုပ်ငန်းကိစ္စဟူသော အကြောင်းကို၊ အဋ္ဌ[1]=အလိုရှိသူ၏အဖြစ်ကို၊ ဝါ=လိုလိုချင်ချင်၊ ကတွာ=ပြု၍၊ မနသိ=စိတ်နှလုံး၌၊

၁။ **အဋ္ဌ ကတွာ။** ။ အတ္ထော ယဿ အတ္ထိတိ အတ္ထီ=အလိုဆန္ဒရှိသောသူ (အလိုဆန္ဒရှိသော ဆင်ပြောင်)၊ ထို့နောက် တ္ထကို ဌပြု၍ အဋ္ဌီဟုဖြစ်၏၊ အဋ္ဌီပုဒ်သည် နဝိမူလက နာဂေါဟူသော ကတ္တားပုဒ်နှင့် အရတူ တုလျာဓိကရဏဖြစ်သော ကြောင့် အဋ္ဌီအရ နာဂ (ဆင်ပြောင်)ကို အရကောက်ယူခဲ့သော်လည်း ဤနေရာ၌မူ နာဂေါဟူသော ကတ္တားပုဒ်နှင့် အရမတူမှသာ အနက်အဓိပ္ပာယ်မှန်ကန်မည်ဖြစ်သော ကြောင့် အဋ္ဌီပုဒ်ကို ဘာဝပွဓာန (သို့မဟုတ် ဘာဝလောပ)ကြ၍ “အလိုဆန္ဒရှိသောသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ အလိုဆန္ဒ (အဋ္ဌီဘာဝ)”ကိုသာ အဋ္ဌီပုဒ်အရ ယူရသည်။

ထို့ပြင် တံ(ကာရဏံ)ဟူသော ကံပုဒ်သည် အဋ္ဌီနှင့် တူလျာဓိကရဏ မဖြစ်သောကြောင့် ယင်းကံပုဒ်ကို အဋ္ဌီကတွာ၌ မစပ်ရ၊ မနသိကတွာ စသည်၌ စပ်၍ “ထိုလုပ်ငန်းကိစ္စကို နှလုံးသွင်း၍ (လိုလိုချင်ချင် နှလုံးသွင်းပိုက်၍)”စသည်ဖြင့် အဓိပ္ပာယ်ယူပါ။

အဋ္ဌီ ကတွာတိ အတ္ထိကဘာဝံ ကတွာ၊ အဋ္ဌိကော ဟုတ္ဝာတိ ဝုတ္တံ ,ဟောတိ။ ပါစိတ် မောဟန သိက္ခာပုဒ် အဋ္ဌကထာ (၁၄၆)။ ဤ၌ “အတ္ထိကော ဟုတ္ဝာ= လိုလိုချင်ချင် ရှိသူဖြစ်၍ ”ဟူသော အဖွင့်သည် အဖြောင့် ပိဏ္ဍတ္ထ အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုခြင်းတည်း၊ ဤသုတ် အဂုံတို့ရ်အဋ္ဌကထာ၌ ထိုပိဏ္ဍတ္ထအဖွင့် ဝါကျသာပါ၏။

ကရိတွာ=သွင်းပိုက်ထား၍၊ သဗ္ဗစေတသာ=အားလုံးသောစိတ်ဖြင့်၊ သမန္နာဟရိတွာ=ကောင်းစွာ အစဉ်မပြတ်ဆောင်ယူ၍၊ သြဟိတသောတော=စွဲထောင်ထားအပ်သော နားရှိသည်၊ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍)သုဏာတိ=နာယူ၏၊

တနည်း– အဋ္ဌ=(မိမိကိုယ်ကို ထိုလုပ်ငန်းကိစ္စဖြင့်) အလိုရှိသူကို၊ ကတွာ=ပြု၍။ ဤသို့လည်း အနက်ဆိုနိုင်၏၊ ဤအနက်ပေးနည်း၌ ဘာဝပွဓာန မကြဲရ၊ အဋ္ဌပုဒ်အရလည်း နာဂကိုသာယူရ၍ လုပ်ငန်းကိစ္စကို မယူရသောကြောင့် တံ ကာရဏံဟူသော ကံပုဒ်ကို အဋ္ဌ=ကတွာ၌ ကံအဖြစ်ဖြင့် မစပ်နိုင်၊ သို့သော် "အတ္ထဝသာ ဝိဘတ္တိဝိပရိဏာမော"နှင့်အညီ–တေန (ကာရဏေန)=ထိုလုပ်ငန်းကိစ္စဟူသော အကြောင်းဖြင့်၊ အဋ္ဌ=(မိမိကိုယ်ကို) အလိုရှိသူကို၊ ကတွာ=ပြု၍။ ဤသို့ ကရိဏီးဝိဘတ်ပြောင်း၍ ကရိဏီးအဖြစ်ဖြင့် စပ်နိုင်၏။ အဋ္ဌ ကတွာတိ အတ္ထာနံ တေန ဓမ္မေန အဋ္ဌိကံ ကတွာ။ သံယုတ်၌၊ ၃၊ ၁၈၃။

သတိပြုဖွယ်။ ။ ဤ ပဌမ ဒုတိယအနက်ပေးနည်းတို့၌ တံ ကာရဏံကို အဋ္ဌ=ကတွာ၌ ကံအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခဲ့သော် "ထိုလုပ်ငန်းကိစ္စကို အလိုဆန္ဒကို ပြုလုပ်၍"ဟု လည်းကောင်း, ထိုလုပ်ငန်းကိစ္စကို အလိုရှိသူကိုပြု၍"ဟုလည်းကောင်း အနက်အဓိပ္ပာယ် ချုတ်ယွင်းသွားနိုင်သည်ကို သတိပြုပါ။ ဥပမေယျဘက်မှ "အဋ္ဌ=ကတွာ"၏ နိဿယခန်းမှ အနက်နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်ပါ။

တနည်း– အဋ္ဌကတွာ=မိမိ၏ အကျိုးစီးပွားပြု၍။(အတ္ထသဒ္ဒါ ဟိတအနက် ဟောတည်း) ဤနည်း၌ အဘူတတဇ္ဇောအနက်၌ စီပစ္စည်း (ဤပစ္စည်း) သက်၍ အဋ္ဌကတွာဟု အလယ်၌ ဤဒီဃဖြင့် ပါဠ်ရှိသင့်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပေ၏၊ သို့သော် ၌, ဋ္ဌတို့၌ မူကွဲပါဠ်အဖြစ်ဖြင့် ဖွင့်ထားသည်ကို မတွေ့ရပါ။

ဤနည်း၌ အဋ္ဌပုဒ်မှ အတ္ထအရ စီးပွားဟူသည်လည်း လုပ်ငန်းကိစ္စပင် ဖြစ်ရကား အဋ္ဌနှင့် တံ ကာရဏံသည် တုလျာဓိကရဏဖြစ်သောကြောင့် တံ ကာရဏံကို အဋ္ဌကတွာ၌လည်း ကံအဖြစ်ဖြင့် စပ်နိုင်၏။

တံ ဝါ ဓမ္မံ"သေ မယုံ အတ္ထော"တိ အဋ္ဌ ကတွာ (အတ္ထံ ကတွာ)။ ၎င်း သံယုတ်၌နှင့် ဝိမတိဋ္ဌိကာ၊ ပ–၁၂၉။ အတ္ထံ ကတွာတိ ဟိတံ ကတွာ၊ ယာထာယံ ဟိတာဝဟော ဟောတိ ဧဝံ ကတွာ။ ဝိဘင်းအနုဋ္ဌိကာ။၉၁။

တနည်း– အဋ္ဌကတွာ= (မမေ့မယောက်) အရိုးဆိုက်ရောက်သကဲ့သို့ ပြု၍။ ဤနည်း၌ အရိုးဟော အဋ္ဌသဒ္ဒါဖြင့် "အဋ္ဌဂတံ ကတွာ"ဟု ဆိုလိုလျက် ဂတပုဒ်ကို ချေ၍ "အဋ္ဌကတွာ"ဟု ဖြစ်၏။ "အဋ္ဌ (အဋ္ဌဂတ)= အရိုးအထိ ဆိုက်ရောက်သကဲ့သို့သော လုပ်ငန်းကိစ္စ"ဟု အနက်ယူရသောကြောင့် တံ ကာရဏံနှင့် အဋ္ဌ=သည် ပကတိက်, ဝိကတိက်ဖြစ်၍ အရတူ၏၊ ထို့ကြောင့် တံ ကာရဏံကို အဋ္ဌ ကတွာ၌လည်း စပ်ပါ။

ယထာ ဝါ နံ နဿတိ၊ ဧဝံ အဋ္ဌဂတံ ဝိယ ကရောန္တော အဋ္ဌ ကတွာ။ ဝိဘင်းမူလဋ္ဌိကာ။၈၄။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤနည်း ဤပုံအားဖြင့်၊ ရညော=၏၊ နာဂေါ=သည်၊ သော်တာ=သည်၊ ဟောတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=ဖြင့်၊ ရညော=၏၊ နာဂေါ=သည်၊ ဟန္တာ=ရန်သူကို သတ်တတ်သည်၊ ဟောတိ=ဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤ၌၊ ရညော=၏၊ နာဂေါ=သည်၊ သင်္ဂါမဂတော=စစ်ပွဲသို့ ရောက်သည်၊ (သမာနော=ဖြစ်လသော်) ဟတ္ထိမ္ဟိ=ရန်သူဆင်ကိုလည်း၊ ဟနတိ=သတ်၏၊ ဟတ္ထာရုဟမ္ဟိ=ရန်သူ ဆင်စီးသူရဲကိုလည်း၊ ဟနတိ=၏၊ အဿမ္ဟိ=ရန်သူမြင်းကိုလည်း။ပ။ အဿာရုဟမ္ဟိ=ရန်သူမြင်းစီး သူရဲကိုလည်း။ပ။ ရထမ္ဟိ=ရန်သူ စစ်ရထားကိုလည်း၊ ဟနတိ=ဖျက်ဆီး၏၊ ရထိကမ္ဟိ=ရန်သူ ရထားစီး သူရဲကိုလည်း၊ ဟနတိ=သတ်၏၊ ပတ္တိကမ္ဟိ=ရန်သူ ခြေလျင် သူရဲကိုလည်း၊ ဟနတိ=၏။ပ။

ရညော=၏၊ နာဂေါ=သည်၊ သင်္ဂါမဂတော=သည်၊ (သမာနော=သော်) သတ္တိပ္ပဟာရာနံ=လံ့ဖြင့် ထိုးခြင်းတို့ကို လည်းကောင်း၊ အသိပ္ပဟာရာနံ=သန်လျှက်ဖြင့် ထိုးခုတ်ခြင်းတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဥသုပ္ပဟာရာနံ=မြှားဖြင့် ပစ်ခြင်းတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဖရသုပ္ပဟာရာနံ= ပုဆိန်ဖြင့် ပေါက်ခြင်းခုတ်ခြင်းတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဘေရိ+ပဏဝ+သင်္ခ+တိဏဝ+နိန္နာဒ သဒ္ဒါနံ=စည်ကြီးသံ+ထက်စည်သံ+ခရာသင်းအသံ+စည်တိုသံ+ပေါင်းစုဟစ်အော်သံ တို့ကို လည်းကောင်း၊ ခမော=ကြံ့ကြံ့ ခံနိုင်မှုရှိသည်၊ ဟောတိ=၏ [ကြက်ခြေခတ် အမှတ်အသားကိုကြည့်၍ သူ့ပုခုံးနှင့် သူ့အနက် တွဲဖက်ပါလေ]။ပ။ ခန္တာ=ကြံ့ကြံ့ခံနိုင်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤ၌၊ ရညော=၏၊ နာဂေါ=သည် [ဂန္ဓာ ဟောတိ–ဤ လှမ်းစပ်] ဟတ္ထိဒမ္မသာရထိ=သည်၊ ယမေနံ ဒီသံ=အကြင် အရပ်မျက်နှာသို့၊ ပေသေတိ=စေလွှတ်အုံ့၊ ယဒိ ဝါ ဂတပုဗ္ဗံ=ရှေးဤ ရောက်အပ်ဖူးသော အရပ်သို့သော်လည်းဖြစ်စေ၊ ယဒိ ဝါ အဂတပုဗ္ဗံ=ရှေးဤ မရောက်အပ်ဖူးသော အရပ်သို့သော်လည်းဖြစ်စေ၊ ပေသေတိ=စေလွှတ်အုံ့၊ တံ ဒီသံ= ထိုစေလွှတ်အပ်သမျှ အရပ်မျက်နှာ အားလုံးသို့၊ ခိပ္ပမေဝ= လျင်မြန်စွာသာလျှင်၊ ဂန္ဓာ=သွားတတ်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤနည်းဤပုံအားဖြင့်၊ ရညော=၏၊ နာဂေါ=သည်၊ ဂန္ဓာ=သွားတတ်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စတူဟိ=ကုန်သော၊ ဣမေဟိ အဂၢေဟိ=တို့နှင့်။ပ။ ဂစ္ဆတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်၊ စတူဟိ=ကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ=တရားတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသော၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ အာဟုနေယျော=သည်လည်းကောင်း ။ပ။ ပုညက္ခေတ္တံ=သည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=၏၊ ကတမေဟိ=ကုန်သော၊ စတူဟိ=ကုန်သော၊ (ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=သော၊ ဘိက္ခု=သည်၊ အာဟုနေယျော=လည်းကောင်း ။ပ။ ပုညက္ခေတ္တံ=လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်း ဟူမူ) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာ

တော်၌၊ ဝါ=ဤသာသနာတော်က၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ သောတာ စ=(တရား တော်ကို) နာယူတတ်သည် လည်းကောင်း၊ ဟန္တာ စ=လည်းကောင်း၊ ခန္တာ စ=သည်းခံနိုင်သည်လည်းကောင်း၊ ဂန္တာ စ=လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=၏ ။ပ။

ဘိက္ခု=သည်၊ [အဋ္ဌ ကတ္တာ-စသည်နှင့် သုဏာတိ၌စပ်] တထာဂတပ္ပ ဝေဒိတော=မြတ်စွာဘုရား ဟောကြား သိစေတော်မူအပ်ပြီးသော၊ ဓမ္မဝိနယော= သုတ်, အဘိဓမ္မာတရားနှင့် ဝိနည်းကို၊ ဒေသိယမာနော=တဦးဦးက ဟောကြား အပ်လသော်၊ အဋ္ဌ=အလိုရှိသူ၏အဖြစ်ကို၊ ဝါ=လိုလိုချင်ချင်၊ ကတ္တာ=ပြု၍ [တနည်း—အဋ္ဌ=(မိမိကိုယ်ကို ထိုဓမ္မဝိနယဖြင့်) အလိုရှိသူကို၊ ကတ္တာ=ပြု၍ (တနည်း) အဋ္ဌကတ္တာ=မိမိ၏ အကျိုးစီးပွားပြု၍၊ ဝါ=မိမိ၏ အကျိုးစီးပွားကို ဆောင်နိုင်လောက်အောင်ပြု၍၊ (တနည်း) အဋ္ဌ=ကတ္တာ= (မမေ့မပျောက်) အရိုးဆိုက်ရောက်သကဲ့သို့ပြု၍] မနသိကတ္တာ=စိတ်နှလုံး၌ သွင်းပိုက်ထား၍ ။ပ။ ဓမ္မံ=တရားကို၊ သုဏာတိ=နာယူ၏ ။ပ။

ဥပ္ပန္နံ=ဖြစ်ပေါ်လာသော၊ ကာမဝိတက္ကံ=ကာမဝိတက်ကို၊ နာဓိ— ဝါသေတိ=မိမိစိတ်အထက်သို့ တက်စီး၍ မနေစေ၊ ဝါ=မိမိစိတ်အတွင်း၌ လက်ခံမထား၊ [စာပိုဒ်(၁၁) စရသုတ်လည်း ကြည့်] ပဇဟတိ=ပယ်စွန့်၏၊ ဝိနောဒေတိ= ထုတ်ပယ်၏၊ ဟနတိ=သတ်၏၊ ဗျန္တီကရောတိ=ကင်းသော အဆုံးအပိုင်းအခြားရှိအောင် ပြု၏၊ ဝါ=ဘင်ခဏမျှ မကျန်ရအောင် အပြီးအပြတ် အဆုံးသတ်ပယ်ရှား၏၊ အနဘावं=ထပ်တလဲလဲ မဖြစ်ခြင်းသို့၊ ဝါ=မ‌ဝိုးပွား ခြင်းသို့၊ ဂမေတိ= ရောက်စေ၏ ။ပ။ ဥပ္ပန္နုပ္ပန္နေ=ဖြစ်ပေါ်လာတိုင်း, ဖြစ်ပေါ်လာ တိုင်း ကုန်သော၊ ပါပကေ=ယုတ်မာကုန်သော၊ အကုသလေ=အကုသိုလ်ဖြစ်ကုန် သော၊ ဓမ္မေ=တရားတို့ကို ။ပ။

ဘိက္ခု=သည်၊ သီတသေ=အအေးကိုလည်းကောင်း ဥဏှသေ=မီးပူကို လည်းကောင်း ဇိဃစ္ဆာယ=ဆာလောင်ခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ ပိပါသာယ= ရေငတ်ခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ ဍံသ+မကသ+ဝါတ+အာတပ+သရိသပ+သမ္ဗ သဿနံ=မှက်+ခြင်+လေ+နေပူ+မြွေကင်းတို့၏+ကိုက်ခဲ,ထိပါး၊ အတွေ့နှစ်ပါး တို့ကို လည်းကောင်း၊ ဒုရုတ္တာနံ=မကောင်းသဖြင့် ပြောဆိုအပ်ကုန်သော၊ ဒုရာဂတာနံ=မကောင်းသဖြင့် သောတဒ္ဒါရသို့ ရောက်လာကုန်သော၊ ဝစနပထာနံ[1]=စကားဟူသော အကြောင်းတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=အနက်

၁။ ဝစနပထ။ ။ စကားဟူသည် အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို သိလိုသူတို့အတွက် သိရခြင်း၏ အကြောင်းလည်း ဖြစ်၏။ သိစေလိုသူ (သိအောင်ဟောပြောသူ)တို့ အတွက် ဟောပြောရခြင်း၏ အကြောင်းလည်းဖြစ်၏။ ဝစနမေव ပထော ဝစနပထော= စကားသည်ပင် အကြောင်း၊ ဝါ= စကားဟူသောအကြောင်း၊ ဝါ= အကြောင်းဖြစ်သောစကား။ ဝစနမေव တာဒတ္ထံ ဥာတုကာမာနံ ဥပေတု ကာမာနဉ္စ ပထောတိ ဝစနပ္ပထော။ သာရတ္ထဒီကာ၊ တ၊ ၈၄။

အဓိပ္ပါယ်ကို သိလိုသူ, သိစေလိုသူတို့၏ အကြောင်းဖြစ်သော စကားတို့ကို လည်းကောင်း၊ ခမော=သည်းခံနိုင်ခြင်းရှိသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏။

ဥပဓိနှာနံ=ဖြစ်ပေါ်လာကုန်သော သာရီရိကာနံ=ခန္ဓာကိုယ်၌ စွဲကပ်နေကုန်သော၊ ဒုက္ခာနံ=ခဲယဉ်းသဖြင့် သည်းခံအပ်ကုန်သော၊ ဝါ=သည်းခံနိုင်ခဲကုန်သော၊ တိဗ္ဗာနံ=ထူထပ်ကုန်သော၊ (အဆက်မပြတ် တရစပ်ဖြစ်ခြင်းအားဖြင့် ထူထပ်ကုန်သော) ဝါ= (ပူပြင်း ဆင်းရဲစေခြင်းအားဖြင့်) ကြမ်းကြုတ်ကုန်သော၊ ခရာနံ=ကုန်သော၊ [ပတောဒသုတ်ကြည့်] ။ပ။ ပါဏဟာရာနံ=ကုန်သော၊ ဝေဒနာနံ=ဝေဒနာတို့ကို၊ အဓိဝါသက ဇာတိကော=သည်းခံတတ်သောသူ၏ သဘောရှိသည်၊ ဝါ=သည်းခံတတ်သောသူ၏ အဖြစ်ဟူသော သဘောရှိသည်၊ ဝါ=သည်းခံခြင်းသဘောရှိသည်၊ [စာပိုဒ် (၉၇) ခိပ္ပနိသန္တိသုတ်မှ ဓာရကဇာတိကော-ပုဒ်နှင့် ယှဉ်ကြည့်] ဟောတိ=၏ ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=၌၊ ဘိက္ခု=သည်၊ [ဂန္ဓာ ဟောတိ၌ လှမ်းစပ်] ဒီဃေန=ရှည်လျားလှစွာသော၊ ဣမိနာ အဒ္ဓုနာ=ဤသံသရာခရီးဖြင့်၊ အဂတပုဗ္ဗာ=ရှေးဘ၌ မရောက်အပ်ဖူးသေးသော၊ ယာဝဒေ ဒိသာ=အကြင်နိဗ္ဗာန်ဟူသော အရပ်မျက်နှာသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) ယဒိဒံ=ယင်းနိဗ္ဗာန်ဟူသော အရပ်မျက်နှာသည်၊ သဗ္ဗသခ်ါရသမထော=အားလုံးသော သင်္ခါရတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းရာလည်းဖြစ်၏၊ သဗ္ဗူပဓိပဋိနိဿဂ္ဂေါ= (ခန္ဓာငါးပါးစသော) အားလုံးသော ဥပဓိတို့ကို ပယ်စွန့်ရာလည်းဖြစ်၏၊ တဏှာက္ခယော=တဏှာကုန်ရာလည်းဖြစ်၏၊ ဝိရာဂေါ=ကိလေသာ အားလုံးတို့ ပျက်စီးရာလည်းဖြစ်၏၊ နိရောဓော=ဝဋ်ဒုက္ခအားလုံး ချုပ်ဆုံးရာလည်းဖြစ်၏၊ နိဗ္ဗာနံ=ဝါနဟူသော တဏှာမှ ထွက်ခွာသော တရားလည်းဖြစ်၏၊ တံ (ဒိသံ)=ထိုနိဗ္ဗာန်ဟူသော အရပ်မျက်နှာသို့၊ ခိပ္ပညေव= လျင်မြန်စွာသာလျှင်၊ ဂန္ဓာ=သွားတတ်သည်၊ (သီလ, သမာဓိ, ပညာ, ဝိမုတ္တိ, ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနတရားတို့ကို အပြည့်အစုံ ဖြည့်ကျင့်၍ သွားတတ်သည်) ဟောတိ=၏ ။ပ။ စတုတ္ထံ။

၅-ဌာနသုတ်

၁၁၅။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဌာနာနိ=အကြောင်းတို့သည်၊ ဣမာနိ စတ္တာရိ= ဤလေးမျိုးတို့တည်း၊ စတ္တာရိ=လေးမျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမာနိ=အဘယ်တို့နည်းဟူ မူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကာတုံ=ပြုလုပ်ခြင်းငှာ၊ အမနာပံ=မနှစ်မြို့ဖွယ်ရာ

၁။ အမနာပ မနာပဌာန။ ။ အမနာပ်နှင့် မနာပ်တို့ကို ဌာန်၏ တုလျာဓိကရဏဝိသေသန ကြောင့်သာ အဓိပ္ပာယ်မှန် ဖြစ်နိုင်၏၊ အကယ်၍ ထိုသို့မကြေဘဲ "အမနာပ်=မနှစ်မြို့ဖွယ်ကို၊ ကာတုံ=ပြုလုပ်ခြင်းငှာ၊ ဌာနံ=အကြောင်းသည်၊ အတ္ထိ=ရှိ၏"ဟု အနက်ပြန်ဆိုလျှင် အမနာပ (မနာပ)က တခြား, ဌာနက

ဖြစ်သော၊ ဌာနံ=သူတပါးကို ဒုက္ခရောက်စေတတ်သော အကုသိုလ်အလုပ်ဟူသော အကြောင်းသည်၊ (သတ္တဝါတို့ကို လိမ်ကျစေခြင်းငှာ သေတွင်းတူးခြင်း, ငါးဖမ်းခြင်း, အိမ်နံရံစပ် ဖောက်ဖြိုခြင်း စသော သူတပါးဒုက္ခရောက်စေတတ်သော အကုသိုလ်အလုပ်ဟူသော အကြောင်းသည်) အတ္ထိ=ရှိ၏၊ တဉ္စ(ဌာနံ)=ထိုအကြောင်းသည်လည်း၊ ဝါ=ထိုအကြောင်းကိုလည်း၊ ကယိရမာနံ=ပြုလုပ်အပ်လသော်၊ အနတ္ထာယ=စီးပွားမဲ့ အလို့ငှာ၊ ဝါ=မကြီးပွားခြင်းငှာ၊ သံဝတ္တတိ=ဖြစ်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကာတုံ=ငှာ၊ အမနာပံ=မနှစ်မြို့ဖွယ်ဖြစ်သော၊ ဌာနံ=တရားသော အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း အလုပ်ဟူသော အကြောင်းသည်၊ (တရားသဖြင့် အသက်မွေးသူတို့၏ ပန်းမှိုက်သွန် မစင်ကြိုးခြင်း, အင်းဂတော အုတ်ခဲထုခြင်း, အိမ်အမိုး မိုးခြင်း, မသန့်ရှင်းသောနေရာ၌ တံမြက်စီးလှည်းခြင်း စသော အောက်တန်းကျသော အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းအလုပ် ဟူသော အကြောင်းသည်) အတ္ထိ=ရှိ၏၊ တဉ္စ(ဌာနံ)=ထိုအကြောင်းသည်လည်း၊ ဝါ=ကိုလည်း၊ ကယိရမာနံ=သော်၊ အတ္ထာယ=အကျိုးစီးပွားအလို့ငှာ၊ ဝါ=ကြီးပွားခြင်းငှာ၊ သံဝတ္တတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကာတုံ=ငှာ၊ မနာပံ=နှစ်သက်မြတ်နိုးဖွယ်ဖြစ်သော၊ ဝါ=စိတ်ပျော်ရွှင်မြူးတူးစရာဖြစ်သော၊ ဌာနံ=အရက်သောက်ခြင်း အစရှိသော အကြောင်းသည်၊ (သေရည်သေရက်သောက်ခြင်း, နံ့သာလိမ်းခြင်း, ပန်းပန်ခြင်း, အပျော်အပါး သတ္တဝါအသက်ကို သတ်ခြင်းစသောအကြောင်းသည်) အတ္ထိ=ရှိ၏ ။၀။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကာတုံ=ငှာ၊ မနာပံ=နှစ်သက်မြတ်နိုးဖွယ်ဖြစ်သော၊ ဌာနံ=ကုသိုလ်အလုပ်ဟူသော အကြောင်းသည်၊ (တရားနာသွားရာအခါ၌ သန့်ရှင်းသော အဝတ်အရုံ ပန်းနံ့သာစသည်တို့ကိုယူ၍ သွားခြင်း, စေတီကို ရှိခိုးခြင်း, ဗောဓိပင်ကိုရှိခိုးခြင်း, ချိုသာသော တရားစကားနာကြားခြင်း, ငါးပါးသီလ ဆောက်တည်ခြင်းစသော သောမနဿသမ္ပယုတ် ကုသိုလ်အလုပ်ဟူသော အကြောင်းသည်) အတ္ထိ=၏ ။၀။

ဟူခြား ဖြစ်နေသောကြောင့် အမနာပ (မနှစ်မြို့ဖွယ်) ဟူသည် အဘယ်နည်း စသည်ဖြင့် ကြံစည်စဉ်းစားနေသော်လည်း အဓိပ္ပာယ်မှန်ကို ရနိုင်မည်မဟုတ်ပါ။ "စတ္တာရိ ဌာနာနိ"ဟူသော စကားခွဲ ဌာနလေးမျိုးမှာလည်း—

(၁) ပြုလုပ်လျှင် မကြီးပွား မတိုးတက်ကြောင်းဖြစ်သော အမနာပဌာန
(၂) ပြုလုပ်လျှင် ကြီးပွားတိုးတက်ကြောင်းဖြစ်သော အမနာပဌာန
(၃) ပြုလုပ်လျှင် မကြီးပွား မတိုးတက်ကြောင်းဖြစ်သော မနာပဌာန
(၄) ပြုလုပ်လျှင် ကြီးပွားတိုးတက်ကြောင်းဖြစ်သော မနာပဌာန။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တတြ=ထိုလေးမျိုးသော အကြောင်းတို့တွင်၊ ယံ ဣဒံ ဌာနံ=အကြင် သူတပါး ဒုက္ခရောက်စေတတ်သော အကုသိုလ်အလုပ်ဟူသော အကြောင်းသည်၊ ကာတုံ=ငှာ၊ အမနာပံ=မနှစ်မြို့ဖွယ်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ တဋ္ဌ (ဌာနံ)=ထို အကြောင်းသည်လည်း ॥ပ॥ သံဝတ္တတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ ဌာနံ=ဤအကြောင်းကို၊ ဥဘယေနေဝ=နှစ်မျိုးနှစ်စားသော အကျိုးအားဖြင့်ပင်၊ နု ကတ္တွာ=မပြုလုပ်ထိုက်ဟူ၍၊ မညတိ=သိအပ်၏။

[ဥဘယေနေဝ–အရ နှစ်မျိုးသော အကျိုးကို ထုတ်ပြလို၍ ယမ္ပိဒံ ဌာနံ စသည်ကို ဟောတော်မူ၏]

ယမ္ပိဒံ ဌာနံ=အကြင် သူတပါး ဒုက္ခရောက်စေတတ်သော အကုသိုလ်အလုပ်ဟူသော အကြောင်းသည်၊ ကာတုံ=ငှာ၊ အမနာပံ=မနှစ်မြို့ဖွယ်ရာသည်၊ (ဟောတိ=ဖြစ်၏) ဣမိနာပိ=ဤ မနှစ်မြို့ဖွယ် ဖြစ်ခြင်း ဟူသော အကျိုးအားဖြင့်လည်း၊ နံ=ထိုအကြောင်းကို၊ နု ကတ္တွာ= မပြုလုပ်ထိုက်ဟူ၍၊ မညတိ=သိအပ်၏၊ ယမ္ပိဒံ ဌာနံ=အကြင်သူတပါးကို ဒုက္ခရောက်စေတတ်သော အကုသိုလ်အလုပ်ဟူသော အကြောင်းသည်၊ ဝါ=ကို၊ ကယိရမာနံ=ပြုလုပ်အပ်လသော်၊ အနတ္ထာယ=ငှာ၊ သံဝတ္တတိ=၏၊ ဣမိနာပိ=ဤ အကျိုးစီးပွားကင်းမဲ့ဖို့ ဖြစ်ခြင်းဟူသော အကျိုးအားဖြင့်လည်း၊ နံ=ထိုအကြောင်းကို၊ နကတ္တွာ=၍၊ မညတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ ဌာနံ=ဤအကြောင်းကို၊ ဥဘယေနေဝ= (မနှစ်မြို့ဖွယ်ဖြစ်ခြင်း, အကျိုးစီးပွားကင်းမဲ့ဖို့ ဖြစ်ခြင်းဟူသော) နှစ်မျိုးနှစ်စားသော အကျိုးအားဖြင့်ပင်၊ နု ကတ္တွာ=၍၊ မညတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တတြ=ထိုလေးမျိုးသော အကြောင်းတို့တွင်၊ ယမိဒံ ဌာနံ=အကြင် တရားသော အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း အလုပ်ဟူသော အကြောင်းသည်၊ ကာတုံ=ငှာ၊ အမနာပံ=သည်၊ (ဟောတိ=၏) တဋ္ဌ(ဌာနံ)=ထိုအကြောင်းသည်လည်း ॥ပ॥ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမသ္မိံ ဌာနေ= ဤအကြောင်း၌၊ ပုရိသထာမေ= ယောကျ်ား၏ ဉာဏ်စွမ်း အရာ၌လည်းကောင်း၊ ပုရိသဝိရိယေ= ယောကျ်ား၏ ဝီရိယအရာ၌လည်းကောင်း၊ ပုရိသပရက္ကမေ=ယောကျ်ား၏ လုံ့လအရာ၌လည်းကောင်း၊ ဗာလော စ=လူဖျင်းလူမိုက်ကို လည်းကောင်း၊ ပဏ္ဍိတော စ= ပညာရှိ သူတော်ကောင်းကိုလည်းကောင်း၊ ဝေဒိတဗ္ဗော=ခွဲခြားသိနိုင်၏။

[ခွဲခြားသိနိုင်ပုံကို ပြတော်မူလိုသောကြောင့် "နု ဘိက္ခဝေ ဗာလော" စသည်ကို မိန့်တော်မူ၏]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဗာလော=လူဖျင်းလူမိုက်သည်၊ ဣတိ=ဤသို့၊ နု ပဋ္ဌ သဋ္ဌိက္ခတိ=မဆင်ခြင် မစဉ်းစားတတ် ।(ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ နု ပဋ္ဌိသဋ္ဌိက္ခတိ=

မဆင်ခြင် မစဉ်းစားတတ်သနည်းဟူမူ) ဣဒံ ဌာနံ=(မစင်ကြယ် တံမြက်စီးလှည်း စသော အောက်တန်းကျသော အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း အလုပ်ဟူသော) ဤအကြောင်းသည်၊ ကာတုံ=ငှာ၊ အမနာပံ=သည်၊ ကိဉ္စာပိ (ဟောတိ)= အကယ်၍ကား ဖြစ်ပေ၏၊ အထစရဟိ=ထိုသို့ပင် ဖြစ်ပါသော်လည်း၊ ဣဒံ ဌာနံ=(အောက်တန်းကျသော အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း အလုပ်ဟူသော) ဤ အကြောင်းသည်၊ ကယိရမာနံ=သော်၊ အတ္ထာယ=ငှာ၊ သံဝတ္တတိ=၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (နှ ပဋိသဋ္ဌိကွတိ=မဆင်ခြင် မစဉ်းစားတတ်)သော=ထိုလူဖျင်း လူမိုက်သည်၊ တံ ဌာနံ =(အောက်တန်းကျသော အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း အလုပ်ဟူသော)ထိုအကြောင်းကို၊ နှ ကရောတိ=မပြုလုပ်၊ တသ=ထိုလူဖျင်း လူမိုက်မှာ၊ တံ ဌာနံ=ကို၊ ဝါ=သည်၊ အကယိရမာနံ=မပြုလုပ်အပ်လသော်၊ အနုတ္ထာယ=ငှာ၊ သံဝတ္တတိ=၏။ ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပဏ္ဏိတော စ = ပညာရှိ သူတော်ကောင်းသည်ကား၊ ဣတိ=သို့၊ ပဋိသဋ္ဌိကွတိ=ဆင်ခြင်စဉ်းစား၏၊ (ကိန္တိ=သို့၊ ပဋိသဋ္ဌိကွတိ=ဟူမူ) ဣဒံ ဌာနံ=(အောက်တန်းကျသော အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းအလုပ်ဟူသော) ဤအကြောင်းသည်။ပ။ သံဝတ္တတိ=၏၊ ဣတိ(ပဋိသဋ္ဌိကွတိ=၏)သော=ထို ပညာရှိသူတော်ကောင်းသည်၊ တံ ဌာနံ=ကို၊ ကရောတိ=ပြုလုပ်၏၊ တသ= ထိုပညာရှိသူတော်ကောင်းမှာ၊ တံ ဌာနံ=ကို၊ ဝါ=သည်၊ ကယိရမာနံ=သော်၊ အတ္ထာယ=ငှာ၊ သံဝတ္တတိ=၏။ ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တတြ=ထိုလေးမျိုးသော အကြောင်းတို့တွင်၊ ယမိဒံ ဌာနံ= (အရက်သောက်ခြင်း အစရှိသော) အကြင် အကြောင်းသည်၊ ကာတုံ= ငှာ၊ မနာပံ=နှစ်သက်မြတ်နိုးဖွယ်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ တဿ ဌာနံ= (အရက်သောက်ခြင်း အစရှိသော) ထိုအကြောင်းသည်လည်း၊ ဝါ=ကိုလည်း ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမသ္မိံ ပိ ဌာနေ= (အရက်သောက်ခြင်း အစရှိသော) ဤအကြောင်းဌာ်လည်း ။ပ။ ဣဒံ ဌာနံ= (အရက်သောက်ခြင်း အစရှိသော) ဤအကြောင်းသည်၊ ကာတုံ=ငှာ၊ မနာပံ=နှစ်သက် မြတ်နိုး ဖွယ်သည်၊ ဝါ= ပျော်စရာသည်၊ ကိဉ္စာပိ ဟောတိ=၏ ။ပ။ တံ ဌာနံ= (အရက်သောက်ခြင်း အစရှိသော) ထိုအကြောင်းကို ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တတြ=တို့တွင်၊ ယမိဒံ ဌာနံ=အကြင် ကုသိုလ်အလုပ် ဟူသော အကြောင်းသည်၊ ကာတုံ=ငှာ၊ မနာပံ=နှစ်သက် မြတ်နိုးဖွယ်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ တဿ ဌာနံ=ထိုကုသိုလ်အလုပ်ဟူသော အကြောင်းသည်လည်း၊ ဝါ=ကိုလည်း၊ ကယိရမာနံ=သော် ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ ဌာနံ=ဤကုသိုလ် အလုပ်ဟူသော အကြောင်းကို၊ ဥဘယတ္ထာယ= နှစ်မျိုးနှစ်စား အကျိုးအားဖြင့်ပင်၊

ကတ္တွာမ္ဘ=ပြုထိုက်၏ဟူ၍၊ မည္ယတိ=သိအပ်၏၊ [ဥဘယေနေဝပုဒ်အရ နှစ်မျိုးနှစ်စား၊သော အကျိုးကို ပြတော်မူလိုသောကြောင့် "ယမ္မိဒံ ဌာနံ"စသည်ကိုမိန့်]

ယမ္မိဒံ ဌာနံ=အကြင် ကုသိုလ် အလုပ်ဟူသော အကြောင်းသည်၊ ကာတုံ=ငှာ၊ မနာပံ=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဣမိနာပိ=ဤနှစ်သက် မြတ်နိုးဖွယ် ဖြစ်ခြင်းဟူသော အကျိုးအားဖြင့်လည်း၊ နံ=ထို ကုသိုလ်အလုပ်ဟူသော အကြောင်းကို၊ ကတ္တွာမ္ဘ=၍၊ မည္ယတိ=၏၊ ယမ္မိဒံ ဌာနံ=သည်၊ ဝါ=ကို၊ ကယိရမာနံ=သော် ။ပ။ ဣမိနာပိ=ဤ အကျိုးစီးပွား အလို့ငှာ ဖြစ်ခြင်းဟူသော အကျိုးအားဖြင့်လည်း နံ= ထိုကုသိုလ်အလုပ်ဟူသောအကြောင်းကို။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ ဌာနံ=ဤကုသိုလ် အလုပ်ဟူသော အကြောင်းကို၊ ဥဘယေနေဝ= (နှစ်သက်ဖွယ်ဖြစ်ခြင်း, အကျိုးစီးပွား အလို့ငှာ ဖြစ်ခြင်းဟူသော) နှစ်မျိုးနှစ်စား အကျိုးအားဖြင့်ပင်၊ ကတ္တွာမ္ဘ=ဟူ၍၊ မည္ယတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဌာနာနိ=အကြောင်းတို့သည်၊ ဣမာနိ စတ္တာရိ=တည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ= မိန့်တော်မူပြီ) ပဋ္ဌမံ။

၆– အပ္ပမာဒသုတ်

ဘဝ၆။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စတူဟိ=လေးပါး ကုန်သော၊ ဌာနေဟိ= အကြောင်းတို့ဖြင့်၊ အပ္ပမာဒေါ=မမေ့လျော့ခြင်းကို၊ ဝါ=မမေ့လျော့ကြောင်း သတိကို၊ ကရဏီယော=ပြုသင့်ပြုထိုက်၏၊ ဝါ=ဖြစ်စေသင့်၏၊ ကတမေဟိ=အဘယ်မည် ကုန်သော၊ စတူဟိ=ကုန်သော၊ (ဌာနေဟိ=တို့ဖြင့်၊ အပ္ပမာဒေါ=ကို၊ ကရဏီယော =ပြုသင့်ပြုထိုက်သနည်းဟူမူ)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကာယဒုစ္စရိတံ=ကာယဒုစ္စရိတ်အကုသိုလ်ကို၊ ပဇဟထ= ပယ်စွန့်ကြကုန်လော၊ ကာယသုစရိတံ= ကာယသုစရိတ်ကုသိုလ်ကို၊ ဘာဝေထ= ဖြစ်ပွားစေကြကုန်လော၊ တတ္ထ စ= ထိုကာယဒုစ္စရိတ်ကို ပယ်စွန့်ခြင်း, ကာယသုစရိတ်ကို ဖြစ်ပွားစေခြင်းဌာနလည်း၊ မာ ပမာဒတ္ထ=မမေ့လျော့ကြကုန်လင့်၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝစီဒုစ္စရိတံ= ဝစီဒုစ္စရိတ် အကုသိုလ်ကို၊ ပဇဟထ=လော၊ ဝစီသုစရိတံ= ဝစီသုစရိတ်ကုသိုလ်ကို၊ ဘာဝေထ=လော၊ တတ္ထ စ= ထို ဝစီဒုစ္စရိတ်ကို ပယ်စွန့်ခြင်း, ဝစီသုစရိတ်ကို ဖြစ်ပွားစေခြင်းဌာနလည်း၊ မာ ပမာဒတ္ထ=လင့်။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ=မှားယွင်းသော အယူကို။ပ။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ=မှန်ကန်သော ဉာဏ်အမြင်ကို၊ ဘာဝေထ=လော၊ တတ္ထ စ= ထို မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကို ပယ်စွန့်ခြင်း, သမ္မာဒိဋ္ဌိကို ဖြစ်ပွားစေခြင်းဌာနလည်း ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့ ယတော=အကြင်အခါ၌၊ ဘိက္ခုနော= ရဟန်းသည်၊ ကာယဒုစ္စရိတံ=ကို၊ ဝါ=သည်၊ ပဟီနံ= ပယ်အပ်ပြီးသည်၊ ကာယသုစရိတံ=ကို၊ ဝါ=သည်၊ ဘာဝိတံ=ဖြစ်ပွားစေအပ်ပြီးသည်၊ ဟောတိ=၏ ။ပ။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ=ကို၊

ဝါ=သည်၊ ပဟီနာ=ပယ်အပ်ပြီးသည်၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိ=ကို၊ ဝါ=သည်၊ ဘာဝိတာ=ဖြစ်ပွားစေအပ်ပြီးသည်၊ ဟောတိ=၏၊ (တတော= ထိုအခါ၌) [ယတောရှိ၍ တတော ထည့်သည်] သော=ထို ရဟန်းသည်၊ (ထိုရဟန္တာဖြစ်သော ရဟန်းသည်) သမ္မရာယိကဿ= တမလွန်ဘဝ၌ ဖြစ်သော၊ မရဏဿ= သေခြင်းမှ၊ နဘာယတိ=မကြောက်တော့ ၊ဣတိ (အဝေါစ) ဆုံး။

၇- အာရက္ခသုတ်

ဘဝ၇။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စတ္တာသု=လေးမျိုးကုန်သော၊ ဌာနေသု= အရာဌာနတို့၌၊ အတ္တာရူပေန= မိမိအား သင့်လျော်သော ရဟန်းသည်၊ ဝါ=မိမိအကျိုးစီးပွားကို လိုလားသော ရဟန်းသည်၊ အပ္ပမာဒေါ= မမေ့လျော့ခြင်းသဘောဖြစ်သော၊ သတိ=သတိတည်းဟူသော၊ စေတသော=စိတ်၏၊ အာရက္ခော=အစောင့်အရှောက်တရားကို၊ ကရဏီယော= ပြုသင့်၏၊ ဝါ=ဖြစ်စေသင့်၏၊ ကတမေသု= အဘယ်မည်ကုန်သော၊ စတ္တာသု=လေးပါးကုန်သော၊ (ဌာနေသု=တို့၌၊ အတ္တာရူပေန=သည်၊ အပ္ပမာဒေါ=သော ။ပ။ ကရဏီယော= ပြုသင့်သနည်းဟူမူ)

မေ=ငါ၏၊ စိတ္တံ=စိတ်သည်၊ ရဇနီယေသု= စွဲမက်မှုရာဂ၏ အကြောင်းဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ= စွဲမက်စေတတ်ကုန်သော၊ ဓမ္မေသု= ဣဋ္ဌာရုံဖြစ်သော တရားတို့၌၊ မာ ရဇ္ဇိ= မစွဲမက်ပါစေသတည်း၊ ဣတိ=ဤသို့ ဆင်ခြင်စဉ်းစား၍၊ အတ္တာရူပေန=သည် ။ပ။ ကရဏီယော=၏၊ မေ=ငါ၏၊ စိတ္တံ=စိတ်သည်၊ ဒေါသနီယေသု=ဒေါသ၏ အကြောင်းဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=ဒေါသထွက်စေတတ်ကုန်သော၊ ဓမ္မေသု=အနိဋ္ဌာရုံတရားတို့၌၊ မာ ဒုဿိ=ဒေါသအမျက် မထွက်ပါစေသတည်း၊ ဣတိ=ဤသို့ ဆင်ခြင်စဉ်းစား၍ ။ပ။ မေ=၏၊ စိတ္တံ=သည်၊ မောဟနီယေသု= တွေဝေမှုမောဟ၏ အကြောင်းဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=တွေဝေစေတတ်ကုန်သော၊ ဓမ္မေသု=အာရုံတရားတို့၌၊ (ဣဋ္ဌာရုံ အနိဋ္ဌာရုံတရားတို့၌) မာ မုယှိ=မတွေဝေ စေသတည်း ။ပ။ မဒနီယေသု=မာန်တက်ဝင့်ကြွားခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မေသု=အာရုံတရားတို့၌၊ မာ မဒ္ဒိ=မာန်မတက် မဝင့်ကြွားစေသတည်း ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယတော=အကြင်အခါ၌၊ ဘိက္ခုနော= ရဟန်း၏၊ ဝါ=သည်၊ ဝိတရာဂတ္တာ=ကင်းပြီးသော ရာဂရှိသည် အဖြစ်ကြောင့်၊ ရဇနီယေသု=ကုန်သော၊ ဓမ္မေသု=တို့၌၊ စိတ္တံ=စိတ်သည်၊ နဲ ရဇ္ဇတိ= မတပ်မက်၊ ဝိတဒေါသတ္တာ=ကင်းပြီးသော ဒေါသရှိသည် အဖြစ်ကြောင့်၊ ဒေါသနီယေသု=ကုန်သော၊ ဓမ္မေသု=တို့၌၊ စိတ္တံ=သည်၊ နဲ ဒုဿတိ=ဒေါသမထွက်၊ ဝါ=မဖေါက်ပြန် မပျက်စီး မမုန်းတီး၊ ဝိတမောဟတ္တာ=ကင်းပြီးသော မောဟရှိသည်အဖြစ်ကြောင့်၊ မောဟနီယေသု=ကုန်သော၊ ဓမ္မေသု=တို့၌၊ စိတ္တံ=သည်၊ နမုယှတိ=

မတ္တေ၀ေ၊ ဝိတမဒတ္ထာ=ကင်းပြီးသော မာန်တက်ဝင့်ကြွားခြင်း ရှိသည်အဖြစ်ကြောင့်။ပ။ နမဒ္ဓတိ=မာန်မတက် မဝင့်ကြွား။

(တတော=ထိုအခါ၌) သော=ထိုရဟန္တာ ရဟန်းသည်၊ နဆမ္ဘတိ=မတုန်လှုပ်၊ နကမ္ပတိ=မလှုပ်ရှား၊ နဝေဓတိ=မချောက်ချား၊ သန္တာသံ=ထိတ်လန့်ခြင်းသို့၊ နအာပဇ္ဇတိ= မရောက်၊ စ ပန=ဤမျှမကသေး၊ သမဏာ ၀စနဟောတုပိ= ပရ၀ါဒီရဟန်းတို့၏ စကားဟူသော အကြောင်းကြောင့်လည်း၊ နကဿတိ = ထို ပရ၀ါဒီရဟန်းတို့၏ အယူ၀ါဒသို့ မကူးပြောင်း၊ ဣတိ (အ၀ေါစ=မိန့်) သတ္တာမ်။

၈- သံ၀ေဇနီယသုတ်

၁၁၈။ ဘိက္ခ၀ေ=တို့၊ သဒ္ဓသ=ဘုရား စသည်တို့၌ ကြည်ညိုသော သဒ္ဓါတရားရှိသော၊ ကုလပုတ္တသ= (ကျင့်ဝတ်နှင့် ပြည့်စုံသော) အမျိုးကောင်းသား၏၊ ဝါ=သည်၊ ဒဿနီယာနိ= ကြည့်ရှုဖွယ်မြော် ထိုက်ကုန်သော၊ ဝါ=ကြည့်ရှုဖွယ်မြော်ရန် သွားထိုက်ကုန်သော၊ [ဒဿနီယာနိတိ ဒဿနာရဟာနိ၊ ဒဿနတ္ထာယ ဂန္တုမ္ဘာနိ။ ဒီ၊ မဟာ၀ဂ္ဂ၊ မဟာပရိနိဗ္ဗာနသုတ် အဋ္ဌကထာ၊ ၁၇၃] သံ၀ေဇနီယာနိ= ထိတ်လန့်စေတတ်ကုန်သော၊ ဝါ=သဟောတ္တမ္ပဇာဏ်တည်းဟူသော ထိတ်လန့်မှု သံ၀ေဂကို ဖြစ်စေတတ်ကုန်သော၊ [သဟ+ဩတ္တပ္ပ= ဩတ္တပ္ပ စေတသိက်နှင့် တကွဖြစ်သောဉာဏ်၊ ထိုဉာဏ်ကို ဤ၌ သံ၀ေဂဟု ခေါ်သည်] ဌာနာနိ= အကြောင်းတို့သည်၊ ဝါ=နေရာဌာနတို့သည်၊ ဣမာနိ စတ္တာရိ=ဤလေးမျိုးတို့တည်း၊ စတ္တာရိ= လေးမျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမာနိ= အဘယ်တို့နည်းဟူမူ။

ဘိက္ခ၀ေ=တို့၊ ဣဓ=ဤနေရာ ဌာန၌၊ (ဤလုမ္ဗိနီမည်သော အင်ကြင်းဥယျာဉ်တော်၌)၊ တထာဂတော=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဇာတော=ဖွားမြင်တော်မူပြီ၊ ဣတိ=ဤသို့ ဆင်ခြင်စဉ်းစား၍၊ ဝါ=ဤသို့ ဆင်ခြင်စဉ်းစားသောအားဖြင့်၊ သဒ္ဓသ=သော၊ ကုလပုတ္တသ=၏၊ ဝါ=သည်၊ ဒဿနီယ= ကြည့်ရှု ဖွယ်မြော်ထိုက်သော၊ ဝါ=ကြည့်ရှု ဖွယ်မြော်ရန် သွားရောက်ထိုက်သော၊ သံ၀ေဇနီယ=တတ်သော၊ ဌာန=အကြောင်းလည်းကောင်း၊ ဝါ=နေရာဌာနလည်းကောင်း၊ ဘိက္ခ၀ေ=တို့၊ ဣဓ=ဤနေရာဌာန၌၊ (ဤဥရ၀ေလာတောအရပ်, နေရွှေရာမြစ်ကမ်းရိုး ဗောဓိညောင်ပင်အောက်၌) တထာဂတော=သည်၊ အနုတ္တရံ=သူ့ထက် သာလွန်မြင့်မြတ်သော တရားမရှိသော၊ ဝါ= သာလွန်မြင့်မြတ်ဆုံး တရားဖြစ်သော၊ သမ္မာသမ္ဗောဓိ= အမှားမပါ, မှန်စွာကိုယ်တိုင် သိမြင်နိုင်သော အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်, သဗ္ဗညုတ ဉာဏ်တော်ကို၊ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ=ထိုးထွင်းသိတော်မူပြီ၊ ဝါ=ရရှိတော်မူပြီ၊ ဣတိ=ဤသို့ ဆင်ခြင်စဉ်းစား၍၊ ဝါ=ဤသို့ ဆင်ခြင်

စဉ်းစားသောအားဖြင့်၊ သဒ္ဓသေ=သော ။ပ။ ဌာနံ=အကြောင်းလည်းကောင်း၊ ဝါ=နေရာဌာနလည်းကောင်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤနေရာဌာန၌၊ (ဤ ဇာရာဏသိမ္ဗြဲ့အနီးရှိ ဣသိပတန မိဂဒါဝုန်တော၌) တထာဂတော=သည်၊ အနုတ္တရံ=သော၊ ဓမ္မစက္ကံ= ဓမ္မစကြာကို၊ ဝါ=ပဋိဝေဓညာဏ်, ဒေသနာညာဏ်ဟူသော တရားစက်ဝန်းကို၊ ပဝတ္တေသိ=လည်စေတော်မူပြီ၊ ဣတိ=ဤသို့-ဆင်ခြင်စဉ်းစား၍၊ ဝါ=ဖြင့်၊ သဒ္ဓသေ=သော ။ပ။ ဌာနံ=လည်းကောင်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤနေရာဌာန၌၊ (ဤ ကုသိနာရုံမြို့အနီးရှိ မလ္လာမင်းတို့၏ အင်ကြင်းဥယျာဉ်ဝယ် အင်ကြင်းပင်ဟူ နှစ်ပင်တို့၏ အကြား၌) တထာဂတော=သည်၊ အနုပါဒိသေသာယ= ကဲ့ကိုလေသာတို့သည် မြိမြိစွာ စွဲလမ်းဖမ်းယူအပ်သော ဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာ ကဋ္ဌတ္တာရုပ် အကြွင်းအကျန်မရှိသော၊ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ= ခန္ဓာဇာတ်သိမ်း ငြိမ်းအေးခြင်း ဓာတ်သဘောဖြင့်၊ ပရိနိဗ္ဗုတော= ငြိမ်းအေးတော်မူပြီ၊ ဝါ= ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူပြီ၊ ဣတိ=၍၊ ဝါ=ဖြင့်၊ သဒ္ဓသေ ။ပ။ သံဝေဇနီယံ=သော၊ ဌာနံ=အကြောင်းလည်းကောင်းတည်း၊ ဝါ=နေရာဌာနလည်းကောင်းတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သဒ္ဓသေ=သော၊ ကုလပုတ္တသေ ။ပ။ ဌာနာနိ= တို့သည်၊ ဣမာနိ စတ္တာရိ=တို့တည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ အဝေါစ= မိန့်တော်မူပြီ) အဋ္ဌမံ။

၉– ပဌမဘယသုတ်

၁၁၉။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဘယာနိ=ဘေးတို့သည်၊ ဝါ=ကြောက်ခြင်းတို့သည်၊ (ကြောက်ရွံ့ခြင်းတည်းဟူသော စိတ္တုတ္တာသဘေးတို့သည်) ။ပ။ ဇာတိဘယံ= ပဋိသန္ဓေဘေး လည်းကောင်း၊ ဝါ=ပဋိသန္ဓေ နေရခြင်းကို အကြောင်းပြု၍ဖြစ်သော ကြောက်ရွံ့ခြင်းလည်းကောင်း၊ ဇရာဘယံ= အိုဘေး လည်းကောင်း၊ ဝါ= အိုမင်းရင့်ရော်ခြင်းကို အကြောင်းပြု၍ ဖြစ်သော ကြောက်ရွံ့ခြင်း လည်းကောင်း၊ ဗျာဓိဘယံ =မကျန်းမမာ နာဘေးလည်းကောင်း၊ ဝါ=မကျန်းမမာ နာခြင်းကို . . . . . ခြင်းလည်းကောင်း၊ မရဏဘယံ= သေဘေးလည်း ကောင်း၊ ဝါ=သေခြင်းကို . . . . . ခြင်းလည်းကောင်းတည်း။ပ။ နဝမံ။

၁၀– ဒုတိယဘယသုတ်

၁၂၀။ အဂ္ဂိဘယံ=မီးဘေးလည်းကောင်း၊ ဝါ=မီးကို အကြောင်းပြု၍ ဖြစ်သော ကြောက်ရွံ့ခြင်း လည်းကောင်း၊ ဥဒကဘယံ= ရေဘေးလည်းကောင်း၊ ဝါ= ရေကို အကြောင်းပြု၍ ဖြစ်သော ကြောက်ရွံ့ခြင်း လည်းကောင်း၊ ရာဇဘယံ=မင်းဘေးလည်းကောင်း၊ ဝါ=လည်းကောင်း၊ စောရဘယံ= သူခိုး

ဘေးလည်းကောင်း၊ ဝါ=လည်းကောင်းတည်း ။ပ။ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ= မိန့်တော်မူပြီ) ဒုတိယော=နှစ်ခုမြောက်သော၊ ကေသိဝဂ္ဂေါ= ကေသိဝဂ်တည်း။

(၁၃) ၃-ဘယဝဂ်

၁- အတ္တာနုဝါဒသုတ်

၁၂၁။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ဘယာနိ=ဘေးတို့သည်၊ ဝါ=ကြောက်ရွံ့ခြင်းတို့သည်၊ ဝါ=ကြောက်ဖွယ် အာရုံဘေးတို့သည်၊ [အဋ္ဌကထာ၌ စိတ္တုတ္တာသဘယကိုသာဖွင့်၏] ဣမာနိ စတ္တာရိ=ဤ လေးမျိုးတို့တည်း၊ စတ္တာရိ= လေးမျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမာနိ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ။

အတ္တာနုဝါဒဘယံ=အတ္တာနုဝါဒဘေးလည်းကောင်း၊ ဝါ=မိမိကိုယ်ကို မိမိစွပ်စွဲသောသူ၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော ကြောက်ရွံ့ခြင်း လည်းကောင်း၊ ဝါ= မိမိကိုယ်ကို မိမိစွပ်စွဲခြင်းဟူသော ကြောက်ဖွယ်ဘေးလည်းကောင်း၊ ပရာနုဝါဒဘယံ= ပရာနုဝါဒဘေး လည်းကောင်း၊ ဝါ=သူတပါးက စွပ်စွဲခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ကြောက်ရွံ့ခြင်းလည်းကောင်း၊ ဝါ=သူတပါးက စွပ်စွဲခြင်းဟူသော ကြောက်ဖွယ်ဘေး လည်းကောင်း ဒဏ္ဍဘယံ=ဒဏ္ဍာဘေး လည်းကောင်း၊ ဝါ=မင်း၏ ညှဉ်းပန်းမှု ပြစ်ဒဏ်ကိုစွဲ၍ဖြစ်သော ကြောက်ရွံ့ခြင်းလည်းကောင်း၊ ဝါ=မင်း၏ ညှဉ်းပန်းမှု ပြစ်ဒဏ်ဟူသော ကြောက်ဖွယ်ဘေးလည်းကောင်း၊ ဒုဂ္ဂတိဘယံ=အပါယ် ဒုဂ္ဂတိဘေးလည်းကောင်း၊ ဝါ=အပါယ် ဒုဂ္ဂတိလေးမျိုးကို စွဲ၍ဖြစ်သော ကြောက်ရွံ့ခြင်းလည်းကောင်း၊ ဝါ= အပါယ်ဒုဂ္ဂတိလေးမျိုးဟူသော ကြောက်ဖွယ်ဘေး လည်းကောင်း (ဣတိ=ဤသည်တို့တည်း)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အတ္တာနုဝါဒဘယံ=အတ္တာနုဝါဒဘေးဟူသည်၊ ကတမဉ္စ= အဘယ်နည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသတ္တလောကဌ၌၊ ဧကစ္စော=အချို့သောသူသည်၊ ဣတိ=ဤသို့၊ ပဋိသင်္ခိက္ခတိ= ဆင်ခြင်စဉ်းစား၏၊ (ကိန္တိ= အဘယ်သို့၊ ပဋိသင်္ခိက္ခတိ=ဆင်ခြင်စဉ်းစားသနည်းဟူမူ)အဟံ=ငါသည်၊ ကာယေန= ကိုယ်ဖြင့်၊ ဝါ= ကာယဒွါရဖြင့်၊ ဝါ=ကာယဝိညတ်ဖြင့်၊ ဒုစ္စရိတံ= ဒုစ္စရိတ်အကုသိုလ်ကို၊ [စာပိုဒ် (၈၅) တမောတမသုတ်လည်းကြည့်] စေ စရေယျံ=အကယ်၍ ပြုကျင့်ငြားအုံ၊ ဝါစာယ=ဖြင့်၊ ဒုစ္စရိတံ= ကို၊ စေ စရေယျံ=အုံ၊ မနသာ=ဖြင့်၊ ဒုစ္စရိတံ=ကို၊ စေ စရေယျံ=အုံ၊ (ဇဝံ သတိ=ဤသို့ ပြုကျင့်သည်ဖြစ်လသော်) ယံ (ယေန ကာရဏေန)=အကြင်အကြောင်းကြောင့်၊ မံ=ငါ့ကို၊ အတ္တာ=မိမိကိုယ်တိုင်သည်ပင်၊ ဝါ=ငါကိုယ်တိုင်ကပင်၊ သီလတော= သီလကြောင့်၊ (သီလဟူသောအကြောင်းကြောင့်)[သီလတော–၌ တော်ပစ္စည်းသည် ဟိတ်အနုက်ဟောတည်း၊ အံ၊ သျ၊ ပဉ္စမတွဲ၊ နာ–၄၃၃၊ ပဋ္ဌဇိတအာဘိဏှာသုတ်ကြည့်] နေ ဥပဝဒေယျ=မစွပ်စွဲရာ၊ ကိဉ္စ=အဘယ်မည်သော၊ တံ(ကာရဏံ)=

ထို မစွပ်စွဲခြင်းဟူသော အကြောင်းသည်၊ (ဘဝေယျ=ဖြစ်နိုင်ပါမည်နည်း၊ နဘဝတိ ဧဝ=ဧကန် မဖြစ်နိုင်သည်သာတည်း) ဣတိ=ဤသို့၊ (ပဋိသင်္ခိုဏ္ဍတိ=ဆင်ခြင်စဉ်းစား၏)

သော=ထိုသူသည်၊ အတ္တာနုဝါဒ ဘယဿ=အတ္တာနုဝါဒဘေးမှ၊ ဝါ=မိမိကိုယ်ကို မိမိစွပ်စွဲခြင်း ဟူသော ကြောက်ဖွယ်ဘေးမှ၊ ဘီတော=ကြောက်သည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ကာယဒုစ္စရိတံ= ကာယဒုစ္စရိတ် အကုသိုလ်ကို၊ ဝါ= ကာယဒ္ဓါရဖြင့် မကောင်းသဖြင့် ပြုကျင့်အပ်သော အကုသိုလ် ကာယကံသုံးပါးကို၊ ပဟာယ=ပယ်စွန့်၍၊ ကာယသုစရိတံ= ကာယသုစရိတ် ကုသိုလ်ကို၊ဝါ= ကာယဒ္ဓါရဖြင့် ကောင်းစွာပြုကျင့်အပ်သော ကုသိုလ်ကာယကံသုံးပါးကို၊ ဘာဝေတိ=ဖြစ်ပွားစေ၏၊ ဝစီဒုစ္စရိတံ=ဝစီဒုစ္စရိတ် အကုသိုလ်ကို၊ ဝါ= ဝစီဒ္ဓါရဖြင့် မကောင်းသဖြင့် ပြုကျင့်အပ်သော အကုသိုလ် ဝစီကံလေးပါးကို၊ ပဟာယ=၍၊ ဝစီသုစရိတံ=ဝစီသုစရိတ် ကုသိုလ်ကို၊ ဝါ=ဝစီဒ္ဓါရဖြင့် ကောင်းစွာပြုကျင့်အပ်သော ကုသိုလ် ဝစီကံလေးပါးကို၊ ဘာဝေတိ=၏။

မနောဒုစ္စရိတံ=မနောဒုစ္စရိတ် အကုသိုလ်ကို၊ ဝါ=မနောဒ္ဓါရဖြင့် မကောင်းသဖြင့် ပြုကျင့်အပ်သော အကုသိုလ်မနောကံသုံးပါးကို၊ ပဟာယ=၍၊ မနောသုစရိတံ= မနောသုစရိတ်ကုသိုလ်ကို၊ ဝါ=မနောဒ္ဓါရဖြင့် ကောင်းစွာပြုကျင့်အပ်သော ကုသိုလ်မနောကံသုံးပါးကို၊ ဘာဝေတိ=၏၊ သုဒ္ဓံ=စင်ကြယ်အောင်၊ အတ္တာနံ= မိမိကိုယ်စိတ်ကို၊ ပရိဟရတိ=သုတ်သင် စောင့်ရှောက်၏၊ ဘိက္ခဝေ= ရဟန်းတို့၊ ဣဒံ=ဤဘေးကို၊ ဝါ=ဤ မိမိကိုယ်ကို မိမိအကျင့်သီလကြောင့် စွပ်စွဲခြင်းမှ ကြောက်ရွံ့ခြင်းကို၊ အတ္တာနုဝါဒဘယံ=အတ္တာနုဝါဒဘေးဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏ ။ပ။

[ကိဉ္စ တံ ယံ မံ–စသည်ကို အနက်ပေးအုံ] ယံ (ယေန ကာရဏေန)= ကြောင့်၊ မံ=ငါ့ကို၊ ပရေ=အခြားသောသူတို့သည်၊ သီလတော=သီလကြောင့်၊ နု ဥပဝဒေယျုံ=မစွပ်စွဲကြကုန်ရာ၊ ကိဉ္စ=သော၊ တံ(ကာရဏံ)=သည်၊ (ဘဝေယျ=နည်း၊ နု ဘဝတိ ဧဝ=သာတည်း) ဣတိ=သို့၊ (ပဋိသင်္ခိုဏ္ဍတိ=၏) သော=ထိုသူသည်၊ ပရာနုဝါဒဘယဿ= ပရာနုဝါဒ ဘေးမှ၊ ဝါ=သူတပါးက စွပ်စွဲခြင်းဟူသော ကြောက်မက်ဖွယ်ဘေးမှ၊ ဘီတော=သည်၊ (ဟုတ္တာ) ကာယဒုစ္စရိတံ=ကို ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤဘေးကို၊ ဝါ=ဤသူတပါးတို့က အကျင့်သီလကြောင့် မိမိကို စွပ်စွဲခြင်းမှကြောက်ခြင်းကို၊ ပရာနုဝါဒ ဘယံ=ပရာနုဝါဒဘေးဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒဏ္ဍဘယံ= ဒဏ္ဍဘေးဟူသည်၊ ကတမဉ္စ=ဟူမူ၊ [ဤနေရာမှ ပါဠိတော်ဝါကျများ၏ အနက်ကို ဒုတိယအကြိမ်ရိုက် နိဿယ

ပထမတွဲ စာမျက်နှာ ၁၁၇-စသည် (ဒုကနိပါတ် စာပိုဒ်-၁၊ ဝဇ္ဇသုတ်)၌ ရေးခဲ့ပြီးဖြစ်သော်လည်း ပထမတွဲစာအုပ် အဆင်သင့်မရှိသော စာသင်သားများ ကိုင်ဆွဲ၍ နိဿယသက်သက်မျှကို ထပ်မံရေးပါမည်၊ ပုဒ်နက်ရှင်းလင်းချက်ကိုမူ ထိုသုတ်၌ ကြည့်ကြပါကုန်]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသတ္တလောကဌ၊ အာဂုစာရီ=ပြစ်မှုကျူးလွန်သော၊ စောရံ=သူခိုးကို၊ ဂဟေတွာ=ဖမ်းချုပ်ကြကုန်၍၊ ဝိဝိဓာ=အမျိုးမျိုးကုန်သော၊ ကမ္မကာရဏာ=ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းအမှုတို့ကို၊ ကာရေန္တေ= ပြုလုပ်စေကြကုန်သော၊ ဝါ=ပြုလုပ်ခိုင်းနေကြကုန်သော၊ ရာဇာနော= ဘုရင်မင်းတို့ကို၊ ဧကစ္စော=အချို့သောသူသည်၊ ပသယှတိ=မြင်ရ၏၊ ကသာဟိ=နှင်တံတို့ဖြင့်၊ တာဠေန္တေ ဝိ=ရိုက်နှက် နေသည်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဝေတ္တေဟိ=ကြိမ်လုံးတို့ဖြင့်၊ တာဠေန္တေ ဝိ=တို့ကိုလည်းကောင်း၊ အဒ္ဓဒဏ္ဍကေဟိ=လေးတောင်ထက်ဝက်နှစ်တောင်ရှိသော တုတ်တို့ဖြင့်၊ ဝါ=ဆောက်ပုတ်တို့ဖြင့်၊ တာဠေန္တေ ဝိ=လည်းကောင်း၊ ဟတ္ထံ=လက်ကို၊ ဆိန္ဒန္တေ ဝိ=ဖြတ်နေသည်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ပါဒံ= ခြေကို၊ ဆိန္ဒန္တေ ဝိ=လည်းကောင်း၊ ဟတ္ထပါဒံ=လက်နှင့် ခြေကို ။ပ။ ကဏ္ဏံ=နားရွက်ကို ။ပ။ နာသံ= နှာခေါင်းကို ။ပ။ ကဏ္ဏနာသံ=နားရွက်နှင့် နှာခေါင်းကို၊ ဆိန္ဒန္တေ ဝိ=လည်းကောင်း။

ဗိလင်္ဂထာလိကံ=ပုန်းရည်အိုးနှင့်တူ အောင် ညှဉ်းပန်း နှိပ်စက်ခြင်းကို၊ [အကျဉ်းချုပ်သဒ္ဒါနက်တည်း၊ အကျယ်ဖွင့် အနုက်မှာ- ဗိလင်္ဂထာလိကံ= ဦးခေါင်းခွံကို အပေါက်ဖောက်ကာ သံပူခဲရဲရဲကို ထည့်သွင်း၍ ပုန်းရည်အိုးမှ ပုန်းရည်ဆူပွက် လျှံတက်သကဲ့သို့ ဦးနှောက်ဆူပွက် လျှံတက်လာအောင် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းကို] ကရောန္တေ ဝိ= ပြုလုပ်နေသည်တို့ကို လည်းကောင်း၊ သဓိမုဏ္ဍိကံ=ခရသင်းအတူ ဖွေးဖွေးဖြူအောင် ဦးပြည်းခေါင်းတုံးခြင်းကို၊ [သဓိမုဏ္ဍိကံ=အထက်နှုတ်ခမ်း, နားရင်းနှစ်ဖက်နှင့် လည်ချိုင့်တိုင်အောင် နယ်ပယ်ကန့်သတ် ရစ်ပတ်ကာ အရေကိုဖြတ်တောက်ပြီးလျှင် ဆံပင်အားလုံး သိမ်းကျုံးပေါင်းစု၍ တုတ်ဖြင့်ရစ်ပတ်ကာ ဆွဲဆောင့်သဖြင့် ဆံပင်နှင့်တကွ ဦးခေါင်းခွံအရေ ကြွတက်ကျွတ်ပါလာစေပြီးနောက် ခရသင်းအတူ ဖွေးဖွေးဖြူအောင် ကြမ်းတမ်းသော ကျောက်ခဲတို့ဖြင့် ပွတ်တိုက်ဆေးကြောလျက် ဦးပြည်းခေါင်းတုံးခြင်းကို] ကရောန္တေ ဝိ=ပြုလုပ်နေသည်တို့ကိုလည်းကောင်း။

ရာဟုမုခံ=ပါးစပ်ကို သံဇုတ်ဖြင့် ဖွင့်ထောက်ကာ ဟထားစေ၍ ရာဟုခံတွင်း၌ရောက်နေသော နေလုံးနှင့်တူအောင် အာခေါင်ခံတွင်း၌ မီးထွန်းခြင်းကို၊ ဝါ=နားရင်းနှစ်ဖက်မှစ၍ ပါးစပ်ကို ဆောက်ဖြင့်ထွင်းကာ ကျယ်စွာ ချဲ.၍ ရာဟုခံတွင်း၌ ရောက်နေသော နေလုံးနှင့်တူအောင် အရောင်အဆင်း

နိုခြင်းခြင်း သွေးတို့ဖြင့် ခံတွင်းကို ပြည့်စေခြင်းကို၊ ကရောဇ္ဇေ ပိ=လည်းကောင်း၊ ဇောတိမာလိကံ=ဆိစိမ်အဝတ်တို့ဖြင့် တကိုယ်လုံးရစ်ပတ်၍ မီးရှို့ခြင်းဖြင့် မီးပန်းရှိအောင် ညှဉ်းပန်းခြင်းကို ။ပ။ ဟတ္ထပဒ္ဓောတိကံ= ဆိစိမ်အဝတ်တို့ဖြင့် လက်ကိုရစ်ပတ်ကာ မီးတိုင်ပမာ အရောင်အဝါလင်းအောင် မီးရှို့ခြင်းကို။ပ။ ရေကပတ္တိကံ=ပြိန်းရွက်ပမာ ကိုယ်အရေလွှာကို ဆွဲခွာခြင်းကို၊ [အကျယ်ဖွင့် အနက်မှာ-ရေကပတ္တိကံ=လည်ပင်းအောက်မှစ၍ ခြေမျက်စိတိုင်အောင် ပြိန်းရွက်ပမာ ကိုယ်အရေလွှာကို ဆွဲခွာပြီးနောက် ကြိုးဖြင့်ချည်ကာ ဆွဲငင်သွားခြင်းဖြင့် မိမိအရေလွှာကို နင်းမိတိုင်း လဲကျစေခြင်းကို]။ပ။

စီရကဝါသိကံ=ခန္ဓာကိုယ်မှ ဆွဲခွာထားအပ်သော အရေတည်းဟူသော အဝတ်တို့ကို ဝတ်စေခြင်းကို ။ပ။ ဧဏေယျကံ=ဧဏီသားကောင်ပမာ လေးဖက်ထောက် ဝပ်တွားစေပြီးနောက် ပတ်ပတ်လည်မှ မီးဖြင့်ရံလျက် ဖုတ်မြှိုက်လောင် ကျွမ်းစေခြင်းကို၊ [ဧဏေယျကံ=တဏှောင်နှစ်ဘက်, ဒူးနှစ်ဖက်တို့၌ စွပ်ထား အပ်သော သံကွင်းအတွင်းဝယ် သံချွန်တို့ကို သွင်းလျှို့ စိုက်နှက်ခြင်းဖြင့် ဧဏီသားကောင်ပမာ လေးဖက်ထောက်ဝပ်တွားစေပြီးနောက် ပတ်ပတ်လည်မှ မီးဖြင့်ရံလျက် ဖုတ်မြှိုက်လောင်းကျွမ်းစေခြင်းကို] ။ပ။ ဗလိသမံသိကံ= အချွန်နှစ်ခုရှိသော သံချိတ်တို့ဖြင့် အရေအသားအကြောတို့ကို ဆွဲချိတ်ခွာယူခြင်းကို ။ပ။

ကဟာပဏိကံ=ခန္ဓာကိုယ်တခုလုံးကို ထက်စွာသောဓားတို့ဖြင့် တကျပ်သားချင်း ခုတ်စဉ်းချခြင်းကို ။ပ။ ခါရာပတိစ္ဆိကံ=ခန္ဓာကိုယ် ထိုထိုနေရာတို့၌ လက်နက်တို့ဖြင့် ရိုက်နှက်ခုတ်မွှမ်း၍ အရေအသားအကြောတို့ကို ဘီးကြမ်းဖြင့်ပွတ်ခြစ်ကာ ဆားငံရေဖြင့် လောင်းချခြင်းကို ။ပ။ ပလိဃပရိဝတ္တိကံ= တံခါးကျည်ပမာ ချာချာလည်အောင် ခြေထောက်ကို ဆွဲလှည့်ခြင်းကို၊ [ပလိဃပရိဝတ္တိကံ=စောင်းလျက် အိပ်စေ၍ သံချွန်ကို မြေကြီးထဲသို့ နစ်ဝင်အောင် နားပေါက်တွင်းမှ ထိုးစိုက်ရိုက်သွင်းကာ တံခါးတိုင်၌ တံခါးကျည်သစ်တုံးကို သွင်းလျှို့၍ လှည့်သကဲ့သို့ ခြေထောက်ကိုဆွဲကိုင်၍ ချာချာလည်အောင် လှည့်ခြင်းကို] ။ပ။

ပလာလပီဌကံ=ကောက်ရိုးအင်းပျဉ်ပမာ ခန္ဓာကိုယ်ကို ခေါက်လိပ်ခြင်းကို၊ [ပလာလပီဌကံ=အရေတို့ကိုမစုတ်မပြုတ်စေဘဲ ကျောက်တုံးဖြင့် အရိုးတို့ကို ကျေမွှအောင် ထုရိုက်ပြီးနောက် ဆံပင်မှ ဆွဲမြှောက်၍ အရိုးတို့ကို ခါချလိုက်သဖြင့် အသားစုချည်း ကျန်သောအခါ ကောက်ရိုးထုံးကဲ့သို့ ထိုအသားစုကို ဆံပင်တို့ဖြင့် ရစ်ပတ်ခေါက်လိပ်ခြင်းကို] ကရောဇ္ဇေ ပိ= ပြုလုပ်နေသည်တို့ကို လည်းကောင်း၊ တတ္ထေန= ယူလောင်လစ္စာသော၊ တေလေန=ဆီဖြင့်၊

ဩဝသိဋ္ဌန္တေ ပိ=သွန်းလောင်းချနေသည်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ သုနခေဟိ=(နှစ်ရက်သုံးရက် အစာမကျွေးဘဲ ထားအပ်သော) ခွေးငတ်တို့ကို၊ ခါဒါပေန္တေ ပိ=ကိုက်ဝါး ခဲစားစေသည်' တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဇီဝန္တံ=အရှင်လတ်လတ်ပင်လျှင်၊ သူလေ=တဲ့ကျင်ဌ၊ ဥတ္တာသေန္တေ ပိ=သွင်းလျှိုနေသည်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ အသိနာ=သန်လျှက်ဖြင့်၊ သီသံ=ဦးခေါင်းကို၊ ဆိန္ဒန္တေ ပိ=ဖြတ်နေသည်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ပဿတိ=မြင်၏။

တဿ=ထိုသူမှာ၊ (သူခိုးကိုဖမ်း၍ ညှဉ်းဆဲနေသည်ကို မြင်နေရသော ထိုသူမှာ) ဧဝံ=ဤသို့ တွေးတောကြောက်ရွံ့ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ (ကိန္တို= အဘယ်သို့ တွေးတောကြောက်ရွံ့ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်း ဟူမူ) ယထာရူပါနံ=အကြင်သို့ သဘောရှိကုန်သော၊ ပါပကာနံ=ယုတ်မာကုန်သော၊ ကမ္မာနံ=ပြစ်မှုတို့၏၊ ဝါ=ပြစ်မှုတို့ တည်းဟူသော၊ ဟေတု=အကြောင်းကြောင့်၊ အာဂုစာရီ=သော၊ စောရံ=ကို၊ ရာဇာနော=ဘုရင်မင်းတို့သည်၊ ဂဟေတွာ=ဖမ်းချုပ်ကြကုန်၍၊ ဝိဝိဓာ=ကုန်သော၊ ကမ္မကာရဏာ=တို့ကို၊ ကာရေန္တိ= ပြုလုပ်စေကြကုန်၏၊ ဝါ=ပြုလုပ်ခိုင်းကြကုန်၏၊ ကသာဟိပိ=နှင်တံတို့ဖြင့်လည်း၊ တာဠေန္တိ=ရိုက်နှက်ကြကုန်၏၊ [တနည်း-ကသာဟိ=တို့ဖြင့်၊ တာဠေန္တိ ပိ=ရိုက်နှက်လည်း ရိုက်နှက်ကြကုန်၏။ နောက်ဌလည်း ဤအတိုင်းနည်းမှီး၍ဆိုပါ]။ပ။ အသိနာပိ=သန်လျှက်ဖြင့်လည်း၊ သီသံ=ကို ဆိန္ဒန္တိ= ခုတ်ဖြတ်ကြကုန်၏။

အဟံ=ငါသည်၊ ဧဝရူပံ=ဤသို့သဘောရှိသော၊ ပါပကမ္မံ=ယုတ်မာသော အမှုကို၊ စေ ကရေယ္ယံ=အကယ်၍ ပြုလုပ်ငြားအုံ့၊ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့ ပြုလုပ်သည်ဖြစ်လသော်) မမ=ငါ့ကိုလည်း၊ ရာဇာနော= မင်းတို့သည်၊ ဂဟေတွာ= ဖမ်းချုပ်ကြကုန်၍၊ ဧဝရူပါ=ဤသို့ ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်ခြင်း သဘောရှိကုန်သော၊ ဝိဝိဓာ=ကုန်သော၊ ကမ္မကာရဏာ=တို့ကို၊ ကာရေယ္ယုံ= ပြုလုပ်စေကုန်ရာ၏၊ ကသာဟိပိ=နှင်တံတို့ဖြင့်လည်း၊ တာဠေယ္ယုံ=ရိုက်နှက်ကြကုန်ရာ၏၊ ဝေတ္တေဟိပိ=တို့ဖြင့်လည်း ။ပ။ ဟတ္ထမ္ပိ=လက်ကိုလည်း၊ ဆိန္ဒေယ္ယုံ=ဖြတ်ကြကုန်ရာ၏။ပ။ ဗိလင်္ဂထာလိကမ္ပိ=ကိုလည်း၊ ကရေယ္ယုံ=ပြုလုပ်ကြကုန်ရာ၏ ။ပ။

(၅) တတ္ထေန=သော၊ တေလေနပိ=ဆီဖြင့်လည်း၊ ဩသိဉ္စေယ္ယုံ=သွန်းလောင်းချကုန်ရာ၏၊ သုနခေဟိပိ=တို့ကိုလည်း၊ ခါဒါပေယ္ယုံ=ကိုက်ဝါးခဲစားစေကြကုန်ရာ၏၊ ဇီဝန္တံ မမ=လျှင်လည်း၊ သူလေ=ဌ၊ ဥတ္တာသေယ္ယုံ=သွင်းလျှိုကြကုန်ရာ၏၊ အသိနာပိ=သန်လျှက်ဖြင့်လည်း၊ သီသံ=ကို၊ ဆိန္ဒေယ္ယုံ=ဖြတ်ကြကုန်ရာ၏၊ ဣတိ=ဤသို့ တွေးတောကြောက်ရွံ့ခြင်းသည်၊ (ဟောတိ)သော=ထိုသူသည်၊ (သူခိုးကိုဖမ်း၍ အမျိုးမျိုးညှဉ်းဆဲနေသည်ကို မြင်ရသဖြင့် တွေးတောကြောက်ရွံ့

နေသော ထိုသူသည်) ဒဏ္ဍာဘယဿ=မင်းပြစ်ဒဏ်ဘေးမှ၊ ဘီတော=ကြောက်ရွံ့သည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ပရေသံ=သူတပါးတို့၏၊ ပါဘတံ=ပစ္စည်းဥစ္စာကို၊ ဝိလုမ္ပန္တော=လုယက်ခိုးဝှက်လျက်၊ နိ စရတိ=မလျှည့်လည်၊ ဝါ=မသွား ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤမင်းပြစ်ဒဏ်မှ ကြောက်ရွံ့ခြင်းကို၊ ဒဏ္ဍာဘယံ=ဒဏ္ဍာဘေးဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ဆိုအပ်၏ ။ပ။

,, ဧကစ္စော=သည်၊ ဣတိ=သို့၊ ပဋိသဉ္စိက္ခတိ=၏ (ကိန္တိ=သို့၊ ပဋိသဉ္စိက္ခတိ=ဟူမူ) အဘိသမ္ဘရာယံ= နောင်တမလွန်ဘဝ၌၊ ကာယဒုစ္စရိတဿ= ကာယဒုစ္စရိတ် အကုသိုလ်၏၊ ပါပကော=ယုတ်ညံ့ဆိုးဝါးသော၊ ဝိပါကော=အကျိုးသည်၊ (ဟောတိ=ဖြစ်၏) အဘိသမ္ဘရာယံ=၌၊ ဝစီဒုစ္စရိတဿ=၏ ။ပ။ အံဟံ=ငါသည်၊ ကာယေန=ဖြင့် ။ပ။ မနသာ=ဖြင့်၊ ဒုစ္စရိတံ=ကို၊ စေ စရေယျံ=အံ့၊ (ဧဝံ သတိ=သော်) [ယာဟံ=ယံ+အဟံ] ယံ (ယေန ကာရဏေန)= အကြင်အကြောင်းကြောင့်၊ အဟံ=ငါသည်၊ ကာယဿ=၏ ။ပ။ [စာပိုဒ် (၈၅) တမောတမသုတ်ကြည့်] နိရယံ=သို့၊ နိ ဥပပဇ္ဇေယျံ= မလားရောက်ရာ၊ ကိဉ္စ=အဘယ်မည်သော၊ တံ (ကာရဏံ)= ထိုမလားရောက်ခြင်းဟူသော အကြောင်းသည်၊ (ဘဝေယျ=နည်း၊ နိ ဘဝတိ ဧဝ=တည်း) ဣတိ (ပဋိသဉ္စိက္ခတိ=၏)

သော=ထိုသူသည်၊ (ဒုစ္စရိတ်အကုသိုလ်၏ ဆိုးဝါးသော တမလွန်အပါယ်ဒုဂ္ဂတိ အကျိုးဝိပါက်ကို ဆင်ခြင်စဉ်းစားမိသော ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်) ဒုဂ္ဂတိဘယဿ= အပါယ်ဒုဂ္ဂတိဘေးမှ၊ ဘီတော=သည်၊ (ဟုတ္တာ)။ပ။ ပရိဟရတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤအပါယ်ဒုဂ္ဂတိမှ ကြောက်ရွံ့ခြင်းကို၊ ဒုဂ္ဂတိဘယံ= ဒုဂ္ဂတိဘေးဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဘယာနိ=တို့သည်၊ ဣမာနိ စတ္တာရိ=တို့တည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ= မိန့်တော်မူပြီ) ပဌမံ။

၂-ဥမိဘယသုတ်

၁၂၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စတ္တာရိ= လေးမျိုးကုန်သော၊ ဣမာနိ ဘယာနိ= ဤဘေးတို့ကို၊ ဥဒကောရောဟန္တ ဿ=ရေသို့ သက်ဆင်းသောသူသည်၊ ပါဏိ ကခ်ီ တဗ္ဗာနိ=အလိုရှိအပ်ကုန်၏၊ ဝါ=တွေ့ကြုံရတတ်ကုန်၏၊ ကတမာနိ= အဘယ်မည်ကုန်သော၊ စတ္တာရိ= လေးမျိုးကုန်သော၊ ဘယာနိ=ဘေးတို့ကို၊ ဥဒကောရောဟန္တ ဿ=သည်၊ ပါဏိကခ်ီ တဗ္ဗာနိ= အလိုရှိအပ်ကုန်သနည်း ဟူမူ။

ဥမိဘယံ=လှိုင်းတံပိုးဘေးကိုလည်းကောင်း၊ [လှိုင်းတံပိုးတည်းဟူသော ကြောက်ရာဘေး, ကြောက်ဖွယ်ဘေး၊ ဘာယတိ ဧတသ္မာတိ ဘယံ၊ မဒ္ဒိမ ပဏ္ဏာသဋ္ဌိကာ (၈၀) ဝစနတ္ထတည်း၊ ခုဒ္ဒကဝတ္ထု ဝိဘင်းဌ (၄၈၄)၌မူ စိတ္တ

တြာသ ဘယကိုပင်ဖွင့်ပြ၏] ကုမ္ဘီလဘယ်= မိကျောင်းဘေးကိုလည်းကောင်း၊ အာဝဋ္ဋဘယ်=ရေဝဲဘေးကိုလည်းကောင်း၊ သုသုကာဘယ်=ကြမ်းတမ်းသော ငါးဘေးကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ= လပိုင်ဘေးကိုလည်းကောင်း (ပါဠိကခ်ီတဗ္ဗာနိ=ကုန်၏၊ ဝါ=၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စတ္တာရိ= ကုန်သော၊ ဣမာနိ ဘယာနိ ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်၊ ဣဓ=ဤလောကခ္ခ၊ ဣမသ္မိံ ဓမ္မဝိနယေ= တုတ်ဓားမပါ, တရားဖြင့် ဆုံးမရာ ဤမြတ်စွာဘုရား သာသနာတော်ခ္ခ၊ အဂါရသ္မာ=အိမ်မှ၊ (နိက္ခမ္မ=ထွက်ခွာ၍) အနဂါရိယံ=ရဟန်းအဖြစ်သို့၊ ဝါ=ဖြစ်ကို၊ (အိမ်ခ္ခ နေထိုင်မှု လူ.အဆင့်အတန်း မြင့်မားကြီးပွားရေးကို ဆောင်နိုင်သော လယ်လုပ်နွားမွေး ကုန်သွယ်ရေးမရှိရာ ရဟန်းအဖြစ်သို့၊ ဝါ=အဖြစ်ကို) ပဗ္ဗဇိတာသေ= ဝင်ရောက်သော၊ ဝါ= ကျင့်သော [ဒုကနိပါတ် စာပိုဒ်(၂) လည်းကြည့်] ဧကစ္စသေ=အချို့သော၊ ကုလပုတ္တာသေ= အမျိုးသားသည်၊ စတ္တာရိ= ကုန်သော၊ ဘယာနိ=ဘေးတို့ကို၊ ပါဠိကခ်ီတဗ္ဗာနိ=ကုန်၏၊ ဝါ=ကုန်၏ ။

ကတမာနိ=ကုန်သော၊ စတ္တာရိ= ကုန်သော၊ ဘယာနိ=ဘေးတို့ကို၊ (ပါဠိကခ်ီတဗ္ဗာနိ=နည်းဟူမူ) ဥဒကဘယံ=လှိုင်းတံပိုးဘေးကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=လှိုင်းတံပိုးဘေးနှင့်တူသော ဘေးကိုလည်းကောင်း၊ ကုမ္ဘီလဘယံ= မိကျောင်းဘေးကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=မိကျောင်းဘေးနှင့်တူသော ဘေးကိုလည်းကောင်း၊ အာဝဋ္ဋဘယံ=ရေဝဲဘေးကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=ရေဝဲဘေးနှင့်တူသော ဘေးကိုလည်းကောင်း၊ သုသုကာဘယံ= ကြမ်းတမ်းသော ငါးဘေး (လပိုင်ဘေး)ကို လည်းကောင်း၊ ဝါ=ကြမ်းတမ်းသော ငါး(လပိုင်)ဘေးနှင့်တူသော ဘေးကိုလည်းကောင်း၊ (ပါဠိကခ်ီတဗ္ဗာနိ=ကုန်၏)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဥဒကဘယံ=လှိုင်းတံပိုးဘေးဟူသည်၊ ဝါ=လှိုင်းတံပိုးဘေးနှင့်တူသော ဘေးဟူသည်၊ ကတမဉ္စ= အဘယ်နည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤလောကခ္ခ၊ ဧကစ္စော=အချို့သော၊ ကုလပုတ္တော=အမျိုးသားသည်၊ သဒ္ဓါ (သဒ္ဓါယ)=သဒ္ဓါတရားဖြင့်၊ (ရတနာသုံးတန်, ကံနှင့် ကံအကျိုးကို ယုံကြည်သောသဒ္ဓါတရားဖြင့်) ဝါ=ရတနာသုံးတန်, ကံနှင့်ကံအကျိုးကို ယုံကြည်၍၊ ဝါ=ရတနာသုံးတန် ကံနှင့် ကံအကျိုးကို ယုံကြည်ခြင်းကြောင့်၊ [ဤပုဒ်၏အနက်ဖွင့် သာဓကကို အံ၊ သျ၊ ပဋ္ဌမတွဲ၊ နာ-၂၄၊၂၅ ခ္ခ ရေးထားသည်] အဂါရသ္မာ=မှ၊ (နိက္ခမ္မ=၍) အနဂါရိယံ=သို့၊ ဝါ=ကို၊ ပဗ္ဗဇိတော=ဝင်ရောက်သည်၊ ဝါ=ကျင့်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ (ကိန္တိ= အဘယ်သို့ နှလုံးသွင်း၍၊ အနဂါရိယံ=သို့၊ ဝါ=ကို၊ ပဗ္ဗဇိတော=သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ)

(အဟံ=ငါသည်) ဧကတိ,ယာ= ပဋိသန္ဓေနေခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ဘဝဖန်ခါ, ခန္ဓာအသစ် ထပ်တလဲလဲ ဖြစ်ရခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ ဧရာယ= ခန္ဓာဟောင်းမြင်း အိုမင်းရင့်ရောင်ခြင်းသည် လည်းကောင်း၊ မရဏေန= ခန္ဓာပျက်ယွင်း သေခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ သောကေဟိ=ပူဆွေး ဝမ်းနည်းခြင်းတို့သည်လည်းကောင်း၊ ပရိဒေဝေဟိ=ငိုကြွေးမြည်တမ်းခြင်း တို့သည် လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခေဟိ=ကိုယ်ဆင်းရဲခြင်းတို့သည် လည်းကောင်း၊ ဒေါမနဿေဟိ=စိတ်ဆင်းရဲခြင်းတို့သည် လည်းကောင်း၊ ဥပါယာသေဟိ= ပြင်းထန်စွာ ပင်ပန်းခြင်းတို့သည်လည်းကောင်း၊ ဩတိဏ္ဏော=ဝင်ရောက်အပ် သည်၊ အမှိ=ဖြစ်နေရ၏၊ ဒုက္ခောတိဏ္ဏော= ဒုက္ခသည် ဝင်ရောက်အပ်သည်၊ ဒုက္ခပရေတော= ဒုက္ခသည် အစဉ်လိုက်အပ်သည်၊ (အမှိ=၏) ကေဝလဿ= အားလုံးသော၊ ဝါ=သုခမဖက် သက်သက်သော၊ ဣမဿ ဒုက္ခက္ခန္ဓဿ= ဤဝဋ်ဒုက္ခအစုအဝေး၏၊ အန္တ ကိရိယာ=မပြစ်လုံးလုံး အဆုံးကို ပြုခြင်းသည်၊ ဝါ=အဆုံးဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်ကိုမျက်မှောက်ပြုခြင်းသည်၊ အပ္ပေါ နာမ ပညာယေထ= (ဉာဏ်၌)ထင်ရှားတန်ကောင်းရာ၏၊ ဣတိ=ဤသို့ စဉ်းစား၍၊ (အနဂါရိယံ=သို့၊ ဝါ=ကို၊ ပဗ္ဗဇိတော=သည်၊ ဟောတိ=၏)

တထာ=ထိုဝဋ်ဒုက္ခအားလုံး ကုန်ဆုံးအောင် အားထုတ်လိုသော ဆန္ဒဖြင့်၊ ပဗ္ဗဇိတံ=ရဟန်းအဖြစ်သို့ ရောက်သည်၊ သမာနံ=ဖြစ်သော၊ တမေနံ= ထိုအမျိုးသားကို၊ သဗြဟ္မစာရိနော= အတူတကွ မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့် သောရဟန်းတို့သည်၊ ဝါ=သိတင်းသုံးဖော်တို့သည်၊ သြဝဒန္တိ=ဆုံးမကြကုန်၏၊ အနုသာသန္တိ=သွန်သင်ပြသကြကုန်၏၊ ဝါ=ကံမြစ်ကြကုန်၏၊ (ကိန္တိ=အဘယ် သို့၊ သြဝဒန္တိ=ဆုံးမကြကုန်သနည်း၊ အနုသာသန္တိ=သွန်သင်ပြသကြကုန် သနည်းဟူမူ) ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝါ=ဤလို၊ တေ=သင်သည်၊ အဘိက္ကမိတဗ္ဗံ= ရှေ့သို့သွားရမည်၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝါ=ဤလို၊ တေ=သင်သည်၊ ပဋိက္ကမိတဗ္ဗံ= နောက်သို့ပြန်လာရမည်။ပ။ အာလောကေတဗ္ဗံ=ရှေ့ရှုတူရှုကြည့်ရမည်။ပ။ ဝိလောကေတဗ္ဗံ=စောင်းငဲ့၍ ကြည့်ရမည် ။ပ။ သမိဉ္ဇိတဗ္ဗံ=လက်ခြေစသည်တို့ကို ကွေးရမည်။ပ။ ပသာရိတဗ္ဗံ=လက်ခြေ စသည်တို့ကို ဆန့်တန်းရမည်။ပ။ သင်္ဃာဋိပတ္တစီဝရံ=ဒုကုဋ်, သပိတ်, သင်္ကန်းကို၊ ဓာရေတဗ္ဗံ=ကိုင်ဆောင် သုံးစွဲရမည်၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (သြဝဒန္တိ= ကုန်၏၊ အနုသာသန္တိ=ကုန်၏)

တဿ=ထိုဆုံးမခံရသော ရဟန်းသစ်မှာ၊ ဧဝံ=ဤသို့ တွေးတော ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့ တွေးတောခြင်းသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ) မယံ=ငါတို့သည်၊ ပုဗ္ဗေ=ရှေးဦး၊ အဂါရိယ ဘူတာ=အိမ်နေသူ လူဖြစ်ကုန်သည်၊ သမာနာ=ဖြစ်ကုန်စဉ်၊ အညေ=

အခြားသောသူတို့ကို၊ သြဝဒါမပိ=ဆုံးမလည်း ဆုံးမကြကုန်၏၊ အနုသာသာမပိ=သွန်သင်လည်း သွန်သင်ကြကုန်၏၊ ဣမေ ပန=အရှယ်နှနယ် ဤရဟန်းငယ်တို့သည်ကား၊ အမှာကံ=ငါတို့၏၊ ပုတ္တမတ္တာ မညေ[1]=သားလောက်မျှကဲ့သို့သော သူတို့သည်၊ နတ္တုမတ္တာ မညေ=မြေးလောက်မျှကဲ့သို့သော သူတို့သည်၊ (သမာနာ=ဖြစ်ပါကုန်လျက်၊ အမှေ=ငါတို့ကို) သြဝဒိတဗ္ဗံ (သြဝဒိတဗ္ဗေ)=ဆုံးမဖွယ်ရာတွေဟူ၍၊ အနုသာသိတဗ္ဗံ (အနုသာသိတဗ္ဗေ)=သွန်သင်ဖွယ်ရာတွေဟူ၍၊ မည္ဇ္ဈေ=မှတ်ထင် နေကြကုန်၏၊ ဣတိ=ဤသို့တွေးတောခြင်းသည်၊ (ဟောတိ=၏)

သော=ထိုရဟန်းသည်၊ ကုပိတော=စိတ်ဆိုးသည်၊ အနတ္တမနော=ပီတိသောမနဿတို့သည် ယူအပ်သော စိတ်မရှိသည်၊ ဝါ=စိတ်မချမ်းသာသည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) သိက္ခံ=အဓိသီလသိက္ခာကို၊ ပစ္စက္ခာယ=ပယ်စွန့်၍၊ ဟီနာယ=ယုတ်နိမ့်သောလူအဖြစ်ငှာ၊ ဝါ=ယုတ်နိမ့်သောလူဖြစ်ခြင်းငှာ၊ အာဝတ္တတိ= ပြန်လည်သွား၏၊ ဘိက္ခဝေ= တို့၊ အယံ ဘိက္ခု=ဤရဟန်းကို၊ (ဆိုဆုံးမ ခံရခြင်းကြောင့် အမျက်ဒေါသ ထွက်၍ လူ့ဘဝသို့ ပြန်လည်သွားသော ဤရဟန်းကို) ဥမိဘယသ=လှိုင်း တံပိုးဘေးမှ၊ ဘိတော=ကြောက်ရွံ့သည်၊ (ဟုတ္တာ=၍) သိက္ခံ=ကို၊ ပစ္စက္ခာယ=၍၊ ဟီနာယ=ငှါ၊ အာဝတ္တော=ပြန်လည်သွားသောသူဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဥမိဘယန္တိ ဧတံ=လှိုင်းတံပိုးဘေးဟူသော ဤနာမည်သည်၊ ကောဓူပါယာသသ=စိတ်ဆိုးခြင်း, ပြင်းထန်စွာ ပင်ပန်းခြင်း၏၊ ဝါ=စိတ်ဆိုးခြင်း ဒေါသနှင့် ကိုယ်စိတ်တို့၏ ပြင်းထန်စွာ ပင်ပန်းကြောင်း ဒေါသ၏၊ အဓိဝစနံ=နာမည်တည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤကောဓနှင့် ဥပါယာသကို၊ ဥမိဘယံ=လှိုင်းတံပိုးဘေးဟူ၍၊ ဝါ=လှိုင်းတံပိုးနှင့် တူသော ဘေးဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကုမ္မိလဘယံ=မိကျောင်းဘေးဟူသည်၊ ဝါ=မိကျောင်းဘေးနှင့်တူသော ဘေးဟူသည်၊ ကတမဿ=မှ။ပ။ ဣဒံ=ဤခဲဖွယ်ကို၊ တေ=သင်သည်၊ ခါဒိတဗ္ဗံ=ခဲစားကောင်း၏၊ ဝါ=ခဲစားရမည်၊ ဣဒံ=ဤခဲဖွယ်ကို၊ တေ=သင်သည်၊ နု ခါဒိတဗ္ဗံ=မခဲစားကောင်း၊ ဝါ=မခဲစားရဘူး၊ ဣဒံ=ဤဘောဇဉ်ကို၊ တေ=သည်၊ ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗံ=စားကောင်း၏၊ ဝါ=စားရမည်၊

---

[1] ပုတ္တမတ္တာ မညေ။ ။"ဒေဝေါ မညေတိ ဒေဝေါ ဝိယ"ဟူသော သီလက္ခန်ဓဋ္ဌကထာ (၁၅)ခ်ဉ်းကဲ့သို့ မညေသဒ္ဒါကို ဝိယသဒ္ဒါနှင့် အနက်တူကြ၍ "ပုတ္တမတ္တာ မညေ နတ္တုမတ္တာ မညေ"တို့ကို အနက်ပြန်ဆိုသည်။ သြဝဒိတဗ္ဗံ အနုသာသိတဗ္ဗံတို့ခ်ဉ် သြဝဒိတဗ္ဗေ အနုသာသိတဗ္ဗေ–ဟု ဗဟုဝုစ်ဖြင့် ဆိုလိုလျက် ဧကဝုစ် ပြန်ထားသော ဝစနဝိပလ္လာသပုဒ်ဟု ကြံပါ။

ဣဒံ=ဤဘောဇဉ်ကို၊ တေ=သည်၊ နု ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗံ=မစားကောင်း၊ ဝါ=မစားရဘူး၊ ဣဒံ=ဤလျက်ဖွယ်ကို၊ တေ=သည်၊ သာယိတဗ္ဗံ=လျက်ကောင်း၏၊ ဝါ=မည် ။ပ။ ဣဒံ=ဤသောက်ဖွယ်ကို၊ တေ=သည်၊ ပါတဗ္ဗံ=သောက်ကောင်း၏၊ ဝါ=မည် ။ပ။ ကပ္ပိယံ=အပ်စပ်သော ခဲဖွယ်ကို၊ တေ=သည်၊ ခါဒိတဗ္ဗံ=၏၊ ဝါ=မည်၊ အကပ္ပိယံ=မအပ်စပ်သော ခဲဖွယ်ကို၊ တေ=သည်၊ နု ခါဒိတဗ္ဗံ=ကောင်း၊ ဝါ=ဘူး၊ ကပ္ပိယံ=အပ်စပ်သော ဘောဇဉ်ကို၊ တေ=သည်၊ ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗံ=၏၊ ဝါ=မည်၊ အကပ္ပိယံ=မအပ်စပ်သော ဘောဇဉ်ကို ။ပ။ ကပ္ပိယံ=အပ်စပ်သောလျက်ဖွယ်ကို၊ တေ=သည်၊ သာယိတဗ္ဗံ ။ပ။ ကပ္ပိယံ=အပ်စပ်သော သောက်ဖွယ်ကို၊ တေ=သည်၊ ပါတဗ္ဗံ ။ပ။ ကာလေ=နေမွန်းမလွဲမီ အချိန်၌ ။ပ။ ဝိကာလေ=နေမွန်းလွဲချိန်၌ ။ပ။ နု ပါတဗ္ဗံ=ကောင်း၊ ဝါ=ဘူး၊ ဣတိ (ဩဝဒန္တိ အနုသာသန္တိ)

တသ=ထိုအဆုံးမ ခံရသော ရဟန်းသစ်မှာ၊ ဧဝံ=ဤသို့ တွေးတောခြင်းသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ (ကိန္တိ ဟောတိ) ။ပ။ ယံ=အကြင် ခဲဖွယ်ကို၊ ဣဒ္ဓာမ=(ခဲစားခြင်းငှာ) အလိုရှိကုန်အုံ့၊ တံ=ထိုခဲဖွယ်ကို၊ ခါဒါမ=ခဲစားကြကုန်၏၊ ယံ=အကြင်ခဲဖွယ်ကို၊ နု ဣဒ္ဓာမ=(ခဲစားခြင်းငှာ) အလိုမရှိကုန်အုံ့၊ တံ=ထိုခဲဖွယ်ကို၊ နု ခါဒါမ=မခဲစားကုန်၊ ယံ=အကြင် ဘောဇဉ်ကို၊ ဣဒ္ဓာမ=(စားခြင်းငှာ) အလိုရှိကုန်အုံ့၊ တံ=ထိုဘောဇဉ်ကို၊ ဘုဉ္ဇာမ=စားကြကုန်၏၊ ယံ=အကြင်ဘောဇဉ်ကို၊ နု ဣဒ္ဓာမ=(စားခြင်းငှာ) အလိုမရှိကုန်အုံ့၊ တံ=ထိုဘောဇဉ်ကို၊ နု ဘုဉ္ဇာမ=မစားကြကုန်၊ ယံ=အကြင်လျက်ဖွယ်ကို၊ ဣဒ္ဓာမ=လျက်လိုကုန်အုံ့၊ တံ=ထိုလျက်ဖွယ်ကို၊ သာယာမ=လျက်ကြကုန်၏၊ ယံ=အကြင်လျက်ဖွယ်ကို၊ နဣဒ္ဓာမ=မလျက်လိုကုန်အုံ့၊ တံ=ထိုလျက်ဖွယ်ကို၊ နု သာယာမ=မလျက်ကြကုန်။

ယံ=အကြင်သောက်ဖွယ်အဖျော်ကို၊ ဣဒ္ဓာမ=သောက်လိုကြကုန်အုံ့၊ တံ=ထိုသောက်ဖွယ်အဖျော်ကို၊ ပိဝါမ=သောက်ကြကုန်၏၊ ယံ=အကြင် သောက်ဖွယ်အဖျော်ကို၊ နု ဣဒ္ဓာမ=မသောက်လိုကြကုန်အုံ့၊ တံ=ထိုသောက်ဖွယ်အဖျော်ကို၊ နု ပိဝါမ=မသောက်ကြကုန်၊ ကပ္ပိယမှိ=အပ်သော ခဲဖွယ်ကိုလည်း၊ ခါဒါမ=ခဲကြကုန်၏၊ အကပ္ပိယမှိ=မအပ်သော ခဲဖွယ်ကိုလည်း၊ ခါဒါမ=၏၊ ကပ္ပိယမှိ=အပ်သောဘောဇဉ်ကိုလည်း၊ ဘုဉ္ဇာမ=စားကြကုန်၏၊ အကပ္ပိယမှိ=မအပ်သောဘောဇဉ်ကိုလည်း ။ပ။ ကာလေပိ=နေမွန်းမလွဲမီ အချိန်၌လည်း၊ ခါဒါမ=၏၊ ဝိကာလေပိ=နေမွန်းလွဲချိန်၌လည်း၊ ခါဒါမ။ပ။

နော=ငါတို့အား [ဒေန္တိ၌စပ်] ဝါ=ငါတို့၏၊ [ဂဟပတိကာ၌စပ်] သဒ္ဓါ=ကြည်ညိုသဒ္ဓါရှိကြကုန်သော၊ ဂဟပတိကာ=အိမ်ရှင် ဒါယကာတို့

သည်၊ ဒီဝါ=နေ့၌၊ ဝိကာလေ=မွန်းလွဲချိန်၌၊ ပဏီတံ=မွန်မြတ်သော၊ ယမ္မိ ခါဒနီယံ ဝါ=အကြင် ခဲဖွယ်ကို လည်းကောင်း၊ ယမ္မိ ဘောဇနီယံ ဝါ= အကြင်ဘောဇဉ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဒေန္တိ=ပေးလှူကြကုန်၏၊ တတြပိ=ထိုခဲဖွယ် ဘောဇဉ်တို့၌လည်း၊ ဣမေ=ဤရဟန်းတို့သည်၊ မုခါဝရဏံ မညေ= ပါးစပ် ပေါက်ကိုပိတ်လိုက်ခြင်းကဲ့သို့၊ ဝါ=ပါးစပ်ပေါက်ကို ပိတ်လိုက်သလို၊ ကရောန္တိ= ပြုကြကုန်၏၊ ဣတိ=ဤသို့ တွေးတောခြင်းသည်၊ (ဃောတိ)။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကုမ္ဘီလဘယန္တိ ဇတံ=မိကျောင်းဘေးဟူသော ဤနာမည်သည်၊ သြဒရိကတ္တာသ= ဝမ်းဗိုက်ကြီး၍ အစားကြူးသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း အာမိသတဏှာ၏၊ အဓိဝစနံ= နာမည်တည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤသြဒရိ ကတ္တာကို၊ ဝါ=ဤဝမ်းဗိုက်ကြီး၍ အစားကြူးသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း အာမိသ တဏှာကို၊ ကုမ္ဘီလဘယန္တိ=မိကျောင်း ဘေးဟူ၍၊ ဝါ=မိကျောင်းဘေးနှင့် တူသော ဘေးဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏၊ [ဥဒရံ အသ အတ္ထိတိ သြဒရိကော=ဝမ်း ဗိုက်ရှိသူ၊ ဝါ=ဝမ်းဗိုက်ကြီးသောသူ၊ ဝါ=ဝမ်းဗိုက်ကြီး၍ အစားကြူးသူ၊ တဿ ဘာဝေါ သြဒရိကတ္တံ]။ပ။

သော=ထိုအဲမျိုးသားသည်၊ ဇဝံ=ဤသို့ ဝင့်ဒုက္ခကုန်ဆုံးအောင် အား ထုတ်လိုသော ဆန္ဒဖြင့်၊ ပဗ္ဗဇိတော=ရဟန်းပြုပြီးသည်၊ သမာနော=ဖြစ်လ သော်၊ ပုဗ္ဗဏှသမယံ=နံနက်အခါ၌၊ နိဝါသေတွာ=သင်းပိုင်ကို ညီညာစွာ ပြင်ဝတ်၍၊ ပတ္တစီဝရံ=သပိတ်သင်္ကန်းကို၊ အာဒါယ=ယူ၍၊ ဝါ=ကိုင်ဆောင် ခြုံရုံ၍၊ ဂါမံ ဝါ=ရွာသို့သော်လည်းကောင်း၊ နိဂမံ ဝါ=နိုဂုံးသို့သော်လည်းကောင်း၊ အရဏ္ဍိတေန ဇဝေ=မစောင့်ထိန်းအပ်သည်ပင် ဖြစ်သော၊ ကာယေန=ကိုယ်ဖြင့် လည်းကောင်း၊ ဝါ=ကာယဒွါရဖြင့် လည်းကောင်း၊ အရဏ္ဍိတာယ ဇဝေ= မစောင့်ထိန်းအပ်သည်ပင် ဖြစ်သော၊ ဝါစာယ=နှုတ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ဝစီဒွါရဖြင့် လည်းကောင်း၊ အရဏ္ဍိတေန ဇဝေ=သော၊ စိတ္တေန=စိတ် ဖြင့် လည်းကောင်း၊ ဝါ=မနောဒွါရဖြင့်လည်းကောင်း၊ အနုပဋ္ဌိတာယ ဇဝေ=စွဲကပ် မတည်နေသည်ပင် ဖြစ်သော၊ သတိယာ=ကာယဂတာသတိဖြင့် လည်းကောင်း၊ အသံဝုတေဟိ ဇဝေ=မပိတ်ဆီးအပ်သည်ပင် ဖြစ်ကုန်သော၊ ဣန္ဒြိယေဟိ=စက္ခု အစရှိသော ဣန္ဒြေတို့ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ပိဏ္ဍာယ=ဆွမ်းအကျိုးငှာ၊ ပဝိသတိ= ဝင်၏။ သော=ထိုဆွမ်းခံသော ရဟန်းသည်၊ တတ္ထ=ထိုရွာနိဂုံး၌၊ ဂဟပတိ ဝါ=အိမ်ရှင်သူကြွယ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဂဟပတိပုတ္တံ ဝါ=အိမ်ရှင်သူကြွယ်၏ သားကိုလည်းကောင်း၊ ပဿိတ္ဝါ=ရှုပါရုံစသား ငါးပါးကုန်သော၊ ကာမဂုဏေဟိ= ကာမဂုဏ်တို့သည်၊ ဝါ=ဝတ္ထုကာမ အနှောင်အဖွဲ့တို့သည်၊ ဝါ=ဝတ္ထုကာမ အစုအဝေးတို့သည်၊ ဝါ=တို့နှင့်၊ ဝါ=တို့ဖြင့်၊ [တို့သည်ဟု အနက်ပေးခိုက်၌ သမ္ပိတ်၌စပ်၊ တို့နှင့်ဟု အနက်ပေးခိုက် သမ်ဂီဘူတ်၌စပ်၊ တို့ဖြင့်ဟု

အနက်ပေးခိုက် ပရိစာရယမာနံ၌စပ်] သမပ္ပိတံ=ကောင်းစွာဆိုက်ရောက်အပ်လျက်၊ ဝါ=ငြိတွယ်အပ်လျက်၊ သမ်ဂီဘူတံ=ပြည့်စုံသူဖြစ်လျက်၊ ပရိစာရယမာနံ=စက္ခုစသော ဣန္ဒြေတို့ကို ထိုထိုဤဤ လှည့်လည်စေသည်ကို၊ ဝါ=ပျော်မြူးနေသည်ကို၊ ပဿတိ=မြင်၏။

တဿ=ထိုမြင်သောရဟန်းမှာ၊ ဧဝံ=ဤအကြံသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ (ကိန္တု=အဘယ်အကြံသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ) မယံ=ငါတို့သည်၊ ပုဗ္ဗေ=၌၊ အဂါရိယဘူတာ=ကုန်သည်၊ သမာနာ=စည်၊ ပဗ္ဗဇိတာ=ကုန်သော၊ ကာမဂုဏေဟိ=တို့သည်၊ ဝါ=တို့နှင့်၊ ဝါ=တို့ဖြင့်၊ သမပ္ပိတာ=ကုန်လျက်၊ သမ်ဂီဘူတာ=ကုန်လျက်၊ ပရိစာရိမှာ=ဣန္ဒြေတို့ကို ထိုထိုဤဤ လှည့်လည်စေခဲ့ကြကုန်ပြီ၊ ဝါ=ပျော်မြူးခဲ့ကြကုန်ပြီ၊ မေ=ငါ၏၊ ကုလေ=အိမ်၌၊ ဝါ=အမျိုး၌၊ ဘောဂါ=ပစ္စည်းဥစ္စာတို့သည်၊ သံဝိဇ္ဇန္တိ ခေါ=ရှိကုန်သည်သာ၊ ဘောဂေ စ=ပစ္စည်းဥစ္စာတို့ကိုလည်း၊ ဘုဉ္ဇိတုံ=သုံးစွဲခံစားခြင်းငှာ . လည်းကောင်း၊ ပုညာနိ စ=ကုသိုလ်ကောင်းမှုတို့ကိုလည်း၊ ကာတုံ=ပြုလုပ်ခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ သက္ကာ=တတ်နိုင်၏၊ အဟံ=ငါသည်၊ သိက္ခံ=ကို၊ ပစ္စက္ခာယ=၍၊ ဟီနာယ=ငှာ၊ အာဝတ္တိတ္တာ=ပြန်လည်၍၊ ဘောဂေ စ=တို့ကို လည်း၊ ယံနူန ဘုဉ္ဇေယျံ=သုံးစွဲခံစားရပါမူ ကောင်းလေစွာ၊ ပုညာနိ စ=တို့ကိုလည်း။ ယံနူန ကရေယျံ=ပြုလုပ်ရပါမူ ကောင်းလေစွာ၊ ဣတိ=ဤအကြံသည်၊ (ဟောတိ)။ပ။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ အယံ ဘိက္ခု=ဤရဟန်းကို၊ (ကာမဂုဏ် ခံစားလို၍ သိက္ခာကိုပယ်စွန့်၍ လူ.ဘဝသို့ ပြန်လည်သွားသော ဤရဟန်းကို) အာဝဋ္ဋဘယသ=ရေဝဲဘေးမှ၊ ဘီတော=ကြောက်သည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ။ပ။ အာဝတ္တော=ပြန်လည်သွားသောသူဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အာဝဋ္ဋဘယန္တိ ဧတံ=ရေဝဲဘေးဟူသော ဤနာမည်သည်၊ ပဗ္ဗဇ္ဇံ=ရှုပါရဲ့ စသား ငါးပါးကုန်သော၊ ကာမဂုဏာနံ=ကာမဂုဏ်တို့၏၊ ဝါ=ကာမဂုဏ် တို့၌ တပ်မက်သော ဆန္ဒရာဂတို့၏၊ အဓိဝစနံ=နာမည်တည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤငါးပါးအာရုံ ကာမဂုဏ်ကို၊ ဝါ=ဤငါးပါးအာရုံ ကာမဂုဏ်၌ တပ်မက်သော ဆန္ဒရာဂကို၊ အာဝဋ္ဋဘယံ=ရေဝဲဘေး ဟူ၍၊ ဝါ=ရေဝဲဘေး နှင့်တူသော ဘေးဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏။ပ။

(ကြ) သော=ထိုဆွမ်းခံဝင်သော ရဟန်းသည်၊ တတ္ထ=ထိုရွာနိုဂုံး၌၊ ဒုန္နိဝတ္ထံ ဝါ=မကောင်းသဖြင့် ဝတ်ဆင်နေသည်လည်း ဖြစ်သော၊ ဝါ=မလုံ့တလုံ ဝတ်ဆင်နေသည်လည်းဖြစ်သော၊ ဒုပ္ပါရုတံ ဝါ=မကောင်းသဖြင့် ခြုံရုံ့နေသည်လည်းဖြစ်သော၊ မာတုဂါမံ=မိန်းမကို၊ ပဿတိ=မြင်၏၊ ဒုန္နိဝတ္ထံ ဝါ=သော၊ ဒုပ္ပါရုတံ ဝါ=သော၊ မာတုဂါမံ=ကို၊ ဒိသ္မာ=မြင်ရပြီး၍၊ တဿ=

ထိုရဟန်း၏၊ စိတ္တံ=စိတ်ကို၊ ရာဂေါ=ရာဂသည်၊ အနုဒ္ဓံသေတိ=ပင်ပန်းနွမ်းနယ်စေ၏၊ ဝါ=မွေ့နှောက်၏၊ သော=ထိုရဟန်းသည်၊ ရာဂါနုဒ္ဓံသိတေန=ရာဂသည် ပင်ပန်းနွမ်းနယ် စေအပ်သော၊ ဝါ=ရာဂသည် မွေ့နှောက်အပ်သော၊ စိတ္တေန=စိတ်ကြောင့်။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ ဘိက္ခု=ဤရဟန်းကို၊ (ရာဂါနုဒ္ဓံသိတ စိတ်ကြောင့် သိက္ခာကိုပယ်စွန့်၍ လူ့ဘဝသို့ ပြန်လည်သွားသော ဤရဟန်းကို) ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သုသုကာဘယန္တိ ဧတံ=ကြမ်းတမ်းသော ငါးဘေးဟူသော ဤနာမည်သည်၊ မာတုဂါမဿ=မိန်းမ၏၊ ဝါ=မိန်းမ၌ တပ်မက်သော ဆန္ဒရာဂ၏၊ အဓိဝစနံ=တည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤမိန်းမကို၊ ဝါ=ဤ မိန်းမ၌ တပ်မက်သော ဆန္ဒရာဂကို၊ သုသုကာဘယံ=ကြမ်းတမ်းသော ငါးဘေးဟူ၍၊ ဝါ=ကြမ်းတမ်းသော ငါးနှင့် တူသော ဘေးဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏၊ [ပဠိကာမဂုဏာမာတုဂါမဂုဟာဏေန တန္နိဿိတ ဆန္ဒရာဂဂ္ဂဟာဏံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ခုဒ္ဒကဝတ္ထု ဝိဘင်းမူလဋီကာ။ ၂၂၅]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသတ္တလောကဌ၊ ဣဓသို့ ဓမ္မဝိနယေ=၌၊ အဂါရသ္မာ=မှ၊ (နိက္ခမ္မ=၍) အနဂါရိယံ=သို့၊ ဝါ=ကို၊ ပဗ္ဗဇိတဿ=သော၊ ဧကစ္စဿ=သော၊ ကုလပုတ္တဿ=သည်၊ စတ္တာရိ=ကုန်သော၊ ဣဓာနိ ဘယာနိ=ဤဘေးတို့ကို၊ ပါဠိကခီ တဗ္ဗာနိ=ကုန်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဒုတိယံ=နှစ်ခုမြောက်သုတ်တည်း။

၃-ပဌမ နာနာကရဏသုတ်

၁၂၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ လောကသ္မိ=သတ္တလောကဌ၊ စတ္တာရော=လေးဦးကုန်သော၊ ဣမေ ပုဂ္ဂလာ=ဤပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ဝါ=တို့ကို၊ သန္ဓေါ=ကုန်၏၊ သံဝိဇ္ဇမာနာ=ကုန်၏၊ ကတမေ=အဘယ် မည်ကုန်သော၊ စတ္တာရော=ကုန်သော၊ (ဣမေ ပုဂ္ဂလာ=တို့သည်၊ ဝါ=တို့ကို၊ သန္ဓေါ=သနည်း၊ သံဝိဇ္ဇမာနာ=သနည်းဟူမူ) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤလောကဌ၊ ဧကစ္စော=အချို့သော၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ကာမေဟိ=တို့မှ၊ ဝိဝိစ္စ ဧव=လျှင်၊ [စာပိုဒ် (၁၆၃) အသုဘသုတ်ဌ ရေးအုံ]။ပ။ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ တံ=ထိုပဌမစျာန်ကို၊ အဿာဒေတိ=သာယာ၏၊ (သာယာဖွယ်သုခဖြင့် သာယာ၏) တံ=ထိုပဌမစျာန်ကို၊ နိကာမေတိ= လိုလားတောင့်တ၏၊ တေန စ=ထိုပဌမစျာန်ဖြင့်လည်း၊ ဝိတ္တိ=နှစ်သက်ခြင်းသို့၊ အာပဇ္ဇတိ=ရောက်၏၊ တတ္ထ=ထို ပဌမစျာန်ဌ၊ ဌိတော=တည်နေလျက်၊ တဒဓိမုတ္တော=ထိုပဌမစျာန်ဌ ညွှတ်ကိုင်းလျက်၊ ဝါ=ထိုပဌမစျာန်သို့ စိတ်ကိုစေလွှတ်လျက်၊ တဗ္ဗဟုလဝိဟာရီ=ထိုပဌမစျာန်ဖြင့် ကြွေမ်ဖန်များစွာ နေလေ့ရှိလျက်၊ အပရိဟီနော=ထိုပဌမစျာန်မှ မဆုတ်ယုတ်ဘဲ၊ ကာလံ=ကွယ် လွန်ရာအခါကို၊ ဝါ=ကွယ်လွန်ခြင်းကို၊ ကုရုမာနော=ပြုလ၍သော်၊

ဗြဟ္မကာယိကာနံ[3]=ပဌမစျာန်ဘုံသား ဗြဟ္မာအပေါင်း၌ အပါအဝင် ဖြစ်ကုန်သော၊ ဒေဝါနံ=ဗြဟ္မာတို့၏၊ သဟဗျတံ=အတူတကွဖြစ်ဖက် အဖော်သဟဲအဖြစ်သို့၊ ဥပပဇ္ဇတိ=လားရောက်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဗြဟ္မကာယိကာနံ=ကုန်သော၊ ဒေဝါနံ=တို့၏၊ အာယုပ္ပမာဏံ=အသက်တမ်း ပမာဏသည်၊ ကပ္ပေါ[4]=အသင်္ချေယျကပ် တကပ်တည်း၊ တတ္ထ=ထိုပဌမစျာန်ဘုံသား ဗြဟ္မာတို့၌၊ ပုထုဇ္ဇနော=ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ယာဝတာယုကံ=အသက်ရှည်သမျှကာလပတ်လုံး၊ ဌတ္တာ=တည်နေ၍၊ တေသံ ဒေဝါနံ=ထိုပဌမစျာန်ဘုံသား ဗြဟ္မာတို့၏၊ အာယုပ္ပမာဏံ=သည်၊ ယာဝတကံ= အကြင်မျှလောက် အရေအတွက်ရှိ၏၊ တံ သဗ္ဗံ=ထိုအားလုံးစုံ အရေအတွက် ရှိသမျှ အသက်တမ်း ပမာဏကို၊ ခေပေတ္တာ=ကုန်စေပြီး၍၊ နိရယမ္ဘိ=ငရဲ သို့လည်း၊ ဂစ္ဆတိ=လားရောက်ရ၏၊ (လူ့ပြည်နတ်ပြည်မှ တဆင့် လားရောက် ရတတ်၏) တိရစ္ဆာနယောနိမ္ဘိ=တိရစ္ဆာန်ဘဝသို့လည်း၊ ဂစ္ဆတိ=၏၊ ပေတ္တိဝိသယမ္ဘိ=ပြိတ္တာ အပေါင်း၏ ဖြစ်ရာဘဝသို့လည်း၊ ဂစ္ဆတိ=၏၊ ပန= ထူးခြားချက်ကား၊ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏၊ သာဝကော=သေက္ခအရိယာ တပည့်သည်၊ တတ္ထ=ထိုပဌမစျာန်ဘုံသား ဗြဟ္မာတို့၌ ॥ပ॥ တသ္မိံ ယေဝ ဘဝေ=ထိုရူပဗြဟ္မာဘဝ၌ပင်လျှင်၊ ပရိနိဗ္ဗာယတိ=ပရိနိဗ္ဗာန်ပြု၏၊ ဝါ=ပဋိသန္ဓေ နေခြင်း၏အကြောင်းဖြစ်သော တဏှာစသည်မှကင်းသော ခန္ဓာဇာတ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းခြင်းဖြင့် ချုပ်ငြိမ်း၏၊ [အောက်ကာမဘုံသို့ ပဋိသန္ဓေ မနေလာတော့ ဟူလို]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဂတိယာ=လားရောက်အပ်သော ဘဝသည်လည်း ကောင်း၊

၁။ **ဗြဟ္မကာယိကာနံ။** ။ဗြဟ္မာနံ ကာယော သမူဟော ဗြဟ္မကာ ယော=ဗြဟ္မာတို့၏အပေါင်း၊ ဗြဟ္မကာယ ဂတာ ပရိယာပန္နာ ဗြဟ္မကာယိကာ=ဗြဟ္မာ အပေါင်း၌ ဖြစ်သော ပါဝင်သော ဗြဟ္မာများ၊ ဤဝိဂြိုဟ်အရ ဗြဟ္မကာယိကဟူသော နာမည်သည် ဗြဟ္မာအားလုံးနှင့် သက်ဆိုင်၏၊ သို့သော် ဒုတိယစျာန်ဘုံသား ဗြဟ္မာစသည်တို့အတွက် "အာဘဿရာနံ ဒေဝါနံ" စသည်ဖြင့် သီးခြား ဟောတော်မူလတ္တံ့, ဖြစ်သောကြောင့် ဗြဟ္မကာယိကအရ (ဂေါဗလိဗဒ္ဓနည်း, ပုညဘာဂ သမ္ဘာရနည်း, ပါရိသေသနည်းအားဖြင့်) ပဌမစျာန်ဘုံသား ဗြဟ္မာများကိုသာ ယူရ၏။

၂။ **ကပ္ပေါ အာယုပ္ပမာဏံ။** ။ဗြဟ္မကာယိကတို့အတွက် မဟာကပ် တစ်ကပ် အပြည့်အစုံ မဖြစ်နိုင်သောကြောင့် အသင်္ချေယျကပ်ကိုသာ ယူရကြောင်းကို ဒီ၊ မဟာဝဂ္ဂဋီကာ၊ ၁၁၅-၌ ဖွင့်၏၊ သီလက္ခန်ဋီကာ၊ ၃၃၅-၌ကား "ဧကံ မဟာကပ္ပန္တိ အတ္ထော"ဟု အဖွင့်ဝါကျရှိနေ၏၊ စာပျက်နေခြင်းဖြစ်မည်ဟု ယူဆ၏။

ဥပ္ပဇ္ဇတိ=ပဋိသန္ဓေနေခြင်းသည်လည်း၊ ကောင်း၊ သတိ=ရှိလသော်၊ (အရိယသာဝကသ=သေက္ခအရိယာတပည့်၏) ယဒိဒံ (ပရိနိဗ္ဗာနံ)=အကြင် ရူပဘဝ၌ပင် ပရိနိဗ္ဗာန်စံခြင်းသည် လည်း၊ ကောင်း၊ (ပုထုဇ္ဇနသ=ပုထုဇဉ် ပုဂ္ဂိုလ်၏) ယဒိဒံ (နိရယာဒီဂမနံ)=အကြင်ငရဲစသည်သို့ လားရောက်ရခြင်း၊ သည်လည်း၊ ကောင်း၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) [အဌကထာ အဖွင့်ဝါကျမှ ပဓာနကျသော ပါဋ္ဌတချို့ကို ယူထည့်ပေးသည်] အယံ ခေါ=ဤသည်ပင်လျှင်၊ ဝါ=ဤ သေက္ခအရိယာတပည့်၏ ရူပဘဝမှာပင် ပရိနိဗ္ဗာန်စံခြင်း, ပုထုဇဉ် ပုဂ္ဂိုလ်၏ ငရဲစသည်သို့ လားရောက်ရခြင်းသည်ပင်လျှင်၊ သုတဝတော=အကြားအမြင် သုတရှိသော၊ ဝါ=အာဂမသုတ, အဓိဂမသုတရှိသော၊ [ဌင်း၏ အကျယ်တဝင့် ဖွင့်ပြချက်ကို ဒုတိယအကြိမ်ရိုက်နှိပ်သော ပထမတွဲနိဿယ၊ နှာ–၃၈၊၃၉။ကေကနိပါတ်စာပိုဒ်(၅၁)၌ ရေးခဲ့ပြီ] အရိယ သာဝကသ=သေက္ခ အရိယာ တပည့်၏၊ အသုတဝတော=အကြားအမြင် သုတ မရှိသော၊ ဝါ=သော၊ ပုထုဇ္ဇနေန=ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်နှင့်၊ ဝိသေသော= ထူးခြားချက်တည်း။

အယံ=ဤသည်ပင်လျှင်၊ ဝါ=ဤသေက္ခ အရိယာတပည့်၏ ရူပဘဝမှာပင် ပရိနိဗ္ဗာန်စံခြင်း, ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်၏ ငရဲ စသည်သို့ လားရောက်ရခြင်းသည်ပင်လျှင်၊ သုတဝတော=သော၊ အရိယ သာဝကသ=၏၊ အသုတဝတာ=သော၊ ပုထုဇ္ဇနေန=နှင့်၊ အဓိပ္ပယာသော=လွန်ကဲစွာအားထုတ်ကြောင်း အပြု, အမူတည်း၊ ဣဒံ=ဤသည်ပင်လျှင်၊ ဝါ=ဤ သေက္ခအရိယာတပည့်၏ ရူပဘဝမှာပင် ပရိနိဗ္ဗာန်စံခြင်း, ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်၏ ငရဲစသည်သို့ လားရောက်ရခြင်းသည်ပင်လျှင်၊ သုတဝတော=သော၊ အရိယသာဝကသ=၏၊ အသုတဝတာ=သော၊ ပုထုဇ္ဇနေန=နှင့်၊ နာနာကရဏံ=တသီးတခြားစီ ကွဲပြားအောင်ပြုကြောင်းဖြစ်သော ထူးခြားချက်တည်း၊ [တိကနိပါတ် စာပိုဒ်(၁၁၇) ဒုတိယအကြိမ်ရိုက်နှိပ်သော ပထမတွဲနိဿယ၊ နှာ–၅၇၇၊ အာနေဉ္ဇ သုတ်လည်းကြည့်]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပုန စပရံ=နောက်ထပ် အခြားသော ပုဂ္ဂိုလ်တမျိုးကား၊ [တနည်း–ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပုန စ=နောက်ထပ်လည်း၊ အပရံ=အခြားသော ပုဂ္ဂိုလ်တစ်မျိုးကို၊ အဟံ=ငါသည်၊ ဘာသိဿာမိ=ဟောတော်မူအံ့] ဣဓ= ဤလောကဌ၌၊ ကေစိ=သော ။ပ။ ဒုတိယံ=သော၊ စျာနံ=သို့၊ ဝါ=ကို၊ ဥပသမ္ပဇ္ဇ=၍၊ ဝိဟရတိ=၏၊ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ တံ=ထိုဒုတိယစျာန်ကို၊ အဿာဒေတိ=သာယာ၏၊ တံ=ထိုဒုတိယစျာန်ကို၊ နိကာမေတိ=၏၊ တေန စ=ထိုဒုတိယစျာန်ဖြင့်လည်း။ပ။ တတ္ထ=ထိုဒုတိယစျာန်၌၊ ဌိတော= လျက်၊ တဒဓိမုတ္တော=ထိုဒုတိယစျာန်၌ ညွှတ်ကိုင်းလျက်၊ ဝါ=လျက်၊ တဗ္ဗဟုလဝိဟာရီ=ထို ဒုတိယစျာန်ဖြင့် ကြိမ်ဖန်များစွာ နေလေ့ရှိလျက်၊

အပရိဟီနော=ဒုတိယစျာန်မှ မဆုတ်ယုတ်ဘဲ၊ ကာလ=ကို၊ ကုရုမာနော=သော်၊ အာဘာသရာနံ=အာဘာသရမည်ကုန်သော၊ ဒေဝါနံ=ဗြဟ္မာတို့၏၊ သဟဗျတံ=သို့၊ ဥပပဇ္ဇတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အာဘာသရာနံ=ကုန်သော၊ ဒေဝါနံ=တို့၏၊ အာယုပ္ပမာဏံ=သည်၊ ဒွေ ကပ္ပါ=မဟာကပ် နှစ်ကပ်တို့တည်း၊ [ဤမဟာကပ် နှစ်ကပ်မှာ ဟီနဒုတိယစျာန်ကြောင့်ဖြစ်သော ဗြဟ္မာတို့၏ သက်တမ်းသာတည်း၊ မဇ္ဈိမဒုတိယစျာန်ကြောင့် လေးကပ်၊ ပဏီတ ဒုတိယစျာန်ကြောင့် ရှစ်ကပ်တည်း] တတ္ထ=ထိုအာဘာသရဗြဟ္မာတို့၌ ။ပ။ တေသံ ဒေဝါနံ=ထိုအာဘာသရဗြဟ္မာတို့၏ ။ပ။ သာဝကော=သည်၊ တတ္ထ=ထိုအာဘာသရဗြဟ္မာတို့၌ ။ပ။ တေသံ ဒေဝါနံ=ထိုအာဘာသရ ဗြဟ္မာတို့၏ ။ပ။ တသ္မိံ ယေဝ ဘဝေ=ထိုရူပဘဝ၌ပင်လျှင်၊ ပရိနိဗ္ဗာယတိ=၏ ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပုန စပရံ=ကား ။ပ။ တတိယံ=သော၊ တံ စျာနံ=သို့၊ ဝါ=ကို၊ ဥပသမ္ပဇ္ဇ=၍၊ ဝိဟရတိ=၏၊ သော=သည်၊ တံ=ထိုတတိယစျာန်ကို၊ အဿာဒေတိ=၏ ။ပ။ တေန စ=ထိုတတိယစျာန်ဖြင့်လည်း ။ပ။ တတ္ထ=ထိုတတိယစျာန်၌၊ ဌိတော=လျက်၊ တဒဓိမုတ္တော=ထိုတတိယစျာန်၌ ညွတ်ကိုင်းလျက် ။ပ။ သုဘကိဏ္ဏာနံ=သုဘကိဏ္ဏမည်ကုန်သော၊ ဒေဝါနံ ။ပ။ ဒေဝါနံ=တို့၏၊ အာယုပ္ပမာဏံ=သည်၊ စတ္တာရော ကပ္ပါ=လေးခုကုန်သော မဟာကပ်တို့တည်း၊ ဝါ=မဟာကပ်လေးရပ်, လေးကြိမ်ထပ်ပွား, (၆၄) ပါ၊သော မဟာကပ်တို့တည်း[1]၊ တတ္ထ=ထိုသုဘကိဏ္ဏဗြဟ္မာတို့၌ ။ပ။ တေသံ ဒေဝါနံ=ထိုသုဘကိဏ္ဏဗြဟ္မာတို့၏ ။ပ။ တသ္မိံ ယေဝ ဘဝေ=ထိုရူပဗြဟ္မာဘဝ၌ပင်လျှင်၊ ပရိနိဗ္ဗာယတိ=၏ ။ပ။

တံ=ထိုစတုတ္ထစျာန်ကို၊ အဿာဒေတိ=၏၊ တံ=ထိုစတုတ္ထစျာန်ကို၊ နိကာမေတိ=၏၊ တေန စ=ထိုစတုတ္ထစျာန်ဖြင့်လည်း ။ပ။ တတ္ထ=ထိုစတုတ္ထစျာန်၌၊ ဌိတော=လျက်၊ တဒဓိမုတ္တော=ထိုစတုတ္ထစျာန်၌ ညွတ်ကိုင်းလျက်၊ တဗ္ဘဟုလဝိဟာရီ=ထိုစတုတ္ထစျာန်ဖြင့် ကြိမ်ဖန်များစွာ နေလေ့ရှိလျက်၊

၁။ **စတ္တာရော ကပ္ပါ**။ ။ဗြဟ္မကာယိကနှင့် အာဘာသရတို့၏ အာယုပ္ပမာဏတုန်းက "ကပ္ပေါ, ဒွေ ကပ္ပါ"ဟု မိန့်ဆိုတော်မူခဲ့၏၊ ထိုတွင် ဗြဟ္မကာယိကတို့၏ ကပ္ပတစ်ခုကို (၂)ဖြင့် မြှောက်လျှင် အာဘာသရတို့၏ ဒွေ ကပ္ပါဖြစ်၏၊ ၎င်းကို (၂)ဖြင့် မြှောက်လျှင် စတ္တာရော ကပ္ပါဖြစ်၏၊ ၎င်းကို လေးကြိမ်ထပ်မြှောက်ပွားသဖြင့် မဟာကပ်(၆၄)ဖြစ်သည်၊ လေးကြိမ်မြှောက်ပွားပုံမှာ–

စတ္တာရော ကပ္ပါအရ မဟာကပ်လေးကပ်ကို ပဌမ (၂)ဖြင့်မြှောက်လျှင် (၈)ဖြစ်၏၊ ၎င်းကို ဒုတိယ(၂)ဖြင့် မြှောက်လျှင် (၁၆)ဖြစ်၏၊ ၎င်းကို တတိယ (၂)ဖြင့်မြှောက်လျှင် (၃၂)ဖြစ်၏၊ ၎င်းကို စတုတ္ထ(၂)ဖြင့် မြှောက်လျှင် (၆၄)ဖြစ်၏။

အပရိဟီနော=စတုတ္ထစျာန်မှ မဆုတ်ယုတ်ဘဲ ။ပ။ ဝေဟပ္ဖလာနံ=ဝေဟပ္ဖိုလ်မည်ကုန်သော၊ ဒေဝါနံ။ ပ။ အာယုပ္ပမာဏံ=သည်၊ ပဋ္ဌကပ္ပသတာနိ=မဟာကပ်ငါးရာတို့တည်း၊ တတ္ထ=ထို ဝေဟပ္ဖိုလ်ဗြဟ္မာတို့၌။ ပ။ တေသံ ဒေဝါနံ=ထိုဝေဟပ္ဖိုလ်ဗြဟ္မာတို့၏။ ပ။ သာဝကော=သည်၊ တတ္ထ=ထိုဝေဟပ္ဖိုလ်ဗြဟ္မာတို့၌။ ပ။ တသ္မိံ ယေဝ ဘဝေ=ထိုရူပဘဝ၌ပင်၊ ပရိနိဗ္ဗာယတိ=၏။ ။ ပ။ တတိယံ။

၄–ဒုတိယနာနာကရဏသုတ်

၁၂၄။ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ တတ္ထ=ထိုပဌမစျာန်သမာပတ် ဓဏအတွင်း၌၊ ယဒေဝ ရူပဂတံ=အကြင်ရူပ်သည်လည်းကောင်း၊ [ဂတသဒ္ဒါ တဏ္ဍောတည်း၊ ရူပမေဝ ရူပဂတံ] ယဒေဝ ဝေဒနာဂတံ=အကြင်ဝေဒနာသည်လည်းကောင်း၊ ယဒေဝ သညာဂတံ=အကြင် သညာသည်လည်းကောင်း၊ ယဒေဝ သင်္ခါရဂတံ=အကြင် သင်္ခါရသည် လည်းကောင်း၊ ယဒေဝ ဝိညာဏဂတံ=အကြင်ဝိညာဏ်သည်လည်းကောင်း၊ ယောတိ=ဖြစ်၏၊ ဝါ=ရှိ၏၊ တေ ဓမ္မေ=ထိုရူပ်ဝေဒနာ အစရှိသော ခန္ဓာငါးပါးတရားတို့ကို၊ အနိစ္စတော=မမြဲသောတရား၏ အဖြစ်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ=မမြဲသောတရားဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခတော=ဆင်းရဲဒုက္ခ၏အဖြစ်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ဆင်းရဲဒုက္ခဟူ၍လည်းကောင်း၊ ရောဂတော=ရောဂါဝေဒနာ၏ အဖြစ်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ရောဂါဝေဒနာနှင့်တူ၏ ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဂဏ္ဍတော=(အတွင်းပုပ်) အိုင်းအမာ အနာဆွေး၏ အဖြစ်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ=အိုင်းအမာ အနာဆွေးနှင့်တူ၏ဟူ၍ လည်းကောင်း။

သလ္လတော=မြှားငြောင့် အဖြစ်အားဖြင့် လည်းကောင်း၊ ဝါ=မြှားငြောင့်နှင့်တူ၏ ဟူ၍လည်းကောင်း၊ အဃတော[1]=ဆင်းရဲဒုက္ခနှင့် တကွ

၁။ **အဃတော**။ ။"သဒုက္ခဋ္ဌေန အဃတော"ဟု အဋ္ဌကထာဖွင့်၏၊ အဃသဒ္ဒါသည် နဂိုမူလက ဒုက္ခဟူသော အနက်ကို ဟောသော်လည်း ဤနေရာ၌မူ ထိုဒုက္ခနှင့်တကွဖြစ်သော (ထိုဒုက္ခ၏ တည်ရာဖြစ်သော) ခန္ဓာငါးပါးတိုင်အောင် ယူရမ်း၏၊ ခန္ဓာငါးပါးသည် ဒုက္ခနှင့်တကွဖြစ်သည်၊ ဒုက္ခ၏တည်ရာဖြစ်သည်ဟု ဆိုလို၏၊ ဌာနီဒုက္ခ၏ အဃဟူသော နာမည်ကို ဌာနခန္ဓာငါးပါး၌ ရှေ့ပြောင်းမှည့်ခေါ်ကာ ဌာနူပစာရအားဖြင့် ခန္ဓာငါးပါးကို အဃခေါ်သည်ဟု ကြံသင့်၏။

မဏ္ဍိမပဏ္ဏာသ (၁၀၂)၌ "ဒုက္ခဋ္ဌေန အဃတော"ဟု ပါ၌ရှိ၏၊ ယခင်ရှိပြီးသော 'ဒုက္ခတော'ဟူသော ပါဠိနှင့် အနက်အားဖြင့် ထူးမခြားနားဖြစ်နေသောကြောင့် ထိုပါ၌ကိုစဉ်းစားသင့်၏၊ အဃသဒ္ဒါကို မကောင်းမှုအနက်ဟောယူ၍ တနည်းပြန်ဆိုထားသောအနက်မှာ ဋီကာနှင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်တို့အဖွင့် သဒ်သူပစာရအနက်တည်း။

ဖြစ်သောတရား အဖြစ်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ=မကောင်းမှု၏ အဖြစ်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ=မကောင်းမှုနှင့်တူသည် အဖြစ်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ အာဗာဓတော=ပြင်းထန်စွာ နှိပ်စက်တတ်သော အနာ၏ အဖြစ်အားဖြင့် လည်းကောင်း၊ ပရတော=ပြင်ပလူသား သူစိမ်းကား အဖြစ်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ (မိမိသဘောကျ မစိမ်နှိုင်သောကြောင့် လူစိမ်းသူစိမ်းနှင့် တူ၏ဟူ၍လည်းကောင်း) ပလောကတော=အမျိုးမျိုး အဖုံဖုံ ပျက်စီးတတ်သည် အဖြစ်အားဖြင့် လည်းကောင်း၊ သုညတော=သတ္တဝါကောင်မှ ဆိတ်သုဉ်းသည် အဖြစ်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ အနတ္တတော=(အလိုဆန္ဒအတိုင်း ဖြစ်စေနိုင်သော) အနှစ်သာရ အသက်ရှင် အတ္တကောင် မဟုတ်သည် အဖြစ်အားဖြင့် လည်းကောင်း၊ ဝါ=အနှစ်သာရ အသက်ရှင် အတ္တကောင် မရှိသည် အဖြစ်အားဖြင့် လည်းကောင်း၊ သမနုပဿတိ=ဉာဏ်ဖြင့်ရှု၏။

သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ကာယဿ=ဥပါဒိန္နကိုယ်ခန္ဓာ၏၊ ဘေဒါ=ပျက်စီးခြင်းတည်းဟူသော၊ မရဏာ=သေခြင်းမှ၊ ဝါ=သေသည်မှ၊ ပရံ=နောက်၌၊ ဝါ=နောက်ဖြစ်သော ဘဝသစ်ခန္ဓာကို ယူခြင်း၌၊ ဝါ= နောက်ထပ်ယူအပ်သော ဘဝသစ်ခန္ဓာကိုယ်၌၊ သုဒ္ဓါဝါသာနံ=သုဒ္ဓါဝါသဘုံသား ဖြစ်ကုန်သော၊ ဒေဝါနံ=ဗြဟ္မာတို့၏၊ သဟဗျတံ=သို့၊ ဥပပဇ္ဇတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ ဥပပတ္တိ=ဤသုဒ္ဓါဝါသဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေနေခြင်းသည်၊ ပုထုဇ္ဇနေဟိ=ပုထုဇဉ်တို့နှင့်၊ အသာဓာရဏာ=မဆက်ဆံသော ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတည်း၊ [ဤ သုတ်ဦးကာသည် ဒုက္ခတော, ရောဂတော–စသောပုဒ်တို့ကို ဖွင့်ဆိုရာ၌ ဤသုတ် အဋ္ဌကထာကိုဖွင့်သည်မဟုတ်ဘဲ ဝိသုဒ္ဓိမဂ် (၃၊၂၄၇)မှယူ၍ ဖွင့်ထားခြင်းဖြစ်၏] ။ပ။ ဒုတိယ စျာန် ဥပသမ္ပဒ ဝိဟာရတိ၊ သော=ထို ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ တတ္ထ=ထိုဒုတိယစျာန် သမာပတ် ခဏအတွင်း၌၊ ယဒေဝ ရူပဂတံ။ပ။ စတုတ္ထံ။

၅-ပဌမ မေတ္တာသုတ်

၁၂၅။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ဣဓ=ဤလောက၌၊ ဧကစ္စော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ မေတ္တာသဟဂတေန=မေတ္တာနှင့် တကွသော၊ စေတသာ=စိတ်ဖြင့်၊ ဧကံ=တစ်ခုသော၊ ဒိသံ=အရပ်မျက်နှာကို၊ ဝါ=အရပ်မျက်နှာ၌ နေသော သတ္တဝါအပေါင်းကို၊ ဖရိတ္မာ=ဖြန့်၍၊ ဝါ=အာရုံပြု၍၊ ဝိဟရတိ=နေ၏၊ တထာ=ထို့အတူ၊ ဒုတိယံ=နှစ်ခုမြောက်သော၊ (ဒိသံ=အရပ်မျက်နှာကိုလည်း၊ ဝါ=အရပ်မျက်နှာ၌ နေသော သတ္တဝါအပေါင်းကိုလည်း၊ ဖရိတ္မာ=၍၊ ဝိဟရတိ=၏) တထာ=ထို့အတူ၊ တတိယံ=သုံးခုမြောက်သော၊ (ဒိသံ=ကိုလည်း၊ ဖရိတ္မာ=၍၊ ဝိဟရတိ=၏) တထာ=တူ၊ စတုတ္ထံ=လေးခုမြောက်သော၊ (ဒိသံ ဖရိတ္မာ ဝိဟရတိ)

ဣတိ=ဤနည်းအားဖြင့်၊ ဝါ=ဤအရှေ့,အနောက်,တောင်,မြောက် အရပ်လေးမျက်နှာတို့၌ ဖြန့်သည့်နည်းတူပင်၊ ဥဒ္ဓံ=အထက် အရပ်ကိုလည်း ကောင်း၊ ဝါ=အထက်အရပ်၌ နေသော သတ္တဝါအပေါင်းကိုလည်းကောင်း၊ အဓော=အောက်အရပ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=လည်းကောင်း၊ တိရိယံ=အထောင့် အရပ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=လည်းကောင်း၊ (ဖရိတ္တာ ဝိဟရတိ)

သဗ္ဗမိ=အားလုံးသော အရပ်မျက်နှာတို့၌၊ သဗ္ဗတ္တတာယ=အားလုံး သော သတ္တဝါတို့၌ မိမိကိုယ်၏ အဖြစ်အားဖြင့်၊ ဝါ=အားလုံးသော သတ္တဝါ တို့၌ မိမိနှင့်တန်းတူ ညီမျှသည် အဖြစ်အားဖြင့်၊ [တိကနိပါတ်စာပိုဒ် (၆၄) ဝေနာဂပုရသုတ်လည်းကြည့်] သဗ္ဗာဝန္တံ=အားလုံးသော သတ္တဝါအပေါင်း ရှိသော၊ လောကံ=သတ္တလောကကို၊ မေတ္တာသဟဂတေန=သော၊ ဝိပုလေန= ကျယ်ပြန့်သော၊ ဝါ=ကျယ်ပြန့်စွာ ဖြန့်တတ်, အာရုံပြုတတ်သော၊ မဟဂ္ဂတေန= ဘုံအားဖြင့် မဟဂ္ဂုတ်ဖြစ်သော၊ ဝါ=ကိလေသာပယ်ခွာနိုင်ခြင်း စသော ဂုဏ် အားဖြင့် မြတ်သည်အဖြစ်သို့ ရောက်သော၊ အပ္ပမာဏေန=အတိုင်းအဆ ပမာဏ မရှိသော၊ ဝါ=အတိုင်းအဆမရှိ များပြားလှသော သတ္တဝါအာရုံ ရှိသော၊ အဝေရေန=ဒေါသရန်မရှိသော၊ ဝါ=ဒေါသရန်မရှိခြင်း၏ အကြောင်း ဖြစ်သော၊ အဗျာပဇ္ဇေန=စိတ်ဆင်းရဲမှု ဒေါမနဿ မရှိသော၊ စေတသာ= စိတ်ဖြင့်၊ ဖရိတ္တာ=ဖြန့်၍၊ ဝါ=အာရုံပြု၍၊ ဝိဟရတိ=နေ၏။

သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ တံ=ထိုမေတ္တာသဟဂုတ် စျာန်စိတ်ကို၊ အသာ ဒေတိ=၏၊ တံ=ထိုမေတ္တာသဟဂုတ်စျာန်စိတ်ကို၊ နိကာမေတိ=၏၊ တေန စ=ထိုမေတ္တာသဟဂုတ်စျာန်စိတ်ဖြင့်လည်း၊ ဝိတ္တိံ=သို့၊ အာပဇ္ဇတိ=၏၊ တတ္ထ=ထိုမေတ္တာသဟဂုတ်စျာန်စိတ်၌၊ ဌိတော=လျက်၊ တဒဓိမုတ္တော= ထိုမေတ္တာသဟဂုတ်စျာန်စိတ်၌ ညွှတ်ကိုင်းလျက်၊ တဗ္ဗဟုလဝိဟာရီ=ထို မေတ္တာသဟဂုတ်စျာန်စိတ်ဖြင့် ကြိမ်ဖန်များစွာ နေလေ့ရှိလျက်၊ အပရိဟီနော= မေတ္တာစျာန်မှ မယုတ်လျော့ကျဘဲ၊ ကာလံ=ကို၊ ကုရုမာနော=သော်။ ပ။ တတ္ထ=ထိုပဌမစျာန်ဘုံသား ဗြဟ္မာတို့၌၊ ပုထုဇ္ဇနော ။ပ။

ရှိသင့်သော ပါဠိတော်စာမူ[1] ။ ။ပုန စပရံ ဘိက္ခဝေ ဣမေကေစိ

၁။ **ရှိသင့်သောပါဠိတော်စာမူ**။ ။အဋ္ဌကထာ၌ "ပဌမဈာနဝသေန မေတ္တာ၊ ဒုတိယာဒိဝသေန ကရုဏာဒယော ဒဿိတာ"ဟု မိန့်ဆို၏၊ ထို့ကြောင့် မေတ္တာသည် ပဌမစျာန်နှင့်ယှဉ်သော ပဌမဈာနိက မေတ္တာတည်း၊ ကရုဏာသည် ဒုတိယဈာနိက ကရုဏာဖြစ်၍ မုဒိတာသည် တတိယဈာနိကမုဒိတာ ဖြစ်၏၊ ဥပေက္ခာသည် စတုတ္ထဈာနိကဥပေက္ခာ ဖြစ်၏။

ဤသုတ်ပါဠိတော် မြန်မာမူသည် ဤအဋ္ဌကထာအဖွင့်နှင့် မဟပ်မိဘဲ ရှိနေ၏၊ ကရုဏာနှင့် အာဘာသရကိုလည်းကောင်း, မုဒိတာနှင့် သုဘကိဏ္ဏကို လည်းကောင်း, ဥပေက္ခာနှင့် ဝေဟပ္ဖလကိုလည်းကောင်း အသီးသီးတွဲစပ်ပြသော သျှာမစာမူသာ အဋ္ဌကထာအဖွင့်နှင့် ဟပ်မိ၏၊ ထို့ကြောင့် ရှိသင့်သော ပါဠိစာမူကို ထုတ်ပြထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ပုဂ္ဂလော ကရုဏာသဟဂတေန စေတသာ ကေ၀ ဒိသံ ဖရိတ္တာ ဝိဟရတိ၊ တထာ ဒုတိယံ။ ပ။ ကာလံ ကုရုမာနော အာဘာသရာနံ ဒေ၀ါနံ သဟဗျတံ ဥပပဇ္ဇတိ၊ အာဘာသရာနံ ဘိက္ခဝေ ဒေ၀ါနံ ဒွေ ကပ္ပါ အာယုပ္ပမာဏံ၊ တတ္ထ ပုထုဇ္ဇနော။ ပ။ ဂတိယာ ဥပပတ္တိယာ သတိ။

ပုန စ ပရံ ဘိက္ခဝေ ဣဓေကစ္စော ပုဂ္ဂလော မုဒိတာသဟဂတေန စေတသာ ကေ၀ ဒိသံ ဖရိတ္တာ ဝိဟရတိ၊ တထာ ဒုတိယံ။ ပ။ ကာလံ ကုရုမာနော သုဘကိဏ္ဏာနံ ဒေ၀ါနံ သဟဗျတံ ဥပပဇ္ဇတိ၊ သုဘကိဏ္ဏာနံ ဘိက္ခဝေ ဒေ၀ါနံ စတ္တာရော ကပ္ပါ အာယုပ္ပမာဏံ၊ တတ္ထ ပုထုဇ္ဇနော။ ပ။ ဂတိယာ ဥပပတ္တိယာ သတိ။

ပုန စ ပရံ ဘိက္ခဝေ ဣဓေကစ္စော ပုဂ္ဂလော ဥပေက္ခာသဟဂတေန စေတသာ ကေ၀ ဒိသံ ဖရိတ္တာ ဝိဟရတိ၊ တထာ ဒုတိယံ ။ပ။ ကာလံ ကုရုမာနော ဃေဟပ္ပလာနံ ဒေ၀ါနံ သဟဗျတံ ဥပပဇ္ဇတိ၊ ဃေဟပ္ပလာနံ ဘိက္ခဝေ ဒေ၀ါနံ ပဉ္စကပ္ပသတာနိ အာယုပ္ပမာဏံ။ [ဤစာမူအတိုင်းအနက်ဆိုပါ]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပုန စ ပရံ=နောက်ထပ် အခြားသော ပုဂ္ဂိုလ်တမျိုးကား၊ ဣဓ=၌၊ ဧကစ္စော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ ကရုဏာသဟဂတေန=ကရုဏာနှင့်တကွဖြစ်သော၊ စေတသာ=ဖြင့် ။ပ။ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ တံ=ထိုကရုဏာသဟဂုတ်စျာန်စိတ်ကို၊ အသာဒေတိ=၏၊ တံ=ထိုကရုဏာသဟဂုတ်စျာန်စိတ်ကို၊ နိကာမေတိ=၏။ ပ။ အပရိဟီနော=ကရုဏာသဟဂုတ်စျာန်မှ မယုတ်လျော့ကျဘဲ၊ ကာလံ=ကို၊ ကုရုမာနော=သော်၊ အာဘာသရာနံ=ကုန်သော၊ ဒေ၀ါနံ။ ပ။ မုဒိတာသဟဂတေန=မုဒိတာနှင့်တကွ ဖြစ်သော၊ စေတသာ။ ပ။ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ တံ=ထိုမုဒိတာသဟဂုတ်စျာန်စိတ်ကို၊ အသာဒေတိ=၏။ ပ။ အပရိဟီနော=မုဒိတာစျာန်မှ မယုတ်လျော့ကျဘဲ၊ ကာလံ=ကို၊ ကုရုမာနော=သော်၊ သုဘကိဏ္ဏာနံ ဒေ၀ါနံ။ပ။

ဥပေက္ခာသဟဂတေန=ဥပေက္ခာနှင့်တကွဖြစ်သော၊ စေတသာ။ ပ။ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ တံ=ထိုဥပေက္ခာသဟဂုတ်စျာန်စိတ်ကို၊ အသာဒေတိ=၏၊ တံ=ထိုဥပေက္ခာသဟဂုတ်စျာန်စိတ်ကို၊ နိကာမေတိ=၏၊ တေန စ=ထိုဥပေက္ခာသဟဂုတ်စျာန်စိတ်ဖြင့်လည်း၊ ဝိတ္တိ=သို့၊ အာပဇ္ဇတိ=၏၊ တတ္ထ=ထိုဥပေက္ခာသဟဂုတ်စျာန်စိတ်၌၊ ဌိတော=လျက်။ပ။ အပရိဟီနော= ဥပေက္ခာစျာန်မှ မယုတ်လျော့ကျဘဲ၊ ကာလံ=ကို၊ ကုရုမာနော=သော်၊ ဃေဟပ္ပလာနံ=ကုန်သော၊ ဒေ၀ါနံ=တို့၏၊ သဟဗျတံ=သို့၊ ဥပပဇ္ဇတိ=၏ ။ပ။ ပဉ္စမံ။

၆-ဒုတိယမေတ္တာသုတ်

၁၂၆။ [သော ယဒေ၀ တတ္ထ ဟောတိ ရူပဂတံ-စသည်ကို အနက်ရေးအံ့]သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ တတ္ထ=ထိုမေတ္တာသဟဂုတ်စျာန်စိတ်ဖြစ်ရာ ခဏအတွင်း၌၊ ယဒေ၀ ရူပဂတံ=အကြင်ရူပ်သည်လည်းကောင်း။ပ။

ကရဏာသဟဂတေန=သော၊ ခဲ့စတသာ=ဖြင့် ။ပ။ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ တတ္ထ=ထိုကရဏာသဟဂုတ်ဈာန်စိတ်ဖြစ်ရာ ခဏအတွင်း၌၊ ယဒေဝ ရူပဂတံ=လည်းကောင်း ။ပ။ [ဤသို့စသည်ဖြင့် တတ္ထအစွဲကို ပြောင်းလဲ၍ ဆိုပါ] ဆဋ္ဌံ။

၇-ပဌမတထာဂတအစ္ဆရိယသုတ်

(၁၂၇)။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ အရဟတော=ကိလေသာတို့မှ ဝေးကွာတော်မူသော၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓသ=အမှားမပါ, မှန်စွာပိုင်နိုင်, ကိုယ်တိုင်စထွင်, ကုန်စင်ခပင်း ကျန်ကြွင်းမရှိ သိမြင်တော်မူသော၊ တထာဂတသ=မြတ်စွာဘုရား၏၊ ပါတုဘာဝါ=ထင်ထင်ရှားရှား ထွန်းကားဖြစ်ပေါ်လာတော်မူခြင်းကြောင့်၊ စတ္တာရော=လေးပါးကုန်သော၊ အစ္ဆရိယာ=လက်ဖျစ်တီး၍ ချီးကျူးထိုက်ကုန်သော၊ အဗ္ဘုတာ=မဖြစ်ဖူးမြဲ ထူးကဲစွာ ဖြစ်လာကုန်သော၊ ဓမ္မာ=သဘောတရားတို့သည်၊ ပါတုဘဝန္တိ=ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာကုန်၏၊ စတ္တာရော=လေးပါးသော သဘောတရားတို့ ဟူသည်၊ ကတမေ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ [တနည်း-ကတမေ=အဘယ် မည်ကုန်သော၊ စတ္တာရော=လေးပါးကုန်သော၊ အစ္ဆရိယာ=ကုန်သော၊ အဗ္ဘုတာ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာ=တို့သည်၊ ပါတုဘဝန္တိ=ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာကုန်သနည်းဟူမူ]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယဒါ=အကြင်အခါ၌၊ ဗောဓိသတ္တော=ဘုရားအလောင်းတော်သည်၊ တုသိတာ=တုသိတာမည်သော၊ ကာယာ=နတ်အပေါင်းမှ၊ ဝါ=နတ်ပြည်မှ၊ စဝိတ္တာ=စုတေ၍၊ ဝါ=ကွယ်လွန်ခဲ့၍၊ သတော=သတိမလပ် အမှတ်ရလျက်၊ (စုတေသည်, ပဋိသန္ဓေနေသည်ကို သတိမလပ် အမှတ်ရလျက်)၊ သမ္ပဇာနော=ကောင်းစွာဆင်ခြင်သိမြင်လျက်၊ (စုတေသည်, ပဋိသန္ဓေနေသည်ကို ကောင်းစွာဆင်ခြင်သိမြင်လျက်)၊ မာတုကုစ္ဆိ=မယ်တော်ဝမ်းတိုက်သို့၊ သြက္ကမတိ=သက်ရောက်တော်မူခဲ့ပြီ၊ [ဤနေရာ "သတော, သမ္ပဇာနော"တို့နှင့် စပ်၍ ရေးသင့်သမျှအားလုံးကို အဌကနိပါတ် စာပိုဒ်(၇၀) ဘူမိစာလသုတ်၌ ရေးထားပါသည်] အထ=မယ်တော်ဝမ်းတိုက်သို့ သက်ရောက်ခဲ့ပြီးရာ ထိုအခါ၌၊ သဒေဝကေ=သော၊ သာမာရကေ=သော၊[စာပိုဒ်(၁၅) ပညတ္တိသုတ်ကြည့်] သဗြဟ္မကေ=သော၊ လောကေ=သြကာသလောက၌ လည်းကောင်း ။ပ။ ပဇာယ=သတ္တဝါအပေါင်း၌လည်းကောင်း၊ အပ္ပမာဏော=တိုးပွားများပြားသော အတိုင်းအတာ ပမာဏရှိသော၊ [အသင်္ခ္ယေယ်ကုဋေ ဟောတည်း] ဥဠာရော=များပြားလှစွာသော၊ သြဘာသော=အရောင်အလင်းသည်၊ ဒေဝါနံ= နတ်တို့၏၊ ဒေဝါနုဘာဝံ=နတ်တို့အရောင်အလင်း အစွမ်းအာနုဘော်ကို၊ (နတ်တို့ အဝတ်တန်ဆာ, ကိုယ်ခန္ဓာနှင့် ဘုံဗိမာန်တို့၏

(၁၂) ယူဇနာစီ တိုင်တိုင် ထွန်းလင်းနိုင်သော အရောင်အလင်း အစွမ်းသတ္တိကို) အတိက္ကမ္မ ဧဝ=ကျော်လွန်၍သာလျှင်၊ ပါတုဘဝတိ=ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏။

အယာ= (သစ်ပင်ခြေစသည်) တစုံတရာ မကွယ်ကာအပ်ကုန်သော၊ ဝါ=အမြဲဟာလာပ်ဝင်းလင်းဖြစ်နေကုန်သော၊ အသံဝုတာ=(အထက် အောက် နှစ်ဖြာ) တစုံတရာ မကာဆီးအပ်ကုန်သော၊ အန္ဓကာရာ=အမှိုက်မှောင် ရှိကုန်သော၊ .အန္ဓကာရတိမိသာ=မမြင်စမ်းတမ်း ကန်းသည်အဖြစ်ကို ပြုတတ်သော အမှိုက်တိုက်ရှိကုန်သော၊ ယာပိ တာ လောကန္တ ရိကာ=အကြင် လောကန္တ ရိက်ငရဲတို့သည်လည်း၊ ဝါ=အကြင်လောကဓာတ်သုံးခု, သုံးခုစီတို့၏ အလယ်အကြား အရပ်ဖြစ်သော ငရဲတို့သည်လည်း၊ (သန္တိ=ရှိကုန်၏) (လောကာနံ လောကဓာတူနံ အန္တရော ဝိဝရော လောကန္တ ရော၊ သော ဧဝ လောကန္တ ရိကာ)

ယတ္ထ=အကြင် လောကန္တ ရိက်ငရဲတို့၌၊ ဧဝံမဟိဒ္ဓိကာနံ=ဤသို့ ကြီးသော တန်ခိုးရှိကုန်သော၊ (ဤသို့ သုံးကျန်းလုံး၌ တပြိုင်နက် အရောင် တဝင်းဝင်း ထွန်းလင်းစေနိုင်လောက်အောင်ကြီးသော တန်ခိုးရှိကုန်သော) ဧဝံမဟာနုဘာဝါနံ=ဤသို့ ကြီးသော အာနုဘော် အစွမ်းသတ္တိရှိကုန်သော၊ (ဤသို့ တခုတခုသော အရပ်မျက်နှာ၌ ယူဇနာကိုးသိန်းစီ အရောင်လင်း စေနိုင်လောက်အောင် ကြီးသော အာနုဘော် ရှိကုန်သော) ဣမေသံ စန္ဒိမသူရိယာနံ=ဤလနေတို့၏၊ အာဘာ=အလင်းရောင်တို့သည်၊ နာနုဘောန္တိ= မစွမ်းဆောင်နိုင်ကုန်၊ ဝါ=ပြန့်နှံ့သက်ရောက် မထွန်းတောက်နိုင်ကုန်၊ တတ္ထပိ= ထိုလောကန္တ ရိက် ငရဲ တို့၌လည်း၊ အပ္ပမာဏောာ=သော ။ပ။ အတိက္ကမ္မ ဧဝ= လျှင်၊ ပါတုဘဝတိ=၏။

ယေပိ သတ္တာ=အကြင် သတ္တဝါတို့သည်လည်း၊ တတ္ထ=ထိုလောကန္တ ရိက်ငရဲတို့၌၊ ဥပပန္နာ=ဖြစ်ကြရကုန်၏၊ တေပိ (သတ္တာ)=ထိုသတ္တဝါတို့ သည်လည်း၊ တေန သြဘာသေန=ထိုအရောင်အလင်းဖြင့်၊ (ဘုရားအလောင်း တော် ပဒီသနွေ နေတော်မူချိန်တွင် ဖြစ်ပေါ်လာသော ထိုအရောင်အလင်း ဖြင့်) အညမညံ=အချင်းချင်း၊ သဇ္ဇာနန္တိ=မြင်တွေ့သိရှိကြကုန်၏၊ (ကိန္တိ= အာဘယ်သို့၊ သဇ္ဇာနန္တိ=သိကြကုန်သနည်းဟူမူ) ဘော=အိုအချင်းတို့၊ ဣဓ=ဤငရဲ၌၊ ဥပပန္နာ=ဖြစ်ကြရကုန်သော၊ အညေ=ငါမှတပါး တခြား ကုန်သော၊ သတ္တာပိ=သတ္တဝါကောင်တို့သည်လည်း၊ သန္တိ ကိရ=ရှိကြပါကုန် သေး၏တကား၊ ဣတိ=ဤသို့ (သဇ္ဇာနန္တိ=သိကြကုန်၏)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အရဟာတော=သော၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓသ=သော၊ တထာ ဂတသ=၏၊ ပါတုဘာဝါ=ကြောင့်၊ ပဌမော=ရှေးဦးစွာသော၊ အဋ္ဌရိယော=

သော၊ အဗ္ဗုတောသော၊ အယံ ဓမ္မော=ဤသောတရားသည်၊ (မယ်တော်ဝမ်းတိုက်၌ ဘုရားအလောင်းတော် ပဋိသန္ဓေ တည်နေတော်မူစဉ်အခါ၌ တလောကလုံးဝယ် အလွန်အလွန် မျှားလှစွာသော အရောင်အလင်း ထွန်းလင်းတောက်ပခြင်းဟူသော ဤသောတရားသည်) ပါတုဘဝတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပုန စပရံ=နောက်ထပ် အခြားသော အစ္ဆရိယဓမ္မ တမျိုးကား၊ ယဒါ=၌ ။ပ။ မာတုကုစ္ဆိမှာ=မယ်တော်ဝမ်းတိုက်မှ၊ နိက္ခမတိ=ထွက်တော်မူ၏၊ ဝါ=မီးရှူးသန့်စင် ဖွားမြင်တော်မူ၏၊ အထ=ထိုအခါ၌ ။ပ။ ပါတုဘာဝါ=ကြောင့်၊ ဒုတိယော=နှစ်ခုမြောက်သော၊ အစ္ဆရိယော=သော၊ အဗ္ဗုတော=သော၊ အယံ ဓမ္မော=ဤသောတရားသည်၊ (မယ်တော်ဝမ်းတိုက်မှ ဘုရားအလောင်းတော် မီးရှူးသန့်စင် ဖွားမြင်တော်မူစဉ်အခါ၌ တလောကလုံးဝယ် အလွန်အလွန်မျှားလှစွာသော အရောင်အလင်း ထွန်းလင်းတောက်ပခြင်း ဟူသော ဤသောတရားသည်) ပါတုဘဝတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပုန စပရံ=ကား၊ ယဒါ=၌၊ တထာဂတော=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ အနုတ္တရံ=သူ့ထက်ထူးကဲ သာလွန်မွန်မြတ်သော တရား မရှိသော၊ ဝါ=ထူးကဲသာလွန် မွန်မြတ်ဆုံးတရားဖြစ်သော၊ သမ္မာသမ္ဗောဓိ=အမှားမပါ, မှန်စွာကိုယ်တိုင် သိမြင်နိုင်သော အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်, သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကို၊ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈတိ=ထိုးထွင်းသိတော်မူ၏၊ ဝါ=ရရှိတော်မူ၏၊ အထ=ထိုအခါ၌ ။ပ။ ပါတုဘာဝါ=ကြောင့်၊ တတိယော=သုံးခုမြောက်သော၊ အစ္ဆရိယော=သော၊ အဗ္ဗုတော=သော၊ အယံ ဓမ္မော=ဤသောတရားသည်၊ (မြတ်စွာဘုရားရှင်တော်မြတ် အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ် သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကို ရရှိတော်မူစဉ်အခါ၌ တလောကလုံးဝယ် အလွန်အလွန် မျှားလှစွာသော အရောင်အလင်း ထွန်းတောက်ခြင်းဟူသော ဤသောတရားသည်) ပါတုဘဝတိ=၏ ။ပ။

တထာဂတော=သည်၊ အနုတ္တရံ=သော၊ ဓမ္မစက္ကံ=ဓမ္မစက်ကြီးကို၊ ဝါ=ပဋိဝေဓဉာဏ်, ဒေသနာဉာဏ်ဟူသော တရားစက်ဝန်းကို၊ ပဝတ္တေတိ=လည်စေတော်မူ၏၊ အထ=ထိုအခါ၌ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အရဟတော=သော၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ=သော၊ တထာဂတဿ=၏၊ ပါတုဘာဝါ=ကြောင့်၊ စတုတ္ထော=လေးခုမြောက်သော၊ အစ္ဆရိယော=သော၊ အဗ္ဗုတော=သော၊ အယံ ဓမ္မော=ဤတရားသဘောသည်၊ (မြတ်စွာဘုရား ဓမ္မစက်ကြီးတရား ဟောကြားတော်မူရာအခါ၌ တလောကလုံးဝယ် အလွန်အလွန် မျှားလှစွာသော အရောင်အလင်း ထွန်းတောက်ခြင်းဟူသော ဤတရားသဘောသည်) ပါတုဘဝတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အရဟတော=သော ။ပ။ ပါတုဘာဝါ=

ကြောင့်၊ စတ္တာရော=ကုန်သော၊ အစ္ဆရိယာ=ကုန်သော၊ အဗ္ဗုတာ=ကုန်သော၊ ဣမေ ဓမ္မာ=ဤတရားသဘောတို့သည်၊ ပါတုဘဝန္တိ=ကုန်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) သတ္တမံ။

၈-ဒုတိယတဏှာဂတအစ္ဆရိယသုတ်

၁၂၈။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ပဇာ=သတ္တဝါအပေါင်းသည်၊ အာလယာရာမာ[1]=တွယ်တာဖွယ်ရာ ကာမဂုဏ်အာရုံငါးပါးဟူသော မွေ့လျော်

၁။ **အာလယာရာမာ အာလယရတာ။** ။တဏှာဒိဋ္ဌိဟိ အလ္လီယတိ တိ အာလယော=တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ဦးကပ်တွယ်တာအပ်သော ရူပါရုံစသော ကာမဂုဏ်ငါးပါး၊ ဝါ=ဝဋ်ဒုက္ခအားလုံး။ အာရမန္တိ ဧတ္ထာတိ အာရာမော=မွေ့လျော်ရာဌာန၊ အာလယော အာရာမော ဧတေသာ ပဇာယာတိ အလယာရာမာ=တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ဦးကပ်တွယ်တာအပ်သော ကာမဂုဏ် အာရုံငါးပါး (ဝါ=ဝဋ်ဒုက္ခအားလုံး)ဟူသော မွေ့လျော်ရာဌာနရှိသော သတ္တဝါအပေါင်း။

(တနည်း) အာလယာရာမာ=ပျော်မွေ့ဖွယ်၏ အဖြစ်ဖြင့် ခံစားမှီဝဲအပ်သော ကာမဂုဏ် အာရုံ ငါးပါးတို့ဖြင့် ပျော်မြူးနေ၏၊ ဝါ=ပျော်မွေ့တတ်သောတရားအဖြစ် အားဖြင့် ခံစားမှီဝဲတတ်သော တဏှာဝိစရိတ်တို့ဖြင့် ပျော်မြူးနေ၏။

ဤသို့ အနက်ပေးလျှင်–အာလီယန္တိ အာဘိရမိတဗ္ဗဋ္ဌေန သေဝီယန္တိတိ အာလယာ (ပျော်မွေ့ဖွယ်၏ အဖြစ်ဟူသော သဘောဖြင့် ခံစားမှီဝဲအပ်သော ရူပါရုံ စသောကာမဂုဏ်ငါးပါး)ဟု ဂုဏ်ယူသောနေ့ ဝစနတ္ထကိုလည်းကောင်း, အာလယန္တိ အာဘိရမဏဝသေန သေဝန္တိတိ အာလယာ (ပျော်မွေ့တတ်သော တရားအဖြစ်အားဖြင့် ခံစားမှီဝဲတတ်သော တဏှာဝိစရိတ်များ)ဟု ကတ္တုသာဓနေ ဝစနတ္ထကိုလည်းကောင်း ပြု၍ အာလယေဟိ အာရမန္တိ တိ အာလယာရာမာ (ထိုအာလယတို့ဖြင့် ပျော်မြူးနေကြသော သတ္တဝါများ)ဟု ဝစနတ္ထပြုပါ၊ ဤသုတ်၌ အာဒီဃနှင့်တကွသော အာရာမသဒ္ဒါဖြင့် ပါဠိရှိသော်လည်း ဒီ၊ မဟာဝဂ္ဂအဋ္ဌကထာ (၅၅)နှင့် ဌာနိုကာ (၅၈)တို့၌ ထိုအာဒီဃ မပါသော ရာမသဒ္ဒါဖြင့် "အာလယရာမာ"ဟု ပါဠိရှိ၏။

အာလယ ရတာ အာလယရတာ=အာလယ၌ ပျော်မြူးနေသော သတ္တဝါ အပေါင်း၊ ဤပုဒ်၌လည်း "အာလယရတာ=တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ဦးကပ်တွယ်တာ အပ်သော ကာမဂုဏ်အာရုံငါးပါး၌ ပျော်မြူးနေ၏၊ ဝါ=တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ဦးကပ်တွယ်တာအပ်သော ဝဋ်ဒုက္ခအားလုံး၌ ပျော်မြူးနေ၏။ ဝါ=ပျော်မွေ့ဖွယ် အဖြစ်ဖြင့် ခံစားမှီဝဲအပ်သော ကာမဂုဏ်အာရုံငါးပါး၌ ပျော်မြူးနေ၏။ ဝါ=ပျော်မွေ့တတ်သောတရားအနေအားဖြင့် ခံစားမှီဝဲတတ်သော တဏှာဝိစရိတ် အပေါင်း၌ ပျော်မြူးနေ၏" ဤသို့ အနက်ပေးပါ။ **တဏှာဝိစရိတာ**=တဏှာဝိစရိတ်၊ ဝါ=အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ လှည့်လည်ဖြစ်ပွား ကျက်စားတတ်သော တဏှာ။ [အာလယသမ္ဗန္ဓိတာပုဒ်၌လည်း ဤနည်းအတိုင်းဆိုပါ]

ရာဌာနရှိ၏၊ ဝါ=တွယ်တာဖွယ်ရာ ဝဋ်ဒုက္ခအားလုံးဟူသော မွေ့လျော်ရာ ဌာနရှိ၏၊ အာလယရတာ=တွယ်တာဖွယ်ရာ ကာမဂုဏ် အာရုံ ငါးပါးခဏ် ပျော်မွေ့နေ၏၊ အာလယသမ္မုဒိတာ=တွယ်တာဖွယ်ရာ ကာမဂုဏ် အာရုံ ငါးပါးခဏ် လွန်စွာ ဝမ်းမြောက်နေ၏။ တထာဂတေန=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ အနာလယေ=တွယ်တာဖွယ်ရာ ကာမဂုဏ်အာရုံငါးပါး၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သော၊ ဝါ=တွယ်တာဖွယ်ရာ ဝဋ်ဒုက္ခအားလုံး၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော၊ ဓမ္မေ=အရိယသစ္စာတရားကို၊ (ဝဋ်ဒုက္ခကင်းရာနိဗ္ဗာန်ကို မှီခြေမ်းပြုသော သစ္စာလေးပါးတရားကို) ဒေသိယမာနေ=ဟောကြားတော်မူအပ်လသော်၊ သာ (ပဓာ)=ထိုသတ္တဝါအပေါင်းသည်၊ သုဿူသတိ=နာယူလို၏၊ သောတံ= နားကို၊ ဩဒဟတိ=စွင့်ထောင် ထား၏၊ အညာ(အညာယ)=သိနားလည်ခြင်းဌာ၊ စိတ္တံ=စိတ်ကို၊ ဥပဋ္ဌပေတိ=တရားအာရုံ၌ ကပ်၍ထား၏ ။ပ။ ပါတုဘာဝါ= ကြောင့်၊ ပဋ္ဌမော= သော၊ အစ္ဆရိယော=သော၊ အဗ္ဘုတော=သော၊ အယံ ဓမ္မော=ဤတရားသဘောသည်၊ (အာလယာရာမဖြစ်သော သတ္တဝါ အပေါင်း၏ အနာလယ သစ္စာလေးပါးတရားကို နာယူလိုခြင်းဟူသော ဤတရားသဘော သည်) ပါတုဘာဝတိ= ထင်ရှားဖြစ်၏။

☞ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပဓာ=သည်၊ မာနာရာမာ[1]=ဝဋ်ကြွားထောင်လွှား မာနတရားဟူသော မွေ့လျော်ရာဌာနရှိ၏၊ ဝါ=ငါ, ငါ့ဥစ္စာဟု ထင်မှတ်ဖွယ် ဝဋ်ဒုက္ခအားလုံးဟူသော မွေ့လျော်ရာဌာနရှိ၏၊ မာနရတာ=ဝဋ်ကြွားထောင် လွှားမှု၌ ပျော်မွေ့နေ၏၊ ဝါ=ငါ, ငါ့ဥစ္စာဟုထင်မှတ်ဖွယ် ဝဋ်ဒုက္ခ အားလုံး၌ ပျော်မွေ့နေ၏။ မာနသမ္မုဒိတာ=ဝဋ်ကြွားထောင်လွှားမှု၌ လွန်စွာဝမ်းမြောက် နေ၏၊ ဝါ=ငါ, ငါ့ဥစ္စာဟု ထင်မှတ်ဖွယ် ဝဋ်ဒုက္ခအားလုံး၌ လွန်စွာဝမ်းမြောက် နေ၏။ တထာဂတေန=သည်၊ မာနဝိနယေ=ဝဋ်ကြွားထောင်လွှားမှုကို ပယ် ရှားကြောင်းဖြစ်သော၊ ဝါ=ငါ, ငါ့ဥစ္စာဟု ထင်မှတ်ဖွယ် ဝဋ်ဒုက္ခအားလုံး ချုပ်ဆုံးကြောင်းဖြစ်သော၊ ဓမ္မေ=အရိယသစ္စာတရားကို၊ ဒေသိယမာနေ=သော်၊ သာ(ပဓာ)=သည်၊ သုဿူသတိ=၏။ ပ။ ဒုတိယော=နှစ်ခုမြောက်သော၊ အစ္ဆရိယော=သော၊ အဗ္ဘုတော=သော၊ အယံ ဓမ္မော=ဤတရားသဘောသည်၊ (မာနာရာမဖြစ်သော သတ္တဝါအပေါင်း၏ မာနဝိနယ ဖြစ်သော သစ္စာ

---

[1] **မာနာရာမာ**။ ။မညတီတိ မာနော၊ မညနံ ဝါ မာနော=ဝဋ်ကြွား ထောင်လွှားတတ်သောသဘော၊ဝါ=ဝဋ်ကြွားထောင်လွှားခြင်းသဘော(မာနစေတသိက် တည်း)၊ မညိတဗ္ဗောတိ မာနော=ဝဋ်ကြွားထောင်လွှားဖွယ် (ဝါ=ငါ, ငါ့ဥစ္စာဟု ထင်မှတ်ယူဆဖွယ်)ဖြစ်သော ဝဋ်ဒုက္ခအားလုံး။ မာနော အာရာမော ယဿ သော ပဓာယဿတိ မာနာရာမာ။

လေးပါးတရားကို နာယူလိုခြင်းဟူသော ဤတရားသဘောသည်) ပါတု ဘဝတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပဇာ=သည်၊ အနုပသမာရာမာ[1]=မအေးချမ်းမြဲ, ဝဋ်ဒုက္ခဟူသော မွေ့လျော်ရာဌာနရှိ၏၊ ဝါ=ကိလေသာတို့ကို ငြိမ်းစေတတ်သော အရိယမဂ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက် အကုသိုလ်ဟူသော မွေ့လျော်ရာဌာနရှိ၏၊ အနုပသမရတာ=မအေးချမ်းမြဲ, ဝဋ်ဒုက္ခ၌ ပျော်မွေ့နေ၏၊ ဝါ=ကိလေသာတို့ကို ငြိမ်းစေတတ်သော အရိယမဂ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက် အကုသိုလ်၌ ပျော်မွေ့နေ၏၊ အနုပသမသမ္မုဒိတာ=မအေးချမ်းမြဲ, ဝဋ်ဒုက္ခ၌ လွန်စွာ ဝမ်းမြောက်နေ၏၊ ဝါ=ကိလေသာတို့ကို ငြိမ်းစေတတ်သော အရိယမဂ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက် အကုသိုလ်၌ လွန်စွာဝမ်းမြောက်နေ၏။။

တထာဂတေန=သည်၊ သြပသမိကော=ဒုက္ခခပ်သိမ်း ငြိမ်းခြင်းကိုပြုတတ်သော၊ ဝါ=ကိလေသာအပူငြိမ်းခြင်းကို ပြုတတ်သော၊ ဓမ္မေ=(ဝဋ်ဒုက္ခကင်းရာနိဗ္ဗာန်ကို မှီငြမ်းပြုသော) အရိယသစ္စာတရားကို၊ ဒေသိယမာနေ=သော်၊ သာ (ပဇာ)=သည်၊ သုဿူသတိ=၏။ ပ။ ပဇာ=သည်၊ အဝိဇ္ဇာဂတာ=အဝိဇ္ဇာနှင့်တကွဖြစ်၏၊ ဝါ=အဝိဇ္ဇာနှင့် ပြည့်စုံ၏၊ [အဝိဇ္ဇာယ ဂတောတိ အဝိဇ္ဇာယ သဟ ပဝတ္တော၊ သဟယောဂေ ဟိ ဣဒံ ကရဏဝစနံ၊ တေနာဟ "သမန္နာဂတော"တိ။ သံယုတ်ဋီကာ၊ ပ-၂၄၂] အဏ္ဏာဘူတာ=ဥသတ္တဝါကဲ့သို့ ဖြစ်နေ၏၊ ပရိယောနဒ္ဓါ=အဝိဇ္ဇာဥခွံသည် ထက်ဝန်းကျင်မှ ရစ်ပတ်မြှေးယှက်အပ်၏၊ တထာဂတေန=သည်၊ အဝိဇ္ဇာဝိနယေ=အဝိဇ္ဇာကိုပယ်သတ်ကြောင်း အရဟတ္တဖိုလ်ကို အမှီတကဲပြုသော၊ ဓမ္မေ=သစ္စာလေးပါး တရားတော်ကို။ [အဝိဇ္ဇာဝိနယပုဒ်အရ အရဟတ္တဖိုလ်ကိုသာမက အရဟတ္တဖိုလ်ကို မှီငြမ်းပြုသော သစ္စာလေးပါး တရားတိုင်အောင် ဌာနူပစာရအားဖြင့် ယူရသည်။ အဝိဇ္ဇာဝိနယေတိ အဝိဇ္ဇာဝိနယော ဝုစ္စတိ အရဟတ္တံ၊ တံနိဿိတေ ဓမ္မေ ဒေသိယမာနေတိ အတ္ထော။ အဋ္ဌကထာ၊ ၃၃၅] ။ပ။ အဋ္ဌမံ။

၉-အာနန္ဒအစ္ဆရိယသုတ်

၁၂၉။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အာနန္ဒေ=အာနန္ဒာ၌၊ အစ္ဆရိယာ=ကုန်သော၊ အဗ္ဘုတာ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာ=သဘောတရားတို့သည်၊ ဣမေ စတ္တာရော=ဤလေးမျိုးတို့တည်း ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဘိက္ခုပရိသာ=ရဟန်းပရိသတ်သည်၊

၁။ **အနုပသမာရာမာ**။ ။ကိလေသေ ဥပသမေတီတိ ဥပသမော=ကိလေသာတို့ကို ငြိမ်းစေတတ်သော အရိယမဂ်၊ နိ ဥပသမော အနုပသမော=ထိုအရိယမဂ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်အကုသိုလ်။ (တနည်း) ဥပသမ္မတီတိ ဥပသမော၊ နိ ဥပသမော အနုပသမော=မငြိမ်းမချမ်း အပူသန်းသော ဝဋ်ဒုက္ခ။

အာနန္ဒံ=အာနန္ဒာကို၊ ဒဿနာယ=ဖူးမြင်ခြင်းငှာ၊ သစေ ဥပသင်္ကမတိ=အကယ်၍ ရောက်လာအုံ့၊ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့ ရောက်လာသည်ဖြစ်လသော်)သာ=ထိုရဟန်း ပရိသတ်သည်၊ ဒဿနေနပိ=(အာနန္ဒာကို) ဖူးမြင်ရခြင်းကြောင့်လည်း၊ အတ္တမနာ=ပီတိသောမနဿတို့သည် ယူအပ်သောစိတ်ရှိသည်၊ ဝါ=နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်သော စိတ်ရှိသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ တတြ=ထိုရဟန်းပရိသတ်၌၊ အာနန္ဒော=အာနန္ဒသည်၊ ဓမ္မံ=တရားကို၊ စေ ဘာသတိ=အကယ်၍ ဟောကြားအုံ့၊ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့ တရား ဟောသည် ဖြစ်လသော်) ဘာသိတေနပိ=အာနန္ဒ၏ တရားဟောမှုကြောင့်လည်း၊ ဝါ=အာနန္ဒက ဟောအပ်သော တရားကြောင့်လည်း၊ သာ=ထိုရဟန်းပရိသတ်သည်၊ အတ္တမနာ=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဘိက္ခု ပရိသာ=သည်၊ အတိတ္တာဝ=(ဖူးမြင်ခြင်း, တရားနာခြင်း၌) မရောင့်ရဲနိုင်သည်သာလျှင်၊ ဟောတိ=၏၊ အထ=ထိုအခါ၌၊ အာနန္ဒော= အာနန္ဒသည်၊ တုဏ္ဍီ=ဆိတ်ဆိတ်နေသည်၊ ဘဝတိ=ဖြစ်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဘိက္ခုနိပရိသာ= ရဟန်းမ ပရိသတ်သည် ။ပ။ သာ=ထိုရဟန်းမ ပရိသတ်သည်၊ ဒဿနေနပိ= လည်း၊ အတ္တမနာ=သည်၊ ဟောတိ=၏။ တတ္ထ=ထိုရဟန်းမ ပရိသတ်၌ ။ပ။ ဥပါသကပရိသာ=သီတင်းသည် ဒါယကာ ပရိသတ်သည်။ပ။ ဥပါသိကာပရိသာ=သီတင်းသည် ဒါယိကာမ ပရိသတ်သည်။ပ။ နဝမံ။

၁၀-စက္ကဝတ္တိအစ္ဆရိယသုတ်

၁၃၀။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စက္ကဝတ္တိမှိ=စကြဝတေးဖြစ်သော၊ ဝါ=စကြာရတနာကို လည်စေတတ်သော၊ ရညော=မင်း၌၊ အစ္ဆရိယာ=ကုန်သော၊ အဗ္ဘုတာ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာ=တို့သည်၊ ဣမေ စတ္တာရော=တို့တည်း ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ခတ္တိယပရိသာ=လက်အောက်ခံမင်း ပရိသတ်သည်၊ (အဘိသိက်သွန်းအပ်ပြီး, မသွန်းအပ်သေးသော လက်အောက်ခံမင်း ပရိသတ်သည်) စက္ကဝတ္တိ=စကြဝတေးဖြစ်သော၊ ရာဇာနံ=ဘုရင်မင်းကို၊ ဒဿနာယ= မြင်တွေ့ခြင်းငှာ၊ သစေ ဥပသင်္ကမတိ=ကြားအုံ့၊ (ဧဝံ သတိ=သော်)သာ=ထိုခတ္တိယပရိသတ်သည်၊ ဒဿနေနပိ=စကြဝတေးမင်းကို မြင်တွေ့ရခြင်းကြောင့်လည်း၊ အတ္တမနာ=သည်၊ ဟောတိ=၏။

တတြ=ထိုလက်အောက်ခံ မင်းပရိသတ်၌၊ စက္ကဝတ္တိ=စကြဝတေးဖြစ်သော၊ ဝါ=စကြာရတနာကို လည်စေတတ်သော၊ ရာဇာ=မင်းသည်၊ စေ ဘာသတိ=အကယ်၍ စကားပြောကြားအုံ့၊ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့ စကားပြောသည် ဖြစ်လသော်) ဘာသိတေနပိ=စကြဝတေးမင်း စကားပြောခြင်းကြောင့်လည်း၊ ဝါ=စကြဝတေးမင်း ပြောဆိုအပ်သောစကားကြောင့်လည်း၊ သာ=ထိုခတ္တိယပရိသတ်သည်။ပ။ ဗြာဟ္မဏပရိသာ=ပုဏ္ဏားပရိသတ်သည်။ပ။

သာ=ထိုပုဏ္ဏားပရိသတ်သည်၊ ဒသ်သနေနပိ ။ပ။ တတြ=ထိုပုဏ္ဏား ပရိသတ်၌ ။ပ။ ဂဟပတိပရိသာ=အိမ်ရှင်လူတန်းစား ပရိသတ်သည်။ပ။ သမဏပရိသာ= ရသေ့ရဟန်း ပရိသတ်သည် ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်၊ အာနန္ဒ=၌၊ အစ္ဆရိယာ=ကုန်သော၊ အစ္ဆုတာ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာ=တို့သည်၊ စတ္တာရော=လေးမျိုးတို့တည်း။ပ။ ဒသမံ။ တတိယော=သော၊ ဘယဝဂ္ဂေါ= ဘယဝဂ်တည်း။

(၁၄) ၄-ပုဂ္ဂလဝဂ်
၁-သံယောဇနသုတ်

ဘဒ္ဒ၁။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ဣဓ=ဤလောကဌ်၌၊ ဧကစ္စသ=အချို့သော၊ ပုဂ္ဂလသ=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သြရမ္ဘာဂိယာနိ=အောက်ကာမဓာတ်အဖို့၏ စီးပွားဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=အောက်ကာမဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေ တည်နေစေတတ်ကုန်သော၊ [ဒုကနိပါတ် စာပိဒ် (၃၇)လည်းကြည့်] သံယောဇနာနိ=သံယောဇဉ်တို့သည်၊ ဝါ=အနှောင်အဖွဲ့တို့သည်၊ ဝါ=တို့ကို၊ အပ္ပဟီနာနိ=မပယ်အပ်သေးကုန်သည်၊ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ ဥပပတ္တိပဋိလာဘိယာနိ=(အခြားမဲ့နှောက်ဘဝ၌) ပဋိသန္ဓေရခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်ကုန်သော၊ သံယောဇနာနိ=တို့သည်။ပ။ ဘဝပဋိလာဘိယာနိ=ဥပပတ္တိဘဝကို ရခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်ကုန်သော၊ သံယောဇနာနိ=တို့သည်၊ ဝါ=တို့ကို၊ အပ္ပဟီနာနိ=ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန=ထိုမှတပါး၊ ဣဓ=၌။ပ။ ပဟီနာနိ= ပယ်အပ်ပြီးကုန်သည်၊ ဟောန္တိ ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကတမသ=အဘယ်မည်သော၊ ပုဂ္ဂလသ=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သြရမ္ဘာဂိယာနိ=ကုန်သော၊ သံယောဇနာနိ=တို့ကို၊ အပ္ပဟီနာနိ=မပယ်အပ်သေးကုန်သနည်း၊ ဥပပတ္တိပဋိလာဘိယာနိ=ကုန်သော၊ သံယောဇနာနိ=တို့ကို၊ အပ္ပဟီနာနိ=သနည်း၊ ဘဝပဋိလာဘိယာနိ=ကုန်သော၊ သံယောဇနာနိ=တို့ကို၊ အပ္ပဟီနာနိ=သနည်း၊ သကဒါဂါမိသ=သကဒါဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်တည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓမသ ပုဂ္ဂလသ=ဤသကဒါဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သြရမ္ဘာဂိယာနိ=ကုန်သော၊ သံယောဇနာနိ=တို့ကို၊ အပ္ပဟီနာနိ=မပယ်အပ်သေးကုန်၊ ဥပပတ္တိပဋိလာဘိယာနိ= ကုန်သော၊ သံယောဇနာနိ=တို့ကို၊ အပ္ပဟီနာနိ= သေးကုန် ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကတမသ=သော၊ ပုဂ္ဂလသ=သည်၊ သြရမ္ဘာဂိယာနိ= ကုန်သော၊ သံယောဇနာနိ=တို့ကို၊ ပဟီနာနိ=ပယ်အပ်ပြီးကုန်သနည်း၊ ဥပပတ္တိပဋိလာဘိယာနိ=ကုန်သော၊ သံယောဇနာနိ=တို့ကို၊ အပ္ပဟီနာနိ= မပယ်အပ်သေးကုန်သနည်း၊ ဘဝပဋိလာဘိယာနိ=ကုန်သော၊ သံယောဇနာနိ= တို့ကို၊ အပ္ပဟီနာနိ=သနည်း၊ ဥဒ္ဓံသောတသ=(မိမိဖြစ်ရာ သုဒ္ဓါဝါသဘုံမှ) အထက် သုဒ္ဓါဝါသဘုံသို့ ပို့ဆောင်တတ်သော တဏှာအယဉ်, ဝဋ်ဒုက္ခအယဉ်

ရှိသော၊ ဝါ=အထက် ဆုဒ္ဓါဝါသဘုံသို့ သွားရောက်၍ ရအပ်လတ္တံ့သော အရဟတ္တမဂ်အယဉ်ရှိသော၊ [တိကနိပါတ် စာပိုဒ်(၈၈) ဒုတိယအကြိမ် ရိုက်နှိပ်သော ပထမတွဲနိဿယ စာမျက်နှာ(၅၂၃)ကြည့်] အကနိဋ္ဌ ဂါမိနော= အကနိဋ္ဌဘုံသို့ ပဋိသန္ဓေတည်နေသွားရောက်တတ်သော အနာဂါမ် ပုဂ္ဂိုလ် ပေတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမသ္မာ ပုဂ္ဂလသ္မာ=ဤပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (ဤ ဥဒ္ဒေသောတ အကနိဋ္ဌဂါမိ အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်) သြရမ္ဘာဂိယာနိ=ကုန်သော၊ သံယောဇနာနိ=တို့ကို၊ ပဟီနာနိ=ပယ်အပ်ပြီးကုန်ပြီ၊ ဥပပဇ္ဇိတ္တာ ပဋိလာဘိယာနိ= ကုန်သော၊ သံယောဇနာနိ=တို့ကို၊ အပ္ပဟီနာနိ=မပယ်အပ်သေးကုန် ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကတမသ္မာ=သော။ပ။ ပဟီနာနိ=သနည်း။ပ။ အပ္ပဟီနာနိ= သနည်း၊ အန္တ ရာပရိနိဗ္ဗာယိသ=အန္တ ရာပရိနိဗ္ဗာယီ အနာဂါမ် ပုဂ္ဂိုလ်ပေတည်း၊ ဝါ=သက်တမ်းထက်ဝက် မကျော်လွန်မီအတွင်းဌ် ကိလေသာခပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းမည်ဖြစ်သော အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်ပေတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမသ္မာ ပုဂ္ဂလသ္မာ=ဤအန္တ ရာပရိနိဗ္ဗာယီ အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သြရမ္ဘာဂိယာနိ= ကုန်သော၊ သံယောဇနာနိ=တို့ကို၊ ပဟီနာနိ=ပယ်အပ်ပြီးကုန်ပြီ။ပ။ ဘဝပဋိလာဘိယာနိ=ကုန်သော၊ သံယောဇနာနိ=တို့ကို၊ အပ္ပဟီနာနိ= မပယ်အပ်သေးကုန် ။ပ။ အရဟတော=ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမသ္မာ ပုဂ္ဂလသ္မာ=ဤ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သြရမ္ဘာဂိယာနိ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ လောကသ္မိံ=သတ္တ လောကဌ်၊ စတ္တာရော=ကုန်သော၊ ဣမေ ပုဂ္ဂလာ= ဤပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ဝါ=တို့ကို၊ သန္ဓာယ=ကုန်၏၊ သံဝိဇ္ဇမာနာ=ကုန်၏၊ ဣတိ (အဝေါစ) ပဌမံ။

၂–ပဋိဘာနသုတ်

ဝဒ၂။ ယုတ္တပဋိဘာနော[1]=(အဓိပ္ပာယ်, အကြောင်းရပ်) သင့်မြတ်မှန်ကန်, ဉာဏ်အားထင်ပေါ်လာသော အဖြေစကားရှိသော၊ ဝါ=မေးမြန်းအပ်သောပုစ္ဆာကို အနက် အဓိပ္ပာယ်အားဖြင့် လည်းကောင်း, အကြောင်း

---

[1] **ယုတ္တပဋိဘာနော။** -။ ယုတ္တပဋိဘာနော–ဌ် ယုတ္တသည် အတ္ထယုတ္တ, ကာရဏယုတ္တဟု နှစ်မျိုးရှိ၏၊ ထိုတွင် "လောကဟူသည် အဘယ်နည်း"ဟု မေးသောအခါ "လောကဟူသည် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတည်း" ဟုဖြေ၏၊ ထို အဖြေသည် များစွာသော အနက်အဓိပ္ပာယ်တို့ကို ခြုံ၍ဆုံ၍ ပါဝင်လာစေသောကြောင့် အတ္ထယုတ္တ မည်၏၊ အထွေနှ ယုတ္တံ အတ္ထယုတ္တံ= အနက်အဓိပ္ပာယ်အားဖြင့် မှန်ကန်သင့်မြတ်သော အဖြေစကား။

ဘာကြောင့် လောကဟု ခေါ်သနည်းဟုမေးလျှင် "လုဗ္ဗတီတိ လောကော= ပျက်စီးတတ်သောကြောင့် လောကခေါ်သည်"ဟုဖြေ၏၊ ထိုအဖြေသည် ကာရဏ ယုတ္တမည်၏၊ ကာရဏယုတ္တ=အကြောင်းအားဖြင့်မှန်ကန်: သင့်မြတ်သော အဖြေစကား။

"ကတမော လောကော" တိ ဝုတ္တေ "ပဉ္စုပါဒါနက္ခန္ဓာ" တိ မဟန္တံ

အားဖြင့်လည်းကောင်း သင့်မြတ် မှန်ကန်စွာ ဖြေဆိုနိုင်သောကြောင့် ယုတ္တပ္ပဋိဘာန မည်သော၊ နော မုတ္တပ္ပဋိဘာနော=ဗျတ်လတ်လျင်မြန် ဉာဏ်အားထင်ပေါ်လာသော အဖြေစကားရှိသည် မဟုတ်သော၊ ဝါ=မေးမြန်းအပ်သော ပုစ္ဆာကို လျင်မြန်သွက်လက်စွာ မဖြေဆိုနိုင်သောကြောင့် မုတ္တပ္ပဋိဘာန မဟုတ်သော၊ (ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း) မုတ္တပ္ပဋိဘာနော=ဗျတ်လစ်လျင်မြန် ဉာဏ်အားထင်ပေါ်လာသော အဖြေစကားရှိသော၊ နော ယုတ္တပ္ပဋိဘာနော=(အဓိပ္ပာယ်, အကြောင်းရပ်) သင့်မြတ်မှန်ကန် ဉာဏ်အားထင်ပေါ်လာသော အဖြေစကားရှိသည်မဟုတ်သော၊ (ပုဂ္ဂလော=လည်းကောင်း) ယုတ္တပ္ပဋိဘာနော စ = စကားရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ မုတ္တပ္ပဋိဘာနော စ=ရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ (ပုဂ္ဂလော=လည်းကောင်း) နေဝ ယုတ္တပ္ပဋိဘာနော= ရှိသည်လည်းမဟုတ်သော၊ နဲ မုတ္တပ္ပဋိဘာနော=ရှိသည် လည်း မဟုတ်သော၊ (ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်းတည်း) ။၀။ ဒုတိယံ။

၃-ဥဿဒ္ဓိတည္ဟုသုတ်

၁၃၃။ ဥဿဒ္ဓိတည္ဟု=ဉာဏ်ကိုဖွင့်လှစ်အပ်ကာမျှပင် သစ္စာလေး ချက် အနက်သဘောကို သိမြင်သောပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း၊ ဝါ=အကျဉ်းချုပ် ခေါင်းစဉ် မာတိကာကို ဟောပြအပ်ကာမျှဖြင့် ဒေသနာ အစဉ်လျှောက်, ဉာဏ်အမြင် ပေါက်၍ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ရောက်သောပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း၊ ဝိပဉ္စိတည္ဟု= အကျယ်ချဲ့ဟောပြအပ်မှသာ သစ္စာလေးချက် အနက်သဘောကို သိမြင်သော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း၊ [ဝိပဉ္စိတ် ဝိတ္ထာရိတမေဝ အတ္ထံ ဇာနာတီတိ-ဝိပဉ္စိတည္ဟု]

အတ္ထံ သင်္ဂီဟိတ္ဝာ-ဌိတဝစနံ အတ္ထယုတ္တံ၊ လုဒ္ဓတိတိ လောကောတိ-ကာရဏယုတ္တံ။ ပုဂ္ဂလပညတ်မူလဋီကာ။ ၄၁။

ဉာဏ်ကိုလည်းကောင်း, ဉာဏ်အားရှေ့ရှု ထင်ပေါ်လာသော စကားကို လည်းကောင်း ပဋိဘာနဟုခေါ်၏၊ သို့သော် ဤ၌ စကားကိုသာယူရသည်။

ယုတ္တံ ပဋိဘာနံ ယဿတိ ယုတ္တပ္ပဋိဘာနော= (အနက်အဓိပ္ပာယ်နှင့် အကြောင်းအားဖြင့်) မှန်ကန်သင့်မြတ်လျက် ဉာဏ်အားရှေ့ရှုထင်ပေါ်လာသော စကားရှိသောပုဂ္ဂိုလ်။ မုတ္တံ(လွတ်လပ်သွက်လက်သော၊ လျင်မြန်ဖျတ်လတ်သော) "ပဋိဘာနံ ယဿတိ မုတ္တပ္ပဋိဘာနော။

၁။ ဥဿဒ္ဓိတည္ဟု။ ။ "ဉာဏော ဥဿဒ္ဓိတမတ္တော ဝေ ဇာနာတီတိ ဥဿဒ္ဓိတည္ဟု" ဟု ဝစနတ္ထပြု၊ ဋီကာ၌ကား 'ဉာဏေန' ဟု နာဝိဘတ်ဖြင့်ပါ၌ရှိ၏၊ သို့သော် ဉာဏ်ဖြင့် ဖွင့်လှစ်ခြင်းမဟုတ်ဘဲ ဝေနေယျသတ္တဝါတို့၏ ဉာဏ်ကို တရားဒေသနာ တော်ဖြင့် ဖွင့်လှစ်ခြင်းဖြစ်သောကြောင့် သို့ဝိဘတ်ဖြင့်သာရှိသင့်၏။

ဒေသနာယ ဓမ္မာနံ ဉာဏဿ အာပါထဘာဝသမ္ဘဝေန ဉာဏုဋ္ဌိဒ္ဓနံ (ဒေသနာတော်ဖြင့် သီလစသောတရားတို့ကို ဉာဏ်အား ထင်မြင်လာသည်အဖြစ်ကို ပြုံးစီးစေခြင်းသည် ဉာဏ်ကိုဖွင့်လှစ်ခြင်းမည်၏) ပုဂ္ဂလပညတ်မူလဋီကာ၄၁။

နေယျော=ပါဠိတော်သင်ယူခြင်းစသည်ဖြင့် အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ပို့ဆောင်ထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ပါဠိတော်ကို သင်ယူရွတ်အံခြင်း, အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို မေးမြန်းခြင်း, ယောနိသောမနသိကာရရှိခြင်း, မိတ်ဆွေကောင်းတို့ကို မှီခိုဆည်းကပ်ခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်မှသာ တဆင့်ထက်တဆင့် ဉာဏ်အမြင်ရင့်၍ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း၊ [ဥဒ္ဒေသာဒီဟိ နေတဗ္ဗောတိ နေယျော] ပဒပရမော=ပုဒ်ပါဠိအကွာရာမျှသာလျှင် အလွန်ဆုံးဖြစ်သော နယ်ပယ်အပိုင်းအခြားရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်းတည်း၊ ဝါ=အက္ခရာပုဒ်ပါဠိ, ပရိယတ်တရား, နာကြားဟောပြ ပို့ချခြင်းဖြင့်သာ, ကိစ္စတုံးလမ်းဆုံးကာ ထိုဘဝ၌ စျာန်ဝိပဿနာမဂ်ဖိုလ်ကို ဖြစ်ပေါ်မလာစေနိုင်သော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်းတည်း၊ [ဗျဉ္ဇနပဒမေဝ ပရမံ အဿာတိ ပဒပရမော] ။ပ။ တတိယံ။

၄-ဥဒ္ဓာနဖလသုတ်

၁၃၄။ ဥဒ္ဓာနဖလူပဓိဝိ=ထကြွလုံ့လ ဝီရိယ၏ အကျိုးကိုသာမှီ၍ အသက်မွေးသော၊ နော ကမ္မဖလူပဓိဝိ=ကုသိုလ်ကံ၏ အကျိုးကိုမှီ၍ အသက်မွေးရသည် မဟုတ်သော၊ (ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း) [တနေကုန်တနေခန်း ကြိုးပမ်းအားထုတ်လုပ်ကိုင်ခြင်းကြောင့် ဝီရိယအကျိုး အနည်းငယ်မျှ ခံစားရ၍ ကုသိုလ်ကံအကျိုး မခံစားရသော လူဆင်းရဲများတည်း] ကမ္မဖလူပဓိဝိ=ကုသိုလ်ကံအကျိုးကိုသာ မှီ၍အသက်မွေးသော၊ နော ဥဒ္ဓာနဖလူပဓိဝိ=ထကြွလုံ့လဝီရိယ၏ အကျိုးကိုမှီ၍ အသက်မွေးသည် မဟုတ်သော၊ (ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း) [ဤသုတ် အဋ္ဌကထာ၌ စတုမဟာရာဇ်နတ်မှစ၍ အားလုံးသော နတ်ဗြဟ္မာတို့ကို ယူထား၏၊ သို့သော် ပုဂ္ဂလပညတ်ပါဠိတော် (၁၅၈)၌မူ ပရနိမ္မိတ ဝသဝတ္တီနတ်မှစ၍ အထက်ဗြဟ္မာ တို့ကိုသာ ဤခုတိယ ပုဂ္ဂိုလ်စာရင်း၌ သွင်းယူ ဟောထားတော်မူပါသည်]

ဥဒ္ဓာနဖလူပဓိဝိ စ=ထကြွလုံ့လ ဝီရိယ၏ အကျိုးကိုလည်း မှီ၍ အသက်မွေးသော၊ ကမ္မဖလူပဓိဝိ စ=ကုသိုလ်ကံ၏ အကျိုးကိုလည်း မှီ၍ အသက်မွေးသော၊ (ပုဂ္ဂလော=လည်းကောင်း) [ဤသုတ် အဋ္ဌကထာ၌ မင်းနှင့် မင်း၏အမတ်ကြီး စသည်ကိုယူ၏၊ ပုဂ္ဂလပညတ်အဋ္ဌကထာ (၇၇)၌ကား ပုညဝန္တဖြစ်သော မင်းပုဏ္ဏားစသော လူများနှင့် ဘုမ္မစိုးနတ်မှစ၍ နိမ္မာနရတိနတ်တိုင်အောင် ဤတတိယပုဂ္ဂိုလ်၌ သွင်းယူ၏] နေဝ ဥဒ္ဓာနဖလူပဓိဝိ=ထကြွလုံ့လ ဝီရိယ၏ အကျိုးကိုလည်းမှီ၍ အသက်မွေးသည် မဟုတ်သော၊ နော ကမ္မဖလူပဓိဝိ=ကုသိုလ်ကံ၏အကျိုးကိုလည်းမှီ၍ အသက်မွေးသည် မဟုတ်သော၊ (ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်းတည်း) [ငရဲဘုံသားများတည်း] ။ပ။ စတုတ္ထံ။

၅-သာဝဇ္ဇသုတ်

ဘ၃၅။ သာဝဇ္ဇော=(ကုသိုလ်မဖက်) အကုသိုလ်အပြစ် သက်သက်ချည်းသာရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း၊ ဝဇ္ဇဗဟုလော=(ကုသိုလ်နည်းပါး) အကုသိုလ်အပြစ် အများအပြားရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း၊ အပ္ပဝဇ္ဇော=(ကုသိုလ်များပြား) အကုသိုလ်အပြစ် အနည်းအပါးသာရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း၊ အနဝဇ္ဇော=အကုသိုလ်အပြစ် အလျဉ်းမရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်းတည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=အဘယ်သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သာဝဇ္ဇော=(ကုသိုလ်မဖက်) အကုသိုလ်အပြစ် သက်သက်ချည်းသာရှိသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသတ္တလောကဌာန်၊ ဧကစ္စော=အချို့သော၊ ပုဂ္ဂလော=(အနွယ်လ ပုထုဇဉ်) ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သာဝဇ္ဇေန=အပြစ်ရှိသော၊ ကာယကမ္မေန=(ကာယဒုစ္စရိတ်သုံးပါးတည်းဟူသော) ကာယကံနှင့်၊ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ [စံပိုဒ်(၆၂) အာနဏျသုတ်လည်းကြည့်] သာဝဇ္ဇေန=အပြစ်ရှိသော၊ ဝစီကမ္မေန=(ဝစီဒုစ္စရိတ်လေးပါး ဟူသော) ဝစီကံနှင့် ။ပ။ သာဝဇ္ဇေန=အပြစ်ရှိသော၊ မနောကမ္မေန=(မနောဒုစ္စရိတ် သုံးပါးဟူသော) မနောကံနှင့် ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧवं=ဤသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ (ဤသို့ သာဝဇ္ဇ ကာယကံစသည်နှင့် ပြည့်စုံခြင်းအားဖြင့်) ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သာဝဇ္ဇော=(ကုသိုလ်မဖက်) အကုသိုလ်အပြစ် သက်သက်ချည်းသာရှိသည်၊ ဟောတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=ဖြင့်၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝဇ္ဇဗဟုလော=(ကုသိုလ်နည်းပါး) အကုသိုလ်အပြစ် အများအပြားရှိသည်၊ ဟောတိ= ဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤ၊ ဧကစ္စော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (ကြိုးကြားကြိုးကြား ကုသိုလ်ပြုသေးသော လောကီပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်) သာဝဇ္ဇေန=အပြစ်ရှိသော၊ ကာယကမ္မေန=ကာယကံနှင့်၊ ဗဟုလံ=မြောက်မြားစွာ၊ သမန္နာဂတော=သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ အနဝဇ္ဇေန=အပြစ်မရှိသော၊ ကာယကမ္မေန=(ကာယသုစရိတ် သုံးပါးဟူသော) ကာယကံနှင့်၊ အပ္ပံ=အနည်းငယ်မျှသာ၊ သမန္နာဂတော=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ သာဝဇ္ဇေန=သော၊ ဝစီကမ္မေန=ဝစီကံနှင့်၊ ဗဟုလံ=စွာ၊ သမန္နာဂတော=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ အနဝဇ္ဇေန=အပြစ်မရှိသော၊ ဝစီကမ္မေန=(ဝစီသုစရိတ်လေးပါးဟူသော) ဝစီကံနှင့်၊ အပ္ပံ=သာ၊ သမန္နာဂတော=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ သာဝဇ္ဇေန=သော၊ မနောကမ္မေန=မနောကံနှင့်၊ ဗဟုလံ=စွာ၊ သမန္နာဂတော ဟောတိ။ အနဝဇ္ဇေန=သော၊ မနောကမ္မေန=(မနောသုစရိတ်သုံးပါး ဟူသော) မနောကံနှင့်၊ အပ္ပံ=သာ၊

သမန္နာဂတော ဟောတိ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့သော အခြင်းအရာ အားဖြင့်၊ (ဤသို့ သာဝဇ္ဇကာယက် စသည်တို့သာ အများအပြားရှိ၍ အနဝဇ္ဇကာယက် စသည်တို့မှာ အနည်းအပါးမျှသာ ရှိခြင်းအားဖြင့်) ပုဂ္ဂလော= ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝဇ္ဇဗဟုလော=(ကုသိုလ်နည်းပါး) အကုသိုလ်အပြစ် အများ အပြားရှိသည်၊ ဟောတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=ဖြင့်၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အပ္ပဝဇ္ဇော= (ကုသိုလ်များပြား) အကုသိုလ်အပြစ် အနည်းအပါးသာရှိသည်၊ ဟောတိ= ဖြစ်သနည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=၌၊ ဧကစ္စော=သော၊ ပုဂ္ဂလော= ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (သောတာပန်, သကဒါဂါမ်, အနာဂါမ် ပုဂ္ဂိုလ်သည်) အနဝဇ္ဇေန=အပြစ်မရှိသော၊ ကာယကမ္မေန=နှင့်၊ ဗဟုလံ=စွာ၊ သမန္နာ ဂတော=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ သာဝဇ္ဇေန=သော၊ (ကာယကမ္မေန=နှင့်) အပ္ပံ=သာ၊ (သမန္နာဂတော ဟောတိ) ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧवं=ဖြင့်၊ (ဤသို့ အနဝဇ္ဇ ကာယက် စသည်တို့သာ အများအပြားရှိ၍ သာဝဇ္ဇကာယက် စသည်တို့မှာ အနည်းအပါးမျှသာ ရှိခြင်းအားဖြင့်) ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=ဖြင့်၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အနဝဇ္ဇော= အကုသိုလ်အပြစ် အလျင်းမရှိသည်၊ ဟောတိ=မူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=၌၊ ဧကစ္စော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အနဝဇ္ဇေန=အပြစ်မရှိသော၊ ကာယကမ္မေန=နှင့်၊ သမန္နာဂတော=သည်၊ ဟောတိ=၏ ။ပ။ပဉ္စမံ။

၆-ပဉ္စမ သီလသုတ်

၁၃၆။ ဧကစ္စော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (လောကီလူပုဂ္ဂိုလ် ပေါင်းများစွာသည်) သီလေသု=သီလတို့၌၊ နု ပရိပူရကာရီ=ဖြည့်ကျင့်မှုကို ပြုလေ့မရှိသည်၊ သမာဓိသို့=စျာန်သမာဓိ၌၊ နု ပရိပူရကာရီ=သည်၊ ပညာယ= ပညာ၌၊ နပရိပူရကာရီ=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန=ထိုမှတပါး၊ ဣဓ=၌၊ ဧကစ္စော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ (သုက္ခဝိပဿကဖြစ်သော သောတာပန်, သကဒါဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်) သီလေသု=တို့၌၊ ပရိပူရကာရီ= ဖြည့်ကျင့်မှုပြုလေ့ရှိသည်၊ သမာဓိသို့=၌၊ နု ပရိပူရကာရီ=ဖြည့်ကျင့်မှုပြုလေ့ မရှိသည်။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန=ပါး၊ ဣဓ=၌၊ ဧကစ္စော=သော၊ ပုဂ္ဂလော= အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည် ။ပ။ ဧကစ္စော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည် ။ပ။ ဆဋ္ဌံ။

၇-ဒုတိယ သီလသုတ်

၁၃၇။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=၌၊ ဧကစ္စော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ် သည်၊ (လောကီလူပုဂ္ဂိုလ်ပေါင်းများစွာသည်) နု သီလဂရု=သီလဟူသော

အလေးဂရပြုထိုက်သော တရားမရှိသည်၊ ဝါ=သီလကို အလေးဂရ မပြုသည်၊ နှ သီလာဓိပတေယျော=သီလဟူသော အကြီးအကဲ မရှိသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ [အဓိပတိ ၉၀ အာဓိပတေယျ၊ သီလ အာဓိပတေယျ ယသောတိ သီလာဓိပတေယျော] နှ သမာဓိဂရ=သမာဓိဟူသော အလေးဂရပြုထိုက်သော တရားမရှိသည်၊ ဝါ=သမာဓိကို အလေးဂရ မပြုသည်၊ နှ သမာဓာဓိပတေယျော=သမာဓိ ဟူသော အကြီးအကဲ မရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ နှ ပညာဂရ=ပညာဟူသော အလေးဂရပြုထိုက်သော တရားမရှိသည်၊ ဝါ=ပညာကို အလေးဂရ မပြုသည်၊ နှ ပညာဓိပတေယျော=ပညာဟူသော အကြီးအကဲ မရှိသည်၊ ဟောတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန=ထိုမှတပါး၊ ဣဒ=၌၊ ဧကစ္စော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ (သုက္ခ ဝိပဿကဖြစ်သော သောတာပန်, သကဒါဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်) သီလဂရ=သီလဟူသော အလေးဂရပြုထိုက်သော တရားရှိသည်၊ ဝါ=သီလကို အလေးဂရပြုသည်၊ သီလာဓိပတေယျော=သီလဟူသော အကြီးအကဲ ရှိသည်၊ ဟောတိ=၏ ။ပ။ ဧကစ္စော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သီလဂရ=သည် ။ပ။ ဧကစ္စော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=ရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်သည် ။ပ။ သတ္တမံ။

၈-နိကဋ္ဌသုတ်

၁၃၈။ နိကဋ္ဌကာယော=ရွာမှထွက်ခွာသော ကိုယ်ရှိသည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) အနိကဋ္ဌစိတ္တော=ရွာမှ မထွက်ခွာသောစိတ်ရှိသော၊ ဝါ=ရွာတွင်းသို့ ဝင်ရောက်နေသော စိတ်ရှိသော၊ (ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်း) အနိကဋ္ဌကာယော=ရွာမှ မထွက်ခွာသော ကိုယ်ရှိသည်၊ ဝါ=ရွာတွင်းသို့ ဝင်ရောက်နေသော ကိုယ်ရှိသည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) နိကဋ္ဌစိတ္တော=ရွာမှ ထွက်ခွာသော စိတ်ရှိသော၊ (ပုဂ္ဂလော=လည်းကောင်း) အနိကဋ္ဌကာယော စ=ရွာမှ မထွက်ခွာသော ကိုယ်လည်းရှိသော၊ အနိကဋ္ဌစိတ္တော စ=ရွာမှ မထွက်ခွာသော စိတ်လည်းရှိသော၊ (ပုဂ္ဂလော=လည်းကောင်း) နိကဋ္ဌကာယော စ=ရွာမှ ထွက်ခွာသော ကိုယ်လည်းရှိသော၊ နိကဋ္ဌစိတ္တော စ=ရွာမှ ထွက်ခွာသော စိတ်လည်းရှိသော၊ (ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်လည်းကောင်းတည်း)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=အဘယ်နည်း အဘယ်ပုံအားဖြင့်၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ နိကဋ္ဌကာယော=ရှိသည်၊ အနိကဋ္ဌစိတ္တော=ရှိသည်၊ ဟောတိ=နည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=၌၊ ဧကစ္စော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ အရညဝနပတ္ထာနံ=အရညကင် ဓုတင်ဖြစ်မြောက်, တောဆိုလောက်၍ လူသူအရောက်အပေါက်နည်းသော တောကျောင်းဖြစ်ကုန်သော၊ ပန္တာနံ=အလွန်

ဝေးကွာခြား, အစွန်အဖျားဖြစ်ကုန်သော၊ သေနာသနာနိ=အိပ်ရာနေရာ ကျောင်းတို့ကို၊ ပဋိသေဝတိ=မှီခိုနေထိုင်၏၊ [ဒုကနိပါတ် စာပိုဒ် (၃၁) သုတ်လည်းကြည့်] သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ တတ္ထ=ထိုတောကျောင်းတို့၌၊ ကာမဝိတက္ကမ္ပိ=ကာမဝိတက်ကိုလည်း၊ [ဤ စတုက္ကနိပါတ်စာပိုဒ် (၁၁) စရသုတ်လည်းကြည့်] ဝိတက္ကေတိ=ကြံစည်၏၊ ဗျာပါဒဝိတက္ကမ္ပိ=ဗျာပါဒ ဝိတက်ကိုလည်း၊ ဝိတက္ကေတိ=၏။ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စဝံ=ဤနည်းဤပုံ အားဖြင့်၊ (ဤသို့ တောကျောင်းတို့၌ နေထိုင်လျက် ကာမဝိတက်စသည်ကို ကြံစည်နေခြင်းအားဖြင့်) ပုဂ္ဂလော=သည်၊ နိကဋ္ဌကာယော=ရှိသည်၊ အနိကဋ္ဌ စိတ္တော=ရှိသည်၊ ဟောတိ=၏ ။ပ။

ကေစ္စော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ အရညဝနပတ္ထာနိ=ကုန်သော၊ ပန္တာနိ=ကုန်သော၊ သေနာသနာနိ=တို့ကို၊ နု ဟေဝ ခေါ ပဋိသေဝတိ=မှီခို မနေထိုင်သည်သာ၊ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ တတ္ထ=ထိုရွာကျောင်း၌၊ နေက္ခမ္မဝိတက္ကမ္ပိ=နေက္ခမ္မဝိတက်ကိုလည်း၊ ဝါ=နိဝရဏတို့မှ ထွက်မြောက်သော ပဌမစျာန်နှင့်ယှဉ်သော အကြံအစည်ကိုလည်း၊ [စာပိုဒ် (၇၂) သမ္မာ ဒိဋ္ဌိသုတ် လည်းကြည့်] ဝိတက္ကေတိ=ကြံစည်၏ ။ပ။ အဝိဟိံသာဝိတက္ကမ္ပိ= အဝိဟိံ သာဝိတက်ကိုလည်း၊ ဝိတက္ကေတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စဝံ=ဖြင့်၊ (ဤသို့ တောကျောင်းတို့၌ မနေထိုင်ဘဲ ရွာကျောင်း၌ နေထိုင်၍ နေက္ခမ္မ ဝိတက်စသည် ကို ကြံစည်နေခြင်းအားဖြင့်) ပုဂ္ဂလော ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=အားဖြင့်၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ အနိကဋ္ဌကာယော စ=ရွာမှ မထွက်ခွာသော ကိုယ်လည်းရှိသည်၊ အနိကဋ္ဌစိတ္တော စ=ရွာမှ မထွက်ခွာသောစိတ်လည်းရှိသည်၊ ဟောတိ=နည်းဟူမူ ။ပ။ သော=သည်၊ တတ္ထ= ထိုရွာကျောင်း၌၊ ကာမဝိတက္ကမ္ပိ=ကိုလည်း၊ ဝါ=ဝတ္ထုကာမတို့ကို အာရုံပြု၍ဖြစ်သော အကြံအစည်ကိုလည်း၊ ဝါ=ကာမရာဂနှင့် ယှဉ်သောအကြံ အစည်ကိုလည်း၊ ဝိတက္ကေတိ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စဝံ=ဖြင့်၊ (ဤသို့ တောကျောင်း၌ မနေထိုင်ဘဲ ရွာကျောင်း၌ နေထိုင်၍ ကာမဝိတက်စသည်ကို ကြံစည်နေခြင်းအားဖြင့်) ။ပ။ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ တတ္ထ=ထိုတောကျောင်း တို့၌၊ နေက္ခမ္မဝိတက္ကမ္ပိ=ကိုလည်း၊ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စဝံ=ဖြင့်၊ (ဤသို့ တောကျောင်း၌နေထိုင်၍ နေက္ခမ္မဝိတက်စသည်ကို ကြံစည်နေခြင်းအားဖြင့်) ။ပ။ အဋ္ဌမံ။

၉– ဓမ္မကထိကသုတ်

၁၃၉။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဓမ္မကထိကာ=တရားဟော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ဣမေ စတ္တာရော=ဤလေးဦးတို့တည်း၊ စတ္တာရော၊ လေးဦးတို့ဟူသည်၊

ကတမေ= အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=၌၊ ဧကစ္စော=သော၊ ဓမ္မကထိကော= တရားဟောပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (ဓမ္မံ=တရားကို) အပ္ပဋ္ဌ=အနည်း ငယ်မျှသာလည်း၊ ဘာသတိ=ပြောဟောတတ်၊ အသဟိတဋ္ဌ= အကျိုးစီးပွားနှင့် တကွ မဖြစ်ဘဲလည်း၊ ဝါ=အကျိုးအကြောင်းနှင့်တကွ မဖြစ်ပဲလည်း၊ ဝါ=ကျိုး ကြောင်းဆက်စပ်, သင့်မြတ်ပြေပြစ်သည် မဟုတ်ဘဲလည်း၊ (ဘာသတိ= ပြောဟောတတ်) [ကာရဏယုတ္တံဟု ရှိရမည့်နေရာ၌ ကာလယုတ္တံ ဟု ဋီကာစာ ပျက်နေ၏]

အသ=ထို ဓမ္မကထိက၏၊ ပရိသာ စ= ပရိသတ်သည်လည်း၊ သဟိတာ သဟိတာသ=အကျိုးစီးပွားနှင့်တကွဖြစ်သော စကား, တကွမဖြစ် သော စကား၌၊ ဝါ=အကျိုးအကြောင်းနှင့် တကွဖြစ်သော စကား, တကွမဖြစ် သောစကား၌၊ ဝါ=အကျိုးအကြောင်း ဆက်စပ် သင့်မြတ်ပြေပြစ်သော စကား, မသင့်မြတ် မပြေပြစ်သောစကား၌၊ ကုသလာ=ကျမ်းကျင်လိမ္မာသည်၊ နု ဟောတိ=မဖြစ်၊ [တနည်း=သဟိတာသဟိတာသ=စကားကို၊ ပရိစ္ဆိန္နနေ=ခွဲခြား ခြင်း၌၊ ကုသလာ=သည်၊ နု ဟောတိ=မဖြစ်။ ဤသို့လည်း ပုဂ္ဂလပညတ်မူလဋီ ကာ (၄၂)၌ ပရိစ္ဆိန္နနေပုဒ် ထည့်စွက်၍ အနက်ဖွင့်သေး၏]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝရူပေါ=ဤသို့ သဘောရှိသော၊ ဓမ္မကထိကော= သည်၊ ဧဝရူပါယ=ဤသို့ သဘောရှိသော၊ ပရိသာယ=ပရိသတ်၏၊ ဓမ္မကထိ ကောတွေဝ= တရားဟောပုဂ္ဂိုလ် ဟူ၍သာလျှင်၊ သံခ=ခေါ်ဆိုအပ်သည် အဖြစ်သို့၊ ဂစ္ဆတိ=ရောက်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန=ထိုမှတပါး၊ ဣဓ=၌၊ ဧကစ္စော=သော၊ ဓမ္မကထိကော=သည်၊ (ဓမ္မံ=ကို) အပ္ပဋ္ဌ=လည်း၊ ဘာသတိ=၏၊ သဟိတဋ္ဌ=အကျိုးစီးပွားနှင့် တကွဖြစ်အောင်လည်း၊ ဝါ=အကျိုးအကြောင်းနှင့် တကွ ဖြစ်အောင်လည်း၊ ဝါ=ကျိုးကြောင်းဆက်စပ် သင့်မြတ်ပြေပြစ်အောင် လည်း၊ (ဘာသတိ=၏) ။ပ။ ဗဟုဋ္ဌ=မြောက်မြားစွာလည်း၊ ဘာသတိ=၏၊ အသဟိတဋ္ဌ= ဘဲလည်း၊ (ဘာသတိ=၏) ။ပ။ နဝမံ။

၁၀-ဝါဒီသုတ်

၁၄၀။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝါဒီ=ဖြေဆိုပြောဟောတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ဣဓမေ စတ္တာရော=ဤလေးဦးတို့တည်း ။ပ။ (ယော ဝါဒီ=အကြင် ဖြေဆို ပြောဟောတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ပုစ္ဆိတော=သူတပါးက မေးမြန်းအပ် လသော်) အတ္ထတော=အနက်အဓိပ္ပာယ်အားဖြင့်၊ ပရိယာဒါနံ=ကုန်ခမ်းခြင်းသို့၊ ဝါ=မဖြေဆိုနိုင်သည်အဖြစ်သို့၊ ဂစ္ဆတိ=ရောက်၏၊ ဗျဉ္ဇနတော=သဒ္ဒါအားဖြင့်၊ (ပရိယာဒါနံ=သို့၊ နော ဂစ္ဆတိ=မရောက်)သော ဝါဒီ=ထိုဖြေဆို ပြောဟောတတ် သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အတ္ထိ=ရှိ၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ (ယော ဝါဒီ=သည်၊ ပုဒ္ဓိတော=သော်) ဗျဉ္ဇနတော=အားဖြင့်၊ ပရိယာဒါနံ=သို့၊ ဂစ္ဆတိ=၏၊ အတ္ထတော=ဖြင့်၊ (ပရိယာဒါနံ=သို့၊ နော ဂစ္ဆတိ=မရောက်၊) သော ဝါဒီ=သည်၊ အတ္ထိ=ရှိ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ (ယော ဝါဒီ=သည်၊ ပုဒ္ဓိတော=သော်) အတ္ထတော စ=အနက် အဓိပ္ပာယ်အားဖြင့် လည်းကောင်း၊ ဗျဉ္ဇနတော စ =သဒ္ဒါအားဖြင့် လည်းကောင်း၊ ပရိယာဒါနံ=သို့၊ ဂစ္ဆတိ=၏၊ သော ဝါဒီ=သည်၊ အတ္ထိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ (ယော ဝါဒီ=သည်၊ ပုဒ္ဓိတော=သော်) အတ္ထတော= အနက်အဓိပ္ပာယ်အားဖြင့်လည်း၊ ပရိယာဒါနံ=သို့၊ နေဝ ဂစ္ဆတိ=မရောက်၊ ဗျဉ္ဇနတော=ဖြင့်လည်း၊ ပရိယာဒါနံ=သို့၊ နော ဂစ္ဆတိ=မရောက်၊ သော ဝါဒီ=သည်၊ အတ္ထိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝါဒီ=ဖြေဆိုပြောဟောတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ဣမေ စတ္တာရော=ဤလေးဦးတို့တည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယံ(ယေန ဌာနေန) =အကြင် အကြောင်းကြောင့်၊ ယံ (ယေန အဝကာသေန) =အကြင်အခွင့်အလမ်းကြောင့်၊ စတူဟိ=လေးပါးကုန်သော၊ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ=ပဋိသम्भिदाဉာဏ်တို့နှင့်၊ ဝါ=အတ္ထ, ဓမ္မစသည်တို့၌ ခွဲခြားသိမြင်သော ဉာဏ်တို့နှင့်၊ [စာပိုဒ်(၁၇၂)သုတ်ကြည့်] သမန္နာဂတော= ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အတ္ထတော ဝါ=အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဗျဉ္ဇနတော ဝါ=လည်းကောင်း၊ ပရိယာဒါနံ=သို့၊ ဂစ္ဆေယျ=ရောက်ရာ၏၊ တေ ဌာနံ=ဤရောက်ခြင်း၏ အကြောင်းသည်၊ ဝါ=ဤရောက်ခြင်းဟူသော အကြောင်းသည်၊ အဌာနံ=မရအပ် မရနိုင်သော အကြောင်းတည်း၊ ဝါ=မရှိနိုင် မဖြစ်နိုင်သော အကြောင်းတည်း၊ [ဧကကနိပါတ် စာပိုဒ် (၂၆၈)လည်း ကြည့်] သော အဝကာသော=ဤရောက်ခြင်း၏ အခွင့်အလမ်းသည်၊ ဝါ=ဤရောက်ခြင်းဟူသော အခွင့်အလမ်းသည်၊ အနဝကာသော=မရအပ် မရနိုင်သော အခွင့်အလမ်းတည်း၊ ဝါ=မရှိနိုင် မဖြစ်နိုင်သော အခွင့်အလမ်းတည်း၊ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်) ဒသမံ=တည်း၊ စတုတ္ထော=သော၊ ပုဂ္ဂလဝဂ္ဂေါ=တည်း။

(၁၅) ၅– အာဘာဝဂ်

၁–အာဘာသုတ်

၁၄၁။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အာဘာ=ထွန်းလင်းတတ်သော အရောင်တို့သည်၊ ဣမာ စတသော=ဤလေးမျိုးတို့တည်း၊ စတသော=လေးမျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမာ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ စန္ဒာဘာ[1]=လဟူသော ထွန်းလင်းတတ်သော

၁။ စန္ဒာဘာ။ ။"စန္ဒသော အာဘာ စန္ဒာဘာ–လ၏ အရောင်ဟူ၍ လနှင့် အရောင်ကို တခြားစီမယူရ၊ "စန္ဒောဝ အာဘာ စန္ဒာဘာ=လသည်ပင်လျှင် တောက်ပတတ်သော အရောင်"ဟူ၍ တမျိုးတည်းပေါင်း၍ ဆိုရသည်။ သူရိယာဘာ, စန္ဒပ္ပဘာ စသည်တို့၌လည်း ဤနည်းပင်။ အာဘာသနဝသေန စန္ဒောဝ စန္ဒာဘာ။ပ။ ပဘာသနဝသေန စန္ဒောဝ စန္ဒပ္ပဘာ။ အဋ္ဌကထာ။

အရောင်လည်းကောင်း၊ ဝါ=လရောင် လည်းကောင်း၊ သူရိယာဘာ=နေတည်း ဟူသော ထွန်းလင်းတတ်သော အရောင်လည်းကောင်း၊ ဝါ=နေရောင်လည်း ကောင်း၊ အဂ္ဂါဘာ=မီးဟူသော ထွန်းလင်းတတ်သော အရောင်လည်းကောင်း၊ ဝါ=မီးရောင်လည်းကောင်း၊ ပညာဘာ=ပညာတည်းဟူသော ထွန်းလင်းတတ် သော အရောင်လည်းကောင်းတည်း၊ ဝါ=ပညာအရောင် လည်းကောင်းတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အာဘာ=တို့သည်၊ ဣမာ စတသော=တည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စတသန္နံ=လေးမျိုးကုန်သော၊ ဣမာသံ အာဘာနံ=ဤ အရောင်တို့တွင်၊ ယဒိဒံ (ယာ အယံ) ပညာဘာ=အကြင် ပညာအရောင်သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) ဧတံ (ဧသော ပညာဘာ)=ဤပညာအရောင်သည်၊ အဂ္ဂံ(အဂ္ဂါ)= အမြတ်ဆုံး အရောင်ပေတည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) [တနည်း—ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စတသန္နံ=ကုန်သော၊ ဣမာသံ အာဘာနံ=တို့တွင်၊ ယဒိဒံ (ယာ အယံ) ပညာဘာ=သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) ဧတံ(ဧသော ပညာဘာ)= သည်၊ စတသန္နံ=ကုန်သော၊ ဣမာသံ အာဘာနံ=ဤအရောင်တို့ထက်၊ အဂ္ဂံ(အဂ္ဂါ)=အမြတ်ဆုံးအရောင်ပေတည်း၊ ဣတိ(အဝေါစ)။ စတုန္နံနေရာ၌ အာဘာပုဒ်နှင့် ဣတ္ထိလိင်ချင်းတူအောင် 'စတသန္နံ'ဟု ရှိသင့်၏] ပဌမံ။

၂-ပဘာသုတ်

၁၄၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပဘာ=တောက်ပတတ်သော အရောင်တို့သည်၊ ဣမာ စတသော=တည်း ။ပ။ စန္ဒပ္ပဘာ= လရောင်လည်းကောင်း၊ သူရိယ ပ္ပဘာ=နေရောင်လည်းကောင်း၊ အဂ္ဂိပ္ပဘာ=မီးရောင်လည်းကောင်း၊ ပညာပဘာ= ပညာအရောင် လည်းကောင်းတည်း ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စတသန္နံ=ကုန်သော၊ ဣမာသံ ပဘာနံ=ဤအရောင်တို့တွင်၊ ယဒိဒံ ပညာပဘာ=အကြင် ပညာ အရောင်သည်၊ (အတ္ထိ=၏) ဧတံ (ဧသော ပညာပဘာ)=ဤ ပညာအရောင် သည်၊ အဂ္ဂံ(အဂ္ဂါ)=အမြတ်ဆုံး အရောင်ပေတည်း၊ ဣတိ(အဝေါစ) ဒုတိယံ။

၃-အာလောကသုတ်

၁၄၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အာလောကာ= ထွန်းတောက်တတ်သော အရောင် တို့သည်၊ ဣမေ စတ္တာရော=ဤလေးမျိုးတို့တည်း ။ပ။ စန္ဒာလောကော= လရောင်လည်းကောင်း ။ပ။ ပညာလောကော= ပညာအရောင် လည်းကောင်း တည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စတုန္နံ=လေးမျိုးကုန်သော၊ ဣမေသံ အာလောကာနံ= ဤ အရောင်တို့တွင်၊ ယဒိဒံ (ယော အယံ)ပညာလောကော=အကြင် ပညာ အရောင်သည်၊ (အတ္ထိ)ဧတံ (ဧသော ပညာလောကော)= ဤပညာအရောင်သည်၊ အဂ္ဂံ (အဂ္ဂေါ)=အမြတ်ဆုံး အရောင်ပေတည်း ။ပ။ တတိယံ။

၄- သြဘာသသုတ်

ဝ၄၄။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သြဘာသာ=ထွန်းလင်းတတ်သော အရောင်တို့သည် ။ပ။ စန္ဒောဘာသော= လရောင်လည်းကောင်း။ပ။ ယဒိဒံ (ယောအယံ) ပညောဘာသော= အကြင် ပညာအရောင်သည်၊ (အတ္တို) ။ပ။ [ပါဠိဝေါဟာရ ပေါများလှ၍ ပါဠိပရိယာယ် အလဲအလှယ် သုံးနှုန်းထားသော်လည်း မြန်မာဝေါဟာရကိုကား ယင်းသို့လဲလှယ်ဖို့ရာ ရှာမတွေ့] စတုတ္ထံ။

ဝ၄၅ (စာပိုဒ်)။၅-ပဒ္ဒောတသုတ်။ ။ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပဒ္ဒောတာ= အလင်းရောင်တို့သည် ။ပ။ စန္ဒပဒ္ဒောတော=လရောင်လည်းကောင်း။ပ။ ဧတံ (ဧသော ပညာပဒ္ဒောတော)=ဤ ပညာအလင်းရောင်သည်၊ အဂ္ဂံ(အဂ္ဂေါ)=တည်း၊ ဣတိ (အဝေါစ) ပဋ္ဌမံ။

၆-ပဋ္ဌမကာလသုတ်

ဝ၄၆။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကာလာ=သင့်လျော်ကောင်းမြတ်သော အချိန်အခါတို့သည်၊ ဣမေ စတ္တာရော=တည်း ။ပ။ ကာလေန=သင့်လျော်ကောင်းမြတ်သော အချိန်အခါ၌၊ ဓမ္မသဝနံ=တရားနာခြင်းလည်းကောင်း၊ ကာလေန=၌၊ ဓမ္မသာကစ္ဆာ= (မေးခြင်းဖြေခြင်းအားဖြင့်) တရားဆွေးနွေးခြင်းလည်းကောင်း၊ ကာလေန=၌၊ သမ္မသနာ=(ကြားနာအပ်, ဆွေးနွေးအပ်ပြီးသော တရားတို့ကို) ပြန်လည် ဆင်ခြင်သုံးသပ်ခြင်း လည်းကောင်း၊ [တနည်း- (သီသျာမူအတိုင်း)"ကာလေန=၌၊ သမထော=နိဝရဏတို့ကို ငြိမ်းစေခြင်းလည်းကောင်း"ဟု အနက်ဆို၊ ထိုသီသျာမူသည် ဝိပဿနာဟူသော ပါဠိနှင့် သာ၍ ဆီလျော်၏] ကာလေန=၌၊ ဝိပဿနာ=ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို အနိစ္စတာ အစရှိသော အထူးထူးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ရှုခြင်းလည်းကောင်းတည်း ။ပ။ ဆဋ္ဌံ။

၇- ဒုတိယကာလသုတ်

ဝ၄၇။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စတ္တာရော= လေးမျိုးကုန်သော၊ ဣမေ ကာလာ=ဤသင့်လျော်ကောင်းမြတ်သော အချိန်အခါ၌ဖြစ်သော ကုသိုလ်တရားတို့သည်၊ သမ္မာ=ကောင်းစွာ၊ ဘာဝိယမာနာ=တိုးပွားစေအပ်ကုန်လသော်၊ သမ္မာ=စွာ၊ အနုပရိဝတ္တိယမာနာ=အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ဖြစ်စေအပ်ကုန်လသော်၊ အနုပုဗ္ဗေန=အစဉ်အားဖြင့်၊ အာသဝါနံ= အာသဝတရားတို့၏၊ ခယံ=ကုန်ခန်းကြောင်း အရဟတ္တဖိုလ်သို့၊ ပါပေန္တိ=ရောက်စေကုန်၏ ။ပ။ ကာလေန=သင့်လျော်ကောင်းမြတ်သောအခါ၌၊ ဓမ္မသဝနံ=ခြင်းလည်းကောင်း။ပ။ [ဤ ဓမ္မသဝန စသော ကုသိုလ်လေးမျိုးကို "စတ္တာရော ကာလာ"ဟု ဟော်တော်မူခြင်းမှာ ဌာနဖြစ်သော အချိန်အခါ၏ ကာလဟူသောနာမည်ကို ဌာနီဖြစ်

သော ကုသိုလ်၌ တင်စား၍ ဌာနုပစာရ (သဟစရဏာနည်း)အားဖြင့် ဟောတော်မူခြင်းတည်း]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သေယျထာပိ=ဥပမာပြုရသော်ကား၊ ဥပရိပဗ္ဗတေ= တောင်၏အထက်၌၊ ဝါ=တောင်ပေါ်၌၊ ထုလ္လဖုသိတကေ=ကြီးသောမိုးပေါက် ရှိသော၊ ဒေဝေ=မိုးသည်၊ ဝဿန္တေ=ရွာလသော်၊ တံ ဥဒကံ=ထိုမိုးရေသည်၊ ယထာနိန္နံ=နိမ့်ရာနိမ့်ရာ အရပ်တိုင်းသို့၊ ပဝတ္တမာနံ=စီးဆင်းလျက်၊ ပဗ္ဗတ+ ကန္တရ+ ပဒရ+သာခါ=တောင်ပေါ်နှင့် +ရေအယဉ်တိုက်စား ထွင်းဖောက်ထား အပ်သော တောင်ဝှမ်းမြစ်ကွေ့+ ကွဲအက်သောမြေကြီး+ ခြောင်းငယ် လက်တက် တို့ကို၊ ပရိပူရေတိ=ပြည့်စေ၏၊ [တိကနိပါတ်စာပိုဒ် (၉၆) ပရိသာသုတ်လည်း ကြည့်၍] ပဗ္ဗတကန္တရပဒရသာခါ=တို့သည်၊ ပရိပူ ရာ=ပြည့်ကုန်သည်၊ (ဟုတ္တာ= ဖြစ်ကြ၍)ကုသောဇွေ=တွင်းငယ်တို့ကို၊ ပရိပူရေန္တိ=ပြည့်စေကုန်၏၊ ကုသောဇ္ဇာ= တွင်းငယ်တို့သည်၊ ပရိပူရာ=ပြည့်ကုန်သည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) မဟာသောဇွေ= တွင်းကြီးတို့ကို။ပ။ မဟာသောဇ္ဇာ=တို့သည်။ပ။ ကုန္နဒီယော=မြစ်ငယ်တို့ကို ။ပ။ ကုန္နဒီယော=မြစ်ငယ်တို့သည်၊ ပရိပူရာ(ဟုတ္တာ) မဟာနဒီယော=မြစ်ကြီး တို့ကို ။ပ။ သမုဒ္ဒံ= သမုद्ဒြာကို၊ ပရိပူရေန္တိ=ပြည့်စေကုန်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင် ။ပ။ သတ္တမံ။

၈- ဒုစ္စရိတသုတ်

၁၄၈။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝစီဒုစ္စရိတာနိ= ဝစီဒုစ္စရိတ်တို့သည်၊ ဝါ= ဝစီဒွါရဖြင့် မကောင်းသဖြင့် ပြုကျင့်အပ်သော အကုသိုလ်စေတနာတို့သည်၊ ဣမာနိ စတ္တာရိ=ဤလေးမျိုးတို့တည်း ။ပ။ မုသာဝါဒေါ=မဟုတ်မမှန်သော စကားကို ပြောဆိုခြင်းလည်းကောင်း၊ ဝါ=မဟုတ်မမှန်သော စကားကို ပြောဆိုကြောင်း စေတနာလည်းကောင်း၊ [တိကနိပါတ် စာပိုဒ်(၇၁)နှင့်(၁၁၈) သုတ်၊ ဒုတိယအကြွေမ်ရိုက်နှိပ်သော ပထမတွဲနိဿယ၊ နာ-၄၇၇၊၄၇၈၊၅၇၉ လည်းကြည့်] ပိသုဏာ=ညီညွတ်နေသူတို့ကို စိတ်ဝမ်းကွဲပြားစေတတ်သော၊ ဝါစာ=ကုန်းတိုက်စကားလည်းကောင်း၊ ဝါ=ကုန်းတိုက်စကား၏ အကြောင်းရင်း စေတနာ လည်းကောင်း၊ ဖရုသာ=ကြမ်းတမ်းသော၊ ဝါစာ=စကားလည်းကောင်း၊ ဝါ=စကား၏အကြောင်းရင်းစေတနာလည်းကောင်း၊ သမ္ဖပ္ပလာပေါ= စီးပွားချမ်းသာကို ဖျက်ဆီးတတ်သော အနက်အဓိပ္ပာယ်ကင်းမဲ့သော အကြောင်း အရာကို ပြောဆိုကြောင်း စေတနာလည်းကောင်းတည်း၊ [ဤစတုက္ကနိပါတ် စာပိုဒ် (၅၄)ဒုတိယသံဝါသသုတ်လည်းကြည့်] ။ပ။ အဋ္ဌမံ။

၉- သုစရိတသုတ်

၁၄၉။ ဝစီသုစရိတာနိ= ဝစီသုစရိတ်တို့သည်၊ ဝါ= ဝစီဒွါရဖြင့် ကောင်းစွာပြုကျင့်အပ်သော ကုသိုလ်စေတနာတို့သည် ။ပ။ သစ္စဝါစာ=မှန်ကန်

သော စကားလည်းကောင်း၊ ဝါ=မှန်ကန်စွာ ပြောဆိုကြောင်း စေတနာလည်းကောင်း၊ အပိသုဏာ= ညီညွတ်နေသူတို့ကို စိတ်ဝမ်းကွဲပြားစေတတ်သည် မဟုတ်သော၊ ဝါစာ=စကားလည်းကောင်း၊ ဝါ=စကား၏အကြောင်းရင်း စေတနာလည်းကောင်း၊ သဏှာ=သိမ်မွေ့နူးညံ့သော၊ ဝါ=မိမိနှင့် သူတပါးကို သိမ်မွေ့နူးညံ့အောင် ပြုကြောင်းဖြစ်သော၊ ဝါစာ= စကားလည်းကောင်း၊ ဝါ=လည်းကောင်း၊ မန္တ ဘာသာ=ပညာဖြင့် ပိုင်းခြားဆုံးဖြတ်၍ ဆိုအပ်သော စကားလည်းကောင်း၊ ဝါ=ပညာဖြင့် ပိုင်းခြားဆုံးဖြတ်၍ ပြောဆိုကြောင်း စေတနာလည်းကောင်းတည်း။ပ။ နဝမ်။

၁၀-သာရသုတ်

၁၅၀။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သာရာ=အနှစ်သာရဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်စေတတ်သော တရားတို့သည် ။ပ။ သီလသာရော= အနှစ်သာရဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်စေတတ်သော သီလလည်းကောင်း၊ သမာဓိသာရော= အနှစ်သာရဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်စေတတ်သော သမာဓိလည်းကောင်း၊ ပညာသာရော=အနှစ်သာရဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်စေတတ်သော ပညာလည်းကောင်း၊ ဝိမုတ္တိသာရော=အနှစ်သာရဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်စေတတ်သော အရဟတ္တဖိုလ် ဝိမုတ္တိလည်းကောင်းတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သာရာ=တို့သည်၊ ဣမေ စတ္တာရော=တို့တည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) [သာရသ သာရဘူတနိဗ္ဗာနသ သမ္ဘာပကော သာရော-ဟု ဝစနတ္ထပြု၊ သမ္ဘာပကပုဒ် ကျေ၏၊ သီလမေဝ သာရော သီလသာရော] ဒသမံ=တည်း၊ ပဋ္ဌမော=သော၊ အာဘာဝဂ္ဂေါ=တည်း။

တတိယော=သော၊ ပဏ္ဏာသကော=သုတ် (၅၀)

အပေါင်းအစုသည်၊ သမတ္တော=ပြီးပြီ။

၄–စတုတ္ထ ပဏ္ဏာသက

(၁၆) ၁– ဣန္ဒြိယဝဂ်

၁–ဣန္ဒြိယသုတ်

ဝ၅၁။ ဘိက္ခဝေ= ရဟန်းတို့၊ ဣန္ဒြိယာနိ= ဣန္ဒြေတို့သည်၊ ဝါ=(သမ္မယုတ်တရားတို့အပေါ်၌ စိုးမိုးအုပ်စီး) အကြီးအကဲဖြစ်သော တရားတို့သည်၊ ဣမာနိ စတ္တာရိ= ဤလေးပါးတို့တည်း၊ စတ္တာရိ=လေးပါးတို့ဟူသည်၊ ကတမာနိ= အဘယ်တို့နည်းဟူမူ။

သဒ္ဓိန္ဒြိယံ=သဒ္ဓိန္ဒြေလည်းကောင်း၊ ဝါ=သဒ္ဓါဟူသော အကြီးအကဲလည်းကောင်း၊ ဝါ=မိမိ၏ ယုံကြည်ခြင်းကိစ္စ၌ လိုက်ပါလာအောင် သမ္မယုတ်တရားတို့အပေါ်၌ စိုးမိုးအုပ်စီး အကြီးအကဲဖြစ်သော သဒ္ဓါလည်းကောင်း၊ ဝီရိယိန္ဒြိယံ= ဝီရိယိန္ဒြေလည်းကောင်း၊ ဝါ= ဝီရိယဟူသော အကြီးအကဲလည်းကောင်း၊ ဝါ=မိမိ၏ ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်းကိစ္စ၌ လိုက်ပါလာအောင် သမ္မယုတ်တရားတို့အပေါ်၌ စိုးမိုးအုပ်စီး အကြီးအကဲဖြစ်သော ဝီရိယလည်းကောင်း၊ သတိန္ဒြိယံ= သတိန္ဒြေလည်းကောင်း၊ ဝါ=သတိဟူသော အကြီးအကဲ လည်းကောင်း၊ ဝါ=မိမိ၏ အောက်မေ့ အမှတ်ရခြင်းကိစ္စ၌ လိုက်ပါလာအောင် သမ္မယုတ်တရားတို့အပေါ်၌ စိုးမိုးအုပ်စီး အကြီးအကဲဖြစ်သော သတိလည်းကောင်း၊ သမာဓိန္ဒြိယံ= သမာဓိန္ဒြေလည်းကောင်း၊ ဝါ= သမာဓိဟူသော အကြီးအကဲ လည်းကောင်း၊ ဝါ= မိမိ၏ တည်ကြည်ခြင်းကိစ္စ၌ လိုက်ပါလာအောင် သမ္မယုတ်တရားတို့အပေါ်၌ စိုးမိုးအုပ်စီး အကြီးအကဲဖြစ်သော သမာဓိလည်းကောင်း၊ (ဣတိ= ဤသည်တို့တည်း) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣန္ဒြိယာနိ= တို့သည်၊ ဣမာနိ စတ္တာရိ= တို့တည်း၊ ဣတိ=ဤသို့ (အဝေါစ= မိန့်တော်မူပြီ) ပဌမံ။

၂–သဒ္ဓါဗလ စသောသုတ်များ

ဝ၅၂။ ဗလာနိ = ဗိုလ်တို့သည်၊ ဝါ=(ဆန့်ကျင်ဘက် အကုသိုလ်တို့ကြောင့်) မလှုပ်မယိုင် ခိုင်မြဲသော စွမ်းအားသတ္တိတို့သည်၊ ဣမာနိ စတ္တာရိ= တည်း။ပ။ သဒ္ဓါဗလံ= သဒ္ဓါဗိုလ်လည်းကောင်း၊ ဝါ= အသဒ္ဓိယ အကုသိုလ်ကြောင့် မလှုပ်မယိုင် ခိုင်မြဲသော သဒ္ဓါဟူသော စွမ်းအားလည်းကောင်း၊ ဝီရိယဗလံ= ဝီရိယဗိုလ်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ကောသဇ္ဇ အကုသိုလ်ကြောင့် မလှုပ်မယိုင် ခိုင်မြဲသော ဝီရိယစွမ်းအားလည်းကောင်း၊ သတိဗလံ= သတိဗိုလ်လည်းကောင်း၊ ဝါ=မုဋ္ဌသစ္စ အကုသိုလ်ကြောင့် မလှုပ်မယိုင် ခိုင်မြဲသော

သတိစွမ်းအား လည်းကောင်း၊ သမာဓိဗလ= သမာဓိဗိုလ် လည်းကောင်း၊ ဝါ= ဥဒ္ဓစ္စအကုသိုလ်ကြောင့် မလှုပ်မယိုင် ခိုင်မြဲသော သမာဓိစွမ်းအားလည်း ကောင်း၊ (ဣတိ= ဤသည်တို့တည်း) ။ပ။ ဒုတိယံ။

၁၅၃။ ပညာဗလ= ပညာဗိုလ်လည်းကောင်း၊ ဝါ=အဝိဇ္ဇာကြောင့် မလှုပ်မယိုင် ခိုင်မြဲသော ပညာဟူသော စွမ်းအားသတ္တိလည်းကောင်း။ပ။ အနဝဇ္ဇဗလ = အနဝဇ္ဇဗိုလ် လည်းကောင်း၊ ဝါ=အပြစ်မရှိ ဖြူစင်သော သီလစသော စွမ်းအားသတ္တိလည်းကောင်း၊ [ပရိသုဒ္ဓါနိ သီလာဒီနိ အနဝဇ္ဇ ဗလံ။ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်အဋ္ဌကထာ၊ ဒု–၂၂၈] သင်္ဂဟဗလ= သင်္ဂဟဗိုလ်လည်း ကောင်း၊ ဝါ=ချီးမြှောက်ထိုက်သူတို့ကို ချီးမြှောက်ခြင်းဟူသော စွမ်းအားသတ္တိ လည်းကောင်း၊ (ဣတိ=ဤသည်တို့တည်း) [ဤစတုက္ကနိပါတ်စာပိုဒ် (၃၂) သုတ်မှ သင်္ဂဟဝတ္ထု လေးပါးကို သင်္ဂဟဗလဟု ခေါ်သည်] ။ပ။ တတိယံ။

၁၅၄။ ပဋိသံခါနုဗလ=ပဋိသံခါနုဗိုလ်လည်းကောင်း၊ ဝါ=စဉ်းစား ဆင်ခြင်သိမြင်သော ဉာဏ်ပညာစွမ်းအားသတ္တိလည်းကောင်း၊ [ဒုကနိပါတ် စာပိုဒ် (၁၁) လည်းကြည့်] ဘာဝနာဗလ=ဘာဝနာဗိုလ်လည်းကောင်း၊ ဝါ= ဖြစ်ပွားစေခြင်းဟူ သော စွမ်းအားသတ္တိလည်းကောင်း၊ (ဝိရိယတရား အကြီးအကဲထား၍ ဗောဇ္ဈင်ခုနစ်ပါးကို ဖြစ်ပွားစေခြင်းဟူသော စွမ်းအားသတ္တိ လည်းကောင်း၊ ဝါ= ဝိရိယတရား အကြီးအကဲထား၍ ဖြစ်ပွားစေအပ်သော ဗောဇ္ဈင်ခုနစ်ပါး စွမ်းအားသတ္တိလည်းကောင်း) ။ပ။ ပဉ္စမံ။

၆– ကပ္ပသုတ်

ဣ ၁၅၆။ ဘိက္ခဝေ= တို့၊ ကပ္ပဿ= မဟာကပ်၏၊ အသင်္ခေယ္ယာနိ= အသင်္ခေယ္ယကပ်တို့သည်၊ ဝါ=နှစ်ပေါင်း ဤရွှေ့ဤမျှဟု မရေတွက်နိုင်သော အချိန်ကာလတို့သည်၊ ဣမာနိ စတ္တာရိ=ဤလေးမျိုးတို့တည်း ။ပ။ဘိက္ခဝေ= တို့၊ ယဒါ=အကြင်အခါ၌၊ ကပ္ပေါ=ကပ်သည်၊ ဝါ=ကမ္ဘာသည်၊ သံဝဋ္ဋတိ= ပျက်စီးနေ၏၊ (ပျက်စီးနေတုန်း ဆဲဆဲဖြစ်၏) (တဒါ=ထိုအခါ၌) တံ=ထိုကပ်ကို၊ (ပျက်စီးနေဆဲဖြစ်၍ သံဝဋ္ဋမည်သော ထိုအသင်္ခေယ္ယကပ်ကို) ဘိက္ခဝေ=ဤမျှ အရေအတွက်ရှိကုန်သော၊ ဝဿာနိ=နှစ်တို့တည်း၊ ဣတိ=ဝါ=ဤသို့လည်း ကောင်း၊ ဘိက္ခဝေ=ကုန်သော၊ ဝဿသတာနိ=နှစ်အရာတို့တည်း၊ ဣတိဝါ= ဤသို့လည်းကောင်း၊ ဘိက္ခဝေ=ကုန်သော၊ ဝဿသဟဿာနိ= နှစ်အထောင် တို့တည်း၊ ဣတိ ဝါ=လည်းကောင်း ။ပ။ ဝဿသတသဟဿာနိ=နှစ်အသိန်း တို့တည်း၊ ဣတိ ဝါ=လည်းကောင်း၊ သင်္ခါတုံ= ရေတွက်ခြင်းငှာ၊ နု သုကရံ =လွယ်ကူစွာ မပြုအပ်၊ ဝါ=ပြုရန်မလွယ်ကူ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယဒါ=၌၊ ကပ္ပေါ=ကပ်သည်၊ ဝါ=ကမ္ဘာသည်၊ သံဝဋ္ဋော= ပျက်စီးပြီးသည်၊ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) တိဋ္ဌတိ=တည်၏၊ (ပြန်လည်ထူထောင်မှု

မပြုနိုင်ဘဲ ပျက်စီးသည့်အတိုင်း တည်ရှိနေ၏၊ တဒါ=ထိုအခါ၌) တံ=ထိုကပ်ကို၊ (အပျက်တည်ဆဲဖြစ်၍ သံဝဋ္ဋဿာယီမည်သော ထိုအသချေ့ယျကပ်ကို) ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယဒါ=၌၊ ကပ္ပေါ=သည်၊ ဝါ=သည်၊ ဝိဝဋ္ဋတိ=ဖြစ်၏၊ ဝါ=တိုးတက်ကြီးပွားမ၏၊ ဝါ=ဖြစ်ဆဲ တိုးတက်ဆဲဖြစ်၏၊ (တဒါ=၌) တံ=ထိုကပ်ကို၊ (ဖြစ်ဆဲ တိုးတက်ဆဲဖြစ်၍ ဝိဝဋ္ဋမည်သော ထို အသချေ့ယျကပ်ကို)။ပ။ ဝိဝဋ္ဋော=ဖြစ်ပြီး တိုးတက်ကြီးပွားပြီးသည်၊ (ဟုတ္တွာ=ဖြစ်၍) တိဋ္ဌတိ= တည်၏၊ (ပြန်လည် တည်ထောင်၍ ပြီးစီးသည့် အနေအားဖြင့် တည်ရှိ၏) (တဒါ=၌) တံ=ထိုကပ်ကို၊ (ပြန်လည်တည်ထောင်ပြီး၍ ဖြစ်ပြီးကြီးပွားပြီး အနေအားဖြင့် တည်ရှိနေသောကြောင့် ဝိဝဋ္ဋဿာယီမည်သော ထို အသချေ့ယျကပ်ကို)။ပ။ ဝဿသတသဟဿာနိ=တည်း၊ ဣတိ ဝါ=လည်းကောင်း၊ သခ်ါတုံ=ငှာ၊ နု သုကရံ=အပ်၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကပ္ပဿ= မဟာကပ်၏၊ အသချေ့ယျာနိ= အသချေ့ယျကပ်တို့သည်၊ ဝါ=တို့သည်၊ ဣမာနိ စတ္တာရိ= တို့တည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) [သံဝဋ္ဋအသချေ့ယျကပ်၊ သံဝဋ္ဋဿာယီအသချေ့ယျကပ်၊ ဝိဝဋ္ဋအသချေ့ယျကပ်၊ ဝိဝဋ္ဋဿာယီအသချေ့ယျကပ် ဟု လေးမျိုးတည်း]

၇-ရောဂသုတ်

၁၅၇။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ရောဂါ=အနာရောဂါ ဝေဒနာတို့သည်၊ ဣမေ ဒွေ=ဤနှစ်မျိုးတို့တည်း၊ ဒွေ=နှစ်မျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမေ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ ကာယိကော=ခန္ဓာကိုယ်၌ စွဲကပ်သော၊ ရောဂေါ စ= အနာရောဂါလည်းကောင်း၊ စေတသိကော= စိတ်၌စွဲကပ်သော၊ ရောဂေါ စ=အနာရောဂါလည်းကောင်းတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကာယိကေန= သော၊ ရောဂေန=အနာရောဂါဖြင့်၊ ဧကမ္မိ=တခုလည်းဖြစ်သော၊ ဝဿံ=နှစ်ပတ်လုံး၊ အာရောဂ္ဂံ= အနာရောဂါမရှိသူ၏ အဖြစ်ကို၊ ဝါ=ရောဂါကင်းရှင်းကျန်းမာခြင်းကို၊ ပဋိဟနမာနာ=ဝန်ခံကုန်သော၊ သတ္တာ=သတ္တဝါတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဒွေပိ=နှစ်ခုလည်းဖြစ်ကုန်သော၊ ဝဿာနိ=နှစ်တို့ပတ်လုံး၊ အာရောဂ္ဂံ=ကို၊ ပဋိဟနမာနာ=ကုန်သော၊ သတ္တာ= တို့ကိုလည်းကောင်း၊ တိဏိပိ=သုံးခုလည်းဖြစ်ကုန်သော၊ ဝဿာနိ= နှစ်တို့ပတ်လုံး။ပ။ စတ္တာရိပိ= လေးခုလည်းဖြစ်ကုန်သော ။ပ။ ပဉ္စပိ=ငါးခုလည်း ဖြစ်ကုန်သော ။ပ။ ဒသပိ=ဆယ်ခုလည်း ဖြစ်ကုန်သော ။ပ။

ဝီသတိပိ=(၂၀)လည်းဖြစ်သော ။ပ။ တိံသမ္ပိ=(၃၀)လည်း ဖြစ်သော ။ပ။ စတ္တာရီသမ္ပိ=(၄၀)လည်း ဖြစ်သော ။ပ။ ပညာသမ္ပိ=(၅၀)လည်းဖြစ်သော ။ပ။ ဝဿသတမ္ပိ=အနှစ်တရာပတ်လုံးလည်းကောင်း၊ ဘိယ္ယောပိ=အနှစ်တရာထက်ပိုလွန်သော ကာလပတ်လုံးလည်းကောင်း၊ အာရောဂ္ဂံ=ကို၊ ပဋိဟနမာနာ=

ကုန်သော၊ သတ္တာ=သတ္တဝါတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဒီသန္တိ=တွေ့မြင်အုပ်ကုန်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ခီဏာသဝေဟိ= အာသဝကုန်ခန်း ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို၊ အညတြ=ကြဉ်ဖယ်ထား၍၊ ယေ=အကြင်သတ္တဝါတို့သည်၊ စေတသိကေန=စိတ်ဌိတ်ကပ်သော၊ ရောဂေန=ဖြင့်၊ မုဟုတ္တမ္ပိ=တမုဟုတ်ကာလ အခိုက်အတန့်မျှ သော်မှလည်း၊ အာရောဂ္ဂေ=ကို၊ ပဋိဇာနန္တိ=ဝန်ခံနိုင်ကုန်၏၊ တေ သတ္တာ= ထိုသတ္တဝါတို့ကို၊ (တမုဟုတ်ကာလမျှပင် စိတ်ရောဂါကင်းရှင်းကြောင်း ဝန်ခံနိုင်သော ထိုသတ္တဝါတို့ကို) လောကသ္မိ=သတ္တလောကဌ၊ သုဒုလ္လဘာ= အလွန်ခဲယဉ်းသဖြင့် ရအပ်ကုန်၏၊ ဂါ= အလွန်ရနိုင်ခဲကုန်၏၊ [ဒုက္ခေန လဘိတဗ္ဗာတိ ဒုလ္လဘာ၊ သုဋ္ဌု(အလွန်) ဒုလ္လဘာ သုဒုလ္လဘာ]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပဗ္ဗဇိတသ=ရဟန်း၏၊ ရောဂါ=အနာရောဂါ တို့သည်၊ ဣမေ စတ္တာရော=ဤလေးမျိုးတို့တည်း ၊ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒ=ဤသာသနာတော်ဌ၊ ဝါ=ဤသာသနာတော်က၊ ဘိက္ခု= ရဟန်းသည်၊ မဟိဿော=ကြီးသော လောဘအလိုရမ္မက်ရှိသည်၊ [မဟန္တီ ဣစ္ဆာ ယဿာတိ မဟိဿော]ဝါ= များစွာသော ပစ္စည်းဝတ္ထုတို့ကို အလိုရှိသည်၊ [မဟန္တာနိ ဝတ္ထူနိ ဣစ္ဆတီတိ မဟိဿော] ဝိဃာတဝါ=(အလိုရမ္မက်ကြီး၊ခြင်းကြောင့်) စိတ်ဆင်းရဲမှုရှိသည်၊ ဣတရီတရ+စီဝရ+ပိဏ္ဍပါတ+သေနာ:ဝန+ဂိလာနပ္ပစ္စယဘေသဇ္ဇ ပရိက္ခါ ရေန= ကောင်းဆိုးဆိုး တမျိုးမျိုး ;သာ+ သက်နှံ:+ဆွမ်:+အိပ်ရာနေရာ ကျောင်:+ လူ မမာ၏ရောဂါအတွက် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်၍ အသက်၏ အကာအကွယ်နှင့် အကြောင်:အဆေ:ကိ်အဦပစ္စည်:ဖြစ်သော ဆေ:ဖြင့်၊ [ဒုကနိပါတ် စာပိုဒ်(၂) သုတ်လည်:ကြည့်] အသန္တုဋ္ဌော=မရောင့်ရဲ မကျေနပ်သည်၊ ဟောတိ=၏။

သော= ထိုရဟန်:သည်၊ မဟိဿော=သည်၊ ဝိဃာတဝါ=သည်၊ ဣတရီ ....ကွာရေန=ဖြင့်၊ အသန္တုဋ္ဌော=သည်၊ သမာနော=ဖြစ်လသော်၊ ဝါ= ဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊ အနဝညပ္ပဋိလာဘာယ ²= သူတပါ:တို့၏ အထင်မသေ: လေ:စာ:မှုကို ရရှိခြင်:ငှာလည်:ကောင်:၊ လာဘသက္ကာရ သိလောကပ္ပဋိလာ ဘာယ= ကောင်:စွာ စီမံပြုလုပ်အပ်သော ပစ္စည်:လာဘ်လေ:မျိုးနှင့် ချီ:မွမ်:အဲ့ဩ ကျော်စောမှုကို ရရှိခြင်:ငှာ လည်:ကောင်:၊ ပါပိကံ=ယုတ်မာသော၊ ဣစ္ဆံ=

၁။ **အနဝညပ္ပဋိလာဘာ**။ ။အဝဇာနနံ အဝညာ=အောက်တန်:ချ၍ အသိအမှတ်ပြုခြင်:၊ အထင်သေ:ခြင်:၊ နဲ အဝညာ အနဝညာ=အထင်မသေ:ခြင်:၊ လေ:စာ:ခြင်:၊ အနဝညာယ ပဋိလာဘော အနဝညပ္ပဋိလာဘော။ သုဋ္ဌု ကာရော သက္ကာရော=ကောင်:စွာ စီမံပြုလုပ်အပ်သော+လာဘ=ပစ္စည်:လာဘ် (သက်နှံ: ဆွမ်: အစရှိသော လေ:မျိုး)

အလိုရမ္မက်လောဘကို၊ ပဏိဒဟတိ=စိတ်၌ ထား၏၊ သော=ထိုရဟန်းသည်၊ အနဝညပ္ပဋိလာဘာယ=ဌာလည်းကောင်း၊ လာဘ ...ဘာယ=ဌာလည်းကောင်း၊ ဥဋ္ဌဟတိ=ထထကြွကြွ ပြုလုပ်၏၊ ဃဋ္ဋတိ=ကြိုးစားအားထုတ်၏၊ ဝါယမတိ= လုံ့လပြု၏၊ သော=ထိုရဟန်းသည်၊ သခ်ါယ=မိမိကို ဒါယကာတို့သိဖို့ ရည်မှန်း၍၊ ကုလာနိ=အမျိုးဒါယကာတို့ထံသို့၊ ဥပသင်္ကမတိ=သွား၏၊ သုခ်ါယ=၍၊ နိသီဒတိ= ထိုင်၏၊ သခ်ါယ=၍၊ ဓမ္မံ=တရားကို၊ ဘာသတိ=ဟော၏၊ သခ်ါယ=၍၊ ဥစ္စာရပဿာဝံ=ကျင်ကြီးကျင်ငယ်ကို၊ သန္ဓာရေတိ=ချုပ်တည်းဆောင်ထား၏ ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့ ပဗ္ဗဇိတရောဂါ လေးမျိုးရှိသည် အဖြစ်ကြောင့်) ဣဟ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဧဝံ=ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍၊ (ဝေါ=သင်တို့သည်) သိက္ခိတဗ္ဗံ=ကျင့်ကြံ အားထုတ်ရမည်၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့ နှလုံးသွင်း၍၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ=ကျင့်ကြံအားထုတ်ရမည်နည်းဟူမူ၊ မယံ=ငါတို့သည်) မဟိစ္ဆာ=ကြီးသော အ်လိုရမ္မက်ရှိကုန်သည်၊ ဝိဃာတဝန္တော= (အလိုရမ္မက်ကြီးခြင်းကြောင့်) စိတ်ဆင်းရဲမှု ရှိကုန်သည်၊ ဣတရီ...ကွာရေန=ဖြင့်၊ အသန္တုဋ္ဌာ=ကုန်သည်၊ နု ဘဝိဿာမ=မဖြစ်ကြကုန်အံ့၊ အနဝညပ္ပဋိလာဘာယ=ဌာလည်းကောင်း၊ လာဘ...ဘာယ=ဌာလည်းကောင်း၊ ပါပိကံ=သော၊ ဣစ္ဆံ=ကို၊ နု ပဏိဒဟိဿာမ=စိတ်၌ မထားကုန်အံ့၊ အနဝညပ္ပဋိလာဘာယ=ဌါလည်းကောင်း၊ လာဘ...ဘာယ=ဌါလည်းကောင်း၊ နု ဥဋ္ဌဟိဿာမ=ထထကြွကြွ မပြုလုပ်ကြကုန်အံ့၊ နု ဃဋ္ဌေဿာမ=မကြိုးစား အားမထုတ်ကြကုန်အံ့၊ နု ဝါယမိဿာမ=လုံ့လ မပြုကုန်အံ့။ သိတဿ=ကိုလည်းကောင်း၊ ဥဏှဿ=ကိုလည်းကောင်း ။ပ။ ဝစနပထာနံ=တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ခမာ=သည်းခံနိုင်ခြင်းရှိကုန်သည်၊ ဘဝိဿာမ= ဖြစ်ကုန်အံ့၊ ဥပ္ပန္နာနံ=ကုန်သော ။ပ။ အဓိဝါသကဇာတိကာ= ရှိကုန်သည်၊ [စာပိဒ်(၁၁၄) နာဂသုတ်ကြည့်] ဘဝိဿာမ=အံ့၊ ဣတိ=ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍၊ (သိက္ခိတဗ္ဗံ=ရမည်) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ ဟိ=ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍သာလျှင်၊ ဝေါ=သင်တို့သည်၊ သိက္ခိတဗ္ဗံ=ရမည်၊ ဣတိ=ဤသို့ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) သတ္တမ်။

၈-ပရိဟာနိသုတ်

၁၅၈။ တတြ ခေါ=ထိုအခါ၌၊ အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော=အရှင်သာရိပုတြာသည်၊ ဘိက္ခူ=စုဝေးနေသော ရဟန်းတို့ကို၊ "အာဝုသော ဘိက္ခဝေ=ငါ့ရှင် ရဟန်းတို့" ဣတိ=ဤသို့၊ အာမန္တေသိ=မိန့်ခေါ်တော်မူပြီ၊ "အာဝုသော=အရှင်ဘုရား" ဣတိ=ဤသို့၊ တေ ဘိက္ခူ=ထိုရဟန်းတို့သည်၊ အာယသ္မတော သာရိပုတ္တဿ= အရှင်သာရိပုတြာ၏၊ (အာမန္တနံ=မိန့်ခေါ်တော်မူခြင်းကို၊

ဝါ= အမိန့်စကားတော်ကို)ပစ္စဿောသုံ= ရှေ့ရှုနာယူကြကုန်ပြီ၊ ဝါ=စကား တုံ့ပြန် နာခံကြကုန်ပြီ၊ အာယသ္မာ သာရိပုတ္တောသည်၊ ဧတံ=ဤ တရားစကား တော်ကို၊ အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အဝေါစ=မိန့်တော်မူ သနည်းဟူမူ)

အာဝုသော=ငါ့ရှင်တို့၊ ယော ကောစိ=အမှတ်မထား တပါးပါးသော [ဟိ အနက်မရှိ] ဘိက္ခု ဝါ=ရဟန်းသည် လည်းကောင်း၊ ယာကာစိ=အမှတ် မထား တပါးပါးသော၊ [ယော ကောစိကိုပင် ဣတ္ထိလိင်ပြင်၍ လိုက်ပေးသည်] ဘိက္ခုနီ ဝါ=ရဟန်းမသည် လည်းကောင်း၊ စတ္တာရော=လေးပါးကုန်သော၊ ဓမ္မေ=တရားတို့ကို၊ အတ္တနိ=မိမိ၌၊ သမနုပဿတိ= တွေ့မြင်အံ့၊ ဧတ္ထ=ဤသို့ တွေ့မြင်ခြင်းသည် (သတိ=ဖြစ်လသော်) [တနည်း–ဧတ္ထ=ဤသို့ တွေ့မြင်ခြင်း ကြောင့်](တေန ဘိက္ခုနာ ဝါ= ထိုရဟန်းသည်လည်းကောင်း၊ တာယ ဘိက္ခု နိယာ ဝါ=ထိုရဟန်းမသည် လည်းကောင်း၊ အဟံ=ငါသည်) ကုသလေဟိ= ကုသိုလ် ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ=တရားတို့မှ၊ ပရိဟာယာမိ= ဆုတ်ယုတ် နေ၏၊ (ဣတိ=ဤသို့) နိဋ္ဌ=ဆုံးဖြတ်ချက်ချခြင်းသို့၊ ဂန္တ ဗ္ဗံ=ရောက်ရာ၏၊ ဧတံ=ဤ တရားလေးပါး အပေါင်းကို၊ ပရိဟာနံ=ဆုတ်ယုတ်ကြောင်း တရားဟူ၍၊ ဘဂဝတာ= မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဝုတ္တံ=ဟောတော်မူအပ်ပြီ။

စတ္တာရော=တရားလေးပါးတို့ဟူသည်၊ ကတမေ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ ရာဂဝေပုလ္လတ္တံ= ရာဂများပြားသည်၏ အဖြစ်သည်လည်းကောင်း၊ ဒေါသ ဝေပုလ္လတ္တံ=ဒေါသများပြားသည်၏ အဖြစ်သည်လည်းကောင်း၊ မောဟဝေ ပုလ္လတ္တံ= သည်လည်းကောင်း (ဟောတိ=ဖြစ်၏) ပန=ထိုမှတပါး၊ အသေ= ထို ဘိက္ခု ဘိက္ခုနီ၏၊ ပညာစက္ခု=ပညာမျက်စိသည်၊ ဂမ္ဘီရေသု=အနက်သဘော အားဖြင့် နက်နဲခက်ခဲကုန်သော၊ ဌာနာဌာနေသု= အကြောင်းဟုတ်သော အရာ, အကြောင်းမဟုတ်သော အရာတို့၌၊ နိ ကမတိ=မဝင်ရောက်နိုင်။ပ။ နိ ပရိဟာယာမိ= မဆုတ်ယုတ် ။ပ။ အပရိဟာနံ=မဆုတ်ယုတ်ကြောင်း တရားဟူ၍။ပ။ ရာဂတနုတ္တံ=ရာဂနည်းပါးသည်၏ အဖြစ်သည် လည်းကောင်း၊ ။ပ။ မောဟတနုတ္တံ=သည်လည်းကောင်း၊ (ဟောတိ=၏) ။ပ။ ကမတိ= ဝင်ရောက်နိုင်၏ ။ပ။ အဋ္ဌမံ။

၉– ဘိက္ခုနီသုတ်

၁၅၉။ (ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား၊ ဣဒံ=ဤဘိက္ခုနီသုတ်ကို) ဧဝံ=ဤသို့၊ မေ=သည်။ သုတံ=ပြီ။ပ။ [စာပိုဒ် (၈၀) ကမ္မောဇသုတ်လည်းကြည့်] အထ ခေါ=ထိုအခါ၌၊ အညတရာ=တပါးသော၊ ဘိက္ခုနီ=ရဟန်းမသည်၊ အညတရံ= တယောက်သော၊ ပုရိသံ=ယောကျ်ားကို၊ အာမန္တေသိ=ပြောဆိုပြီ၊ (ကိန္တိ=

အာဘယ်သို့၊ အာမန္တေ သိ=ပြောဆိုသနည်းဟူမူ) အမ္ဘော ပုရိသ= အမောင် ယောကျ်ား၊ တွံ=သင်သည်၊ ဧဟိ-လာပါလော၊ ယေန=အကြင်အရပ်၌၊ အယျော အာနန္ဒော=အရှင်အာနန္ဒာသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) တေန=ထိုအရှင် အာနန္ဒာရှိရာ အရပ်၌၊ ဝါ=အရပ်သို့၊ ဥပသင်္ကမ=သွားပါချေလော၊ ဥပသင်္ကမိတွာ= သွားပြီး၍၊ မမ=ငါ၏၊ ဝစနေန=စကားဖြင့်၊ အယျဿ အာနန္ဒဿ= အရှင်အာနန္ဒာ၏၊ ပါဒေ=ခြေတော်တို့ကို၊ သိရသာ=ဦးခေါင်းဖြင့်၊ ဝန္ဒ=ရှိခိုးပါချေလော၊ (ကိန္တိ=အာဘယ်သို့ လျှောက်၍၊ ဝန္ဒသိ=ရှိခိုးရမည်နည်းဟူမူ)

ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား၊ ဣတ္ထန္နာမာ= ဤအမည်ရှိသော၊ ဘိက္ခုနီ= ရဟန်းမသည်၊ အာဗာဓိကိနီ= အနာရောဂါခွဲကပ်နေပါ၏။ ဒုက္ခိတာ=ဖြစ်သော ဒုက္ခရှိပါ၏၊ ဝါ=ဒုက္ခရောက်နေပါ၏၊ ဗာဠှဂိလာနာ=အပြင်းအထန် မကျန်းမာ နေပါ၏၊ သာ=ထိုရဟန်းမသည်၊ ။ပ။ ဝန္ဒတိ=ရှိခိုးပါ၏၊ ဣတိ=ဤသို့ လျှောက်၍၊ (ဝန္ဒ=ရှိခိုးပါချေလော) ဧဝဉ္စ=ဤသို့လည်း၊ ဝဒေဟိ=လျှောက်ပါ ဦးလော၊ ဘန္တေ=ရား၊ သာဓု ကိရ= တောင်းပန်ပါသတဲ့၊ အယျော အာနန္ဒော=သည်၊ ယေန=အကြင်အရပ်၌၊ ဘိက္ခုနုပဿယော= ရဟန်းမတို့ ကျောင်းသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) ယေန=အကြင်အရပ်၌၊ သာ ဘိက္ခုနီ=ထိုရဟန်းမ သည်၊ (အတ္ထိ) တေန=ထိုအရပ်၌၊ (ထို ရဟန်းမတို့ကျောင်း, ထိုရဟန်းမ ရှိရာအရပ်၌၊) ဝါ=သို့၊ အနုကမ္ပံ=ငဲ့ညှာထောက်ထား သနားမှုကို၊ ဥပါဒါယ= အကြောင်းပြု၍၊ ဥပသင်္ကမတု ကိရ=ကြွတော်မူပါတဲ့၊ ဣတိ=ဤသို့လည်း၊ (ဝဒေဟိ=လျှောက်ပါဦးလော၊ ဣတိ=ဤသို့၊ အာမန္တေ သိ=ပြောဆိုပြီ) ["အညတရံ ပုရိသံ အာမန္တေ သိ"တုန်းက 'အာမန္တေ သိ'သို့ ပြန်လှည့်စပ်သည်]

(တနည်း) ဧဝဉ္စ=လည်း၊ ဝဒေဟိ=ဦးလော၊ ဘန္တေ=ရား၊ အယျော အာနန္ဒော=သည်၊ ["သာဓု ကိရ"ကို နောက်ဆုံးကျမှ အနက်ဆိုမည်] ယေန=၌၊ ဘိက္ခုနုပဿယော=သည်။ပ။ အနုကမ္ပံ=ကို၊ ဥပါဒါယ=၍၊ ဥပသင်္ကမတု=ကြွရောက်တော်မူပါမူကား၊ သာဓု ကိရ=ကောင်းပါသတဲ့၊ ဣတိ=ဤသို့လည်း၊ (ဝဒေဟိ=လော၊ ဣတိ=ဤသို့၊ အာမန္တေ သိ=ပြီ)

ဧဝံ အယျေ=ကောင်းပါပြီ အရှင်မ၊ ဣတိ=ဤသို့၊သော ပုရိသော= ထိုယောကျ်ားသည်၊ တဿာ ဘိက္ခုနိယာ=ထိုရဟန်းမ၏၊ (ဝစနံ=စကားကို) ပဋိဿုတ္တွာ= ရှေ့ရှုနာယူ၍၊ ဝါ=စကားတုံ့ပြန် ဝန်ခံပြီး၍၊ ယေန=အကြင် အရပ်၌၊ ~~အာယသ္မာ အာနန္ဒော=အရှင်အာနန္ဒာ~~သည်၊ (အတ္ထိ)တေန=ထိုအရပ်၌၊ ဝါ=သို့၊ ဥပသင်္ကမိ=သွား၏၊ ဝါ=သွားပြီ၊ ဥပသင်္ကမိတွာ=သွားပြီး၍၊ အာယသ္မန္တံ အာနန္ဒံ= အရှင်အာနန္ဒာကို၊ အဘိဝါဒေတွာ=ရိုသေစွာ ရှိခိုးပြီး၍၊ ဧကမန္တံ=သင့်လျော်သည့် တခုသောနေရာ၌၊ နိသိဒိ=ထိုင်နေပြီ၊ ဧကမန္တံ=၌၊

နိသိန္နော=ထိုင်နေပြီးသော၊ သော ပုရိသော=သည်၊ အာယသ္မန္တံ အာနန္ဒံ=ကို၊ ဧတံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစ=လျှောက်ပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အဝေါစ=ဟူမူ)

ဘန္တေ=ရှင်၊ ဣတ္ထန္နာမာ=သောပ။ အာယသ္မတော အာနန္ဒဿ= အရှင်အာနန္ဒာ၏၊ ပါဒေ=တို့ကို၊ သိရသာ=ဖြင့်၊ ဝန္ဒတိ=ရှိခိုးလိုက်ပါ၏၊ ဧဝန္တု= ဤသို့လည်း၊ ဝဒေတိ=လျှောက်လိုက်ပါ၏။ပ။ အနုကမ္ပံ=ကို၊ ဥပါဒါယ=၍၊ ဥပသက်မတု ကိရ=တဲ့၊ [တနည်း—ဥပသက်မတု=မူကား၊ သာဓု ကိရ=တဲ့] ဣတိ=ဤသို့လည်း၊ (ဝဒေတိ=လျှောက်လိုက်ပါ၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ အဝေါစ=လျှောက်ပြီ) အာယသ္မာ အာနန္ဒော=သည်၊ တုဏှီဘာဝေန=ဆိတ်ဆိတ်နေတော်မူသည် အဖြစ်ဖြင့်၊ အဓိဝါသေသိ= လက်ခံတော်မူပြီ။ အထ ခေါ=လက်ခံပြီးရာ ထိုအခါ၌။ပ။ နိဝါသေတွာ=သင်းပိုင်ကို ညီညာစွာ ပြင်ဝတ်၍၊ ပတ္တစီဝရံ=သပိတ်သင်္ကန်းကို၊ အာဒါယ=ယူ၍။ပ။ ဥပသက်မိ=ကြွသွားပြီ၊ သာ ဘိက္ခုနီ=သည်၊ အာယသ္မန္တံ အာနန္ဒံ=ကို၊ ဒ္ဝိရတ္တောဝ= အဝေးကပင်၊ အာဂစ္ဆန္တံ=ကြွလာနေသည်ကို၊ အဒ္ဒသာ ခေါ= မြင်ရပြီးသည်သာ၊ ဒိသွာ=မြင်ပြီး၍၊ သသိသံ=ဦးခေါင်းနှင့်တကွဖြစ်သော တကိုယ်လုံးကို၊ ပါရပိတွာ= လွှမ်းခြုံ၍၊ မဗ္ဗကေ=ညောင်စောင်း၌၊ နိပဇ္ဇိ=လျောင်းပြီ၊ အထ ခေါ= ထိုအခါ၌။ပ။ ပညတ္တေ=ခင်းထားအပ်သော၊ အာသနေ=နေရာ၌၊ နိသီဒိ=ထိုင်နေပြီ၊ နိသဇ္ဇ=ထိုင်နေပြီး၍၊ အာယသ္မာ အာနန္ဒော=အရှင်အာနန္ဒာသည်၊ တံ ဘိက္ခုနိံ=ထိုရဟန်းမကို၊ ဧတံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစ=မိန့်ဆိုပြီ၊ (ကိန္တိ အဝေါစ)

ဘဂိနိ=နှမ၊ အယံ ကာယော=ဤခန္ဓာ ကိုယ်သည်၊ အာဟာရသမ္ဘူတော=အာဟာရကြောင့်ဖြစ်၏၊ [နောက်၌ အကျယ် ပြဦးမည်ဖြစ်၍ သာမညမှ အနက်ပေးရသည်] အာဟာရံ=အာဟာရကို၊ နိဿာယ=မှီ၍၊ အာဟာရော= အာဟာရကို၊ ပဟာတဗ္ဗော= ပယ်သင့်၏၊ ဝါ=ပယ်ရမည်၊ ဘဂိနိ=နှမ၊ အယံ ကာယော=သည်၊ တဏှာသမ္ဘူတော= တဏှာကြောင့် ဖြစ်၏၊ တဏှံ=တဏှာကို၊ နိဿာယ=မှီ၍၊ တဏှာ=တဏှာကို။ပ။ မာနသမ္ဘူတော=မာနကြောင့်ဖြစ်၏။ပ။ မေထုနသမ္ဘူတော= မေထုန်ကြောင့်ဖြစ်၏၊ မေထုနေ စ= မေထုန်၌ကား၊ ဝါ=ရာဂထလာ, ညီညာတူကြ, အဖိုအမတို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော အကျင့်၌ကား၊ ဘဂဝတာ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ သေတုဃာတော= အကြောင်းရင်း အကုသိုလ်ကို ပယ်သတ်ခြင်းကို၊ ဝုတ္တော= ဟောတော်မူအပ်ပြီ။

"အာဟာရသမ္ဘူတော။ပ။ ပဟာတဗ္ဗောတိ= အာဟာရသမ္ဘူတော။ပ။ ပဟာတဗ္ဗော"ဟူ၍၊ ဣတိ ဧတံ=ဤစကားကို၊ (မယာ=ငါသည်) ဝုတ္တံ=ဆိုအပ်ပြီ၊ ဧတံ=ဤစကားကို၊ ကိဉ္စ=အဘယ် အနက်သဘောကို၊ ပဋိစ္စ=ရည်ရွယ်၍၊ ဝုတ္တံ=ဆိုအပ်သနည်းဟူမူ၊ ဘဂိနိ=နှမ၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခု= ရဟန်းသည် ။ပ။ [ဤ စတုက္ကနိပါတ် စာပိုဒ် (၃၇) အပရိဟာနိယသုတ်နှင့်

တိကနိပါတ်စာပိုဒ် (၁၆) အပဏ္ဏကသုတ်ကြည့်]သော=ထိုရဟန်းသည်၊ အပရေန=တပါးသော၊ သမယေန=အခါ၌၊ အာဟာရံ=အာဟာရကို၊ (ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော စားသောက်ဖွယ် ကဗဠိကာရ အာဟာရကို) နိဿာယ=မှီ၍၊ အာဟာရံ=အာဟာရကို၊ (ရှေးက်ဟု ဆိုအပ်သော မနောသဉ္စေတနာ အာဟာရကို) ပဇဟတိ=ပယ်စွန့်၏၊ [စားသောက်ဖွယ် အစာအာဟာရကို "ဧနေ ဒ၀ါယ နု မဒါယ" စသည်ဖြင့် ဆင်ခြင်ကာ မှီဝဲစားသောက်ခြင်း စသည်ဖြင့် မနောသဉ္စေတနာ အာဟာရကို ပယ်စွန့်၏ဟူလို]

"အာဟာရ သမ္ဘူတော။ပ။ ပဟာတဗ္ဗောတိ=အာဟာရ သမ္ဘူတော။ပ။ ပဟာတဗ္ဗော"ဟူ၍၊ ဣတိ=ဤသို့သော၊ ယံ တံ=အကြင် စကားကို၊(မယာ=ငါသည်) ဝုတ္တံ= ဆိုအပ်ပြီ၊ တေ=ဤစကားကို၊ ဣဒံ= ဤအနက်သဘောကို၊ (ပစ္စုပ္ပန် အစာအာဟာရကိုမှီ၍ ရှေးက်ဖြစ်သော မနောသဉ္စေတနာ အာဟာရကို ပယ်စွန့်ခြင်း အနက်သဘောကို) ပဋိစ္စ=၍၊ (မယာ=ငါသည်) ဝုတ္တံ=ပြီ။

"တဏှာသမ္ဘူတော။ပ။ ပဟာတဗ္ဗောတိ= တဏှာသမ္ဘူတော ။ပ။ ပဟာတဗ္ဗော"ဟူ၍၊ ဣတိ တေ=ဤစကားကို၊ (မယာ=ငါသည်) ဝုတ္တံ=ပြီ။ပ။ သုဏာတိ=ကြားရ၏၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ သုဏာတိ=ကြားရသနည်းဟူမူ) ဣတ္ထန္ဘာမော=ဤအမည်ရှိသော၊ ဘိက္ခု=သည်၊ အာသဝါနံ=တို့၏ ။ပ။ [စာပိုဒ် (၅) အနုသောတသုတ်ကြည့်] ဥပသမ္ပဇ္ဇ=၍၊ ဝိဟရတိ ကိရ=နေသတဲ့၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (သုဏာတိ=ကြားရ၏) တဿ=ထိုရဟန်းမှာ၊ ဧဝံ=ဤသို့ စဉ်းစားမိခြင်းသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ (ကိန္တိ=သို့၊ ဟောတိ=ဟူမူ)ကုဒါ နာမ= အဘယ်မည်သောအခါ၌၊ [အသု အနုက်မရှိ] အဟမ္ပိ=ငါလဲပဲ။ပ။ ဝိဟရိဿामိ= နေနိုင်ပါလိမ့်မည်နည်း၊ ဣတိ=ဤသို့ စဉ်းစားမိခြင်းသည်၊ (ဟောတိ)

သော=ထိုရဟန်းသည်၊ အပရေန=သော၊ သမယေန=၌၊ တဏှံ= အရဟတ္တဖိုလ်ကို လိုလားတောင့်တသော ယခု ပစ္စုပ္ပန် တဏှာကို [1]နိဿာယ=

၁။ **"အရဟတ္တဖိုလ်ကို လိုလားတောင့်တသော တဏှာ"**ဟု ဆိုထားခြင်းကြောင့် တဏှာသည် အရဟတ္တဖိုလ်ကို အာရုံပြု၍ လိုလားတောင့်တနိုင်ပါသလော–ဟု မေးဖွယ်ရှိ၏၊ မရဟူးသေးသော အရဟတ္တဖိုလ် အစစ်ကိုကား တဏှာကသာ အာရုံမပြုနိုင်သည် မဟုတ်သေး။ ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ မည်သည့်စိတ်စေတသိက်ကမျှ အရဟတ္တဖိုလ်အစစ်ကို အာရုံမပြုနိုင်။

သို့သော် တဆင့်ကြားအားဖြင့် မှန်းဆကြံစည်အပ်သော အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော နာမည်ပညတ်နှင့် အရဟတ္တဖိုလ်၏ ဦးမိုးချမ်းပုံ အခြင်းအရာ အာကာရပညတ်ကိုကား အာရုံပြုနိုင်၏၊ ၎င်းပညတ်ကို အာရုံပြုကာ လိုလားတောင့်တသော တဏှာဖြစ်နိုင်၏။ ၎င်းတဏှာကို သေဝိတဗ္ဗတဏှာ (မှီဝဲသင့်, ဖြစ်သင့်သော တဏှာ)ဟု အဋ္ဌကထာမိန့်၏၊ အဂုတ္တိုရ်ဋီကာ (တ–၇၆၊၇၇)၌လည်း အလားတူဖွင့်၏။

မှီ၍၊ တဏှံ=ဝဋ္ဋမူလိကာဖြစ်သော ရှေးတဏှာကို၊ ပဇဟတိ= ပယ်စွန့်၏၊ [ဝဋ္ဋမူလိကာ= ဝဋ်ဒုက္ခ၏ အရင်းအမြစ်ဖြစ်သော အကုသိုလ်တို့၌ ပါဝင်သော တဏှာ၊ ဝါ=ဝဋ်ဒုက္ခ၏ အရင်းအမြစ်ဖြစ်သော တဏှာ] ။ပ။ ဧတံ=ဤစကားကို၊ ဣဒံ=ဤအနက်သဘောကို၊ (အရဟတ္တဖိုလ်ကို ကိုယ်တိုင်တွေ့ရောက်မျက်မှောက်ပြုနေလိုသော ပစ္စုပ္ပန်တဏှာကိုမှီ၍ ဝဋ္ဋမူ လိကာဖြစ်သော ရှေးတဏှာကို ပယ်စွန့်ခြင်းဟူသော ဤအနက်သဘောကို) ပဋိစ္စ=၍၊ (မယာ) ဝုတ္တံ=ပြီ။ပ။

သော ဟိ အာယသ္မာ= ထိုအရှင်သော်မှပင်၊ အာသဝါနံ=တို့၏၊ ခယာ။ပ။ ဝိဟရိဿတိ နာမ=နေနိုင်ပေသေး၏၊ အဟံ ပန=ငါလိုလူသည်မူကား၊ ကိမင်္ဂ(ကိံ အင်္ဂ)=အဘယ်အကြောင်းကြောင့်၊ (နု ဝိဟရိဿာမိ= မနေနိုင်ဘဲ ရှိပါအုံ့နည်း) ဣတိ=ဤသို့ စဉ်းစားမိခြင်းသည်၊ (ဟောတိ)။ပ။ မာနံ= အရဟတ္တဖိုလ်တရားကို အားကျမခံ ရလိုသော ပစ္စုပ္ပန်မာနကို၊ နိဿာယ=မှီ၍၊ မာနံ=ဝဋ္ဋမူ လကဖြစ်သော ရှေးမာနကို၊ ပဇဟတိ=၏ ။ပ။ ဣဒံ=ဤအနက်သဘောကို၊ (သူများနည်းတူ အရဟတ္တဖိုလ်ကို အားကျမခံ ရလိုသော ယခုပစ္စုပ္ပန်မာနကိုမှီ၍ ဝဋ္ဋမူ လက ရှေးမာနကို ပယ်စွန့်ခြင်းဟူသော ဤအနက်သဘောကို) ပဋိစ္စ=၍၊ ဝုတ္တံ=ပြီ။ပ။ ဘဂဝတာ=သည်၊ သေတု ယာတော=ကို၊ ဝုတ္တော=ပြီ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)

အထ ခေါ=ထိုအခါ၌၊ သာ ဘိက္ခုနီ=သည်၊ မဇ္ဈကာ=ညောင်စောင်းမှ၊ ဝုဋ္ဌဟိတွာ=ထ၍၊ ဧကံသံ=တခုသော လက်ဝဲဘက် ပခုံးပေါ်၌၊ ဥတ္တရာသင်္ဃံ=အပေါ်ရုံခြုံထည် ဧကသီကို၊ ကရိတွာ=တင်ထား၍၊ အာယသ္မတော အာနန္ဒဿ=၏၊ ပါဒေသု=ခြေတော်တို့၌၊ သိရသာ=ဦးခေါင်းဖြင့်၊ နိပတိတွာ= ထိရောက်၍။ပ။ ဧတံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစ=လျှောက်ပြီ၊ (ကိန္တိ=သို့၊ အဝေါစ=ဟူမူ)

ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား၊ ယာဟံ=အကြင် တပည့်တော်မသည်၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝါ=ဤသို့ မသင့်လျော်သောအမှုကို၊ အကာသိं=ပြုမိခဲ့ပါပြီ၊ ယထာဗာလံ= မိုက်သည့်အလျောက်၊ ယထာမူဠှံ=တွေဝေသည့် အလျောက်၊ ဝါ=မသိနားမလည်သည့်အလျောက်၊ ယထာအကုသလံ= မလိမ္မာသည့်အလျောက်၊ တံ မံ= ထိုတပည့်တော်မကို၊ အစ္စယော= အပြစ်သည်၊ အစ္စဂမာ=လွှမ်းမိုးဖိစီး၍ ဖြစ်ပေါ်လာပါပြီ၊ ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား၊ အာယတိं= နောင်အခါ၌၊ သံဝရာယ= စောင့်စည်းခြင်းငှာ၊ အယျော အာနန္ဒော=သည်၊ တဿာ မေ= ထိုတပည့်တော်မ၏၊ အစ္စယံ=အပြစ်ကို၊ အစ္စယတော= အပြစ်အနေအားဖြင့်၊ ဝါ=အပြစ်ဟူ၍၊ ပဋိဂ္ဂဏှာတု=ခံယူတော်မူပါ၊ ဝါ=သည်းခံခွင့်လွှတ်တော်မူပါ၊ ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)

ဘဂိနီ=နှမ၊ ယာ တွဲ=အကြင် သင်သည်၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝါ=ဤသို့ မသင့်လျော်သော. အမှုကို၊ အကာသိ=ပြုခဲ့ပြီ၊ တဋ္ဌ=အမှန်စင်စစ်အားဖြင့်၊ ယထာဗာလံ=လျောက်။ပ။ ယထာအကုသလံ=လျောက်၊ တံ တွဲ=ထိုသင့်ကို၊ [တဋ္ဌ တွဲ–ဟူသော ပါဠိအတိုင်း အနက်ပေးသည်] အစ္စယော=သည်၊ အစ္စဂမာ=ပြီ၊ ဘဂိနီ=နှမ၊ စ=သို့သော်လည်း၊ ယတော=အကြင့်ကြောင့်၊ တွဲ=သင်သည်၊ အစ္စယံ=ကို၊ အစ္စယတော=ဖြင့်၊ ဒိသွာ=၍၊ ယထာဓမ္မံ=တရား နည်းလမ်းအတိုင်း၊ ပဋိကရောသိ=ကုစား၏၊ ဝါ=ဝန်ချ၍ ကန်တော့တောင်းပန်၏၊ (တတော=ထို့ကြောင့်) မယံ=ငါတို့သည်၊ တေ=သင်၏၊ တံ=ထိုအပြစ်ကို၊ ပဋိဂ္ဂဏှာမ=ခံယူပါကုန်၏၊ ဝါ=သည်းခံ ခွင့်လွှတ်ပါကုန်၏။

ဘဂိနီ=နှမ၊ ယော=အကြင်သူသည်၊ အစ္စယံ=ကို၊ အစ္စယတော=ဖြင့် ။ပ။ ပဋိကရောတိ=၏၊ အာယတိ=၌၊ သံဝရံ=စောင့်စည်းခြင်းသို့၊ အာပဇ္ဇတိ= ရောက်၏၊ (တဿ=ထိုသူ၏) သော=ဤတရား နည်းလမ်းအတိုင်း ကုစားခြင်း, နောင်အခါ၌ စောင့်စည်းခြင်းသည်၊ အရိယဿ=ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ အရိယာ သူတော်ကောင်း၏၊ ဝါ=နတ်နှင့်တကွသော လောကသည် ကိုးကွယ်ရာဟူ၍ ဆည်းကပ်အပ်သော မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဝိနယေ=အဆုံးအမဖြစ်သော တရား ရတနာ သာသနာတော်၌၊ ဝုဒ္ဓိ=ကြီးပွားကြောင်းပေတည်း။ ဣတိ(အဝေါစ) နဝမံ။

၁၀–သုဂတဝိနယသုတ်

၁၆၀။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သုဂတော ဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်လည်းကောင်း၊ သုဂတဝိနယော ဝါ=မြတ်စွာဘုရား၏ အဆုံးအမတရားတော်သည် လည်းကောင်း၊ လောကေ=သတ္တလောက၌၊ တိဋ္ဌမာနော=တည်ရှိနေသည်၊ (အသ=ဖြစ်ကြားအံ့) တံ=ထိုသို့ တည်ရှိနေခြင်းသည်၊ ဗဟုဇနဟိတာယ=များစွာသော သတ္တဝါအပေါင်း၏ စီးပွားအလို့ငှာ၊ ဗဟုဇနသုခါယ=များစွာသော သတ္တဝါအပေါင်း၏ ချမ်းသာခြင်းငှာ၊ လောကာနုကမ္ပာယ=သတ္တဝါအပေါင်းကို ငဲ့ညှာထောက်ထား သနားခြင်းငှာ၊ ဒေဝမနုဿာနံ=နတ်လူတို့၏၊ အတ္ထာယ=ကြီးပွားခြင်းငှာ၊ ဟိတာယ= စီးပွားအလို့ငှာ၊ သုခါယ=ချမ်းသာခြင်းငှာ၊ အသ= ဖြစ်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သုဂတော=သုဂတဟူသည်၊ ဝါ=မြတ်စွာဘုရားဟူသည်၊ ကတမော စ= အဘယ်နည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ လောကေ=ဤသတ္တလောက၌၊ အရဟံ=သော၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ=သော။ပ။ [စာဝိဒ် (၃၃)သီဟသုတ်ကြည့်] ဘဂဝါ=သော၊ တထာဂတော=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သုဂတော= သုဂတဟူသည်၊ အယံ=ဤ အရဟာတာ, သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓတာ အစရှိသော ဂုဏ်တော်တို့နှင့် ပြည့်စုံတော်မူသော ပုဂ္ဂိုလ်ပေတည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သုဂတဝိနယော=မြတ်စွာဘုရား၏ အဆုံးအမ တရားတော်ဟူသည်၊ ကတမော စ=နည်း၊ သော=ထိုမြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဓမ္မံ=ပရိယတ္တိတရားတော်ကို၊ အာဒိကလျာဏံ=အစပိုင်း၌ ကောင်းအောင်လည်းကောင်း၊ မဇ္ဈေကလျာဏံ=အလယ်ပိုင်း၌ ကောင်းအောင်လည်းကောင်း၊ ပရိယောသာနကလျာဏံ=အဆုံးပိုင်း၌ ကောင်းအောင် လည်းကောင်း၊ သာတ္ထံ=(သတိပဋ္ဌာန်, သမ္မပ္ပဓာန်အစရှိသော)အနက်သဘောနှင့် ပြည့်စုံအောင်လည်းကောင်း၊ သဗ्ယဉ္ဇနံ=(သီထိလ, ဓနိတအစရှိသော) အက္ခရာနှင့် ပြည့်စုံပီသအောင် လည်းကောင်း၊ ကေဝလပရိပုဏ္ဏံ= အားလုံးစုံထက်ဝန်းကျင် ပြည့်စုံအောင်လည်းကောင်း၊ ပရိသုဒ္ဓံ=ထက်ဝန်းကျင် စင်ကြယ်အောင်လည်းကောင်း၊ (ပစ္စည်းလာဘ်မျိုး, မမျှော်ကိုးပဲ, အကျိုးလိုလား, မေတ္တာပွားယှဉ်, ထက်ဝန်းကျင် စင်ကြယ်အောင်လည်းကောင်း) ဒေသေတိ=ဟောတော်မူ၏။

(စဝံ=ဤသို့ အာဒိကလျာဏ စသည်ဖြစ်အောင်၊ ဒေသေန္တော စ=ဟောကြားတော်မူလျှင်လည်း) ဗြဟ္မစရိယံ=(သိက္ခာသုံးရပ်ဖြင့် သွင်းယူအပ်သော) မြတ်သော အကျင့်ဖြစ်သော သာသနာတော်ကို၊ ပကာသေတိ= ထင်ရှားပြတော်မူ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သုဂတဝိနယော= မြတ်စွာဘုရား၏ အဆုံးအမ တရားတော်ဟူသည်၊ အယံ=ဤ အာဒိကလျာဏာတာ အစရှိသော ဂုဏ်တို့နှင့် ပြည့်စုံသော ပရိယတ္တိတရားတော်ပင်တည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စဝံ=ဤ ဟောတော်မူခဲ့သည့်အတိုင်း ॥ပ॥ သုခါယ=ငှာ၊ အသ=ဖြစ်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ= မိန့်တော်မူပြီ)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စတ္တာရော=လေးပါးကုန်သော၊ ဣမေ ဓမ္မာ=ဤတရားတို့သည်၊ သဒ္ဓမ္မဿ= သူတော်ကောင်းတရား တည်းဟူသော သာသနာတော်၏၊ သမ္မောသာယ=မေ့ပျောက်ပျက်စီးခြင်းငှာ၊ အန္တ ရဓာနာယ=ကွယ်ပျောက်ခြင်းငှာ၊ သံဝတ္တန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ စတ္တာရော= လေးပါးသော တရားတို့ဟူသည်၊ ကတမေ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ[တနည်း—ကတမေ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ စတ္တာရော=ကုန်သော၊ ဓမ္မာ=တရားတို့သည်၊ သဒ္ဓမ္မဿ=၏၊ သမ္မောသာယ=ငှာ၊ အန္တ ရဓာနာယ=ငှာ၊ သံဝတ္တန္တိ=ဖြစ်ကုန်သနည်းဟူမူ]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခူ=ရဟန်းတို့သည်၊ ဒုဋ္ဌဟိတံ= (ရှေ့နောက်အစဉ်လွဲမှား) မကောင်းသဖြင့် သင်ယူထားအပ်သော၊ သုတ္တန္တံ=ပါဠိတော်ကို၊ ဒုန္နိက္ခိတ္တေဟိ= (ရှေ့နောက် အစဉ်လွဲမှား)မကောင်းသဖြင့် စိတ်၌ မှတ်သားထားအပ်ကုန်သော၊ ပဒဗျဉ္ဇနေဟိ= ပုဒ်ဗျည်းဟူသော ပါဠိတို့ဖြင့်၊ ဝါ=အနက်ကို ထင်ရှားဖော်ပြတတ်သော ပါဠိပုဒ်တို့ဖြင့်၊ [ဒုကနိပါတ် စာပိုဒ် (၂၀) လည်းကြည့်] ပရိယာပုဏန္တိ=ရွတ်အံလေ့ကျက် နှုတ်တက်ဆောင်ထား ဟောကြားပို့ချ ကြကုန်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒုန္နိက္ခိတ္တသ=...သား

ထားအပ်သော၊ ပဒဗျဉ္ဇနသ=ဦး၏၊ ဝါ=ဦးပုဒ်၏၊ အတ္ထောပိ=အနက် အဓိပ္ပာယ်သည် လည်း၊ ဝါ=ကိုလည်း၊ ဒုန္နယော=ခက်ခဲစွာ ထုတ်ဆောင်ဖွင့်ဆိုအပ်သည်၊ ဝါ=ထုတ်ဆောင် မဖွင့်ဆိုနိုင်တော့သည်၊ ယောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပဌမော=ရှေးဦးစွာသော၊ အယံ ဓမ္မော=ဤတရားသဘောသည်၊ (ဤသို့ ဒုဂ္ဂဟီတပါဠိ၊ ဒုဋ္ဌုဟီတပါဠိ၊ ဒုန္ဒိုက္ခိတ္တပါဠိ၊ ပုဒ်တို့ဖြင့် ရှုတ်အံ့လေ့ကျက် နှုတ်တက်ဆောင်ထား ပေါ်ကြားပို့ချခြင်းဟူသော တရားသဘောသည်) သဒ္ဓမ္မသ=၏ ။ပ။သံဝတ္တတိ=ဖြစ်၏ ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပုန စ=နောက်ထပ်လည်း၊ အပရံ=အခြားသော သဒ္ဓမ္မကွယ်ပျောက်ကြောင်း တရားကား၊ ဘိက္ခူ=တို့သည်၊ ဒုဗ္ဗစာ=ခက်ခဲသော ဆိုဆုံးမစကားရှိကုန်သည်၊ ဝါ=ဆိုဆုံးမခက်သူတို့သည်၊ [ဒုကနိပါတ် စာပိုဒ်(၉၅)လည်းကြည့်] ဒေါဝစဿကရဏေဟိ=ဆိုဆုံးမခက်သူ လူရိုင်းစိုင်း၏အဖြစ်ကို ပြုတတ်ကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ=အကုသိုလ် တရားတို့နှင့်၊ (ပါဝိန္ဓတာ, အတ္တုက္ကံသက ပရဝမ္ဘိတာ, ကောဓနတာ အစရှိသော(၁၆)ပါးသော အကုသိုလ်တရားတို့နှင့်) သမန္နာဂတာ=ပြည့်စုံကုန်သည်၊ [၁၆–ပါးကို မူလပဏ္ဏာသပါဠိတော် အနုမာနသုတ်(၁၃၃)ကြည့်] အက္ခမာ=သည်းမခံနိုင်ကုန်သည်၊ အနုသာသနီ=အဆုံးအမကို၊ အပ္ပဒက္ခိဏဂ္ဂါဟိနော[1]=(လက်ယာ ဘက်အနေ) ရှိသေစွာ နာယူလေ့မရှိကုန်သည်၊ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒုတိယော=နှစ်ခုမြောက်သော၊ အယံ ဓမ္မော=ဤ တရားသဘောသည်၊ (အပြောအဆိုခက်၍ အဆုံးအမကို ရှိသေစွာ မနာယူခြင်းဟူသော ဤတရားသဘောသည်)။ပ။ သံဝတ္တတိ=၏ ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပုန စ=လည်း၊ အပရံ=ရှေးကား၊ ယေ တေ ဘိက္ခူ=အကြင် ရဟန်းတို့သည်၊ ဗဟုဿုတာ=များစွာ ကြားနာအပ်ပြီးသော ဘုရားစကားတော် ရှိကြကုန်၏၊ အာဂတာဂမာ=ကျေပြွန်စွာ နှုတ်ဌာရောက်လာပြီးသော အာဂုံနိကာယ် ပါဠိရှိကြကုန်၏၊ ဓမ္မဓရာ=သုတ် အဘိဓမ္မာတရားကို ဆောင်ကုန်၏၊ ဝိနယဓရာ=ဝိနည်းပိဋကကို ဆောင်ကုန်၏၊ မာတိကာဓရာ=ဝိနည်း, အဘိဓမ္မာ နှစ်ဖြာသော မာတိကာကို ဆောင်ကုန်၏၊ ဝါ=ဘိက္ခု, ဘိက္ခုနီ နှစ်လိသော မာတိကာကို ဆောင်ကုန်၏၊ တေ= ထိုဗဟုဿုတ

၁။ အပ္ပဒက္ခိဏဂ္ဂါဟီ။ ။ ပကာရေဟိ အာဝဟံ ဒက္ခိဏံ ပဒက္ခိဏံ=အမျိုးမျိုး အစားစားသော နည်းတို့ဖြင့် ထမ်းရွက်သယ်ဆောင်နိုင်သော လက်ယာဘက် ခန္ဓာကိုယ်။ ပဉ္စပသာဒသည် ပကာရအနက်ဟော၊ အလယ်၌ အာဝဟပုဒ်အကျေကြ၊ ပဒက္ခိဏတော ဂဏှန္တီ သိလေနာတိ ပဒက္ခိဏဂ္ဂါဟီ၊ နှ ပဒက္ခိဏဂ္ဂါဟီ အပ္ပဒက္ခိဏဂ္ဂါဟီ=လက်ယာဘက်အနေအားဖြင့် (ဝါ=ရှိသေသောအားဖြင့်) နာယူလေ့ရှိသည် မဟုတ်ကြသူများ။ မူလပဏ္ဏာသဋ္ဌီကာ၊ ဒု၊ အနုမာနသုတ် (၅၀)၌ "ပကာရေဟိ အာဝဟံ ပဒက္ခိဏံ"ဟုရှိ၏၊ ဒက္ခိဏံပုဒ် ကျနေရစ်သည်ဟု ယူဆ၏။

ရဟန်းတို့သည်၊ သက္ကစ္စံ=ရိုသေစွာ၊ ဝါ=ဂရုစိုက်ကြကုန်၍၊ သုတ္တန္တံ=ပါဠိတော်ကို၊ ပရံ=သူတပါးကို၊ နဝါ စေန္တိ=မပို့ချကြတော့ကုန်၊ တေသံ=ထို ဗဟုသုတရှိသော ရဟန်းတို့၏၊ အစ္စယေန=ပျံ့လွန်တော်မူရာ အခါ၌၊ သုတ္တန္တော=ပါဠိတော်သည်၊ ဆိန္နမူလကော=ပြတ်ပြီးသော အရင်းမူလ ဗဟုသုတ ရဟန်းရှိသည်၊ အပ္ပဋိသရဏော=ထောက်တည်ရာ ဗဟုသုတ ရဟန်းမရှိတော့သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တတိယော=သုံးခု မြောက်သော၊ အယံ ဓမ္မော=ဤတရားသဘောသည်၊ (ဗဟုသုတရှိသော ရဟန်းတို့က ဂရုစိုက်၍ မပို့ချခြင်းကြောင့် ပါဠိတော်၏ ဆိန္နမူလက ဖြစ်ခြင်းဟူသော ဤတရားသဘော သည်)။ပ။ သံဝတ္တတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပုန=နောက်ထပ်တဖန်၊ အပရံ စ= အခြားသော သဒ္ဓမ္မကွယ်ပျောက်ကြောင်း တရားကိုလည်း၊ (အဟံ=ငါသည်၊ ဘာသိဿामि= ဟောတော်မူဦးအုံ)ထေရာ=(ဆယ်ဝါပြည့်စုံ) ထေရ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဘိက္ခူ=ရဟန်းတို့သည်၊ ဗာဟုလိကာ=ပစ္စည်းပရိက္ခရာကို များပြားစွာ ခံယူကုန်သည်၊ ဝါ= ပစ္စည်းပရိက္ခရာ ပေါများခြင်းငှာ ပြိုကျင့်အားထုတ်ကုန်သည်၊ [ဒုကနိပါတ် စာပိုဒ်(၄၅)လည်းကြည့်] သာထလိကာ= သိက္ခာသုံးဖြာ သာသနာကို မခိုင်မမြဲ လျှော့ရဲစွာ ဆွဲကိုင်ဖြည့်ကျင့်ကုန်သည်၊ သြက္ကမနေ=အောက် အပါယ်ဘုံသို့ လျှောကျကြောင်း နိဝရဏာငါးပါး၌၊ ပုဗ္ဗင်္ဂမာ= ရှေ့သွားပြုခြား ပဓာနထားကုန်သည်၊ ပဝိဝေကေ= (ကာယ, စိတ္တ, ဥပဓိ ဝိဝေကဟူသော) သုံးပါးသော ဝိဝေကခု၌၊ ဝါ=သုံးပါးသော ကင်းရှင်းဆိတ်သုဉ်းမှု၌၊ ဝါ=ခန္ဓာငါးပါးစသော ဥပဓိလေးမျိုးတို့၏ ကင်းရှင်းဆိတ်သုဉ်းရာနိဗ္ဗာန်၌၊ နိက္ခိတ္တဝုရာ=လျှော့ချပစ်ပယ်အပ်သော ဝီရိယရှိကုန်သည်၊ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။

အပ္ပတ္တသ=မရောက်အပ်ဖူးသေးသော (စျာန်ဝိပဿနာ မဂ်ဖိုလ်ဟူသော) တရားထူးသို့၊ ပတ္တိယာ=ရောက်ခြင်းငှာ၊ အနဓိဂတသ= မရအပ်ဖူးသေးသော (စျာန် ဝိပဿနာ မဂ်ဖိုလ်) တရားထူးကို၊ အဓိဂမာယ=ရခြင်းငှာ၊ အသစ္ဆိကတသ= မျက်မှောက် မပြုအပ်ဖူးသေးသော (စျာန်ဝိပဿနာ မဂ်ဖိုလ်) တရားထူးကို၊ သစ္ဆိကိရိယာယ=မျက်မှောက်ပြုခြင်းငှာ၊ ဝီရိယံ= (ကာယိက,စေတသိက) ဝီရိယကို၊ နု အာရဘန္တိ= အားမထုတ်ကုန်၊ တေသံ=ထိုထေရ်ဖြစ်သော ဆရာရဟန်းတို့၏၊ ပစ္ဆိမာ=နောက်၌ဖြစ်သော၊ ဇနတာ=တပည့်အပေါင်းသည်၊ ဒိဋ္ဌာနုဂတိ=မိမိတို့ တွေ့မြင်ထားအပ်သော ဆရာ့အကျင့်အပြုအမူကို အတုလိုက်ခြင်းသို့၊ အာပဇ္ဇတိ=ရောက်၏။

သာပိ (ဇနတာ)=ထိုနောင်လာနောက်သား တပည့်အပေါင်းသည်လည်း၊ ဗာဟုလိကာ=ပစ္စည်းပရိက္ခရာကို များပြားစွာခံယူသည်၊ [ဇကဝုစ်အုနက်

ပြောင်းလဲ၍ ဆိုပါ] ဝါ=.....အားထုတ်သည်၊ သာထလိကာ=ကျင့်သည်၊ သြက္ကမနေ=၌၊ ပုဗ္ဗဂ်မာ=နထားသည်၊ ပဝိဝေကေ=၌၊ နိုက္ခိတ္တဝုရာ=ရှိသည်၊ ဟောတိ=၏ ။ပ။ သစ္ဆိကိရိယာယ=ဌာ၊ ဝိရိယံ=ကို၊ နိ အာရဘတိ=အားမထုတ်၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စတုတ္ထော=လေးခုမြောက်သော၊ အယံ ဓမ္မော=သည်၊ (ပစ္စည်းပရိက္ခရာကို မျှားပြားစွာခံယူ၍ စျာန်ဝိပဿနာ မဂ်ဖိုလ်ရအောင် အားမထုတ်ခြင်းဟူသော ဤ တရားသဘောသည်) သဒ္ဓမ္မသ=၏ ။ပ။ သံဝတ္တတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စတ္တာရော=ကုန်သော၊ ဣမေ ဓမ္မာ=တို့သည်၊ သဒ္ဓမ္မသ=၏ ။ပ။ သံဝတ္တန္တိ=ကုန်၏၊ ဣတိ(အဝေါစ)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စတ္တာရော=ကုန်သော၊ ဣမေ ဓမ္မာ=တို့သည်။ သဒ္ဓမ္မသ=၏၊ ဒ္မိတိယာ=တည်တံ့ခြင်းဌာ၊ အသမ္မောသာယ=မမေ့ပျောက်ခြင်းဌာ၊ အနုဿရဏာနာယ= မကွယ်ပျောက်ခြင်းဌာ။ပ။ ဘိက္ခု=တို့သည်၊ သုဂ္ဂဟိတံ=ကောင်းမွန်မှန်ကန်စွာ သင်ယူထားအပ်သော၊ သုတ္တန္တံ=ကို၊ သုနိက္ခိတ္တောဟိ=ကောင်းမွန်မှန်ကန်စွာ စိတ်၌မှတ်သားထားအပ်ကုန်သော၊ ပဒဗျဉ္ဇနေဟိ=တို့ဖြင့်၊ ပရိယာပုဏန္တိ=ကုန်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သုနိက္ခိတ္တသ=.....သားထားအပ်သော၊ ပဒဗျဉ္ဇနသ=၏၊ အတ္ထောပိ=အနက် အဓိပ္ပာယ်သည်လည်း၊ ဝါ=ကိုလည်း၊ သုနယော=လွယ်ကူစွာ ထုတ်ဆောင်ဖွင့်ဆိုအပ်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပဌမော=သော၊ အယံ ဓမ္မော=သည်၊ (သုဂ္ဂဟိတဖြစ်သော ပါဠိတော်ကို သုနိက္ခိတ္တဖြစ်သော ပါဠိပုဒ်တို့ဖြင့် ရွတ်အံ့လေ့ကျက် နှုတ်တက်ဆောင်ထားဟောကြားပို့ချခြင်း ဟူသော ဤတရားသဘောသည်)။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပုန စပရံ=နောက်ထပ် အခြားသော သဒ္ဓမ္မတည်တံ့ကြောင်းတရားကား၊ ဘိက္ခု=တို့သည်၊ သုဝစာ=လွယ်ကူသော ဆိုဆုံးမစကားရှိကုန်သည်၊ ဝါ=ပြောဆိုဆုံးမ၍ လွယ်ကူကုန်သည်၊ သောဝစဿကရဏေဟိ=ဆိုဆုံးမလွယ်ကူသူ လူလိမ္မာ၏အဖြစ်ကို ပြုတတ်ကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ=ကုသိုလ်တရားတို့နှင့်၊ (အပါပိစ္ဆတာ, အနုတ္တုက္ကံသက အပရဝမ္ဘိတာ, အကျွောဓနတာ အစရှိသော ကုသိုလ်တရားတို့နှင့်) [ယခင်မူလ ပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၁၃၅] သမန္နာဂတာ=ပြည့်စုံကုန်သည်၊ ခမာ=သည်းခံနိုင်ကုန်သည်၊ အနုသာသနီ=ကို၊ ပဒက္ခိဏဂ္ဂါဟိနော=(လက်ယာဘက်အနေ) ရှိသေစွာ နာယူလေ့ရှိကုန်သည်၊ ဟောန္တိ ။ပ။ အယံ ဓမ္မော=(အဆုံးအမစကား လေးစားစွာ နာယူခြင်းဟူသော) ဤ သဘောတရားသည်၊ သဒ္ဓမ္မသ=၏ ။ပ။ သံဝတ္တတိ=၏ ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပုန စပရံ=ကား၊ ယေ တေ ဘိက္ခု=တို့သည် ။ပ။ ဝါစေန္တိ=ပို့ချကြကုန်၏၊ တေသံ=တို့၏၊ အစ္ဆယေန=၌၊ သုတ္တန္တော=သည်၊ နစ္ဆိန္နမူလကော=မပြတ်စဲသော အရင်းမူလ ဗဟုသုတရဟန်းရှိသည်၊ သပ္ပဋိသရ

ဏော=ထောက်တည်ရာ ဗဟုသုတရဟန်းရှိသည်၊ ဟောတိ=၏ ။ပ။ အယံ ဓမ္မော=ဤ တရားသဘောသည်၊ (ဗဟုသုတရှိသော ရဟန်းတို့က ဂရုစိုက်၍ ပို့ချခြင်းကြောင့် ပါဠိတော်၏ ဆိန္နမူလက မဖြစ်ခြင်းဟူသော ဤ တရားသဘောသည်)။ပ။ ဘိက္ခု=တို့သည်၊ နု ဗာဟုလိကာ=ပစ္စည်းပရိက္ခရာကို များပြားစွာခံယူသူ မဟုတ်ကုန်သည်၊ နသာထလိကာ=သိက္ခာသုံးဖြာ သာသနာကို မခိုင်မမြဲ လျှာ့ရဲစွာ ဆွဲကိုင်ဖြည့်ကျင့်သူ မဟုတ်ကုန်သည်။ပ။ ပုဗ္ဗင်္ဂမာ=နထားကုန်သည်၊ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏ ။ပ။ သစ္ဆိကိရိယာယ=ဝှာ၊ ဝိရိယံ=ကို၊ အာရာဒ္ဓေ=အားထုတ်ကုန်၏ ။ပ။ သာပိ(ဓနုတာ)=လည်း၊ နု ဗာဟုလိကာ=မဟုတ်သည်၊ နသာထလိကာ= မဟုတ်သည်။ပ။ ပုဗ္ဗင်္ဂမာ= နထားသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏ ။ပ။ အာရာဒေတိ=အားထုတ်၏ ။ပ။ စတုတ္ထော=သော၊ အယံ ဓမ္မော=သည်၊ (ပစ္စည်းပရိက္ခရာ များပြားစွာ မခံယူမူ၍ စျာန်ဝိပဿနာ မဂ်ဖိုလ်ရအောင် အားထုတ်ခြင်းဟူသော ဤတရားသဘောသည်)။ပ။ ပဌမော=သော၊ ဣန္ဒြိယဝဂ္ဂေါ=ဝဂ်တည်း။

(၁၇) ၂-ပဋိပဒါဝဂ်

၁- သံခိတ္တသုတ်

ဒုတိယ ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပဋိပဒါ=အကျင့်တို့သည်၊ ဣမာ စတသော= ဤလေးမျိုးတို့တည်း၊ စတသော= လေးမျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမာ= အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ ဒန္ဓာဘိညာ=နှေးကွေးလေးကန်သော ဝိပဿနာဉာဏ်ထူးရှိသော၊ ဝါ=နှေးကွေးလေးကန်စွာ အရိယမဂ်သို့ ဆိုက်ရောက်စေသော ဝိပဿနာဉာဏ်ထူး ရှိသော၊ [ဒန္ဓာ=နှေးကွေးလေးကန်သော၊ ဝါ=နှေးကွေးလေးကန်စွာ အရိယမဂ်သို့ ဆိုက်ရောက်စေသော+အဘိညာ=ထူးကဲသော အသိဉာဏ်၊ ဝါ=ဝိပဿနာဉာဏ်ထူး(ရှိသော)] ဒုက္ခာ=ခက်ခဲသော၊ ဝါ=ခက်ခဲပင်ပန်းစွာ ကိလေသာတို့ကို ပယ်ခွာရသော၊ ပဋိပဒါ=အကျင့်လည်းကောင်း၊

၁။ အဋ္ဌကထာမြန်မာမူ။ ။အဋ္ဌကထာမြန်မာမူ၌ "သုခပဋိကွေ့ပေန ဒုက္ခာ ပဋိပဒ္ဓိတဗ္ဗတော ပဋိပဒါ ဧတိသာတိ ဒုက္ခာပဋိပဒါ"ဟု ဗဟုဗ္ဗီဟိ အဖွင့်ဝါကျရှိ၏၊ ထိုအဖွင့်ဝါကျမှာ ဝိဘင်းပါဠိတော် (၃၄၄) စာသွားနှင့် ကိုက်ညီသော်လည်း ဤအဂုံတွေ့ရ်ပါဠိတော် ပဋိပဒါဝဂ် စာသွားများနှင့်ကား မကိုက်ညီပေ၊ ထို့ကြောင့် သီ၊ သျှာမူ အဖွင့်ဝါကျအတိုင်း ပါဠိတော်အနက် ပြန်ဆိုထားပါသည်၊ စာပိုဒ် (၁၆၆) ဥဘယသုတ်၊ စာပိုဒ် (၁၆၇) မဟာမောဂ္ဂလ္လာနသုတ်တို့နှင့်လည်း တိုက်ဆိုင်ကြည့်ပါ။

ဝိဘင်းပါဠိတော်နှင့် အဂုံတွေ့ရ်ဋီကာ၏ ဦးနှောတိုက်ဆိုင်ချက်။ ။ အဘိဓမ္မာ ဝိဘင်းပါဠိတော်၌ "တတ္ထ ကတမာ စတသော ပဋိပဒါ၊ ဒုက္ခပဋိပဒါ ဒန္ဓာဘိညာ ပညာ" စသည်ဖြင့် ပုစ္ဆာထုတ်တုန်းက ပဋိပဒါလေးပါးကို ပုစ္ဆာထုတ်၍ အဖြေဝိဿဇ္ဇနဝါကျ၌ "ဒန္ဓာဘိညာ ပညာ"ဟူ၍ ပညာကို အဖြေထုတ်ပြ၏၊

(နာမရူပပရိဂ္ဂဟဉာဏ် စသော အကျင့်လည်းကောင်း) ခိပ္ပါဘိညာ=လျင်မြန်သော ဝိပဿနာဉာဏ်ထူးရှိသော၊ ဝါ=လျင်မြန်စွာ အရိယမဂ်သို့ ဆိုက်ရောက်စေသော ဝိပဿနာဉာဏ်ထူးရှိသော၊ ဒုက္ခာ=သော၊ ဝါ=သော၊ ပဋ္ဌိပဒါ=

ထို့ကြောင့် ဝိဘင်းပါဠိတော်၌ ပုစ္ဆာဝါကျမှ ပဋ္ဌိပဒါနှင့် ဝိဿဇ္ဇနဝါကျမှ ပညာတို့အရ လောကုတ္တရမဂ်ပညာ အကျင့်ကိုချည်း ယူရမည်ဖြစ်၏။

,, နောက် ဝိတ္ထာရသုတ် အဂ်ုတ္တိုရ်၏ အဋ္ဌကထာ၌လည်း "တဿ သော လောကုတ္တရမဂ္ဂေါ။ပ။ ဒုက္ခပ္ပဋိပဒေါ ဒန္ဓာဘိညော နာမ ဇာတော"ဟူ၍ (ဒုက္ခပ္ပဋိပဒနှင့် ဒန္ဓာဘိညပုဒ်တို့အရ) လောကုတ္တရမဂ်ကို ယူ၍ဖွင့်၏၊ ထိုအဖွင့်မှာ (ဒုက္ခာပဋိပဒါ ရှိသော, ဒန္ဓာဘိညာရှိသော လောကုတ္တရမဂ်ဟု ဆိုလိုရကား) ဝိဘင်းပါဠိတော်နှင့် သဘောတူပင်ဖြစ်၏၊ ဤသုတ် အဂ်ုတ္တိုရ်ဋီကာ၌လည်း ဝိဘင်းပါဠိနှင့် အဋ္ဌကထာ ဝါကျများကိုပင် ထုတ်ပြထား၏၊ ယင်းသို့ထုတ်ပြခြင်းမှာ ဤအဂ်ုတ္တိုရ် ပဋ္ဌိပဒါဝဂ် ပါဠိတော်နှင့် ဝိဘင်းပါဠိတော်တို့ (စာသွားချင်းမတူသော်လည်း) အခြေခံ သဘော အဓိပ္ပာယ်တူသောကြောင့်ပင်ဖြစ်၏။

ဒုက္ခာပဋိပဒါနှင့် ဒန္ဓာဘိညာ။ ။ ဒုက္ခာပဋိပဒါ၌ ပဋိပဒါ (အကျင့်)ဟူသည် ကိလေသာတို့ကို ပယ်ခွာသော ရူပပရိဂ္ဂဟစသော ဉာဏ်များတည်း၊ အချို့ပုဂ္ဂိုလ်၌ ထိုဉာဏ်များ ခက်ခဲစွာဖြစ်ရ၏၊ (ခက်ခဲပင်ပန်းစွာ အားထုတ်မှသာ ဤကားရုပ်, ဤကားနာမ်ဟု ခွဲခြားသိသော ဉာဏ်စသည်တို့ ဖြစ်ပေါ်လာကုန်၏၊) ထိုဉာဏ်များဖြင့် ကိလေသာပယ်ခွာသောအခါ ခက်ခဲစွာ ပယ်ခွာရ၏၊ ဥပမာအားဖြင့်-

ကလာပသမ္မသနဉာဏ်၏ အဆုံး, ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်(ရှေ့ပိုင်း)၌ တွေ့ကြုံရသော ဝိပဿနုပက္ကိလေသတို့ကို သုံးကြိမ်တိတိ ပယ်ခွာနေရသောကြောင့် ခက်ခဲပင်ပန်း၏၊ ထိုကဲ့သို့ ခက်ခဲစွာဖြစ်ရသော (ဆိုင်ရာ ကိလေသာတို့ကိုခက်ခဲစွာ ပယ်ခွာရသော) ထို ရူပပရိဂ္ဂဟဉာဏ်, နာမပရိဂ္ဂဟဉာဏ်, ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်, အဒ္ဓါနသမ္မသနဉာဏ်, မဂ္ဂါမဂ္ဂဝဝတ္ထာနဉာဏ်တို့ကို ဒုက္ခာ ပဋိပဒါ (ခက်ခဲသော အကျင့်)ဟု ခေါ်၏။

ထိုကဲ့သို့ ဆိုင်ရာ ကိလေသာတို့ကို ပယ်ခွာပြီးနောက် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် (နောက်ပိုင်း) စသော ဝိပဿနာဉာဏ်တို့သို့ ရောက်သောအခါ လျင်မြန်စွာ မဂ်ဉာဏ် မဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ဘဲ နှောင့်နှေးကြန့်ကြာပြီးမှ မဂ်ဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်လာ၏၊ ထိုကဲ့သို့ မဂ်ဉာဏ်အဖြစ် နှေးကွေးလေးကန်စေသော ဝိပဿနာဉာဏ်တို့ကို ဒန္ဓာဘိညာဟု ခေါ်၏။

ထို့အပြင် မုဠိတုကမျတာဉာဏ်, ပဋိသင်္ခါဉာဏ် အနေအားဖြင့် ဖြစ်သော ရှေ့ပိုင်းသင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်သည်ပင် ဝိပဿနာနိကန္တိကိလေသာတို့ကို ခက်ခဲစွာ ပယ်ခွာနေရလျှင် ဒုက္ခာပဋိပဒါ စာရင်းဝင်ဖြစ်ရ၏၊ ထိုဝိပဿနာနိကန္တိ ကိလေသာတို့ကို ပယ်ခွာပြီးနောက် မဂ်ဉာဏ်အဖြစ် နှေးကွေးကြွေကြာစေသော ထိုသင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်သည်ပင် ဒန္ဓာဘိညာဖြစ်ရတော့၏၊ [ဤအဂ်ုတ္တိုရ်ဋီကာနှင့် အဋ္ဌသာလိနီ (၂၆၀) ထို၏ မူလဋီကာ (၁၁၂) ဝိသုဒ္ဓိမဂ် (၃-၃၀၆) ထို၏ ဋီကာ (၃-၄၇၅) တို့ကို မှီ၍ရေးသည်]

လည်းကောင်း၊ ဒန္ဓာဘိညာ=သော၊ ဝါ=သော၊ သုခါ=လွယ်ကူသော၊ ဝါ=လွယ်ကူမပန်း ချမ်းသာစွာ ကိလေသာတို့ကို ပယ်ခွာရသော၊ ပဋိပဒါ=လည်းကောင်း၊ ခိပ္ပါဘိညာ=သော၊ ဝါ=သော၊ သုခါ=သော၊ ပဋိပဒါ=လည်းကောင်းတည်း။ပ။ ပဌမံ။

၂-ဝိတ္ထာရသုတ်

၁၆၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒန္ဓာဘိညာ=သော၊ ဒုက္ခာ=သော၊ ပဋိပဒါ=အကျင့်ဟူသည်၊ ကတမာ စ=အဘယ်နည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤ သာသနာတော်၌၊ ဧကစ္စော=အချို့သောရဟန်းသည်၊ ပကတိယာပိ=ပင်ကိုယ်သဘောအားဖြင့်လည်း၊ တိဗ္ဗရာဂဇာတိကော=ထူထဲပြင်းထန်သော ရာဂသဘောရှိသည်၊ ဟောတိ= ဖြစ်၏၊ အဘိက္ခဏံ=အမြဲမပြတ်၊ ရာဂဇံ=ရာဂကြောင့်ဖြစ်သော၊ ဒုက္ခံ=ကိုယ် ဆင်းရဲမှု ဒုက္ခဝေဒနာကိုလည်းကောင်း၊ ဒေါမနဿံ=စိတ်ဆင်းရဲမှု ဒေါမနဿဝေဒနာကိုလည်းကောင်း၊ ပဋိသံဝေဒေတိ=ခံစားနေရ၏၊ ပကတိယာပိ=လည်း၊ တိဗ္ဗဒေါသဇာတိကော= ထူထဲပြင်းထန်သော ဒေါသသဘောရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ အဘိက္ခဏံ=အမြဲမပြတ်၊ ဒေါသဇံ=ဒေါသကြောင့်ဖြစ်သော။ပ။ [တဿိမာနိ= တဿ+ဣမာနိ] တဿ=ထိုရဟန်း၏၊ သဒ္ဓိန္ဒြိယံ=သဒ္ဓါနေ့လည်းကောင်း။ပ။ ပညိန္ဒြိယံ=ပညိန္ဒြေလည်းကောင်း၊ ဝါ=ဝိပဿနာပညာဟူသော ဣန္ဒြေလည်းကောင်း၊ (ဣတိ=ဤသို့) ပဋ္ဌ=ငါးပါးကုန်သော၊ ဣမာနိ ဣန္ဒြိယာနိ=ဤဣန္ဒြေတို့သည်၊ မုဒုနိ=နုံ့ညံ့ကုန်လျက်၊ ပါတုဘဝန္တိ=ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာကုန်၏။

သော=ထိုရဟန်းသည်၊ ပဋ္ဌန်=ငါးပါးကုန်သော၊ ဣမေသံ ဣန္ဒြိယာနံ=ဤဣန္ဒြေတို့၏၊ မုဒုဘာဝေ=နုံ့ညံ့ကုန်သည် အဖြစ်ကြောင့်၊ အာသဝါနံ=အာသဝ တရားတို့၏၊ ခယာယ=ကုန်ကြောင်းဖြစ်သော အရဟတ္တဖိုလ်အကျိုးငှာ၊ အာနုဘ္ဘ ရိယံ=မိမိ၏ အခြားမဲ့၍ ဖိုလ်ဟူသော အကျိုးကို ပေးတတ်သော လောကုတ္တရာမဂ်သမာဓိသို့၊ ဒန္ဓံ=နှေးကွေးလေးကန်စွာ၊ ပါပုဏာတိ=ရောက်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤအကျင့်ကို၊ (ပင်ကိုယ်သဘောအားဖြင့် ရာဂ, ဒေါသ, မောဟ ထူထဲပြင်းထန်၍ ဣန္ဒြေငါးပါး နုံ့ညံ့သဖြင့် နှေးကွေးလေးကန်စွာ လောကုတ္တရာမဂ်သမာဓိသို့ ရောက်သောရဟန်း၏ ဤကိလေသာပယ်ခွာခြင်းအကျင့်ကို) ဒန္ဓာဘိညာ=သော၊ ဒုက္ခာ=သော၊ ပဋိပဒါ= အကျင့်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ခိပ္ပါဘိညာ=သော၊ ဒုက္ခာ=သော၊ ပဋိပဒါ=အကျင့်ဟူသည်၊ ကတမာ စ=နည်း။ပ။ အဓိမတ္တာနိ=လွန်ကဲ ထက်သန်သော အတိုင်းအတာ ရှိကုန်လျက်။ပ။ အဓိမတ္တတ္တာ=လွန်ကဲ ထက်သန်သော အတိုင်းအတာ

ပမာဏ ရှိကုန်သည်အဖြစ်ကြောင့် ။ပ။ ခိပ္ပံ=လျင်မြန်စွာ၊ ပါပုဏာတိ=ရောက်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ (ပဋိပဒါ)=ဤအကျင့်ကို၊ (ပင်ကိုယ်အားဖြင့် ရာဂ ဒေါသ မောဟ ထူထဲ ပြင်းထန်သော်လည်း ဣန္ဒြေငါးပါး ထက်သန်သဖြင့် လျင်မြန်စွာ လောကုတ္တရမဂ် သမာဓိသို့ ရောက်သောရဟန်း၏ ကိလေသာပယ်ခွာသော ဤအကျင့်ကို) ခိပ္ပါဘိညာ=သော၊ ဒုက္ခာ=သော၊ ပဋိပဒါ=၍၊ ဝုစ္စတိ=၏။ ။ပ။ ပကတိယာပိ=လည်း၊ တိဗ္ဗရာဂဓာတိကော=သည်၊ နုဟောတိ=မဖြစ်၊ အဘိက္ခဏံ=အမြဲမပြတ်၊ ရာဂဇံ။ပ။ နု ပဋိသံဝေဒေတိ=မခံစား။ရ ။ပ။ ဒန္ဓံ=စွာ၊ ပါပုဏာတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ(ပဋိပဒါ)=ဤအကျင့်ကို၊ (ပင်ကိုယ်အားဖြင့် ရာဂ ဒေါသ မောဟ ထူထဲပြင်းထန်သူ မဟုတ်သော်လည်း ဣန္ဒြေငါးပါး နုံ့ညံ့သဖြင့် နှေးကွေးလေးကန်စွာ လောကုတ္တရမဂ်သမာဓိသို့ ရောက်သောရဟန်း၏ ဤကိလေသာ ပယ်ခွာသောအကျင့်ကို) ဒန္ဓာဘိညာ=သော၊ သုခါ=သော၊ ပဋိပဒါ=၍၊ ဝုစ္စတိ=၏။ ။ပ။ ဒုတိယံ။

၃– အသုဘသုတ်

၁၆၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ ကာယေ=မိမိ၏ ကရဇကာယ၌၊ ဝါ=မိမိ၏ ခန္ဓာကိုယ်ကောင်၌၊ အသုဘာနုပဿီ= (သူသေကောင်သဖွယ်) မတင့်တယ်ဟု အဖန်ဖန်ရှုလေ့ရှိသည်၊ အာဟာရေ=စားသောက်ဖွယ် အစာအာဟာရ၌၊ ပဋိကူလသညီ= စက်ဆုပ်ဖွယ်ဟူသော အမှတ်သညာရှိသည်၊ သဗ္ဗလောကေ=အားလုံးသော လောက၌၊ အနဘိရတိသညီ=မပျော်မွေ့ခြင်း သဘောအားဖြင့် ဖြစ်သော အမှတ်သညာရှိသည်၊ သဗ္ဗသင်္ခါရေသု=အားလုံးသော တေဘူမကသင်္ခါရတို့၌၊ အနိစ္စာနုပဿီ= မမြဲဟု အဖန်ဖန်ရှုလေ့ရှိသည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ဝိဟရတိ=နေ၏ ။ ပန=ထိုမှတပါး၊ အသ=ထိုရဟန်း၏၊ မရဏသညာ=သေခြင်းသဘောကို အာရုံပြု၍ဖြစ်သော အမှတ်သညာသည်၊ အဋ္ဌတ္တံ= မိမိခန္ဓာအစဉ်၌၊ (မိမိခန္ဓာ အစဉ်ဟူ သော နိယကဋ္ဌတ္တာ၌) သုပဋ္ဌိတာ (သု+ဥပဋ္ဌိတာ)=ကောင်းစွာ စွဲကပ်တည်နေသည်၊ ဟောတိ=၏ ။

သော=ထိုရဟန်းသည်၊ သဒ္ဓါဗလံ=သဒ္ဓါဗိုလ်လည်းကောင်း ။ပ။ ပညာဗလံ= ပညာဗိုလ်လည်းကောင်း၊ (ဣတိ=ဤသို့) ပဋ္ဌ=ငါးပါးကုန်သော၊ ဣမာနိ သေခဗလာနိ=ဤသေက္ခပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဗိုလ်တို့ကို၊ ဝါ=ဤသီကျွာသုံးပါး ဖြည့်ကျင့်ဆဲအရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ စွမ်းအားသတ္တိတို့ကို၊ ဥပနိဿာယ=မှီခို၍၊ ဝိဟရတိ=နေ၏ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ(ပဋိပဒါ)=ဤအကျင့်ကို၊ (မုဒုဖြစ်သော သဒ္ဓိမြေစသည်နှင့်တကွသော ပညာမြေဟူသော ဝိပဿနာဉာဏ်ထူးရှိသော ဤအသုဘာနုပဿနာ, အာဟာရေပဋိကူ လသညာ စသော ဤအကျင့်ကို)

ဒန္ဓာဘိညာ=သော၊ ဒုက္ခာ=သော၊ ပဋိပဒါ=အကျင့်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏။ ။ပ။ အာနန္တရိယ=သို့၊ ခိပ္ပ=စွာ၊ ပါပုဏာတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ(ပဋိပဒါ)= ဤအကျင့်ကို၊ (အဓိမတ္တဖြစ်သော သဒ္ဓါနှင့်စသည်နှင့် တကွသော ပညာနှင့်ဟူ သော ဝိပဿနာဉာဏ်ထူးရှိသော ဤအသုဘာနုပဿနာ စသောအကျင့်ကို) ခိပ္ပါဘိညာ=သော၊ ဒုက္ခာ=သော၊ ပဋိပဒါ=ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏။ ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒန္ဓာဘိညာ=သော၊ သုခါ=သော၊ ပဋိပဒါ=အကျင့်ဟူ သည်၊ ကတမာ စ=နည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=၌၊ ဘိက္ခု=သည်၊ ကာမေဟိ=ဝတ္ထုကာမ, ကိလေသာ နှစ်ဖြာသောကာမတို့မှ၊ ဝိဝိစ္စ ဧव=ကင်းဆိတ်၍ သာလျှင်၊ အကုသလေဟိ=နိဝရဏအကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ= တရား တို့မှ၊ ဝိဝိစ္စ ဧव=လျှင်၊ သဝိတက္ကံ=ဝိတက်နှင့်လည်း တကွဖြစ်သော၊ သဝိစာရံ= ဝိစာရနှင့်လည်း တကွဖြစ်သော၊ ဝိဝေကဇံ=နိဝရဏတို့မှ ကင်းဆိတ် ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော၊ ဝါ=နိဝရဏတို့မှ ကင်းဆိတ်သော စျာနသမ္ပယုတ် တရားအစုဋ္ဌဖြစ်သော၊ ဝါ=နိဝရဏတို့သည် ကင်းဆိတ်စေအပ်သော စျာနသမ္ပ ယုတ်တရားအစုဋ္ဌ ဖြစ်သော၊ ပီတိသုခံ=ပီတိသုခရှိသော၊ ပဌမံ=ဂဏန်းစဉ် အားဖြင့် ပဌမဖြစ်သော၊ စျာနံ=စျာန်သို့၊ ဝါ=စျာန်ကို၊ ဥပသမ္ပဇ္ဇ=ရောက်၍၊ ဝါ=ပြီးစီးစေ၍၊ ဝိဟရတိ=နေ၏။ ။ [ကျန်သော တချို့အနက်ပေးနည်းနှင့် ရှင်းလင်းချက်ကို ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ် (၁၃)ကြည့်]

ဝိတက္ကဝိစာရာနံ=ဝိတက်ဝိစာရတို့ကို၊ ဝူပသမာ=ချုပ်ငြိမ်းစေခြင်းကြောင့်၊ ဝါ=ပယ်ခွာလွန်မြောက်ခြင်းကြောင့်၊ အဇ္ဈတ္တံ=မိမိခန္ဓာအစဉ်၌ ဖြစ်သော၊ သမ္ပသာဒနံ=ကောင်းစွာကြည်လင်သော၊ စေတသော=စိတ်၏၊ ဧကောဒိဘावံ= မြဲတည်ဖြစ်၍ မြင့်တက်လာသော သမာဓိကို တိုးပွားစေတတ်သော၊ ဝါ= ဝိတက်ဝိစာရဟူသော အဖော်မမှီး တဦးတည်းဖြစ်၍ မြင့်တက်လာသော သမာဓိကို တိုးပွားစေတတ်သော၊ ဝါ=မြဲတည်ဖြစ်၍ သမ္ပယုတ် တရားတို့ကို မြင့်တက်လာစေတတ်သော သမာဓိကို တိုးပွားစေတတ်သော၊ ဝါ=ဝိတက် ဝိစာရအဖော်မမှီး တဦးတည်းဖြစ်၍ သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို မြင့်တက်လာစေ တတ်သောသမာဓိကို တိုးပွားစေတတ်သော။

[တနည်း— အဇ္ဈတ္တံ=သော၊ စေတသော=စိတ်ကို၊ သမ္ပသာဒနံ= ကောင်းစွာ ကြည်လင်စေတတ်သော၊ ဧကောဒိဘावံ=သော] အဝိတက္ကံ= ဝိတက်လည်း မရှိသော၊ အဝိစာရံ=ဝိစာရလည်း မရှိသော၊ သမာဓိဇံ= ပဌမစျာန်သမာဓိကြောင့်ဖြစ်သော၊ ဝါ=ယှဉ်ဘက် ဒုတိယစျာန် သမာဓိကြောင့် ဖြစ်သော၊ ပီတိသုခံ=ပီတိသုခရှိသော၊ ဒုတိယံ= ဂဏန်းစဉ်အားဖြင့် နှစ်ခုမြောက်ဖြစ်သော၊ စျာနံ=သို့၊ ဝါ=ကို၊ ဥပသမ္ပဇ္ဇ=၍၊ ဝိဟရတိ=၏။

ပိတိယာ=ပိတိကို၊ ဝိရာဂါ စ= စက်ဆုပ်ခြင်းကြောင့် လည်းကောင်း၊ (ဂူပသမာ စ= ချုပ်ငြိမ်းစေခြင်းကြောင့် လည်းကောင်း) ["ပိတိယာစ"-၌ သမ္မိက္ခာနတ္ထ စသဒ္ဒါဖြင့် ဂူပသမကြိယာကို ပေါင်းယူသည်။ ထိုစသဒ္ဒါဖြင့် "ပိတိကို စက်ဆုပ်ရံ့မျှမက ချုပ်ငြိမ်းလည်း ချုပ်ငြိမ်းစေသည်"ဟုဆိုလို၏]

(တနည်း) ပိတိယာ=ပိတိကို၊ ဝိရာဂါ စ=လွန်မြောက်ခြင်းကြောင့် လည်းကောင်း၊ (ဝိတက္ကဝိစာရာနံ=ဝိတက်ဝိစာရတို့ကို၊ ဂူပသမာ စ= ချုပ်ငြိမ်းစေခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း) [ဤနည်း၌ ထိုသမ္မိက္ခာန အနက်ဟော စသဒ္ဒါဖြင့် ဝိတက္ကဝိစာရဂူပသမကို ပေါင်းသည်၊ "ပိတိကို လွန်မြောက်ရံ့မျှမကသေး၊ ဝိတက်ဝိစာရတို့ကိုလည်း ချုပ်ငြိမ်းစေသည်"ဟု ဆိုလို၏၊ ဤ ဒုတိယနည်း၌ ဝိရာဂသဒ္ဒါသည် သမတိက္ကမန (လွန်မြောက်ခြင်း) အနက်ကိုဟော၍ ပဌမနည်း၌ ဇိဂုစ္ဆန (စက်ဆုပ်ခြင်း) အနက်ကို ဟောသည်]

ဥပေက္ခကော=(သုခ, ဒုက္ခ၊ ဘက်မကျအောင်) သင့်လျော်ညီမျှစွာ ရှုတတ်သော တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာရှိသည်၊ ဝါ= လျစ်လျူရှုတတ်သော တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာ ရှိသည်၊ (ဟုတ္တာ စ=ဖြစ်၍လည်း) ဝိဟရတိ=နေ၏၊ သတောစ= (စျာန်၏အာရုံကို) အောက်မေ့ အမှတ်ရသည်၊ ဝါ= သတိရှိသည်၊ သမ္ပဇာနော= (စျာန်၏အာရုံကို) ကောင်းစွာ ခွဲခြားသိသည်၊ ဝါ= သမ္ပဇဉ်ဉာဏ် ပညာရှိသည်၊ (ဟုတ္တာ စ=ဖြစ်၍လည်း၊ ဝိဟရတိ=နေ၏) သုခဉ္စ=စေတသိက သုခ, ကာယိကသုခကိုလည်း၊ ကာယေန= နာမကာယဖြင့်၊ (တတိယစျာန် စိတ္တုပ္ပါဒ်, ကာယဝိညာဏ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ဟူသော နာမ ကာယဖြင့်) ပဋိသံဝေဒေတိ= ခံစား၏။

ယံ=အကြင် တတိယစျာန်ကြောင့်၊ တံ=ထိုတတိယစျာန်နှင့်ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ အရိယာ=ဘုရားအစရှိသော အရိယာသူတော်ကောင်းတို့သည်၊ အာစိက္ခန္တိ= ချီးမွမ်းစကား ပြောကြားတော်မူကြကုန်၏၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အာစိက္ခန္တိ=နည်းဟူမူ) (အယံ=ဤတတိယစျာန်နှင့် ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်) ဥပေက္ခကော=လျစ်လျူရှုတတ်သော တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာ ရှိပါပေစွာ၊ (ချမ်းမြေ့ဂုဏ်အင်, စုံလင်ကဲမောက်, ထိပ်ဆုံးရောက်ရှိ, တတိယစျာန, သုခဌာပင်, ခင်မင်မပြု, လျစ်လျူရှုနိုင်ပါပေစွာ) သတိမာ= သတိရှိ ပါပေစွာ၊ (ပိတိထပ်ကာ, မဖြစ်လာအောင်, သေချာမြဲကြောင်, ခွဲကပ်သော သတိရှိပါပေစွာ) သုခဝိဟာရီ= ချမ်းမြေ့ကြည်သာ နေလေ့ ရှိပါပေစွာ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အာစိက္ခန္တိ=ချီးမွမ်းစကား ပြောကြားကြကုန်၏) တတိယံ=ဂဏန်းစဉ် အားဖြင့် သုံးခုမြောက်သော၊ တံ စျာနံ=ထိုစျာန်သို့၊ ဝါ=ထိုစျာန်ကို၊ ဥပသမ္ပဇ္ဇ=၍၊ ဝါ=၍၊ ဝိဟရတိ=နေ၏။

ပုဗ္ဗေဝ=(စျာန်လေးပါးတို့၏) ရေးဦးမဆွ ဥပစာရခဏ၌ သာလျှင်၊ သုခဿ= ကာယိကသုခကို၊ ပဟာနာ စ=ပယ်ခြင်းကြောင့် လည်းကောင်း၊

ဒုက္ခသ= ကာယိကဒုက္ခကို၊ ပဟာနာ စ=လည်းကောင်း၊ သောမနဿ ဒေါမနဿာနံ= သောမနဿဝေဒနာနှင့် ဒေါမနဿဝေဒနာတို့၏၊ အတ္ထင်္ဂမာ= ချုပ်ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ အဒုက္ခမသုခံ= ဒုက္ခလည်း မဟုတ်, သုခလည်း မဟုတ်သော၊ ဝါ=ဒုက္ခလည်းမရှိ, သုခလည်း မရှိသော၊ ဥပေက္ခာသတိပါရိသုဒ္ဓိं=ဥပေက္ခာသည် ဖြစ်စေအပ်သောသတိ၏ ထက်ဝန်းကျင် စင်ကြယ်ခြင်းရှိသော၊ စတုတ္ထံ=ဂဏန်းစဉ်အားဖြင့် လေးခုမြောက် သော၊ ဈာနံ=ဈာန်သို့၊ ဝါ=ကို၊ ဥပသမ္ပဇ္ဇ= ၍၊ ဝိဟရတိ=၏ ။ပ။ ဒန္ဓံ=စွာ၊ ပါပုဏာတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ (ပဋိပဒါ) =ဤအကျင့်ကို၊ (မုဒုဖြစ်သော သဒ္ဓိန္ဒြေစသည်နှင့်တကွသော ပညိန္ဒြေဟူသော ဝိပဿနာဉာဏ်ထူးရှိသော ဤဈာန်လေးပါးဟူသော အကျင့်ကို) ဒန္ဓာဘိညာ=သော၊ သုခါ=သော၊ ပဋိပဒါ=ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ (ပဋိပဒါ)=ကို၊ (အဓိမတ္တဖြစ်သော သဒ္ဓိန္ဒြေစသည်နှင့် တကွသော ပညိန္ဒြေဟူသော ဝိပဿနာ ဉာဏ်ထူးရှိသော ဤဈာန်လေးပါးအကျင့်တရားကို) ခိပ္ပါဘိညာ=သော၊ သုခါ=သော၊ ပဋိပဒါ=၍၊ ဝုစ္စတိ=၏ ။ပ။ တတိယံ။

၄-ပဌမ ခမသုတ်

ခ ၁၆၄။ အက္ခမာ=သည်းမခံနိုင်သော၊ ပဋိပဒါ=အကျင့်လည်းကောင်း၊ ခမာ= သည်းခံနိုင်သော၊ ဝါ=လွှမ်းမိုးဖိစီး ချုပ်တည်းနိုင်သော၊ ပဋိပဒါ=လည်း ကောင်း၊ ဒမာ=ဆုံးမခြင်းဟူသော၊ ပဋိပဒါ=လည်းကောင်း၊ သမာ=ငြိမ်းပျောက် စေခြင်းဟူသော၊ ပဋိပဒါ=အကျင့် လည်းကောင်းတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အက္ခမာ=သော၊ ပဋိပဒါ=အကျင့်ဟူသည်၊ ကတမာ စ=အဘယ်နည်း၊ဘိက္ခဝေ= တို့၊ ဣဓ=ဤလောကဌ်၊ ဧကစ္စော=အချို့သောသူသည်၊ အက္ကောသန္တံ= ဆဲရေးသောသူကို၊ ပစ္စက္ကောသတိ=ပြန်၍ ဆဲရေး၏၊ ရောသန္တံ= ခြိုတ်ခြယ်ထိပါး စော်ကားသောသူကို၊ ပဋိရောသတိ=ပြန်၍ ခြိုတ်ခြယ်ထိပါး စော်ကား၏၊ ဘဏ္ဍန္တံ=ရိုက်နှက် ပုတ်ခတ်သောသူကို၊ ပဋိဘဏ္ဍတိ=ပြန်၍ ရိုက်နှက်ပုတ် ခတ်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤအကျင့်ကို၊ (ဆဲရေးသူကိုပြန်၍ ဆဲရေးခြင်း စသော ဤအကျင့်ကို) အက္ခမာ=သော၊ ပဋိပဒါ=အကျင့်ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏ ။ပ။ နှ ပစ္စက္ကောသတိ=ပြန်၍ မဆဲရေး၊ ရောသန္တံ=ကို၊ နှ ပဋိရောသတိ=ပြန်၍ မခြိုတ်ခြယ် မထိပါးမစော်ကား ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ= ဤအကျင့်ကို၊ (ဆဲရေးသူကို ပြန်၍ မဆဲရေးခြင်းစသော ဤအကျင့်ကို) ခမာ=သော၊ ပဋိပဒါ=ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏ ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒမာ=ဆုံးမခြင်းဟူသော၊ ပဋိပဒါ=အကျင့် ဟူသည်၊ ကတမာ စ=နည်း၊ [ထို့နောက် စာပိုဒ် (၁၄) သံဝရသုတ်ကြည့်] ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤအကျင့်ကို၊ (စက္ခုစသော ဣန္ဒြေ(၆)ပါး)တို့ကို ဆုံးမ ခြင်းဟူသော ဤအကျင့်ကို)ဒမာ=သော၊ ပဋိပဒါ=၍၊ ဝုစ္စတိ=၏၊ [ထို့နောက် စာပိုဒ် (၁၁၄) နာဂသုတ်ကြည့်] ။ပ။ သမေတိ=ငြိမ်းပျောက်စေ၏ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤအကျင့်ကို၊ (ကာမဝိတက် အစရှိသော အကုသလ ဝိတက်တို့ကို ငြိမ်းပျောက်စေခြင်းဟူသော ဤအကျင့်ကို)။ပ။ စတုတ္ထံ။

၁၆၅ (စာပိုဒ်)။ ၅-ဒုတိယခမသုတ်။ ။ ကေစ္စော=သည်၊ သီတသေ=ကို လည်းကောင်း ။ပ။ ဝစနပထာနံ=တို့ကိုလည်းကောင်း၊ အက္ခမော=သည်းခံ နိုင်ခြင်း မရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ [စာပိုဒ် (၁၁၄) နာဂသုတ်ကြည့်] ။ပ။ အနဓိဝါသကဇာတိကော= သည်းခံတတ်သောသူ၏ သဘောမရှိသည်၊ ဝါ= သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ= တို့၊ အယံ=ဤအကျင့်ကို၊ (အအေး အပူ စသည်တို့ကို မလွမ်းမိုးမဖိစီး သည်းမခံနိုင်သော ဤအကျင့်ကို)။ပ။ ပဉ္စမံ။

၆- ဥဘယသုတ်

၁၆၆။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တတြ=ထိုလေးမျိုးသော အကျင့်တို့တွင်၊ ယာ အယံ ပဋိပဒါ=အကြင် အကျင့်သည်၊ ဒုက္ခာ=ခက်ခဲ၏၊ ဒန္ဒာဘိညာ= နှေးကွေးလေးကန်သော ဝိပဿနာဉာဏ်ထူးရှိ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ ပဋိပဒါ=ဤအကျင့်ကို၊ ဥဘယေနေဝ=နှစ်မျိုးစုံသော အကြောင်းကြောင့်ပင်၊ ဟီနာ=ယုတ်နိမ့်အောက်ကျ၏ ဟူ၍၊ အက္ခာယတိ=ဆိုအပ်၏၊ [ဥဘယေန အရ နှစ်မျိုးစုံသော အကြောင်းကိုပြလို၍ ယမ္မာယံစသည်ကို ဟောတော်မူ၏]

ယမ္မိ(ယေနပိ ကာရဏေန)=အကြင် အကြောင်းကြောင့်လည်း၊ အယံ ပဋိပဒါ=သည်၊ ဒုက္ခာ=ခက်ခဲ၏၊ ဣမိနာပိ (ကာရဏေန)=ခက်ခဲခြင်းဟူသော ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း၊ အယံ(ပဋိပဒါ)=ကို၊ ဟီနာ=ဟူ၍၊ အက္ခာယတိ= ၏၊ ယမ္မိ(ယေနပိ ကာရဏေန)=လည်း၊ အယံ ပဋိပဒါ=သည်၊ ဒန္ဒာ=လေးနှေး ၏၊ [ဤ၌ ပဋိပဒါကိုပင် "ပဋိပဒါ ဒန္ဒာ"ဟု မိန့်၏] ဣမိနာပိ (ကာရဏေန)= လေးနှေးခြင်းဟူသော ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း၊ အယံ ပဋိပဒါ=ကို၊ ဟီနာ= ဟူ၍၊ အက္ခာယတိ=၏ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တတြ=ထိုလေးမျိုးသော အကျင့် တို့တွင်။ပ။ ခိပ္ပါဘိညာ=ရှိ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ ပဋိပဒါ=ကို၊ ဒုက္ခတ္တာ= ခက်ခဲသည်အဖြစ်ကြောင့်၊ ဟီနာ=၍၊ အက္ခာယတိ=၏ ။ပ။ သုခါ=လွယ်ကူ၏၊ ဒန္ဒာဘိညာ=ရှိ၏ ။ပ။ ဒန္ဒတ္တာ=လေးနှေးသည် အဖြစ်ကြောင့် ။ပ။ ဥဘယေနေဝ= ကြောင့်ပင်၊ ပဏီတာ=မြင့်မြတ်၏ ဟူ၍၊ အက္ခာယတိ= ၏ ။ပ။ ဆဋ္ဌံ။

၇-မဟာမောဂ္ဂလ္လာနသုတ်

၁၆၇။ အထ ခေါ=ဆိုအခါ၌၊ အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော= အရှင်သာရိ ပုတြာသည်၊ ယေန=အကြင်အရပ်၌၊ အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော=

အရှင် မဟာမောဂ္ဂလ္လာန်သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) တေန= (အရှင် မဟာမောဂ္ဂလ္လာန် ရှိရာ်ဖြစ်သော) ထိုအရပ်၌၊ ဝါ=သို့၊ ဥပသက်မိ=ကြွသွား၏၊ ဝါ=ကြွရောက်လာ၏၊ ဥပသက်မိတွာ=၍၊ အာယသ္မတာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနေန=အရှင်မဟာ မောဂ္ဂလ္လာန်နှင့် ။ပ။ [စာပိုဒ် (၃၅) ဝဿကာရသုတ်ကြည့်]

အာဝုသော မောဂ္ဂလ္လာန=ငါ့ရှင် မောဂ္ဂလ္လာန်၊ ပဋိပဒါ=အကျင့်တို့သည်၊ ဣမာ စတသော=တည်း ။ပ။ အာဝုသော=ငါ့ရှင်၊ စတသန္နံ=လေးပါးကုန်သော[ဤ၌ ပဋိပဒါနှင့် လိင်တူ"စတသန္နံ"ဟူသော ပါဠိသာ ကောင်း၏] ဣမာသံ ပဋိပဒါနံ=ဤအကျင့်တို့တွင်၊ ကတမံ ပဋိပဒံ=အဘယ်အကျင့်ကို၊ အာဂမ္မ=စွဲ၍၊ ဝါ=အကြောင်းပြု၍၊ တေ=သင်၏၊ စိတ္တံ=စိတ်သည်၊ အနုပါဒါယ=တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အလိုကျအားဖြင့် တစုံတခုသော သခ်ၢတတရား ကို မယူမူ၍၊ အာသဝေဟိ=အာသဝတရားတို့မှ၊ ဝိမုတ္တံ=လွတ်မြောက်ပါသနည်း၊ [တိကနိပါတ်စာပိုဒ်(၁၃၁) ဒုတိယ အနုရုဒ္ဓသုတ်ကြည့်] ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မေးမြန်းပြီ)

အာဝုသော သာရိပုတ္တ=ငါ့ရှင် သာရိပုတြာ ။ပ။ အာဝုသော=ငါ့ရှင်၊ စတသန္နံ=ကုန်သော၊ ဣမာသံ ပဋိပဒါနံ=တို့တွင်၊ ယာယံ ပဋိပဒါ=အကြင် အကျင့်သည်၊ ဒုက္ခာ=၏၊ ခိပ္ပါဘိညာ=ရှိ၏၊ ဣမံ ပဋိပဒံ=ဤအကျင့်ကို၊ (ဤ ခိပ္ပါဘိညာဖြစ်သော ဒုက္ခာပဋိပဒါကို) အာဂမ္မ=၍၊ မေ=တပည့်တော်၏၊ စိတ္တံ=သည်၊ အနုပါဒါယ=၍၊ အာသဝေဟိ=တို့မှ၊ ဝိမုတ္တံ=လွတ်မြောက်ပါပြီ၊ ဣတိ(အဝေါစ) သတ္တမံ။

၉-သသခ်ၢိရသုတ်

ဝ၆၉။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤ သာသနာတော်၌၊ ဧကစ္စော=အချို့သော၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ=ယခု မျက်မှောက် အတ္တဘောဘ၌သာလျှင်၊ သသခ်ၢိရပရိနိဗ္ဗာယီ=ဝိပဿနာအကျင့်ကို ခက်ခဲလွန်ကဲစွာ အားထုတ်ရခြင်းနှင့် တကွအားဖြင့် ကိလေသာခပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းသော (သုက္ခဝိပဿက)ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝါ=ခက်ခဲလွန်ကဲစွာ အားထုတ်ရခြင်းရှိသော ဝိပဿနာအကျင့်ဖြင့် ကိလေသာခပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းသော (သုက္ခဝိပဿက) ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ [တိကနိပါတ်စာပိုဒ် (၈၈)ဒုတိယသိက္ခာသုတ်လည်းကြည့်] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပဲန=ထိုမှတပါး၊ ဣဓ=၌၊ ဧကစ္စော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ ကာယဿ=ဥပါဒိန္နကိုယ်ခန္ဓာ၏၊ ဘေဒါ=ပြိုကွဲပျက်ယွင်း သေလွန်ခြင်းမှ၊ (ပရံ=နောက်၌၊ ဝါ=နောက် ဘဝသစ်ခန္ဓာကိုယ်၌၊) သသခ်ၢိရပရိနိဗ္ဗာယီ=သည်၊ ဟောတိ။ပ။ အသခ်ၢိရ ပရိနိဗ္ဗာယီ=ဝိပဿနာအကျင့်ကို ခက်ခဲလွန်ကဲစွာ အားထုတ်ရခြင်း မရှိဘဲ ကိလေသာခပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းသော (သမထယာနိက) ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဟောတိ=၏ ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=အဘယ်သို့သော အကြောင်းဖြင့်၊ ဝါ=အကြောင်းကြောင့်၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ပ။ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခု=သည်။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော အကြောင်းဖြင့်၊ ဝါ=အကြောင်းကြောင့်၊ (ဤသို့ အသုဘာနုပဿနာ, အာဟာရေ ပဋိကူလသညာ, အနဘိရတိသညာ, အနိစ္စာနုပဿနာတရားတို့နှင့် ပြည့်စုံ၍ အမျှတ္တာခန္ဓာကိုယ်၌ မရဏသညာ စွဲကပ်တည်နေပြီးလျှင် သေက္ခဗိုလ်ငါးပါးတို့ကို မှီခိုနေထိုင်လျက် သဒ္ဓိန္ဒြေစသော ဝိပဿနာဣန္ဒြေတို့ အဓိမတ္တဖြစ်ခြင်းဟူသော အကြောင်းဖြင့်၊ ဝါ=အကြောင်းကြောင့်) ပုဂ္ဂလော=သည်၊ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ=လျှင်၊ သသခ်ါရပရိနိဗ္ဗာယီ=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ [ဒုတိယပုဂ္ဂိုလ်၌ "အဓိမတ္တဖြစ်ခြင်း"ဟူသော စကားနေရာ၌ "မုဒုဖြစ်ခြင်း"ဟု ပြောင်းလဲ၍ ဆိုပါ]

တတိယပုဂ္ဂိုလ်၌—ဧဝံ=ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော အကြောင်းဖြင့်၊ ဝါ=ကြောင့်၊ (ဤသို့ စျာန်လေးပါးသို့ ရောက်၍နေလျက် သေက္ခဗိုလ်ငါးပါးတို့ကို မှီခိုနေထိုင်ပြီးလျှင် သဒ္ဓိန္ဒြေစသော ဝိပဿနာဣန္ဒြေတို့ အဓိမတ္တဖြစ်ခြင်းဟူသော အကြောင်းဖြင့်၊ ဝါ=ကြောင့်) [စတုတ္ထပုဂ္ဂိုလ်၌ အဓိမတ္တနေရာ၌ မုဒုကိုလဲ၍ ဆိုပါ]။ပ။ နဝမံ။

၁၀–ယုဂနဒ္ဓသုတ်

ဘ၇၀။ (ဘန္တေ=ရား၊ ဣဒံ=ဤယုဂနဒ္ဓသုတ်ကို၊) ဧဝံ=သို့၊ မေ=သည်၊ သုတံ။ပ။ တတြ ခေါ=ထိုအခါ၌၊ (ကောသမ္မီမြို့အနီး ယောသိတကျောင်းတိုက်၌ အရှင်အာနန္ဒာ သီတင်းသုံးနေတော်မူရာ ထိုအခါ၌) ။ပ။ အာဝုသော=ငါ့ရှင်တို့၊ ယော ကောစိ=အမှတ်မထား တပါးပါးသော၊ ဘိက္ခု ဝါ=ရဟန်းသည်လည်းကောင်း၊ (ယော ကောစိ=အမှတ်မထား တပါးပါးသော) ဘိက္ခုနီ ဝါ=ရဟန်းမသည်လည်းကောင်း၊ မမ=ငါ၏၊ သန္တိကေ=အထံ၌၊ အရဟတ္တပတ္တိ=(မိမိကိုယ်တိုင်) အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ခြင်းကို [1]၊ ဗျာကရောတိ=ထုတ်ဖော်ပြောကြား

၁။ **မှတ်စွဲပါဠိအနက်။** ။ "အရဟတ္တပတ္တံ"ဟု မှတ်စွဲပါဠိရှိသေး၏၊ ဤအတိုင်းပင် အနက်ဆိုပါ။ (တနည်း)"အရဟတ္တံ+ပတ္တံ"ဟု ပုဒ်ဖြတ်၍ "ပတ္တံ=မိမိကိုယ်တိုင် ရောက်အပ်,ရအပ်သော၊ အရဟတ္တံ=အရဟတ္တဖိုလ်ကို၊ ဗျာကရောတိ=အံ့"ဟု အနက်ဆိုပါ၊ ပတ္တံ၌ ကံဟောတပစ္စည်းတည်း။

(တနည်း) "အရဟတ္တပတ္တံ=အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ပြီဟူ၍၊ (အတ္တာနံ=မိမိကိုယ်ကို) ဗျာကရောတိ=အံ့"ဟူ၍ အတ္တာနံဟူသော ပါဌသေသထည့်၍ အနက်ဆို၊ ပတ္တံ၌ ကတ္တားဟော တပစ္စည်းတည်း။

အရဟတ္တပတ္တန္တိ အတ္တနာ အရဟတ္တသ ပတ္တံ၊ နပုံသကေ ဘာဝေ သီဒ္ဓဝစနံ၊ အရဟတ္တံ ပတ္တန္တိ ဝါ ပဒဿေဒေါ၊ အတ္တနာ ပတ္တံ အရဟတ္တန္တိ အတ္ထော၊ အရဟတ္တပတ္တံ အတ္တာနန္တိ ဝ ပါဌသေသော။ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် အဋ္ဌကထာ၊ ၃–၁၆၆။

ကြားအံ့၊ သဗ္ဗော=အားလုံးစုံသော၊ သော=ထိုရဟန်း, ရဟန်းမသည်၊ စတ္ဂူဟိ=လေးမျိုးကုန်သော၊ မဂ္ဂေဟိ ဝါ=အကျင့်လမ်းစဉ်ဟူသော မဂ်တို့ဖြင့်သော်လည်း ကောင်း၊ [သောတာပတ္တိမဂ်စသော လေးမျိုးကိုမဆိုလို၊ သမထပုဗ္ဗင်္ဂမာ ဝိပဿနာ စသော လေးမျိုးကိုဆိုလိုကြောင်းကို ပါဠိတော်အတိုင်း သိရပါလိမ့်မည်] တေသံ=ထိုလေးမျိုးတို့တွင်၊ အညတရေန ဝါ= တမျိုးမျိုးဖြင့်သော်လည်း ကောင်း၊ (ဗျာကရောတိ=ထုတ်ဖော်ပြောကြား၏)

ကတမေဟိ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ စတ္ဂူဟိ=လေးမျိုးကုန်သော၊ (မဂ္ဂေဟိ=တို့ဖြင့်၊ ဗျာကရောတိ=သနည်းဟူမူ) အာဝုသော=ငါ့ရှင်တို့၊ ဣဓ= ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခု=သည်၊ သမထပုဗ္ဗင်္ဂမံ=သမထဟူသော ရှေ့သွား အကျင့်ရှိသည်ကို၊ ဝါ=ဥပစာရ, အပွနာ နှစ်ဖြာသော သမာဓိတခုခုကို ရှေးဦးစွာ ဖြစ်ပွားစေအပ်သည်ကို၊ (ကတ္တာ=ပြု၍) ဝိပဿနံ=ဝိပဿနာကို၊ ဘာဝေတိ=ဖြစ်ပွားစေ၏၊ သမထပုဗ္ဗင်္ဂမံ=ကို၊ (ကတ္တာ=ပြု၍) ဝိပဿနံ=ကို၊ ဘာဝယတော= ဖြစ်ပွားစေသော၊ တဿ=ထိုရဟန်း၏၊ (သန္ဓာနေ= စိတ်အစဉ်၌) [တနည်း—တဿ=ထိုရဟန်းသည်၊ သမထပုဗ္ဗင်္ဂမံ=ကို၊ (ကတ္တာ) ဝိပဿနံ=ကို၊ ဘာဝယတော=ဖြစ်ပွားစေလသော်] မဂ္ဂေါ=ပဌမလောကုတ္တရမဂ်သည်၊ သဇ္ဇာယတိ=ဖြစ်၏။

သော=ထိုရဟန်းသည်၊ တံ မဂ္ဂံ=ထိုဒုတိယလောကုတ္တရမဂ်စသည်ကို[1]၊ အာသေဝတိ=မှီဝဲ၏၊ ဘာဝေတိ=ဖြစ်ပွားစေ၏၊ ဗဟုလီကရောတိ=ကြိမ်ဖန်

၁။ တံမဂ္ဂံ အာသေဝတိ။ ။ မဂ်စိတ်သည် စိတ္တက္ခဏာ တချက်မျှဖြင့် အပြီးအစီးဖြစ်ရကား နောက်ထပ် ဖြစ်ရိုးမရှိတော့ပေ၊ ထို့ကြောင့် တကြိမ်ဖြစ်ပြီးသော ပဌမလောကုတ္တရမဂ်ကို နောက်ထပ် မှီဝဲခြင်း, ဖြစ်ပွားစေခြင်း, ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာ ပြုခြင်းကိစ္စများ မပြုလုပ်နိုင်ရကား တံ မဂ္ဂံ ပုဒ်အရ ဒုတိယလောကုတ္တရမဂ်စသည်ကိုယူ ရန် အဋ္ဌကထာဖွင့်၏၊ ဋီကာ၌ကား လောကီမဂ်ကိုယူ၍ တနည်းဖွင့်ထား၏၊ ထိုနည်းအတိုင်း အနက်ပေးပုံမှာ—

မဂ္ဂေါ=လောကုတ္တရာမဂ်၏ ရှေ့ပိုင်းဖြစ်သော လောကီမဂ်သည်၊ သဇ္ဇာယတိ= ဖြစ်၏၊ သော=ထိုရဟန်းသည်၊ တံ မဂ္ဂံ=ထိုလောကီမဂ်ကို၊ အာသေဝတိ= နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာဉာဏ်အနေအားဖြင့် မှီဝဲ၏၊ ဘာဝေတိ=မုဉ္စိတုကမျတာဉာဏ် အနေအားဖြင့် ဖြစ်ပွားစေ၏၊ ဗဟုလီကရောတိ=ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏ်အ နေအားဖြင့် ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာပြု၏၊ (တနည်း) အာသေဝတိ=ဘယတု ပဋ္ဌာန် အစရှိသော ဉာဏ်အနေအားဖြင့် မှီဝဲ၏၊ ဘာဝေတိ=မုဉ္စိတုကမျတာအစရှိသော ဉာဏ်အနေအားဖြင့် ဖြစ်ပွားစေ၏၊ ဗဟုလီကရောတိ= ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာ အနေ အားဖြင့် ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာပြု၏။

တဿ=ထိုရဟန်းသည်၊ တံ မဂ္ဂံ=ထိုလောကီမဂ်ကို၊ အာသေဝတော=နိဗ္ဗိဒါ နုပဿနာဉာဏ်အနေအားဖြင့် မှီဝဲလျက်၊ ဘာဝယတော= မုဉ္စိတုကမျတာဉာဏ်

များစွာ အလေ့အလာပြု၏၊ တသေ=ထိုရဟန်းသည်၊ တံ မဂ္ဂံ=ထို ဒုတိယ လောကုတ္တရမဂ် စသည်ကို၊ အာသေဝတော=မှီဝဲလျက်၊ ဘာဝယတော= ဖြစ်ပွားစေလျက်၊ ဗဟုလီကရောတော= ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာပြုလျက်၊ သံယောဇနာနိ= သံယောဇဉ်တို့ကို၊ ပဟီယန္တိ=ပယ်သတ်အပ်ကုန်၏၊ (တံ မဂ္ဂံ=ကို၊ အာသေဝတော=မှီဝဲသော၊ ဘာဝယတော=ဖြစ်ပွားစေသော၊ ဗဟုလီကရောတော= ကြိမ် ဖန်များစွာ အလေ့အလာပြုသော၊ တသေ=ထိုရဟန်း၏၊ သန္တာနေ=စိတ်အစဉ်၌)၊ အနုသယာ=အနုသယတို့သည်၊ ဗျန္တီဟောန္တိ= (နောက်ထပ် မဖြစ်သောအားဖြင့်) ကင်းသော အဆုံးအပိုင်းအခြားရှိသည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဝါ=ဘင်ခဏမျှပင် မကျန်ရအောင် အပြီးအပြတ် အဆုံးသတ် ချုပ်ငြိမ်းကုန်၏။

\ အာဝုသော=ငါ့ရှင်တို့၊ ပုန စပရံ=နောက်ထပ် အခြားသော အကျင့် လမ်းစဉ်မက်တမျိုးကား၊ ဘိက္ခု=သည်၊ ဝိပဿနာပုဗ္ဗင်္ဂမံ=ဝိပဿနာဟူသော ရှေ့သွားအကျင့်ရှိသည်ကို၊ ဝါ=ဝိပဿနာကို ရှေးဦးစွာ ဖြစ်ပွားစေအပ်သည်ကို၊ (ကတွာ) သမထံ= သမထကို၊ ဝါ=ဥပစာရ, အပ္ပနာ နှစ်ဖြာသော သမာဓိ တခုခုကို၊ ဘာဝေတိ=၏ ။ပ။ သမထဝိပဿနံ=သမထနှင့်ဝိပဿနာကို၊ ယုဂနဒ္ဓံ= အစုံတွဲယှဉ်အပ်လျက်၊ ဘာဝေတိ=၏ ။ပ။ သမထဝိပဿနံ=ကို၊ ယုဂနဒ္ဓံ=လျက်၊ ဘာဝယတော=သော၊ တသေ=ထိုရဟန်း၏ (သန္တာနေ=၌) မဂ္ဂေါ=သည်၊ သဗ္ဗာယတိ=၏ ။ပ။ ဘိက္ခုနော=ရဟန်း၏၊ (သန္တာနေ=၌) ဓမ္မုဒ္ဓစ္စ ဝိဂ္ဂဟိတံ[1]=

အနေအားဖြင့် ဖြစ်ပွားစေလျက်၊ ဗဟုလီကရောတော=ပဋိသမ္ဘိဒါနုပဿနာဉာဏ်အနေ အားဖြင့် ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာပြုလျက် [နောက်တနည်းလည်းဆိုပါ] (မဂ္ဂပွဋိပါဋိယာ=မဂ်အစဉ်အားဖြင့်)သံယောဇနာနိ=တို့ကို၊ ပဟီယန္တိ=ကုန်၏၊ (တသေ=ထိုရဟန်း၏၊ သန္တာနေ=စိတ်အစဉ်၌) အနုသယာ=တို့သည်၊ ဗျန္တီဟောန္တိ= ကုန်၏။

၁။ **ဓမ္မုဒ္ဓစ္စဝိဂ္ဂဟိတံ**။ ။ဓမ္မ=သမထဝိပဿနာတရားတို့၌+ဥဒ္ဓစ္စ=ပျံ့လွင့်မှု ဥဒ္ဓစ္စသည်+ ဝိဂ္ဂဟိတံ=ဖောက်ပြန်စွာ ယူအပ်သော၊ ဝါ=ဝင်ရောက်နှောင့်ယှက်ခံ ရသော+မာနသံ=စိတ်။ ဤနေရာ၌ ဝိပဿနာ ညစ်ညူးကြောင်းဖြစ်သော သြဘာသ ပိတိ အစရှိသော တရားဆယ်ပါးကို ဥဒ္ဓစ္စ (ပျံ့လွင့်မှု)ဟု ခေါ်၏။ ထိုဥဒ္ဓစ္စက ဝင်ရောက် နှောင့်ယှက်ခြင်းကြောင့် ဝိပဿနာလမ်းကြောင်း (လမ်းမှန်)မှ ဖဲခွာ ရှောင်းရှား အလွဲအမှား လိုက်သွားမိသောစိတ်ကို "ဓမ္မုဒ္ဓစ္စဝိဂ္ဂဟိတမာနသ"ဟု ခေါ်သည်။ [အဋ္ဌကထာအဖွင့်]

(တနည်း) ဓမ္မုဒ္ဓစ္စဝိဂ္ဂဟိတံ= (ဝိပဿနာ ညစ်ညူးကြောင်း ဆယ်ပါးတို့၌) အရိယမဂ်တရားဟူ၍ ထင်မှားမှုဖြစ်သော ဥဒ္ဓစ္စသည် ဖောက်ပြန်စွာ ယူအပ်သော၊ [ဋီကာအဖွင့်၊ ဤနည်း၌ ဓမ္မအရ အရိယမဂ်တရားကို ယူရ၏၊ ဓမ္မောတိ ပဝတ္တံ

သမထဝိပဿနာတရားတို့၌ ဝိပဿနာညစ်ညူးကြောင်း ဆယ်ပါးဟူသော ဥဒ္ဓစ္စသည် လွှမ်းမောက်ပြန်စွာ ယူအပ်သော၊ မာနသံ= စိတ်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏။

အာဝုသော=ငါ့ရှင်တို့၊ ယံ (ယသ္မိं သမယေ)အကြင်အခါ၌၊ တံ စိတ္တံ= ထိုစိတ်သည်၊ (ဝိပဿနာလမ်းကြောင်းသို့ သက်ရောက်သော ထိုစိတ်သည်) ဝါ=ထိုစိတ်ကို၊ အဇ္ဈတ္တမေव=ဂေါစရဇ္ဈတ္တဖြစ်သော ရုပ်နာမ်အာရုံ၌ သာလျှင်၊ သန္တိट्ठတိ=ကောင်းစွာတည်၏၊ သန္နိသီဒတိ=ကောင်းမွန်ငြိမ်သက်စွာ နေ၏၊ ဧကောဒိ=မွန်မြတ်လျက် မြင့်တက်လာသည်၊ ဝါ=တည်ကြည်ငြိမ်သက်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ [ဧကံ အဂ္ဂं သေट्ठं ဟုတ္တာ ဥဒေတိတိ ဧကောဒိ] သမာဓိယတိ=ကောင်းစွာ ထားအပ်၏၊ [ဂေါစရဇ္ဈတ္တ ရုပ်နာမ်အာရုံ၌သာ စိတ်ကိုထားအပ်၏ဟူလို။ ဤအလို ကမ္မရုပ်တည်း၊ ပဋိသန္ဓိဒါမဂ်၌ အလို "သမာဓိယတိ=ကောင်းစွာ တည်တံ့နေ၏"ဟု ကတ္တားအနုက်ဆိုပါ]သော သမယော= ထိုအခါသည်၊ (ဂေါစရဇ္ဈတ္တ၌သာ ထိုစိတ်တည်တံ့ငြိမ်သက်နေရာ ထိုအခါသည်) ဟောတိ=ရှိ၏၊ (တသ္မိं သမယေ=ထိုအခါ၌) တသ=ထိုရဟန်း၏၊ (သန္ဓာနေ=၌) မဂ္ဂေါ=ပဌမလောကုတ္တရမဂ်သည်၊ သဗ္ဗာယတိ=၏၊ သော= ထိုရဟန်းသည်၊ တं မဂ္ဂं=ထို ဒုတိယ လောကုတ္တရာ မဂ်စသည်ကို၊ အာသေဝတိ ॥ပ॥ ဒုတိယော=သော၊ ပဋိပဒါဝဂ္ဂေါ= ပဋိပဒါဝဂ် တည်း။

(၁၈) ၃- သဗ္ဗေတနိယဝဂ်

၁- စေတနာသုတ်

၁၇၁။ ဘိက္ခवे=တို့၊ ကာယေ ဝါ=ကာယ၌ဖြစ်ရသည်လည်း၊ ဝါ=ကာယ ဝိညတ်သည်လည်း၊ သတိ=ဖြစ်ပေါ်လာလသော်၊ ကာယသဗ္ဗေတနာဟေတု= ကာယ၌ဖြစ်၍ အားထုတ်လှုံ့ဆော်မှု ကုသိုလ် အကုသိုလ်က် စေတနာဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ အဇ္ဈတ္တं=မိမိခန္ဓာ အစဉ်၌၊ သုခ ဒုက္ခं=သုခ ဒုက္ခသည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=ဖြစ်၏၊ ဘိက္ခवे=တို့၊ ဝါစာယ ဝါ= ဝစီ၌ဖြစ်ရသည်လည်း၊ ဝါ= ဝစီဝိညတ်သည်လည်း၊ သတိ=သော်၊ ဝစီသဗ္ဗေတနာဟေတု=ဝစီ၌ဖြစ်၍ အားထုတ်လှုံ့ဆော်မှု ကုသိုလ် အကုသိုလ်က် စေတနာဟူသော အကြောင်း ကြောင့်။ပ။ မနေ ဝါ=မနောဝယ်ဖြစ်ရသည်လည်း၊ သတိ=သော်၊ မနောသဗ္ဗေတနာ ဟေတု=မနောဝယ်ဖြစ်၍ အားထုတ်လှုံ့ဆော်မှု ကုသိုလ် အကုသိုလ်က် [1]စေတနာ

ဥဒ္ဓစ္စံ ဓမ္မဥဒ္ဓစ္စံ၊ ဓမ္မဥဒ္ဓစ္စေန ဝိဂ္ဂဟိတံ ဓမ္မဥဒ္ဓစ္စဝိဂ္ဂဟိတံ] ဝါ=ဝိပဿနာ ညစ်ညူးကြောင်း တရားဆယ်ပါးတို့၌ ပျံ့လွင့်မှု ဥဒ္ဓစ္စသည် ဖောက်ပြန်စွာယူဝင်အပ်သော [ပဋိသန္ဓိဒါ မဂ်၌၊ ၃-၁၈၇။ ဤနည်းခြင်း ဓမ္မအရ ဝိပဿနာညစ်ညူးကြောင်း ဆယ်ပါးကိုယူ]

ဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ အဒ္ဓတ္တံ=၌၊ သုခ ဒုက္ခံ=သည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=၏၊ (တာပိ=ထိုကာယသင်္ခေတနာ, ဝစီသင်္ခေတနာ, မနောသင်္ခေတနာတို့သည်လည်း) အဝိဇ္ဇာပစ္စယာဝ= အဝိဇ္ဇာဟူသော အကြောင်းကြောင့်သာလျှင်၊ (ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယံ ပစ္စယာ=အကြင် ကာယသင်္ခါရဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ အသေ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏၊ အဒ္ဓတ္တံ=၌၊ တံ သုခဒုက္ခံ=ထိုသုခ ဒုက္ခသည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=၏၊ သာမံ ဝါ=ကိုယ်တိုင်ပင်မူလည်း၊ တံ ကာယသင်္ခါရံ[2]= (အဒ္ဓတ္တ သုခဒုက္ခ၏ အကြောင်းဖြစ်သော) ထိုကာယသင်္ခါရကို၊ ဝါ=ထိုကာယဒွါရ၌ဖြစ်သော စိမ်ပြုလုပ်မှု ကုသိုလ် အကုသိုလ်က် စေတနာကို၊ အာဘိသင်္ခရောတိ= စိမ်ပြုလုပ်၏၊ [အဒ္ဓတ္တ သုခ ဒုက္ခ၏ အကြောင်း ဖြစ်သော ကာယသင်္ခါရဖြစ်သော ကာယက် ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကိုကို ကိုယ်တိုင်မူလည်း ပြုလုပ်၏ဟူလို] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယံပစ္စယာ=ကြောင့်၊ အသေ=၏၊ အဒ္ဓတ္တံ=၌၊ တံ သုခ ဒုက္ခံ=သည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=၏၊ ပရေ ဝါ= အခြားသော သူတို့သည်မူလည်း၊ အသေ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏၊ တံ ကာယသင်္ခါရံ=ကို၊ အာဘိသင်္ခရောတိ=(စေခိုင်းသော အားဖြင့်) စိမ်ပြုလုပ်ကြကုန်၏၊ [အခြားသော သူတို့ကသော်လည်း ထိပုဂ္ဂိုလ်ကို ကာယသင်္ခါရဖြစ်သော ကာယက်ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကိုကို ပြုလုပ်ခိုင်းကြကုန်၏ဟူလို]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယံပစ္စယာ=ကြောင့်။ပ။ တံ သုခဒုက္ခံ=သည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=၏၊ သမ္ဘဝေနော ဝါ=ကောင်းစွာသိလျက်မူလည်း၊ (ကုသိုလ်အကုသိုလ်ကံနှင့် ထိုကံ၏အကျိုးကို ကောင်းစွာသိလျက်မူလည်း) တံ ကာယသင်္ခါရံ=ကို၊ အာဘိသင်္ခရောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယံပစ္စယာ=ကြောင့်။ပ။ တံ သုခဒုက္ခံ= သည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=၏၊ အသမ္ဘဝေနော ဝါ=ကောင်းစွာ မသိဘဲမူလည်း ။ပ။ အာဘိသင်္ခရောတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယံပစ္စယာ=အကြင် ဝစီသင်္ခါရဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ အသေ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏၊ အဒ္ဓတ္တံ=၌၊ တံ သုခဒုက္ခံ=သည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=၏၊

၁။ **ကာယသင်္ခေတနာစသည်။** ။ဤ၌ အကုသိုလ်စေတနာ (သို့မဟုတ် အကုသိုလ်က်) ၁၂-ပါးနှင့် မဟာကုသိုလ်စေတနာ (ကာမာဝစရ ကုသိုလ်က်) ရှစ်ပါးအားဖြင့် (၂၀)သော စေတနာကို (ကာယဒွါရ၌ ဖြစ်သောအခါ) ကာယသင်္ခေတနာဟုလည်းကောင်း, ကာယသင်္ခါရဟုလည်းကောင်း, ကာယက်ဟုလည်းကောင်း ခေါ်၏၊ ထို(၂၀)ကိုပင် (ဝစီဒွါရ၌ ဖြစ်သောအခါ) ဝစီသင်္ခေတနာ, ဝစီသင်္ခါရ, ဝစီက်ဟုခေါ်၏၊ မနောဒွါရ၌ဖြစ်သော ထို(၂၀)နှင့် မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ် စေတနာ(၉)ပါးကို မနောသင်္ခေတနာ, မနောသင်္ခါရ, မနောက်ဟုခေါ်၏။

သာမံ ဝါ=ကိုယ်တိုင်မူလည်း၊ တံ ဝစီသခ်ါရံ= (အမ္ဗတ္ထ သုခဒုက္ခတို့၏ အကြောင်းဖြစ်သော) ထို ဝစီသခ်ါရကို၊ ဝါ=ထို ဝစီဒွါရဋ္ဌ ဖြစ်သော စိမ်ပြုလုပ်မှု ကုသိုလ် အကုသိုလ်တစ်စေတနာကို၊ အဘိသခ်ရောတိ=၏၊ [ဤသို့စသည်ဖြင့် ဝစီသခ်ါရဆိုင်ရာ ဝါကျများကို အနက်ပြန်ဆိုပါ၊ မနောသခ်ါရ ဝါကျများသို့သွားခဲ့] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယံပစ္စယာ=အကြင် မနောသခ်ါရဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ပ။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=၏၊ သာမံ ဝါ=လည်း၊ တံ မနောသခ်ါရံ= (အမ္ဗတ္ထ သုခ ဒုက္ခတို့၏ အကြောင်းဖြစ်သော) ထိုမနောသခ်ါရကို၊ ဝါ=ထိုမနောဒွါရဋ္ဌဖြစ်သော စိမ်ပြုလုပ်မှု ကုသိုလ် အကုသိုလ်တ် စေတနာကို ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမေသု ခမ္မေသု=ဤစေတနာ တရားတို့၌၊ (ဤဟောတော်မူအပ်ခဲ့ပြီးသော ကာယသဏ္ဌေတနာ, ဝစီသဏ္ဌေတနာ, မနောသဏ္ဌေတနာတရားတို့၌) အဝိဇ္ဇာ=အဝိဇ္ဇာဟူသော မောဟသည်၊ အနုပတိတာ= အစဉ်တောက်လျှောက် သက်ရောက်ပါဝင်၏၊ အဝိဇ္ဇာယ တု ဧဝ=အဝိဇ္ဇာ၏ ပင်လျှင်၊ အသေသဝိရာဂနိရောဓာ=အကြွင်းမဲ့ ပျက်စီးခြင်း, ချုပ်ပျောက်ခြင်းကြောင့်၊ ယံပစ္စယာ=အကြင် ကာယဒွါရဋ္ဌဖြစ်သောစေတနာဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ အသေ=၏၊ အမ္ဗတ္ထံ=၌၊ တံ သုခဒုက္ခံ=သည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=၏၊ သော ကာယော=(အမ္ဗတ္ထ သုခဒုက္ခတို့၏ အကြောင်းဖြစ်သော) ထိုကာယဒွါရဋ္ဌဖြစ်သော စေတနာသည်၊ ဝါ=ထိုကာယသခ်ါရသည်၊ နု ဟောတိ= မဖြစ်တော့၊ [အဝိဇ္ဇာ၏ အကြွင်းမဲ့ချုပ်ပျောက် ပျက်စီးခြင်းကြောင့် အမ္ဗတ္ထ သုခဒုက္ခတို့၏ အကြောင်းဖြစ်သော ထိုကာယဒွါရဋ္ဌဖြစ်သော စေတနာသည် မဖြစ်တော့ဟု အဓိပ္ပာယ်ဆက်စပ်ပါ။ သော ကာယောဋ္ဌ ကာယအရ ကာယဒွါရဋ္ဌဖြစ်သော ကာမာဝစရ ကုသိုလ် အကုသိုလ် စေတနာ(၂၀)တိုင်အောင် (ကာယသခ်ါရတိုင်အောင်) ဌာနုပစာရအားဖြင့် ယူရ၏]

(အဝိဇ္ဇာယတော်ဝ=အဝိဇ္ဇာ၏ ပင်လျှင်၊ အသေသဝိရာဂနိရောဓာ=ကြောင့်) [လိုက်ပေးသည်] ယံပစ္စယာ=အကြင် ဝစီဒွါရဋ္ဌ ဖြစ်သော စေတနာဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ အသေ=၏၊ အမ္ဗတ္ထံ=၌၊ တံ သုခ ဒုက္ခံ=သည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=၏၊ သာ ဝါစာ= ထို ဝစီဒွါရဋ္ဌဖြစ်သော စေတနာသည်၊ ဝါ=ထိုဝစီသခ်ါရသည်၊ နု ဟောတိ=မဖြစ်တော့၊ [ဤ၌လည်း ဝါစာအရ ဝစီဒွါရကိုသာမက ဝစီဒွါရဋ္ဌဖြစ်သော ထိုစေတနာ(၂၀)တိုင်အောင် (ဝစီသခ်ါရတိုင်အောင်) ဌာနုပစာရအားဖြင့် ယူပါ]

(အဝိဇ္ဇာယတော်ဝ=လျှင်၊ အသေသဝိရာဂနိရောဓာ=ကြောင့်) ယံပစ္စယာ= အကြင် မနောဒွါရဋ္ဌဖြစ်သော စေတနာဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ပ။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=၏၊ သော မနော=ထိုမနောဒွါရဋ္ဌဖြစ်သော စေတနာသည်၊ ဝါ=ထိုမနောသခ်ါရသည်၊ နု ဟောတိ=တော့၊ [ဤ၌လည်း သော မနောအရ

မနောဒွါရ၌ဖြစ်သော လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ် စေတနာ(၂၉)ပါးတိုင်အောင် (ဝါ=မနောသခ်ါရတိုင်အောင်)ယူပါ] (အဝိဇ္ဇာယတွေဝ=လျှင်၊ အသေသဝိရာဂနိရောဓာ=ကြောင့်) ယံပစ္စယာ=အကြင်လယ်မြေအလား, ကုသိုလ်အကုသိုလ်ကံ တရားဟူသော အကြောင်းကြောင့် ။ပ။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=၏၊ တံ ခေတ္တံ=ထိုလယ်မြေ အလား, ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံတရားသည်၊ ဝါ=ထို အကျိုးဝိပါက်ဟူသော မျိုးစေ့၏ ကြဲချပေါက်ရောက်ရာ ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံဟူသော လယ်မြေသည်၊ နံ ဟောတိ=မဖြစ်။

(အဝိဇ္ဇာယတွေဝ=လျှင်၊ အသေသဝိရာဂနိရောဓာ=ကြောင့်) ယံ ပစ္စယာ= အကြင် ယာမြေအလား, ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံတရား ဟူသောအကြောင်း ကြောင့်၊ အသေ=၏၊ အဋ္ဌတ္တံ=၌၊ တံ သုခဒုက္ခံ=သည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=၏၊ တံ ဝတ္ထု=ထိုယာမြေအလား, ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံတရားသည်၊ ဝါ= ထိုအကျိုး ဝိပါက်ဟူသော မျိုးစေ့၏ တည်ရာ ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံဟူသော ယာမြေသည်၊ နံ ဟောတိ=မဖြစ်၊ (အဝိဇ္ဇာယတွေဝ=လျှင်၊ အသေသဝိရာဂနိရောဓာ=ကြောင့်) ယံပစ္စယာ=အကြင် ကုသိုလ်အကုသိုလ်ကံ တရားဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ပ။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=၏၊ တံ အာယတနံ= ထိုကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံ အကြောင်းတရားသည်၊ နံ ဟောတိ(အဝိဇ္ဇာယတွေဝ အသေသဝိရာဂနိရောဓာ) ယံပစ္စယာ=အကြင် အကျိုးဝိပါက်၏ တည်ရာ ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ပ။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=၏၊ တံ အဓိကရဏံ= ထိုအကျိုးဝိပါက်၏ တည်ရာ ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံသည်၊ နံ ဟောတိ=မဖြစ်၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ= မိန့်တော်မူပြီ). [ဤ၌ အဓိကရဏာသဒ္ဒါကို "အညဘာဂိယသ အဓိကရဏာသ"၌ ကဲ့သို့ အာဓာရ အနက်ဟောကြ၏သည်]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အတ္တဘာဝပဋိလာဘာ= ရှိအပ်သော အတ္တဘောတို့သည်၊ ဣမေ စတ္တာရော=ဤလေးမျိုးတို့တည်း၊ စတ္တာရော=လေးမျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမေ= အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယသ္မိံ အတ္တဘာဝပဋိလာဘော= အကြင် ရှိအပ်သော အတ္တဘောဌာ၌၊ အတ္တသဏ္ဌေတနာ= ကိုယ်တိုင် ပြုလုပ်အပ် သော အားထုတ်မှုစေတနာသည်၊ ကမတိ=ဖြစ်၏၊ (အကျိုးဝိပါက်ကို ဆောင်ယူ လျက်ဖြစ်၏) [အတ္တနာ ပကပ္ပိတာ သဏ္ဌေတနာ အတ္တသဏ္ဌေတနာ] ပရသဏ္ဌေ တနာ=သူတပါး ပြုလုပ်အပ်သော အားထုတ်မှု စေတနာသည်၊ နော ကမတိ=မဖြစ်၊ သော အတ္တဘာဝပဋိလာဘော= ထိုရှိအပ်သော အတ္တဘောသည်၊ အတ္ထိ=ရှိ၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယသ္မိံ အတ္တဘာဝပဋိလာဘော=၌၊ ပရသဏ္ဌေတနာ=သည်၊ ကမတိ=၏၊ အတ္တသဏ္ဌေတနာ=သည်၊ နော ကမတိ=မဖြစ်၊ သော အတ္တဘာဝပဋိ လာဘော=သည်၊ အတ္ထိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယသ္မိံ အတ္တဘာဝပဋိလာဘော=၌၊

အတ္တသညွှေတနှာ စ=သည်လည်း၊ ကမတိ=၏၊ ပရသညွှေတနှာ စ=သည်လည်း၊ ကမတိ=၏၊ သော အတ္တဘာဝပဋိဘာဘော=သည်၊ အတ္ထိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယသ္မိं အတ္တဘာဝပဋိလာဘော=၌၊ အတ္တသညွှေတနှာ=သည်၊ နေဝ ကမတိ=မဖြစ်၊ ပရသညွှေတနှာ=သည်၊ နှော ကမတိ=မဖြစ်၊ သော အတ္တဘာဝပဋိလာဘော=သည်၊ အတ္ထိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အတ္တဘာဝပဋိလာဘာ=တို့သည်၊ ဣမေ စတ္တာရော=တို့တည်း၊ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်)

ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝုတ္တေ=မြတ်စွာဘုရား မိန့်တော်မူအပ်လသော်၊ အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော= အရှင်သာရိပုတ္တရာသည်၊ ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာဘုရားကို၊ ဧတံ= ဤစကားကို၊ အဝေါစ=လျှောက်ပြီ၊ (ကိန္တိ အဝေါစ) ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား၊ အဟံ= တပည့်တော်သည်၊ ဘဂဝတော= မြတ်စွာဘုရားသည်၊ သံခိတ္တေန= အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့်၊ ဘာသိတသ=ဟောတော်မူအပ်သော၊ ဣမသ=ဤ တရားတော်၏၊ အတ္ထံ=အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝိတ္ထာရေန=အကျယ် တဝင့်အားဖြင့်၊ အာဇာနာမိ=သိနားလည်ပါ၏၊ ဘန္တေ=ရား၊ တတြ=ထိုလေးမျိုး သော အတ္တဘာဝပဋိလာဘတို့တွင်၊ ယာယံ (ယော အယံ) အတ္တဘာဝပဋိ လာဘော= အကြင် ရရှိအပ်သော အတ္တဘောသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) ယသ္မိं အတ္တဘာဝပဋိလာဘော=ယင်းသို့ ရရှိအပ်သော အတ္တဘောဌ်။ပ။ အတ္တသညွှေ တနှာဟေတု=ကိုယ်တိုင်ပြုလုပ်အပ်သော အားထုတ်မှုဟူသော အကြောင်း ကြောင့်၊ ဝါ=မိမိ၏လုံ့လ ပယောဂဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ (အစာအာဟာရ စားရန် မေ့လျော့သွားလောက်အောင် အလွန်အကြူး ပျော်မြူးခြင်းဟူသော မိမိ၏ လုံ့လ ပယောဂဟူသော အကြောင်းကြောင့်) တေသံ သတ္တာနံ=ထို သတ္တဝါတို့၏၊ (ခိဏာပဒေါသိကမည်သော အပျော်ကြူးသော နတ်တည်းဟူသော ထိုသတ္တဝါတို့၏) တမှာ ကာယာ=ထိုဘုံဌာနမှ၊ ဝါ=ထိုသတ္တဝါအပေါင်းမှ၊ စုတိ=ရွှေ့လျောစုတော သေလွန်ခြင်းသည်၊ (အာဟာရပြတ်၍ သေလွန်ခြင်းသည်) ဟောတိ=၏။

ဘန္တေ=ရား၊ တတြ=ထိုလေးမျိုးသော အတ္တဘာဝပဋိလာဘတို့တွင် ။ပ။ ပရသညွှေတနှာဟေတု=သူတပါးပြုလုပ်အပ်သော အားထုတ်မှုဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ ဝါ=သူတပါး၏ လုံ့လပယောဂဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ (သူတပါးက ဒေါသဖြစ်ဖွယ် စကားပြောဆိုမှု လုံ့လပယောဂဟူသော အကြောင်းကြောင့်) တေသံ သတ္တာနံ=ထိုသတ္တဝါတို့၏၊ (မနောပဒေါသိကမည် သော ဒေါသကြီးသော စာတုမဟာရာဇ်နတ်တည်းဟူသော ထိုသတ္တဝါတို့၏) တမှာ ကာယာ=မှ၊ စုတိ=သည်၊ (ဒေါသကိုမချုပ်တည်းနိုင်၍ သေလွန်ခြင်းသည်) ဟောတိ=၏ ။ပ။ အတ္တသညွှေတနှာ စ=သည်လည်း၊ ကမတိ=၏၊ ပရသညွှေတနှာ

စ=သည်လည်း၊ ကမတိ=၏၊ အဲတ္တာသဠေတနာ=ကိုယ်တိုင် ပြုလုပ်အပ်သော အားထုတ်မှုဟူသော၊ ဝါ=မိမိ၏ လုံ့လပယောဂဟူသော၊ ဟေတု စ=အကြောင်း ကြောင့် လည်းကောင်း၊ ပရသဠေတနာ=သူတပါးပြုလုပ်အပ်သော အားထုတ်မှု ဟူသော၊ ဝါ=သူတပါး၏ လုံ့လပယောဂဟူသော၊ ဟေတု စ=အကြောင်း ကြောင့်လည်းကောင်း၊ တေသံ သတ္တာနံ= (လူဖြစ်သော) ထိုသတ္တဝါတို့၏၊ တမှာ ကာယာ=မှ၊ စုတိ=သည်၊ ဟောတိ=၏။။ပ။။

တေန ဒေဝါ=ထိုနတ်ဗြဟ္မာတို့ကို၊ [တေနဒ္ဓ နာဝိဘာတ်ကို ပဌမာအနက်ဌ သက်] ကတမေ=အဘယ် နတ်ဗြဟ္မာတို့ဟူ၍၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ=မှတ်သားထားရပါကုန် မည်နည်း၊ [တနည်း-တေန=ထိုအတ္တဘောဖြင့်၊ ကတမေ ဒေဝါ=အဘယ်နတ် ဗြဟ္မာတို့ဟူ၍၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ=နည်း] ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ) သာရိပုတ္တ= သာရိပုတြာ၊ တေန ဒေဝါ=ထိုနတ်ဗြဟ္မာတို့ကို၊ နေဝသညာနာသညာယတန ပဂါ= နေဝသညာ နာသညာယတနဘုံသို့ ကပ်ရောက်နေထိုင်ကြ ကုန်သော၊ ဝါ=နေဝသညာနာသညာယတန ဘုံသား ဖြစ်ကုန်သော၊ ဒေဝါ=ဗြဟ္မာတို့ဟူ၍၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ=မှတ်သားထားကြရပါမည်၊ [တနည်း-တေန=ထိုအတ္တဘောဖြင့်၊ နေဝသ.....နူပဂါ=ကုန်သော၊ ဒေဝါ=ဟူ၍၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ=မည်] ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)

ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား၊ ယေန=အကြင် အကြောင်းကြောင့်၊ ဣဓ=ဤလောက ၌၊ ဧကစ္စေ=အချို့ကုန်သော၊ သတ္တာ=သတ္တဝါတို့သည်၊ တမှာ ကာယာ= ထိုဘုံဌာနမှ၊ စုတာ=ရွှေ့လျှားစုဝေတာ သေလွန်ကုန်သည်၊ (သမာနာ=ဖြစ်ကုန် လသော်) အာဂါမိနော=ပဋိသန္ဓေ ပြန်နေလာကုန်သည်၊ ဣဒ္ဓတ္တံ[1]= ဤ

---

[1]။ **ဣတ္ထန္နင် ဣဒ္ဓတ္တံပုဒ်တို့ ဟောအပ်သောအနက်။** ။ဤပုဒ်တို့ကို ဒုကနိပါတ် စာပိုဒ် (၃၇)၌လည်း အကျဉ်းချုပ်မျှ ဖွင့်ဆိုရေးသားခဲ့၏၊ ဤ၌ အကျယ်တဝင့် ထပ်မံရေးသားဦးအုံ-

အယံ ပကာရော ဣတ္ထံ=ဤကာမာဝစရ ခန္ဓာငါးပါးအပြား၊ ဝါ=ဤကာမ ဘုံသား ခန္ဓာငါးပါးအမျိုးအစား၊ (ကာမဘုံသား သတ္တဝါပင်တည်း) ဣတ္ထံ ဘာဝေါ ဣဒ္ဓတ္တံ=ဤကာမာဝစရ ခန္ဓာငါးပါးအပြား၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်သော ကာမာဝစရ ခန္ဓာငါးပါးအမျိုးဇာတ်၊ ဝါ=ဤ ကာမဘုံသား၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်သော ကာမဘုံသား သတ္တဝါအမျိုးဇာတ်၊ ကာမဘုံသား၏ အဖြစ်၊ (ကာမာဝစရ ခန္ဓာငါးပါးတည်းဟူသော ကာမဘုံသား ဘဝတည်း)

ဤ၌ ဣတ္ထံအရ ဤမည်သော ကာမာဝစရ ခန္ဓာငါးပါး (ဤမည်သောကာမဘုံ သား သတ္တဝါ)ဟု အထူးညွှန်ပြအပ်သော ခန္ဓာငါးပါး ဝိသေသ(သတ္တဝါဝိသေသ) ကိုယူရ၍ ဣဒ္ဓတ္တံအရ ထိုကဲ့သို့ အထူးမညွှန်ပြအပ်သဖြင့် သာမညု(အများဆိုင်) ဖြစ်သော ကာမာဝစရ ခန္ဓာငါးပါး အမျိုးဇာတ် (ကာမဘုံသားအဖြစ်၊ အများဆိုင်

ကာမဘဝသို့၊ အာဂန္တာရော=ပဋိသန္ဓေ ပြန်နေလာကုန်သည်၊ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ သော ဟေတု=ထို အကြောင်းသည်၊ (ထိုကာမဘဝသို့ ပဋိသန္ဓေပြန်နေလာ

ကာမဘဝ)ကို ယူရသောကြောင့် ဣတ္ထံနှင့် ဣတ္ထတ္တံပုဒ်တို့၏ ဟောနက်မှာ ဝိသေသနှင့် သာမညလောက်မျှသာ ကွဲပြားမှု ကာမာဝစရ ခန္ဓာငါးပါးတည်းဟူသော ကာမသတ္တဝါချည်း ယူရခြင်းအားဖြင့် တူညီ၏၊ ထို့ကြောင့် ဤသုတ်အဋ္ဌကထာ (၃၅၀)၌-

(၁) အာဂန္တာရော ဣတ္ထတ္တန္တိ ဣတ္ထဘာဝံ ကာမာဝစရ ပဋ္ဌမဘဝေ အာဂန္တာရော။

(၂) အနာဂန္တာရော ဣတ္ထတ္တန္တိ ဣမံ ခန္ဓပဋိကံ အနာဂန္တာရော-ဟူ၍ (၁)၌ "ပဋ္ဌမဘဝ"ဟု ဘာဝပုဒ်ထည့်၍ လည်းကောင်း, (၂)၌ "ဣမံ ခန္ဓပဋိကံ"ဟု ဘာဝပုဒ် မထည့်ဘဲလည်းကောင်း ဖွင့်ထား၏၊ ဣတ္ထံနှင့် ဣတ္ထတ္တံပုဒ်တို့၏ ဟောနက်ချင်း မကွာခြားလှသောကြောင့် ဘာဝပုဒ်ထည့်၍လည်းကောင်း, မထည့်ဘဲလည်းကောင်း ဖွင့်သည်ဟုဆိုလို၏၊ ပြလတ္တံ့သော အဖွင့်ဝါကျများနှင့်လည်း နှိုင်းယှဉ်ကြည့်ပါ။

(၁) ဣတ္ထတ္တာယာတိ ဣတ္ထဘာဝါယ၊ ဧဝံပရိပုဏ္ဏပဋ္ဌမဘဝါယာတိ အတ္ထော။ ဒီ, မဟာဝဂ္ဂဋ္ဌကထာ၊ ၉၂။

(၂) ဣတ္ထတ္တန္တိ ဣတ္ထဘာဝေါ၊ ခန္ဓပဋိကသောတံ နာမံ။ ၎င်း၊ ၉၄။

ဤသာဓကနှစ်ရပ်တို့တွင် (၁)၌ ဘာဝပုဒ်ထည့်၏။ (၂)၌ ခန္ဓပဋိကသ-ဟုသာ ရှိ၍ ဘာဝပုဒ်မထည့်၊ ထို့ကြောင့် ဘာဝပုဒ်ပါသည်ဖြစ်စေ, မပါသည်ဖြစ်စေ အနက်မှာ အလွန်မထူးခြားကြောင်းသိသာ၏၊ ဤ အဂုံတို့ရဲ့ ၆၊ ၃-၃၈၊ ၃၉၌လည်း အလားတူဝါကျများရှိသေး၏၊ သို့သော် တချို့နေရာ၌ စာပျက်နေသောကြောင့် ဤအဖွင့်များနှင့်စပ်၍ ဧကဝေါဟုဖြစ်ဖွယ်ရာရှိ၏၊ ပုံစံပြရသော်-

ဣတ္ထတ္တန္တိ ဣတ္ထဘာဝံ၊ ဗြဟ္မဘာဝန္တိအတ္ထော။ သီလက္ခန်ဗြဟ္မစာလသုတ် ၆၊၁၀၃။ ဣတ္ထဘာဝန္တိ ဣဒပ္ပကာရတံ၊ယသ္မာ ပန ဣတ္ထတ္တန္တိ ဗြဟ္မတ္တဘာဝေါ ဣစာဒိမ္ပေတော။ တသ္မာ"ဗြဟ္မဘာဝန္တိ အတ္ထော"တိ ဝုတ္တံ။ ၎င်းဋီကာဟောင်း၊ ၁၅၈။

ဤ၌ ဣတ္ထံအရ ဤမည်သော ဗြဟ္မာဟု အထူးညွှန်ပြအပ်သော ဗြဟ္မာဝိသေသကိုလည်းကောင်း, ဣတ္ထတ္တံအရ ထိုဗြဟ္မာဝိသေသ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်သော အများဆိုင် ဗြဟ္မာအမျိုးစာတ်, ဗြဟ္မာဘဝ (ဗြဟ္မာ၏ အတ္တဘောဟူသော ခန္ဓာငါးပါး)ကိုလည်းကောင်းယူ ရ၏၊ ဤသို့သော အနက်သဘောအရ ဤအတိုင်းပါ၌ ရှိသင့်ပါလျက် ဋီကာဟောင်း၌ "တ္တ"ပစ္စည်းမပါဘဲ "ယသ္မာ ပန ဣတ္ထန္တိ"ဟု ရှိနေ၏၊ စာပျက်နေခြင်းသာတည်း၊ "ဣတ္ထတ္တမ္ဘာဝေါနာမ အယံ အတ္တဘာဝေါ" ဟူသော ဤအဂုံတို့ရဲ့ ၆၊ ၃-၂၅၆၌ "ဣတ္ထတ္တမ္ဘာဝ"အရ အတ္တဘောကို ကောက်ယူထားပုံနှင့် နှိုင်းယှဉ်သောအားဖြင့်လည်း ထိုဋီကာပါဠိပျက်နေသည်မှာ သိသာလှပါ၏။

ခြင်း၏ အကြောင်းသည်) ကော နုခေါ= အဘယ်ပါနည်း၊ သော ပစ္စယော= ထိုအကြောင်း ပစ္စည်းသည်၊ (ထို ကာမဘဝသို့ ပဋိသန္ဓေပြန်နေလာခြင်း၏ အကြောင်းသည်) ကော=အဘယ်ပါနည်း၊ ဘန္တေ=ရှင်း၊ ပန=ထို့အပြင်၊ ယေန=အကြင်အကြောင်းကြောင့်၊ ဣဒ=၌၊ ဧကစ္စေ။ပ။ အနာဂါမိနော= ပဋိသန္ဓေပြန်နေ မလာကုန်သည်၊ ဣတ္ထတ္တံ=သို့၊ အနာဂန္တာရော=ပဋိသန္ဓေပြန်နေ မလာကုန်သည်၊ ဟောန္တိ=၏၊ သော ဟေတု=သည်၊ (ထိုကာမဘဝသို့ ပဋိသန္ဓေပြန်နေ မလာခြင်း၏ အကြောင်းသည်) ကော=အဘယ်ပါနည်း၊ သော ပစ္စယော=သည်၊ ကော=နည်း၊ ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစ=မေးလျှောက်ပြီ)

သာရိပုတ္တ=သာရိပုတြာ၊ ဣဒ=ဤလောက၌၊ ဧကစ္စသ=အချို့သော၊ ပုဂ္ဂလသ=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သြရမ္ဘာဂိယာနံ=အောက်ကာမဓာတ်အဖို့၏ စီးပွားဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=အောက်ကာမဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေတည်နေစေတတ်ကုန်သော၊ [ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ် (၃၇)လည်းကြည့်] သံယောဇနာနံ=သံယောဇဉ်တို့ကို၊ ဝါ=တို့သည်၊ အပ္ပဟီနာနံ=မပယ်အပ်သေးကုန်သည်၊ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (သြရမ္ဘာဂိယသံယောဇဉ်တို့ကို မပယ်ရသေးသော ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်) ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ=ယခု မျက်မှောက် အတ္တဘောဘ၌ပင်၊ ဝါ=ယခု ဘဝ၌ပင်၊ နေဝသညာနာသညာယတနံ=ရှိ၍ရင်းထင်ရှားသောသညာ မရှိသည်လည်းဖြစ်၍ သိမ်မွေ့သောသညာ မရှိသည်လည်း မဟုတ်သော ဈာန်စိတ္တုပ္ပါဒ်တည်းဟူသော မနာယတန, ဓမ္မာယတနသို့၊ ဝါ=ကို [ဧကကနိပါတ်စာပိုဒ် (၄၃၅)လည်းကြည့်]ဥပသမ္ပဒ=ရောက်၍၊ ဝါ=ပြီးစီးစေ၍၊ ဝိဟရတိ=နေ၏။

သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (ထို နေဝသညာနာသညာယတနသို့ ရောက်၍ နေသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်) တံ=ထို နေဝသညာနာသညာယတနကို၊ အဿာဒေတိ =သာယာ၏၊ တံ=ထိုနေဝသညာနာသညာယတနကို၊ နိကာ မေတိ=လိုလားတောင့်တ၏၊ တေန စ=ထို နေဝသညာနာသညာယတန ဖြင့်လည်း၊ ဝိတ္တိ= နှစ်သက်ခြင်းသို့၊ အာပဇ္ဇတိ=ရောက်၏၊ တတ္ထ=ထိုနေဝသညာ နာသညာယတန၌၊ ဌိတော=တည်လျက်၊ တဒဓိမုတ္တော=ထို နေဝသညာ နာသညာယတန၌ ညွတ်ကိုင်းလျက်၊ တဗ္ဗဟုလဝိဟာရီ=ထို နေဝသညာနာသညာယတနဖြင့်

သီလက္ခန်ဒီကာသစ် (ပ–၄၂၀)၌လည်း ဣတ္ထမ္ဘာဝန္တိ ဣဒပ္ပကာရဘာဝံ၊ ယသ္မာ ပန သော ပကာရော ဗြဟ္မတ္တဘာဝေ ယေဝိဓာဓိပ္ပေတော၊ တသ္မာ "ဗြဟ္မဘာဝန္တိ ဝုတ္တံ"ဟု စာရှိနေ၏၊ ဋီကာဟောင်း ပါဠိပျက်စာသွားနှင့် အလားတူ စာသွားမျိုးသာတည်း၊ "ယသ္မာ ပန သော ပကာရော"နေရာ၌ "ယသ္မာ ပန ဣဒပ္ပကာရဘာဝေါ"ဟု ရှိမှသာ စာသွားမှန်ကန်၏၊ ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ်(၃၇)နှင့် တိကနိပါတ်စာပိုဒ် (၅၉)တိကဏ္ဏသုတ်မှ ဝိနိစ္ဆယနှင့် ဆက်စပ်ကြည့်ပါ။

ကြိမ်ဖန်များစွာ နေလေ့ရှိလျက်၊ အပရိဟီနော=ထိုနေ၀သညာ နာသညာယတနမှ မလျှာကျဘဲ၊ ကာလ=ကွယ်လွန်ခြင်းကို၊ ကုရုမာနော= ပြုလသော်၊နေ၀သညာနာသညာယတန္ဒပဂါနံ=နေ၀သညာ နာသညာယတန ဘုံသို့ ကပ်ရောက်နေထိုင်ကုန်သော၊ ဒေ၀ါနံ=ဗြဟ္မာတို့၏၊ သဟဗျတံ=အတူတကွ ဖြစ်ဖက် အဖော်သဟဲ၏ အဖြစ်သို့၊ ဥပပဇ္ဇတိ=လားရောက်၏။

သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (နေ၀သညာနာသညာယတနဗြဟ္မာ ဘ၀သို့ ရောက်သော ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်) တတော=ထို နေ၀သညာနာသညာယတန ဗြဟ္မာ၏ အဖြစ်မှ၊ စုတော= စုတေသေလွန်ပြီးသည်၊ (သမာနော=ဖြစ်လသော်) အာဂါမိ=ပဋိသန္ဓေတည်နေပြန်လာသည်၊ ဣတ္ထတ္တံ=ဤကာမဘ၀သို့၊ အာဂန္တာ= ပဋိသန္ဓေ ပြန်နေလာသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ သာရိပုတ္တ=တြာ၊ ပန=ထိုမှတပါး၊ ဣဒံ=ဤလောကဌာန်။ပ။ ပဟီနာနိ=ပယ်အပ်ပြီးကုန်သည်၊ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ သော=ထို ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (သြဝုမ္ဘာဂိယ သံယောဇဉ်တို့ကို ပယ်ပြီးသော ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်) ။ပ။ အနာဂါမိ=ပဋိသန္ဓေပြန်နေမလာတော့ သည်၊ ဣတ္ထတ္တံ=သို့၊ အနာဂန္တာ=ပဋိသန္ဓေ ပြန်နေမလာတော့သည်၊ ဟောတိ=၏။

သာရိပုတ္တ=တြာ၊ ယေန=အကြင် အကြောင်းကြောင့်၊ ဣဒံ=ဤလောကဌာန်၊ ဧကစ္စေ။ပ။ အာဂန္တာရော=ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ သော ဟေတု=ထိုအကြောင်းသည်၊ (ထိုကာမဘ၀သို့ ပဋိသန္ဓေ ပြန်နေလာခြင်း၏ အကြောင်းသည်)အယံ ခေါ=ဤသြဝုမ္ဘာဂိယသံယောဇဉ်တို့ကို မပယ်ရသေးခြင်းပင်တည်း၊ သော ပစ္စယော=သည်၊ အယံ=ဤသြဝုမ္ဘာဂိယ သံယောဇဉ်တို့ကို မပယ်ရသေးခြင်းပင်တည်း၊ သာရိပုတ္တ=တြာ၊ ပန=ထိုမှတပါး၊ ယေန=အကြင် အကြောင်းကြောင့်၊ ဣဒံ=ဤ၊ ဧကစ္စေ။ပ။ အနာဂန္တာရော=ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ=၏၊ သော ဟေတု=ထိုအကြောင်းသည်၊ (ထိုကာမဘ၀သို့ ပဋိသန္ဓေပြန်နေမလာခြင်း၏ အကြောင်းသည်) အယံ=ဤသြဝုမ္ဘာဂိယ သံယောဇဉ်တို့ကို ပယ်ရှားပြီးခြင်းပင်တည်း။ သော ပစ္စယော=ထိုအကြောင်းပစ္စည်းသည်၊ အယံ=ဤသြဝုမ္ဘာဂိယ သံယောဇဉ်တို့ကို ပယ်ရှားပြီးခြင်းပင်တည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ= မိန့်တော်မူပြီ) ပဌမံ။

၂–ဝိဘတ္တိသုတ်

ဝ၇၂။ တတြ ခေါ=ထိုအခါ၌။ပ။ အာဝုသော=ငါ့ရှင်တို့၊ အဒ္ဓမာသု ပသမ္ဘဒ္ဓေန=ရဟန်းဖြစ်ပြီး၍ တလထက်ဝက် (၁၅)ရက်ရှိလသော်၊ ဝါ=ရက်ရှိသော၊ မေ=ငါသည်၊ [အဒ္ဓမာသော ဥပသမ္ဘဒ္ဓသ ယသ မေတိ အဒ္ဓမာသု ပသမ္ဘဒ္ဓော၊ တေန အဒ္ဓမာသုပသမ္ဘဒ္ဓေန] သြဝိသော=အကြောင်းအားဖြင့်၊ ဗျဥ္ဇနသော=အက္ခရာအားဖြင့်၊ အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါ=အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်ကို၊ ဝါ=

အကျိုးတရား ငါးပါးတို့၌ ခွဲခြားသိမြင်သော ဉာဏ်ကို၊သစ္စိကတာ=(ကိုယ်တွေ့ဆိုက်ရောက်) မျက်မှောက်ပြုအပ်ပြီ၊ တံ=ထို အတ္တပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်ကို၊ အဟံ=ငါသည်၊ အနေကပရိယာယေန=များစွာသော အကြောင်းဖြင့်၊ အာစိက္ခာမိ=ဟောကြား၏၊ ဒေသေမိ=ထင်ရှားအောင် ဟောကြား၏၊ ပညာပေမိ=သိနားလည်စေ၏၊ ပဋ္ဌပေမိ=တည်တည်တံ့တံ့ဖြစ်စေသောအားဖြင့် ဟောကြား၏၊ ဝိဝရामိ=ဖွင့်လှစ် ဟောကြား၏၊ ဝိဘဇာမိ=ဝေဖန်ဟောကြား၏၊ ဥတ္တာနီကရောမိ=ပေါ်လွင်ထင်ရှားအောင် ပြု၏။

(တနည်း) အာစိက္ခာမိ=ဦးစွာပဌမ အကျဉ်းညွှန်ပြ၏၊ ဒေသေမိ=အကျဉ်းညွှန်ကြား ခေါင်းစဉ်များကို ပြီးဆုံးအောင် ဟောကြား၏၊ ပညာပေမိ=အကျဉ်းညွှန်ပြအပ်သော အနက်သဘောကို အကျယ်ချဲ့ပွား အမျိုးမျိုးအစားစား သိနားလည်စေ၏၊ ပဋ္ဌပေမိ=ဟောပြအပ်ပြီးသော အနက်သဘောကို နည်းမျိုးထွေပြား အချက်အလက်များဖြင့် တည်တံ့ခိုင်မြဲစေ၏၊ ဝိဝရာမိ=ညွှန်ပြအပ်ပြီးသော အနက်ကို ထပ်ဆင့်ဖွင့်ပြ၏၊ ဝိဘဇာမိ=ဖွင့်ပြအပ်ပြီးသော အနက်ကို ခွဲခြမ်း ဝေဖန်ပြ၏၊ ဥတ္တာနီကရောမိ=ခွဲခြမ်းဝေဖန်အပ်ပြီးသောအနက်ကို ဟိတ်, ဥဒါဟရဏ်, ဥပမာများဖြင့် ထင်ရှားအောင်ပြု၏။

၁။ **အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါစသည်။** ။ပဋိသမ္ဘိန္ဒတိတိ ပဋိသမ္ဘိဒါ= ခွဲခြမ်းသိမြင်သောဉာဏ်၊ အတ္ထေ (အကျိုးတရားငါးပါး၌) ပဋိသမ္ဘိဒါ အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါ။ အကျိုးတရားငါးပါးဟူသည် (၁) ဒုက္ခသစ္စာစသော ပစ္စယသမုပ္ပန္နတရားများ(၂) နိဗ္ဗာန်.(၃) သုတ္တဂေယျစသော ပရိယတ္တိပါဠိတော်၏ အနက်အဓိပ္ပာယ် (၄)ဝိပါက်စိတ်စေတသိက်တရားများ (၅)ကိရိယာစိတ် စေတသိက် တရားများတည်း။

ဓမ္မေ=အကြောင်းတရားငါးပါး၌၊ ပဋိသမ္ဘိဒါ ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါ။အကြောင်းတရားငါးပါးကား (၁)အကျိုးတရားတို့ကို ဖြစ်စေတတ်သော ဒုက္ခသမုဒယသစ္စာစသော အကြောင်းများ (၂) အရိယမဂ် (၃)သုတ္တဂေယျစသော ပါဠိတော်(၄) ကုသိုလ်စိတ်စေတသိက်(၅)အကုသိုလ်စိတ်စေတသိက်များတည်း။

နိရုတ္တိယာ အဘိလာပေါ ဥစ္စာရဏ် နိရုတ္တာဘိလာပေါ= မှန်ကန်သော မာဂဓဘာသာကို ရွတ်ဆိုခြင်း၊ နိရုတ္တာဘိလာပေ ပဋိသမ္ဘိဒါ နိရုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါ၊ (အလယ်၌ အဘိလာပပုဒ်ကျေ၏) ဖယော, ဝေဒနာစသည်ဖြင့် ရွတ်ဆိုလျှင်မှန်ကန်၏၊ ဖယော, ဝေဒနောစသည်ဖြင့် ရွတ်ဆိုလျှင် မှားယွင်းသည် စသည်ဖြင့် အစစ်အမှန် မာဂဓဘာသာ သဘာဝနိရုတ္တိကို ခွဲခြားသိသောဉာဏ်တည်း။

အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါစသော ရှေးဉာဏ်သုံးပါးတို့သည် ဤအနက်သဘောကို ခွဲခြမ်းသိမြင်ကုန်၏ဟု ရှေးဉာဏ်သုံးပါးတို့၏ ကိစ္စလုပ်ငန်းစွမ်းရည်သတ္တိကို သိသော ဉာဏ်သည် ပဋိဘာနပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်မည်၏။ ပဋိဘာနေ=ရှေးဖြစ်သော ပဋိဘာန် ဉာဏ်သုံးပါး၌၊ ပဋိသမ္ဘိဒါ ပဋိဘာနပဋိသမ္ဘိဒါ။

ယသ= အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်မှာ၊ ကခ်ိ ဝါ=ယုံမှားသံသယသည်လည်းကောင်း၊ ဝိမ်တိ ဝါ=သို့သော သို့လော တွေးတောခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ အသ=ဖြစ်ကြားအုံ့၊ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ မံ=ငါ့ကို၊ ပဋ္ဌေန=အမေးပုစ္ဆာပြုသနာဖြင့်၊ (ဥပဂစ္ဆတု=ချဉ်းကပ်ပါလော) အဟံ=ငါသည်၊ ဝေယျာကရဏေန=ပြုသနာကို ပြေဆိုခြင်းဖြင့်၊ (အာရာဓေသာမိ=ထိုသူ၏စိတ်ကို ကျေနပ်နှစ်သက်စေအုံ့) နော=ငါတို့၏ ; ယော သတ္ထာ=အကြင်ဆရာ မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဓမ္မာနံ=သိအပ်ပြီးသော တရားတို့၌၊ သုကုသလော=လွန်စွာ ကျွမ်းကျင်တော်မူ၏၊ နော=ငါတို့၏ ; သော သတ္ထာ=ထိုဆရာ မြတ်စွာဘုရားသည်၊ သမ္မုခီဘူတော= မျက်မှောက်မှာပင် ရှိတော်မူပါ၏။ ၊ပ။

ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါ=ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်ကို၊ ဝါ=အကြောင်းတရား ငါးပါးခွဲ ခွဲခြား သိမြင်သောဉာဏ်ကို၊ သစ္ဆိကတာ=ပြီ၊ တံ=ထို ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်ကို ။ပ။ နိုရုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါ=နိုရုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်ကို၊ ဝါ=မှန်ကန်သော မာဂဓဘာသာကို ရွတ်ဆိုရာ၌ မှန်ကန်ကြောင်းကို ခွဲခြားသိမြင်သောဉာဏ်ကို ။ပ။ တံ=ထို နိုရုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါကို ။ပ။ ပဋိဘာနပဋိသမ္ဘိဒါ=ပဋိဘာန ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်ကို၊ ဝါ=ရှေးဉာဏ်သုံးပါး၌ ခွဲခြားသိမြင်သော ဉာဏ်ကို၊ သစ္ဆိကတာ= ပြီ၊ တံ=ထို နိုရုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်ကို။ပ။ ဒုတိယံ။

၃–မဟာကောဋ္ဌိကသုတ်

၁၇၃။ အထ ခေါ=၌၊ အာယသ္မာ မဟာကောဋ္ဌိကော=အရှင်မဟာကောဋ္ဌိကသည် ။ပ။ အာဝုသော=ငါ့ရှင်၊ ဆန္ဒံ=ခြောက်ပါးကုန်သော၊ ဖဿာယတနာနံ=ဖဿ၏ဖြစ်ရာ စက္ခုသောတ အစရှိသော တရားတို့၏၊ [အာယတန=ဖြစ်ရာ ပေါ်ထွက်ရာဌာန] အသေသဝိရာဂနိရောဓာ=အကြွင်းမဲ့ ပျက်စီးခြင်း, ချုပ်ပျောက်ခြင်းကြောင့်၊ [တနည်း–အသေသဝိရာဂနိရောဓာ= အကြွင်းမဲ့ ပျက်စီးချုပ်ပျောက်သည်မှ၊ ပရံ=နောက်၌] အည်=ဖဿာယတနမှ တပါးသော၊ ကိဉ္စိ=စိုးစဉ်းအနည်းငယ်သော ကိလေသာသည်၊ ဝါ=စိုးစဉ်းအနည်းငယ်သော အသက်ရှင် အတ္တကောင်သည်၊ အတ္ထိ=ရှိသေးသလော၊ [အတ္ထည်=အတ္ထိ+အည်] ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မေးပြီ) အာဝုသော=ငါ့ရှင်၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ မာ(ဘဏိ)=မပြောပါနဲ့၊ (ဣတိ=ဤသို့၊ အဝေါစ=အရှင်သာရိပုတြာက ပြန်ပြောပြီ)

အာဝုသော=ငါ့ရှင်၊ ဆန္ဒံ=ကုန်သော။ပ။ အည်=သော၊ ကိဉ္စိ=သည်၊ ဝါ=သည်၊ နတ္ထိ=မရှိတော့သလော၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=အရှင်မဟာကောဋ္ဌိကက မေးမြန်းပြီ) အာဝုသော=ရှင်၊ ဧဝံ=သို့၊ မာ(ဘဏိ)=နဲ့၊ (ဣတိ=သို့၊ အဝေါစ=အရှင်သာရိပုတြာက ပြန်ပြောပြီ)။ပ။ အည်=သော၊ ကိဉ္စိ=သည်၊

အတ္ထိ စ=ရှိလည်းရှိသေးသလော၊ နတ္ထိ စ=မရှိလည်း မရှိတော့သလော၊ ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစ= ရှင်မဟာကောဋ္ဌိကက မေးမြန်းပြီ)။ပ။ အည=သော၊ ကိဋ္ဌိ=သည်၊ နေဝ အတ္ထိ=ရှိသည်လည်း မဟုတ်သလော၊ နော နတ္ထိ=မရှိသည်လည်း မဟုတ်သလော။ပ။

"ဆန္ဒ အာဝုသော။ပ။ အတ္ထည့် ကိဋ္ဌိတိ=ဆန္ဒ အာဝုသော။ပ။ အတ္ထည့် ''ကိဋ္ဌိ"ဟု၍၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (မယာ=တပည့်တော်က)ပုဋ္ဌော=မေးမြန်းအပ်သည်၊ သမာနော=ဖြစ်လသော်၊ မာ ဟေဝံ အာဝုသောတိ=ငါ့ရှင် ဤလိုမပြောပါနဲ့ ဟု၍၊ (တွဲ=အရှင်ဘုရားသည်) ဝဒေသိ=ပြောဆို၏၊ ဆန္ဒ အာဝုသော။ပ။ နတ္ထည့် ကိဋ္ဌိတိ=ဆန္ဒ အာဝုသော။ပ။ နတ္ထည့်ကိဋ္ဌိ"ဟု၍၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (မယာ=က) ပုဋ္ဌော=သည်။ပ။ ["ယထာ ကထံ"ဝါကျသို့ သွားတော့အုံ] အာဝုသော=ငါ့ရှင်၊ ကထံ ပန=အဘယ်နည်း အဘယ်ပုံအားဖြင့်၊ ဘာသိတသော= ပြောဟောအပ်သော၊ ဣမသ=ဤတရားစကား၏၊ အတ္ထော=အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗော=မှတ်ရပါမည်နည်း၊ [ယထာပုဒ်ကို အနက်မရှိနိုပါတ်ကြဲလျှင် ဒဋ္ဌဗ္ဗောဌ် အဆုံးသတ်ရမည်၊ ယထာကို အနက်ရှိ နိုပါတ်ကြဲလျှင်ကား ဒဋ္ဌဗ္ဗောပုဒ်ကို အနက်ပေးပြီးနောက် ဤသို့ဆက်၍ အနက်ပေးပါ—"ယထာ= အကြင် အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ တယိ=အရှင်ဘုရားသည်၊ ဒေသေန္တေ=ဟောကြားလသော်၊ မယာ=တပည့်တော်သည်၊ သော အတ္ထော=ထိုအနက်အဓိပ္ပာယ်သည်၊ ဝါ=ကို၊ ဥတုံ=သိခြင်းငှာ၊ သက္ကာ=တတ်နိုင်၏၊ တထာ=ထိုတပည့်တော့် သိနိုင်လောက်မည့် အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ တံ အတ္ထံ=ထို အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို၊ ဒေသေဟိ=ဟောပြပါလော"။ ဤသို့ ပါဠိသေသမျှားစွာထည့်၍ အနက်ပေးပါ] ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=အရှင်မဟာကောဋ္ဌိကက လျှောက်ထားပြီ)

"ဆန္ဒ အာဝုသော။ပ။ အတ္ထည့် ကိဋ္ဌိတိ=ဆန္ဒ အာဝုသော။ပ။ အတ္ထည့် ကိဋ္ဌိ"ဟု၍၊ ဣတိ=ဤသို့၊ ဝဒံ(ဝဒန္တော) ပြောဆိုသောသူသည်၊ အပဟဏ=မချဲ့ထွင်သင့်သော အရာဌာနကို၊ ပဟဏေတိ=ချဲ့ထွင်၏၊ "ဆန္ဒ အာဝုသော ။ပ။ နတ္ထည့် ကိဋ္ဌိတိ=ဆန္ဒ အာဝုသော။ပ။ နတ္ထည့် ကိဋ္ဌိ"ဟု၍၊ ဣတိ=ဤသို့။ပ။ [ယာဝတာ စသည်သို့ သွားတော့အုံ] အာဝုသော=ငါ့ရှင်၊ ဆန္ဒ=ကုန်သော၊ ဖဿာယတနာနံ=တို့၏၊ ဣတိ=ဖြစ်ခြင်းသည်၊ ယာဝတာ=အကြင်မျှလောက် ပမာဏရှိ၏၊ ပဟဏသ=သံသရာဝဋ်ဒုက္ခကို ချဲ့ထွင်တတ်သော တဏှာမာန ဒိဋ္ဌိတရား သုံးပါး၏၊ ဣတိ=ဖြစ်ခြင်းသည်လည်း၊ တာဝတာ=ထိုမျှလောက် ပမာဏရှိသည်ပင်ဖြစ်၏၊ ပဟဏသ=၏၊ ဣတိ=သည်၊ ယာဝတာ=ရှိ၏၊ ဆန္ဒ=ကုန်သော၊ ဖဿာယတနာနံ=တို့၏၊ ဣတိ=သည်လိုသည်း၊ တာဝတာ=ထိုမျှလောက် ပမာဏရှိသည်ပင်ဖြစ်၏၊ အာဝုသော=ရှင်၊ ဆန္ဒ=ကုန်သော၊

ဖသ္သာယတနာနံ=တို့၏၊ အသေသဝိရာဂနိရောဓာ=ကြောင့်၊ ပဟ္ဓနိရောဓော= ပဟ္ဓတရားသုံးပါး၏ ချုပ်ခြင်းသည်၊ ပဟ္ဓဝူပသမော=ပဟ္ဓတရား သုံးပါး၏ ကင်းငြိမ်းခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစ=အရှင်သာရိပုတြာက မိန့်ကြားပြီ) တတိယံ။ စတုတ္ထံ။

၅–ဥပဝါဏသုတ်

ဝ၇၅။ အာဝုသော သာရိပုတ္တ=ငါ့ရှင်သာရိပုတြာ၊ ဝိဇ္ဇာယ=အသိဉာဏ်ဝိဇ္ဇာဖြင့်၊ (ဒိဋ္ဌစက္ခုဉာဏ်, ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဉာဏ် အစရှိသော ဝိဇ္ဇာသုံးပါး, ဝိဇ္ဇာရှစ်ပါးဖြင့်) အန္တကရော=ဝဋ္ဋဒုက္ခဟူသမျှ၏ မဖြစ်လုံးလုံး အဆုံးကိုပြုသော သူသည်၊ ဟောတိ ကိ နုခေါ=ဖြစ်နိုင်ပါသလော၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ= မေးမြန်းပြီ) အာဝုသော=ငါ့ရှင်ဥပဝါဏ၊ ဣဒံ=ဤအသိဉာဏ်ဝိဇ္ဇာဖြင့် ဝဋ္ဋဒုက္ခ ဟူသမျှ၏ မဖြစ်လုံးလုံး အဆုံးကို ပြုသူဖြစ်ခြင်းသည်၊ နော ဟိ (ဟောတိ)မဖြစ် နိုင်ပါ။ (ဣတိ=ဤသို့၊ အဝေါစ=ဖြေဆိုပြီ)

၁။ **ဤသုတ်ဆိုလိုရင်းအစိပ္ပါယ်။** ။အန္တကရ=ဝဋ္ဋဒုက္ခအားလုံး၏ အဆုံးကို (ဝဋ္ဋဒုက္ခအားလုံး ကုန်ဆုံးအောင်) ပြုပြီးသော ပုဂ္ဂိုလ် (ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်)။

ဤသုတ်၌ အမေးအဖြေအားလုံးကို ခြုံကြည့်လိုက်သောအခါ–

မေး။ ။ ငါ့ရှင်.....ဝိဇ္ဇာစရဏာဖြင့် ဝဋ္ဋဒုက္ခအားလုံး ကုန်ဆုံးအောင် ပြုပြီးသူ (အန္တကရပုဂ္ဂိုလ်) ဖြစ်နိုင်ပါသလား

ဖြေ။ ။ နော ဟိဒံ အာဝုသော=မဖြစ်နိုင်ဘူးငါ့ရှင်၊ (စရဏာသမ္ပန္နော) ယထာဘူတံ ဇာနံ ပဿံ အန္တကရော ဟောတိ= (စရဏာနှင့် ပြည့်စုံသူသည်) အဖြစ်မှန်သဘောအတိုင်း (မဂ်ပညာဖြင့်)သိမြင်ပြီးမှသာ ဝဋ္ဋဒုက္ခအားလုံးကုန်ဆုံးအောင်ပြုပြီးသူ (အန္တကရပုဂ္ဂိုလ်) ဖြစ်နိုင်တယ်။

ဤသည်ပင်လျှင် အရေးပါဆုံးသော အမေးအဖြေဖြစ်၏၊အဋ္ဌကထာ၌ "မဂ္ဂပညာယ ဇာနိတွာ ပဿိတွာ"ဟူ၍ မဂ္ဂပညာယပုဒ် ထည့်စွက်ဖွင့်ပြထား၏၊ ထိုမဂ္ဂပညာဟူသည် လည်း ဝိဇ္ဇာရှစ်ပါး၌ပါဝင်သော အာသဝက္ခယဉာဏ်ပင်တည်း။

ထို့ကြောင့် ပါဠိတော်နှင့် အဋ္ဌကထာကို ဆက်စပ်လိုက်သောအခါ "ထို မဂ်ပညာဟူသော အာသဝက္ခယဉာဏ်ဝိဇ္ဇာဖြင့်လည်း အန္တကရပုဂ္ဂိုလ် မဖြစ်နိုင်၊ စရဏာနှင့် ပြည့်စုံသောသူသည် ထိုအာသဝက္ခယဉာဏ်ဝိဇ္ဇာဖြင့် အဖြစ်မှန်သဘော အတိုင်း သိမြင်ပြီးမှသာ အန္တကရပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်နိုင်သည်ဟု" ဆိုလိုရင်း စဉ်းစားမိ၏၊ ဥပမာအားဖြင့် "လှေဖြင့် ဟိုဘက်ကမ်းရောက်နိုင်ပါသလား"ဟု မေးသောအခါ "မရောက်နိုင်ဘူး မိတ်ဆွေ၊ လှေရှိသူဟာ အဲဒီလှေဖြင့် ဖြောင့်ဖြောင့်တန်းတန်း ဖြတ်ကူးပြီးမှသာ ဟိုဘက်ကမ်းရောက်နိုင်တယ်"ဟု ဖြေဆိုသည်နှင့် တူလေသလော ဟု တွေးတော့မိ၏။

အာဝုသော သာရိပုတ္တ=ဤကား၊ စရဏေန=အကျင့်စရဏာဖြင့်၊ (အကျင့်စရဏာ တဆယ့်ငါးပါးဖြင့်) အန္တကရော=သည်၊ ဟောတိ ကိ ပန=ဖြစ်နိုင်

သို့သော် ဤနိဿယကျမ်းရေးသူသည် ဤသုတ်အဓိပ္ပါယ်ကို ဤမျှသာ သဘောပေါက်နိုင်သောကြောင့် အားရကျေနပ်မှု မရှိသေးပါ၊ ထို့ကြောင့် ပရိယတ်, ပဋိပတ် နှစ်ရပ်လုံးဌ ရဟန်းရှင်လူအများ၏ လေးစားခြင်းခံရသော ဆရာတော်ကြီးများအား မေးလျှောက်ဖူး၏၊ ဆရာတော်ကြီးတပါးက—

ဝိဇ္ဇာစရဏာဖြင့် အန္တကရဖြစ်နိုင်ပါသလား၊ ဟု မေးလျှင် (ဖြေရှိုးဖြေစဉ်အတိုင်း ဖြေပါက) ဖြစ်နိုင်သည်ဟုပင် ဖြေရမှာပဲ၊ သို့ပေမဲ့ ဤသုတ်မှာ နောဟိဒံ (မဖြစ်နိုင်)ဟု အရှင်သာရိပုတ္တြာက ဖြေဆိုထားသောကြောင့် အဲဒီအဖြေ၌ ရည်ရွယ်ချက် (သန္တာယဘာသိတ) တခုခု ရှိကောင်းရှိပါလိမ့်မည်၊ ထိုရည်ရွယ်ချက်ကို အဋ္ဌကထာ၌ ဖွင့်ပြမထားသောကြောင့် စိတ်ကျေနပ်လောက်အောင် မဖြေဆိုနိုင်ပါ။ ဝိဇ္ဇာစရဏာဖြင့် ကိလေသာဒုက္ခမျှကိုသာ ကုန်ခန်းအောင်ပြုနိုင်၍ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာ ဝဋ္ဋဒုက္ခအားလုံး ကုန်ဆုံးအောင် မပြုနိုင်သည်ကိုရည်ရွယ်၍ "နော ဟိဒံ"ဟု ဖြေဆိုတာ ဖြစ်ကောင်းဖြစ်ပါလိမ့်မည်ဟု ထိုဆရာတော်ကြီး အမိန့်ရှိတော်မူ၏။ ဤသုတ် အမေးအဖြေများနှင့် အနည်းငယ် နီးစပ်သော မူလပဏ္ဏာသ ရထဝိနီတသုတ် အမေးအဖြေ (နာ၊ ၂၀၁)များ ရှိသေး၏၊ သို့သော် ၎င်းတို့မှာ ပေါ်လွင်ထင်ရှားလှ သောကြောင့် သဘောပေါက်လွယ်ပါသည်။

အတ္တာနှင့်ဆိုင်မဆိုင်မေးခွန်း။ ။ ယခင်ရှေးနှစ်သုတ်တုန်းက "ဆန္ဒ အာဝုသော။ပ။ ကိဠီ"စသော မေးခွန်းတို့သည် အသက်ရှင်အတ္တကောင်, အတ္တဝါဒနှင့် ဆိုင်သော မေးခွန်းများဖြစ်သော်လည်း ဤဥပဝါဏသုတ်က မေးခွန်းများကား ထိုမေးခွန်းမျိုးမဟုတ်ပေ၊ အတ္တကောင်, အတ္တဝါဒနှင့်ဆိုင်သော မေးခွန်းများကား မဖြေဆိုဘဲထားရသော ဌပနိယပဉ္စခေါ် မေးခွန်းများဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် ယခင်သုတ် နှစ်သုတ်တုန်းက "မာဟော၀ံ အာဝုသော=ဒီလိုမမေးပါနဲ့ငါ့ရှင်"ဟု တားမြစ်၏၊ ထို့အတူ"တံ ဇီ၀ံ တံ သရီရံ=အသက်ရှင်အတ္တကောင်နှင့် ကိုယ်ကောင်သည် အတူတူပဲလော၊ သသတော အတ္တာ စ လောကော စ= အတ္တကောင်နှင့် လောကသည် မြဲသလော"ဟု မေးလျှင်လည်း "အဗျာကတံ ဧတံ မယာ=ဒီလို မေးခွန်းမျိုးကို ငါမဖြေဆို"ဟု ငြင်းပယ်၏၊ မဖြေဆိုဘဲထား၏၊ ဤဥပဝါဏ သုတ်၌ကား "ကိံ နုခေါ အာဝုသော ဝိဇ္ဇာယ အန္တကရော ဟောတိ=အသိဉာဏ်ဝိဇ္ဇာဖြင့် ဝဋ္ဋဒုက္ခကုန်ဆုံးအောင် ပြုသူဖြစ်နိုင်ပါ သလား"ဟု မေး၍ "နော ဟိဒံ အာဝုသော=မဖြစ်နိုင်ဘူးငါ့ရှင်"ဟု ဖြေ၏၊ ထိုအမေးအဖြေကား ဝိဇ္ဇာစရဏာနှင့်သာ သက်ဆိုင်၍ အတ္တကောင်, အတ္တဝါဒနှင့် လုံးဝမသက်ဆိုင်၊ ထို့ကြောင့် ကိံ နုခေါ ဘန္တေ ဣမိနာ မဂ္ဂေန ဣဒ္ဓေဿ ရွေတိဂုံစေတိယံ ပါပုဏေယျ (ဒီလမ်းကသွားလျှင် ရွှေတိဂုံစေတီတော်သို့ ရောက်နိုင်ပါသလား အရှင်ဘုရား) တုမေး၍ နောဟိဒံ အာဝုသော (မရောက် နိုင်ပါဘူးငါ့ရှင်) ဟု ဖြေဆိုခြင်းမျိုးသာ ဖြစ်သည်။

ပါ့သလော၊ ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစ=မေးမြန်းပြီ) [စရဏ(၁၅)ပါး၊နှင့် ဝိဇ္ဇာသုံးပါး၊ ဝိဇ္ဇာရှစ်ပါးတို့ကို ဦးကာကြည့်] အာဝုသော=ငါ့ရှင်၊ ဣဒံ=ဤအကျင့်စရဏဖြင့် ဝဋ္ဋဒုက္ခဟူသမျှ၏ မဖြစ်လုံးလုံး အဆုံးကိုပြုသူဖြစ်ခြင်းသည်၊ နော ဟိ (ဟောတိ)=ပါ။ (ဣတိ=သို့၊ အဝေါစ=ဖြေဆိုပြီ)

အာဝုသော သာရိပုတ္တ=တြာ၊ ဝိဇ္ဇာစရဏေန=အသိဉာဏ်ဝိဇ္ဇာ, အကျင့်စရဏဖြင့်။ပ။ အာဝုသော=ရှင်၊ ဣဒံ=ဤဝိဇ္ဇာစရဏဖြင့် ဝဋ္ဋဒုက္ခဟူသမျှ၏ မဖြစ်လုံးလုံး အဆုံးကိုပြုသူ ဖြစ်ခြင်းသည် ။ပ။ ဝိဇ္ဇာစရဏေန=နှင့်၊ အညတြ= ကင်းကွာ၍၊ အန္တ ကရော။ပ။ အာဝုသော=ရှင်၊ ဣဒံ=ဤဝိဇ္ဇာစရဏနှင့် ကင်းကွာ၍ ဝဋ္ဋဒုက္ခဟူသမျှ၏ မဖြစ်လုံးလုံး အဆုံးကိုပြုသူဖြစ်ခြင်းသည်၊ နော ဟိ (ဟောတိ)မဖြစ်နိုင်ပါ၊ (ဣတိ အဝေါစ)

"ကိုး နုခေါ။ပ။ ဟောတိတိ=ကိုး နုခေါ။ပ။ ဟောတိ"ဟူ၍ ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ ပုဗ္ဗော=မေးမြန်းအပ်သည်၊ သမာနော=ဖြစ်လသော်၊ "နော ဟိဒံ အာဝုသောတိ=အဲဒါ မဖြစ်နိုင်ဘူး ငါ့ရှင်"ဟူ၍ ၊ (တွံ=အရှင်ဘုရား)သည် ဝဒေသိ=ပြောဆိုစ၏၊ "ကိုး ပနာဝုသော။ပ။ ဟောတိတိ=ကိုး ပနာဝုသော။ပ။ ဟောတိ"ဟု၍၊ ဣတိ=သို့၊ ပုဗ္ဗော=သည်၊ သမာနော=သော်။ပ။ အာဝုသော=ငါ့ရှင်၊ ယထာ ကထံ ပန=အဘယ်နည်း အဘယ်ပုံအားဖြင့်၊ အန္တ ကရော=သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်ပါသနည်း၊ ဣတိ(အဝေါစ)

အာဝုသော=ငါ့ရှင်၊ ဝိဇ္ဇာယ=ဖြင့်၊ အန္တ ကရော=သည်၊ စေ အဘဝိဿ=အကယ်၍ ဖြစ်ကြားအုံ့၊ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့ဖြစ်လသော်) သဉ္ဉပါဒါနောဝ=စွဲလမ်းမှု ဥပါဒါန်နှင့် တကွဖြစ်သည်သာလျှင်၊ ဝါ=ငါ့ဟာ,ငါ့ဥစ္စာ စသည်ဖြင့် ပြင်းထန်မြဲမြံစွာ ဖမ်းယူ တတ်သော အကုသိုလ်နှင့်တကွ ဖြစ်သည်သာလျှင်၊ သမာနော=ဖြစ်လျက်၊ အန္တ ကရော=သည်၊ အဘဝိဿ=ဖြစ်လေရာ၏။ပ။ အာဝုသော=ငါ့ရှင်၊ ဝိဇ္ဇာစရဏေန=နှင့်၊ အညတြ=၍၊ အန္တ ကရော=သည်၊ စေ အဘဝိဿ=အုံ့၊ (ဧဝံ သတိ=သော်) ပုထုဇ္ဇနော=ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အန္တ ကရော=သည်၊ အဘဝိဿ=ဖြစ်လေရာ၏၊ အာဝုသော=ရှင်၊ ဟိ=အမှန်စင်စစ်အားဖြင့်၊ ပုထုဇ္ဇနော=သည်၊ ဝိဇ္ဇာစရဏေန=နှင့်၊ အညတြ=ကင်းကွာသည်၊[1] (ဟောတိ=ဖြစ်၏)

အာဝုသော=ရှင်၊ စရဏဝိပန္နော=ဖောက်ပြန်ယွင်းစီးသော အကျင့်စရဏ

၁။ **အညတြ ဧရောမရဏာတိ** ဧရောမရဏေန ဝိနာ ဧရောမရဏဝိရဟိတောဇာတော နာမ အတ္ထိ နုခေါ။ သံယုတ်ဋီကာ၊ ၃–၁၇၅။ အညတြာတိ အညံ။ မူလဋီကာ၊ ၀–၂၅။ ဗုဒ္ဓဝံဒ၊ ၁၃၉ တို့ကို နည်းမှီ၍ အညတြဒ္ဒ ဤပစ္စည်းကို ပဌမာ အနုက်ဟောကြောသည်။

ရှိသူသည်၊ ယထာဘူ တံ=အဖြစ်မှန်သဘောအတိုင်း၊ နိ ဇာနာတိ=မသိ၊ နိ ပဿတိ=မမြင်၊ စရဏသမ္ပန္နော=စရဏနှင့် ပြည့်စုံသောသူသည်၊ ယထာဘူတံ=တိုင်း၊ ဇာနာတိ=သိ၏၊ ပဿတိ=မြင်၏၊ ယထာဘူတံ=တိုင်း (မဂ္ဂပညာယ=မဂ်ပညာဖြင့်) ဇာနံ (ဇာနိတွာ)သိ၍၊ ပဿံ (ပဿိတွာ)=မြင်၍၊ အန္ဓ ကရော=သူသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ [ဇာနိတွာ ပဿိတွာ-ဟု အဋ္ဌကထာဖွင့်သည်ကို "ထောက်၍ ဇာနံ, ပဿံတို့၌ "အနာပုဗ္ဗံ ဝါပဏ္ဏမေယျ" ၌ကဲ့သို့ တွာပစ္စည်းအကျေ ကြံပါ] (တနည်း) ယထာဘူ တံ=တိုင်း၊ (မဂ္ဂပညာယ=ဖြင့်) ဇာနံ(ဇာနန္တော)=သိသည်၊ ပဿံ(ပဿန္တော)မြင်သည်၊ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍၊) အန္ဓ ကရော=သူသည် ဟောတိ=၏၊ ဣတိ(အဝေါစ)ပဋ္ဌမံ။

၆-အာယာစနသုတ်

ဒုဂ်ခ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သဒ္ဓေါ=သဒ္ဓါတရားရှိသော၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ [အာယာစမာနော အာယာစေယျ၌စပ်] သာရိပုတ္တမောဂ္ဂလ္လာနာ=ရှင်သာရိပုတြာ, ရှင်မောဂ္ဂလ္လာန်တို့သည်၊ ယာဒိသာ=အကြင်ကဲ့သို့ တွေ့မြင်အပ်ကုန်၏၊ (ပညာနှင့် တန်ခိုးအရာတွင် အကြင်ကဲ့သို့ တွေ့မြင်အပ်ကုန်၏) အဟမ္မိ=ငါသည်လည်း၊ တာဒိသော=ထိုကဲ့သို့ပင် တွေ့မြင်အပ်သူသည်၊ ဝါ=ထိုအရှင်မြတ်နှစ်ပါးကဲ့သို့ ပညာတန်ခိုးကြီးမားသူသည်၊ ဟောမိ=ဖြစ်ရပါလို၏၊ ဣတိ ဧဝံ=ဤသို့၊ အာယာစမာနော= တောင်းတသော်သာ၊ ဝါ=တောင်းတမှသာ၊ သမ္ဘာ=ဟုတ်မှန်စွာ၊ အာယာစေယျ= တောင်းတသည်မည်နိုင်၏၊ [ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ် (၁၃၁)လည်း ကြည့်] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မမ=ငါ၏၊ သာဝကာနံ=တပည့်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဘိက္ခူနံ=ရဟန်းတို့တွင်၊ ယဒိဒံ(ယေ ဣမေ) သာရိပုတ္တမောဂ္ဂလ္လာနာ=အကြင် သာရိပုတြာ မောဂ္ဂလ္လာန်တို့သည်၊ (သန္တိ= ရှိကုန်၏) သော=ဤသာရိပုတြာနှင့် မောဂ္ဂလ္လာန်သည်၊ တုလာ=ချိန်ခွင်ပမာ နှိုင်းချိန်စရာပေတည်း၊ ဧတံ=ဤ သာရိပုတြာနှင့် မောဂ္ဂလ္လာန်သည်၊ ပမာဏံ=ချင့်တောင်းပမာ နှိုင်းချင့်ကြောင်း အတိုင်းအတာပေတည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သဒ္ဓါ=သဒ္ဓါတရားရှိသော၊ ဘိက္ခုနီ=ရဟန်းမသည်၊ ခေမာ=ခေမာမည်သော၊ ဘိက္ခုနီ စ=ရဟန်းမသည် လည်းကောင်း၊ [ပညာကြီး သော အရှင်မတည်း] ဥပ္ပလဝဏ္ဏာ=ဥပ္ပလဝဏ်မည်သော၊ ဘိက္ခုနီ စ=သည် လည်းကောင်း၊ [တန်ခိုးကြီးသော အရှင်မတည်း] ယာဒိသာ= အကြင်ကဲ့သို့ တွေ့မြင်အပ်ကုန်၏၊ (အဟမ္မိ=ငါသည်လည်း) တာဒိသာ= ထိုကဲ့သို့ပင် တွေ့မြင်အပ်သူမသည်၊ ဟောမိ=ဖြစ်ရပါလို၏၊ ဣတိ ဧဝံ=ဤသို့၊ အာယာ စမာနာ=တောင်းတသော်သာ၊ ဝါ=မှသာ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မမ=၏၊ သာဝိကာနံ =တပည့်ဘိက္ခုနီ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဘိက္ခုနီနံ=ရဟန်းမတို့တွင်း ခေမာ=သော၊

ယဒိဒံ(ယာ အယံ) ဘိက္ခုနီ စ=အကြင် ရဟန်းမသည်လည်းကောင်း၊ ဥပ္ပလဝဏ္ဏာ=သော၊ ယဒိဒံ(ယာ အယံ) ဘိက္ခုနီ စ=လည်းကောင်း (သန္တီ=ရှိကုန်၏) ဧသာ=ဤခေမာနှင့် ဥပ္ပလဝဏ်သည်၊ တုလာ=တည်း၊ ဧတံ=ဤခေမာနှင့် ဥပ္ပလဝဏ်သည်၊ ပမာဏံ=တည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သဒ္ဓါ=သော၊ ဥပါသကော=သီတင်းသည် ဒါယကာသည်၊ စိတ္တော=စိတ္တမည်သော၊ ဂဟပတိ စ=အိမ်ရှင်သူကြွယ်သည်လည်းကောင်း၊ [ပညာထူးချွန်သူ] ဟတ္ထကော=ဟတ္ထကမည်သော၊ အာဠဝကော စ=အာဠဝကမင်းသားသည်လည်းကောင်း၊ [တန်ခိုးကြီးသူ] ယာဒိသော=အပ်၏ ။ပ။ စိတ္တော=သော၊ ယဒိဒံ (ယော အယံ) ဂဟပတိ စ=အကြင်အိမ်ရှင် သူကြွယ်သည်လည်းကောင်း၊ ဟတ္ထကော=သော၊ ယဒိဒံ (ယော အယံ) အာဠဝကော စ=လည်းကောင်း၊ (သန္တီ) ဧသော=ဤစိတ္တသူကြွယ်နှင့် ဟတ္ထကမည်သော အာဠဝကမင်းသားသည်၊ တုလာ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သဒ္ဓါ=သော၊ ဥပါသိကာ=သီတင်းသည် ဒါယိကာမသည်၊ ခုဇ္ဇုတ္တရာ=ခုဇ္ဇုတ္တရာမည်သော၊ ဥပါသိကာ စ=သည်လည်းကောင်း၊ [ပညာထူးချွန်သူ] ဝေဠုကဏ္ဏကိယာ= ဝေဠုကဏ္ဏကီမြို့သူဖြစ်သော၊ နန္ဒမာတာ စ=နန္ဒ၏ မယ်တော်သည်လည်းကောင်း၊ [တန်ခိုးကြီးသူ] ယာဒိသာ=ကုန်၏ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မမ=၏၊ သာဝိကာနံ=ကုန်သော၊ ဥပါသိကာနံ=သီတင်းသည် ဒါယိကာမတို့တွင်၊ ခုဇ္ဇုတ္တရာ=သော၊ ယဒိဒံ(ယာ အယံ) ဥပါသိကာ=အကြင် သီတင်းသည် ဒါယိကာမသည်လည်းကောင်း၊ ဝေဠုကဏ္ဏကိယာ=သော၊ ယဒိဒံ (ယာ အယံ) နန္ဒမာတာ=လည်းကောင်း၊ (သန္တီ)ဧသော=ဤခုဇ္ဇုတ္တရာနှင့် နန္ဒမယ်တော်သည်၊ တုလာ။ပ။ ဆဋ္ဌံ။

၇- ရာဟုလသုတ်

၁၇၇။ အထ ခေါ=ထိုအခါ၌၊ အာယသ္မာ ရာဟုလော=အရှင်ရာဟုလာသည်။ပ။ ရာဟုလ=ရာဟုလာ၊ အဗ္ဗတ္တိကာ=သက်ရှိသတ္တဝါတို့၏ ခန္ဓာအစဉ်၌ ဖြစ်သော၊ ယာ စ ပထဝီဓာတု=အကြင် ပထဝီဓာတ်သည် လည်းကောင်း၊ ဝါ=အကြင် ခက်မာခြင်းသဘောသည် လည်းကောင်း၊ [တိကနိပါတ်စာပိုဒ် (၆၂) တိတ္ထာယတနသုတ်လည်းကြည့်။ ကေသာ, လောမာမှစ၍ မတ္ထလုင်အထိ (၂၀)သော ကောဋ္ဌာသကို အဗ္ဗတ္တိက ပထဝီဓာတ်ဟု ခေါ်၏။ ဓာတုဝိဘင်း၊ ၈၄-နှင့် ၎င်းအဋ္ဌကထာ၊ ၅၃]ဗာဟိရာ=ပြင်ပသက်မဲ့ ကျောက်တောင်စသည်တို့၌ဖြစ်သော၊ ယာ စ ပထဝီဓာတု=သည်လည်းကောင်း၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) [ကျောက်ခဲ, သဲ, ကြေးစသည်ကို ဗာဟိရ ပထဝီဓာတ်ဟု ခေါ်၏]

ဧသော=ဤပထဝီဓာတ်နှစ်မျိုးသည်၊ ပထဝီဓာတု ဧဝ=ပထဝီဓာတ်သက်သက်သာတည်း၊ (အတ္တကောင်, ပုဂ္ဂိုလ်, သတ္တဝါစသည်မဖက် ပထဝီဓာတ်

သက်သက်သာတည်း) တံ=ထို ပ်ထဝီဓာတ်ကို၊ [ဒဠ္ဌဗ္ဗံ၌စပ်] ဧတံ=ဤ ပထဝီ ဓာတ်သည်၊ မမ=ငါ၏၊ (သန္တကံ=ဥစ္စာသည်) နဟုတ်၊ ဧသော=ဤပထဝီ ဓာတ်သည်၊ အဟံ=ငါသည်၊ ဝါ=ငါငါဟု မာနဖြင့် အထင်ကြီးဖွယ်သည်၊ နအသို=မဟုတ်၊ ဧသော=ဤပထဝီဓာတ်သည်၊ မေ=ငါ၏၊ အတ္တာ=အသက်ရှင် အတ္တကောင်သည်၊ နမဟုတ်၊ [တိကနိပါတ်စာပိုဒ် (၁၃၄)ယောဓဇိဝသုတ် လ်ည်း ကြည့်] ဣတိ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဧတံ=ဤ ပထဝီဓာတ်ကို၊ ယထာဘူတံ= အဖြစ်မှန်သဘောအတိုင်း၊ သမ္မာ= အကြောင်းမှန်အားဖြင့်၊ ပညာယ=ဝိပဿနာ ပညာ, မဂ်ပညာဖြင့်၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ=ရှုသင့် ရှုထိုက်၏၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဧတံ=ဤပထဝီဓာတ် ကို။ပ။ ဒိသွာ=ရှု၍၊ ဝါ=ရှုခြင်းကြောင့်၊ ပ္ပထဝီဓာတုယာ= ပထဝီဓာတ်၌၊ နိဗ္ဗိန္ဒတိ=ငြီးငွေ့၏၊ ပထဝီဓာတုယာ=၌၊ စိတ္တံ=စိတ်ကို၊ ဝိရာဇေတိ=ကင်းကွာ စေ၏၊ ဝါ=မတပ်မက်စေ။

ရာဟုလ=ရာဟုလာ၊ အဗ္ဗတ္တိကာ=သော၊ ယာ စ အာပေါဓာတု=အကြင် အာပေါဓာတ်သည် လည်းကောင်း၊ ဝါ=အကြင် ဖွဲ့စည်းခြင်း သဘောသည် လည်းကောင်း၊ [ဝိတ္တံ သေမှုံကစ၍ မုတ္တံတိုင်အောင်သော အရည်ကောင်္ဂာသ (၁၂)ပါးကို အဗ္ဗတ္တိက အာပေါဓာတ်ဟု ခေါ်၏] ဗာဟိရာ=သော၊ ယာ စ အာပေါဓာတု=သည်လည်းကောင်း၊ [သစ်မြစ်အရည်, ပင်စည်အရည်, သစ်သီး သစ်ပွင့် သစ်ရွက်စသည်တို့၏ အရည်, နို့ရည်စသော အရည်ဟူသမျှကို ဗာဟိရအာပေါဓာတ်ဟု ခေါ်၏] အတ္ထိ=ရှိ၏၊ ဧသော=ဤအာပေါဓာတ် နှစ်မျိုးသည်၊ အာပေါဓာတု ဧဝ=(ပုဂ္ဂိုလ်, သတ္တဝါ စသည်မဖက်) အာပေါဓာတ် သက်သက်သာတည်း၊ တံ=ထိုအာပေါဓာတ်ကို၊ ဧတံ=ဤအာပေါဓာတ်သည်၊ မမ=ငါ၏၊ (သန္တကံ=သည်) နဟုတ်၊ ဧသော=ဤအာပေါဓာတ်သည်၊ အဟံ=ငါသည်၊ ဝါ=သည်၊ နအသို=မဟုတ်။ပ။

☞ အဗ္ဗတ္တိကာ=သော၊ ယာ စ တေဇောဓာတု=အကြင်တေဇောဓာတ်သည် လည်းကောင်း၊ ဝါ=အကြင် ရင့်ကျက်စေခြင်း သဘောသည်လည်းကောင်း၊ [ခန္ဓာကိုယ်၌ရှိသော သန္တပွန်တေဇော, ဒီရဏာတေဇော စသည်တည်း] ဗာဟိရာ=သော၊ ယာ စ တေဇောဓာတု=သည်လည်းကောင်း၊ [ထင်းမီး, ကောက်ရိုးမီး စသည်တည်း] အတ္ထိ=ရှိ၏၊ ဧသော=ဤတေဇောဓာတ်နှစ်မျိုး သည်၊ တေဇောဓာတု ဧဝ=(ပုဂ္ဂိုလ်, သတ္တဝါ စသည်မဖက်) တေဇောဓာတ်သက် သက်သာတည်း၊ တံ=ထိုတေဇောဓာတ်ကို၊ ဧတံ=ဤတေဇောဓာတ်သည်၊ မမ=၏၊ (သန္တကံ=သည်) နဟုတ်။ပ။ အဗ္ဗတ္တိကာ=သော၊ ယာ စ ဝါယောဓာတု=အကြင်ဝါယောဓာတ်သည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=အကြင် ထောက် ကန်ခြင်း, တောင့်တင်းစေခြင်း သဘောသည်လည်းကောင်း၊ [ခန္ဓာကိုယ်၌ရှိ

သော ဥဒ္ဓဂ်မလေ, အဓောဂမလေစသည်တည်း] ဗာဟိရာ=သော၊ ယာ စ ဝါ ယောဓာတု=လည်းကောင်း၊ ဝါ=လည်းကောင်း၊ [အပြင်ဘက်၌ တိုက်ခတ်သော လေမျှားစည်း]။ပ။

ရာဟုလ=ရာဟုလာ၊ ယတော=အကြင်ကြောင့်၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ [တနည်း—ယတော(ယော) ဘိက္ခု=အကြင်ရဟန်းသည်] စတူသု=လေးမျိုးကုန်သော၊ ဣမာသု ဓာတူသု=ဤဓာတ်တို့၌၊ အတ္တာနံ=အသက်ရှင်အတ္တကောင်ဟူ၍၊ နေဝ သမနုပဿတိ=မရှု၊ အတ္တနိယံ= အတ္တ၏ဥစ္စာဟူ၍၊ နာ သမနုပဿတိ=မရှု၊ ရာဟုလ=ရာဟုလာ၊ (တတော=ထို့ကြောင့်) အယံ ဘိက္ခု=ဤရဟန်းကို၊ (ဓာတ်လေးပါးတို့၌ အတ္တ, အတ္တနိယဟု မရှုသော ဤရဟန်းကို) တဏှံ=တဏှာကို၊ အစ္ဆေစ္ဆိ=(အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ဓားဖြင့်) ပယ်ဖြတ်ပြီးသူဟူ၍ လည်းကောင်း၊ သံယောဇနံ=သံယောဇဉ် အနှောင်အဖွဲ့ဆယ်မျိုးကို၊ ဝိဝတ္တယိ=(အမြစ်အရင်းနှင့်တကွ) ဆွဲနုတ်စွန့်ပစ်ပြီးသူဟူ၍ လည်းကောင်း၊ သမ္မာ=အကြောင်းမှန်အားဖြင့်၊ ဝါ=မှန်ကန်သော အကျင့်ဖြင့်၊ မာနာဘိသမယာ=ကိုးပါးသော မာနကို ပယ်ရှားခြင်းကြောင့်၊ ဒုက္ခဿ=ဝဋ်ဒုက္ခ၏၊ အန္တံ=အဆုံးကို၊ အကာသိ= ပြုပြီးသူဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ဝုစ္စတိ=ဆိုအပ်၏၊ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်) သတ္တာမ်။

၈-ဇမ္ဗာလိသုတ်

၁၇၈။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ အညတရံ=တမျိုးမျိုးသော၊ သန္တံ=ငြိမ်သက်သော၊ စေတောဝိမုတ္တိံ=ဆန့်ကျင်ဘက် နိဝရဏစသည်တို့မှ လွတ်မြောက်သော မဟဂ္ဂတ်စိတ် သမာပတ်သို့၊ ဝါ=ကို၊ ဥပသမ္ပဇ္ဇ=ရောက်၍၊ ဝါ=ပြီးစီးစေ၍၊ ဝိဟရတိ=နေ၏၊ သော=ထိုရဟန်းသည်၊ သဏ္ဌာယနိရောဓံ= (တေဘူမက ဝဋ်ဒုက္ခဟူသော) သဏ္ဌာယတရား၏ ချုပ်ရာနိဗ္ဗာန်ကို၊ ဝါ=အစစ်အမှန်ပရမတ်အားဖြင့် ထင်ရှားရှိသော တေဘူမကဝဋ်ဒုက္ခ၏ ချုပ်ရာနိဗ္ဗာန်ကို၊ မနသိ=စိတ်နှလုံး၌၊ ကရောတိ=သွင်းပိုက်ထား၏၊ သဏ္ဌာယနိရောဓံ=ကို၊ မနသိ=၌၊ ကရောတော=သွင်းပိုက်ထားသော၊ တဿ=ထိုရဟန်း၏၊ စိတ္တံ=စိတ်သည်၊ သဏ္ဌာယနိရောဓေ=၌၊ နာ ပက္ခန္ဒတိ=(အာရုံပြုသောအားဖြင့်) မပြေးဝင်၊ နပ္ပသီဒတိ=မကြည်လင်၊ နာ သန္တိट्ठတိ=ကောင်းစွာ မရပ်တည်၊ နာဓိမုစ္စတိ=မသက်ဝင်။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့ ဖြစ်လသော်၊ (ဤသို့ နိဗ္ဗာန်၌ စိတ်၏ မပြေးဝင် မကြည်လင်ခြင်းစသည် ဖြစ်နေလသော်) တဿ ဘိက္ခုနော=ထိုရဟန်းသည်၊ သဏ္ဌာယနိရောဓော=ကို၊ နာ ပါဋိကင်္ခါ=အလိုမရှိအပ်၊ ဝုါ=မျက်မှောက်ပြုနိုင်လိမ့်မည်မဟုတ်၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သေယျထာပိ= ဥပမာပြုရလျှင်ကား၊

ပုရိသော=ယောကျ်ားသည်၊ လေပဝတေန=အစေးလူးကပ်အပ်သော၊ ဟတ္ထေန=လက်ဖြင့်၊ သာခံ=သစ်ကိုင်းကို၊ ဂဏှေယျ=ဆွဲကိုင်ကြားအံ့၊-တဿ=ထိုယောကျ်ား၏၊ သော ဟတ္ထော=ထိုလက်သည်၊ သဒ္ဓေယျပိ=ကပ်ငြိမူလည်း ကပ်ငြိနေရာ၏၊ ဂဏှေယျပိ=ခွာမရအောင် ဆုပ်ကိုင်မိမူ လည်း ဆုပ်ကိုင်မိနေရာ၏၊ ဗဇ္ဈေယျပိ=ဖွဲ့စပ် ပူးကပ်မူလည်း ဖွဲ့စပ်ပူးကပ်နေရာ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန=ထိုမှတပါး၊ ဣဒ=၌၊ ဘိက္ခု။ပ။ ပက္ခန္ဒတိ=(အာရုံ ပြုသောအားဖြင့်) ပြေးဝင်၏၊ ပသီဒတိ=ကြည်လင်၏၊ သန္တိट्ठတိ=ကောင်းစွာ ရပ်တည်၏၊ အဓိမုစ္စတိ=သက်ဝင်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧवं=ဤသို့ ဖြစ်လသော်၊ (ဤသို့ နိဗ္ဗာန်၌ စိတ်၏ ပြေးဝင်ခြင်းစသည် ဖြစ်လသော်) ။ပ။ ပါဠိကခေါ်= အလိုရှိအပ်၏၊ ဝါ=မျက်မှောက်ပြုနိုင်၏။ပ။ သုဒ္ဓေန=စင်ကြယ်သော၊ ဟတ္ထေန။ပ။ နေဝ သဒ္ဓေယျ=မကပ်ငြိရာ၊ နေ ဂဏှေယျ=ခွာမရအောင် မဆုပ်ကိုင်မိရာ၊ နေ ဗဇ္ဈေယျ=မဖွဲ့စပ် မပူးကပ်မိရာ။ပ။ သော=ထိုရဟန်းသည်၊ အဝိဇ္ဇာပဒေါဒံ= အဝိဇ္ဇာထုထယ်ကို ဖောက်ခွဲဖျက်ဆီးကြောင်း အရဟတ္တမဂ်ကို၊ မနသိ=စိတ်နှလုံး၌၊ ကရောတိ=ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ပြုလုပ်အား၊ ထုတ်၏၊ အဝိဇ္ဇာပဒေါဒံ=ကို၊ မနသိ=စိတ်နှလုံး၌၊ ကရောတော=ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ပြုလုပ်သော၊ တဿ=ထိုရဟန်း၏၊ စိတ္တံ=သည်၊ အဝိဇ္ဇာပဒေါဒေ=၌၊ နေ ပက္ခန္ဒတိ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧवं= ဤသို့ဖြစ်လသော်၊ (ဤသို့ အဝိဇ္ဇာပဒေါဒ၌ စိတ်၏ မပြေးဝင် မကြည်လင်ခြင်းစသည် ဖြစ်နေလသော်) ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သေယျထာပိ=ကား၊ အနေကဝဿဂဏိကာ=များစွာသော နှစ်အရေအတွက်ရှိသော၊ ဝါ=နှစ်ပေါင်းများစွာ ကြာမြင့်သော၊ ဒမ္မာလိ= တံစီးတွင်း, တံစီးအိုင်ကြီးသည်၊ (ရွာတွင်းမှ စီးထွက်လာသော ရေတို့၏ စုဝေးတည်နေရာ အိုင်ကြီးသည်) အသ=ရှိရာ၏၊ ပုရိသော=ယောကျ်ား တယောက်သည်၊ တဿ=ထိုတံစီးတွင်းကြီး၏၊ ယာနိ ၊ အာယမုခါနိ=

ဝ။ **အဌကထာအဖွင့်ပါဠိ စီစစ်ချက်။** ။ အဌကထာ၌ အဝိဇ္ဇာပဒေါဒပုဒ်ကို "ယနုဗဟာလမဟာအဝိဇ္ဇာယ ပဘေဒသင်္ခါတံ အရဟတ္တံ"ဟု ဖွင့်၏၊ ထို၌ အရဟတ္တံ၏နေရာ၌ အရဟတ္တမဂ္ဂံဟု ရှိသင့်၏၊ ဘာ့ကြောင့်နည်း၊ နောက်ဝိတ္ထာရ ဝါကျ၌ "အရဟတ္တမဂ္ဂေန အဝိဇ္ဇာပါဠိ ဘိန္နတ္တာ"စသည်ဖြင့် အဝိဇ္ဇာနှင့် ကန်သင်ရိုး (အာဠိ) ကိုလည်းကောင်း, အရဟတ္တမဂ်နှင့် ရေ(အာဠိပဒေါဒ)ကို လည်းကောင်း၊ နှိုင်းခိုင်းထားသောကြောင့်တည်း။ အဝိဇ္ဇာပဒေါဒ=အဝိဇ္ဇာကို ဖျက်ဆီးတတ်သော (ဖျက်ဆီးကြောင်းဖြစ်သော)အရဟတ္တမဂ်ဟု ဆိုပါ၊ အရဟတ္တံဟူသော ပါဠိအတိုင်း ဆိုလျှင် အရဟတ္တဖိုလ်ဟု ဆိုရပေတော့မည်။

အကြောင် ရေဝင်ရာလမ်းပေါက်တို့သည်၊ (သန္တီ=ရှိကုန်၏) တာနိစေဝ= ထိုရေဝင်ရာ .. လမ်းပေါက်တို့ကိုလည်း၊ [ယာနိ စေဝ=ဌ် စေဝကို ဤဌ် ရှေ့ထိုင်ပေး] ပိဒဟေယျ=ပိတ်ရာ၏၊ ယာနိ အပါယမုခါနိ=အကြောင် ရေထွက်ရာလမ်းပေါက်တို့သည်၊ (သန္တီ) တာနိ စ=ထိုရေထွက်ရာ လမ်းပေါက်တို့ကို လည်း၊ ဝိဝရေယျ=ဖွင့်လှစ်ထားရာ၏၊ ဒေဝေါ စ=မိုးသည်လည်း၊ သမ္မာ= ကောင်းစွာ၊ ဓာရံ=မိုးရေအယဉ်ကို၊ နာ အနုပ္ပဝေစ္ဆယျ=မရွာသွန်းရာ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဟိ=ယင်း၏အကျိုးသက်ရောက်ပုံကား၊ ဧဝံ=ဤသို့ ဖြစ်နေလသော်၊ (ဤသို့ ရေဝင်ပေါက်တို့ကို ပိတ်ခြင်း, ရေထွက်ပေါက်တို့ကို ဖွင့်ခြင်း, မိုးကောင်းစွာ မရွာခြင်းဖြစ်နေလသော်) တဿာ ဧမ္မာလိယာ=ထိုတံစီး အိုင်ကြီးသည်၊ ဝါ=၏၊ အာဠိပ္ပဘောဒေါ=ကန်သင်းရိုးကို ဖောက်ဖျက်တတ် သောရေကို၊ နာ ပါဠိကခေါ=အလိုမရှိအပ်၊ ဝါ=ရရှိလိမ့်မည်မဟုတ်၊ [ကန် သင်းရိုးကို ဖောက်ဖျက်တတ်သော ရေကို ရရှိလိမ့်မည်မဟုတ်ဟူလို၊] ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့ဖြစ်နေလသော်၊ (ဤသို့ အဝိဇ္ဇာပဋိဘောဒဌ် စိတ်၏ ပြေးဝင်ကြည်လင်ခြင်းစသည် ဖြစ်နေလသော်) တဿ ဘိက္ခုနော= ထိုရဟန်းသည်၊ အဝိဇ္ဇာပဋိဘောဒေါ=အဝိဇ္ဇာထုထည်ကို ဖောက်ခွဲဖျက်ဆီးကြောင်း အရဟတ္တမဂ်ကို၊ ပါဠိကခေါ=အလိုရှိအပ်၏၊ ဝါ=ရရှိနိုင်၏၊ ဝါ=မျက်မှောက် ပြုနိုင်၏ ။ပ။ အနုပ္ပဝေစ္ဆေယျ=ရွာသွန်းရာ၏ ။ပ။ အဋ္ဌမံ။

၉–နိဗ္ဗာနသုတ်

၁၇၉။ အာဝုသော သာရိပုတ္တ=ငါ့ရှင် သာရိပုတြာ၊ ယေန=အကြောင် အကြောင်းကြောင့်၊ ဣဒ=ဤလောကဌ်၊ ဧကစ္စေ=အချို့ကုန်သော၊ သတ္တာ= သတ္တဝါတို့သည်၊ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ=ယခု မျက်မှောက် အတ္တဘောဌ်ပင်၊ နာ ပရိနိဗ္ဗာယန္တိ=ကိလေသာခပ်သိမ်း မချုပ်ငြိမ်းနိုင်ကြကုန်၊ သော ဟေတု= ထိုကိလေသာခပ်သိမ်းမချုပ်ငြိမ်းနိုင်ခြင်း၏ အကြောင်းဟိတ်သည်၊ ကောနုခေါ= အဘယ်ပါနည်း၊ သော ပစ္စယော=ထိုကိလေသာခပ်သိမ်း မချုပ် ငြိမ်းနိုင်ခြင်း၏ အကြောင်းပစ္စည်းသည်၊ ကော=အဘယ်ပါနည်း၊ ဣတိ= ဤသို့ (အဝေါစ= မေးမြန်းပြီ)

အာဝုသော အာနန္ဒ=ငါ့ရှင်အာနန္ဒာ၊ ဣဓ=ဤလောကဌ်၊ သတ္တာ= သတ္တဝါတို့သည်၊ "ဣဓမာ=ဤပဌမစျာန်သညာအစရှိသော သညာတို့သည်၊ (ဤ ကြည်ညက်စွာ မလေ့လာရသေးသော အပဌဝုဏ ပဌမစျာန်သညာ အစရှိ သော သညာတို့သည်) ဟာနဘာဂိယာ=ဆုတ်ယုတ်ခြင်း အဖို့ရှိကုန်သော၊ (ထိုအပဌဝုဏ ပဌမစျာန်စသည်မှ ထသောအခါ ကာမဝုဏ်အာရုံသို့ ပြေးဝင်ကျက် စားသော သညာနှင့် မနသိကာရတို့ကြောင့် ဆုတ်ယုတ်ခြင်း အဖို့ရှိကုန်

သော) ဝါ=ဆုတ်ယုတ်ခြင်းသဘောသို့ ချဉ်းကပ်တတ်ကုန်သော၊ သညာ=သညာတို့တည်း၊" ဣတိ=ဤသို့၊ ယထာဘူတံ=အဖြစ်မှန် သဘောအတိုင်း၊ ဝါ=ဟုတ်မှန်စွာ၊ နပ္ပဇာနန္တိ=မဂ်ပညာဖြင့် မသိကြကုန်၊ [ဟာန+ဘာဂ+ဣယ။ ဟာန=ဆုတ်ယုတ်ခြင်းဟူသော၊ ဘာဂ=အဖို့၊ ဟာနဉ္စ တံ ဘာဂေါ စာတိ ဟာနဘာဂေါ၊ ဟာနဘာဂေါ ယာသံ သညာနံ အတ္ထိတိ ဟာနဘာဂိယာ။ (တနည်း) ဟာန+ဘဇ+ဏျ။ ဟာနံ ဘဇန္တိတိ ဟာနဘာဂိယာ=ဆုတ်ယုတ်ခြင်းသဘောသို့ ချဉ်းကပ်တတ်ကုန်သော သညာများ]

ဣမာ=ဤပဌမစျာန်သညာ အစရှိသော သညာတို့သည်၊ (ဤပဂုဏ, အပွဂုဏဖြစ်သော ပဌမစျာန်သညာအစရှိသော သညာတို့သည်) ဌိတိဘာဂိယာ=ရပ်တန့်နေခြင်း အဖို့ရှိကုန်သော (မိမိ ရရှိထားသော ထိုပဌမစျာန်သညာစသည်ကို သန္တ ပဏီတဟု ရှုမြင်ကာ သာယာစုံမက် နှစ်သက်တွယ်တာသော မိစ္ဆာသတိ နိကန္တိ တဏှာကြောင့် ဆုတ်ယုတ်တိုးတက် နှစ်ချက်မရှိ ပကတိပုံသေ ရပ်တန့်နေခြင်း အဖို့ရှိကုန်သော) ဝါ=ရပ်တန့်နေခြင်း သဘောသို့ ချဉ်းကပ် တတ်ကုန်သော၊ သညာ=သညာတို့တည်း ။ပ။ [ပဂုဏ=ဝသီဘော်သို့ရောက်အောင် အဝါ:ဝစွာ ကြည်ညက်စွာ လေ့လာအပ်ပြီးသော။ အပွဂုဏ=ယင်းသို့ ကြည်ညက်စွာ မလေ့လာရသေးသော]

ဣမာ=ဤပဌမစျာန်သညာ အစရှိသော သညာတို့သည်၊ (ဤကြည်ညက်စွာ လေ့လာအပ်ပြီးသော ပဂုဏ ပဌမစျာန်သညာ အစရှိသော သညာတို့သည်) ဝိသေသဘာဂိယာ=(အထက်စျာန်ဟူသော) ထူးသော အဖို့ရှိကုန်သော၊ (ထိုပဂုဏဖြစ်သော ပဌမစျာန်စသည်မှ ထသောအခါ ဝိတက်မရှိသော ဒုတိယစျာန်စသည်ကို ရခြင်းအကျိုးငှာ အားထုတ်လုံ့ဆော်သော သညာနှင့် မနသိကာရတို့ကြောင့် အထက် ဒုတိယစျာန် စသော ထူးသောအဖို့ရှိကုန်သော) ဝါ=ထူးခြားသောအထက်စျာန်သို့ ချဉ်းကပ်တတ်ကုန်သော၊ သညာ=တို့တည်း ။ပ။ ဣမာ=ဤပဌမစျာန်သညာ အစရှိသော သညာတို့သည်၊ (ဤပဂုဏ အပွဂုဏဖြစ်သော ပဌမစျာန်သညာအစရှိသောသညာတို့သည်) နိဗ္ဗေဓဘာဂိယာ=သစ္စာလေးပါးတို့ကို ထိုးထွင်းသိမြင်သော အရိယမဂ်ဟူသော အဖို့ရှိကုန်သော၊ (ထိုပဂုဏ အပွဂုဏစျာန်မှ ထသောအခါ စျာန်အင်္ဂါတို့ဌ ငြိုးငွေ့သော ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် တကွဖြစ်သော သညာမနသိကာရတို့သည် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းငှာ အားထုတ်လုံ့ဆော်ကုန်သည်အဖြစ်ကြောင့် အရိယမဂ်ကို ထိုးထွင်းမြင်သိ ရရှိခြင်း အဖို့ရှိကုန်သော) [နိဗ္ဗေဓဘာဂိယတာတိ သစ္စာနံ နိဗ္ဗိဒ္ဓနပက္ခိကတာ၊ ဝိပဿနာယ သံဝတ္တတီတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်မဟာဋီကာ၊ ပ-၁၁၄]

အာဝုသော အာနန္ဒ=ငါ့ရှင်အာနန္ဒာ၊ ယေန=အကြောင် အကြောင်း ကြောင့်၊ ဣဒ=ဤလောကဌ်။ ဧကစ္စေ=ကုန်သော၊ သတ္တာ=တို့သည်၊ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ=ပင်၊ နိ ပရိနိဗ္ဗာယန္တိ=ကုန်၊ သော ဟေတု=ထိုအကြောင်းဟိတ်သည်၊ အယံခေါ=ဤသည်ပင်တည်း၊ (ဤသို့ ဟာနဘာဂိယသညာစသည်တို့ကို အဖြစ်မှန်အတိုင်း အရိယမဂ်ဉာဏ်ဖြင့် မသိခြင်းပင်တည်း) သော ပစ္စယော= ထိုအကြောင်းပစ္စည်းသည်၊ (ထိုကိလေသာခပ်သိမ်း မချုပ်ငြိမ်းနိုင်ခြင်း၏ အကြောင်းပစ္စည်းသည်) အယံ=ဤသည်ပင်တည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ= မိန့်ဆိုပြီ) အာဝုသော သာရိပုတ္တ=ကြာ၊ ယေန=အကြောင်အကြောင်းကြောင့်၊ ဣဒ=ဌ်၊ ဧကစ္စေ ။ပ။ ပရိနိဗ္ဗာယန္တိ=ကိလေသာခပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းခြင်းအား ဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းကုန်၏၊ သော ဟေတု=ထိုအကြောင်းသည်၊ (ထိုမျက်မှောက် ဘဝ၌ပင် ကိလေသာခပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းခြင်းဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းခြင်း၏ အကြောင်း သည်) ကော ပန=အဘယ်ပါနည်း၊ သော ပစ္စယော=သည်၊ ကော=အဘယ် ပါနည်း၊ ဣတိ(အဝေါစ) ။ပ။ ပဇာနန္တိ=မဂ်ပညာဖြင့် သိကုန်၏ ။ပ။ နဝမံ။

၁၀–မဟာပဒေသသုတ်

၁၈၀။ ဧကံ=တပါးသော၊ သမယံ=အခါ၌၊ ဘဂဝါ=မြတ်စွာ ဘုရားသည်၊ ဘောဂနဂရေ=ဘောဂမည်သောမြို့၌၊ အာနန္ဒစေတိယေ=အာနန္ဒ စေတီ၌၊ ဝါ=အာနန္ဒစေတိယကျောင်းတိုက်၌၊ ဝါ=အာနန္ဒ မည်သော နတ်ဘီလူး၏ စေတီဘုန်းနန်း နတ်ကွန်းဝယ် ဆောက်လုပ်အပ်သော ကျောင်းတိုက်၌၊ ဝိဟရတိ=သီတင်းသုံးနေတော်မူ၏၊ တတြ ခေါ=ထိုအခါ၌၊ (ဘောဂမြို့ အာနန္ဒ စေတီ၌ မြတ်စွာဘုရား သီတင်းသုံးနေတော်မူရာ ထိုအခါ၌) ။ပ။ ☞ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စတ္တာရော=လေးပါးကုန်သော၊ ဣမေ မဟာပဒေသေ[1]=

၁။ **မဟာပဒေသပုဒ်အဖွင့်နှစ်နည်း။** ။မဟာပဒေသပုဒ်ကို (၁) မဟာ ဩကာသ=တရားတော်ကို တည်တံ့ခိုင်မြဲစေသော မြတ်သောဌာန (မြတ်သော တရားတော်၏ တည်ရာဌာန)ဟုလည်းကောင်း, (၂) မဟာကာရဏ=မြတ်သော အကြောင်းတရားဟုလည်းကောင်း နှစ်နည်းဖွင့်ပြ၏။ ထိုနှစ်နည်းတို့တွင်–

(၁) တပည့်တော်သည် မြတ်စွာဘုရား အထံတော်မှ ဤတရားတော်ကို သင်ယူခဲ့ပါသည်၊ ဤတရားတော်သည် ဘုရားဟော ဓမ္မဝိနယအစစ် ဖြစ်ပါသည် စသည်ဖြင့် ရဟန်းတပါးပါးက ပြောဆိုလာချေသော် ဘုရားဟော ဓမ္မဝိနယအစစ် ဟုတ်, မဟုတ် (ပိဋကသုံးပုံ၌ ပါ, မပါ)သိရအောင် ထိုရဟန်းပြောသမျှကို သုတ် အဘိဓမ္မာ ဝိနည်းဟူသော ပိဋကသုံးပုံ၌ တည့်သွင်းမှု (ဩဝတရဏ)၊ ပိဋကသုံးပုံနှင့် နှိုးနှောတိုက်ဆိုင်မှု(သံသန္ဒန)ကိစ္စများကို ပြုလုပ်၏၊ ထိုသို့ ပြုလုပ်ခြင်းအားဖြင့် ဘုရားဟော ဟဟုတ်သည်, မဟုတ်သည်ကို ယုံမှားသံသယကင်းရှင်းစွာ ဆုံးဖြတ် ချက်ချကာ တရားတော်ကို တည်တံ့ခိုင်မြဲစေရ၏။

ဤမဟာပဒေသတို့ကို၊ ဝါ=ဤမြတ်သော တရားဌာနတို့ကို၊ (အဟံ=ငါသည်) ဒေသေဿာမိ=ဟောတော်မူအံ့၊ တံ=ထို မဟာပဒေသ တရားကို၊ (တုမှေ=သင်တို့သည်) သာဓုကံ=ကောင်းစွာ၊ သုဏာထ=နာယူကြကုန်လော၊ [ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ် (၁၇)လည်းကြည့်] မနသိ=စိတ်နှလုံး၌၊ ကရောထ=သွင်းပိုက်ထားကြကုန်လော၊ ဘာသိဿာမိ=ငါဟောတော်မူမည်၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဘဂ္ဂေ=အရှင်ဘုရား၊ ဧဝံ=ကောင်းပါပြီ၊ [တနည်း= ဧဝံ ဘဂ္ဂေ=ကောင်းပါပြီ အရှင်ဘုရား] ဣတိ=ဤသို့၊ တေ ဘိက္ခူ=ထို စည်းဝေးနေသော တရားနာရဟန်းတို့သည်၊ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏၊ (ဝစနံ=စကားတော်ကို) ပစ္စဿောသုံ=ကုန်ပြီ ။ပ။

ထိုကဲ့သို့ တရားတော်ကို တည်တံ့ခိုင်မြဲစေသော သြတရဏ, သံသန္ဒနပြုလုပ်မှုကို မဟာပဒေသ (မြတ်သောတရားတော်၏ တည်ရာဌာန)ဟု ခေါ်၏၊ ဤ ပဌမနည်း၌ ပဒေသသဒ္ဒါသည် တည်ရာ (သြကာသ) အနက်ကို ဟော၏၊ မဟန္တာ ပဒေသာ မဟာပဒေသာ၊ မဟန္တာ=မြတ်ကုန်သော၊ ပဒေသာ=တရားတည်ရာ ဌာန(တရားတော်ကို တည်တံ့ခိုင်မြဲစေသောဌာန)တို့တည်း။

(၂) ဒုတိယနည်း၌ မဟာပဒေသ=မဟာကာရဏ (မြတ်သောအကြောင်း တရား)ဟူသည် ပြခဲ့သော သြတရဏ, သံသန္ဒနပြုလုပ်ခြင်းပင်တည်း၊ ထိုသြတရဏ, သံသန္ဒနပြုလုပ်ခြင်းသည်ပင် ဘုရားဟော ဓမ္မဝိနယအစစ် ဟုတ်, မဟုတ် ဆုံးဖြတ်ရာ၌ မြတ်သောအကြောင်း (ခိုင်လုံသော အကြောင်း)ဖြစ်၏ဟု ဆိုလို၏။

ဤနည်း၌ "မဟာ+အပဒေသ"ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ အပဒိသိယန္တိ=ညွှန်ပြပြောဆို အပ်ကုန်၏၊ ဣတိ=ထို့ကြောင့်၊ အပဒေသာ=အပဒေသတို့ မည်၏၊ ဤသို့ ဝစနတ္ထပြု၍ (၁) ဘုရား၊ (၂) သံဃာ၊ (၃) သမ္မဟုလထေရ၊ (၄) ဧကထေရဟူ၍ ညွှန်ပြအပ်သော ဆရာလေးဦးကို အပဒေသဟုခေါ်၏။ ထို့နောက် "မဟန္တာ အပဒေသာ ဧတေသံ (ကာရဏာနံ)တိ မဟာပဒေသာ"ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ "မြတ်သော ညွှန်ပြအပ်သော ဆရာလေးဦးရှိသော အကြောင်းတရား" ဟု ဝိဂြိဟ်နက်ပြန်ဆိုပါ။

ဝစနတ္ထနှစ်မျိုးရှိသောကြောင့် ပဌမနည်း, ဒုတိယနည်းဟု ခွဲခြားရင်းလင်း နေရသော်လည်း ထိုနည်းနှစ်လုံး၌ပင် သြတရဏ, သံသန္ဒန ပြုလုပ်မှုကိုချည်း မဟာပဒေသဟု ခေါ်၏၊ သို့ဖြစ်လျှင် အဘယ်နည်းဖြင့် မဟာပဒေသလေးမျိုး ဖြစ်နိုင်မည်နည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၏၊ အဖြေကား—

ဤဓမ္မဝိနယကို ဘုရားထံမှ သင်ယူခဲ့ပါသည်၊ သံဃာထံမှ သင်ယူခဲ့ပါသည်၊ သမ္မဟုလထေရတို့ထံမှ သင်ယူခဲ့ပါသည်၊ ဧကထေရထံမှ သင်ယူခဲ့ပါသည် ဟူ၍ ညွှန်ပြပြောဆိုအပ်သော ဆရာလေးဦး ရှိသောကြောင့် သြတရဏ, သံသန္ဒနတည်း ဟူသော မဟာပဒေသလည်း လေးမျိုးပင်ရှိသည်ဟု ဖြေဆိုရာ၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စတ္တာရော=ကုန်သော၊ မဟာပဒေသာ=မဟာပဒေသတို့ ဟူသည်၊ ကတမေ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝဒေယျ=ပြောဆိုငြားအုံ့၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ ဝဒေယျ=ပြောဆိုရာသနည်းဟူမူ) အာဝုသော=ငါ့ရှင်၊ မေ=တပည့်တော်သည်၊ ဧတံ=ဤတရားတော်ကို၊ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏၊ သမ္မုခါ=အထံတော်မှောက်၌၊ သုတံ=နာယူမှတ်သားအပ်ခဲ့ပါပြီ၊ သမ္မုခါ=၌၊ ပဋိဂ္ဂဟိတံ=သင်ယူအပ်ခဲ့ပါပြီ၊ အယံ=ဤကား၊ ဓမ္မော[1]=(အပါယ်စသည်၌ မကျအောင် ကောင်းစွာဆောင်ထားတတ်သော) ဘုရားဟော ပရိယတ္တိတရားတော်ပါတည်း၊ [အပါယာဒီသု အပတနဝသေန ဓာရေတီတိ ဓမ္မော] အယံ=ဤကား၊ ဝိနယော=(ကိလေသာတို့ကို ပယ် ရှားကြောင်း) ဘုရားဟော ပရိယတ္တိတရားတော်ပါတည်း၊ [ကိလေသေ ဝိနေတိ ဧတေနာတိ ဝိနယော] ဣဒံ=ဤကား၊ သတ္ထုသာသနံ=မြတ်စွာဘုရား၏ အဆုံးအမ ပရိယတ္တိတရားတော်ပါတည်း” ဣတိ=ဤသို့၊ (ဝဒေယျ=ပြောဆိုငြားအုံ့)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တသ ဘိက္ခုနော=ထိုရဟန်းသည်၊ ဘာသိတံ=ပြောဆိုအပ်သောစကားကို၊ (တုမှေဟိ=သင်တို့သည်) နေဝ အဘိနန္ဒိတဗ္ဗံ=နှစ်သက်ကြည်ဖြူ၊ ရုတ်တရက် မနာယူသင့်၊ ဝါ=ရုတ်တရက် လက်မခံသင့်၊ နပဋိက္ခေါသိတဗ္ဗံ=ရုတ်တရက် မပယ်မြစ်သင့်၊ အနဘိနန္ဒိတ္မာ=နှစ်သက် ကြည်ဖြူ၊ ရုတ်တရက် မနာယူမူ၍၊ ဝါ=ရုတ်တရက် လက်မခံမူ၍၊ အပဋိက္ခေါသိတ္မာ=ရုတ်တရက် မပယ်မြစ်မူ၍၊ တာနိ ပဒဗျဉ္ဇနာနိ=ထိုပဒဗျည်းနတို့ကို၊ ဝါ=ထိုအက္ခရာပုဒ် ဝါကျအနက်အဓိပ္ပာယ်တို့ကို၊ သာဓုကံ=ကောင်းစွာ၊ ဥဂ္ဂဟေတ္မာ=

၁။ **ဓမ္မ,ဝိနယ,သတ္ထုသာသန။** ။ဧဝံ ယော ပရိယတ္တိဓမ္မော။ပ။ ကော်သတော ဧသော ဓမ္မော၊ ဧသော ဝိနယော သမ္မဒေဝ အပါယာဒီသု အပတနဝသေန ဓာရဏတော ကိလေသာနံ ဝိနယနတောစ၊ သတ္ထု သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ဩဝါဒါနုသိဋ္ဌိဘာဝတော ဧတံ သတ္ထုသာသနံ-ဟူသော ဒီ၊ မဟာဝဂ္ဂဋ္ဌကာ (၁၆၇)နှင့် ဤသုတ်ဋီကာအတိုင်း အနက်ပြန်ဆိုသည်၊ ဓမ္မ, ဝိနယ, သတ္ထုသာသန ဟူသော သုံးပုဒ်လုံးအရ ပရိယတ္တိဓမ္မကိုချည်း ယူရသည်။

၂။ **ပဒနှင့် ဗျဉ္ဇန အနက်တူ။** ။ပဒဗျဉ္ဇနပုဒ်ကို မှတ်လွယ်အောင် နိဿယခန်းဌ် အနက်ပေးထားသည်၊ ထိုဌ် အက္ခရာ, ပုဒ်, ဝါကျစသည်တို့ကို ဗျဉ္ဇနပဒဟုခေါ်၍၊ အကျဉ်းအကျယ်စသော (သက်သာသန, ပကာသန, ဝိဝရဏစသော) အနက် အဓိပ္ပာယ်အမျိုးမျိုးကို အတ္ထပဒဟု ခေါ်ကြောင်း ရှေးဦးစွာ မှတ်ထားပါ။ ပဋ္ဌတိ အတ္ထော ဧတေဟိတိ ပဒါနိ-ဟု ဝစနတ္ထပြုလျှင် အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို သိကြောင်းဖြစ်သော ဗျဉ္ဇနပဒကို “ပဒ”ဟု ခေါ်၏၊ ထို့အတူ “အတ္ထံ ဗျဉ္ဇေန္တိ တိ ဗျဉ္ဇနာနိ”ဟု ဝစနတ္ထပြုလျှင် အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို ထင်ရှားဖော်ပြတတ်သော ထိုဗျဉ္ဇနပဒကိုပင် “ဗျဉ္ဇန”ဟု ခေါ်၏။

မှတ်ယူပြီး၍၊ သုတ္တေ=သုတ်၌၊ ဝါ=သစ္စာလေးသွယ် အနုက်အဓိပ္ပာယ်ကို ထင်ရှား ဖော်ပြတတ်သော ပိဋကသုံးဖြာ, ဘုရားဟော ဒေသနာတော်၌၊ သြတာရေတဗ္ဗာနိ=ဉာဏ်ဖြင့် သက်ရောက်ကူးခတ်စေထိုက်ကုန်၏၊ ဝါ= ထည့်သွင်းသင့်ကုန်၏၊ ဝိနယေ=ဝိနည်း၌၊ ဝါ=ရာဂစသည်ကို ပယ်ရှားကြောင်း ဖြစ်သော ပိဋကသုံးဖြာ ဘုရားဟောဒေသနာတော်၌၊ သန္ဒဿေတဗ္ဗာနိ= နှိုးနှောတိုက်ဆိုင်၍ ပြထိုက်ကုန်၏။

တာနိ=ထိုပဒဗျည္ဇနတို့သည်၊ ဝါ=တို့ကို၊ သုတ္တေ=၌၊ သြတာရိယ မာနာနိ=ဉာဏ်ဖြင့် သက်ရောက် ကူးခတ်စေအပ်ကုန်လတော်၊ ဝါ=ထည့် သွင်းအပ်ကုန်လတော်၊ ဝိနယေ=၌၊ သန္ဒဿိယမာနာနိ=နှိုးနှောတိုက်ဆိုင်၍ ပြအပ်ကုန်လတော်၊ သုတ္တေ=၌၊ စေ နစေဝ သြတရန္တိ=အကယ်၍ မသက်ရောက် မကူးခတ်ကုန်အုံ့၊ ဝါ=အကယ်၍ မပါဝင်ကုန်အုံ့၊ ဝိနယေ=၌၊ စေ နု သန္ဒိဿန္တိ=အကယ်၍ မတွေ့မြင်အပ်ကုန်အုံ့၊ ဝါ=မပေါ်ထင်ကုန်အုံ့၊ (ဧဝံ သန္တေ သု=ဤသို့ ဖြစ်ကုန်လတော်) တေ=ဤရဟန်း ပြောဆိုအပ်သော ဓမ္မဝိနယ၌၊ နိဋ္ဌ=ဆုံးဖြတ်ခြင်းသို့၊ ဂန္တဗ္ဗံ=ရောက်ရာ၏၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ ဂန္တဗ္ဗံ=ရောက်ရာသနည်းဟူမူ) အဒ္ဓါ=အမှန်တကယ်ပင်၊ ဣဒံ=ဤဓမ္မဝိနယ သည်၊ အရဟတော=ကိလေသာတို့မှ ဝေးကွာတော်မူသော၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ= အမှားမပါ, မှန်စွာပိုင်နိုင်, ကိုယ်တိုင်စထွင်, ကုန်စင်ခပင်း, ကျန်ကြွင်းမရှိ သိမြင်တော်မူသော၊ ဘဂဝတော=ထိုမြတ်စွာဘုရား၏၊ ဝစနံ= စကားတော်သည်၊ နစေဝ (ဟောတိ)=မဟုတ်သည်သာတည်း၊ ဣမဿ ဘိက္ခုနော စ=ဤရဟန်း၏သာလျှင်၊ ဒုဋ္ဌဟိတံ=လွဲမှားစွာ သင်ယူအပ်သော

ထို့နောက် "ဗျည္ဇနပဒေဟိ ပဒီတဗ္ဗာနိတိ ပဒါနိ"ဟု ဝစနတ္ထပြုလျှင် ဗျည္ဇနပဒတို့ဖြင့် သိနားလည်အပ်သော အနုက်အဓိပ္ပာယ် (အတ္ထပဒ) တို့ကို ပဒဟုခေါ်၏၊ ထို့အတူ "ဗျည္ဇနပဒေဟိ ဗျဉ္ဇိတဗ္ဗာနိတိ ဗျဉ္ဇနာနိ"ဟု ဝစနတ္ထ ပြုလျှင် ဗျည္ဇနပဒတို့က ထင်ရှားဖော်ပြအပ်သော ထို အတ္ထပဒတို့ကိုပင် ဗျည္ဇနဟု ခေါ်၏။

ဤနည်းအားဖြင့် ပဒနှင့် ဗျည္ဇနတို့ ဟောနက် အတူတူဖြစ်သောကြောင့် အဋ္ဌကထာ၌ "ပဒသခ်ါတာနိ ဗျည္ဇနာနိ"ဟု ကမ္မဓာရယသမာသ် ဖွင့်ပြသည်၊ ဤပြခဲ့သော စကားများအတိုင်း အက္ခရာ, ပုဒ်, ဝါကျစသော ဗျည္ဇနပဒနှင့် အကျဉ်းအကျယ်စသော အနုက်အဓိပ္ပာယ်ဟူသော အတ္ထပဒတို့ကို ပဒဟုလည်း ခေါ်နိုင်, ဗျည္ဇနဟုလည်း ခေါ်နိုင်၏။

၁။ **သုတ္တနှင့် ဝိနယ အနုက်တူ။** ။သုတ္တေတိ တေပိဋကဗုဒ္ဓဝစနေ သြတာရေတဗ္ဗာနိ။ ဝိနယေတိ တေသွိ ရာဂါဒိဝိနယကာရဏေ (တေပိဋက ဗုဒ္ဓဝစနေ) သံသန္ဒေတဗ္ဗာနိတိ အယမတ္ထော။ အဋ္ဌကထာ။

စကားသာတည်း၊ ကျွတ်=သို့၊ (နိဗ္ဗဲ=သို့၊ ဂန္ဓ ဗ္ဗဲ=၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ (တုမှေ=သင်တို့သည်) ကျွတ်=ဤသို့ ဆုံးဖြတ်ချက်ချ၍၊ ဇတ်=ဤရဟန်း၏ စကားကို၊ ဆဿေယျာထ=ပယ်စွန့်ကြကုန်လော။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန=ထိုမှတပါး၊ ကျမ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခု=သည် ။ပ။ သုတ္တေ စေဝ=၌လည်း၊ စေ သြတရန္တိ=အကယ်၍ သက်ရောက်ကူးခတ်ကုန်အံ့၊ ဝါ=အကယ်၍ ပါဝင်ကုန်အံ့၊ ဝိနယေ စ=၌လည်း၊ စေ သန္ဓိသန္ဓိ=အကယ်၍ တွေ့ဖြင်အပ်ကုန်အံ့၊ ဝါ=အကယ်၍ ပေါ်ထင်ကုန်အံ့၊ (ဧဝံ သန္တေ သု=ဤသို့ဖြစ်ကုန်လသော်) ။ပ။ တသ ဘဂဝတော=၏၊ ဝစနံ=စကားတော်သည်၊ (ဟောတိ=ဖြစ်၏) ကျမသ စ ဘိက္ခုနော=ဤရဟန်းသည်လည်း၊ သုဂ္ဂဟီတံ=ကောင်းစွာ သင်ယူထားအပ်ပါပေပြီ၊ ကျွတ်=ဤသို့၊ (နိဗ္ဗဲ=သို့၊ ဂန္ဓ ဗ္ဗဲ=၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပဌမံ=ရှေးဦးစွာသော၊ ကျဒံ မဟာပဒေသံ=ဤမဟာပဒေသကို၊ ဓာရေယျာထ=စိတ်၌ဆောင်ထား မှတ်သားကြကုန်လော ။ပ။

အသုကသ္မိံ နာမ=ထိုမည်သော၊ အာဝါသေ=ကျောင်းတိုက်၌၊ သထေရော=ထေရ်ရှင်ဆရာတော်နှင့် တကွဖြစ်သော၊ သပါမောက္ခော=အကြီးအကဲနှင့်တကွဖြစ်သော၊ သံဃော=သံဃာသည်၊ ဝါ=ရဟန်းအပေါင်းသည်၊ ဝိဟရတိ=နေပါ၏၊ မေ=တပည့်တော်သည်၊ တသ သံဃဿ=ထိုသံဃာ၏၊ သမ္မုခါ=၌ ။ပ။ တသ သံဃဿ စ=ထိုသံဃာ၏သာလျှင်၊ ဒုဋ္ဌဟီတံ=တည်း၊ ကျွတ် (နိဗ္ဗဲ ဂန္ဓ ဗ္ဗဲ) ။ပ။ အသုကသ္မိံ နာမ=သော၊ အာဝါသေ=၌၊ ဗဟုသုတာ=များစွာကြားနာအပ်ပြီးသော ဘုရားစကားတော် ရှိကြကုန်သော၊ အာဂတာဂမာ=ရှိကုန်သော၊ [စာပိန်(၁၆၀) သုဂတဝိနယသုတ်ကြည့်] ။ပ။ မာတိကာ ဓရော=ကိုဆောင်ကုန်သော၊ သမ္မဟုလာ=များစွာ ကုန်သော၊ ထေရာ=ထေရ်ရှင်ဆရာတော်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဘိက္ခု=တို့သည်၊ ဝိဟရန္တိ=နေကြပါကုန်၏။

မေ=တပည့်တော်သည်၊ တေသံ ထေရာနံ=ထိုထေရ်ရှင်ဆရာတော်တို့၏၊ သမ္မုခါ ။ပ။ တေသဉ္စ ထေရာနံ=ထိုထေရ်ရှင် ဆရာတော်တို့၏ သာလျှင်၊ ဒုဋ္ဌဟီတံ=တည်း။ပ။ တေသဉ္စ ထေရာနံ=တို့သည်လည်း၊ သုဋ္ဌဟီတံ=ပြီ ။ပ။ အသုကသ္မိံ နာမ အာဝါသေ=၌၊ ဗဟုသုတော=များစွာ ကြားနာအပ်ပြီးသော ဘုရားစကားတော်ရှိသော။ ။ပ။ မာတိကာဓရော=ကိုဆောင်သော၊ ဧကော=တပါးသော၊ ထေရော=ထေရ်ရှင်ဆရာတော်ဖြစ်သော၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ ဝိဟရတိ=၏၊ မေ=သည်၊ တသ ထေရဿ=ထိုထေရ်ရှင်ဆရာတော်၏ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မဟာပဒေသာ=တို့သည်၊ ကျမေ စတ္တာရော=တို့တည်း၊ ကျွတ်=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်ဆိုတော်မူပြီ) ဒသမံ=ဆယ်ခုမြောက်သုတ်တည်း။

တတိယော=သုံးခုမြောက်သော၊ သဠေါတနိယဝဂ္ဂေါ=ဝဂ်တည်း။

(၁၉) ၄-ဗြာဟ္မဏဝဂ်

၁-ယောဓာဇီဝသုတ်

(၁၈၁)။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စတူဟိ=လေးပါးကုန်သော၊ အင်္ဂေဟိ=ဂုဏ်အင်္ဂါတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတောဟောတိ=ပြည့်စုံသော၊ ယောဓာဇီဝေါ=စစ်သူရဲကောင်းသည်၊ ရာဇာရဟော=သည်၊ [စာပိုဒ် (၁၁၂) ဇဝသုတ်နှင့် စာပိုဒ်(၁၁၄) နာဂသုတ်ကြည့်] ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤလောကဌ်၊ ယောဓာဇီဝေါ=သည်၊ ဌာနကုသလော စ = မလွဲမချော် ပစ်နိုင်လောက်သော နေရာဌာနဌ် ကျွမ်းကျင်သည်လည်းကောင်း၊ ဝါ= ပစ်ကွင်းကောင်းသော နေရာကို ယူခြင်းဌ် ကျွမ်းကျင်သည်လည်းကောင်း၊ ဒူရေပါတီ စ=မြှားကို အဝေးသို့ ရောက်စေနိုင်သည်လည်းကောင်း၊ အက္ခဏဝေဓီ စ=မလွဲမချော်ပစ်နိုင်သည်လည်းကောင်း၊ [ဤပုဒ်နှင့်စပ်၍ မှတ်ဖွယ်ကို တိကနိပါတ်စာပိုဒ် (၁၃၄) ယောဓာဇီဝသုတ်ကြည့်] မဟတော=ကြီးစွာသော၊ ကာယဿ=အထည်ကို ထုကို၊ ပဒါလေတာ စ=ဖောက်ထွင်းနိုင်သည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=၏ ။ပ။ [အာဟုနေယျော စသည်ကို ယခင် ဇဝသုတ်, နာဂသုတ်နှင့် စာပိုဒ် (၃၄) အဂ္ဂပ္ပသာဒသုတ်တို့ကို တွဲစပ်ကြည့်ပါ] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်ဌ်၊ ဘိက္ခု=သည်၊ ဌာနကုသလော စ = ရပ်တည်ရာဌာနဌ် ကျွမ်းကျင်သည်လည်းကောင်း ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ကထဉ္စ=အဘယ်သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဘိက္ခု=သည်၊ ဌာနကုသလော=ရပ်တည်ရာဌာနဌ် ကျွမ်းကျင်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ ။ပ။ [စာပိုဒ် (၂၂) ဒုတိယဥရဝေလသုတ်ကြည့်] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့ ပါတိမောက္ခသံဝရသီလနှင့် ပြည့်စုံခြင်းဟူသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဘိက္ခု=သည်၊ ဌာနကုသလော=(သီလတည်းဟူသော) ရပ်တည်ရာဌာနဌ် ကျွမ်းကျင်သည်၊ ဟောတိ=၏ ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=ဖြင့်၊ ဘိက္ခု=သည်၊ ဒူရေပါတီ=မြှားကို အဝေးဌ် ရောက်စေနိုင်သည်၊ ဟောတိ=ဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဌ်၊ ဘိက္ခု=သည်၊ [ပဿတိ–ဌ်စပ်] ယံကိဉ္စိ=အားလုံးစုံသော၊ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နံ=အတိတ်, အနာဂတ်, ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော၊ ရူပံ=ရုပ်သည် လည်းကောင်း၊ အဠ္ဠတ္တံ ဝါ=မိမိခန္ဓာအစဉ်ဌ်မူလည်းဖြစ်သော၊ ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ=မိမိမှ အပြင်အပ သူတပါးခန္ဓာအစဉ်ဌ်မူလည်း ဖြစ်သော၊ ရူပံ=ရုပ်သည် လည်းကောင်း၊ သြဠာရိကံ ဝါ=ရှုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသည်မူလည်းဖြစ်သော၊ သုခုမံ ဝါ=သိမ်မွေ့နူးညံ့သည်မူလည်းဖြစ်သော၊ ရူပံ=ရုပ်သည် လည်းကောင်း၊ ဟီနံ ဝါ=ယုတ်နိမ့်သည်မူလည်းဖြစ်သော၊ ပဏီတံ ဝါ=မြင့်မြတ်သည်မူလည်း

ဖြစ်သော၊ ရူပံ=ရူပ်သည်လည်းကောင်း၊ ဒုရေဝါ=ဝေးသည်မူလည်းဖြစ်သော၊ သန္တိကေ ဝါ=နီးသည်မူလည်းဖြစ်သော၊ ယံ ရူပံ=ယင်းသို့သော ရူပ်သည်လည်းကောင်း၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏)

သဗ္ဗံ=အားလုံးစုံသော၊ တံ ရူပံ=ထိုရူပ်ကို၊ [ပဿတိ–ဌာနပ်] ဧတံ=ဤရူပ်သည်၊ မမ=ငါ၏၊ (သန္တကံ=ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာသည်) နမဟုတ်၊ ဧသောဟံ=ဤရူပ်သည်၊ အဟံ=ငါသည်၊ ဝါ=ငါငါဟု မာနဖြင့် ထင်မှတ်ဖွယ်သည်၊ နအသ္မိ=မဟုတ်၊ ဧသော=ဤရူပ်သည်၊ မေ=ငါ၏၊ အတ္တာ=အသက်ရှင်အတ္တကောင်သည်၊ နမဟုတ်၊ ဣတိ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဧတံ=ဤရူပ်ကို၊ ယထာဘူတံ=အဖြစ်မှန်သဘောအတိုင်း၊ သမ္မာ=အကြောင်းမှန်, နည်းလမ်းမှန်အားဖြင့်၊ ပညာယ=ဝိပဿနာပညာ, မဂ်ပညာဖြင့်၊ ပဿတိ=ရှု၏။

ယာ ကာစိ=အားလုံးစုံသော၊ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နာ=အတိတ်အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော၊ ဝေဒနာ=ဝေဒနာသည် လည်းကောင်း၊ အဒ္ဓတ္တာ ဝါ=မိမိခန္ဓာအစဉ်ဌာမူလည်း ဖြစ်သော၊ ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ=သော၊ ဝေဒနာ=ဝေဒနာသည် လည်းကောင်း ။ပ။ [ယခင် တိကနိပါတ် စာပိုဒ်(၁၃၄) ယောဓာဇီဝသုတ်ကြည့်၍ ပေယျာလဖော် အနက်ဆိုပါ] ယာ ကာစိ=အားလုံးစုံသော၊ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နာ=ဖြစ်သော၊ သညာ=သညာသည်လည်းကောင်း ။ပ။ ယေ ကေစိ=အားလုံးကုန်သော၊ အတီတာ နာဂတပစ္စုပ္ပန္နာ=အတိတ်, အနာဂတ်, ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်ကုန်သော၊ သင်္ခါရာ=သင်္ခါရတို့သည်လည်းကောင်း၊ အဒ္ဓတ္တာ ဝါ=လည်းဖြစ်ကုန်သော၊ ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ=ကုန်သော၊ သင်္ခါရာ=တို့သည်လည်းကောင်း ။ပ။ ယံကိဉ္စိ=အားလုံးစုံသော၊ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နံ=ဖြစ်သော၊ ဝိညာဏံ=ဝိညာဏ်သည်လည်းကောင်း ။ပ။ ဒူရေ ဝါ=ဝေးသည်မူလည်းဖြစ်သော၊ သန္တိကေ ဝါ=နီးသည်မူလည်းဖြစ်သော၊ ယံ ဝိညာဏံ=ယင်းဝိညာဏ်သည် လည်းကောင်း၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏)

သဗ္ဗံ=အားလုံးစုံသော၊ တံ ဝိညာဏံ=ထိုဝိညာဏ်ကို၊ ဧတံ=ဤဝိညာဏ်သည်၊ မမ=ငါ၏၊ (သန္တကံ=သည်) နမဟုတ်၊ ဧသော=ဤဝိညာဏ်သည်၊ အဟံ=ငါသည်၊ ဝါ=သည်၊ နအသ္မိ=မဟုတ်၊ ဧသော=ဤဝိညာဏ်သည်၊ မေ=ငါ၏၊ အတ္တာ=သည်၊ နမဟုတ်၊ ဣတိ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဧတံ=ဤဝိညာဏ်ကို ။ပ။ ပဿတိ=ရှု၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ (ဤသို့ ရူပ်ဝေဒနာစသည်တို့၌ "နေတံ မမ" စသည်ဖြင့် အဖြစ်မှန်သဘောအတိုင်း ဝိပဿနာပညာ, မဂ်ပညာဖြင့် ရှုခြင်းအားဖြင့်) ဘိက္ခု=သည်၊ ဒုရေပါတိ=အဝေးဌာ မြားကိုရောက်စေနိုင်သည်၊ (ခက်ခဲဝေးကွာလှသော ခန္ဓာငါးပါးတို့၌ ဝိပဿနာပညာ, မဂ်ပညာဟူသော မြားကိုရောက်စေနိုင်သည်) ဟောတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=ဖြင့်၊ ဘိက္ခု=သည်၊ အက္ခဏဝေဓီ=မလွဲမချော်ရအောင် ပစ်နိုင်သည်၊ ဟောတိ=နည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=၌၊ ဘိက္ခု=သည်၊ [ပဏာနာတိ–၌စပ်] ဣဒံ=ဤတဏှာမှတပါးသော တောဘူမက ခန္ဓာငါးပါးသည်သာ၊ ဒုက္ခံ=ဒုက္ခသစ္စာမည်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (ဒုက္ခသစ္စံ=ဒုက္ခသစ္စာအားလုံးကို) ယထာဘူတံ=အဖြစ်မှန် သဘောအတိုင်း၊ ပဏာနာတိ=ထိုးထွင်းရှုသိ၏၊ (သဘောလက္ခဏာကို မတွေ့မဝေ ထိုးထွင်းရှု သိခြင်း ဖြင့် သိ၏) ॥ပ॥ အယံ=ဤမဂ္ဂင်ရှစ်ပါးသည်သာ၊ ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနီ=ဒုက္ခ၏ ချုပ်ကြောင်း (ချုပ်ရာ) နိဗ္ဗာန်သို့ သွားရောက်ကြောင်းဖြစ်သော၊ ပဋိပဒါ=အကျင့်ဖြစ်သော မဂ္ဂသစ္စာမည်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အရိယမဂ္ဂံ=နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း အရိယမဂ်ကို) ယထာဘူတံ=တိုင်း၊ ပဏာနာတိ=၏၊ (သဘောလက္ခဏာကို မတွေ့မဝေ ထိုးထွင်းရှု သိခြင်းဖြင့် သိ၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့ သစ္စာလေးပါးတို့ကို အဖြစ်မှန်သဘောအတိုင်း ထိုးထွင်းသိခြင်းအားဖြင့်၊ ဘိက္ခု=သည်၊ အက္ခဏဝေဓီ=(သစ္စာလေးပါးတို့၌ မဂ်ဉာဏ်ဟူသော မြှားဖြင့်) မလွဲမချော်ရအောင် ပစ်ခွင်းနိုင်သည်၊ ဟောတိ=၏ ॥ပ॥ မဟန္တံ=ကြီးစွာသော၊ အဝိဇ္ဇာက္ခန္ဓံ=အဝိဇ္ဇာဟူသော အထည်ကိုယ်ထုကို၊ ပဒါလေတာ=(အရဟတ္တမဂ်ဖြင့်) ဖောက်ခွဲ တတ်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့ အဝိဇ္ဇာထုထည်ကို အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် ဖောက်ခွဲခြင်းအားဖြင့်၊ ဘိက္ခု=သည်၊ ॥ပ॥ ပဌမံ॥

၂–ပါဠိဘောဂသုတ်

၁၅၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စတုန္နံ=လေးပါးကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=တရားတို့၏၊ ကောစိ=တစုံတယောက်သော၊ ပါဠိဘောဂေါ[1]=အာမခံပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သော၊ သမဏော ဝါ=ရဟန်းသည်လည်းကောင်း၊ ဗြာဟ္မဏော ဝါ=ပုဏ္ဏားသည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ဗြာဟ္မဏ အမည်ခံပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်းကောင်း၊ ဒေဝေါ ဝါ=နတ်သည်လည်းကောင်း၊ မာရော ဝါ=မာရ်နတ်သည်လည်းကောင်း၊ ဗြဟ္မာ ဝါ=ဗြဟ္မာသည်လည်းကောင်း၊ လောကသ္မိံ=သတ္တလောကဌ၌၊ ကောစိ ဝါ=အခြား တယောက်ယောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်းကောင်း၊ နတ္ထိ=မရှိ။

၁။ **ဓမ္မာနံ ပါဠိဘောဂေါ။** ॥ပါဠိဘောဂပုဒ်သည် ကာရကော, ပါစကောတို့ကဲ့သို့ ကြိယာသဒ္ဒါမဟုတ်၊ မနုဿော, ဒေဝေါတို့ကဲ့သို့ ဇာတ်ကို (သို့မဟုတ် နိလော, သေတောတို့ကဲ့သို့ ဂုဏ်ကို)အကြောင်း ပဝတ္တိနိမိတ်ပြု၍ ဖြစ်သော ဇာတိသဒ္ဒါ (သို့မဟုတ် ဂုဏသဒ္ဒါ)ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် "စတုန္နံ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=တို့ကို၊ ပါဠိဘောဂေါ=အာမခံနိုင်သော"ဟု ဓမ္မာနံကို ပါဠိဘောဂေါ၌ ကံအဖြစ်ဖြင့်စပ်၍ အနက်မပေးနိုင်။

ကတမေသံ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ စတုန္နံ=လေးပါးကုန်သော၊ (ဓမ္မာနံ=တရားတို့၏၊ ကောစိ=သော၊ ပါဋိဘောဂေါ=သော၊ သမဏော ဝါ=သည်လည်းကောင်း ॥ပ॥ ကောစိ ဝါ=သည်လည်းကောင်း၊ နတ္ထိ=မရှိသနည်းဟူမူ) ဇရာဓမ္မံ[1]=ငါ၏ အိုခြင်းသဘောသည်၊ မာ ဧဝိရိ=မအိုပါစေသတည်း၊ ဝါ=အိုခြင်းသဘော မဖြစ်ပါစေသတည်း၊ [အိုခြင်းသဘောမှ တမျိုးတဖုံပြောင်းလဲ၍ မအိုခြင်းသဘော ဖြစ်သွားပါစေသတည်း ဟူလို] ဣတိ=ဤသို့၊ ကောစိ=သော၊ ပါဋိဘောဂေါ=သော၊ သမဏော ဝါ=သည်လည်းကောင်း ॥ပ॥ လောကသ္မိ=၌၊ ကောစိ ဝါ=သည်လည်းကောင်း၊ နတ္ထိ=မရှိ၊ ဗျာဓိဓမ္မံ=ငါ၏ မကျန်းမမာ နာခြင်းသဘောသည်၊ မာဗျာဓိယိ=မနာပါစေသတည်း၊ ဝါ=နာခြင်းသဘော မဖြစ်ပါစေသတည်း ॥ပ॥ မရဏဓမ္မံ=ငါ၏ သေခြင်းသဘောသည်၊ မာ မိယိ=မသေပါစေသတည်း၊ ဝါ=သေခြင်းသဘော မဖြစ်ပါစေသတည်း ॥ပ॥

ပန=ထိုမှတပါး၊ ပုဗ္ဗေ=ရှေးဘ၌၊ အတ္တနာ=မိမိကိုယ်တိုင်၊ ကတာနိ=ပြုလုပ်အပ်ခဲ့ကုန်သော၊ ပါပကာနိ=ယုတ်မာကုန်သော၊ သံကိလေသိကာနိ=ကြည်လင်နေသောစိတ်ကို ညစ်နွမ်းစေတတ်ကုန်သော၊ ပေါနောဘဝိကာနိ=နောက်ထပ် ဘဝအသစ်ကို ဖြစ်စေတတ်ကုန်သော ॥ပ॥ [စာပိုဒ်(၁၀)ယောဂသုတ်ကြည့်] အာယတိ=၌၊ ဇာတိဇရာမရဏိကာနိ=ကုန်သော၊ ယာနိ တာနိ ကမ္မာနိ=အကြင် အကုသိုလ်ကံတို့သည်၊ (သန္တိ=ရှိကုန်၏) တေသံ=ထိုအကုသိုလ်ကံတို့၏၊ ဝိပါကော=အကျိုးသည်၊ မာ နိဗ္ဗတ္တိ=မဖြစ်ပါစေသတည်း၊ ဣတိ=ဤသို့ ॥ပ॥ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စတုန္နံ=ကုန်သော၊ ဣမေသံ ဓမ္မာနံ=ဤတရားတို့၏ ॥ပ॥ ဒုတိယံ။

၁။ **ဇရာဓမ္မံ မာ ဧဝိရိ။** ॥ဇရာဓမ္မံပုဒ်သည် နပုလ္လိင်၊ သို့မဟုတ် လိင်ဝိပလ္လာသဖြစ်သင့်၏၊ ပဋ္ဌာန်းပါတ် စာပိုဒ်(၄၈) အလဗ္ဘနိယဌာနသုတ်၌ "ဇရာဓမ္မံ ဧဝိရတိ၊ ဇရာဓမ္မေ ဧဝိဏ္ဏော"ဟူ၍ ဇရာဓမ္မပုဒ်ကို ဧဝိရတိ, ဧဝိဏ္ဏောတို့၏ ကတ္တားအဖြစ်ဖြင့် တွေ့ရ၏၊ ၎င်းသုတ်အဋ္ဌကထာ (နှာ၊ ၂၄)၌လည်း "ဇရာဓမ္မံ မာ ဧဝိရိတိ ယံ မယှံ ဇရာသဘာဝံ၊ တံ မာ ဧဝိရတု"ဟု ဖွင့်၏။

ထို့ကြောင့် ဇရာဓမ္မံပုဒ်သည် မာ ဧဝိရိ၏ ကတ္တားဖြစ်ရကား "ဇရာဓမ္မံ မာဧဝိရိ"သည် ကတ္တားနှင့် ကြိယာတွဲနေသော တဝါကျသီးသန့်ဖြစ်၏၊ ဇရာတ်သည် အကမ္မကဓာတ် ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း, "တေသံ ဝိပါကော မာ နိဗ္ဗတ္တိ"ဟူသော နောက်ဝါကျမှ နိဗ္ဗတ္တိကဲ့သို့ပင် ဧဝိရိ၌ ကာရိတ်ပစ္စည်း မပါသောကြောင့် လည်းကောင်း ဇရာဓမ္မံပုဒ်သည် မာဧဝိရိ၏ ကံပုဒ်မဖြစ်နိုင်။

"မာ ဧဝိရိ=မအိုပါစေသတည်း"၌ (စေ)ဟူသော အနက်ကား ကာရိတ်ပစ္စည်း၏ အာဏတ္တိအနက် မဟုတ်၊ "ဘဝတု=ဖြစ်ပါစေသတည်း၊ မာ ဧဝိရတု=မအိုပါစေသတည်း"၌ကဲ့သို့ ဝိဘတ်၏ အာသီဋ္ဌ (ပတ္ထနာ) အနက်သာတည်း။

၃–သုတသုတ်

ဝ၈၃။ [စာပိုဒ်(၃၅) ဝဿကာရသုတ်လည်းကြည့်] ဘော ဂေါတမ=အရှင်ဂေါတမ၊ အဟံ=အကျွန်ုပ်သည်၊ ဧဝံဝါဒီ=ဤသို့သော အယူဝါဒရှိသည်၊ ဧဝံဒိဋ္ဌိ=ဤသို့သော အယူအဆရှိသည်၊ (အမှိ=ဖြစ်ပါ၏၊ ကိန္တိ=အဘယ်သို့သော အယူအဆရှိသည်၊ အမှိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ) ယော ကောစိ=ဝတ္ထုတယောက်သောသူသည်၊ ဒိဋ္ဌံ=မိမိတွေ့မြင်အပ်ခဲ့သော အရာကို၊ (မိမိမျက်စိဖြင့် မြင်ခဲ့သော ရူပါရုံကို) မေ=ငါသည်၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဒိဋ္ဌံ=တွေ့မြင်အပ်ခဲ့ပြီ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ ဘာသတိ=ပြောဆိုအံ့၊ တတော=ထို ပြောဆိုသောသူ၌၊ ဒေါသော=အပြစ်သည်၊ နတ္ထိ=မရှိ၊ ယော ကောစိ=သည်၊ သုတံ=မိမိကြားအပ်ခဲ့သော အရာကို၊ (မိမိနားဖြင့်ကြားခဲ့သော သဒ္ဒါရုံကို) မေ=ငါသည်၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ သုတံ=ကြားအပ်ခဲ့ပြီ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ ဘာသတိ=အံ့၊ တတော=ထို ပြောဆိုသောသူ၌၊ ဒေါသော=သည်၊ နတ္ထိ=မရှိ။ ["နတ္ထိ တတော ဒေါသောတိ တသ္မိံ ဒေါသော နာမ နတ္ထိတိ အတ္ထော"ဟူသော အဋ္ဌကထာနှင့်အညီ တတောဒ္ဌ တောပစ္စည်းကို သတ္တမီအနက်ဟောကြ၏သည်] ယော ကောစိ=သည်၊ မုတံ=ရောက်ရှိတွေ့ထိ၍ သိအပ်သောအရာကို၊ (ရောက်ရှိတွေ့ထိမှသာ ဃာနဝိညာဏ်, ဇိဝှါဝိညာဏ်, ကာယဝိညာဏ်တို့ဖြင့် သိအပ်သော ဂန္ဓာရုံ, ရသာရုံ, ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို) မေ=ငါသည်၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ မုတံ=ရောက်ရှိတွေ့ထိ သိအပ်ပြီ၊ ဣတိ=သို့၊ ဘာသတိ=အံ့။ ။ပ။ ယော ကောစိ=သည်၊ ဝိညာတံ=မနောဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော အရာကို၊ (မနောဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော အာရုံခြောက်ပါးကို) မေ=သည်၊ ဧဝံ=သို့၊ ဝိညာတံ=မနောဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်ပြီ၊ ဣတိ=သို့၊ ဘာသတိ=အံ့၊ တတော=၌၊ ဒေါသော=သည်၊ နတ္ထိ=မရှိ၊ ဣတိ=ဤသို့သော အယူအဆရှိသည်၊ (အမှိ=ဖြစ်ပါ၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ အဝေါစ=လျှောက်ပြီ) ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား၊ အဟံ=ငါသည်၊ သဗ္ဗံ=အားလုံးသော၊ ဒိဋ္ဌံ=တွေ့မြင်အပ်ခဲ့သမျှသော အရာကို၊ ဘာသိတဗ္ဗန္တိ=ပြောဆိုထိုက်၏ ဟူ၍၊ နဝဒါမိ=မဆို၊ ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား၊ အဟံ=ငါသည်၊ သဗ္ဗံ=သော၊ ဒိဋ္ဌံ=ကို၊ နဘာသိတဗ္ဗန္တိ=မပြောဆိုထိုက်ဟူ၍လည်း၊ နပန ဝဒါမိ=မဆို ။ပ။ သုတံ= ကြားအပ်ခဲ့သမျှသော အရာကို ။ပ။ မုတံ=ရောက်ရှိ တွေ့ထိ၍သိအပ်ခဲ့သမျှသော အရာကို ။ပ။ ဝိညာတံ=မနောဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်ခဲ့သမျှသော အရာကို။ပ။

ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား၊ ဟိ=ဒိဋ္ဌနှင့်စပ်၍ ပြောသင့် မပြောသင့် နှိုင်းချင့်စဉ်းစားဖွယ်ကား၊ ယံ ဒိဋ္ဌံ=အကြင် တွေ့မြင်အပ်ခဲ့သော အကြောင်းအရာကို၊ ဘာသတော=ပြောဆိုသောသူမှာ၊ အကုသလာ=အကုသိုလ် ဖြစ်ကုန်သော၊

ဓမ္မာ=တရားတို့သည်၊ အဘိဝဗ္ဗန္တိ=တိုးပွားကုန်အံ့၊ ကုသလာ=ကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ=တရားတို့သည်၊ ပရိဟာယန္တိ=ဆုတ်ယုတ်ကုန်အံ့၊ ဧဝရူပံ=ဤသို့သဘောရှိသော၊ (ဤသို့ ပြောဆိုလျှင် အကုသိုလ်တိုးပွားခြင်း, ကုသိုလ်ဆုတ်ယုတ်ခြင်း သဘောရှိသော) ဒိဋ္ဌ=တွေ့မြင်အပ်ခဲ့သော အရာကို၊ နု ဘာသိတဗ္ဗန္တိ=မပြောဆိုထိုက်ဟူ၍၊ ဝဒါမိ=ငါမိန့်ဆို၏၊ ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား၊ ယံ ဒိဋ္ဌ=အကြင် တွေ့မြင်အပ်ခဲ့သော အရာကို၊ အဘာသတောဝ=မပြောဆိုသော၊ အသ=ထိုသူမှာ၊ [ခွသ=ခေါ+အသ] ကုသလာ=ကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော ။ပ။ ဧဝရူပံ=ဤသို့ သဘောရှိသော၊ (ဤသို့ မပြောလျှင် ကုသိုလ်ဆုတ်ယုတ်ခြင်း, အကုသိုလ်တိုးပွားခြင်း သဘောရှိသော) ဒိဋ္ဌ စ=တွေ့မြင်အပ်ခဲ့သော အရာကိုကား [ယဉ္စမှ စ သဒ္ဒါကို ဤနေရာသို့ ရွှေ့ပေးသည်] ဘာသိတဗ္ဗန္တိ=၍၊ ဝဒါမိ=၏။

ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား၊ ဟိ=သုတနှင့်စပ်၍ ပြောသင့်, မပြောသင့် နှိုင်းချင့်စဉ်းစားဖွယ်ကား၊ ယံ သုတံ=အကြင် မိမိကြားအပ်ခဲ့သော အကြောင်းအရာကို၊ ဘာသတောဝ=မှာ ။ပ။ ဧဝရူပံ=သော၊ သုတံ=ကြားအပ်ခဲ့သော အကြောင်းအရာကို ။ပ။ ဗြာဟ္မဏ=ဏား၊ ဟိ=မုတနှင့်စပ်၍ ပြောသင့်, မပြောသင့် နှိုင်းချင့်စဉ်းစားဖွယ်ကား၊ ယံ မုတံ=အကြင် ရောက်ရှိတွေ့ထိ၍ သိအပ်ခဲ့သော အကြောင်းအရာကို ။ပ။ ယံ ဝိညာတံ=အကြင် မနောဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်ခဲ့သောအရာကို ။ပ။ ဧဝရူပံ=သော၊ ဝိညာတံ စ=မနောဝိညာဏ်ဖြင့်၊ သိအပ်ခဲ့သော အရာကိုကား၊ ဘာသိတဗ္ဗန္တိ=၍၊ ဝဒါမိ=ငါမိန့်ဆို၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) အထ ခေါ=ထိုအခါ၌၊ ဝဿကာရော=သော၊ မဂဓမဟာမတ္တော=သည်၊ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဝါ=သည်၊ ဘာသိတံ=ဟောတော်မူအပ်သော တရားစကားကို၊ အဘိနန္ဒိတ္ဝာ=အလွန်နှစ်သက်၍၊ အနုမောဒိတ္ဝာ=အဖန်ဖန်ဝမ်းမြောက်၍၊ အာသနာ=ထိုင်နေရာမှ၊ ဥဋ္ဌာယ=ထ၍၊ ပက္ကာမိ=ဖဲခွာပြန်သွားပြီ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (သုတံ=ကြားနာမှတ်သားထားအပ်ပါပြီ)

၄-အဘယသုတ်

၁၈၄။ အထ ခေါ ထိုအခါ၌၊ ဇာဏုဿောဏိ=ဇာဏုဿောဏိမည်သော၊ (ဇာဏုဿောဏိမည်သော ပုရောဟိတ်ရာထူးရှိသော အမျိုးဦးလည်း ပေါက်ဖွားရှိ ဘုရင်ထံမှ ဇာဏုဿောဏိပုရောဟိတ်ရာထူးကိုလည်း ရရှိသောကြောင့် ဇာဏုဿောဏိမည်သော) ဗြာဟ္မဏော=ပုဏ္ဏားသည် ။ပ။ ယော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ မရဏဓမ္မော=သေခြင်းသဘောရှိသည်၊ သမာနော=ဖြစ်ပါလျက်၊ မရဏဿ=သေခြင်းမှ၊ နု ဘာယတိ=မကြောက်၊ မရဏဿ=

သေခြင်းမှ၊ ဝါ=ကို၊ သန္တာသံ=တိတ်လန့်ခြင်းသို့၊ နု အာပဇ္ဇတိ=မရောက်၊ (သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်မျိုးသည်) နတ္ထိ=မရှိ၊ ဣတိ=ဤသို့သော အယူအဆရှိသည်၊ (အမှိ=ဖြစ်ပါ၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ အဝေါစ=လျှောက်ပြီ) ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား (ယော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်) မရဏဓမ္မော=သည်၊ သမာနော=လျက်၊ မရဏသ=မှ၊ ဘာယတိ=ကြောက်၏၊ သန္တာသံ=သို့၊ အာပဇ္ဇတိ=ရောက်၏၊ (သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်) အတ္ထိ=ရှိ၏၊ ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဍား၊ ပန=ထို့အပြင်၊ (ယော=သည်) မရဏဓမ္မော=သည်၊ သမာနော= လျက်၊ မရဏသ=မှ၊ နု ဘာယတိ=မကြောက်၊ သန္တာသံ=သို့၊ နု အာပဇ္ဇတိ=မရောက် (သော=သည်) အတ္ထိ=ရှိ၏။

ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဍား၊ ကတမော=အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ မရဏဓမ္မော= သည်၊ သမာနော=လျက်၊ မရဏသ=မှ၊ ဘာယတိ=ကြောက်သနည်း၊ သန္တာသံ=သို့၊ အာပဇ္ဇတိ=ရောက်သနည်း၊ [တနည်း-ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဍား၊ (ယော= သည်) မရဏဓမ္မော=သည်၊ သမာနော=လျက်၊ မရဏသ=မှ၊ ဘာယတိ= ကြောက်၏၊ သန္တာသံ=သို့၊ အာပဇ္ဇတိ=ရောက်၏၊ (သော=သည်) ကတမော စ=အဘယ်နည်းဟူမူ] ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား၊ ဣဓ=ဤလောကဌ်၊ ဧကစ္စော= အချို့သောသူသည်၊ ကာမေသု=ငါးပါးအာရုံ ကာမဂုဏ်တို့ဌ်၊ အဝိတရာ ဂေါ=မကင်းရှင်းသော ရာဂရှိသည်၊ အဝိဂတစ္ဆန္ဒော=မကင်းရှင်းသော အလိုဆန္ဒ ရှိသည်၊ အဝိဂတဓေမော=မကင်းကွာသော ချစ်ခြင်း ရှိသည်၊ အဝိဂတပိပါသော= မကင်းကွာသော သောက်သုံးလိုမှုရှိသည်၊ အဝိဂတပရိဠာဟော=မကင်းသော ပူလောင်မှုရှိသည်၊ အဝိဂတတဏှော=မကင်းကွာသော တဏှာရှိသည်၊ ဟောတိ= ဖြစ်၏။

တမေနံ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (ငါးပါးအာရုံ ကာမဂုဏ်တို့ဌ် မကင်းသော ရာဂစသည်ရှိသော ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို) အညတရော=တမျိုးမျိုးသော၊ ဂါဠှော= ပြင်းထန်သော၊ ရောဂါတကော=ဆင်းရဲဒုက္ခစွာ အသက်မွေးရကြောင်း ဖြစ် သော ရောဂါသည်ဖုသတိ=တွေ့ထိနိုပ်စက်၏၊ [ရောဂါတကံ=ရောဂ+အာတကံ။ အာတကံ=ဆင်းရဲဒုက္ခစွာ အသက်မွေးရကြောင်းဖြစ်သော+ရောဂ=အနာ ရောဂါ] အညတရေန=သော၊ ဂါဠှေန=သော၊ ရောဂါတကေန=သည်၊ ဖုဋ္ဌသ=တွေ့ထိနိုပ်စက်အပ်သော၊ တသ=ထိုသူ့မှာ၊ ဧဝံ=ဤသို့ တွေးတော ဟူပန်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏၊ (ကိန္တိ =အဘယ်သို့ တွေးတောဟူပန်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ)

ဝတ=အမှန်တကယ်ပင်၊ ပိယာ=ချစ်ခင်ဖွယ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ကာမာ= ကာမဂုဏ်အာရုံတို့သည်၊ မံ=ငါ့ကို၊ ဧဟိသန္တိ=စွန့်ခွာကြကုန်တော့လတ္တံ့၊

အဟံ စ = ငါကလဲပဲ၊ ပိယေ=ချစ်ခင်ဖွယ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ကာမေ=တို့ကို၊ ဧဟိသာမိ=စွန့်ခွာထားခဲ့ရတော့မည်၊ ဣတိ=ဤသို့ တွေးတောပူပန်ခြင်းသည်၊ (ဟောတိ=ဖြစ်၏) သော=ထိုသူသည်၊ သောစတိ=ဝမ်းနည်း၏၊ ကိလမတိ=ပင်ပန်း၏၊ ပရိဒေဝတိ=ငိုကြွေး၏၊ ဥရတ္တာဠိ=ရင်ဘတ်ကို တီးခတ်ထုရိုက်၍၊ ကန္ဒတိ=မြည်တမ်း၏၊ သမ္မောဟံ=ပြင်းစွာတွေဝေခြင်းသို့၊ အာပဇ္ဇတိ=ရောက်၏၊ ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား၊ အယံ=ဤသူသည်၊ (ဤကာမဂုဏ်တို့၌ မကင်းသော ရာဂစသည်ရှိသောသူသည်) မရဏမေဓော=သည် ။ပ။ အာပဇ္ဇတိ=၏ ။

ဗြာဟ္မဏ=ဏွား၊ ပုန စ=နောက်ထပ်လည်း၊ အပရံ=အခြားသော ပုဂ္ဂိုလ်တမျိုးကား၊ ဣဓ=၌၊ ဧကစ္စော=သည်၊ ကာယေ=ခန္ဓာကိုယ်၌ ။ပ။ တမေနံ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (ခန္ဓာကိုယ်၌ မကင်းသော ရာဂစသည်ရှိသော ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို) အညတရော=သော ။ပ။ ဝတ=ပင်၊ ပိယော=ချစ်ခင်ဖွယ် ဖြစ်သော၊ ကာယော=ခန္ဓာကိုယ်သည်၊ မံ=ငါ့ကို၊ ဧဟိသတိ=စွန့်ခွာသွားတော့လတ္တံ့၊ အဟံ စ=လဲပဲ၊ ပိယံ=သော၊ ကာယံ=ကို၊ ဧဟိသာမိ=စွန့်ထားခဲ့ရတော့မည်၊ ဣတိ=ဤသို့ တွေးတောပူပန်ခြင်းသည်၊ (ဟောတိ=၏) ။ပ။ ဗြာဟ္မဏ=ဏွား၊ အယမ္ပိ=ဤသူသည်လည်း၊ (ဤခန္ဓာကိုယ်၌ မကင်းသော ရာဂစသည်ရှိသော သူသည်လည်း) မရဏမေဓော=သည်။ပ။ အာပဇ္ဇတိ=၏၊

ဗြာဟ္မဏ=ဏွား၊ ပုန စ=လည်း၊ အပရံ=ကား၊ ဣဓ=၌၊ ဧကစ္စော=သည်၊ အကတကလျာဏော=မပြုအပ်သေးသော ကုသိုလ်ကောင်းမှုရှိသည်၊ ဝါ=ကုသိုလ်ကောင်းမှုကို မပြုရသေးသည်၊ အကတကုသလော=မပြုအပ်သေးသော ကုသိုလ်ရှိသည်၊ အကတဘီရုတ္တာဏော=မပြုအပ်သေးသော ကြောက်ဖွယ် ဒုဂ္ဂတိဘေး, ကာကွယ်ရေး ကုသိုလ်ရှိသည်၊ ဝါ=ကြောက်ဖွယ် ဒုဂ္ဂတိဘေး, ကာကွယ်ရေး ကုသိုလ်ကို မပြုရသေးသည်၊ [ဘီရု=ကြောက်ဖွယ် ဒုဂ္ဂတိဘေး+တာဏ=ကာ ကွယ်တတ်သောကုသိုလ်] ဝါ=မပြုအပ်သေးသော ကြောက်ခြင်းကို ကာကွယ်တားဆီးတတ်သော ကုသိုလ်ရှိသည်၊ ဝါ=ကြောက်ခြင်းကို ကာကွယ်တားဆီး တတ်သော ကုသိုလ်ကို မပြုရသေးသည်၊ [ဘီရု=ကြောက်ခြင်း] ကတပါပေါ= ပြုအပ်ပြီးသော ယုတ်မာသော အကုသိုလ်ရှိသည်၊ ကတလုဒ္ဒေါ=ပြုအပ်ပြီးသော ကြမ်းကြုတ်သော အကုသိုလ် ရှိသည်၊ ကတကိဗ္ဗိသော=ပြုအပ်ပြီးသော ညစ်ညမ်းသောအကုသိုလ်ရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ တမေနံ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (အကတ ကလျာဏဖြစ်သော ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို) ။ပ။

မေ=ငါသည်၊ ကလျာဏံ=ကုသိုလ်ကောင်းမှုကို၊ အကတံ ဝတ=မပြုအပ်သေးပါတကား၊ ကုသလံ=ကုသိုလ်ကို၊ (လိမ်မာကျွမ်းကျင် ပညာရှင်၏

ဖြစ်ကြောင်း ဥဏှပညာကြောင့်ဖြစ်သော ဓကာင်းမှုကုသိုလ်တရားကို) အကတံ=ဝတ=တကား၊ ဘိရုတ္တာဏံ=ကြောက်ဖွယ်ဒုဂ္ဂတိဘေး, ကာကွယ်ရေးကုသိုလ်ကို၊ ဝါ= ကြောက်ခြင်းကို ကာကွယ်တားဆီးတတ်သော ကုသိုလ်ကို၊ အကတံ ဝတ= တကား၊ ပါပ=ယုတ်မာညစ်ကျေ မကောင်းမှုကို၊ ကတံ ဝတ=ပြုအပ်ခဲ့မိ လေခြင်း၊ လုဒ္ဒ=ကြမ်းကြုတ်သော အကုသိုလ်ကို၊ ကတံ ဝတ=ခြင်း၊ ကိဗ္ဗိသ=ညစ်ညမ်းသော မကောင်းမှုကို၊ ကတံ ဝတ=ခြင်း။

ဘော=အိုအချင်းတို့၊ အကတကလျာဏာနံ=မပြုအပ်သော ကုသိုလ် ကောင်းမှုရှိကုန်သော၊ အကတကုသလာနံ=ရှိကုန်သော၊ အကတဘိရုတ္တာ ဏာနံ=ရှိကုန်သော၊ ကတပါပါနံ=ပြုအပ်ပြီးသော ယုတ်မာသော အကုသိုလ် ရှိကုန်သော၊ ကတလုဒ္ဒါနံ=ရှိကုန်သော၊ ကတကိဗ္ဗိသာနံ=ရှိကုန်သော၊ (သတ္တာနံ=သတ္တဝါတို့၏၊) ဂတိ=လားရောက်အပ်သော ဘုံဘဝသည်၊ ယာဝတာ=အကြင်မျှလောက် အရေအတွက် ပမာဏရှိ၏၊ (အဟံ=ငါသည်) တံ ဂတိ=ထိုမျှလောက် အရေအတွက် ပမာဏရှိသော ဘုံဘဝသို့၊ ပေစ္စ=ဤ ဘဝမှ ပြောင်းရွှေ့၍၊ ဂစ္ဆာမိ=သွားရောက်ရချေတော့မည်၊ ဣတိ=ဤသို့ တွေးတောပူပန်ခြင်းသည်၊ (ဟောတိ=၏) ။ပ။ ဗြာဟ္မဏ=ဣသိ၊ အယမ္ပိ= ဤ(အကတကလျာဏ, ကတပါပဖြစ်သော) သူသည်လည်း ။ပ။

ဂ်ခီ=(ရတနာသုံးဖြာ အကျင့်သိက္ခာ စသည်တို့၌) ယုံမှားသံသယ ရှိသည်၊ ဝိစိကိစ္ဆိ=(ရတနာသုံးဖြာ အကျင့်သိက္ခာစသည်တို့၌) သို့လော သို့လော တွေးတောမှု ဝိစိကိစ္ဆာရှိသည်၊ [ရတနာသုံးပါး, အကျင့်သိက္ခာ, ရှေးအတိတ်ခန္ဓာအာယတနဓာတ်ဟူသော ပုဗ္ဗန္တ, နောက်အနာဂတ် ခန္ဓာ အာယတနဓာတ်ဟူသော အပရန္တ, ထိုအတိတ် အနာဂတ် နှစ်မျိုးလုံးသော ခန္ဓာအာယတနဓာတ်ဟူသော ပုဗ္ဗန္တာပရန္တ, ပဋိစ္စသမุปบาท်အားဖြင့် ရှစ်ပါး သော ဌာနတို့၌ ယုံမှားမှု ဝိစိကိစ္ဆာရှိသည်ဟူလို] သဒ္ဓမ္မေ=သူတော်ကောင်းတရား တော်၌၊ အနိဋ္ဌဂ်တော=ဆုံးဖြတ်ချက်ချခြင်းသို့ မရောက်နိုင်သည်၊ (ပါဠိသင်ယူခြင်း, ပါဠိ၏အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို မေးမြန်းခြင်းဖြင့် ဆုံးဖြတ် ချက်ချနိုင်သော အရည်အချင်း မရှိသည်) ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ တမေနံ=ထို ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (ကခ်ါ, ဝိစိကိစ္ဆာရှိသော ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို) ။ပ။

(အဟံ=ငါသည်) ဂ်ခီ=သည်၊ ဝိစိကိစ္ဆိ=သည်၊ သဒ္ဓမ္မေ=၌၊ အနိဋ္ဌဂ်် တော=သည်၊ အမှိ ဝတ=ဖြစ်ရလေခြင်း၊ [ဝတမှိ=ဝတ+အမှိ] ဣတိ= ဤသို့ တွေးတောပူပန်ခြင်းသည်၊ (ဟောတိ=၏) ။ပ။ ဗြာဟ္မဏ=ဣသိ၊ အယမ္ပိ= ဤသူသည်လည်း၊ (ရတနာသုံးပါး စသည်တို့၌ ယုံမှားမှု ကခ်ါ ဝိစိကိစ္ဆာရှိသော ဤသူသည်လဲလည်း) မရဏဓမ္မော=သည်၊ သမာနော=ဖြစ်လျက် ။ပ။ ဗြာဟ္မဏ=

ပုဏ္ဏား၊ ဣမေ စတ္တာရော=ဤလေးဦးတို့သည်၊ မရဏမေဓာ=သေခြင်းသဘော ရှိကုန်သည်၊ သမာနာ=ဖြစ်ကုန်လျက်၊ မရဏသ=သေခြင်းမှ၊ ဘာယန္တိ=ကြောက်ကုန်၏၊ မရဏသ=သေခြင်းမှ၊ ဝါ=ကို၊ သန္တာသံ=ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ခြင်းသို့၊ အာပဇ္ဇန္တိ=ရောက်ကုန်၏ ။ပ။

ကာမေသု=တို့၌၊ ဝိတရာဂေါ=ကင်းပြီးသော ရာဂရှိသည်၊ ဝိဂတစ္ဆန္ဒော=ကင်းပြီးသော အလိုဆန္ဒရှိသည်၊ ဝိဂတပေမော=ကင်းပြီးသော ချစ်ခြင်းရှိသည် ။ပ။ ဝိဂတတဏှော=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ တမေနံ=ထို ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (ကင်းပြီးသော ရာဂစသည်ရှိသော ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို) ။ပ။ ရောဂါ တကေ်နေ=သည်၊ ဖုဋ္ဌသ=သော၊ တသ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်မှာ၊ ဧဝံ=ဤသို့ တွေး တောပူပန်ခြင်းသည်၊ နေ ဟောတိ=မဖြစ်၊ (ကိန္တိ=သည်၊ နေ ဟောတိ=ဟူမူ) ဝတ=ပင်၊ ပိယာ=ကုန်သော ။ပ။ ဧဟိသာမိ=မည်၊ ဣတိ=ဤသို့ တွေးတော ပူပန်ခြင်းသည်၊ (နေ ဟောတိ=မဖြစ်) သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ နေ သောစတိ= ဝမ်းမနည်း ။ပ။ ဥရတ္တာဠိ=၍၊ နေ ကန္ဒတိ=မမြည်တမ်း၊ သမ္မောဟံ=သို့၊ နေ အာပဇ္ဇတိ=မရောက်၊ ဗြာဟ္မဏ=ဏှား၊ အယံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (ကာမဂုဏ်တို့၌ ကင်းပြီးသော ရာဂစသည်ရှိသော ဤပုဂ္ဂိုလ်သည်) ။ပ။

(၅) အကတပါပေါ=မပြုအပ်ခဲ့သော ယုတ်မာသော အကုသိုလ်ရှိသည်၊ အကတလုဒ္ဒေါ=မပြုအပ်ခဲ့သော ကြမ်းကြုတ်သော အကုသိုလ်ရှိသည်၊ အကတကိဗ္ဗိသော=ရှိသည်၊ ကတကလျာဏော=ပြုအပ်ပြီးသော ကုသိုလ်ကောင်းမှုရှိသည်၊ ကတကုသလော=ရှိသည်၊ ကတဘီရုတ္တာဏော=ရှိသည်၊ ဟောတိ=၏ ။ပ။ ရောဂါ တကေ်နေ=သည်၊ ဖုဋ္ဌသ=သော၊ တသ=မှာ၊ ဧဝံ=ဤသို့ နှစ်သက်ရွင်လန်း ဝမ်းမြောက်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏၊ (ကိန္တိ=သည်၊ ဟောတိ=ဟူမူ) မေ=ငါသည်၊ ပါပံ=ယုတ်မာညစ်ကျေ မကောင်းမှုကို၊ အကတံ ဝတ=မပြုအပ်ခဲ့လေစွတကား၊ လုဒ္ဒံ=ကို၊ အကတံ ဝတ=ကား၊ ကိဗ္ဗိသံ=ကို၊ အကတံ ဝတ=ကား၊ ကလျာဏံ=ကုသိုလ်ကောင်းမှုကို၊ ကတံ ဝတ=ပြုအပ်ပြီးပါတကား ။ပ။ ပေစ္စ=၍၊ ဂစ္ဆာမိ=တော့မည်၊ ဣတိ=ဤသို့ နှစ်သက်ရွင်လန်း ဝမ်းမြောက်ခြင်းသည်၊ (ဟောတိ=၏) သော=ထို (အကတပါပ, ကတကုသလ ဖြစ်သော) ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ နေ သောစတိ ။ပ။ ဗြာဟ္မဏ=ဏှား၊ အယမ္ပိ=(အကတ ပါပ, ကတကုသလဖြစ်သော) ဤပုဂ္ဂိုလ် သည်လည်း၊ မရဏမေဓာ ။ပ။

အက်ခီ=(ရတနာသုံးဖြာ အကျင့်သိက္ခာစသည်တို့၌) ယုံမှားသံသယ မရှိသည်၊ အဝိစိကိစ္ဆိ=(ရတနာသုံးဖြာ အကျင့်သိက္ခာစသည်တို့၌) သို့လော သို့လော တွေးတောမှု ဝိစိကိစ္ဆာမရှိသည်၊ သဒ္ဓမ္မေ=၌၊ နိဋ္ဌင်္ဂတော=ဆုံးဖြတ်ချက်ချခြင်းသို့ ရောက်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ တမေနံ=(ကခ်ီ ဝိစိကိစ္ဆာမရှိ၍

သဒ္ဓမ္မဋ္ဌ ဆုံးဖြတ်ချက်ချနိုင်သော) ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို ။ပ။ ဖုဋ္ဌသ=သော၊ တသ=မှာ၊ ဧဝံ=ဤသို့ ရှင်လန်းဝမ်းမြောက်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏၊ (ကိန္တု ဟောတိ) အဟံ=ငါသည်၊ အဂ်ဒီ=သည်၊ အဝိစိကိစ္ဆိ=သည်၊ သဒ္ဓမ္မေ=၌၊ နိဋ္ဌင်္ဂတော=သည်၊ အမှိ ဝတ=ဖြစ်ပါပေစွာ့တကား၊ ဣတိ=ဤသို့ ရှင်လန်းဝမ်းမြောက်ခြင်းသည်၊ (ဟောတိ=၏) သော=ထို ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ နေ သောစတိ ။ပ။ ဗြာဟ္မဏ=ဣသား၊ အယမ္ပိ=(ကခ်ါဝိစိကိစ္ဆာ မရှိ၍ သဒ္ဓမ္မဋ္ဌ ဆုံးဖြတ်ချက်ချနိုင်သဖြင့် ရှင်လန်းဝမ်းမြောက်သော) ဤပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း၊ မရဏမေဘော ။ပ။ သန္ဓာသ်=သို့၊ နေ အာပဇ္ဇန္တိ=မရောက်ကုန်။ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) [ထို့နောက်စာပိုဒ် ၁၀၀ ပေါတလိယသုတ်ကြည့်] စတုတ္ထံ။

၅-ဗြာဟ္မဏသစ္စသုတ်

ဘ၅၅။ [စာပိုဒ်(၃၀) ပရိဗ္ဗာဇကသုတ်လည်းကြည့်] ယေန=အကြင်အရပ်၌၊ သိပ္ပိနိကာတိရေ=သိပ္ပိနိကာမြစ်ကမ်း၌၊ ပရိဗ္ဗာဇကာရာမော=သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) ။ပ။ တေန ခေါ ပန သမယေန=(ပရိဗိုဇ်အာရာမ်သို့ မြတ်စွာဘုရား ကြွရောက်လာတော်မူရာ) ထိုအခါ၌၊ အညတိတ္ထိယာနံ=ဗုဒ္ဓသာသနာပ အယူဝါဒရှိကုန်သော၊ (မြတ်စွာဘုရားအဆုံးအမ အယူဝါဒမှ တပါးသော အယူဝါဒရှိကုန်သော) တေသံ ပရိဗ္ဗာဇကာနံ=ထိုပရိဗိုဇ်တို့သည်၊ သန္ဓိသိန္ဓာနံ=ပေါင်းစု ထိုင်နေကြကုန်စဉ်၊ သန္ဓိပတိတာနံ=စုဝေးရောက်ရှိနေကြကုန်စဉ်၊ [တနည်း-တေန ခေါ ပန သမယေန=၌၊ သန္ဓိသိန္ဓာနံ=ပေါင်းစုထိုင်နေကြကုန်သော၊ သန္ဓိပတိတာနံ=စုဝေးရောက်ရှိနေကြကုန်သော၊ အညတိတ္ထိယာနံ=ကုန်သော၊ တေသံ ပရိဗ္ဗာဇကာနံ=တို့၏] အန္တ ရာ=မြတ်စွာဘုရား ကြွလာတော်မမူမီ အကြားကာလ၌၊ အယံ ကထာ=ဤစကားသည်၊ ဥဒပါဒि=ဖြစ်လာပြီ။

(ကိဒိသီ ကထာ=အဘယ်သို့သော စကားသည်၊ ဥဒပါဒि=ဖြစ်လာသနည်းဟူမူ) ဣတိပိ=ဤသည်တို့သည်လည်း၊ ဝါ=ဤသို့ဤပုံလည်း၊ ဗြာဟ္မဏသစ္စာနိ=ဗြာဟ္မဏတို့၏ မှန်ကန်သော စကားတို့သည်၊ ဝါ=ပုဏ္ဏားတို့၏ မှန်ကန်သော စကားတို့သည်၊ (ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊) ဣတိပိ=ဤသည်တို့သည်လည်း၊ ဝါ=ပုံလည်း၊ ဗြာဟ္မဏသစ္စာနိ=တို့သည်၊ (ဟောန္တိ=၏) ဣတိ=ဤစကားသည်၊ (ဥဒပါဒि=ပြီ) အထ ခေါ=ထိုအခါ၌၊ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ယေန=အကြင်အရပ်၌၊ တေ ပရိဗ္ဗာဇကာ=ထိုပရိဗိုဇ်တို့သည်၊ (သန္တိ=ရှိကုန်၏) တေန=ထိုပရိဗိုဇ်တို့ ရှိရာအရပ်၌၊ ဥပသင်္ကမိ=ကြွသွားတော်မူပြီ ။ပ။

ပရိဗ္ဗာဇကာ=ပရိဗိုဇ်တို့၊ (တုမှေ=သင်တို့သည်) ဧတရဟိ=ယခုအခါ၌၊ ကာယ=အဘယ်သို့သော၊ ကထာယ=စကားဖြင့်၊ သန္ဓိသိန္ဓာ=ပေါင်းစု

ထိုင်နေကြကုန်သည်၊ အတ္ထ နု=ဖြစ်ကြကုန်သနည်း၊ ဝေါ=သင်တို့၏၊ အန္တ ရာ=ငါမ‌ေ‌လာမီ အကြား၌၊ ဝိပ္ပကတာ=ပြုအပ်ပြီး မဟုတ်သော၊ ဝါ=ပြောဆိုရ‌ခြင်းမ‌ပြီ‌းဆုံ‌းသော‌ကြ‌ောင်‌း‌ကုန်‌ပ‌ေ‌သ‌

ဟိနော=အောက်တန်းကျသူသည်၊ အသ္မိ=ဖြစ်၏၊ လောကေ=သို့၊ နမည္ယတိ=ထင်၊ အပိစ=အမှန်စင်စစ်ကား၊ တတ္ထ=ထိုသတ္တဝါ အားလုံးတို့ကို မသတ်ခြင်းအကျင့်၌၊ ယံ သစ္စံ=အကြင် မပြောင်းလဲ မဖောက်ပြန် မှန်ကန်သော ဝစီသစ္စာနှင့် တကွ နိဗ္ဗာန်ဟူသော ပရမတ္ထသစ္စာသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) တံ ဧဝ=ထိုဝစီသစ္စာ, ပရမတ္ထသစ္စာကိုပင်လျှင်၊ [ယဒေဝ၌ ဧဝကို ဤနေရာသို့ ရွှေ့ပေးသည်] အဘိညာယ=ထူးသောဉာဏ်ဖြင့်သိ၍၊ ပါဏာနံ=သတ္တဝါတို့ကို၊ အနုဒ္ဒယာယ ဧဝ=အစဉ်မပြတ် သနားခြင်းငှာသာလျှင်၊ အနုကမ္ပာယ ဧဝ= အစဉ်မပြတ် ငဲ့ညှာထောက်ထားခြင်းငှာသာလျှင်၊ (ပဋိပဒံ=သတ္တဝါတို့ကို မသတ်ခြင်း အကျင့်ကို) ပဋိပန္နော= ကျင့်သည်၊ ဟောတိ=၏။

ပရိဗ္ဗာဇကာ=တို့၊ ပုန စပရံ=နောက်ထပ် အခြားသော ဗြာဟ္မဏသစ္စာကား၊ ဗြာဟ္မဏော=ရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဧဝံ=သို့၊ အာဟ=၏၊ (ကိန္တိ အာဟ) သဗ္ဗေ=အားလုံးကုန်သော၊ ကာမာ=ဝတ္ထုကာမ, ကိလေသကာမ တို့သည်၊ အနိစ္စာ=မမြဲကုန်၊ ဒုက္ခာ=ဒုက္ခတို့တည်း၊ ဝါ=ဆင်းရဲကြောင်းတို့တည်း၊ ဝိပရိဏာမဓမ္မာ=(နှစ်မျိုးသော ဧကာမရဏအားဖြင့်) ဖောက်ပြန်ခြင်း သဘောရှိကုန်၏၊ လောကေ=သို့၊ (အာဟ=၏) ။ပ။ အပိစ=ကား၊ တတ္ထ=ထိုအားလုံးသော ကာမတို့၏ မမြဲမှုစသည်ကို ရှုခြင်းဟူသော ဝိပဿနာအကျင့်၌ ။ပ။ ကာမာနံ=ဝတ္ထုကာမ, ကိလေသာကာမတို့ကို၊ ဝါ=တို့၏၊ နိဗ္ဗိဒါယ ဧဝ=ငြီးငွေ့ခြင်းငှာသာလျှင်၊ ဝိရာဂါယ ဧဝ=ကင်းဖျောက်ပျက်စီးခြင်းငှာသာလျှင်၊ နိရောဓာယ ဧဝ=ချုပ်ခြင်းငှာသာလျှင်၊ (ပဋိပဒံ=ဝိပဿနာအကျင့်ကို) ပဋိပန္နော=ကျင့်သည်၊ ဟောတိ=၏ ။ပ။ သဗ္ဗေ=ကုန်သော၊ ဘဝါ=ဘဝတို့သည်၊ (ကာမဘဝ, ရူပဘဝ, အရူပဘဝတို့သည်) ။ပ။ ဘဝါနံ=ဘဝတို့ကို၊ ဝါ=တို့၏၊ နိဗ္ဗိဒါယ ဧဝ=ငှာသာလျှင် ။ပ။ နိရောဓာယ ဧဝ=လျှင်၊ (ပဋိပဒံ=ဝိပဿနာအကျင့်ကို) ပဋိပန္နော=သည်၊ ဟောတိ=၏ ။ပ။

[နာဟံ ကွစနိ–အစရှိသော (၄)ဝါကျကို အနက်ပေးရာ၌ ရှင်းလင်းအောင် (၁) နာဟံ ကွစနိ (၂) ကဿစိ ကိဉ္စနတသ္မိံ (၃) နစ မမ ကွစနိ (၄) ကတ္ထစိ ကိဉ္စနတတ္ထိ။ ဤသို့ ဂဏန်းစဉ်ပြီး အနက်ရေးမည်]

(၁) အဟံ=ငါဟူသော ကိုယ်ကောင်အတ္တသည်၊ ဝါ=ငါ၏ ကိုယ်ကောင်အတ္တသည်၊ ကွစနိ=တစုံတရာ၌မျှ၊ ဝါ=မည်သည့် အရပ်ဒေသ, မည်သည့် အချိန်ကာလ, မည်သည့် တရားသဘော၌မျှ၊ ဝါ=မည်သည့် အဖျတ္တသန္တာန်, ဗဟိဒ္ဓသန္တာန်၌မျှ၊ နအသ္မိ=မရှိ။

(၂) အဟံ=ငါဟူသော ကိုယ်ကောင်အတ္တသည်၊ ဝါ=ငါ၏ ကိုယ်ကောင်အတ္တသည်၊ [လိုက်ပေးသည်] ကဿစိ=အခြားတစုံတယောက်သော

သူ၏၊ ကိဉ္စနတသ္မိ=ကြောင့်ကြစိုက် ငဲ့ကွက်ဖွယ် ပလိဗောဓ (အတ္တနိယ)၏ အဖြစ်၌၊ ဝါ=တစုံတရာ သက်ဆိုင်သူ အတ္တနိယ၏ အဖြစ်၌၊ နု အသ္မိ=မရှိ[1]။

(၃) စ=ဤမျှမကသေး၊ (ပရော=သူတပါးဟူသော ကိုယ်ကောင် အတ္တသည်၊ ဝါ=သူတပါး၏ ကိုယ်ကောင်အတ္တသည်)[2] ကွစနိ=တစုံတရာ၌မျှ၊ ဝါ=မည်သည့် အရပ်ဒေသ, မည်သည့် ကာလ, မည်သည့် တရားသဘော၌မျှ၊ ဝါ=မည်သည့် အဖျတ္တသန္တာန်, ဗဟိဒ္ဓသန္တာန်၌မျှ၊ နု အတ္ထိ=မရှိ၊ [ဤဝါကျမှ "မမ"ဟူသော ပါဋ္ဌကို (၄)ဝါကျသို့ရွှေ့၍ အနက် ပေးရမည်]

၁။ **ကဿစိ ကိဉ္စနတသ္မိံ**။ ။အတ္တနိယ=အတ္တ၏ ဥစ္စာ၊ တစုံတယောက်၏ ကြောင့်ကြစိုက် ငဲ့ကွက်ဖွယ် ပလိဗောဓဖြစ်နေသော (တစုံတယောက်နှင့် ဆက်စပ်နေသော) အတ္တကောင်၊ ကိုယ်ကောင်။

ကဿစိ ကိဉ္စနတသ္မိံ–ဟူသော ဤ(၂)ဝါကျ၏ ဆိုလိုရင်းမှာ–"အခြားတစုံတယောက်နှင့်..သက်ဆိုင်နေသော ငါဟူသော ကိုယ်ကောင်, အတ္တကောင် ဟူ၍မရှိ၊ လောကဌ် အခြားတစုံတယောက်၏ ညီအစ်ကို အဖြစ်ဖြင့် လည်းကောင်း, သူငယ်ချင်း မိတ်ဆွေအဖြစ်ဖြင့် လည်းကောင်း, အသုံးအဆောင် ပရိက္ခရာအဖြစ်ဖြင့် လည်းကောင်း ကြောင့်ကြစိုက်ဖွယ် ငဲ့ကွက်ဖွယ်အနေအားဖြင့် မကင်းရာ မကင်းကြောင်း ဆက်စပ်လျက်ရှိနေကြ၏၊ ထိုကဲ့သို့ အခြားတစုံတယောက်နှင့် ဆက်သွယ်နေသော ငါဟူသော ကိုယ်ကောင်, အတ္တကောင်ဟူ၍ မရှိ"ဟု ဆိုလိုသည်။

သို့ဝိဘတ်နှင့်ရှိသောပါဋ္ဌ။ ။ဤဝါကျ၌ "ကိဉ္စနတသ္မိ"ဟု သတ္တမီဝိဘတ်ဖြင့် ပါဋ္ဌရှိ၏၊ ဤသုတ်အဋ္ဌကထာ၌ "ကိဉ္စနဘာဝေ"ဟု လည်းကောင်း, တိကနိပါတ်စာပိုဒ် (၇၁)ဥပေါသထသုတ် အဋ္ဌကထာ၌လည်း "ကဿစိ ပရဿ ကိဉ္စနတသ္မိ နု ဟောမိ"ဟု လည်းကောင်း ဖွင့်၏၊ ထို့ကြောင့် သို့ဝိဘတ်ဖြင့် ပါဋ္ဌရှိသည့်အတိုင်းပင် အနက်ပြန်ဆိုထားပါသည်။

ထို"ကိဉ္စနတသ္မိ"ဟူသောပါဋ္ဌ၌ ပါရာဇိကဏ် ဝေရဉ္ဇကဏ္ဍ အဋ္ဌကထာ (၁၅၆)၌ ဘီသနကတသ္မိ ပါဋ္ဌကို လိင်္ဂဝိပလ္လာသကြံသကဲ့သို့ "ကိဉ္စနတာယ"ဟု ဣတ္ထိလိင်ဖြင့်ဆိုလိုလျက် "ကိဉ္စနတသ္မိ"ဟု နပုံလွှဲ၍ပြောင်းထားသည်ဟု ကြံရမည်ဖြစ်၏။

အာဗျာတ်ကြီယာနှင့်ရှိသောပါဋ္ဌ။ ။ယခု ဆဋ္ဌသင်္ဂါယနာမှ၌ "သ္မိ"မှ နိဂ္ဂဟိတ်ကို ပယ်ဖျောက်၍ "အသ္မိ"ဟူသော အာဗျာတ်ကြီယာဖြင့် "ကိဉ္စနတသ္မိ"ဟု ရှိသင့်သောပါဋ္ဌကို အောက်ခြေ၌ ပြထား၏၊ ထိုပါဋ္ဌ၌ ကိဉ္စနံ+အသ္မိ" ဟု ပုဒ်ဖြတ်၍ တအာဂုံကြံပြီးလျှင် "အဟံ=ငါဟူသော အတ္တကောင်သည်၊ ကဿစိ=၏၊ ကိဉ္စနံ=ကြောင့်ကြစိုက် ငဲ့ကွက်ဖွယ် ပလိဗောဓ (အတ္တနိယ)သည်၊ ဝါ=တစုံတရာသက်ဆိုင်သူ အတ္တနိယသည်၊ နု အသ္မိ=မဟုတ်"ဟု အနက်ပေးပါ။

(၄) ပရော=သူတပါးဟူသော ကိုယ်ကောင် အတ္တသည်၊ ဝါ=သူတပါး၏ ကိုယ်ကောင်အတ္တသည်၊ မမ=ငါ၏၊ ကတ္ထစိ=တစုံတခုသော အရာဌာနဌာန်မျှ၊ ဝါ=မည်သည့်အရာဌာနဌာန်မျှ၊ ကိဉ္စနတာ (ကိဉ္စနတာယ)=ကြောင့်ကြစိုက် ငဲ့ကွက်ဖွယ် ပလိဗောဓ (အတ္တနိယ)၏ အဖြစ်၌၊ ဝါ=တစုံတရာသက်ဆိုင်သူ အတ္တနိယ၏ အဖြစ်၌၊ နေ အတ္ထိ=မရှိ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အာဟ=ပြောဟောအပ်၏) ဣတိ=ဤသို့၊ ဝဒံ (ဝဒန္တော)=ပြောဟောသော။ပ။

(တနည်း) ကိဉ္စနတသ္မိကို "ကိဉ္စနတာ+အသ္မိ"ဟု ပုဒ်ဖြတ်၍ "အဟံ=ငါ ဟူသော အတ္တကောင်သည်၊ ကဿစိ=၏၊ ကိဉ္စနတာ (ကိဉ္စနတာယ)=ကြောင့်ကြစိုက်ဖွယ် ပလိဗောဓ (အတ္တနိယ)၏ အဖြစ်၌၊ ဝါ=တစုံတရာသက်ဆိုင်သူ အတ္တနိယ၏ အဖြစ်၌၊ နေ အသ္မိ=မရှိ"ဟု အနက်ဆိုပါ။

၁။ **အမှတ် (၃)ဝါကျ။** ။အဋ္ဌကထာ၌ "ပရဿ အတ္တာနံ, ပရဿ အတ္တာ"ဟုရှိသည်ကို ကြည့်၍ (နာဟံ ကွစနိ၀ါကျမှ အဟံနှင့်လိုက်လျောအောင်) ပရော၀ဟု ထည့်စွက်အနက်ပေးသည်၊ ထို့အပြင် "ကိဉ္စနတတ္ထိ"၌ "အတ္ထိ"ကို ဤ အမှတ်(၃) ဝါကျသို့ ဆောင်ယူ၍လည်း အနက်ပေးသည်၊

၂။ **အမှတ်(၄)ဝါကျ။** ။ဤအမှတ် (၄)ဝါကျ၌ "ကိဉ္စနတတ္ထိ=ကိဉ္စနတာ+အတ္ထိ"ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ ၎င်းကို "ကိဉ္စနဘာ၀ေ အတ္ထိ"ဟု အဋ္ဌကထာဖွင့်သည်၊ (တနည်း) "ကိဉ္စနံ+အတ္ထိ"ဟု တအာဂုံဖြင့် ပုဒ်ဖြတ်၍ "ပရော=သည်၊ မမ=ငါ၏၊ ကတ္ထစိ=မျှ၊ ကိဉ္စနံ=ကြောင့်ကြစိုက်ဖွယ် ပလိဗောဓ (အတ္တနိယ)သည်၊ ဝါ=တစုံတရာသက်ဆိုင်သူအတ္တနိယသည်၊ နေ အတ္ထိ=မဟုတ်"ဟုလည်း အနက်ဆိုနိုင်၏၊ အဋ္ဌကထာ၌ "ကိဉ္စနံ နတ္ထိတိ"ဟု ပါဠိပျက်၏၊ "ကိဉ္စနတတ္ထိတိ"ဟုရှိစေရမည်။

ဤအမှတ်(၄) ဝါကျ၌ ဆိုလိုရင်းမှာ–ငါ၏ညီ, အစ်ကို, သူငယ်ချင်း၊ ငါ၏အသုံးအဆောင်ပစ္စည်း"ဟု သဘောထား၍ ငါက ကြောင့်ကြစိုက်နေရသော (ငါနှင့်စပ်ဆိုင်သော) သူတပါးဟူသော အတ္တကောင်, ကိုယ်ကောင်ဟူ၍ မရှိဟု ဆိုလို၏။

ဆို(၄)ဝါကျလုံး၏ အကျဉ်းချုပ်ဆိုလိုရင်းမှာ–(၁) နာဟံ ကွစနိ=ငါဟူသော အတ္တကောင်ဟူ၍ ဘယ်မှာမျှ မရှိ (၂) နေ ကဿစိ ကိဉ္စနတသ္မိ=သူတပါးနှင့်ဆိုင်သော ငါဟူသော အတ္တကောင်ဟူ၍လည်း မရှိ။ (၃) နေ စ ကွစနိ=သူတပါးဟူသော အတ္တကောင်ဟူ၍လည်း ဘယ်မှာမျှ မရှိ၊ (၄) နေ မမ ကတ္ထစိ ကိဉ္စနတတ္ထိ=ငါနှင့်ဆက်စပ်သော သူတပါးဟူသော အတ္တကောင်ဟူ၍လည်းမရှိ။

ထို့ထက် မှတ်ဖို့လွယ်ကူအောင် ဂဏန်းတမျိုးပြောင်း၍ စီစဉ်ပြီးလျှင် (၁) ငါမရှိ (၂) သူမရှိ (၂) သူ့အတွက် ငါမရှိ (၄) ငါ့အတွက် သူမရှိ။ ဤသို့ လည်း အဓိပ္ပာယ်မှတ်ပါ၊ ဤကဲ့သို့ လေးမျိုးလေးစားအားဖြင့် ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့၏ အတ္တမှ ဆိတ်သုဉ်းခြင်းကို စတုက္ကောဋိကသုညတာ–ဟုခေါ်၏။

အပိစ=ကား၊ တတ္ထ=ထို နာဟ်ကွစနိ–စသည်ဖြင့် အတ္တာ, အတ္တနိယမှ ဆိတ်သုဉ်းမှုကို ရှုခြင်းအကျင့်၌၊ ယံ သစ္စံ=သည်၊ (အတ္တို) တံ ဧဝ=လျှင်၊ အဘိညာယ=၍၊ အာကိဉ္စညံယေဝ=ကြောင့်ကြပလိဗောဓ၏အဖြစ် မရှိသည် သာဖြစ်သော၊ ပဋိပဒံ=အကျင့်ကို၊ [ကိဉ္စနသ ဘာဝေါ ကိဉ္စညံ၊ နတ္ထိ ကိဉ္စညံ ယသ္သ ပဋိပဒါယာတိ အကိဉ္စညာ၊ သာ ဧဝ အာကိဉ္စညာ] ပဋိပန္နော=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ပရိဗ္ဗာဇကာ=တို့၊ စတ္တာရိ=ကုန်သော၊ ဣမာနိ ဗြာဟ္မဏာသစ္စာနိ=တို့ကို။ပ။ ပဋ္ဌမံ။

၆–ဥမ္မဂ္ဂ(ဥမ္မုဂ္ဂ)သုတ်

၁၈၆။ အထ ခေါ=၌၊ အညတရော=တပါးသော၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်။ပ။ ဘဂ္ဂေ=အရှင်ဘုရား၊ ကေန=အဘယ်တရားသည်၊ လောကော=သတ္တလောကကို၊ နိယတိ နုခေါ=ဆွဲဆောင်အပ်ပါသနည်း။ပ။ ဟရိကသ္သတိ နုခေါ=ဆွဲငင်အပ်ပါသနည်း၊ ဥပ္ပန္နသ=ဖြစ်ပေါ်လာသော၊ တဿ စ=အဘယ်တရား၏လည်း၊ ဝသံ=အလိုသို့၊ (လောကော=သတ္တလောကသည်) ဂစ္ဆတိ=လိုက်နေရပါသနည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မေးလျှောက်ပြီ)

ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ သာဓု သာဓု=ကောင်းပါပေစွာ ကောင်းပါပေစွာ၊ ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ တေ=သင်၏၊ ဥမ္မဂ္ဂေါ(ဥမ္မုဂ္ဂေါ)[1]=ပညာ၏ ပေါ်ထွက်လာခြင်းသည်၊ ဝါ=ပေါ်ထွက်လာသော ပညာသည်၊ ဘဒ္ဒကော=ကောင်းပါပေ၏၊ ပဋိဘာနံ=ရှေ့ရှုထင်ပေါ် လာသော ဉာဏ်ပညာသည်၊ ဘဒ္ဒကံ=ကောင်းပါပေ၏၊ ပရိပုစ္ဆာ=မေးခွန်း ပုစ္ဆာသည်၊ ကလ္လာဏီ=ကောင်းပါပေ၏၊ ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ "ကေန နုခေါ ဘဂ္ဂေ။ပ။ ဝသံ ဂစ္ဆတီတိ=ကေန နုခေါ ဘဂ္ဂေ ။ပ။ ဝသံ ဂစ္ဆတီ" ဟူ၍၊ ဧဝံ ဟိ=ဤအတိုင်းပင်၊ တွံ=သင်သည်၊ ပုစ္ဆသိ=မေးလျှောက်သလော၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မေးတော်မူပြီ) ဧဝံ ဘဂ္ဂေ=ဤအတိုင်း မေးလျှောက်သည် မှန်ပါ၏ဘုရား၊ (ဣတိ=ဤသို့၊ အဝေါစ=ပြန်လျှောက်ပြီ) ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ စိတ္တေန=စိတ်သည်၊ လောကော=သတ္တလောကကို၊ နိယတိ=ဆွဲဆောင်အပ်၏ ။ပ။ ဥပ္ပန္နသ=သော၊ စိတ္တဿ=စိတ်၏၊ ဝသံ=သို့၊ (လောကော=သည်) ဂစ္ဆတိ=လိုက်နေရ၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)

ဘဂ္ဂေ=ရား၊ သာဓု=ကောင်းပါပြီ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ သော ဘိက္ခု=ထိုရဟန်းသည်၊ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊

---

[1] ဥမ္မဂ္ဂေါ–ဟုရှိသင့်။ ။ "ဥမ္မဂ္ဂေါတိ ဥမ္မုဇ္ဇနံ၊ ပညာဂမနန္တိ အတ္ထော၊ ပညာ ဧဝ ဝါ ဥမ္မုဇ္ဇနဋ္ဌေန ဥမ္မဂ္ဂေါတိ ဝုစ္စတိ" ဟူ၍ အဋ္ဌကထာ၌ မုဒ္ဓေတတ်ဖြင့် ဖွင့်ထားသောကြောင့် ဥသရနှင့်တကွ "ဥမ္မုဂ္ဂေါ"ဟု ပါ၌ရှိသင့်၏၊ ဥမ္မုဇ္ဇနံ ဥမ္မုဂ္ဂေါ၊ ဥမ္မုဇ္ဇတီတိ ဝါ ဥမ္မုဂ္ဂေါ။

ဘာသိတံ=မိန့်ကြားဖြေဆိုတော်မူအပ်သော တရားတော်ကို၊ အဘိနန္ဒိတ္မာ= အလွန်နှစ်သက်၍၊ ဝါ=အလွန်နှစ်သက်စွာ လက်ခံနာယူ၍၊ အနုမောဒိတ္မာ= အဖန်ဖန်ဝမ်းမြောက်၍၊ ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာဘုရားကို၊ ဥတ္တရိ=နောက်ထပ် တမျိုးသော၊ ပဉ္ဍံ=ပြဿနာကို၊ အပုစ္ဆိ=မေးလျှောက်ပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အပုစ္ဆိ=မေးလျှောက်သနည်းဟူမူ)

ဘဂ္ဂေ=ရား၊ ဗဟုသုတောဝ=များသော ပရိယတ္တိဓမ္မဟူသော သုတ ရှိသူ၊ ဝါ=များစွာကြားနာသင်မှတ်ထားအပ်သော သုံးပုံပိဋကတ် ပရိယတ် တရားရှိသူ၊ ဓမ္မဓရော=ပရိယတ်တရားကို အာဂုံနှုတ်တက်ဆောင်ထားသူ၊ ဗဟုသုတောဝ=ရှိသူ၊ ဓမ္မဓရော=ထားသူ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ် ၏၊ ဘဂ္ဂေ=ရား၊ ကိတ္တာဝတာ=အဘယ်မျှ ပမာဏရှိသော ပရိယတ်တရား သင်ကြားမှတ်သားဆောင်ထားနိုင်ခြင်းဖြင့်၊ ဗဟုသုတောဝ=ရှိသူသည်၊ ဓမ္မဓရော=ထားသူသည်၊ ဟောတိ နုခေါ=ဖြစ်ပါသနည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အပုစ္ဆိ=မေးလျှောက်ပြီ) ။ပ။ ပရိပုစ္ဆာ=သည်၊ ကလျာဏီ=၏၊ ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ "ဗဟုသုတော ဓမ္မဓရော ။ပ။ ဟောတိတိ=ဗဟုသုတော ဓမ္မဓရော။ပ။ ဟောတိ" ဟူ၍၊ ဧဝံ ဟိ=ဤအတိုင်းပင်၊ တွံ=သင်သည်၊ ပုစ္ဆသိ=မေးလျှောက် သလော၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မေးတော်မူပြီ) ဧဝံ ဘဂ္ဂေ=၏ ဘုရား (ဣတိ=ဤသို့၊ အဝေါစ=ပြန်လျှောက်ပြီ)

ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ မယာ=ငါသည်၊ ဗဟု=များစွာကုန်သော၊ ဓမ္မာ= ပရိယတ်တရားတို့ကို၊ ဒေသိတာ=ဟောတော်မူအပ်ကုန်ပြီ၊ သုတ္တံ=သုတ်ကို လည်းကောင်း၊ ဂေယျံ=ဂေယျကိုလည်းကောင်း၊ ဝေယျာကရဏံ=ဝေယျာ ကရဏာကိုလည်းကောင်း၊ ဂါထာ=ဂါထာကိုလည်းကောင်း၊ ဥဒါနံ=ဥဒါန်း ကိုလည်းကောင်း၊ ဣတိဝုတ္တကံ=ဣတိဝုတ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဇာတကံ= ဇာတ်ကိုလည်းကောင်း၊ အဗ္ဘုတဓမ္မံ=အဗ္ဘုတဓမ္မကို လည်းကောင်း၊ ဝေဒလ္လံ= ဝေဒလ္လကိုလည်းကောင်း၊ ဒေသိတာ=ဟောတော် မူအပ်ကုန်ပြီ၊ ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ (တေသု=ထိုသုတ္တဂေယျ အစရှိသော ပရိယတ်တရားတော်တို့၌၊ ဝါ=ပရိယတ် တရားတော်တို့ထဲက) စတုပ္ပဒါယ=လေးပါဒရှိသော၊ ဂါထာယ=ဂါထာ၏၊ အတ္ထံ=အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို၊ အညာယ=သိ၍၊ ဓမ္မံ=ပါဠိကို၊ အညာယ=သိ၍၊ ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပန္နော=လောကုတ္တရာတရားအားလျော်သော သီလ, သမထ, ဝိပဿနာအကျင့်ကို ကျင့်သည်၊ စေ ဟောတိ=အကယ်၍ဖြစ်အုံ၊ (ဧဝံ သတိပိ=ဤသို့ဖြစ်လျှင်လည်း) ဗဟုသုတောဝ=ရှိသူ၊ ဓမ္မဓရော=ထားသူ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ ဝစနာယ=ဆိုခြင်းငှာ၊ အလံ=သင့်လျော်ပါ၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ။ပ။

ဘဂ္ဂေ=ရား၊ သုတဝါ=ကြားနာအပ်ပြီးသော တရားရှိသူတည်း၊ နိဗ္ဗေဓိကပညော=ထွင်းဖောက်သိမြင်သော ဉာဏ်ပညာရှိသူတည်း၊ သုတဝါ=

တည်း၊ နိဗ္ဗေဓိကပညော=တည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ ဝုစ္စတိ=၏၊ ဘန္တေ=ရား၊ ကိတ္တာဝတာ=အဘယ်မျှ ပမာဏရှိသော သုတပညာနှင့် ပြည့်စုံခြင်းဖြင့်၊ သုတဝါ=ရှိသူသည်၊ နိဗ္ဗေဓိကပညော=ရှိသူသည်၊ ဟောတိ နုခေါ=ဖြစ်ပါသနည်း၊ ဣတိ=သို့၊ (အပုစ္ဆိ=မေးလျှောက်ပြီ) ။ပ။ ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခုနော=ရဟန်းသည်၊ ဣဒံ=ဤတရားမှ တပါးသော တေဘူမက ခန္ဓာငါးပါးသည်၊ ဒုက္ခံ=ဒုက္ခသစ္စာတည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ သုတံ=ကြားနာအပ်ပြီးသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ စ=ထိုမျှမကသေး၊ (သော=ထိုရဟန်းသည်) ပညာယ=မဂ်ပညာဖြင့်၊ အသ=ထိုဒုက္ခသစ္စာ၏၊ အတ္ထံ=အနက်သဘောကို၊ အတိဝိဓ=ထွင်းဖောက်၍၊ ပဿတိ=မြင်၏။

အယံ=ဤတရားသည်၊ ဒုက္ခသမุทယော=ဒုက္ခဖြစ်ကြောင်း သမุทယသစ္စာတည်း၊ ဣတိ=သို့။ပ။ စ=သေး၊ (သော=ထိုရဟန်းသည်) ပညာယ=မဂ်ပညာဖြင့်၊ အသ=ထိုသมุทယသစ္စာ၏၊ အတ္ထံ=ကို ။ပ။ အယံ=ဤနိဗ္ဗာန်သည်၊ ဒုက္ခနိရောဓော=ဒုက္ခ၏ချုပ်ရာ နိရောဓသစ္စာတည်း ။ပ။ အသ=ထိုနိရောဓသစ္စာ၏ ။ ပ။ အယံ=ဤမဂ္ဂင်ရှစ်ပါးသည်၊ ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနီ=ဒုက္ခ၏ချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ သွားရောက်ကြောင်းဖြစ်သော၊ ပဋိပဒါ=အကျင့်ဖြစ်သော မဂ္ဂသစ္စာတည်း ။ပ။ အသ=ထိုမဂ္ဂသစ္စာ၏၊ အတ္ထံ ။ပ။ ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ ဧဝံ=ဤမျှလောက်သော သုတပညာနှင့် ပြည့်စုံခြင်းဖြင့်၊ (ဤသို့ သစ္စာလေးပါးတရားကို ကြားနာခြင်း, သစ္စာလေးပါး၏ အနက်သဘောကို မဂ်ပညာဖြင့် ထွင်းဖောက်သိမြင်ခြင်းဖြင့်) ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ သုတဝါ=သည်၊ နိဗ္ဗေဓိကပညော=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)

ဘန္တေ=ရား၊ ပဏ္ဍိတော=ပညာရှိသောသူ၊ မဟာပညော=မြတ်သော ပညာရှိသောသူ။ပ။ ဣတိ=သို့၊ ဝုစ္စတိ=၏၊ ဘန္တေ=ရား၊ ကိတ္တာဝတာ=အဘယ်မျှ ပမာဏရှိသော ပညာနှင့် ပြည့်စုံခြင်းဖြင့်၊ ပဏ္ဍိတော=ပညာရှိသူသည်၊ မဟာပညော=သူသည်၊ ဟောတိ နုခေါ=နည်း၊ ဣတိ=သို့၊ (အပုစ္ဆိ=ပြီ) ။ပ။ ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ ဣဓ=ဤသတ္တလောကဌ်၌၊ ပဏ္ဍိတော=ပညာရှိသူသည်၊ မဟာပညော=သည်၊ အတ္တဗျာဓာယ=မိမိကိုယ်ကို ဆင်းရဲစေခြင်းငှာ၊ ဇနေ၀ စေတေတိ=အားမထုတ်၊ ပရဗျာဓာယ=သူတပါးကို ဆင်းရဲစေခြင်းငှာ၊ နု စေတေတိ=အားမထုတ်၊ ဥဘယဗျာဓာယ=မိမိသူတပါး နှစ်ဦးသားလုံး ဆင်းရဲစေခြင်းငှာ၊ နု စေတေတိ=အားမထုတ်၊ စိန္တယမာနော=ကြံစည်လသော်၊ အတ္တ ..... မေ၀=မိမိစီးပွား, သူတပါးစီးပွား, နှစ်ဦးသားလုံး၏စီးပွား, အားလုံးသော သတ္တလောက၏ စီးပွားကိုသာလျှင်၊ စိန္တေတိ=ကြံစည်၏၊ ဘိက္ခု=ရဟန်း၊ ဧဝံ=ဤသို့သော ပညာနှင့် ပြည့်စုံခြင်းဖြင့်၊ (ဤသို့ မိမိနှင့် သူတပါး နှစ်ဦးသားကို ဆင်းရဲအောင် မပြုမလုပ် အားမထုတ်မူ၍ ထိုနှစ်ဦး

သားနှင့်တကွ အားလုံးသော သတ္တလောကၦ၏ အကျိုးစီးပွားကိုသာ ကြံစည်အားထုတ်တတ်သော ဉာဏ်ပညာနှင့် ပြည့်စုံခြင်းဖြင့်) ပဏ္ဍိတောသည်၊ မဟာပညောသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်)ဆင့်။

၇-ဝဿကာရသုတ်

၁၈၇။ ဘော ဂေါတမ=အရှင်ဂေါတမ၊ အသပ္ပုရိသော=သူတော်ကောင်းမဟုတ်သောသူ တယောက်သည်၊ ဝါ=သူယုတ်မာတယောက်သည်၊ အသပ္ပုရိသံ=သူယုတ်မာတယောက်ကို၊ "အယံ ဘဝံ=ဤအရှင်သည်၊ ဝါ=ဤသူသည်၊ အသပ္ပုရိသော=သူယုတ်မာတည်း၊" ဣတိ=ဤသို့၊ ဇာနေယျ နုခေါ=သိနိုင်ပါသလော၊ ဣတိ(အဝေါစ=မေးလျှောက်ပြီ) ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား၊ ယံ (ယေန ဌာနေန)=အကြင် အကြောင်းကြောင့်၊ ယံ(ယေန အဝကာသေန)=အကြင် အခွင့်အလမ်းကြောင့်၊ အသပ္ပုရိသော=သည်၊ အသပ္ပုရိသံ=ကို၊ "အယံ ဘဝံ=သည်၊ အသပ္ပုရိသော=တည်း" ဣတိ=သို့၊ ဇာနေယျ=သိနိုင်၏၊ ဧတံ (ဌာနံ)=ဤသိနိုင်ခြင်းဟူသော အကြောင်းသည်၊ အဌာနံ=မရှိနိုင်မဖြစ်နိုင်သော အကြောင်းတည်း၊ ဝါ=မရအပ် မရနိုင်သော အကြောင်းတည်း၊ ဧသော(အဝကာသော)=ဤသိနိုင်ခြင်းဟူသော အခွင့်အလမ်းသည်၊ အနဝကာသော=မရှိနိုင် မဖြစ်နိုင်သော အခွင့်အလမ်းတည်း၊ ဝါ=မရနိုင်သော အခွင့်အလမ်းတည်း၊ ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစ=မိန့်ဆိုတော်မူပြီ)

ဘော ဂေါတမ=မ၊ ပန=ယင်းသို့ဖြစ်လျှင်၊ အသပ္ပုရိသော=သည်၊ သပ္ပုရိသံ=သူတော်ကောင်းကို၊ အယံ ဘဝံ=သည်၊ သပ္ပုရိသော=သူတော်ကောင်းတည်း၊ ဣတိ=သို့၊ ဇာနေယျ=သိနိုင်ရာပါမည်လော၊ ဣတိ (အဝေါစ=မေး) ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဍာ၊ ယံ (ယေန ဌာနေန)=ကြောင့်၊ ယံ (ယေန အဝကာသေန)=ကြောင့်၊ အသပ္ပုရိသော=သည်၊ သပ္ပုရိသံ=ကို၊ အယံ ဘဝံ=သည်၊ သပ္ပုရိသော=တည်း၊ ဣတိ=သို့၊ ဇာနေယျ=သိနိုင်၏၊ ဧတံပိ (ဌာနံ)=ဤအကြောင်းသည်လည်း၊ အဌာနံ=တည်း၊ ဧသောပိ(အဝကာသော)=ဤအခွင့်အလမ်းသည်လည်း၊ အနဝကာသော=တည်း၊ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်) ။ပ။ ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဍာ၊ ယံ (ယေန ဌာနေန)=ကြောင့်၊ သပ္ပုရိသော=သူတော်ကောင်းသည်၊ သပ္ပုရိသံ=ကို၊ အယံ ဘဝံ=သည်၊ သပ္ပုရိသော=တည်း၊ ဣတိ=သို့၊ ဇာနေယျ=သိနိုင်၏၊ ဧတံ ဌာနံ=သည်၊ ဝါ=ကို၊ ဝိဇ္ဇတိ=ရှိ၏၊ ဝါ=ရအပ်ရနိုင်၏၊ ဣတိ(အဝေါစ=မိန့်)ဘော ဂေါတမ=မ၊ ပန=ယင်းသို့ဖြစ် လျှင်၊ သပ္ပုရိသော=သည်၊ အသပ္ပုရိသံ=ကို ။ပ။ ဣတိ=သို့၊ ဇာနေယျ=လော၊ ဣတိ (အဝေါစ=လျှောက်) ဗြာဟ္မဏ=ဏ္ဍာ၊ ယံ(ယေန ဌာနေန)=ကြောင့်၊ သပ္ပုရိသော=သည်၊ အသပ္ပုရိသံ=ကို။ပ။ ဣတိ=သို့၊ ဇာနေယျ=သိနိုင်၏၊

ဧတမ္မိ ; ဌာနံ=ဤသိမ်ကြီးခြင်းဟူသော အကြောင်းသည်လည်း၊ ဝါ=ကိုလည်း၊ ဝိဇ္ဇတိ=၏၊ ဝါ=၏၊ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်)

ဘော ဂေါတမ=မ၊ အစ္ဆရိယံ=လက်ဖျစ်ခတ်တီး အံ့ချီးထိုက်ပါပေ စွာ၊ ဘော ဂေါတမ=မ၊ အဗ္ဘုတံ=မဖြစ်စဖူး, အသစ်အထူးဖြစ်ပါပေစွာ၊ ဘောတာ ဂေါတမေန=အရှင်ဂေါတမသည်၊ ဣဒံ=ဤစကားကို၊ ယာဝ (အတိဝိယ)=အလွန်ပင်၊ သုဘာသိတံ=ကောင်းစွာ မိန့်ဆိုတော်မူအပ်ပါ ပေ၏၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ သုဘာသိတံ=နည်းဟူမူ) ဗြာဟ္မဏာ=ဗ္ရာဟ်၊ ယံ(ယေန ဌာနေန)=ကြောင့်။ပ။ ဧတမ္မိ ဌာနံ=လည်း၊ ဝိဇ္ဇတိ=၏၊ ဣတိ=သို့၊ (သုဘာသိတံ=ပေ၏)

ဘော ဂေါတမ=မ၊ ဧကံ=တပါးသော၊ သမယံ=အခါ၌၊ [ဣဒံ အနက်မရှိ] တောဒေယျသ=တောဒေယျမည်သော၊ ဝါ=တုဒိရွာဟူသော နေရာဌာနရှိသော၊ ဝါ=တုဒိရွာ၌ အကြီးအကဲအဖြစ်အဖြင့် အုပ်ချုပ်နေလေ့ရှိသော၊ ဗြာဟ္မဏသ=ပုဏ္ဏား၏၊ ပရိသတိ[1]=ပရိသတ်၌၊ ပရ္ဝပါရမ္ဘံ=သူ

---

[1] "ပရိသတိ"ဟု နိဂ္ဂဟီတ်ပါသင့်မသင့်။ ။မောဂ္ဂလ္လာန်၊ သျာဒိကဏ္ဍ၊ "တိ သဘာပရိသာယ"ဟူသော (၁၀၄)သုတ်ဖြင့် သဘာ, ပရိသာသဒ္ဒါတို့နောင် သို့ဝိဘတ်ကို တိ'ပြုဟူသော ရုပ်စီရင်ပုံအတိုင်းဆိုလျှင် နိဂ္ဂဟီတ်နှင့်တကွ "ပရိသတိ" ဟု ပါဠိ၌ရှိရမည် ဖြစ်၏၊ သို့သော် ပါဠိအဋ္ဌကထာမြောက်မြားစွာတို့၌ နိဂ္ဂဟီတ် မပါဘဲ "ပရိသတိ"ဟုသာ တွေ့ရ၏၊ သဘာသဒ္ဒါဖြင့်ကား "သဘတိ"ဟုပင် မတွေ့ရ၊ နဝကနိပါတ်၊ မဟာသုဝစာတ် "**မေတ္တိ သံသတိ သန္ထဝေါ**"ဟူသော ပါဠိတော်၌ သံသတိပုဒ်ကို "ပရိသမဒ္ဓေ=ပရိသတ်အလယ်၌"ဟူ၍ ဧတတ်အဋ္ဌကထာ၊ တ(၄၆၉) ဖွင့်ထား၏၊ မန္တ လေးမြို့ ဒကွိဏာရာမဘုရားကြီးတိုက်၊ ပါဠိပဒ၊တိပိဋကကျမ်းညွှန်း၌ ထိုဧတတ်အဋ္ဌကထာအဖွင့်ကို ညွှန်ပြလျက် သက္ကတ၌ "ပရိသဒ်"သဒ္ဒါသည် ပါဠိ၌ "ပရိသာ"ဟု ဖြစ်သကဲ့သို့ သက္ကတ၌ "သံသဒ်"သဒ္ဒါသည်လည်း ပါဠိ၌ "သံသာ"ဟု ဖြစ်သင့်ကြောင်း ဖော်ပြထား၏၊ [အဘိဓာန်ဂါထာ (၄၁၄)၌ မူ "သံသဒေါ"ဟု ပြထား၏]

အကယ်၍ ထိုပါဠိပဒကျမ်းညွှန်း၌ ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း "သံသာ"ဟု ပါဠိ၌ရှိနိုင်လျှင် မောဂ္ဂလ္လာန်၌ "တိ' သဘာပရိသာယ"ဟူသော သုတ်စာမူမှာ နိဂ္ဂဟီတ် ထားပုံလွဲမှားပြီး ဒုတိယ(သ)နေရာ၌လည်း ဘကုန်းရောက်လျက် ပါဠိ ပျက်ယွင်းနေခြင်းသာ ဖြစ်လေရာ၏၊ ထို့ကြောင့် ယင်းမောဂ္ဂလ္လာန်သုတ်စာမူဝယ် "တိ'"၌ နိဂ္ဂဟီတ်ကို ပယ်ဖျက်ပြီး သဘာသဒ္ဒါနေရာ၌ လည်း သံသာသဒ္ဒါဖြင့် အစားထိုးကာ "တိ သံသာပရိသာယ"ဟု မောဂ္ဂလ္လာန် စာမူဖြစ်သင့်ပြီး သဘာ, ပရိသာ သဒ္ဒါတို့နောင် သို့ဝိဘတ်ကို တိ'ပြုဟု ရုပ်စီရင်မည့်အစား သံသာ,ပရိသာသဒ္ဒါတို့နောင် သို့ဝိဘတ်ကို နိဂ္ဂဟီတ်မပါသော "တိ" ပြုဟု ရုပ်စီရင်၍ "သံသတိ, ပရိသတိ"ဟု ဥဒါဟရဏ်ပါဠိ ရှိရပေလိမ့်မည်။

တပါးကို ကဲ့ရဲ့ပြစ်တင်ကြောင်းစကားကို၊ ဝတ္တေန္တိ=ဖြစ်စေကြကုန်၏၊ ဝါ=ပြောဆိုကြကုန်၏၊ (ကိန္တိ=သို့၊ ဝတ္တေန္တိ=နည်းဟူမူ) ဧဠေယျာ=ဧဠေယျမည်သော၊ အယံ ရာဇာ=ဤမင်းသည်၊ ဗာလော=မိုက်လေစွာ၊ ရာမပုတ္တော=ရာမ၏သားဖြစ်သော၊ သမဏော=ဥဒကရသော့၌၊ အဘိပ္ပသန္နော=အလွန်အမင်းကြည်ညိုလေဘိ၏၊ (ကြည်ညိုသင့်သည်ကို ကျော်လွန်၍ မကြည်ညိုသင့်သည်၌ ကြည်ညိုလေဘိ၏) စ ပန=ထိုမျှမကသေး၊ ရာမပုတ္တော=သော၊ သမဏော=၌၊ အဘိဝါဒနံ=ရှိခိုးခြင်းလည်းကောင်း၊ ပစ္စုဋ္ဌာနံ=နေရာမှကြိုတင်၍ ထပေးခြင်းလည်းကောင်း၊ ဝါ=ခရီးဦးကြိုဆိုခြင်းလည်းကောင်း၊ အဉ္ဇလိကမ္မံ=လက်အုပ်ချီမူ ပြုခြင်းလည်းကောင်း၊ သာမီစိကမ္မံ=အရိုအသေပြုခြင်းလည်းကောင်း၊ ဣတိ=ဤသို့သော၊ ယဒိဒံ (ယော အယံ) ပရမနိပစ္စကာရော=အကြင် မြတ်သော ရိုသေတုပ်ဝပ် နှိမ်ချမှုကို ပြုခြင်းသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) ဧဝရူပံ=ဤသို့ သဘောရှိသော၊ ပရမနိပစ္စကာရံ=မြတ်သော ရိုသေတုပ်ဝပ် နှိမ်ချမှုကို ပြုခြင်းကို၊ ကရောတိ=ပြုနေလေဘိ၏။

ဧဠေယျသ=ဧဠေယျမည်သော၊ ရညော=မင်း၏၊ ယမကော=ယမကမည်သူလည်းကောင်း၊ မောဂ္ဂလ္လော=မောဂ္ဂလ္လမည်သူ လည်းကောင်း၊ ဥဂ္ဂေါ=ဥဂ္ဂမည်သူလည်းကောင်း၊ နာဝိန္ဒကီ=မည်သူလည်းကောင်း၊ ဂန္ဓဗ္ဗော=မည်သူလည်းကောင်း၊ အဂ္ဂိဒေဝေသော=လည်းကောင်း၊ (ဣတိ=ဤမည် ကုန်သော) ဣမေပိ ပရိဟာရကာ=ဤအလုပ်အကျွေး အခြေအရံတို့သည်လည်း၊ ဗာလာ=မိုက်ကြလေကုန်စွာ၊ ယေ=ယင်း အခြေအရံတို့သည်၊ ရာမပုတ္တော=သော၊ သမဏော=၌၊ အဘိပ္ပသန္နာ=အလွန်ကြည်ညိုကုန် ဘိ၏၊ စ ပန=ထိုမျှမကသေး၊ ရာမပုတ္တော=သော၊ သမဏော=၌၊ အဘိဝါဒနံ= လည်းကောင်း။ပ။ ကရောန္တိ=ပြုနေကြလေကုန်ဘိ၏၊ (ဣတိ=ဤသို့၊ ပရူပါရမ္ဘံ= ကို၊ ဝတ္တေန္တိ=ကုန်၏) [တျာသုဒံ=တေ+အသုဒံ။ ဤ၌ အသုဒံပုဒ် အနက်မရှိ]

တေ=ထို မိမိပရိသတ်၌ နေသောသူတို့ကို၊ တောဒေယျာ=သော၊ ဗြာဟ္မဏော=သည်၊ ဣမိနာ နယေန=ဤသို့သော အကြောင်းနည်းလမ်းဖြင့်၊ နေတိ=ဆွဲဆောင်၏၊ ဝါ=သိစေ၏၊ (ကိန္တိ=သို့၊ နေတိ=ဟူမူ) ဘောန္တော= အို အမောင်တို့၊ တံ=ထို ငါပြောပြမည့် စကားကို၊ ကိं မညန္တိ=အဘယ်သို့ ထင်မြင်ကြကုန်သနည်း၊ ဧဠေယျာ=သော၊ ရာဇာ=မင်းသည်၊ ကရဏီယာဓိကရဏီယေသု=ပညာရှိတို့ သာမန်ပြုသင့်သောကိစ္စ, အလွန်အကဲပြုသင့်သောကိစ္စတို့၌လည်းကောင်း၊ ဝစနီယာဓိဝစနီယေသု=ပညာရှိတို့ သာမန်ပြောဆိုသင့်သောစကား, အလွန်အကဲ ပြောဆိုသင့်သောစကားတို့၌

လည်းကောင်း၊ ပဏ္ဍိတောဟု=ပညာရှိသည်၊ အလမတ္ထဒသတရေဟိ=ထိုထိုကိစ္စတို့ကို မြင်စွမ်းနိုင်သူတို့ကို ကျော်လွှမ်းနိုင်သူတို့ထက်၊ ဝါ=ထိုထိုကိစ္စကို သာလွန်ထူးချွန်၍ မြင်စွမ်းနိုင်သောသူတို့ထက်၊ အလမတ္ထဒသတရော=ထိုထိုကိစ္စတို့ကို မြင်စွမ်းနိုင်သူတို့ကို ကျော်လွှမ်းနိုင်သူသည်၊ ဝါ=ထိုထိုကိစ္စကို သာလွန်ထူးချွန်၍ မြင်စွမ်းနိုင်သောသူသည်၊ (ဟောတိ=ဖြစ်ပါသလော) ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မေးမြန်းပြီ) [အလံ+အတ္ထ+ဒသ+တရ။ တရ=သာလွန်ထူးချွန်၍+အလံ=စွမ်းနိုင်သည်ဖြစ်၍+အတ္ထ=ထိုထိုကိစ္စကို+ဒသ=မြင်သူ]

ဘော=အိုအရှင်၊ ဧဝံ=အဲဒီအတိုင်း မှန်ပါ၏၊ ဧဋ္ဌေယျော=သော၊ ရာဇာ=သည် ။ပ။ အလမတ္ထဒသတရော=သူသည်၊ (ဟောတိ=ဖြစ်ပါ၏) ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစုံ=ပြန်ပြောကြကုန်ပြီ) ဘော=အိုအမောင်တို့၊ ယသ္မာ=အကြင့်ကြောင့်၊ စ ခေါ=အမှန်တကယ်ပင်၊ ရာမပုတ္တော=သော၊ သမဏော=သည်၊ ကရဏီယာဓိကရဏီယေသု=တို့၌လည်းကောင်း၊ ဝစနီယာဓိ ဝစနီယေသု=လည်းကောင်း၊ ပဏ္ဍိတေန=ပညာရှိသော၊ ဧဋ္ဌေယျေန=ဧဋ္ဌေယျမည်သော၊ ရညာ=မင်းထက်၊ ပဏ္ဍိတတရော=သာလွန်၍ ပညာရှိ၏၊ အလမတ္ထဒသတရေန=ထိုထိုကိစ္စကို သာလွန်ထူးချွန်၍ မြင်စွမ်းနိုင်သော၊ (ဧဋ္ဌေယျေန=သော၊ ရညာ=မင်းထက်) အလမတ္ထဒသတရော=ထိုထိုကိစ္စကို သာလွန်ထူးချွန်၍ မြင်စွမ်းနိုင်၏၊ တသ္မာ=ထို့ကြောင့် ။ပ။ အဘိပ္ပသန္နော=အလွန်ကြည်ညိုလို၏၊ စ ပန=သေး။ပ။ သာမိစိကမ္မံ=လည်းကောင်း၊ (ဣတိ=ဤသို့သော) ။ပ။ ကရောတိ=ပြုလုပ်၏။ပ။ ဘောန္တော=တို့၊ တံ=ကို၊ ကိံ=မည်နည်း၊ ဧဋ္ဌေယျသ=သော၊ ရညော=မင်း၏၊ ပရိဟာရကာ=အခြွေအရံဖြစ်ကုန်သော၊ယမကော=ယမကမည်သူသည်လည်းကောင်း။ပ။ အဂ္ဂိဝေ=သော=အဂ္ဂိဝေသမည်သူသည်လည်းကောင်း၊ ကရဏီယာဓိကရဏီယေသု=တို့၌

၁။ **အလမတ္ထဒသတရ။** ။အတ္ထေ ပသဿန္တီတိ အတ္ထဒသာ=ထိုထိုကိစ္စ (ထိုထိုအနက်သဘော)တို့ကို သိမြင်နိုင်သူများ၊ အလံ သမတ္ထာ အတ္ထဒသာ အလမတ္ထဒသာ=စွမ်းဆောင်နိုင်ကြသည်ဖြစ်၍ ထိုထိုကိစ္စ (အနက်သဘော)တို့ကို သိမြင်နိုင်သူများ။ အလမတ္ထဒသေ တရန္တီ အတိသယန္တီတိ အလမတ္ထဒသတရာ=စွမ်းဆောင်နိုင်သည်ဖြစ်၍ ထိုထိုကိစ္စတို့ကို သိမြင်နိုင်သူတို့ကို ကျော်လွှမ်းနိုင်သူများ။ အဌကထာဌိကာဖွင့်သည့်အတိုင်း အလမတ္ထဒသသဒ္ဒေ ပဝတ္တ အပစ္စည်းကြောင့်သည်၊ အကယ်၍ ယင်းသို့ တရဓာတ်မကြားဘဲ ဝိသေသတဒ္ဓိတ် တရ ပစ္စည်းကြောင့်လိုလျှင်ကား ဝိသေသေန အလမတ္ထဒသာ အလမတ္ထဒသတရာ=အထူးအားဖြင့် စွမ်းဆောင်နိုင်ကြသည်ဖြစ်၍ ထိုထိုကိစ္စ (အနက်သဘော)တို့ကို သိမြင်နိုင်သူများ၊ ဝါ=ထိုထိုကိစ္စ (အနက်သဘော)တို့ကို အထူးအားဖြင့် မြင်စွမ်းနိုင်သူများ။ ဤသို့လည်း တဒ္ဓိတ်ဝစနတွဲကြောင့်၏။

လည်းကောင်း၊ ဝစနီယာဓိဝစနီယေသု=လည်းကောင်း၊ ပဏ္ဍိတာ=ပညာရှိကြ ပါကုန်သလော၊ အလမတ္ထဒသတရေဟိ=သောသူတို့ထက်၊ အလမတ္ထ ဒသတရာ= စွမ်းနိုင်ကြပါကုန်သလော၊ ဣတိ (အဝေါစ=မေး) ဘော=အိုအရှင်၊ ဧဝံ=ဤအတိုင်းမှန်ပါ၏၊ ဧဠေယျသ= သော၊ ရညော=၏၊ ပရိဟာရကာ= ကုန်သော၊ ယမကော=သည်လည်းကောင်း ॥ပ॥ အဂ္ဂိဝေသော=သည် လည်းကောင်း၊ ကရဏီယာဓိကရဏီယေသု= တို့၌လည်းကောင်း၊ ဝစနီယာဓိဝစနီယေသု= လည်းကောင်း၊ ပဏ္ဍိတာ= ပညာရှိပါကုန်၏၊ အလမတ္ထဒသတရေဟိ=တို့ထက်၊ အလမတ္ထဒသတရာ=ပါကုန်၏၊ ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစုံ=ပြန်ပြောကြကုန်ပြီ)

ဘော=အိုအမောင်တို့၊ ယသ္မာ=ကြောင့်၊ စ ခေါ=ပင်၊ ရာမပုတ္တော= သော၊ သမဏော=သည်၊ ကရဏီယာဓိကရဏီယေသု=လည်းကောင်း၊ ဝစနီ ယာဓိဝစနီယေသု=လည်းကောင်း၊ ဧဠေယျသ=သော၊ ရညော=၏၊ ပဏ္ဍိ တေဟိ=ပညာရှိကုန်သော၊ ပရိဟာရကေဟိ=တို့ထက်၊ ပဏ္ဍိတတရော=သာ လွန်၍ ပညာရှိ၏၊ အလမတ္ထဒသတရေဟိ=စွမ်းနိုင်ကြကုန်သော၊ (ပရိဟာရ ကေဟိ=တို့ထက်) အလမတ္ထဒသတရော=စွမ်းနိုင်၏၊ တသ္မာ=ထို့ကြောင့်၊ ဧဠေယျသ=သော၊ ရညော=၏၊ ပရိဟာရကာ=တို့သည်၊ ရာမပုတ္တော=သော၊ သမဏော=၌၊ အာဘိပွသန္နာ=အလွန်ကြည်ညိုကြကုန်၏ ॥ပ॥ ကရောန္တိ=ပြုကြ ကုန်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (နေတိ=ဆွဲဆောင်၏၊ ဝါ=သိစေ၏) [ဣမိနာ နယေန နေတိ–သို့ ပြန်လှည့်အုပ်သည်] ဘော ဂေါတမ=အရှင်ဂေါတမ၊ အစ္ဆရိယံ=စွာ ॥ပ॥ ဟန္ဒ=ကိုင်း တော်ကြဦးစို့၊ ဝါ=ကိုင်း စကားပြောရပ်ကြဦးစို့၊ ဘော ဂေါတမ=မ၊ ဒါနိ=ယခု၊ မယံ=အကျွန်ုပ်တို့သည်၊ ဂစ္ဆာမ=သွားကြ ကုန်တော့အုံ၊ မယံ=တို့သည်၊ ဗဟုကိစ္စာ=များသော ကေန်ပြုဖွယ်ကိစ္စရှိပါ ကုန်၏၊ ဗဟုကရဏီယာ=များသော ပြုသင့်ပြုထိုက်သော လုပ်ငန်းရှိပါကုန်၏၊ ဣတိ (အဝေါစ=လျှောက်) ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား၊ ဒါနိ=ယခု၊ ယသ ဂမနသ=အကြင်သွားခြင်း၏၊ ကာလံ=အချိန်အခါကို၊ တွံ=သင်သည်၊ မညသိ=သိ၏၊ (တသ ဂမနသ=ထိုသွားခြင်း၏၊ ကာလံ=ကို၊ တွမေဝ= သင်သည်သာလျှင်၊ ဥ တွာ= သိ၍၊ ဂစ္ဆာဟိ=သွားလော) ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်) ॥ပ॥ အာသနာ=ထိုင်နေရာမှ၊ ဥဋ္ဌာယ=ထ၍၊ ပက္ကာမိ=ဖဲခွာသွားပြီ၊ ဣတိ=ဤတွင်အပြီးတည်း၊ သတ္တမံ॥

၈–ဥပကသုတ်

၁၈၈။ အထခေါ=၌၊ မဏ္ဍိကာပုတ္တော=မဏ္ဍိကာ၏ သားဖြစ်သော၊ ဥပကော=ဥပကသည် ॥ပ॥ [စာပိုဒ်(၁၈၃)သုတ်ကြည့်] ယော ဧကာစိ=မည်

သူမဆို တယောက်ယောက်သောသူသည်၊ ပရူပါရမ္ဘံ=သူတပါးကို ကဲ့ရဲ့ပြစ်တင်ကြောင်းစကားကို၊ ဝတ္တေတိ=ဖြစ်စေအံ့၊ ဝါ=ပြောဆိုအံ့၊ ပရူပါရမ္ဘံ=ကို၊ ဝတ္တေန္တော=ဖြစ်စေသော၊ ဝါ=ပြောဆိုသော၊ သဗ္ဗော=အားလုံးစုံသော၊ သော=ထိုသူသည်၊ (ကုသလဓမ္မံ=ကုသိုလ်တရားကို) နု ဥပပါဒေတိ=မဖြစ်စေနိုင်၊ (ကုသလဓမ္မံ=ကို) အနုပပါဒေန္တော=မဖြစ်စေနိုင်သူအားလုံးသည်၊ ဂါရယှော=ကဲ့ရဲ့ထိုက်သည်၊ ဝါ=ကဲ့ရဲ့ခံရသည်၊ ဥပဝဒ္ဓော=ရှုတ်ချ ပြစ်တင်ထိုက်သည်၊ ဝါ=အပြစ်ကပ်ရောက်အပ်သည်၊ ဝါ=အပြစ်ရှိသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဣတိ=ဤသို့သော အယူအဆရှိသည်၊ (အမှိ=ဖြစ်ပါ၏၊ ဣတိ=သို့၊ အဝေါစ=လျှောက်ပြီ) (တနည်း) ပရူပါရမ္ဘံ=ကို၊ ဝတ္တေန္တော=သော၊ သဗ္ဗော=သော၊ သော=သည်၊ (အတ္တနော=မိမိ၏၊ ဝစနံ=စကားကို) နု ဥပပါဒေတိ=သင့်လျော်အောင် မဖြစ်စေနိုင်၊ ဝါ=သင့်လျော်အောင် မပြောဆိုနိုင်၊ (အတ္တနော=၏၊ ဝစနံ=ကို) အနုပပါဒေန္တော=သင့်လျော်အောင် မဖြစ်စေနိုင်သူအားလုံးသည်၊ ဂါရယှော=သည်၊ ဥပဝဒ္ဓော=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဣတိ=ရှိသည်၊ (အမှိ=၏၊ ဣတိ=သို့၊ အဝေါစ)

ဥပဂ=ဥပဂ၊ ပရူပါရမ္ဘံ=သူတပါးကို ကဲ့ရဲ့ပြစ်တင်ကြောင်း စကားကို၊ စေ ဝတ္တေတိ=အကယ်၍ ပြောဆိုကြားအံ့၊ ပရူပါရမ္ဘံ=ကို၊ ဝတ္တေန္တော=ပြောဆိုသူသည်၊ (ကုသလဓမ္မံ=ကို) စေ နု ဥပပါဒေတိ=အကယ်၍ မဖြစ်စေနိုင်ကြားအံ့၊ အနုပပါဒေန္တော=(ကုသိုလ်တရားကို) မဖြစ်စေနိုင်သူသည်၊ ဂါရယှော=သည်၊ ဥပဝဒ္ဓော=သည်၊ စေ ဟောတိ=အကယ်၍ ဖြစ်ကြားအံ့၊ ဥပဂ=ဥပဂ၊ (ဇဝံ သတိ=ဤသို့ဖြစ်လသော်) တွဲ ခေါ=သင်သည်သာလျှင်၊ ပရူပါရမ္ဘံ=ကို၊ ဝတ္တေသိ=ပြောဆို၏၊ ပရူပါရမ္ဘံ=ကို၊ ဝတ္တေန္တော=ပြောဆိုသော သင်သည်၊ နု ဥပပါဒေသိ=(ကုသိုလ်တရားကို) မဖြစ်စေနိုင်၊ အနုပပါဒေန္တော=ကုသိုလ်တရားကို မဖြစ်စေနိုင်သော သင်သည်၊ ဂါရယှော=သည်၊ ဥပဝဒ္ဓော=သည်၊ ဟောသိ=ဖြစ်၏၊ ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဘဂ္ဂေ=အရှင်ဘုရား၊ ဥမ္မုဇ္ဇမာနကံ ယေဝ=ရေထဲမှ ပေါ်ထွက်လာတုန်းဆဲဆဲဖြစ်သော ဦးခေါင်းကိုပင်၊ ဝါ=ရေထဲမှ ဦးခေါင်းပေါ်ထွက်လာလျှင် လာချင်းပင်၊ မဟတာ=ကြီးစွာသော၊ ပါသေန=ကျောက်ကွင်းဖြင့်၊ ဗဒ္ဓေယျ သေယျထာပိ=ဖွဲ့ချည်ရာသကဲ့သို့၊ ဘဂ္ဂေ=အရှင်ဘုရား၊ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်၊ အဟံ=တပည့်တော်ကို၊ ဥမ္မုဇ္ဇမာနကောယေဝ=ပေါ်လာလျှင် ပေါ်လာချင်းပင်၊ ဘဂဝတာ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ မဟတာ=သော၊ ဝါဒပါသေန=အယူဝါဒဟူသော ကျောက်ကွင်းဖြင့်၊ ဗဒ္ဓေါ=ဖွဲ့ချည်အပ်ပါပြီ၊ ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)

ဥပက=ဥပ္ပက၊ ဣဒံ=ဤတရားသည်၊ အကုသလံ=အကုသိုလ်တည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ မယာ=ငါသည်၊ ပညတ္တံ=ဟောကြားသိစေတော်မူအပ်ပြီ၊ တတ္ထ=ထိုအကုသိုလ်ဟု ဟောကြားသိစေတော်မူရာ၌၊ ဣတိပိ=ဤအကြောင်း, ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း၊ ဣဒံပိ=ဤတရား, ဤတရားသည်လည်း၊ အကုသလံ=အကုသိုလ်မည်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အာဂတာ=အကုသိုလ်ဟု ခေါ်ဆိုသတ်မှတ် ပညတ်ရာ၌ လာကုန်သော) ပဒါ=ပုဒ်ဝါကျတို့သည်၊ အပရိမာဏာ=အတိုင်းအတာပမာဏ မရှိကုန်၊ ဗျဉ္ဇနာ=အနက်ကို ထင်ရှားဖော်ပြတတ်သော အက္ခရာတို့သည်၊ အပရိမာဏာ=ကုန်၊ တထာ ဂတာသေ=မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဓမ္မဒေသနာ=ပါဠိတော် ဒေသနာတို့သည်၊ အပရိမာဏာ=ကုန်၊ ဥပက=ဥပက၊ တံ ဓေါ ပနိဒံ အကုသလံ=ထိုအကုသိုလ်ကို၊ ပဟာတဗ္ဗံ=ပယ်ရှားထိုက်၏၊ ဝါ=ပယ်ရှားရမည်၊ ဣတိ=သို့၊ မယာ=ငါသည်၊ ပညတ္တံ=ပြီ၊ တတ္ထ=ထိုသို့ ဟောကြားသိစေတော်မူရာ၌၊ ဣတိပိ=ဤအကြောင်း, ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း၊ ဣဒံပိ အကုသလံ=ဤအကုသိုလ်, ဤအကုသိုလ်ကိုလည်း၊ ပဟာတဗ္ဗံ=၏၊ ဝါ=မည်၊ ဣတိ=သို့၊ (အာဂတာ=လာကုန် ပါရှိကုန်သော) ပဒါ=တို့သည်၊ အပရိမာဏာ=ကုန်၊ ဗျဉ္ဇနာ=တို့သည်၊ အပရိမာဏာ ॥ပ॥ ဘာဝေတဗ္ဗံ=ဖြစ်ပွားစေထိုက်၏ ॥ပ॥

ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာဘုရားကို၊ အဘိဝါဒေတွာ=ရိုသေစွာရှိခိုးပြီး၍၊ ပဒက္ခိဏံ=အရိုအသေကို၊ ကတွာ=ပြု၍၊ ယေန=အကြင်အရပ်၌၊ မာဂဓော=မဂဓတိုင်းသူပြည်သားတို့၏ အစိုးရမင်းဖြစ်သော၊ ဝေဒေဟိပုတ္တော=ဝေဒေဟီမိဖုရား၏ သားဖြစ်သော၊ အဇာတသတ္တု=အဇာတသတ် မည်သော၊ ရာဇာ=မင်းသည်၊ (အတ္ထိ) တေန=ထိုအဇာတသတ်မင်းရှိရာ အရပ်သို့၊ ဥပသင်္ကမိ=သွားပြီ၊ ဥပသင်္ကမိတွာ=သွားပြီး၍၊ ဘဂဝတာ=မြတ်စွာဘုရားနှင့်၊ သဒ္ဓိံ=အတူတကွ၊ ကထာသလ္လာပေါ=စကား ပြောဆိုရခြင်းသည်၊ ယာဝတကော=အကြင်မျှလောက် ပမာဏရှိသည်၊ အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ၊ တံ သဗ္ဗံ=ထိုအားလုံးစုံသောစကားကို၊ မာဂဓေ=သော၊ ဝေဒေဟိပုတ္တေ=သော၊ အဇာတသတ္တုယေ=အဇာတသတ်မည်သော၊ ရညော=မင်းအား၊ အာရောစေသိ=သံတော်ဦးတင်ပြီ။

ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝုတ္တေ=ဥပကက သံတော်ဦးတင်အပ်လသော် ॥ပ॥ ကုပိတော=စိတ်ဆိုးသည်၊ အနတ္တမနော=မိမိပင်ကိုယ်စိတ် မရှိသည်၊ ဝါ=မနှစ်သက်သော စိတ်ရှိသည်၊ (ဟုတွာ=ဖြစ်၍) မဏ္ဍိကာပုတ္တံ=မဏ္ဍိကာ၏ သားဖြစ်သော၊ ဥပကံ=ဥပကကို၊ ဧတံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစ=ပြောဆိုပြီ၊ (ကိန္တိ=သို့၊ အဝေါစ=ဟူမူ) အယံ လောကာဝရဒါရကော=ဤဆားချက်

အလုပ်သမား ရှာသားသူငယ် ဥပကသည်၊ ယာဝ=အလွန်ပင်၊ ခံသီ ဝတ=ဂုဏ်ကျေးဇူးတို့ကို ဖျက်ဆီးလေ့ရှိလေစွာ့တကား၊ ယာဝ=အလွန်ပင်၊ မုခရော ဝတ=ကြမ်းတမ်းသော နှုတ်ထွက်စကား ရှိစွာ့တကား၊ ဝါ=နှုတ်ကြမ်းစွာ့တကား၊ ယာဝ=ပင်၊ ပဂဗ္ဘော ဝတ=စကားအပြောအဆို ရိုင်းစိုင်းလေစွာ့တကား။ ယတြ (ယော လောဏကာရဒါရကော)= ယင်းဆားချက်အလုပ်သမား ရှာသားသူငယ်သည်၊ အရဟန္တံ=ကိလေသာတို့မှ ဝေးကွာတော်မူသော၊ ဝါ=လူနတ်ဗြဟ္မာ သတ္တဝါအားလုံးတို့၏ ရှိခိုးဦးခိုက် အပူဇော်ခံယူတော် မူထိုက်သော၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ=အမှားမပါ, မှန်စွာပိုင်နိုင်, ကိုယ်တိုင်စထွင်, ကုန်စင်ခပင်း, ကျန်ကြွင်းမရှိ သိမြင်တော်မူသော၊ တံ ဘဂဝန္တံ=ထိုဘုန်းတော် ကြီးမား မြတ်စွာဘုရားကို၊ အာသာဒေတဗ္ဗံ=ပုတ်ခတ်ထိပါး စော်ကားဖွယ် ရာဟူ၍၊ မညိဿတိ နာမ=မှတ်ထင်ခဲ့လေဘိ၏။

(တနည်း) ယတြ (ယော လောဏကာရဒါရကော)=အကြင် ဆားချက်အလုပ်သမားရှာသားသူငယ်သည် ။ပ။ အာသာဒေတဗ္ဗံ=ဟူ၍၊ မညိဿတိ နာမ=ဘိ၏၊ အယံ လောဏကာရဒါရကော=သည်၊ ယာဝ=ပင်၊ ခံသီ ဝတ=တကား ။ပ။ ပဂဗ္ဘော ဝတ=ကား၊ [ဤအတိုင်းလည်း "ယတြ ဟိ" စသော အနိယမဝါကျကို ရှေးဦးစွာ အနက်ပေးပြီးနောက်မှ "ယာဝ ခံသီ" စသည်ကို အနက်ပေးလိုကပေးပါ]

ဥပက=ဥပက၊ တွံ=သင်သည်၊ အပေဟိ=ထွက်ခွာသွားလော၊ ဝိနသ=ပျက်စီးလေလော၊ (အဟံ=ငါသည်) တံ=နင့်ကို၊ မာ အဒ္ဒသံ=မမြင်ချင်တော့ဘူး၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=ငေါက်ငမ်းပြောဆိုပြီ၊ ဣတိ=ဤတွင်အပြီးတည်း)

၉-သစ္ဆိကရဏီယသုတ်

၁၈၉။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သစ္ဆိကရဏီယာ=မျက်မှောက်ပြုထိုက်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ=တရားတို့သည်၊ ဣမေ စတ္တာရော=ဤလေးမျိုးတို့တည်း၊ စတ္တာရော=လေးမျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမေ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကာယေန=တကွဖြစ်ဖက် နာမကာယဖြင့်၊ သစ္ဆိကရဏီယာ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာ=တရားတို့သည်၊ အတ္ထိ=ရှိကုန်၏၊ ။ပ။ သတိယာ=သတိဖြင့်၊ (ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဖြင့်) ။ပ။ စက္ခုနာ=ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်မျက်စိဖြင့် ။ပ။ ပညာယ=ပစ္စဝေက္ခဏာပညာဖြင့်၊ သစ္ဆိကရဏီယာ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာ=တို့သည်၊ အတ္ထိ=ရှိကုန်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကာယေန=ဖြင့်၊ သစ္ဆိကရဏီယာ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာ=တရားတို့သည်၊ ကတမေ စ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကာယေန=

တကွဖြစ်ဖက် နာမကာယဖြင့်၊ (တကွဖြစ်ဖက် ဈာန်စိတ္တုပ္ပါဒ်ဟူသော နာမကာယဖြင့်) သစ္ဆိကရဏီယာ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာ=တရား၊ ဟူသည်၊ အဋ္ဌ=ရှစ်ပါး၊ ကုန်သော၊ ဝိမောက္ခာ=ဈာန်သမာပတ်ဟူသော ဝိမောက္ခတို့တည်း ॥ပ॥ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သတိယာ=ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဖြင့်၊ သစ္ဆိကရဏီယော=မျက်မှောက် ပြုထိုက်သော၊ ဓမ္မော=တရားဟူသည်၊ ပုဗ္ဗေနိဝါသော=ရှေးဘဝ၌နေအပ်ခဲ့ဘူးသော ခန္ဓာအစဉ်တည်း ॥ပ॥ သတ္တာနံ=သတ္တဝါတို့၏၊ စုတူပပါတော=စုတိနှင့် ပဋိသန္ဓေတည်း ॥ပ॥ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပညာယ=ဖြင့်၊ သစ္ဆိကရဏီယော=သော၊ ဓမ္မော=ဟူသည်၊ အာသဝါနံ=အာသဝတရားတို့၏၊ ခယော=ကုန်ကြောင်း အရဟတ္တဖိုလ်တည်း ॥ပ॥ နဝမံ॥

၁၀–ဥပေါသထသုတ်

ဝ၉၀။ ဧကံ=တပါး၊ သမယံ=အခါ၌၊ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ သာဝတ္ထိယံ=သာဝတ္ထိမြို့အနီး၌၊ ပုဗ္ဗာရာမေ=မြို့၏ အရှေ့ဘက် အာရာမ်၌၊ ဝါ=ပုဗ္ဗာရုံကျောင်းတိုက်၌၊ မိဂါရမာတုပါသာဒေ=မိဂါရ၏ မိခင် ဝိသာခါ၏ ပြာသာဒ်၌၊ ဝိဟရတိ=သီတင်းသုံးနေတော်မူ၏၊ တေန ခေါ ပန သမယေန=ထိုအခါ၌၊ ဘဂဝါ=သည်၊ ဥပေါသထေ=ဥပုသ်ဖြစ်သော၊ တဒဟု=ထိုနေ့၌၊ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော=ရဟန်းအပေါင်းခြံရံအပ်လျက်၊ နိသိန္နော=ထိုင်နေတော်မူသည်၊ ဟောတိ=၏၊ အထခေါ=၌၊ ဘဂဝါ=သည်၊ တုဏှီဘူတံ တုဏှီဘူတံ=ဆိတ်ဆိတ်နေသော, ဆိတ်ဆိတ်နေသော၊ ဘိက္ခုသံဃံ=ရဟန်းအပေါင်းကို၊ အနုဝိလောကေတွာ=ထပ်တလဲလဲ စောင်းငဲ့ကြည့်ရှုတော်မူ၍၊ ဘိက္ခူ=ရဟန်းတို့ကို၊ အာမန္တေသိ=မိန့်ကြားတော်မူပြီ၊ (ကိန္တိ=သို့၊ အာမန္တေသိ=နည်းဟူမူ)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ ပရိသာ=ဤရဟန်းပရိသတ်သည်၊ အပလာပါ=ဒုဿီလရဟန်းတည်းဟူသော ဖွဲ့အဖျင်းမရှိ၊ [ပလာပ=ဖွဲ့အဖျင်း။ ပလာပေါ တု ဘုသမှိ စ။ အဘိဓာန်ဂါထာ၊ ၁၁၂၅] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ ပရိသာ=သည်၊ နိပ္ပလာပါ=ဒုဿီလရဟန်းတည်းဟူသော ဖွဲ့အဖျင်းမရှိ၊ သုဒ္ဓါ=သန့်ရှင်းစင်ကြယ်၏၊ သာရေ=သီလစသော အနှစ်တရား၌၊ ပတိဋ္ဌိတာ=တည်၏၊ ယထာရူပါ=အကြင်သို့ သဘောရှိသော၊ ပရိသာ=ရဟန်းပရိသတ်ကို၊ လောကသ္မိံ=သတ္တလောက၌၊ ဒဿနာယပိ=ဖူးမြင်ရခြင်းငှာသော်မှလည်း၊ ဒုလ္လဘာ=ခဲယဉ်းသဖြင့် ရအပ်၏၊ ဝါ=ရနိုင်ခဲ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ ဘိက္ခုသံဃော=ဤရဟန်းအပေါင်းသည်၊ တထာရူပေါ=ထိုသို့ သဘောရှိ၏၊ (ထိုသို့ ဖူးမြင်ရခြင်းငှာသော်မှပင် ရနိုင်ခဲခြင်းသဘောရှိ၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ ပရိသာ=သည်၊ တထာရူပါ=ထိုသို့သဘောရှိ၏။

ယထာရူပါ=သော၊ ပရိသာ=သည်၊ အာဟုနေယျာ=ထိုက်၏ ။ပ။ ပုညက္ခေတ္တံ=မှု၏၊ [စာပိုဒ်(၃၄) အဂ္ဂပ္ပသာဒသုတ်ကြည့်] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ ဘိက္ခုသံဃော=သည်၊ တထာရူပေါ=ထိုသို့သဘောရှိ၏၊ (ထိုအာဟုနေယျတာ အစရှိသော ဂုဏ်တို့နှင့် ပြည့်စုံခြင်းသဘော ရှိ၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ ပရိသာ=သည်၊ တထာရူပါ=၏၊ ယထာရူပါယ=အကြင်သို့သဘောရှိသော၊ ပရိသာယ=ရဟန်းပရိသတ်အား၊ အပ္ပံ=လှူဖွယ်ဝတ္ထု အနည်းငယ်မျှပင်၊ ဒိန္နံ=ပေးလှူကြောင်း ဒါနစေတနာသည်၊ ဗဟု=အကျိုးတရား အားဖြင့် များပြားသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဗဟု=များစွာ၊ ဒိန္နံ=သည်၊ ဗဟုတရံ=အကျိုးတရား သာ၍များပြားသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ ဘိက္ခုသံဃော=သည်၊ တထာရူပေါ=၏၊ (ထိုသို့ အလှူဒါန၏ အကျိုးတရား များပြားစေနိုင်ခြင်းသဘောရှိ၏) ။ပ။

ယထာရူပံ=သော၊ ပရိသံ=ကို၊ ယောဇနဂဏနာနိပိ=ယူဇနာရာထောင် အရေအတွက်ရှိသော အရပ်သို့တိုင်အောင်သော်မှပင်၊ ဒဿနာယ=ဖူးမြင်ခြင်းငှာ၊ ပဒ္ဒောသေနာပိ[1]=လမ်းစာရိက္ခာဖြင့်သော်လည်း၊ ဝါ=လမ်းစာရိက္ခာကို ယူဆောင်၍ သော်လည်း။ [တနည်း=ပဒ္ဒံသေနာပိ=ပခုံးပေါ်၌ လမ်းစာရိက္ခာထုပ်ရှိသည်ဖြစ်၍သော်လည်း၊ ဝါ=ပခုံးဖြင့် လမ်းစာရိက္ခာထုပ်ကို ထမ်းလျက်သော်မှလည်း] ဂန္တုံ=သွားခြင်းငှာ၊ အလံ=သင့်လျော်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ ဘိက္ခုသံဃော=သည်၊ တထာရူပေါ=၏၊ (ထိုသို့ ယူဇနာရာထောင်

၁။ **ပဒ္ဒောသေန, ပဒ္ဒံသေန။** ။"ပဒ္ဒောသံ ဝုစ္စတိ ပါထေယျံ" ဟူသော အဋ္ဌကထာအဖွင့်နှင့်အညီ ပဒ္ဒောသသဒ္ဒါသည် လမ်းစာရိက္ခာ (ပါထေယျ=သမ္ဘလ) အနက်ကိုဟော၏၊ "ပဒ္ဒ=ဗန္ဓနေန=အထုပ်ဖွဲ့ခြင်းဖြင့်၊ ပရိဟရိတွာ=သွားလေရာရာဆောင်ယူ၍၊ အသိတဗ္ဗံ=စားစရာလမ်းစာရိက္ခာသည်၊ ပဒ္ဒောသံ=ပဒ္ဒောသမည်၏"ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၍ "ပဒ+အသ=ပဒ္ဒသ"ဟု ဆိုလိုလျက် အကိုသြပြု၍ ပဒ္ဒောသ ဟု ရှုပ်ပြီး၏(ဋီကာ)။ ထို့နောက်တဖန် အဋ္ဌကထာ၌ "ပဒ္ဒံသ"ဟုလည်း မှုကွဲပါ၌ ပြု၍ "ပဒ=အထုပ်+အံသ=ပခုံး"ဟု ပုဒ်ဖြတ်ကာ ပဒ္ဒော အံသေ အဿာတိ ပဒ္ဒံ သော=ပခုံးပေါ်၌ လမ်းစာရိက္ခာထုပ်ရှိသောသူ၊ ဝါ=ပခုံးဖြင့် လမ်းစာရိက္ခာထုပ်ကို ထမ်းဆောင်သွားသူ"ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၏။

ရှေ့နောက်အပိသဒ္ဒါများ။ ။သီလက္ခန် သောဏဒန္တသုတ် စသည်၌ "အပိပဒ္ဒောသေန"ဟု ရှေ့၌ အပိသဒ္ဒါပါ၍ ဥပရိပဏ် အာနာပါနဿတိသုတ် (၁၂၃)၌ "ပဒ္ဒောသေနာပိ"ဟု နောက်၌ အပိသဒ္ဒါပါ၏၊ ဤဥပေါသထသုတ်၌ကား ရှေ့နောက် နှစ်ဌာနလုံး၌ပင် အပိသဒ္ဒါပါနေ၏၊ "ဂန္တုံအပိ"ဟု ဂန္တုံနှင့် တွဲ၍ အနက်ပေးခြင်းကြောင့်လည်း အကျိုးထူးမရှိသောကြောင့် ဤ၌ ရှေ့မှ အပိသဒ္ဒါကို အနက်မရှိ ကြံရပေတော့မည်။

ဝေးကွာသော အရပ်တိုင်အောင်ပင် ရိုက်ခွာထုပ်ထမ်းလျက် သွားရောက်ပူးမြင်ထိုက်ခြင်း သဘောရှိ၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ ပရိသာ=သည်၊ တထာရူပါ=၏၊ [ဗဟုတရံ၏ နောက်၌ကပ်လျက်ရှိသော တထာရူပေါ အစချီသော နိယမဝါကျကို အနက်ပေးနေသည်၊ ပုဗ္ဗောသေနာပိ၏ နောက်၌ တထာရူပေါစသော ဝါကျမှာ အပိုသာတည်း၊ ဥပရိပဏ္ဏာသ၊ ဒုတိယ၊ စာမျက်နှာ (၁၂၃)၌ မပါ]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမသ္မိံ ဘိက္ခုသံဃေ=ဤရဟန်းအပေါင်း၌၊ (ယေ ဘိက္ခူ=အကြင် ရဟန်းတို့သည်) ဒေဝပ္ပတ္တာ[1]=ဥပပတ္တိနတ်ဗြဟ္မာဘဝကို ဖြစ်စေတတ်သော ဒိဋ္ဌဝိဟာရ ရူပါဝစရစတုတ္ထဈာန်ဖြင့် အရဟတ္တဖိုလ်သို့

၂။ **ဒေဝပ္ပတ္တာစသည်တို့၏ဝိဂ္ဂဟ**။ ။ဒေဝသ (ဥပပတ္တိဒေဝဘာဝသ) နိဗ္ဗတ္တာကော ဒေဝေါ (ဥပပတ္တိနတ်ဗြဟ္မာအဖြစ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော ဒိဋ္ဌဝိဟာရ မည်သော ရူပါဝစရစတုတ္ထဈာန်)ဟူ၍ နိဗ္ဗတ္တကပုဒ်ကျသော ဥတ္တရပဒလောပ သမာသ်ကြ၏။ ဒေဝံ ပတ္တာ ဒေဝပ္ပတ္တာ (ယင်း စတုတ္ထဈာန်သို့ ရောက်သောရဟန်း) ဒေဝေန အရဟတ္တံ ပတ္တာ ဒေဝပ္ပတ္တာ (ဥပပတ္တိနတ်ဗြဟ္မာအဖြစ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော ဒိဋ္ဌဝိဟာရ ရူပါဝစရစတုတ္ထဈာန်ဖြင့် အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်သောရဟန်း) ဤသို့ ဝိဂ္ဂြိဟ် နှစ်မျိုးပြုပြီးနောက် ဒေဝပ္ပတ္တပုဒ် တခုတည်း၌ ထိုဝိဂ္ဂြိဟ်အနက်နှစ်မျိုးလုံး ပါဝင် နိုင်အောင် "ဒေဝပ္ပတ္တာ စ ဒေဝပ္ပတ္တာ စ ဒေဝပ္ပတ္တာ"ဟု ဧကသေသ်ကြ၏၊ အနက်ပေးသော အခါ၌လည်း-

"ဒေဝပ္ပတ္တာ=ဥပပတ္တိနတ်ဗြဟ္မာအဖြစ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော ဒိဋ္ဌဝိဟာရ ရူပါဝစရစတုတ္ထဈာန်သို့လည်း ရောက်ကုန်, ဥပပတ္တိနတ်ဗြဟ္မာအဖြစ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော ဒိဋ္ဌဝိဟာရ ရူပါဝစရစတုတ္ထဈာန်ဖြင့် အရဟတ္တဖိုလ်သို့လည်း ရောက်ကုန်လျက်၊ ဝိဟရန္တိ=နေကြကုန်၏"ဟု အနက်ဆိုပါ၊ နိဿယခန်း၌ကား အနက်ရှည်လျားမည်စိုးသောကြောင့် ပဓာနကျသော ဒုတိယဝိဂ္ဂြိဟ်နက်ကိုသာ ရေးထားပါသည်။

ဗြဟ္မုနော (ဗြဟ္မဘာဝသ) သာဓေကော ဗြဟ္မာ (နိုဝရဏ အပြစ်ဒေါသ မရှိသော ဗြဟ္မာ၏အဖြစ်ကို ပြီးစီးစေတတ်သော ဗြဟ္မဝိဟာရလေးပါး) ဗြဟ္မာနံ ပတ္တာ ဗြဟ္မပ္ပတ္တာ (ယင်းလေးပါးသို့ ရောက်သောရဟန်း) ဗြဟ္မုနာ စ အရဟတ္တံ ပတ္တာ ဗြဟ္မပ္ပတ္တာ(ယင်းလေးပါးဖြင့် အရဟတ္တဖိုလ်သို့ရောက်သော ရဟန်း)၊ ဗြဟ္မပ္ပတ္တာ စ ဗြဟ္မပ္ပတ္တာ စ ဗြဟ္မပ္ပတ္တာ။ ဤသို့ ဧကသေသ်ပြု၍- "ဗြဟ္မပ္ပတ္တာ=နိုဝရဏဒေါသကင်းကွာ ဗြဟ္မာ၏အဖြစ် (ဗြဟ္မာဘာဝ)ကို ပြီးစီးစေတတ်သော ဗြဟ္မဝိဟာရလေးပါးသို့လည်း ရောက်ကုန်, ထိုဗြဟ္မာ၏ အဖြစ်ကို ပြီးစီးစေတတ်သော ဗြဟ္မဝိဟာရလေးပါးဖြင့် အရဟတ္တဖိုလ်သို့လည်း ရောက်ကြကုန်လျက်၊ ဝိဟရန္တိ=၏"ဟု အကျယ်တဝင့် အနက်ဆိုပါ။

ရောက်ကုန်လျက်၊ ဝိဟာရန္တိ=နေကြကုန်၏၊ တေ ဘိက္ခူ=ထိုရဟန်းတို့သည်၊ သန္တိ=ရှိကြကုန်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမသ္မိं ဘိက္ခုသံဃေ=၌၊ (ယေ ဘိက္ခူ=တို့သည်) ဗြဟ္မပ္ပတ္တာ=နိဝရဏအပြစ်ကင်းကွာ ဗြဟ္မာ၏အဖြစ်ကို ပြီးစီးစေတတ်သော ဗြဟ္မဝိဟာရလေးပါးဖြင့် အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ကုန်လျက်၊ ဝိဟာရန္တိ=၏၊ တေ ဘိက္ခူ=တို့သည်၊ သန္တိ=၏ ။၀။ အာနေ[1]ဉ္ဇပ္ပတ္တာ=တုန်လှုပ်ခြင်းမရှိသူ၏ အဖြစ်ကို ပြီးစီးစေတတ်သော အရူပဈာန် လေးပါးဖြင့် အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ကုန်လျက်။၀။ အရိယပ္ပတ္တာ=အရိယာ ပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်ကုန်လျက် ။၀။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=အဘယ်သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ ဒေဝပ္ပတ္တော=ဒေဝပ္ပတ္တမည်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်း ဟူမူ၊ [တိုနောက် စာပိုဒ် (၁၆၃) အသုဘသုတ်ကြည့်] ။၀။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝေ= ဤ ဆိုအပ်ပြီးသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ (ဤသို့ ရူပါဝစရစတုတ္ထဈာန်သို့ ရောက်၍နေခြင်း, ထိုရူပါဝစရစတုတ္ထဈာန်၌ ရပ်တည်၍ စိတ်ကို ကိလေသာတို့မှ ကင်းကွာစေကာ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ခြင်းအားဖြင့်) ဘိက္ခု=သည်၊ ဒေဝပ္ပတ္တော=ဒေဝပ္ပတ္တမည်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ [မေတ္တာ သဟဂတေန– စသည်ကို စာပိုဒ် (၁၂၅) ပဌမမေတ္တာသုတ်ကြည့်] ။၀။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဝေ=အားဖြင့်၊ (ဤသို့ ဗြဟ္မဝိဟာရလေးပါးဖြင့်နေခြင်း, ထိုလေးပါး၌ ရပ်တည်လျက် စိတ်ကို ကိလေသာတို့မှ ကင်းကွာစေ၍ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ခြင်းအားဖြင့်)ဘိက္ခု=သည်၊ ဗြဟ္မပ္ပတ္တော=ဗြဟ္မပ္ပတ္တမည်သည်၊ ဟောတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=ဖြင့်၊ ဘိက္ခု=သည်၊ အာနေ[1]ဉ္ဇပ္ပတ္တော=အာနေ[1]ဉ္ဇပ္ပတ္တမည်သည်၊ ဟောတိ=ဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခု=သည်၊ သဗ္ဗသော=အားလုံးစုံသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ [သမတိက္ကမာ, အတ္ထင်္ဂမာ, အမနသိကာရာ–တို့၌စပ်] ဝါ=အားလုံးစုံကုန်

၁။ **အာနေ[1]ဉ္ဇပ္ပတ္တာ။** ။ဣဉ္ဇနံ ဣဉ္ဇော (တုန်လှုပ်ခြင်း)။ နတ္ထိ ဣဉ္ဇော ယဿ=ရှိ၏ (တုန်လှုပ်ခြင်းမရှိသူ)။ အနိဉ္ဇသ ဘာဝေါ အာနေ[1]ဉ္ဇံ (တုန်လှုပ်ခြင်း မရှိသူ၏ အဖြစ်)။ အာနေ[1]ဉ္ဇသ သာဝကော အာနေ[1]ဉ္ဇံ (တုန်လှုပ်ခြင်း မရှိသူ၏ အဖြစ်ကို ပြီးစီးစေတတ်သော အရူပဈာန် လေးပါး)။ အာနေ[1]ဉ္ဇံ ပတ္တော (အာနေ[1]ဉ္ဇေန စ အရဟတ္တံ ပတ္တော) အာနေ[1]ဉ္ဇပ္ပတ္တော၊ အာနေ[1]ဉ္ဇပ္ပတ္တော စ အာနေ[1]ဉ္ဇပ္ပတ္တော စ အာနေ[1]ဉ္ဇပ္ပတ္တာ=တုန်လှုပ်ခြင်း မရှိသူ၏ အဖြစ်ကို ပြီးစီးစေတတ်သော အရူပဈာန်လေးပါးသို့လည်း ရောက်ကုန်, တုန်လှုပ်ခြင်းမရှိသူ၏ အဖြစ်ကို ပြီးစီးစေတတ်သော အရူပဈာန်လေးပါးဖြင့် အရဟတ္တ ဖိုလ်သို့လည်း ရောက်ကြကုန်လျက်၊ ဝိဟာရန္တိ=၏။

သော၊ [ရူပသညာနံ, ပဋိဃသညာနံ, နာနတ္တသညာနံ-တို့၌စပ်] ရူပသညာနံ= ရူပစျာန်၌ယှဉ်သောသညာ, ကသိဏ်းရုပ်အမည်ရှိသော အာရုံတို့ကို၊ ဝါ= (၁၅)ပါးသော ရူပစျာန်နှင့်တကွ ရူပစျာန်၏ အာရုံဖြစ်သော ကသိဏ်း ပညတ်တို့ကို၊ ဝါ=တို့၏၊ သမတိက္ကမာ=လွန်မြောက်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ=ရှုမှန်းစက်ဆုပ် ကင်းချုပ်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ ပဋိဃ သညာနံ= ပဋ္ဌဝတ္ထုနှင့် ပဋ္ဌာရုံတို့ ထိခိုက်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဆယ်ပါးသော ဒွိပဋ္ဌဝိညာဏ် သညာတို့၏၊ [စကကနိပါတ် စာပိုဒ် (၄၃၅)ကြည့်] အတ္ထင်္ဂမာ= ချုပ်ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်းကြောင့် လည်းကောင်း၊ နာနတ္တသညာနံ=အထူးထူးသော သဘော ရှိသော အာရုံ၌ဖြစ်သော (၄၄)ပါးသော ကာမာဝစရသညာတို့ကို၊ ဝါ= အထူးထူးသော သဘောရှိသော (၄၄)ပါးသော ကာမာဝစရသညာ တို့ကို၊ အမနသိကာရာ=နှလုံးမသွင်းခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ အနန္တော= (ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းဟူသော) အဆုံးအပိုင်း အခြားမရှိသော၊ အာကာသော= ကောင်းကင် တည်း၊ ဣတိ=ဤသို့ စီးဖြန်းပွားများလျက်၊ အာကာသာနဉ္စာယ တနံ= အာကာသာနဉ္စာယတန စျာန်သို့၊ ဝါ=(ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်း) အဆုံးအပိုင်း အခြားမရှိသော ကောင်းကင်ပညတ်ဟူသော တည်ရာအာရုံရှိသော စျာန်သို့၊ ဝါ=စျာန်ကို၊ ဥပသမ္ပဇ္ဇ=ရောက်၍၊ ဝါ=ပြီးစီးစေ၍၊ ဝိဟရတိ=နေ၏။

သဗ္ဗသော=အားလုံးစုံသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဝါ=အားလုံးစုံသော၊ အာကာသာနဉ္စာယတနံ=အာကာသာနဉ္စာယတနစျာန်နှင့်တကွ ထိုစျာန်၏ ကောင်းကင်ပညတ်အာရုံကို၊ ဝါ=အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိသော ကောင်းကင် ပညတ်ဟူသော တည်ရာအာရုံရှိသောစျာန်, အဆုံး အပိုင်းအခြားမရှိသော ကောင်းကင်ပညတ်ဟူသော တည်ရာအာရုံကို၊ သမတိက္ကမ္မ=လွန်မြောက်ပြီး၍၊ အနန္တံ=အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိသော၊ ဝိညာဏံ=ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏ်တည်း၊ ဣတိ=ဤသို့စီးဖြန်းပွားများလျက်၊ ဝိညာဏဉ္စာယတနံ=ဝိညာဏဉ္စာယတန စျာန်သို့၊ ဝါ=အဆုံးအပိုင်းအခြား မရှိသော ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏ်ဟူသော တည်ရာအာရုံရှိသော စျာန်သို့၊ ဝါ=ကို၊ ဥပသမ္ပဇ္ဇ=၍၊ ဝိဟရတိ=နေ၏။ သဗ္ဗသော=အားဖြင့်၊ ဝါ=အားလုံးစုံသော၊ ဝိညာဏဉ္စာယတနံ= ဝိညာ ဏဉ္စာယတနစျာန်နှင့်တကွ ထိုစျာန်၏အာရုံဖြစ်သော ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏ်ကို၊ ဝါ=အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိသော ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏ်ဟူသော တည်ရာ အာရုံရှိသောစျာန်, အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိသော ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏ်ဟူသော တည်ရာအာရုံကို၊ သမတိက္ကမ္မ=၍၊ ကိဉ္စိ=(ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏ်၏) အနည်းငယ် စိုးစဉ်း, ဘင်မျှ အကြွင်းအကျန်သည်၊ နတ္ထိ=မရှိတော့ပေ၊ ဣတိ=ဤသို့ စီးဖြန်းပွားများလျက်၊ အာကိဉ္စညာယတနံ = အာကိဉ္စညာယတနစျာန်သို့

ဝါ=(ပဌမာရုပ္ပ ဝိညာဏ်၏) အနည်းငယ်စိုးစဉ်း, ဘင်မျှ အကြွင်းအကျန်မရှိသည် အဖြစ် တည်းဟူသော နတ္ထိဘောပညတ်ဟူသော တည်ရာအာရုံရှိသောစျာန်သို့၊ ဝါ=စျာန်ကို၊ ဥပသမ္ပဇ္ဇ=၍၊ ဝိဟာရတိ=နေ၏။

သမ္ဘသော=အားဖြင့်၊ ဝါ=သော၊ အာကိဉ္စညာယတနံ=အာကိဉ္စညာယတနစျာန်နှင့်တကွ ထိုစျာန်၏အာရုံဖြစ်သော နတ္ထိဘောပညတ်ကို၊ ဝါ=ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏ်၏ အနည်းငယ်စိုးစဉ်း, ဘင်မျှ အကြွင်းအကျန် မရှိသည်အဖြစ် တည်းဟူသော နတ္ထိဘောပညတ်ဟူသော တည်ရာအာရုံရှိသောစျာန်, ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏ်၏ အနည်းငယ်စိုးစဉ်း, ဘင်မျှ အကြွင်းမရှိသည် အဖြစ်တည်းဟူသော နတ္ထိဘောပညတ်ဟူသော တည်ရာအာရုံကို၊ သမတိက္ကမ္ဘ=၍၊ နေဝသညာနာသညာယတနံ=နေဝသညာနာသညာယတနတရားသို့၊ ဝါ= ရုန့်ရင်းထင်ရှားသောသညာ မရှိသည်လည်းဖြစ်၍ သိမ်မွေ့သောသညာ မရှိသည်လည်း မဟုတ်သော စျာန်စိတ္တုပ္ပါဒ်တည်းဟူသော မနာယတန ဓမ္မာယတနသို့၊ ဝါ=ရုန့်ရင်းထင်ရှားသော သညာလည်းမဟုတ်, သိမ်မွေ့သောသညာ မဟုတ်သည်လည်း မဟုတ်သည့်ပြင်, သမ္ပယုတ်တရားတို့၏ တည်ရာမှီရာ လည်းဖြစ်သော သညာသို့၊ ဝါ=ကို၊ ဥပသမ္ပဇ္ဇ=၍၊ ဝိဟာရတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤဆိုအပ်ပြီးသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ (ဤသို့ အရူပစျာန်လေးပါးသို့ ရောက်၍နေခြင်း, ထိုအရူပစျာန်လေးပါးတို့၌ ရပ်တည်လျက် စိတ်ကို ကိလေသာတို့မှ ကင်းကွာစေ၍ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ခြင်းအားဖြင့်) ဘိက္ခု=သည်၊ အာနေ၇ပ္ပတ္တော=အာနေ၇ပ္ပတ္တမည်သည်၊ ဟောတိ=၏။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့သစ္စာလေးပါးတရားကို ထိုးထွင်းသိခြင်းအားဖြင့်၊ ဘိက္ခု=သည်၊ အရိယပ္ပတ္တော=အရိယပ္ပတ္တမည်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဒသမံ။ စတုတ္ထော=သော၊ ဗြာဟ္မဏဝဂ္ဂေါ=ဝဂ်တည်း။

(၂၀) ၅–မဟာဝဂ်

၁–သောတာနုဂတသုတ်

၁၉၁။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ သောတာနုဂတာနံ=ပဿာဒသောတ သို့ အစဉ်လျှောက်၍ ဝင်ရောက်လာကုန်သော၊ ဝါ=ပဿာဒသောတကို စွဲ့ထောင်၍ ဉာဏသောတဖြင့် မှတ်သားထားအပ်ကုန်သော၊ ဝစသာ=နှုတ်ဖြင့်၊ ပရိစိတာနံ=ဆည်းပူးရွတ်အံ့အပ်ကုန်သော၊ မနသာ=စိတ်ဖြင့်၊ အနုပေက္ခိတာနံ=ထပ်တလဲလဲ ကြည့်ရှုစဉ်းစားအပ်ကုန်သော၊ ဒိဋ္ဌိယာ=ပညာဖြင့်၊ သုပ္ပဋိဝိဒ္ဓါနံ=(အကြောင်းအကျိုးအားဖြင့်) ကောင်းစွာ ထိုးထွင်းသိမြင်အပ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=ပရိယတ္တိပါဠိတော်ဓမ္မတို့၏၊ စတ္တာရော= လေးမျိုးကုန်သော၊ အာနိသံသာ=အကျိုးဂုဏ်အင် အာနိသင်တို့ကို၊ ပါဋိကင်္ခါ=အလိုရှိ အပ်ကုန်၏၊

ဝါ=ဧကန်ရရှိနိုင်ကုန်၏၊ ကတမေ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ စတ္တာရော=လေးမျိုးကုန်သော၊ (အာနိသံသာ=တို့ကို၊ ပါဋိဂ်ါ=ကုန်သနည်းဟူမူ) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခု=သည်၊ ဓမ္မံ=ပရိယတ္တိပါဋိတော်တရားကို၊ ပရိယာပုဏာတိ=သင်အံ့လေ့ကျက် နှုတ်တက်ဆောင်ထား၏၊ သုတ္တံ=သုတ်ကိုလည်းကောင်း ။ပ။ [စာပိုဒ်(၁၈၆) ဥမ္မဂ္ဂသုတ်ကြည့်] ဝေဒလ္လံ=ဝေဒလ္လကို လည်းကောင်း၊ ပရိယာပုဏာတိ=၏၊ တဿ=ထိုရဟန်း၏၊ တေ ဓမ္မာ=ထိုပရိယတ္တိပါဋိတော်တို့သည်၊ သောတာနုဂတာ=ကုန်သည်၊ ဝစသာ=ဖြင့်၊ ပရိစိတာ=ကုန်သည် ။ပ။ သုပ္ပဋိဝိဒ္ဓါ=ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ=ကုန်၏၊ သော=ထိုရဟန်းသည်၊ မုဋ္ဌဿတိ=လွတ်ကင်းသော သတိရှိလျက်၊ ကာလံ=ကွယ်လွန်ခြင်းကို၊ ကုရုမာနော=ပြုလသော်၊ အညတရံ=တမျိုးမျိုးသော၊ ဒေဝကာယံ=နတ်အပေါင်းသို့၊ ဝါ=နတ်ပြည်သို့၊ ဥပပဇ္ဇတိ=လားရောက်၏။

တတ္ထ (တသ္မိं ဒေဝနိကာယေ)=ထိုနတ်အပေါင်း၌၊ ဝါ=ထိုနတ်ပြည်၌၊ သုခိနော=ချမ်းသာသုခရှိနေသော၊ တဿ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်မှာ၊ ဓမ္မပဒါ=ပရိယတ္တိပါဋိ အဖို့အစု တို့သည်၊ ပ္ပဝတ္တန္တိ=ပေါ်လွင်ထင်ရှားလာကုန်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သတုပ္ပါဒေါ=သတိဖြစ်ခြင်းသည်၊ (ဘုရားစကားတော်ကို အမှတ်ရမှု သတိ၏ ဖြစ်ခြင်းသည်) ဒန္ဓော=လေးနှေးနေသေး၏၊ အထ=ထိုအခါ၌၊ (ပရိယတ္တိဓမ္မ၏ ပေါ်လွင်ထင်ရှားလာရာ ထိုအခါ၌) သော သတ္တော=ထိုသတ္တဝါသည်၊ (ပေါ်လွင်ထင်ရှားသော ဓမ္မပဒရှိသော ထိုသတ္တဝါသည်) ခိပ္ပံယေव=လျင်မြန်စွာသာ လျှင်၊ ဝိသေသဂါမိ=နိဗ္ဗာန်တရားထူးသို့ ရောက်သည်၊ ဟောတိ=၏ ။ပ။ သုပ္ပဋိဝိဒ္ဓါနံ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=တို့၏၊ ပဌမော=ရှေးဦးစွာသော၊ အယံ အာနိသံသော=ဤအကျိုးဂုဏ်အင် အာနိသင်္သကို၊ ပါဋိဂ်ါ=အလိုရှိအပ်၏၊ ဝါ=ဧကန်ရရှိနိုင်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပုန စပရံ=နောက်ထပ် အခြားသော အာနိသင်္သကား ။ပ။ တတ္ထ=ထိုနတ်အပေါင်း၌၊ ဝါ=ထိုနတ်ပြည်၌၊ သုခိနော=သော၊ တဿ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်မှာ၊ ဓမ္မပဒါ=တို့သည်၊ နု ဟေဝ ခေါ ပ္ပဝတ္တန္တိ=မပေါ်လွင်မထင်ရှားသေးကုန်၊ အပိစ ခေါ=အမှန်စင်စစ်ကား၊ ဣဒ္ဓိမာ=တန်ခိုးရှိသော၊ စေတောဝသိပ္ပတ္တော=စိတ်၏ လိုတိုင်းပြီးမြောက် သိဒ္ဓိပေါက်သည်အဖြစ်သို့ ရောက်သော၊ [စာပိုဒ် (၅) အနုသောတသုတ်လည်းကြည့်] ဘိက္ခု=ရဟန္တာဖြစ်သော ရဟန်းသည်၊ ဒေဝပရိသာယံ=နတ်ပရိသတ်၌၊ ဓမ္မံ=တရားကို၊ ဒေသေတိ=ဟော၏၊ တဿ=ထိုနတ်သားမှာ၊ ဧဝံ=ဤသို့ ဆင်ခြင်စဉ်းစားခြင်းသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ)

ယတ္ထ (ယသ္မိ ဓမ္မဝိနယေ)=အကြင် မြတ်စွာဘုရား အဆုံးအမ ပရိယတ္တိ တရားတော်၌၊ အဟံ=ငါသည်၊ ပုဗ္ဗေ=ရှေး လူ့ဘဝ၌၊ ဗြဟ္မစရိယံ= မြတ်သော အကျင့်ကို၊ အစရိं=ကျင့်ခဲ့ဘူးပြီ၊ သော ဓမ္မဝိနယော=ထိုမြတ်စွာဘုရား အဆုံးအမ ပရိယတ္တိတရားတော်သည်၊ အယံ ဝါ=ဤရဟန်းဟောကြားအပ် သော တရားတော်ပင်တည်း၊ ဣတိ=ဤသို့ ဆင်ခြင်စဉ်းစားခြင်းသည်၊ (ဟောတိ=၏) ။ပ။

အထ=ထိုအခါ၌၊ (ထိုရဟန်း၏ တရားကိုနာယူ၍ ဆင်ခြင်စဉ်းစား မိရာ ထိုအခါ၌) သော သတ္ထာ=ထိုသတ္တဝါသည်၊ (အယံ ဝါ သော–စသည် ဖြင့် ဆင်ခြင်စဉ်းစားမိသော ထိုနတ်သားသည်) ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သေယျ ထာပိ=ဥပမာပြုရလျှင်ကား၊ ပုရိသော=ယောကျ်ားတယောက်သည်၊ ဘေရိ သဒ္ဒဿ=စည်သံ၌၊ ကုသလော=ကျွမ်းကျင်သည်၊ (အဿ=ဖြစ်ရာ၏) သော=ထိုယောကျ်ားသည်၊ အဒ္ဒါနမဂ္ဂပဋိပန္နော=ရှည်ဝေးသော ခရီးကိုသွားသည်၊ (သမာနော=ဖြစ်လသော်) ဘေရိသဒ္ဒံ=စည်သံကို၊ သုဏေယျ=ကြားရာ၏၊ တဿ=ထိုယောကျ်ားမှာ၊ "ဘေရိသဒ္ဒေါ နုခေါ=စည်သံလေလော၊ နု ဘေရိသဒ္ဒေါ နုခေါ=စည်သံမဟုတ်လေသလော" ဣတိ=ဤသို့၊ ကင်္ခါ ဝါ= ယုံမှားသံသယသည်လည်းကောင်း၊ ဝိမတိ ဝါ=မဝေခွဲနိုင်ခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ နဟေဝ ခေါ ; အဿ=မဖြစ်နိုင်သည်သာ၊ အထခေါ=စင်စစ်သော်ကား၊ ဘေရိသဒ္ဒေါတ္တေဝ=စည်သံဟူ၍သာလျှင်၊ နိဋ္ဌ=ဆုံးဖြတ်ချက်ချခြင်းသို့၊ ဂစ္ဆေယျ= ရောက်နိုင်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝ=ဤအတူပင် ။ပ။ ဓမ္မပဒါ=တို့သည်၊ နု ဟေဝ ခေါ ပ္ပ ဝ ဏ္ဏိ=ကုန်။

ဣဒ္ဓိမာ=သော၊ စေတောဝသိပ္ပတ္တော=သော၊ ဘိက္ခု=သည်၊ ဒေဝပရိ သာယံ=၌၊ ဓမ္မံ=ကို၊ နပိ ဒေသေတိ=ဟောသည်လည်း မဟုတ်၊ အပိစ ခေါ= အဟုတ်သော်ကား၊ ဒေဝပုတ္တော=နတ်သား တယောက်သည် ။ပ။ အယံ ဝါ=ဤနတ်သား ဟောအပ်သော တရားတော်ပင်တည်း၊ ဣတိ=သည်၊ (ဟောတိ) ။ပ။ သခ်ံသဒ္ဒဿ=ခရာသင်းအသံ၌၊ ကုသလော=သည်၊ (အဿ= ၏) ။ပ။ အပိစ ခေါ=ကား၊ သြပပါတိကော=ရေးဦးစွာ ဖြစ်နှင့်သော ဥပပါတ် နတ်သား တယောက်သည်၊ သြပပါတိကံ=နောက်မှဖြစ်သော ဥပပါတ်နတ်သားကို၊ သာရေတိ=အမှတ်ရစေ၏၊ ဝါ=သတိပေး၏၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ သာရေတိ=ဟူမူ) မာရိသ=မိတ်ဆွေ၊ တွံ=သင်သည်၊ သရသိ=ပြန်၍ စဉ်းစားကြည့်စမ်းပါလော ။ပ။ ယတ္ထ=ယင်း ဓမ္မဝိနယ၌၊ မယံ=ငါတို့သည်၊ ပုဗ္ဗေ=ရှေးဘဝက၊ ဗြဟ္မစရိယံ=ကို၊ အစရိမှ=ကျင့်ခဲ့ကြ ကုန်ပြီ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (သာရေတိ=သတိပေး၏)

သော=ထိုနောက်မှဖြစ်သော နတ်သားသည်၊ "မာရိသ=မိတ်ဆွေ၊ သရာမိ=အမှတ်ရပါ၏၊ မာရိသ=ဆွေ၊ သရာမိ=၏၊ ဣတိ ဧဝံ=ဤသို့၊ အာဟ=ပြော၏ ။ပ။ အထ=သတိရရာ ထိုအခါ၌၊ သော သတ္တော=ထို သတိရသော သတ္တဝါသည် ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သေယျထာပိ=ကား၊ သဟပံသုကိဠိတာ=အတူတကွ မြူမှုန့်ကစားဘက်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဒွေ=နှစ်ယောက်ကုန်သော၊ သဟာယကာ=သူငယ်ချင်းတို့သည်၊ (အသု=ရှိကုန်ရာ၏၊ ဝါ=ရှိတယ်ဆိုကြစို့) ဧတေ=ထိုသူငယ်ချင်းတို့သည်၊ ကဒါစိ ကရဟစိ=တခါတရံ, တခါတရံ၌၊ အညမညံ=အချင်းချင်း၊ သမာဂဠှေယျုံ=ပေါင်းဆုံကြကုန်ရာ၏၊ အညော=အခြားသော၊ (ထိုသူငယ်ချင်းနှစ်ယောက်တို့အနက် အခြားတယောက်သော) သဟာယကော=သူငယ်ချင်းသည်၊ သဟာယကံ=မိမိ၏ သူငယ်ချင်းကို၊ "သမ္မ=မိတ်ဆွေ၊ (တွံ=သင်သည်) ဣဒံပိ=ဤအကြောင်းကိုလည်း၊ သရသိ=ပြန်၍စဉ်းစားကြည့်ပါလော၊ သမ္မ=မိတ်ဆွေ၊ (တွံ=သည်) ဣဒမ္ပိ=လည်း၊ သရသိ=လော၊ ဣတိ ဧဝံ=သို့၊ ဝဒေယျ= ပြောဆိုရာ၏၊ သော=ထိုသူငယ်ချင်းသည် ။ပ။ ပဌမံ။

၂-ဌာနသုတ်

၁၉၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စတ္တာရိ=လေးမျိုးကုန်သော၊ ဣမာနိ ဌာနာနိ=ဤအကြောင်းတို့ကို၊ စတူဟိ=လေးမျိုးကုန်သော၊ ဌာနေဟိ=အကြောင်းတို့ဖြင့်၊ ဝါ=အကြောင်းတို့ကြောင့်၊ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ=သိနိုင်ကုန်၏၊ ကတမာနိ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ စတ္တာရိ=ကုန်သော၊ (ဌာနာနိ=တို့ကို၊ စတူဟိ=ကုန်သော၊ ဌာနေဟိ=တို့ဖြင့်၊ ဝါ=တို့ကြောင့်၊ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ=ဟူမူ) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သံဝါသေန= အတူတကွနေထိုင်ခြင်းဖြင့်၊ ဝါ=ခြင်းကြောင့်၊ သီလံ=သီလကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ=သိနိုင်၏၊ တဿ=ထိုသီလကိုလည်း၊ ဒီဃေန=ကြာမြင့်သော၊ အဒ္ဓုနာ=အချိန်ကာလဖြင့်၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ=သိနိုင်၏၊ ဣဒ္ဓတ္တရံ (ဣဒ္ဓတ္တရေန) =တိုတောင်းသော၊ အဒ္ဓုနာ=ဖြင့်၊ နဝေဒိတဗ္ဗံ=မသိနိုင်။

မနသိကရောတာ=ဆင်ခြင်စဉ်းစားသောသူသည်၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ=၏၊ အမနသိကရောတာ=မဆင်ခြင် မစဉ်းစားသောသူသည်၊ နော ဝေဒိတဗ္ဗံ=မသိနိုင်၊ ပညဝတာ=ပညာရှိသောသူသည်၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ=၏၊ ဒုပ္ပညေန=ပညာမရှိသောသူသည်၊နော ဝေဒိတဗ္ဗံ=နိုင်၊ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သံဝေါဟာရေန=ထပ်တလဲလဲပြောဆိုခြင်းဖြင့်၊ ဝါ=ခြင်းကြောင့်၊ သောစေယျံ=စင်ကြယ်သူ၏ အဖြစ်ကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ=၏၊ တဿ=ထိုစင်ကြယ်သူ၏ အဖြစ်ကိုလည်း ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အာပဒါသု=ဘေးရန်တို့ကြောင့်၊ [တနည်း—အာပဒါသု=ဘေးရန်တို့သည်၊ ဥပ္ပန္နာသု=ဖြစ်လာကုန်လတ်] ထာမော=ဉာဏ်အစွမ်းကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗော=သိနိုင်၏၊ သော

စ=ထိုဥာဏ်အစွမ်းကိုလည်း၊ ဒီဃေန=သော၊ အဒ္ဓုနာ=ဖြင့်၊ ဝေဒိတဗ္ဗော=၏၊ ဣတ္ထရံ (ဣတ္ထရေန)=သော၊ အဒ္ဓုနာ=ဖြင့်၊ နု ဝေဒိတဗ္ဗော=မသိနိုင်။ပ။ သာကစ္ဆာယ=ကောင်းစွာ မေးမြေးဆွေးနွေးခြင်းဖြင့်၊ ဝါ=ကြောင့်၊ ပညာ=ပညာကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ=၏၊ သာ စ=ထိုပညာကိုလည်း။ပ။ ဒုပ္ပညေန=သည်၊ နော ဝေဒိတဗ္ဗာ=မသိနိုင်၊ [ဣတိသဒ္ဒါမလို]

"သံဝါသေန။ပ။ ဒုပ္ပညေနာတိ= သံဝါသေန။ပ။ ဒုပ္ပညေန"ဟူ၍၊ ဣတိ=ဤသို့သော၊ ဧတံ=ဤစကားကို၊ (မယာ=ငါသည်) ဝုတ္တံ=ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ ဧတံ=ဤစကားကို၊ ကိဉ္စ=အဘယ်အနက်သဘောကို၊ ပဋိစ္စ=ရည်ရွယ်၍၊ ဝုတ္တံ=ဟောတော်မူအပ်သနည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤလောကဌ၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်တယောက်သည်၊ ပုဂ္ဂလေန=ပုဂ္ဂိုလ်တယောက်နှင့်၊ သဒ္ဓိံ=အတူတကွ၊ သံဝသမာနော=ပေါင်းသင်းနေထိုင်လသော်၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဇာနာတိ=သိ၏၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ ဇာနာတိ=သိသနည်းဟူမူ) အယံ အာယသ္မာ=ဤအရှင်သည်၊ ဒီဃရတ္တံ=ရှည်မြင့်စွာသော နေ့ညဉ့်ပတ်လုံး၊ သီလေသု= သီလတို့ဌ၊ ခဏ္ဍကာရီ= ကျိုးအောင်ပြုလေ့ရှိ၏။ [တိကနိပါတ်စာပိုဒ်(၇၀) ဥပေါသထသုတ်လည်းကြည့်] ဆိဒ္ဒကာရီ=ပေါက်အောင်ပြုလေ့ရှိ၏၊ သဗလကာရီ= အကျား အကွက်ရှိအောင် ပြုလေ့ရှိ၏၊ ကမ္မာသကာရီ=အပြောက်အစက်ထင်အောင် ပြုလေ့ရှိ၏၊ နု သန္ဓေတကာရီ စွဲမြဲအောင် ပြုလေ့မရှိ၊ နု သန္ဓေတဝုတ္တိ=အမြဲ မပြတ် သီလ အသက်ကို မွေးမြူလေ့မရှိ၊ အယံ အာယသ္မာ=ဤအရှင်သည်၊ ဒုသီလော= သီလမရှိသူတည်း၊ အယံ အာယသ္မာ=သည်၊ နသီလဝါ= သီလရှိသူ မဟုတ်၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (ဇာနာတိ=သိ၏)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန =ထိုမှတပါး၊ (သီလမရှိသူဟု သိနိုင်ပုံမှတပါး သီလရှိသူ ဟု သိနိုင်ပုံကား) ဣဓ=ဤလောကဌ။ပ။ သီလေသု= သီလတို့ဌ၊ အခဏ္ဍကာရီ=အကျိုးအပြတ်မရှိအောင် ပြုလေ့ရှိ၏၊ အစ္ဆိဒ္ဒကာရီ= အပေါက်မရှိအောင် ပြုလေ့ရှိ၏၊ အသဗလကာရီ=အကျားအကွက်မရှိအောင်ပြုလေ့ရှိ၏၊ အကမ္မာသကာရီ=အပြောက်အစက်မထင်အောင် ပြုလေ့ရှိ၏။ သန္ဓေတကာရီ=စွဲမြဲအောင် ပြုလေ့ရှိ၏၊ သန္ဓေတဝုတ္တိ=အမြဲမပြတ် သီလအသက်ကို မွေးမြူလေ့ရှိ၏၊ အယံ အာယသ္မာ=သည်၊ သီလဝါ=သီလရှိသူတည်း၊ အယံ အာယသ္မာ=သည်၊ နု ဒုသီလော=သီလမရှိသူ မဟုတ်၊ ဣတိ=သို့၊ (ဇာနာတိ) "သံဝါသေန။ပ။နော ဒုပ္ပညေနာတိ= သံဝါသေန။ပ။ နော ဒုပ္ပညေန"ဟူ၍၊ ဣတိ=ဤသို့သော၊ ယံ တံ= အကြင်စကားကို၊ (မယာ=သည်) ဝုတ္တံ=ပြီ၊ ဧတံ=ဤစကားကို၊ ဣဒံ=ဤအနက် သဘောကို၊ (ဤသီလရှိသူ ဟုတ်မဟုတ် သိနိုင်ခြင်း အနက်သဘောကို) ပဋိစ္စ=၍၊ ဝုတ္တံ=ဟောတော်မူအပ်ပြီ။

"သံဝေါဟာရေန။ပ။ နော ဒုပ္ပညေနာတိ။ပ။ သံဝေါဟာရေန ။ပ။ နော ဒုပ္ပညေန"ဟူ၍၊ ဣတိ=ဤသို့သော။ပ။ သံဝေါဟရမာနော=ထပ်တလဲလဲ ပြောဆိုလသော်၊ ဧဝံ=သို့၊ ဇာနာတိ=သိ၏၊ (ကိန္တိ ဇာနာတိ)အယံ အာယသ္မာ= သည်၊ ဧကေန=အခြားသော သူတယောက်နှင့်၊ (သဒ္ဓိံ=အတူတကွ) ဧကော=မိမိ တယောက်တည်းသည်၊ (ဟုတ္မာ=ဖြစ်၍၊ ဝါ=ဖြစ်လျှင်) အညထာ= တမျိုး တဖုံအားဖြင့်၊ ဝေါဟရတိ=ပြောဆို၏၊ [တနည်း—အယံ အာယသ္မာ=သည်၊ ဧကေန ဧကော=တယောက်ချင်းချင်း၊ ဟုတ္မာ=ဖြစ်၍၊ ဝါ=ဖြစ်လျှင်၊ အညထာ=ဖြင့်၊ ဝေါဟရတိ=၏] ဒ္မိဟိ=အခြားသောသူ နှစ်ယောက်တို့နှင့်၊ (သဒ္ဓိံ=ကွ) အညထာ=ဖြင့်၊ ဝေါဟရတိ=၏၊ တိဟိ=အခြားသောသူ သုံးယောက်တို့နှင့်၊ (သဒ္ဓိံ=ကွ) အညထာ=ဖြင့်၊ ဝေါဟရတိ=၏၊ သမ္မဟုလေဟိ= များစွာသော သူတို့နှင့်၊ (သဒ္ဓိံ=ကွ) အညထာ=ဖြင့်၊ ဝေါဟရတိ=၏၊ အယံ အာယသ္မာ=သည်၊ ပုရိမဝေါဟာရာ=ရှေ့စကားမှ၊ ပစ္ဆိမဝေါဟာရံ=နောက်စကား ကို၊ ဝေါက္ကမတိ= ရောင်လွှဲ၏။

အယံ အာယသ္မာ=သည်၊ အပရိသုဒ္ဓဝေါဟာရော=မသန့်ရှင်းသော စကားရှိ၏၊ အယံ အာယသ္မာ=သည်၊ ပရိသုဒ္ဓဝေါဟာရော=သန့်ရှင်းသော စကားရှိသူသည်၊ နု=မဟုတ်၊ ဣတိ(ဇာနာတိ) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန=ထိုမှတပါး၊ (သောစေယျ မဖြစ်သည်ကို သိနိုင်ပုံမှတပါး, သောစေယျ ဖြစ်သည်ကို သိနိုင်ပုံကား) ဣဓ=၌။ပ။ အယံ အာယသ္မာ=သည်၊ ဧကေန=နှင့်၊ (သဒ္ဓိံ) ဧကော=သည်၊ (ဟုတ္မာ=ဖြစ်၍၊ ဝါ=ဖြစ်လျှင်) ဝေါဟရတိ ယထေဝ= ပြောသကဲ့သို့သာလျှင်၊ တထာ=ထို့အတူ၊ ဒ္မိဟိ=တို့နှင့်၊ (သဒ္ဓိံ) ဝေါဟရတိ=၏၊ တထာ=တူ၊ တိဟိ=တို့နှင့်၊ (သဒ္ဓိံ)ဝေါဟရတိ=၏၊ တထာ= တူ၊ သမ္မဟုလေဟိ=တို့နှင့်၊ (သဒ္ဓိံ) ဝေါဟရတိ=၏၊ အယံ အာယသ္မာ=သည်၊ ပုရိမဝေါဟာရာ=မှ၊ ပစ္ဆိမဝေါဟာရံ=ကို၊ နု ဝေါက္ကမတိ=မရောင်လွှဲ၊ ဝါ=မပြောင်း လဲ၊ အယံ အာယသ္မာ=သည်၊ ပရိသုဒ္ဓ ဝေါဟာရော=သန့်ရှင်းသော စကားရှိ၏၊ အယံ အာယသ္မာ=သည်၊ အပရိသုဒ္ဓဝေါဟာရော=မသန့်ရှင်းသော စကားရှိသူ သည်၊ နု=မဟုတ်၊ ဣတိ (ဇာနာတိ) "သံဝေါဟာရေန။ပ။ နော ဒုပ္ပညေနာတိ=သံဝေါဟာရေန။ပ။ နော ဒုပ္ပညေန"ဟူ၍၊ ဣတိ=ဤသို့သော၊ ယံ တံ=ကို၊ (မယာ=ငါသည်) ဝုတ္တံ=ပြီ၊ ဧတံ=ဤစကားကို၊ ဣဒံ=ဤအနက် သဘောကို၊ (သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သော စကားရှိသူ ဟုတ်မဟုတ် သိနိုင်ခြင်း အနက်သဘောကို) ပဋိစ္စ=၍၊ ဝုတ္တံ=ပြီ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤလောက၌၊ ကေစော=အချို့သော သူသည်၊ ဥတိဗျသနေန=ဆွေမျိုးတို့၏ ပျက်စီးခြင်းသည်၊ ဖုဋ္ဌော=တွေ့ကြုံအပ်သည်၊

ဝါ=နှိပ်စက်အပ်သည်၊ သမာနော ဝါ=ဖြစ်သော်လည်းကောင်း၊ သောဂဗျသနေန= စီးပွားပျက်စီးခြင်းသည်၊ ဖုဋ္ဌော=သည်၊ သမာနော ဝါ=လည်းကောင်း၊ ရောဂဗျသနေန=ကျန်းမာရေးကို ဖျက်ဆီးတတ်သော ရောဂါတမျိုးမျိုးသည်၊ ဖုဋ္ဌော=သည်၊ သမာနော ဝါ=လည်းကောင်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ နု ပဋ္ဌိသဒ္ဓိကွတိ= မဆင်ခြင် မစဉ်းစားနိုင်၊ (ကိန္တိ=သို့၊ နု ပဋ္ဌိသဒ္ဓိကွတိ=ဟူမူ)

ယထာဘူတေ=အကြင် အခြင်းအရာအားဖြင့် အမျိုးမျိုးဖြစ်နေသော၊ လောကသန္နိဝါသေ=သတ္တဝါတို့ ပေါင်းစုနေထိုင်ရာ သတ္တလောကဌ်၊ [သင်္ခမ္မ နိဝသန္တိ သတ္တာ ဧတ္ထာတိ သန္နိဝါသော၊ လောကော ဧဝ သန္နိဝါသော လောကသန္နိဝါသော] ယထာဘူတေ=သော၊ အတ္တဘာဝပဋ္ဌိလာဘော= ရအပ်သော ခန္ဓာကိုယ် ဘဝအတ္တဘောဌ်၊ လာဘော စ=စီးပွားဥစ္စာ ရခြင်းလည်းကောင်း၊ အလာဘော စ=စီးပွားဥစ္စာ မရခြင်းလည်းကောင်း၊ ယသော စ=အခြိုအရံ အကျော်အစောရှိခြင်း လည်းကောင်း၊ အယသော စ=အခြိုအရံ အကျော်အစော ကင်းမဲ့ခြင်း လည်းကောင်း၊ နိန္ဒာ စ=ကဲ့ရဲ့ခံရခြင်း လည်းကောင်း၊ ပသံသာ စ=ချီးမွမ်းခံရခြင်း လည်းကောင်း၊ သုခံ စ=ကိုယ်စိတ်ချမ်းသာခြင်း လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခဉ္စ=ကိုယ်စိတ်ဆင်းရဲခြင်း လည်းကောင်း၊ (ဣတိ=ဤသို့) အဋ္ဌ=ရှစ်ပါး ကုန်သော၊ လောကဓမ္မာ=လောကခံတို့သည်၊ ဝါ=သတ္တလောက၏ ဧကန်တွေ့ကြုံရမည့် တရားတို့သည်၊ [လောကသ အဝသံဘာဝိ ဓမ္မာ လောကဓမ္မာ] လောကံ=သတ္တဝါအပေါင်းကို၊ အနုပရိဝတ္တန္တိ=အစဉ်လိုက်ကုန်၏၊ လောကော စ=သတ္တဝါအပေါင်းသည်လည်း၊ အဋ္ဌ=ရှစ်ပါးကုန်သော၊ လောက ဓမ္မေ=လောကခံတို့ကို၊ အနုပရိဝတ္တတိ=အစဉ်လိုက်၏။

အယံ လောကသန္နိဝါသော=ဤသတ္တဝါတို့ ပေါင်းစုနေထိုင်ရာ သတ္တ လောကသည်၊ တထာဘူတော=ထိုအခြင်းအရာအားဖြင့် အမျိုးမျိုး ဖြစ်နေ၏၊ (ထိုလောကခံရှစ်ပါးတို့ဖြင့် အမျိုးမျိုးအမုံမှုံ တွေ့ကြုံဖြစ်ပျက်နေ၏) အယံ အတ္တဘာဝပဋ္ဌိလာဘော=ဤရအပ်သော ဘဝခန္ဓာကိုယ် အတ္တဘောသည်၊ တထာဘူတော=၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (နု ပဋ္ဌိသဒ္ဓိကွတိ= မဆင်ခြင်. မစဉ်းစား နိုင်) သော=ထိုသူသည်၊ (လောကခံ ရှစ်ပါးတို့နှင့် တွေ့ကြုံရပုံကို မဆင်ခြင် မစဉ်းစားနိုင်သော ထိုသူသည်) ဥတိဗျသနေန=သည်၊ ဖုဋ္ဌော=သည်၊ သမာနော ဝါ=လည်းကောင်း။ပ။ သောစတိ=၏၊ [စာပိုဒ် (၁၈၄) အဘယသုတ် ကြည့်] ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန=ထိုမှတပါး၊ (လောကခံ ဘေးရန်တို့နှင့် တွေ့ရာအခါ၌ စဉ်းစားနိုင်သော ဉာဏ်စွမ်းအား မရှိမှုကို သိနိုင်ပုံမှတပါး, ဉာဏ်စွမ်းအား ရှိမှုကို သိနိုင်ပုံကား) ဣဓ=၌၊ ဧကစ္စော။ပ။ ပဋ္ဌိသဒ္ဓိကွတိ= ဆင်ခြင်စဉ်းစား၏၊ (ကိန္တိ ပဋ္ဌိသဒ္ဓိကွတိ)။ပ။ ဣဒံ=ဤအနက်သဘောကို၊

(ဤသို့ ဥာတိဗျသနစသည်တို့နှင့် တွေ့ကြုံလသော် လောကဓံကို ကြုံ့ကြုံ့ခံ နိုင်ကြောင်း ဆင်ခြင်တုံတရား ဉာဏ်ပညာစွမ်းအား ရှိမရှိ သိနိုင်ခြင်းအနက် သဘောကို) ပဋိစ္စ=၍၊ ဝုတ္တံ=ပြီ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=၌၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ ပုဂ္ဂလေန=နှင့်၊ သဒ္ဓိं=ကွ၊ သာကစ္ဆာယမာနော=ကောင်းစွာ မေးမြေးဆွေးနွေးမှုပြုလသော်၊ [သမ္မာ ကထနံ သာကစ္ဆာ၊ သာကစ္ဆံ ကရောတီတိ သာကစ္ဆာယမာနော] ဧဝံ=ဤသို့၊ ဇာနာတိ=သိ၏၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ ဇာနာတိ=သိသနည်းဟူမူ) ယထာ=အကြင်သို့သော အခြင်းအရာ အမှုအရာအားဖြင့်၊ ဣမသ္မာ အာယသ္မတော=ဤအရှင်၏၊ ဥမ္မဂ္ဂေါ=ပြဿနာကို ရှာဖွေစူးစမ်းခြင်းသည်၊ ဝါ=သိလိုသော အနက်သဘောကို ရှာဖွေစူးစမ်းခြင်းသည်၊ (ဟောတိ=၏)ယထာ စ=အကြင်သို့သော အခြင်းအရာ အမှုအရာအား ဖြင့်လည်း၊ အဘိနိဟာရော=ပြဿနာကို စီမံပြုလုပ်ခြင်းအားဖြင့် စိတ်ကို ရှေ့ရှုဆောင်ခြင်းသည်၊ ဝါ=ပြဿနာမေးမြန်းရန် ကြံစည်ခြင်းသည်၊ (ဟောတိ) ယထာ စ=လည်း၊ ပဉ္ဉာသမုဒါဟာရော=ပြဿနာကို ထုတ်ဆောင်ခြင်းသည်၊ ဝါ=အမေးပုစ္ဆာပြဿနာကို မေးမြန်းခြင်းသည်၊ (ဟောတိ=၏)၊ တထာ= ထိုအခြင်းအရာ အမှုအရာအားဖြင့် ၊ ဝါ=ထိုအခြင်းအရာ အမှုအရာကို ထောက်ရှုခြင်းအားဖြင့်) အယံ အာယသ္မာ=သည်၊ ဒုပ္ပညော=ပညာမရှိ၊ အယံ အာယသ္မာ=သည်၊ နု ပညဝါ=ပညာရှိမဟုတ်။

တံ=ထိုသို့ ပညာရှိမဟုတ်သည်အဖြစ်သည်၊ ကိသ ဟေတု=အဘယ် အကြောင်းကြောင့်နည်းဟူမူ၊ တထာ ဟိ=ထိုသို့ ပညာရှိ မဟုတ်သည်အဖြစ် ကြောင့်ပင်၊ အယံ အာယသ္မာ=သည်၊ ဂမ္ဘီရံ=နက်နဲသော၊ အတ္ထပဒံ ဧဝ= သိသင့်သိဖွယ် အနက်အဓိပ္ပာယ်ကိုလည်း[ပဋ္ဌေတ ဉာယတေတိ ပဒံ၊အတ္ထောဧဝ ပဒံ အတ္ထပဒံ] ဝါ=အနက်အဓိပ္ပာယ် အဖို့ကိုလည်း၊ သန္တံ=ဆန့်ကျင်ဘက် ကင်းကွာ ငြိမ်သက်စွာ၊ ပဏီတံ=(ကောင်းသောအရသာရှိသော ဘောဇဉ်ကဲ့သို့) မွန်မြတ်ထူးကဲ မရောင့်ရဲ မတင်းတိမ်နိုင်လောက်အောင်၊ အတက္ကာဝစရံ=နည်း လမ်းကို ကြံဆခြင်းဖြင့် မသက်ဝင် မကျက်စားနိုင်လောက်အောင်၊ ဝါ= နည်းလမ်းကိုကြံဆ၍ မယူနိုင်လောက်အောင်၊ နိပုဏံ=သိမ်မွေ့စွာ၊ ပဏ္ဍိတဝေဒနီယံ=ပညာရှိတို့ သိနိုင်လောက်အောင်၊ နု ဥဒါဟရတိ=မထုတ် ဆောင်နိုင်၊ ဝါ=မပြောဆိုနိုင်။

အယံ အာယသ္မာ=သည်၊ ယဒေ ဓမ္မံ=အကြင်တရားကိုလည်း၊ ဘာသတိ= ပြောဟောအ၏၊ တသ(ဓမ္မသ)=ထိုတရား၏၊ အတ္ထံ စ=အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို လည်း၊ သံခိတ္တေန ဝါ=အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့် လည်းကောင်း၊ ဝိတ္ထာရေန ဝါ= အကျယ်တဝင့်အားဖြင့် လည်းကောင်း၊ အာစိက္ခိတုံ= ပြောကြားခြင်းငှာ၊

ဒေသေတုံ=ထင်ရှားအောင် ဟောကြားခြင်းငှာ၊ ပညာပေတုံ=အမျိုးမျိုး အစားစား သိနားလည်စေခြင်းငှာ၊ ပဋ္ဌပေတုံ=စွဲမြဲစွာ တည်တံ့စေခြင်းငှာ၊ ဝိဝရိတုံ=ဖွင့်ပြခြင်းငှာ၊ ဝိဘဇိတုံ=ဝေဖန်ခြင်းငှာ၊ ဥတ္တာနီကာတုံ=ပေါ်လွင်အောင်ပြုခြင်းငှာ၊ နပဋ္ဌိဗလော=မစွမ်းနိုင်၊ (တသ္မာ=ထို့ကြောင့်) အယံ အာယသ္မာ=သည်၊ ဒုပ္ပညော=ပညာမရှိ၊ အယံ အာယသ္မာ=သည်၊ ပညဝါ=ပညာရှိသည်၊ နု=မဟုတ်၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (ဇာနာတိ=သိ၏)[ဒေဝ ဇာနာတိ–သို့ ပြန်စပ်သည်]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သေယျထာပိ=ဥပမာပြုရလျှင်ကား၊ စက္ခုမာ=မျက်စိရှိသော၊ ပုရိသော=ယောကျ်ားသည်၊ ဥဒကရဟဒဿ=ရေအိုင်၏၊ တီရေ=ကမ်းနား၌၊ ဌိတော=ရပ်သည်၊ (သမာနော=ဖြစ်လသော်) ပရိတ္တံ=သေးငယ်သော၊ မစ္ဆံ=ငါးကို၊ ဥမ္မုဇ္ဇမာနံ =အထက်ပေါ်တက် ပွက်သည်ကို၊ ပသေယျ=မြင်ရာ၏၊ တဿ=ထိုယောကျ်ားမှာ၊ ဧဝံ=ဤသို့ မှန်းဆခြင်းသည်၊ အဿ=ဖြစ်ရာ၏၊ (ကိန္တိ=သို့၊ အဿ=ဟူမူ) ယထာ=အကြင် အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဣမဿ မစ္ဆဿ= ဤငါး၏၊ ဥမ္မဂ္ဂေါ(ဥမ္မုဂ္ဂေါ)=အထက်ပေါ်တက် ပွက်လာခြင်းသည်၊ (ဟောတိ=၏) ယထာ စ=အကြင် အခြင်းအရာအားဖြင့်လည်း၊ ဥမိယာတောဝ= လှိုင်းရိုက်ခတ် ခြင်းသည်၊ (ဟောတိ) ယထာ စ=လည်း၊ ဧဝဂါယိတတ္တံ= အရှိန်အဟုန် ဖြစ်ပေါ်လာသည် အဖြစ်သည်၊ (ဟောတိ) [အယတိ ပဝတ္တတိတိ အယိတော၊ အယိတဿ ဘာဝေါ အယိတတ္တံ၊ ဧဝဿ အယိတတ္တံ ဧဝဂါယိတတ္တံ] (တထာ=ထိုအခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဝါ=ထိုအခြေအနေကို ထောက်ရှုခြင်းအားဖြင့်) အယံ မစ္ဆော=ဤငါးသည်၊ ပရိတ္တော=သေးငယ်၏၊ အယံ မစ္ဆော=သည်၊ နု မဟန္တော=အကောင်ကြီးမဟုတ်၊ ဣတိ=ဤသို့ မှန်းဆခြင်းသည်၊ (အဿ=ဖြစ်ရာ၏)။ပ။

ယထာ စ=လည်း၊ ပဠာသမုဒါဟာရော=ခြင်းသည်၊ (ဟောတိ=၏၊ တထာ=ဖြင့်၊ ဝါ=ဖြင့်) အယံ အာယသ္မာ=သည်၊ ပညဝါ=ပညာရှိတည်း၊ အယံ အာယသ္မာ=သည်၊ နု ဒုပ္ပညော=ပညာမရှိသူ မဟုတ်၊ တံ=ထိုသို့ ပညာရှိဟုတ်သည်အဖြစ်သည်၊ ကိဿ ဟေတု=ဟူမူ၊ တထာဟိ= ထိုသို့ ပညာရှိသည် အဖြစ်ကြောင့်ပင်။ပ။ ဥဒါဟရတိ=ထုတ်ဆောင်ပြောဆိုနိုင်၏။ပ။ မဟန္တံ= ကြီးစွာသော၊ မစ္ဆံ=ငါးကို။ပ။ ဣဒံ=ဤ အနက်သဘောကို၊ (အတ္ထတက္ကဆွေးနွေးသောအခါဝယ် ပြဿနာကို စူးစမ်းရှာဖွေပုံစသည်ကို ထောက်ရှုခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း, ဂမ္ဘီရ အတ္ထပဒကို သန္ဓ ပဏီတ စသည်ဖြစ်အောင် ပြောပြနိုင်ခြင်း ရှိမရှိနှင့် တရားတော်၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို အကျဉ်းအကျယ် နှစ်သွယ်အားဖြင့် ပြောဟောနိုင်ခြင်းရှိမရှိ ထောက်ရှုခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း ပညာရှိ ဟုတ်မဟုတ် သိနိုင်ခြင်းဟူသော ဤအနက်သဘောကို) ပဋိစ္စ=၍၊ ဝုတ္တံ=ပြီ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စတ္တာရိ=ကုန်သော၊ ဣမာနိ ဌာနာနိ=တို့ကို၊

စတူဟိ=ကုန်သော၊ ဣမေဟိ ဌာနေဟိ=ဤအကြောင်းတို့ဖြင့်၊ ဝါ=တို့ကြောင့်၊ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ=ကုန်၏၊ ဣတိ=ဤသို့ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဒုတိယံ။

၃-ဘဒ္ဒိယသုတ်

၁၉၃။ ဧကံ=တပါးသော၊ သမယံ=အခါ၌၊ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဝေသာလိယံ=ဝေသာလီမြို့အနီး၌၊ မဟာဝနေ=မဟာဝုန်တော၌၊ ဝါ=ကြီးစွာသောတော၌၊ ကူဋာဂါရသာလာယံ=အထွတ်တပ်ဆင်ထားအပ်သော ပြာသာဒ်ကျောင်းတော်၌၊ ဝါ=ကူဋာဂါရသာလာ ကျောင်းတိုက်၌၊ ဝိဟရတိ=သီတင်းသုံးနေတော်မူ၏၊ အထ ခေါ= ထိုအခါ၌၊ ဘဒ္ဒိယော=ဘဒ္ဒိယမည်သော၊ လိစ္ဆဝိ=လိစ္ဆဝိသည်။ပ။ ဘဂ္ဂေ=အရှင်ဘုရား၊ မေ=တပည့်တော်သည်၊ ဧတံ=ဤအကြောင်းအရာကို၊ သုတံ=ကြားအပ်ဖူးပါပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ သုတံ=ကြားအပ်ဖူးသနည်းဟူမူ) သမဏော ဂေါတမော=ရှင်ရဟန်း ဂေါတမသည်၊ မာယာဝီ[1]= လှည့်စားမှု အတတ်ပညာ မာယာရှိသည်၊ ဝါ=မျက်လှည့်ဆရာသည်၊ (ဟုတ္တာ= ဖြစ်၍)အာဝဋ္ဋနီ=လှည့်ပတ်သွေးဆောင်ခေါ်ယူကြောင်းဖြစ်သော၊ မာယံ=လှည့်စားမှု အတတ်ပညာ မာယာကို၊ ဝါ=မျက်လှည့်အတတ်ကို၊ ဇာနာတိ=သိ၏၊ ယာယ=ယင်းသို့သော အတတ်ပညာ မာယာဖြင့်၊ အညတိတ္ထိယာနံ= ဗုဒ္ဓသာသနာပ အယူဝါဒရှိသူတို့၏၊ (ဘုရားအယူဝါဒသာသနာတော်မှ တပါးသော အယူဝါဒရှိသူတို့၏) သာဝကေ=တပည့်တို့ကို၊ အာဝဋ္ဋေတိ=မိမိဘက်ပါအောင် လှည့်ပတ်ဆွဲဆောင်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (သုတံ=ကြားအပ်ဖူးပါပြီ၊)

ဘဂ္ဂေ=ရား၊ ယေ တေ=အကြင်သူတို့သည်၊ "မာယာဝီ။ပ။ အာဝဋ္ဋေတိတိ=မာယာဝီ။ပ။ အာဝဋ္ဋေတိ"ဟူ၍၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ အာဟံသု=ပြောဆိုကြကုန်ပြီ၊ [တနည်း–ဘဂ္ဂေ=ရား၊ ယေ တေ=တို့သည်၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ အာဟံသု=ပြီ၊ (ကိန္တိ အာဟံသု) သမဏော ဂေါတမော=သည်၊မာယာဝီ=သည်။ပ။ အာဝဋ္ဋေတိ=၏၊ ဣတိ=သို့၊ အာဟံသု=ပြီ၊] ဘဂ္ဂေ=ရား၊ ကစ္စိ=အဘယ်သို့ပါနည်း၊ ဝါ=ဘယ့်နှယ်ပါလဲ၊ တေ=ထိုသူတို့သည်၊ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဝါ=သည်၊ ဝုတ္တဝါဒိနော=ပြောဟောအပ်သော စကားကိုပင် ထပ်မံပြောဟောသူတို့သည်၊ (ဟောန္တိ=ဖြစ်ပါကုန်၏လော) ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာဘုရားကို၊ အဘူတေန=မဟုတ်မမှန်သော စကားဖြင့်၊ နစ အဗ္ဘာစိက္ခန္တိ=လွှမ်းမိုးဖိစီး၍

၁။ **မာယာဝီ အာဝဋ္ဋနီ မာယံ ဇာနာတိ**။ ။ မာယာဝီတိ မာယာကာရော=မျက်လှည့်သွား။ အာဝဋ္ဋနီမာယန္တိ အာဝဋ္ဋေတွာ ဂဟဏမာယံ=လိမ်လည်လှည့်ပတ်၍ ယူကြောင်းအတတ်၊ မဏ္ဍိမပဏ္ဏာသ အဋ္ဌကထာ(မ၊ဋ္ဌ၊ တ–၃၉)၊ အာဝဋ္ဋေတိ ပုရိမာကာရတော နိဝတ္တေတိ အတ္တနော ဝသေ ဝတ္တေတိ တောယာတိ အာဝဋ္ဋနီ မာယာ=ရှေးအခြင်းအရာမှ (ရှေ့သဘောမှ)ဆုတ်နစ်စေကြောင်း အတတ်၊ မိမိ၏ အလိုဝ်ဖြစ်စေကြောင်း အတတ်၊ မာယာအတတ်၊ မျက်လှည့်အတတ်။ (ဎီကာ၊၂၉)။

မပြောလည်း မပြောကြပါကုန်၏လော၊ ဝါ=မစွပ်စွဲလည်း မစွပ်စွဲကြပါကုန်၏လော၊ ဓမ္မသ=မြတ်စွာဘုရား ပြောကြားအပ်သော စကားကို၊ အနုဓမ္မံ=အစဉ်လိုက်သောစကားကို၊ ဝါ=နောက်ထပ်တဆင့် ပြောဆိုခြင်းကို၊ ဗျာကရောန္တိ စ=ပြောဆိုလည်း ပြောဆိုကြပါကုန်၏လော၊ [တိကနိပါတ်စာပိုဒ် (၅၈) ဝစ္ဆဂေါတ္တသုတ်လည်းကြည့်]

သဟဓမ္မိကော=အကြောင်းယုတ္တိနှင့်တကွဖြစ်သော၊ ဝါဒါနုပါတော=မြတ်စွာဘုရား စကားတော်၏ နောက်ခ္ခံဖြစ်လာခြင်းသည်၊ ဝါ=နောက်ခ္ခံဖြစ်လာသော မြတ်စွာဘုရား စကားတော်သည်၊ [တနည်း—ဝါဒါနုပါတော=သူတပါးတို့စကား၏ နောက်ထပ်ဖြစ်လာခြင်းသည်၊ ဝါ=နောက်ထပ် ဆင့်ပွား သူတပါးတို့ ပြောစကားသည်] ကောစိ=စိုးစဉ်းအနည်းငယ်မျှ၊ ဂါရယှံ=ကဲ့ရဲ့ထိုက်သော၊ ဌာနံ=အကြောင်းသို့၊ နေ စ အာဂစ္ဆတိ=မရောက်လည်း မရောက်ပါ၏လော၊ ဘန္တေ=ရှင်း၊ ဟိ=အမှန်တကယ်ပင်၊ မယံ=တပည့်တော်တို့သည်၊ ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာဘုရားကို၊ အံနုဿုတ္ဘာတုကာမာ=လွမ်းမိုးဖိစီး၍ ပြောဆိုခြင်းငှာ အလိုမရှိပါကုန်၊ ဝါ=ကဲ့ရဲ့စွပ်စွဲခြင်းငှာ အလိုမရှိပါကုန်၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=လျှောက်ကြား)

ဘဒ္ဒိယ=ဘဒ္ဒိယ၊ တုမှေ=သင်တို့သည်၊ ဧထ=သိနှားလည် ထားကြကုန်လော၊ အနုဿဝေန=အဆင့်ဆင့်ပြောစကား ကြားရုံမျှဖြင့်လည်း၊ မာ ဂဏှိတ္ထ=ဟုတ်လုပြီဟု အတည်အမြဲ စွဲမှတ်မထားကြကုန်လင့်၊ ပရမ္ပရာယ=မိဘဘိုးဘွားအဆက်ဆက် ပြောစကားဖြင့်လည်း၊ မာ(ဂဏှိတ္ထ)=လင့်၊ ဣတိကိရာယ=အဲဒါဒီလိုတဲ့ဟု မသေမချာ ပြောစကားဖြင့်လည်း၊ မာ(ဂဏှိတ္ထ)=လင့်၊ [တိကနိပါတ် စာပိုဒ် (၆၆)ကေသမုတ္တိသုတ်လည်းကြည့်] ပိဋကသမ္ပဒါနေန=ကျမ်းဂန်ကို သင်ပြပေးရာ ပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ်အားဖြင့်လည်း၊ ဝါ=မိမိကိုယ်ကို ကျမ်းဂန်သင်ကြားတတ်မြောက်ပြီး ပုဂ္ဂိုလ်ကြီး အနေထား၍လည်း၊ မာ ဂဏှိတ္ထ=(ဤစကား, ဤအယူဝါဒသည် ငါတို့ သင်ယူထားသော ကျမ်းဂန်နှင့် ကိုက်ညီသည်ဟု)အတည်အမြဲ စွဲမှတ်မထားကြကုန်လင့်၊ တက္ကဟေတု=(ဤအတိုင်းသာ ဖြစ်လောက်ရာ၏ဟု) ကြံဆခြင်းဟူသော အကြောင်းဖြင့်လည်း၊ မာ ဂဏှိတ္ထ=(ဤအကြံအတိုင်းဟုတ်ပြီဟု)အတည်မယူကြကုန်လင့်။

နယဟေတု=နည်းလမ်းယုတ္တိ ချိန်ဆယူခြင်းဟူသော အကြောင်းဖြင့်လည်း၊ ဝါ=နည်းယူခြင်း, နည်းမှီခြင်းဖြင့်လည်း၊ မာ ဂဏှိတ္ထ=အတည်မယူကြကုန်လင့်၊ အာကာရပရိဝိတက္ကေန= အကြောင်းကို ကြံဆခြင်းဖြင့်လည်း၊ ဝါ=မိမိကြံစည်အပ်သော အကြောင်းဖြင့်လည်း၊ မာ ဂဏှိတ္ထ=(အကြောင်းခိုင်လုံသည်ဟူ၍) အတည် မယူကြကုန်လင့်၊ ဒိဋ္ဌိနိဇ္ဈာနက္ခန္တိယာ=တွေးကြံစဉ်းစား၍ ကျေနပ်

နှစ်သက်လက်ခံထားအပ်သော မိမိအယူအဆဖြင့်လည်း၊ ဝါ= ထွေးကြဲစဉ်းစား၍ ကျေနပ်နှစ်သက် လက်ခံထားအပ်သော မိမိအယူအဆနှင့် ကိုက်ညီသဖြင့်လည်း၊ မာ ဂဏ္ဍိတ္ထ=အတည်မယူကြကုန်လင့်၊ ဘဗ္ဗရူပတာယ= စကားကို နာယူထိုက်သော သဘောရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ်အားဖြင့်လည်း၊ မာ ဂဏ္ဍိတ္ထ= (ဤပုဂ္ဂိုလ်ပြောစကား မမှားကောန်မှန်၏ဟု) အတည် မယူကြ ကုန်လင့်၊ နော=ငါတို့၏၊ ဂရု=ဆရာဖြစ်သော၊ သမဏော=ရဟန်းပေတည်း၊ ဣတိ=ဤသို့ အားကိုးတခု အခိုင်အမာပြု၍လည်း၊ မာ ဂဏ္ဍိတ္ထ=အတည်အမြဲ စွဲမှတ်မထားကြ ကုန်လင့်။

ဘဒ္ဒိယ=ဘဒ္ဒိယ၊ ယဒါ=အကြင်အခါ၌၊ "ဣမေ ဓမ္မာ=ဤတရားတို့သည်၊ အကုသလာ=အကုသိုလ်တို့တည်း၊ ဣမေ ဓမ္မာ=တို့သည်၊ သာဝဇ္ဇာ=အပြစ်ရှိကုန်၏၊ ဣမေ ဓမ္မာ=ဤတရားတို့ကို၊ ဝိညုဂရဟိတာ= ပညာရှိတို့ ကဲ့ရဲ့အပ်ကုန်၏၊ ဣမေ ဓမ္မာ=တို့သည်၊ သမတ္တာ=ပြည့်စုံကုန်သည်၊ သမာဒိန္နာ=စွဲမြဲစွာ ယူအပ်ကုန်သည်၊ (သမာနာ=ဖြစ်ကုန်လသော်) အဟိတာယ=အကျိုးစီးပွားမဲ့ အလို့ငှာ လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခာယ=ဆင်းရဲခြင်းငှာ လည်းကောင်း၊ သံဝတ္တန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ တုမှေ=သင်တို့သည်၊ အတ္တနာဝ=ကိုယ်တိုင်သာလျှင်၊ ဇာနေယျာထ=သိကုန်ကြားအုံ့၊ ဘဒ္ဒိယ=ဘဒ္ဒိယ၊ အထ=ထိုသို့ သိကုန်လသော်၊ တုမှေ=သင်တို့သည်၊ (တေ ဓမ္မေ=ထိုတရားတို့ကို) ပဇဟေယျာထ=ပယ်စွန့်ကြကုန်လော။

ဘဒ္ဒိယ=ဘဒ္ဒိယ၊ တံ=ထို ငါဟောပြမည့်စကားကို၊ (တုမှေ=တို့သည်) ကိ ံ မညထ=အဘယ်သို့ ထင်မြင်ကြကုန်သနည်း၊ လောဘော=လောဘသည်၊ ပုရိသဿ=ယောကျ်ား၏၊ ဝါ=ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ၏၊ အဇ္ဈတ္တံ=မိမိခန္ဓာအစဉ်၌၊ ဥပ္ပဇ္ဇမာနော= ဖြစ်လသော်၊ ဟိတာယ ဝါ=အကျိုးစီးပွား အလို့ငှာသော်လည်း၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=ဖြစ်သလော၊ အဟိတာယ ဝါ=အကျိုးစီးပွားမဲ့ အလို့ငှာသော်လည်း၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ=လော၊ ဣတိ=ဤသို့၊(အဝေါစ=မေးတော်မူပြီ) ဘန္တေ=ရား၊ အဟိတာယ=ငှာ၊(ဥပ္ပဇ္ဇတိ=ဖြစ်ပါ၏) ဣတိ=ဤသို့၊(အဝေါစ=လျှောက်ပြီ) ဘဒ္ဒိယ=ယ၊ လုဒ္ဓေါ=တပ်မက်သော၊ ဝါ=လောဘကြီးသော၊ အယံ ပုရိသပုဂ္ဂလော=ဤယောကျ်ား ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ လောဘေန=လောဘသည်၊ အဘိဘူတော= လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်အပ်သည်၊ ပရိယာဒိန္နစိတ္တော=ထက်ဝန်းကျင်မှ သိမ်းယူအပ်သော ကုသိုလ်စိတ်ရှိသည်၊ ဝါ=ကုန်ခန်းစေအပ်သော ကုသိုလ်စိတ်ရှိသည်၊ (ဟုတ္တာ= ဖြစ်၍) ပါဏမ္ပိ=သတ္တဝါ အသက်ကိုလည်း၊ ဟနတိ=သတ်၏၊ အဒိန္နမ္ပိ=ပိုင်ရှင်က မပေးအပ်သော သူတပါးဥစ္စာကိုလည်း၊ အာဒိယတိ=ခိုးယူလုယက်၏၊

ပရဒါရမ္ပိ=သူတပါးမယားကိုလည်း၊ ဂစ္ဆတိ=မေထုန်ဖောက်ပြား သွားလာ လွန်ကျူး၏။

မုသာပိ=မဟုတ်မမှန်သော စကားကိုလည်း၊ ဘဏတိ=ပြောဆို၏၊ ပရမ္ပိ=သူတပါးကိုလည်း၊ တထတ္တာယ (တထာ+တ္တာယ)= ထိုနည်းမခြား မိမိအလားတူ ပြုကျင့်သူ၏ အဖြစ်ငှာ၊ သမာဒပေတိ=ကောင်းစွာ နာယူစေ၏၊ ဝါ=ဟောပြောတိုက်တွန်း၏၊ ယံ=ယင်းသို့ သတ်ဖြတ်ခိုးယူခြင်း စသော အကုသိုလ်အကြောင်းတရားသည်၊ [ယံ' သ=ယံ+အသ] အသ=(သတ်ဖြတ်ခိုးယူခြင်းစသော အကုသိုလ်အမှု ပြုလုပ်သော) ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ဒီဃရတ္တံ=ရှည်မြင့်ကြာသော ညဉ့်နေ့ပတ်လုံး၊ အဟိတာယ=ငှာ၊ ဒုက္ခာယ=ငှာ၊ ဟောတိ=ဖြစ်သလော၊ ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစ=မေးတော်မူပြီ) ဧဝံ ဘန္တေ =ဖြစ်ပါသည်ဘုရား၊ ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)။ပ။ဒေါသော=ဒေါသသည်။ပ။ မောဟော= မောဟသည်၊ [ပေယျာလကို ယခင် ကေသမုတ္တိသုတ်ကိုကြည့်၍ ဖော်ဆို]

သာရမ္ဘော=သူ့ထက်ထူးချွန် သာလွန်အောင် ပြုလုပ်အားထုတ်မှု မာနသည်၊ ဝါ=သူတပါးထက် နှစ်ဆသုံးဆ စသည်တိုးပွား ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်း သဘောဖြစ်သော မာနသည်၊ [သံ=လွန်မင်းပြင်းထန်စွာ+အာရမ္ဘ=အားထုတ်မှု မာန]။ပ။ ဘဒ္ဒိယ=ဘဒ္ဒိယ၊ သာရဒ္ဒေါ=သူ့ထက်ထူးချွန် သာလွန်အောင် အားထုတ်သော၊ အယံ ပုရိသပုဂ္ဂလော=သည်၊ သာရမ္ဘေန=သည်။ပ။ ဣမေ ဓမ္မာ=(လောဘ,ဒေါသ, မောဟ, သာရမ္ဘဟူသော) ဤတရားတို့သည်၊ ကုသလာ ဝါ = ကုသိုလ်တို့လော၊ အကုသလာ ဝါ = အကုသိုလ်တို့လော၊ ဣတိ (အဝေါစ=မေး) အကုသလာ ဘန္တေ =အကုသိုလ်တို့ပါဘုရား၊ (ဣတိ= ဤသို့၊ အဝေါစ=ဖြေကြားလျှောက်ထားပြီ၊ သာဝဇ္ဇာဝါ=အပြစ်ရှိသော တရားတို့လော၊ အနဝဇ္ဇာဝါ=အပြစ်မရှိသောတရားတို့လော၊ ဣတိ(အဝေါစ=မေး) သာဝဇ္ဇာ ဘန္တေ =အပြစ်ရှိသော တရားတို့ပါဘုရား၊ (ဣတိ=သို့၊ အဝေါစ=ဖြေ) ဝိညုဂရဟိတာ ဝါ=ပညာရှိတို့ ကဲ့ရဲ့အပ်သော တရားတို့လော၊ ဝိညုပ္ပသတ္ထာ ဝါ=ပညာရှိတို့ ချီးမွမ်းအပ်သော တရားတို့လော၊ ဣတိ (အဝေါစ=မေး) ဝိညုဂရဟိတာ ဘန္တေ =ပညာရှိတို့ကဲ့ရဲ့အပ်သော တရားတို့ပါဘုရား၊ ဣတိ(အဝေါစ=ဖြေ)

(ဣမေ ဓမ္မာ=ဤလောဘ အစရှိသော တရားတို့သည်) သမတ္တာ=ကုန်သည်၊ သမာဒိန္နာ=ကုန်သည်၊ (သမာနာ=သော်) အဟိတာယ=ငှာ၊ ဒုက္ခာယ=ငှာ၊ သံဝတ္တန္တိ ဝါ = ဖြစ်ကုန်သလော၊ နော (သံဝတ္တန္တိ)ဝါ=မဖြစ်ကုန်သလော၊ ဣတ္ထ=ဤ အဟိတ, ဒုက္ခအကျိုးငှာ ဖြစ်ခြင်း မဖြစ်ခြင်း ပြဿနာ၌၊ ကထံ ဝါ= အဘယ်သို့မူလည်း၊ (ဝေါ=သင်တို့၏၊ မတိ=ထင်မြင်ယူဆမှုသည်)

ဟောတိ=ဖြစ်သနည်း။ ဣတိ(အဝေါစ=မေး) ဘဂ္ဂေ=ရား၊(ဣမေ ဓမ္မာ=တို့သည်) သမတ္တာ=ကုန်သည်၊ သမာဒိန္နာ=ကုန်သည်၊ (သမာနာ=သော်)။ပ။ သံဝတ္တန္တိ=ဖြစ်ပါကုန်၏၊ ဧတ္ထ=ဤ အဟိတ, ဒုက္ခအကျိုးငှာ ဖြစ်ခြင်း မဖြစ်ခြင်းဌ၊ ဧဝံ=ဤ အဟိတ, ဒုက္ခအကျိုးငှာဖြစ်ကုန်၏ဟူ၍သာ၊ နော=တပည့်တော်တို့၏၊ (မတိ=ထင်မြင်ယူဆမှုသည်) ဟောတိ=ဖြစ်ပါ၏၊ ဣတိ(အဝေါစ=ဖြေ)

ဘဒ္ဒိယ=ဘဒ္ဒိယ၊ ဣတိ ခေါ=ဤသို့ပင်၊ (မယံ=ငါတို့သည်) ယံ တံ=အကြင်စကားကို၊ တေ=သင်အား၊ အဝေါစုမှာ=ဆိုခဲ့ကြကုန်ပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အဝေါစုမှာ=ဆိုခဲ့ကြကုန်သနည်းဟူမူ)ဘဒ္ဒိယ=ဘဒ္ဒိယ၊ တုမှေ=သင်တို့သည်၊ ဧထ=လော။ပ။ ပဇဟေယျာထ=လော၊ ဣတိ=ဤသို့(အဝေါစုမှာ=ပြီ) ဣတိ=ဤသို့သော၊ ယံ တံ=ကို၊ (မယာ=ငါဘုရားသည်) ဝုတ္တံ=မိန့်ဆိုအပ်ပြီ၊ ဧတံ=အဲဒီစကားကို၊ ဣဒံ=ဤအနက်သဘောကို၊ (လောဘစသော တရားတို့၏ အကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်း, သာဝဇ္ဇ ဝိညူဂရဟိတဖြစ်ခြင်း, အဟိတ ဒုက္ခအကျိုးငှာ ဖြစ်ခြင်းဟူသော ဤအနက်သဘောကို) ပဋိစ္စ=ရည်ရွယ်၍၊ ဝုတ္တံ=မိန့်ဆိုအပ်ပြီ ။ပ။ ဘဒ္ဒိယ=ယ၊ အထ=ယင်းသို့ သိကုန်လသော်၊ တုမှေ=သင်တို့သည်၊ (တေ ဓမ္မေ=ထိုကုသလ, အနဝဇ္ဇစသည်ဖြစ်သော တရားတို့ကို) ဥပသမ္ပဇ္ဇ=ပြည့်စုံစေကြကုန်၍၊ ဝိဟရေယျာထ=နေကြကုန်လော။

အလောဘော=အလောဘသည်၊ ဝါ=လောဘ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်တရားသည်။ပ။ ဘဒ္ဒိယ=ယ၊ အလုဒ္ဓေါ=မတပ်မက် မခင်တွယ်သော၊ အယံ ပုရိသပုဂ္ဂလော=သည်၊ လောဘေန=သည်၊ အနဘိဘူတော=မလွှမ်းမိုးမနိုင်စက်အပ်သည်၊ အပရိယာဒိန္နစိတ္တော=ထက်ဝန်းကျင်မှ မသိမ်းယူအပ်သော ကုသိုလ်စိတ် ရှိသည်၊ ဝါ=မကုန်ခန်းစေအပ်သော ကုသိုလ်စိတ်ရှိသည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ပါဏံ=ကို၊ နေဝ ဟနတိ=မသတ်၊အဒိန္နံ=ကို၊ နေ အာဒိယတိ=မခိုးယူ မလုယက်။ပ။ ယံ=ယင်းသို့ မသတ်ဖြတ်မခိုးယူခြင်းစသော ကုသိုလ်အကြောင်းတရားသည်၊ အသ=ထိုမသတ်ဖြတ်မခိုးယူခြင်းစသောကုသိုလ်ကို ပြုသောပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ဒီဃရတ္တံ=လုံး၊ ဟိတာယ=ငှာ၊ သုခါယ= ချမ်းသာခြင်းငှာ၊ ဟောတိ=ဖြစ်သလော၊ ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစ=မေးတော်မူပြီ) ဧဝံ ဘဂ္ဂေ=ဖြစ်နိုင်ပါသည်ဘုရား၊ ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစ=ဖြေကြားလျှောက်ထားပြီ)။ပ။

အဒေါသော=အဒေါသသည်၊ ဝါ=ဒေါသ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်တရားသည် ။ပ။ အမောဟော=အမောဟသည်၊ ဝါ=မောဟ၏ဆန့်ကျင်ဘက် တရားသည် ။ပ။ အသာရမ္ဘော=သာရမ္ဘ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် အကုသိုလ်တရားသည်။ပ။ ဘဒ္ဒိယ=ယ၊ အသာရဒ္ဓေါ=မာနဖြင့် သူ့ထက်ထူးချွန်သာလွန်အောင် အားမထုတ်သော။ပ။ ဣမေ ဓမ္မာ=ဤ အလောဘ အစရှိသောတရားတို့သည်၊ ကုသလာ

ဝါ=ကုသိုလ်တို့လော။ပ။ ဇတ္ထ=ဤ ဟိတ သုခ အကျိုးငှာ ဖြစ်ခြင်း မဖြစ်ခြင်း ပြဿနာ၌။ပ။ ဘန္တေ=ရှင်း၊ (ဣမေ ဓမ္မာ=ဤ အလောဘအစရှိသော တရားတို့သည်) သမတ္တာ=ကုန်သည်၊ သမာဒိန္နာ=ကုန်သည်၊ (သမာနာ)။ပ။ ဇတ္ထ=၌၊ ဧဝံ=ဤသို့ ဟိတသုခ အကျိုးငှာဖြစ်၏ဟူ၍သာ။ပ။ ဧတံ=ဤစကားကို၊ ဣဒံ=ဤအနက်သဘောကို၊ (ကုသလ, အနဝဇ္ဇ, ဝိညုပ္ပသတ္ထု ဖြစ်ခြင်း၊ ဟိတသုခ အကျိုးငှာဖြစ်ခြင်းဟူသော ဤအနက်သဘောကို) ပဋိစ္စ=၍၊ ဝုတ္တံ=ပြီ။

ဘဒ္ဒိယ=ဘဒ္ဒိယ၊ လောကေ=သတ္တဝေလောက၌၊ သန္တော=ကိလေသာ အပူမသန်း ငြိမ်းချမ်းတော်မူကြကုန်သော၊ ယေ တေ သမ္ပုရိသာ=အကြင် သူတော်ကောင်းတို့သည်၊ (သန္တီ=ရှိတော်မူကြကုန်၏) တေ=ထိုသူတော်ကောင်း တို့သည်၊ သာဝကံ=မိမိတို့တပည့်ကို၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ သမာဒပေန္တိ=ကောင်းစွာ နာယူကျင့်သုံးစေကြကုန်၏၊ (ကိန္တိ=သို့၊ သမာဒပေန္တိ=ဟူမူ) အမ္ဟော ပုရိသ= အမောင်ယောကျ်ား၊ တွံ=သင်သည်၊ ဧဟိ=လာပါလော၊ လောဘံ=လောဘကို၊ ဝိနေယျ=ပယ်ရှား၍၊ ဝိဟရာဟိ=နေပါလော၊ လောဘံ=ကို၊ ဝိနေယျ=၍၊ ဝိဟရန္တော=နေလသော်၊ လောဘဇံ=လောဘကြောင့်ဖြစ်သော၊ ကမ္မံ=အကုသိုလ်ကံကို၊ ကာယေန=ကိုယ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝါစာယ=နှုတ်ဖြင့် လည်းကောင်း၊ မနသာ=စိတ်ဖြင့် လည်းကောင်း၊ နှ ကရိဿတိ=မပြုတော့လတ္တံ့။ပ။ သာရမ္ဘဇံ= သာရမ္ဘကြောင့်ဖြစ်သော၊ ဝါ=သူ့ထက်ထူးချွန် သာလွန်အောင်ပြုလုပ် အားထုတ်မှု မာနကြောင့်ဖြစ်သော၊ ကမ္မံ=အကုသိုလ်ကံကို။ပ။ မနသာ=လည်းကောင်း၊ နှ ကရိဿတိ=တံ့၊ ဣတိ=ဤသို့ (သမာဒပေန္တိ=ကုန်၏၊ ဣတိ=သို့၊ အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝုတ္တေ=မြတ်စွာဘုရား မိန့်တော်မူအပ်လသော်။ပ။

ဘဒ္ဒိယ=ဘဒ္ဒိယ၊ အဟံ=ငါသည်၊ တံ=သင့်ကို၊ "ဘဒ္ဒိယ=ယ၊ ဧဟိ= လာပါလော၊ တွံ=သင်သည်၊ မေ=ငါ၏၊ သာဝကော=တပည့်သည်၊ ဟောဟိ =ဖြစ်ပါလော၊ အဟံ=ငါသည်၊ သတ္ထာ=ဆရာသည်၊ ဘဝိဿာမိ=ဖြစ်ပါအုံ၊" ဣတိ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝါ=ဤစကားကို၊ အဝစံ အပိနု=ပြောခဲ့ဘူးပါသလော၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မေးမြန်းတော်မူပြီ) ဘန္တေ=မြတ်စွာဘုရား၊ (ဘဂဝါ= မြတ်စွာဘုရားသည်) ဧတံ=ဤစကားကို၊ နော(အဝေါစ)=မပြောခဲ့ဖူးပါ၊ ဘဒ္ဒိယ=ယ၊ ဧဝံဝါဒီ=ဤသို့ ပြောလေ့ရှိသော၊ (ဤသို့ လောဘအစရှိသော အကုသိုလ်တို့ကို ပယ်ရှားရန် ပြောဟောလေ့ရှိသော) ဧဝမက္ခာယီ=ဤသို့ဆို လေ့ရှိသော၊ မံ=ငါဘုရားကို၊ "သမဏော ဂေါတမော=သည်၊ မာယာဝီ=သည်၊ (ဟုတ္တာ) အာဝဋ္ဋနီ=သော။ပ။ အာဝဋ္ဋေတိ=၏၊' ဣတိ=ဤသို့၊ ဧကေ=အချို့

ကုန်သော၊ သမ္ဘဏ=ဗြာဟ္မဏာ=ရဟန်း ပုဏ္ဏာ.တို့သည်၊ အသတာ=အစစ်အမှန် မရှိသော၊ တုစ္ဆာ=အချည်းနှီးသော၊ မုသာ=လွဲမှားသော၊ အဘူတေန=မဟုတ်မမှန်သော၊ (ဝစနေန=စကားဖြင့်) အဗ္ဘာစိက္ခန္တိ=လွှမ်းဖိပြောဆိုကြကုန်၏၊ ဝါ=စွပ်စွဲကြကုန်၏၊ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်)

ဘန္တေ=ရား၊ ဘဒ္ဒိကာ=ကောင်းသော၊ အာဝုဏ္ဏီ=သော၊ မာယာ=မာယာ ပါတည်း၊ ဘန္တေ=ရား၊ ကလျာဏီ=ကောင်းသော၊ အာဝုဏ္ဏီ=သော၊ မာယာ= မာယာပါတည်း၊ ဘန္တေ=ရား၊ မေ=တပည့်တော်၏၊ ပိယာ=ချစ်ခင်အပ်ကုန်သော၊ ဥတိ, သာလောဟိတာ=ဆွေမျိုးသားချင်းတို့သည်၊ ဣမာယ အာဝုဏ္ဏီယာ=ဤ အာဝုဏ္ဏီမာယာဖြင့်၊ ဝါ=ဤ မိမိဘက်ပါအောင် လှည့်ပတ်ဆွဲဆောင်ကြောင်း အတတ်ပညာ မာယာဖြင့်၊ ဝါ=ကြောင့်၊ အာဝဋ္ဋေယျုံ=ချာချာလည်နေကုန်ငြားအုံ၊ဝါ=လှည့်ပတ်ခံနေရကုန်ငြားအုံ၊ [ယခင် အာဝဋ္ဋေတိပုဒ်ကို ကာရိတ်ရပ်ကြ၍ ယခု အာဝဋ္ဋေယျုံကိုကား သုဒ္ဓရပ်ကြသည်] မေ=တပည့်တော်၏၊ ပိယာနံ=ကုန်သော၊ ဥတိသာလောဟိတာနမ္ပိ=တို့မှာလည်း၊ ဒီဃရတ္တံ= ရှည်မြင့်စွာသော နေ့ညဉ့်ပတ်လုံး၊ ဟိတာယ=စီးပွားအလို့ငှာ၊ သုခါယ= ချမ်းသာခြင်းငှာ၊ အသ=ဖြစ်နိုင်ပါ၏။

ဘန္တေ=ရား၊ သဗ္ဗေ=အားလုံးကုန်သော၊ ခတ္တိယာ=မင်းတို့သည်၊ ဣမာယ အာဝုဏ္ဏီယာ=ဖြင့်၊ ဝါ=ကြောင့်၊ စေပိ အာဝဋ္ဋေယျုံ=အကယ်၍မူလည်း ချာချာလည်နေကုန်ငြားအုံ၊ (ဧဝံ=ဤသို့. ချာချာလည်နေခြင်းသည်၊ သတိ=ဖြစ်လသော်) သဗ္ဗေသံ=အားလုံးကုန်သော၊ ခတ္တိယာနမ္ပိ=မင်းတို့မှာလည်း ။ပ။ သုခါယ=ငှာ၊ အသ=၏၊ ဘန္တေ=ရား၊ သဗ္ဗေ=ကုန်သော၊ ဗြာဟ္မဏာ= ပုဏ္ဏားတို့သည်၊ ဣမာယ အာဝုဏ္ဏီယာ=ဖြင့်၊ စေပိ အာဝဋ္ဋေယျုံ=အုံ၊ (ဧဝံ သတိ=ဤသို့ဖြစ်လသော်) သဗ္ဗေသံ=ကုန်သော၊ ဗြာဟ္မဏာနမ္ပိ=မှာလည်း။ပ။ သုခါယ=ငှာ၊ အသ=၏၊ ဘန္တေ=ရား၊ သဗ္ဗေ=ကုန်သော၊ ဝေဿာ=ကုန်သည် လယ်လုပ်လူတန်းစားတို့သည် ။ပ။ သဗ္ဗေ=ကုန်သော၊ သုဒ္ဒါ=ကျွန်အစေခံ အစရှိသော လူဆင်းရဲတို့သည်၊ ဣမာယ အာဝုဏ္ဏီယာ။ပ။ သုခါယ=ငှာ၊ အသ=၏၊ ဣတိ (အဝေါစ=လျှောက်)

ဘဒ္ဒိယ=ယ၊ ဧတံ=အဲဒီစကားသည်၊ ဧဝံ=သင်ပြောသည့်အတိုင်း မှန်လှ ပေ၏၊ ဘဒ္ဒိယ=ယ၊ ဧတံ=သည်၊ ဧဝံ=ပေ၏၊ ဘဒ္ဒိယ=ယ၊ သဗ္ဗေ=ကုန်သော၊ ခတ္တိယာ=တို့သည်၊ အကုသလမ္ပိ=ပ=ဟာနာယ=အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ ကုသလမ္ပိ=ပသမ္ဘဒါယ=ကုသိုလ်တရားတို့ကို ရရှိပြည့်စုံစေခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ ဣမာယ အာဝုဏ္ဏီယာ=ဖြင့်၊ စေပိ အာဝဋ္ဋေယျုံ= အုံ၊ (ဧဝံ သတိ) သဗ္ဗေသံ=ကုန်သော။ပ။ သဗ္ဗေ=ကုန်သော၊ သုဒ္ဒါ=တို့သည်၊

အကုသလမ္မပ္ပဟာနာယ။ပ။ သုခါယ=ငှာ၊ အသ=၏၊ ဘဒ္ဒိယ=ဘဒ္ဒိယ၊ သဒေဝကော=အောက် ကာမာဝစရ နတ်ပြည်ငါးထပ်ရှိ နတ်အပေါင်းနှင့်လည်း တကွဖြစ်သော၊ သမာရကော=သော၊ သဗြဟ္မကော=သော၊ လောကော= သြကာသလောကသည်လည်းကောင်း၊ [စာပိုဒ်(၁၅) ပညတ္တိသုတ်ကြည့်] သဿမဏာ ဗြာဟ္မဏီ=သော၊ သဒေဝမနုဿာ=သော၊ ပဇာ=သတ္တဝါ အပေါင်းသည် လည်းကောင်း။ အကုသလမ္မပ္ပဟာနာယ=ငှာလည်းကောင်း၊ ကုသလမ္မုပသမ္ပဒါယ=ငှာလည်းကောင်း၊ ဣမာယ အာဝဋ္ဋနိယာ=ဖြင့်၊ ဝါ=ကြောင့်၊ စေပိ အာဝဋ္ဋေယျုံ=အံ့၊ (ဧဝံ သတိ) သဒေဝကဿ=သော၊ သမာရကဿ=သော၊ သဗြဟ္မကဿ=သော၊ လောကဿပိ=သြကာသ လောက၏လည်းကောင်း ။ပ။ ပဇာယပိ=သတ္တဝါအပေါင်း၏ လည်းကောင်း၊ ဒီဃရတ္တံ=လုံး၊ ဟိတာယ=ငှာ၊ သုခါယ=ငှာ၊ အသ=ဖြစ်၏။

ဘဒ္ဒိယ=ယ၊ ဣမေ မဟာသာလာ=(ရှေ့နားမှာရှိသော) ဤအင်ကြင်းပင် ကြီးတို့သည်၊ အကုသလမ္မပ္ပဟာနာယ=ငှာလည်းကောင်း၊ ကုသလမ္မုပသမ္ပ ဒါယ=လည်းကောင်း၊ ဣမာယ အာဝဋ္ဋနိယာ=ဖြင့်၊ ဝါ=ကြောင့်၊ စေပိ အာဝဋ္ဋေယျုံ=အံ့၊ (ဧဝံ သတိ) ဣမေသမ္မိ မဟာသာလာနံ= ဤအင်ကြင်းပင် ကြီးတို့မှာလည်း။ပ။ သုခါယ=ငှာ၊ အသ=၏၊ မနုဿ ဘူတဿ=လူသားစင် စစ် ဖြစ်သောသူ၏၊ (ဒီဃရတ္တံ=လုံး၊ ဟိတာယ=ငှာ၊ သုခါယ=ငှာ၊ ဘဝေန= ဖြစ်ခြင်း၌) ဝါဒေါ=ပြောဆိုဖွယ် စကားသည်၊ ဣာ ပန(အတ္ထိ)=အဘယ်မှာ ရှိတော့အံ့နည်း၊ (နတ္ထိ ဧဝ=မရှိတော့သည်သာ) ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်) တတိယံ။

၄-သာမုဂိယသုတ်

၁၉၄။ ဧကံ=သော၊ သမယံ=၌၊ အာယသ္မာ အာနန္ဒော=အရှင်အာနန္ဒာ သည်၊ ကောလိယေသု= ကောလိယဇနပုဒ်၌၊ ဝါ= ကောလိယတိုင်းနယ်ပယ်၌၊ သာမုဂ် နာမ=သာမုဂမည်သော၊ ကောလိယာနံ=ကောလိယမင်းမျိုးတို့၏၊ [စာပိုဒ် (၅၇) သုပ္ပဝါသာသုတ်လည်းကြည့်] ယော နိဂမော=အကြင်နိဂုံးသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏၊ တတ္ထ=ထိုနိဂုံး၌) ဝိဟရတိ=နေတော်မူ၏၊ အထ ခေါ=ထိုအခါ၌၊ သမ္ဗဟုလာ=များစွာ ကုန်သော၊ သာမုဂိယာ=သာမုဂနိဂုံး၌ နေထိုင်ကြကုန်သော၊ ဝါ=သာမုဂနိဂုံးသား ဖြစ်ကြကုန်သော၊ ကောလိယပုတ္တာ=ကောလိယမင်းသား တို့သည် ။ပ။ [စာပိုဒ်(၅၃) ပဌမသံဝါသသုတ်ကြည့်] နိသိန္နေ=ထိုင်နေကြကုန် သော၊ သာမုဂိယေ=ကုန်သော၊ တေ ကောလိယပုတ္တေ=တို့ကို။ပ။

ဗျုဋ္ဌပဒ္ဓာ=ဗျုဋ္ဌပဒ္ဓတို့၊ ဝါ=ဗျုဋ္ဌပဒ္ဓမြို့သားတို့၊ [ဗျုဋ္ဌါနံ ပဒ္ဓံ ဗျုဋ္ဌပဒ္ဓံ= ကျားတို့၏ လမ်းခရီး၊ ဗျုဋ္ဌပဒ္ဓေ မာပိတံ ဗျုဋ္ဌပဒ္ဓံ= ကျားလမ်းခရီး၌ တည်ထောင်အပ်သောမြို့၊ ဗျုဋ္ဌပဒ္ဓေ ဝသန္တီတိ ဗျုဋ္ဌပဒ္ဓာ] ဧာနုတာ=အနာဝရဏာ

ဉာဏ်ဖြင့် သိတော်မူသော၊ ပဿတာ=သမန္တစက္ခုဖြင့် မြင်တော်မူသော၊ အရဟတာ=ပူဇော်အထူးကို ခံယူတော်မူထိုက်သော၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန= အမှားမပါ, မှန်စွာပိုင်နိုင်, ကိုယ်တိုင် စထွင် ကုန်စင်ခပင်း, ကျန်ကြွင်းမရှိ သိတော်မူသော၊ တေန ဘဂဝတာ= ဘုန်းတော်ကြီးမား ထိုမြတ်စွာဘုရားသည်၊ သတ္တာနံ=သတ္တဝါတို့၏၊ (ရာဂအစရှိသောအညစ်အကြေး, အဘိဇ္ဈာဝိသမ လောဘ အစရှိသော ကြေးညှော်တို့ဖြင့် ညစ်နွမ်းသောစိတ်ရှိသော သတ္တဝါတို့၏) ဝိသုဒ္ဓိယာ=(ထိုရာဂအစရှိသော အညစ်အကြေး, ကြေးညှော်တို့မှ) စင်ကြယ် ခြင်းငှာလည်း ကောင်း၊ သောကပရိဒေဝါနံ=ဝမ်းနည်းခြင်း, ငိုကြွေးခြင်းတို့ကို၊ သမတိက္ကမာယ=ပယ်ရှားကျော်လွှားခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ ဒုက္ခ ဒေါမနဿာနံ= ကိုယ်ဆင်းရဲခြင်း, စိတ်ဆင်းရဲခြင်းတို့၏၊ အတ္ထင်္ဂမာယ=ချုပ်ငြိမ်းခြင်းသို့ ရောက်ခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ ဉာယဿ=နိဗ္ဗာန်ကို ထိုးထွင်းသိကြောင်း ဝိပဿနာတရား, မဂ်တရားကို၊ အဓိဂမာယ=ရခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ နိဗ္ဗာနဿ=နိဗ္ဗာန်ကို၊ သစ္ဆိကိရိယာယ=မျက်မှောက်ပြုခြင်းငှာ လည်းကောင်း၊ သမ္ဘာ=ကောင်းစွာ၊ အက္ခာတာနိ=ဟောကြားတော်မူအပ်ကုန်သော၊ ပါရိသုဒ္ဓိ ပဓာနိယင်္ဂါနိ[1]=သန့်ရှင်းစင်ကြယ်ခြင်းအကျိုးငှာ အားထုတ် အပ်သော ဝီရိယ၏ အဖို့အစိတ်အပိုင်းတို့ သည်၊ ဝါ=သန့်ရှင်းစင်ကြယ်ခြင်း၏ ပဓာနဖြစ်သော အကြောင်းတို့သည်၊ ဣမာနိ စတ္တာရိ=ဤလေးမျိုးတို့တည်း။

စတ္တာရိ=လေးမျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမာနိ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ သီလ ပါရိသုဒ္ဓိပဓာနိယင်္ဂ=သီလသန့်ရှင်း ပြည့်စုံခြင်းငှာ အားထုတ်အပ်သော ဝီရိယ၏ အဖို့အစိတ်အပိုင်းလည်းကောင်း၊ စိတ္တပါရိသုဒ္ဓိပဓာနိယင်္ဂ =စိတ်၏သန့်ရှင်း ပြည့်စုံခြင်းငှာ အားထုတ်အပ်သော ဝီရိယ၏ အဖို့အစိတ်အပိုင်း လည်းကောင်း၊ ဒိဋ္ဌိပါရိသုဒ္ဓိပဓာနိယင်္ဂ=ပညာသန့်ရှင်း ပြည့်စုံခြင်းငှာ အားထုတ်အပ်သောဝီရိယ ၏ အဖို့အစိတ်အပိုင်းလည်းကောင်း၊ ဝိမုတ္တိပါရိသုဒ္ဓိပဓာနိယင်္ဂ= အရဟတ္တဖိုလ် ဝိမုတ္တိ၏ စင်ကြယ်သန့်ရှင်း ပြည့်စုံခြင်းငှာ အားထုတ်အပ်သော ဝီရိယ၏ အဖို့အစိတ်အပိုင်းလည်းကောင်းတည်း။

ဗျဂ္ဃပဓာ=ဗျဂ္ဃပဓတို့၊ သီလပါရိသုဒ္ဓိပဓာနိယင်္ဂ = အပိုင်းဟူသည်၊ ကတမဆ=အဘယ်နည်းဟူမူ၊ ဗျဂ္ဃပဓာ=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခု=

---

[1] ပါရိသုဒ္ဓိပဓာနိယင်္ဂါနိ။ ။ ပဒဟိတဗ္ဗန္တိ ပဓာနံ၊ ပဓာနမေव ပဓာနိယံ= အားထုတ်အပ်သော ဝီရိယပင်တည်း၊ ပဓာနိယဿ အင်္ဂါနိ (ကောဋ္ဌာသာ အဝယဝါ) ပဓာနိယင်္ဂါနိ= ဝီရိယ၏ အဖို့အစိတ်အပိုင်းများ။ ပါရိသုဒ္ဓိအတ္ထာယ ပဓာနိယင်္ဂါနိ ပါရိသုဒ္ဓိပဓာနိယင်္ဂါနိ။ (တနည်း) ပဓာနိယာနိ အင်္ဂါနိ ကာရဏာနိ ပဓာနိယင်္ဂါနိ= ပဓာနဖြစ်သော အကြောင်းများ။ ပါရိသုဒ္ဓိယာ ပဓာနိယင်္ဂါနိ ပါရိသုဒ္ဓိပဓာနိယင်္ဂါနိ။

သည်။ပ။ ဗျုဋ္ဌပဒ္ဓာ=တို့၊ အယံ=ဤသီလ၏ ပြည့်စုံခြင်းကို၊ သီလပါရိသုဒ္ဓိ=သီလပါရိသုဒ္ဓိဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ဆိုအပ်၏၊ ဣတိ=ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော၊ ဧဝရူပံ=ဤသို့သဘောရှိသော၊ သီလပါရိသုဒ္ဓိ=သီလစင်ကြယ်ခြင်းကို၊ ဝါ=စင်ကြယ်သော သီလကို၊ အပရိပူရံ ဝါ=မပြည့်စုံသေးသည်ကိုလည်း၊ ပရိပူရေသောမိ=ပြည့်စုံ စေအံ့၊ ပရိပူရံ ဝါ=ပြည့်စုံပြီးသည်ကိုလည်း၊ တတ္ထ တတ္ထ=ထိုထို တိုးမြှင့်သင့်ရာဌာနန္၌၊ ပညာယ=ဝိပဿနာ ပညာဖြင့်၊ အနုဂ္ဂဟေသောမိ=တိုးမြှင့်အံ့၊ (တိုးတက် မြင့်မားလာစေအံ့) ဣတိ=ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍၊ တတ္ထ=ထို တိုးမြှင့်ခြင်းကိစ္စ၌၊ ယော ဆန္ဒော စ=အကြင်ပြုလုပ်လိုသောဆန္ဒသည်လည်းကောင်း၊ ယော ဝါယာမော စ=အကြင်အားထုတ်မှု ဝီရိယသည်လည်းကောင်း၊ ယော ဥဿာဟော စ=အကြင်ထို့ထက် ပိုမိုလွန်ကဲသော ဝီရိယသည်လည်းကောင်း။။

ယော ဥသ္သောဠှီ စ=(ရွံ့ဗွက်ထဲမှ လှည်းကိုဆွဲထုတ်ခြင်းနှင့်တူသော) အကြင်ကြီးစွာသော ဝီရိယသည်လည်းကောင်း၊ ယော အပ္ပဋိဝါနီ စ=အကြင် နောက်မဆုတ်နုစ်ခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ [စာပိုဒ်(၉၃)ဒုတိယသမာဓိသုတ်လည်းကြည့်] ယော သတိ စ=အကြင် အာရုံ၌ မြဲစွာစွဲကပ်အမှတ်ရသော သတိသည်လည်းကောင်း၊ ယံ သမ္မဇညဉ္စ=အကြင် ကောင်းစွာ ခွဲခြားသိမြင်သော ဉာဏ်ပညာသည်လည်းကောင်း၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) ဗျုဋ္ဌပဒ္ဓာ=တို့၊ ဣဒံ=ဤ ဆန္ဒ ဝါယာမစသည်ကို၊ သီလပါရိသုဒ္ဓိပဓာနိယင်္ဂ=ပိုင်းဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏ ။ပ။ ဗျုဋ္ဌပဒ္ဓာ=တို့၊ အယံ=ဤရူပစျာန်လေးပါးကို၊ စိတ္တပါရိသုဒ္ဓိ=စိတ်၏ သန့်ရှင်းစင်ကြယ်ခြင်းသဘောဟူ၍၊ ဝါ=စိတ်၏ သန့်ရှင်းစင်ကြယ်ကြောင်း တရားဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏၊ ဣတိ=သော၊ ဧဝရူပံ=သော၊ စိတ္တပါရိသုဒ္ဓိ=စိတ်၏ သန့်ရှင်းစင်ကြယ်ခြင်းကို၊ ဝါ=စိတ်၏ စင်ကြယ်ကြောင်း ရူပစျာန်လေးပါးကို။ပ။ ဗျုဋ္ဌပဒ္ဓာ=တို့၊ အယံ=ဤသစ္စာလေးပါးကို ဟုတ်မှန်စွာသိခြင်းကို၊ ဒိဋ္ဌိပါရိသုဒ္ဓိ=ပညာ၏ သန့်ရှင်းစင်ကြယ်ခြင်းဟူ၍၊ ဝါ=သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သော ပညာဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏ ။ပ။

ဗျုဋ္ဌပဒ္ဓာ=တို့၊ သ သော အရိယသာဝကော=ထို ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ အရိယာသူတော်ကောင်း၏ တပည့်သည်၊ ဝါ=ထို အရိယာ သူတော်ကောင်းဖြစ်သော တပည့်သည်၊ ဣမိနာ သီလပါရိသုဒ္ဓိပဓာနိယင်္ဂေန=ဤ သီလသန့်ရှင်းပြည့်စုံခြင်းဌာ အားထုတ်အပ်သော ဝီရိယ၏ အဖို့အစိတ်အပိုင်းနှင့်၊ သမန္နာဂတော စ=ပြည့်စုံသည်လည်းကောင်း။ပ။ ဣမိနာ ဒိဋ္ဌိပါရိသုဒ္ဓိ ပဓာနိယင်္ဂေန=နှင့်၊ သမန္နာဂတော စ=သည်လည်းကောင်း၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍)ရဇနိယေသု=စွဲမက်မှုရာဂ၏ အကြောင်းဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ=စွဲမက်စေတတ်ကုန်သော၊ဒေါသေသု=

ဣဋ္ဌာရုံတရားတို့၌၊ စိတ္တံ=စိတ်ကို၊ ဝိရာဇေတိ=မစွဲမက်စေ၊ ဝါ=ကင်း ကွာစေ၏၊ ဝိမောစနီယေသု=လွတ်မြောက်ကင်းကွာစေသင့်ရာ ဌာနဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မေသု= အာရုံတရားတို့၌၊ စိတ္တံ=စိတ်ကို၊ ဝိမောစေတိ=လွတ်မြောက်စေ၏။

ဣသော=ထို အရိယသာဝကသည်။ပ။ ဝိရာဇေတွာ=မစွဲမက်စေမူ၍၊ ဝါ= ကင်းကွာစေ၍။ပ။ ဝိမောစေတွာ=လွတ်မြောက်စေ၍၊ သမ္မာ=အကြောင်းမှန် နည်းမှန်အားဖြင့်၊ ဝိမုတ္တိ=အရဟတ္တဖိုလ်ဝိမုတ္တိကို၊ ဗုဒ္ဓတိ=ဉာဏ်ဖဿဖြင့် တွေ့ထိ၏၊ ဗျဉ္ဇပဒေါ=တို့၊ အယံ=ဤအရဟတ္တဖိုလ်ဝိမုတ္တိကို၊ ဝိမုတ္တိပါရိသုဒ္ဓိ= ဝိမုတ္တိ၏ စင်ကြယ်ခြင်းဟူ၍၊ ဝါ=စင်ကြယ်သော ဝိမုတ္တိဟူ၍၊ဝုစ္စတိ=၏၊ ဣတိ=ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော၊ ဧဝရူ ပိ=သော၊ ဝိမုတ္တိပါရိသုဒ္ဓိ=အရဟတ္တဖိုလ် ဝိမုတ္တि၏ စင်ကြယ်ခြင်းကို၊ ဝါ=စင်ကြယ်သော အရဟတ္တဖိုလ်ဝိမုတ္တိကို။ပ။ ပညာယ=အရဟတ္တဖိုလ်ပညာဖြင့်၊ အနုဂ္ဂဟေသာမိ=အုံ့။ ဣတိ=ဤသို့နှလုံး သွင်း၍၊ တတ္ထ=ထို တိုးမြှင့်ခြင်းကိစ္စ၌။ပ။ ဗျဉ္ဇပဒေါ=တို့၊ ဇာနတာ=သော၊ ပဿတာ=သော။ပ။ သစ္ဆိကိရိယာယ=ဥာလည်းကောင်း၊ စတ္တာရိ=ကုန်သော၊ ဣမာနိ ပါရိသုဒ္ဓိပဓာနိယင်္ဂါနိ=ဤသန့်ရှင်းစင်ကြယ်ခြင်းဥာ အားထုတ်အပ်သော ဝိရိယ၏ အဖို့အစိတ်အပိုင်းတို့ကို၊ သမ္မာ=ကောင်းစွာ၊ အဂ္ဂါတာနိ=ဟောကြား တော်မူအပ်ကုန်ပြီ၊ ဣတိ(အဝေါစ) စတုတ္ထံ။

၅-ဝပ္ပသုတ်

၁၉၅။ ကေ=တပါးသော၊သမယံ=၌၊ ဘဂဝါ=သည်၊ သက္ကေသု=သက္ကနေ ပုဒ်၌၊ ဝါ=သက္ကတိုင်းပြည်၌၊ ကပိလဝတ္ထုဿိ=ကပိလဝတ်မြို့တော်အနီး၌၊ နိဂြောဓာရာမေ=နိဂြောဓကျောင်းတိုက်၌၊ ဝိဟရတိ=သီတင်းသုံးနေတော်မူ၏၊ အထ ခေါ=၌၊ နိဂဏ္ဌသာဝကော=နိဂဏ္ဌနာဋပုတ္တ၏ တပည့်ဖြစ်သော၊ ဝပ္ပေါ=ဝပ္ပမည်သော၊ သက္ကော=သာကီဝင်မင်းသည်၊ ယေန=အကြင်အရပ်၌၊ အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော=အရှင် မဟာမောဂ္ဂလ္လာန်သည်၊ (အတ္ထိ)။ပ။

ဝပ္ပ=ဝပ္ပ၊ ဣဓ=ဤလောက၌၊ (ယော ပုရိသော=အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်) ကာယေန=ကာယဒွါရဖြင့်၊ ဝါ=ကာယဒွါရကို၊ ဝါ=ကာယဒွါရကို မပိတ်ဆီးခြင်း ကြောင့်ဖြစ်သော အကုသိုလ်ကို၊ သံဝုတော=ပိတ်ဆီးစောင့်ရှောက်သည်လည်း ကောင်း၊ ဝါစာယ=ဝစီဒွါရဖြင့်၊ ဝါ=ဝစီဒွါရကို၊ ဝါ=ဝစီဒွါရကို မပိတ်ဆီး ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော အကုသိုလ်ကို၊ သံဝုတော=လည်းကောင်း၊ မနသာ= မနောဒွါရဖြင့်၊ ဝါ=ကို၊ ဝါ=ကို။ သံဝုတော=လည်းကောင်း၊ အသေ=ဖြစ်ရာ၏၊ ဝပ္ပ=ဝပ္ပ၊ ယတောနိဒါနံ=အကြင် အကြောင်းကြောင့်၊ တံ ပုရိသံ=(ကာယ ဒွါရ စသည်ကို ပိတ်ဆီးစောင့်ရှောက်သော) ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဝါ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ စိတ်အစဉ်၌၊ ဒုက္ခဝေဒနိယာ=ဒုက္ခဝေဒနာ၏ အကြောင်းဖြစ်ကုန်သော၊

အာသဝါ= ကိလေသာအာသဝတို့သည်၊ အဘိသမ္မရာယ်=ရှေ့ရှုတဖန် လားရောက်အပ်သော ဒုတိယအတ္တဘောဘ၌၊ ဝါ=နောင်တမလွန်ဘဝ၌၊ [အဘိမုခံ သမ္မရေတဗ္ဗော သမ္မာပုဏိတဗ္ဗောတိ အဘိသမ္မရာယော၊ တသ္မိံ အဘိသမ္မရာယ်] အသဝေယျုံ= ကပ်ရောက်ကုန်ရာ၏၊ ဝါ=ဖြစ်ပွားကုန်ရာ၏။

(တသ္မ ပုရိသဿ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏၊ သန္ဓာနေ=စိတ်အစဉ်၌) အဝိဇ္ဇာ ဝိရာဂါ=အဝိဇ္ဇာ၏ ကုန်ခန်းပျောက်စီးခြင်းကြောင့်၊ ဝိဇ္ဇုပ္ပါဒါ=မဂ်ဉာဏ် ဝိဇ္ဇာ၏ ဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊ တံ ဌာနံ=ထို ကိလေသာ အာသဝတို့ဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်းကို၊ တွံ=သင်သည်၊ ပဿသိ နော=မြင်သလော၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ= မေးမြန်းတော်မူပြီ) [ကာယဒ္ဓါရစသည်ကို စောင့်စည်းသူ၏ သန္ဓာန်၌ အဝိဇ္ဇာကုန်ခန်း၍ မဂ်ဉာဏ်ဝိဇ္ဇာ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းကြောင့် ဒုတိယဘဝ၌ ကိလေသာတို့ဖြစ်ဖို့ရာ အကြောင်း မြင်ရသေးသလောဟု မေးတော်မူသည်]

ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား၊ အဟံ=တပည့်တော်သည်၊ တံ ဌာနံ=ထို ကိလေသာ အာသဝတို့ ဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်းကို၊ ပဿာမိ=မြင်ပါ၏၊ [ဘယ် အကြောင်းလဲဆိုလျှင်] ဘန္တေ=ရား၊ ဣဒ=ဤလောကဘ၌၊ (ယဿ ပုရိသဿ= အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ သန္ဓာနေ=၌) ပုဗ္ဗေ=ရှေးဘ၌၊ ကတံ=ပြုအပ်ခဲ့ဖူးသော၊ အဝိပက္ကဝိပါကံ=မရင့်ကျက်သေးသော အကျိုးရှိသော၊ ဝါ=အကျိုးပေးခွင့် မရသေးသော၊ ယံ ပါပကမ္မံ=အကြင် မကောင်းမှု အကုသိုလ်ကံသည်၊ အသ=ရှိရာ၏၊ တတောနိဒါနံ=ထိုအကုသိုလ်ကံဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ တံ ပုရိသံ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဝါ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏သန္ဓာန်၌။ပ။ အဘိသမ္မရာယ်=၌၊ အသဝေယျုံ=၏၊ ဣတိ(အဝေါစ=လျှောက်ပြီ) [ဒုတိယဘဝ၌ ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္ဓာန်၌ ကိလေသာအာသဝတို့ ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းကား ရှေးကပြုခဲ့ဖူးသော အကုသိုလ်ကံ ဖြစ်ပါ၏၊ ထိုအကုသိုလ်ကံဟူသော အကြောင်းကို မြင်ပါ၏ဟု လျှောက်သည်။ ဤ၌ လွယ်ကူအောင် ဝါကျစဉ်အတိုင်း သင့်သလို အနုက်ပေးထားသည်]

အာယသ္မတော မဟာမောဂ္ဂလ္လာနဿ= အရှင် မဟာမောဂ္ဂလ္လာန်၏၊ ဝပ္ပေန=ဝပ္ပမည်သော၊ နိဂဏ္ဌာသာဝကေန=သော၊ သက္ကေန=သာကီဝင်မင်းနှင့်၊ သဒ္ဓိံ=အတူတကွ၊ အန္ဓ ရာ=မြတ်စွာဘုရား ကြွလာတော်မမူမီ အကြားကာလ၌၊ အယဗ္ဗေဝကထာ=ဤစကားသည်သာလျှင်၊ ဝိပ္ပကတာ=ပြုအပ်ပြီး မဟုတ်သည်၊ ဝါ=ပြောဆိုရ၍ မပြီးသေးသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ အထခေါ= ထိုအခါ၌၊ (အရှင်မဟာမောဂ္ဂလ္လာန်နှင့် ဝပ္ပသာကီဝင်မင်းတို့ စကားပြောလက်စ မပြီးဆုံးသေးရာ ထိုအခါ၌) ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ သာယန္ဟသမယံ= ညနေချမ်းအခါ၌၊ ပဋိသလ္လာနာ=အာရုံများစွာ, စိတ်ကိုခွာလျက်, ငြိမ်သက်ကိန်း

ဝပ်, ဖလသမ်ာပတ်မှ၊ ဝုဋ္ဌိတော=ထတော်မူပြီးသည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ယေန=အကြောင်အရပ်၌၊ ဥပဋ္ဌာနသာလာ=စည်းဝေးရာစရပ်သည်၊ ဝါ=အစည်းအဝေး ခန်းမဆောင်သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) တေန=ထိုအရပ်၌၊ ဝါ=သို့၊ ဥပသက်မိ=ကြွသွားတော်မူပြီ၊ ဥပသက်မိတ္တာ=ကြွသွားတော်မူပြီး၍၊ ပညတ္တေ=ခင်းထားအပ်သော၊ အာသနေ=နေရာ၌၊ နိသီဒိ=ထိုင်နေတော်မူပြီ၊ ဘဂဝါ=သည်၊ နိသဇ္ဇ=ထိုင်နေတော်မူပြီး၍၊ အာယသ္မန္တံ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနံ=အရှင်မဟာမောဂ္ဂလ္လာန်ကို၊ ဧတံ= ဤစကားကို၊ အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ၊ (ကိန္တိ=သို့၊ အဝေါစ=ဟူမူ)

မောဂ္ဂလ္လာန= မောဂ္ဂလ္လာန်၊ (တုမှေ=သင်တို့သည်) ဧတရဟိ=၌၊ [စာပိုဒ်(၁၈၅) ဗြာဟ္မဏသစ္စသုတ်ကြည့်]။ပ။ ဘန္တေ=ရား၊ ဣဒ=ဤနေရာ၌၊ အဟံ=တပည့်တော်သည်၊ ဝပ္ပံ=သော၊ နိဂဏ္ဌာသာဝကံ=သော၊ သက္ကံ=ကို၊ ဧတံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစံ=ပြောဆိုပါပြီ၊ (ကိန္တိ=သို့၊ အဝေါစံ=ဟူမူ)။ပ။ ပဿသိ နော=မြင်သလော၊ ဣတိ=ဤစကားကို၊ (အဝေါစံ=ပြီ)ဘန္တေ=ရား၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝုတ္တေ=တပည့်တော်က မေးမြန်းပြောဆိုအပ်လသော်၊ ဝပ္ပေါ=သော။ပ။မံ=တပည့်တော်ကို။ပ။ အဘိသမ္ဘရာယ=၌၊ အသဝေယျုံ=၏၊ ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစ=ဝပ္ပက ပြန်ပြောပါပြီ) ဘန္တေ=ရား၊ နော=တပည့်တော်တို့၏၊ ဝပ္ပေန=သော၊ နိဂဏ္ဌ သာဝကေန=သော၊ သဏ္ဌေန=နှင့်၊ သဒ္ဓိ=အတူတကွ၊ အန္တ ရာ=မြတ်စွာဘုရား ကြွလာတော်မမူမီ အကြားကာလ၌၊ ဝိပ္ပကတာ=ပြုအပ်ပြီး မဟုတ်သော၊ ဝါ=ပြောဆို၍ မပြီးဆုံးသေးသော၊ကထာ=စကားသည်၊ အယံ ခေါ=ဤစကားပါတည်း၊ (အဝိဇ္ဇာကုန်ခန်း၍ မဂ်ဉာဏ်ဝိဇ္ဇာ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းကြောင့် ဒုတိယ ဘဝ၌ ခုက္ခဝေဒနီယ အာသဝတို့ဖြစ်ခြင်း, မဖြစ်ခြင်းနှင့်စပ်သော ဤစကားပါ တည်း) အထ=ထိုအခါ၌၊ ဘဂဝါ=သည်၊ အနုပဗ္ဗတ္ထာ=ကြွရောက်လာတော်မူပါပြီ၊ ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)

အထ ခေါ=ထိုအခါ၌၊ ဘဂဝါ=သည်၊ ဝပ္ပံ=ဝပ္ပမည်သော၊ နိဂဏ္ဌာသာဝကံ=သော၊ သက္ကံ=ကို၊ ဧတံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ၊ (ကိန္တိ=သို့၊ အဝေါစ=ဟူမူ)ဝပ္ပ=ဝပ္ပ၊ တွံ=သင်သည်၊ မေ=ငါ့အား၊ အနုညေယျဗ္ဗေဝ=လက်ခံသင့်သောစကားကိုလည်း၊ သစေ အနုဇာနေယျာသိ=အကယ်၍ လက်ခံပြီးအုံ၊ ပဋိက္ခေါသိတဗ္ဗဉ္စ=ငြင်းပယ်သင့်သောစကားကိုလည်း၊ သစေ ပဋိက္ခေ သေယျာသိ=အကယ်၍ ငြင်းပယ်ပြီးအုံ၊ မေ=ငါသည်၊ ဝါ=ငါ၏၊ ဘာသိတဿ=ပြောဆိုအပ်ပြီးသော၊ ယဿ=အကြောင်စကား၏၊ အတ္ထံ=အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို၊ နု ဇာနေယျာသိ=မသိနားမလည်သေးပါမှ၊ ဧတ္ထ=ဤစကား၌၊ (ဤမသိနားမလည်အပ်သေးသော အနက်အဓိပ္ပါယ်ရှိသော စကား၌)

ဘဂ္ဂေ=အရှင်ဘုရား၊ ဣဒံ=ဤစကားသည်၊ ကထံ=အဘယ်သို့ပါနည်း၊ ဝါ=ဘယ်လိုပါနည်း၊ ဣမဿ=ဤစကား၏၊ အတ္ထော=အနက်အဓိပ္ပါယ်သည်၊ ကော=အဘယ်ပါနည်း၊ ဣတိ စ=ဤသို့လည်း၊ [ယဿ စ–ဌ် စသဒ္ဒါကို ဤ၌ ယူပေးသည်] မမေဝ (မမ ဧဝ)=ငါ့ကိုပင်လျှင်၊ ဥတ္တရိ=နောက်ထပ်၊ သစေ ပဋိပုစ္ဆေယ္ယာသိ=အကယ်၍ ပြန်မေးတြားအုံ၊ (ဧဝံသတိ=ဤသို့ဖြစ်လသော်၊ ဝါ=ဤသို့ လက်ခံသင့်သည်ကိုလက်ခံ၍ ငြင်းပယ်သင့်သည်ကို ငြင်းပယ်လျက် အဓိပ္ပါယ်နားမလည်သေးသော စကားကိုလည်း ပြန်၍မေးမြန်းလသော်) ဧတ္ထ=ဤပြဿနာ၌၊ (ဤအဝိဇ္ဇာကုန်ခန်း၍ ဝိဇ္ဇာဉာဏ်ဖြစ်သောသူ၏ သန္တာန်၌ တမလွန်ဘဝဝယ် ကိလေသာဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းရှိမရှိ ပြဿနာ၌) နော=ငါတို့၏၊ ကထာသလ္လာပေါ=စကားပြောဆိုခြင်းသည်၊ သိယာ=ဖြစ်နိုင်ရာပါ၏၊ ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစ=မိန့်)။

ဘဂ္ဂေ=ရား၊ အဟံ=တပည့်တော်သည်၊ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရားအား၊ အနုညေယျဟေဝ=လည်း၊ အနုဇာနိဿာမိ=လက်ခံပါအုံ။ပ။ ပဋိဇ္ဈောသိဿာမိ=ငြင်းပယ်ပါအုံ၊ အဟံ=တပည့်တော်သည်၊ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဝါ=၏၊ ဘာသိတဿ=မိန့်ဆိုအပ်ပြီးသော၊ ယဿ=အကြင်စကား၏၊ အတ္ထံ=ကို၊ နဇာနိဿာမိ=မသိသေးပါမူကား၊ ဧတ္ထ=ဤစကား၌။ပ။ ကော=နည်း၊ ဣတိ စ=ဤသို့လည်း၊ ဘဂဝန္တံ ယေဝ=မြတ်စွာဘုရားကိုပင်လျှင်၊ ဥတ္တရိ=နောက်ထပ်၊ ပဋိပုစ္ဆိဿာမိ=ပြန်မေးပါအုံ၊ ဧတ္ထ=ဤပြဿနာ၌၊ နော=တပည့်တော်တို့၏၊ ကထာသလ္လာပေါ=သည်၊ ဟောတု=ဖြစ်ပါစေလော၊ ဣတိ(အဝေါစ=လျှောက်)

ဝပ္ပ=ဝပ္ပ၊ တံ=ထိုငါပြောဆိုမည့် စကားကို၊ (တွံ=သင်သည်) ကိံ မညသိ=အဘယ်သို့ ထင်မြင်သနည်း၊ ကာယသမာရမ္ဘပစ္စယာ=ကာယဒွါရဖြင့် အားထုတ်အပ်သော ကာယက်ဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ ယေ အာသဝါ=အကြင် ကိလေသာ အာသဝတို့သည် လည်းကောင်း၊ ယေ ဝိဃာတ+ပရိဠာဟာ=အကြင် ကိုယ်စိတ် ဆင်းရဲခြင်း+ကိုယ်စိတ် ပူလောင်ခြင်းတို့သည်လည်းကောင်း၊ ဝါ= အကြင်ကိုယ်စိတ်တို့ကို ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်တတ်သော ဒုက္ခ+ကိုယ်စိတ်တို့ကို ပူလောင်စေတတ်သော ဒုက္ခတို့သည် လည်းကောင်း၊ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ ကာယသမာရမ္ဘာ=ကာယဒွါရဖြင့် အားထုတ်အပ်သော ကာယ်ကံမှ၊ ပဋိဝိရတဿ=ရှောင်ကြဉ်သော၊ အဿ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏၊ (သန္တာနေ=စိတ်အစဉ်၌) ဧဝံ=ဤသို့သော၊ [ဧဝံသ=ဧဝံ+အဿ] တေ အာသဝါ=ထိုကိလေသာအာသဝတို့သည် လည်းကောင်း၊ တေ ဝိဃာတပရိဠာဟာ=တို့သည် လည်းကောင်း၊ နုပ္ပဇ္ဇန္တိ=မဖြစ်တော့ကုန်။

သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (ထိုရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည်) နဝံ=အသစ်ဖြစ်သော၊ ကမ္မံ စ=ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံကိုလည်း၊ နု ကရောတိ=မပြုလုပ်၊ ပုရာဏံ=အဟောင်းဖြစ်သော၊ ကမ္မံ စ=ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံကိုလည်း၊ (ဉာဏဝဋ္ဋက်, ဝိပါကဝဋ္ဋက်ကိုလည်း) ဖုသ ဖုသ[1]=တွေ့ထိ၍ တွေ့ထိ၍၊ (ဉာဏဖဿ, ဝိပါကဖဿဖြင့် တွေ့ထိ၍ တွေ့ထိ၍) ဗျန္တီကရောတိ=ကင်းသော အဆုံးအပိုင်းအခြားရှိအောင် ပြု၏၊ ဝါ=ကုန်ခန်းစေ၏၊(တသ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏၊ဝါ=မှာ) သန္ဓိဋ္ဌိကာ= မိမိကိုယ်တိုင် သိမြင်နိုင်သော၊ အကာလိကာ=အချိန်ကာလကြာမြင့်မှ မိမိကိစ္စကို ပြုတတ်သည် မဟုတ်သော၊ ဝါ=ယခုချက်ချင်း, မယွင်းတိုက္ခ မိမိကိစ္စပြုတတ်သော၊ ဧဟိပဿိကာ=လိုက်ခဲ့စမ်းပါ, ကြည့်ရှုလှည့်စမ်းပါဟု ဖိတ်ခေါ်ပြသထိုက်သော၊ သြပနေယျိကာ=မိမိစိတ်မှာ, မကွာစွဲအောင်, ဆွဲကပ်ဆောင်လင့် ဖြစ်စေသင့်သော၊ ဝိညူဟိ=အရိယာပညာရှိတို့သည်၊ ပစ္စတ္တံ=မိမိမိမိသန္တာန်၌သာလျှင်၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ=သိမြင်ခံစားထိုက်သော၊ နိဗ္ဗာနာ=ကိလေသာတို့ကို ဆွေးမြေ့ပျက်စီးစေတတ်သော၊ (ပဋိပဒါ= အရဟတ္တမဂ်အကျင့်သည်၊ ဟောတိ= ဖြစ်၏)

၁။ ပုရာဏဉ္စ ကမ္မံ ဖုသ ဖုသ ဗျန္တီကရောတိ။ ။ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည် မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် ပယ်သတ်ရမည့် အဟောင်းဖြစ်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံ (ဉာဏဝဋ္ဋက်)များကို ဉာဏဖဿဖြင့် တွေ့ထိ၍ တွေ့ထိ၍ (ဝါ=မဂ်ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သော ဖဿတရား ဖြစ်ပွား၍ ဖြစ်ပွား၍) ကုန်ခန်းသွားစေ၏၊ ဝိပါက်ဖြင့် ပယ်သတ်ရမည့် အဟောင်း ဖြစ်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံ (ဝိပါကဝဋ္ဋက်)များကို ဝိပါကဖဿဖြင့် (ကုသလဝိပါက် အကုသလဝိပါက်ဖဿဖြင့်) တွေ့ထိ၍ တွေ့ထိ၍ ကုန်ခန်းစေ၏ဟု အဋ္ဌကထာဖွင့်၏၊ ဖုသ ဖုသ ဟူသော ပါဠိတော်အသုံးအနှုန်းနှင့် လိုက်လျောအောင် ဖဿဟူသော စကားအသုံးအနှုန်းဖြင့် ဖွင့်ခြင်းတည်း။

ဆိုလိုရင်းမှာ–မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် ပယ်သတ်ရမည့် (နောက်တဘဝ ထပ်၍ဖြစ်စေနိုင်သော) ကုသိုလ်အကုသိုလ်ကံများကို မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် (ဉာဏဖဿ)ဖြင့် ပယ်သတ်၍ ကုန်ခန်းသွားစေ၏၊ ယခုဘဝ ပရိနိဗ္ဗာန်မစံမီအတွင်း အကျိုးပေးနေသည့် ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံ (ဝိပါကဝဋ္ဋက်)များကိုလည်း ယခုဘဝမှာပင် ၎င်းကံတို့၏အကျိုးကို ခံစားရင်း ခံစားရင်း (ဝိပါကဖဿဖြင့် တွေ့ထိရင်း တွေ့ထိရင်း)ကုန်ခန်းသွားစေ၏ဟု ဆိုလို၏။ ဥပမာအားဖြင့် အသီးမှည့်၍သေရသော ၄က်ပျောပင်ကို သူ၏ အသီးကပင် သတ်သလိုဖြစ်သွားသကဲ့သို့ ယခုဘဝ၌ အကျိုးပေးလိုက်ရသဖြင့် အစွမ်းသတ္တိကုန်ခန်းပျက်ပြယ်သွားသော ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံတရားများကိုလည်း ထိုကံတရားတို့၏ အကျိုးဝိပါက်ကပင် သတ်ပစ်လိုက်သလိုဖြစ်သွား၏၊ ထို့ကြောင့် ထိုကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံများကို ဝိပါကဝဋ္ဋက် (အကျိုးဝိပါက်က သတ်အပ်သောကံ) ဟု ခေါ်သည်။

ဝပ္ပ=ဝပ္ပ၊ ယတောနိဒါနံ=အကြောင် အကြောင်းကြောင့်၊ တံ ပုရိသံ= ထိုရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဝါ=ထိုရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏သန္တာန်၌။ပ။ အဘိသမ္ဘရာယ=၌၊ အသဝေယျုံ=၏၊ (တသ ပုရိသဿ=ထိုရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်မှာ) တံ ဌာနံ=ထိုကိလေ သာ အာသဝတို့ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းကို၊ တွံ=သင်သည်၊ ပဿသိ နော= မြင်ရသေး၏လော၊ ဣတိ(အဝေါစ=မိန့်) ဘဂ္ဂေ=ရား၊ ဧတံ= ဤသို့မြင်ခြင်း သည်၊ နော ဟိ=မဖြစ်နိုင်ပါ။ပ။ ဝစီသမာရမ္ဘပစ္စယာ=ဝစီဒွါရဖြင့် အားထုတ်အပ် သော ဝစီကံဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ပ။ ဝစီသမာရမ္ဘာ=ဝစီဒွါရဖြင့် အားထုတ်အပ်သော ဝစီကံမှ ။ပ။ မနောသမာရမ္ဘပစ္စယာ=မနောဒွါရဖြင့် အားထုတ်အပ်သော မနောကံဟူသောအကြောင်းကြောင့်။ပ။ မနောသမာရမ္ဘာ= မနောဒွါရဖြင့် အားထုတ်အပ်သော မနောကံမှ။ပ။ အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ=အဝိဇ္ဇာ ဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ ယေ အာသဝါ=တို့သည် လည်းကောင်း၊ ယေ ဝိဃာတပရိဠာဟာ=တို့သည် လည်းကောင်း၊ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ အဝိဇ္ဇာ ဝိရာဂါ=ကြောင့်၊ ဝိဇ္ဇုပ္ပါဒါ=ကြောင့်၊ အသ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်မှာ၊ ဧဝံ=ဤသို့သော၊ တေ အာသဝါ=လည်းကောင်း။ပ။

ဝပ္ပ=ဝပ္ပ၊ ဧဝံ=ဤနည်းအားဖြင့်၊ (ဤသို့ "တံ ကိं မညသိ ဝပ္ပ၊ ယေ ကာယသမာရမ္ဘပစ္စယာ" စသည်ဖြင့် ဟောတော်မူအပ်ခဲ့ပြီးသောနည်းဖြင့်) သမ္ဘာ=အကြောင်းမှန် နည်းလမ်းမှန်အားဖြင့်၊ ဝိမုတ္တာစိတ္တသ=ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်ပြီးသော စိတ်ရှိသော၊ ဘိက္ခုနော=(ရဟန္တာဖြစ်သော) ရဟန်းသည်၊ ဆ=ခြောက်ပါးကုန်သော၊ သတတဝိဟာရာ=မပြတ်မစဲ မြဲသောနေကြောင်း ဥပေက္ခာတို့ကို၊ ဝါ=တို့သည်၊ အဓိဂတာ=ရအပ်ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ သော=ထိုရဟန်းသည်၊ စက္ခုနာ=မျက်စိဖြင့်၊ ဝါ=စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့်၊ ရူပံ=အဆင်း ရူပါရုံကို၊ ဒိသွာ=မြင်၍၊ ဝါ=မြင်ခြင်းကြောင့်၊ သုမနော=နှစ်သက်ရွင်လန်း ဝမ်းမြောက်သောစိတ်ရှိသည်၊ (ဣဋ္ဌာရုံ၌ စွဲမက်မှုရာဂ၏အစွမ်းဖြင့် ဝမ်းမြောက် သောစိတ်ရှိသည်၊) နေဝ ဟောတိ=မဖြစ်၊ ဒုမ္မနော=မကောင်းသောစိတ်ရှိသည်၊ (အနိဋ္ဌာရုံ၌ ဒေါသအစွမ်းဖြင့် မုန်းတီးသောစိတ်ရှိသည်၊) နေ ဟောတိ=မဖြစ်။

သတော=သတိရှိသည်၊ (ကောင်းဆိုးနှစ်ရပ်, အလယ်အလတ် အာရုံ,တွေ့ကြုံရမှု,သတိပြုသည်) သမ္ပဇာနော=ကောင်းစွာ ဆင်ခြင်သိမြင်သည်၊ ဝါ=သမ္ပဇာဉ်ဉာဏ် ရှိသည်၊ (ဟုတ္မာ=ဖြစ်၍) ဥပေက္ခကော=လျစ်လျူရှုလျက်၊ (ကောင်းဆိုးနှစ်ရပ်, အလယ်အလတ်အာရုံ, တွေ့ကြုံရမှု, လျစ်လျူရှုလျက်) ဝါ=မုန်းချစ်နှစ်ဝ, မောဟကင်းကွာ, သင့်လျော်ညီမျှစွာ ရှုလျက်၊ ဝိဟရတိ= နေ၏၊ သောတေန=နားဖြင့်၊ ဝါ=သောတဝိညာဏ်ဖြင့်၊ သဒ္ဒံ=အသံသဒ္ဒါရုံကို၊ သုတ္မာ=ကြားရ၍၊ သုမနော=သည်၊ နေဝ ဟောတိ=မဖြစ်၊ ဒုမ္မနော=သည်၊

နဟောတိ။ပ။ ဝိဟရတိ=နေ၏၊ ဃာနေန= နှာခေါင်းဖြင့်၊ ဝါ=ဃာန ဝိညာဏ်ဖြင့်၊ ဂန္ဓံ=အနံ့ဂန္ဓာရုံကို၊ ဃာယိတ္မာ နမ်းရှူ၍။ပ။ ဝိဟရတိ=၏၊ ဇိဝှါယ=လျှာဖြင့်၊ ဝါ=ဇိဝှါဝိညာဏ်ဖြင့်၊ ရသံ=အရသာရသာရုံကို၊ သာယိတ္မာ=လျက်၍၊ ဝါ= အရသာခံယူ၍။ပ။ ကာယေန=ကိုယ်ဖြင့်၊ ဝါ=ကာယ ဝိညာဏ်ဖြင့်၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗံ= အတွေ့အထိ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို၊ ဖုသိတ္မာ=တွေ့ထိ၍။ပ။ မနသာ=မနောဝိညာဏ်ဖြင့်၊ ဓမ္မံ=သဘောဓမ္မာရုံကို၊ဝိညာယ=သိ၍။ပ။ ဝိဟရတိ။

သော=ထိုရဟန်းသည်၊ ကာယပရိယန္တိကံ=စက္ခုစသား, ငါးပါးဒွါရ, ကိုယ်ကာယဟူသော အဆုံးရှိသော၊ ဝါ=စက္ခုစသား, ငါးပါးဒွါရ, ကိုယ်ကာယ မပျက်စီးသေးသမျှ ကာလပတ်လုံး ဖြစ်နိုင်, တည်ရှိနိုင်သော၊ ဝေဒနံ=ငါးဒွါရ၌ ဖြစ်သော ဝေဒနာကို၊ ဝေဒိယမာနော=ခံစားလသော်၊ (အဟံ=ငါသည်) ကာယပရိယန္တိကံ=သော၊ ဝေဒနံ=ကို၊ ဝေဒိယာမိ=ခံစား၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ ပဇာနာတိ=သိ၏၊ ဇီဝိတပရိယန္တိကံ= ဇီဝိတိန္ဒြေဟူသော အဆုံးရှိသော၊ ဝါ= အသက်ထက်ဆုံး ဖြစ်နိုင် တည်ရှိနိုင်သော၊ ဝေဒနံ=မနောဒွါရ၌ဖြစ်သော ဝေဒနာကို၊ ဝေဒိယမာနော=သော်၊ (အဟံ)။ပ။ ကာယဿ=ခန္ဓာကိုယ်၏၊ ဘေဒါ=ပျက်စီးခြင်းကြောင့်၊ ဇီဝိတပရိယာဒါနာ=အသက်ကုန်ဆုံးခြင်းမှ၊ ဥဒ္ဓံ=အထက်၌၊ ဝါ=နောက်၌၊ ဣဓေဝ=ဤဘဝ၌သာလျှင်၊ (ပဋိသန္ဓေနေသော အားဖြင့် နောက် ဒုတိယဘဝသို့ မသွားဘဲ ဤ ယခုဘဝ၌သာလျှင်) သဗ္ဗဝေဒယိတာနိ= အားလုံးသော ခံစားမှုဝေဒနာတို့သည်၊ အနဘိနန္ဒိတာနိ= (တဏှာစသည်တို့ဖြင့်) မနှစ်သက်အပ်ကုန်ဘဲ၊ သီတီဘဝိဿန္တိ=ငြိမ်းချမ်းကုန်လတ္တံ့၊ ဝါ=နောက်ထပ်တဖန် မဖြစ်တော့ကုန်လတ္တံ့၊ ဣတိ=သို့၊ ပဇာနာတိ=၏။

ဝပ္ပ=ဝပ္ပ၊ သေယျထာပိ=ဥပမာပြုရလျှင်ကား၊ ထူဏံ=သစ်ပင်ကို၊ ပဋိစ္စ=စွဲ၍၊ ဆာယာ=အရိပ်သည်၊ ပညာယတိ=ထင်ရှား၏၊ အထ=ထိုအခါ၌၊ ပုရိသော=ယောကျ်ားတယောက်သည်၊ ကုဒါလ ပိဋကံ=ပေါက်တူး, ခြင်းတောင်းကို၊ အာဒါယ=ယူ၍၊ အာဂစ္ဆေယျ=လာရာ၏၊ (လာတယ်ဆိုပါစို့) သော=ထိုယောကျ်ားသည်၊ တံ ထူဏံ=ထိုသစ်ပင်ကို၊ မူလေ=အရင်း၌၊ ဆိန္ဒေယျ=ဖြတ်ရာ၏၊ မူလေ=၌၊ ဆိန္ဒိတ္မာ=ဖြတ်ပြီး၍၊ ပလိခဏေယျ= ထက်ဝန်းကျင်မှ တူးရာ၏၊ ပလိခဏိတ္မာ=ထက်ဝန်းကျင်မှ တူးပြီး၍၊ မူလာနိ=အမြစ်တို့ကို၊ ဥဒ္ဓရေယျ=ဆွဲနုတ်ရာ၏၊ အန္တမသော=အောက်ထစ်ဆုံး အားဖြင့်၊ ဥသီရနာဠိမတ္တာနိ ပိ=ပန်းရင်းရိုးတံ အရွယ်အစားရှိသော ဆေးငယ် သော အမြစ်တို့ကိုသော်မှလည်း၊ ဥဒ္ဓရေယျ=၏၊ [တိကနိပါတ်စာပိုဒ်(၇၀) အကုသ လမူလသုတ်လည်းကြည့်] သော=ထိုယောကျ်ားသည်၊ တံ ထူဏံ=ကို၊ ခဏ္ဍာခဏ္ဍိကံ=အပိုင်း အပိုင်းရှိအောင်။ပ။ ဆေတ္မာ=ဖြတ်ပြီး၍၊ ဖာလေယျ=

ခွဲရာ၏၊ ဗာလေတွာ=ခွဲပြီး၍၊ သကလိကံ သကလိကံ=အစိတ်စိတ် အမှုန့်မှုန့် ဖြစ်အောင်၊ ကရေယျ=ပြုရာ၏ ။ပ။ ကတွာ=ပြုပြီး၍၊ ဝါတာတပေ=လေနေပူ၌၊ ဝိသောသေယျ=ခြောက်သွေ့စေရာ၏၊ ဝါတာတပေ=၌၊ ဝိသောသေတွာ= ခြောက်သွေ့ စေပြီး၍၊ အဂ္ဂိနာ=မီးဖြင့်၊ ဒဟေယျ=တိုက်ရာ၏၊ အဂ္ဂိနာ=ဖြင့်၊ ဒဟေတွာ=တိုက် ပြီး၍၊ မသိံ=မီးသွေးကို၊ ကရေယျ=ပြုရာ၏၊ မသိံ=ကို၊ ကရိတွာ=ပြုပြီး၍၊ မဟာဝါတေ ဝါ=ကြီးမားပြင်းထန်သော လေ၌သော်လည်း၊ သြဖုဏေယျ= လွှင့်ရာ၏၊ သိဃသောတာယ=လျင်မြန်သော အယဉ်ရှိသော၊ နဒိယာ ဝါ=မြစ်၌သော်လည်း၊ ပဝါဟေယျ=မျှောရာ၏ ။

ဝပွ=ဝပ္ပ၊ ဟိ=ဖြစ်ပေါ်လာသော အကျိုးကား၊ ဧဝံ=ဤသို့ ဖျက်ဆီးပစ်လိုက်သည်ရှိသော်၊ ထူဏံ=သစ်ပင်ကို၊ ပဒ္ဓိစ္စ=စွဲ၍၊ ယာ ဆာယာ=အကြင်အရိပ်သည်၊ အသေ=ရှိရာ၏၊ သာ(ဆာယာ)=ထိုအရိပ်သည်၊ ဥစ္ဆိန္နမူလာ=ပယ်ဖြတ်အပ်ပြီးသော အမြစ်အရင်းရှိသည်၊ တာလာဝတ္ထုကတာ= (လည်ပင်းပြတ်ပြီး၍) အရွက်အသီးစသည်တို့၏ တည်ရာမဖြစ်နိုင်သော ထန်းပင်ဥတ်ကဲ့သို့ ပြုအပ်ပြီးသည်၊ အနဘာဝံကတာ=နောက်၌ဖြစ်ခြင်း မရှိအောင် ပြုအပ်ပြီးသည်၊ အာယတိံ=နောင်အခါ၌၊ အနုပ္ပါဒဓမ္မာ=ဖြစ်ခြင်းသဘောမရှိသည်၊ (ဟောတိ= ဖြစ်၏) [တိကနိပါတ်စာပိုဒ် (၃၅)ဟတ္ထကသုတ်လည်း ကြည့်] ဝပွ=ဝပ္ပ၊ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင် ။ပ။

ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝုတ္တေ=မြတ်စွာဘုရား ဟောကြားတော်မူအပ်လသော် ။ပ။ ဘန္တေ=ရား၊ သေယျထာပိ=ကား၊ ဥဒယတ္ထိကော=အတိုးအပွားဖြင့် အလိုရှိသော၊ ဝါ=အတိုးအပွားကိုအလိုရှိသော၊ ပုရိသော=ယောကျ်ားသည်၊ အသပဏိယံ=ရောင်းအပ်သောမြင်းငယ်ကို၊ ဝါ=ရောင်းစရာ မြင်းငယ်ကို [ပဏိယတော ဝိက္ကိယတောတိ ပဏိယော၊ အသော စ သော ပဏိယောစာတိ အသပဏိယော] ပေါသေယျ=ကျွေးမွေးရာ၏၊ သော=ထိုယောကျ်ားသည်၊ ဥဒယဠော= အတိုးအပွားကိုလည်း၊ နာဓိဂစ္ဆေယျ=မရလေရာ၊ ဥတ္တရိဠ=နောက်ထပ် အပိုအလွန်လည်း၊ ကိလမထသ=ပင်ပန်းခြင်း၏၊ ဝိဃာတသ= ဆင်းရဲဒုက္ခ၏၊ ဘာဂီ=အဖို့ရှိသည်၊ အသ=ဖြစ်ရာ၏ ။

ဘန္တေ=ရား၊ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်၊ ဥဒယတ္ထိကော=သော၊ အဟံ=တပည့်တော်သည်၊ ဗာလေ=မသိနားမလည်ကုန်သော၊ နိဂဏ္ဌေ=နိဂဏ္ဌတို့ကို၊ ပယိရုပါသိံ=ပစ္စည်းလေးပါးတို့ဖြင့် ချဉ်းကပ်ပြုစုခဲ့ပါပြီ၊ သွာဟံ(သော အဟံ)ထို တပည့်တော်သည်၊ ဥဒယဠော=အတိုးအပွားကိုလည်း၊ နာဓိဂစ္ဆိံ=မရခဲ့ပါ ။ပ။ ဘာဂီ=သည်၊ အဟောသိံ=ဖြစ်ခဲ့ပါပြီ၊ ဘန္တေ=ရား၊ ဧသာဟံ=(ဧသော အဟံ)=ထိုတပည့်တော်သည်၊ အဇ္ဇတဂ္ဂေ=ယနေ့ကို အစပြု၍၊ ဗာလေသု=မသိ

နှားမလည်ကုန်သော၊ နိဂဏ္ဌောသု=နိဂဏ္ဌတို့၌၊ မေ=တပည့်တော်၏၊ ယော ပဿာဒေါ=အကြင် ကြည်ညိုခြင်းသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) တံ ပဿာဒံ=ထိုကြည်ညိုခြင်းကို၊ မဟာဝါတေ ဝါ=သော်လည်း၊ သြဖုဏာမိ=လွှင့်ပစ်လိုက်ပါ၏။ပ။ ပဝါဟေမိ=မျှောလိုက်ပါ၏။ပ။ ပဋ္ဌမံ။

၆–သာဒ္ဓသုတ်

၁၉၆။ အထ ခေါ=၌၊ သာဒ္ဓော=သာဒ္ဓမည်သော၊ လိစ္ဆဝိ စ=လိစ္ဆဝိသည်လည်း၊ အဘယော=အဘယမည်သော၊ လိစ္ဆဝိ စ=လည်းကောင်း။ပ။ ဘဂ္ဂေ=အရှင်ဘုရား၊ ဧကော=အချို့ကုန်သော၊ ယေ သမဏာ ဗြာဟ္မဏာ=အကြင် ရဟန်းပုဏ္ဏားတို့သည်၊ သီလဝိသုဒ္ဓိဟေတု စ=သီလစင်ကြယ်ခြင်းဟူသော အကြောင်းလည်းကောင်း၊ တပေါဇိဂုစ္ဆာဟေတု စ=ပြင်းပြင်းထန်ထန် ဒုက္ခခံ၍ ကျင့်ကြံအားထုတ်မှု ဝိရိယဖြင့် မကောင်းမှုကိုစက်ဆုပ်ရွံ့ရှာခြင်းဟူသော အကြောင်းလည်းကောင်း၊ (ဣတိ=ဤသို့) ဒွယေန=နှစ်ဖို့နှစ်ပါး အကြောင်းတရားဖြင့်၊ သြဃသ=သြဃလေးပါးကို၊ နိတ္ထရဏံ=ကူးခတ်ကျော်လွှားနိုင်ခြင်းကို၊ ပညပေန္တိ=ဟောကြားသိစေကြကုန်၏၊ (တေ သမဏာ ဗြာဟ္မဏာ=ထိုရဟန်းပုဏ္ဏားတို့သည်) သန္တိ=ရှိပါကုန်၏၊ ဘဂ္ဂေ=ရား၊ ဣဒ=ဤသို့ ထိုသူတို့ဟောကြားအပ်သော တရားစကား၌၊ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ကိं=အဘယ်ကို၊ အာဟ=မိန့်တော်မူလိုပါသနည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)

သာဒ္ဓ=သာဒ္ဓ၊အဟံ=ငါသည်၊ သီလဝိသုဒ္ဓိं=သီလစင်ကြယ်ခြင်းကို၊ အညတရံ=တပါးအပါအဝင်ဖြစ်သော၊ သာမညဂ်ိတ္တိ=ရဟန်းတရား၏ အဖို့အစိတ်အပိုင်းဟူ၍၊ ဝဒါမိ=မိန့်ဆို၏၊ [သမဏသ ဣဒံ သာမညံ=ရဟန်း၏ ဥစ္စာဖြစ်သော တရား၊ သာမညသ အင်္ဂ ကောဌာသော သာမညဂ်ိ] သာဒ္ဓ=သာဒ္ဓ၊ ယေ တေ သမဏာ ဗြာဟ္မဏာ=အကြင် ရဟန်းပုဏ္ဏားတို့သည်၊ တပေါ ဇိဂုစ္ဆာဝါဒါ[1]=ပြင်းပြင်းထန်ထန် ဒုက္ခခံ၍ ကျင့်ကြံအားထုတ်မှု ဝိရိယဖြင့်

၁။ **တပေါဇိဂုစ္ဆာဝါဒါ။** ။ ကာယဒဠ္ဌီဗဟုလတံ=များသော ကိုယ်ကာယ သန်မာထွားကြိုင်းမှုရှိသည်အဖြစ်ကို၊ တပတိ=ပူပန်စေတတ်, ညှဉ်းပန်းတတ်၏၊ ဣတိ=ထို့ကြောင့်၊ တပေါ=တပမည်၏–ဟူ၍ ဝစနတ္ထပြု၍ ပြင်းပြင်းထန်ထန် ဒုက္ခခံ၍ ကျင့်ကြံအားထုတ်မှု (အတ္တကိလမထာနုယောဂ)အနေအားဖြင့်ဖြစ်သော ဝိရိယကို"တပ"ဟုခေါ်၏၊ တပေန=ကိုယ်ကာယ သန်မာထွားကြိုင်းမှုကို ပူပန်စေတတ်, နှိပ်စက်တတ်သော အပြင်းအထန်ဒုက္ခခံ၍ ကျင့်ကြံအားထုတ်မှု ဝိရိယဖြင့်၊ ဇိဂုစ္ဆာ=မကောင်းမှုကို စက်ဆုပ်ခြင်းတည်း၊ တပေါဇိဂုစ္ဆာ=ခြင်း၊ တပေါဇိဂုစ္ဆံ ဝဒန္တိတိ တပေါဇိဂုစ္ဆာဝါဒါ။

မကောင်းမှုကို စက်ဆုပ်ရွံရှာခြင်းကို ပြောဆိုကြကုန်လျက်၊ တပေါဒိဂုဏ္ဍာသာရာ=ပြင်းပြင်း.....ရွံရှာခြင်းဟူသော အနုစ်သာရ ရှိကြကုန်လျက်၊ ဝါ=.....ရွံရှာခြင်းကို အနုစ်သာရဟု ယူဆကြကုန်လျက်၊ တပေါဒိဂုဏ္ဍာအလ္လီနာ=.....ရွံရှာခြင်းကို အားထုတ်ကြကုန်လျက်၊ ဝိဟာရန္တီ=နေကြကုန်၏၊ [ဤကာဠ "တမေဝ အလ္လီနာ။ပ။ အနုယုတ္တာ"ဟု ဖွင့်သည့်အတိုင်း လိဓာတ်ကို အနုယောဂအနက် ယောကြဲသည်] တေ=ထိုရဟန်းပုဏ္ဏားတို့သည်၊ ဩယသ=ကို၊ နိတ္ထရဏာယ=ကူးခတ်ကျော်လွှားခြင်းငှာ၊ အဘဗ္ဗာ=မထိုက်ကုန်။

သာဓု=သာဓု၊ ယေ တေ သမဏဗြာဟ္မဏာ=တို့သည်၊ [ပိကို "တေပိ" ဟု နောက်ဌ=ကွေ့.လတ္တံ.] အပရိသုဒ္ဓကာယသမာစာရာ=မစင်ကြယ်သော ပါဏာတိပါတအစရှိသော ကိုယ်အကျင့်ရှိကြကုန်၏၊ အပရိသုဒ္ဓဝစီသမာစာရာ=မစင်ကြယ်သော မုသာဝါဒအစရှိသော နှုတ်အကျင့်ရှိကြကုန်၏၊ အပရိသုဒ္ဓမနောသမာစာရာ=မစင်ကြယ်သော အဘိဇ္ဈာအစရှိသော စိတ်အကျင့်ရှိကြကုန်၏၊ အပရိသုဒ္ဓါဇီဝါ=(ဆေးကုခြင်းစသော)မစင်ကြယ်သော အသက်မွေးမှုရှိကြကုန်၏၊ တေပိ=ထိုရဟန်းပုဏ္ဏားတို့သည်လည်း၊ ဉာဏဒဿနာယ မဂ်ဉာဏ်အမြင်အကျိုးငှာလည်းကောင်း၊ အနုတ္တရာယ=အမြတ်ဆုံးဖြစ်သော၊ သမ္ဗောဓာယ=အရဟတ္တဖိုလ်ဉာဏ် အကျိုးငှာလည်းကောင်း၊ အဘဗ္ဗာ=မထိုက်ကုန်။

သာဓု=သာဓု၊ သေယျထာပိ=ဥပမာပြုရလျှင်ကား၊ ပုရိသော=ယောကျ်ားသည်၊ နဒီ=မြစ်ကို၊ တရိတုကာမော=ကူးခြင်းငှာ အလိုရှိသည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) တိဏံ=ထက်သော၊ ကုဋ္ဌာရိံ=ပုဆိန်ကို၊ ဝါ=စားမကြီးကို၊ အာဒါယ=ယူ၍၊ ဝနံ=တောသို့၊ ပဝိသေယျ=ဝင်ရာ၏၊ သော=ထိုယောကျ်ားသည်၊ တတ္ထ=ထိုတောင်၌၊ မဟတိ=ကြီးစွာသော၊ ဥဒ=ဖြောင့်မတ်သော၊ နဝ=နုနယ်သစ်လွင်သော၊ အကုက္ကုစ္စကစာတ(အသုံးဝင်အံ့လော, မဝင်အံ့လောဟု) ယုံမှားသံသယဖြစ်ဖွယ်မရှိသော၊ သာလလဋ္ဌိ=အင်ကြင်းပင်ပျိုကို၊ ပသေယျ=မြင်ရာ၏၊ တမေနံ=ထိုအင်ကြင်းပင်ပျိုကို၊ မူလေ=အရင်း၌၊ ဆိန္ဒေယျ=ဖြတ်ရာ၏၊ မူလေ=၌၊ ဆေတ္တာ=ဖြတ်ပြီး၍၊ အဂ္ဂေ=အဖျားဌ=ပ။ သာခါပလာသံ=သစ်ခက် သစ်ရွက်ကို၊ သုဝိသောဓိတံ=ကောင်းစွာ သုတ်သင်ရှင်းလင်းအပ်ပြီးဖြစ်အောင်၊ ဝိသောဓေယျ=သုတ်သင်ရာ၏။ပ။ ဝိသောဓေတ္တာ=သုတ်သင်ပြီး၍၊ ကုဋ္ဌာရိဟိ=တို့ဖြင့်၊ တစ္ဆေယျ=ရွေရာ၏။

ကုဋ္ဌာရိဟိ=တို့ဖြင့်၊ တစ္ဆေတ္တာ=ရွေပြီး၍၊ ဝါသိဟိ=စားတို့ဖြင့်။ပ။ လေခဏိယာ=ခြစ်ပစ်စရာ စားငယ်ဖြင့်၊ ဝါ=ကျားလျှာဖြင့်၊ လိခေယျ=ပွတ်ခြစ်တိုက်ပစ်ရာ၏၊ [လေခဏိယာ လိခေယျာတိ အဝလေခနသတ္ထကေန (ခြစ်ပစ်ကြောင်း စားငယ်ဖြင့်) အဝလိခေယျ၊ အဋ္ဌကထာ၊ သီမ္ဘ]။ပ။လိခိတ္တာ=

ပွတ်ခြစ်တိုက်ပစ်ပြီး၍၊ ပါသာဏဂုဏ္ဍေန=ကျောက်လုံးဖြင့်၊ ဓောဝေယျ=ပွတ်တိုက်ရာ၏ ။ပ။ ဓောဝိတ္မာ=ပွတ်တိုက်ပြီး၍၊ နဒီ=မြစ်ကို၊ ပတာရေယျ=ကူးရာ၏ ။ပ။ သော ပုရိသော=သည်၊ နဒီ=ကို၊ တရိတုံ=ကူးခြင်းငှာ၊ ဘဗ္ဗော နခေါ=ဖြစ်နိုင်ပါမည်လော၊ ဣတိ=သို့၊ (အဝေါစ=မေးတော်မူပြီ) ဘန္တေ=ရား၊ (သော ပုရိသော=သည်၊ နဒီ= ကို၊ တရိတုံ=ငှာ) နော ဟိ ဘဗ္ဗော=မဖြစ်နိုင်ပါ။ [လိုက်သင့်ရာပုဒ်ကို လိုက်၍ပေးသည်၊ ဧတံကို အနက်မရှိကြ၏ပါ။ တနည်း– ဘန္တေ=ရား၊ ဧတံ=ဤသို့ ကူးခြင်းသည်၊ နော ဟိ=မဖြစ်နိုင်ပါ]

ကိသ ဟေတု=အဘယ်အကြောင်းကြောင့်၊ တံ=ထိုသို့ မကူးနိုင်ခြင်းသည်၊ (ဟေတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ) ဘန္တေ=ရား၊ ဟိ(ယသ္မာ)=အကြင်ကြောင့်၊ အသု သာလလဋ္ဌိ=ထိုအင်ကြင်းပင်ပျိုသည်၊ ဗဟိဒ္ဓါ=အပြင်ဘက်၌၊ သုပရိကမ္မကတာ=ပြုအပ်ပြီးသော ကောင်းစွာပြေပြစ်ညက်ညော အရောသမ္ဘရှိသည်၊ အန္တော=အတွင်း၌၊ အဝိသုဒ္ဓါ=မသန့်ရှင်းသည်၊ ဝါ=ဆောက်ဖြင့်ဖေါက်ထွင်းသုတ်သင်မှု မပြုရသေးသည်၊ (ဟေတိ=ဖြစ်၏) သာလလဋ္ဌိ=သည်၊ သံသီဒိ သတိ=နစ်မြှုပ်လတ္တံ့၊ ပုရိသော=သည်၊ အနယဗျသနံ=မကြီးပွားခြင်း ပျက်စီးခြင်းသို့၊ အာပဇ္ဇိဿတိ=ရောက်လတ္တံ့၊ ဣတိ=ဤသို့သော၊ ဧတံ=ဤမကောင်းကျိုးကို၊ တဿ=ထိုယောကျ်ားသည်၊ ပါဋိကင်္ခံ=အလိုရှိအပ်၏၊ ဝါ=ဧကန်တွေ့ကြုံခံစားအပ်၏၊ (ဣတိ=ထို့ကြောင့်၊ ဝါ=ထိုသို့ လှေနစ်မြှုပ်၍ ဒုက္ခအဖုံဖုံတွေ့ကြုံပျက်စီးလိမ့်မည်ဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊ တံ=ထိုသို့ မကူးနိုင်ခြင်းသည်၊ ဟေတိ=ဖြစ်၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)။ပ။

[ယေ စ ခေါ တေ သာဋ္ဌ–စသည်သို့သွားအုံ့] သာဋ္ဌ=သာဋ္ဌ၊စ =သြဃနိတ္ထရဏာ စသည်အကျိုးငှာထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်များကား၊ ယေ တေ သမဏာ ဗြာဟ္မဏာ=တို့သည်၊ နု တဿေဒိဂုဏ္ဌာဝါဒါ=.....ရှုံ့ရှာခြင်းကို မပြောဆိုကြကုန်ဘဲ၊ နု တဿေဒိဂုဏ္ဌာသာရာ=.....ရှုံ့ရှာခြင်းဟူသော အနှစ်သာရ မရှိကြကုန်ဘဲ၊ ဝါ=ရှုံ့ရှာ ခြင်းကို အနှစ်သာရဟု မယူဆကြကုန်ဘဲ၊ နု တဿေဒိဂုဏ္ဌာ အလ္ဍိနာ .....ခြင်းကို အားမထုတ်ကြကုန်ဘဲ၊ ဝိဟရန္တိ= နေကြကုန်၏၊ တေ=ထိုရဟန်းပုဏ္ဏားတို့သည်၊ သြဃသ=ကို၊ နိတ္ထရဏာယ=ငှာ၊ ဘဗ္ဗာ=ထိုက်ကုန်၏၊ သာဋ္ဌ=သာဋ္ဌ၊ ယေ တေ သမဏာဗြာဟ္မဏာ=တို့သည်၊ ပရိသုဒ္ဓကာယသမာစာရာ=စင်ကြယ် သော ပါဏာတိပါတဝိရတိ အစရှိသော ကိုယ်အကျင့်ရှိကုန်၏၊ ပရိသုဒ္ဓဝစီ သမာစာရာ=စင်ကြယ်သော မုသာဝါဒဝိရတိ အစရှိသော နှုတ်အကျင့်ရှိကုန်၏၊ ပရိသုဒ္ဓမနောသမာစာရာ=စင်ကြယ်သော အနုဘိဇ္ဈာ အစရှိသော စိတ်အကျင့် ရှိကုန်၏၊ ပရိသုဒ္ဓါဇီဝါ=စင်ကြယ်သော အသက်မွေးမှု ရှိကုန်၏၊ တေပိ=ထိုရဟန်းပုဏ္ဏားတို့သည်လည်း။ပ။

နိုခါဒနံ=ဆောက်ကို၊ အာဒါယ=ယူ၍၊ အဇ္ဈော=အင်ကြင်းတုံး၏ အတွင်း၌ ။ပ။ နာဝံ=လှေကို၊ ကရေယျ= ပြုလုပ်ရာ၏၊ နာဝံ=လှေကို၊ ကတွာ=ပြုလုပ်ပြီး၍၊ ဖိယာရိတ္တံ(ဖိယ+အရိတ္တံ) =တက်မ+ထိုးဝါးကို၊ ဗန္ဓေယျ=ဖွဲ့တပ်ရာ၏ ။ပ။ ဗန္ဓိတ္တာ=ဖွဲ့တပ်ပြီး၍။ပ။ ဧဝံ ဘဒ္ဒေ =မှန်ပါ၊ မြစ်ကိုကူးခြင်းငှာ ဖြစ်နိုင်ပါ၏ဘုရား၊ ကိသ ဟေတု=ကြောင့်၊ တံ=ထိုသို့မြစ်ကိုကူးရန် ဖြစ်နိုင်ခြင်းသည်၊ (ဟောတိ=ဟူမူ)။ပ။ အဇ္ဈော=အတွင်း၌၊ သုဝိသုဒ္ဓါ=ကောင်းစွာသန့်ရှင်းသည်၊ နာဝါ[1]=လှေကို၊ ဝါ=လှေဖြစ်အောင်၊ ကတာ=ပြုလုပ်အပ်ပြီးသည်၊ ဖိယာရိတ္တ ဗဒ္ဓါ=ဖွဲ့တပ်အပ်ပြီးသော တက်မထိုးဝါးရှိသည်၊ (ဟောတိ) နာဝါ=လှေသည်၊ နဿ သံသိဒိသတိ=မနစ်မြှုပ်လတ္တံ့၊ ပုရိသော=သည်၊ သောတ္ထိနာ=ဘေးရန်ကင်းရှင်း ချမ်းသာခြင်းဖြင့်၊ ပါရံ=တဖက်ကမ်းသို့၊ ဂမိဿတိ=ရောက်လတ္တံ့၊ ဣတိ=ဤသို့သော၊ ဧတံ=ဤကောင်းကျိုးမင်္ဂလာကို၊ တဿ=သည်၊ ပါဋိဂ်ံ=၏၊ ဣတိ=ထို့ကြောင့်၊ (တံ=ထိုသို့ မြစ်ကိုကူးနိုင်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ အဝေါစ=လျှောက်ပြီ)။ပ။

သာဓု=သာဓု၊ သေယျထာပိ=ကား၊ ယောဓာဇီဝေါ=စစ်သူရဲကောင်းသည်၊ ဗဟူနိ=များစွာကုန်သော၊ ကဏ္ဏစိတြကာနိ=မြားတို့ဖြင့် ပြုအပ်သောဆန်းကြယ်သော အတတ်ပညာတို့ကို၊ စေပိ ဇာနာတိ=အကယ်၍ကား တတ်သိနားလည်ထားပေ၏၊ အထ ခေါ=ထိုသို့ပင် နားလည်ထားပါသော်လည်း၊ သော=ထိုစစ်သူရဲကောင်းသည်၊ တိဟိ=သုံးမျိုးကုန်သော၊ ဌာနေဟိ=အကြောင်းတို့ကြောင့် သာလျှင်၊ ရာဇာရဟော=သည်၊ [စာပိုဒ် (၁၈၁) ယောဓာဇီဝသုတ်ကြည့်] ။ပ။ ကတမေဟိ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ တိဟိ=သုံးမျိုးကုန်သော၊ (ဌာနေဟိ=တို့ကြောင့်၊ ရာဇာရဟော=သည်၊ ရာဇ ဘောဂ္ဂေါ=သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်း ။ပ။ သံခ=သို့၊ ဂစ္ဆတိ=ရောက်သနည်းဟူမူ) ။ပ။

သာဓု=သာဓု၊ ယောဓာဇီဝေါ=သည်၊ ဒုရေပါတိ=နိုင်သည်၊ ဟောတိ သေယျထာပိ=ဖြစ်သကဲ့သို့၊ သာဓု=သာဓု၊ ဧဝမေဝ ခေါ=ဤအတူပင်၊ အရိယသာဝကော=သည်၊ သမ္မာသမာဓိ=မဂ်ဖိုလ်သမ္မာသမာဓိရှိသည်၊ ဝါ=မဂ်ဖိုလ်သမ္မာသမာဓိဖြင့် ကောင်းစွာ တည်ကြည်မှုရှိသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊

၁။ **သာလလဋ္ဌိ နာဝါ ကတာ။** ။သာလလဋ္ဌိနှင့် နာဝါသည် အရတူ (တုလျာဓိကရဏ)ဖြစ်၏၊ သုဝဏ္ဏံ ကဌကံ ကရောတိ–၌ကဲ့သို့ ပကတိက်, ဝိကတိက်မျှသာထူး၏၊ ထို့ကြောင့် "သာလလဋ္ဌိ နာဝါ ကတာ=အင်ကြင်းပင်ပျိုကို လှေဖြစ်အောင် ပြုလုပ်အပ်ပြီ"ဟု ပုဒ်ချင်းဆက်၍ အဓိပ္ပာယ်မှတ်ပါ။

သုပရိကမ္မံ ကတံ ဧတိသာ သာလလဋ္ဌိယာတိ သုပရိကမ္မကတာ၊ ဖိယာရိတ္တံ ဗဒ္ဓံ ဧတိသာ သာလလဋ္ဌိယာတိ ဖိယာရိတ္တဗဒ္ဓါ။

သာဓု=သာဓု၊ သမ္မာသမာဓိ=မဂ်ဖိုလ်သမ္မာသမာဓိရှိသော၊ အရိယသာဝကော=
သည် ။ပ။ သာဓု=သာဓု၊ ယောဓာဒီဝေါ=သည်၊ အက္ခဏဝေဓီ=နှိုင်သည်၊
ဟောတိ သေယျထာပိ=ကဲ့သို့ ။ပ။ အရိယသာဝကော=သည်၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိ=
မဂ္ဂသမ္မာဒိဋ္ဌိရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ သာဓု=သာဓု၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိ=မဂ္ဂသမ္မာဒိဋ္ဌိ
ရှိသော၊ အရိယသာဝကော=သည် ။ပ။ သာဓု=သာဓု၊ ယောဓာဒီဝေါ=သည်၊
မဟာတော=သော၊ ကာယဿ=ကို၊ ပဒါလေတာ သေယျထာပိ=ဖောက်ခွဲ
သကဲ့သို့၊ သာဓု=သာဓု၊ ဧဝမေဝ ခေါ=ပင်၊ အရိယသာဝကော=သည်၊ သမ္မာ
ဒိဋ္ဌိ=ကိလေသာတို့မှ ကောင်းစွာလွတ်မြောက်ပြီးသော အရဟတ္တဖိုလ်
ရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ သာဓု=သာဓု၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိ=ဖိုလ်ရှိသော၊ အရိယ
သာဝကော=သည်၊ မဟန္တံ=သော၊ အဝိဇ္ဇာကန္ဓံ=ကို၊ ပဒါလေတိ=ဖောက်ခွဲ၏၊
ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်) ဆဋ္ဌံ။

၇-မလ္လိကာဒေဝီသုတ်

၁၉၇။ အထ ခေါ=၌၊ မလ္လိကာ=မလ္လိကာမည်သော၊ ဒေဝီ= မိဖုရားသည်
။ပ။ ဘဂ္ဂေ=အရှင်ဘုရား၊ ယေန=အကြင်အကြောင်းကြောင့်၊ ဣဒ=ဤလောက
၌၊ ဧကစ္စော=အချို့သော၊ မာတုဂါမော=မိန်းမသည်၊ ဒုဿီလ္ယာ စ=မတင့်တယ်
သော အဆင်းရှိသည်လည်း၊ ဝါ=အဆင်းမလှ အရုပ်ဆိုးသည်လည်း၊
ဒဿနာယ=ကြည့်ရှုခြင်းငှာ၊ ဒုရူပါ=မတင့်တယ်သော အသွင် သဏ္ဌာန်ရှိသည်၊
သုပါပိကာ=အလွန် ယုတ်ညံ့ဆိုးဝါးသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဒလိဒ္ဒါ စ=ဥစ္စာမဲ့မွဲ
ဆင်းရဲသည်လည်း၊ အပ္ပသကာ=မိမိကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာ မရှိသည်၊ [နတ္ထိ သက်
ဧတိသာတိ အပ္ပသကာ] အပ္ပဘောဂါ=ကာမဂုဏ် စည်းစိမ်နှင့် အခြံအရံဘဏ္ဍာ
မရှိသည်၊ (ခံစားဖွယ်ရာ ငါးဖြာအာရုံ ကာမ ဂုဏ်စည်းစိမ်နှင့် ဆင်မြင်းရထား
စသော အခြံအရံဘဏ္ဍာ မရှိသည်) ဟောတိ=၏၊ အပ္ပေသက္ခာ စ=(အခြံအရံ
ရှားပါး၍) နည်းပါးသော တန်ခိုး ရှိန်စော် အာနုဘော်ရှိသည်လည်း[1]၊
ဟောတိ=၏၊ သော ဟေတု=ထို အကြောင်းဟိတ်သည်၊ (ထိုအရုပ်ဆိုးဝါး,
ဥစ္စာရှားမ၍ တန်ခိုးနည်းပါးခြင်း၏ အကြောင်းဟိတ်သည်) ကော နုခေါ=

---

[1] **အပ္ပေသက္ခာ မဟေသက္ခာ။** ။ဤသတိ အဘိဘာဝတိတိ ဤသာ=
စိုးမိုးအုပ်ချုပ်သူ၊ အပ္ပါ ဤသာ အပ္ပေသာ=နည်းပါးသေးနုပ်သော စိုးမိုးအုပ်ချုပ်
သူ၊ အပ္ပေသာတိ အက္ခာတဗ္ဗာတိ အပ္ပေသက္ခာ=နည်းပါးသေးနုပ် ယုတ်နိမ့်သော
အုပ်စိုးသူဟု ဆိုထိုက်သူ။ မဟာတိ ဤသာ မဟေသာ=ကြီးမားမြင့်မြတ်သော အုပ်
စိုးသူ၊ မဟေသာဣတိ အက္ခာတဗ္ဗာတိ မဟေသက္ခာ=ကြီးမားမြင့်မြတ်သော
အုပ်စိုးသူဟု ပြောဆိုထိုက်သူ။ ဤအတိုင်း ဝိဂြိုဟ်အနက် သဒ္ဒတ္ထဖြစ်၏။

အဘယ်ပါနည်း၊ သော ပစ္စယော= ထိုအကြောင်းပစ္စည်းသည်၊ ကော=အဘယ်ပါနည်း။ ဘဂ္ဂေ=ရား၊ ပန=ထို့အပြင်၊ ယေန=အကြင်အကြောင်းကြောင့်၊ ဣဒ=ဤ၊ ဧကစ္စော ။ပ။ အမှာ စ=ဥစ္စာ ကြွယ်ဝ၍ အစိုးရသည်လည်း၊ မဟာဒ္ဓနာ=များသော နေ့စဉ်သုံးစွဲစရာ ဥစ္စာရှိသည်၊ မဟာဘောဂါ=များသော ကာမဂုဏ်စည်းစိမ်နှင့် အခြံအရံ ဘဏ္ဍာရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ မဟေသက္ခာ စ=(အခြံအရံ ပေါများ၍) ကြီးမားသော တန်ခိုး ရှိန်စော် အာနုဘော်ရှိသည် လည်း၊ ဟောတိ=၏၊ သော ဟေတု=ထိုအကြောင်း ဟိတ်သည်၊ (ထိုအရပ် ဆိုးဝါး, ဥစ္စာများ၍ တန်ခိုးကြီးမားခြင်း၏ အကြောင်း ဟိတ်သည်) ကော= အဘယ်ပါနည်း၊ သော ပစ္စယော=ထိုအကြောင်းပစ္စည်း သည်၊ ကော=အဘယ်နည်း ။ပ။

အဘိရူပါ စ=လွန်ကဲသော အဆင်းရှိသည်လည်း၊ ဝါ=အလွန်အဆင်းလှသည်လည်း၊ ဒဿနီယာ=ကြည့်ရှုသင့် ကြည့်ရှုထိုက်သည်၊ ဝါ=ကြည့်ရှုချင်ဖွယ် တင့်တယ်သည်၊ ပါသာဒိကာ=(ကြည့်ရှုရခြင်းဖြင့်) စိတ်ကို ကြည်လင်စေတတ်သည်၊ ပရမာယ=မွန်မြတ်သန့်ရှင်းသော၊ ဝဏ္ဏပေါက္ခရတာယ=အဆင်း၏ ကောင်းမွန်လှပသည်အဖြစ်နှင့်၊ ဝါ=တင့်တယ်ဝင်းပ, အဆင်းလှ၍, ကိုယ်ကာယသဏ္ဌာန် ပုံစံကျနသည်အဖြစ်နှင့်[စာပိုဒ် (၈၅)တမောတမသုတ် လည်းကြည့်] သမန္နာဂတာ=ပြည့်စုံသည်၊ ဟောတိ=၏ ။ပ။ အပ္ပေသက္ခာ စ=လည်း၊ ဟောတိ=၏၊ သော ဟေတု=ထိုအကြောင်းဟိတ်သည်၊ (ထိုရပ်ဆင်းလှပ, ဓနမူရာ, တန်ခိုးနည်းပါးခြင်း၏ အကြောင်းဟိတ်သည်) ကော နုခေါ=နည်း၊ သော ပစ္စယော=သည်၊ ကော=နည်း၊ ဘဂ္ဂေ=ရား၊ ပန=ထို့အပြင်၊ ယေန=အကြင်အကြောင်းကြောင့်၊ ဣဒ=ဤ၊ ဧကစ္စော။ပ။ မဟေသက္ခာ စ=သည်လည်း၊ ဟောတိ=၏၊ သော ဟေတု=သည်၊ (ထိုရပ်ဆင်းလှပ, ဓနပေါများ, တန်ခိုးကြီးမားခြင်း၏ အကြောင်းသည်) ကော= နည်း၊ သော ပစ္စယော=သည်၊ ကော=နည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ= လျှောက်ပြီ)

မလ္လိကေ=မလ္လိကာ၊ ဣဒ=ဤလောကဌ်၊ ဧကစ္စော=သော၊ မာတုဂါမော=သည်၊ ကောဓနော=စိတ်ဆိုးလေ့ရှိသည်၊ ဝါ=ဒေါသကြီးသည်၊ ဥပါယာသဗဟုလော=များသော ပြင်းထန်စွာ စိတ်ပင်ပန်းခြင်း ရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ အပ္ပမ္ပိ=အနည်းငယ်သော စကားကိုသော်မျှလည်း၊ ဝုတ္တာ=ပြောဆိုအပ်သည်၊ သမာနာ=ဖြစ်လသော်၊ အဘိသဇ္ဇတိ=ဒေါသဖြင့် ဦးတွယ်၏၊ (ဒေါသအစွမ်းဖြင့် ဆူးကောက်ကဲ့သို့ ဦးတွယ်၏) ကုပ္ပတိ=အမျက်ထွက်၏၊ ဗျာပဇ္ဇတိ=ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ ရောက်၏၊ ပတိတ္ထိယတိ=ဒေါသအစွမ်းဖြင့် ကြမ်းတမ်းခက်ထန်၏၊[တိကနိပါတ်စာပိုဒ် (၂၅) ဒုတိယအကြိမ်ရိုက် ပထမတွဲ နိဿယ၊ နှာ-၂၆၄၊ ၂၆၅၊ ဝဇိရူပမသုတ်လည်းကြည့်]

ကောပဠ=စိတ်ဆိုးခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ ဒေါသဠ=အမျက်ဒေါသကို လည်းကောင်း၊ အပ္ပစ္စယဠ=မနှစ်သက်မှု ဒေါမနဿကို လည်းကောင်း၊ ဝါ=ပီတိသောမနဿ မဖြစ်နိုင်ကြောင်း ဒေါမနဿကိုလည်းကောင်း၊ ပါတုကရောတိ=ထင်ရှားပြု၏။

သာ=ထိုမိန်းမသည်၊ သမဏသ ဝါ=ရဟန်းအားလည်းကောင်း၊ ဗြာဟ္မဏသ ဝါ=ဗြာဟ္မဏ သူတော်ကောင်းအားလည်းကောင်း၊ အန္ဓံ=ခဲဖွယ်ဘောဇဉ်ကိုလည်းကောင်း၊ ပါနံ=အဖျော်ကိုလည်းကောင်း၊ ဝတ္ထံ= အဝတ်သက်နှံ့ကိုလည်းကောင်း၊ ယာနံ=ယာဉ်ကိုလည်းကောင်း၊ (ထီး, ဖိနပ်, လှည်းရထား ပေါင်းချုပ်, ထမ်းစင် အစရှိသော လမ်းခရီးအသုံးအဆောင်ဖြစ်သော ယာဉ်ကိုလည်းကောင်း) မာလာ, ဂန္ဓ, ဝိလေပနံ=ပန်း, နံ့သာ, နံ့သာပျောင်းကိုလည်းကောင်း၊ သေယျာ, အာဝသထ, ပဒီပေယျံ=အိပ်ရာခင်း, နေရာအိမ်, မီးထွန်းစရာ မီးဆာ မီးခွက်ဆီကို လည်းကောင်း၊ [တိကနိပါတ် စာပိုဒ်(၁၃) အာသံသသုတ်လည်းကြည့်] ဒါတာ=ပေးလှူသည်၊ နု ဟောတိ=မဖြစ်၊ ပန=ထိုမှတပါး၊ ဣဿာမနိကာ=ငြူစူခြင်းနှင့် ယှဉ်တွဲသောစိတ်ရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ပရ+လာဘ+သက္ကာရ+ဂရုကာရ+မာနန+ဝန္ဒန+ပူဇနာသု=သူတပါးတို့ + ပစ္စည်းလာဘ်ရရှိခြင်း+ ကောင်းစွာ ပြုစုခံရခြင်း+ အလေးဂရပြုခံရခြင်း+ မြတ်နိုးခံရခြင်း +ရှိခိုးခံရခြင်း+ပူဇော်ခံရခြင်းတို့၌၊ ဣဿတိ=ငြူစူ၏၊ ဥပဒုဿတိ=စိတ်ဓာတ်ဖောက်ပြား ပြစ်မှား၏၊ ဣဿံ=ငြူစူခြင်းကို၊ ဗန္ဓတိ=ဖွဲ့နှောင်၏။

သာ=ထိုမိန်းမသည်၊ တတော=ထိုဘဝမှ၊ စုတာ=သေလွန်သည်၊ (ဟုတ္မာ=ဖြစ်၍) ဣတ္ထတ္တံ=ဤလူ့ဘဝသို့၊ စေ အာဂန္ဓတိ=အကယ်၍ ရောက်လာအုံ၊ (ဇဝ သတိ=ဤသို့ ရောက်လာသည် ဖြစ်လသော်) သာ=ထိုမိန်းမသည်၊ ယတ္ထ ယတ္ထ=အကြင်အကြင်ဘဝ၌၊ ပစ္စာဇာယတိ=ဖြစ်၏၊ (တတ္ထ တတ္ထ=ထိုထိုဖြစ်ရာဘဝ၌) ဒုဗ္ဘဂ္ဂာ စ=သည်လည်း ॥ပ॥ မလ္လိကေ=မလ္လိကာ၊ ပန=အရုပ်ဆိုးရွား, ဥစ္စာများ၍ တန်ခိုးကြီးမားခြင်း၏အကြောင်းကား၊ ဣဓ=၌၊ ॥ပ॥ အနိဿာမနိကာ=ငြူစူခြင်းနှင့် ယှဉ်တွဲသော စိတ်မရှိသည်၊ ဟောတိ=၏ ॥ပ॥ နု ဣဿတိ=မငြူစူ၊ နု ဥပဒုဿတိ=မဖောက်ပြား မပြစ်မှား၊ ဣဿံ=ကို၊ နု ဗန္ဓတိ=မနှောင်ဖွဲ့ ॥ပ॥

မလ္လိကေ=မလ္လိကာ၊ ပန=လုပဆင်းဝါ, ဥစ္စာမရှိရွား, တန်ခိုးနည်းပါးခြင်း၏အကြောင်းကား၊ ဣဓ=၌၊ ဧကစ္စော=သော၊ မာတုဂါမော=သည်၊ အက္ကောဓနာ=စိတ်ဆိုးလေ့မရှိသည်၊ ဝါ=ဒေါသမကြီးသည်၊ အနုပါယာသ ဗဟုလာ=များသော ပြင်းထန်စွာ စိတ်ပင်ပန်းခြင်း မရှိသည်၊ ဟောတိ= ၏၊

ဗဟုမ္ပိ=များစွာသော စကားကိုသော်မှလည်း၊ ဝုတ္တာ=သည်၊ သမာနာ=သော်၊ နာဘိသဇ္ဇတိ=ဒေါသဖြင့် မစွဲကပ် မငြိတွယ်၊ နဲ ကုပ္ပတိ=အမျက် မထွက်၊ နဲ ဗျာပဇ္ဇတိ=ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့မရောက်၊ နဲ ပတိတ္ထိယတိ=ဒေါသ အစွမ်းဖြင့် မကြွမ်းတမ်း မခက်ထန်၊ ကောပဠ=ကိုလည်းကောင်း ။၀။ နဲ ပါတုကရောတိ=ထင်ရှားမပြု၊ သာ=ထိုမိန်းမသည် ။၀။ အပ္ပေသက္ခာ စ=သည်လည်း၊ ဟောတိ=၏၊ မလ္လိကေ=ကား၊ ပန=လုပခဏ်း၀ါ, ဥစ္စာပေါများ, တန်ခိုးကြီးမားခြင်း၏အကြောင်းကား၊ ဣတ္ထေ=၌၊ ဧကစ္စော=သော၊ မာတုဂါမော=သည်၊ အဏ္ဏာဝနော=သည် ။၀။ ["အယံ ခေါ မလ္လိကေ ဟေတု အယံ ပစ္စယော၊ ယေန မိဇ္ဇေကစ္စော"စသည်သို့သွားအုံ့]

မလ္လိကေ=ကာ၊ ယေန=အကြောင် အကြောင်းကြောင့်၊ ဣတ္ထေ=၌၊ ဧကစ္စော ။၀။ အပ္ပေသက္ခာ စ=သည်လည်း၊ ဟောတိ=၏၊ သော ဟေတု=ထိုအကြောင်းသည်၊ (ထိုအရုပ်ဆိုး၀ါး, ဥစ္စာရှား၍ တန်ခိုးနည်းပါးခြင်း၏ အကြောင်းသည်) အယံ ခေါ=ဤသည်ပင်တည်း၊ (ဤသို့ ဒေါသကြီးခြင်း သူတော်ကောင်းတို့အား မလွှဒါန်း မပေးကမ်းခဲ့ခြင်း, မနာလိုငြူစူစိတ်ရှိခြင်းပင်တည်း) သော ပစ္စယော=ထိုအကြောင်းပစ္စည်းသည်၊ အယံ=ဤသည်ပင်တည်း၊ မလ္လိကေ=ကား၊ ပန=ထိုမှတပါး၊ ယေန=ကြောင့်၊ ဣတ္ထေ=၌၊ ဧကစ္စော=သော ။၀။ မဟာသက္ခာ စ=သည်လည်း၊ ဟောတိ=၏၊ သော ဟေတု=ထိုအကြောင်းသည်၊ (ထို အရုပ်ဆိုး၀ါး, ဥစ္စာများ၍ တန်ခိုးကြီးမားခြင်း၏ အကြောင်းသည်) အယံ=ဤသည်ပင်တည်း၊ (ဤသို့ ဒေါသကြီးခြင်း, သူတော်ကောင်းတို့အား လွှဒါန်းခဲ့ဖူးခြင်း, မနာလို ငြူစူစိတ် မရှိခြင်းပင်တည်း) ။၀။

[ကျန်နောက်နှစ်မျိုးအတွက် အကျယ်ဖွင့် အနက် သိနိုင်လောက်ပြီ၊ ဒေါသကြီးခြင်းကြောင့် အရုပ်ဆိုး အဆင်းမလှ ဖြစ်ရ၏၊ မလွှဒါန်းခဲ့ခြင်းကြောင့် ဥစ္စာမဲ့သူ ဖြစ်ရ၏၊ မနာလိုငြူစူခြင်းကြောင့် တန်ခိုးနည်းပါးသူ ဖြစ်ရ၏၊ ဒေါသမကြီးခြင်းကြောင့် အဆင်းလှ ရုပ်ချောသူ ဖြစ်ရ၏ စသည်ဖြင့် သိပါလေ]

ဒေ၀ံ=ဤသို့၊ ဝုတ္တေ=မြတ်စွာဘုရား ဟောတော်မူအပ်လသော် ။၀။ ဘဂ္ဂေ=ရား၊ ရှုန=အမှန်တကယ်ပင်၊ [ရှုန+အဟံ] ယာ အဟံ=အကြင် တပည့်တော်မသည်၊ အညံ=အခြားသော၊ ဇာတိ=ဘ၀၌၊ ၀ါ=ဘ၀တုန်းက၊ ကောနော=သည်၊ ဥပါယာသဗဟုလာ=သည်၊ အဟောသိ=ဖြစ်ခဲ့ပါပြီ ။၀။ အဘိသဇ္ဇိ=ဒေါသဖြင့် စွဲကပ်ငြိတွယ်ခဲ့ပါပြီ၊ ကုပ္ပိ=အမျက်ထွက်ခဲ့ပါပြီ ။၀။ ပါတုကာသိ=ထင်ရှားပြုခဲ့ပါပြီ၊ ဘဂ္ဂေ=ရား၊ (တေန=ထိုသို့ ရှေးဘ၀တုန်းက ဒေါသကြီးခဲ့ခြင်းကြောင့်) သာဟံ=ထိုတပည့်တော်မသည်၊ ဧတရဟိ=ယခု

အခါ၌၊ ဒုဗ္ဗဏ္ဏာ=သည်၊ ဒဿနာယ=ငှာ၊ ဒုရူပါ=သည်၊ သုပါပိကာ=သည်း (ဟောမိ=ဖြစ်နေပါ၏) ။ပ။ ဘန္တေ=ရား၊ သာဟ=သည်၊ (တေန=ထိုသို့ ရှေးဘဝတုန်းက လှူဒါန်းခဲ့ဖူးခြင်းကြောင့်) တေရဟိ=၌၊ အမှာ=သည်။ မဟဒ္ဓနာ=သည်၊ မဟာဘောဂါ=သည်၊ ဟောမိ=၏ ။ပ။ နှ ဣသိ=မင်ကြူစု ခဲ့ပါ၊ နှ ဥပဒ္ဒသိ=မဖောက်ပြား မပြစ်မှားခဲ့ပါ၊ ဣသိ=ကို၊ နှ ဗန္ဓိ=မနှောင် ဖွဲ့ခဲ့ဖူးပါ၊ ဘန္တေ=ရား၊ သာဟ=သည်၊ (တေန=ထိုသို့ ရှေးဘဝတုန်းက မနာလိုကြူစိတ် မဖြစ်ခဲ့ဖူးခြင်းကြောင့်) တေရဟိ=၌၊ မဟေသက္ခာ=သည်၊ (ဟောမိ=ဖြစ်နေပါ၏)။

ဘန္တေ=ရား၊ ဣမသ္မိ ရာဇကုလေ=ဤမင်းမျိုး၌၊ ဝါ=ဤ မင်းနန်း တော်၌၊ ခတ္တိယကညာပိ=မင်းမျိုး သတို့သမီးတို့သည်လည်းကောင်း၊ ဗြာဟ္မဏ ကညာပိ=ပုဏ္ဏားမျိုး သတို့သမီးတို့သည် လည်းကောင်း၊ ဂဟပတိ ကညာပိ= အိမ်ရှင်ကုန်သည် လယ်သမား အမျိုးသမီးတို့သည်လည်းကောင်း၊ သန္တိ=ရှိပါ ကုန်၏၊ အဟံ=တပည့်တော်မသည်၊ တာသံ=ထိုအမျိုးသမီးတို့၏ ။ ဣသရာ ဓိပစ္စံ=စိုးမိုးအုပ်ချုပ်သူ အကြီးအကဲ၏အဖြစ်ကို၊ ကာရေမိ= ပြုလုပ်စေပါ၏၊ ဘန္တေ=ရား၊ သောဟံ=ထိုတပည့်တော်မသည်၊ အဇ္ဇတဂ္ဂေ= ယနေ့ကိုအစပြု၍၊ အဂ္ဂေါဝနာ=သည်၊ အနုပါယာသဗဟုလာ=သည်၊ ဘဝိဿာမိ=ဖြစ်ပါတော့အုံ ။ပ။ နာဘိသဒ္ဓိဿာမိ=ဒေါသဖြင့် မငြိတွယ်ပါတော့အုံ၊ နှ ကုပ္ပိဿာမိ=အုံ ။ပ။ နှ ပါတုကရိဿာမိ=အုံ၊ သမဏာသ ဝါ= အားလည်းကောင်း ။ပ။ သေယ္ယာဝသထပဒီပေယျ=ကို၊ ဒဿာမိ=ပေးလှူ ပါအုံ ။ပ။ နှ ဣသိဿာမိ= မင်ကြူစုပါအုံ ။ပ။ ဣသိ=ကို၊ နှ ဗန္ဓိဿာမိ= မနှောင်ဖွဲ့ပါအုံ ။ပ။ သတ္တမံ။

၈-အတ္တန္တပသုတ်

၁၉၈။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ဣဓ=ဤလောကဌ၌၊ ဧကစ္စော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အတ္တန္တပေါ[1]=မိမိကိုယ်ကို ဆင်းရဲပူပန်စေတတ်သည်၊

၁။ **အတ္တန္တပေါ**။ ။အဋ္ဌကထာ၌ အတ္တန္တပ စသောပုဒ်တို့ကို "အတ္တာနံ တပတိ ဒုက္ခာပေတိတိ အတ္တန္တပေါ=မိမိကိုယ်ကို ဆင်းရဲပူပန်စေတတ်သောသူ" စသည်ဖြင့် ဝိဂြိုဟ်ပြု၏၊ ဋီကာ၌လည်း အတ္တန္တပပုဒ်မှ အတ္တကို "အာဟိတော အဟံမာနော ဧတ္ထာတိ အတ္တာ=ငါဟူသောမာနကို သိမ်းဆည်းဆောင်ထားအပ်ရာ ခန္ဓာကိုယ်အတ္တသော"ဟု အဓိကရဏသာဓနဝိဂြိုဟ်ပြု၏၊ ထိုဝိဂြိုဟ်နှင့်အညီ အာပုဗ္ဗ ဓာတုတ် တပစ္ဆည်း၊ ဓာတုနှ် အာကိုချေ၊ အာဥပသာရကို ရသပြု၊ ဧကို တပြု၍ အတ္တပုဒ်ရှပ်ပြီးသည်ဟု ကြံနိုင်၏၊ ထိုဋီကာဝိဂြိုဟ်ကိုပင် နည်းမှီ၍ "အဟံမာနော အာဓိယတေ ဌပိယတေ ဧတ္ထာတိ အတ္တာ၊ အဟံမာနံ အာဒဟတိ ဌပေတိ ဧတ္ထာတိ အတ္တာ"ဟူ၍ အာဟိတော ဟူသော ကိတ်ပုဒ်နေရာ၌ ကမ္မရုပ်, ကတ္တာရုပ် အာချတ်ပုဒ် ပြောင်းလဲ၍ ဝိဂြိုဟ်ပြုနိုင်၏။

(ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) အတ္တပရိတာပနာနုယောဂ်=မိမိကိုယ်ကို ဆင်းရဲပူပန်စေခြင်းကိစ္စကို ထပ်တလဲလဲ အားထုတ်မှုဝိရိယကို၊ အနုယုတ္တောာ=ကြိုးစားအားထုတ်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန=ထိုမှတပါး၊ ဣဓ=၌၊ ဧကစ္စော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ ပရန္တပေါ=သူတပါးကို ဆင်းရဲပူပန်စေတတ်သည်၊ (ဟုတ္တာ) ပရပရိတာပနာနုယောဂ်=သူတပါးကို ဆင်းရဲပူပန်စေခြင်းကိစ္စကို ထပ်တလဲလဲ အားထုတ်မှု ဝိရိယကို၊ အနုယုတ္တောာ=သည်၊ ဟောတိ=၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန=ထိုမှတပါး၊ ဣဓ=၌၊ ဧကစ္စော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ အတ္တန္တပေါ စ=သည်လည်း၊ (ဟုတ္တာ) အတ္တပရိတာပနာနုယောဂ်= ကို၊ အနုယုတ္တောာ=သည်လည်းကောင်း၊ ပရန္တပေါ စ=သည်လည်း၊ (ဟုတ္တာ) ပရပရိတာပနာနုယောဂ်=ကို၊ အနုယုတ္တောာ=သည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန=ပါး၊ ဣဓ=၌၊ ဧကစ္စော=သော၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ နေဝ အတ္တန္တပေါ=မိမိကိုယ်ကို ဆင်းရဲပူပန်စေတတ်သူ မဟုတ်သည်၊ (ဟုတ္တာ) အတ္တပရိတာပနာနုယောဂ်=ကို၊ နာ အနုယုတ္တောာ=ကြိုးစား အားမထုတ်သည် လည်းကောင်း၊ နာ ပရန္တပေါ=သူတပါးကို ဆင်းရဲပူပန်စေတတ်သူ မဟုတ် သည်၊ (ဟုတ္တာ) ပရပရိတာပနာနုယောဂ်=ကို၊ နာ အနုယုတ္တောာ=သည် လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=၏။

နေဝ အတ္တန္တပေါ=မိမိကိုယ်ကို ဆင်းရဲပူပန်စေတတ်သူလည်း မဟုတ်သော၊ နာ ပရန္တပေါ=သူတပါးကို ဆင်းရဲပူပန်စေတတ်သူလည်း မဟုတ်သော၊ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ=မျက်မှောက်ထင်ထင် တွေ့မြင်နေရသော ယခုအတ္တဘောဘ၌ပင်လျှင်၊ ဝါ=ယခု မျက်မှောက်ဘဝ၌ပင်လျှင်၊ နိစ္ဆာတော=ဆာလောင်တတ်သော တဏှာမရှိသည်၊ နိဗ္ဗုတော=ကိလေသာခပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းသည်၊ သီတီဘူတော=ကိလေသာအပူမသန်း အေးချမ်းသူဖြစ်သည်၊ သုခပဋိသံဝေဒီ=ဗျာန်မက်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ချမ်းသာကို ခံစားသည်၊ (ဟုတ္တာ) ဗြဟ္မဘူတေန=မြင့်မြတ်သည်ဖြစ်၍ဖြစ်သော၊ အတ္တနာ=အတ္တဘောဖြင့်၊ ဝိဟရတိ=နေ၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=အဘယ်သို့ အဘယ်ပုံအားဖြင့်၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ အတ္တန္တပေါ=သည်၊ (ဟုတ္တာ=၍) အတ္တပရိတာပနာနုယောဂ်=ကို၊ အနုယုတ္တောာ=သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤ လောကဝ်၌၊ ဧကစ္စော=အချို့သောပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အစေလကော=အဝတ်မဝတ်သည်၊ (အဝတ်မဝတ်ခြင်းအကျင့်ကို လက်ခံကျင့်သုံးခြင်းအားဖြင့် ဗလာကိုယ်ချည်း အဝတ်မစည်းဘဲနေသည်) မုတ္တာစာရော=စွန့်လွှတ်အပ်ပြီးသော ယဉ်ကျေးသော အလေ့အကျင့်ရှိသည်၊ ဝါ=မတ်တတ်ရပ်လျက် ကျင်ကြီး

ကျင်ငယ်စွန့်ခြင်း, စားစရာစားခြင်း စသည်ဖြင့် ရိုင်းစိုင်းစွာ ပြုကျင့်လျက် အမျိုးကောင်းသားတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုကို ပယ်စွန့်သည်၊ ဟတ္ထာပလေခနော= ထမင်းစားပြီးလသော် လျှာဖြင့် လက်ကို လျက်တတ်သည်၊ ဝါ=ကျင်ကြီးစွန့်ပြီး လသော် မစင်ကို လက်ဖြင့် သုတ်သင်တတ်သည်၊ နာ ဧဟိဘဒ္ဒန္တေ ကော= ဆွမ်းခံကြွလာတော်မူပါဦးဘုရားဟု ပင့်လျှောက်အပ်လသော် မကြွလာသည်၊ နာ တိဋ္ဌဘဒ္ဒန္တေ ကော=(မကြွလာလိုလျှင်) ရပ်တော်မူပါဦးဟု လျှောက်အပ် သော်လည်း မရပ်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ [ဤပုဒ် ရပ်ပြီးပုံကို ဒုတိယ အကြိမ်ရိုက် ပထမတွဲ နိဿယ၊ စာမျက်နှာ-၆၃၀ (တိကနိပါတ်စာပိုဒ်- ၁၅၇ အစေလကဝဂ်)ကြည့်]

အဘိဟဋ္ဌ=မိမိ မရောက်မီကြိုတင်၍ ဆောင်ယူထားအပ်သော ထမင်း ကို၊ (နာ သာဒိယတိ=မခံယူ) ဥဒ္ဒိဿကတံ=မိမိကိုရည်စူး၍ စီမံပြုလုပ်ထား အပ်သော ထမင်းကို၊ (နာ သာဒိယတိ=မခံယူ) နိမန္တနံ=ပင့်ဖိတ်လှူဒါန်းအပ် သော ထမင်းကို၊ နာ သာဒိယတိ=မခံယူ၊ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ကုမ္ဘိမုခါ= ထမင်းထည့်စရာ အိုးအဝမှ၊ (ဥဒ္ဓရိတွာ=ထုတ်ဆောင်၍၊ ဒီယမာန ဘိက္ခမ္မိ= ပေးလှူအပ်သော ထမင်းကိုလည်း) နပဋိဂ္ဂဏှာတိ=မခံယူ၊ ကဎောပိမုခါ= ထမင်းချက်အိုး, ထမင်းထည့်တောင်း အဝမှ၊ (ဥဒ္ဓရိတွာ=၍၊ ဒီယမာန ဘိက္ခမ္မိ=ကိုလည်း) နာ ပဋိဂ္ဂဏှာတိ=မခံယူ၊ ဎေကံ=တံခါးခုံကို၊ အန္တရံ= ဆီးတားခြားသည်ကို၊ (ကတွာ=ပြု၍၊ ဒီယမာနဘိက္ခမ္မိ နာ ပဋိဂ္ဂဏှာတိ) ဒဏ္ဍံ=တုတ်ကို၊ အန္တရံ=ကို၊ (ကတွာ ဒီယမာနဘိက္ခမ္မိ နာ ပဋိဂ္ဂဏှာတိ) မုသလံ=ကျည်ပွေ့ကို၊ အန္တရံ (ကတွာ ဒီယမာနဘိက္ခမ္မိ နာ ပဋိဂ္ဂဏှာတိ)

ဒွိန္နံ=နှစ်ယောက်သောသူတို့သည်၊ ဘုဉ္ဇမာနာနံ=စားနေကြကုန်စဉ်၊ (ဧကသ္မိံ=တယောက်သည်၊ ဥဋ္ဌာယ=ထ၍၊ ဒေန္တေ=ပေးလှူလသော်) နာ ပဋိဂ္ဂဏှာတိ=မခံယူ၊ ဂဗ္ဘိနိယာ=ကိုယ်ဝန်ဆောင်မိန်းမသည်၊ (ဒီယမာန ဘိက္ခမ္မိ နာ ပဋိဂ္ဂဏှာတိ) ပါယမာနာယ=ကလေးနို့တိုက်နေသော မိန်းမသည်၊ (ဒီယမာနဘိက္ခမ္မိ နာ ပဋိဂ္ဂဏှာတိ) ပုရိသန္တရဂတာယ=ယောကျ်ားအနီးဌာ ရောက်နေသော မိန်းမသည်၊ (ဒီယမာနဘိက္ခမ္မိ နာ ပဋိဂ္ဂဏှာတိ) [ပုရိသန္တရ ဂတာယာတိ ပုရိသသမီပဂတာယ။ မူလပဏ္ဏာသဋ္ဌီကာ၊ ၃၊ ၃၅]

သက်တော်ဆုံ=လူအများ ပေါင်းစုကြွေးကြော် နှိုးဆော်၍ စီမံပြုလုပ် အပ်သော ထမင်းတို့ကို၊ (ဒီယမာနာသု=ပေးလှူအပ်ကုန်လသော်၊ နာ ပဋိဂ္ဂ ဏှာတိ=မခံယူ) ယတ္ထ=အကြင်အရပ်၌၊ သာ=ခွေးသည်၊ ဥပဋ္ဌိတော=အနီး အပါး၌ စောင့်မျှော်တည်နေသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်အုံ၊ (တတ္ထ=ထိုအရပ်၌၊ အာဟဋ္ဌံ=ခွေးအား မပေးဘဲ ဆောင်ယူလာခဲ့သော ထမင်းကို၊ နာ ပဋိဂ္ဂဏှာတိ)

ယတ္ထ=အကြင်အရပ်၌၊ မဂ္ဂိကာ=ယင်ကောင်တို့သည်၊ သဏ္ဌာသဏ္ဌာစာရိနီ=အစုလိုက်, အစုလိုက် လှည့်လည်နေကြကုန်အုံ့၊ (တတော=ထိုအရပ်မှ၊ အာဟာဠံ=ဆောင်ယူခဲ့သော ထမင်းကို၊ နှ ပဋိဂ္ဂဏှာတိ) မစ္ဆံ=ငါးကို၊ (နှ ပဋိဂ္ဂဏှာတိ) မံသံ=အသားကို၊ (နှ ပဋိဂ္ဂဏှာတိ) သုရံ=သေရည်ကို၊ (နှ ပိဝတိ=မသောက်) မေရယံ=အရက်ကို၊ (နှ ပိဝတိ=မသောက်) ထုသောဒကံ=ဆန်ပုံးရည်ကို၊ နပိဝတိ=မသောက်၊ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဧကာဂါရိကော ဝါ=တအိမ်တည်းကိုသာ ဆွမ်းခံသွားသည်လည်း၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ဧကာလောပိကော=ဆွမ်းတလုပ်တည်းဖြင့်သာ မျှတနေနိုင်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဒွါဂါရိကော ဝါ=နှစ်အိမ်ကိုသာ ဆွမ်းခံသွားသည်လည်း၊ (ဟုတ္တာ) ဒွါလောပိကော=ဆွမ်းနှစ်လုပ်ဖြင့်သာ မျှတနေနိုင်သည်၊ ဟောတိ=၏။

သတ္တာဂါရိကော ဝါ=ခုနှစ်အိမ်ကိုသာ ဆွမ်းခံ သွားသည်လည်း၊ (ဟုတ္တာ) သတ္တာလောပိကော=ဆွမ်း(၇)လုပ်ဖြင့်သာ မျှတနေနိုင်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဧကိဿာ=တစ်ခုသော၊ ဒတ္တိယာပိ=(နှစ်လုပ်သုံးလုပ်မျှသာ ဆုံ့သော) ဆွမ်းခွက်ငယ်ဖြင့်လည်း၊ ယာပေတိ=မျှတနေထိုင်၏၊ ဒ္ဝိဟိ=နှစ်ခုကုန်သော၊ ဒတ္တိဟိပိ=ဆွမ်းခွက်ငယ်တို့ဖြင့်လည်း၊ ယာပေတိ=၏ ။ပ။ သတ္တဟိ= (၇)ခုကုန်သော၊ ဒတ္တိဟိပိ=လည်း၊ ယာပေတိ=၏၊ ဧကာဟိကမ္မိ=တရက်ခြားရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ ဝါ=တရက်မစားဘဲ နေပြီးမှလည်း၊ အာဟာရံ=အစာအာဟာရကို၊ အာဟာရေတိ=စား၏၊ ဒ္ဝေါဟိကမ္မိ=နှစ်ရက်ခြားရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ အာဟာရံ=ကို၊ အာဟာရေတိ=၏ ။ပ။ သတ္တာဟိကမ္မိ=(၇)ရက်ခြားရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ ဝါ=(၇)ရက်မစားဘဲ နေပြီးမှလည်း၊ အာဟာရံ=ကို၊ အာဟာရေတိ=၏၊ ဣတိ=ဤနည်းအားဖြင့်၊ ဧဝရူပံ=ဤသို့သဘောရှိသော၊ အဒ္ဓမာသိကမ္မိ=တလထက်ဝက် (၁၅)ရက် အကွာအခြားရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ ပရိယာယဘတ္တဘောဇနာနုယောဂ်=ရက်အလှည့် အကြိမ်အားဖြင့် ထမင်းစားခြင်းကို ထပ်တလဲလဲအားထုတ်မှု ဝိရိယကို၊ အနုယုတ္တော=အားထုတ်လျက်၊ ဝိဟရတိ=နေ၏။

သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သာကဘက္ခောပိ=ဟင်းရွက်စိမ်းကို စားသည်လည်း၊ ဟောတိ=၏၊ သာမာကဘက္ခောပိ=လမန်းမြက်သီးဆန်ကို စားသည်လည်း၊ ဟောတိ=၏၊ နီဝါရဘက္ခောပိ=ကျိတ်စပါးကို စားသည်လည်း၊ ဟောတိ=၏၊ ဒဒ္ဒုလဘက္ခောပိ=သားရေဖတ် အစအနကိုစားသည်လည်း ။ပ။ ဟဋဘက္ခောပိ=မှော်, သစ်စေးကို စားသည်လည်း။ပ။ ကဏဘက္ခောပိ=ဆန်ကွဲကိုစားသည်လည်း ။ပ။ အာစာမဘက္ခောပိ=ထမင်းချိုးကို စားသည်လည်း၊ ဝါ=ထမင်းရည်ဟူသော အစာအာဟာရရှိသည်လည်း၊ ဝါ=ထမင်း

ရည်ကို သောက်သည်လည်း၊ [အာစာမ် ဘက္ခတိတိ အာစာမဘက္ခော=ထမင်း ချိုးစားသောသူ၊ (တနည်း) အာစာမော ဘက္ခော ယဿတိ အာစာမဘက္ခော= ထမင်းရည်ဟူသော အစာရှိသူ] ။ပ။ ပိညာကဘက္ခောပိ=နှမ်းမှုန့်ညက် (နှမ်း ထောင်း)ကို စားသည်လည်း၊ တိဏ=မြက်။ ဂေါမယ=နွားချေး ။ပ။ ဝနမူလ ဖလာဟာရောပိ=တောသစ်မြစ် သစ်သီးဟူသော အစာအာဟာရရှိသည်လည်း၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ပဝတ္တဖလဘောဇီ=အလိုလိုကြွေကျသော သစ်သီးကိုစားလျက်၊ ယာပေတိ=မျှတတည်နေနိုင်၏ ။

သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သာဏာနိပိ=ပိုက်ဆံလျှော်ချည် အဝတ်တို့ကို လည်း၊ ဓာရေတိ=ဆောင်၏၊ ဝါ=ဝတ်ရုံ၏၊ မသာဏာနိပိ=အခြားသော ချည်တို့ဖြင့်ရောနှောသော ပိုက်ဆံလျှော်ချည်အဝတ်တို့ကိုလည်း၊ ဓာရေတိ=၏၊ [ဒုတိယအကြိမ်ရိုက် ပထမတွဲ နိဿယ၊ စာမျက်နှာ–၅၃၃၊ တိကနိပါတ် စာပိုဒ်(၉၄) ပဝိဝေကသုတ်လည်းကြည့်] ဆဝဒုဿာနိပိ=သူသေကောင်မှ ရွာပစ်အပ်သော အဝတ်တို့ကိုလည်း၊ ဝါ=ပြိန်းမြက်စသည်ဖြင့် သိကုံးပြုလုပ် အပ်သော ယုတ်ညံ့သော အဝတ်တို့ကိုလည်း ။ပ။ပံသုကူလာနိပိ=ပံသုကူအဝတ် တို့ကိုလည်း ။ပ။ တိရီဋာနိပိ=သစ်ခေါက်အဝတ်တို့ကိုလည်း ။ပ။ အဇိနမ္မိ= သားရေကိုလည်း၊ [ရှေးက သစ်နက်ရေဟု ပြန်ဆိုကြ၏၊ [ဒုတိယအကြိမ်ရိုက် ပထမတွဲ နိဿယ၊ နှာ–၄၁၇။ တိကနိပါတ်စာပိုဒ် (၆၄) ဝေနာဂပုရသုတ် လည်းကြည့်] အဇိနက္ခိပမ္မိ=အလယ်ဦးခွဲအပ်သော သားရေကိုလည်း၊ ဝါ=ခွာပါရှိ၍ အလယ်ဦးခွဲအပ်သော သားရေကိုလည်း ။ပ။ ကုသစီရမ္မိ=သမန်းမြက်သင်္ကန်း ကိုလည်း ။ပ။ဝါကစီရမ္မိ= လျှော်တော သင်္ကန်းကိုလည်း ။ပ။ ဖလကစီရမ္မိ= ပျဉ်ချပ်သင်္ကန်းကိုလည်း ။ပ။

ကေသကမ္မလမ္မိ=လူဆံပင်တို့ဖြင့် ရက်လုပ်အပ်သော ကမ္မလာကို လည်း ။ပ။ ဝါဠကမ္မလမ္မိ=မြင်းမြီးစသည်တို့ဖြင့် ရက်လုပ်အပ်သော ကမ္မလာ ကိုလည်း ။ပ။ ဥလူကပက္ခိကမ္မိ=ခပ်ပုပ်ငှက်တောင် အဝတ်ကိုလည်း၊ ဓာရေတိ= ၏၊ ကေသမဿုလောစကောပိ=ဆံပင်မုတ်ဆိတ် နုတ်ပယ်တတ်သူသည် လည်း၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ကေသမဿုလောစနာနုယောဂ=ဆံပင်မုတ်ဆိတ် နုတ်ပယ်ခြင်းကို ထပ်တလဲလဲ အားထုတ်မှု ဝိရိယကို၊ အနုယုတ္တောာ=အား ထုတ်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဥဗ္ဗဋ္ဌကောပိ=အထက်ခ္ဍ မတ်မတ်ရပ်တည်နေသည် လည်း၊ (ဟုတ္တာ) အာသနပဋိက္ခိတ္တောာ=ထိုင်ခြင်းကိုရှိရယာပုထ်ကို ပယ်စွန့် သည်၊ ဟောတိ=၏ ။

ဥက္ကုဋိကောပိ=ဆောင့်ကြောင့်ထိုင်မှု ကျင့်ဝတ်ရှိသည်လည်း၊ (ဟုတ္တာ) ဥက္ကုဋိကပဓာနံ=ဆောင့်ကြောင့်ထိုင်ခြင်းအလုပ် အားထုတ်မှု ဝိရိယကို၊

အနုယုတ္တောဟု=သည်၊ဟောတိ=၏၊ ကဏ္ဌကာပသယိကောပိ=ဆူးတည်းဟူသော အိပ်ရာပေါ်၌ သွားရပ်ထိုင်မှု ပြုလုပ်သည်လည်း၊ ဟောတိ=၏၊ ကဏ္ဌကာပသယေ=ဆူးတည်းဟူသော အိပ်ရာပေါ်၌၊ သေယျံ=အိပ်ခြင်းကို၊ ကပ္ပေတိ=ပြုလုပ်၏၊ သာယတတိယကမ္မိ=ညနေချမ်းဟူသော သုံးကြိမ်မြောက်ရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ ဝါ=နံနက်, နေ့လယ် ညနေအားဖြင့် သုံးကြိမ်တိတိရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ ဥဒကောရောဟနာနုယောဂံ=(မကောင်းမှုတို့ကို မျှောခြင်းငှာ) ရေသို့ သက်ဆင်းခြင်းအလုပ်ကို အထပ်ထပ်အားထုတ်မှု ဝိရိယကို၊ အနုယုတ္တောဟု=အားထုတ်လျက်၊ ဝိဟရတိ=နေ၏။

ဣတိ=ဤနည်းအားဖြင့်၊ ဧဝရူပံ=ဤသို့သဘောရှိသော၊ အနေကဝိဟိတံ=များသော အမျိုးအစား အကွဲအပြားရှိသော၊ ကာယသ=ခန္ဓာကိုယ်ကို၊ အာတာပန ပရိတာပနာနုယောဂံ=ဆင်းရဲပူပန်စေခြင်း, ထပ်တလဲလဲ ဆင်းရဲပူပန်စေခြင်းအလုပ်ကို အဖန်ဖန်အထပ်ထပ် အားထုတ်မှု ဝိရိယကို၊ အနုယုတ္တောဟု=လျက်၊ ဝိဟရတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤနည်းဤပုံအားဖြင့်၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ အတ္တန္တပေါ=သည်၊ (ဟုတ္တာ) အတ္တပရိတာပနာနုယောဂံ=ကို၊ အနုယုတ္တောဟု=သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏ ။၀။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=၌၊ ဧကစ္စော=အချို့သော၊ သြရဏ္ဍိကော=သိုးသတ်သမားဖြစ်သော၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည် လည်းကောင်း၊ သူကရိကော=ဝက်သတ်သမားဖြစ်သော၊ ပုဂ္ဂလော=သည်လည်းကောင်း၊ သာကုဏိကော=ငှက်တို့ကို သတ်သောသူ ဖြစ်သော၊ ဝါ=ငှက်မုဆိုးဖြစ်သော၊ ပုဂ္ဂလော=လည်းကောင်း၊ မာဂဝိကော=သားကောင်တို့ကို သတ်သောသူဖြစ်သော၊ ဝါ=သားမုဆိုးဖြစ်သော၊ ပုဂ္ဂလော=လည်းကောင်း၊ လုဒ္ဒေါ=ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်သူဖြစ်သော၊ [ဟနနဃာတနာဒီနာ ပရေ ရောဒါပေတိတိ လုဒ္ဒေါ=ရိုက်နှက်ပုတ်ခတ်သတ်ဖြတ်ခြင်းစသည်ဖြင့် သူတပါးတို့ကို ငိုကြွေးစေတတ်သူ ဖြစ်သော–ဟု ဝိဂြိုဟ်နက်ဆိုနိုင်၏] ပုဂ္ဂလော=လည်းကောင်း၊ မစ္ဆဃာတကော= ငါးတို့ကို သတ်သောသူဖြစ်သော၊ ဝါ=တံငါသည်ဖြစ်သော၊ ပုဂ္ဂလော=လည်းကောင်း။ စောရော=သူခိုးဖြစ်သော၊ ပုဂ္ဂလော=လည်းကောင်း၊ စောရဃာတကော=သူခိုးသတ်သမား ဖြစ်သော ။၀။ ဂေါဃာတကော=နွားသတ်သမား ဖြစ်သော ။၀။ ဗန္ဓနာဂါရိကော=အချုပ်ထောင် နှောင်အိမ်စောင့်သမားဖြစ်သော၊ ပုဂ္ဂလော=သည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=ရှိ၏၊ ဝါ ပန=ထိုမှတပါး၊ အညေ=အခြားကုန်သော၊ (ပြဆိုခဲ့ပြီးသော သြရဏ္ဍိကမှ ဗန္ဓနာဂါရိကတိုင်အောင်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့မှ တပါးတခြားကုန်သော) ကေစိ=အချို့ကုန်သော၊ ကုရူရကမ္မန္တာ=ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်သော အမှုလုပ်ငန်းရှိကုန်သော၊ ယေ=

အကြောင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ (သန္တိ=ရှိကုန်၏၊ တေပိ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်လည်း၊ ဟောန္တိ=ရှိကုန်၏)ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤနည်းဤပုံအားဖြင့်၊ ပုဂ္ဂလော ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=ဖြင့်၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ အတ္တန္တပေါ စ=သည် လည်း (ဟုတ္တာ) အတ္တာပရိတာပနာနုယောဂ်=ကို၊ အနုယုတ္တော=သည်လည်း ကောင်း၊ ပရန္တပေါ စ=လည်း၊ (ဟုတ္တာ) ပရပရိတာပနာနုယောဂ်=ကို၊ အနုယုတ္တော= သည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်း ဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ= တို့၊ ဣဓ=၌၊ ဧကစ္စော=အချို့သော၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ခတ္တိယော= မင်းအမျိုးစောတ်၌ ဖြစ်သော၊ မုဒ္ဓါဝသိတ္တော=မင်းမျိုးတို့၏ အဘိသိက်ရေစင်ဖြင့် ဦးထိပ်၌ သွန်းဖျန်းအပ်ပြီးသော၊ ဝါ=အဘိသိက်သွန်း၍ မင်းမြှောက်အပ်ပြီးသော၊ ရာဇာ ဝါ=မင်းသည်သော်လည်း၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ မဟာသာလော= များသော ဥစ္စာနှစ်ရှိသော၊ ဗြာဟ္မဏော ဝါ=ပုဏ္ဏားသည်သော်လည်း၊ ဟောတိ=၏။

သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ နဂရသ=မြို့မှ၊ ပုရတ္ထိမေန=အရှေ့အရပ်၌၊ နဝံ=အသစ်ဖြစ်သော၊ သန္ထာဂါရံ=ယဇ်စရပ်ကို ဝါ=ယဇ်တင်းကုပ်ကို၊ ကာရာ ပေတ္တာ=ဆောက်လုပ်စေပြီး၍၊ ကေသမဿုံ=ဆံပင်နှင့် မုတ်ဆိတ်ကို၊ သြဟာရေတ္တာ=ရိတ်ဖြတ်ပယ်ရှား၍၊ ခရာဇိနံ[1]=ခွာနှင့်တကွသော ကြမ်း တမ်းသော သားကောင်ရေကို၊ နိဝါသေတ္တာ=ဝတ်၍၊ သပ္ပိတေလေန=ထောပတ်နှင့်ဆီဖြင့်၊ ဝါ=ထောပတ်နှင့်ရောသောဆီဖြင့်၊ ကာယံ=ကိုယ်ကို၊ အဗ္ဘဉ္ဇိတ္တာ= သုတ်လိမ်း၍၊ မဂဝိသာဏေန=သားကောင်၏ ဦးချိုဖြင့်၊ ပိဋ္ဌိ=ကျောက်ကုန်း ကို၊ ကဏ္ဏာဝမာနော=အယားဖျောက်လျက်၊ မဟေသိယာ စ=မိဖုရားနှင့် လည်းကောင်း၊ ပုရောဟိတေန=ပုရောဟိတ်ဖြစ်သော၊ ဗြာဟ္မဏေန စ=ပုဏ္ဏားနှင့်လည်းကောင်း၊ သဒ္ဓိ=အတူတကွ၊ နဝံ=သော၊ သန္ထာဂါရံ=သို့၊ ပဝိသတိ=ဝင်၏၊ သော=ထိုမင်းသည်၊ တတ္ထ=ထိုသန္ထာဂါရ၌၊ အနန္တရဟိ တာယ=အခင်းမခင်းအပ်သော၊ ဟရိတုပလိတ္တာယ=စိုသောနွားချေးဖြင့် လိမ်းကျံအပ်သော၊ ဘူမိယာ=မြေ၌၊ သေယျံ=အိပ်ခြင်းကို၊ ကပ္ပေတိ=ပြု၏။ သရူပဝစ္ဆာယ=မိခင်နှင့် ရုပ်အဆင်းတူသော နွားငယ်ရှိသော၊ ဧကိသာ=

၁။ ခရာဇိနံ-၌ ခရသဒ္ဒါ။ ။အဋ္ဌကထာ၌ ခရာဇိနံပုဒ်ကို "သခုရံ အဇိနစမ္မံ"ဟု ဖွင့်သောကြောင့် ခွာအနက်ဟော "ခုရ"ပုဒ်မှ ခရပုဒ်သို့ ပြောင်း လာလေသလောဟု တွေးတောဖွယ်ရှိ၏၊ သို့သော် တိကနိပါတ်စာပိုဒ် (၉၄) ပဝိဝေကသုတ်၌လည်း ခရသဒ္ဒါမပါသော အဇိနက္ခိပပုဒ်ကို "သဟခုရံ"ဟုပင် ဖွင့်၏၊ ထို့ကြောင့် "ခရာဇိနံ ဧဏေ့ပကော်တိ ခရသမ္ဘသံ အဇိနစမ္မဥ္စော"ဟူသော သံယုတ်အဋ္ဌကထာ (တ-၄၃) အဖွင့်နှင့်အညီ ကြမ်းတမ်းခြင်းအနက် ဟောသော ခရသဒ္ဒါကလွဲ၍ ဘာမျှ ထူးထူးထွေထွေ ကြံစရာမလိုတော့ပါ။

တကောင်သော၊ ဂါဝိယာ=နွားမ၏၊ [သမာနံ ရူပံ ယဿ ဝစ္ဆဿတိ သရူပေါ=မိခင်နှင့်တူသော ရုပ်အဆင်း အသွေးအရောင်ရှိသော နွားငယ်၊ သရူပေါ ဝစ္ဆော ယဿာ ဂါဝိယာတိ သရူပဝစ္ဆာ=မိမိနှင့် ရုပ်ဆင်းတူ နွားငယ်ရှိသော မိခင်နွားမ] ဧကသ္မိံ=တခုသော၊ ထနေ=နို့တိုင်၌၊ ယံ ခီရံ=အကြင်နို့ရည်သည်၊ ဟောတိ=ရှိ၏၊ တေန=ထိုနို့ရည်ဖြင့်၊ ရာဇာ=ဘုရင်သည်၊ ယာပေတိ=မျှတနေထိုင်၏၊ ဒုတိယသ္မိံ=နှစ်ခုမြောက်သော၊ ထနေ=၌၊ ယံ ခီရံ=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ တေန=ထိုနို့ရည်ဖြင့်၊ မဟေသီ=မိဖုရားသည်၊ ယာပေတိ=၏၊ တတိယသ္မိံ=သုံးခုမြောက်သော၊ ထနေ=၌၊ ယံ ခီရံ=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ တေန=ဖြင့်၊ ပုရောဟိတော=ပုရောဟိတ်ဖြစ်သော၊ ဗြာဟ္မဏော=သည်၊ ယာပေတိ=၏ ။ပ။ အဂ္ဂိံ=မီးကို၊ ဇုဟောတိ=ပူဇော်၏၊ အဝသေသေန=ကြွင်းကျန်သော နို့ရည်ဖြင့်၊ ဝစ္ဆကော=နွားငယ်သည်၊ ယာပေတိ=၏ ။

သော=ထိုဘုရင်သည်၊ ဇဝံ=ဤသို့၊ အာဟ=ပြောဆို၏၊ ဝါ=အမိန့်ပေး၏၊ (ကိန္တို=အဘယ်သို့၊ အာဟ=ပြောဆိုသနည်းဟူမူ) ဇာတ္တာကာ=ဤမျှအတိုင်းအရှည်ရှိကုန်သော၊ ဥသဘာ=နွားလားတို့ကို၊ ယညတ္ထာယ=ယဇ်ပူဇော်ခြင်းအကျိုးငှာ၊ ဟညန္တု=သတ်အပ်စေကုန်သတည်း၊ ဇာတ္တာကာ=ကုန်သော၊ ဝစ္ဆတရာ[3]=နွားသိုးနွားလတ်တို့ကို ။ပ။ ဝစ္ဆတရိယော=နွားမတမ်း, နွားမလတ်တို့ကို။ပ။ အဇာ=ဆိတ်တို့ကို ။ပ။ ဥရဗ္ဘာ=သိုးတို့ကို။ပ။ အဿာ=မြင်းတို့ကို ။ပ။ ဇာတ္တာကာ=ကုန်သော၊ ရုက္ခာ=သစ်ပင်တို့ကို၊ ယူပတ္ထာယ=ယဇ်တိုင်အကျိုးငှာ၊ ဆိဒ္ဓန္တု=ဖြတ်အပ်စေကုန်သတည်း၊ ဇာတ္တာကာ=ကုန်သော၊ ဒဗ္ဘာ=သမန်းမြက်တို့ကို၊ ဗရိဟိသတ္ထာယ[4]= အကာအရံစည်းဝိုင်းနှင့်

---

[3] ဝစ္ဆတရပုဒ် ရှင်ပြီး။ ။ဝစ္ဆတရာ=နွားငယ်၏အဖြစ်ကို ကျော်လွန်၍ နွားငယ်ကလေးထက်ကြီးသော နွားသိုး, နွားပေါက်, နွားလတ်များ။ မောဂ္ဂလ္လာန်ဏာဒိကတ္ထာမှ "ဝစ္ဆာဒိဟိ တနုတ္ထော တဲရော"ဟူသော (၅၆)သုတ်ဖြင့် ဝစ္ဆပုဒ်နောင် တရပစ္စည်းသက်။ သို့သော် "ဝစ္ဆဘာဝံ တရိတ္ဝာ ဌိတော ဝစ္ဆတရော"ဟူသော ဋီကာအလို အားဖြင့်မူ ဝစ္ဆသဒ္ဒူပပဒ, တရစာတ်, အပစ္စည်းကြ။ ဝစ္ဆံ ဝစ္ဆဘာဝံ အတရိတိ ဝစ္ဆတရော=နွားငယ်၏အဖြစ်ကို ကျော်လွန်ပြီးသော နွားများ(နွားသိုးများ)။

[4] ဗရိဟိသတ္ထာယ။ ။ပါဠိအဘိဓာန်(၆၀၂)ဂါထာ၌"ကုသော ဝရဟိသံ ဒဗ္ဘော" ဟူ၍ သမန်းမြက်အနက်ဟော ပရိယာယ်သုံးပုဒ်ပြထား၏။ ထိုသုံးပုဒ်တို့တွင် အ(ပ်)တေနှင့် ဆာမော်နိယာဝိလျံတို့၏ သဗ္ဗတအင်္ဂလိပ် အဘိဓာန်တို့၌ ဒဗ္ဘ(ခရ်ဘ)သဒ္ဒါကို–

a tuft or bunch of (Sacred) grass (esp. of kusa grass; used for sacrificial purpose) တရိုတသေ အမွန်အမြတ်ထား၍ အသုံးပြုရသော မြက်ဖုတ်၊ မြက်ဆုပ် (အထူးအားဖြင့် ယဇ်ပူဇော်ဖို့အတွက် အသုံးပြုရသော သမန်းမြက်)ဟု အနက်ဖွင့်ဆို၏။ ထို့အတူ ကုသပုဒ်ကိုလည်း "အများအားဖြင့်

ယဇ်မြေအခင်း ပြုလုပ်ခြင်းငှာ၊ လူယန္တ္ရား=ရိတ်အပ်စေကုန်သတည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အာဟ=အမိန့်ပေး၏) အသ=ထိုဘုရင်မင်း၏၊ ယေပိ တေ=အကြင်သူတို့သည်၊ ဒါသာတိ ဝါ=ကျွန်ဟူသည်တို့သည်လည်းကောင်း၊ ပေဿာတိ ဝါ=အစေခံဟူသည် တို့သည်လည်းကောင်း၊ ကမ္မကရာတိ ဝါ=အလုပ်သမားဟူသည်တို့သည်လည်းကောင်း၊ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ တေပိ=ထိုသူတို့

ဘာသာရေး အခမ်းအနားဌ် တရိတသေအသုံးပြုရသော မြက်"ဟူ၍ပင် ဖွင့်၏။ [ဤနိသယဌ် "ဒဗ္ဗ(ကုသ)=သမန်းမြက်"ဟု မြန်မာပြန်ထားသော်လည်း အိန္ဒိယနိုင်ငံမှ ဒဗ္ဗ(ကုသ)မည်သော မြက်သည် မြန်မာပြည်မှ သမန်းမြက်နှင့် ပုံစံအနည်းငယ်ကွဲလွဲ၍ အနည်းငယ် အနုံ့သင်းသည်ဟု စုံစမ်းသိရှိရ၏၊ သို့သော် ထိုဣန္ဒိယနိုင်ငံမှ ဒဗ္ဗသည်လည်း မြန်မာ သမန်းမြက် အမျိုးအစားဌ် ပါဝင်နိုင်လောက်သောကြောင့် ရှေးရိုးအစဉ်အလာအတိုင်း "ဒဗ္ဗ, ကုသ=သမန်းမြက်" ဟုပင် မြန်မာပြန်ဆိုလိုက်ပါသည်။]

ပြခဲ့သော "ဒဗ္ဗ, ကုသ, ဝရဟီသ"ပုဒ်တို့တွင် ဝရဟီသပုဒ်သည် သက္ကတမှ "ဗရ်ဟီသ်"ပုဒ်နှင့် အသွင်သဏ္ဌာန် အတူတူပင်ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် ဤသုတ်ပါဠိတော်ဌ် "ဝရဟီသဏ္ဌာယ"ဟုရှိလျှင် ယခင်ပါဠိအဘိဓာန်(ဒေ၂)ဂါထာနှင့်တူညီ၏။

သို့သော် သက္ကတဌ် ရေဖနှင့်တကွသော အာရ်ယ, ပရ်ယပ္တိ ပရ်ယန္တ, ပရ်ယက်ဟူသော သဒ္ဒါတို့သည် ပါဠိဌ် အရိယ, ပရိယတ္တိ, ပရိယန္တ, ပရိယက် (ပလ္လက်=ခုတင်ညောင်စောင်း)ဟု ဖြစ်သကဲ့သို့ ထို့အတူ သက္ကတဌ် ရေဖနှင့်တကွသော "ဗရ်ဟီသ်"သဒ္ဒါသည်လည်း ပါဠိဌ် "ဗရိဟီသ"ဟုဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် "ဝရဟီသ"ဟု ရှိခြင်းထက် "ဗရိဟီသ"ဟု ရှိခြင်းက ပိုကောင်း၏၊ တောင်ပေါက်ဆရာတော်ကြီး၏ အဘိဓာန်နိသယဌ်လည်း "ဗရိဟီသ"ဟုသာ ရှိ၏။ ထို့ကြောင့်ပင် P.T.Sမည်သော ပါဠိအင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်နှင့် ယခုဆဌသင်္ကေတယနှာမူအတိုင်း ပါဠိတော်ဌ် "ဗရိဟီသဏ္ဌာယ"ဟု ပါဌ်ရှိသင့်၏။ ပြခဲ့သော သက္ကတအင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်တို့ဌ် "ထိုဗရ်ဟီသ်"သဒ္ဒါ၏ အနက်ဖွင့်ဆိုချက်များမှာ–

1 Sacrificial grass (kusa grass) 2 a bed or layer of kusa grass (usually strewed over the sacrificial ground and esp. Over the vedi to serve as a sacred surface on which to present the oblations, and as a seat for the gods and for the sacrificers.)

မြန်မာပြန်–(၁) ယဇ်ပူဇော်စရာမြက် (သမန်းမြက်) (၂) သမန်းမြက်အခင်း(အများအားဖြင့် ထိုသမန်းမြက်များကို ယဇ်ပူဇော်ရာမြေပြင် (ယဇ်တလင်းပြင်)ဌ် ကြဲဖြန့်ခင်းထားရ၏၊ အထူးအားဖြင့် ယဇ်ပလ္လင်ပေါ်မှာ ကြဲဖြန့်ခင်းထားရ၏။ ယင်းသို့ ကြဲဖြန့်ရာဌ် (၁) ပူဇော် ပသဖွယ်ပစ္စည်းများကို ဆက်သတင်မြှောက်ရန် အတွက် မြင့်မြတ်သောနေရာအဖြစ် စီစဉ်သတ်မှတ်ရန်နှင့် (၂) ယဇ်နတ်နှင့် ယဇ်ပူဇော်သူများအတွက် နေရာထိုင်ခင်း ပြုလုပ်ရန်ဟူသော ရည်ရွယ်ချက်များဖြင့် သမန်းမြက်များကို ကြဲဖြန့်ခင်းထားရခြင်းဖြစ်၏၊ (ထိုသမန်းမြက်အခင်းကိုလည်း "ဗရ်ဟီသ်"ဟု ခေါ်၏"

သည်လည်း၊ ဒဏ္ဍာတဒ္ဓိတာ=အပြစ်ဒဏ်ဖြင့် ခြိမ်းခြောက်အပ်ကုန်သည်၊ ဘယတဒ္ဓိတာ=ဘေးဖြင့် ခြိမ်းခြောက်အပ်ကုန်သည်၊ (ဟုတ္ဘာ=ဖြစ်ကြ၍) အဿုမုခါ= မျက်ရည်ဖြင့် စိုစွတ်သော မျက်နှာရှိကုန်လျက်၊ ရုဒမာနာ= ငိုကြွေးကြကုန်လျက်၊ ပရိကမ္မာနိ= လုပ်ငန်းကိစ္စတို့ကို၊ ကရောန္တိ=ပြုလုပ်ကြ ရကုန်၏။ ။ပ။

ထိုအဘိဓာန်အဖွင့်များသည် "ဗရိဟိသတ္ထာယာတိ ပရိကွေ့ပကရဏတ္ထာယ စေဝ ယညဘူမိယံ အတ္ထရဏတ္ထာယ စ"ဟူသော အဋ္ဌကထာအဖွင့်များနှင့် တထပ်တည်းတူညီ၏၊ ထို့ကြောင့် ယခင်က ပြခဲ့သည့်အတိုင်း အစဉ် ဒန္ဓောဌ "ဝ" (သို့မဟုတ်) သြဋ္ဌ "ဗ"တို့ဖြင့်လည်းကောင်း၊ နိဂ္ဂဟီတ် မပါသော "ဟိ" ဖြင့်လည်းကောင်း ရှိသော "ဝရဟိသ, ဗရိဟိသ"ပါဠိတို့သာ မှန်ကန်ကြောင်း၊ ပရိဟိ"သ, ပရဟိ"သ, ပရိကမ္မဟူသောပါဠိများ မှားယွင်းကြောင်း သေချာစွာ သိနိုင်၏။

ပါဠိတော်ဆိုလိုရင်း။ ။ပြခဲ့သော အဘိဓာန်အဖွင့်, အဋ္ဌကထာအဖွင့်တို့နှင့် အညီ"ဇေတ္တကာ ဒဗ္ဘာ လူယန္တု ဗရိဟိသတ္ထာယ"ဟူသော ဘုရင်အမိန့်ပေးပုံပြ ပါဠိတော် ဝါကျ၌ သမန်းမြက်ကို ရိတ်သည်ဟု ဆိုရာ၌ ယဇ်ပူဇော်မည့်နေရာ၏ ပတ်ပတ်လည်၌ ထိုသမန်းမြက်တို့ဖြင့် အကာအရံ စည်းဝိုင်းပြုလုပ်ခြင်း အကျိုးငှာလည်းကောင်း, ယဇ်ပူဇော်မည့်နေရာ(ယဇ်တလင်းပြင်)၌ ထိုသမန်းမြက်များ ကြဲဖြန့်ခြင်းဖြင့် သမန်းမြက်အခင်း ပြုလုပ်ခြင်းအကျိုးငှာလည်းကောင်း ထိုသမန်းမြက်များကို ရိတ်ယူရခြင်းဖြစ်သည်ဟု ဆိုလိုရင်းအဓိပ္ပာယ်မှန်ကို သိနိုင်ပေသည်။

နေဇာမြက်ဟု အနက်ပြန်ဆိုသင့်, မသင့်။ ။ထို့အပြင် ဒဗ္ဗကို (Sacred grass)ဟု အဘိဓာန်ဖွင့်ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း ဣန္ဒိယနိုင်ငံ၌ ယခုအချိန်တိုင် အောင်ပင် သမန်းမြက်ကို တရိုတသေ အသုံးပြုလေ့ရှိကြ၍ တရားအားထုတ်သော အခါ သမန်းမြက်ကို ဖြန့်ခင်းထိုင်၍ အားထုတ်လေ့ရှိကြသတတ်။ မြန်မာနိုင်ငံ၌မူ သမန်းမြက်ကို အမွန်အမြတ်မထားဘဲ နေဇာမြက် (မြေဇာမြက်)ကို အမွန်အမြတ်ထားကာ ရှင်လောင်းအဘိသိက်သွန်းခြင်းစသော မင်္ဂလာကိစ္စတို့၌ နေဇာမြက်ကို အသုံးပြုလေ့ရှိကြ၏။ ပရိတ်အိုး၌လည်း နေဇာမြက်ကို ထိုးစိုက်ကြ၏။ ဤသုတ် ပါဠိတော်နှင့် "နေ ဒဗ္ဗာ လူယိ"သု"ဟူသော သီလက္ခန် ကုဋုဒန္တသုတ် ပါဠိတော် (၁၃၄)၌ အသဒိသဒ္ဒေဘော်ဖြင့်ရှိသော ဒဗ္ဗသဒ္ဒါကို နေဇာမြက်ဟု အနက်မှားယွင်းပြန်ဆိုကြသည်မှာလည်း ထိုမြန်မာတို့ အလေ့အထကို စိတ်စွဲနေခြင်းကြောင့်လည်း ဖြစ်နိုင်၏။

သို့သော် ပါဠိတော်အနက်ပြန်ဆိုရာ၌ မြန်မာနိုင်ငံအလေ့အထနှင့် မည်သို့မျှ မသက်ဆိုင်သည်သာမက အကယ်၍ နေဇာမြက်ကို ဆိုလိုသည် မှန်ပါက နေဇာမြက်မှာ လက်ဖြင့်နုတ်ရုံမျှဖြင့် ရနိုင်၍ တံစဉ်ဖြင့် ရိတ်နေဖွယ်မလိုသောကြောင့် "လူယန္တု လူယိ"သု"ဟု ဆိုစရာမလိုပါ။

ထို့ပြင် နေဇာမြက်အနက်ကို ဟောရာ၌ အသဒိသဒ္ဒေဘော်ဖြင့် မတွေ့ရသော သဒိသဒ္ဒေးဘော်ဖြင့် "ဒဗ္ဗ"ဟုတွေ့ရ၏၊ အဘယာရာမအဘိဓာန် နိဿယသစ် (၅၉၉) ဂါထာ၌ "သဒ္ဒလ, ဒုဗ္ဗာ, ဒဗ္ဗ, တိရိယာ"ဟု၍ နေဇာမြက်ဟော ပရိယာယ် ငါးပုဒ်ထုတ်ပြ၏

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=ဖြင့်၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ နေဝ အတ္တန္တပေါ=သည်၊ (ဟုတ္တာ) အတ္တပရိတာပနာနုယောဂ်=ကို၊ နာ အနုယုတ္တောာ=သည်လည်းကောင်း၊ နာ ပရန္တပေါ=သည်၊ (ဟုတ္တာ) ပရပရိတာပနာနုယောဂ်= ကို၊ နာ အနုယုတ္တောာ=သည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်း၊ အနတ္တန္တပေါ=မိမိကိုယ်ကိုလည်း မဆင်းရဲ မပူပန်စေတတ်သော၊ အပရန္တပေါ=သူတပါးကိုလည်း မဆင်းရဲ မပူပန်စေတတ်သော၊ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ=လျှင် ။ပ။ အတ္တနာ=ဖြင့်၊ ဝိဟရတိ=နေသနည်းဟူမူ၊ [ထို့နောက် စာပိုဒ် (၁၆၀) သုဂတဝိနယသုတ်နှင့် စာပိုဒ် (၃၃) သီဟသုတ်ကြည့်] ။ပ။ သော=ထိုမြတ်စွာဘုရားသည်၊ သဒေဝကံ=သော၊ သမာရကံ=သော၊ သဗြဟ္မကံ=သော၊ ဣမံ လောကံ=ဤသြကာသလောကကိုလည်းကောင်း၊ သဿမဏာ ဗြာဟ္မဏိ=သော၊ သဒေဝမနုဿံ=သော၊ ပဇံ=သတ္တဝါအပေါင်းကို လည်းကောင်း၊ [စာပိုဒ်(၁၅)ပညတ္တိသုတ်ကြည့်] သယံ=ကိုယ်တိုင်၊ အဘိညာ (အဘိညာယ)=ထူးခြားလွန်လွန်ကဲသော သဗ္ဗညုတညာဏ်ဖြင့်သိ၍၊ သစ္ဆိကတ္တာ=မျက်မှောက်ပြု၍၊ ပဝေဒေတိ=ဟောကြားသိစေတော်မူ၏ ။ပ။

တံ ဓမ္မံ=(အာဒိကလျာဏ အစရှိသော ဂုဏ်တို့နှင့်ပြည့်စုံသော) ထိုတရားတော်ကို၊ ဂဟပတိ ဝါ=အိမ်ရှင်ကုန်သည် လယ်သမား လူတန်းစားသည် လည်းကောင်း၊ ဂဟပတိပုတ္တော ဝါ=အိမ်ရှင် ကုန်သည် လယ်သမား လူတန်းစား၏ သားသည်လည်းကောင်း၊ အညတရသ္မိံ=အခြား တမျိုးမျိုးသော၊ ကုလေ=အမျိုးဌာ၊ ပစ္စာဇာတော ဝါ=မွေးဖွားသောသူသည်လည်းကောင်း၊ သုဏာတိ=ကြားနာ၏၊ သော=(ဂဟပတိအစရှိသော) ထိုသူသည်၊ တံ ဓမ္မံ=ထိုတရားကို၊ သုတ္တာ=ကြားနာ၍၊ တထာဂတေ=မြတ်စွာဘုရားဌာ၊ သဒ္ဓံ=ယုံကြည်အားထား သဒ္ဓါတရားကို၊ ပဋိလဘတိ=ရ၏၊ သော=ထိုသူသည်၊ တေန သဒ္ဓါပဋိလာဘေန=ထိုသဒ္ဓါတရားကို ရရှိခြင်းနှင့်၊ ဝါ=ထိုရရှိအပ်သော သဒ္ဓါတရားနှင့်၊ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ဣတိ=ဤသို့၊ ပဋိသဉ္စိက္ခတိ=ဆင်ခြင်စဉ်းစား၏၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ ပဋိသဉ္စိက္ခတိ=ဆင်ခြင်စဉ်းစားသနည်းဟူမူ)

ဃရာဝါသော=အိမ်ဟူသော နေရာဌာနသည်၊ သမ္မာဓော=ကျဉ်းမြောင်း၏၊ ရဇာပထော=ကိလေသာမြူ ထရာအရပ်ဖြစ်၏၊ ဝါ=ကိလေသာမြူတို့ လာရာလမ်းကြောင်းဖြစ်၏၊ ပဗ္ဗဇ္ဇာ=ရဟန်းအဖြစ်သည်၊ ဝါ=ရဟန်းဘဝသည်၊ အဗ္ဘောကာသော=လွင်တီးခေါင် ဟင်းလင်းပြင်နှင့်တူ၏၊ အဂါရံ=အိမ်ဌ၊ (အိမ်၏ အလယ်ဌ) အဇ္ဈာဝသတာ=နေသောသူသည်၊ ဣဒံ ဗြဟ္မစရိယံ=ဤသိက္ခာသုံးရပ်ဟူသော မြတ်သောအကျင့်ကို၊ ဧကန္တပရိပုဏ္ဏံ=စင်စစ် ထက်ဝန်း

ကျင် ပြည့်စုံအောင်၊ ဧကန္တပရိသုဒ္ဓံ=စင်စစ်ထက်ဝန်းကျင် ဖြူစင်အောင်၊ သခ်ံလိခိတံ=ဆေးကြောပွတ်တိုက်အပ်သော ခရသင်းနှင့်တူအောင်၊ စရိတုံ=ကျင့်ခြင်းငှာ၊ နိ သုကရံ=လွယ်ကူစွာမပြုအပ်။

အဟံ=ငါသည်၊ ကေသမဿု=ဆံပင်နှင့် မုတ်ဆိတ် ကျင်စွယ်ကို၊ သြဟာရေတွာ=ရိတ်ပယ်၍၊ ကာသာယာနိ=ဖန်ရည်ကို သောက်တတ်ကုန်သော၊ ဝါ=ဖန်ရည်ဖြင့် ဆိုးအပ်ကုန်သော၊ ဝတ္ထာနိ=အဝတ်တို့ကို၊ အစ္ဆာဒေတွာ=ဝတ်ရုံ၍၊ အဂါရသ္မာ=အိမ်မှ၊ (နိက္ခမိတွာ=ထွက်ခွာ၍) အနဂါရိယံ=ရဟန်းအဖြစ်ကို၊ (အိမ်၌နေထိုင်မှု လူအဆင့်အတန်း မြင့်မားကြီးပွားရေးကို ဆောင်နိုင်သော လယ်လုပ်, နွားမွေး,ကုန်သွယ်ရေး မရှိရာ ရဟန်းအဖြစ်တည်း ဟူသော သီလ, သမာဓိ, ပညာ အကျင့်သိက္ခာကို) ယံနူန ပဗ္ဗဇေယျံ=ကျင့်ရပါမူ ကောင်းလေစွာ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (ပဋိသင်္ခိုဂ္ဂတိ=၏) သော=ထိုသူသည်၊ အပရေန=တပါးသော၊ သမယေန=အခါ၌၊ အပ္ပံ ဝါ=(တစ်ထောင်မပြည့်၍) နည်းသည်သော်လည်းဖြစ်သော၊ ဘောဂက္ခန္ဓံ=စည်းစိမ်အစုအဆေးကို၊ ပဟာယ=ပယ်စွန့်၍လည်းကောင်း၊ မဟန္တံ ဝါ= (တစ်ထောင်မှ အစ)များလှသည်သော်လည်းဖြစ်သော၊ ဘောဂက္ခန္ဓံ=ကို၊ ပဟာယ=၍လည်းကောင်း၊ အပ္ပံ ဝါ=(၂၀–မပြည့်၍) နည်းသည်သော်လည်းဖြစ်သော၊ ဉာတိပရိဝဋ္ဋံ=ဆွေမျိုးအနှောင်အဖွဲ့ကို၊ ပဟာယ=လည်းကောင်း၊ မဟန္တံ ဝါ=(၂၀–မှအစ)များလှသည် သော်လည်းဖြစ်သော၊ ဉာတိပရိဝဋ္ဋံ=ကို၊ ပဟာယ=လည်းကောင်း၊ ကေသမဿုံ=ကို ။ပ။ အနဂါရိယံ=ကို၊ ပဗ္ဗဇေတိ=ကျင့်၏။

သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝါ=ဤဟောတော်မူအပ်ခဲ့သည့် အတိုင်း "သမ္မာဓော ဃရာဝါသော" စသည်ဖြင့် ဆင်ခြင်စဉ်းစား၍ စည်းစိမ်ဥစ္စာနှင့် ဆွေမျိုးအနှောင်အဖွဲ့ကို ပယ်စွန့်ကာ ရဟန်းအဖြစ်ကို ကျင့်ခြင်းအားဖြင့်၊ ပဗ္ဗဇိတောဟု=ရဟန်းအဖြစ်ကိုကျင့်သည်၊ သမာနော=ဖြစ်လသော်၊ ဘိက္ခူနံ=ရဟန်းတို့၏၊ သိက္ခာ+သာဇီဝ+သမာပန္နော=အဓိသီလသိက္ခာနှင့်+အတူတကွ အသက်ရှည်နေထိုင်ရာ သိက္ခာပုဒ်ပညတ်တော်သို့+ကောင်းစွာရောက်လျက်၊ ပါဏာတိပါတံ=သတ္တဝါ, အသက်ကို သတ်ခြင်းကို၊ ဝါ=သတ္တဝါ, အသက်ကို လျင်မြန်စွာ လျှောကျစေခြင်းဟူသော စေတနာကို၊ ဝါ=သတ္တဝါ, အသက်ကို လျင်မြန်စွာလျှောကျစေကြောင်း စေတနာကို၊ ဝါ=သတ္တဝါ, အသက်ကို ဓားလက်နက်စသည်တို့ဖြင့် လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်၍ လျှောကျစေကြောင်း စေတနာကို၊ ပဟာယ=ပယ်စွန့်ပြီး၍၊ ဝါ=ပယ်စွန့်ပြီးသည်မှစ၍၊ ပါဏာတိပါတာ=သတ္တဝါ, အသက်ကို သတ်ခြင်းမှ၊ ဝါ=စေတနာမှ၊ ပဋိဝိရတော=အမြဲအစဉ် ရှောင်ကြဉ်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ [ရှင်းလင်း ချက်များကို တိကနိပါတ်

စာပိုဒ် (၇၁) ဥပေါသထသုတ်၊ ဒုတိယအကြိမ်ရိုက် နိဿယပထမတွဲ၊ နာ–၄၇၄ကြည့်] နိဟိတဒဏ္ဍော=ချထားအပ်သော တုတ်ရှိလျက်၊ ဝါ=သူတပါးကို ညှဉ်းဆဲသတ်ဖြတ်ခြင်းငှာ တုတ်မကိုင်ဆောင်ဘဲ၊ နိဟိတသတ္ထော=ချထားအပ်သော (တုတ်မှတပါး) အခြားသော လက်နက်ရှိလျက်၊ လဇ္ဇီ=မကောင်းမှုမှ ရှက်လျက်၊ ဒယာပန္နော=သတ္တဝါတို့ကို စောင့်ရှောက်တတ်သော မေတ္တာသို့ ဆိုက်ရောက်လျက်၊ သဗ္ဗပါဏဘူတဟိတာနုကမ္ပီ=အားလုံးသော သတ္တဝါဖြစ်သူ မှန်သမျှတို့ကို အစီးအပွားဖြင့် ငဲ့ညှာထောက်ထား သနားလျက်၊ ဝိဟရတိ=နေ၏။

အဒိန္နာဒါနံ=ပိုင်ရှင် မပေးအပ်သော သူတပါးပစ္စည်းဥစ္စာကို ခိုးယူလုယက်ခြင်းကို၊ ဝါ=လုယက်ကြောင်းစေတနာကို၊ ပဟာယ=ပယ်ပြီး၍၊ ဝါ=ပယ်ပြီးသည်မှစ၍၊ အဒိန္နာဒါနာ=မှ၊ ပဋိဝိရတော=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဒိန္နာဒါယီ=ပိုင်ရှင်ပေးအပ်သော ပစ္စည်းဥစ္စာကိုသာ ယူလျက်၊ ဒိန္နပါဋိကင်္ခီ=ပိုင်ရှင်ပေးအပ်သော ပစ္စည်းဥစ္စာကိုသာ အလိုရှိလျက်၊ အထေနေန=မခိုးမဝှက်တတ်သော၊ (အထေနတ္တာ=မခိုးမဝှက်တတ်သည် အဖြစ်ကြောင့်) သုစိဘူတေန=စင်ကြယ်သည်ဖြစ်၍ ဖြစ်သော၊ အတ္တနာ=အတ္တသောဖြင့်၊ ဝိဟရတိ=နေ၏။ အဗြဟ္မစရိယံ=မမြင့်မြတ်သောသူတို့၏ မေထုန်အကျင့်ကို၊ ဝါ=မမြင့် မြတ်သော မေထုန်အကျင့်ကို၊ ဝါ=မမြင့်မြတ်သော မေထုန်အကျင့်ကို ကျင့်ခြင်းဟူသော စေတနာကို၊ ပဟာယ=၍၊ ဗြဟ္မစာရီ=(မေထုန်မှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းဟူသော) မြတ်သောအကျင့်ကိုကျင့်သည်၊ အာရာစာရီ=မေထုန်မှ ဝေးစွာကျင့်သည်၊ အသဒ္ဓမ္မာ=သူယုတ်မာတို့၏ အကျင့်တရားဖြစ်သော၊ ဂါမဓမ္မာ=ရွာသူရွာသားတို့၏ မေထုန်အကျင့်မှ၊ ဝိရတော=ရှောင်ကြဉ်သည်၊ ဟောတိ=၏။

မုသာဝါဒံ=မဟုတ်မမှန်သောစကားကို ပြောဆိုခြင်းကို၊ ဝါ=သူတပါးကို လွဲမှားသွားစေတတ်သော ကိုယ်နှုတ်ပယောဂကို ပြောကြားသိစေကြောင်းစေတနာ ကို၊ ဝါ=သူတပါးကို လွဲမှားသွားစေတတ်သော ကိုယ်နှုတ်ပယောဂကို ဖြစ်စေကြောင်း စေတနာကို၊ ဝါ=မဟုတ်မမှန်သော အကြောင်းအရာကို ဟုတ်မှန်သောအားဖြင့် ပြောဆိုကြောင်း စေတနာကို၊ ပဟာယ=၍၊ မုသာဝါဒါ=မှ၊ ပဋိဝိရတော=သည်၊ သစ္စဝါဒီ=မှန်ကန်သော စကားကိုသာ ပြောဆိုသည်၊ သစ္စသန္ဓော=မှန်ကန်သော ရှေ့စကားနှင့် မှန်ကန်သော နောက်စကားကို အကြားမလဲပ် ဆက်စပ်တတ်သည်၊ ထေတော=စကားအားဖြင့် ခိုင်မြဲတည်တံ့သည်၊ ဝါ=ခိုင်မြဲတည်တံ့သောစကားရှိသည်၊ ပစ္စယိကော=ယုံကြည်သင့်ယုံကြည်ထိုက်သည်၊ လောကဿ=သတ္တဝါ အပေါင်းကို၊ အဝိသံဝါဒကော=မလွဲချော်စေတတ်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏။

ပိသုဏ=ညီညွတ်နေသူတို့ကို စိတ်ဝမ်းကွဲပြားအောင် ပြုတတ်သော၊ ဝါ=မိမိကို ချစ်မြတ်နိုးခံရအောင်, သူတပါးကို အချစ်ဆိတ်သုဉ်း အမုန်းခံရအောင် ပြုကြောင်းဖြစ်သော [တိကနိပါတ်စာပိုဒ် (၁၁၈) ဝိပတ္တိသမ္ဘဒါသုတ် ဒုတိယအကြိမ်ရိုက် ပထမတွဲ နိဿယ၊ နာ-၅၈၀-လည်းကြည့်] ဝါစံ=ကုန်းတိုက်စကားကို၊ ဝါ=ကုန်းတိုက်စကား၏ အကြောင်းရင်းစေတနာကို၊ ပဟာယ=၍၊ ပိသုဏာယ=သော၊ ဝါစာယ=ကုန်းတိုက်စကားမှ၊ ဝါ=မှ၊ ပဋိဝိရတော=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဣတော=ဤသူနှစ်ဦးထံ၌၊ ဝါ=ဤသူနှစ်ဦးထံက၊ (ဤမောင်ဖြူနှင့် မောင်မဲ နှစ်ဦးတို့ထံက) သုတ္တာ=အပြစ်အတင်းအဖျင်း ပြောစကား ကြားခဲ့ပြီး၍၊ (မောင်လှနှင့် မောင်ဝတို့ နှစ်ဦး၏ အပြစ်အတင်းအဖျင်းစကား ကြားခဲ့ပြီး၍) ဣမေသံ=ဤသူနှစ်ဦးတို့၏၊ (ဤမောင်ဖြူ, မောင်မဲ နှစ်ဦးတို့၏) ဘေဒါယ=စိတ်ဝမ်းကွဲပြားခြင်းငှာ၊ (မောင်လှ မောင်ဝတို့နှင့် စိတ်ဝမ်းကွဲပြားခြင်းငှာ) အမုတြ=ထိုသူတို့ထံ၌၊ (ထိုမောင်လှ မောင်ဝတို့ ထံ၌) နိ အက္ခာတာ=မပြောဆို၊ [မောင်လှနှင့် မောင်ဝတို့၏ အတင်းအဖျင်းစကားများကို မောင်ဖြူနှင့် မောင်မဲတို့နှစ်ဦး တီးတိုးပြောနေသည်ကို ကြားခဲ့ပြီးနောက် အချင်းချင်း စိတ်ဝမ်းကွဲပြားစေရန် မောင်လှနှင့် မောင်ဝတို့ထံသွား၍ "မင်းတို့မကောင်းကြောင်းကို မောင်ဖြူနှင့် မောင်မဲတို့ တီးတိုးတီးတိုး ပြောနေတယ်"ဟူ၍ ကတုန်းကတိုက် မလုပ်ဟူလို]

အမုတြ ဝါ=ထိုသူတို့ထံ၌သော်လည်း၊ ဝါ=ထိုသူတို့ထံကသော်လည်း၊ (ထိုမောင်လှနှင့် မောင်ဝတို့ထံကသော်လည်း) သုတ္တာ=အပြစ် အတင်းအဖျင်းစကား ကြားခဲ့ပြီး၍၊ (မောင်ဖြူနှင့် မောင်မဲတို့ မကောင်းကြောင်းအတင်းအဖျင်းစကား ကြားခဲ့ပြီး၍) အမူသံ=ထိုသူတို့၏၊ (ထိုမောင်လှ, မောင်ဝတို့၏) ဘေဒါယ=(မောင်ဖြူ, မောင်မဲတို့နှင့်) စိတ်ဝမ်းကွဲပြားခြင်းငှာ၊ ဣမေသံ=ဤသူတို့ကို၊ (ဤမောင်ဖြူ မောင်မဲတို့ကို) နိ အက္ခာတာ=မပြောဆို၊ ဣတိ=ထို့ကြောင့်ပင်၊ (ထိုသို့ စိတ်ဝမ်းကွဲပြားအောင် မပြောဆိုတတ်သည်အဖြစ်ကြောင့်ပင်) ဘိက္ခာနံ ဝါ=စိတ်ဝမ်းကွဲနေသူတို့ကိုလည်း၊ သန္ဓာတာ=စေ့စပ်ပေးတတ်၏၊ သဟိတာနံ ဝါ=ညီညီညွတ်ညွတ် အတူတကွဖြစ်နေသူတို့အားလည်း၊ [သဟ+ဣတ] အနုပ္ပဒါတာ=ထပ်လောင်းအားဖြည့် ဆက်သွယ်ပေးတတ်၏၊ ဝါ=အစဉ်လိုက်ကာ ခိုင်မြဲအောင် ဆက်သွယ်မှုပြုလုပ်ပေးတတ်၏၊ သမဂ္ဂါရာမော=ညီညွတ်သောသူဟူသော ပျော်မွေ့ရာဌာနရှိ၏၊ သမဂ္ဂရတော=ညီညွတ်သောသူတို့၌ ပျော်မွေ့တတ်၏၊ သမဂ္ဂနန္ဒီ=ညီညွတ်သောသူတို့ကို မြင်ရကြားရသော် နှစ်သက်တတ်၏၊ သမဂ္ဂကရဏီ=

ညီညွတ်အောင်ပြုတတ်သော၊ ဝါစံ=စကားကို၊ ဘာသိတာ=ပြောဆိုတတ်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏။

ဖရုသံ=ကြမ်းတမ်းသော၊ ဝါ=မိမိနှင့် သူတပါးကို ကြမ်းတမ်းအောင်ပြုကြောင်းဖြစ်သော၊ ဝါစံ=စကားကို၊ ဝါ=စကား၏ အကြောင်းရင်း စေတနာကို၊ ပဟာယ=၍၊ ဖရုသာယ=သော၊ ဝါစာယ=မှ၊ ဝါ=မှ၊ ပဋိဝိရတော=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ယာ သာ ဝါစာ=အကြင်စကားသည်၊ နေလာ=အပြစ်မရှိ၊ ကဏ္ဏသုခါ=ကြားရသူတို့၏ နားကို ချမ်းသာစေတတ်၏၊ လေမနီယာ=ချစ်ခင်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်၏၊ ဟဒယင်္ဂမာ=(မထိုးမနှက်, ချောညက်စွာ) စိတ်နလုံးသို့ ဝင်ရောက်လာ၏၊ ပေါရီ=မြို့ကြီးသူသဖွယ် နေ့နယ်သိမ်မွေ့၏၊ ဝါ=ကောင်းခြင်းဂုဏ်အင် ပြည့်စုံလင်သည်အဖြစ်၌ ဖြစ်၏၊ ဝါ=မြို့သူမြို့သားတို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော အသုံးအနှုန်းဖြစ်၏၊ ဗဟုဇနကန္တာ=များစွာသော လူအပေါင်းသည် နှစ်သက်အပ်၏၊ ဗဟုဇနမနာပါ=များစွာသော လူအပေါင်း၏ စိတ်နလုံးကို တိုးပွားစေတတ်၏၊ တထာရူပီ=ထိုသို့သဘောရှိသော၊ ဝါစံ=စကားကို၊ ဘာသိတာ=ပြောဆိုတတ်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏။ [နေလာ, ကဏ္ဏသုခါအစရှိသည်တို့၏ ပုဒ်နက်ရှင်းလင်းချက်တို့ကို တိကနိပါတ်စာပိုဒ် (၂၈) ဝုထဘာဏိသုတ် (ဒုတိယအကြိမ်ရိုက် ပထမတွဲ နိဿယ၊ နာ-၂၇၂) ကြည့်]

သမ္ဘပ္ပလာပံ=ပြိန်ဖျင်းသောစကားကို၊ ဝါ=စီးပွားချမ်းသာကို ဖျက်ဆီးတတ်သော အနက်အဓိပ္ပာယ်ကင်းမဲ့သော အကြောင်းအရာကို ပြောဆိုကြောင်း စေတနာကို ။ပ။ ဟောတိ=၏၊ ကာလဝါဒီ=ပြောဆိုသင့်ရာအခါ၌ ပြောဆိုတတ်၏၊ ဘူတဝါဒီ=ဟုတ်မှန်သော သဘောကိုသာ ပြောဆိုတတ်၏၊ အတ္ထဝါဒီ=မျက်မှောက်, တမလွန်၊ နှစ်တန်သော အကျိုးစီးပွားကိုသာ ပြောဆိုတတ်၏၊ ဝါ=မျက်မှောက်, တမလွန်၊ နှစ်တန်သော အကျိုးစီးပွားနှင့်စပ်သောစကားကိုသာ ပြောဆိုတတ်၏၊ ဓမ္မဝါဒီ=လောကုတ္တရာတရားကိုးပါးနှင့်စပ်သော စကားကိုသာ ပြောဆိုတတ်၏။ ဝိနယဝါဒီ=သံဝရဝိနည်း, ပဟာနဝိနည်းနှင့်စပ်သော စကားကို ပြောဆိုတတ်၏။ [တဒင်္ဂပဟာန်, ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန်, သမုစ္ဆေဒပဟာန်, ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိပဟာန်, နိဿရဏပဟာန် ဟူသော ပဟာန်ငါးမျိုးကို ပဟာနဝိနည်းဟုခေါ်၏၊ စာပိုဒ်(၂၂) ဒုတိယဥရုဝေလသုတ်လည်းကြည့်]

နိဓာနဝတိ=သိုမှီးသိမ်းဆည်းထားရာ စိတ်နလုံးရှိသော၊ ဝါ=စိတ်နလုံး၌ သိုမှီး သိမ်းဆည်းထားထိုက်သော၊ သာပဒေသံ=ညွှန်ပြပြောဆိုဖွယ်ရာ ဥပမာ အကြောင်းယုတ္တိနှင့်တကွ ဖြစ်သော၊ ပရိယန္တဝတိ=အပိုင်းအခြား

အကန့်အသတ်ရှိသော၊ အတ္ထသံဟိတံ=မကုန်ခန်းနိုင်သော အနက်အဓိပ္ပာယ်နှင့်ပြည့်စုံသော၊ ဝါ=ဦးစွာပဌမ သတ်မှတ် ပြောဆိုထားအပ်ပြီးသော အနက်အဓိပ္ပာယ် အကြောင်းအရာနှင့် သက်ဆိုင်သော၊ ဝါစံ=စကားကို၊ ကာလေန=ပြောဆိုသင့်ရာအခါ၌၊ ဘာသိတာ=ပြောဆိုတတ်သည်၊ ဟောတိ=၏။

(တနည်း) နိဓာနဝတိ=သော၊ ဝါ=သော၊ ဝါစံ=စကားကို၊ သာပဒေသံ=ညွှန်ပြဖွယ်ရာ ဥပမာ အကြောင်းယုတ္တိနှင့်တကွဖြစ်အောင်၊ ဝါ=ညွှန်ပြဖွယ်ရာ ဥပမာ အကြောင်းယုတ္တိ ပါရှိစေလျက်၊ ပရိယန္တဝတိ=အပိုင်းအခြားအကန့်အသတ်ထားလျက်၊ အတ္ထသံဟိတံ=မကုန်ခန်းနိုင်သော အနက်အဓိပ္ပာယ်နှင့် ပြည့်စုံအောင်၊ ဝါ=ဦးစွာပဌမ သတ်မှတ်ပြောဆိုထားအပ်ပြီးသော အနက်အဓိပ္ပာယ် အကြောင်းအရာနှင့်သာ သက်ဆိုင်အောင်၊ ကာလေန=ပြောဆိုသင့်ရာအခါ၌၊ ဘာသိတာ=ပြောဆိုတတ်သည်၊ ဟောတိ။

သော=ထိုရဟန်းသည်၊ ဗီဇဂါမဘူတဂါမသမာရမ္ဘာ=မျိုးစေ့အပေါင်းနှင့်+စိမ်းရှင်သော မြက်သစ်ပင်အပေါင်းကို + ဖျက်ဆီးခြင်းမှ၊ ပဋိဝိရတောရောင်ကြဉ်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဧကဘတ္တိကော=တထပ်တည်းသော နံနက်စာဆွမ်းရှိသည်၊ ဝါ=နေမွန်းမလွဲမီအတွင်း နံနက်စာဆွမ်းတထပ်သာ ဘုဉ်းပေးသည်၊ ရတ္တူပရတောညဉ့်ခြစားခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်သည်၊ ဝိကာလဘောဇနာ=နေမွန်းလွဲချိန်၌ စားခြင်းမှ၊ (နေမဝင်မီအတွင်း နေမွန်းလွဲချိန်၌ ယာဝကာလိက ခဲဖွယ်ဘောဇဉ်ကိုစားခြင်းမှ) ဝိရတောရှောင်ကြဉ်သည်၊ ဟောတိ=၏။ နစ္စဂီတဝါဒိတဝိသူကဒဿနာ=ကိုယ်တိုင်ကခြင်း, သူတပါးကို အကခိုင်းခြင်း၊ ကိုယ်တိုင် သီချင်းဆိုခြင်း, သူတပါးကို သီချင်းအဆိုခိုင်းခြင်း၊ ကိုယ်တိုင် တီးမှုတ်ခြင်း, သူတပါးကို တီးမှုတ်ခိုင်းခြင်း၊ သူတပါးတို့ အလိုအလျောက် ကပြသီဆိုတီးမှုတ်မှုတို့ကို မြတ်စွာဘုရား အဆုံးအမတော်၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဆူးပြောင့်တံကျင်သဖွယ်ဖြစ်သော ကြည့်ရှုနား ထောင်ခြင်းမှ၊ ပဋိဝိရတောသည်၊ ဟောတိ=၏၊ မာလာဂန္ဓ ဝိလေပန ဓာရဏမဏ္ဍနဝိဘူသနဋ္ဌာနာ=ပန်းပန်ခြင်း,နံ့သာနှင့် နံ့သာပျောင်းတို့ဖြင့် နိမ့်သောနေရာကို ဖို့သိပ်ပြုပြင်ခြင်း, အသားအရေလှပမွေးကြိုင်အောင် လိမ်းကျံခြယ်လှယ်ခြင်းတို့၏ အကြောင်းရင်းစေတနာမှ၊ [တိကနိပါတ် စာပိုဒ် (၇၁) ဥပေါသထသုတ် (ဒုတိယအကြိမ်ရိုက် ပထမတွဲ နိဿယ၊ နာ-၄၈၁)၌ ရှင်းလင်းချက်ရေးခဲ့ပြီ] ပဋိဝိရတောသည်၊ ဟောတိ=၏။

ဥစ္စာသယနမဟာသယနာ=မြင့်သောနေရာနှင့် အလျားအနံ ကြီးမားခမ်းနားဆန်းကြယ်သော အိပ်ရာခင်းမှ၊ ဝါ=မြင့်သောနေရာ, အလျားအနံ ကြီးမား ခမ်းနားဆန်းကြယ်သော အိပ်ရာခင်းနှင့် ၎င်းတို့အပေါ်၌ ထိုင်ခြင်း

လျှောင်းစက်ခြင်းမှ ။ပ။ ဇာတရူပရဇတပဋိဂ္ဂဟဏာ[3]=ရွှေငွေကို ခံယူခြင်းမှ၊ [အလွယ်တကူ သာမည်မျှ ပြန်ဆိုအပ်သော အနက်တည်း] ဝါ=ရွှေငွေကို ကိုယ်တိုင် ခံယူခြင်း, သူတပါးကို ခံယူစေခြင်း, နီးဝေးနှစ်တန် အပ်နှံ လှူဒါန်းအပ်သည်ကို သာယာခြင်းမှ၊ ဝါ=ရွှေငွေကို ကိုယ်နှုတ်စိတ်တို့ဖြင့် ခံယူခြင်းမှ ။ပ။ အာမကဓညပဋိဂ္ဂဟဏာ=စပါးစိမ်းကို ခံယူခြင်းမှ၊ ဝါ= စပါးစိမ်းကို ကိုယ်တိုင်ခံယူခြင်း, သူတပါးကို ခံယူခိုင်းခြင်း, နီးဝေးနှစ်တန် အပ်နှံလှူဒါန်းအပ်သည်ကို သာယာခြင်းမှ၊ ဝါ=စပါးစိမ်းကို ကိုယ်ဖြင့် ခံယူ ခြင်း, နှုတ်ဖြင့်ခံယူခြင်း, စိတ်ဖြင့် ခံယူခြင်းမှ ။ပ။

အာမကမံသပဋိဂ္ဂဟဏာ=အသားစိမ်းကို ခံယူခြင်းမှ၊ ဝါ=အသား စိမ်းကို ကိုယ်တိုင်ခံယူခြင်း, သူတပါးကို ခံယူစေခြင်း, နီးဝေးနှစ်တန် အပ်နှံလှူဒါန်းအပ်သည်ကို သာယာခြင်းမှ၊ ဝါ=အသားစိမ်းကို ကိုယ်ဖြင့် ခံယူ ခြင်း, နှုတ်ဖြင့် ခံယူခြင်း, စိတ်ဖြင့် ခံယူခြင်းမှ၊ [နောက်ပုဒ်များကို ဤ အတိုင်း အနက်သုံးမျိုးဆိုနိုင်၏] ။ပ။ ဣတ္ထိကုမာရိကပဋိဂ္ဂဟဏာ=မိန်းမအို, မိန်းမပျိုတို့ကို ခံယူခြင်းမှ၊ ဝါ=မှ၊ ဝါ=မှ ။ပ။ ဒါသိဒါသပဋိဂ္ဂဟဏာ=ကျွန် မိန်းမ, ကျွန်ယောကျ်ားတို့ကို ခံယူခြင်းမှ၊ ဝါ=မှ၊ ဝါ=မှ ။ပ။ အဇ=ဆိတ်+ ဧဠက=သိုး။ ကုက္ကုဋ=ကြက်+သူကရ=ဝက်။ ဟတ္ထိ=ဆင်+ဂဝ(ဂေါ)=နွား+

၁။ **ပဋိဂ္ဂဟဏသဒ္ဒါ၏အနက်**။ ။ပဋိဂ္ဂဟဏ သဒ္ဒါသည် (ရွှေငွေကို) ကိုယ်တိုင် ခံယူကိုင်တွယ်ခြင်း အနက်ကိုသာမက သူတပါးကို ခံယူကိုင်တွယ် စေခြင်းအနက်နှင့် မိမိ၏အနီး မျက်မှောက်မှာ ချထား၍သော်လည်းကောင်း, အဝေးမျက်ကွယ်မှာ ရှိသည်ကို ညွှန်ပြ၍သော်လည်းကောင်း အပ်နှံလှူဒါန်းသည် ကို မင်ြင်းပယ်ဘဲ စိတ်ဖြင့်လက်ခံ သာယာကျေနပ်နေခြင်း အနက်ကိုလည်း ဟောတတ်။

တနည်း–(၁) ပဋိဂ္ဂဟဏာ=ကိုယ်ဖြင့်ခံယူခြင်း၊ (၂) ပဋိဂ္ဂဟဏာ=နှုတ်ဖြင့် ခံယူခြင်း၊ (၃) ပဋိဂ္ဂဟဏာ=စိတ်ဖြင့်ခံယူခြင်းဟူ၍ ပဋိဂ္ဂဟဏသဒ္ဒါသုံးမျိုးဖြင့် "ဇာတရူပရဇတပဋိဂ္ဂဟဏာ ပဋိဂ္ဂဟဏာ ပဋိဂ္ဂဟဏာ"ဟု ဆိုလိုလျက် သာမည နိဒ္ဒေသနည်းအားဖြင့် သဒ္ဒါချင်းတူရာပေါင်း၍ "ဇာတရူပရဇတပဋိဂ္ဂဟဏာ"ဟူ၍ ပဋိဂ္ဂဟဏသဒ္ဒါတခုကိုသာ ဟောတော်မူသည်။ သို့မဟုတ်–

"ပဋိဂ္ဂဟဏာ၌ ပဋိဂ္ဂဟဏာ၌ ပဋိဂ္ဂဟဏာ၌ ပဋိဂ္ဂဟဏာ"ဟု ဧကသေသ်သော် လည်း ကြံရ၏၊ ထိုမှ (၁) ပဋိဂ္ဂဟဏာ=ကိုယ်ဖြင့်ခံယူခြင်းဟူသည် ကိုယ်တိုင် ခံယူကိုင်တွယ်ခြင်းတည်း၊ (၂) ပဋိဂ္ဂဟဏာ=နှုတ်ဖြင့်ခံယူခြင်းဟူသည် သူတပါး ကို ခံယူခိုင်းခြင်းတည်း၊ (၃) ပဋိဂ္ဂဟဏာ=စိတ်ဖြင့် ခံယူခြင်းဟူသည် မျက်မှောက် မျက်ကွယ် နှစ်သွယ်အပ်နှံလှူဒါန်းအပ်သည်ကို သာယာနေခြင်းတည်း။

အသ=မြင်း+ဝဋ္ဌ=မြည်း ။ပ။ ခေတ္တာဝတ္ထုပဋိဋ္ဌဟာဏာ=လယ်ယာတို့ကို ခံယူခြင်းမှ၊ ဝါ=လယ်ယာတို့ကို ကိုယ်တိုင်ခံယူခြင်း, သူတပါးကို ခံယူစေခြင်း, မျက်မှောက်မျက်ကွယ် နှစ်သွယ်အပ်နှံ လှူဒါန်းအပ်သည်ကို လက်ခံသာယာခြင်းမှ၊ ဝါ=လယ်ယာတို့ကို ကိုယ်နှုတ်စိတ်တို့ဖြင့် ခံယူခြင်းမှ ။ပ။

ဒူတေယျပဟိဏာဂမနာနုယောဂါ[3]=စေတမန်တို့၏ လုပ်ငန်းဖြစ်သော အရပ်ဝေးသို့ သဝဏ်စာလွှာ နှုတ်မှာစကား အပို့သွားခြင်း, စေခိုင်းခံရသည်ဖြစ်၍ တအိမ်မှ တအိမ်သို့ ခရီးတိုသွားခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်အားထုတ်ခြင်းမှ ။ပ။ ကယဝိက္ကယာ=ဝယ်ခြင်း, ရောင်းခြင်းမှ ။ပ။ တုလာကူဋ[4]+ကံသကူဋ+

၁။ **ဒူတေယျပဟိဏာဂမနာနုယောဂ။** ။ဒူတာနံ=တမန်တို့၏၊ ကမ္မံ=လုပ်ငန်းဖြစ်သော သတင်းအပို့သွားခြင်းတည်း၊ ဒူတေယျံ=ခြင်း။ ပဟိဏာသ (ပေသိတာသ)=စေခိုင်းခံရ၍၊ ဂမနံ=တအိမ်မှ တအိမ်သို့ ခရီးတိုသွားခြင်း တည်း၊ ပဟိဏာဂမနံ=ခြင်း။ အနုယောဂ=ပြုလုပ်အားထုတ်ခြင်း။ ဒူတေယျဉ္စ ပဟိဏာဂမနဉ္စ ဒူတေယျပဟိဏာဂမနာနိ၊ တေသံ အနုယောဂေါ ဒူတေယျ ပဟိဏာဂမနာနုယောဂေါ။

၂။ **တုလာကူဋ ကံသကူဋ မာနကူဋာ။** ။တုလာယ=ချိန်ခွင်, ချိန်ခွက်, ချိန်လေးဖြင့်၊ ကူဋံ(ဝဏ္ဏံ)=လိမ်လည်လှည့်စားခြင်း။ ထိုတုလာကူဋသည် ရူပကူဋ, အင်္ဂကူဋ, ဂဟဏာကူဋ, ပဋိစ္ဆန္နကူဋဟူ၍ လေးမျိုးရှိ၏၊ ထိုလေးမျိုးတို့တွင်—

(၁) ချိန်ခွင် ချိန်ခွက်, အလေးတို့ကို ပုံသဏ္ဌာန်တူ အကြီးအသေး အရွယ်အစားနှစ်မျိုး ပြုလုပ်ထားပြီးလျှင် မိမိက ကုန်ပစ္စည်းဝယ်ယူသောအခါ အကြီးဖြင့် ချိန်တွယ်ဝယ်ယူ၍ မိမိက ကုန်ပစ္စည်းရောင်းသောအခါ အသေးဖြင့် ချိန်တွယ်ပေး၏၊ ယင်းသို့ ပြုလုပ်ခြင်းကို **ရူပကူဋ** (အသွင်သဏ္ဌာန်ဖြင့်လှည့်စားခြင်း)ဟု ခေါ်၏။ (၂) မိမိက ကုန်ပစ္စည်းဝယ်ယူသောအခါ အလေးရှိရာဘက်က ချိန်ခွင်ကို လက်ဖြင့်ဖိနှိပ်၍ ပစ္စည်းများများထည့်ယူ၏၊ မိမိက ကုန်ပစ္စည်းပေးရသောအခါ ပစ္စည်းရှိရာဘက်က ချိန်ခွင်ကို လက်ဖြင့်ဖိနှိပ်၍ ပေး၏၊ ရောင်း၏၊ ယင်းသို့ လှည့်စားခြင်းကို **အင်္ဂကူဋ** (ကိုယ်အင်္ဂါဖြင့် လိမ်လည်လှည့်စားခြင်း)ဟုခေါ်၏၊ (၃) မိမိက ပစ္စည်းယူသောအခါ ချိန်ခွင်၏ အရင်းဘက်က ကြိုးကို ဆုပ်ကိုင်ယူ၏၊ မိမိက ပစ္စည်းပေးရသောအခါ အဖျားဘက်ကကြိုးကို ဆုပ်ကိုင်ပေး၏၊ ယင်းသို့ လှည့်စားခြင်းကို **ဂဟဏာကူဋ** (မသမာသော ယူပုံယူနည်းဖြင့် လှည့်စားခြင်း)ဟု ခေါ်၏။ (၄) ချိန်ခွင်ကို အခေါင်းရှိအောင်ပြုလုပ်လျက် ထိုအခေါင်းအတွင်း၌ သံမှုန့်ထည့်ပြီးလျှင် မိမိက ပစ္စည်းဝယ်ယူသောအခါ သံမှုန့်ရှိရာဘက်၌ အလေးထည့်၍ ပစ္စည်းများများထည့်ယူ၏၊ မိမိက ပစ္စည်းရောင်းသောအခါ၌ကား သံမှုန့်ရှိရာဘက်၌ကုန်ပစ္စည်းထည့်ကာ ပစ္စည်းကိုလျှော့ချိန်ပေး၏။ ၎င်းကို **ပဋိစ္ဆန္နကူဋ** (ဖုံးကွယ်၍ လှည့်စားခြင်း)ဟု ခေါ်၏၊ ဤကား တုလာကူဋတည်း။

ကံသကူဋ။ ။ကံသေန (သုဝဏ္ဏပါတီယာ)=ရွှေခွက်ဖြင့်၊ ကူဋံ=လှည့်စားခြင်း။ ရွှေခွက်အစစ် တလုံးနှင့် ရွှေခွက်အတု (ရွှေရည်စိမ်ကြေးခွက်) နှစ်လုံးသုံးလုံး

မာနကူဋာ=ချိန်ခွင်ဖြင့် လိမ်လည်လှည့်စားခြင်း+ရွှေခွက်ဖြင့် လိမ်လည်လှည့်စားခြင်း+ချင့်ခွက်, ချင့်တောင်း, တိုင်းတာကြိုးဖြင့် လိမ်လည်လှည့်စားခြင်းမှ၊ [ကူဋ=လိမ်လည်လှည့်စားခြင်း] ။ပ။ ဥက္ကောဋန, ဝဉ္စန, နိကတိ, သာစိယောဂါ[1]=လာဘ်စားခြင်း၊ အကြောင်းဥပါယ် နည်းလမ်းအသွယ်သွယ်

တို့ကိုယူ၍ ကျေးလက်ဇနပုဒ်သို့ သွားပြီးရောင်းသောအခါ ရွှေခွက်အစစ်ကိုသာ မှတ်ကျောက်ဖြင့် ပွတ်တိုက်ပြ၍ ခွက်အားလုံးကို ရောင်းစားခြင်းတည်း။

မာနကူဋ။ ။မာနေန=ချင့်ခွက်, ချင့်တောင်း, တိုင်းတာကြိုးဖြင့်၊ ကူဋံ=လှည့်စားခြင်း၊ ထိုမာနကူဋသည် ဟဒယဘေဒ, သိခါဘေဒ, ရဇ္ဇုဘေဒဟု သုံးမျိုးရှိ၏။ ထိုတွင်—

(၁) ချင့်ခွက်ချင့်တောင်းတို့၏အတွင်းဘက် (အဗ္ဗန္တရ)ကို ဟဒယဟု ခေါ်၍ ထိုဟဒယကို အပေါက်ဖောက်ခြင်းကို **ဟဒယဘေဒ**ဟု ဆိုလို၏၊ မိမိကဝယ်ယူလို၍ ဆီထောပတ်စသည်တို့ကို ချင့်သောအခါ ထိုအပေါက်ရှိသော ချင့်ခွက်ထဲ၌ ဆီကိုဖြည်းဖြည်းလောင်းထည့်ပြီး အောက်ခံခွက်ကြီးထဲ၌ ဆီကိုယိုကျစေကာ ဝယ်ယူ၏။ မိမိက ရောင်းသောအခါ၌ကား ထိုအပေါက်ကို လက်ဖြင့်ပိတ်၍ ဆီကိုမြန်မြန်ပြည့်အောင် လောင်းထည့်ရောင်းချ၏။ (၂) အဉီးအဖျားချွန်ကို သိခါဟုခေါ်၍ ထိုသိခါကို ဖြတ်ချခြင်း (လျှော့ကျသွားအောင် စတုတ်တိုက်ချခြင်း)ကို **သိခါဘေဒ** ဟု ခေါ်၏။ ဆန်စပါးစသည်ကို မိမိကဝယ်ယူသောအခါ အောက်ခံတောင်းထဲ၌ လေမခိုအောင် စပါးကို ဖြည်းဖြည်းလောင်းထည့်ပြီး အဖျားချွန် (သိခါ)ကို ထောင်တက်စေကာ ဝယ်ယူ၏၊ မိမိက စပါးရောင်းသောအခါ၌ကား စပါးကို မြန်မြန်လောင်းထည့်၍ အဖျားချွန်ကို လျှော့ကျသွားအောင် စတုတ်တိုက်ချ၏။ (၃) လယ်ယာစသည်ကို ကြိုးဖြင့် တိုင်းတာသောအခါ လာဘ်ပေးလာဘ်ယူပြုလုပ်၍ ကျဉ်းငယ်သောလယ်ကို ကြီးကျယ်အောင်တိုင်းတာခြင်းစသည်ကို **ရဇ္ဇုဘေဒ** (ကြိုးတိုင်းတာမှုကို ဖောက်ဖျက်ခြင်း၊ မမှန်မကန် တိုင်းတာခြင်း)ဟု ခေါ်၏။

၁။ **ဥက္ကောဋန** (လဘ္ဘဂ္ဂဟဏ)=တံစိုးလက်ဆောင်ယူခြင်း၊ လာဘ်စားခြင်း၊ **ဝဉ္စန**=(မမှန်ကန်သောအကြောင်း ပရိယာယ်အသွယ်သွယ်တို့ဖြင့်) လိမ်လည်လှည့်စားခြင်း။ **နိကတိ**=အတုအပဖြင့် လိမ်လည်လှည့်စားခြင်း၊ (မန္တန်စုပ်, ဖျက်လှည့်လည်းပြ၍ အတုအပပြုလုပ်လျက် လိမ်လည်လှည့်စားခြင်း) "နိကတိတိ ယောဂ ဝသေန ဝါ မာယာဝသေန ဝါ ။ပ။ အသုဝဏ္ဏံ သုဝဏ္ဏန္တိ ကတ္တာ ပတိရူပကေန ဝဉ္စနံ"ဟူသော အဋ္ဌကထာ၌ "ယောဂဝသေနာတိ ဝိဇ္ဇာဓပွနာဒိပယောဂ ဝသေန" ဟု သီလက္ခန်ဒီကာသစ် (ပ-၃၅၃)ဖွင့်၏၊ ထိုအတိုင်း အနက်ပေးထားပါသည်။

သာစိယောဂ၌ တာလုဇ ပဌမက္ခရာနှင့် "သာစိ"ပုဒ်ကို အမရ ကောသ, ထောမနိမိစသော သက္ကတအဘိဓာန်တို့၌ အဗျယပုဒ်၌ ထည့်သွင်းထားသောကြောင့် ထိုသာစိပုဒ်ကို ဝိဂြိဟ်ပြုနေဖွယ်မလိုပါ၊ သီလက္ခန်ဒီကာသစ်၌မူ "သစနံ သထနံ သာစိ=ကောက်ကျစ်ခြင်း"ဟု ဝိဂြိဟ်ပြုထား၏။

ဖြင့် လိမ်လည်လှည့်စားခြင်း၊ မန္တန်ကိုစုပ်, မျက်လှည့်လည်းပြ၍ အတုအပ ပြုလုပ်လျက် လိမ်လည်လှည့်စားခြင်း တည်းဟူသော စဉ်းလဲကောက်ကျစ်စွာ ပြုလုပ်အားထုတ်ခြင်းမှ ။၀။ ဆေဒနု+ဝဓ+ဗန္ဓနု+ဝိပရာ မောသ+အာလောပ+ သဟသာကာရာ°=လက်စသည်ကိုဖြတ်ခြင်း+ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်ခြင်း+ဖွဲ့တုပ်

ထို့အပြင် သာစီယောဂ၌ ယောဂသဒ္ဒါကို ဆလ (စဉ်းလဲခြင်း)အနက် ဟောဟု ဝိသုဒ္ဓါရုံစည်ရှင် အဘိဓာန်၌ဆို၏၊ သို့သော် ဤမျှလောက် ထူးဆန်း ခက်ခဲသော အနက်ဟောဖြစ်လျှင် အဋ္ဌကထာဆရာကိုယ်တိုင် ဖွင့်ပြခဲ့လေရာ၏၊ မဖွင့်ပြခဲ့သည်ကို ထောက်သောအားဖြင့် လွယ်ကူသော တွေ့နေကျ အနက်သာ ဖြစ်သင့်ပါ၏၊ ထို့ကြောင့် ယောဂသဒ္ဒါကို အားထုတ်ခြင်း အနက်ဟောကြောင်း ယခင် အနုယောဂပုဒ်၏ ကိုယ်စားလှယ်ဟုသာ ဆိုသင့်ပါသည်။

သာစီ (ကုဋ္ဌိလော) ယောဂေါ အနုယောဂေါ သာစီယောဂေါ=စဉ်းလဲ ကောက်ကျစ်သော (စဉ်းလဲကောက်ကျစ်စွာ) ပြုလုပ်အားထုတ်ခြင်း၊ (တနည်း) သာစီ (ကုဋ္ဌိလသ) ယောဂေါ အနုယောဂေါ သာစီယောဂေါ=စဉ်းလဲကောက် ကျစ်သူ၏ (ဝါ=စဉ်းလဲကောက်ကျစ်လျက်) ပြုလုပ်အားထုတ်ခြင်း။ ထို့နောက် ဥဏ္ဏောဒုန, ဝဏ္ဏန, နိကတိပုဒ်တို့ကို သာစီယောဂနှင့်-

(၁) **ဥဏ္ဏောဒုနသာစီယောဂ**=လာဘ်စားခြင်းတည်းဟူသော စဉ်းလဲ ကောက်ကျစ်စွာ ပြုလုပ်အားထုတ်ခြင်း၊ (၂) **ဝဏ္ဏနသာစီယောဂ**=(အကြောင်း ဥပါယ် နည်းလမ်းအသွယ်သွယ်ဖြင့်) လိမ်လည် လှည့်စားခြင်းတည်းဟူသော စဉ်းလဲကောက်ကျစ်စွာ ပြုလုပ်အားထုတ်ခြင်း၊ (၃) **နိကတိသာစီယောဂ**=မန္တန် စုပ်ခြင်းစသော လုံ့လပယောဂ တခုခုဖြင့်သော်လည်းကောင်း, မျက်လှည့်ပြခြင်း ဖြင့်သော်လည်းကောင်း အတုအပပြုလုပ်၍ လိမ်လည်လှည့်စားခြင်းတည်းဟူသော စဉ်းလဲကောက်ကျစ်စွာ ပြုလုပ်အားထုတ်ခြင်း၊ ဤသို့ တွဲစပ်၍ အနက်မှတ်ပါ။

၁။ ဝိပရာမောသပုဒ်ကို "ဝိ+ပရိ+အာ+မုသ+ဏ"ဟု ခွဲပါ၊ ဝိ(ဝိသေသေန) =အထူးအားဖြင့်+ပရိ(သမန္တ တော)=ထက်ဝန်းကျင်မှ+အာ(ဘုသံ)=ပြင်းထန် စွာ+မောသော=မေ့မျောသွားစေခြင်း၊ ဝါ=ခိုးဝှက်လုယက်ခြင်း" ဤသို့ သီလကွန် ဋီကာသစ်၌ ဥပသာရပုဒ်တို့ကိုပါ အနက်ဖွင့်ထား၏၊ သို့သော် မြန်မာပြန် အနက်ရှုပ် ထွေး၍ အကျိုးမများလှသောကြောင့် အဋ္ဌကထာနှင့် ရှေးဋီကာတို့ အထူးမဖွင့်သော ထိုဥပသာရအနက်များကို ချန်လှပ်ထားခဲ့သည်။

သဟသာကာရ။ ။သဟသာ ဗလေန ကာရော သဟသာကာရော=ခွန်အား ဖြင့် (ဝါ=အနိုင်အထက်)ပြုလုပ်ခြင်း၊ (တနည်း) ဗလက္ကာရေပိ သာဟသံ။ အဘိဓာန် ဂါထာ (၁၁၃၀)၊ သဟသာ ဗလေန ပဝတ္တိတော သာဟသော၊ သာဟသော ကာရော သာဟသကာရော။ ဤသို့လည်း ပဌမ "သ"၌ ဒီဃဖြင့် ရှိနိုင်၏။

ချည်နှောင်ခြင်း+ (ဆီးနှင်း, ခြိုပိတ်ပေါင်းတို့ဖြင့် ဖုံးကွယ်လျက်) ခရီးသွား တို့ကို လုယက်ခြင်း+ရွာနိုဂုံးစသည်တို့ကို လုယက်ဖျက်ဆီးခြင်း+နိုင်ထက် စီးနင်း ဓားပြတိုက် အနုကြမ်းစီးခြင်းတို့မှ ॥ပ॥

သော=ထိုရဟန်းသည်၊ ကာယပရိဟာရိကေန=ခန္ဓာကိုယ်ကို မွေးမြူ နိုင်ရုံသာရှိသော၊ စီဝရေန=သင်္ကန်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ ကုစ္ဆိပရိဟာရိကေန= ဝမ်းဗိုက်ကို မွေးမြူနိုင်ရုံသာရှိသော၊ ပိဏ္ဍပါတေန=ဆွမ်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ သန္တုဋ္ဌော=ရောင့်ရဲသည်၊ ဟောတိ=၏၊ သော=ထိုရဟန်းသည်၊ ယေန ယေနေဝ=အကြင် အကြင်အရပ်ဖြင့်၊ ဝါ=အကြင် အကြင်အရပ်သို့၊ ပက္ကမတိ= ဖဲသွား၏၊ (တေန တေန=ထိုထိုအရပ်ဖြင့်၊ ဝါ=သို့) သမာဒါယေဝ=ပရိက္ခရာ ရှစ်ပါးကိုယူ၍သာလျှင်၊ ပက္ကမတိ=၏၊ ပက္ခီ=အတောင်ရှိသော၊ သကုဏော= ငှက်သည်၊ ယေန ယေနေဝ=အကြင် အကြင်အရပ်ဖြင့်၊ ဝါ=သို့၊ ဍေတိ= ပျံသွား၏၊ (တေန တေန=ထိုထိုအရပ်ဖြင့်၊ ဝါ=သို့) သပတ္တဘာရောဝ= မိမိ၏ အတောင်ဟူသော ဝန်ရှိသည်သာလျှင်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ဍေတိ သေယျထာပိ နာမ=ပျံသွားသကဲ့သို့၊ ဧဝမေဝ=ဤအတူပင်၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည် ॥ပ॥ သော=ထိုရဟန်းသည်၊ အရိယေန=အပြစ်ကင်းဝေးသော၊ ဣမိနာ သီလက္ခန္ဓေန=ဤသီလဂုဏ်နှင့်၊ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသည်၊ (ဟုတ္တာ= ဖြစ်၍) အဗ္ဗုတ္တံ=မိမိခန္ဓာ အတ္တဘောဘ၌၊ အနဝဇ္ဇသုခံ=ကိလေသာဟူသော အပြစ် မရှိသော ချမ်းသာကို၊ ပဋိသံဝေဒေတိ=ခံစား၏၊ သော=ထိုရဟန်းသည်၊ (အပြစ်ကင်းသော သီလဂုဏ်နှင့်ပြည့်စုံသော ထိုရဟန်းသည်) စက္ခုနာ=ဖြင့်၊ [စာပိုဒ် (၁၄) သံဝရသုတ်ကြည့်] ॥ပ॥ သော=ထိုရဟန်းသည်၊ အရိယေန= သော၊ ဣမိနာ ဣန္ဒြိယသံဝရေန=ဤဣန္ဒြိယသံဝရသီလနှင့်၊ ဝါ=ဤဣန္ဒြေ တို့ကို ပိတ်ဆီးစောင့်ရှောက်မှုဟူသော သီလနှင့်၊ သမန္နာဂတော=သည်၊ (ဟုတ္တာ) အဗ္ဗုတ္တံ=၌၊ အဗျာသေကသုခံ=ကိလေသာတို့ မသွန်းလောင်း အပ်သော ချမ်းသာကို၊ ဝါ=ကိလေသာတို့ဖြင့် မရှုပ်ထွေးသောချမ်းသာကို၊ ပဋိသံဝေဒေတိ=၏ ॥

သော=ထိုရဟန်းသည်၊ (ထိုဣန္ဒြိယသံဝရသီလနှင့် ပြည့်စုံသော ရဟန်းသည်) အဘိက္ကန္တေ=ရှေ့သို့သွားခြင်း၌လည်းကောင်း၊ ပဋိက္ကန္တေ=နောက် သို့ဆုတ်ခြင်း၌လည်းကောင်း၊ သမ္မဇာနကာရီ[1]=ကောင်းစွာခွဲခြားသိသော

၁။ **သမ္မဇည (၄)ပါး**။ ॥သမ္မာ ပဇာနနံ သမ္မဇာနံ=ကောင်းစွာ ခွဲခြား သိခြင်းတည်းဟူသောဉာဏ်၊ ထိုဉာဏ်သည် လေးမျိုးရှိ၏၊ ထိုလေးမျိုးမှာ–

(၁) ဘနေရာရာသို့ သွားလိုသောအခါ (သို့မဟုတ် အဘိက္ကန္တ, ပဋိက္ကန္တ စသော အမှုကိစ္စကို ပြုလုပ်ချင်စိတ်ဖြစ်ပေါ်လာသောအခါ) တရားသဘောအား

ဉာဏ်ဖြင့် ပြုလေ့ရှိသည်၊ (ကောင်းစွာ ခွဲခြားသိသောဉာဏ်ဖြင့် ရှေ့သွားခြင်း, နောက်ဆုတ်ခြင်းကိစ္စကို ပြုလေ့ရှိသည်) ဝါ=ကောင်းစွာခွဲခြားသိသောဉာဏ်ကို ပြုလေ့ဖြစ်စေလေ့ရှိသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ အာလောကိတေ=မိမိ၏ ရှေ့တည့်တည့်ကြည့်ခြင်းဌာလည်းကောင်း၊ ဝိလောကိတေ=စောင်းငဲ့ကြည့်ခြင်းဌာလည်းကောင်း၊ ဝါ=မိမိ၏ ဝဲယာဘက်ကို ကြည့်ခြင်းဌာလည်းကောင်း၊ သမ္မာနကာရီ=ကောင်းစွာ ခွဲခြားသိသောဉာဏ်ဖြင့် ပြုလေ့ရှိသည်၊ (ကောင်းစွာ ခွဲခြားသိသောဉာဏ်ဖြင့် ရှေ့တည့်တည့်ကြည့်ခြင်း, စောင်းငဲ့ကြည့်ခြင်းကို

ဖြင့် တိုးတက်ကြီးပွားမှု ရှိမရှိ (သွားခြင်းကြောင့် အကျိုးရှိမရှိ) ကောင်းစွာခွဲခြားသိသော သာတ္ထကသမ္ဘဝေ မည်သောဉာဏ်။

(၂) ဘုရားဖူးသွားခြင်းစသောကိစ္စသည် အကျိုးရှိသော်လည်း ယခုသွားဖို့ရာသင့်လျော်သည် မလျော်သည်ကို ကောင်းစွာခွဲခြားသိသော သပ္ပါယသမ္ဘဝေ မည်သောဉာဏ်။

(၃) သင့်လျော်သည်ဟု ကောင်းစွာသိ၍ သွားသောအခါ မိမိကြိုက်နှစ်သက်ရာ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးပြန်းသွားခြင်းအားဖြင့် ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ၌ ကောင်းစွာခွဲခြားသိသော ဂေါစရသမ္ဘဝေမည်သောဉာဏ်။

(၄) အသက်ရှင်အတွက်ကောင်က သွားသည်မဟုတ်၊ ငါဆိုသောသူက သွားနေသည်မဟုတ်၊ သွားလိုစိတ်ဖြစ်ပေါ်လာသည်နှင့် တပြိုင်နက် ထိုသွားလိုစိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော စိတ္တဇဝါယောဓာတ်သည် ဝိညတ်ရုပ်ကို ဖြစ်စေလျက် လှုပ်ရှားခြင်း, တွန်းကန်ခြင်းသဘောအားဖြင့် ခန္ဓာကိုယ် အနံ့အပြား (အထူးအားဖြင့် ခြေထောက်၌) ပေါ်ကြွလာ၏၊ ထိုစိတ္တဇဝါယောဓာတ်၏ ပေါ်ကြွဖြစ်လာခြင်းကြောင့် ဤကိုယ်ကောင်ဟု သမုတ်အပ်သော ရုပ်အစုအဝေးကြီးသည် ခြေကြွကာ လှမ်းကာ သွားခြင်းအမှုအရာကို ပေါ်ပေါက်လာစေသည်ဟု မတွေ့မဝေ ခွဲခြားသိသော အသမ္မောဟသမ္ဘဝေမည်သောဉာဏ်။

ထိုသို့ကောင်းစွာခွဲခြားသိသော သာတ္ထကသမ္ဘဝေစသော ဉာဏ်လေးမျိုးကို သမ္ဘဝနပုဒ်အရယူရ၏၊ သမ္ဘဝနေနှင့် ကာရီ သမ္ဘဝနကာရီ=ကောင်းစွာခွဲခြားသိသောဉာဏ်ဖြင့် (ရှေ့သို့သွားခြင်း, နောက်သို့ဆုတ်ခြင်း စသောကိစ္စကို) ပြုလေ့ရှိသူ။

(တနည်း) သမ္ဘဝနံ ကာရီ သမ္ဘဝနကာရီ=(ရှေ့သွားခြင်း, နောက်ဆုတ်ခြင်းစသော ကိစ္စတို့၌ အကျိုးရှိမရှိ, လျော်မလျော်စသည်ကို) ကောင်းစွာခွဲခြားသိသောဉာဏ်ကို ပြုလေ့ဖြစ်စေလေ့ရှိသူ၊ (တနည်း) သမ္ဘဝနသ ကာရော သမ္ဘဝနကာရော=ကောင်းစွာခွဲခြားသိသောဉာဏ်ကို ပြုခြင်းဖြစ်စေခြင်း၊ သော အသ အတ္ထိတိ သမ္ဘဝနကာရီ=ကောင်းစွာခွဲခြားသိသောဉာဏ်ကို ပြုခြင်းဖြစ်စေခြင်းရှိသူ။

ပြုလေ့ရှိသည်) ဝါ=ကောင်းစွာ ခွဲခြားသိသောဉာဏ်ကို ပြုလေ့ဖြစ်စေလေ့ရှိသည်၊ ဟောတိ=၏။

သမိဋ္ဌိတေ=လက်ခြေ စသည်တို့ကို ကွေးခြင်းခ၌လည်းကောင်း၊ ပသာရိတေ=လက်ခြေစသည်တို့ကို ဆန့်တန်းခြင်းခ၌လည်းကောင်း၊ သမ္မာနကာရီ=ကောင်းစွာခွဲခြားသိသော ဉာဏ်ဖြင့် ကွေးခြင်းဆန့်ခြင်းတို့ကို ပြုလေ့ရှိသည်၊ ဝါ=ကောင်းစွာ ခွဲခြားသိသော ဉာဏ်ကို ပြုလေ့ဖြစ်စေလေ့ရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ သဃံဌိပတ္တစီဝရဓာရဏော=နှစ်ထပ်သင်္ကန်းနှင့် သပိတ်သင်္ကန်းတို့ကို ကိုင်ဆောင်သုံးစွဲခြင်းခ၌၊ သမ္မာနကာရီ=ကောင်းစွာခွဲခြားသိသောဉာဏ်ဖြင့် (ကိုင်ဆောင်သုံးစွဲမှုကို) ပြုလေ့ရှိသည်၊ ဝါ=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ အသိတေ=ဆွမ်းစားခြင်းခ၌လည်းကောင်း၊ ပီတေ=ယာဂုစသည် သောက်ခြင်းခ၌လည်းကောင်း၊ ခါယိတေ=ခဲဖွယ် ခဲစားခြင်းခ၌ လည်းကောင်း၊ သာယိတေ=ဟုားရည်စသည် လျက်ခြင်းခ၌လည်းကောင်း၊ သမ္မာနကာရီ=ကောင်းစွာ ခွဲခြားသိသောဉာဏ်ဖြင့် (စားသောက်ခဲမှုနှင့် လျက်မှုကို) ပြုလေ့ရှိသည်၊ ဝါ=သည်၊ ဟောတိ=၏။

ဥစ္စာရပဿာဝကမ္မေ=ကျင်ကြီးကျင်ငယ် စွန့်ခြင်းခ၌၊ သမ္မာနကာရီ=ကောင်းစွာ ခွဲခြားသိသောဉာဏ်ဖြင့် (ကျင်ကြီးကျင်ငယ်စွန့်မှု) ပြုလေ့ရှိသည်၊ ဝါ=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဂတေ=သွားခြင်းခ၌လည်းကောင်း၊ ဌိတေ=ရပ်ခြင်းခ၌လည်းကောင်း၊ နိသိန္နေ=ထိုင်ခြင်းခ၌လည်းကောင်း၊ သုတ္တေ=အိပ်ပျော်ခြင်းခ၌လည်းကောင်း၊ ဇာဂရိတေ=နိုးခြင်းခ၌လည်းကောင်း၊ ဘာသိတေ=စကားပြောခြင်းခ၌လည်းကောင်း၊ တုဏ္ဍီဘावေ=ဆိတ်ဆိတ်နေခြင်းခ၌ လည်းကောင်း၊ သမ္မာနကာရီ=ကောင်းစွာ ခွဲခြားသိသောဉာဏ်ဖြင့် (သွားရပ်ထိုင်ခြင်းစသည်ကို) ပြုလေ့ရှိသည်၊ ဝါ=ကောင်းစွာ ခွဲခြားသိသောဉာဏ်ကိုပြုလေ့ဖြစ်စေလေ့ရှိသည်၊ ဟောတိ=၏။

သော=ထိုရဟန်းသည်၊ အရိယေန=အပြစ်ကင်းဝေးသော၊ ဣမိနာ သီလက္ခန္ဓေန=ဤသီလဂုဏ်နှင့်၊ သမန္နာဂတော စ=ပြည့်စုံသည် လည်းကောင်း၊ အရိယာယ=အပြစ်ကင်းဝေးသော၊ ဣမာယ သန္တုဋ္ဌိယာ=ဤရောင့်ရဲလွယ်ခြင်းနှင့်၊ သမန္နာဂတော စ=သည်လည်းကောင်း၊ အရိယေန=သော၊ ဣမိနာ ဣန္ဒြိယသံဝရေန=နှင့်၊ သမန္နာဂတောစ=လည်းကောင်း၊ အရိယေန=သော၊ ဣမိနာ သတိသမ္ပဇညေန=ဤသတိတရား, သမ္ပဇဉ်ဉာဏ် ပညာ တရားနှင့်၊ သမန္နာဂတော စ=လည်းကောင်း၊ (ဟုတ္တာ) ဝိဝိတ္တံ=လူသဲ တိတ်ဆိတ်သော၊ သေနာသနံ=အပ်ရာနေရာဌာနသို့၊ ဘဇတိ=ချဉ်းကပ်၏၊ အရည်=တောသို့ လည်းကောင်း၊ (မြို့ရွာမှ ကုပ်လုပ်လေးတာ အပြန်ငါးရာ ဝေးကွာသော တောသို့လည်းကောင်း) ရုက္ခမူလं=သစ်ပင်အနီးသို့ လည်းကောင်း၊ ပဗ္ဗတံ=

တောင်သို့လည်းကောင်း၊ ကန္ဒရ်=ရေအယဉ် တိုက်စား ထွင်းဖောက်ထား အပ်သော တောင်ဝှမ်းမြစ်ကွေ့အရပ်သို့လည်းကောင်း၊ [တိကနိပါတ်စာပိုဒ် (၉၆) ပရိသာသုတ် (ဒုတိယအကြိမ်ရိုက် ပထမတွဲ နိဿယ၊ နာ-၅၃၈) လည်းကြည့်] ဂိရိဂုဟံ=တောင်ဂူသို့ လည်းကောင်း၊ [အလွယ်အနုက်ပေး ခြင်းတည်း] ဝါ=တောင်နှစ်လုံးတို့၏ အကြားအရပ်တည်း ဟူသော ဂူသို့လည်းကောင်း၊ [ဂိရိနံ ဒွိန္နံ ပဗ္ဗတာနံ ဂုဟာ အန္တရံ ဂိရိဂုဟာ] ဝါ= တလုံးတည်းသောတောင်၏ ဥမင်လိုဏ်ဂူသို့ လည်းကောင်း၊ [ဂိရိသ ဧကသေဝ ပဗ္ဗတသ ဂုဟာ ဂိရိဂုဟာ] သုသာနံ=သုသာန်သချိုင်းသို့ လည်းကောင်း၊ ဝနပတ္ထံ=လူသူအရောက်နည်းသော တောသို့လည်းကောင်း၊ [ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ် (၃၁) ဒုတိယအကြိမ်ရိုက် ပထမတွဲ နိဿယ၊ နာ-၁၅၃) လည်းကြည့်] အဗ္ဘောကာသံ=ဟင်းလင်းပြင်သို့ လည်းကောင်း၊ ပလာလပုဉ္ဇံ= ကောက်ရိုးပုံ လိုဏ်ခေါင်းသို့လည်းကောင်း၊ ဘဇေတိ=၏။

သော=ထိုရဟန်းသည်၊ ပစ္ဆာဘတ္တံ=ဆွမ်းစားပြီးရာကာလမှ နောက်၌၊ ပိဏ္ဍာပါတပဋိက္ကန္တော=ဆွမ်းခံရာအရပ်မှ ဖဲခွာခဲ့သည်၊ (သမာနော=ဖြစ်လ သော်) ပလ္လင်္ကံ=ထက်ဝယ်ဖွဲ့ခွေခြင်းကို၊ ဝါ=တင်ပျဉ်ခွေခြင်းကို၊ ဝါ= ပတ်ပတ်လည် ပေါင်နှစ်ဖက် ဖွဲ့ယှက်နေခြင်းဟူသော ပလ္လင်ကို၊ အာဘုဇိတ္မာ=ဖွဲ့ခွေ၍၊ ကာယံ=အထက်ပိုင်းကိုယ်ကို၊ ဥဇုံ=ဖြောင့်မတ်စွာ၊ (၁၈- ချောင်းသော ကျောကုန်းဆုံးရိုးတို့ကို အချင်းချင်း ထိစေခြင်းအားဖြင့် ဖြောင့်ဖြောင့် စန့်စန့်) ပဏိဓာယ=ထား၍၊ သတိ=သတိကို၊ ပရိမုခံ=ကမ္မဋ္ဌာန်းသို့ရှေ့ရှု၊ [အဘိမုခံနှင့် အနုက်တူ၏] ဝါ=ပါးစပ်ပေါက်၏ အနီးဖြစ်သော နှာသီး ဖျားနှင့် အထက်နှုတ်ခမ်းအလယ်၌၊ ဥပဋ္ဌပေတွာ=ကပ်ထား၍၊ နိသီဒတိ=ထိုင် နေ၏၊ [နောက်တနည်းကို တိကနိပါတ်စာပိုဒ် (၆၄) ဝေနာဂပုရသုတ်၊ ဒုတိယအကြိမ်ရိုက် ပထမတွဲ နိဿယ၊ နာ-၄၂၇)ကြည့်]

သော=ထိုရဟန်းသည်၊ လောကေ=ဥပါဒါနက္ခန္ဓာဟူသော လောက၌၊ အဘိဇ္ဈံ=အဘိဇ္ဈာကို၊ ဝါ=အလွန် လိုလား တပ်မက်ကြောင်း ကာမစ္ဆန္ဒနိဝရဏကို၊ ပဟာယ=ပယ်ရှား၍၊ ဝိဂတာภิဇ္ဈေန=ကင်းသော အဘိဇ္ဈာရှိသော၊ စေတသာ= စိတ်ဖြင့်၊ ဝိဟရတိ=နေ၏၊ အဘိဇ္ဈာယ=အဘိဇ္ဈာမှ၊ စိတ္တံ=စိတ်ကို၊ ပရိသော ဓေတိ=သုတ်သင်၏၊ ဗျာပါဒပဒေါသံ=ဗျာပါဒနှင့် ပဒေါသကို၊ ဝါ=စိတ်၏ ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ ရောက်ကြောင်း ဒေါသ, မိမိလည်းပျက်စီး၍ သူတပါး ကိုလည်း ပျက်စီးစေတတ်သော ဒေါသကို၊ ပဟာယ=၍၊ အဗျာပန္နစိတ္တော= ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ရောက်သော ဒေါသမူစိတ်မရှိသည်၊ သဗ္ဗပါဏဘူတဟိ တာနုကမ္ပိ=အားလုံးသော သတ္တဝါမှန်သမျှတို့ကို စီးပွားဖြင့် ငဲ့ညှာထောက်ထား

သနားသည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ဝိဟာရတိ=နေ၏၊ ဗျာပါဒပဒေါသာ=မှ ။ပ။ ထိန မိဒ္ဓ=ထိနမိဒ္ဓနိဝရဏကို၊ ဝါ=စိတ်၏ထိုင်းမှိုင်းခြင်း, စေတသိက်၏ ထိုင်းမှိုင်းခြင်းသဘောကို၊ ပဟာယ=ပယ်ရှား၍၊ ဝိဂတထိနမိဒ္ဓေါ=ကင်းပြီး သော ထိနမိဒ္ဓရှိသည်၊ အာလောကသညီ=အရောင်အလင်းကို မှတ်သား နိုင်သော သညာရှိသည်၊ သတော=ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံကို စွဲကပ် အမှတ်ရနေ သည်၊ ဝါ=သတိရှိသည်၊ သမ္ပဇာနော=ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံကို ကောင်းစွာ ခွဲခြား သိသည်၊ ဝါ=သမ္ပဇဉ်ဉာဏ်ပညာရှိသည်၊ (ဟုတ္တာ)ဝိဟာရတိ=နေ၏၊ ထိနမိဒ္ဓါ= ထိနနှင့်မိဒ္ဓမှ ။ပ။ ဥဒ္ဓစ္စ ကုက္ကုစ္စံ=ဥဒ္ဓစ္စ ကုက္ကုစ္စ နိဝရဏကို၊ ဝါ=စိတ် ပျံ့လွင့်ခြင်းသဘောနှင့် နောင်တ တဖန်ပူပန်ခြင်းသဘောကို၊ ပဟာယ=၍၊ အနုဒ္ဓတော=မငြိမ်မသက် လွင့်တတ်သောစိတ် မရှိသည်၊ ဝါ= မပျံ့လွင့် သည်၊ အဇ္ဈတ္တံ=မိမိခန္ဓာအစဉ်၌၊ ဥပသန္တ စိတ္တော=ငြိမ်သက်သော စိတ်ရှိ သည်၊ (ဟုတ္တာ) ဝိဟာရတိ=နေ၏၊ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စာ=မှ ။ပ။

ဝိစိကိစ္ဆံ=ဝိစိကိစ္ဆာနိဝရဏကို၊ ဝါ=ရတနာသုံးဖြာ အကျင့်သိက္ခာ စသည်တို့၌ မဝေခွဲနိုင်ခြင်းသဘောကို၊ ပဟာယ=၍၊ တိဏ္ဏဝိစိကိစ္ဆော= လွန်မြောက်အပ်ပြီးသော ဝိစိကိစ္ဆာရှိသည်၊ ကုသလေသု=ကုသိုလ်ဖြစ်ကုန် သော၊ ဝါ=အပြစ်ကင်းစင်ကုန်သော၊ ဓမ္မေသု=တရားတို့၌၊ အကထံကထီ= သို့လောသို့လော တွေးတောယုံမှားခြင်းမရှိသည်၊ (ဟုတ္တာ) ဝိဟာရတိ=၏၊ ဝိစိကိစ္ဆာယ=ဝိစိကိစ္ဆာနိဝရဏမှ ။ပ။ သော=ထိုရဟန်းသည်၊ စေတသော= စိတ်ကို၊ ဥပက္ကိလေသေ=ညစ်နွမ်းစေတတ်ကုန်သော၊ ပညာယ=လောဘီ လောကုတ္တရာ ပညာကို၊ ဒုဗ္ဗလီကရဏော=(ဖြစ်ခွင့်တားဆီး) အားနည်းအောင် ပြုတတ်ကုန်သော၊ ပဗ္ဗေ=ငါးမျိုးကုန်သော၊ ဣမေ နိဝရဏေ=ဤနိဝရဏ တရားတို့ကို၊ ပဟာယ=၍၊ ကာမေဟိ=တို့မှ၊ ဝိဝိစ္စေဝ=လျှင် ။ပ။ ဝိဟာရတိ=၏၊ [စာပိုဒ် (၁၆၃)အသုဘသုတ်ကြည့်]

သော=ထိုစတုတ္ထဈာန်ရရှိပြီးသော ရဟန်းသည်၊ ဧဝံ=ဤဆိုအပ်ခဲ့ ပြီးသော အစီအစဉ်အတိုင်း၊ ဝါ=ဤ ပဌမဈာန်ရခြင်းစသော အစဉ်အားဖြင့် စတုတ္ထဈာန်ကိုရပြီး၍၊ စိတ္တေ=အဘိညာဉ်၏ အခြေခံ စတုတ္ထဈာန်စိတ်သည်၊ သမာဟိတေ=စတုတ္ထဈာန်သမာธิဖြင့် တည်ကြည်လသော်၊ ပရိသုဒ္ဓေ= ထက် ဝန်းကျင်မှ ဖြူစင်လသော်၊ [အကျဉ်းချုပ်မျှသာ အနက်ပြန်ဆိုတော့မည်၊ အကျယ်တဝင့် အနက်အမျိုးမျိုးကို တိကနိပါတ်စာပိုဒ် (၅၉)တိကဏ္ဏသုတ် ကြည့်လေ] ပရိယောဒါတေ=ထက်ဝန်းကျင်မှ ဖြူစင်လသော်၊ အနင်္ဂဏေ= ရာဂဒေါသ အညစ်အကြေး မရှိလသော်၊ ဝိဂတူပက္ကိလေသေ=စိတ်ကို ပူးကပ်နှိပ်စက်တတ်သော ရာဂဒေါသကင်းကွာပြီးလသော်၊ မုဒုဘူတေ=နူးညံ့

စွာဖြစ်လသော်၊ ကမ္မနိယေ=တန်ခိုးဖန်ဆင်းခြင်း အမှုကိစ္စ၌ ခိုင်ခဲ့ လျှောက်ပတ်လ,သော်၊ ဌိတေ=ခိုင်မြဲတည်တံ့လသော်၊ အာနေဉ္ဇပ္ပတ္တေ=တုန်လှုပ်ခြင်းမရှိသည်အဖြစ်သို့ ရောက်လသော်၊ ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဉာဏာယ=ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိ ဉာဏ်အကျိုးငှာ၊ ဝါ=ရှေးဘဝက နေခဲ့ဖူးသော ခန္ဓာ အစဉ်ကို အစဉ်လျှောက်၍ အောက်မေ့ကြောင်း သတိနှင့်ယှဉ်သော ဉာဏ် အကျိုးငှာ၊ စိတ္တံ=ပရိကမ်စိတ်ကို၊ ဝါ=ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဉာဏ်၏ ရှေ့ပြေး ဖြစ်သော ကြိုတင်စီစဉ်ပြုလုပ်တတ်သော စိတ်ကို၊ အဘိနိန္နာမေတိ= ပုဗ္ဗေနိဝါသသို့ ရှေ့ရှည်တတ်စေ၏။ပ။

သတ္တာနံ=သတ္တဝါတို့၏၊ စုတူပပါတဉာဏာယ=စုတိနှင့် ပဋိသန္ဓေကို သိမြင်သော ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်အကျိုးငှာ၊ ဝါ=စုတေခါနီးနှင့် ပဋိသန္ဓေနေပြီးစ သတ္တဝါတို့ကို သိမြင်တတ်သော ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်အကျိုးငှာ။ပ။ အာသဝါနံ= အာသဝတရားတို့၏၊ ခယဉာဏာယ=အကြွင်းအကျန်မရှိ ကုန်ခန်းကြောင်း အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်အကျိုးငှာ၊ စိတ္တံ=ဝိပဿနာစိတ်ကို၊ အဘိနိန္နာမေတိ=(အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်သို့)ရှေ့ရှည်တတ်စေ၏၊ သော=ထိုရဟန်းသည်။ [ထို့နောက် စာပိုဒ် (၁၀၂) ဤစာအုပ်စာမျက်နှာ(၂၂၆) ဒုတိယဝလာဟကသုတ်ကြည့်]။ပ။

ကေ=ဤလောဘ ဒိဋ္ဌိ မောဟတို့သည်သာ၊ အာသဝါ=အာသဝတို့ မည်၏၊ ကေ=ဤသို့၊ (အာသဝေ=အာသဝတရားတို့ကို) ယထာဘူတံ=အဖြစ်မှန် သဘောအတိုင်း၊ ပဇာနာတိ=ထိုးထွင်း၍သိ၏၊ (သဘောလက္ခဏာကို မတွေ့မဝေ ထိုးထွင်းသိခြင်းဖြင့် သိ၏) အယံ=ဤတရားသည်သာ၊ အာသဝ သမုဒယော=အာသဝတို့၏ ဖြစ်ကြောင်းသမုဒယသစ္စာမည်၏၊ ကေ=ဤသို့၊ (တဏှံ=အာသဝတို့ကို ဖြစ်စေတတ်သော တဏှာကို) ယထာဘူတံ=တိုင်း၊ ပဇာနာတိ=ထိုးထွင်း၍သိ၏၊ (သဘောလက္ခဏာကို မတွေ့မဝေ ထိုးထွင်းသိခြင်း ဖြင့်သိ၏) အယံ=ဤနိဗ္ဗာန်သည်သာ၊ အာသဝနိရောဓော=အာသဝတို့၏ ချုပ်ကြောင်း (ချုပ်ရာ) နိရောဓသစ္စာမည်၏၊ ကေ=သို့၊ (နိဗ္ဗာနံ=အာသဝနှင့် တဏှာသမုဒယတို့ မဖြစ်ကြောင်း နိဗ္ဗာန်ကို) ယထာဘူတံ=တိုင်း။ပ။ အယံ=ဤ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးသည်သာ၊ အာသဝနိရောဓဂါမိနီ=အာသဝတို့၏ ချုပ်ကြောင်း နိဗ္ဗာန်သို့ သွားရောက်ကြောင်းဖြစ်သော၊ ပဋိပဒါ=အကျင့်ဖြစ်သော မဂ္ဂသစ္စာ မည်၏၊ ကေ=သို့၊ (အရိယမဂ္ဂံ=နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း အရိယမဂ်ကို) ယထာဘူတံ=တိုင်း၊ ပဇာနာတိ=၏၊ (သဘော.....၏)

ဧဝံ=ဤသို့၊ဇာနတော=သစ္စာလေးပါးကိုသိသော၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ပဿတော=သစ္စာလေးပါးကိုမြင်သော၊ တဿ=ထိုရဟန်း၏၊ ဝါ=ထိုရဟန်းမှာ၊

[တနည်း–တသ=ထိုရဟန်း၏၊ ဝါ=ထိုရဟန်းသည်၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဇာနတောဿ=သစ္စာလေးပါးကို သိသည်အဖြစ်ကြောင့်၊ ဧဝံ=ဤသို့၊ ပဿတောဿ=သစ္စာလေးပါးကိုမြင်သည် အဖြစ်ကြောင့်] ကာမာသဝါပိ=ကာမာသဝမှလည်း၊ စိတ္တံ=စိတ်သည်၊ ဝိမုစ္စတိ=လွတ်ကင်း၏၊ ဘဝါသဝါပိ=ဘဝါသဝမှလည်း ။ပ။ အဝိဇ္ဇာသဝါပိ=အဝိဇ္ဇာသဝမှလည်း၊ စိတ္တံ=သည်၊ ဝိမုစ္စတိ=၏၊ ဝိမုတ္တသ္မိ=အာသဝကိလေသာတို့မှ လွတ်ကင်းပြီးသောစိတ်၌၊ (စိတ္တံ=ငါ၏စိတ်သည်) ဝိမုတ္တံ=အာသဝကိလေသာတို့မှ လွတ်ကင်းပြီ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ ဉာဏံ=ပြန်၍ ဆင်ခြင်သိမြင်သော ပစ္စဝေက္ခဏာ ဉာဏ်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ [တနည်း–အဝိဇ္ဇာသဝါပိ=မှလည်း၊ စိတ္တံ=သည်၊ ဝိမုစ္စတိ=၏၊ (စိတ္တော=စိတ်သည်) ဝိမုတ္တသ္မိ=အာသဝ ကိလေသာတို့မှ လွတ်ကင်းပြီးလသော်၊ (စိတ္တံ=ငါ၏စိတ်သည်) ဝိမုတ္တံ=အာသဝကိလေသာတို့မှ လွတ်ကင်းပြီ၊ ဣတိ=သို့၊ ဉာဏံ=သည်၊ ဟောတိ=၏]

ဧတေ=ပဋိသန္ဓေသည်၊ ခီဏာ=ကုန်ပြီ၊ ဗြဟ္မစရိယံ=မြတ်သောအရိယမဂ်အကျင့်ကို၊ ဝါ=မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယကို၊ ဝုသိတံ=ကျင့်သုံးအပ်ပြီ၊ ကရဏီယံ=ပြုသင့်ပြုထိုက်သော (၁၆)ပါးသော မဂ်ကိစ္စကို၊ ကတံ=ပြုအပ်ပြီးပြီ၊ ဣဒါနိ=ဤ(၁၆)ပါး ကွဲပြားသော မဂ်ကိစ္စ၏ အဖြစ်ဟူသောအကျိုးငှာ၊ ဝါ=ဤထူးမြတ် ကွဲပြားခြားနားသော ကိလေသာကုန်ခန်း စေခြင်းကိစ္စ၏ အဖြစ်ဟူသော အကျိုးငှာ၊ အပရံ=နောက်ထပ်တမျိုးတခြား မဂ်ဖြစ်ပွားစေခြင်းကိစ္စသည်၊ နတ္ထိ(အတ္ထိ)=ငါ့မှာမရှိတော့ပြီ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ ပဇာနာတိ=သိ၏၊ [နောက်တနည်း အနက်ပေးပုံနှင့်တကွ ရှင်းလင်းချက်အားလုံးကို ဒုတိယအကြိမ်ရိုက် ပထမတွဲ နိဿယ (နှာ–၃၇၁) တိကနိပါတ်စာပိုဒ် (၅၉) တိကဏ္ဏသုတ်ကြည့်] ဣဒံ=ဤကိုယ်=တို့၊ ဧဝံ=ဤနည်းဤပုံအားဖြင့်၊ ပုဗ္ဗကေ=သည်။ပ။အဋ္ဌမ်။

၉–တဏှာသုတ်

၁၉၉။ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဧတံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အဝေါစ=မိန့်တော်မူသနည်းဟူမူ) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဇာလိနီ=ရှုပ်ထွေးမြေးယှက် ဇာကွန်ရက်နှင့်တူသော၊ [ဇာလံ ဝိယာတိ ဇာလိနီ။ ဥပမာနအနက်၌ ဣနီပစ္စည်းသက်ဟု အဘိဓာန်ဋီကာ ဂါထာ(၁၆၂)၌ဆို၏] ဝါ=ထိုထိုဘဝ, အာရုံ၌ မိမိ၏ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သော ဇာကွန်ရက်ရှိသော၊ ["တတ္ထ တတ္ထ သဒ္ဒေ အာရမ္မဏေ ဝါ တံ တံ အတ္တနော ကောဋ္ဌာသဘူတံ ဇာလံ ဇေတိသာ အတ္ထိတိ ဇာလိနီ"ဟု ဋီကာဆရာကြီးက ပြု၏၊ ဇာလပုဒ် အသုတ္ထိ ဤပစ္စည်း၊ ဣတ္ထိဟောတိ ဣနီပစ္စည်း] သရိတံ=ထိုထိုဘဝအာရုံ၌

လှည့်လည်သွားလာတတ်သော၊ ဝိသင်္ခ=ပျံ့နှံ့လွင့်ပါးတတ်သော၊ ဝိသတ္တိကံ[1]= ထိုထိုဘဝအာရုံ၌ ငြိကပ်တွယ်တာတတ်သော၊ တဏှံ=တဏှာကို၊ ဝါ=တဏှာ အမျိုးအစားတရားကို၊ ဧဝါ=သင်တို့အား၊ ဒေသေသာမိ=ဟောတော်မူအံ့။

ယာယ(တဏှာယ)=ယင်းတဏှာသည်၊ ဥဒ္ဓဿော=အထက်ဌာနတက်ရောက် အပ်သော၊ ပရိယောနဒ္ဓေါ=ထက်ဝန်းကျင်မှ ရစ်ပတ်အပ်သော၊ အယံ လောကော=ဤသတ္တဝါအပေါင်းသည်၊ တန္တာကုလကဘူတော[2]=(ကြွက်ကိုက် ထားအပ်သော) ချည်ခင်ကဲ့သို့ ရှုပ်ရှုပ်ထွေးထွေး ဖြစ်နေသည်၊ ဂုလာဂုဏ္ဌိက ဘူတော[3]=ယက်ကန်းသည်၏ ချည်ခင်ထွေးကဲ့သို့ဖြစ်နေသည်၊ ဝါ=စာပေါင်း

၁။ **ဝိသတ္တိကာ**။ ။တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ အာရမ္မဏေ ဝါ ဝိသန္ဓတိ လဂ္ဂတိတိ ဝိသတ္တာ၊ ဝိသတ္တာ ဧव ဝိသတ္တိကာ။ (တနည်း) ဝိသတ္တိကံ= ဒုက္ခကို ဖြစ်စေတတ်သောကံ၏ အကြောင်းရင်းဖြစ်သော၊ ["ဝိသသ ဒုက္ခနိဗ္ဗတ္တကကမ္မသ မူလံ ဝိသမူလံ"ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ နိရုတ္တိနည်းဖြင့် ဝိသမူလပုဒ်ကို ဝိသတ္တိကာပြု] ဝါ=ဒုက္ခဟူသော အကျိုးရှိသော၊ [ဝိသံ ဒုက္ခသခ်ါတံ ဖလံ ဧတိဿာ တဏှာယာတိ ဝိသဖလာ၊ ထို့နောက် ဝိသဖလကို ဝိသတ္တိကာပြု]

၂။ **တန္တာကုလကဘူတော**။ ။တန္တံ ဝိယ = (ကြွက်ကိုက်ထား အပ်သော) ချည်ခင်ကဲ့သို့၊ အာကုလကော=ရှုပ်ထွေးသော လောကတည်း၊ တန္တာကုလကော= ကြွက်ကိုက်ထားအပ်သော ချည်ခင်ကဲ့သို့ ရှုပ်ထွေးသော လောက၊ တန္တာကုလကော ဟုတွာ ဘူတော တန္တာကုလကဘူတော= ကြွက်ကိုက်ထားအပ်သော ချည်ခင်ကဲ့သို့ ရှုပ်ထွေးသည်ဖြစ်၍ ဖြစ်နေသော လောက။ (တနည်း) တန္တမေဝ= ချည်ခင်သည်ပင်လျှင်၊ အာကုလကံ = အရှုပ်အထွေးတည်း၊ တန္တာကုလကံ= ချည်ခင်သည်ပင် အရှုပ်အထွေး၊ ဝါ=ချည် ခင်ထွေး၊ တန္တာကုလကံ ဝိယ ဘူတော ဘူတောတိ တန္တာကုလကဘူတော= ချည်ခင်ထွေး ကဲ့သို့ ဖြစ်နေ (ရှုပ်ထွေးနေ)သော လောက။

ဤသုတ်၌, ဋီကာ ဒီ၊ မဟာဝဂ္ဂ (၈၅) ဋီ(၉၀) သံယုတ်ဋီ၊ ဒု(၁၀၃-၄) တို့၏ တန္တာကုလကဘူတပုဒ် အဖွင့်ဝါကျမှာ အတူတူပင်ဖြစ်၏၊ ဝိဘင်း မူလဋီကာ (၁၃၂)နှင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဋီကာ၊ ဒု(၃၄၈)တို့၌မူ "တန္တ॥နံ အာကုလကံ" ဟု ဆဋ္ဌီတပ္ပုရိသ်သမာသ် အဖွင့်ဝါကျရှိ၏။

၃။ **ဂုလာဂုဏ္ဌိကဘူတော**။ ။ဂုလာယ ဂုဏ္ဌိကံ ဂုလာဂုဏ္ဌိကံ၊ ဂုလာယ= ယက်ကန်းသည်မ၏၊ ဂုဏ္ဌိကံ=ချည်ခင်ထွေး (ကစီရည်, ကော်ရည်ဖြင့် ပူးကပ် တွဲစပ်နေသော ချည်ခင်ထွေး) တနည်း-ဂုလာယ=စာဌက်မ၏၊ ဂုဏ္ဌိကံ=အသိုက်။

စာမူအမျိုးမျိုး-"ဂုဠ်,ဂုဠိ ဝေဌနေ"ဟူသော ဓာတ်ဖြင့် ဂုဏ္ဍော(ဂုဏ္ဍော) ယသ အတ္ထိတိ ဂုဏ္ဌိကံ(ဂုဏ္ဍိကံ)=ရောထွေးရစ်ပတ်နေခြင်းရှိသော ချည် ခင်ထွေး,

သိုက်ကဲ့သို့ ဖြစ်နေသည်၊ မုဌပဗ္ဗဇောဘောတော=ဖြူဆံမြှက်, ပြိုတ်မြှက်ကဲ့သို့ ဖြစ်နေသည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ဒုဂ္ဂတိ=ဒုက္ခ၏ ဖြစ်ရာဌာနဖြစ်သော၊ ဝိနိပါတံ=ကြီးပွားချမ်းသာရေးမှ ဖောက်ပြန်စွာ လျှောကျခြင်းရှိသော၊ အပါယံ=အပါယ်လေးဘုံကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=ကြီးပွားမှုမရှိသော ဋ္ဌေ, တိရစ္ဆာန်, ပြိတ္တာ, အသုရကာယ်၊ လေးသွယ်သော ဘဝကိုလည်းကောင်း၊ သံသာရံ=သံသရာဝဋ်ဒုက္ခကိုလည်းကောင်း၊ ဝါ=ကြောင်းကျိုးဆက်စပ်မပြတ်ဖြစ်နေသော ခန္ဓာ ဓာတ် အာယတနအစဉ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဣာတိ ဝတ္တတိ=မကျော်လွန်နိုင်။

တံ=ထိုတဏှာအမျိုးအစားတရားကို၊ (တုမှေ=သင်တို့သည်) သာဓုကံ=ကောင်းစွာ၊ ဝါ=စွဲစွဲမြဲမြဲ (မှတ်မှတ်သားသား)၊ ဝါ=ငါ၏ ဧစခိုင်းတိုက်တွန်း

စာပေါင်းသိုက်။ (တနည်း) ဂဏ္ဌိ=အထုံးအဖွဲ့၊ ဂဏ္ဌိ ယသ အတ္ထိတိ ဂဏ္ဌိက=အထုံးအဖွဲ့ရှိသော ချည်ခင်ထွေး, စာပေါင်းသိုက်။ ထိုပါဠိ သုံးမျိုးအနက် မည်သည့်ပါဠိသာ မှန်ရင်းဖြစ်သည်ဟု မသိနိုင်သော်လည်း သင့်လျော်သော ပါဠိချည်းဖြစ်နိုင်ပေ၏။

ထို့အပြင် ဂုလာဟုဒ်၏နေရာ၌ ကုလာ ဟုလည်းကောင်း, ဂုဏာဟုလည်းကောင်း, The pali text society (P.T.S) အဘိဓာန်၌ ဂုဠာဟုလည်းကောင်း ပါဠိအမျိုးမျိုးတွေ့ရပြန်၏၊ ထိုပါဠိ(၄)မျိုးလုံးပင် "ဝိနနတော ကုလာ(ဂုလာ) တိ ဣတ္ထိလိင်ဝသေန လဒ္ဓနာမသ တန္ဆ ဝါယသ"ဟူသော ဤသုတ်ဋီကာနှင့် ပြခဲ့သော ဋီကာတို့မှ "ဝိနနတော"ဟူသော သံဝဏ္ဏနာနှင့် အနက်အဓိပ္ပါယ်ဆက်သွယ်ဖို့ရာ အလွန်တရာ စိမ်းကားလှ တိမ်မြုပ်လှသောပါဠိများချည်း ဖြစ်နေလေ၏၊ ၎,ဋီတို့သည် ထိုမျှလောက် တိမ်မြုပ်ငုတ်ကျဉ်း မရှင်းမလင်း ဖွင့်ရိုးထုံးစံမရှိပါ။

"ဝိနနတော အာဇန္ဓနတော သံသိဗ္ဗနတော ဝါနန္ဓီ လဒ္ဓဝေါဟာရာယ တဏှာယ"ဟူသော ပါရာဇိကဏ်အဋ္ဌကထာ၊ ၂ (၁၈၄) နိဗ္ဗာနပုဒ် အဖွင့်ဝါကျကဲ့သို့ ဝါနာပုဒ်, ဝိနာပုဒ်တို့သာလျှင် "ဝိနနတော"ဟူသော သံဝဏ္ဏနာနှင့် ဆက်စပ်၏၊ "ဝိ တန္ဆ သန္ဆာနေ"ဟူသော ဓာတ်ဖြင့် "ဝိနတိတိ ဝါနာ ဝိနာ=ယက်ကန်းရက်သောမိန်းမ၊ ဝါ=မြှက်ပင်, ကောက်ရိုးမျှင်စသည်တို့ကို အသိုက်ဖွဲ့တတ်သော စာဌက်မ" ဟူသော အနက်များလည်းရနိုင်၏၊ တံ ဟိ သာ ကုဌဝံ (ကုလာဝက်) တတော တတော တိဏာဟိရာဒိကေ အာနေတ္ဝာ တတာ ဝိနတိ (ဝိနန္ဓတိ)-ဟူသော ဋီကာနှင့်လည်းထပ်မိ၏။

ထို့ကြောင့် ဝါနာ ဝိနာ-ဟူသောပါဠိတို့ကို ယခင်က "ဂုဏ္ဌိက, ဂုဏ္ဌိက, ဂဏ္ဌိက"ဟူသော ပါဠိတို့နှင့် တခုစီ တခုစီတွဲစပ်၍ "ဝါနာဂုဏ္ဌိက, ဝိနာဂုဏ္ဌိက, ဝါနာဂုဏ္ဌိက" အစရှိသော ပါဠိတမျိုးမျိုး ဖြစ်သင့်လေမည် လောဟု စဉ်းစားမိသည်။

ခြင်းဖြင့်၊ သုဏာထ=နာယူကြကုန်လော၊ မနသိ=စိတ်နလုံးခ်ိ၊ ကရောထ=သွင်းပိုက်ထားကြကုန်လော၊ (အဟံ=ငါသည်) ဘာသိဿာမိ=ဟောတော်မူအံ့၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ဧဝံ ဘန္တေ=နာယူပါမည်ဘုရား၊ ဣတိ=ဤသို့၊ တေ ဘိက္ခူ=ထိုတရားနာရဟန်းတို့သည်၊ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏၊ (ဝစနံ=စကားတော်ကို) ပစ္စဿောသုံ=ရှေ့ရှုနာယူကြကုန်ပြီ၊ ဝါ=စကားတုံ့ပြန်နာခံကြကုန်ပြီ၊ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဧတံ=ဤတရားစကားကို၊ အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အဝေါစ=မိန့်တော်မူသနည်းဟူမူ)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယာယ (တဏှာယ)=အကြင်တဏှာသည်၊ ဥဒ္ဓဿော=သော၊ ပရိယောနဒ္ဓေါ=သော၊ အယံ လောကော=သည်၊ တန္တာကုလကာဇာတော=သည်။ပ။ သံသာရံ=ကိုလည်းကောင်း၊ နာတိဝတ္တတိ=မကျော်လွန်နိုင်၊ ဇာလိနီ=သော၊ သရိတာ=သော၊ ဝိသဋာ=သော၊ ဝိသတ္တိကာ=သော၊ သာ တဏှာ=ထိုတဏှာဟူသည်၊ ကတမာ စ=အဘယ်နည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အဗ္ဗုတ္တိကသေ[1]=အဗ္ဗုတ္တိက ခန္ဓာငါးပါးကို၊ ဝါ=မိမိကိုယ်ကောင်, ငါကောင်ဟု ယူဆအပ်သော ခန္ဓာငါးပါးကို၊ ဥပါဒါယ=စွဲကပ်ဖမ်းယူ၍၊ (ပဝတ္တာနိ=ဖြစ်ကုန်သော) အိဇ္ဈာရသ=(၁၈)မျိုးကုန်သော၊ ဣမာနိ တဏှာဝိစရိတာနိ=ဤတဏှာဝိစရိတ်တို့ လည်းကောင်း၊ ဝါ=ဤအထူးထူးအထွေထွေ ဖြစ်ပွားတတ်သော တဏှာတို့လည်းကောင်း၊ ဗာဟိရသေ[2]=ဗာဟိရခန္ဓာ ငါးပါးကို၊ ဝါ=မိမိကိုယ်မှ

၁။ အဗ္ဗုတ္တိက။ ။မိမိကိုယ်နှင့် ရုပ်ဝေဒနာ သညာစသော ခန္ဓာငါးပါးကို တခြားစီဟု မယူဆဘဲ "အဟံ=ငါသည်၊ ဝါ=ငါကောင်, မိမိကိုယ် ကောင်ဟူသော ခန္ဓာငါးပါးသည်"ဟူ၍ မိမိကိုယ်နှင့် တမျိုးတည်း တခုတည်းဟု ယူဆအပ်သော ခန္ဓာငါးပါးကို အဗ္ဗုတ္တိကဟု ခေါ်၏၊ ဥပမာအားဖြင့်–

"အဟံ=ငါသည်၊ ဝါ=ငါကောင်ဟူသော ခန္ဓာငါးပါးသည်၊ အတ္ထိ= ဖြစ်၏၊ အဟံ=ငါကောင်ဟူသော ခန္ဓာငါးပါးသည်၊ ဣဒံ=ဤမည်သော ဘုရင်မင်းသည်၊ ဤမည်သော ပုဏ္ဏားသည်၊ အတ္ထိ=ဖြစ်၏၊" ဤသို့စသော (ပါဠိတော်အတိုင်း) စွဲလမ်းပုံ ယူဆပုံများဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် အတ္တာနံ အဓိကိစ္စ ပဝတ္တံ အဗ္ဗုတ္တံ=မိမိကိုယ်ကို စွဲမှီရည်ရွယ်၍ဖြစ်သော (ငါ၏ ခန္ဓာကိုယ်ကလေးဟု စွဲမက်ခံရဖို့ ရည်မှန်းတောင့်တ သကဲ့သို့ဖြစ်သော) ခန္ဓာငါးပါး။ (တနည်း) အတ္တာတိ ဂဟိတံ အဗ္ဗုတ္တံ=မိမိကိုယ်ဟု (ငါကိုယ်ကောင်ဟု) ယူဆအပ်သော ခန္ဓာငါးပါး၊ အဗ္ဗုတ္တမေव အဗ္ဗုတ္တိကံ–ဟု ဝစနတ္ထပြု။

၂။ ဗာဟိရ။ ။မိမိကိုယ်နှင့် ခန္ဓာငါးပါးကို တခုတည်းဟု မယူဆဘဲ မိမိကိုယ်မှ တခြားစီဟု ယူဆအပ်သော (တခြားစီခွဲထုတ်အမ်းသော) ခန္ဓာငါးပါးကို ဗာဟိရဟုခေါ်၏၊ ဥပမာအားဖြင့်–

အပပြုအပ်သော ခန္ဓာငါးပါးကို၊ ဥပါဒါယ=၍၊ (ပဝတ္တာနိ=ဖြစ်ကုန်သော) အဌာရသ=ကုန်သော၊ ဣမာနိ တဏှာဝိစရိတာနိ=တို့လည်းကောင်းတည်း။

အဗ္ဗတ္တိကသ=ကို၊ ဥပါဒါယ=၍၊ (ပဝတ္တာနိ) အဌာရသ=ကုန်သော၊ တဏှာဝိစရိတာနိ=တဏှာဝိစရိတ်တို့ဟူသည်၊ ကတမာနိ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ (အဗ္ဗတ္တိကသ=ကို၊ ဥပါဒါယ=၍) အတ္ထိ=ငါဖြစ်၏၊ ဝါ=ငါတည်း၊ ဣတိ=ဤသို့ တဏှာ,မာန,ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် စွဲလမ်းခြင်းသည်၊ သတိ=ဖြစ်လသော် (အဟံ=ငါသည်) ဣတ္ထံ=(မင်းပုဏ္ဏား စသည်တို့တွင်)

"အဟံ=ငါသည်၊ ငါကိုယ်ကောင်သည်၊ ဣမိနာ=ဤရုပ်ဖြင့်၊ ဤဝေဒနာဖြင့်၊ ဤသညာ သင်္ခါရဝိညာဏ်ဖြင့်၊ အတ္ထိ=ဖြစ်၏၊ ဣမိနာ=ဤထီး, ဤသံလျက်စားဖြင့်၊ ဣတ္ထံ=ဤမည်သော ဘုရင်မင်းသည်၊ ဤမည်သော ပုဏ္ဏားသည်၊ အတ္ထိ=ဖြစ်၏" ဤသို့သော ယူဆပုံများ၌–

(၁) အဟံ=ငါကိုယ်ကောင်သည်၊ (၂)ဣမိနာ=ဤရုပ်ဖြင့်၊ ဤဝေဒနာဖြင့် စသည်ဖြင့် မိမိကိုယ်ကောင်နှင့် ရုပ် ဝေဒနာစသော ခန္ဓာငါးပါးကို တခြားစီခွဲထုတ်ထား၏၊ ထို့ကြောင့် အတ္တတော ဗဟိကတံ ဗာဟိရံ=မိမိကိုယ်မှ အပြင်အပပြုအပ် (တခြားစီခွဲခွာထားအပ်)သော ရုပ် ဝေဒနာစသော ခန္ဓာငါးပါး။

အတ္တတော ဟိ အဝိနိဗ္ဘုတ္တာနိ အဗဟိကတာနိ အဟမိစ္စေဝ ဂဟိတာနိ ရူပါဒိနိ ဥပါဒါယ ဥပဂန္တွာ ပဝတ္တာ တဏှာ "အဗ္ဗတ္တိကသ ဥပါဒါယာ" တိ ဝုတ္တာ၊ အတ္တတော စ ဝိနိဗ္ဘုတ္တာနိ ဗဟိကတာနိ ဥပဂန္တွာ ပဝတ္တာ "ဗာဟိရသ ဥပါဒါယာ"တိ။ ခုဒ္ဒကဝတ္ထု ဝိဘင်းမူလဋီကာ၊ ၂၃၀။

ထိုမူလဋီကာဝယ် "ဣမိနာတိ စေသ အတ္တတော အဝိနိဗ္ဘုတ္တေန ရူပါဒိနာ" ၌ကား "အဝိနိဗ္ဘုတ္တေန"ဟူသော ယခုလက်ရှိစာမူရှိ, ပဋိသေဓကို ပယ်ဖျက်၍ ဝိနိဗ္ဘုတ္တေန–ဟု ရှိသင့်ကြောင်းကို လည်းကောင်း, ထိုမူလဋီကာ၏ အဋ္ဌကထာ (၄၉၈)၌လည်း "ဣမိနာ နိစ္စောသ္မိတိ ပဿတ္ကန္ဒေ အနုဝကာရိ"၌ ပဋိသေဓကို ပယ်ဖျက်၍ "အဝကာရိ"ဟု ရှိသင့်ကြောင်းကိုလည်းကောင်း စဉ်းစားကြည့်ကြပါကုန်။

၁။ **"အသ္မိတိ ဘိက္ခဝေ သတိ"**၌ သတိပုဒ်ကို "ဣတိ ဟောတိ"၌ စပ်ပါ၊ ဤ အသ္မိဟူသော အစွဲသည် အမျိုးအနွယ် အတန်းအစားခွဲခြားမှု မပြုဘဲ အတန်းအစားအားလုံးကို ပေါင်းစပ်ခြုံ၍ သာမာန်ရိုးရိုး "ငါစွဲ"စွဲလမ်းခြင်း တည်း၊ ထို အသ္မိဟူသော သာမာန်ငါစွဲဖြစ်ပေါ်လာခြင်းကြောင့် (၁)ဣတ္ထသ္မိ (၂)ဧဝံသ္မိ (၃) အညထာသ္မိ–ဟူသော နောက်ထပ်အစွဲသုံးမျိုး (အတန်းအစား ခွဲခြားသော အစွဲသုံးမျိုး) ဖြစ်လာ၏။

ထိုသုံးမျိုးတို့တွင် "ငါဟာ ရှင်ဘုရင်ပဲ၊ ပုဏ္ဏားပဲ၊ သူဆင်းရဲပဲ၊ ငါဟာ ရဟန်းပဲ၊ လူပဲ၊ နတ်ပဲ"စသည်ဖြင့် (သူတပါးနှင့် ယှဉ်ပြိုင်မှု မပြုဘဲ) မိမိ၏ အမျိုးအနွယ်၊အဆင့်အတန်းကိုသာ အာရုံပြု၍ စွဲလမ်းလျှင် "ဣတ္ထသ္မိ" ဟူသော

ဤမည်သော အမျိုးအနွယ် အတန်းအစားရှိသူသည်၊ ဝါ=ဤ မည်သော မင်း, ပုဏ္ဏား, ကုန်သည်, လယ်သမား, ဆင်းရဲသားသည်၊ အသို့=ဖြစ်၏၊ ဣတိ=ဤသို့ တဏှာ မာန ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် စွဲလမ်းခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏၊ (အဟံ=ငါသည်) စဝံ=ဤသူကဲ့သို့ပင်၊ ဝါ=ဤသူနှင့် အမျိုးအနွယ် အတန်းအစား အတူတူပင်၊ အသို့=ဖြစ်၏၊ ဣတိ=ဤသို့ တဏှာ မာန ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် စွဲလမ်းခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏၊ (အဟံ=သည်) အညထာ=ဤသူနှင့် အမျိုးအနွယ် အတန်းအစား မတူကွဲပြား တမျိုးတဖုံအားဖြင့်၊ အသို့=ဖြစ်၏၊ ဣတိ=ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏။

(အဟံ=ငါသည်၊ အသံ=မပြတ်မစဲ အမြဲတည်ရှိနေသည်၊ အသို့=ဖြစ်၏[1]၊ ဣတိ=ဤသို့ တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် စွဲလမ်းခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏၊ [ဤ၌ မာန မပါစေရ] (အဟံ=သည်) သတံ=ပျက်စီးပြိုကွဲ မပြိုသည်၊ အသို့=၏၊ ဣတိ=ဤသို့ တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် စွဲလမ်းခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏၊ [ဤ၌ လည်း မာနမပါစေရ]

(အဟံ=ငါသည်) သံ[2]=ဖြစ်လေရာ၏၊ ဝါ=ဖြစ်များဖြစ်လေသလော၊ ဣတိ=ဤသို့ တဏှာ မာန ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် စွဲလမ်းခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏၊

အစွဲဖြစ်၏။ ဤလူဟာ ရှင်ဘုရင်ဖြစ်သလို ငါလဲပဲ ရှင်ဘုရင်ဖြစ်တယ်၊ ဤလူက ပုဏ္ဏား၊ ငါလဲပဲ ပုဏ္ဏား၊ ဤလူက သူဌေး၊ ငါလဲပဲ သူဌေး၊ ဤလူက သူဆင်းရဲ၊ ငါလဲပဲ သူဆင်းရဲ ဤသို့စသည်ဖြင့် သူတပါးနှင့် တန်းတူရည်တူထားကာ ယှဉ်ပြိုင်၍ စွဲလျှင် "စဝံသို့" အစွဲဖြစ်၏။

ဤလူက ရှင်ဘုရင်ဖြစ်သည်၊ ငါကတော့ သူဆင်းရဲ၊ ဤလူက သူဆင်းရဲ၊ ငါကတော့ သူဌေး၊ ဤသို့စသည်ဖြင့် မိမိကိုယ်ကို သူတပါးထက် ကျော်လွန်၍ သော်လည်းကောင်း, အောက်တန်းချ၍သော်လည်းကောင်း စွဲလမ်းလျှင် "အညထာသို့" အစွဲဖြစ်၏။

၁။ အသသို့ သတသို့။ ။"အသသို့=အသံ+အသို့" ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊ အသသို့သည် သဿတဒိဋ္ဌိ အစွဲဖြစ်၍ သတသို့သည် ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ အစွဲဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် အသသို့နှင့် သတသို့တို့ကို ဒိဋ္ဌိသီသ (ဒိဋ္ဌိဟူသော ဦးခေါင်းရှိသော တဏှာဝိစရိတ်) ဟု ခေါ်၏၊ "အတ္ထိ သဒါ သံဝိဇ္ဇတိတိ အသံ" ဟု ဝစနတ္ထပြု၊ အသဓာတ် အပစ္စည်း။ သိဒတိ နသ္သတိတိ သတံ၊ သဒဓာတ် အပစ္စည်း၊ ဒကိုတပြု။

၂။ "သံ, ဣတ္ထံ သံ, စဝံ သံ, အညထာ သံ" ဟူသော အစွဲ(၄)မျိုးမှာ ယုံမှားတွေးတောမှု, ကြံစည်မှုနှင့်စပ်၍ ဟောတော်မူအပ်သော အစွဲများဖြစ်၏၊ "သ"နှင့် ဟောတိ–ဟူသော ဝါကျ၏နောက်၌ရှိသော "တသို့ သတိ"ဟူသော ပါဌသေသကို သူ၏နောက်ဝါကျ(၃)ခုမှ ဣတိ ဟောတိ (၃)ခု၌ စပ်ပါ၊

[မာနပါ၏] (တသို့=ထိုသို့ "သံ"ဟူ၍ စွဲလမ်းခြင်းသည်၊ သတိ=ဖြစ်လသော်)၊ အဟံ=ငါသည်၊ ဣတ္ထံ=(မင်းပုဏ္ဏားစသည်တို့တွင်) ဤမည်သော အမျိုးအနွယ် အတန်းအစား၌သူသည်၊ ဝါ=ဤမည်သော မင်း, ပုဏ္ဏား, ကုန်သည်, လယ်သမား, ဆင်းရဲသားသည်၊ သံ=ဖြစ်လေရာ၏၊ ဝါ=လော၊ ဣတိ=ဤသို့ တဏှာ မာန ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် စွဲလမ်းခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏၊ (အဟံ=ငါသည်) ဧဝံ=ဤသူကဲ့သို့ပင်၊ ဝါ=ဤသူနှင့် အမျိုးအနွယ် အတန်းအစား အတူတူပင်၊ သံ=၏၊ ဝါ=လော၊ ဣတိ=ဤသို့ တဏှာ မာန ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် စွဲလမ်းခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏၊ အဟံ=သည်၊ အညထာ=ဖြင့်။ပ။

အဟံ=သည်၊ သံ=ဖြစ်ပါမူကား၊ အပိ=ကောင်းလေစွ၊ ဣတိ=ဤသို့ တဏှာ မာန ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် စွဲလမ်းခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏၊ [အပိဟံ=အပိ+အဟံ] (တသို့=ထိုသို့ "အပိဟံ သံ"ဟူ၍ စွဲလမ်းခြင်းသည်၊ သတိ=ဖြစ်လသော်) အဟံ=သည်၊ ဣတ္ထံ=သည်၊ သံ=ဖြစ်ပါမူကား၊ အပိ=ကောင်းလေစွ၊ ဣတိ=ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏၊ အဟံ=သည်၊ ဧဝံ=ပင်၊ သံ=ကား၊ အပိ=စွ၊ ဣတိ=ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏၊ အဟံ=သည်၊ အညထာ=ဖြင့်၊ သံ=ကား၊ အပိ=စွ=ဣတိ=ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏။

(အဟံ=သည်) ဘဝိသံ=ဖြစ်လိမ့်မည်၊ ဣတိ=ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏၊ (တသို့=ထို ဘဝိသံဟု စွဲလမ်းခြင်းသည်၊ သတိ=သော်) အဟံ=သည်၊ ဣတ္ထံ=သည်၊ ဘဝိသံ=ဖြစ်လိမ့်မည်၊ ဣတိ=ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏၊ အဟံ=သည်၊ ဧဝံ=ပင်၊ ဘဝိသံ=မည်၊ ဣတိ=သည်၊ ဟောတိ=၏။ပ။ အဗ္ဗတ္တိကသ=ကို၊ ဥပါဒါယ=၍၊ (ပဝတ္တာနိ=ကုန်သော) အဌာရသ=ကုန်သော၊ တဏှာဝိစရိတာနိ=တို့သည်၊ ဣမာနိ=ဤသည်တို့ပင်တည်း။

ဗာဟိရသ=ကို၊ ဥပါဒါယ=၍၊ (ပဝတ္တာနိ=ကုန်သော) အဌာရသ=ကုန်သော၊ တဏှာဝိစရိတာနိ=တဏှာဝိစရိတ်တို့ဟူသည်၊ ကတမာနိ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ (ဗာဟိရသ=ကို၊ ဥပါဒါယ=၍၊ အဟံ=ငါသည်)

သံဟူသောအစွဲ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းကြောင့် "ဣတ္ထံ သံ, ဧဝံ သံ,အညထာ. သံ" ဟူသော နောက်ထပ်အစွဲ(၃)မျိုးဖြစ်ပေါ်လာသည်ဟု ဆိုလို၏၊ ထို၌ သံကို အသဓာတ် ယျော်ဝိဘတ်ဟု ခွဲ၊ အသဓာတ်မှ အနှင့် ယျော်ဝိဘတ်မှ ယျကိုချေ၊ နိဂ္ဂဟီတ်ကြွင်းစေ၊ ကေိုအပြု။

ထို့နောက် "အပိဟံ သံ, အပိဟံ ဣတ္ထံ သံ, အပိဟံ ဧဝံ သံ, အပိဟံ အညထာ သံ"ဟူသော အစွဲ(၄)မျိုးမှာ တောင့်တမှုနှင့်စပ်၍ ဟောအပ်သော အစွဲဖြစ်၍ ဘဝိသံ–စသော အစွဲ(၄)မျိုးမှာ အနာဂတ် ဘဝခန္ဓာနှင့်စပ်၍ ဟောအပ်သော အစွဲများဖြစ်သည်။

ဣမိနာ=ဤမည်သော ခန္ဓာဖြင့်၊ ဝါ=ဤရုပ်, ဤဝေဒနာ, ဤသညာ, ဤသင်္ခါရ, ဤဝိညာဏ်ဖြင့်၊ အသ္မိ=ဖြစ်၏၊ ဣတိ=ဤသို့ တဏှာ မာန ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် စွဲလမ်းခြင်းသည်၊ သတိ=ဖြစ်လသော်၊ (အဟံ=ငါသည်) ဣမိနာ=ဤမည်သော ခန္ဓာဖြင့်၊ ဝါ=ဤရုပ်, ဤဝေဒနာ, ဤသညာ, ဤသင်္ခါရ, ဤဝိညာဏ်ဖြင့်၊ ဣဇ္ဈံ=သည်၊ အသ္မိ=၏၊ ဣတိ=ဤသို့ တဏှာ မာန ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် စွဲလမ်းခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏၊ [နောက်ဝါကျတို့မှ "ဣမိနာ"ပုဒ်တို့ကိုလည်း ဤအတိုင်းချည်း အနက်ဆို၊ ကျန်သောပုဒ်များကိုလည်း ရှေးကအတိုင်း အနက်ဆိုလေ၊ ဣမိနာပုဒ် ပါခြင်းမျှသာ ထူးသည်] (အဟံ=သည်) ဣမိနာ=ဖြင့်၊ ဇဝံ=ပင်၊ အသ္မိ=ဖြစ်၏၊ ဣတိ=ခြင်းသည်၊ ဟောတိ။ပ။

(အဟံ=သည်) ဣမိနာ=ဖြင့်၊ သံ=ဖြစ်လေရာ၏၊ ဝါ=လော၊ ဣတိ=ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏၊ (တသ္မိ=ထိုသို့ "ဣမိနာ သံ" ဟူ၍ စွဲလမ်းခြင်းသည်၊ သတိ=သော်) အဟံ=သည်၊ ဣမိနာ=ဖြင့်၊ ဣဇ္ဈံ=သည်၊ သံ=ရာ၏၊ ဝါ=လော၊ ဣတိ=ခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏၊ (အဟံ=သည်) ဣမိနာ=ဖြင့်၊ ဇဝံ=ပင်၊ သံ=၏၊ ဝါ=လော၊ ဣတိ=သည်၊ ဟောတိ။ပ။အဟံ=သည်၊ ဣမိနာ=ဖြင့်၊ သံ=ဖြစ်ပါမူကား၊ အပိ=စွဉ့်၊ ဣတိ=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ (တသ္မိ=ထိုသို့ "ဣမိနာ အပိဟံ သံ" ဟူ၍ စွဲလမ်းခြင်းသည်၊ သတိ=သော်) အဟံ=သည်၊ ဣမိနာ=ဖြင့်၊ ဣဇ္ဈံ=သည်၊ သံ=ကား၊ အပိ=စွဉ့်၊ ဣတိ=သည်၊ ဟောတိ။ပ။ ဗာဟိရဿ=ကို၊ ဥပါဒါယ=၍၊ (ပဝတ္တာနိ=ဖြစ်ကုန်သော) အဌာရသ=ကုန်သော၊ တဏှာဝိစရိတာနိ=တို့ဟူသည်၊ ဣမာနိ=ဤသည်တို့ပင်တည်း။

ဣတိ=ဤသို့၊ အဗ္ဘန္တရိကဿ=ကို၊ ဥပါဒါယ=၍၊ (ပဝတ္တာနိ) အဌာရသ=ကုန်သော၊ တဏှာဝိစရိတာနိ=တဏှာဝိစရိတ်တို့သည်လည်းကောင်း၊ ဗာဟိရဿ=ကို၊ ဥပါဒါယ=၍၊ (ပဝတ္တာနိ) အဌာရသ=ကုန်သော၊ တဏှာဝိစရိတာနိ=တို့သည်လည်းကောင်း၊ (ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမာနိ=ဤဆိုအပ်ပြီးသော တရားတို့ကို၊ ဆတ္တိံသ=(၃၆)ပါးသော၊ တဏှာဝိစရိတာနိ=တဏှာဝိစရိတ်တို့ဟူ၍၊ ဝုစ္စန္တိ=ခေါ်ဆိုအပ်ကုန်၏၊ ဣတိ=ဤနည်းအားဖြင့်၊ ဧဝရူပါနိ=ဤသို့ သဘောရှိကုန်သော၊ အတီတာနိ=လွန်ခဲ့ပြီး အတိတ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဆတ္တိံသ=(၃၆)ပါးသော၊ တဏှာဝိစရိတာနိ=တဏှာဝိစရိတ်တို့လည်းကောင်း၊ အနာဂတာနိ=လာလတ္တံ့ အနာဂတ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဆတ္တိံသ=သော၊ တဏှာဝိစရိတာနိ=တို့လည်းကောင်း၊ ပစ္စုပ္ပန္နာနိ=ယခုဖြစ်ဆဲဖြစ်ကုန်သော၊ ဆတ္တိံသ=သော၊ တဏှာဝိစရိတာနိ=တို့လည်းကောင်း၊ ဧဝံ=

ဤသို့၊ အဌသတံ=(၁၀၈)ပါ၊သော၊ တဏှာဝိစရိတံ=တဏှာဝိစရိတ်သည်[1]၊ ဝါ=တဏှာ၏ အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ ဖြစ်ခြင်းသည်၊ ဝါ=အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ ဖြစ်ပွား ကျက်စားတတ်သော တဏှာသည်၊ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယာယ (တဏှာယ)=အကြင်တဏှာသည်၊ ဥဒ္ဓဿော= သော ။ပ။ နာတိဝတ္တတိ=နှိုင်း၊ ဧာလိနီ=သော၊ သရိတာ=သော၊ ဝိသဋာ=သော၊ ဝိသတ္တိကာ=သော၊ သာ တဏှာ=ထိုတဏှာဟူသည်၊ အယံ ခေါ=ဤ (၁၀၈)ပါ၊သော တဏှာပင်တည်း၊ ဣတိ (အဝေါစ) နဝမံ။

၁၀-ပေမသုတ်

၂၀၀။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ စတ္တာရိ=လေးမျိုးကုန်သော၊ ဣမာနိ ပေမာနိ=ဤချစ်ခင်ခြင်းတို့သည်၊ ဝါ=ဤ ချစ်ခြင်း မုန်းခြင်း တို့သည်၊ ဧာယန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ [မြန်မာမူ၌ "ပေမာနိ"ဟု ရှိ၏၊ ပေမကို ခေါင်းတပ်၍ ဆိုထားခြင်းကြောင့် ဒေါသကိုလည်း ယူရမည်၊ သို့မဟုတ် "ပေမံ စ ဒေါသော စ ပေမာနိ"ဟု ဧကသေသ်သော်လည်းကြံပါ] ကတမာနိ=အဘယ် မည်ကုန်သော၊ စတ္တာရိ=ကုန်သော၊ (ပေမာနိ=တို့သည်၊ ဧာယန္တိ=နည်းဟူမူ) ပေမာ=ချစ်ခင်ခြင်းကြောင့်၊ ပေမံ=ချစ်ခင်ခြင်းသည်၊ ဧာယတိ=ဖြစ်၏၊ ပေမာ=ချစ်ခင်ခြင်းကြောင့်၊ ဒေါသော=စိတ်ဆိုးမုန်းတီးခြင်းသည်၊ ဧာယတိ= ဖြစ်၏၊ ဒေါသာ=စိတ်ဆိုးမုန်းတီးခြင်းကြောင့်၊ ပေမံ=ချစ်ခင်ခြင်းသည်၊ ဧာယတိ=၏၊ ဒေါသာ=ကြောင့်၊ ဒေါသော=သည်၊ ဧာယတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ကထဉ္စ=အဘယ်သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဝါ=အဘယ်နည်း အဘယ်ပုံအားဖြင့်၊ ပေမာ=ကြောင့်၊ ပေမံ=သည်၊ ဧာယတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤလောကဌ၌၊ ပုဂ္ဂလော=ပုဂ္ဂိုလ် တယောက်သည်၊ ပုဂ္ဂလဿ=အခြားပုဂ္ဂိုလ်တယောက်၏၊ ဣဋ္ဌော=အလို ရှိအပ်သူသည်၊ ကန္တော=နှစ်သက်အပ်သောသူသည်၊ မနာပေါ=စိတ်နှလုံးကို တိုးပွားစေတတ်သောသူသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ တံ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်တယောက်၏ ဣဋ္ဌ ကန္တ မနာပဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ပရေ=တပါးတခြားသောသူတို့သည်၊ ဣဋ္ဌေန=အလိုရှိအပ်သော၊ ကန္တေန=နှစ်သက်အပ်သော၊ မနာပေန=စိတ်နှလုံးကို တိုးပွားစေတတ်သော၊ (ဝစနေန=စကားဖြင့်) သမုဒါစရန္တိ=ခေါ်ဝေါ် ပြောဆိုကြ ကုန်အံ့၊ [ပုဂ္ဂလော ပုဂ္ဂလဿ-ဟု နှစ်ပုဒ်ရှိရာတွင် ပုဂ္ဂလောသည် အလိုရှိအပ်,

---

[1] တဏှာဝိစရိတ။ ။ဝိစရိတ=အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံဖြစ်ခြင်း၊ တဏှာယ ဝိစရိတံ (ဝိစရိတာနိ) တဏှာဝိစရိတံ (တဏှာဝိစရိတာနိ)=တဏှာ၏ အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံဖြစ်ခြင်း၊ ဝါ=အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ လှည့်လည်ဖြစ်ပွား ကျက်စားတတ်သော တဏှာ၊ ထိုတဏှာဝိစရိတ် တရားရှစ်ပါးကို "တဏှာအစစ်၊ တရားရှစ်"ဟု မိန့်ဆိုကြသည်။

နှစ်သက်မြတ်နိုးအပ်သောသူ (လိုလားနှစ်သက်ခံရ, မြတ်နိုးခံရသောသူ) တည်း၊ ပုဂ္ဂလသဿကား လိုလားနှစ်သက်မြတ်နိုးတတ်သောသူ (ချစ်ခင်စုံမက်နေသောသူ) တည်း]

တသ=ထိုလိုလားနှစ်သက်တတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်မှာ၊ ဧဝံ=ဤသို့ ကြံစည်စဉ်းစားခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏၊ (ကိန္တု=အဘယ်သို့ ကြံစည်စဉ်းစားခြင်းသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ) မေ=ငါ၏၊ ဣဋ္ဌော=အလိုရှိအပ်သူဖြစ်သော၊ ကန္တော=နှစ်သက်အပ်သူ ဖြစ်သော၊ မနာပေါ=စိတ်နှလုံးကို တိုးပွားစေတတ်သူ ဖြစ်သော၊ ယော အယံ ပုဂ္ဂလော=အကြင် ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) တံ=ထိုငါ၏ လိုလားနှစ်သက်အပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ပရေ=တပါးတခြားသော သူတို့သည်။ပ။ သမုဒါစရန္တိ=ကုန်၏၊ ဣတိ=ဤသို့ ကြံစည်စဉ်းစားခြင်းသည်၊ (ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဣတိ=ဤသို့ ကြံစည်စဉ်းစား၍) သော=ထိုလိုလားနှစ်သက်တတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ တေသု (ပရေသု)=ထိုတပါး တခြားသော သူတို့၌၊ (ဣဋ္ဌ ကန္တ မနာပ စကားဖြင့် ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုကြသော ထိုတပါး တခြားသော သူတို့၌) ပေမံ=ချစ်ခင်ခြင်းကို၊ ဥနေတိ=ဖြစ်စေ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ (ဤသို့ ပုဂ္ဂိုလ်တယောက်၏ ဣဋ္ဌ ကန္တ မနာပဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ် တယောက်ကို ဣဋ္ဌ ကန္တ မနာပစကားဖြင့် ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုသော အခြားပုဂ္ဂိုလ်တို့၌လည်း ပေမကိုဖြစ်စေခြင်းအားဖြင့်၊ ဝါ=မိမိ၏ ချစ်သူကို ချစ်ဖွယ်စကားဖြင့် ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုသော အခြားပုဂ္ဂိုလ်တို့၌လည်း ပေမကို ဖြစ်စေခြင်းအားဖြင့်) ပေမာ=ကြောင့်၊ ပေမံ=သည်၊ ဇာယတိ=ဖြစ်၏ ။ပ။

တံ=ကို၊ ပရေ=တို့သည်၊ အနိဋ္ဌေန=အလိုမရှိအပ်သော၊ အကန္တေန= မနှစ်သက်အပ်သော၊ အမနာပေန=စိတ်နှလုံးကို မတိုးပွားစေတတ်သော၊ ဝါ=မမြတ်နိုးအပ်သော၊ (ဝစနေန=ဖြင့်) သမုဒါစရန္တိ=ခဲ့။ပ။ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=အားဖြင့်၊ (ဤသို့ ပုဂ္ဂိုလ်တယောက်၏ ဣဋ္ဌ ကန္တ မနာပဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်တယောက်ကို အနိဋ္ဌ အကန္တ အမနာပစကားဖြင့် ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုသော အခြားပုဂ္ဂိုလ်တို့၌ ဒေါသကို ဖြစ်စေခြင်းအားဖြင့်၊ ဝါ=မိမိ၏ ချစ်သူကို မုန်းစရာ အမနာပပြောသော အခြားပုဂ္ဂိုလ်တို့၌ ဒေါသကို ဖြစ်စေခြင်းအားဖြင့်) ပေမာ=ကြောင့်၊ ဒေါသော=သည်၊ ဇာယတိ=၏ ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=၌၊ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ ပုဂ္ဂလဿ=၏၊ အနိဋ္ဌော=အလိုမရှိအပ်သောသူသည်၊ အကန္တော=မနှစ်သက်အပ်သောသူသည်၊ အမနာပေါ= စိတ်နှလုံးကို မတိုးပွားစေတတ်သူသည်၊ ဝါ=မမြတ်နိုးအပ်သော သူသည်၊ ဟောတိ=၏၊ တံ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်တယောက်၏ အနိဋ္ဌ, အကန္တ ,အမနာပ ဖြစ်ခဲ့သော

ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ပရေ=အခြားသောသူတို့သည်။ပ။တဿ=ထိုမလိုလား မနုစ်သက်တတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်မှာ၊ ဧဝံ=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ (ကိန္တိ ဟောတိ) မေ=ငါ၏၊ အနိဋ္ဌော=အလိုမရှိအပ်သူဖြစ်သော၊ အကန္တော=သော၊ အမနာပေါ=သော၊ ယော အယံ ပုဂ္ဂလော=သည်၊ (အတ္တိ) တံ=ထိုငါအလိုမရှိအပ်, မနုစ်သက်အပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ပရေ။ပ။ သော=ထိုမလိုလား, မနုစ်သက်တတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ တေသု(ပရေသု)=တို့၌၊ ပေမံ=ကို၊ဧနေတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=အားဖြင့်၊ (ဤသို့ ပုဂ္ဂိုလ်တယောက်၏ အနိဋ္ဌ, အကန္တ, အမနာပဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်တယောက်ကို အနိဋ္ဌ, အကန္တ, အမနာပစကားဖြင့် ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုသော အခြားပုဂ္ဂိုလ်တို့၌ ပေမကိုဖြစ်စေခြင်းအားဖြင့်) ဒေါသော=ကြောင့်၊ ပေမံ=သည်၊ ဧယတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=ဖြင့်၊ ဒေါသော=ကြောင့်၊ ဒေါသော=သည်၊ ဧယတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=၌၊ ပုဂ္ဂလော။ပ။ တံ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်တယောက်၏ အနိဋ္ဌ, အကန္တ, အမနာပဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ပရေ=တို့သည်၊ ဣဒ္ဓေန=သော။ပ။သမုဒါစရန္တိ=အံ့၊ တဿ=ထိုမလိုလား မနုစ်သက်တတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်မှာ။ပ။တံ=ထိုငါအလိုမရှိအပ်, မနုစ်သက်အပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ပရေ=တို့သည်။ပ။သမုဒါစရန္တိ=ကုန်၏၊ ဣတိ=ဤသို့ ကြံစည်စဉ်းစားခြင်းသည်၊ (ဟောတိ=၏၊ ဣတိ=ဤသို့ ကြံစည်စဉ်းစား၍) သော=ထိုမလိုလား, မနုစ်သက်တတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ တေသု (ပရေသု)=ထိုတပါးတခြားသော သူတို့၌၊ ဒေါသံ=ကို၊ ဧနေတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့် (ဤသို့ ပုဂ္ဂိုလ်တယောက်၏ အနိဋ္ဌ, အကန္တ, အမနာပဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ဣဋ္ဌ ကန္တ မနာပစကားဖြင့် ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုသော အခြားပုဂ္ဂိုလ်တို့၌ ဒေါသကိုဖြစ်စေခြင်းအားဖြင့်)။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယသ္မိं သမယေ=အကြင်အခါ၌၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်။ပ။ ဝိဟရတိ=နေ၏၊ အသေ=ထိုရဟန်း၏၊ ပေမာ=ကြောင့်၊ ယမ္မိ ပေမံ=အကြင် ချစ်ခင်ခြင်းသည်လည်း၊ဧယတိ=ဖြစ်၏၊ တသ္မိं သမယေ=ထိုအခါ၌၊ (ပဌမ စျာန်သို့ ရောက်၍နေရာ ထိုအခါ၌) အသေ=ထိုရဟန်း၏၊ ဝါ=ထိုရဟန်းမှာ၊ တမ္မိ(ပေမံ)=ထိုချစ်ခင်ခြင်းသည်လည်း၊ နု ဟောတိ=မဖြစ်တော့၊ အသေ=ထိုရဟန်း၏၊ ပေမာ=ကြောင့်၊ယောပိ ဒေါသော=အကြင်စိတ်ဆိုးမုန်းတီးခြင်းသည်လည်း၊ ဧယတိ=၏၊ တသ္မိं သမယေ=၌၊ အသေ=၏၊ ဝါ=မှာ၊ သောပိ (ဒေါသော)=ထိုစိတ်ဆိုးမုန်းတီးခြင်းသည်လည်း၊ နု ဟောတိ=တော့၊ အသေ=၏၊ ဒေါသာ=ကြောင့်၊ ယမ္မိ ပေမံ=သည်လည်း၊ ဧယတိ=၏၊ တသ္မိं သမယေ=၌၊ အသေ=၏၊ ဝါ=မှာ၊ တမ္မိ(ပေမံ)=လည်း၊ နု ဟောတိ=မဖြစ်တော့။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယသ္မိं သမယေ=၌၊ ဘိက္ခု=သည်၊ အာသဝါနံ=တို့၏၊ [စာပိုဒ်(၅)အနုသောတသုတ်ကြည့်]။ပ။ ဝိဟရတိ=နေ၏၊ အသေ=ထိုရဟန်း၏၊ ပေမာ=ကြောင့်၊ ယမ္ဟि ပေမံ=လည်း၊ ဧယတိ=၏၊ တသ္မိं သမယေ=ထိုအခါ၌၊ (စေတောဝိမုတ္တိ, ပညာဝိမုတ္တိသို့ ရောက်၍နေရာ ထိုအခါ၌) အသေ=ထိုရဟန်းသည်၊ ဝါ=ထိုရဟန်းမှာ၊ တမ္ဟိ(ပေမံ)=ထိုချစ်ခင်ခြင်းကိုလည်း၊ ဝါ=သည်လည်း၊ ပဟီနံ=ပယ်အပ်ပြီးသည်၊ ဥစ္ဆိန္နမူလံ=(အရဟတ္တမဂ်ဟူသော ဓားဖြင့်) ပယ်ဖြတ်အပ်ပြီးသော အဝိဇ္ဇာတရာ အမြစ်အရင်းရှိသည်၊ တာလာဝတ္ထုကတံ=(လည်ပင်းပြတ်ပြီး၍) အရွက်အသီး စသည်တို့၏ တည်ရာ မဖြစ်နိုင်သော ထန်းပင်ဥတ်ကဲ့သို့ ပြုအပ်ပြီးသည်၊ ဝါ=ထန်းပင်ရှိခဲ့ဖူးသော မြေနေရာကဲ့သို့ ပြုအပ်ပြီးသော တည်နေရာ စိတ်အစဉ်ရှိသည်၊ [အဋ္ဌကနိပါတ် စာပိုဒ် (၁၁) ဝေရဇ္ဇသုတ်လည်းကြည့်] အနုဘာဝံကတံ=နောက်၌ဖြစ်ခြင်း မရှိအောင် ပြုအပ်ပြီးသည်၊ အာယတိं=နောင်အခါ၌၊ အနုပ္ပါဒဓမ္မံ=ဖြစ်ခြင်းသဘောမရှိသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏။

အသေ=ထိုရဟန်း၏၊ ပေမာ=ကြောင့်၊ ယောပိ ဒေါသော=လည်း၊ ဧယတိ=၏၊ တသ္မိं သမယေ=ထိုအခါ၌၊ (စေတောဝိမုတ္တိ ပညာဝိမုတ္တိသို့ ရောက်၍နေရာ ထိုအခါ၌) အသေ=ထိုရဟန်းသည်၊ ဝါ=မှာ၊ သောပိ (ဒေါသော)=ကိုလည်း၊ ဝါ=သည်လည်း၊ ပဟီနော=ပယ်အပ်ပြီးသည်၊ပ။အနုပ္ပါဒဓမ္မော=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ အသေ=၏၊ ဒေါသာ=ကြောင့်၊ ယမ္ဟि ပေမံ=လည်း၊ ဧယတိ=၏၊ (တသ္မိं သမယေ=၌) အသေ=သည်၊ ဝါ=မှာ၊ တမ္ဟိ (ပေမံ)=ကိုလည်း၊ ဝါ=သည်လည်း၊ ပဟီနံ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ ဘိက္ခု=(ပေမ, ဒေါသတို့ကို ပယ်ပြီးသော) ဤရဟန်းကို၊ နေဝ ဥဿေနေတိ=ဒိဋ္ဌိ၏အစွမ်းဖြင့် မမြှောက်ပင့်ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ဝါ=ဒိဋ္ဌိအစွမ်းဖြင့် မမြှောက်ပင့်သော ရဟန်းဟူ၍ လည်းကောင်း၊

၁။ ဥဿေနေတိ ပဇ္ဇိဿေနေတိ။ ။ဤပုဒ်တို့ကို ရုပ်စီရင်ရသော် အပဿေနပုဒ် (ပါရာဇိကဏ် ၆၊၃၊၅၆)ကို နည်းမှီး၍ ဥပုဗ္ဗ (ပဇ္ဇိပုဗ္ဗ) သိဓာတ် ယုပစ္စည်းဖြင့် "ဥဿေန ပဇ္ဇိဿေန"ဟု ရုပ်ပြီးသော နာမ်ပုဒ်နောင် ဥဿေနံ (ပဇ္ဇိဿေနံ) ကရောတိ–ဟူသော အနက်၌ "ဓာတွတ္ထေ နာမသ္မိ"ဟူသော မောဂ္ဂလာန် ခါဒိ ကဏ္ဍ(၁၂)သုတ်ဖြင့် ဣပစ္စည်းသက်၍ ပြောလျှင် "ဥဿေနေတိ ပဇ္ဇိဿေနေတိ ဟု ဖြစ်၏၊ ဥဿေနေတိ=မြှောက်ပင့်ခြင်းကို ပြု၏၊ ပဇ္ဇိဿေနေတိ= ဆန့်ကျင်ဘက် မြှောက်ပင့်ခြင်းကိုပြု၏၊ နေဝ ဥဿေနေတိ= ဒိဋ္ဌိအစွမ်းအားဖြင့် မြှောက်ပင့်မှုကို မပြု" စသည်ဖြင့် အနက်ဆိုပါ။

ထိုနစ်ပုဒ်သည် အဋ္ဌသာလိနီ နိဒါနကထာ (နာ–၇)မှ သမာနေန္တိပုဒ်နှင့် သဘောတူ၏၊ သမာနေန္တိ သမာနံ ကရောန္တိ။ မူလဋီကာ။ ၁၇။ သမာနေန္တိ သဒ္ဒသ ပဒုပဒ္ဒာယတိသဒ္ဒသ ဝိယ သဒ္ဒနယော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ အနုဋီကာ၊ ၁၈။ [ဝိသုဒ္ဓါရုံ စည်ရှင်အဘိဓာန်၌မူ သိဓောတ်ဖြင့် "ဥဿေဓေတိ ပတိသေဓေတိ" ဟု ရှိသင့်သည်ဟု မိန့်၏။]

နပဋိသေသနေတိ=ခိုက်ရန်ဖြစ်ပွား ငြင်းခုံသောအားဖြင့် ဆန့်ကျင်ဘက် မမြှောက်ပင့်ဟူ၍-လည်းကောင်း၊ ဝါ=မမြှောက်ပင့်သော ရဟန်းဟူ၍ လည်းကောင်း၊ နဲ ဓုပါယတိ[1]=အ၌ဖွယ်ကို တဏှာဝိစရိတ်၏ အစွမ်းဖြင့် အခိုးအငွေ့ မမှုတ်ထုတ်ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဝါ=မမှုတ်ထုတ်သော ရဟန်းဟူ၍လည်းကောင်း၊ နဲ ပဒ္ဓလတိ=ဗာဟိရတဏှာဝိစရိတ်၏ အစွမ်းအားဖြင့် အလျှံတလက်လက် မထွက်ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဝါ=မထွက်သော ရဟန်းဟူ၍ လည်းကောင်း၊ နဲ သမ္မဇ္ဇာယတိ=ငါတကားဟု မောက်ကြွားသောအားဖြင့် အမျိုးမျိုးမတွေးတောဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဝါ=ငါတကားဟု မောက်ကြွားသော အားဖြင့် အမျိုးမျိုးမတွေးတောသော ရဟန်းဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆို အပ်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=ဖြင့်၊ ဘိက္ခု=သည်၊ ဥဿေသနေတိ=ဒိဋ္ဌိအစွမ်း အားဖြင့် မြှောက်ပင့်သနည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဝါ=ဤသာသနာတော်က၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ ရူပံ=ရုပ်ကို၊ အတ္တတော= အတ္တဟူ၍၊ ဝါ=အသက်ရှင်အတ္တကောင်, ငါကောင်ဟူ၍၊ သမနုပဿတိ= အဖန်ဖန်ရှု၏၊ အတ္တာနံ=အတ္တကို၊ ရူပဝန္တံ ဝါ=ရုပ်ရှိ၏ဟူ၍လည်း၊ သမနုပဿတိ=၏၊ အတ္တနိ ဝါ=အတ္တ၌မူလည်း၊ ရူပံ=ရုပ်ကို၊ သမနုပဿတိ=၏၊ ရူပသ္မိं ဝါ=ရုပ်၌မူလည်း၊ အတ္တာနံ=အတ္တကို၊ သမနုပဿတိ=၏။

ဝေဒနံ=ဝေဒနာကို၊ အတ္တတော=အတ္တဟူ၍၊ ဝါ=၍၊ သမနုပဿတိ=၏၊ အတ္တာနံ=အတ္တကို၊ ဝေဒနာဝန္တံ ဝါ=ဝေဒနာရှိ၏ ဟူ၍လည်း၊ သမနုပဿတိ= ၏၊ အတ္တနိ ဝါ=၌မူလည်း၊ ဝေဒနံ=ဝေဒနာကို၊ သမနုပဿတိ=၏၊ ဝေဒနာယ ဝါ=ဝေဒနာ၌မူလည်း၊ အတ္တာနံ=အတ္တကို၊ သမနုပဿတိ=၏၊ သညံ=သညာကို။ပ။ သညာဝန္တံ ဝါ=သညာရှိ၏ ဟူ၍လည်း။ပ။ သခ်ါရေ= သခ်ါရတို့ကို။ပ။ သခ်ါရေသု ဝါ=သခ်ါရတို့၌မူလည်း။ပ။ ဝိညာဏံ=ဝိညာဏ်ကို။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့ ရုပ်ကို အတ္တဟု ရှုခြင်းအစရှိသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ ဥဿေသနေတိ= ဒိဋ္ဌိ၏ အစွမ်းအားဖြင့် မြှောက်ပင့်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=ဖြင့်၊ ဘိက္ခု=သည်၊ နဲ ဥဿေသနေတိ=ဒိဋ္ဌိ၏အစွမ်းအားဖြင့် မမြှောက်ပင့်သနည်းဟူမူ။ပ။ ရူပံ=ရုပ်ကို၊ အတ္တတော=၍၊ နဲ သမနုပဿတိ=မရှု၊ အတ္တာနံ=ကို၊ ရူပဝန္တံ ဝါ=လည်း၊ နဲ သမနုပဿတိ=မရှု။ပ။ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့ ရုပ်ကို အတ္တဟု မရှုခြင်း

---

[1] ဓုပါယတိ။ ။ဓုပသဒ္ဒါသည် ဓုမသဒ္ဒါကဲ့သို့ပင် အခိုးအငွေ့ ဟူသော အနက်ကိုဟောအ၏၊ ထို ဓုပသဒ္ဒါ၏ နောက်၌ သဒ္ဒါဒီနံ ကရောတိ–ဟူသော (၁၀)သုတ်ဖြင့် ကရောတိအနက်၌ အာယပစ္စည်းသက်၍ ပြီးသော ဓုပါယဟူသော နာမဓာတ်ဖြင့် (သဒ္ဒါယတိ=အသံကိုပြု၏) ကဲ့သို့ "ဓုပါယတိ" ဟု ရုပ်ဖြစ်၏၊ ဓုပါယတိ=အခိုးကိုပြု၏၊ ဝါ=အခိုးအငွေ့မှုတ်ထုတ်၏။

အစရှိသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဘိက္ခု=သည်၊ နဉသေနေတိ=ဒိဋ္ဌိအစွမ်းအားဖြင့် မမြောက်ပင်။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=ဖြင့်၊ ဘိက္ခု=သည်၊ ပဋိသေနေတိ=ခိုက်ရန်ဖြစ်ပွား ငြင်းခုံသောအားဖြင့် ဆန့်ကျင်ဘက် မြောက်ပင်သနည်းဟူမူ၊ [ထို့နောက် စာပိုဒ် (၁၆၄)ပဌမ ခမသုတ်ကြည့်] ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့ ဆဲရေးသူကို ပြန်၍ ဆဲရေးခြင်းအစရှိသောအားဖြင့်၊ ဘိက္ခု=သည်၊ ပဋိသေနေတိ=၏။ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=ဖြင့်၊ ဘိက္ခု=သည်၊ ရူပါယတိ=အဋ္ဌတ္ထိက တဏှာဝိစရိတ်၏ အစွမ်းအားဖြင့် အခိုးအငွေ့မှုတ်ထုတ်သနည်းဟူမူ ။ပ။ [နိဂုံးသို့သွား၊ အုံ] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့ "အသို့ ဣတ္ထသို့" စသည်ဖြင့် စွဲလမ်းခြင်းအားဖြင့်၊ ဘိက္ခု=သည်၊ ရူပါယတိ=အဋ္ဌတ္ထိက တဏှာဝိစရိတ်၏ အစွမ်းအားဖြင့် အခိုးအငွေ့မှုတ်ထုတ်၏ ။ပ။ နဉ ရူပါယတိ=သနည်း ဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အသို့=ငါ၏ဖြစ်၏၊ ဝါ=ငါ၏တည်း၊ ဣတိ=ဤသို့ တဏှာ မာန ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့်စွဲလမ်းခြင်းသည်၊ အသတိ=မဖြစ်လသော်၊ (အဟံ=သည်) ဣတ္ထံ=သည်၊ ဝါ=သည်၊ အသို့=ဖြစ်၏၊ ဣတိ=ခြင်းသည်၊ နု ဟောတိ=မဖြစ် ။ပ။ (အဟံ=သည်) သံ=ဖြစ်လေရာ၏၊ ဝါ=လော၊ ဣတိ=ခြင်းသည်၊ နု ဟောတိ=မဖြစ်၊ (တသို့=ထိုသို့ "သံ"ဟူ၍ စွဲလမ်းခြင်းသည်၊ အသတိ=မဖြစ်လသော်၊ အဟံ=ငါသည်) ဣတ္ထံ=သည်၊ သံ=ဖြစ်လေရာ၏၊ ဝါ=လော၊ ဣတိ=ခြင်းသည်၊ နု ဟောတိ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့ "အသို့" စသည်ဖြင့် မစွဲလမ်းခြင်းအားဖြင့်၊ ဘိက္ခု=သည်၊ နု ရူပါယတိ=အဋ္ဌတ္ထိက တဏှာဝိစရိတ်၏ အစွမ်းအားဖြင့် အခိုးအငွေ့မမှုတ်ထုတ်။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=ဖြင့်၊ ဘိက္ခု=သည်၊ ပဋ္ဌလတိ=ဗာဟိရ တဏှာဝိစရိတ်၏အစွမ်းအားဖြင့် အလျှံတလက်လက် ထွက်သနည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမိနာ=ဖြင့်၊ အသို့=ဖြစ်၏၊ ဣတိ=ခြင်းသည်၊ သတိ=သော်၊ (အဟံ=သည်) ဣမိနာ=ဖြင့်၊ ဣတ္ထံ=သည်၊ အသို့=၏၊ ဣတိ=သည်၊ ဟောတိ=၏ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့ "ဣမိနာ အသို့" စသည်ဖြင့် စွဲလမ်းခြင်းအားဖြင့်၊ ဘိက္ခု=သည်၊ ပဋ္ဌလတိ=၏ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခုနော=ရဟန်းသည်၊ ဝါ=ရဟန်းမှာ၊ အသို့မာနော=ငါတကားဟု မောက်ကြွားမှု မာန်မာနကို၊ ဝါ=သည်၊ ပဟီနော=သည် ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့ အသို့မာနကို မပယ်သတ်သေးခြင်းအားဖြင့်၊ ဘိက္ခု=သည်၊ သမ္မဒ္ဓါယတိ=ငါတကားဟု မောက်ကြွားသောအားဖြင့် အမျိုးမျိုးတွေးတောခြင်း ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤသို့ အသို့မာနကို ပယ်သတ်ပြီးခြင်းအားဖြင့်၊ ဘိက္ခု=သည်၊ နု သမ္မဒ္ဓါယတိ=ငါတကား...မတွေးတော၊ ဣတိ=(အဝေါစ)ဒသမ်။ပ။ ပဠုမော=ငါးခုမြောက်သော၊ မဟာဝဂ္ဂေါ=မဟာဝဂ်တည်း။

စတုတ္ထော=လေးခုမြောက်သော၊ ပဏ္ဏာသကော=သုတ်ငါးဆယ် အစုအဝေးသည်၊ သမတ္တော=ပြီးပြီ။

၅–ပဌမ ပဏ္ဏာသက

(၂၁) ၁–သမ္ပုရိသဝဂ်

၁–သိက္ခာပဒသုတ်

၂၀၁။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ အသပ္ပုရိသဉ္စ=သူတော်ကောင်းမဟုတ်သောသူကိုလည်း၊ ဝါ=သူယုတ်မာကိုလည်း၊ ဝေါ=သင်တို့အား၊ (အဟံ=ငါသည်) ဒေသေဿာမိ=ဟောတော်မူအံ့၊ အသပ္ပုရိသေန=သူယုတ်မာအောက်၊ အသပ္ပုရိသတရဉ္စ=သာ၍ ယုတ်မာသော သူကိုလည်း၊ (ဒေသေဿာမိ=အံ့) သပ္ပုရိသဉ္စ=သူတော်ကောင်းကိုလည်း၊ (ဒေသေဿာမိ=အံ့) သပ္ပုရိသေန=သူတော်ကောင်းထက်၊ သပ္ပုရိသတရဉ္စ=သာ၍ သူတော်ကောင်းဖြစ်သောသူကိုလည်း၊ (ဒေသေဿာမိ=အံ့) တံ=ထိုငါဟောတော်မူမည့် တရားကို ။ပ။ [စာပိုဒ် (၁၉၉) တဏှာသုတ်ကြည့်] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အသပ္ပုရိသော=သူယုတ်မာဟူသည်၊ ကတမော စ= အဘယ်နည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤလောကဌ်၊ ဧကစ္စော=အချို့သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ပါဏာတိပါတီ=သူသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ [စာပိုဒ် (၅၃) ပဌမသံဝါသသုတ်ကြည့်] ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (ဤပါဏာတိပါတီ စသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို) အသပ္ပုရိသော=သူယုတ်မာဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အသပ္ပုရိသေန=သူယုတ်မာအောက်၊ အသပ္ပုရိသတရော=သာ၍ ယုတ်မာသောသူဟူသည်၊ ကတမော စ=အဘယ်နည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဌ်၊ ဧကစ္စော=သည်၊ အတ္တနာ စ=ကိုယ်တိုင်ကလည်း၊ ပါဏာတိပါတီ=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ပရဉ္စ=သူတပါးကိုလည်း၊ ပါဏာတိပါတေ=သတ္တဝါ, အသက်ကို သတ်ခြင်းဌ်၊ သမာဒပေတိ=ကောင်းစွာ နာယူကျင့်သုံးစေ၏ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (ကိုယ်တိုင်ကလည်း သတ္တဝါ, အသက်သတ်မှု စသည်ကိုပြု၍ သူတပါးကိုလည်း သတ္တဝါ, အသက်သတ်မှုစသည်ဌ် နာယူကျင့်သုံးစေသော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို) အသပ္ပုရိသေန=အောက်၊ အသပ္ပုရိသတရော=သာ၍ ယုတ်မာသောသူဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏ ။ပ။ ပရဉ္စ=ကိုလည်း၊ ပါဏာတိပါတာ=မှ၊ ဝေရမဏီယာ=ရှောင်ကြဉ်ခြင်းဌ်၊ ဝါ=ရှောင်ကြဉ်ကြောင်းဖြစ်သော မဟာကုသိုလ်ဝိရတိ, စေတနာ, စေတနာသမ္ပယုတ် တရားဟူသော သိက္ခာပုဒ်ဌ်၊ သမာဒပေတိ=၏ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (ကိုယ်တိုင်ကလည်း ပါဏာတိပါတစသည်မှ ရှောင်ကြဉ်၍ သူတပါးကိုလည်း ပါဏာတိပါတ စသည်မှ ရှောင်ကြဉ်မှဌ် လိုက်နာကျင့်သုံးစေသော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို) သပ္ပုရိသေန=သူတော်ကောင်းထက်၊

သပ္ပုရိသတရော=သာ၍ သူတော်ကောင်းဖြစ်သောသူဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ပဌမံ။

၂–အသဒ္ဓသုတ်

၂၀၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=၌၊ ဧကစ္စော=သည်၊ အသဒ္ဓေါ=သဒ္ဓါတရားမရှိသည် (ရတနာသုံးပါးတို့နှင့် ကံ ကံ၏အကျိုးတို့၌ ယုံကြည်ကြည်ညိုသော သဒ္ဓါတရားမရှိသည်) ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ အဟိရိကော=အကုသိုလ်ဒုစ္စရိတ်ကို မစက်ဆုပ်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ အနောတ္တပ္ပီ=အကုသိုလ်ဒုစ္စရိတ်ကြောင့် မကြောက်လန့်သည် ။ပ။ အပ္ပဿုတော=နည်းပါးသော ပရိယတ္တိဓမ္မဟူသော သုတရှိသည်၊ ဝါ=ကြားနာသင်ယူထားအပ်သော ပရိယတ္တိတရားမရှိသည် ။ပ။ ကုသီတော=ပျင်းရိသည်၊ [ကုစ္ဆိတံ သီဒတီတိ ကုသီတော= စက်ဆုပ်ဖွယ်တွန့်ဆုတ်သူသည်] ။ပ။ မုဋ္ဌဿတိ=လွတ်ကင်းသော သတိရှိသည် ။ပ။ ဒုပ္ပညော=ပညာမရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ= ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (ဤအသဒ္ဓစသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို) အသပ္ပုရိသော=ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏။ ။ပ။ ပရဟ=လည်း၊ အသဒ္ဓိယေ=သဒ္ဓါတရား မရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း အကုသိုလ်၌၊ ဝါ=ရတနာမြတ်သုံးပါးနှင့် ကံ, ကံ၏အကျိုးတို့၌ ယုံကြည်ကြည်ညိုသော သဒ္ဓါတရားမရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်သော လွဲမှားသော ဆုံးဖြတ်ချက် (မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိမောက္ခ) အကုသိုလ်၌၊ သမာဒပေတိ=၏ ။ပ။ အဟိရိကတာယ=အကုသိုလ်ဒုစ္စရိတ်ကို မစက်ဆုပ်သူ၏အဖြစ်၌ ။ပ။ အနောတ္တပ္ပေ= အကုသိုလ်ဒုစ္စရိတ်ကြောင့် မကြောက်လန့်ခြင်းသဘောဌာန်၌ ။ပ။ အပ္ပဿုတေ= နည်းပါးသော ပရိယတ္တိဓမ္မသုတရှိသူ၏အဖြစ်၌၊ [ဘာဝပွဓာန ကြံသည်]။ပ။ ကောသဇ္ဇေ=ပျင်းရိသူ၏ အဖြစ်၌ ။ပ။ မုဋ္ဌဿစ္စေ=လွတ်ကင်းသော သတိရှိသူ၏ အဖြစ်၌ ။ပ။ ဒုပ္ပညတာယ=ပညာမရှိသူ၏ အဖြစ်၌၊ သမာဒပေတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (ကိုယ်တိုင်က အသဒ္ဓ စသည်ဖြစ်၍ သူတပါးကိုလည်း အသဒ္ဓိယ စသည်၌ နာယူကျင့်သုံးစေသော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို) ။ပ။

သဒ္ဓေါ=(ရတနာသုံးပါးနှင့် ကံ, ကံ၏အကျိုးတို့၌ ယုံကြည် ကြည်ညိုသော) သဒ္ဓါတရားရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဟိရိမာ=အကုသိုလ် ဒုစ္စရိတ်ကို စက်ဆုပ်ရွံရှာခြင်းရှိသည် ။ပ။ ဩတ္တပ္ပီ=အကုသိုလ်ဒုစ္စရိတ်ကြောင့် ကြောက်လန့်တတ်သည် ။ပ။ ဗဟုဿုတော=များစွာသော ပရိယတ္တိဓမ္မ သုတရှိသည်၊ ဝါ=များစွာ ကြားနာသင်ယူထားအပ်သော သုံးပုံပိဋကတ် ပရိယတ်တရား ရှိသည် ။ပ။ အာရဒ္ဓဝီရိယော=အားထုတ်အပ်သော ဝီရိယရှိသည် ။ပ။ သတိမာ=သတိရှိသည် ။ပ။ ပညဝါ=ပညာရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=

တို့၊ အယံ=ဤသဒ္ဓါ, ဟိရိစသော တရားရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ သပ္ပုရိသော=ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏။ ။ပ။ အတ္တနာ စ=လည်း၊ သဒ္ဓါသမ္ပန္နော=သဒ္ဓါတရားနှင့် ပြည့်စုံသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ပရဏ္ဍ=လည်း၊ သဒ္ဓါသမ္ပဒါယ=သဒ္ဓါတရားနှင့် ပြည့်စုံခြင်း၌ ။ပ။ ဟိရိမတာယ=အကုသိုလ်ဒုစ္စရိတ်ကို စက်ဆုပ်မှုရှိသူ၏ အဖြစ်၌ ။ပ။ သြတ္တပ္ပေ=အကုသိုလ်ဒုစ္စရိတ်ကြောင့် ကြောက်လန့်ခြင်းသဘော၌ ။ပ။ ဗာဟုသစ္စေ=များသောပရိယတ္တိမမ္မသုတရှိသူ၏အဖြစ်၌ ။ပ။ ဝီရိယာရမ္ဘေ=ဝီရိယကို အားထုတ်ခြင်း၌ ။ပ။ ဥပဋ္ဌိတသတိ=ကုသိုလ်အာရုံ၌ စွဲကပ်တည်နေသော သတိရှိသည် ။ပ။ သတိဥပဋ္ဌာနေ=သတိ၏ စွဲကပ်တည်နေခြင်း၌ ။ပ။ ပညာသမ္ပန္နော=ပညာနှင့် ပြည့်စုံသည် ။ပ။ ပညာသမ္ပဒါယ=ပညာနှင့် ပြည့်စုံခြင်း၌၊ သမာဒပေတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=(ကိုယ်တိုင်သဒ္ဓါ ဟိရိ စသည်နှင့်ပြည့်စုံ၍ သူတပါးကိုလည်း သဒ္ဓါဟိရိစသည်နှင့် ပြည့်စုံစေသော) ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို ။ပ။ ဒုတိယံ၊ တတိယံ။

၄-ဒသကမ္မသုတ်

၂၀၄။ [စာပိုဒ်(၅၄)ဒုတိယသံဝါသသုတ်လည်းကြည့်] ပရဏ္ဍ=ကိုလည်း၊ အဘိဇ္ဈာယ=အလွန်တပ်မက်သော ဝိသမလောဘ၌၊ သမာဒပေတိ=၏ ။ပ။ ဗျာပါဒေ=စိုးပွားချမ်းသာကို ဖျက်ဆီးတတ်သော ဒေါသ၌ ။ပ။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိယာ=မှားယွင်းသော အယူ၌ ။ပ။ အနဘိဇ္ဈာယ=အဘိဇ္ဈာ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်အလောဘ တရား၌ ။ပ။ အဗျာပါဒေ=ဒေါသဗျာပါဒ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် မေတ္တာတရား၌ ။ပ။ အတ္တနာ စ=ကိုယ်တိုင်လည်း၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိကော=မှန်ကန်သော ဉာဏ်အမြင် ရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ပရဏ္ဍ=လည်း၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ=မှန်ကန်သော ဉာဏ်အမြင်၌၊ သမာဒပေတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (ကိုယ်တိုင်ကလည်း ပါဏာတိပါတဝိရတိစသည်နှင့် ပြည့်စုံ၍ သူတပါးကိုလည်း ပါဏာတိပါတဝိရတိစသည်၌ နာယူကျင့်သုံးစေသော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို) သပ္ပုရိသေန=ထက်၊ သပ္ပုရိသတရော=ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏၊ ဣတိ (အဝေါစ) စတုတ္ထံ။

၅-အဋ္ဌကိ်ကသုတ်

၂၀၅။ မိစ္ဆာသက်ပွေါ=မှားယွင်းဖောက်ပြန်သော အကြံအစည်ဝိတက် ရှိသည်၊ ဝါ=မှားယွင်းစွာ ကြံစည်ကြောင်း ဝိတက်ရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ မိစ္ဆာဝါစော=မှားယွင်းစွာ ပြောဆိုကြောင်း ဝစီဒုစ္စရိတ်ရှိသည် ။ပ။ မိစ္ဆာကမ္မန္တော=မှားယွင်းစွာ ပြုလုပ်ကြောင်း ကာယဒုစ္စရိတ်ရှိသည် ။ပ။ မိစ္ဆာအာဇီဝေါ=မှားယွင်းစွာ အသက်မွေးကြောင်းဖြစ်သော ကာယဒုစ္စရိတ်, ဝစီဒုစ္စရိတ် ရှိသည် ။ပ။ မိစ္ဆာဝါယာမော=မှားယွင်းသော ဝီရိယရှိသည် ။ပ။ မိစ္ဆာသတိ=

မှားယွင်းသော သတိရှိသည် ။ပ။ မိစ္ဆာသမာဓိ=မှားယွင်းသော သမာဓိရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=(မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိက အစရှိသော) ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ အသပ္ပုရိသော=၍၊ ဝုစ္စတိ=၏ ။

။ပ။ အတ္ထနာ စ=လည်း၊ မိစ္ဆာသင်္သပ္ပေါ=ရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ပရဏ္ဍ=ကိုလည်း၊ မိစ္ဆာသင်္သပ္ပေ=မှားယွင်းသော အကြံအစည်ဝိတက်၌ ။ပ။ မိစ္ဆာဝါစော=ရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ပရဏ္ဍ=လည်း၊ မိစ္ဆာဝါစာယ=မှားယွင်းစွာပြောဆိုကြောင်း ပစိဒုစ္စရိတ်၌ ။ပ။ မိစ္ဆာကမ္မန္တော=မှားယွင်းစွာ ပြုလုပ်ကြောင်း ကာယဒုစ္စရိတ်၌ ။ပ။ မိစ္ဆာအာဇီဝေ=မှားယွင်းစွာ အသက်မွေးကြောင်း ကာယဒုစ္စရိတ် ဝစီဒုစ္စရိတ်၌ ။ပ။ မိစ္ဆာဝါယာမေ=မှားယွင်းသော ဝီရိယ၌ ။ပ။ မိစ္ဆာသတိယာ=မှားယွင်းသော သတိ၌ ။ပ။ မိစ္ဆာသမာဓိမှိ=မှားယွင်းသော သမာဓိ၌၊ သမာဒပေတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (ကိုယ်တိုင် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိရှိသူ စသည်ဖြစ်၍ သူတပါးကိုလည်း မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ စသည်၌ လက်ခံနာယူကျင့်သုံးစေသော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို) ။ပ။

သမ္မာဒိဋ္ဌိကော=မှန်ကန်သော ဉာဏ်အမြင်ရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ သမ္မာသင်္သပ္ပေါ=မှန်ကန်သော အကြံအစည်ဝိတက်ရှိသည်၊ ဝါ=မှန်ကန်စွာ ကြံစည်ကြောင်း ဝိတက်ရှိသည် ။ပ။ သမ္မာဝါစော=မှန်ကန်စွာ ပြောဆိုကြောင်း တရားရှိသည် ။ပ။ သမ္မာကမ္မန္တော=မှန်ကန်စွာပြုလုပ်ကြောင်း တရားရှိသည် ။ပ။ သမ္မာအာဇီဝေါ=မှန်ကန်စွာ အသက်မွေးကြောင်း တရားရှိသည် ။ပ။ သမ္မာဝါယာမော=မှန်ကန်သော ဝီရိယရှိသည် ။ပ။ သမ္မာသတိ=မှန်ကန်သော သတိရှိသည် ။ပ။ သမ္မာသမာဓိ=မှန်ကန်သော သမာဓိရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=(မှန်ကန်သော ဉာဏ်အမြင် စသည်ရှိသော) ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို ။ပ။

💬 သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ=မှန်ကန်သော ဉာဏ်အမြင်၌ ။ပ။ သမ္မာသင်္သပ္ပေ=မှန်ကန်သော အကြံအစည်၌ ။ပ။ သမ္မာဝါစာယ=မှန်ကန်စွာ ပြောဆိုကြောင်း တရား၌ ။ပ။ သမ္မာကမ္မန္တေ=မှန်ကန်စွာ ပြုလုပ်ကြောင်းတရား၌ ။ပ။ သမ္မာအာဇီဝေ=မှန်ကန်စွာ အသက်မွေးကြောင်းတရား၌ ။ပ။ သမ္မာဝါယာမေ=မှန်ကန်သောဝီရိယ၌၊ ဝါ=မှန်ကန်စွာ အားထုတ်တတ်သော ဝီရိယ၌ ။ပ။ သမ္မာသတိယာ=မှန်ကန်စွာ အမှတ်ရမှု သတိ၌ ။ပ။ သမ္မာသမာဓိမှိ=မှန်ကန်သော သမာဓိ၌၊ ဝါ=မှန်ကန်စွာ အာရုံ၌ စိတ်ကို တည်တည်တုံ့တုံ့ ထားတတ်သောတရား၌၊ သမာဒပေတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (ကိုယ်တိုင် သမ္မာဒိဋ္ဌိရှိသူ စသည်ဖြစ်၍ သူတပါးကိုလည်း သမ္မာဒိဋ္ဌိစသည်၌ လက်ခံနာယူကျင့်သုံးစေသော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို) ။ပ။ ပဉ္စမံ။

၆–ဒသမဂ္ဂသုတ်

၂၀၆။ မိစ္ဆာဉာဏီ=လွဲမှားစွာသိသော မောဟရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ မိစ္ဆာဝိမုတ္တိ=လွဲမှားစွာ လွတ်မြောက်မှုရှိသည်၊ ဝါ=ကိလေသာတို့မှ မလွတ်မြောက်ဘဲလျက် လွတ်မြောက်၏ဟု လွဲမှားစွာ မှတ်ထင်မှုရှိသည် ။ပ။ မိစ္ဆာဉာဏော[1]=လွဲမှားစွာ သိသော မောဟ၌ ။ပ။ မိစ္ဆာဝိမုတ္တိယာ=လွဲမှားစွာ လွတ်မြောက်မှု၌၊ ဝါ=ကိလေသာတို့မှ မလွတ်မြောက်ဘဲလျက် လွတ်မြောက်၏ဟု လွဲမှားစွာ မှတ်ထင်ခြင်းသဘော၌ ။ပ။ သမ္မာဉာဏီ=မှန်ကန်စွာသိသော အရဟတ္တဖိုလ်ဉာဏ်, ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ရှိသည် ။ပ။ သမ္မာဝိမုတ္တိ=မှန်ကန်စွာ လွတ်မြောက်သော အရဟတ္တဖိုလ်ရှိသည် ။ပ။ သမ္မာဉာဏော[2]=မှန်ကန်စွာသိသော အရဟတ္တဖိုလ်ဉာဏ်, ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်၌ ။ပ။ အတ္တနာ စ=လည်း၊ သမ္မာဝိမုတ္တိ=ရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ပရဏ္ဍ=လည်း၊ သမ္မာဝိမုတ္တိယာ= မှန်ကန်စွာ လွတ်မြောက်သော အရဟတ္တဖိုလ်၌ ။ပ။ ဆဋ္ဌံ။

၇–ပဌမပါပမွေသုတ်

၂၀၇။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ပါပဏ္ဍ=ယုတ်မာ ညစ်ညမ်းသောသူကို

၁။ **မိစ္ဆာဉာဏ်၏တရားကိုယ်။** ။မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ, မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပ အစရှိသော တရား(၈)ပါး, မိစ္ဆာဉာဏ, မိစ္ဆာဝိမုတ္တိဟူသော တရား(၂)ပါးအားဖြင့် ဆယ်ပါးသော တရားတို့ကို မိစ္ဆာတ္တတရားဟုခေါ်၏၊ ထိုဆယ်ပါးတို့တွင်–

အကုသိုလ်လုပ်ငန်းပြီးမြောက်အောင်မြင်စေနိုင်သော အကြောင်းနည်းလမ်းများကို ကြိုစည်စဉ်းစားမှုနှင့် စပ်၍ဖြစ်သော မောဟကိုလည်းကောင်း၊ အကုသိုလ်ပြုပြီးနောက် "ငါပြုလုပ်တာ သိပ်ကောင်းတာပဲ"ဟု ပြန်၍ဆင်ခြင်သည့်အနေဖြင့် ဖြစ်သော မောဟကိုလည်းကောင်း မိစ္ဆာဉာဏ (မိစ္ဆာဉာဏ်)ဟု ခေါ်၏၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိနှင့်ယှဉ်သော မောဟကို မိစ္ဆာဉာဏ်ဟု ဝိမတိဋီကာ ပွင့်သေး၏။

မိစ္ဆာဉာဏန္တိ ပါပကိရိယာသု ဥပါယစိန္တာဝသေန ပါပံ ကတ္တာ "သုကတံ မယာ"တိ ပစ္စဝေက္ခဏာကာရေန စ ဥပ္ပန္နော မောဟော။ မိစ္ဆာဝိမုတ္တိတိ အဝိမုတ္တသော ဝ သတော ဝိမုတ္တသညိတာ။ ခုဒ္ဒကဝတ္ထုဋီကာ: အဌကထာ ၄၉၅–၆။

၂။ **သမ္မာဝိမုတ္တိနှင့် သမ္မာဉာဏ်။** ။အရဟတ္တဖိုလ်ကို သမ္မာဝိမုတ္တိဟု ခေါ်၍ ထိုအရဟတ္တဖိုလ်နှင့်ယှဉ်သော ဉာဏ်ကိုလည်းကောင်း, ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ကိုလည်းကောင်း သမ္မာဉာဏ (သမ္မာဉာဏ်)ဟု ခေါ်သည်၊ တိကနိပါတ်စာပိုဒ်(၁၄၆) တတိယမောရနိုဝါဒသုတ်နှင့် စတုက္ကနိပါတ်စာပိုဒ်(၈၉) သမ္မာဒိဋ္ဌိသုတ်တို့၌ကား ထိုသုတ်များအဖွင့်အတိုင်း အနက်ရေးခဲ့သည်။

မိစ္ဆာဉာဏန္တိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသမ္ပယုတ္တော မောဟော ။ပ။ သမ္မာဝိမုတ္တိ အရဟတ္တဖလံ၊ တံသမ္ပယုတ္တံ ပန ဉာဏံ ဝါ (ထိုအရဟတ္တဖိုလ်နှင့်ယှဉ်သောဉာဏ်၊ ဝါ=အရဟတ္တဖိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် (၃၇)၌ ပါဝင်သော ဖိုလ်ဉာဏ်သည် လည်းကောင်း) ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏံ ဝါ သမ္မာဉာဏန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိမတိဋီကာ၊ ခု၊ ၂၉၁။

လည်းကောင်း၊ ပါပေန=ယုတ်မာညစ်ညမ်းသောသူအောက်၊ ပါပတရဏ=သာ၍ ယုတ်မာညစ်ညမ်းသောသူကိုလည်းကောင်း၊ ကလျာဏဉ္စ=ကောင်းမြတ်သန့်ရှင်း အပြစ်ကင်းသော သူကိုလည်းကောင်း၊ ကလျာဏေန=ကောင်းမြတ်သန့်ရှင်း အပြစ်ကင်းသောသူထက်၊ ကလျာဏတရဏ=သာ၍ ကောင်းမြတ်သန့်ရှင်း အပြစ်ကင်းသောသူကိုလည်းကောင်း၊ ဝေါ=သင်တို့အား၊ ဒေသေဿာမိ=ဟောတော်မူအံ့၊ တံ=ထို ဝါဟောတော်မူမည့် တရားကို၊ (တုမှေ=သင်တို့သည်) သာဓုကံ=စွာ၊ သုဏာထ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပါပေါ=ယုတ်မာညစ်ညမ်းသောသူဟူသည်၊ ကတမော စ=နည်းဟူမူ ။ပ။ သတ္တမံ။ အဋ္ဌမံ။

၉-တတိယပါပမ္မသုတ်

၂၀၉။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပါပမ္မဉ္စ=ယုတ်မာသော သဘောရှိသောသူကိုလည်းကောင်း၊ ပါပမ္မေန=ယုတ်မာသောသဘောရှိသောသူအောက်၊ ပါပမ္မတရဏ=သာ၍ ယုတ်မာသော သဘောရှိသောသူကိုလည်းကောင်း၊ ကလျာဏမ္မဉ္စ=ကောင်းမြတ်သော သဘောရှိသောသူကိုလည်းကောင်း၊ ကလျာဏမ္မေန=ကောင်းမြတ်သောသဘောရှိသောသူထက်၊ ကလျာဏမ္မတရဏ=သာ၍ကောင်းမြတ်သော သဘောရှိသောသူကိုလည်းကောင်း၊ ဝေါ=သင်တို့အား၊ (အဟံ=ဝါသည်) ဒေသေဿာမိ=အံ့ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပါပမ္မော=ယုတ်မာသော သဘောရှိသောသူဟူသည်၊ ကတမော စ=ဟူမူ ။ပ။ နဝမံ။ ဒသမံ။

ပဌမော=ရှေးဦးစွာသော၊ သပ္ပုရိသဝဂ္ဂေါ=သပ္ပုရိသဝဂ်တည်း။

---

(၂၂) ၂-ပရိသာဝဂ်

၁-ပရိသာသုတ်

၂၁၁။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပရိသဒူသနာ=ပရိသတ်ကို ဖျက်ဆီးတတ်သောသူတို့သည်၊ ဝါ=ပရိသတ်၏အသရေဖျက်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ဣမေ စတ္တာရော=ဤလေးဦးတို့တည်း၊ စတ္တာရော=လေးဦးတို့ဟူသည်၊ ကတမေ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒုဿီလော=သီလမရှိသော၊ ပါပဓမ္မော=ယုတ်ညံ့သော သဘောရှိသော၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ ပရိသဒူသနော=ပရိသတ်ကို ဖျက်ဆီးတတ်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒုဿီလော=သော၊ ပါပဓမ္မော=သော၊ ဘိက္ခုနီ=ရဟန်းမသည်၊ ပရိသဒူသနော=တတ်၏ ။ပ။ ဥပါသကော=သီတင်းသည် ဒါယကာသည် ။ပ။ ဥပါသိကာ=သီတင်းသည် ဒါယိကာမသည် ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပရိသသောဘနာ=ပရိသတ်ကို တင့်တယ်စေတတ်သော သူတို့သည်၊ ဝါ=ပရိသတ်၏ ကျက်သရေဆောင် ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သီလဝါ=သီလရှိသော၊ ကလျာဏဓမ္မော=ကောင်းသော သဘောရှိသော၊ ဘိက္ခု=သည်၊ ပရိသသောဘနော=ပရိသတ်ကို တင့်တယ် စေတတ်၏။ ပ။ သီလဝတီ=သီလရှိသော ။ပ။ ပဌမံ။

၂-ဒိဋ္ဌိသုတ်

၂၁၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စတူဟိ=လေးပါးကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ=တရား တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသောသူကို၊ အာဘတံ=တနေရာရာသို့ ဆောင်ယူ၍၊ နိက္ခိတ္တော ယထာ=ချထားအပ်သကဲ့သို့၊ ဧဝံ=ဤအတူ၊ (အတ္တနော=မိမိ၏၊ ကမ္မုနာ=အကုသိုလ်ကံသည်) နိရယေ=ငရဲ၌၊ နိက္ခိတ္တော= ချထားအပ်၏၊ ဝါ=ချထားခံရ၏၊ ကတမေဟိ စတူဟိ=အဘယ်လေးပါး သော တရားတို့နှင့်နည်း၊ ကာယဒုစ္စရိတေန=ကာယဒုစ္စရိတ် အကုသိုလ်နှင့် လည်းကောင်း၊ [အကျယ်ဖွင့် အနက်ကို စာပိုဒ် (၁၂၁) အတ္တာနုဝါဒသုတ် ကြည့်] ဝစီဒုစ္စရိတေန=ဝစီဒုစ္စရိတ်အကုသိုလ်နှင့်လည်းကောင်း၊ မနောဒုစ္စရိ တေန=မနော ဒုစ္စရိတ် အကုသိုလ်နှင့်လည်းကောင်း၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိယာ=မှားယွင်းသော အယူနှင့်လည်းကောင်းတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စတူဟိ= ကုန်သော၊ ဣမေဟိ ဓမ္မေဟိ=ဤတရားတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=ကို ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စတူဟိ=ကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော= ကို၊ အာဘတံ=၍၊ နိက္ခိတ္တော ယထာ=သို့၊ ဧဝံ=တူ၊ (အတ္တနော=၏၊ ကမ္မုနာ=ကုသိုလ်ကံသည်) သဂ္ဂေ=နတ်ပြည်၌၊ နိက္ခိတ္တော=၏ ။ပ။ ကာယ သုစရိတေန=ကာယသုစရိတ်ကုသိုလ်နှင့် လည်းကောင်း ။ပ။ သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ= မှန်ကန်သောဉာဏ်အမြင်နှင့်လည်းကောင်းတည်း။ ပ။ ဒုတိယံ။

၃-အကတညုတာသုတ်

၂၁၃။ အကတညုတာ=သူတပါးပြုအပ်ခဲ့ဖူးသော ကျေးဇူးကို မသိ တတ်သူ၏အဖြစ်နှင့်လည်းကောင်း၊ အကတဝေဒိတာ=သူတပါး ပြုအပ်ခဲ့ဖူး သော ကျေးဇူးကို ထင်ရှားမဖော်ပြ မပေးဆပ်သူ၏အဖြစ်နှင့်လည်းကောင်း တည်း၊ [ဂုဏ်းပုဒ်နှစ်ပုဒ်ကိုပေါင်း၍ ဓမ္မတခုသာယူခြင်းဖြင့် ဓမ္မလေးမျိုးဖြစ်၏၊ အကတညုတာယ-စသည်ဖြင့် ဆိုလိုလျက် ယအက္ခရာကို ချေထားသည်ဟု ကြံပါ] (တနည်း) အကတညုတာ အကတဝေဒိတာ=သူတပါး ပြုအပ်ခဲ့ဖူး သောကျေးဇူးကို မသိတတ်သူ၏အဖြစ်, သူတပါးပြုအပ်ခဲ့ဖူးသော ကျေးဇူး ကို ထင်ရှား မဖော်ပြ မပေးဆပ်တတ်သူ၏အဖြစ်နှင့် လည်းကောင်းတည်း၊ [ဤသို့လည်း တပုဒ်တည်းပေါင်း၍ ဆိုနိုင်၏] ။ပ။ ကတညုတာ=သူတပါး

ပြုအပ်ခဲ့ဖူးသောကျေးဇူးကို သိတတ်သူ၏ အဖြစ်နှင့်လည်းကောင်း၊ ကတညူ ဒီတာ=သူတပါးပြုအပ်ခဲ့ဖူးသောကျေးဇူးကို ထင်ရှားဖော်ပြ ပေးဆပ်တတ်သူ၏ အဖြစ်နှင့်လည်းကောင်း ။ပ။ တတိယံ။

၄-ပါဏာတိပါတိသုတ်

၂၁၄။ စတူဟိ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မေဟိ သမန္နာဂတော ယထာဘတံ နိက္ခိတ္တော ဧवံ နိရယေ။ ကတမေဟိ စတူဟိ? ပါဏာတိပါတီ ဟောတိ။ပ။ မုသာဝါဒီ ဟောတိ၊ ဣမေဟိ ခေါ ဘိက္ခဝေ စတူဟိ ဓမ္မေဟိ သမန္နာဂတော ယထာဘတံ နိက္ခိတ္တော ဧवံ နိရယေ။ စတူဟိ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မေဟိ သမန္နာဂတော ယထာဘတံ နိက္ခိတ္တော ဧवံ သဂ္ဂေ၊ ကတမေဟိ စတူဟိ? ပါဏာတိပါတာ ပဋိဝိရတော ဟောတိ၊ [ဤသို့ စသည်ဖြင့်ဆိုလေ၊ နောက်သုတ်များ၌လည်း ဤအတိုင်း နည်းမှီ၍ဆိုပါ]

၇-ပဌမဝေါဟာရပထသုတ်

၂၁၇။ အဒိဋ္ဌေ=မိမိမတွေ့မြင်အပ်သောအရာ၌၊ ဝါ=မိမိစက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့် မမြင်အပ်သော ရူပါရုံ၌၊ ဒိဋ္ဌဝါဒီ=မြင်အပ်၏ဟု ပြောဆိုလေ့ရှိသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ အသုတေ=မိမိ မကြားအပ်သော အရာ၌၊ ဝါ=မိမိ သောတဝိညာဏ်ဖြင့် မကြားအပ်သော သဒ္ဒါရုံ၌၊ သုတဝါဒီ=ကြားအပ်၏ဟု ပြောဆိုလေ့ရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ အမုတေ=ရောက်ရှိတွေ့ထိ၍ မသိအပ်သော အရာ၌၊ ဝါ=ဃာနဝိညာဏ်, ဇိဝှါဝိညာဏ်, ကာယဝိညာဏ်ဖြင့် ရောက်ရှိတွေ့ထိ၍ မသိအပ်သော ဂန္ဓာရုံ, ရသာရုံ, ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ၌၊ မုတဝါဒီ=ရောက်ရှိတွေ့ထိ၍ သိအပ်၏ဟု ပြောဆိုလေ့ရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ အဝိညာတေ=မနောဝိညာဏ်ဖြင့် မသိအပ်သောအရာ၌၊ ဝါ=မနောဝိညာဏ်ဖြင့် မသိအပ်သော အာရုံခြောက်ပါး၌၊ ဝိညာတဝါဒီ=သိအပ်၏ဟု ပြောဆိုလေ့ရှိသည်၊ ဟောတိ=၏ ။ပ။ အဒိဋ္ဌေ=၌၊ အဒိဋ္ဌဝါဒီ=မမြင်အပ်ပါဟု ပြောဆိုလေ့ရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ အသုတေ=၌၊ အသုတဝါဒီ=မကြားအပ်ပါဟု ပြောဆိုလေ့ရှိသည်၊ ဟောတိ=၏ ။ပ။ အမုတဝါဒီ=ရောက်ရှိတွေ့ထိ၍ မသိအပ်ပါဟု ပြောဆိုလေ့ရှိသည်၊ ဟောတိ=၏ ။ပ။ အဝိညာတဝါဒီ=မသိအပ်ပါဟု ပြောဆိုလေ့ရှိသည်၊ ဟောတိ=၏ ။ပ။ သတ္တမံ။

၂၁၈(စာပိုဒ်)။ဂ- ဒုတိယဝေါဟာရပထသုတ်။ ။ဒိဋ္ဌေ=မိမိ တွေ့မြင်အပ်သောအရာ၌၊ ဝါ=မိမိစက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့် မြင်အပ်သောရူပါရုံ၌။ပ။ သုတေ=မိမိကြားအပ်သောအရာ၌၊ ဝါ=မိမိ သောတဝိညာဏ်ဖြင့် ကြားအပ်သော သဒ္ဒါရုံ၌ ။ပ။ မုတေ=ရောက်ရှိတွေ့ထိ၍ သိအပ်သောအရာ၌၊ ဝါ=ရောက်ရှိတွေ့ထိမှသာ ဃာနဝိညာဏ်, ဇိဝှါဝိညာဏ်, ကာယဝိညာဏ်တို့ဖြင့် သိအပ်

သော ဂန္ဓာရုံ, ရသာရုံ, ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ၌ ။ပ။ ဝိညာတေ=မနောဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သောအရာ၌၊ ဝါ=မနောဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော အာရုံခြောက်ပါး၌ ။ပ။ အဋ္ဌမံ။ ဒုတိယော=သော၊ ပရိသသောဘနဝဂ္ဂေါ=ဝဂ်တည်း။

---

(၂၃) ၃-ဒုစ္စရိတဝဂ်

ဤ၌ ဒုစ္စရိတသုတ်သည် ဤစတုက္ကနိပါတ်စာပိုဒ် (၁၄၈-၉) ဒုစ္စရိတသုတ်, သုစရိတသုတ်နှင့် တူ၏၊ မဏ္ဍ ဝါစာကိုလည်း မဏ္ဍဘာသာအတိုင်း အနက်ဆိုပါ၊ ထို့နောက် စာပိုဒ် (၃) ပဌမခတသုတ်ကိုကြည့်၍ ဒိဋ္ဌိသုတ် အနက်ဆိုပါ။

၂၃၁ (စာပိုဒ်)။ ၁၁-ကဝိသုတ်။ ။ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကဝိ=ကဗျာဖွဲ့ကုံးစီရင်သော ပညာရှိတို့သည်၊ ဝါ=ကဗျာဆရာတို့သည်၊ ဣမေ စတ္တာရော=တို့တည်း ။ပ။ စိန္တာကဝိ=(အကြောင်းအရာနှင့် အနုသန္ဓေအဆက်အစပ်ကို) ကြံစည်စိတ်ကူး၍ ကဗျာဖွဲ့ကုံးစီရင်သော ပညာရှိလည်းကောင်း၊ သုတကဝိ=ကြားဖူးသောအကြောင်းအရာနှင့် မကြားဖူးသော အကြောင်းအရာကို ဆက်စပ်၍ ကဗျာဖွဲ့ကုံးစီရင်သော ပညာရှိလည်းကောင်း၊ အတ္ထကဝိ=တစုံတခုသော အနက်သဘောကို စူးစမ်းဆင်ခြင်၍ ချဲ့ကားချုံးကာ ကဗျာဖွဲ့ကုံး စီရင်သော ပညာရှိလည်းကောင်း၊ ပဋိဘာနကဝိ=မိမိ တွေ့ကြုံခဲ့သည်နှင့် အလားတူ ကဗျာနှင့် ပြဿတ်ကို တခဏချင်း ထင်ပေါ်လာသော ပဋိဘာန်ဉာဏ်ပညာဖြင့် ဖွဲ့ကုံးစီရင်သော ပညာရှိလည်းကောင်း ။ပ။ စတုတ္ထံ=(၁၁)ခုမြောက်သုတ်တည်း၊ တတိယော=သော၊ ဒုစ္စရိတဝဂ္ဂေါ=ဝဂ်တည်း။

---

(၂၄) ၄-ကမ္မဝဂ်

၁-သံဝိဇ္ဇသုတ်

၂၃၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စတ္တာရိ=လေးမျိုးကုန်သော၊ ဣမာနိ ကမ္မာနိ=ဤကံတို့ကို၊ မယာ=ငါသည်၊ သယံ=ကိုယ်တိုင်၊ အဘိညာ (အဘိညာယ)=ထူးသော သမ္မညုတဉာဏ်တော်ဖြင့် သိ၍၊ သစ္ဆိကတ္တာ=မျက်မှောက် ပြု၍၊ ပဝေဒိတာနိ=သိစေအပ်ကုန်ပြီ၊ ဝါ=သိအောင် ဟောကြားတော် မူအပ်ကုန်ပြီ၊ ကတမာနိ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ စတ္တာရိ=ကုန်သော၊ (ကမ္မာနိ=ကံတို့ကို၊ မယာ=ငါသည်၊ သယံ=ကိုယ်တိုင် ။ပ။ ပဝေဒိတာနိ=သနည်းဟူမူ)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကဏှံ=မည်းညစ်သော၊ ဝါ=မည်းညစ်အောက်ကျသော အမျိုးဇာတ်၏အကြောင်းဖြစ်သော၊ ကဏှဝိပါကံ=မည်းညစ်သော အကျိုးဝိပါက်ရှိသော၊ (အပါယ်ဘုံ၌ဖြစ်ရခြင်း, ဘုန်းကံမဲ့မဲ့ လူဆင်းရဲဖြစ်ရခြင်း

ဟူသော မည်းညစ်သော အကျိုးဝိပါက်ရှိသော) ကမ္မ=ကံသည်၊ (အကုသလကံမပယထတရား ဆယ်ပါးတည်းဟူသော ကံသည်) အတ္ထိ=ရှိ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သုက္ကံ=ဖြူစင်သော၊ ဝါ=ဖြူစင်သော အမျိုးဇာတ်၏ အကြောင်းဖြစ်သော၊ သုက္ကဝိပါကံ=ဖြူစင်သော အကျိုးဝိပါက်ရှိသော၊ (နတ်ပြည်၌ ဖြစ်ရခြင်း, ဘုန်းကံကြီးမားသော လူချမ်းသာ ဖြစ်ရခြင်းဟူသော ဖြူစင် သောအကျိုးရှိသော) ကမ္မံ=ကံသည်၊ (ကုသိုလ် ကမ္မပထတရားတည်းဟူသော ကံသည်) အတ္ထိ=ရှိ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကဏှသုက္ကံ=မည်းညစ်ဖြူစင်သော၊ (ရံခါမည်းညစ်သော အကုသိုလ်ဖြစ်၍ ရံခါဖြူစင်သော ကုသိုလ်ဖြစ်သဖြင့် ကုသိုလ် အကုသိုလ် အရောရော အနှောနှောဖြစ်နေသော) ကဏှသုက္ကဝိပါကံ= မည်းညစ်ဖြူစင်သော အကျိုးရှိသော၊ ဝါ=ဆင်းရဲချမ်းသာ နှစ်ဖြာသော အကျိုးရှိသော၊ ကမ္မံ=ကံသည်၊ အတ္ထိ=ရှိ၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အကဏှအသုက္ကံ=မမည်းညစ်, မဖြူစင်သော၊ အကဏှအသုက္ကဝိပါကံ=မမည်းညစ်, မဖြူစင်သော အကျိုးဝိပါက်ရှိသော၊ ယံ ကမ္မံ=အကြင်ကံသည်၊ ကမ္မက္ခယာယ=ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံ၏ ကုန်ခန်းခြင်းငှာ၊ သံဝတ္တတိ=ဖြစ်၏၊ တံ ကမ္မံ=ထိုကံသည်၊ (လေးပါးသော မဂ်ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော စေတနာဟူသော ထိုကံသည်) အတ္ထိ=ရှိ၏၊ [တနည်း-ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အကဏှအသုက္ကံ=သော၊ အကဏှအသုက္ကဝိပါကံ=သော၊ ကမ္မက္ခယာယ=ငှာ၊ သံဝတ္တတိ=ဖြစ်သော၊ ကမ္မံ=ကံသည်၊ အတ္ထိ=ရှိ၏၊ ဤအတိုင်းလည်း သံဝတ္တတိ ဟူသော အာချာတ်ပုဒ်၌ နာမ်ဝိဘတ်သက်သောနည်း ကြံနိုင်၏] ဘိက္ခဝေ= တို့၊ စတ္တာရိ=ကုန်သော၊ ဣမာနိ ကမ္မာနိ=တို့ကို ။ပ။ ပဝေဒိတာနိ=ကုန်ပြီ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) ပဌမံ။

၂-ဝိတ္ထာရသုတ်

၂၃၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကဏှံ=သော၊ ကဏှဝိပါကံ=သော၊ ကမ္မံ=ကံဟူသည်၊ ကတမဉ္စ=အဘယ်နည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသတ္တလောကဌ်၊ ဧကစ္စော=အချို့သောသူသည်၊ သဗ္ဗာဘူတေ=ဒုက္ခနှင့်တကွ ဖြစ်သော၊ ဝါ=ဒုက္ခကိုဖြစ်စေတတ်သော၊ ဝါ=အပြစ်ဒေါသနှင့်တကွဖြစ်သော၊ ကာယသခ်ါရံ=ကာယသခ်ါရကို၊ ဝါ=ကာယဒွါရ၌ဖြစ်သော စေတနာ အစုအဝေးကို၊ အဘိသခ်ရောတိ=အားထုတ်စုဆောင်း၏၊ သဗ္ဗာဘူတေ=သော၊ ဝစီသခ်ါရံ=ဝစီသခ်ါရကို၊ ဝါ=ဝစီဒွါရ၌ဖြစ်သော စေတနာအစုအဝေးကို၊ အဘိသခ်ရောတိ=၏၊ သဗ္ဗာဘူတေ=သော၊ မနောသခ်ါရံ=မနောသခ်ါရကို၊ ဝါ=မနောဒွါရ၌ဖြစ်သော စေတနာအစုအဝေးကို၊ အဘိသခ်ရောတိ=၏၊

သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် ။ပ။ ၊ အာဘိသခ်ရိတ္တာ=အားထုတ်စုဆောင်းပြီး၍ ။ပ။ သဗ္ဗာဗဇ္ဇ=ဒုက္ခနှင့်တကွဖြစ်သော၊ လောကံ=ဘုံဘဝသို့၊ ဥပပဇ္ဇတိ=ကပ်ရောက်၏၊ ဝါ=လားရောက်၏။ (တနည်း) လောကံ=ဘုံဘဝ၌၊ ဥပပဇ္ဇတိ=ဖြစ်၏။ သဗ္ဗာဗဇ္ဇ=သော၊ လောကံ=သို့၊ ဥပပဇ္ဇံ=လားရောက်လျက်၊ သမာနံ=ဖြစ်နေသော၊ တမေနံ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ သဗ္ဗာဗဇ္ဇာ=ဒုက္ခနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဖသာ=အကျိုးဝိပါက်ဖဿတို့သည်၊ ဖသ္သန္တိ=တွေ့ထိကုန်၏၊ သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သဗ္ဗာဗဇ္ဇေဟိ=ကုန်သော၊ ဖဿေဟိ=တို့သည်၊ ဖုဋ္ဌော=တွေ့ထိအပ်သည်၊ သမာနော=ဖြစ်လသော်၊ နေရယိကာ=ငရဲ၌ဖြစ်ကုန်သော၊ သတ္တာ သေယျထာပိ=သတ္တဝါတို့ကဲ့သို့၊ (စင်=ဤအတူ) သဗ္ဗာဗဇ္ဇ= (အဆက်မပြတ်ဖြစ်သော နောက်နောက်သော) ဒုက္ခနှင့်တကွ ဖြစ်သော၊ ဝါ=နောက်နောက် ဒုက္ခတို့ကို ဆက်ကာဆက်ကာ ဖြစ်စေတတ်သော၊ ကေန္တ ဒုက္ခံ= ကေန်စင်စစ် ဒုက္ခဖြစ်သော၊ ဝါ=သုခမပါ ဒုက္ခချည်းသာဖြစ်သော၊ ဝေဒနံ= ဝိပါက်ဝေဒနာကို၊ ဝေဒိယတိ=ခံစားရ၏။

[တနည်း–သော=ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သဗ္ဗာဗဇ္ဇေဟိ=ကုန်သော၊ ဖဿေဟိ=တို့သည်၊ ဖုဋ္ဌော=သည်၊ သမာနော=သော်၊ နေရယိကာ=ကုန်သော၊ သတ္တာ=သတ္တဝါတို့သည်၊ သဗ္ဗာဗဇ္ဇ=သော၊ ကေန္တ ဒုက္ခံ=သော၊ ဝေဒနံ=ကို၊ ဝေဒိယန္တိ သေယျထာပိ=ခံစားရကုန်သကဲ့သို့၊ (စင်=ဤအတူ) သဗ္ဗာဗဇ္ဇ= သော၊ ကေန္တ ဒုက္ခံ=သော၊ ဝေဒနံ=ကို၊ ဝေဒိယတိ=ခံစားရ၏]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤကံကို၊ (ဤသဗ္ဗာဗဇ္ဇဖြစ်သော ကာယသခ်ါရ၊ ဝစီသခ်ါရ၊ မနောသခ်ါရဖြစ်သော အကုသိုလ်စေတနာ ၁၂-ပါးတည်းဟူသောကံကို) ကဏ္ဍံ=သော၊ ကဏ္ဍဝိပါကံ=သော၊ ကမ္မံ=ကံဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏၊ [ဋီကာ၌ "ဒွါဒသ အကုသလစေတနာ သဗ္ဗာဗဇ္ဇ ကာယသခ်ါရော နာမ"ဟု ပါ၌ရှိရမည်၊ အဗ္ဗာဗဇ္ဇ–ဟု ပဋိသေဓဖြင့် ပါ၌ဖျက်နေ၏၊ တိကနိပါတ်စာပိုဒ်(၂၃) သခ်ါရသုတ်နှင့်ယှဉ်ကြည့်]

။ပ။ အဗ္ဗာဗဇ္ဇ=ဒုက္ခမရှိသော၊ ဝါ=ဒုက္ခကို မဖြစ်စေတတ်သော၊ ကာယသခ်ါရံ=ကို ။ပ။ အဗ္ဗာဗဇ္ဇ=ဒုက္ခမရှိသော၊ လောကံ=ဘုံဘဝသို့၊ ဥပပဇ္ဇတိ=၏။ပ။ အဗ္ဗာဗဇ္ဇာ=ဒုက္ခမရှိကုန်သော၊ ဖဿာ။ပ။ ဖဿေဟိ= တို့သည်၊ ဖုဋ္ဌော=သည်၊ သမာနော=သော်၊ သုဘကိဏ္ဏာ=သုဘကိဏ္ဏ ဘုံသားဖြစ်ကုန်သော၊ ဒေဝါ သေယျထာပိ=ဗြဟ္မာတို့ကဲ့သို့၊ (စင်=တူ) အဗ္ဗာဗဇ္ဇ=သော၊ ကေန္တ သုခံ=ကေန်စင်စစ် သုခဖြစ်သော၊ ဝေဒနံ=ဝိပါက်ဝေဒနာကို၊ ဝေဒိယတိ=၏၊ [တနည်း–သုဘကိဏ္ဏာ=ကုန်သော၊ ဒေဝါ= ဗြဟ္မာတို့သည်၊ အဗ္ဗာဗဇ္ဇ=သော၊ ကေန္တ သုခံ=သော၊ ဝေဒနံ=ကို၊ ဝေဒိယန္တိ

သေယျထာပိ=ခံစားကြရကုန်သကဲ့သို့၊ ဧဝံ=တူ၊ အဗျာပဇ္ဇ=သော၊ ကာယ သုခံ=သော၊ ဝေဒနံ=ကို၊ ဝေဒိယတိ=ခံစားရ၏] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ= ဤကဲ့ကို၊ (ဤအဗျာပဇ္ဇဖြစ်သော ကာယသစ်ါရ, ဝစီသစ်ါရ, မနောသစ်ါရ ဖြစ်သော လောကီကုသိုလ် စေတနာဟူသောဒုက်ခကို) သုက္ခံ=သော၊ သုက္ခဝိပါကံ= သော၊ ကမ္မံ=ကံဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏။

ကေစ္စော=သည်၊ သဗ္ဗာပဇ္ဇမ္ပိ=ဒုက္ခနှင့် အတူတကွလည်း ဖြစ်သော၊ ဝါ=ဒုက္ခရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ ဝါ=ဒုက္ခကိုဖြစ်စေတတ်သည်လည်း ဖြစ်သော၊ အဗျာပဇ္ဇမ္ပိ=ဒုက္ခမရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ ဝါ=ဒုက္ခကို မဖြစ်စေတတ်သည်လည်းဖြစ်သော၊ ကာယသစ်ါရံ=ကို ။၀။ ဥပပန္နံ=လျက်၊ သမာနံ= သော၊ တမေနံ=ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို ။၀။ ဗုဒ္ဓော=သည်၊ သမာနော=သော်၊ မနုဿာ စ=လူတို့သည်လည်းကောင်း၊ ကေစ္စေ=အချို့ကုန်သော၊ ဒေဝါ စ=ကာမာ ဝစရနတ်တို့သည်လည်းကောင်း၊ ကေစ္စေ=ကုန်သော၊ ဝိနိပါတိကာ စ=ဗိမာန် ပိုင်ရှင် ဝိနိပါတိကပြိတ္တာတို့သည် လည်းကောင်း၊ ဝါ=ချမ်းသာ ကြီးပွားရေးမှ ဖောက်ပြန်စွာ ကျဆင်းခြင်းရှိသော ဗိမာန်ပိုင်ရှင် ပြိတ္တာတို့ သည်လည်းကောင်း၊ သဗ္ဗာပဇ္ဇမ္ပိ=သော၊ အဗျာပဇ္ဇမ္ပိ=သော၊ ဝေါကိဏ္ဏသုခ ဒုက္ခံ=ရောနှောသော သုခဒုက္ခဖြစ်သော၊ ဝါ=သုခ ဒုက္ခအရောရော အနှောနှောဖြစ်သော၊ ဝေဒနံ=ကို၊ ဝေဒိယန္တိ သေယျထာပိ=ခံစားကြကုန်သကဲ့သို့၊ (ဧဝံ=တူ) သဗ္ဗာပဇ္ဇမ္ပိ=သော၊ အဗျာပဇ္ဇမ္ပိ=သော၊ ဝေါကိဏ္ဏသုခဒုက္ခံ=သော၊ ဝေဒနံ=ကို၊ ဝေဒိယတိ= ခံစားရ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ= ဤကဲ့ကို၊ (ဤ သဗ္ဗာပဇ္ဇ, အဗျာပဇ္ဇဖြစ်သော ကာယသစ်ါရ, ဝစီသစ်ါရ, မနောသစ်ါရဟူသော ကုသိုလ် အကုသိုလ် စေတနာကဲ့ကို) ကဏှသုက္ကံ= သော၊ ကဏှသုက္ကဝိပါကံ=သော၊ ကမ္မံ=၍၊ ဝုစ္စတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အကဏှအသုက္ကံ=သော၊ အကဏှ အသုက္ကဝိပါကံ= သော၊ ကမ္မက္ခယာယ=ငှာ၊ သံဝတ္တတိ=ဖြစ်သော၊ ကမ္မံ=ဟူသည်၊ ကတမဉ္စ= နည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တတြ=ထိုပြဆိုခဲ့ပြီးသော ကံသုံးမျိုးတို့တွင်၊ ကဏှံ=သော၊ ကဏှဝိပါကံ=သော၊ ယမိဒံ ကမ္မံ=အကြင်အကုသိုလ်ကံသည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) တဿ=ထိုအကုသိုလ်ကံကို၊ ပဟာနာယ=ပယ်သတ် ခြင်းငှာ၊ ယာ စေတနာ=အကြင် လောကုတ္တရာမဂ် စေတနာသည်လည်းကောင်း၊ သုက္ကံ=သော၊ သုက္ကဝိပါကံ=သော၊ ယမိဒံ ကမ္မံ=အကြင်လောကီ ကုသိုလ် ကံသည်၊ (အတ္ထိ=၏) တဿ=ထိုလောကီကုသိုလ်ကံကို၊ ပဟာနာယ=ငှာ၊ ယာ စေတနာ=အကြင်လောကုတ္တရာ မဂ်စေတနာသည်လည်းကောင်း၊ ကဏှသုက္ကံ=သော၊ ကဏှသုက္ကဝိပါကံ=သော၊ ယမိဒံ ကမ္မံ=အကြင်

မိသကက်သည်၊ ဝါ=အကြင်ကုသိုလ် အကုသိုလ် အရောရော အနှောနှော ဖြစ်နေသောက်သည်၊ (အတ္ထိ) တဿ=ထိုမိသကက်ကို၊ ပဟာနာယ=ငှာ၊ ယာ စေတနာ=အကြင် လောကုတ္တရာမဂ် စေတနာသည် လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=ရှိ၏၊ ဣဒံ=ဤလောကုတ္တရာမဂ်စေတနာဟူသော ကံကို၊ အဟေ အသုက္ကံ=သော၊ အဟေ အသုက္ကဝိပါကံ=သော၊ ကမ္မက္ခယာယ=၄၅၊ သံဝတ္တတိ=ဖြစ်သော၊ ကမ္မံ=ကံဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ဆိုအပ်၏။ ။ပ။ ဒုတိယံ။

၃–သောဏကာယနသုတ်

၂၃၄။ အထ ခေါ=ထိုအခါ၌၊ သိခါမောဂ္ဂလ္လာနော=သိခါမောဂ္ဂလ္လာန မည်သော၊ (ဦးခေါင်းအလယ်၌ ကြီးစွာသော သျှောင်ထုံးလည်းရှိ၍ မောဂ္ဂလ္လာန အနွယ်ဝင်လည်း ဖြစ်သော) ဗြာဟ္မဏော=ပုဏ္ဏားသည်၊ [ထို့နောက် စာပိုဒ်(၃၅) ဝဿကာရသုတ်ကြည့်] ။ပ။ဘော ဂေါတမ=အရှင်ဂေါတမ၊ ပုရိမာနိ=ရှေး၌ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဒိဝသာနိ=ယမန်နေ့စသောနေ့တို့၌ လည်းကောင်း၊ ဝါ=ယမန်နေ့ စသောနေ့တို့ပတ်လုံး လည်းကောင်း၊ ပုရိမတရာနိ=သာ၍ ရှေးဖြစ်ကုန်သော၊ ဒိဝသာနိ=တမြန်နေ့ စသောနေ့တို့၌ လည်းကောင်း၊ ဝါ=ပတ်လုံးလည်းကောင်း၊ သောဏကာယနော=သောဏကာယနမည်သော၊ မာဏဝေါ=လုလင်သည်၊ ယေန=အကြင်အရပ်၌၊ အဟံ=အကျွန်ုပ်သည်၊ (အတ္ထိ=ရှိ၏) တေန=ထိုအရပ်၌၊ ဝါ=ထိုအရပ်သို့၊ ဥပသင်္ကမိ=ရောက်လာ၏၊ ဝါ=ရောက်လာပြီ၊ ဥပသင်္ကမိတွာ= ရောက်လာပြီး၍၊ မံ=အကျွန်ုပ်ကို၊ ဧတံ=ဤစကားကို၊ အဝေါစ=ပြောဆိုပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အဝေါစ=ဟူမူ)

သမဏော ဂေါတမော=ရှင်ရဟန်းဂေါတမသည်၊ သဗ္ဗကမ္မာနံ=အား လုံးသော ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံတို့၏၊ ဝါ=တို့ကို၊ အကိရိယံ= မပြုထိုက် ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကို၊ ဝါ=မပြုထိုက်ဟူ၍၊ ပညပေတိ=သိစေ၏၊ ဝါ=ဟောပြော ၏၊ ခေါ ပန=အမှန်စင်စစ်အားဖြင့်၊ သဗ္ဗကမ္မာနံ=တို့၏၊ ဝါ=တို့ကို၊ အကိရိယံ=ကို၊ ဝါ=၍၊ ပညပေန္တော=သိစေလသော်၊ ဝါ=ဟောပြောလသော်၊ လောကဿ=သတ္တလောက၏၊ ဥစ္ဆေဒံ=အဆက်ပြတ်ခြင်းကို၊ အာဟ=ပြောဆိုရာ ရောက်၏၊ ဘော=အိုအရှင်၊ အယံ လောကော=ဤသတ္တလောကသည်၊ ကမ္မဿကော=ကံဟူသော အမှန်သဘောရှိပါ၏၊ ကမ္မသမာရမ္ဘဿယီ=ကံကို အားထုတ်နေခြင်းကြောင့်သာ တည်တံ့နေပါ၏၊ ဝါ=ကံကို အားထုတ်လျက်သာ တည်ရှိနေပါ၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (မံ=အကျွန်ုပ်ကို၊ အဝေါစ=ပြောဆိုပါပြီ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ အဝေါစ=ပုဏ္ဏားက လျှောက်ပြီ)

ဗြာဟ္မဏ=ပုဏ္ဏား၊ အဟံ=ငါသည်၊ သောဏကာယနဿ=သောဏ ကာယနမည်သော၊ မာဏဝဿ=လုလင်ကို၊ ဒဿနမ္ပိ=မြင်ရခြင်းမျှ ကိုပင်လည်း၊

နာဘိဇာနာမိ=မသိလိုက်ပါ၊ [မြင်တောင် မမြင်လိုက်ပါဟူလို] ဧဝရူပေါ=ဤသို့ သဘောရှိသော၊ ကထာသလ္လာပေါ ပန=စကားပြောဆိုရခြင်းသည်ကား၊ ကုတော=အဘယ်ကြောင့်၊ ဝါ=အဘယ်မှာ၊ ဟောတိ=ဖြစ်နိုင်ပါမည်နည်း။ပ။ တတိယံ။

၄-ပဌမသိက္ခာပဒသုတ်

၂၃၅။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=၌၊ ဧကစ္စော=သည်၊ ပါဏာတိပါတီ=သည်၊ ဟောတိ=၏ ။ပ။ သုရာမေရယမဒ္ဒပမာဒဋ္ဌာယီ=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤကဲ့ကို၊ (ဤပါဏာတိပါတ အစရှိသော တဲ့ကို) ကဏ္ဌေ=သော၊ ကဏ္ဌဝိပါကံ=သော၊ ကမ္မံ=ကံဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏။ပ။ ပါဏာတိပါတာ=မှ၊ ပဋိဝိရတော=သည်၊ ဟောတိ=၏။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤကဲ့ကို၊ (ဤပါဏာတိပါတ ပဋိဝိရတိစသောကဲ့ကို) သုဏ္ဌေ=သော၊ သုဏ္ဌဝိပါကံ=သော၊ ကမ္မံ=၍၊ ဝုစ္စတိ=၏။ပ။စတုတ္ထံ။

၅-ဒုတိယသိက္ခာပဒသုတ်

၂၃၆။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤလောကဌ၌၊ ဧကစ္စေန=အချို့သော သူသည်၊ မာတာ=မွေးမိခင်အရင်းကို၊ [ဝေါရောပိတာ-ဌ္ဌစပ်] ဝါ=မွေးမိခင် အရင်းသည်၊ [ဟောတိဌ္ဌစပ်] ဓီတိတာ=ရုပ်နာမ်နှစ်ချက် အသက်ဓီတိန်မှ၊ ဝေါရောပိတာ=ခွဲခွာဖယ်ရှားအပ်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ပိတာ=ဘခင် အရင်းကို၊ ဝါ=သည်၊ ဓီတိတာ=မှ၊ ဝေါရောပိတော=ခွဲခွာဖယ်ရှားအပ်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ [ဝေါရောပိတဌ္ဌ ကဲ့ဟောတပစ္စည်းတည်း၊ အကယ်၍ ကတ္တားပုဒ်ဌ" ဧကစ္စော"ဟု ပဌမာနှင့်လည်းကောင်း, ကဲ့ပုဒ်ဌ "မာတရံ ပိတရံ"ဟု ဒုတိယာနှင့်လည်းကောင်း ရှိခဲ့လျှင် "ဝေါရောပေတာ"ဟု ချည်း ကတ္တားဟောတုပစ္စည်းဖြင့် သတ္တာဓိဂုဏ်းဝင်ပုဒ်အဖြစ်ဖြင့် ရှိရမည်]

အရဟံ(အရဟန္တော)=ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဝါ=သည်။ပ။တထာဂတသ=မြတ်စွာဘုရား၏၊ (ဓီဝမာနကသရီရေ=သက်တော်ရှင်ဆဲ ကိုယ်တော်ဌ) ဒုဋ္ဌေန=ဒေါသသည် ဖျက်ဆီးအပ်သော၊ စိတ္တေန=သတ်လိုစိတ်ဖြင့်၊ [တနည်း-ဒုဋ္ဌေန=သတ်လိုစိတ်သည် ဖျက်ဆီးအပ်သော၊ စိတ္တေန=စိတ်ဖြင့်။ ဧကကနိပါတ် စာပိုဒ် (၂၇၄) ပထမတွဲ နိဿယ၊ ဒုတိယအကြိမ်ရိုက်စာအုပ်၊ စာမျက်နှာ(၈၀)ကြည့်] လောဟိတံ=သွေးကို၊(ယင်ငယ်တကောင်သောက်လောက်ရုံမျှ သွေးကိုသော်မှပင်) ဥပ္ပါဒိတံ=ဖြစ်စေအပ်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ သံဃော=သံဃာတော်ကို၊ (တသိမ်တည်းဌ် တည်နေသော သမာန သံဝါသက ရဟန်းသံဃာတော်ကို) ဝါ=သည်၊ ဘိန္ဒော=သင်းကွဲအောင် ခွဲအပ်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤအကုသိုလ်ကံကို၊ (ဤမာတုဃာတကကံစသော

အာနန္ဒ ရိယက်ငါးပါးကို) ကဏ္ဍံ=သော၊ ကဏ္ဍဝိပါက်=သော၊ ကမ္မံ=ကံဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏ ။ပ။သမ္မာဒိဋ္ဌိ=မှန်ကန်သော ဉာဏ်အမြင်ရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤကုသိုလ်ကံကို၊ (ဤပါဏာတိပါတမှ ရှောင်ကြဉ်မှုစေတနာ အစရှိသော ကုသိုလ်ကံကို) သုဏ္ဏံ=သော၊ သုဏ္ဏဝိပါက်=သော၊ ကမ္မံ=ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏ ။ပ။ ပဋ္ဌမံ။

အရိယမဂ္ဂစသောသုတ်များ

၂၃၇(စာပိုဒ်)။ ၆–အရိယမဂ္ဂသုတ်။ ။သမ္မာဒိဋ္ဌိ=သမ္မာဒိဋ္ဌိမဂ္ဂင်သည် လည်းကောင်း၊ ဝါ=မှန်ကန်စွာသိတတ်သော ဉာဏ်ပညာသည်လည်းကောင်း။ပ။ [ဧကကနိပါတ်စာပိုဒ် (၄၁၉)ကြည့်] သမ္မာသမာဓိ=သမ္မာသမာဓိ မဂ္ဂင်သည် လည်းကောင်း၊ ဝါ=မှန်ကန်စွာ စိတ်ကိုအာရုံ၌ တည်တည်တုံ့တုံ့ ထားတတ်သော တရားသည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤမဂ္ဂင်ရှစ်ပါးကို ။ပ။

၂၃၈(စာပိုဒ်)။ ၇–ဗောဇ္ဈင်သုတ်။ ။သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ=သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်သည် လည်းကောင်း၊ [အကျယ်ဖွင့်အနုက်ကို ဒုတိယအကြိမ်ရိုက် ပထမတွဲ နိဿယ၊ နာ–၁၀၀၊ ဧကကနိပါတ်စာပိုဒ် (၄၁၂)ကြည့်] ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ= ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်သည် လည်းကောင်း။ပ။ဥပေက္ခာ သမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ=ဥပေက္ခာ သမ္ဗောဇ္ဈင်သည် လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ=ဤဗောဇ္ဈင် ခုနစ်ပါးကို။ပ။

၂၃၉(စာပိုဒ်)။ ၈–သာဝဇ္ဇသုတ်။ ။ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စတ္တာဟိ=လေးပါး ကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ=တရားတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=ကို ။ပ။ နိရယေ=၌၊ နိက္ခိတ္တော=၏၊ ကတမေဟိ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ စတ္တာဟိ=ကုန်သော၊ (ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=ကို။ပ။ နိရယေ=၌၊ နိက္ခိတ္တော=နည်းဟူမူ) သာဝဇ္ဇေန=အပြစ်ရှိသော၊ ကာယကမ္မေန=ကာယကံနှင့်လည်းကောင်း၊ [စာပိုဒ် (၆၂)အာနဏျသုတ်လည်းကြည့်] သာဝဇ္ဇေန=သော၊ ဝစီကမ္မေန=ဝစီကံနှင့် လည်းကောင်း။ပ။သာဝဇ္ဇာယ=အပြစ်ရှိသော၊ ဒိဋ္ဌိယာ=အမြင်နှင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ=အယူအဆနှင့်လည်းကောင်း၊ (သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ အာဘတ်=၍၊ နိက္ခိတ္တော ယထာ=ကဲ့သို့၊ ဧवं=တူ၊ (အတ္တနော=၏၊ ကမ္မုနာ=အကုသိုလ်ကံသည်) နိရယေ=၌၊ နိက္ခိတ္တော=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စတ္တာဟိ=ကုန်သော၊ ဣမေဟိ ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=ကို၊ အာဘတ်=၍ ။ပ။နိရယေ=၌၊ နိက္ခိတ္တော=၏ ။ပ။အနဝဇ္ဇာယ=အပြစ်မရှိသော၊ ဒိဋ္ဌိယာ=ဉာဏ်အမြင်နှင့် လည်းကောင်း၊ (သမန္နာဂတော=ကို ။ပ။သဂ္ဂေ=၌၊ နိက္ခိတ္တော=၏)။ပ။ အဋ္ဌမံ။

၁၀-သမဏာသုတ်

၂၄၁။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ဣဓ=ဤ ငါဘုရား သာသနာတော်၌ သာလျှင်၊ သမဏော=ပဌမဖြစ်သောရဟန်းကို၊ (ဥပလဇ္ဈတိ=ရအပ်ရနိုင်၏) ဣဓ=ဤငါဘုရားသာသနာတော်၌သာလျှင်၊ ဒုတိယော=နှစ်ပါးမြောက်ဖြစ်သော၊ သမဏော=ရဟန်းကို၊ (ဥပလဇ္ဈတိ) ဣဓ=၌သာလျှင်၊ တတိယော=သုံးပါးမြောက်ဖြစ်သော၊ သမဏော=ရဟန်းကို၊ (ဥပလဇ္ဈတိ) ဣဓ=လျှင်၊ စတုတ္ထော=လေးပါးမြောက်ဖြစ်သော၊ သမဏော=ကို၊ (ဥပလဇ္ဈတိ=၏) ပရပ္ပဝါဒါ[1]=ဤသာသနာတော်မှ အပြင်အပ တိတ္ထိယတို့၏ (၆၂)ပါးသော မိစ္ဆာအယူဝါဒတို့သည်၊ အညေဟိ=သစ္စာလေးပါးကိုသိကုန်သော၊ သမဏောဘိ=ရဟန်းလေးမျိုးတို့မှ၊ သုညာ=ဆိတ်သုဉ်းကုန်၏။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣတိဧဝံ=ဤသို့ပင်၊ ဝါ=ဤအတိုင်းပင်၊ သမ္မာ=ဟုတ်မှန်စွာ၊ ဧတံ သီဟနာဒံ=ဤမခွံ့. မကြောက် ခြင်္သေ့ဟောက်သို့ ရဲရဲတောက် ကြုံးဝါးမြွက်ဆိုခြင်းကို၊ နဒထ=ကြုံးဝါး မြွက်ဆိုကြကုန်လော။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပဌမော=ရှေးဦးစွာသော၊ သမဏော=ရဟန်းဟူသည်၊ ကတမော စ=အဘယ်နည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဝါ=ဤသာသနာတော်က၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ [ဤသို့စသည်ဖြင့် စာပိုဒ်(၈၈) သံယောဇနသုတ်ကြည့်]။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤသောတာပန်ရဟန်းသည်၊ ပဌမော=သော၊ သမဏော=ရဟန်းမည်၏။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤ

၁။ သုညာ ပရပ္ပဝါဒါ သမဏောဘိ အညေဟိ။ ။ပဝဒန္တိ ဧတေဟိတိ ပဝါဒါ=အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ ပြောဆိုကြောင်းဖြစ်သော အယူဝါဒများ၊ ပရေသံ (ဣတောဗာဟိရာနံ) ပဝါဒါ ပရပ္ပဝါဒါ=ဤသာသနာတော်မှ အပြင်အပ တိတ္ထိယ တို့၏ အယူဝါဒများ (၆၂ပါးသော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိများ)။

အာဟနာတိ ပဌမမဂ္ဂေန ဒိဋ္ဌမရိယာဒံ အနတိက္ကမိတ္တာ ဟနာတိတိ အညာ (ဟန္တန္တိတိ အညာ)=ပဌမမဂ်သည် သိမြင်အပ်သော သစ္စာလေးပါး အပိုင်းအခြားကို မကျော်လွန်မူ၍ (ထိုသစ္စာလေးပါးကိုပင်) သိမြင်သော သောတာပန်စသော ဖလဋ္ဌရဟန်းလေးပါး။ ဤပါဠိတော်၌ ထိုဖလဋ္ဌ ရဟန်းလေးပါးကိုသာ တိုက်ရိုက်ဟောတော်မူ၏၊ သောတာပတ္တိမဂ်ပုဂ္ဂိုလ်စသော မဂ္ဂဋ္ဌရဟန်းလေးဦးနှင့်တကွ ထိုမဂ်လေးပါးရဖို့အတွက် ဝိပဿနာအားထုတ် သော အာရဒ္ဓဝိပဿက ရဟန်းလေးပါးကိုလည်းထည့်၍ အားလုံးရဟန်း(၁၂)ပါး ပါဝင်နိုင်ကြောင်း အဋ္ဌကထာဖွင့်ထား၏၊ "သုညာ ပရပ္ပဝါဒါ" နှင့် အညီ သာသနာပ ဝါဒတို့၌ ထိုရဟန်း(၁၂)ပါးလုံး ဆိတ်သုဉ်း၍ သုညကေန်ပင် ဖြစ်သည်၊ ဤ၌ အညပုဒ်၏ဝစနတ္ထကို ဣတိဝုတ်အဋ္ဌကထာ၊ ဣဒ္ဓိယသုတ်အဖွင့် (၁၉၈)ကို နည်းမှီးရေးထားပါသည်။

သကဒါဂါမ်ရဟန်းသည်၊ ဒုတိယော=သော၊ သမဏော=ရဟန်းမည်၏၊ ["ပဌမ ဩရမ္ဘာဂိယာနံ" စသည်ကို စာပိုဒ်(၅) အနုသောတသုတ်ကြည့်]။ပ။ ဘိက္ခဝေ= တို့၊ အယံ=ဤအနာဂါမ်ရဟန်းသည်၊ တတိယော=သော၊ သမဏော=မည်၏ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤအာသဝက္ခယ်: ရဟန္တာရဟန်းသည်၊ စတုတ္ထော= လေးပါးမြောက်သော၊ သမဏော=မည်၏ ။ပ။ ဧတေ သီဟနာဒ=ကို၊ နဒထ= ကုန်လော၊ ဣတိ (အဝေါစ) ဒသမံ။

၁၁-သပ္ပုရိသာနိသံသသုတ်

၂၄၂။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊သပ္ပုရိသ=သူတော်ကောင်းကို၊ နိဿာယ=မှီ၍၊ စတ္တာရော=လေးမျိုးကုန်သော၊ အာနိသံသာ=အကျိုးအာနိသင်တို့ကို၊ ပါဋိကင်္ခါ= အလိုရှိအပ်ကုန်၏၊ ဝါ=ကောင်းရရှိနိုင်ကုန်၏၊ ကတမေ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ စတ္တာရော=ကုန်သော၊ (အာနိသံသာ=တို့ကို၊ ပါဋိကင်္ခါ=နည်းဟူမူ) သပ္ပုရိသ= ကို၊ နိဿာယ=၍၊ အရိယေန=ဖြူစင်သန့်ရှင်း အပြစ်ကင်းသော၊ သီလေန= သီလဖြင့်၊ ဝယုတိ=ကြီးပွားမှု၏ ။ပ။သမာဓိနာ=သမာဓိဖြင့်။ပ။ အရိယာယ=ဖြူစင် သန့်ရှင်း အပြစ်ကင်းသော၊ ပညာယ=ပညာဖြင့်။ပ။ ဝိမုတ္တိယာ=အရဟတ္တဖိုလ် ဝိမုတ္တိဖြင့်၊ ဝါ=ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်သော အရဟတ္တဖိုလ်ဖြင့်။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သပ္ပုရိသ=ကို၊ နိဿာယ=၍၊ စတ္တာရော=ကုန်သော၊ ဣမေ အာနိသံသာ=ဤအကျိုးအာနိသင်တို့ကို၊ ပါဋိကင်္ခါ=၏၊ ဣတိ (အဝေါစ) ဧကာဒသမံ=(၁၁)ခုမြောက်သုတ်တည်း။ စတုတ္ထော=သော၊ ကမ္မဝဂ္ဂေါ= ဝင်တည်း။

---

(၂၅) ၅-အာပတ္တိဘယဝဂ်

၁-သံဃဘေဒကသုတ်

၂၄၃။ [စာပိုဒ်(၈၀)လည်းကြည့်] ဧကမန္တံ=၌၊ နိသိန်း=ထိုင်နေပြီးသော၊ အာယသ္မန္တံ အာနန္ဒံ=အရှင်အာနန္ဒာကို၊ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဧတံ=ဤအကြောင်းကို၊ အဝေါစ=မေးမြန်းတော်မူပြီ၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အဝေါစ=ဟူမူ) အာနန္ဒ=အာနန္ဒာ၊ တံ အဓိကရဏံ=ထိုအဓိကရဏ်းသည်၊ ဂူပသန္တံ အပိန=ငြိမ်းအေးပြီလော၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မေးမြန်းတော်မူပြီ) [ဝိဝါဒါဓိကရဏ်းစသော အဓိကရဏ်းလေးမျိုးတို့တွင် ယခု လောလောဆယ် ဖြစ်ပွားနေသော အဓိကရဏ်းတမျိုးမျိုးကို ရည်ရွယ်၍ မေးမြန်းတော်မူသည်]

ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား၊ ကုတော=အဘယ်ကြောင့်၊ ဝါ=အဘယ်မှာ၊ တံ အဓိကရဏံ=သည်၊ ဂူပသမ္မိသတိ=ငြိမ်းအေးနိုင်တော့မည်နည်း၊ [ဥပသမတ္ထဋ္ဌ သမုဒ္ဓာတ်သည် ဒီဝါဒီဂိုဏ်းဖြစ်၍ ယပစ္စည်းကို ပုဗ္ဗရုပ်ပြုလျက် မဒ္ဒေဘော်ဖြင့်

ရှိရမည်] ဘန္တေ=ရှား၊ အာယသ္မတော အနုရုဒ္ဓသ=အရှင်အနုရုဒ္ဓါ၏၊ ဗာဟိယောနာမ=ဗာဟိယမည်သော၊ သဒ္ဓိဝိဟာရိကော=ဥပဇ္ဈာယ်ယူ အတူနေတပည့်သည်၊ ကေဝလကပ္ပံ=ပတ်လည်ဝန်းကျင် အကုန်အစင်၊ ဝါ=လုံးဝဥသုံ၊ ဝါ=ခိုင်မြဲစွာ၊ သံဃဘေဒါယ=သံဃာကွဲပြားခြင်းငှာ၊ ဝါ=သံဃာနှင့်အတူတကွ ငြင်းခုံပြောဆိုခြင်းငှာ၊ ဌိတော=ရပ်တည်နေပါ၏၊ တတြ=ထိုသို့ သံဃဘေဒ အကျိုးငှာ ရပ်တည်နေပါလျက်၊ [တနည်း–တတြ=ထိုဗာဟိယသည်၊ ဧဝံ ဌိတော=ဤသို့ သံဃဘေဒအကျိုးငှာ ရပ်တည်နေပါလျက်] အာယသ္မာ အနုရုဒ္ဓေါ=အရှင် အနုရုဒ္ဓါသည်၊ ဧကဝါစိကမ္မိ=တခွန်းသော စကားကိုမျှလည်း၊ [ဧကာ ဝါစာ ဧကဝါစာ၊ သာ ဧဝ ဧကဝါစိကာ] ဘဏိတမ္ပိ=ပြောဆိုသင့်၏ဟူ၍၊ န မညတိ=မမှတ်ထင်၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=လျှောက်ထားပြီ)

အာနန္ဒ=အာနန္ဒာ၊ ကဒါ ပန=အဘယ်အခါတုန်းက၊ အနုရုဒ္ဓေါ=အနုရုဒ္ဓါသည်၊ သံဃမဇ္ဈေ=သံဃအလယ်၌၊ အဓိကရဏောသု=အဓိကရဏ်းတို့၌၊ ဝေါယုဥ္ဇတိ=မေးစီစစ်ဖူးသနည်း၊ အာနန္ဒ=အာနန္ဒာ၊ ယာနိ ကာနိစိ အဓိကရဏာနိ=အမှတ်မထား တပါးပါးသော အဓိကရဏ်းတို့သည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ=ဖြစ်ပေါ်လာကုန်အုံ့၊ သဗ္ဗာနိ=အားလုံးကုန်သော၊ တာနိ=ထို အဓိကရဏ်းတို့ကို၊

၁။ ကေဝလသဒ္ဓါနှင့် ကပ္ပသဒ္ဓါတို့၏ အနက်ဖွင့်များ။ ။ဤသုတ် အဋ္ဌကထာ၌ "ကေဝလကပ္ပန္တိ ကေဝလံ သမန္တတော"ဟူ၍ (ကေဝလကပ္ပံ ဧတေဝနံ–၌ ကဲ့သို့ပင်) ဖွင့်၏၊ တိကနိပါတ်အဖွင့် (နှာ၊ ၂၃၉) တုန်းကမူ ကေဝလသဒ္ဓါ၏ အတ္ထုဒ္ဒါရကိုပြရာ၌ ဤသုတ်မှ ဝါကျကိုထုတ်ပြ၍ ကေဝလသဒ္ဓါ ဒဠ္ဌအနက်ဟောဟု ဖွင့်၏၊ ထို့အတူ ၎င်းဋီကာ (၃–၂၁၃)၌လည်း "ကေဝလကပ္ပန္တိ ကေဝလံ ဒဠ္ဌံ ကတ္တာတိ အတ္ထော"ဟု ဖွင့်၏၊ ထိုအလို ကပ္ပသဒ္ဓါ ပဒပူရဏနိပါတ်ဟု ကြံရလိမ့်မည်၊ ပဒပူရဏနိပါတ်ဖြစ်သော ကပ္ပသဒ္ဓါ၏ ပြယုဂ်ကိုလည်း ထိုဋီကာ၌ ထုတ်ပြထားသည်ပင်။

၂။ **သံဃဘေဒါယ ဌိတော။** ။သံဃဘေဒါယ ဌိတောတိ သံဃေန သဒ္ဓိံ ဝါဒတ္ထာယ ကထိတံ ပဋိကထေန္တောဝ ဌိတော"ဟူ၍ အဋ္ဌကထာဖွင့်သည်ကို ထောက်လျှင် သံဃဘေဒပုဒ်၌ ဘေဒသဒ္ဓါသည် ဝစီဘေဒ (နှုတ်မြွက်ပြောဆိုခြင်း) အနက်ကို ဟောသည်ဟု ဆိုနိုင်၏၊ သံဃေန သဒ္ဓိံ"ဟောဒေါ သံဃဘေဒေါ=သံဃာနှင့် အတူတကွ ယှဉ်ပြိုင်ပြောဆိုခြင်း။ ယင်းသို့ယှဉ်ပြိုင်ပြောဆိုခြင်းသည်ပင် သံဃာ ကွဲပြားခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် "သံဃဘေဒါယ=သံဃာ ကွဲပြားခြင်းငှာ"ဟုလည်း အနက်ဆိုနိုင်ပါ၏။ သံဃဘေဒါယ=ငှာ၊ (ကထိတံ=သံဃာပြောဆိုအပ်သော စကားကို၊ ပဋိကထေန္တောဝ=အတုံ့တဖန် ပြန်လှန်ဆန့်ကျင် ပြောဆိုလျှက်သာလျှင်) ဌိတော=ရပ်တည်နေပါ၏"ဟု ပါဠိသေသထည့်စွက်၍ ပါဠိတော်အနက် ပြန်ဆိုနိုင်၏။ ဝိတက္ကေတွာ ဝိစာရေတွာ ဟိ ဝါစံ ဘိန္ဒတိ ကထေတိ။ မူလ ပဏ္ဏာသဋီကာ၊ ၃–၂၇၄။

တုမှေ စေဝ=အသင်တို့သည်လည်းကောင်း၊ သာရိပုတ္တာမောဂ္ဂလ္လာနာ စ=သာရိပုတြာနှင့် မောဂ္ဂလ္လာန်တို့သည် လည်းကောင်း၊ ဝုပသမေထ နန္ဒ=ငြိမ်းစေကြကုန်သည် မဟုတ်လော။ အာနန္ဒ=အာနန္ဒာ၊ စတ္တာရော=လေးမျိုးကုန်သော၊ ဣမေ အတ္ထဝသေ=ဤအကြောင်းတို့ကို၊ [ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ်(၃၁)သုတ်နှင့် (၂၀၃) သုတ် (ဒုတိယအကြိမ်ရိုက် ပထမတွဲ နိဿယ၊ နှာ-၁၅၃၊ ၂၁၄) တို့လည်းကြည့်] သမ္မသမာနော=ကောင်းစွာမြင်သော၊ ပါပဘိက္ခု=ယုတ်မာသော ရဟန်းသည်၊ သံဃဘေဒေန=သံဃာသင်းကွဲခြင်းကြောင့်၊ နန္ဒတိ=နှစ်သက်၏၊ ကတမေ စတ္တာရော=အဘယ်လေးမျိုးကုန်သော အကြောင်းတို့ကို၊ (သမ္မသမာနော=သော၊ ပါပဘိက္ခု=သည်၊ သံဃဘေဒေန=ကြောင့်၊ နန္ဒတိ=နှစ်သက်သနည်းဟူမူ)

အာနန္ဒ=နန္ဒာ၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ပါပဘိက္ခု=သည်၊ ဒုဿီလော=သီလမရှိသည်၊ ပါပဓမ္မော=ယုတ်မာသောသဘောရှိသည်၊ အသုစိ=မစင်ကြယ်သော ကာယကံစသည်ရှိသည်၊ သင်္ကဿရ သမာစာရော=သို့လော သို့လော တွေးတောခြင်းဖြင့် အောက်မေ့မှတ်ထင် ထိုက်သော အကျင့်ရှိသည်၊ [ရှင်းလင်းချက်ကို ဒုတိယအကြိမ်ရိုက် ပထမတွဲ နိဿယ၊ နှာ-၂၃၄၊ တိကနိပါတ်စာပိုဒ် (၁၃) အာသံသသုတ်ကြည့်] ပဋိစ္ဆန္နကမ္မန္တော=ဖုံးကွယ်ထားအပ်သော မကောင်းမှုရှိသည်၊ အဿမဏော=ရဟန်းမဟုတ်ပါဘဲလျက်၊ သမဏာပဋိညော=ရဟန်းဟု ဝန်ခံခြင်းရှိသည်၊ အဗြဟ္မစာရီ=မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်လေ့ရှိသူ မဟုတ်ပါဘဲလျက်၊ ဗြဟ္မစာရိပဋိညော=မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်လေ့ရှိသူဟု ဝန်ခံခြင်းရှိသည်၊ အန္တောပူတိ=အတွင်း၌ ညစ်ပုပ်သော မကောင်းမှုရှိသည်၊ ဝါ=ဂုဏ်အနှစ်ကင်းယုတ်, အတွင်း၌ပုပ်သည်၊ အဝဿုတော=ရာဂ စသည်တို့ဖြင့် ရွဲ့ရွဲ့စိုသည်၊ ကသမ္ဗုဇာတော=ဖြစ်ပွားနေသော ရာဂအစရှိသော အမှိုက်ရှိသည်၊ ဝါ=စိုစွတ်သော အမှိုက်ပုပ်ရေကဲ့သို့ ဖြစ်နေသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏။

တဿ=ထိုယုတ်မာသောရဟန်းမှာ၊ ဧဝံ=ဤသို့ စဉ်းစားမိခြင်းသည်၊ ဟောတိ=၏၊ (ကိန္တု=အဘယ်သို့စဉ်းစားမိခြင်းသည်၊ ဟောတိ=ဟူမူ) ဘိက္ခူ=အခြားသော ရဟန်းတို့သည်၊ မံ=ငါ့ကို၊ ဒုဿီလော=သီလမရှိသူတည်း။ပ။ အဿမဏော=ဘဲလျက်၊ သမဏာပဋိညော=ရှိသူတည်း။ပ။ ကသမ္ဗုဇာတော=ရှိသူတည်း၊ ဝါ=ဖြစ်နေသူတည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ သစေ ဇာနိဿန္တိ=အကယ်၍သိကုန်ကြားအံ့၊ (ဧဝံ ဇာနန္တာ=ဤသို့ သိကြကုန်သော၊ ဘိက္ခူ=ရဟန်းတို့သည်) သမဂ္ဂါ=ညီညွတ်နေကြကုန်သည်၊ သန္တာ=ဖြစ်ကုန်လသော်၊ မံ=ငါ့ကို၊ နာသေဿန္တိ=ဖျက်ဆီးကြကုန်လိမ့်မည်၊ ဝါ=ဥပုသ် ပဝါရဏာ ပြုခွင့်မပေးဘဲ

နှင်ထုတ်ကြောကုန်လိမ့်မည်၊ ဝဂ္ဂါ=အုပ်စုတို့သည်၊ ဝါ=မည်ညွှတ်ကုန်သည်၊ (သန္ဓာ ပန=ဖြစ်နေကြောကုန်လျှင်ကား) မံ=ငါ့ကို၊ နိ နာသေသန္တိ=ဖျက်ဆီးကုန်လိမ့်မည်မဟုတ်၊ ဣတိ=ဤသို့ စဉ်းစားမိခြင်းသည်၊ (ဟောတိ=၏) အာနန္ဒ=အာနန္ဒာ၊ ပဌမံ=ပဌမဖြစ်သော၊ ဣဒံ အတ္ထဝသံ=ဤအကြောင်းကို၊ (မိမိကို ဒုဿီလမှန်းသိ၍ ဖျက်ဆီးခံရဖွယ် ရှိခြင်းဟူသော ဤအကြောင်းကို)။ပ။

အာနန္ဒ=ဒုာ၊ ပုန=နောက်ထပ်၊ အပရံ စ=အခြားသောအကြောင်းကို လည်း၊ (အဟံ=ငါသည်၊ ဘာသိဿာမိ=ဟောတော်မူဦးအံ့) ပါ ပဘိက္ခု=သည်၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကော=မှားသောအယူရှိသည်၊ အန္ဓ ဂ္ဂါ ဟိ ကာယ=သဿတ, ဥစ္ဆေဒ ဟူသော အဖို့အစွန်းတဖက်ဖက်ကိုယူတတ်သော၊ [အန္ဓ=အဖို့အစွန်း] ဒိဋ္ဌိယာ=မိစ္ဆာအယူနှင့်၊ သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသည်၊ ဟောတိ=၏။ပ။ ဘိက္ခု=အခြားသော ရဟန်းတို့သည်၊ မံ=ငါ့ကို၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကော=မှားသော အယူရှိသူတည်း၊ အန္ဓ ဂ္ဂါ ဟိ ကာယ=သော၊ ဒိဋ္ဌိယာ=နှင့်၊ သမန္နာဂတော= ပြည့်စုံသူတည်း၊ ဣတိ=ဤသို့၊ သစေ ဇာနိဿန္တိ=အံ့၊ (စဝံ ဇာနန္တာ=ကုန်သော၊ ဘိက္ခု=တို့သည်) သမဂ္ဂါ=ကုန်သည်။ပ။ ဒုတိယံ=သော၊ ဣဒံ အတ္ထဝသံ=ဤ အကြောင်းကို၊ (မိစ္ဆာအယူရှိသူမှန်းသိ၍ ဖျက်ဆီးခံရဖွယ်ရှိခြင်းဟူသော ဤအကြောင်းကို)။ပ။ မိစ္ဆာအာဇီဝေါ= မှားယွင်းသော အသက်မွေးမှုရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ မိစ္ဆာအာဇီဝေန=မှားယွင်းသော အသက်မွေးခြင်းဖြင့်၊ ဇီဝိတံ= အသက်မွေးမှုကို၊ ကပ္ပေတိ=ပြု၏။ပ။ မိစ္ဆာအာဇီဝေါ=ရှိသူတည်း။ပ။ တတိယံ= သော၊ ဣဒံ အတ္ထဝသံ=ကို၊ (မိစ္ဆာအာဇီဝရှိသူမှန်းသိ၍ ဖျက်ဆီးခံရဖွယ် ရှိခြင်းဟူသော ဤအကြောင်းကို)

အာနန္ဒ=ဒုာ၊ ပုန=နောက်ထပ်၊ အပရံ စ=လည်း၊ (အဟံ=သည်၊ ဘာသိဿာမိ=အံ့) ပါ ပဘိက္ခု=သည်၊ လာဘကာမော=ပစ္စည်းလာဘ်ကို လိုလားသည်၊ သက္ကာရကာမော=ရိုသေသမှု ကောင်းစွာပြုစုမှုကို လိုလားသည်၊ အနုဝညတ္တိကာမော=သူတပါးတို့၏ အထင်မသေး လေးစားမှုကို လိုလားသည်၊ ဟောတိ=၏။ပ။ဘိက္ခု=တို့သည်၊ မံ=ငါ့ကို၊ လာဘကာမော=ပစ္စည်းလာဘ်ကို လိုလားသူတည်း။ပ။ မံ=ငါ့ကို၊ နိ သက္ကရိဿန္တိ=ရိုသေသမှု ကောင်းစွာ မပြုစုကြတော့လတ္တံ့၊ နိ ဂရုံကရိဿန္တိ=အလေးဂရု မပြုကြကုန်တော့ လတ္တံ့၊ နိ မာနေဿန္တိ=မမြတ်နိုးကြကုန်တော့လတ္တံ့၊ နိ ပူဇေဿန္တိ=မပူဇော်ကြကုန်တော့ လတ္တံ့၊ ဝဂ္ဂါ=တို့သည်၊ (သန္ဓာ ပန=လျှင်ကား) မံ=ငါ့ကို၊ သက္ကရိဿန္တိ= ရိုသေသမှု ကောင်းစွာ ပြုစုကြကုန်လတ္တံ့။ပ။ပူဇေဿန္တိ=ပူဇော်ကြကုန်လတ္တံ့၊ ဣတိ=ဤသို့ စဉ်းစားမိခြင်းသည်၊ (ဟောတိ=၏) အာနန္ဒ=ဒုာ၊ စတုတ္ထံ=သော၊ ဣဒံ အတ္ထဝသံ=ကို၊ (လာဘကာမစသည်ဖြစ်မှန်းသိ၍ အလေးဂရုအပြု မခံရဖွယ် ရှိခြင်းဟူသော ဤအကြောင်းကို)။ပ။ပဌမံ။

၂-အာပတ္တိဘယသုတ်

၂၄၄။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အာပတ္တိဘယာနိ=အာပတ်ကို စွဲမှီ၍ဖြစ်သော ဘေးတို့သည်၊ (အာပတ်ကိုစွဲမှီ၍ဖြစ်သော ကြောက်ရွံ့ခြင်းတည်းဟူသော စိတ္တုတ္တြာသဘေးတို့သည်) ဣမာနိ စတ္တာရိ=ဤလေးမျိုးတို့တည်း၊ စတ္တာရိ=လေးမျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမာနိ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သေယျထာပိ=ဥပမာပြုရလျှင်ကား၊ အာဂုစာရီ=ပြစ်မှုကျူးလွန်သော၊ စောရံ=သူခိုးကို၊ ဂဟေတွာ=ဖမ်းကြကုန်၍၊ ရညော=မင်းအား၊ ဝါ=ကို၊ ဒဏ္ဍယျုံ=ပြကြကုန်ရာ၏၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့ သံတော်ဦးတင်၍၊ ဒဏ္ဍယျုံ=ပြကြကုန်ရာသနည်းဟူမူ) ဒေ၀=မင်းမြတ်၊ အယံ=ဤသူကား၊ တေ=သင်မင်းမြတ်၏၊ အာဂုစာရီ=ပြစ်မှုကို ကျူးလွန်သော၊ စောရော=ခိုးသူပါတည်း၊ ဒေ၀ါ=မင်းမြတ်သည်၊ ဣမဿ=ဤခိုးသူအား၊ [တနည်း-ဣမဿ=ဤခိုးသူ၏၊ ဥပရိ=အပေါ်၌] ဒဏ္ဍံ=ပြစ်ဒဏ်ကို၊ ပဏေတု=မိန့်မြွက်တော်မူပါ၊ ဝါ=စီရင်ချက်ချမှတ်ပေးတော်မူပါ၊ ဣတိ=ဤသို့ သံတော်ဦးတင်ကြ၍၊ (ဒဏ္ဍယျုံ=ပြကြကုန်ရာ၏)

တမေနံ=ထိုခိုးသူကို၊ ရာဇာ=မင်းသည်၊ ဧ၀ံ=ဤသို့၊ ဝဒေယျ=ပြောဆိုရာ၏၊ ဝါ=အပြစ်ပေးရာ၏၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ ဝဒေယျ=နည်းဟူမူ) ဘော=အို မောင်မင်းတို့၊ ဂစ္ဆထ=သွားကြကုန်လော၊ ဣမံ ပုရိသံ=ဤယောကျ်ားကို၊ [ပရိနေတွာ နိက္ခာမေတွာ ဟူသော နှစ်ပုဒ်၌သာစပ်] ဒဠ္ဍာယ=ခိုင်ခံ့သော၊ ရဇ္ဇုယာ=ကြိုးဖြင့်၊ ပစ္ဆာဗာဟံ=နောက်၌ လက်မောင်းရှိအောင်၊ ဝါ=လက်နောက်ပြန်၊ [ပစ္ဆာ ဗာဟာ ယဿ ဂါ၊ ဗဇ္ဈ ဗန္ဓနသဿာတိ ပစ္ဆာဗာဟံ] ဂါ၊ ဗဇ္ဈ ဗန္ဓနံ=မြဲမြဲစွာ ဖွဲ့တုပ်ချည်နှောင်ခြင်းကို၊ ဗန္ဓိတွာ=ဖွဲ့တုပ်ချည်နှောင်ကြကုန်၍၊ ခုရမုဏ္ဍံ=သင်ခုန်းဓားဖြင့် ခေါင်းတုံးရိတ်ခြင်းကို၊ ကရိတွာ=ပြုကြကုန်၍၊ ခရသ ရေန=ကြမ်းတမ်းသော အသံရှိသော၊ ပဏာ၀ေန=လူသတ်ထက်စည်ဖြင့်၊ ဝါ=လူသတ်ထက်စည်ကိုတီး၍၊ ရထိကာယ=လှည်းရထားလမ်းတခုမှ၊ ရထိကံ=လှည်းရထားလမ်းတခုသို့၊ သိ၀ိဿ်ဌကေန=ခရီးလမ်းဆုံတခုမှ၊ သိ၀ိဿ်ဌကံ=ခရီးလမ်းဆုံတခုသို့၊ ပရိနေတွာ=လှည့်လည်ခေါ်ဆောင်ကြကုန်၍၊ ဒက္ခိဏေန=တောင်ဘက်ဖြစ်သော၊ ဒ္ဒါရေန=တံခါးဖြင့်၊ နိက္ခာမေတွာ=ထွက်စေကြကုန်၍၊ ဝါ=ထုတ်ကြကုန်၍၊ နဂရဿ=မြို့၏၊ ဒက္ခိဏတောဿ=တောင်ဘက်၌၊ သီသံ=ဦးခေါင်းကို၊ ဆိန္ဒထ=ဖြတ်ကြကုန်လော၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (ဝဒေယျ=ပြောဆိုရာ၏၊ ဝါ=အပြစ်ပေးရာ၏)

တမေနံ=ထိုသူခိုးကို၊ ရညော=မင်း၏၊ ပုရိသာ=လူသတ်သမားယောကျ်ားတို့သည်။ပ။ ဆိန္ဒေယျုံ=ဖြတ်ကြကုန်ရာ၏၊ တတြ(တသ္မိံ သမယေ)=ဦးခေါင်းကို ဖြတ်ကြရာ ထိုအခါ၌၊ အညတရဿ=တယောက်သော၊ ထလဋ္ဌဿ=တနေရာ၌

ရပ်နေသော၊ ပုရိသသ=ယောကျ်ားမှာ၊ ဧဝံ=ဤသို့ တွေးတောကြောက်ရွံ့ခြင်းသည်၊ အသ=ဖြစ်ရာ၏၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ အသ=ဖြစ်ရာသနည်းဟူမူ) ဝတ=အမှန်တကယ်ပင်၊ အယံ ပုရိသော=ဤယောကျ်ားသည်၊ ပါပကံ=ဆိုးဝါးသော၊ ဂါရယှံ=ကဲ့ရဲ့ထိုက်သော၊ သီသစ္ဆေဒံ=ဦးခေါင်းကို ဖြတ်ထိုက်သော၊ [ဆေဒနံ ဆေတ္ခံ၊ သီသသ ဆေဒံ သီသစ္ဆေဒံ၊ တံ အရဟတိတိ သီသစ္ဆေဒံ ကမ္မံ] ကမ္မံ=ပြစ်မှုကို၊ အကာသိ ဘော=ပြုခဲ့လေပြီဟရဲ့၊ ယတြ (ယံ ပုရိသံ)=ယင်း ယောကျ်ားကို၊ ဝါ=အဲဒီလူကို၊ ရညော=မင်း၏၊ ပုရိသာ ။ပ။သီသံ=ကို၊ ဆိန္နိသန္တိ နာမ=ဖြတ်လိုက်ကြပေကုန်ဘိ၏၊ (ယသ္မာ=အကြင့်ကြောင့်) အဟံ=ငါသည်၊ သော ဝတ[1]=ထိုယောကျ်ားကဲ့သို့၊ အသံ=ဖြစ်လေရာ၏၊ (တသ္မာ=ထို့ကြောင့်) အဟံ=ငါသည်၊ ဧဝရူပံ=ဤသို့ သဘောရှိသော၊ ဂါရယှံ=သော၊ သီသစ္ဆေဒံ=သော၊ ပါပကမ္မံ=ဆိုးဝါးသော ပြစ်မှုကို၊ နကရေယျံ=မပြုလိုပါ၊ ဣတိ=ဤသို့ တွေးတောကြောက်ရွံ့ခြင်းသည်၊ (အသ=ဖြစ်ရာ၏)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝံ=ဤအတူပင်၊ ယသ ကသစိ တဉ္ဉိဉ်းသော၊ ဘိက္ခုသ ဝါ ရဟန်းမှာလည်းကောင်း၊ (ယာယ ကာယစိ=တဉ္ဉိဉ်းသော) ဘိက္ခုနိယာ ဝါ=ရဟန်းမမှာလည်းကောင်း၊ ပါရာဇိကေသု=ပါရာဇိက ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မေသု=အာပတ်တို့၌၊ ဧဝံ=ဤသို့ သီသစ္ဆေဒပြစ်မှုလောက်၊ တိဗ္ဗာ=ကြီးမားပြင်းထန်သော၊ ဘယသညာ=ဘေးဟူ၍ဖြစ်သော အမှတ်သညာသည်၊ ပစ္စုပဋ္ဌိတာ=ရှေ့ရှုထင်ပေါ်လာသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်ကြား၏၊ တသ=ထိုရဟန်း, ရဟန်းမသည်၊ [ပါဋိကခ် –၌စပ်] ပါရာဇိကံ=ပါရာဇိကမည်သော၊ ဓမ္မံ=အာပတ်သို့၊ အနာပန္နော ဝါ=မရောက်သေးလျှင်လည်း၊ နု အာပဇ္ဇိဿတိ=ရောက်တော့လိမ့်မည်မဟုတ်၊ ပါရာဇိကံ=သော၊ ဓမ္မံ=သို့၊ အာပန္နော ဝါ=သင့်ရောက်ပြီးဖြစ်လျှင်လည်း၊ ယထာဓမ္မံ=ဝိနည်းတရား အားလျော်စွာ၊ ပဋိကရိဿတိ=ကုစားတော့ပေလိမ့်မည်၊ (လူသာမဏောဘဝသို့ ကူးပြောင်းခြင်းအားဖြင့် ကုစားတော့ပေလိမ့်မည်) ဣတိ=ဤသို့သော၊ ဧတံ=ဤအကျိုးကျေးဇူးကို၊ ပါဋိကခ် =အလိုရှိအပ်၏ ဝါ=ဧကန်ရရှိနိုင်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သေယျထာပိ=လျှင်ကား၊ ပုရိသော=သည်၊ ကာဠဝတ္ထံ=မည်းနက်သောအဝတ်ကို၊ ပရိဟယ=ဝတ်၍၊ ကေသေ=ဆံပင်တို့ကို၊ ပဂိရိတ္ဝာ=ဖြန့်ကြဲ၍၊ မုသလံ=ကျည်ပွေ့ကို၊ ခန္ဓေ=ပခုံးပေါ်၌၊ အာရောပေတ္ဝာ=တင်ထား၍၊ မဟာဇနကာယံ=များစွာသော လူအပေါင်းထံသို့၊ ဥပသင်္ကမိတ္ဝာ=သွား၍၊

---

[1] ဝတသဒ္ဒါ၏အနက်။ ။သီလက္ခန်သာမညဖလသုတ်၌ "သော ဝတသာဟံ ပုညာနိ ကရေယျံ (နာ၊ ၅၆)၌ကဲ့သို့ ဝတသဒ္ဒါကို ဥပမာအနက်ဟောကြ၏။

ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝေဒယျ=ပြောဆိုရာ၏၊ (ကိန္တိ=အဘယ်သို့၊ ဝေဒယျ=ပြောဆိုရာ သနည်း ဟူမူ) ဘဂ္ဂေ=အရှင်သခင်တို့၊ အဟံ=အကျွန်ုပ်သည်၊ ဂါရယှံ=သော၊ မောသလ္လံ=ကျည်ပွေ့ပြင့် ထုရိုက်ထိုက်သော၊ ပါပကမ္မံ=ယုတ်မာသောပြစ်မှုကို၊ အကာသိं=ပြုမှားမိခဲ့ပါပြီ၊ မေ=အကျွန်ုပ်၏၊ ယေန=အကြင် အမှုလုပ်ငန်းကြောင့်၊ ဝါ=အကြင်အမှုလုပ်ငန်းကို ဆောင်ရွက်ခြင်းကြောင့်၊ အာယသ္မန္တော=အရှင်သခင်တို့သည်၊ အတ္တမနာ=ကျေနပ်နှစ်သက်သော စိတ်ရှိကြကုန်သည်၊ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ တံ=ထိုအမှုလုပ်ငန်းကို၊ (အဟံ=သည်) ကရောမိ=ပြုလုပ်ပါမည်၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (ဝေဒယျ=ပြောဆိုရာ၏)

တတြ=ထိုသို့ပြောဆိုရာအခါ၌၊ အညတရဿ=သော။ပ။ဧဝံ=ဤသို့ တွေးတောကြောက်ရွံ့ခြင်းသည်၊ အဿ=ဖြစ်ရာ၏၊ (ကိန္တိ=သို့၊ အဿ=မူ) အယံ ပုရိသော=သည်၊ ဂါရယှံ=သော၊ မောသလ္လံ=သော၊ ယံ ကမ္မံ=အကြင် ပြစ်မှုကို၊ အကာသိ=ပြုခဲ့ပြီ၊ (တံ ကမ္မံ=ထိုပြစ်မှုသည်) ပါပကံ ဝတ ဘော= တကယ်ပင် ဆိုးဝါးလှပါကလားဟရိ၊ [အနက်အမျိုးမျိုး သင့်လျော်သလို ပေးခြင်းဖြစ်၏၊ ယခင်ကအတိုင်းလည်းဆိုနိုင်ပါ၏] ယတြ(ယော ပုရိသော)= ယင်းယောကျ်ားသည်၊ ဝါ=အဲဒီ ယောကျ်ားသည်၊ ကာဠဝတ္ထံ=ကို။ပ။မဟာဇနကာယ်=သို့၊ ဥပသက်မိတွာ=သွားရ၍၊ "ဘဂ္ဂေ=တို့၊ အဟံ=သည်၊ ဂါရယှံ။ပ။ ကရောမိ=မည်၊ ဣတိ ဧဝံ=ဤသို့၊ ဝဏ္ဏတိ နာမ=ပြောဆိုရလေတုံ့ဘိ၏၊ (ယသ္မာ=ကြောင့်) အဟံ=ငါသည်၊ သော ဝတ=ကဲ့သို့၊ အဿ=ရာ၏၊ (တသ္မာ) အဟံ=သည်၊ ဧဝရူပံ=သော၊ ဂါရယှံ=သော၊ မောသလ္လံ=သော၊ ပါပကမ္မံ=ကို၊ နိ ကရေယျံ=ပါ၊ ဣတိ=ဤသို့ တွေးတောကြောက်ရွံ့ခြင်းသည်၊ (အဿ= ဖြစ်ရာ၏)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝမေဝံ=ပင်။ပ။ သံဃာဒိသေသေသု=သံဃာဒိသေသ် မည်ကုန်သော၊ ဓမ္မေသု=အာပတ်တို့၌၊ ဧဝံ=ဤမောသလ္လ ပြစ်မှုလောက်၊ တိဗ္ဗာ=သော၊ ဘယသညာ=သည်၊ ပစ္စုပဋ္ဌိတာ=သည်၊ ဟောတိ=အုံ၊ တဿ=ထိုရဟန်း, ရဟန်းမသည်၊ သံဃာဒိသေသံ=သံဃာဒိသေသ် မည်သော၊ ဓမ္မံ=အာပတ်သို့၊ အနာပန္နော ဝါ=မရောက်သေးလျှင်လည်း၊ နအာပဇ္ဇိဿတိ= ဟုတ်၊ သံဃာဒိသေသံ=သော၊ ဓမ္မံ=သို့၊ အာပန္နော ဝါ=လည်း၊ ယထာဓမ္မံ=စွာ။ပ။ ဘဿပုဋ္ဌံ=ပြာထုပ်ကို၊ ဓန္ဒေ=၌။ပ။ဂါရယှံ=သော၊ ဘဿပုဋ္ဌံ=ပြာထုပ်ဖြင့် ဦးထိပ်၌ ရိုက်နှက်သင့်သော၊ ပါပကမ္မံ=ကို၊ အကာသိं=ပြုမှားမိခဲ့ပါပြီ။ [ဘဿပုဋ္ဌေန အဘိဃာတံ အရဟတိတိ ဘဿပုဋ္ဌံ-ဟူ၍ တဒ္ဓိတ်ဆင့်ပါ]။ပ။ ယတြ (ယော ပုရိသော)=သည်။။ပ။ ပါစိတ္တိယေသု=ပါစိတ်မည်ကုန်သော ।ဓမ္မေသု=အာပတ်တို့၌၊ ဧဝံ=ဤဘဿပုဋ္ဌပြစ်မှုလောက်၊ တိဗ္ဗာ။ပ။ ဂါရယှံ=သော၊ ဥပဝဇ္ဇံ=

စွပ်စွဲပြစ်တင်ထိုက်သော၊ ပါပကမ္မံ။ပ။ ပါဠိဒေသနိယေသု=ပါဠိဒေသနိ မည်ကုန်သော၊ ဧမ္မေသု=အာပတ်တို့၌၊ ဧဝံ=ဤဥပဝေါပြစ်မှုလောက်၊ တိဗ္ဗာ။ပ။ ဒုတိယံ။

၃-သိက္ခာနိသံသသုတ်

၂၄၅။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဒံ ဗြဟ္မစရိယံ=ဤမြတ်သော အကျင့်ကို၊ သိက္ခာနိသံသံ=သီလသိက္ခာဟူသော အကျိုးအာနိသင် ရှိအောင်၊ ပညုတ္တရံ=ဝိပဿနာပညာ, မဂ်ပညာဟူသော ထူးကဲသော တရားရှိအောင်၊ ဝိမုတ္တိသာရံ၊ အရဟတ္တဖိုလ် ဝိမုတ္တိဟူသော အနှစ်သာရ ရှိအောင်၊ သတာဓိပတေယျံ=သတိဟူသော အဓိပတိတရားရှိအောင်၊ ဝုဿတိ=ကျင့်သုံးအပ်၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=အဘယ်သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ (ဣဒံ ဗြဟ္မစရိယံ=သည်) သိက္ခာနိသံသံ=သီလသိက္ခာဟူသော အကျိုးအာနိသင် ရှိရာသည်၊ ဝါ=သီလသိက္ခာဟူသော အကျိုးအာနိသင် ရှိစေနိုင်သည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ မယာ=ငါသည်၊ အပ္ပသန္နာနံ=မကြည်ညိုသေးသော သူတို့၏၊ ပသာဒါယ=ကြည်ညိုခြင်းငှာ လည်းကောင်း၊ ပသန္နာနံ=ကြည်ညိုပြီးသော သူတို့၏၊ ဘိယ္ယောဘावါယ=တိုးတက်များပြား အကြည်ညိုဖြစ်ပွားခြင်းငှာ လည်းကောင်း၊ သာဝကာနံ=တပည့်ရဟန်းတို့အား၊ အာဘိသမာစာရိကာ[1]=မြတ်သောကျင့်ဝတ်တည်းဟူသော၊ သိက္ခာ=သီလသိက္ခာကို၊ ပညတ္တာ=ပညတ်တော်မူအပ်ပြီ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယထာ ယထာ=အကြင်အကြင်သို့သော အခြင်းအရာ

---

[1] **အာဘိသမာစာရိကာနှင့် အာဒိဗြဟ္မစရိယိကာ။** ။အာဘိဝိသိဋ္ဌော ဥတ္တမော သမာစာရော အာဘိသမာစာရော=မြတ်သောကျင့်ဝတ်သီလ၊ အာဘိသမာစာရောဝ အာဘိသမာစာရိကာ၊ ဏိကပစ္စည်း သွတ္တ။ ဝိနည်းမဟာဝါ သာရတ္ထဒီကာ (၂၄၀)နှင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ် (၀-၁၂) အတိုင်း ဝစနတ္ထပြုသည်၊ ပဌကနှင့် ဆဋ္ဌနိပါတ် အဂုတ္တိုရ်ဒီကာ၊ နာ ၇၊ ၁၄၂ (စာပိုဒ်-၂၁၊ ၆၅) တို့၌မူ ဏိကပစ္စည်း ဘဝအနက် ဟောကြောထားသည်။

မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယသာ အာဒိဘူတံ အာဒိဗြဟ္မစရိယံ၊ အာဒိဗြဟ္မစရိယံ ဧဝ အာဒိဗြဟ္မစရိယိကာ=မြတ်သော အရိယမဂ်အကျင့် (မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ)၏ အဦးအစဖြစ်သောသီလသိက္ခာ။

ထိုတွင် အာဘိသမာစာရိကာ သိက္ခာဟူသည် ဝိနည်းစူဠဝါ ပါဠိတော် ကမ္မက္ခန္ဓက, ပါရိဝါသိကက္ခန္ဓက, ဝတ္တက္ခန္ဓကတို့၌ ပညတ်ထားအပ်သော ခန္ဓကကျင့်ဝတ်များတည်း။ အသေးစိတ်ရေတွက်ပုံကို တတိယပါရာဇိက သိက္ခာပုဒ် အဋ္ဌကထာ(၂၀)နှင့် ၎င်းသာရတ္ထဒီကာ (၁၉၈) ၌ကြည့်ပါ။

အားဖြင့်၊ မယာ=ငါသည်။ပ။ပညတ္တာ=ပြီ၊ တထာ တထာ=ထိုထို ပညတ်တော်မူအပ်တိုင်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဝါ=ထိုထို ပညတ်တော်မူအပ်သည့် အတိုင်း၊ သော=(သီလသိက္ခာကို လိုလားသော) ထိုတပည့်ရဟန်းသည်၊ တဿာ သိက္ခာယ=ထိုသီလသိက္ခာ၌၊ (ထိုအာဘိသမာစာရိက သီလသိက္ခာ၌) အခဏ္ဍကာရီ=အကျိုးအပြတ်မရှိအောင်ပြုလေ့ရှိသည်၊ အစ္ဆိဒ္ဒကာရီ=အပေါက်မရှိအောင် ပြုလေ့ရှိသည်၊ အသဗလကာရီ=အကျားအကွက် မရှိအောင် ပြုလေ့ရှိသည်၊ အကမ္မာသကာရီ= အပြောက်အစက်မထင်အောင် ပြုလေ့ရှိသည်၊ ဟောတိ=၏၊ [အခဏ္ဍ, အစ္ဆိဒ္ဒစသည်တို့၏ အကျယ်ဖွင့် အနက်ကို ဒုတိယ အကြိမ်ရိုက် ပထမတွဲ နိဿယ၊ နာ-၄၇၁၊ တိကနိပါတ်စာပိုဒ်(၇၁)ဥပေါသထ သုတ်ကြည့်] သိက္ခာပဒေသု=သီလသိက္ခာ ကုသိုလ်အဖို့တို့၌၊ (သိက္ခိတဗ္ဗံ= ဖြည့်ကျင့်ဖွယ်ရာ သီလ သိက္ခာအားလုံးကို) သမာဒါယ=ကောင်းစွာခံယူ၍၊ သိက္ခတိ=ဖြည့်ကျင့်၏။ ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပုန စပရံ=နောက်ထပ် အခြားသော သိက္ခာနိသံသ ရှိစေနိုင်ပုံကား၊ သဗ္ဗသော=ခပ်သိမ်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ဝါ=ကြွင်းမဲ့ဉဿုံ အကုန်အစင်၊ သမ္မာ=အကြောင်းမှန် နည်းလမ်းမှန်အားဖြင့်၊ ဒုက္ခ က္ခယာယ=ဝဋ်ဒုက္ခကုန်ခန်းခြင်းငှာ၊ မယာ=ငါသည်၊ သာဝကာနံ=တို့အား၊ အာဒိဗြဟ္မစရိယိကာ=မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ၏ အဦးအစဖြစ်သော မဟာသီလလေးပါး တည်းဟူသော၊ သိက္ခာ=ပါရာဇိကသိက္ခာသီလကို၊ ပညတ္တာ=ပြီ။ပ။ တဿာ သိက္ခာယ=(အာဒိဗြဟ္မစရိယိကာဟူသော) ထိုသီလသိက္ခာ၌။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤဆိုအပ်ပြီးသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ (ဤသို့ ပညတ်တော်မူသည့် အတိုင်း သီလသိက္ခာတို့၌ မကျိုးမပေါက်အောင် စောင့်ရှောက် ဖြည့်ကျင့်ခြင်း

အာဒိဗြဟ္မစရိယိကာ သိက္ခာ ဟူသည် ဘိက္ခု ဘိက္ခုနီဟူသော ဥဘတောဝိဘင်းတို့၌ ပါဝင်သော သီလသိက္ခာတည်း၊ သို့သော် ဤအဂုံတို့ရ၌မူ "အာဒိဗြဟ္မစရိယိကာတိ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယဿ အာဒိဘူတာနံ စတုန္နံ မဟာသီလာနမေတံ အဓိဝစနံ"ဟူသော ဤသုတ် အဋ္ဌကထာအဖွင့်နှင့်အညီ မဟာသီလဟု ခေါ်သော ပါရာဇိကသိက္ခာပုဒ်လေးပါးတို့ကိုသာ အာဒိဗြဟ္မစရိယိကာ သိက္ခာဟု ဆိုရမည်ဖြစ်၏၊ [စတ္တာရိ မဟာသီလသိက္ခာပဒါနိတိ စတ္တာရိ ပါရာဇိကာနိ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ တိကနိပါတ်စာပိုဒ် (၈၇) ဋီကာ၊ နာ-၁၈၆]

ထိုပြင် ခုဒ္ဒါနုခုဒ္ဒကသိက္ခာပုဒ်တို့ကို အာဘိသမာစာရိကဟု ခေါ်၍ ကြွင်းကျန်သော သီလကို အာဒိဗြဟ္မစရိယက ခေါ်သည်ဟုလည်း တနည်းရှိသေး၏။

ယာနိ ဝါ သိက္ခာပဒါနိ ခုဒ္ဒါနုခုဒ္ဒကာနိတိ ဝုတ္တာနိ၊ ဣဒံ အာဘိသမာစာရိက သီလံ၊ သေသံ အာဒိဗြဟ္မစရိယကံ၊ ဥဘတောဝိဘင်္ဂေ ပရိယာပန္နံ ဝါ အာဒိဗြဟ္မစရိယကံ၊ ခန္ဓကဝတ္တပရိယာပန္နံ အာဘိသမာစာရိကံ။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၊ ပ-၁၂။

အားဖြင့်) (ဣဒံ ဗြဟ္မစရိယံ=သည်) သိက္ခာနိသံသံ=သီလသိက္ခာဟူသော အကျိုးအာနိသင်ရှိရာသည်၊ ဝါ=ရှိစေနိုင်သည်၊ ဟောတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=ဖြင့်၊ (ဣဒံ ဗြဟ္မစရိယံ=သည်) ပညုတ္တရံ= ဝိပဿနာပညာ, မဂ်ပညာဟူသော ထူးကဲသောတရားရှိရာသည်၊ ဝါ=ရှိ စေနိုင်သည်၊ ဟောတိ=ဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ သဗ္ဗသော=ဖြင့်၊ သမ္မာ=ဖြင့်၊ ဒုက္ခက္ခယာယ=ငှာ၊ မယာ=သည်၊ သာဝကာနံ= တို့အား၊ ဓမ္မာ=သစ္စာလေးပါးတရားတို့ကို၊ ဒေသိတာ=ဟောတော်မူအပ်ပြီး ကုန်ပြီ။ပ။ တထာ တထာ=ထိုထို ဟောတော်မူအပ်တိုင်းသော အခြင်းအရာ အားဖြင့်၊ ဝါ=ထိုထို ဟောတော်မူအပ်သည့်အတိုင်း၊ အသ=ထို ရဟန်းသည်၊ [သမဝေက္ခိတာ–၌စပ်] ဝါ=ထိုရဟန်း၏၊ [ပညာယ–၌စပ်] တေ ဓမ္မာ=ထိုသစ္စာ လေးပါးတရားတို့ကို၊ [သမဝေက္ခိတာ–၌စပ်] ဝါ=တို့သည်၊ [ဟောန္တိ–၌စပ်] ပညာယ=ဝိပဿနာပညာ, မဂ်ပညာဖြင့်၊ သမဝေက္ခိတာ=ကောင်းစွာ ထင်ထင် ရှုမြင်အပ်ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤဆိုအပ်ပြီးသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ (ဤဟောတော်မူအပ်ပြီးသည့် အတိုင်း ဝိပဿနာပညာ, မဂ်ပညာဖြင့် သစ္စာလေးပါးတရားတို့ကို ကောင်းစွာ ထင်ထင် ရှုမြင်ခြင်း အားဖြင့်) (ဣဒံ ဗြဟ္မစရိယံ=သည်) ပညုတ္တရံ=ရှိရာသည်၊ ဝါ=ရှိစေနိုင်သည်၊ ဟောတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=ဖြင့်၊ (ဣဒံ ဗြဟ္မစရိယံ=သည်) ဝိမုတ္တိသာရံ= အရဟတ္တဖိုလ် ဝိမုတ္တိဟူသော အနှစ်သာရရှိရာသည်၊ ဝါ=ရှိစေနိုင်သည်၊ ဟောတိ=ဟူမူ။ပ။ ဓမ္မာ=နိရောဓသစ္စာတရားတို့ကို၊ ဒေသိတာ=ကုန်ပြီ၊ [ဝိမုတ္တိယာ ဖုသိတာ–ဟူသော နောက်စကားနှင့် လျော်အောင် နိရောဓသစ္စာ ကိုသာ ဤနေရာ၌ ယူသင့်၏]။ပ။ တေ ဓမ္မာ=ထိုနိရောဓသစ္စာတရားတို့ကို၊ ဝါ=တို့ သည်၊ ဝိမုတ္တိယာ=အရဟတ္တဖိုလ်ဝိမုတ္တိဖြင့်၊ ဝါ=အရဟတ္တဖိုလ်ဝိမုတ္တိ၏ ဉာဏ်ဖယသဖြင့်၊ ဖုသိတာ=တွေ့ထိအပ်ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဖြင့်၊ (ဤဟောတော်မူအပ်ပြီးသည့်အတိုင်း နိရောဓသစ္စာတရားတို့ကို အရဟတ္တဖိုလ်ဝိမုတ္တိ၏ ဉာဏ်ဖယသဖြင့် တွေ့ထိခြင်းဖြင့်) (ဣဒံ ဗြဟ္မစရိယံ= သည်) ဝိမုတ္တိသာရံ=သည်၊ ဟောတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=ဖြင့်၊ (ဣဒံ ဗြဟ္မစရိယံ=သည်) သတာဓိ ပတေယျံ=သတိဟူသော အဓိပတိရှိရာသည်၊ ဝါ=ရှိစေနိုင်သည်၊ ဟောတိ= ဟူမူ၊ ဣတိ=ဤသို့ သတိတရားစွဲမြဲစွာ တည်ရှိစေခြင်းအားဖြင့်၊ (အဟံ= ငါသည်) အပရိပ္ပုရံ=မပြည့်စုံသေးသော၊ အာဘိသမာစာရိကံ=သော၊ သိက္ခံ ဝါ=ဝ ၁သိက္ခာကိုလည်း၊ ပရိပ္ပူရေဿာမိ=ပြည့်စုံစေအံ့၊ ပရိပ္ပူရံ=ပြည့်စုံပြီးသော၊

အာဘိသမာစာရိုက်=သော၊ သိက္ခံ ဝါ=လည်း၊ တတ္ထ တတ္ထ=ထိုထို တိုးမြှင့်သင့်သော သီလသိက္ခာ၌၊ ပညာယ=ဝိပဿနာပညာဖြင့်၊ အနုဂ္ဂဟေသာမိ=တိုးမြှင့်အံ့၊ ဝါ=တိုးတက်မြင့်မာ.လာစေအံ့၊ ဣတိ=ဤသို့.နှလုံးသွင်း၍၊ အဒ္ဓုတ္တံ့ယေဝ=မိမိခန္ဓာအစဉ်၌သာလျှင်၊ (မိမိခန္ဓာအစဉ်ဟူသော နိယကဒ္ဓုတ္တာ၌သာလျှင်) သတိ=သတိသည်၊ သုပဋ္ဌိတာ=ကောင်းစွာ စွဲကပ်တည်ရှိစေအပ်သည်၊ ဟောတိ=၏။

ဣတိ=ဤသို့ သတိတရား စွဲမြဲစွာ တည်ရှိစေခြင်းအားဖြင့်၊ (အဟံ=သည်) အပရိပ္ပုရံ=သော ။ပ။သတိ=သည်၊ သု ပဋ္ဌိတာ=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဣတိ=အားဖြင့်၊ အသမဝေက္ခိတံ=ကောင်းစွာထင်ထင် မရှုမြင်အပ်သေးသော၊ ဓမ္မံ ဝါ=သစ္စာလေးပါးတရားကိုလည်း၊ ပညာယ=ဝိပဿနာပညာဖြင့်၊ သမဝေက္ခိ သာမိ=ကောင်းစွာထင်ထင် ရှုမြင်အံ့၊ သမဝေက္ခိတံ=ကောင်းစွာထင်ထင် ရှုမြင်အပ်ပြီးသော၊ ဓမ္မံ ဝါ=ကိုလည်း၊ တတ္ထ တတ္ထ=ထိုထို တိုးမြှင့် သင့်ရာ ဌာန၌၊ ပညာယ=ဝိပဿနာပညာဖြင့်၊ အနုဂ္ဂဟေသာမိ=အံ့၊ ဣတိ=ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍။ပ။ ဣတိ=ဤသို့ သတိတရား စွဲမြဲတည်ရှိစေခြင်း အားဖြင့်၊ (အဟံ=သည်) အဖုသိတံ=မတွေ့.ထိအပ်သေးသော၊ ဓမ္မံ ဝါ=နိဗ္ဗာန သစ္စာတရားကိုလည်း၊ ဝိမုတ္တိယာ=အရဟတ္တဖိုလ်ဝိမုတ္တိဖြင့်၊ ဝါ=အရဟတ္တဖိုလ် ဝိမုတ္တိ၏ ဉာဏ်ဖယသဖြင့်၊ ဖုသိဿာမိ=တွေ့.ထိအံ့၊ ဖုသိတံ=တွေ့.ထိအပ်ပြီးသော၊ ဓမ္မံ ဝါ= နိဗ္ဗာနသစ္စာတရားကိုလည်း၊ တတ္ထ တတ္ထ=ထိုထို တိုးမြှင့်သင့်ရာဌာန၌၊ ပညာယ=မဂ်ပညာဖြင့် ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧဝံ=ဤဆိုအပ်ပြီးသော အခြင်းအရာ အားဖြင့်၊(ဤသို့ မိမိခန္ဓာအစဉ်၌ သတိတရား စွဲမြဲစွာ တည်ရှိစေခြင်းအားဖြင့်) (ဣဒံ ဗြဟ္မစရိယံ=သည်) သတာဓိပတေယျံ=ရာသည်၊ ဝါ=စေနိုင်သည်၊ ဟောတိ=၏။

"သိက္ခာနိသံသမိဒံ။ ။ပ။ သတာဓိပတေယျန္တိ=သိက္ခာနိသံသမိဒံ ။ပ။ သတာဓိပတေယျ"ဟူ၍၊ ဣတိ=ဤသို့သော၊ ယံ တံ=အကြင် စကားကို၊ (မယာ=ငါသည်) ဝုတ္တံ=ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ ဧတံ=ဤစကားကို၊ ဣဒံ=ဤ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို၊ (သီလသိက္ခာကို မကျိုးမပေါက်အောင် စောင့်ရှောက်နိုင်ခြင်း, ဝိပဿနာပညာ မဂ်ပညာဖြင့် သစ္စာလေးပါးတရားတို့ကို ကောင်းစွာ ထင်ထင် ရှုမြင်နိုင်ခြင်း, နိဗ္ဗာန သစ္စာတရားတို့ကို အရဟတ္တဖိုလ် ဝိမုတ္တိ၏ ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော ဖယသဖြင့် တွေ့.ထိနိုင်ခြင်း, မိမိခန္ဓာအစဉ် အဒ္ဓုတ္တ၌ သတိတရားကို စွဲမြဲစွာတည်ရှိစေနိုင်ခြင်းအကျိုးငှာ ဗြဟ္မစရိယကို ကျင့်သုံးခြင်းဟူသော ဤအနက်အဓိပ္ပာယ်ကို) ပဋိစ္စ=ရည်ရွယ်၍၊ ဝုတ္တံ=ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ) တတိယံ။

၄–သေယျာသုတ်

[၂၄၆]။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ သေယျာ=လျောင်းစက်ခြင်းတို့သည်၊ ဣမာ စတသော=ဤလေးမျိုးတို့တည်း ။ပ။ ပေတသေယျာ=လူသေတို့၏ လျောင်းစက်ခြင်းလည်းကောင်း၊ ဝါ=ပြိတ္တာတို့၏ လျောင်းစက်ခြင်း လည်းကောင်း၊ ကာမဘောဂိသေယျာ=ကာမဂုဏ်ခံစားသူတို့၏ လျောင်းစက်ခြင်းလည်းကောင်း၊ သီဟသေယျာ=ခြင်္သေ့၏ လျောင်းစက်ခြင်းလည်းကောင်း၊ တထာဂတသေယျာ= မြတ်စွာဘုရား၏ လျောင်းစက်တော်မူခြင်းလည်းကောင်းတည်း၊ ဝါ=မြတ်စွာဘုရား၏ ကြောင့်ကြဗျာပါရကင်းလျက် ငြိမ်သက်စွာဖြစ်ရာ သီတင်းသုံးရာ တရားလည်းကောင်းတည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပေတသေယျာ=ပေတသေယျာဟူသည်၊ ကတမာ စ= အဘယ်နည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယေဘုယျေန=များသောအားဖြင့်၊ ပေတာ= လူသေတို့သည်၊ ဝါ=ပြိတ္တာတို့သည်၊ဥတ္တာနာ=ပက်လက်လန်ကုန်လျက်၊ ဝါ= ပက်လက်လှန်ကုန်လျက်၊ သေန္တိ=လဲလျောင်းနေကုန်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ= ဤလူသေနှင့် ပြိတ္တာတို့၏ ပက်လက်လဲလျောင်းခြင်းကို၊ ပေတသေယျာ=ပေတ သေယျာဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=ခေါ်ဆိုအပ်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကာမဘောဂိသေယျာ= ကာမဘောဂိသေယျာဟူသည်၊ ကတမာ စ=ဟူမူ၊ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယေဘုယျေန= ဖြင့်၊ ကာမဘောဂီ=ကာမဂုဏ်ခံစားသူတို့သည်၊ ဝါမေန=လက်ဝဲဘက်ဖြစ်သော၊ ပဿေန=နံပါးဖြင့်၊ သေန္တိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤကာမဂုဏ်ခံစား သူတို့၏ လက်ဝဲဘက်နံပါးဖြင့် လျောင်းစက်ခြင်းကို။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မိဂရာဇာ=သားကောင်တို့၏ ဘုရင်မင်းဖြစ်သော၊ သီဟော=ခြင်္သေ့သည်၊ ပါဒေ=လက်ယာဘက်ခြေပေါ်၌၊ ပါဒံ=လက်ဝဲဘက် ခြေကို၊ အစ္ဘာဓယ=အနည်းငယ်ပိုလွန်အောင်ထား၍၊ အန္တ ရသတ္ထိမိ=ပေါင်နှစ် ဖက်တို့၏ အကြားဌ၌၊ နဂုံဌ=အမြီးကို၊ အနုပက္ခိပိတ္ဝာ=သင့်လျော်အောင် ထည့်သွင်း၍၊ ဒက္ခိဏေန=လက်ယာဘက်ဖြစ်သော၊ ပဿေန=နံပါးဖြင့်၊ သေယျံ=လျောင်းစက်ခြင်းကို၊ ကပ္ပေတိ=ပြု၏၊ သော=ထိုခြင်္သေ့သည်၊ ပဋိဗုဒ္ဓိတ္ဝာ=နိုးရ၍၊ ပုရိမံ=ရှေ့ပိုင်းဖြစ်သော၊ ကာယံ=ကိုယ်ကို၊ အဗ္ဘုန္နာမေတ္ဝာ= ရှေးရှကွေးညွှတ်စေ၍၊ ပစ္ဆိမံ=နောက်ပိုင်းဖြစ်သော၊ ကာယံ=ကိုယ်ကို၊ အနုဝိလောကေတိ= စောင်းငဲ့လှည့်ကြည့်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ မိဂရာဇာ=သော၊ သီဟော=သည်၊ ကာယဿ=ကိုယ် ၏၊ ကိဉ္စိ=စိုးစဉ်းအနည်းငယ်မျှ၊ ဝိကမ္ပိတ္ဝာ ဝါ=တနေရာသို့ လွင့်ပါးသွားခြင်း ကိုလည်းကောင်း၊ ဝိသင်္ခိ ဝါ=တနေရာသို့ ရွှေ့ရှားသွားခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ သစေ ပဿတိ=အကယ်၍ တွေ့မြင်ရကြားအံ့၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တေန=ထိုသို့ တွေ့မြင်ရခြင်းကြောင့်၊ မိဂရာဇာ=သော၊

သီဟော=သည်၊အနုတ္တမနော= မိမိပင်ကိုယ်စိတ်မရှိသည်၊ ဝါ=စိတ်မကျေနပ်မနှစ်သက်သည်၊ ဟောတိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ပန=ထိုသို့မဟုတ်မူ၍၊ မိဂရာဇာ=သော၊ သီဟော=သည်၊ ။ပ။ ဝိသဋ္ဌ ဝါ=ကိုလည်းကောင်း၊ သစေ နု ပဿတိ=အကယ်၍ မတွေ့မြင်ရကြားအုံ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တေန=ထိုသို့ မတွေ့မြင်ရခြင်းကြောင့်။ပ။ အတ္တမနော=စိတ်ကျေနပ်နှစ်သက်သည်၊ ဟောတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊အယံ=ဤလျှောင်းစက်ခြင်းကို၊ (ဤသို့ လက်ယာဘက်ခြေပေါ်၌ လက်ဝဲဘက်ခြေကို အနည်းငယ်ပိုလွန်အောင်ထား၍ ပေါင်နှစ်ဖက်အကြား အမြီးသွင်းလျက် လက်ယာဘက်နံပါးဖြင့် ခြေသေ့မင်း၏ လျှောင်းစက်ခြင်းကို) သီဟသေယျာ=သီဟသေယျာဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ တထာဂတသေယျာ=တထာဂတသေယျာဟူသည်၊ ကတမာ စ=နည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ တထာဂတော=မြတ်စွာဘုရားသည်။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အယံ=ဤမြတ်စွာဘုရား၏ အရဟတ္တဖိုလ် စတုတ္ထစျာန်ကို၊ တထာဂတသေယျာ=ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏၊ ဣတိ (အဝေါစ) [ဘဂဝတော အရိယဇာတိ သမန္ဓယ် ယေဘုယျဝုတ္တိုက် အဂ္ဂဖလဘူတံ စတုတ္ထဈာနံ တထာဂတသေယျာတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဋီကာ] စတုတ္ထံ။

၅-ထူပါရဟသုတ်

၂၄၇။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ထူပါရဟာ=စေတီတည်ထားပူဇော်ထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ဣမေ စတ္တာရော=ဤလေးဦးတို့တည်း။ပ။ အရဟံ=တဏှာင့် ငါးရာ ကိလေသာတို့မှ ဝေးကွာတော်မူသော၊ ဝါ=လူမင်း နတ်မင်း ဗြဟ္မာမင်းတို့၏ ဝပ်စင်းဦးခိုက်, အပူဇော်ခံယူတော်မူထိုက်သော၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ=အမှားမပါ, မှန်စွာပိုင်နိုင်, ကိုယ်တိုင်စထွင်, ကုန်စင်ခပင်း, ကျန်ကြွင်းမရှိ သိမြင်တော်မူသော၊ တထာဂတော=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ထူပါရဟော=စေတီတည်ထားပူဇော်ထိုက်၏၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ=ပစ္စေကဗုဒ္ဓသည်၊ ဝါ=သစ္စာလေးပါး မြတ်တရားကို သီးခြားကိုယ်တိုင် သိမြင်နိုင်သော ဒုတိယအဆင့်ဘုရားရှင်သည်၊ ထူပါရဟော=ထိုက်၏၊ တထာဂတသာဝကော=မြတ်စွာဘုရား၏ တပည့်ရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ထူပါရဟော=၏၊ စက္ကဝတ္တိ=စကြာရတနာကို လည်စေတတ်သော၊ ဝါ=စကြဝဠာဖြစ်သော၊ ရာဇာ=မင်းသည်၊ ထူပါရဟော=၏။ ။ပ။ ပဉ္စမံ။

၆-ပညာဝုဒ္ဓိသုတ်

၁၄၈။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စတ္တာရော=လေးပါးကုန်သော၊ ဣမေ မဟော=ဤတရားတို့သည်၊ ပညာဝုဒ္ဓိယာ=ပညာ၏ တိုးပွားခြင်းငှာ၊ သံဝတ္တန္တိ= ဖြစ်ကုန်၏၊

ကတမေ စတ္တာရော= အဘယ်တရား လေးပါးတို့သည်၊ ပညာ ဝုဋ္ဌိယာ=ဌာ၊ သံဝတ္တန္တိ=ဖြစ်ကုန်သနည်းဟူမူ၊ သပ္ပုရိသသံသေဝေါ= သူတော်ကောင်းကို ပေါင်းသင်းဆည်းကပ်ခြင်းလည်းကောင်း၊ သဒ္ဓမ္မသဝနံ=သူတော်ကောင်းတရားကို နာယူခြင်းလည်းကောင်း၊ ယောနိသော=ကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းအားဖြင့်၊ ဝါ=လိုလားတောင့်တအပ်သော စီးပွားချမ်းသာကိုရခြင်း၏ အကြောင်းအားဖြင့်၊ မနသိကာရော=နှလုံးသွင်းဆင်ခြင်ခြင်း လည်းကောင်း၊ ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပတ္တိ=လောကုတ္တရာ တရား ကိုးပါးအားလျော်သော သီလ, သမထ, ဝိပဿနာ အကျင့်တရားကို ကျင့်ခြင်းလည်းကောင်းတည်း။ [စာပိုဒ် (၆) အပ္ပဿုတသုတ်လည်းကြည့်] ။ပ။ ဆဋ္ဌံ။

၂၄၉ (စာပိုဒ်)။ဂ–ဗဟုကာရသုတ်။ ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စတ္တာရော=ကုန်သော၊ ဣမေ ဓမ္မာ=တို့သည်၊ မနုဿဘူတဿ=လူဖြစ်သောသူအား၊ ဗဟုကာရာ=များသော ကျေးဇူးရှိကုန်သည်၊ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ စတ္တာရော=လေးပါးသော တရားတို့ဟူသည်၊ ကတမေ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ။ပ။ သတ္တမံ။

၂၅၀ (စာပိုဒ်)။ဃ–ပဌမဝေါဟာရသုတ်။ ။ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အနရိယဝေါဟာရာ= သူယုတ်မာတို့၏ စကားတို့သည်၊ ဝါ=သူယုတ်မာတို့၏ ပြောဆိုကြောင်း စေတနာတို့သည်၊ [အဒိဋ္ဌဒ္ဌ ဒိဋ္ဌဟုပြောဆိုကြောင်း စေတနာစသည်တည်း] ။ပ။ အဒိဋ္ဌေ=မိမိ မတွေ့မြင်အပ်သော အရာ၌၊ ဝါ=၌၊ ဒိဋ္ဌဝါဒိတာ=မြင်အပ်၏ ဟု ပြောဆိုလေ့ရှိသူ၏ အဖြစ်လည်းကောင်း၊ [ဤသို့ စသည်ဖြင့် စာပိုဒ်(၂၁၇) ပဌမဝေါဟာရပထသုတ်ကို နည်းမှီး၍ဆိုပါ]။ပ။ အရိယ ဝေါဟာရာ=သူတော်ကောင်းတို့၏ စကားတို့သည်၊ ဝါ=သူတော်ကောင်းတို့၏ ပြောဆိုကြောင်း စေတနာတို့သည်။ပ။ ပဋ္ဌမော=ငါးခုမြောက်သော၊ အာပတ္တိဘယဝဂ္ဂေါ= အာပတ္တိ ဘယဝဂ်တည်း။

ပဋ္ဌမော=ငါးခုမြောက်သော၊ ပဏ္ဏာသကော=သုတ်ငါးဆယ်အပေါင်း အစုသည်၊ သမတ္တော=ပြီးပြီ။

(၂၆) ၆–အဘိညာဝဂ်

၁–အဘိညာသုတ်

[1] ၂၅၄။ ဘိက္ခဝေ=ရဟန်းတို့၊ ဓမ္မာ=တရားသဘောတို့သည်၊ ဣမေ စတ္တာရော=ဤလေးမျိုးတို့တည်း၊ စတ္တာရော=လေးမျိုးတို့ဟူသည်၊ ကတမေ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အဘိညာ=သိ၍၊ ပရိညေယ္ယာ[1]=(အနိစ္စ,ဒုက္ခစသည်ဖြင့်)ပိုင်းခြား၍ သိသင့်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ=တရားတို့သည်၊ အတ္ထိ=ရှိကုန်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အဘိညာ=သိ၍၊ ပဟာတဗ္ဗာ=ပယ်သင့်ပယ်ထိုက်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ=တရားတို့သည်၊ အတ္ထိ=ရှိကုန်၏။ပ။ ဘာဝေတဗ္ဗာ=ဖြစ်ပွားစေသင့်ကုန်သော။ပ။ သစ္ဆိကာတဗ္ဗာ=မျက်မှောက်ပြုသင့်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ=တို့သည်၊ အတ္ထိ=၏။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အဘိညာ=သိ၍၊ ပရိညေယ္ယာ= (အနိစ္စ, ဒုက္ခစသည်ဖြင့်) ပိုင်းခြား၍သိသင့်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ=တရားတို့ဟူသည်၊ ကတမေ စ=အဘယ်တို့နည်းဟူမူ၊ ပဌ=ငါးပါးကုန်သော၊ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ=ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့တည်း၊ ဝါ=ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံဖြစ်သော လောကီခန္ဓာတို့တည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမေ=ဤဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါးတို့ကို၊ အဘိညာ=သိ၍၊ ပရိညေယ္ယာ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာ=တရားတို့ဟူ၍၊ ဝုစ္စန္တိ=ဆိုအပ်ကုန်၏။ပ။ အဝိဇ္ဇာ စ=အဝိဇ္ဇာဟူသော မောဟလည်းကောင်း၊ ဝါ=သစ္စာလေးပါးစသည်တို့၌ အသိမှားခြင်းသဘောလည်းကောင်း၊ ဘဝတဏှာ စ=ဘဝကို တောင့်တတတ်သော တဏှာလည်းကောင်းတည်း၊ [ဘဝသ ပတ္ထနာ တဏှာ ဘဝတဏှာ] ဝါ=အာရုံခြောက်ပါးတို့ မပြတ်မစဲ အမြဲတည်ရှိနေ၏ဟု ယူဆသော သဿတဒိဋ္ဌိနှင့် တကွဖြစ်သော တဏှာလည်းကောင်းတည်း၊ [ဘဝတိ အတ္ထိ သဗ္ဗကာလံ တိဋ္ဌတီတိ ဘဝေါ၊ ဘဝေါတိ ပဝတ္တာ ဒိဋ္ဌိ ဘဝေါ၊ ဤ၌ ဘဝဒိဋ္ဌိဟု ဆိုလိုလျက် ဒိဋ္ဌိပုဒ်ကို ချေထားသည်၊ ထို့နောက် "ဘဝေန သဟဂတာ တဏှာ ဘဝတဏှာ"ဟုပြု] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမေ=ဤအဝိဇ္ဇာ, ဘဝတဏှာတို့ကို၊ အဘိညာ=၍၊ ပဟာတဗ္ဗာ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာ=ဟူ၍၊ ဝုစ္စန္တိ=၏။ပ။

---

[1] **အဘိညာ ပရိညေယ္ယာ။** ။အဘိညာ=သိ၍၊ ပရိညေယ္ယာ=ပိုင်းခြား၍ သိသင့်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ=တရားတို့သည်"ဟု အနက်ပြန်ဆိုရာ၌ ဥာဏတ်နှစ်ခုရှိနေသောကြောင့် "သိ"ဟူသော စကားလည်း နှစ်ခါပါနေရသော်လည်း အဖြောင့်အဓိပ္ပာယ်မှာ "ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့်သိ၍ အနိစ္စ, ဒုက္ခစသည်ဖြင့် ပိုင်းခြားသင့်သော တရား(သို့မဟုတ်) ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် အနိစ္စ ဒုက္ခစသည်ဖြင့် ပိုင်းခြား(ခွဲခြား) သိသင့်သောတရား"ဟု ဆိုလို၏။

သမထော[1] စ=ဆန့်ကျင်ဘက်နိုဝရဏတို့ကို ငြိမ်းစေတတ်သော သမာဓိလည်းကောင်း၊ ဝိပဿနာ စ=မမြဲခြင်းစသော အမျိုးမျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို ရှုတတ်သော ဉာဏ်လည်းကောင်းတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမေ=ဤသမထနှင့် ဝိပဿနာတရားတို့ကို ။ပ။ ဝိဇ္ဇာ စ=မဂ်ဉာဏ်ဟူသော ဝိဇ္ဇာလည်းကောင်း။ ဝိမုတ္တိ စ=မဂ်ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်ဘက်တရားတည်းဟူသော ဝိမုတ္တိလည်းကောင်းတည်း၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣမေ=ဤဝိဇ္ဇာနှင့် ဝိမုတ္တိတို့ကို၊ အဘိညာ=၍၊ သစ္ဆိကာတဗ္ဗာ=ကုန်သော၊ ဓမ္မာ=တရားတို့ဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ=၏။ ။ပ။ ပဌမံ။

၂-ပရိယေသနာသုတ်

၂၅၅။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အနရိယပရိယေသနာ= သူယုတ်မာတို့ ရှာမှီးအပ်သော တရားတို့သည်၊ ဝါ=သူယုတ်မာတို့၏ ရှာမှီးခြင်းတို့သည်၊ ဝါ=ယုတ်ညံ့သော ရှာမှီးခြင်းတို့သည်၊ ဣမာ စတသော=ဤလေးမျိုးတို့တည်း။ ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤလောကဌ၌၊ ဧကစ္စော=အချို့သောသူသည်၊ အတ္တနာ=ကိုယ်တိုင်၊ ဇရာဓမ္မော=အိုမင်းရင့်ရော်ခြင်း သဘောရှိသူသည်၊ သမာနော=ဖြစ်ပါလျက်၊ ဇရာဓမ္မံယေဝ=အိုမင်းရင့်ရော်ခြင်း သဘောရှိသော ကာမဂုဏ်ငါးပါးကို သာလျှင်၊ [သားမယား, ကျွန်ထီး,ကျွန်မ,ဆိတ်,သိုး,ကြက်, ဝက် အစရှိသော သက်ရှိကာမဂုဏ်နှင့် ရွှေငွေစသော သက်မဲ့ကာမဂုဏ်များတည်း၊ မူလပဏ္ဏာသ ပါဠိတော်၊ ၂၁၇] ပရိယေသတိ=ရှာမှီး၏။

အတ္တနာ=ကိုယ်တိုင်၊ ဗျာဓိဓမ္မော=မကျန်းမမာ နာခြင်းသဘောရှိသူသည်၊ သမာနော=လျက်၊ ဗျာဓိဓမ္မံယေဝ= မကျန်းမမာနာခြင်း သဘောရှိသော ကာမဂုဏ်ငါးပါးကိုသာလျှင်၊ [ထိုသက်ရှိ ကာမဂုဏ်များတည်း] ပရိယေသတိ=၏၊ အတ္တနာ=တိုင်၊ မရဏဓမ္မော=သေခြင်းသဘောရှိသူသည်၊ သမာနော=လျက်၊ မရဏဓမ္မံယေဝ=သေခြင်းသဘောရှိသော ကာမဂုဏ်ငါးပါးကိုသာလျှင် [ထိုသက်ရှိ ကာမဂုဏ်ပင်တည်း]။ ။ပ။ သံကိလေသဓမ္မော=ညစ်နွမ်းခြင်းသဘောရှိသူ

---

[1] သမထနှင့် သမာဓိ။ ။ "ပစ္စနိကဓမ္မသမနုတော သမထော သမာဓိတိ အာဟ စိတ္တေကဂ္ဂတာတိ"ဟူသော ဋီကာနှင့်အညီ "ပစ္စနိကဓမ္မေ သမေတိတိ သမထော=ဆန့်ကျင်ဘက် နိုဝရဏတို့ကို ချုပ်ငြိမ်းစေတတ်သော တရား"ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ ကေဂ္ဂတာမည်သော သမာဓိကို သမထဟုခေါ်၏၊ ထို့ကြောင့် သမထနှင့် သမာဓိဟူသည် ဧကဂ္ဂတာ စေတသိက်ချည်းဖြစ်၍ အတူတူ ပင်ဖြစ်၏၊ ဤထက် အနိုင်လုံ့ဆုံးသော သာဓကကား "တတ္ထ ကတမော သမထော၊ ယာ စိတ္တဿ ဌိတိ။ ။ပ။ သမ္မာသမာဓိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ သမထော (ဓမ္မသင်္ဂဏိပါဠိ၊ ၂၆၂)။ သမထော သမာဓိန္ဒြိယံ သမာဓိဗလံ (ဌင်း၊ ၁၉) စသည်တို့တည်း။

သည်၊ သမာနော=လျက်၊ သံကိလေသဓမ္မံယေဝ=ညစ်နွမ်းခြင်း သဘောရှိသော ကာမဂုဏ်ငါးပါးကို သာလျှင်၊ [သက်ရှိသက်မဲ့ ကာမဂုဏ်အားလုံးတည်း] ပရိယေသတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အနရိယပရိယေသနာ=တို့သည်၊ ဣမာ စတသော=တည်း။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ အရိယပရိယေသနာ[1]=သူတော်ကောင်းတို့ ရှာမှီးအပ်သော တရားတို့သည်၊ ဝါ=သူတော်ကောင်းတို့၏ ရှာမှီးခြင်းတို့သည်၊ ဝါ=အပြစ်ကင်းသော ရှာမှီးခြင်းတို့သည်၊ ဣမာ စတသော=တို့တည်း။ပ။ အတ္တနာ=တိုင်၊ ဇရာဓမ္မော=သည်၊ သမာနော=ဖြစ်နေသည် အပြစ်ကြောင့်၊ ဇရာဓမ္မေ=အိုခြင်းသဘောရှိသော ကာမဂုဏ်ငါးပါး၌၊ အာဒီနဝံ=အပြစ်ကို၊ ဝိဒိတ္ဝာ=သိ၍၊ အဇရံ=အိုခြင်းမရှိရာဖြစ်သော၊ အနုတ္တရံ=အမြတ်ဆုံးဖြစ်သော၊ ယောဂက္ခေမ=ယောဂလေးဖြာ ဘေးကုန်ရာဖြစ်သော၊ နိဗ္ဗာနံ=နိဗ္ဗာန်ကို၊ ပရိယေသတိ=ရှာမှီး၏။ပ။ အဗ္ယာပိ=နာခြင်းမရှိရာဖြစ်သော။ပ။ အမတံ=သေခြင်းမရှိရာဖြစ်သော။ပ။ အသံကိလိဋ္ဌံ=မညစ်နွမ်းသော၊ ဝါ=ကိလေသာတို့သည် ပူပန်စေအပ်, နှိပ်စက်အပ်သည် မဟုတ်သော။ပ။ [သင်္ဂီဟဝတ္ထုသုတ်မှာ စာပိုဒ် (၃၂) သင်္ဂီဟသုတ် အတိုင်းပင်တည်း]

၄-မာလုက္ကျပုတ္တသုတ်

၂၅၇။ အထ ခေါ=ထိုအခါ၌၊ အာယသ္မာ မာလုက္ကျပုတ္တော=အရှင် မာလုက္ကျပုတ္တသည်၊ ဝါ=မာလုက္ကျပုဏ္ဏားမ၏ သားဖြစ်သော အရှင်မြတ်သည်။ပ။ ဘဂ္ဂေ=အရှင်ဘုရား၊ သာဓု=တောင်းပန်ပါ၏၊ ဓမ=တပည့်တော်အား၊ ဘဂဝါ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ သံခိတ္တေန=အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့်၊ ဓမ္မံ=တရားကို၊ ဒေသေတု=ဟောတော်မူပါ၊ အဟံ=တပည့်တော်သည်၊ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရား၏၊ ယံ ဓမ္မံ=ယင်းတရားတော်ကို၊ သုတ္ဝာ=ကြားနာပြီး၍၊ ဧကော=တပါးတည်းသည်၊ ဝူပကट္ဌော=ဝတ္တု၊ ကိလေသာ နှစ်ဖြာသော ကာမတို့မှ ကိုယ်စိတ်အားဖြင့် ကင်းကွာသည်၊ အပ္ပမတ္တော=ကမ္မဋ္ဌာန်းတရား၌ မမေ့လျော့သည်၊ အာတာပီ=ပြင်းထန်သောလုံ့လ ဝီရိယရှိသည်၊ (ကိလေသာတို့ကို ပူပန်လောင်းကျွမ်း ခြောက်ခန်းစေတတ်သော ဝီရိယရှိသည်) ပဟိတတ္တော= (ကိုယ်နှင့်အသက် မငဲ့ကွက်ဘဲ) နိဗ္ဗာန်သို့ ရဲဝံ့စွန့်စားစွန့်လွှတ်ထားအပ်သော စိတ်ရှိသည်၊ (ဟုတ္ဝာ=ဖြစ်၍) ဝိဟရေယျံ= နေလိုပါ၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါ စ=လျှောက်ပြီ)

---

[1] **အရိယပရိယေသနာ။** ။အရိယာ နိဒ္ဒေါသာ ပရိယေသနာ ဂဝေသနာတိ အရိယပရိယေသနာ၊ အရိယေဟိ သာဓုဟိ ပရိယေသိတဗ္ဗာတိပိ အရိယပရိယေသနာ (ဒီ၊ မဟာဝဂ္ဂဋ္ဌကထာ၊ ၂၇၀)။ အရိယေဟိ ပရိယေသနာ အရိယာနံ ပရိယေသနာတိ ဝါ အရိယပရိယေသနာ။ မူလပဏ္ဏာသဋ္ဌကထာ၊ ၁၊ ၁၂၇။

မာလုက္ကျပုတ္တ=မာလုက္ကျပုတ္တ၊ ယတြ တွံ (ယော တွံ)=အကြင်သင်သည်၊ [ယတြ ဟိ နာမာတိ ယော နာမ။ သံယုတ်ဋ္ဌ၊ တ-၅] ဒိဏ္ဏော=ဧရာစီးနင်း အိုမင်းသည်၊ ဝုဒ္ဓေါ=အရွယ်အားဖြင့် ကြီးရင့်သည်၊ မဟလ္လကော=အဘိုးကြီးသည်၊ (ဟုတ္ဝာဝ=ဖြစ်ပြီး၍သာလျှင်၊ ဝါ=ဖြစ်ပြီး တော့မှသာလျှင်) တထာဂတသ=မြတ်စွာဘုရားအား၊ သံခိတ္တေန=ဖြင့်၊ သြဝါဒံ= အဆုံးအမ တရားကို၊ ယာစသိ နာမ =တောင်းခံနေလေဘိ၏၊ ဣဒါနိ=ယခုအခါ၌၊ (တသ တေ=ထိုသင်၏) ဧတ္ထ=ဤသြဝါဒတောင်းခံခြင်း: ကိစ္စ၌၊ ဝါ=ကိစ္စကြောင့်၊ ဒဟရေ=ငယ်ရွယ်ကုန်သော၊ ဘိက္ခူ=ရဟန်းတို့ကို၊ ကိံ=အဘယ် သြဝါဒစကားကို၊ ဝက္ခာမ=ငါတို့ ပြောဆိုနိုင်ကုန်တော့မည်နည်း၊ ဝါ=ငါတို့ပြောလို့ လွယ်ကူကုန်တော့မည်နည်း[2]၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=မိန့်တော်မူပြီ)။

၁။ ဧတ္ထ ဒါနိ။ပ။ သြဝါဒံ ယာစသိ။ ။ ဤပြန်ဆိုထားအပ်သော အနက်မှာ "ဧတ္ထ ဣဒါနိ။ပ။ သြဝါဒံ ယာစသိ"ဟူသော ဝါကျကို အဋ္ဌကထာ၌ အပသာဒန (ကဲ့ရဲ့ပြစ်တင်သောစကား) အဖြစ်ဖြင့် ဖွင့်ပြသော ပဌမနည်းအတိုင်း ပြန်ဆိုထားအပ်သော အနက်တည်း၊ ထိုအဖွင့်အရ ဆိုလိုရင်းမှာ-

"မာလုက္ကျပုတ္တ-သင်သည် ငယ်ရွယ်စဉ်တုန်းကတော့ ကမ္မဋ္ဌာန်းအားမထုတ်ဘဲ ပစ္စည်းလာဘ်လာဘကို ခင်တွယ်နေခဲ့ပြီး ယခုလို အိုမင်းကြီးရင့်တော့မှ ကမ္မဋ္ဌာန်းသြဝါဒ တောင်းခံနေလေဘိ၏၊ သို့ဖြစ်၍ ငယ်ရွယ်သောရဟန်းများသည် သင့်ကို အတုယူကာ လာဘ်လာဘခင်တွယ်နေကြပြီး သင်လို အိုမင်းကြီးရင့်မှ ကမ္မဋ္ဌာန်း အားထုတ်ပါတော့မည်ဆိုလျှင် အဘယ်မှာ ငါတို့ပြောဆိုဆုံးမလို့ လွယ်ကူပါတော့မည်နည်း"ဟု ဆိုလို၏။

တနည်း-မာလုက္ကျပုတ္တ=မာလုက္ကျပုတ္တ၊ ယတြ တွံ=အကြင်သင်သည်၊ ဒိဏ္ဏော=သည်၊ ဝုဒ္ဓေါ=သည်၊ မဟလ္လကော=သည်၊ (သမာနောပိ=ဖြစ်နေပါသော်လည်း) တထာဂတသ=အား။ပ။ ယာစသိ နာမ=တောင်းခံနေပါပေ၏၊ ဣဒါနိ=၌၊ (တသ တေ=၏၊)ဧတ္ထ=၌၊ ဝါ=ကြောင့်၊ ဒဟရေ=ကုန်သော၊ ဘိက္ခူ=တို့ကို၊ ကိံ= အဘယ်သို့သော သြဝါဒစကားကို၊ ဝက္ခာမ=အထူးတလည် ပြောနေစရာ လိုကုန်တော့မည်နည်း။

ဤနည်းကား ဥသာဒန (ချီးမွမ်းစကား)အဖြစ်ဖြင့် ဖွင့်ပြသော ဒုတိယနည်းတည်း၊ ဤနည်း၌ ဆိုလိုရင်းမှာ "မာလုက္ကျပုတ္တ--သင်သည် အသက်အရွယ်ကြီးရင့်နေသော်လည်း ခွဲလုံ့လ မလျှော့ဘဲ ကမ္မဋ္ဌာန်းအားထုတ်ဖို့ သြဝါဒ တောင်းခံနေပါပေ၏၊ သို့ဖြစ်လျှင် ငယ်ရွယ်သူတို့ ကမ္မဋ္ဌာန်းအားထုတ်အောင် အဘယ်မှာ အထူးတလည် သြဝါဒပေးနေဖို့ လိုတော့မည်နည်း၊ ငယ်ရွယ်သူတို့သည် ကမ္မဋ္ဌာန်းအားမထုတ်ဘဲ အဘယ်မှာ ပေါ့ပေါ့ဆဆနေဖို့ သင့်လျော်တော့မည်နည်း"ဟု လို။

ဘန္တေ=အရှင်ဘုရား၊ မေ=တပည့်တော်အား၊ ဘဂဝါ=သည်၊ သံခိတ္တေန=ဖြင့်၊ ဓမ္မံ=ကို၊ ဒေသေတု=ပါ၊ သုဂတော=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ (အကျိုးရှိ, ဟုတ်မှန်၊ သူနာခံခက်, မခံခက်ဟု နှစ်ချက်ပေါင်းစပ် ကောင်းမြတ်သော စကားကိုသာ ဆိုသင့်ရာအခါ၌ ဆိုတော်မူသော မြတ်စွာဘုရားသည်) သံခိတ္တေန=ဖြင့်၊ ဓမ္မံ=ကို၊ ဒေသေတု=ပါ၊ အဟံ=တပည့်တော်သည်၊ ဘဂဝတော=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဝါ=မြတ်စွာဘုရား၏၊ ဘာသိတဿ=ဟောတော်မူအပ်သော တရားတော်၏၊ အတ္ထံ=အနက် အဓိပ္ပာယ်ကို၊ အပ္ပေဝ နာမ အာဇာနေယျံ=သိနိုင်တန်ရာပါ၏၊ အဟံ=သည်၊ ဘဂဝတော=သည်၊ ဝါ=၏၊ ဘာသိတဿ=၏၊ ဒါယာဒေါ=အမွေခံယူသူသည်၊ အပ္ပေဝ နာမ အဿံ=ဖြစ်နိုင်တန်ရာပါ၏၊ ဣတိ=ဤသို့၊ (အဝေါစ=လျှောက်ပြီ) [ထို့နောက် စာပိုဒ်(၉) တဏှာပဟါဒသုတ် ကြည့်]

[ယတော ခေါ–စသည်သို့သွားအုံ] မာလုက္ကျပုတ္တ=မာလုက္ကျပုတ္တ၊ ယတော=အကြင်ကြောင့်၊ ဝါ=အကြင်အခါ၌၊ ဘိက္ခုနော=ရဟန်းသည်၊ ဝါ=ရဟန်းမှာ၊ တဏှာ=တဏှာသည်၊ ပဟီနာ=ပယ်သတ်အပ်ပြီးသည်၊ ဥစ္ဆိန္နမူလာ=သည်၊ [စာပိုဒ် (၂၀၀)ပေမသုတ်ကြည့်]။ပ။ အနုပ္ပါဒဓမ္မာ=သည်၊ ဟောတိ=၏၊ မာလုက္ကျပုတ္တ=တူ၊ (တတော=ထို့ကြောင့်၊ ဝါ=ထိုအခါ၌။)အယံ ဘိက္ခု=ဤရဟန်းကို၊ (တဏှာကို ပယ်သတ်ပြီးသော ဤရဟန်းကို) တဏှံ=တဏှာကို။ပ။ [စာပိုဒ် (၁၇၇)ရာဟုလသုတ်ကြည့်] အကာသိ=လည်းကောင်း၊ ဝုစ္စတိ=၏၊ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်) အထခေါ=၌၊ အာယသ္မာ မာလုက္ကျပုတ္တော=သည်၊ ဘဂဝတာ=မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဣမိနာ သြဝါဒေန=ဤအဆုံးအမဖြင့်၊ သြဝဒိတော=ဆုံးမအပ်ပြီးသည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) အာသနာ=ထိုင်နေရာမှ၊ ဥဋ္ဌာယ=ထ၍၊ ဘဂဝန္တံ=မြတ်စွာဘုရားကို၊ အဘိဝါဒေတွာ= ရိုသေစွာရှိခိုးပြီး၍၊ ပဒက္ခိဏံ=အရိုအသေကို၊ ကတ္တာ=ပြု၍၊ ပက္ကာမိ=ဖဲခွာသွားပြီ။

အထ ခေါ=၌။ပ။ ပဟီတတ္တော=သည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ဝိဟာရန္တေ=နေလသော်၊ နစိရဿေဝ=မကြာမြင့်မီသာလျှင်၊ [သစ္ဆိကတ္တာ ဥပသမ္ပဒ ဝိဟာသိ–တို့၌စပ်] ယဿ=အကြင် အရဟတ္တဖိုလ်၏၊ ဝါ=အကြင်အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော၊ အတ္ထာယ=အကျိုးငှာ၊ ကုလပုတ္တာ=(အကျင့်သီလရှိသော) အမျိုးကောင်းသားတို့သည်၊ သမ္မဒေဝ=အကြောင်းမှန်, နည်းလမ်းမှန်အားဖြင့်သာလျှင်၊ အဂါရသ္မာ=အိမ်မှ၊ (နိက္ခမိတ္တာ=ထွက်ခွာကြကုန်၍) အနဂါရိယံ=ရဟန်းအဖြစ် သို့၊ ဝါ=ကို၊ (အိမ်၌နေထိုင်မှု လူ့အဆင့်အတန်းမြင့်မားကြီးပွားရေးကို ဆောင်နိုင်သော လယ်လုပ်နွားမွေး ကုန်သွယ်ရေးမရှိရာ ရဟန်းအဖြစ်သို့၊ ဝါ=ကို) ပဗ္ဗဇန္တိ=ဝင်ရောက်ကြကုန်၏၊ ဝါ=ကျင့်ကြကုန်၏၊

[အနဂါရိယပုဒ် ၏ ရှင်းလင်းချက်ကို ဒုကနိပါတ် စာပိုဒ်(၂) ပဓာနသုတ်ကြည့်]

အနုတ္တရံ=သူ့ထက် ထူးချွန်လွန်မြတ်သော တရားမရှိသော၊ ဝါ=အမြတ်ဆုံးတရားဖြစ်သော၊ ဗြဟ္မစရိယပရိယောသာနံ= မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ၏ အဆုံးစွန်ဖြစ်သော၊ တံ=ထိုအရဟတ္တဖိုလ်ကို၊ ဝါ=သို့၊ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ=ယခုတွေ့ကြုံနေရသော အတ္တဘောဘ်ပင်လျှင်၊ ဝါ=ယခုဘဝဘ်ပင်လျှင်၊ သယံ=ကိုယ်တိုင်သာလျှင်၊ အဘိညာ(အဘိညာယ) =ထူးမြတ်သော ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ဖြင့်၊ သစ္ဆိကတွာ= မျက်မှောက်ပြု၍၊ ဥပသမ္ပဇ္ဇ=ရောက်၍၊ ဝါ=ရှု၍၊ ဝါ=ပြီးစီးစေ၍၊ ဝိဟာသိ=နေပြီ၊ ဇာတိ=ပဋိသန္ဓေသည်၊ ခီဏာ=ကုန်ပြီ၊ ဗြဟ္မစရိယံ=မြတ်သောမက်အကျင့်ကို၊ ဝါ=မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယကို၊ ဝုသိတံ=ကျင့်သုံးအပ်ပြီ၊ ကရဏီယံ=ပြုသင့်ပြုထိုက်သော (၁၆)ပါးသော မက်ကိစ္စကို၊ ကတံ=ပြုအပ်ပြီးပြီ၊ ဣတ္ထတ္တာယ=ဤ (၁၆)ပါးကွဲပြားသော မက်ကိစ္စ၏အဖြစ်ဟူသော အကျိုးငှာ၊ [တိကနိပါတ် စာပိုဒ် (၅၉) တိကဏ္ဍသုတ်လည်းကြည့်] အပရံ=နောက်ထပ် တမျိုးတခြား, မက်ဖြစ်ပွားစေခြင်း ကိစ္စသည်၊ နတ္ထိ=ငါ့မှာ မရှိတော့ပြီ၊ ဣတိ=ဤသို့၊ အဗ္ဗညာသိ=သိပြီ၊ ပန=ဤမျှမကသေး၊ အာယသ္မာ မာလုက္ကျပုတ္တော=သည်၊ အရဟတံ=ရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင်၊ အညတရော စ=တပါးအပါအဝင်သည်လည်း၊ အဟောသိ=ဖြစ်ပြီ၊ ဣတိ=ဤတွင် အပြီးတည်း၊ စတုတ္ထံ။

၅-ကုလသုတ်

၂၅၈။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ယာနိ ကာနိစိ=ကြွင်းမဲ့ညီသုံ့ အားလုံးစုံကုန်သော၊ ကုလာနိ=အမျိုးတို့သည်၊ ဘောဂေသု=စည်းစိမ်ဥစ္စာတို့ဌ်၊ မဟတ္တံ=ပေါများသူတို့၏ အဖြစ်သို့၊ ပတ္တာနိ=ရောက်ကုန်လျက်၊ စိရဋ္ဌိတိကာနိ=ကြာမြင့်စွာတည်တံ့ခြင်းရှိကုန်သည်၊ နု ဘဝန္တိ=မဖြစ်ကုန်၊ သဗ္ဗာနိ တာနိ=ထိုအမျိုးအားလုံးတို့သည်၊ စတူဟိ=လေးမျိုးကုန်သော၊ ဌာနေဟိ ဝါ=အကြောင်းတို့ကြောင့်သော်လည်းကောင်း၊ ဧကေဟိ=ထိုလေးမျိုးသော အကြောင်းတို့တွင်၊ အညတရေန ဝါ=တမျိုးမျိုးသော အကြောင်းကြောင့်သော်လည်းကောင်း၊ (စိရဋ္ဌိတိကာနိ=ကုန်သည်၊ နု ဘဝန္တိ=မဖြစ်ကုန်) ကတမေဟိ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ စတူ ဟိ=လေးမျိုးကုန်သော၊ (ဌာနေဟိ=အကြောင်းတို့ကြောင့်၊ စိရဋ္ဌိတိကာနိ=ကုန်သည်၊ နု ဘဝန္တိ=မဖြစ်ကုန်သနည်းဟူမူ)

ခတ္တိ=ယောက်သောဥစ္စာကို၊ နု ဂဝေသန္တိ=မရှာမှီးကုန်၊ ဗြာဟ္မဏ=ဆွေးမြေ့ဟောင်းမြင်းသော ပစ္စည်းဥစ္စာကို၊ နု ပဋိသခ်ရောန္တိ=မပြုပြင်ကုန်၊ အပရိမိတ ပါနဘောဇနာ=မနှိုင်းချိန် မတိုင်းတာအပ်ဘဲ သောက်ခြင်းစားခြင်းရှိကုန်သည်၊ ဝါ=အတိုင်းအဆမရှိ သောက်ခြင်း စားခြင်းရှိကုန်သည်၊ ဟောန္တိ=ဖြစ်ကုန်၏၊ ဒုဿီလ=သီလမရှိသော၊ ဝါ=အကျင့် ယုတ်သော၊ ဣတ္ထိ ဝါ=မိန်းမကို

သော်လည်းကောင်း၊ ပုရိသံ ဝါ=ယောကျ်ားကိုသော် လည်းကောင်း၊ အာဓိပစ္စေ=အကြီးအကဲ ဘဏ္ဍာစိုး၏အဖြစ်၌၊ ဌပေန္တိ=ထားကြ ကုန်၏ ။ပ။ ပရိမိတပါနဘောဇနာ=နှိုင်းချိန်တိုင်းတာအပ်လျက် သောက်ခြင်း စားခြင်း ရှိကုန်သည်၊ ဝါ=နှိုင်းချိန်တိုင်းတာ၍ သောက်ကြစားကြကုန်သည်၊ ဟောန္တိ= ဖြစ်ကုန်၏၊ သီလဝန္တော=သီလရှိသော၊ ဣတ္ထိ ဝါ=ကိုသော်လည်းကောင်း၊ [ဣတ္ထိ ကိုင့်လျှင် သီလဝန္တိ(သို့မဟုတ်) သီလဝတီ–ဟူ၍ နဒါဒိ ဤပစ္ဆည်းဖြင့် ရှိရမည်] ။ပ။ ဣတိ (အဝေါစ=မိန့်)ပဌမံ။

၆-ပဌမအာဇာနီယသုတ်

၂၅၉။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စတ္တာဟိ=ကုန်သော၊ အင်္ဂေဟိ=တို့နှင့် ။ပ။ အင်္ဂန္တေ ဝ=လျှင်၊ သမ်ခ=သို့၊ ဂစ္ဆတိ=ရောက်၏၊ [စာပိဒ်(၁၁၂)ဇဝသုတ်ကြည့်] ကတမေဟိ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ စတ္တာဟိ=ကုန်သော (အင်္ဂေဟိ=တို့နှင့်။ပ။ အင်္ဂန္တေ ဝ=လျှင်၊ သမ်ခ=သို့၊ ဂစ္ဆတိ=ရောက်သနည်းဟူမူ) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ= ဤလောကဌ်၊ ရညော=၏ ၊ ဘဒြော=သော၊ အဿာဇာနီယော=သည်၊ ဝဏ္ဏသမ္ပန္နော စ=ကိုယ်ခန္ဓာ အရောင်အဆင်းနှင့် ပြည့်စုံသည်လည်းကောင်း၊ ဗလသမ္ပန္နော စ=ကိုယ်ခန္ဓာ ခွန်အားနှင့် ပြည့်စုံသည်လည်းကောင်း၊ ဇဝသမ္ပန္နော စ = ကိုယ်၏ အရှိန်အဟုန်နှင့် ပြည့်စုံသည်လည်းကောင်း၊ အာရောဟ, ပရိဏာဟသမ္ပန္နော စ=မြင့်မတ်သည်၏ အဖြစ်, လုံးဝိုင်းသည်၏ အဖြစ်နှင့် ပြည့်စုံသည်လည်းကောင်း၊ ဝါ=အရပ်,အလုံးနှင့် ပြည့်စုံသည်လည်း ကောင်း၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏ ။ပ။ သမ်ခ=သို့၊ ဂစ္ဆတိ=၏ ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဇဝမေဝ=ပင်၊ စတ္တာဟိ=ကုန်သော၊ ဓမ္မေဟိ=တရားတို့နှင့် ။ပ။ ပုညက္ခေတ္တံ=သည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=၏ ၊ ကတမေဟိ=ကုန်သော၊ စတ္တာဟိ=ကုန်သော၊ (ဓမ္မေဟိ=တို့နှင့်၊ သမန္နာဂတောဟ။ပ။ ပုညက္ခေတ္တံ=သည်လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=ဖြစ်သနည်းဟူမူ) ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ= ဤသာသနာတော်၌၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ ဝဏ္ဏသမ္ပန္နော စ=ဂုဏ်အဆင်းနှင့် ပြည့်စုံသည်လည်းကောင်း၊ ဗလသမ္ပန္နော စ=(ဝိရိယ)ခွန်အားနှင့် ပြည့်စုံသည်လည်းကောင်း၊ ဇဝသမ္ပန္နော စ =ဉာဏ်အရှိန်အဟုန်နှင့် ပြည့်စုံသည်လည်း ကောင်း၊ အာရောဟ ပရိဏာဟသမ္ပန္နော စ=သည် လည်းကောင်း၊ ဟောတိ=၏ ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=အဘယ်သို့ အဘယ်ပုံအားဖြင့်၊ ဘိက္ခု=သည်၊ ဝဏ္ဏသမ္ပန္နော=ဂုဏ်အရောင်အဆင်းနှင့် ပြည့်စုံသည်၊ ဟောတိ=ဟူမူ၊ [တို့နောက် စာပိဒ် (၂၂)ဒုတိယဥရဝေလသုတ်ကြည့်] ။ပ။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဇဝံ=ဤသို့ ပါတိမောက္ခသံဝရသီလနှင့် ပြည့်စုံခြင်းအားဖြင့်၊ ဘိက္ခု=သည်၊ ဝဏ္ဏသမ္ပန္နော= သည်၊ ဟောတိ=၏ ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ကထဉ္စ=ဖြင့်၊ ဘိက္ခု=သည်၊ ဗလသမ္ပန္နော=ခွန်အားနှင့် ပြည့်စုံသည်၊ ဟောတိ=နည်းဟူမူ၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=၌၊ ဘိက္ခု=သည်၊ အကုသလာနံ=အကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=တရားတို့ကို၊ ပဟာနာယ= ပယ်ခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ ကုသလာနံ=ကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ=တို့ကို၊ ဥပသမ္ပဒါယ=ပြီးစီးပြည့်စုံစေခြင်းငှာ လည်းကောင်း၊ ဝါ=ရှိခြင်းငှာလည်း ကောင်း၊ အာရဒ္ဓဝီရိယော=မတွန့်မဆုတ် အားထုတ်အပ်သော ဝီရိယရှိသည်၊ ထာမဝါ=ဝီရိယစွမ်းအားရှိသည်၊ ဒဠ္ဍပရက္ကမော=မြဲမြံသော လုံ့လရှိသည်၊ ကုသလေသု=ကုသိုလ် ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မေသု=တရားတို့၌၊ အနိက္ခိတ္တဓုရော= (အရဟတ္တမဂ်ဖိုလ် မရသေးသမျှ) မလျှော့ချအပ်သော ဝီရိယရှိသည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ဝိဟရတိ=နေ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧवံ=ဤသို့ဤပုံအားဖြင့်၊ (ဤသို့ အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်း, ကုသိုလ်တရားတို့ကို ပြီးစီးပြည့်စုံစေခြင်းငှာ အားထုတ်အပ်သော ဝီရိယနှင့် ပြည့်စုံခြင်းအားဖြင့်) ဘိက္ခု=သည်၊ ဗလသမ္ပန္နော=ခွန်အားနှင့် ပြည့်စုံသည်၊ ဟောတိ=၏။ပ။

[ဣဒံ ဒုကံ—စသည်ကို စာပိုဒ်(၁၀၂) ဒုတိယဝလာဟက သုတ်ကြည့်]

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧवံ=ဤသို့ဤပုံအားဖြင့်၊ (ဤသို့ သစ္စာလေးပါးကို သိသောဉာဏ် ပညာနှင့် ပြည့်စုံခြင်းအားဖြင့်) ဘိက္ခု=သည်၊ ဧဝသမ္ပန္နော=သည်၊ ဟောတိ= ၏။ပ။ စီဝရပိဏ္ဍပါတသေနာသန ဂိလာနပစ္စယ ဘေသဇ္ဇပရိက္ခာရာနံ=သင်္ကန်း, ဆွမ်း, အိပ်ရာနေရာကျောင်း, လူမမာ၏ ရောဂါအတွက် ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်၍ အသက်၏အကာအကွယ်နှင့် အကြောင်းအဆောက်အဦဖြစ်သော ဆေးတို့ကို၊ လာဘီ=ရခြင်းရှိသည်၊ ဟောတိ=ဖြစ်၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဧवံ=ဖြင့်၊ (ဤသို့ သင်္ကန်း ဆွမ်း ကျောင်း ဆေး ပစ္စည်းလေးပါးတို့ကို ရှိခြင်းအားဖြင့်) ဘိက္ခု=သည်။ပ။ ဆဋ္ဌံ။

၉—အရညသုတ်

၂၆၂။ [ဗလသုတ်ကို စာပိုဒ် (၁၅၂)သဒ္ဓါဗလသုတ် စသည်ကြည့်] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စတ္တာရိ=ကုန်သော။ပ။ ဘိက္ခု=သည်၊ အရညဝနပတ္ထာနိ= အရညကင်ရိတင်ဖြစ်မြောက် တောဆိုလောက်၍ လူသူအရောက်နည်းသော တောကျောင်းဖြစ်ကုန်သော၊ ပန္တာနိ=အလွန်ဝေးကွာခြား, အစွန်အဖျား ဖြစ်ကုန် သော၊ သေနာသနာနိ=အိပ်ရာနေရာကျောင်းတို့ကို၊ ပဋိသေဝိတုံ=မှီခိုနေထိုင် ခြင်းငှာ၊ နာလံ(နအလံ)=မထိုက်တန်၊ [ဒုကနိပါတ်စာပိုဒ် (၃၁)သုတ်လည်း ကြည့်] ကတမေဟိ=ကုန်သော၊ စတ္တာရိ=ကုန်သော၊ (ဓမ္မေဟိ=တရားတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတော=သော၊ ဘိက္ခု=သည်။ပ။ ပဋိသေဝိတုံ=ငှာ၊ နာလံ=မထိုက်တန် သနည်းဟူမူ) ကာမဝိတက္ကေန=ကာမဝိတက်နှင့် လည်းကောင်း၊ [အကျယ်ဖွင့် အနက်ကို စာပိုဒ် (၁၁)စရသုတ်ကြည့်] ဗျာပါဒ ဝိတက္ကေန=ဗျာပါဒဝိတက်

နှင့် လည်းကောင်း၊ ဝိဟိံသာဝိတက္ကေန=နှင့် လည်းကောင်း၊ (သမန္နာဂတော=ပြည့်စုံသည်၊ ဟောတိ=၏) ဒုပ္ပညော=ပညာမရှိသည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) ဇဋ္ဌော=ဖျင်းအသည်၊ ဧလမူဂေါ=တံတွေးအရိအရွဲ ယိုကျသော ခံတွင်းရှိသည်၊ ဟောတိ=၏ ။ပ။

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ စတူဟိ=ကုန်သော။ပ။ ပဋိသေဝိတုံ=ငှာ၊ အလံ=ထိုက်တန်၏ ။ပ။ နေက္ခမ္မဝိတက္ကေန= နေက္ခမ္မဝိတက်နှင့်လည်းကောင်း၊ [စာပိုဒ် (၇၂)သမ္မာဒိဋ္ဌိသုတ်ကြည့်] အဗျာပါဒဝိတက္ကေန=အဗျာပါဒဝိတက်နှင့် လည်းကောင်း၊ အဝိဟိံသာဝိတက္ကေန=နှင့်လည်းကောင်း၊ (သမန္နာဂတော=သည်၊ ဟောတိ=၏) ပညဝါ=ပညာရှိသည်၊ (ဟုတ္တာ=၍) အဇဋ္ဌော=ဖျင်းအသူမဟုတ်သည်၊ အနေလမူဂေါ=တံတွေးအရိအရွဲ ယိုကျသော ခံတွင်းရှိသူမဟုတ်သည်၊ ဟောတိ=၏ ။ပ။ နဝမံ။

[ကမ္မသုတ်ကို စာပိုဒ်(၃) ပဌမခတသုတ်နှင့် စာပိုဒ် (၂၃၉)သာဝဇ္ဇသုတ် ကြည့်ဆိုလေ] ဒသမံ=ဆယ်ခုမြောက်သုတ်တည်း၊ ဆဋ္ဌော=(၆)ခုမြောက်သော၊ အာဘိညာဝဂ္ဂေါ=အာဘိညာဝဂ်တည်း။

---

(၂၇) ၇–ကမ္မပထဝဂ်

၁–ပါဏာတိပါတိသုတ်

၂၆၄။ [စာပိုဒ် (၅၃၊၅၄) ပဌမနှင့် ဒုတိယသံဝါသသုတ်၊ စာပိုဒ် (၆၄) နိရယသုတ်၊ စာပိုဒ် (၈၁) ပါဏာတိပါတသုတ်၊ စာပိုဒ် (၂၀၁)သိက္ခာပဒသုတ် စသည်တို့ကိုလည်းကြည့်၊ ဤနေရာ၌မူ ဒုတိယတွဲနိဿယအုပ်၌ ရှေးကမရေးရသေးသော ပုဒ်အနက်တို့ကိုသာ ရေးမည်]

ပါဏာတိပါတေ=ခြင်း၌၊ သမန္နညော စ=ကောင်းစွာ နွင့်ပြုမှုရှိသည်လည်း၊ ဝါ=သဘောတူသည်လည်း၊ ဟောတိ=၏၊ ပါဏာတိပါတဿ=ခြင်း၏၊ ဝဏ္ဏံ စ=ဂုဏ်ကိုလည်း၊ ဘာသတိ=ပြောဆို၏ ။ပ။ ဝေရမဏိယာ=ရောင်ကြဉ်ခြင်း၌၊ ဝါ=၌၊ သမာဒပေတိ=၏၊ ပါဏာတိပါတာ=မှ၊ ဝေရမဏိယာ=၌၊ သမန္နညော စ=လည်း။ပ။ ဝေရမဏိယာ=၏၊ ဝဏ္ဏံ စ=ဂုဏ်ကိုလည်း၊ ဘာသတိ=၏ ။ပ။ ပဌမံ။

သတ္တမော=(၇)ခုမြောက်သော၊ ကမ္မပထဝဂ္ဂေါ= ကမ္မပထဝဂ်တည်း။

---

(၂၈) ၈–ရာဂပေယျာလ

၁–သတိပဋ္ဌာနသုတ်

၂၇၄။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ရာဂဿ=ကာမဂုဏ်ငါးပါး၌ တပ်မက်သောရာဂကို၊ အဘိညာယ=အထူးသိခြင်းငှာ၊ စတ္တာရော=လေးပါးကုန်သော၊ ဓမ္မာ=တရား

တို့ကို၊ ဘာဝေတဗ္ဗာ=ဖြစ်ပွားစေထိုက်ကုန်၏၊ ကတမေ=အဘယ်မည်ကုန်သော၊ စတ္တာရော=ကုန်သော၊ (ဓမ္မာ=တို့ကို၊ ဘာဝေတဗ္ဗာ=ဖြစ်ပွားစေထိုက်ကုန်သနည်းဟူမူ)

ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=ဤသာသနာတော်၌၊ ဝါ=ဤသာသနာတော်က၊ ဘိက္ခု=ရဟန်းသည်၊ အာတာပီ=ကိလေသာတို့ကို ပူပန်လောင်ကျွမ်းစေတတ်သော သမ္မပ္ပဓာန်ဝီရိယရှိသည်၊ သမ္မာနော=ဟုတ်မှန်စွာသိသည်၊ ဝါ=ဝန်းကျင်ဥဿုံ အပြည့်အစုံသိသည်၊ ဝါ=ကိုယ်တိုင်သိသည်၊ ဝါ=ရူပကာယကို ပိုင်းခြားသိမြင် သမ္မဇဉ်ဉာဏ်ရှိသည်၊ သတိမာ=(ရူပကာယကို ပိုင်းခြားမှတ်ယူတတ်သော) သတိရှိသည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍) လောကေ=အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ ပျက်စီးတတ်သော ရူပကာယ၌၊ ဝါ=အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံပျက်စီးတတ်သော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး၌၊ အဘိဇ္ဈာ ဒေါမနဿံ=အဘိဇ္ဈာနှင့် ဒေါမနဿကို၊ (ကာမဂုဏ်ငါးပါးတို့၌ တပ်မက်တတ်သော တဏှာအဘိဇ္ဈာနှင့် ပဋိဃသမ္ပယုတ် ဒေါမနဿဝေဒနာကို) ဝိနေယျ=ပယ်ရှားမ၊ (တဒင်္ဂဝိနည်း, ဝိက္ခမ္ဘနဝိနည်းဖြင့် ပယ်ရှားမ) ကာယေ=ရူပကာယ၌၊ ဝါ=အင်္ဂါကြီးငယ်တို့၏ အပေါင်းအစု, ဆံပင်အမွေးစသည်တို့၏အပေါင်းအစု၌၊ ဝါ=စက်ဆုပ်ဖွယ် ဆံပင်စသည်တို့၏ ဖြစ်ပေါ်လာရာဌာန၌၊ ကာယာနုပဿီ=ရူပကာယကိုပင် ပညာဖြင့် အဖန်ဖန် ရှုလျက်၊ ဝိဟရတိ=နေ၏။

အာတာပီ=သည်၊ သမ္မာနော=သည်၊ ဝါ=သည်၊ ဝါ=လောကီဝေဒနာကို ပိုင်းခြားသိမြင် သမ္မဇဉ်ဉာဏ်ရှိသည်၊ သတိမာ=(လောကီ ဝေဒနာကို ပိုင်းခြားမှတ်ယူတတ်သော)သတိရှိသည်၊ (ဟုတ္တာ=ဖြစ်၍)လောကေ=အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ ပျက်စီးတတ်သော လောကီဝေဒနာ၌၊ ဝါ=အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ ပျက်စီးတတ်သော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး၌၊ အဘိဇ္ဈာဒေါမနဿံ=ကို၊ ဝိနေယျ=၍၊ ဝေဒနာသု= (သုခ,ဒုက္ခစသော) လောကီ ဝေဒနာတို့၌၊ ဝေဒနာနုပဿီ=လောကီဝေဒနာတို့ကိုပင် ပညာဖြင့် အဖန်ဖန် ရှုလျက်၊ ဝိဟရတိ=နေ၏ ။ပ။ စိတ္တေ= (သရာဂစသော) လောကီစိတ်၌၊ စိတ္တာနုပဿီ=လောကီစိတ်ကိုပင် ပညာဖြင့် အဖန်ဖန်ရှုလျက်၊ ဝိဟရတိ=နေ၏။ [ဧကကနိပါတ်စာပိုဒ် (၃၉၀)သုတ်နိသယကိုကြည့်၍ ပေယျာလဖော်ပါ]

အာတာပီ=သည်၊ သမ္မာနော=သည်၊ ဝါ=လောကီရုပ်နာမ်တရားကို ပိုင်းခြားသိမြင် သမ္မဇဉ်ဉာဏ်ရှိသည်၊ သတိမာ=(လောကီရုပ်နာမ်တရားတို့ကို ပိုင်းခြားမှတ်ယူတတ်သော) သတိရှိသည်၊ (ဟုတ္တာ) လောကေ=အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ ပျက်စီးတတ်သော လောကီရုပ်နာမ်တရား၌၊ ဝါ=အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ ပျက်စီးတတ်သော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး၌၊ အဘိဇ္ဈာဒေါမနဿံ=ကို၊ ဝိနေယျ=၍၊ ဓမ္မေသု=

(နိ၀ရဏာ, ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ၀ါးပါးစသော)လောကီရုပ်နာမ်တရားတို့၌၊ ဓမ္မာနု ပဿီ=လောကီရုပ်နာမ်တရားကိုပင် ပညာဖြင့် အဖန်ဖန်ရှုလျက်၊ ဝိဟရတိ= နေ၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ရာဂဿ=ကို၊ အဘိညာယ=ငါ၊ စတ္တာရော=ကုန်သော၊ ဣမေ ဓမ္မာ=ဤသတိပဋ္ဌာန်တရားတို့ကို၊ ဘာ၀ေတဗ္ဗာ=ကုန်၏၊ ဣတိ (အ၀ေါစ=မိန့်) ပဌမံ။

၃-ဣဒ္ဓိပါဒသုတ်

၂၇၆။ [သမ္မပ္ပဓာနသုတ်ကို စာပိုဒ် (၁၃)ပဓာနသုတ်ကြည့်၍အနက်ဆို] ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဣဓ=၌၊ ဘိက္ခု=သည်၊ ဆန္ဒသမာဓိပဓာနသင်္ခါရသမန္နာ-ဂတံ=ဆန္ဒဟူသော အကြီးအကဲရှိသော သမာဓိနှင့်လည်းကောင်း, သမ္မပ္ပဓာန ဝီရိယ ဟူသော သင်္ခါရတို့နှင့်လည်းကောင်း ပြည့်စုံသော၊ ဣဒ္ဓိပါဒံ=(ကုသိုလ်နာမ် ခန္ဓာတရားလေးပါးတည်းဟူသော) ဣဒ္ဓိပါဒ်တရားကို၊ ဝါ=ပြီးစီးထမြောက်သော ကုသိုလ်တရားအစုကို၊ ဘာ၀ေတိ=ဖြစ်ပွားစေ၏၊ ဝီရိယသမာဓိပဓာန သင်္ခါရသ မန္နာဂတံ=ဝီရိယဟူ သော အကြီးအကဲရှိသော သမာဓိနှင့်လည်းကောင်း, သမ္မပ္ပဓာနဝီရိယဟူသော သင်္ခါရတို့နှင့်လည်းကောင်း ပြည့်စုံသော၊ ဣဒ္ဓိပါဒံ= ကို၊ ဘာ၀ေတိ=၏၊ စိတ္တသမာဓိပဓာနသင်္ခါရသမန္နာဂတံ=စိတ်ဟူသော အကြီးအကဲရှိသော သမာဓိနှင့်လည်းကောင်း, သမ္မပ္ပဓာနဝီရိယဟူသော သင်္ခါရ တို့နှင့်လည်းကောင်း ပြည့်စုံသော၊ ဣဒ္ဓိပါဒံ=ကို၊ ဘာ၀ေတိ=၏၊ ဝိမံသာ သမာဓိပဓာနသင်္ခါရသမန္နာဂတံ=ပညာဟူသော အကြီးအကဲရှိသော သမာဓိနှင့် လည်းကောင်း, သမ္မပ္ပဓာနဝီရိယဟူသော သင်္ခါရတို့နှင့်လည်းကောင်း ပြည့်စုံ သော၊ ဣဒ္ဓိပါဒံ=ကို၊ ဘာ၀ေတိ=၏၊ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ရာဂဿ=ကို၊ အဘိညာယ= ငါ၊ ဣမေ ဓမ္မာ=ဤဣဒ္ဓိပါဒ်တရားတို့ကို၊ ဘာ၀ေတဗ္ဗာ=ကုန်၏၊ ဣတိ (အ၀ေါစ) တတိယံ။ [ဧကကနိပါတ် စာပိုဒ် (၃၉၈)သုတ်လည်းကြည့်]

၄-၃၀-ပရိညာဒီသုတ်

၂၇၇-၃၀၃။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ရာဂဿ=ရာဂကို၊ ပရိညာယ=ပိုင်းခြားသိ ခြင်းငါ၊ စတ္တာရော=ကုန်သော၊ ဓမ္မာ=တို့ကို၊ ဘာ၀ေတဗ္ဗာ=ကုန်၏၊ [ထို့နောက် "ကတမေ စတ္တာရော? ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ကာယေ ကာယာနုပဿီ ဝိဟရတိ"စသည်ဖြင့် သတိပဋ္ဌာနသုတ်ကိုလည်းကောင်း, ထို့အတူ သမ္မပ္ပဓာန သုတ် ဣဒ္ဓိပါဒသုတ်တို့ကိုလည်းကောင်း ပေယျာလဖော်၍ဆိုပါ။ ယခင်အဘိ ညာယပုဒ်၏နေရာ၌ ဤကဲ့သို့ ပရိညာယပုဒ်ကို ထည့်သွင်း၍ ပေယျာလဖော် သကဲ့သို့ ထို့အတူ ပရိက္ခယာယ, ပဟာနာယအစရှိသော (ပဋ္ဌိနိဿဂ္ဂါယတိုင် အောင်သော)ပုဒ်တို့ကိုလည်း အစားသွင်း၍ ပေယျာလဖော်ဆိုပါ]

ရာဂဿ=ရာဂ၏၊ ပရိက္ခယာယ=ကုန်ခန်းခြင်းငါ။ပ။ ရာဂဿ=ရာဂကို၊

ပဟာနာယ=ပယ်ခြင်းငှာ။ပ။ ရာဂဿ=၏၊ ခယာယ=ကုန်ခန်းခြင်းငှာ။ပ။ ရာဂဿ=၏၊ ဝယာယ=ပျက်စီးခြင်းငှာ။ပ။ ရာဂဿ=၏၊ ဝိရာဂါယ=ကင်းကွာပြောက်ပျက်ခြင်းငှာ။ပ။ ရာဂဿ=၏၊ နိရောဓာယ=ချုပ်ငြိမ်းခြင်းငှာ။ပ။ ရာဂဿ=ကို၊ စာဂါယ=စွန့်ပစ်ခြင်းငှာ။ပ။ ရာဂဿ=ကို၊ ပဋိနိဿဂ္ဂါယ=နောက်ထပ် မဖြစ်အောင် ဝေးစွာစွန့်ပစ်ခြင်းငှာ။ပ။ တီ သတိမ=(၃၀)ခုမြောက်ဖြစ်သောသုတ်တည်း[1]။

၃၁-၅၁၀-ဒေါသအဘိညာဒီသုတ်

၃၀၄-၅၄၄။ ဘိက္ခဝေ=တို့၊ ဒေါသဿ=ဒေါသကို၊ အဘိညာယ=ငှာ၊ စတ္တာရော=ကုန်သော၊ ဓမ္မာ=တို့ကို၊ ဘာဝေတဗ္ဗာ=ကုန်၏၊ [ထို့နောက်— "ကတမေ စတ္တာရော? ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ကာယေ ကာယာနုပဿီ ဝိဟရတိ"စသည်ဖြင့် အဘိညာယပုဒ်ကို ထည့်သွင်း၍လည်းကောင်း၊ ထို့အတူ ပရိညာယ, ပရိက္ခယာယမှစ၍ ပဋိနိဿဂ္ဂါယတိုင်အောင်သောပုဒ်တို့ကို ထည့်သွင်း၍လည်းကောင်း သတိပဋ္ဌာနသုတ် သမ္မပ္ပဓာနသုတ် ဣဒ္ဓိပါဒသုတ်တို့ကို ပေယျာလဖော်ဆိုပါ]

မောဟဿ = မောဟကို ။ပ။ ကောဓဿ = စိတ်ဆိုးခြင်းကို ။ပ။ ဥပနာဟဿ=ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်းကို။ပ။ မက္ခဿ=သူတပါးဂုဏ်ကျေးဇူးကို ဖျောက်ခြင်းကို၊ [ဒုကနိပါတ် စာပိုဒ် (၁၈၁)စသည်နှင့် (၂၃၁)ကိုလည်းကြည့်ပါ]။ပ။ ပဠာသဿ=ကိုယ့်ထက်သာသူ, တန်းတူ ယှဉ်တူ, ဂုဏ်ပြိုင်မှုကို။ပ။ ဣဿာယ=ငြူစူတတ်သော သဘောကို။ပ။ မစ္ဆရိယဿ=ဝန်တို လှူ့ဝက်သူ၏ အဖြစ်ကို။ပ။ မာယာယ=မိမိအပြစ်ကို ဖုံးကွယ်လှည့်ပတ်မှုကို။ပ။ သာဌေယ္ယဿ=မိမိ၌ မရှိသောဂုဏ်ကို အရှိလုပ်ကာ လွဲမှားစွာပြောဆိုသူ၏ အဖြစ်ကို၊ ဝါ=စဉ်းလဲ

၁။ သုတ်(၃၀)နှင့် ၃၀-ခုမြောက်သုတ်။ ။အဘိညာယ, ပရိညာယ, ပရိက္ခယာယ စသည်ဖြင့် ရေတွက်လျှင် ပဋိနိဿဂ္ဂါယတိုင်အောင် ပုဒ်ပေါင်းဆယ်ပုဒ်ရှိ၏၊ ထိုဆယ်ပုဒ်တို့တွင် "ရာဂဿ ဘိက္ခဝေ အဘိညာယ" စသည်ဖြင့် အဘိညာယပုဒ်နှင့်စပ်၍ သတိပဋ္ဌာနသုတ်, သမ္မပ္ပဓာနသုတ်, ဣဒ္ဓိပါဒသုတ်ဟူ၍ သုံးသုတ်ဖြစ်သကဲ့သို့ ထို့အတူ ပရိညာယပုဒ်နှင့်စပ်၍ သုံးသုတ်၊ ပရိက္ခယာယပုဒ်နှင့် စပ်၍ သုံးသုတ်စသည်ဖြင့် သုံးသုတ်စီဖြစ်ရကား စုစုပေါင်း သုတ်(၃၀)ဖြစ်သည်။

ထိုသုတ် (၃၀)တို့တွင် "ရာဂဿ ဘိက္ခဝေ ပဋိနိဿဂ္ဂါယ စတ္တာရော ဓမ္မာ ဘာဝေတဗ္ဗာ၊ ကတမေ စတ္တာရော? ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဆန္ဒသမာဓိ ပဓာနသင်္ခါရသမန္နာဂတံ ဣဒ္ဓိပါဒံ ဘာဝေတိ"စသည်ဖြင့် ပဋိနိဿဂ္ဂါယပုဒ်ဖြင့် ဟောတော်မူအပ်သော ဣဒ္ဓိပါဒသုတ်သည် နောက်ဆုံး တီသတိမ (သုံးဆယ်ခုမြောက်)သုတ်ဖြစ်သည်။

ကောက်ကျစ်ခြင်းကို။ပ။ ထမ္ဘသ=ကောဓ မာနအစွမ်းဖြင့် ကြွမ်းတမ်းခက်ထန်ခြင်းကို။ပ။ သာရမ္ဘသ=သူတပါးထက် နှစ်ဆသုံးဆ စသည်တို့ပွား, သာလွန်အောင် ကြိုးစားခြင်းသဘောဟူသော မာနကို။ပ။ မာနသ=မာနကို။ပ။ အတိမာနသ=လွန်ကဲသော မာနကို။ပ။ မဒသ= မာန်တက်ထောင်လွှားဝင့်ကြွားခြင်းကို။ပ။ ပမာဒသ=မေ့လျော့ခြင်းကို ။ပ။ ဣတိ (အဝေါစ)။

ဒသုတ္တရ ပဠသတိမံ[1]=ဆယ်သုတ်ပိုလွန်သော ငါးရာသောသုတ်တို့၏ ပြည့်ကြောင်းသုတ်တည်း၊ ဝါ=ငါးရာတဆယ် ပြည့်မြောက်သုတ်တည်း၊ ရာဂပေယျာလံ=ရာဂ၏မြှုပ်ကွက်သည်၊ နိဋ္ဌိတံ=ပြီးဆုံးခြင်းသို့ရောက်ပြီ။

စတုက္ကနိပါတပါဠိ=စတုက္ကနိပါတ်ပါဠိတော်သည်၊ ဝါ=တရားလေးမျိုးလေးမျိုးတို့၏အပေါင်းအစုကို ထည့်သွင်းဖော်ပြရာ အခန်းပါဠိတော်သည်၊ နိဋ္ဌိတာ=ပြီးပြီ။

၁။ ဒသုတ္တရပဠသတိမံ။ ။တိ"သတိမံ၌ ယခင်က ရေတွက်ပြခဲ့သော သုတ်(၃၀)သည် "ရာဂဿ ဘိက္ခဝေ အဘိညာယ။ပ။ ရာဂဿ ဘိက္ခဝေ ပရိညာယ။ပ။ ရာဂဿ ဘိက္ခဝေ ပရိက္ခယာယ" စသည်ဖြင့် ရာဂသဟဇာတ်ဖြင့် ဟောတော်မူအပ်သော သုတ်(၃၀)ဖြစ်၏၊ ထို့အတူ ဒေါသသဟဇာတ်ဖြင့် ဒေါသသဟဇာတ်ဖြင့်လည်း သုတ်(၃၀)ဖြစ်၏၊ ထို့အတူ မောဟသဟဇာတ်ဖြင့်လည်း သုတ်(၃၀)ဖြစ်၏၊ ဤနည်း အားဖြင့် ရာဂဿမှစ၍ ပမာဒဿတိုင်အောင် (၁၇)ပုဒ်ရှိရာဝယ် တပုဒ်တပုဒ်အတွက်, သုတ်ပေါင်း(၃၀)စီဖြစ်ရကား (၁၇)ကို (၃၀)ဖြင့်မြှောက်လျှင် သုတ်ပေါင်း (၅၁၀)ဖြစ်သည်။

ထိုတွင် (၅၁၀) ပြည့်မြောက် နောက်ဆုံးသုတ်မှာ— "ပမာဒဿ ဘိက္ခဝေ ပဋိနိဿဂ္ဂါယ စတ္တာရော ဓမ္မာ ဘာဝေတဗ္ဗာ၊ ကတမေ စတ္တာရော? ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဆန္ဒသမာဓိပဓာနသင်္ခါရသမန္နာဂတံ ဣဒ္ဓိပါဒံ ဘာဝေတိ၊ ဝိရိယသမာဓိ။ပ။ စိတ္တသမာဓိ။ပ။ ဝိမံသာသမာဓိပဓာနသင်္ခါရသမန္နာဂတံ ဣဒ္ဓိပါဒံ ဘာဝေတိ၊ ပမာဒဿ ဘိက္ခဝေ ပဋိနိဿဂ္ဂါယ ဣမေ စတ္တာရော ဓမ္မာ ဘာဝေတဗ္ဗာတိ ဒသုတ္တရပဠသတိမံ" ဟူ၍ဖြစ်၏။

ဤစတုက္ကနိပါတ်အဆုံးတွင်
အဂုတ္တိုရ်ပါဠိတော် နိဿယ ဒုတိယတွဲပြီး၏။